నమో తస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స

వినయపిటకే

పారాజికకణ్డ-అట్ఠకథా (పఠమో భాగో)

గన్థారమ్భకథా

యో కప్పకోటీహిపి అప్పమేయ్యం;
కాలం కరోన్తో అతిదుక్కరాని;
ఖేదం గతో లోకహితాయ నాథో;
నమో మహాకారుణికస్స తస్స.

అసమ్బుధం బుద్ధనిసేవితం యం;
భవాభవం గచ్ఛతి జీవలోకో;
నమో అవిజ్జాదికిలేసజాల-
విద్ధంసినో ధమ్మవరస్స తస్స.

గుణేహి యో సీలసమాధిపఞ్ఞా-
విముత్తిఞాణప్పభుతీహి యుత్తో;
ఖేత్తం జనానం కుసలత్థికానం;
తమరియసఙ్ఘం సిరసా నమామి.

ఇచ్చేవమచ్చన్తనమస్సనేయ్యం;
నమస్సమానో రతనత్తయం యం;
పుఞ్ఞాభిసన్దం విపులం అలత్థం;
తస్సానుభావేన హతన్తరాయో.

యస్మిం ఠితే సాసనమట్ఠితస్స;
పతిట్ఠితం హోతి సుసణ్ఠితస్స;
తం వణ్ణయిస్సం వినయం అమిస్సం;
నిస్సాయ పుబ్బాచరియానుభావం.

కామఞ్చ పుబ్బాచరియాసభేహి;
ఞాణమ్బునిద్ధోతమలాసవేహి;

విసుద్ధవిఞ్ఞాపటిసమ్భిదేహి ;
సద్ధమ్మసంవణ్ణనకోవిదేహి.

సల్లేఖియే నోసులభూపమేహి;
మహావిహారస్స ధజూపమేహి;
సంవణ్ణితోయం వినయో నయేహి;
చిత్తేహి సమ్బుద్ధవరన్వయేహి.

సంవణ్ణనా సీహళదీపకేన;
వాక్యేన ఏసా పన సఙ్ఖతత్తా;
న కిఞ్చి అత్థం అభిసమ్భుణాతి;
దీపన్తరే భిక్ఖుజనస్స యస్మా.

తస్మా ఇమం పాళినయానురూపం;
సంవణ్ణనం దాని సమారభిస్సం;
అజ్ఝేసనం బుద్ధసిరివ్హయస్స;
థేరస్స సమ్మా సమనుస్సరన్తో.

సంవణ్ణనం తఞ్చ సమారభన్తో;
తస్సా మహాఅట్ఠకథం సరీరం;
కత్వా మహాపచ్చరియం తథేవ;
కురున్దినామాదిసు విస్సుతాసు.

వినిచ్ఛయో అట్ఠకథాసు వుత్తో;
యో యుత్తమత్థం అపరిచ్చజన్తో;
తతోపి అన్తోగధథేరవాదం;
సంవణ్ణనం సమ్మ సమారభిస్సం.

తం మే నిసామేన్తు పసన్నచిత్తా;
థేరా చ భిక్ఖూ నవమజ్ఝిమా చ;
ధమ్మప్పదీపస్స తథాగతస్స;
సక్కచ్చ ధమ్మం పతిమానయన్తా.

బుద్ధేన ధమ్మో వినయో చ వుత్తో;
యో తస్స పుత్తేహి తథేవ ఞాతో;
సో యేహి తేసం మతిమచ్చజన్తా;

యస్మా పురే అట్ఠకథా అకంసు.

తస్మా హి యం అట్ఠకథాసు వుత్తం;
తం వజ్జయిత్వాన పమాదలేఖం;
సబ్బమ్పి సిక్ఖాసు సగారవానం;
యస్మా పమాణం ఇధ పణ్డితానం.

తతో చ భాసన్తరమేవ హిత్వా;
విత్థారమగ్గఞ్చ సమాసయిత్వా;
వినిచ్ఛయం సబ్బమసేసయిత్వా;
తన్తిక్కమం కిఞ్చి అవోక్కమిత్వా.

సుత్తన్తికానం వచనానమత్థం;
సుత్తానురూపం పరిదీపయన్తీ;
యస్మా అయం హేస్సతి వణ్ణనాపి;
సక్కచ్చ తస్మా అనుసిక్ఖితబ్బాతి.

బాహిరనిదానకథా

తత్థ **తం వణ్ణయిస్సం వినయ**న్తి వుత్తత్తా వినయో తావ వవత్థపేతబ్బో. తేనేతం వుచ్చతి – “వినయో నామ ఇధ సకలం వినయపిటకం అధిప్పేత”న్తి. సంవణ్ణనత్థం పనస్స అయం **మాతికా** –

వుత్తం యేన యదా యస్మా, ధారితం యేన చాభతం;
యత్థప్పతిట్ఠితచేతమేతం వత్వా విధిం తతో.

తేనాతిఆదిపాఠస్స, అత్థం నానప్పకారతో;
దస్సయన్తో కరిస్సామి, వినయస్సత్థవణ్ణనన్తి.

తత్థ **వుత్తం యేన యదా యస్మా**తి ఇదం తావ వచనం “తేన సమయేన బుద్ధో భగవా వేరఞ్జాయం విహరతీ”తి ఏవమాదివచనం సన్ధాయ వుత్తం. ఇదఞ్హి బుద్ధస్స భగవతో అత్తపచ్చక్ఖవచనం న హోతి, తస్మా వత్తబ్బమేతం “ఇదం వచనం కేన వుత్తం, కదా వుత్తం, కస్మా చ వుత్త”న్తి? ఆయస్మతా ఉపాలిత్థేరేన వుత్తం, తఞ్చ పన పఠమమహాసఙ్గీతికాలే.

పఠమమహాసఙ్గీతికథా

పఠమమహాసఙ్గీతి నామ చేసా కిఞ్చాపి పఞ్చసతికస**ఙ్గీతిక్ఖన్ధకే** వుత్తా, నిదానకోసల్లత్థం పన ఇధాపి ఇమినా నయేన వేదితబ్బా. ధమ్మచక్కప్పవత్తనఞ్హి ఆదిం కత్వా యావ సుభద్దపరిబ్బాజకవినయనా కతబుద్ధకిచ్చే కుసినారాయం ఉపవత్తనే మల్లానం సాలవనే యమకసాలానమన్తరే విసాఖపుణ్ణమదివసే పచ్చూససమయే అనుపాదిసేసాయ నిబ్బానధాతుయా

పరినిబ్బుతే భగవతి లోకనాథే, భగవతో పరినిబ్బానే సన్నిపతితానం సత్తన్నం భిక్ఖుసతసహస్సానం సఙ్ఘత్థేరో ఆయస్మా మహాకస్సపో సత్తాహపరినిబ్బుతే భగవతి, సుభద్దేన వుడ్ఢపబ్బజితేన "అలం, ఆవుసో, మా సోచిత్థ, మా పరిదేవిత్థ, సుముత్తా మయం తేన మహాసమణేన; ఉపద్దుతా చ హోమ – 'ఇదం వో కప్పతి, ఇదం వో న కప్పతీ'తి! ఇదాని పన మయం యం ఇచ్ఛిస్సామ తం కరిస్సామ, యం న ఇచ్ఛిస్సామ న తం కరిస్సామా"తి (చూళవ॰ ౪౩౭; దీ॰ ని॰ ౨.౨౩౨) వుత్తవచనమనుస్సరన్తో "ఠానం ఖో పనేతం విజ్జతి యం పాపభిక్ఖూ అతీతసత్థుకం పావచనన్తి మఞ్ఞమానా పక్ఖం లభిత్వా నచిరస్సేవ సద్ధమ్మం అన్తరధాపేయ్యుం, యావ చ ధమ్మవినయో తిట్ఠతి తావ అనతీతసత్థుకమేవ పావచనం హోతి. వుత్తఞ్హేతం భగవతా –

'యో వో, ఆనన్ద, మయా ధమ్మో చ వినయో చ దేసితో పఞ్ఞత్తో , సో వో మమచ్చయేన సత్థా'తి (దీ॰ ని॰ ౨.౨౧౬).

"యంనూనాహం ధమ్మఞ్చ వినయఞ్చ సఙ్గాయేయ్యం, యథయిదం సాసనం అద్ధనియం అస్స చిరట్ఠితికం.

యం చాహం భగవతా –

'ధారేస్ససి పన మే త్వం, కస్సప, సాణాని పంసుకూలాని నిబ్బసనానీ'తి వత్వా చీవరే సాధారణపరిభోగేన చేవ,

'అహం, భిక్ఖవే, యావదే ఆకఙ్ఖామి వివిచ్చేవ కామేహి...పే॰... పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరామి; కస్సపోపి, భిక్ఖవే, యావదే ఆకఙ్ఖతి వివిచ్చేవ కామేహి...పే॰... పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతీ'తి –

ఏవమాదినా నయేన నవానుపుబ్బవిహారఛళభిఞ్ఞాప్పభేదే ఉత్తరిమనుస్సధమ్మే అత్తనా సమసమట్ఠపనేన చ అనుగ్గహితో, తస్స కిమఞ్ఞం ఆణణ్యం భవిస్సతి; నను మం భగవా రాజా వియ సకకవచఇస్సరియానుప్పదానేన అత్తనో కులవంసప్పతిట్ఠాపకం పుత్తం 'సద్ధమ్మవంసప్పతిట్ఠాపకో మే అయం భవిస్సతీ'తి మన్త్వా ఇమినా అసాధారణేన అనుగ్గహేన అనుగ్గహేసీ"తి చిన్తయన్తో ధమ్మవినయసఙ్గాయనత్థం భిక్ఖూనం ఉస్సాహం జనేసి. యథాహ –

"అథ ఖో ఆయస్మా మహాకస్సపో భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – 'ఏకమిదాహం, ఆవుసో, సమయం పావాయ కుసినారం అద్ధానమగ్గప్పటిపన్నో మహతా భిక్ఖుసఙ్ఘేన సద్ధిం పఞ్చమత్తేహి భిక్ఖుసతేహీ"తి (దీ॰ ని॰ ౨.౨౩౧) సబ్బం **సుభద్దకణ్డ**ం విత్థారతో వేదితబ్బం.

తతో పరం ఆహ –

"హన్ద మయం, ఆవుసో, ధమ్మఞ్చ వినయఞ్చ సఙ్గాయేయ్యామ. పురే అధమ్మో దిప్పతి, ధమ్మో పటిబాహియ్యతి; అవినయో దిప్పతి, వినయో పటిబాహియ్యతి. పురే అధమ్మవాదినో బలవన్తో హోన్తి, ధమ్మవాదినో దుబ్బలా హోన్తి; అవినయవాదినో బలవన్తో హోన్తి, వినయవాదినో దుబ్బలా హోన్తీ"తి (చూళవ॰ ౪౩౭).

భిక్ఖూ ఆహంసు – “తేన హి, భన్తే, థేరో భిక్ఖూ ఉచ్చినతూ”తి. థేరో సకలనవఙ్గసత్థుసాసనపరియత్తిధరే పుథుజ్జన-సోతాపన్న-సకదాగామి-అనాగామి-సుక్ఖవిపస్సకఖీణాసవభిక్ఖూ అనేకసతే అనేకసహస్సే చ వజ్జేత్వా తిపిటకసబ్బపరియత్తిప్పభేదధరే పటిసమ్భిదాప్పత్తే మహానుభావే యేభుయ్యేన భగవతా ఏతదగ్గం ఆరోపితే తేవిజ్జాదిభేదే ఖీణాసవభిక్ఖూయేవ ఏకూనపఞ్చసతే పరిగ్గహేసి. యే సన్ధాయ ఇదం వుత్తం – “అథ ఖో ఆయస్మా మహాకస్సపో ఏకేనూనాపఞ్చఅరహన్తసతాని ఉచ్చినీ”తి (చూళవ॰ ౪౩౭).

కిస్స పన థేరో ఏకేనూనమకాసీతి? ఆయస్మతో ఆనన్దత్థేరస్స ఓకాసకరణత్థం. తేన హాయస్మతా సహాపి వినాపి న సక్కా ధమ్మసఙ్గీతి కాతుం, సో హాయస్మా సేక్ఖో సకరణీయో, తస్మా సహాపి న సక్కా; యస్మా పనస్స కిఞ్చి దసబలదేసితం సుత్తగేయ్యాదికం భగవతో అసమ్ముఖా పటిగ్గహితం నామ నత్థి, తస్మా వినాపి న సక్కా. యది ఏవం సేక్ఖోపి సమానో ధమ్మసఙ్గీతియా బహుకారత్తా థేరేన ఉచ్చినితబ్బో అస్స. అథ కస్మా న ఉచ్చినితోతి ? పరూపవాదవివజ్జనతో. థేరో హి ఆయస్మన్తే ఆనన్దే అతివియ విస్సత్థో అహోసి, తథా హి నం సిరస్మిం పలితేసు జాతేసుపి “న వాయం కుమారకో మత్తమఞ్ఞాసీ”తి (సం॰ ని॰ ౨.౧౫౪) కుమారకవాదేన ఓవదతి. సక్యకులప్పసుతో చాయం ఆయస్మా తథాగతస్స భాతా చూళపితుపుత్తో. తత్ర హి భిక్ఖూ ఛన్దాగమనం వియ మఞ్ఞమానా “బహూ అసేక్ఖపటిసమ్భిదాప్పత్తే భిక్ఖూ ఠపేత్వా ఆనన్దం సేక్ఖపటిసమ్భిదాప్పత్తం థేరో ఉచ్చినీ”తి ఉపవదేయ్యుం, తం పరూపవాదం పరివజ్జేన్తో “ఆనన్దం వినా సఙ్గీతి న సక్కా కాతుం, భిక్ఖూనంయేవ అనుమతియా గహేస్సామీ”తి న ఉచ్చిని.

అథ సయమేవ భిక్ఖూ ఆనన్దస్సత్థాయ థేరం యాచింసు. యథాహ –

> “భిక్ఖూ ఆయస్మన్తం మహాకస్సపం ఏతదవోచుం – ‘అయం, భన్తే, ఆయస్మా ఆనన్దో కిఞ్చాపి సేక్ఖో అభబ్బో ఛన్దా దోసా మోహా భయా అగతిం గన్తుం, బహు చానేన భగవతో సన్తికే ధమ్మో చ వినయో చ పరియత్తో; తేన హి, భన్తే, థేరో ఆయస్మన్తమ్పి ఆనన్దం ఉచ్చినతూ’తి. అథ ఖో ఆయస్మా మహాకస్సపో ఆయస్మన్తమ్పి ఆనన్దం ఉచ్చినీ”తి (చూళవ॰ ౪౩౭).

ఏవం భిక్ఖూనం అనుమతియా ఉచ్చినితేన తేనాయస్మతా సద్ధిం పఞ్చ థేరసతాని అహేసుం.

అథ ఖో థేరానం భిక్ఖూనం ఏతదహోసి – “కత్థ ను ఖో మయం ధమ్మఞ్చ వినయఞ్చ సఙ్గాయేయ్యామా”తి. అథ ఖో థేరానం భిక్ఖూనం ఏతదహోసి – “రాజగహం ఖో మహాగోచరం పహూతసేనాసనం, యంనూన మయం రాజగహే వస్సం వసన్తా ధమ్మఞ్చ వినయఞ్చ సఙ్గాయేయ్యామ, న అఞ్ఞే భిక్ఖూ రాజగహే వస్సం ఉపగచ్ఛేయ్యు”న్తి. కస్మా పన నేసం ఏతదహోసి? ఇదం అమ్హాకం థావరకమ్మం, కోచి విసభాగపుగ్గలో సఙ్ఘమజ్ఝం పవిసిత్వా ఉక్కోటేయ్యాతి. అథాయస్మా మహాకస్సపో ఞత్తిదుతియేన కమ్మేన సావేసి, తం **సఙ్గీతిక్ఖన్ధకే** వుత్తనయేనేవ ఞాతబ్బం.

అథ తథాగతస్స పరినిబ్బానతో సత్తసు సాధుకీళనదివసేసు సత్తసు చ ధాతుపూజాదివసేసు వీతివత్తేసు “అడ్ఢమాసో అతిక్కన్తో, ఇదాని గిమ్హానం దియడ్ఢో మాసో సేసో, ఉపకట్ఠా వస్సూపనాయికా”తి మన్త్వా మహాకస్సపత్థేరో “రాజగహం, ఆవుసో, గచ్ఛామా”తి ఉపడ్ఢం భిక్ఖుసఙ్ఘం గహేత్వా ఏకం మగ్గం గతో. అనురుద్ధత్థేరోపి ఉపడ్ఢం గహేత్వా ఏకం మగ్గం గతో. ఆనన్దత్థేరో పన భగవతో పత్తచీవరం గహేత్వా భిక్ఖుసఙ్ఘపరివుతో సావత్థిం గన్త్వా రాజగహం గన్తుకామో యేన సావత్థి తేన

చారికం పక్కామి. ఆనన్దత్థేరేన గతగతట్ఠానే మహాపరిదేవో అహోసి – "భన్తే ఆనన్ద, కుహిం సత్థారం ఠపేత్వా ఆగతోసీ"తి . అనుపుబ్బేన పన సావత్థిం అనుప్పత్తే థేరే భగవతో పరినిబ్బానదివసే వియ మహాపరిదేవో అహోసి.

తత్ర సుదం ఆయస్మా ఆనన్దో అనిచ్చతాదిపటిసంయుత్తాయ ధమ్మియా కథాయ తం మహాజనం సఞ్ఞాపేత్వా జేతవనం పవిసిత్వా దసబలేన వసితగన్ధకుటియా ద్వారం వివరిత్వా మఞ్చపీఠం నీహరిత్వా పప్ఫోటేత్వా గన్ధకుటిం సమ్మజ్జిత్వా మిలాతమాలాకచవరం ఛడ్డేత్వా మఞ్చపీఠం అతిహరిత్వా పున యథాఠానే ఠపేత్వా భగవతో ఠితకాలే కరణీయం వత్తం సబ్బమకాసి. అథ థేరో భగవతో పరినిబ్బానతో పభుతి ఠాననిసజ్జబహులత్తా ఉస్సన్నధాతుకం కాయం సమస్సాసేతుం దుతియదివసే ఖీరవిరేచనం పివిత్వా విహారేయేవ నిసీది. యం సన్ధాయ సుభేన మాణవేన పహితం మాణవకం ఏతదవోచ –

> "అకాలో ఖో, మాణవక, అత్థి మే అజ్జ భేసజ్జమత్తా పీతా, అప్పేవ నామ స్వేపి ఉపసఙ్కమేయ్యామా"తి (దీ॰ ని॰ ౧.౪౪౭).

దుతియదివసే చేతకత్థేరేన పచ్ఛాసమణేన గన్త్వా సుభేన మాణవేన పుట్ఠో దీఘనికాయే **సుభసుత్తం**నామ దసమం సుత్తమభాసి.

అథ థేరో జేతవనవిహారే ఖణ్డఫుల్లప్పటిసఙ్ఖరణం కారాపేత్వా ఉపకట్ఠాయ వస్సూపనాయికాయ రాజగహం గతో. తథా మహాకస్సపత్థేరో అనురుద్ధత్థేరో చ సబ్బం భిక్ఖుసఙ్ఘం గహేత్వా రాజగహమేవ గతో.

తేన ఖో పన సమయేన రాజగహే అట్ఠారస మహావిహారా హోన్తి. తే సబ్బేపి ఛడ్డితపతితఉక్లాపా అహేసుం. భగవతో హి పరినిబ్బానే సబ్బే భిక్ఖూ అత్తనో అత్తనో పత్తచీవరం గహేత్వా విహారే చ పరివేణే చ ఛడ్డేత్వా అగమంసు. తత్థ థేరా భగవతో వచనపూజనత్థం తిత్థియవాదపరిమోచనత్థఞ్చ "పఠమం మాసం ఖణ్డఫుల్లప్పటిసఙ్ఖరణం కరోమా"తి చిన్తేసుం. తిత్థియా హి ఏవం వదేయ్యుం – "సమణస్స గోతమస్స సావకా సత్థరి ఠితేయేవ విహారే పటిజగ్గింసు, పరినిబ్బుతే ఛడ్డేసు"న్తి. తేసం వాదపరిమోచనత్థఞ్చ చిన్తేసున్తి వుత్తం హోతి. వుత్తమ్పి హేతం –

> "అథ ఖో థేరానం భిక్ఖూనం ఏతదహోసి – 'భగవతా ఖో, ఆవుసో, ఖణ్డఫుల్లప్పటిసఙ్ఖరణం వణ్ణితం. హన్ద మయం, ఆవుసో, పఠమం మాసం ఖణ్డఫుల్లప్పటిసఙ్ఖరణం కరోమ, మజ్ఝిమం మాసం సన్నిపతిత్వా ధమ్మఞ్చ వినయఞ్చ సఙ్గాయిస్సామా"తి (చూళవ॰ ౪౩౮).

తే దుతియదివసే గన్త్వా రాజద్వారే అట్ఠంసు. అజాతసత్తు రాజా ఆగన్త్వా వన్దిత్వా "కిం, భన్తే, ఆగతత్థా"తి అత్తనా కత్తబ్బకిచ్చం పటిపుచ్ఛి. థేరా అట్ఠారస మహావిహారపటిసఙ్ఖరణత్థాయ హత్థకమ్మం పటివేదేసుం. "సాధు, భన్తే"తి రాజా హత్థకమ్మకారకే మనుస్సే అదాసి. థేరా పఠమం మాసం సబ్బవిహారే పటిసఙ్ఖరాపేత్వా రఞ్ఞో ఆరోచేసుం – "నిట్ఠితం, మహారాజ, విహారపటిసఙ్ఖరణం. ఇదాని ధమ్మవినయసఙ్గహం కరోమా"తి. "సాధు, భన్తే, విస్సత్థా కరోథ. మయ్హం ఆణాచక్కం, తుమ్హాకం ధమ్మచక్కం హోతు. ఆణాపేథ, భన్తే, కిం కరోమీ"తి? "సఙ్గహం కరోన్తానం భిక్ఖూనం సన్నిసజ్జట్ఠానం, మహారాజా"తి. "కత్థ కరోమి, భన్తే"తి? "వేభారపబ్బతపస్సే సత్తపణ్ణిగుహాద్వారే కాతుం యుత్తం, మహారాజా"తి. "సాధు, భన్తే"తి ఖో రాజా అజాతసత్తు విస్సకమ్మునా నిమ్మితసదిసం సువిభత్తభిత్తిత్థమ్భసోపానం

నానావిధమాలాకమ్మలతఆకమ్మవిచిత్తం అభిభవన్తమివ రాజభవనవిభూతిం అవహసన్తమివ దేవవిమానసిరిం సిరియా నికేతమివ ఏకనిపాతతిత్థమివ చ దేవమనుస్సనయనవిహఙ్గానం లోకరామణేయ్యకమివ సమ్పిణ్డితం దట్ఠబ్బసారమణ్డం మణ్డపం కారాపేత్వా వివిధకుసుమదామ-ఓలమ్బక-వినిగ్గలన్తచారువితానం రతనవిచిత్తమణికోట్టిమతలమివ చ నం నానాపుప్ఫూపహారవిచిత్తసుపరినిట్ఠితభూమికమ్మం బ్రహ్మవిమానసదిసం అలఙ్కరిత్వా తస్మిం మహామణ్డపే పఞ్చసతానం భిక్ఖూనం అనగ్ఘాని పఞ్చ కప్పియపచ్చత్థరణసతాని పఞ్ఞాపేత్వా దక్ఖిణభాగం నిస్సాయ ఉత్తరాభిముఖం థేరాసనం మణ్డపమజ్ఝే పురత్థాభిముఖం బుద్ధస్స భగవతో ఆసనారహం ధమ్మాసనం పఞ్ఞాపేత్వా దన్తఖచితం బీజనిఞ్చేత్థ ఠపేత్వా భిక్ఖుసఙ్ఘస్స ఆరోచాపేసి – "నిట్ఠితం, భన్తే, మమ కిచ్చ"న్తి.

తస్మిం ఖో పన సమయే ఏకచ్చే భిక్ఖూ ఆయస్మన్తం ఆనన్దం సన్ధాయ ఏవమాహంసు – "ఇమస్మిం భిక్ఖుసఙ్ఘే ఏకో భిక్ఖు విస్సగన్ధం వాయన్తో విచరతీ"తి. థేరో తం సుత్వా "ఇమస్మిం భిక్ఖుసఙ్ఘే అఞ్ఞో విస్సగన్ధం వాయన్తో విచరణకభిక్ఖు నామ నత్థి, అద్ధా ఏతే మం సన్ధాయ వదన్తీ"తి సంవేగం ఆపజ్జి. ఏకచ్చే భిక్ఖూ ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఆహంసు – "స్వే, ఆవుసో, సన్నిపాతో త్వఞ్చ సేక్ఖో సకరణీయో, తేన తే న యుత్తం సన్నిపాతం గన్తుం, అప్పమత్తో హోహీ"తి.

అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో – "స్వే సన్నిపాతో, న ఖో పన మేతం పతిరూపం య్వాహం సేక్ఖో సమానో సన్నిపాతం గచ్ఛేయ్య"న్తి బహుదేవ రత్తిం కాయగతాయసతియా వీతినామేత్వా రత్తియా పచ్చూససమయం చఙ్కమా ఓరోహిత్వా విహారం పవిసిత్వా "నిపజ్జిస్సామీ"తి కాయం ఆవజ్జేసి. ద్వే పాదా భూమితో ముత్తా, అప్పత్తఞ్చ సీసం బిమ్బోహనం, ఏతస్మిం అన్తరే అనుపాదాయ ఆసవేహి చిత్తం విముచ్చి. అయఞ్హి ఆయస్మా చఙ్కమేన బహి వీతినామేత్వా విసేసం నిబ్బత్తేతుం అసక్కోన్తో చిన్తేసి – "నను మం భగవా ఏతదవోచ – 'కతపుఞ్ఞోసి త్వం, ఆనన్ద, పధానమనుయుఞ్జ; ఖిప్పం హోహిసి అనాసవో'తి (దీ॰ ని॰ ౨.౨౦౭). బుద్ధానఞ్చ కథాదోసో నామ నత్థి. మమ అచ్చారద్ధం వీరియం తేన మే చిత్తం ఉద్ధచ్చాయ సంవత్తతి. హన్దాహం వీరియసమథం యోజేమీ"తి చఙ్కమా ఓరోహిత్వా పాదధోవనట్ఠానే ఠత్వా పాదే ధోవిత్వా విహారం పవిసిత్వా మఞ్చకే నిసీదిత్వా "థోకం విస్సమిస్సామీ"తి కాయం మఞ్చకే ఉపనామేసి. ద్వే పాదా భూమితో ముత్తా, సీసఞ్చ బిమ్బోహనం అసమ్పత్తం. ఏతస్మిం అన్తరే అనుపాదాయ ఆసవేహి చిత్తం విముత్తం, చతుఇరియాపథవిరహితం థేరస్స అరహత్తం అహోసి. తేన ఇమస్మిం సాసనే అనిపన్నో అనిసిన్నో అట్ఠితో అచఙ్కమన్తో "కో భిక్ఖు అరహత్తం పత్తో"తి వుత్తే "ఆనన్దత్థేరో"తి వత్తుం వట్టతి.

అథ ఖో థేరా భిక్ఖూ దుతియదివసే కతభత్తకిచ్చా పత్తచీవరం పటిసామేత్వా ధమ్మసభాయం సన్నిపతితా. ఆనన్దత్థేరో పన అత్తనో అరహత్తప్పత్తిం ఞాపేతుకామో భిక్ఖూహి సద్ధిం న గతో. భిక్ఖూ యథావుడ్ఢం అత్తనో అత్తనో పత్తాసనే నిసీదన్తా ఆనన్దత్థేరస్స ఆసనం ఠపేత్వా నిసిన్నా. తత్థ కేహిచి "ఏతమాసనం కస్సా"తి వుత్తే "ఆనన్దత్థేరస్సా"తి. "ఆనన్దో పన కుహిం గతో"తి? తస్మిం సమయే థేరో చిన్తేసి – "ఇదాని మయ్హం గమనకాలో"తి. తతో అత్తనో ఆనుభావం దస్సేన్తో పథవియం నిముజ్జిత్వా అత్తనో ఆసనేయేవ అత్తానం దస్సేసి. ఆకాసేనాగన్త్వా నిసీదీతిపి ఏకే.

ఏవం నిసిన్నే తస్మిం ఆయస్మన్తే మహాకస్సపత్థేరో భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "ఆవుసో, కిం పఠమం సఙ్గాయామ, ధమ్మం వా వినయం వా"తి? భిక్ఖూ ఆహంసు – "భన్తే మహాకస్సప, **వినయో నామ బుద్ధసాసనస్స ఆయు, వినయే ఠితే సాసనం ఠితం హోతి**; తస్మా పఠమం వినయం సఙ్గాయామా"తి,. "కం ధురం కత్వా"తి? "ఆయస్మన్తం ఉపాలి"న్తి. "కిం ఆనన్దో నప్పహోతీ"తి? "నో నప్పహోతి; అపి చ ఖో పన సమ్మాసమ్బుద్ధో ధరమానోయేవ వినయపరియత్తిం నిస్సాయ ఆయస్మన్తం

ఉపాలిం ఏతదగ్గే ఠపేసి – ‘ఏతదగ్గం, భిక్ఖవే, మమ సావకానం భిక్ఖూనం వినయధరానం యదిదం ఉపాలీ’తి (అం॰ ని॰ ౧.౨౧౯, ౨౨౮). తస్మా ఉపాలిత్థేరం పుచ్ఛిత్వా వినయం సఙ్గాయామా”తి. తతో థేరో వినయం పుచ్ఛనత్థాయ అత్తనావ అత్తానం సమ్మన్ని. ఉపాలిత్థేరోపి విస్సజ్జనత్థాయ సమ్మన్ని. తత్రాయం పాళి –

“అథ ఖో ఆయస్మా మహాకస్సపో సఙ్ఘం ఞాపేసి –

“సుణాతు మే, ఆవుసో, సఙ్ఘో. యది సఙ్ఘస్స పత్తకల్లం, అహం ఉపాలిం వినయం పుచ్ఛేయ్య’న్తి.

“ఆయస్మాపి ఉపాలి సఙ్ఘం ఞాపేసి –

“సుణాతు మే, భన్తే, సఙ్ఘో. యది సఙ్ఘస్స పత్తకల్లం, అహం ఆయస్మతా మహాకస్సపేన వినయం పుట్ఠో విస్సజ్జేయ్య”న్తి.

ఏవం అత్తనావ అత్తానం సమ్మన్నిత్వా ఆయస్మా ఉపాలి ఉట్ఠాయాసనా ఏకంసం చీవరం కత్వా థేరే భిక్ఖూ వన్దిత్వా ధమ్మాసనే నిసీది, దన్తఖచితం బీజనిం గహేత్వా. తతో ఆయస్మా మహాకస్సపో థేరాసనే నిసీదిత్వా ఆయస్మన్తం ఉపాలిం వినయం పుచ్ఛి – “పఠమం, ఆవుసో ఉపాలి, పారాజికం కత్థ పఞ్ఞత్త”న్తి ? “వేసాలియం, భన్తే”తి. “కం ఆరబ్భా”తి? “సుదిన్నం కలన్దపుత్తం ఆరబ్భా”తి. “కిస్మిం వత్థుస్మి”న్తి? “మేథునధమ్మే”తి.

అథ ఖో ఆయస్మా మహాకస్సపో ఆయస్మన్తం ఉపాలిం పఠమస్స పారాజికస్స వత్థుమ్పి పుచ్ఛి, నిదానమ్పి పుచ్ఛి, పుగ్గలమ్పి పుచ్ఛి, పఞ్ఞత్తిమ్పి పుచ్ఛి, అనుపఞ్ఞత్తిమ్పి పుచ్ఛి, ఆపత్తిమ్పి పుచ్ఛి, అనాపత్తిమ్పి పుచ్ఛి; యథా చ పఠమస్స తథా దుతియస్స తథా తతియస్స తథా చతుత్థస్స పారాజికస్స వత్థుమ్పి పుచ్ఛి…పే॰… అనాపత్తిమ్పి పుచ్ఛి. పుట్ఠో పుట్ఠో ఉపాలిత్థేరో విస్సజ్జేసి. తతో ఇమాని చత్తారి పారాజికాని “పారాజికకణ్డం నామ ఇద”న్తి సఙ్గహం ఆరోపేత్వా ఠపేసుం. తేరస సఙ్ఘాదిసేసాని “తేరసక”న్తి ఠపేసుం. ద్వే సిక్ఖాపదాని “అనియతానీ”తి ఠపేసుం. తింస సిక్ఖాపదాని “నిస్సగ్గియపాచిత్తియానీ”తి ఠపేసుం. ద్వేనవుతి సిక్ఖాపదాని “పాచిత్తియానీ”తి ఠపేసుం. చత్తారి సిక్ఖాపదాని “పాటిదేసనీయానీ”తి ఠపేసుం. పఞ్చసత్తతి సిక్ఖాపదాని “సేఖియానీ”తి ఠపేసుం. సత్త ధమ్మే “అధికరణసమథా”తి ఠపేసుం.

ఏవం మహావిభఙ్గం సఙ్గహం ఆరోపేత్వా భిక్ఖునీవిభఙ్గే అట్ఠ సిక్ఖాపదాని “పారాజికకణ్డం నామ ఇద”న్తి ఠపేసుం. సత్తరస సిక్ఖాపదాని “సత్తరసక”న్తి ఠపేసుం. తింస సిక్ఖాపదాని “నిస్సగ్గియపాచిత్తియానీ”తి ఠపేసుం. ఛసట్ఠిసతసిక్ఖాపదాని “పాచిత్తియానీ”తి ఠపేసుం. అట్ఠ సిక్ఖాపదాని “పాటిదేసనీయానీ”తి ఠపేసుం. పఞ్చసత్తతి సిక్ఖాపదాని “సేఖియానీ”తి ఠపేసుం. సత్త ధమ్మే “అధికరణసమథా”తి ఠపేసుం. ఏవం భిక్ఖునీవిభఙ్గం సఙ్గహం ఆరోపేత్వా ఏతేనేవ ఉపాయేన ఖన్ధకపరివారేపి ఆరోపేసుం. ఏవమేతం సఉభతోవిభఙ్గఖన్ధకపరివారం వినయపిటకం సఙ్గహమారూళ్హం సబ్బం మహాకస్సపత్థేరో పుచ్ఛి, ఉపాలిత్థేరో విస్సజ్జేసి. పుచ్ఛావిస్సజ్జనపరియోసానే పఞ్చ అరహన్తసతాని సఙ్గహం ఆరోపితనయేనేవ గణసజ్ఝాయమకంసు. వినయసఙ్గహావసానే ఉపాలిత్థేరో దన్తఖచితం బీజనిం నిక్ఖిపిత్వా ధమ్మాసనా ఓరోహిత్వా వుడ్ఢే భిక్ఖూ వన్దిత్వా అత్తనో పత్తాసనే నిసీది.

వినయం సఙ్గాయిత్వా ధమ్మం సఙ్గాయితుకామో ఆయస్మా మహాకస్సపో భిక్ఖూ పుచ్ఛి – “ధమ్మం సఙ్గాయన్తేహి కం పుగ్గలం ధురం కత్వా ధమ్మో సఙ్గాయితబ్బో”తి? భిక్ఖూ “ఆనన్దత్థేరం ధురం కత్వా”తి ఆహంసు.

అథ ఖో ఆయస్మా మహాకస్సపో సఙ్ఘం ఞాపేసి –

“సుణాతు మే, ఆవుసో, సఙ్ఘో. యది సఙ్ఘస్స పత్తకల్లం, అహం ఆనన్దం ధమ్మం పుచ్ఛేయ్య”న్తి.

అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో సఙ్ఘం ఞాపేసి –

“సుణాతు మే, భన్తే, సఙ్ఘో యది సఙ్ఘస్స పత్తకల్లం, అహం ఆయస్మతా మహాకస్సపేన ధమ్మం పుట్ఠో విస్సజ్జేయ్య”న్తి.

అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో ఉట్ఠాయాసనా ఏకంసం చీవరం కత్వా థేరే భిక్ఖూ వన్దిత్వా ధమ్మాసనే నిసీది దన్తఖచితం బీజనిం గహేత్వా. అథ మహాకస్సపత్థేరో ఆనన్దత్థేరం ధమ్మం పుచ్ఛి – “బ్రహ్మజాలం, ఆవుసో ఆనన్ద, కత్థ భాసిత”న్తి? “అన్తరా చ, భన్తే, రాజగహం అన్తరా చ నాళన్దం రాజాగారకే అమ్బలట్ఠికాయ”న్తి. “కం ఆరబ్భా”తి? “సుప్పియఞ్చ పరిబ్బాజకం, బ్రహ్మదత్తఞ్చ మాణవ”న్తి. “కిస్మిం వత్థుస్మి”న్తి? “వణ్ణావణ్ణే”తి. అథ ఖో ఆయస్మా మహాకస్సపో ఆయస్మన్తం ఆనన్దం బ్రహ్మజాలస్స నిదానమ్పి పుచ్ఛి, పుగ్గలమ్పి పుచ్ఛి, వత్థుమ్పి పుచ్ఛి. “సామఞ్ఞఫలం పనావుసో ఆనన్ద, కత్థ భాసిత”న్తి? ‘రాజగహే, భన్తే, జీవకమ్బవనే”తి. “కేన సద్ధి”న్తి? “అజాతసత్తునా వేదేహిపుత్తేన సద్ధి”న్తి. అథ ఖో ఆయస్మా మహాకస్సపో ఆయస్మన్తం ఆనన్దం సామఞ్ఞఫలస్స నిదానమ్పి పుచ్ఛి, పుగ్గలమ్పి పుచ్ఛి. ఏతేనేవ ఉపాయేన పఞ్చ నికాయే పుచ్ఛి.

పఞ్చనికాయా నామ – దీఘనికాయో, మజ్ఝిమనికాయో, సంయుత్తనికాయో, అఙ్గుత్తరనికాయో, ఖుద్దకనికాయోతి. తత్థ ఖుద్దకనికాయో నామ – చత్తారో నికాయే ఠపేత్వా, అవసేసం బుద్ధవచనం. తత్థ వినయో ఆయస్మతా ఉపాలిత్థేరేన విస్సజ్జితో, సేసఖుద్దకనికాయో చత్తారో చ నికాయా ఆనన్దత్థేరేన. తదేతం సబ్బమ్పి బుద్ధవచనం రసవసేన ఏకవిధం, ధమ్మవినయవసేన దువిధం, పఠమమజ్ఝిమపచ్ఛిమవసేన తివిధం; తథా పిటకవసేన, నికాయవసేన పఞ్చవిధం, అఙ్గవసేన నవవిధం, ధమ్మక్ఖన్ధవసేన చతురాసీతిసహస్సవిధన్తి వేదితబ్బం.

కథం **రసవసేన ఏకవిధం**? యఞ్హి భగవతా అనుత్తరం సమ్మాసమ్బోధిం అభిసమ్బుజ్ఝిత్వా యావ అనుపాదిసేసాయ నిబ్బానధాతుయా పరినిబ్బాయతి, ఏత్థన్తరే పఞ్చచత్తాలీసవస్సాని దేవమనుస్సనాగయక్ఖాదయో అనుసాసన్తేన పచ్చవేక్ఖన్తేన వా వుత్తం, సబ్బం తం ఏకరసం విముత్తిరసమేవ హోతి. ఏవం రసవసేన ఏకవిధం.

కథం **ధమ్మవినయవసేన దువిధం**? సబ్బమేవ చేతం ధమ్మో చేవ వినయో చాతి సఙ్ఖ్యం గచ్ఛతి. తత్థ వినయపిటకం **వినయో,** అవసేసం బుద్ధవచనం **ధమ్మో;** తేనేవాహ – “యంనూన మయం, ఆవుసో, ధమ్మఞ్చ వినయఞ్చ సఙ్గాయేయ్యామా”తి. “అహం ఉపాలిం వినయం పుచ్ఛేయ్యం, ఆనన్దం ధమ్మం పుచ్ఛేయ్య”న్తి చ ఏవం ధమ్మవినయవసేన దువిధం.

కథం **పఠమమజ్ఝిమపచ్ఛిమవసేన తివిధం**? సబ్బమేవ హిదం పఠమబుద్ధవచనం, మజ్ఝిమబుద్ధవచనం, పచ్ఛిమబుద్ధవచనన్తి తిప్పభేదం హోతి. తత్థ –

“అనేకజాతిసంసారం, సన్ధావిస్సం అనిబ్బిసం;
గహకారం గవేసన్తో, దుక్ఖా జాతి పునప్పునం.

“గహకారక దిట్ఠోసి, పున గేహం న కాహసి;

సబ్బా తే ఫాసుకా భగ్గా, గహకూటం విసఙ్ఖతం;

విసఙ్ఖారగతం చిత్తం, తణ్హానం ఖయమజ్ఝగా”తి. (ధ. ప. ౧౫౩-౧౫౪);

ఇదం **పఠమబుద్ధవచనం**.

కేచి “యదా హవే పాతుభవన్తి ధమ్మా”తి **ఖన్ధకే** ఉదానగాథం ఆహు. ఏసా పన పాటిపదదివసే సబ్బఞ్ఞుభావప్పత్తస్స సోమనస్సమయఞాణేన పచ్చయాకారం పచ్చవేక్ఖన్తస్స ఉప్పన్నా ఉదానగాథాతి వేదితబ్బా.

యం పన పరినిబ్బానకాలే అభాసి – “హన్ద దాని, భిక్ఖవే, ఆమన్తయామి వో, వయధమ్మా సఙ్ఖారా, అప్పమాదేన సమ్పాదేథా”తి (దీ. ని. ౨.౨౧౮) ఇదం **పచ్ఛిమబుద్ధవచనం**.

ఉభిన్నమన్తరే యం వుత్తం ఏతం **మజ్ఝిమబుద్ధవచన**న్తి. ఏవం పఠమమజ్ఝిమపచ్ఛిమవసేన తివిధం.

కథం **పిటకవసేన తివిధం?** సబ్బమ్పి హేతం వినయపిటకం సుత్తన్తపిటకం అభిధమ్మపిటకన్తి తిప్పభేదమేవ హోతి. తత్థ పఠమసఙ్గీతియం సఙ్గీతఞ్చ అసఙ్గీతఞ్చ సబ్బమ్పి సమోధానేత్వా ఉభయాని పాతిమోక్ఖాని, ద్వే విభఙ్గాని, ద్వావీసతి ఖన్ధకాని, సోళసపరివారాతి ఇదం **వినయపిటకం** నామ.

బ్రహ్మజాలాది చతుత్తింససుత్తసఙ్గహో దీఘనికాయో, మూలపరియాయసుత్తాది దియడ్ఢసతద్వేసుత్తసఙ్గహో మజ్ఝిమనికాయో, ఓఘతరణసుత్తాది సత్తసుత్తసహస్స సత్తసత ద్వాసట్ఠిసుత్తసఙ్గహో సంయుత్తనికాయో, చిత్తపరియాదానసుత్తాది నవసుత్తసహస్స పఞ్చసత సత్తపఞ్ఞాససుత్తసఙ్గహో అఙ్గుత్తరనికాయో, ఖుద్దకపాఠ-ధమ్మపద-ఉదాన-ఇతివుత్తక-సుత్తనిపాత-విమానవత్థు-పేతవత్థు-థేరగాథా-థేరీగాథా-జాతకనిద్దేస-పటిసమ్భిదా-అపదాన-బుద్ధవంస-చరియాపిటకవసేన పన్నరసప్పభేదో ఖుద్దకనికాయోతి ఇదం **సుత్తన్తపిటకం** నామ.

ధమ్మసఙ్గహో, విభఙ్గో, ధాతుకథా, పుగ్గలపఞ్ఞత్తి, కథావత్థు, యమకం, పట్ఠానన్తి ఇదం **అభిధమ్మపిటకం** నామ. తత్థ –

వివిధవిసేసనయత్తా , వినయనతో చేవ కాయవాచానం;

వినయత్థవిదూహి అయం, వినయో వినయోతి అక్ఖాతో.

వివిధా హి ఏత్థ పఞ్చవిధ పాతిమోక్ఖుద్దేస పారాజికాది సత్తఆపత్తిక్ఖన్ధమాతికా విభఙ్గాదిప్పభేదా నయా, విసేసభూతా చ దళ్హీకమ్మసిథిలకరణప్పయోజనా అనుపఞ్ఞత్తినయా , కాయికవాచసికఅజ్ఝాచారనిసేధనతో చేస కాయం వాచఞ్చ వినేతి, తస్మా వివిధనయత్తా విసేసనయత్తా కాయవాచానఞ్చ వినయనతో “వినయో”తి అక్ఖాతో. తేనేతమేతస్స వచనత్థకోసల్లత్థం వుత్తం –

“వివిధవిసేసనయత్తా, వినయనతో చేవ కాయవాచానం;

వినయత్థవిదూహి అయం, వినయో వినయోతి అక్ఖాతో”తి.

ఇతరం పన –

> అత్థానం సూచనతో, సువుత్తతో సవనతోథ సూదనతో;
> సుత్తాణా సుత్తసభాగతో చ, సుత్తన్తి అక్ఖాతం.

తత్థ అత్తత్థపరత్థాదిభేదే అత్థే సూచేతి, సువుత్తా చేత్థ అత్థా వేనేయ్యజ్ఝాసయానులోమేన వుత్తత్తా. సవతి చేతం అత్థే సస్సమివ ఫలం పసవతీతి వుత్తం హోతి. సూదతి చేతం ధేనువియ ఖీరం, పగ్ఘరతీతి వుత్తం హోతి. సుట్ఠు చ నే తాయతి రక్ఖతీతి వుత్తం హోతి. సుత్తసభాగఞ్చేతం, యథా హి తచ్ఛకానం సుత్తం పమాణం హోతి; ఏవమేతమ్పి విఞ్ఞూనం. యథా చ సుత్తేన సఙ్గహితాని పుప్ఫాని న వికిరియన్తి న విద్ధంసియన్తి; ఏవమేతేన సఙ్గహితా అత్థా. తేనేతమేతస్స వచనత్థకోసల్లత్థం వుత్తం –

> "అత్థానం సూచనతో, సువుత్తతో సవనతోథ సూదనతో;
> సుత్తాణా సుత్తసభాగతో చ, సుత్తన్తి అక్ఖాత"న్తి.

ఇతరో పన –

> యం ఏత్థ వుడ్ఢిమన్తో, సలక్ఖణా పూజితా పరిచ్ఛిన్నా;
> వుత్తాధికా చ ధమ్మా, అభిధమ్మో తేన అక్ఖాతో.

అయఞ్హి అభిసద్దో వుడ్ఢిలక్ఖణపూజితపరిచ్ఛిన్నాధికేసు దిస్సతి. తథాహేస – "బాళ్హా మే ఆవుసో దుక్ఖా వేదనా అభిక్కమన్తి నో పటిక్కమన్తీ"తిఆదీసు (మ॰ ని॰ ౩.౩౮౯; సం॰ ని॰ ౫.౧౯౫) వుడ్ఢియం ఆగతో. "యా తా రత్తియో అభిఞ్ఞాతా అభిలక్ఖితా"తిఆదీసు (మ॰ ని॰ ౧.౪౯) లక్ఖణే. "రాజాభిరాజా మనుజిన్దో"తిఆదీసు (మ॰ ని॰ ౨.౩౯౯; సు॰ ని॰ ౫౫౮) పూజితే. "పటిబలో వినేతుం అభిధమ్మే అభివినయే"తిఆదీసు (మహావ॰ ౮౫) పరిచ్ఛిన్నే. అఞ్ఞమఞ్ఞసఙ్కరవిరహితే ధమ్మే చ వినయే చాతి వుత్తం హోతి. "అభిక్కన్తేన వణ్ణేనా"తిఆదీసు (వి॰ వ॰ ౭౫) అధికే.

ఏత్థ చ "రూపూపపత్తియా మగ్గం భావేతి, మేత్తాసహగతేన చేతసా ఏకం దిసం ఫరిత్వా విహరతీ"తిఆదినా (ధ॰ స॰ ౧౬౦ ఆదయో) నయేన వుడ్ఢిమన్తోపి ధమ్మా వుత్తా. "రూపారమ్మణం వా సద్దారమ్మణం వా"తిఆదినా నయేన ఆరమ్మణాదీహి లక్ఖణీయత్తా సలక్ఖణాపి. "సేక్ఖా ధమ్మా, అసేక్ఖా ధమ్మా, లోకుత్తరా ధమ్మా"తిఆదినా నయేన పూజితాపి పూజారహాతి అధిప్పాయో. "ఫస్సో హోతి వేదనా హోతీ"తిఆదినా నయేన సభావపరిచ్ఛిన్నత్తా పరిచ్ఛిన్నాపి. "మహగ్గతా ధమ్మా, అప్పమాణా ధమ్మా, అనుత్తరా ధమ్మా"తిఆదినా నయేన అధికాపి ధమ్మా వుత్తా. తేనేతమేతస్స వచనత్థకోసల్లత్థం వుత్తం –

> "యం ఏత్థ వుడ్ఢిమన్తో, సలక్ఖణా పూజితా పరిచ్ఛిన్నా;
> వుత్తాధికా చ ధమ్మా, అభిధమ్మో తేన అక్ఖాతో"తి.

యం పనేత్థ అవిసిట్ఠం, తం –

పిటకం పిటకత్థవిదూ, పరియత్తిబ్భాజనత్థతో ఆహు;
తేన సమోధానేత్వా, తయోపి వినయాదయో ఞేయ్యా.

పరియత్తిపి హి "మా పిటకసమ్పదానేనా"తిఆదీసు (అ॰ ని॰ ౩.౬౬) పిటకన్తి వుచ్చతి. "అథ పురిసో ఆగచ్ఛేయ్య కుదాలపిటకం ఆదాయా"తిఆదీసు (మ॰ ని॰ ౧.౨౨౮; అ॰ ని॰ ౩.౭౦) యం కిఞ్చి భాజనమ్పి. తస్మా పిటకం పిటకత్థవిదూ, పరియత్తిబ్భాజనత్థతో ఆహు.

ఇదాని **తేన సమోధానేత్వా తయోపి వినయాదయో ఞేయ్యా**తి. తేన ఏవం దువిధత్థేన పిటకసద్దేన సహ సమాసం కత్వా వినయో చ సో పిటకఞ్చ పరియత్తిభావతో తస్స తస్స అత్థస్స భాజనతో చాతి వినయపిటకం, యథావుత్తేనేవ నయేన సుత్తన్తఞ్చ తం పిటకఞ్చాతి సుత్తన్తపిటకం, అభిధమ్మో చ సో పిటకఞ్చాతి అభిధమ్మపిటకన్తి ఏవమేతే తయోపి వినయాదయో ఞేయ్యా.

ఏవం ఞత్వా చ పునపి తేస్వేవ పిటకేసు నానప్పకారకోసల్లత్థం –

దేసనాసాసనకథా, భేదం తేసు యథారహం;
సిక్ఖాపహానగమ్భీర, భావఞ్చ పరిదీపయే.

పరియత్తిభేదం సమ్పత్తిం, విపత్తిం చాపి యం యహిం;
పాపుణాతి యథా భిక్ఖు, తమ్పి సబ్బం విభావయే.

తత్రాయం పరిదీపనా విభావనా చ, ఏతాని హి తీణి పిటకాని యథాక్కమం ఆణా వోహార పరమత్థదేసనా యథాపరాధ-యథానులోమ-యథాధమ్మసాసనాని, సంవరాసంవరదిట్ఠివినివేఠనామరూపపరిచ్ఛేదకథాతి చ వుచ్చన్తి.

ఏత్థ హి వినయపిటకం ఆణారహేన భగవతా ఆణాబాహుల్లతో దేసితత్తా **ఆణాదేసనా,** సుత్తన్తపిటకం వోహారకుసలేన భగవతా వోహారబాహుల్లతో దేసితత్తా **వోహారదేసనా,** అభిధమ్మపిటకం పరమత్థకుసలేన భగవతా పరమత్థబాహుల్లతో దేసితత్తా **పరమత్థదేసనా**తి వుచ్చతి.

తథా పఠమం యే తే పచురాపరాధా సత్తా తే యథాపరాధం ఏత్థ సాసితాతి **యథాపరాధసాసనం,** దుతియం అనేకజ్ఝాసయానుసయచరియాధిముత్తికా సత్తా యథానులోమం ఏత్థ సాసితాతి **యథానులోమసాసనం,** తతియం ధమ్మపుఞ్జమత్తే "అహం మమా"తి సఞ్ఞినో సత్తా యథాధమ్మం ఏత్థ సాసితాతి **యథాధమ్మసాసన**న్తి వుచ్చతి.

తథా పఠమం అజ్ఝాచారపటిపక్ఖభూతో సంవరాసంవరో ఏత్థ కథితోతి **సంవరాసంవరకథా,** దుతియం ద్వాసట్ఠిదిట్ఠిపటిపక్ఖభూతా దిట్ఠివినివేఠనా ఏత్థ కథితాతి **దిట్ఠివినివేఠనకథా,** తతియం రాగాదిపటిపక్ఖభూతో నామరూపపరిచ్ఛేదో ఏత్థ కథితోతి **నామరూపపరిచ్ఛేదకథా**తి వుచ్చతి.

తీసుపి చ చేతేసు తిస్సో సిక్ఖా, తీణి పహానాని, చతుబ్బిధో చ గమ్భీరభావో వేదితబ్బో . తథా హి – వినయపిటకే విసేసేన **అధిసీలసిక్ఖా** వుత్తా, సుత్తన్తపిటకే **అధిచిత్తసిక్ఖా,** అభిధమ్మపిటకే **అధిపఞ్ఞాసిక్ఖా.**

వినయపిటకే చ **వీతిక్కమప్పహానం** కిలేసానం, వీతిక్కమపటిపక్ఖత్తా సీలస్స. సుత్తన్తపిటకే **పరియుట్ఠానప్పహానం,** పరియుట్ఠానపటిపక్ఖత్తా సమాధిస్స. అభిధమ్మపిటకే **అనుసయప్పహానం** అనుసయపటిపక్ఖత్తా పఞ్ఞాయ.

పఠమే చ **తదఙ్గప్పహానం** కిలేసానం, ఇతరేసు **విక్ఖమ్భనసముచ్ఛేదప్పహానాని**. పఠమే చ **దుచ్చరితసంకిలేసస్స** పహానం, ఇతరేసు **తణ్హాదిట్ఠిసంకిలేసానం**.

ఏకమేకస్మిఞ్చేత్థ చతుబ్బిధోపి ధమ్మత్థదేసనాపటివేధగమ్భీరభావో వేదితబ్బో. తత్థ **ధమ్మోతి** పాళి. **అత్థోతి** తస్సాయేవత్థో. **దేసనాతి** తస్సా మనసావవత్థాపితాయ పాళియా దేసనా. **పటివేధోతి** పాళియా పాళిఅత్థస్స చ యథాభూతావబోధో. తీసుపి చేతేసు ఏతే ధమ్మత్థదేసనాపటివేధా యస్మా ససాదీహి వియ మహాసముద్దో మన్దబుద్ధీహి దుక్ఖోగాహా అలబ్భనేయ్యపతిట్ఠా చ, తస్మా గమ్భీరా. ఏవం ఏకమేకస్మిం ఏత్థ చతుబ్బిధోపి గమ్భీరభావో వేదితబ్బో.

అపరో నయో – **ధమ్మోతి** హేతు. వుత్తం హేతం – ‘‘హేతుమ్హి ఞాణం ధమ్మపటిసమ్భిదా’’తి. **అత్థోతి** హేతుఫలం. వుత్తం హేతం – ‘‘హేతుఫలే ఞాణం అత్థపటిసమ్భిదా’’తి. **దేసనాతి** పఞ్ఞత్తి, యథాధమ్మం ధమ్మాభిలాపోతి అధిప్పాయో. **పటివేధోతి** అభిసమయో, సో చ లోకియలోకుత్తరో విసయతో అసమ్మోహతో చ అత్థానురూపం ధమ్మేసు, ధమ్మానురూపం అత్థేసు, పఞ్ఞత్తిపథానురూపం పఞ్ఞత్తీసు అవబోధో.

ఇదాని యస్మా ఏతేసు పిటకేసు యం యం ధమ్మజాతం వా అత్థజాతం వా, యా చాయం యథా యథా ఞాపేతబ్బో అత్థో సోతూనం ఞాణస్స అభిముఖో హోతి, తథా తథా తదత్థజోతికా దేసనా, యో చేత్థ అవిపరీతావబోధసఙ్ఖాతో పటివేధో సబ్బమేతం అనుపచితకుసలసమ్భారేహి దుప్పఞ్ఞేహి ససాదీహి వియ మహాసముద్దో దుక్ఖోగాహం అలబ్భనేయ్యపతిట్ఠఞ్చ, తస్మా గమ్భీరం. ఏవమ్పి ఏకమేకస్మిం ఏత్థ చతుబ్బిధోపి గమ్భీరభావో వేదితబ్బో.

ఏత్తావతా చ –

‘‘దేసనా-సాసనకథా , భేదం తేసు యథారహం;
సిక్ఖాపహానగమ్భీరభావఞ్చ పరిదీపయే’’తి.

అయం గాథా వుత్తత్థా హోతి.

‘‘పరియత్తిభేదం సమ్పత్తిం, విపత్తిఞ్చాపి యం యహిం;
పాపుణాతి యథా భిక్ఖు, తమ్పి సబ్బం విభావయే’’తి.

ఏత్థ పన తీసు పిటకేసు తివిధో **పరియత్తిభేదో** దట్ఠబ్బో. తిస్సో హి పరియత్తియో – అలగద్దూపమా, నిస్సరణత్థా, భణ్డాగారికపరియత్తీతి.

తత్థ యా దుగ్గహితా ఉపారమ్భాదిహేతు పరియాపుటా, అయం **అలగద్దూపమా**. యం సన్ధాయ వుత్తం – ‘‘సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, పురిసో అలగద్దత్థికో అలగద్దగవేసీ అలగద్దపరియేసనం చరమానో, సో పస్సేయ్య మహన్తం అలగద్దం. తమేనం భోగే వా నఙ్గుట్ఠే వా గణ్హేయ్య. తస్స సో అలగద్దో పటిపరివత్తిత్వా హత్థే వా బాహాయ వా అఞ్ఞతరస్మిం వా అఙ్గపచ్చఙ్గే

డంసేయ్య. నో తతోనిదానం మరణం వా నిగచ్ఛేయ్య, మరణమత్తం వా దుక్ఖం. తం కిస్స హేతు? దుగ్గహితత్తా, భిక్ఖవే, అలగద్దస్స. ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చే మోఘపురిసా ధమ్మం పరియాపుణన్తి సుత్తం...పే.... వేదల్లం. తే తం ధమ్మం పరియాపుణిత్వా తేసం ధమ్మానం పఞ్ఞాయ అత్థం న ఉపపరిక్ఖన్తి. తేసం తే ధమ్మా పఞ్ఞాయ అత్థం అనుపపరిక్ఖతం న నిజ్ఝానం ఖమన్తి. తే ఉపారమ్భానిసంసా చేవ ధమ్మం పరియాపుణన్తి ఇతివాదప్పమోక్ఖానిసంసా చ. యస్స చత్థాయ ధమ్మం పరియాపుణన్తి, తఞ్చస్స అత్థం నానుభోన్తి. తేసం తే ధమ్మా దుగ్గహితా దీఘరత్తం అహితాయ దుక్ఖాయ సంవత్తన్తి. తం కిస్స హేతు? దుగ్గహితత్తా, భిక్ఖవే, ధమ్మాన''న్తి (మ॰ ని॰ ౧.౨౩౮).

యా పన సుగ్గహితా సీలక్ఖన్ధాదిపారిపూరింయేవ ఆకఙ్ఖమానేన పరియాపుటా న ఉపారమ్భాది హేతు, అయం **నిస్సరణత్థా**. యం సన్ధాయ వుత్తం – ''తేసం తే ధమ్మా సుగ్గహితా దీఘరత్తం హితాయ సుఖాయ సంవత్తన్తి. తం కిస్స హేతు? సుగ్గహితత్తా, భిక్ఖవే, ధమ్మాన''న్తి (మ॰ ని॰ ౧.౨౩౯).

యం పన పరిఞ్ఞాతక్ఖన్ధో పహీనకిలేసో భావితమగ్గో పటివిద్ధాకుప్పో సచ్ఛికతనిరోధో ఖీణాసవో కేవలం పవేణీపాలనత్థాయ వంసానురక్ఖణత్థాయ పరియాపుణాతి, అయం **భణ్డాగారికపరియత్తీ**తి.

వినయే పన సుప్పటిపన్నో భిక్ఖు సీలసమ్పత్తిం నిస్సాయ తిస్సో విజ్జా పాపుణాతి, తాసంయేవ చ తత్థ పభేదవచనతో. సుత్తే సుప్పటిపన్నో సమాధిసమ్పదం నిస్సాయ ఛ అభిఞ్ఞా పాపుణాతి, తాసంయేవ చ తత్థ పభేదవచనతో. అభిధమ్మే సుప్పటిపన్నో పఞ్ఞాసమ్పదం నిస్సాయ చతస్సో పటిసమ్భిదా పాపుణాతి, తాసఞ్చ తత్థేవ పభేదవచనతో. ఏవమేతేసు సుప్పటిపన్నో యథాక్కమేన ఇమం విజ్జాత్తయఛళభిఞ్ఞాచతుపటిసమ్భిదాభేదం సమ్పత్తిం పాపుణాతి.

వినయే పన దుప్పటిపన్నో అనుఞ్ఞాతసుఖసమ్ఫస్సఅత్థరణపావురణాదిఫస్ససామఞ్ఞతో పటిక్ఖిత్తేసు ఉపాదిన్నఫస్సాదీసు అనవజ్జసఞ్ఞీ హోతి. వుత్తమ్పి హేతం – ''తథాహం భగవతా ధమ్మం దేసితం ఆజానామి, యథా యేమే అన్తరాయికా ధమ్మా వుత్తా భగవతా, తే పటిసేవతో నాలం అన్తరాయాయా''తి (పాచి॰ ౪౧౭; మ॰ ని॰ ౧.౨౩౪) తతో దుస్సీలభావం పాపుణాతి. సుత్తే దుప్పటిపన్నో ''చత్తారోమే, భిక్ఖవే, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా''తిఆదీసు (అ॰ ని॰ ౪.౫) అధిప్పాయం అజానన్తో దుగ్గహితం గణ్హాతి. యం సన్ధాయ వుత్తం – ''అత్తనా దుగ్గహితేన అమ్హే చేవ అబ్భాచిక్ఖతి, అత్తానఞ్చ ఖనతి, బహుఞ్చ అపుఞ్ఞం పసవతీ''తి (పాచి॰ ౪౧౭; మ॰ ని॰ ౧.౨౩౬) తతో మిచ్ఛాదిట్ఠితం పాపుణాతి. అభిధమ్మే దుప్పటిపన్నో ధమ్మచిన్తం అతిధావన్తో అచిన్తేయ్యానిపి చిన్తేతి, తతో చిత్తక్ఖేపం పాపుణాతి. వుత్తం హేతం – ''చత్తారిమాని, భిక్ఖవే, అచిన్తేయ్యాని న చిన్తేతబ్బాని, యాని చిన్తేన్తో ఉమ్మాదస్స విఘాతస్స భాగీ అస్సా''తి (అ॰ ని॰ ౪.౭౭). ఏవమేతేసు దుప్పటిపన్నో యథాక్కమేన ఇమం దుస్సీలభావమిచ్ఛాదిట్ఠితా చిత్తక్ఖేపభేదం విపత్తిం పాపుణాతీతి.

ఏత్తావతా చ –

''పరియత్తిభేదం సమ్పత్తిం, విపత్తిం చాపి యం యహిం;
పాపుణాతి యథా భిక్ఖు, తమ్పి సబ్బం విభావయే''తి.

అయమ్పి గాథా వుత్తత్థా హోతి. ఏవం నానప్పకారతో పిటకాని ఞత్వా తేసం వసేనేతం బుద్ధవచనం తివిధన్తి ఞాతబ్బం.

కథం నికాయవసేన పఞ్చవిధం? సబ్బమేవ చేతం దీఘనికాయో, మజ్ఝిమనికాయో, సంయుత్తనికాయో, అఙ్గుత్తరనికాయో, ఖుద్దకనికాయోతి పఞ్చప్పభేదం హోతి. తత్థ కతమో **దీఘనికాయో**? తివగ్గసఙ్గహాని బ్రహ్మజాలాదీని చతుత్తింస సుత్తాని.

చతుత్తింసేవ సుత్తన్తా, తివగ్గో యస్స సఙ్గహో;
ఏస దీఘనికాయోతి, పఠమో అనులోమికో.

కస్మా పనేస దీఘనికాయోతి వుచ్చతి? దీఘప్పమాణానం సుత్తానం సమూహతో నివాసతో చ, సమూహనివాసా హి నికాయోతి వుచ్చన్తి. “నాహం, భిక్ఖవే, అఞ్ఞం ఏకనికాయమ్పి సమనుపస్సామి ఏవం చిత్తం; యథయిదం, భిక్ఖవే, తిరచ్ఛానగతా పాణా; పోణికనికాయో, చిక్ఖల్లికనికాయో”తి (సం॰ ని॰ ౩.౧౦౦) ఏవమాదీని చేత్థ సాధకాని సాసనతో చ లోకతో చ. ఏవం సేసానమ్పి నికాయభావే వచనత్థో వేదితబ్బో.

కతమో **మజ్ఝిమనికాయో**? మజ్ఝిమప్పమాణాని పఞ్చదసవగ్గసఙ్గహాని మూలపరియాయసుత్తాదీని దియడ్ఢసతం ద్వే చ సుత్తాని.

దియడ్ఢసతం సుత్తన్తా, ద్వే చ సుత్తాని యత్థ సో;
నికాయో మజ్ఝిమో పఞ్చ-దసవగ్గపరిగ్గహో.

కతమో **సంయుత్తనికాయో**? దేవతాసంయుత్తాదివసేన ఠితాని ఓఘతరణాదీని సత్త సుత్తసహస్సాని సత్త చ సుత్తసతాని ద్వాసట్ఠి చ సుత్తాని.

సత్త సుత్తసహస్సాని, సత్త సుత్తసతాని చ;
ద్వాసట్ఠి చేవ సుత్తన్తా, ఏసో సంయుత్తసఙ్గహో.

కతమో **అఙ్గుత్తరనికాయో**? ఏకేకఅఙ్గాతిరేకవసేన ఠితాని చిత్తపరియాదానాదీని నవ సుత్తసహస్సాని పఞ్చ సుత్తసతాని సత్తపఞ్ఞాసఞ్చ సుత్తాని.

నవ సుత్తసహస్సాని, పఞ్చ సుత్తసతాని చ;
సత్తపఞ్ఞాస సుత్తాని, సఙ్ఖ్యా అఙ్గుత్తరే అయం.

కతమో **ఖుద్దకనికాయో**? సకలం వినయపిటకం అభిధమ్మపిటకం ఖుద్దకపాఠాదయో చ పుబ్బే నిదస్సితా పన్నరసభేదా ఠపేత్వా చత్తారో నికాయే అవసేసం బుద్ధవచనన్తి.

ఠపేత్వా చతురోపేతే, నికాయే దీఘఆదికే;

తదఙ్గం బుద్ధవచనం, నికాయో ఖుద్దకో మతోతి.

ఏవం నికాయవసేన పఞ్చవిధం.

కథం అఙ్గవసేన నవవిధం? సబ్బమేవ హిదం సుత్తం, గేయ్యం, వేయ్యాకరణం, గాథా, ఉదానం, ఇతివుత్తకం, జాతకం, అబ్భుతధమ్మం, వేదల్లన్తి నవప్పభేదం హోతి. తత్థ ఉభతోవిభఙ్గనిద్దేసఖన్ధకపరివారా సుత్తనిపాతే మఙ్గలసుత్త-రతనసుత్త-నాలకసుత్త-తువట్టకసుత్తాని అఞ్ఞమ్పి చ సుత్తనామకం తథాగతవచనం **సుత్త**న్తి వేదితబ్బం. సబ్బమ్పి సగాథకం సుత్తం **గేయ్య**న్తి వేదితబ్బం. విసేసేన సంయుత్తకే సకలోపి సగాథావగ్గో, సకలం అభిధమ్మపిటకం, నిగ్గాథకం సుత్తం, యఞ్చ అఞ్ఞమ్పి అట్ఠహి అఙ్గేహి అసఙ్గహితం బుద్ధవచనం తం **వేయ్యాకరణ**న్తి వేదితబ్బం. ధమ్మపదం, థేరగాథా, థేరీగాథా, సుత్తనిపాతే నోసుత్తనామికా సుద్ధికగాథా చ **గాథా**తి వేదితబ్బా. సోమనస్సఞాణమయికగాథాపటిసంయుత్తా ద్వాసీతి సుత్తన్తా **ఉదాన**న్తి వేదితబ్బం. "వుత్తఞ్హేతం భగవతా"తిఆదినయప్పవత్తా దసుత్తరసతసుత్తన్తా **ఇతివుత్తక**న్తి వేదితబ్బం. అపణ్ణకజాతకాదీని పఞ్ఞాసాధికాని పఞ్చ జాతకసతాని **జాతక**న్తి వేదితబ్బం. "చత్తారోమే, భిక్ఖవే, అచ్ఛరియా అబ్భుతా ధమ్మా ఆనన్దే"తి (దీ. ని. ౨.౨౦౯) -ఆదినయప్పవత్తా సబ్బేపి అచ్ఛరియఅబ్భుతధమ్మపటిసంయుత్తా సుత్తన్తా **అబ్భుతధమ్మ**న్తి వేదితబ్బం. చూళవేదల్ల-మహావేదల్ల-సమ్మాదిట్ఠి-సక్కపఞ్హ-సఙ్ఖారభాజనియ-మహాపుణ్ణమసుత్తాదయో సబ్బేపి వేదఞ్చ తుట్ఠిఞ్చ లద్ధా లద్ధా పుచ్ఛితసుత్తన్తా **వేదల్ల**న్తి వేదితబ్బం. ఏవం అఙ్గవసేన నవవిధం.

కథం ధమ్మక్ఖన్ధవసేన చతురాసీతిసహస్సవిధం? సబ్బమేవ చేతం బుద్ధవచనం –

"ద్వాసీతి బుద్ధతో గణ్హిం, ద్వే సహస్సాని భిక్ఖుతో;
చతురాసీతి సహస్సాని, యే మే ధమ్మా పవత్తినో"తి. (థేరగా. ౧౦౨౭);

ఏవం పరిదీపితధమ్మక్ఖన్ధవసేన చతురాసీతిసహస్సప్పభేదం హోతి. తత్థ ఏకానుసన్ధికం సుత్తం ఏకో ధమ్మక్ఖన్ధో. యం అనేకానుసన్ధికం తత్థ అనుసన్ధివసేన ధమ్మక్ఖన్ధగణనా. గాథాబన్ధేసు పఞ్హాపుచ్ఛనం ఏకో ధమ్మక్ఖన్ధో, విస్సజ్జనం ఏకో. అభిధమ్మే ఏకమేకం తిక-దుక-భాజనం, ఏకమేకఞ్చ చిత్తవారభాజనం, ఏకో ధమ్మక్ఖన్ధో. వినయే అత్థి వత్థు, అత్థి మాతికా, అత్థి పదభాజనీయం, అత్థి అన్తరాపత్తి, అత్థి ఆపత్తి, అత్థి అనాపత్తి, అత్థి పరిచ్ఛేదో; తత్థ ఏకమేకో కోట్ఠాసో, ఏకమేకో ధమ్మక్ఖన్ధోతి వేదితబ్బో. ఏవం ధమ్మక్ఖన్ధవసేన చతురాసీతిసహస్సవిధం.

ఏవమేతం అభేదతో రసవసేన ఏకవిధం, భేదతో ధమ్మవినయాదివసేన దువిధాదిభేదం బుద్ధవచనం సఙ్గాయన్తేన మహాకస్సపప్పముఖేన వసీగణేన "అయం ధమ్మో, అయం వినయో; ఇదం పఠమబుద్ధవచనం, ఇదం మజ్ఝిమబుద్ధవచనం, ఇదం పచ్ఛిమబుద్ధవచనం; ఇదం వినయపిటకం, ఇదం సుత్తన్తపిటకం, ఇదం అభిధమ్మపిటకం; అయం దీఘనికాయో… పే.… అయం ఖుద్దకనికాయో; ఇమాని సుత్తాదీని నవఙ్గాని, ఇమాని చతురాసీతిధమ్మక్ఖన్ధసహస్సానీ"తి ఇమం పభేదం వవత్థపేత్వావ సఙ్గీతం. న కేవలఞ్చ ఏత్తకమేవ, అఞ్ఞమ్పి ఉద్దానసఙ్గహ-వగ్గసఙ్గహపేయ్యాలసఙ్గహ-ఏకకనిపాత-దుకనిపాతాదినిపాతసఙ్గహ-సంయుత్తసఙ్గహ-పణ్ణాససఙ్గహాదిఅనేకవిధం తీసు పిటకేసు సన్దిస్సమానం సఙ్గహప్పభేదం వవత్థపేత్వాఏవ సత్తహి మాసేహి సఙ్గీతం. సఙ్గీతిపరియోసానే చస్స – "ఇదం మహాకస్సపత్థేరేన దసబలస్స సాసనం పఞ్చవస్ససహస్సపరిమాణం కాలం పవత్తనసమత్థం కత"న్తి సఞ్జాతప్పమోదా సాధుకారం వియ దదమానా అయం

మహాపథవీ ఉదకపరియన్తం కత్వా అనేకప్పకారం కమ్పి సఙ్కమ్పి సమ్పకమ్పి సమ్పవేధి, అనేకాని చ అచ్ఛరియాని పాతురహేసున్తి అయం **పఠమమహాసఙ్గీతి**నామ. యా లోకే –

సతేహి పఞ్చహి కతా, తేన పఞ్చసతాతి చ;
థేరేహేవ కతత్తా చ, థేరికాతి పవుచ్చతీతి.

ఇమిస్సా పన పఠమమహాసఙ్గీతియా పవత్తమానాయ వినయం పుచ్ఛన్తేన ఆయస్మతా మహాకస్సపేన “పఠమం, ఆవుసో ఉపాలి, పారాజికం కత్థ పఞ్ఞత్త”న్తి ఏవమాదివచనపరియోసానే “వత్థుమ్పి పుచ్ఛి, నిదానమ్పి పుచ్ఛి, పుగ్గలమ్పి పుచ్ఛీ”తి ఏత్థ నిదానే పుచ్ఛితే తం నిదానం ఆదితో పభుతి విత్థారేత్వా యేన చ పఞ్ఞత్తం, యస్మా చ పఞ్ఞత్తం, సబ్బమేతం కథేతుకామేన ఆయస్మతా ఉపాలిత్థేరేన వుత్తం “తేన సమయేన బుద్ధో భగవా వేరఞ్జాయం విహరతీ”తి సబ్బం వత్తబ్బం. ఏవమిదం ఆయస్మతా ఉపాలిత్థేరేన వుత్తం, తఞ్చ పన “పఠమమహాసఙ్గీతికాలే వుత్త”న్తి వేదితబ్బం. ఏత్తావతా చ “ఇదం వచనం కేన వుత్తం, కదా వుత్త”న్తి ఏతేసం పదానం అత్థో పకాసితో హోతి.

ఇదాని కస్మా వుత్తన్తి ఏత్థ వుచ్చతే, యస్మా అయమాయస్మతా మహాకస్సపత్థేరేన నిదానం పుట్ఠో తస్మానేన తం నిదానం ఆదితో పభుతి విత్థారేతుం వుత్తన్తి. ఏవమిదం ఆయస్మతా ఉపాలిత్థేరేన పఠమమహాసఙ్గీతికాలే వదన్తేనాపి ఇమినా కారణేన వుత్తన్తి వేదితబ్బం. ఏత్తావతా చ **వుత్తం యేన యదా యస్మా**తి ఇమేసం మాతికాపదానం అత్థో పకాసితో హోతి.

ఇదాని **ధారితం యేన చాభతం, యత్థప్పతిట్ఠితం చేతమేతం వత్వా విధిం తతో**తి ఏతేసం అత్థప్పకాసనత్థం ఇదం వుచ్చతి. తం పనేతం “తేన సమయేన బుద్ధో భగవా వేరఞ్జాయం విహరతీ”తి ఏవమాదివచనపటిమణ్డితనిదానం వినయపిటకం కేన ధారితం, కేనాభతం, కత్థ పతిట్ఠితన్తి? వుచ్చతే – ఆదితో తావ ఇదం భగవతో సమ్ముఖా ఆయస్మతా ఉపాలిత్థేరేన ధారితం, తస్స సమ్ముఖతో అపరినిబ్బుతే తథాగతే ఛళభిఞ్ఞాదిభేదేహి అనేకేహి భిక్ఖుసహస్సేహి పరినిబ్బుతే తథాగతే మహాకస్సపప్పముఖేహి ధమ్మసఙ్గాహకత్థేరేహి. కేనాభతన్తి? జమ్బుదీపే తావ ఉపాలిత్థేరమాదిం కత్వా ఆచరియపరమ్పరాయ యావ తతియసఙ్గీతి తావ ఆభతం. తత్రాయం **ఆచరియపరమ్పరా** –

ఉపాలి దాసకో చేవ, సోణకో సిగ్గవో తథా;
తిస్సో మోగ్గలిపుత్తో చ, పఞ్చేతే విజితావినో.

పరమ్పరాయ వినయం, దీపే జమ్బుసిరివ్హయే;
అచ్ఛిజ్జమానమానేసుం, తతియో యావ సఙ్గహో.

ఆయస్మా హి ఉపాలి ఇమం వినయవంసం వినయతన్తిం వినయపవేణిం భగవతో

సమ్ముఖా ఉగ్గహేత్వా బహూనం భిక్ఖూనం హదయే పతిట్ఠాపేసి. తస్స హాయస్మతో సన్తికే వినయవంసం ఉగ్గహేత్వా వినయే పకతఞ్ఞుతం పత్తేసు పుగ్గలేసు పుథుజ్జన-సోతాపన్న-సకదాగామి-అనాగామినో గణనపథం వీతివత్తా, ఖీణాసవానం సహస్సమేకం అహోసి. దాసకత్థేరోపి తస్సేవ సద్ధివిహారికో అహోసి, సో ఉపాలిత్థేరస్స సమ్ముఖా ఉగ్గహేత్వా తథేవ వినయం వాచేసి. తస్సాపి ఆయస్మతో సన్తికే ఉగ్గహేత్వా వినయే పకతఞ్ఞుతం పత్తా పుథుజ్జనాదయో గణనపథం వీతివత్తా,

ఖీణాసవానం సహస్సమేవ అహోసి. సోణకత్థేరోపి దాసకత్థేరస్స సద్ధివిహారికో అహోసి, సోపి అత్తనో ఉపజ్ఝాయస్స దాసకత్థేరస్స సమ్ముఖా ఉగ్గహేత్వా తథేవ వినయం వాచేసి. తస్సాపి ఆయస్మతో సన్తికే ఉగ్గహేత్వా వినయే పకతఞ్ఞుతం పత్తా పుథుజ్జనాదయో గణనపథం వీతివత్తా, ఖీణాసవానం సహస్సమేవ అహోసి. సిగ్గవత్థేరోపి సోణకత్థేరస్స సద్ధివిహారికో అహోసి, సోపి అత్తనో ఉపజ్ఝాయస్స సోణకత్థేరస్స సన్తికే వినయం ఉగ్గహేత్వా అరహన్తసహస్సస్స ధురగ్గాహో అహోసి. తస్స పనాయస్మతో సన్తికే ఉగ్గహేత్వా వినయే పకతఞ్ఞుతం పత్తా పుథుజ్జన-సోతాపన్నసకదాగామి-అనాగామినోపి ఖీణాసవాపి ఏత్తకాని సతానీతి వా ఏత్తకాని సహస్సానీతి వా అపరిచ్ఛిన్నా అహేసుం. తదా కిర జమ్బుదీపే అతిమహాభిక్ఖుసముదాయో అహోసి. మోగ్గలిపుత్తతిస్సత్థేరస్స పన ఆనుభావో తతియసఙ్గీతియం పాకటో భవిస్సతి. ఏవమిదం వినయపిటకం జమ్బుదీపే తావ ఇమాయ ఆచరియపరమ్పరాయ యావ తతియసఙ్గీతి తావ ఆభతన్తి వేదితబ్బం.

పఠమమహాసఙ్గీతికథా నిట్ఠితా.

దుతియసఙ్గీతికథా

దుతియసఙ్గీతివిజాననత్థం పన అయమనుక్కమో వేదితబ్బో. యదా హి –

సఙ్గాయిత్వాన సద్ధమ్మం, జోతయిత్వా చ సబ్బధి;
యావ జీవితపరియన్తం, ఠత్వా పఞ్చసతాపి తే.

ఖీణాసవా జుతీమన్తో, థేరా కస్సపఆదయో;
ఖీణస్నేహపదీపావ, నిబ్బాయింసు అనాలయా.

అథానుక్కమేన గచ్ఛన్తేసు రత్తిన్దివేసు వస్ససతపరినిబ్బుతే భగవతి వేసాలికా వజ్జిపుత్తకా భిక్ఖూ వేసాలియం “కప్పతి సిఙ్గీలోణకప్పో, కప్పతి ద్వఙ్గులకప్పో, కప్పతి గామన్తరకప్పో, కప్పతి ఆవాసకప్పో, కప్పతి అనుమతికప్పో, కప్పతి ఆచిణ్ణకప్పో, కప్పతి అమథితకప్పో, కప్పతి జళోగిం పాతుం, కప్పతి అదసకం నిసీదనం, కప్పతి జాతరూపరజత”న్తి ఇమాని దస వత్థూని దీపేసుం. తేసం సుసునాగపుత్తో కాళాసోకో నామ రాజా పక్ఖో అహోసి.

తేన ఖో పన సమయేన ఆయస్మా యసో కాకణ్డకపుత్తో వజ్జీసు చారికం చరమానో “వేసాలికా కిర వజ్జిపుత్తకా భిక్ఖూ వేసాలియం దస వత్థూని దీపేన్తీ”తి సుత్వా “న ఖో పనేతం పతిరూపం య్వాహం దసబలస్స సాసనవిపత్తిం సుత్వా అప్పోస్సుక్కో భవేయ్యం. హన్దాహం అధమ్మవాదినో నిగ్గహేత్వా ధమ్మం దీపేమీ”తి చిన్తేన్తో యేన వేసాలీ తదవసరి. తత్ర సుదం ఆయస్మా యసో కాకణ్డకపుత్తో వేసాలియం విహరతి మహావనే కూటాగారసాలాయం.

తేన ఖో పన సమయేన వేసాలికా వజ్జిపుత్తకా భిక్ఖూ తదహుపోసథే కంసపాతిం ఉదకేన పూరేత్వా మజ్ఝే భిక్ఖుసఙ్ఘస్స ఠపేత్వా ఆగతాగతే వేసాలికే ఉపాసకే ఏవం వదన్తి – “దేథావుసో, సఙ్ఘస్స కహాపణమ్పి అడ్ఢమ్పి పాదమ్పి మాసకరూపమ్పి, భవిస్సతి సఙ్ఘస్స పరిక్ఖారేన కరణీయ”న్తి సబ్బం తావ వత్తబ్బం, యావ “ఇమాయ పన వినయసఙ్గీతియా సత్త భిక్ఖుసతాని అనూనాని అనధికాని అహేసుం, తస్మా అయం దుతియసఙ్గీతి **సత్తసతికా**తి వుచ్చతీ”తి.

ఏవం తస్మిఞ్చ సన్నిపాతే ద్వాదస భిక్ఖుసతసహస్సాని సన్నిపతింసు ఆయస్మతా యసేన సముస్సాహితా. తేసం మజ్ఝే ఆయస్మతా రేవతేన పుట్ఠేన సబ్బకామిత్థేరేన వినయం విస్సజ్జేన్తేన తాని దస వత్థూని వినిచ్ఛితాని, అధికరణం వూపసమితం. అథ థేరా "పున ధమ్మఞ్చ వినయఞ్చ సఙ్గాయిస్సామా"తి తిపిటకధరే పత్తపటిసమ్భిదే సత్తసతే భిక్ఖూ ఉచ్చినిత్వా వేసాలియం వాలికారామే సన్నిపతిత్వా మహాకస్సపత్థేరేన సఙ్గాయితసదిసమేవ సబ్బం సాసనమలం సోధేత్వా పున పిటకవసేన నికాయవసేన అఙ్గవసేన ధమ్మక్ఖన్ధవసేన చ సబ్బం ధమ్మఞ్చ వినయఞ్చ సఙ్గాయింసు. అయం సఙ్గీతి అట్ఠహి మాసేహి నిట్ఠితా. యా లోకే –

సతేహి సత్తహి కతా, తేన సత్తసతాతి చ;
పుబ్బే కతం ఉపాదాయ, దుతియాతి చ వుచ్చతీతి.

సా పనాయం –

యేహి థేరేహి సఙ్గీతా, సఙ్గీతి తేసు విస్సుతా;
సబ్బకామీ చ సాళ్హో చ, రేవతో ఖుజ్జసోభితో.

యసో చ సాణసమ్భూతో, ఏతే సద్ధివిహారికా;
థేరా ఆనన్దథేరస్స, దిట్ఠపుబ్బా తథాగతం.

సుమనో వాసభగామీ చ, ఞేయ్యా సద్ధివిహారికా;
ద్వే ఇమే అనురుద్ధస్స, దిట్ఠపుబ్బా తథాగతం.

దుతియో పన సఙ్గీతో, యేహి థేరేహి సఙ్గహో;
సబ్బేపి పన్నభారా తే, కతకిచ్చా అనాసవాతి.

అయం దుతియసఙ్గీతి.

ఏవమిమం దుతియసఙ్గీతిం సఙ్గాయిత్వా థేరా "ఉప్పజ్జిస్సతి ను ఖో అనాగతేపి సాసనస్స ఏవరూపం అబ్బుద"న్తి ఓలోకయమానా ఇమం అద్దసంసు – "ఇతో వస్ససతస్స ఉపరి అట్ఠారసమే వస్సే పాటలిపుత్తే **ధమ్మాసోకో** నామ రాజా ఉప్పజ్జిత్వా సకలజమ్బుదీపే రజ్జం కారేస్సతి. సో బుద్ధసాసనే పసీదిత్వా మహన్తం లాభసక్కారం పవత్తయిస్సతి. తతో తిత్థియా లాభసక్కారం పత్థయమానా సాసనే పబ్బజిత్వా సకం సకం దిట్ఠిం పరిదీపేస్సన్తి. ఏవం సాసనే మహన్తం అబ్బుదం ఉప్పజ్జిస్సతీ"తి. అథ నేసం ఏతదహోసి – "కిన్ను ఖో మయం ఏతస్మిం అబ్బుదే ఉప్పన్నే సమ్ముఖా భవిస్సామ, న భవిస్సామా"తి. అథ తే సబ్బేవ తదా అత్తనో అసమ్ముఖభావం ఞత్వా "కో ను ఖో తం అధికరణం వూపసమేతుం సమత్థో భవిస్సతీ"తి సకలం మనుస్సలోకం ఛకామావచరదేవలోకఞ్చ ఓలోకేన్తా న కఞ్చి దిస్వా బ్రహ్మలోకే **తిస్సం** నామ మహాబ్రహ్మానం అద్దసంసు పరిత్తాయుకం ఉపరిబ్రహ్మలోకూపపత్తియా భావితమగ్గం. దిస్వాన నేసం ఏతదహోసి – "సచే మయం ఏతస్స బ్రహ్మునో మనుస్సలోకే నిబ్బత్తనత్థాయ ఉస్సాహం కరేయ్యామ, అద్ధా ఏస మోగ్గలిబ్రాహ్మణస్స గేహే

పటిసన్ధిం గహేస్సతి. తతో చ మన్తేహి పలోభితో నిక్ఖమిత్వా పబ్బజిస్సతి. సో ఏవం పబ్బజిత్వా సకలం బుద్ధవచనం ఉగ్గహేత్వా అధిగతపటిసమ్భిదో హుత్వా తిత్థియే మద్దిత్వా తం అధికరణం వినిచ్ఛిత్వా సాసనం పగ్గణ్హిస్సతీ"తి.

తే బ్రహ్మలోకం గన్త్వా తిస్సం మహాబ్రహ్మానం ఏతదవోచుం – "ఇతో వస్ససతస్స ఉపరి అట్ఠారసమే వస్సే సాసనే మహన్తం అబ్బుదం ఉప్పజ్జిస్సతి. మయఞ్చ సకలం మనుస్సలోకం ఛకామావచరదేవలోకఞ్చ ఓలోకయమానా కఞ్చి సాసనం పగ్గహేతుం సమత్థం అదిస్వా బ్రహ్మలోకం విచినన్తా భవన్తమేవ అద్దసామ. సాధు, సప్పురిస, మనుస్సలోకే నిబ్బత్తిత్వా దసబలస్స సాసనం పగ్గణ్హితుం పటిఞ్ఞం దేహీ"తి.

ఏవం వుత్తే మహాబ్రహ్మా, "అహం కిర సాసనే ఉప్పన్నం అబ్బుదం సోధేత్వా సాసనం పగ్గహేతుం సమత్థో భవిస్సామీ"తి హట్ఠపహట్ఠో ఉదగ్గుదగ్గో హుత్వా, "సాధూ"తి పటిస్సుణిత్వా పటిఞ్ఞం అదాసి. థేరా బ్రహ్మలోకే తం కరణీయం తీరేత్వా పున పచ్చాగమింసు.

తేన ఖో పన సమయేన సిగ్గవత్థేరో చ చణ్డవజ్జిత్థేరో చ ద్వేపి నవకా హోన్తి దహరభిక్ఖూ తిపిటకధరా పత్తపటిసమ్భిదా ఖీణాసవా, తే తం అధికరణం న సమ్పాపుణింసు. థేరా "తుమ్హే, ఆవుసో, అమ్హాకం ఇమస్మిం అధికరణే నో సహాయకా అహువత్థ, తేన వో ఇదం దణ్డకమ్మం హోతు – 'తిస్సో నామ బ్రహ్మా మోగ్గలిబ్రాహ్మణస్స గేహే పటిసన్ధిం గణ్హిస్సతి, తం తుమ్హాకం ఏకో నీహరిత్వా పబ్బాజేతు, ఏకో బుద్ధవచనం ఉగ్గణ్హాపేతూ'"తి వత్వా సబ్బేపి యావతాయుకం ఠత్వా –

సబ్బకామిప్పభుతయో, తేపి థేరా మహిద్ధికా;
అగ్గిక్ఖన్ధావ లోకమ్హి, జలిత్వా పరినిబ్బుతా.

దుతియం సఙ్గహం కత్వా, విసోధేత్వాన సాసనం;
అనాగతేపి కత్వాన, హేతుం సద్ధమ్మసుద్ధియా.

ఖీణాసవా వసిప్పత్తా, పభిన్నపటిసమ్భిదా;
అనిచ్చతావసం థేరా, తేపి నామ ఉపాగతా.

ఏవం అనిచ్చతం జమ్మిం, ఞత్వా దురభిసమ్భవం;
తం పత్తుం వాయమే ధీరో, యం నిచ్చం అమతం పదన్తి.

ఏత్తావతా సబ్బాకారేన **దుతియసఙ్గీతివణ్ణనా** నిట్ఠితా హోతి.

దుతియసఙ్గీతికథా నిట్ఠితా

తతియసఙ్గీతికథా

తిస్సోపి ఖో **మహాబ్రహ్మా** బ్రహ్మలోకతో చవిత్వా మోగ్గలిబ్రాహ్మణస్స గేహే పటిసన్ధిం అగ్గహేసి. సిగ్గవత్థేరోపి తస్స పటిసన్ధిగ్గహణతో పభుతి సత్త వస్సాని బ్రాహ్మణస్స గేహం పిణ్డాయ పావిసి. ఏకదివసమ్పి ఉళుఙ్కమత్తం వా యాగుం కటచ్ఛుమత్తం వా భత్తం నాలత్థ. సత్తన్నం పన వస్సానం అచ్చయేన ఏకదివసం "అతిచ్ఛథ, భన్తే"తి వచనమత్తం అలత్థ.

తందివసమేవ బ్రాహ్మణోపి బహిద్ధా కిఞ్చి కరణీయం కత్వా ఆగచ్ఛన్తో పటిపథే థేరం దిస్వా, "భో పబ్బజిత, అమ్హాకం గేహం అగమిత్థా"తి ఆహ. "ఆమ, బ్రాహ్మణ, అగమిమ్హా"తి. "అపి కిఞ్చి లభిత్థా"తి? "ఆమ, బ్రాహ్మణ, లభిమ్హా"తి. సో గేహం గన్త్వా పుచ్ఛి – "తస్స పబ్బజితస్స కిఞ్చి అదత్థా"తి? "న కిఞ్చి అదమ్హా"తి. బ్రాహ్మణో దుతియదివసే ఘరద్వారేయేవ నిసీది "అజ్జ పబ్బజితం ముసావాదేన నిగ్గహేస్సామీ"తి. థేరో దుతియదివసే బ్రాహ్మణస్స ఘరద్వారం సమ్పత్తో. బ్రాహ్మణో థేరం దిస్వావ ఏవమాహ – "తుమ్హే హియ్యో అమ్హాకం గేహే కిఞ్చి అలద్ధాయేవ 'లభిమ్హా'తి అవోచుత్థ. వట్టతి ను ఖో తుమ్హాకం ముసావాదో"తి! థేరో ఆహ – "మయం, బ్రాహ్మణ, తుమ్హాకం గేహే సత్త వస్సాని 'అతిచ్ఛథా'తి వచనమత్తమ్పి అలభిత్వా హియ్యో 'అతిచ్ఛథా'తి వచనమత్తం లభిమ్హ; అథేతం పటిసన్థారం ఉపాదాయ ఏవమవోచుమ్హా"తి.

బ్రాహ్మణో చిన్తేసి – "ఇమే పటిసన్థారమత్తమ్పి లభిత్వా 'లభిమ్హా'తి పసంసన్తి, అఞ్ఞం కిఞ్చి ఖాదనీయం భోజనీయం లభిత్వా కస్మా న పసంసన్తీ"తి పసీదిత్వా అత్తనో అత్థాయ పటియాదితభత్తతో కటచ్ఛుమత్తం భిక్ఖం తదుపియఞ్చ బ్యఞ్జనం దాపేత్వా "ఇమం భిక్ఖం సబ్బకాలం తుమ్హే లభిస్సథా"తి ఆహ . సో పునదివసతో పభుతి ఉపసఙ్కమన్తస్స థేరస్స ఉపసమం దిస్వా భియ్యోసోమత్తాయ పసీదిత్వా థేరం నిచ్చకాలం అత్తనో ఘరే భత్తవిస్సగ్గకరణత్థాయ యాచి. థేరో అధివాసేత్వా దివసే దివసే భత్తకిచ్చం కత్వా గచ్ఛన్తో థోకం థోకం బుద్ధవచనం కథేత్వా గచ్ఛతి. సోపి ఖో మాణవకో సోళసవస్సుద్దేసికోయేవ తిణ్ణం వేదానం పారగూ అహోసి. బ్రహ్మలోకతో ఆగతసుద్ధసత్తస్స ఆసనే వా సయనే వా అఞ్ఞో కోచి నిసజ్జితా వా నిపజ్జితా వా నత్థి. సో యదా ఆచరియఘరం గచ్ఛతి, తదాస్స మఞ్చపీఠం సేతేన వత్థేన పటిచ్ఛాదేత్వా లగ్గేత్వా ఠపేన్తి. థేరో చిన్తేసి – "సమయో దాని మాణవకం పబ్బాజేతుం, చిరఞ్చ మే ఇధాగచ్ఛన్తస్స, న చ కాచి మాణవకేన సద్ధిం కథా ఉప్పజ్జతి. హన్ద దాని ఇమినా ఉపాయేన పల్లఙ్కం నిస్సాయ ఉప్పజ్జిస్సతీ"తి గేహం గన్త్వా యథా తస్మిం గేహే ఠపేత్వా మాణవకస్స పల్లఙ్కం అఞ్ఞం న కిఞ్చి ఆసనం దిస్సతి తథా అధిట్ఠాసి. బ్రాహ్మణస్స గేహజనో థేరం దిస్వా అఞ్ఞం కిఞ్చి ఆసనం అపస్సన్తో మాణవకస్స పల్లఙ్కం అత్థరిత్వా థేరస్స అదాసి. నిసీది థేరో పల్లఙ్కే. మాణవకోపి ఖో తఙ్ఖణఞ్ఞేవ ఆచరియఘరా ఆగమ్మ థేరం అత్తనో పల్లఙ్కే నిసిన్నం దిస్వా కుపితో అనత్తమనో "కో మమ పల్లఙ్కం సమణస్స పఞ్ఞపేసీ"తి ఆహ.

థేరో భత్తకిచ్చం కత్వా వూపసన్తే మాణవకస్స చణ్డిక్కభావే ఏవమాహ – "కిం పన త్వం, మాణవక, కిఞ్చి మన్తం జానాసీ"తి? మాణవకో "భో పబ్బజిత, మయి దాని మన్తే అజానన్తే అఞ్ఞే కే జానిస్సన్తీ"తి వత్వా, థేరం పుచ్ఛి – "తుమ్హే పన మన్తం జానాథా"తి? "పుచ్ఛ, మాణవక, పుచ్ఛిత్వా సక్కా జానితు"న్తి. అథ ఖో మాణవకో తీసు వేదేసు సనిఘణ్డుకేటుభేసు సాక్ఖరప్పభేదేసు ఇతిహాసపఞ్చమేసు యాని యాని గణ్ఠిట్ఠానాని, యేసం యేసం నయం నేవ అత్తనా పస్సతి నాపిస్స ఆచరియో అద్దస, తేసు తేసు థేరం పుచ్ఛి. థేరో "పకతియాపి తిణ్ణం వేదానం పారగూ, ఇదాని పన పటిసమ్భిదాప్పత్తో, తేనస్స నత్థి తేసం పఞ్హానం విస్సజ్జనే భారో"తి తావదేవ తే పఞ్హే విస్సజ్జేత్వా మాణవకం ఆహ – "మాణవక, అహం తయా బహుం పుచ్ఛితో; అహమ్పి దాని తం ఏకం పఞ్హం పుచ్ఛామి, బ్యాకరిస్ససి మే"తి? "ఆమ, భో పబ్బజిత, పుచ్ఛ బ్యాకరిస్సామీ"తి. థేరో **చిత్తయమకే** ఇమం పఞ్హం పుచ్ఛి –

> "యస్స చిత్తం ఉప్పజ్జతి న నిరుజ్ఝతి తస్స చిత్తం నిరుజ్ఝిస్సతి నుప్పజ్జిస్సతి; యస్స వా పన చిత్తం నిరుజ్ఝిస్సతి నుప్పజ్జిస్సతి తస్స చిత్తం ఉప్పజ్జతి న నిరుజ్ఝతీ"తి?

మాణవో ఉద్ధం వా అధో వా హరితుం అసక్కోన్తో “కిం నామ, భో పబ్బజిత, ఇద”న్తి ఆహ. “బుద్ధమన్తో నామాయం, మాణవా”తి. “సక్కా పనాయం, భో, మయ్హమ్పి దాతు”న్తి. “సక్కా మాణవ, అమ్హేహి గహితపబ్బజ్జం గణ్హన్తస్స దాతు”న్తి. తతో మాణవో మాతాపితరో ఉపసఙ్కమిత్వా ఆహ – “అయం పబ్బజితో బుద్ధమన్తం నామ జానాతి, న చ అత్తనో సన్తికే అపబ్బజితస్స దేతి, అహం ఏతస్స సన్తికే పబ్బజిత్వా మన్తం ఉగ్గణ్హిస్సామీ”తి.

అథస్స మాతాపితరో “పబ్బజిత్వాపి నో పుత్తో మన్తే గణ్హాతు, గహేత్వా పునాగమిస్సతీ”తి మఞ్ఞమానా “ఉగ్గణ్హ, పుత్తా”తి అనుజానింసు. థేరో దారకం పబ్బాజేత్వా ద్వత్తింసాకారకమ్మట్ఠానం తావ ఆచిక్ఖి. సో తత్థ పరికమ్మం కరోన్తో నచిరస్సేవ సోతాపత్తిఫలే పతిట్ఠహి. తతో థేరో చిన్తేసి – “సామణేరో సోతాపత్తిఫలే పతిట్ఠితో, అభబ్బో దాని సాసనతో నివత్తితుం. సచే పనస్సాహం కమ్మట్ఠానం వడ్ఢేత్వా కథేయ్యం, అరహత్తం పాపుణేయ్య, అప్పోస్సుక్కో భవేయ్య బుద్ధవచనం గహేతుం, సమయో దాని నం చణ్డవజ్జిత్థేరస్స సన్తికం పేసేతు”న్తి. తతో ఆహ – “ఏహి త్వం, సామణేర, థేరస్స సన్తికం గన్త్వా బుద్ధవచనం ఉగ్గణ్హ. మమ వచనేన తఞ్చ ఆరోగ్యం పుచ్ఛ; ఏవఞ్చ వదేహి – ‘ఉపజ్ఝాయో మం, భన్తే, తుమ్హాకం సన్తికం పహిణీ’తి. ‘కో నామ తే ఉపజ్ఝాయో’తి చ వుత్తే ‘సిగ్గవత్థేరో నామ, భన్తే’తి వదేయ్యాసి. ‘అహం కో నామా’తి వుత్తే ఏవం వదేయ్యాసి – ‘మమ ఉపజ్ఝాయో, భన్తే, తుమ్హాకం నామం జానాతీ’”తి.

“ఏవం, భన్తే”తి ఖో తిస్సో సామణేరో థేరం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా అనుపుబ్బేన చణ్డవజ్జిత్థేరస్స సన్తికం గన్త్వా వన్దిత్వా ఏకమన్తం అట్ఠాసి. థేరో సామణేరం పుచ్ఛి – “కుతో ఆగతోసీ”తి? “ఉపజ్ఝాయో మం, భన్తే, తుమ్హాకం సన్తికం పహిణీ”తి. “కో నామ తే ఉపజ్ఝాయో”తి? “సిగ్గవత్థేరో నామ, భన్తే”తి. “అహం కో నామా”తి? “మమ ఉపజ్ఝాయో, భన్తే, తుమ్హాకం నామం జానాతీ”తి. “పత్తచీవరం దాని పటిసామేహీ”తి. “సాధు, భన్తే”తి సామణేరో పత్తచీవరం పటిసామేత్వా పునదివసే పరివేణం సమ్మజ్జిత్వా ఉదకదన్తపోనం ఉపట్ఠాపేసి. థేరో తస్స సమ్మజ్జితట్ఠానం పున సమ్మజ్జి . తం ఉదకం ఛడ్డేత్వా అఞ్ఞం ఉదకం ఆహరి. తఞ్చ దన్తకట్ఠం అపనేత్వా అఞ్ఞం దన్తకట్ఠం గణ్హి. ఏవం సత్త దివసాని కత్వా సత్తమే దివసే పున పుచ్ఛి. సామణేరో పునపి పుబ్బే కథితసదిసమేవ కథేసి. థేరో “సో వతాయం బ్రాహ్మణో”తి సఞ్జానిత్వా “కిమత్థం ఆగతోసీ”తి ఆహ. “బుద్ధవచనం ఉగ్గణ్హత్థాయ, భన్తే”తి. థేరో “ఉగ్గణ్హ దాని, సామణేరా”తి వత్వా పున దివసతో పభుతి బుద్ధవచనం పట్ఠపేసి. తిస్సో సామణేరోవ హుత్వా, ఠపేత్వా వినయపిటకం సబ్బం బుద్ధవచనం ఉగ్గణ్హి సద్ధిం అట్ఠకథాయ. ఉపసమ్పన్నకాలే పన అవస్సికోవ సమానో తిపిటకధరో అహోసి. ఆచరియుపజ్ఝాయా మోగ్గలిపుత్తతిస్సత్థేరస్స హత్థే సకలం బుద్ధవచనం పతిట్ఠాపేత్వా యావతాయుకం ఠత్వా పరినిబ్బాయింసు. మోగ్గలిపుత్తతిస్సత్థేరోపి అపరేన సమయేన కమ్మట్ఠానం వడ్ఢేత్వా అరహత్తప్పత్తో బహూనం ధమ్మవినయం వాచేసి.

తేన ఖో పన సమయేన బిన్దుసారస్స రఞ్ఞో ఏకసతపుత్తా అహేసుం. తే సబ్బే అసోకో అత్తనా సద్ధిం ఏకమాతికం తిస్సకుమారం ఠపేత్వా ఘాతేసి. ఘాతేన్తో చ చత్తారి వస్సాని అనభిసిత్తోవ రజ్జం కారేత్వా చతున్నం వస్సానం అచ్చయేన తథాగతస్స పరినిబ్బానతో ద్విన్నం వస్ససతానం ఉపరి అట్ఠారసమే వస్సే సకలజమ్బుదీపే ఏకరజ్జాభిసేకం పాపుణి . అభిసేకానుభావేన చస్స ఇమా రాజిద్ధియో ఆగతా – మహాపథవియా హేట్ఠా యోజనప్పమాణే ఆణా పవత్తతి; తథా ఉపరి ఆకాసే అనోతత్తదహతో అట్ఠహి కాజేహి సోళస పానీయఘటే దివసే దివసే దేవతా ఆహరన్తి, యతో సాసనే ఉప్పన్నసద్ధో హుత్వా అట్ఠ ఘటే భిక్ఖుసఙ్ఘస్స అదాసి, ద్వే ఘటే సట్ఠిమత్తానం తిపిటకధరభిక్ఖూనం, ద్వే ఘటే అగ్గమహేసియా అసన్ధిమిత్తాయ, చత్తారో ఘటే అత్తనా పరిభుఞ్జి; దేవతాఏవ హిమవన్తే నాగలతాదన్తకట్ఠం నామ అత్థి సినిద్ధం ముదుకం

రసవన్తం తం దివసే దివసే ఆహరన్తి, యేన రఞ్ఞో చ మహేసియా చ సోళసన్నఞ్చ నాటకిత్థిసహస్సానం సట్ఠిమత్తానఞ్చ భిక్ఖుసహస్సానం దేవసికం దన్తపోనకిచ్చం నిప్పజ్జతి. దేవసికమేవ చస్స దేవతా అగదామలకం అగదహరీతకం సువణ్ణవణ్ణఞ్చ గన్ధరససమ్పన్నం అమ్బపక్కం ఆహరన్తి. తథా ఛద్దన్తదహతో పఞ్చవణ్ణనివాసనపావురణం పీతకవణ్ణహత్థపుచ్ఛనపటకం దిబ్బఞ్చ పానకం ఆహరన్తి. దేవసికమేవ పనస్స న్హానగన్ధం అనువిలేపనగన్ధం పారుపనత్థాయ అసుత్తమయికం సుమనపుప్ఫపటం మహారహఞ్చ అఞ్జనం నాగభవనతో నాగరాజానో ఆహరన్తి. ఛద్దన్తదహేయేవ ఉట్ఠితస్స సాలినో నవ వాహసహస్సాని దివసే దివసే సుకా ఆహరన్తి. మూసికా నిత్థుసకణే కరోన్తి, ఏకోపి ఖణ్డతణ్డులో న హోతి, రఞ్ఞో సబ్బట్ఠానేసు అయమేవ తణ్డులో పరిభోగం గచ్ఛతి. మధుమక్ఖికా మధుం కరోన్తి. కమ్మారసాలాసు అచ్ఛా కూటం పహరన్తి. కరవీకసకుణా ఆగన్త్వా మధురస్సరం వికూజన్తా రఞ్ఞో బలికమ్మం కరోన్తి.

ఇమాహి ఇద్ధీహి సమన్నాగతో రాజా ఏకదివసం సువణ్ణసఙ్ఖలికబన్ధనం పేసేత్వా చతున్నం బుద్ధానం అధిగతరూపదస్సనం కప్పాయుకం కాళం నామ నాగరాజానం ఆనయిత్వా సేతచ్ఛత్తస్స హేట్ఠా మహారహే పల్లఙ్కే నిసీదాపేత్వా అనేకసతవణ్ణేహి జలజ థలజపుప్ఫేహి సువణ్ణపుప్ఫేహి చ పూజం కత్వా సబ్బాలఙ్కారపటిమణ్డితేహి సోళసహి నాటకిత్థిసహస్సేహి సమన్తతో పరిక్ఖిపిత్వా "అనన్తఞాణస్స తావ మే సద్ధమ్మవరచక్కవత్తినో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స రూపం ఇమేసం అక్ఖీనం ఆపాథం కరోహీ"తి వత్వా తేన నిమ్మితం సకలసరీరవిప్పకిణ్ణపుఞ్ఞప్పభావనిబ్బత్తాసీతానుబ్యఞ్జనపటిమణ్డితద్వత్తింసమహాపురిసలక్ఖణసస్సిరీకతాయ వికసితకమలుప్పలపుణ్డరీకపటిమణ్డితమివ సలిలతలం తారాగణరస్మిజాలవిసదవిప్ఫురితసోభాసముజ్జలితమివ గగనతలం నీలపీతలోహితాదిభేదవిచిత్రవణ్ణరంసివినద్ధబ్యామప్పభాపరిక్ఖేపవిలాసితాయ సఞ్ఝాప్పభానురాగఇన్దధనువిజ్జులతాపరిక్ఖిత్తమివ కనకగిరిసిఖరం నానావిరాగవిమలకేతుమాలాసముజ్జలితచారుమత్థకసోభం నయనరసాయతనమివ బ్రహ్మదేవమనుజనాగయక్ఖగణానం బుద్ధరూపం పస్సన్తో సత్త దివసాని అక్ఖిపూజం నామ అకాసి.

రాజా కిర అభిసేకం పాపుణిత్వా తీణియేవ సంవచ్ఛరాని బాహిరకపాసణ్డం పరిగ్గణ్హి. చతుత్థే సంవచ్ఛరే బుద్ధసాసనే పసీది. తస్స కిర పితా బిన్దుసారో బ్రాహ్మణభత్తో అహోసి, సో బ్రాహ్మణానఞ్చ బ్రాహ్మణజాతియపాసణ్డానఞ్చ పణ్డరఙ్గపరిబ్బాజకాదీనం సట్ఠిసహస్సమత్తానం నిచ్చభత్తం పట్ఠపేసి. అసోకోపి పితరా పవత్తితం దానం అత్తనో అన్తేపురే తథేవ దదమానో ఏకదివసం సీహపఞ్జరే ఠితో తే ఉపసమపరిబాహిరేన ఆచారేన భుఞ్జమానే అసంయతిన్ద్రియే అవినీతఇరియాపథే దిస్వా చిన్తేసి – "ఈదిసం దానం ఉపపరిక్ఖిత్వా యుత్తట్ఠానే దాతుం వట్టతీ"తి. ఏవం చిన్తేత్వా అమచ్చే ఆహ – "గచ్ఛథ, భణే, అత్తనో అత్తనో సాధుసమ్మతే సమణబ్రాహ్మణే అన్తేపురం అతిహరథ, దానం దస్సామా"తి. అమచ్చా "సాధు, దేవా"తి రఞ్ఞో పటిస్సుణిత్వా తే తే పణ్డరఙ్గపరిబ్బాజకాజీవకనిగణ్ఠాదయో ఆనేత్వా "ఇమే, మహారాజ, అమ్హాకం అరహన్తో"తి ఆహంసు.

అథ రాజా అన్తేపురే ఉచ్చావచాని ఆసనాని పఞ్ఞపేత్వా "ఆగచ్ఛన్తూ"తి వత్వా ఆగతాగతే ఆహ – "అత్తనో అత్తనో పతిరూపే ఆసనే నిసీదథా"తి . తేసు ఏకచ్చే భద్దపీఠకేసు, ఏకచ్చే ఫలకపీఠకేసు నిసీదింసు. తే దిస్వా రాజా "నత్థి నేసం అన్తో సారో"తి ఞత్వా తేసం అనురూపం ఖాదనీయం భోజనీయం దత్వా ఉయ్యోజేసి.

ఏవం గచ్ఛన్తే కాలే ఏకదివసం రాజా సీహపఞ్జరే ఠితో అద్దస నిగ్రోధసామణేరం రాజఙ్గణేన గచ్ఛన్తం దన్తం గుత్తం సన్తిన్ద్రియం ఇరియాపథసమ్పన్నం. కో పనాయం **నిగ్రోధో** నామ? బిన్దుసారరఞ్ఞో జేట్ఠపుత్తస్స సుమనరాజకుమారస్స పుత్తో.

తత్రాయం **అనుపుబ్బికథా** –

బిన్దుసారరఞ్ఞో కిర దుబ్బలకాలేయేవ అసోకకుమారో అత్తనా లద్ధం ఉజ్జేనీరజ్జం పహాయ ఆగన్త్వా సబ్బనగరం అత్తనో హత్థగతం కత్వా సుమనరాజకుమారం అగ్గహేసి. తందివసమేవ సుమనస్స రాజకుమారస్స సుమనా నామ దేవీ పరిపుణ్ణగబ్భా అహోసి. సా అఞ్ఞాతకవేసేన నిక్ఖమిత్వా అవిదూరే అఞ్ఞతరం చణ్డాలగామం సన్ధాయ గచ్ఛన్తీ జేట్ఠకచణ్డాలస్స గేహతో అవిదూరే అఞ్ఞతరస్మిం నిగ్రోధరుక్ఖే అధివత్థాయ దేవతాయ “ఇతో ఏహి, సుమనే”తి వదన్తియా సద్దం సుత్వా తస్సా సమీపం గతా. దేవతా అత్తనో ఆనుభావేన ఏకం సాలం నిమ్మినిత్వా “ఏత్థ వసాహీ”తి అదాసి. సా తం సాలం పావిసి. గతదివసేయేవ చ పుత్తం విజాయి. సా తస్స నిగ్రోధదేవతాయ పరిగ్గహితత్తా “నిగ్రోధో” త్వేవ నామం అకాసి. జేట్ఠకచణ్డాలో దిట్ఠదివసతో పభుతి తం అత్తనో సామిధీతరం వియ మఞ్ఞమానో నిబద్ధవత్తం పట్ఠపేసి. రాజధీతా తత్థ సత్త వస్సాని వసి. నిగ్రోధకుమారోపి సత్తవస్సికో జాతో. తదా మహావరుణత్థేరో నామ ఏకో అరహా దారకస్స హేతుసమ్పదం దిస్వా రక్ఖిత్వా తత్థ విహరమానో “సత్తవస్సికో దాని దారకో, కాలో నం పబ్బాజేతు”న్తి చిన్తేత్వా రాజధీతాయ ఆరోచాపేత్వా నిగ్రోధకుమారం పబ్బాజేసి. కుమారో ఖురగ్గేయేవ అరహత్తం పాపుణి. సో ఏకదివసం పాతోవ సరీరం జగ్గిత్వా ఆచరియుపజ్ఝాయవత్తం కత్వా పత్తచీవరమాదాయ “మాతుఉపాసికాయ గేహద్వారం గచ్ఛామీ”తి నిక్ఖమి. మాతునివాసనట్ఠానఞ్చస్స దక్ఖిణద్వారేన నగరం పవిసిత్వా నగరమజ్ఝేన గన్త్వా పాచీనద్వారేన నిక్ఖమిత్వా గన్తబ్బం హోతి.

తేన చ సమయేన అసోకో ధమ్మరాజా పాచీనదిసాభిముఖో సీహపఞ్జరే చఙ్కమతి. తఙ్ఖణఞ్ఞేవ నిగ్రోధో రాజఙ్గణం సమ్పాపుణి సన్తిన్ద్రియో సన్తమానసో యుగమత్తం పేక్ఖమానో. తేన వుత్తం – “ఏకదివసం రాజా సీహపఞ్జరే ఠితో అద్దస నిగ్రోధసామణేరం రాజఙ్గణేన గచ్ఛన్తం దన్తం గుత్తం సన్తిన్ద్రియం ఇరియాపథసమ్పన్న”న్తి. దిస్వా పనస్స ఏతదహోసి – “అయం జనో సబ్బోపి విక్ఖిత్తచిత్తో భన్తమిగప్పటిభాగో. అయం పన దారకో అవిక్ఖిత్తచిత్తో అతివియ చస్స ఆలోకితవిలోకితం సమిఞ్జనపసారణఞ్చ సోభతి. అద్ధా ఏతస్స అబ్భన్తరే లోకుత్తరధమ్మో భవిస్సతీ”తి రఞ్ఞో సహ దస్సనేనేవ సామణేరే చిత్తం పసీది, పేమం సణ్ఠహి. కస్మా? పుబ్బే హి కిర పుఞ్ఞకరణకాలే ఏస రఞ్ఞో జేట్ఠభాతా వాణిజకో అహోసి. వుత్తమ్పి హేతం –

“పుబ్బే వ సన్నివాసేన, పచ్చుప్పన్నహితేన వా;
ఏవం తం జాయతే పేమం, ఉప్పలం వ యథోదకే”తి. (జా॰ ౧.౨.౧౭౪);

అథ రాజా సఞ్జాతపేమో సబహుమానో “ఏతం సామణేరం పక్కోసథా”తి అమచ్చే పేసేసి. “తే అతిచిరాయన్తీ”తి పున ద్వే తయో పేసేసి – “తురితం ఆగచ్ఛతూ”తి. సామణేరో అత్తనో పకతియా ఏవ అగమాసి. రాజా పతిరూపమాసనం ఞత్వా “నిసీదథా”తి ఆహ. సో ఇతో చితో చ విలోకేత్వా “నత్థి దాని అఞ్ఞో భిక్ఖూ”తి సముస్సితసేతచ్ఛత్తం రాజపల్లఙ్కం ఉపసఙ్కమిత్వా పత్తగ్గహణత్థాయ రఞ్ఞో ఆకారం దస్సేసి. రాజా తం పల్లఙ్కసమీపం ఉపగచ్ఛన్తంయేవ దిస్వా చిన్తేసి – “అజ్జేవ దాని అయం సామణేరో ఇమస్స గేహస్స సామికో భవిస్సతీ”తి సామణేరో రఞ్ఞో హత్థే పత్తం దత్వా పల్లఙ్కం అభిరుహిత్వా నిసీది. రాజా అత్తనో అత్థాయ సమ్పాదితం సబ్బం యాగుఖజ్జకభత్తవికతిం ఉపనామేసి. సామణేరో అత్తనో యాపనీయమత్తకమేవ సమ్పటిచ్ఛి. భత్తకిచ్చావసానే రాజా ఆహ – “సత్థారా తుమ్హాకం దిన్నోవాదం జానాథా”తి?

“జానామి, మహారాజ, ఏకదేసేనా”తి. “తాత, మయ్హమ్పి నం కథేహీ”తి. “సాధు, మహారాజా”తి రఞ్ఞో అనురూపం ధమ్మపదే అప్పమాదవగ్గం అనుమోదనత్థాయ అభాసి.

రాజా పన “అప్పమాదో అమతపదం, పమాదో మచ్చునో పద”న్తి సుత్వావ “అఞ్ఞాతం, తాత, పరియోసాపేహీ”తి ఆహ. అనుమోదనావసానే చ “అట్ఠ తే, తాత, ధువభత్తాని దమ్మీ”తి ఆహ. సామణేరో ఆహ – “ఏతాని అహం ఉపజ్ఝాయస్స దమ్మి, మహారాజా”తి. “కో అయం, తాత, ఉపజ్ఝాయో నామా”తి? “వజ్జావజ్జం దిస్వా చోదేతా సారేతా చ, మహారాజా”తి. “అఞ్ఞానిపి తే, తాత, అట్ఠ దమ్మీ”తి. “ఏతాని ఆచరియస్స దమ్మి, మహారాజా”తి. “కో అయం, తాత, ఆచరియో నామా”తి? “ఇమస్మిం సాసనే సిక్ఖితబ్బకధమ్మేసు పతిట్ఠాపేతా, మహారాజా”తి. “సాధు, తాత, అఞ్ఞానిపి తే అట్ఠ దమ్మీ”తి. “ఏతానిపి భిక్ఖుసఙ్ఘస్స దమ్మి, మహారాజా”తి. “కో అయం, తాత, భిక్ఖుసఙ్ఘో నామా”తి? “యం నిస్సాయ , మహారాజ, అమ్హాకం ఆచరియుపజ్ఝాయానఞ్చ మమ చ పబ్బజ్జా చ ఉపసమ్పదా చా”తి. రాజా భియ్యోసో మత్తాయ తుట్ఠచిత్తో ఆహ – “అఞ్ఞానిపి తే, తాత, అట్ఠ దమ్మీ”తి. సామణేరో “సాధూ”తి సమ్పటిచ్ఛిత్వా పునదివసే ద్వత్తింస భిక్ఖూ గహేత్వా రాజన్తేపురం పవిసిత్వా భత్తకిచ్చమకాసి. రాజా “అఞ్ఞేపి ద్వత్తింస భిక్ఖూ తుమ్హేహి సద్ధిం స్వే భిక్ఖం గణ్హన్తూ”తి ఏతేనేవ ఉపాయేన దివసే దివసే వడ్ఢాపేన్తో సట్ఠిసహస్సానం బ్రాహ్మణపరిబ్బాజకాదీనం భత్తం ఉపచ్ఛిన్దిత్వా అన్తోనివేసనే సట్ఠిసహస్సానం భిక్ఖూనం నిచ్చభత్తం పట్ఠపేసి నిగ్రోధత్థేరే గతేనేవ పసాదేన. నిగ్రోధత్థేరోపి రాజానం సపరిసం తీసు సరణేసు పఞ్చసు చ సీలేసు పతిట్ఠాపేత్వా బుద్ధసాసనే పోథుజ్జనికేన పసాదేన అచలప్పసాదం కత్వా పతిట్ఠాపేసి. పున రాజా **అసోకారామం** నామ మహావిహారం కారేత్వా సట్ఠిసహస్సానం భిక్ఖూనం నిచ్చభత్తం పట్ఠపేసి. సకలజమ్బుదీపే చతురాసీతియా నగరసహస్సేసు చతురాసీతివిహారసహస్సాని కారాపేసి చతురాసీతిసహస్సచేతియపటిమణ్డితాని ధమ్మేనేవ, నో అధమ్మేన.

ఏకదివసం కిర రాజా అసోకారామే మహాదానం దత్వా సట్ఠిసహస్సభిక్ఖుసఙ్ఘస్స మజ్ఝే నిసజ్జ సఙ్ఘం చతూహి పచ్చయేహి పవారేత్వా ఇమం పఞ్హం పుచ్ఛి – “భన్తే, భగవతా దేసితధమ్మో నామ కిత్తకో హోతీ”తి? “అఙ్గతో, మహారాజ, నవఙ్గాని, ఖన్ధతో చతురాసీతిధమ్మక్ఖన్ధసహస్సానీ”తి. రాజా ధమ్మే పసీదిత్వా “ఏకేకం ధమ్మక్ఖన్ధం ఏకేకవిహారేన పూజేస్సామీ”తి ఏకదివసమేవ ఛన్నవుతికోటిధనం విసజ్జేత్వా అమచ్చే ఆణాపేసి – “ఏథ, భణే, ఏకమేకస్మిం నగరే ఏకమేకం విహారం కారాపేన్తా చతురాసీతియా నగరసహస్సేసు చతురాసీతివిహారసహస్సాని కారాపేథా”తి. సయఞ్చ అసోకారామే అసోకమహావిహారత్థాయ కమ్మం పట్ఠపేసి. సఙ్ఘో ఇన్దగుత్తత్థేరం నామ మహిద్ధికం మహానుభావం ఖీణాసవం నవకమ్మాధిట్ఠాయకం అదాసి. థేరో యం యం న నిట్ఠాతి తం తం అత్తనో ఆనుభావేన నిట్ఠాపేసి. ఏవమ్పి తీహి సంవచ్ఛరేహి విహారకమ్మం నిట్ఠాపేసి. ఏకదివసమేవ సబ్బనగరేహి పణ్ణాని ఆగమింసు.

అమచ్చా రఞ్ఞో ఆరోచేసుం – “నిట్ఠితాని, దేవ, చతురాసీతివిహారసహస్సానీ”తి. రాజా నగరే భేరిం చరాపేసి – “ఇతో సత్తన్నం దివసానం అచ్చయేన విహారమహో భవిస్సతి. సబ్బే అట్ఠ సీలఙ్గాని సమాదియిత్వా అన్తోనగరే చ బహినగరే చ విహారమహం పటియాదేన్తూ”తి. తతో సత్తన్నం దివసానం అచ్చయేన సబ్బాలఙ్కారవిభూసితాయ అనేకసతసహస్ససఙ్ఖ్యాయ చతురఙ్గినియా సేనాయ పరివుతో దేవలోకే అమరవతియా రాజధానియా సిరితో అధికతరసస్సిరీకం వియ నగరం కాతుకామేన ఉస్సాహజాతేన మహాజనేన అలఙ్కతపటియత్తం నగరం అనువిచరన్తో విహారం గన్త్వా భిక్ఖుసఙ్ఘస్స మజ్ఝే అట్ఠాసి.

తస్మిఞ్చ ఖణే సన్నిపతితా అసీతి భిక్ఖుకోటియో అహేసుం, భిక్ఖునీనఞ్చ ఛన్నవుతిసతసహస్సాని. తత్థ ఖీణాసవభిక్ఖూయేవ సతసహస్ససఙ్ఖ్యా అహేసుం. తేసం ఏతదహోసి – "సచే రాజా అత్తనో అధికారం అనవసేసం పస్సేయ్య అతివియ బుద్ధసాసనే పసీదేయ్యా"తి. తతో లోకవివరణం నామ పాటిహారియం అకంసు. రాజా అసోకారామే ఠితోవ చతుద్దిసా అనువిలోకేన్తో సమన్తతో సముద్దపరియన్తం జమ్బుదీపం పస్సతి చతురాసీతిఞ్చ విహారసహస్సాని ఉళారాయ విహారమహపూజాయ విరోచమానాని. సో తం విభూతిం పస్సమానో ఉళారేన పీతిపామోజ్జేన సమన్నాగతో "అత్థి పన అఞ్ఞస్సపి కస్సచి ఏవరూపం పీతిపామోజ్జం ఉప్పన్నపుబ్బ"న్తి చిన్తేన్తో భిక్ఖుసఙ్ఘం పుచ్ఛి – "భన్తే, అమ్హాకం లోకనాథస్స దసబలస్స సాసనే కో మహాపరిచ్చాగం పరిచ్చజి. కస్స పరిచ్చాగో మహన్తో"తి? భిక్ఖుసఙ్ఘో మోగ్గలిపుత్తతిస్సత్థేరస్స భారం అకాసి. థేరో ఆహ – "మహారాజ, దసబలస్స సాసనే పచ్చయదాయకో నామ తయా సదిసో ధరమానేపి తథాగతే న కోచి అహోసి, తవేవ పరిచ్చాగో మహా"తి. రాజా థేరస్స వచనం సుత్వా ఉళారేన పీతిపామోజ్జేన నిరన్తరం ఫుట్ఠసరీరో హుత్వా చిన్తేసి – "నత్థి కిర మయా సదిసో పచ్చయదాయకో, మయ్హం కిర పరిచ్చాగో మహా, అహం కిర దేయ్యధమ్మేన సాసనం పగ్గణ్హామి. కిం పనాహం ఏవం సతి సాసనస్స దాయాదో హోమి, న హోమీ"తి. తతో భిక్ఖుసఙ్ఘం పుచ్ఛి – "భవామి ను ఖో అహం, భన్తే, సాసనస్స దాయాదో"తి?

తతో మోగ్గలిపుత్తతిస్సత్థేరో రఞ్ఞో ఇదం వచనం సుత్వా రాజపుత్తస్స మహిన్దస్స ఉపనిస్సయసమ్పత్తిం సమ్పస్సమానో "సచే అయం కుమారో పబ్బజిస్సతి సాసనస్స అతివియ వుడ్ఢి భవిస్సతీ"తి చిన్తేత్వా రాజానం ఏతదవోచ – "న ఖో, మహారాజ, ఏత్తావతా సాసనస్స దాయాదో హోతి; అపిచ ఖో పచ్చయదాయకోతి వా ఉపట్ఠాకోతి వా సఙ్ఖ్యం గచ్ఛతి. యోపి హి, మహారాజ, పథవితో యావ బ్రహ్మలోకపరిమాణం పచ్చయరాసిం దదేయ్య సోపి 'సాసనే దాయాదో'తి సఙ్ఖ్యం న గచ్ఛతీ"తి. "అథ కథం చరహి, భన్తే, సాసనస్స దాయాదో హోతీ"తి? "యో హి కోచి, మహారాజ, అడ్ఢో వా దలిద్దో వా అత్తనో ఓరసం పుత్తం పబ్బాజేతి – అయం వుచ్చతి, మహారాజ, దాయాదో సాసనస్సా"తి.

ఏవం వుత్తే అసోకో రాజా "అహం కిర ఏవరూపం పరిచ్చాగం కత్వాపి నేవ సాసనస్స దాయాదభావం పత్తో"తి సాసనే దాయాదభావం పత్థయమానో ఇతో చితో చ విలోకేత్వా అద్దస మహిన్దకుమారం అవిదూరే ఠితం. దిస్వానస్స ఏతదహోసి – "కిఞ్చాపి అహం ఇమం కుమారం తిస్సకుమారస్స పబ్బజితకాలతో పభుతి ఓపరజ్జే ఠపేతుకామో, అథ ఖో ఓపరజ్జతోపి పబ్బజ్జావ ఉత్తమా"తి. తతో కుమారం ఆహ – "సక్ఖసి త్వం, తాత, పబ్బజితు"న్తి? కుమారో పకతియాపి తిస్సకుమారస్స పబ్బజితకాలతో పభుతి పబ్బజితుకామోవ రఞ్ఞో వచనం సుత్వా అతివియ పామోజ్జజాతో హుత్వా ఆహ – "పబ్బజామి, దేవ, మం పబ్బాజేత్వా తుమ్హే సాసనదాయాదా హోథా"తి.

తేన చ సమయేన రాజధీతా సఙ్ఘమిత్తాపి తస్మింయేవ ఠానే ఠితా హోతి. తస్సా చ సామికో అగ్గిబ్రహ్మా నామ కుమారో యువరాజేన తిస్సకుమారేన సద్ధిం పబ్బజితో హోతి. రాజా తం దిస్వా ఆహ – "త్వమ్పి, అమ్మ, పబ్బజితుం సక్ఖసీ"తి? "సాధు, తాత, సక్కోమీ"తి. రాజా పుత్తానం మనం లభిత్వా పహట్ఠచిత్తో భిక్ఖుసఙ్ఘం ఏతదవోచ – "భన్తే, ఇమే దారకే పబ్బాజేత్వా మం సాసనే దాయాదం కరోథా"తి. సఙ్ఘో రఞ్ఞో వచనం సమ్పటిచ్ఛిత్వా కుమారం మోగ్గలిపుత్తతిస్సత్థేరేన ఉపజ్ఝాయేన మహాదేవత్థేరేన చ ఆచరియేన పబ్బాజేసి. మజ్ఝన్తికత్థేరేన ఆచరియేన ఉపసమ్పాదేసి. తదా కిర కుమారో పరిపుణ్ణవీసతివస్సోవ హోతి. సో తస్మింయేవ ఉపసమ్పదసీమమణ్డలే సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తం పాపుణి. సఙ్ఘమిత్తాయపి రాజధీతాయ ఆచరియా ఆయుపాలిత్థేరీ నామ, ఉపజ్ఝాయా పన ధమ్మపాలిత్థేరీ నామ అహోసి. తదా

సఙ్ఘమిత్తా అట్ఠారసవస్సా హోతి. తం పబ్బజితమత్తం తస్మింయేవ సీమమణ్డలే సిక్ఖాయ పతిట్ఠాపేసుం. ఉభిన్నం పబ్బజితకాలే రాజా ఛబ్బస్సాభిసేకో హోతి.

అథ మహిన్దత్థేరో ఉపసమ్పన్నకాలతో పభుతి అత్తనో ఉపజ్ఝాయస్సేవ సన్తికే ధమ్మఞ్చ వినయఞ్చ పరియాపుణన్తో ద్వేపి సఙ్గీతియో ఆరూళ్హం తిపిటకసఙ్గహితం సాట్ఠకథం సబ్బం థేరవాదం తిణ్ణం వస్సానం అబ్భన్తరే ఉగ్గహేత్వా అత్తనో ఉపజ్ఝాయస్స అన్తేవాసికానం సహస్సమత్తానం భిక్ఖూనం పామోక్ఖో అహోసి. తదా అసోకో ధమ్మరాజా నవవస్సాభిసేకో హోతి. రఞ్ఞో పన అట్ఠవస్సాభిసేకకాలేయేవ కోన్తపుత్తతిస్సత్థేరో బ్యాధిపటికమ్మత్థం భిక్ఖాచారవత్తేన ఆహిణ్డన్తో పసతమత్తం సప్పిం అలభిత్వా బ్యాధిబలేన పరిక్ఖీణాయుసఙ్ఖారో భిక్ఖుసఙ్ఘం అప్పమాదేన ఓవదిత్వా ఆకాసే పల్లఙ్కేన నిసీదిత్వా తేజోధాతుం సమాపజ్జిత్వా పరినిబ్బాయి. రాజా తం పవత్తిం సుత్వా థేరస్స సక్కారం కత్వా "మయి నామ రజ్జం కారేన్తే ఏవం భిక్ఖూనం పచ్చయా దుల్లభా"తి నగరస్స చతూసు ద్వారేసు పోక్ఖరణియో కారాపేత్వా భేసజ్జస్స పూరాపేత్వా దాపేసి.

తేన కిర సమయేన పాటలిపుత్తస్స చతూసు ద్వారేసు చత్తారి సతసహస్సాని, సభాయం సతసహస్సన్తి దివసే దివసే పఞ్చసతసహస్సాని రఞ్ఞో ఉప్పజ్జన్తి. తతో రాజా నిగ్రోధత్థేరస్స దేవసికం సతసహస్సం విసజ్జేసి. బుద్ధస్స చేతియే గన్ధమాలాదీహి పూజనత్థాయ సతసహస్సం . ధమ్మస్స సతసహస్సం, తం ధమ్మధరానం బహుస్సుతానం చతుపచ్చయత్థాయ ఉపనీయతి. సఙ్ఘస్స సతసహస్సం, చతూసు ద్వారేసు భేసజ్జత్థాయ సతసహస్సం. ఏవం సాసనే ఉళారో లాభసక్కారో నిబ్బత్తి.

తిత్థియా పరిహీనలాభసక్కారా అన్తమసో ఘాసచ్ఛాదనమ్పి అలభన్తా లాభసక్కారం పత్థయమానా సాసనే పబ్బజిత్వా సకాని సకాని దిట్ఠిగతాని "అయం ధమ్మో, అయం వినయో"తి దీపేన్తి. పబ్బజ్జం అలభమానాపి సయమేవ ముణ్డేత్వా కాసాయాని వత్థాని అచ్ఛాదేత్వా విహారేసు విచరన్తా ఉపోసథమ్పి పవారణమ్పి సఙ్ఘకమ్మమ్పి గణకమ్మమ్పి పవిసన్తి. భిక్ఖూ తేహి సద్ధిం ఉపోసథం న కరోన్తి. తదా మోగ్గలిపుత్తతిస్సత్థేరో "ఉప్పన్నం దాని ఇదం అధికరణం, తం నచిరస్సేవ కక్ఖళం భవిస్సతి. న ఖో పనేతం సక్కా ఇమేసం మజ్ఝే వసన్తేన వూపసమేతు"న్తి మహిన్దత్థేరస్స గణం నీయ్యాతేత్వా అత్తనా ఫాసువిహారేన విహరితుకామో అహోగఙ్గపబ్బతం అగమాసి. తేపి ఖో తిత్థియా భిక్ఖుసఙ్ఘేన ధమ్మేన వినయేన సత్థుసాసనేన నిగ్గయ్హమానాపి ధమ్మవినయానులోమాయ పటిపత్తియా అసణ్ఠహన్తా అనేకరూపం సాసనస్స అబ్బుదఞ్చ మలఞ్చ కణ్టకఞ్చ సముట్ఠాపేసుం. కేచి అగ్గిం పరిచరన్తి, కేచి పఞ్చాతపేన తాపేన్తి, కేచి ఆదిచ్చం అనుపరివత్తన్తి, కేచి "ధమ్మఞ్చ వినయఞ్చ వోభిన్దిస్సామా"తి పగ్గణ్హింసు. తదా భిక్ఖుసఙ్ఘో న తేహి సద్ధిం ఉపోసథం వా పవారణం వా అకాసి. అసోకారామే సత్తవస్సాని ఉపోసథో ఉపచ్ఛిజ్జి. రఞ్ఞోపి ఏతమత్థం ఆరోచేసుం. రాజా ఏకం అమచ్చం ఆణాపేసి – "విహారం గన్త్వా అధికరణం వూపసమేత్వా ఉపోసథం కారాపేహీ"తి. అమచ్చో రాజానం పటిపుచ్ఛితుం అవిసహన్తో అఞ్ఞే అమచ్చే ఉపసఙ్కమిత్వా ఆహ – "రాజా మం 'విహారం గన్త్వా అధికరణం వూపసమేత్వా ఉపోసథం కారాపేహీ'తి పహిణి. కథం ను ఖో అధికరణం వూపసమ్మతీ"తి? తే ఆహంసు – "మయం ఏవం సల్లక్ఖేమ – 'యథా నామ పచ్చన్తం వూపసమేన్తా చోరే ఘాతేన్తి, ఏవమేవ యే ఉపోసథం న కరోన్తి, తే మారేతుకామో రాజా భవిస్సతీ'"తి. అథ సో అమచ్చో విహారం గన్త్వా భిక్ఖుసఙ్ఘం సన్నిపాతేత్వా ఆహ – "అహం రఞ్ఞా 'ఉపోసథం కారాపేహీ'తి పేసితో. కరోథ దాని, భన్తే, ఉపోసథ"న్తి. భిక్ఖూ "న మయం తిత్థియేహి సద్ధిం ఉపోసథం కరోమా"తి ఆహంసు. అథ అమచ్చో థేరాసనతో పట్ఠాయ అసినా సీసాని పాతేతుం ఆరద్ధో.

అద్దసా ఖో తిస్సత్థేరో తం అమచ్చం తథా విప్పటిపన్నం. తిస్సత్థేరో నామ న యో వా సో వా, రఞ్ఞో ఏకమాతికో భాతా తిస్సకుమారో నామ, తం కిర రాజా పత్తాభిసేకో ఓపరజ్జే ఠపేసి. సో ఏకదివసం వనచారం గతో అద్దస మహన్తం మిగసఙ్ఘం చిత్తకీళాయ కీళన్తం. దిస్వానస్స ఏతదహోసి – "ఇమే తావ తిణభక్ఖా మిగా ఏవం కీళన్తి, ఇమే పన సమణా రాజకులే పణీతాని భోజనాని భుఞ్జిత్వా ముదుకాసు సేయ్యాసు సయమానా కిం నామ కీళితం న కీళిస్సన్తీ"తి! సో తతో ఆగన్త్వా ఇమం అత్తనో వితక్కం రఞ్ఞో ఆరోచేసి. రాజా "అట్ఠానే కుక్కుచ్చాయితం కుమారేన! హన్ద, నం ఏవం సఞ్ఞాపేస్సామీ"తి ఏకదివసం కేనచి కారణేన కుద్ధో వియ హుత్వా "ఏహి సత్తదివసేన రజ్జం సమ్పటిచ్ఛ, తతో తం ఘాతేస్సామీ"తి మరణభయేన తజ్జేత్వా తమత్థం సఞ్ఞాపేసి. సో కిర కుమారో "సత్తమే మం దివసే మారేస్సతీ"తి న చిత్తరూపం న్హాయి, న భుఞ్జి, న సుపి, అతివియ లూఖసరీరో అహోసి. తతో నం రాజా పుచ్ఛి – "కిస్స త్వం ఏవరూపో జాతో"తి? "మరణభయేన, దేవా"తి. "అరే, త్వం నామ పరిచ్ఛిన్నమరణం సమ్పస్సమానో విస్సత్థో న కీళసి? భిక్ఖూ అస్సాసపస్సాసనిబద్ధం మరణం పేక్ఖమానా కథం కీళిస్సన్తీ"తి! తతో పభుతి కుమారో సాసనే పసీది.

సో పున ఏకదివసం మిగవం నిక్ఖమిత్వా అరఞ్ఞే అనువిచరమానో అద్దస యోనకమహాధమ్మరక్ఖితత్థేరం అఞ్ఞతరేన హత్థినాగేన సాలసాఖం గహేత్వా బీజియమానం నిసిన్నం. దిస్వా పామోజ్జజాతో చిన్తేసి – "కదా ను ఖో అహమ్పి అయం మహాథేరో వియ పబ్బజేయ్యం! సియా ను ఖో సో దివసో"తి. థేరో తస్సాసయం విదిత్వా తస్స పస్సన్తస్సేవ ఆకాసే ఉప్పతిత్వా అసోకారామే పోక్ఖరణియా ఉదకతలే ఠత్వా చీవరఞ్చ ఉత్తరాసఙ్గఞ్చ ఆకాసే లగ్గేత్వా న్హాయితుం ఆరద్ధో.

కుమారో థేరస్సానుభావం దిస్వా అతివియ పసన్నో "అజ్జేవ పబ్బజిస్సామీ"తి నివత్తిత్వా రఞ్ఞో ఆరోచేసి – "పబ్బజిస్సామహం, దేవా"తి. రాజా అనేకప్పకారం యాచిత్వాపి తం నివత్తేతుం అసక్కోన్తో అసోకారామగమనీయమగ్గం అలఙ్కారాపేత్వా కుమారం ఛణవేసం గాహాపేత్వా అలఙ్కతాయ సేనాయ పరివారాపేత్వా విహారం నేసి. "యువరాజా కిర పబ్బజిస్సతీ"తి సుత్వా బహూ భిక్ఖూ పత్తచీవరాని పటియాదేసుం. కుమారో పధానఘరం గన్త్వా మహాధమ్మరక్ఖితత్థేరస్సేవ సన్తికే పబ్బజి సద్ధిం పురిససతసహస్సేన. కుమారస్స పన అనుపబ్బజితానం గణనపరిచ్ఛేదో నత్థి. కుమారో రఞ్ఞో చతువస్సాభిసేకకాలే పబ్బజితో. అథఞ్ఞోపి రఞ్ఞో భాగినేయ్యో సఙ్ఘమిత్తాయ సామికో అగ్గిబ్రహ్మా నామ కుమారో అత్థి. సఙ్ఘమిత్తా తం పటిచ్చ ఏకమేవ పుత్తం విజాయి. సోపి "యువరాజా పబ్బజితో"తి సుత్వా రాజానం ఉపసఙ్కమిత్వా – "అహమ్పి, దేవ, పబ్బజిస్సామీ"తి యాచి. "పబ్బజ, తాతా"తి చ రఞ్ఞా అనుఞ్ఞాతో తందివసమేవ పబ్బజి.

ఏవం అనుపబ్బజితో, ఉళారవిభవేన ఖత్తియజనేన;
రఞ్ఞో కనిట్ఠభాతా, తిస్సత్థేరోతి విఞ్ఞేయ్యో.

సో తం అమచ్చం తథా విప్పటిపన్నం దిస్వా చిన్తేసి – "న రాజా థేరే మారాపేతుం పహిణేయ్య; అద్ధా ఇమస్సేవేతం అమచ్చస్స దుగ్గహితం భవిస్సతీ"తి గన్త్వా సయం తస్స ఆసన్నే ఆసనే నిసీది. సో థేరం సఞ్జానిత్వా సత్థం నిపాతేతుం అవిసహన్తో గన్త్వా రఞ్ఞో ఆరోచేసి – "అహం, దేవ, ఉపోసథం కాతుం అనిచ్ఛన్తానం ఏత్తకానం నామ భిక్ఖూనం సీసాని పాతేసిం; అథ అయ్యస్స తిస్సత్థేరస్స పటిపాటి సమ్పత్తా, కిన్తి కరోమీ"తి? రాజా సుత్వావ – "అరే! కిం పన, త్వం, మయా భిక్ఖూ ఘాతేతుం పేసితో"తి తావదేవ సరీరే ఉప్పన్నదాహో హుత్వా విహారం గన్త్వా థేరే భిక్ఖూ పుచ్ఛి – "అయం, భన్తే, అమచ్చో మయా అనాణత్తోవ ఏవం అకాసి, కస్స ను ఖో ఇమినా పాపేన భవితబ్బ"న్తి? ఏకచ్చే థేరా, "అయం తవ వచనేన అకాసి, తుయ్హేతం పాప"న్తి ఆహంసు. ఏకచ్చే "ఉభిన్నమ్పి వో ఏతం పాప"న్తి ఆహంసు. ఏకచ్చే ఏవమాహంసు – "కిం పన

తే, మహారాజ, అత్థి చిత్తం 'అయం గన్త్వా భిక్ఖూ ఘాతేతూ'"తి? "నత్థి, భన్తే, కుసలాధిప్పాయో అహం పేసేసిం – 'సమగ్గో భిక్ఖుసఙ్ఘో ఉపోసథం కరోతూ'"తి. "సచే త్వం కుసలాధిప్పాయో, నత్థి తుయ్హం పాపం, అమచ్చస్సేవేతం పాప"న్తి. రాజా ద్వేళ్హకజాతో ఆహ – "అత్థి ను ఖో, భన్తే, కోచి భిక్ఖు మమేతం ద్వేళ్హకం ఛిన్దిత్వా సాసనం పగ్గహేతుం సమత్థో"తి? "అత్థి, మహారాజ, మోగ్గలిపుత్తతిస్సత్థేరో నామ, సో తే ఇమం ద్వేళ్హకం ఛిన్దిత్వా సాసనం పగ్గణ్హితుం సమత్థో"తి. రాజా తదహేవ చత్తారో ధమ్మకథికే ఏకేకభిక్ఖుసహస్సపరివారే, చత్తారో చ అమచ్చే ఏకేకపురిససహస్సపరివారే "థేరం గణ్హిత్వా ఆగచ్ఛథా"తి పేసేసి. తే గన్త్వా "రాజా పక్కోసతీ"తి ఆహంసు. థేరో నాగచ్ఛి . దుతియమ్పి ఖో రాజా అట్ఠ ధమ్మకథికే, అట్ఠ చ అమచ్చే సహస్ససహస్సపరివారేయేవ పేసేసి – "'రాజా, భన్తే, పక్కోసతీ'తి వత్వా గణ్హిత్వావ ఆగచ్ఛథా"తి. తే తథేవ ఆహంసు. దుతియమ్పి థేరో నాగచ్ఛి. రాజా థేరే పుచ్ఛి – "అహం, భన్తే, ద్విక్ఖత్తుం పహిణిం; కస్మా థేరో నాగచ్ఛతీ"తి? "'రాజా పక్కోసతీ'తి వుత్తత్తా, మహారాజ, నాగచ్ఛతి. ఏవం పన వుత్తే ఆగచ్ఛేయ్య 'సాసనం, భన్తే, ఓసీదతి, అమ్హాకం సాసనం పగ్గహత్థాయ సహాయకా హోథా'"తి. అథ రాజా తథా వత్వా సోళస ధమ్మకథికే, సోళస చ అమచ్చే సహస్ససహస్సపరివారే పేసేసి. భిక్ఖూ చ పటిపుచ్ఛి – "మహల్లకో ను ఖో, భన్తే, థేరో దహరో ను ఖో"తి? "మహల్లకో, మహారాజా"తి. "వయ్హం వా సివికం వా అభిరుహిస్సతి, భన్తే"తి? "నాభిరుహిస్సతి, మహారాజా"తి. "కుహిం, భన్తే, థేరో వసతీ"తి? "ఉపరి గఙ్గాయ, మహారాజా"తి. రాజా ఆహ – "తేన హి, భణే, నావాసఙ్ఘాటం బన్ధిత్వా తత్థేవ థేరం నిసీదాపేత్వా ద్వీసుపి తీరేసు ఆరక్ఖం సంవిధాయ థేరం ఆనేథా"తి. భిక్ఖూ చ అమచ్చా చ థేరస్స సన్తికం గన్త్వా రఞ్ఞో సాసనం ఆరోచేసుం.

థేరో సుత్వా "యం ఖో అహం మూలతో పట్ఠాయ సాసనం పగ్గణ్హిస్సామీతి పబ్బజితోమ్హి. అయం దాని మే సో కాలో అనుప్పత్తో"తి చమ్మఖణ్డం గణ్హిత్వావ ఉట్ఠహి. అథ "థేరో స్వే పాటలిపుత్తం సమ్పాపుణిస్సతీ"తి రత్తిభాగే రాజా సుపినం అద్దస. ఏవరూపో సుపినో అహోసి – "సబ్బసేతో హత్థినాగో ఆగన్త్వా రాజానం సీసతో పట్ఠాయ పరామసిత్వా దక్ఖిణహత్థే అగ్గహేసీ"తి. పునదివసే రాజా సుపినజ్ఝాయకే పుచ్ఛి – "మయా ఏవరూపో సుపినో దిట్ఠో, కిం మే భవిస్సతీ"తి? ఏకో తం, "మహారాజ, సమణనాగో దక్ఖిణహత్థే గణ్హిస్సతీ"తి. అథ రాజా తావదేవ "థేరో ఆగతో"తి సుత్వా గఙ్గాతీరం గన్త్వా నదిం ఓతరిత్వా అబ్భుగ్గచ్ఛన్తో జాణుమత్తే ఉదకే థేరం సమ్పాపుణిత్వా థేరస్స నావాతో ఓతరన్తస్స హత్థం అదాసి. థేరో రాజానం దక్ఖిణహత్థే అగ్గహేసి. తం దిస్వా అసిగ్గాహా "థేరస్స సీసం పాతేస్సామా"తి కోసతో అసిం అబ్బాహింసు. కస్మా? ఏతం కిర చారిత్తం రాజకులేసు – "యో రాజానం హత్థే గణ్హతి తస్స అసినా సీసం పాతేతబ్బ"న్తి. రాజా ఛాయంయేవ దిస్వా ఆహ – "పుబ్బేపి అహం భిక్ఖూసు విరద్ధకారణా అస్సాదం న విన్దామి, మా ఖో థేరే విరజ్ఝిత్థా"తి. థేరో పన కస్మా రాజానం హత్థే అగ్గహేసీతి? యస్మా రఞ్ఞా పఞ్హం పుచ్ఛనత్థాయ పక్కోసాపితో తస్మా "అన్తేవాసికో మే అయ"న్తి అగ్గహేసి.

రాజా థేరం అత్తనో ఉయ్యానం నేత్వా బాహిరతో తిక్ఖత్తుం పరివారాపేత్వా ఆరక్ఖం ఠపేత్వా సయమేవ థేరస్స పాదే ధోవిత్వా తేలేన మక్ఖేత్వా థేరస్స సన్తికే నిసీదిత్వా "పటిబలో ను ఖో థేరో మమ కఙ్ఖం ఛిన్దిత్వా ఉప్పన్నం అధికరణం వూపసమేత్వా సాసనం పగ్గణ్హితు"న్తి వీమంసనత్థాయ "అహం, భన్తే, ఏకం పాటిహారియం దట్ఠుకామో"తి ఆహ. "కతరం పాటిహారియం దట్ఠుకామోసి, మహారాజా"తి? "పథవీకమ్పనం, భన్తే"తి. "సకలపథవీకమ్పనం దట్ఠుకామోసి, మహారాజ, పదేసపథవీకమ్పన"న్తి? "కతరం పనేత్థ, భన్తే, దుక్కర"న్తి? "కిం ను ఖో, మహారాజ, కంసపాతియా ఉదకపుణ్ణాయ సబ్బం ఉదకం కమ్పేతుం దుక్కరం; ఉదాహు ఉపడ్ఢ"న్తి? "ఉపడ్ఢం, భన్తే"తి. "ఏవమేవ ఖో, మహారాజ, పదేసపథవీకమ్పనం దుక్కర"న్తి. "తేన హి, భన్తే, పదేసపథవీకమ్పనం పస్సిస్సామీ"తి. "తేన హి, మహారాజ, సమన్తతో యోజనే పురత్థిమాయ దిసాయ ఏకేన చక్కేన సీమం అక్కమిత్వా రథో తిట్ఠతు; దక్ఖిణాయ దిసాయ ద్వీహి పాదేహి సీమం అక్కమిత్వా అస్సో

తిట్ఠతు; పచ్ఛిమాయ దిసాయ ఏకేన పాదేన సీమం అక్కమిత్వా పురిసో తిట్ఠతు; ఉత్తరాయ దిసాయ ఉపడ్ఢభాగేన సీమం అక్కమిత్వా ఏకా ఉదకపాతి తిట్ఠతూ"తి. రాజా తథా కారాపేసి. థేరో అభిఞ్ఞాపాదకం చతుత్థజ్ఝానం సమాపజ్జిత్వా తతో వుట్ఠాయ "రాజా పస్సతూ"తి యోజనప్పమాణపథవీచలనం అధిట్ఠహి. పురత్థిమాయ దిసాయ రథస్స అన్తోసీమాయ ఠితో పాదోవ చలి, ఇతరో న చలి. ఏవం దక్ఖిణపచ్ఛిమదిసాసు అస్సపురిసానం అన్తోసీమాయ ఠితపాదాయేవ చలింసు, ఉపడ్ఢుపడ్ఢం సరీరఞ్చ. ఉత్తరదిసాయ ఉదకపాతియాపి అన్తోసీమాయ ఠితం ఉపడ్ఢభాగగతమేవ ఉదకం చలి, అవసేసం నిచ్చలమహోసీతి. రాజా తం పాటిహారియం దిస్వా "సక్ఖతి దాని థేరో సాసనం పగ్గణ్హితు"న్తి నిట్ఠం గన్త్వా అత్తనో కుక్కుచ్చం పుచ్ఛి – "అహం, భన్తే, ఏకం అమచ్చం 'విహారం గన్త్వా అధికరణం వూపసమేత్వా ఉపోసథం కారాపేహీ'తి పహిణిం, సో విహారం గన్త్వా ఏత్తకే భిక్ఖూ జీవితా వోరోపేసి, ఏతం పాపం కస్స హోతీ"తి?

"కిం పన తే, మహారాజ, అత్థి చిత్తం 'అయం విహారం గన్త్వా భిక్ఖూ ఘాతేతూ'"తి? "నత్థి, భన్తే"తి. "సచే తే, మహారాజ, నత్థి ఏవరూపం చిత్తం, నత్థి తుయ్హం పాప"న్తి. అథ థేరో రాజానం ఏతమత్థం ఇమినా సుత్తేన సఞ్ఞాపేసి – "చేతనాహం, భిక్ఖవే, కమ్మం వదామి. చేతయిత్వా కమ్మం కరోతి – కాయేన వాచాయ మనసా"తి (అం॰ ని॰ ౬.౬౩).

తమేవత్థం పరిదీపేతుం **తిత్తిరజాతకం** (జా॰ ౧.౪.౭౩) ఆహరి – "అతీతే, మహారాజ, దీపకతిత్తిరో తాపసం పుచ్ఛి –

'ఞాతకో నో నిసిన్నోతి, బహు ఆగచ్ఛతీ జనో;
పటిచ్చ కమ్మం ఫుసతి, తస్మిం మే సఙ్కతే మనో'తి.

తాపసో ఆహ – 'అత్థి పన తే చిత్తం మమ సద్దేన చ రూపదస్సనేన చ ఆగన్త్వా ఏతే పక్ఖినో బజ్ఝన్తు వా హఞ్ఞన్తు వా'తి? 'నత్థి, భన్తే'తి తిత్తిరో ఆహ. తతో నం తాపసో సఞ్ఞాపేసి – 'సచే తే నత్థి చిత్తం, నత్థి పాపం; చేతయన్తమేవ హి పాపం ఫుసతి, నాచేతయన్తం.

'న పటిచ్చ కమ్మం ఫుసతి, మనో చే నప్పదుస్సతి;
అప్పోస్సుక్కస్స భద్రస్స, న పాపముపలిమ్పతీ'"తి.

ఏవం థేరో రాజానం సఞ్ఞాపేత్వా తత్థేవ రాజుయ్యానే సత్త దివసాని వసన్తో రాజానం సమయం ఉగ్గణ్హాపేసి. రాజా సత్తమే దివసే అసోకారామే భిక్ఖుసఙ్ఘం సన్నిపాతాపేత్వా సాణిపాకారం పరిక్ఖిపాపేత్వా సాణిపాకారన్తరే నిసిన్నో ఏకలద్ధికే ఏకలద్ధికే భిక్ఖూ ఏకతో ఏకతో కారాపేత్వా ఏకమేకం భిక్ఖుసమూహం పక్కోసాపేత్వా పుచ్ఛి – "కింవాదీ సమ్మాసమ్బుద్ధో"తి? తతోసస్సతవాదినో "సస్సతవాదీ"తి ఆహంసు. ఏకచ్చసస్సతికా…పే॰… అన్తానన్తికా… అమరావిక్ఖేపికా… అధిచ్చసముప్పన్నికా… సఞ్ఞీవాదా… అసఞ్ఞీవాదా… నేవసఞ్ఞీనాసఞ్ఞీవాదా … ఉచ్ఛేదవాదా… దిట్ఠధమ్మనిబ్బానవాదా "దిట్ఠధమ్మనిబ్బానవాదీ"తి ఆహంసు. రాజా పఠమమేవ సమయస్స ఉగ్గహితత్తా "నయిమే భిక్ఖూ, అఞ్ఞతిత్థియా ఇమే"తి ఞత్వా తేసం సేతకాని వత్థాని దత్వా ఉప్పబ్బాజేసి. తే సబ్బేపి సట్ఠిసహస్సా అహేసుం.

అథఞ్ఞే భిక్ఖూ పక్కోసాపేత్వా పుచ్ఛి – "కింవాదీ, భన్తే, సమ్మాసమ్బుద్ధో"తి? "విభజ్జవాదీ, మహారాజా"తి. ఏవం వుత్తే రాజా థేరం పుచ్ఛి – "విభజ్జవాదీ, భన్తే, సమ్మాసమ్బుద్ధో"తి? "ఆమ, మహారాజా"తి. తతో రాజా "సుద్ధం దాని, భన్తే, సాసనం; కరోతు భిక్ఖుసఙ్ఘో ఉపోసథ"న్తి ఆరక్ఖం దత్వా నగరం పావిసి.

సమగ్గో సఙ్ఘో సన్నిపతిత్వా ఉపోసథం అకాసి. తస్మిం సన్నిపాతే సట్ఠి భిక్ఖుసతసహస్సాని అహేసుం. తస్మిం సమాగమే మోగ్గలిపుత్తతిస్సత్థేరో పరప్పవాదం మద్దమానో **కథావత్థుప్పకరణం** అభాసి. తతో సట్ఠిసతసహస్ససఙ్ఖ్యేసు భిక్ఖూసు ఉచ్చినిత్వా తిపిటకపరియత్తిధరానం పభిన్నపటిసమ్భిదానం తేవిజ్జాదిభేదానం భిక్ఖూనం సహస్సమేకం గహేత్వా యథా మహాకస్సపత్థేరో చ కాకణ్డకపుత్తో యసత్థేరో చ ధమ్మఞ్చ వినయఞ్చ సఙ్గాయింసు; ఏవమేవ ధమ్మఞ్చ వినయఞ్చ సఙ్గాయన్తో సబ్బం సాసనమలం విసోధేత్వా తతియసఙ్గీతిం అకాసి. సఙ్గీతిపరియోసానే అనేకప్పకారం పథవీ అకమ్పిత్థ. అయం సఙ్గీతి నవహి మాసేహి నిట్ఠితా. యా లోకే –

కతా భిక్ఖుసహస్సేన, తస్మా సహస్సికాతి చ;
పురిమా ద్వే ఉపాదాయ, తతియాతి చ వుచ్చతీతి.

అయం తతియసఙ్గీతి.

ఏత్తావతా చ "కేనాభత"న్తి ఏతస్స పఞ్హస్స విస్సజ్జనత్థం యం అవోచుమ్హ – "జమ్బుదీపే తావ ఉపాలిత్థేరమాదిం కత్వా ఆచరియపరమ్పరాయ యావ తతియసఙ్గీతి తావ ఆభతం. తత్రాయం **ఆచరియపరమ్పరా** –

"ఉపాలి దాసకో చేవ, సోణకో సిగ్గవో తథా;
తిస్సో మోగ్గలిపుత్తో చ, పఞ్చేతే విజితావినో.

"పరమ్పరాయ వినయం, దీపే జమ్బుసిరివ్హయే;
అచ్ఛిజ్జమానమానేసుం, తతియో యావ సఙ్గహో"తి.

తస్సత్థో పకాసితోవ హోతి.

తతియసఙ్గహతో పన ఉద్ధం ఇమం దీపం మహిన్దాదీహి ఆభతం. మహిన్దతో ఉగ్గహేత్వా కఞ్చి కాలం అరిట్ఠత్థేరాదీహి ఆభతం. తతో యావజ్జతనా తేసంయేవ అన్తేవాసికపరమ్పరభూతాయ ఆచరియపరమ్పరాయ ఆభతన్తి వేదితబ్బం. యథాహు పోరాణా –

"తతో మహిన్దో ఇట్టియో, ఉత్తియో సమ్బలో తథా;
భద్దనామో చ పణ్డితో.

"ఏతే నాగా మహాపఞ్ఞా, జమ్బుదీపా ఇధాగతా;
వినయం తే వాచయింసు, పిటకం తమ్బపణ్ణియా.

"నికాయే పఞ్చ వాచేసుం, సత్త చేవ పకరణే;
తతో అరిట్ఠో మేధావీ, తిస్సదత్తో చ పణ్డితో.

"విసారదో కాళసుమనో, థేరో చ దీఘనామకో;
దీఘసుమనో చ పణ్డితో.

“పునదేవ కాళసుమనో, నాగత్థేరో చ బుద్ధరక్ఖితో;
తిస్సత్థేరో చ మేధావీ, దేవత్థేరో చ పణ్డితో.

“పునదేవ సుమనో మేధావీ, వినయే చ విసారదో;
బహుస్సుతో చూళనాగో, గజోవ దుప్పధంసియో.

“ధమ్మపాలితనామో చ, రోహణే సాధుపూజితో;
తస్స సిస్సో మహాపఞ్ఞో, ఖేమనామో తిపేటకో.

“దీపే తారకరాజావ, పఞ్ఞాయ అతిరోచథ;
ఉపతిస్సో చ మేధావీ, ఫుస్సదేవో మహాకథీ.

“పునదేవ సుమనో మేధావీ, పుప్ఫనామో బహుస్సుతో;
మహాకథీ మహాసివో, పిటకే సబ్బత్థ కోవిదో.

“పునదేవ ఉపాలి మేధావీ, వినయే చ విసారదో;
మహానాగో మహాపఞ్ఞో, సద్ధమ్మవంసకోవిదో.

“పునదేవ అభయో మేధావీ, పిటకే సబ్బత్థ కోవిదో;
తిస్సత్థేరో చ మేధావీ, వినయే చ విసారదో.

“తస్స సిస్సో మహాపఞ్ఞో, పుప్ఫనామో బహుస్సుతో;
సాసనం అనురక్ఖన్తో, జమ్బుదీపే పతిట్ఠితో.

“చూళాభయో చ మేధావీ, వినయే చ విసారదో;
తిస్సత్థేరో చ మేధావీ, సద్ధమ్మవంసకోవిదో.

“చూళదేవో చ మేధావీ, వినయే చ విసారదో;
సివత్థేరో చ మేధావీ, వినయే సబ్బత్థ కోవిదో.

“ఏతే నాగా మహాపఞ్ఞా, వినయఞ్ఞూ మగ్గకోవిదా;
వినయం దీపే పకాసేసుం, పిటకం తమ్బపణ్ణియా”తి.

తత్రాయం **అనుపుబ్బికథా** – మోగ్గలిపుత్తతిస్సత్థేరో కిర ఇమం తతియధమ్మసఙ్గీతిం కత్వా ఏవం చిన్తేసి – “కత్థ ను ఖో అనాగతే సాసనం సుప్పతిట్ఠితం భవేయ్యా”తి? అథస్స ఉపపరిక్ఖతో ఏతదహోసి – “పచ్చన్తిమేసు ఖో జనపదేసు సుప్పతిట్ఠితం భవిస్సతీ”తి. సో తేసం తేసం భిక్ఖూనం భారం కత్వా తే తే భిక్ఖూ తత్థ తత్థ పేసేసి. మజ్ఝన్తికత్థేరం **కస్మీరగన్ధారరట్ఠం** పేసేసి – “త్వం ఏతం రట్ఠం గన్త్వా ఏత్థ సాసనం పతిట్ఠాపేహీ”తి. మహాదేవత్థేరం తథేవ వత్వా **మహింసకమణ్డలం** పేసేసి. రక్ఖితత్థేరం **వనవాసిం**. యోనకధమ్మరక్ఖితత్థేరం **అపరన్తకం**. మహాధమ్మరక్ఖితత్థేరం **మహారట్ఠం**.

మహారక్ఖితత్థేరం **యోనకలోకం**. మజ్ఝిమత్థేరం **హిమవన్తదేసభాగం**. సోణత్థేరఞ్చ ఉత్తరత్థేరఞ్చ **సువణ్ణభూమిం**. అత్తనో సద్ధివిహారికం మహిన్దత్థేరం ఇట్టియత్థేరేన ఉత్తియత్థేరేన సమ్బలత్థేరేన భద్దసాలత్థేరేన చ సద్ధిం **తమ్బపణ్ణిదీపం** పేసేసి – "తుమ్హే తమ్బపణ్ణిదీపం గన్త్వా ఏత్థ సాసనం పతిట్ఠాపేథా"తి. సబ్బేపి తం తం దిసాభాగం గచ్ఛన్తా అత్తపఞ్చమా అగమంసు "పచ్చన్తిమేసు జనపదేసు పఞ్చవగ్గో గణో అలం ఉపసమ్పదకమ్మాయా"తి మఞ్ఞమానా.

తేన ఖో పన సమయేన కస్మీరగన్ధారరట్ఠే సస్సపాకసమయే అరవాళో నామ నాగరాజా కరకవస్సం నామ వస్సాపేత్వా సస్సం హరాపేత్వా మహాసముద్దం పాపేతి. **మజ్ఝన్తికత్థేరో** పన పాటలిపుత్తతో వేహాసం అబ్భుగ్గన్త్వా హిమవతి అరవాళదహస్స ఉపరి ఓతరిత్వా అరవాళదహపిట్ఠియం చఙ్కమతిపి తిట్ఠతిపి నిసీదతిపి సేయ్యమ్పి కప్పేతి. నాగమాణవకా తం దిస్వా అరవాళస్స నాగరాజస్స ఆరోచేసుం – "మహారాజ, ఏకో ఛిన్నభిన్నపటధరో భణ్డు కాసావవసనో అమ్హాకం ఉదకం దూసేతీ"తి. నాగరాజా తావదేవ కోధాభిభూతో నిక్ఖమిత్వా థేరం దిస్వా మక్ఖం అసహమానో అన్తలిక్ఖే అనేకాని భింసనకాని నిమ్మిని. తతో తతో భుసా వాతా వాయన్తి, రుక్ఖా ఛిజ్జన్తి, పబ్బతకూటాని పతన్తి, మేఘా గజ్జన్తి, విజ్జులతా నిచ్ఛరన్తి, అసనియో ఫలన్తి, భిన్నం వియ గగనతలం ఉదకం పగ్ఘరతి. భయానకరూపా నాగకుమారా సన్నిపతన్తి. సయమ్పి ధూమాయతి, పజ్జలతి, పహరణవుట్ఠియో విస్సజ్జేతి. "కో అయం ముణ్డకో ఛిన్నభిన్నపటధరో"తిఆదీహి ఫరుసవచనేహి థేరం సన్తజ్జేసి. "ఏథ గణ్హథ హనథ నిద్ధమథ ఇమం సమణ"న్తి నాగబలం ఆణాపేసి. థేరో సబ్బం తం భింసనకం అత్తనో ఇద్ధిబలేన పటిబాహిత్వా నాగరాజానం ఆహ –

"సదేవకోపి చే లోకో, ఆగన్త్వా తాసయేయ్య మం;
న మే పటిబలో అస్స, జనేతుం భయభేరవం.

"సచేపి త్వం మహిం సబ్బం, ససముద్దం సపబ్బతం;
ఉక్ఖిపిత్వా మహానాగ, ఖిపేయ్యాసి మమూపరి.

"నేవ మే సక్కుణేయ్యాసి, జనేతుం భయభేరవం;
అఞ్ఞదత్థు తవేవస్స, విఘాతో ఉరగాధిపా"తి.

ఏవం వుత్తే నాగరాజా విహతానుభావో నిప్ఫలవాయామో దుక్ఖీ దుమ్మనో అహోసి. తం థేరో తఙ్ఖణానురూపాయ ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సేత్వా సమాదపేత్వా సముత్తేజేత్వా సమ్పహంసేత్వా తీసు సరణేసు పఞ్చసు చ సీలేసు పతిట్ఠాపేసి సద్ధిం చతురాసీతియా నాగసహస్సేహి. అఞ్ఞేపి బహూ హిమవన్తవాసినో యక్ఖా చ గన్ధబ్బా చ కుమ్భణ్డా చ థేరస్స ధమ్మకథం సుత్వా సరణేసు చ సీలేసు చ పతిట్ఠహింసు. పఞ్చకోపి యక్ఖో సద్ధిం భరియాయ యక్ఖినియా పఞ్చహి చ పుత్తసతేహి పఠమే ఫలే పతిట్ఠితో. అథాయస్మా మజ్ఝన్తికత్థేరో సబ్బేపి నాగయక్ఖరక్ఖసే ఆమన్తేత్వా ఏవమాహ –

"మా దాని కోధం జనయిత్థ, ఇతో ఉద్ధం యథా పురే;
సస్సఘాతఞ్చ మా కత్థ, సుఖకామా హి పాణినో;
కరోథ మేత్తం సత్తేసు, వసన్తు మనుజా సుఖ"న్తి.

తే సబ్బేపి “సాధు భన్తే”తి థేరస్స పటిస్సుణిత్వా యథానుసిట్ఠం పటిపజ్జింసు. తందివసమేవ చ నాగరాజస్స పూజాసమయో హోతి. అథ నాగరాజా అత్తనో రతనమయం పల్లఙ్కం ఆహరాపేత్వా థేరస్స పఞ్ఞాపేసి. నిసీది థేరో పల్లఙ్కే. నాగరాజాపి థేరం బీజయమానో సమీపే అట్ఠాసి. తస్మిం ఖణే కస్మీరగన్ధారరట్ఠవాసినో ఆగన్త్వా థేరం దిస్వా “అమ్హాకం నాగరాజతోపి థేరో మహిద్ధికతరో”తి థేరమేవ వన్దిత్వా నిసిన్నా. థేరో తేసం ఆసీవిసోపమసుత్తం కథేసి . సుత్తపరియోసానే అసీతియా పాణసహస్సానం ధమ్మాభిసమయో అహోసి, కులసతసహస్సం పబ్బజి. తతో పభుతి చ కస్మీరగన్ధారా యావజ్జతనా కాసావపజ్జోతా ఇసివాతపటివాతా ఏవ.

గన్త్వా కస్మీరగన్ధారం, ఇసి మజ్ఝన్తికో తదా;
దుట్ఠం నాగం పసాదేత్వా, మోచేసి బన్ధనా బహూతి.

మహాదేవత్థేరోపి మహింసకమణ్డలం గన్త్వా **దేవదూతసుత్తం** కథేసి. సుత్తపరియోసానే చత్తాలీస పాణసహస్సాని ధమ్మచక్ఖుం పటిలభింసు, చత్తాలీసంయేవ పాణసహస్సాని పబ్బజింసు.

గన్త్వాన రట్ఠం మహింసం, మహాదేవో మహిద్ధికో;
చోదేత్వా దేవదూతేహి, మోచేసి బన్ధనా బహూతి.

రక్ఖితత్థేరో పన వనవాసిం గన్త్వా ఆకాసే ఠత్వా **అనమతగ్గపరియాయకథాయ** వనవాసికే పసాదేసి. కథాపరియోసానే పనస్స సట్ఠిసహస్సానం ధమ్మాభిసమయో అహోసి. సత్తతిసహస్సమత్తా పబ్బజింసు, పఞ్చవిహారసతాని పతిట్ఠహింసు. ఏవం సో తత్థ సాసనం పతిట్ఠాపేసి.

గన్త్వాన రక్ఖితత్థేరో, వనవాసిం మహిద్ధికో;
అన్తలిక్ఖే ఠితో తత్థ, దేసేసి అనమతగ్గియన్తి.

యోనకధమ్మరక్ఖితత్థేరోపి అపరన్తకం గన్త్వా **అగ్గిక్ఖన్ధోపమసుత్తన్తకథాయ** అపరన్తకే పసాదేత్వా సత్తతి పాణసహస్సాని ధమ్మామతం పాయేసి. ఖత్తియకులతో ఏవ పురిససహస్సాని పబ్బజింసు, సమధికాని చ ఛ ఇత్థిసహస్సాని. ఏవం సో తత్థ సాసనం పతిట్ఠాపేసి.

అపరన్తం విగాహిత్వా, యోనకో ధమ్మరక్ఖితో;
అగ్గిక్ఖన్ధోపమేనేత్థ, పసాదేసి జనే బహూతి.

మహాధమ్మరక్ఖితత్థేరో పన మహారట్ఠం గన్త్వా **మహానారదకస్సపజాతకకథాయ** మహారట్ఠకే పసాదేత్వా చతురాసీతి పాణసహస్సాని మగ్గఫలేసు పతిట్ఠాపేసి. తేరససహస్సాని పబ్బజింసు. ఏవం సో తత్థ సాసనం పతిట్ఠాపేసి.

మహారట్ఠం ఇసి గన్త్వా, సో మహాధమ్మరక్ఖితో;
జాతకం కథయిత్వాన, పసాదేసి మహాజనన్తి.

మహారక్ఖితత్థేరోపి యోనకరట్ఠం గన్త్వా **కాళకారామసుత్తన్తకథాయ** యోనకలోకం పసాదేత్వా సత్తతిసహస్సాధికస్స పాణసతసహస్సస్స మగ్గఫలాలఙ్కారం అదాసి. సన్తికే చస్స దససహస్సాని పబ్బజింసు. ఏవం సోపి తత్థ సాసనం పతిట్ఠాపేసి.

యోనరట్ఠం తదా గన్త్వా, సో మహారక్ఖితో ఇసి;
కాళకారామసుత్తేన తే పసాదేసి యోనకేతి.

మజ్ఝిమత్థేరో పన **కస్సపగోత్తత్థేరేన** **అళకదేవత్థేరేన** **దున్దుభిస్సరత్థేరేన** **మహాదేవత్థేరేన** చ సద్ధిం హిమవన్తదేసభాగం గన్త్వా ధమ్మచక్కప్పవత్తనసుత్తన్తకథాయ తం దేసం పసాదేత్వా అసీతిపాణకోటియో మగ్గఫలరతనాని పటిలాభేసి. పఞ్చపి చ థేరా పఞ్చ రట్ఠాని పసాదేసుం. ఏకమేకస్స సన్తికే సతసహస్సమత్తా పబ్బజింసు. ఏవం తే తత్థ సాసనం పతిట్ఠాపేసుం.

గన్త్వాన మజ్ఝిమత్థేరో, హిమవన్తం పసాదయి;
యక్ఖసేనం పకాసేన్తో, ధమ్మచక్కపవత్తనన్తి.

సోణత్థేరోపి సద్ధిం **ఉత్తరత్థేరేన** సువణ్ణభూమిం అగమాసి. తేన చ సమయేన తత్థ ఏకా రక్ఖసీ సముద్దతో నిక్ఖమిత్వా రాజకులే జాతే జాతే దారకే ఖాదతి. తందివసమేవ చ రాజకులే ఏకో దారకో జాతో హోతి. మనుస్సా థేరం దిస్వా "రక్ఖసానం సహాయకో ఏసో"తి మఞ్ఞమానా ఆవుధాని గహేత్వా థేరం పహరితుకామా ఆగచ్ఛన్తి. థేరో "కిం తుమ్హే ఆవుధహత్థా ఆగచ్ఛథా"తి ఆహ. తే ఆహంసు – "రాజకులే జాతే జాతే దారకే రక్ఖసా ఖాదన్తి, తేసం తుమ్హే సహాయకా"తి. థేరో "న మయం రక్ఖసానం సహాయకా, సమణా నామ మయం విరతా పాణాతిపాతా…పే… విరతా మజ్జపానా ఏకభత్తికా సీలవన్తో కల్యాణధమ్మా"తి ఆహ. తస్మింయేవ చ ఖణే సా రక్ఖసీ సపరివారా సముద్దతో నిక్ఖమి "రాజకులే దారకో జాతో తం ఖాదిస్సామీ"తి. మనుస్సా తం దిస్వా "ఏసా, భన్తే, రక్ఖసీ ఆగచ్ఛతీ"తి భీతా విరవింసు. థేరో రక్ఖసేహి దిగుణే అత్తభావే నిమ్మినిత్వా తేహి అత్తభావేహి తం రక్ఖసిం సపరిసం మజ్ఝే కత్వా ఉభోసు పస్సేసు పరిక్ఖిపి . తస్సా సపరిసాయ ఏతదహోసి – "అద్ధా ఇమేహి ఇదం ఠానం లద్ధం భవిస్సతి. మయం పన ఇమేసం భక్ఖా భవిస్సామా"తి. సబ్బే రక్ఖసా భీతా వేగసా పలాయింసు. థేరోపి తే యావ అదస్సనం తావ పలాపేత్వా దీపస్స సమన్తతో రక్ఖం ఠపేసి. తస్మిఞ్చ సమయే సన్నిపతితం మహాజనకాయం **బ్రహ్మజాలసుత్తన్తకథాయ** పసాదేత్వా సరణేసు చ సీలేసు చ పతిట్ఠాపేసి. సట్ఠిసహస్సానం పనేత్థ ధమ్మాభిసమయో అహోసి. కులదారకానం అడ్ఢుడ్ఢాని సహస్సాని పబ్బజింసు, కులధీతానం దియడ్ఢసహస్సం. ఏవం సో తత్థ సాసనం పతిట్ఠాపేసి. తతో పభుతి రాజకులే జాతదారకానం సోణుత్తరనామమేవ కరోన్తి.

సువణ్ణభూమిం గన్త్వాన, సోణుత్తరా మహిద్ధికా;
పిసాచే నిద్ధమేత్వాన, బ్రహ్మజాలం అదేసిసున్తి.

మహిన్దత్థేరో పన "తమ్బపణ్ణిదీపం గన్త్వా సాసనం పతిట్ఠాపేహీ"తి ఉపజ్ఝాయేన చ భిక్ఖుసఙ్ఘేన చ అజ్ఝిట్ఠో చిన్తేసి – "కాలో ను ఖో మే తమ్బపణ్ణిదీపం గన్తుం నో"తి. అథస్స వీమంసతో "న తావ కాలో"తి అహోసి. కిం పనస్స దిస్వా ఏతదహోసి? ముటసివరఞ్ఞో మహల్లకభావం. తతో చిన్తేసి – "అయం రాజా మహల్లకో, న సక్కా ఇమం గణ్హిత్వా సాసనం పగ్గహేతుం. ఇదాని పనస్స పుత్తో దేవానంపియతిస్సో రజ్జం కారేస్సతి. తం గణ్హిత్వా సక్కా భవిస్సతి సాసనం పగ్గహేతుం. హన్ద యావ

నో సమయో ఆగచ్ఛతి, తావ ఞాతకే ఓలోకేమ. పున దాని మయం ఇమం జనపదం ఆగచ్ఛేయ్యామ వా న వా"తి. సో ఏవం చిన్తేత్వా ఉపజ్ఝాయఞ్చ భిక్ఖుసఙ్ఘఞ్చ వన్దిత్వా అసోకారామతో నిక్ఖమ్మ తేహి **ఇట్టియా**దీహి చతూహి థేరేహి సఙ్ఘమిత్తాయ పుత్తేన **సుమన**సామణేరేన **భణ్డుకేన** చ ఉపాసకేన సద్ధిం రాజగహనగరపరివత్తకేన దక్ఖిణాగిరిజనపదే చారికం చరమానో ఞాతకే ఓలోకేన్తో ఛ మాసే అతిక్కామేసి. అథానుపుబ్బేన మాతు నివేసనట్ఠానం వేదిసనగరం నామ సమ్పత్తో. అసోకో కిర కుమారకాలే జనపదం లభిత్వా ఉజ్జేనిం గచ్ఛన్తో వేదిసనగరం పత్వా వేదిససేట్ఠిస్స ధీతరం అగ్గహేసి. సా తందివసమేవ గబ్భం గణ్హిత్వా ఉజ్జేనియం మహిన్దకుమారం విజాయి. కుమారస్స చుద్దసవస్సకాలే రాజా అభిసేకం పాపుణి. సా తస్స మాతా తేన సమయేన ఞాతిఘరే వసతి. తేన వుత్తం – "అథానుపుబ్బేన మాతు నివేసనట్ఠానం వేటిసనగరం నామ సమ్పత్తో"తి.

సమ్పత్తఞ్చ పన థేరం దిస్వా థేరమాతా దేవీ పాదేసు సిరసా వన్దిత్వా భిక్ఖం దత్వా థేరం అత్తనా కతం వేదిసగిరిమహావిహారం నామ ఆరోపేసి. థేరో తస్మిం విహారే నిసిన్నో చిన్తేసి – "అమ్హాకం ఇధ కత్తబ్బకిచ్చం నిట్ఠితం, సమయో ను ఖో ఇదాని లఙ్కాదీపం గన్తు"న్తి. తతో చిన్తేసి – "అనుభవతు తావ మే పితరా పేసితం అభిసేకం దేవానంపియతిస్సో, రతనత్తయగుణఞ్చ సుణాతు, ఛణత్థఞ్చ నగరతో నిక్ఖమిత్వా మిస్సకపబ్బతం అభిరుహతు, తదా తం తత్థ దక్ఖిస్సామా"తి. అథాపరం ఏకమాసం తత్థేవ వాసం కప్పేసి. మాసాతిక్కమేన చ జేట్ఠమూలమాసపుణ్ణమాయం ఉపోసథదివసే సన్నిపతితా సబ్బేపి – "కాలో ను ఖో అమ్హాకం తమ్బపణ్ణిదీపం గమనాయ, ఉదాహు నో"తి మన్తయింసు. తేనాహు పోరాణా –

"మహిన్దో నామ నామేన, సఙ్ఘత్థేరో తదా అహు;
ఇట్టియో ఉత్తియో థేరో, భద్దసాలో చ సమ్బలో.

"సామణేరో చ సుమనో, ఛళభిఞ్ఞో మహిద్ధికో;
భణ్డుకో సత్తమో తేసం, దిట్ఠసచ్చో ఉపాసకో;
ఇతి హేతే మహానాగా, మన్తయింసు రహోగతా"తి.

తదా సక్కో దేవానమిన్దో మహిన్దత్థేరం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏతదవోచ – "కాలఙ్కతో, భన్తే, ముటసివరాజా; ఇదాని దేవానంపియతిస్సమహారాజా రజ్జం కారేతి. సమ్మాసమ్బుద్ధేన చ తుమ్హే బ్యాకతా – 'అనాగతే మహిన్దో నామ భిక్ఖు తమ్బపణ్ణిదీపం పసాదేస్సతీ'తి. తస్మాతిహ వో, భన్తే, కాలో దీపవరం గమనాయ; అహమ్పి వో సహాయో భవిస్సామీ"తి. కస్మా పన సక్కో ఏవమాహ? భగవా కిరస్స బోధిమూలేయేవ బుద్ధచక్ఖునా లోకం వోలోకేత్వా అనాగతే ఇమస్స దీపస్స సమ్పత్తిం దిస్వా ఏతమత్థం ఆరోచేసి – "తదా త్వమ్పి సహాయో భవేయ్యాసీ"తి చ ఆణాపేసి. తస్మా ఏవమాహ. థేరో తస్స వచనం సమ్పటిచ్ఛిత్వా అత్తసత్తమో వేటిసకపబ్బతా వేహాసం ఉప్పతిత్వా అనురాధపురస్స పురత్థిమదిసాయ మిస్సకపబ్బతే పతిట్ఠహి. యం పనేతరహి "చేతియపబ్బతో"తిపి సఞ్జానన్తి. తేనాహు పోరాణా –

"వేటిసగిరిమ్హి రాజగహే, వసిత్వా తింసరత్తియో;
కాలోవ గమనస్సాతి, గచ్ఛామ దీపముత్తమం.

"పళీనా జమ్బుదీపా తే, హంసరాజావ అమ్బరే;

ఏవముప్పతితా థేరా, నిపతింసు నగుత్తమే.

“పురతో పురసేట్ఠస్స, పబ్బతే మేఘసన్నిభే;
పతింసు సీలకూటమ్హి, హంసావ నగముద్ధనీ”తి.

ఏవం ఇట్టియాదీహి సద్ధిం ఆగన్త్వా పతిట్ఠహన్తో చ ఆయస్మా మహిన్దత్థేరో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స పరినిబ్బానతో ద్విన్నం వస్ససతానం ఉపరి ఛత్తింసతిమే వస్సే ఇమస్మిం దీపే పతిట్ఠహీతి వేదితబ్బో. అజాతసత్తుస్స హి అట్ఠమే వస్సే సమ్మాసమ్బుద్ధో పరినిబ్బాయి. తస్మింయేవ వస్సే సీహకుమారస్స పుత్తో తమ్బపణ్ణిదీపస్స ఆదిరాజా విజయకుమారో ఇమం దీపమాగన్త్వా మనుస్సావాసం అకాసి. జమ్బుదీపే ఉదయభద్దస్స చుద్దసమే వస్సే ఇధ విజయో కాలమకాసి. ఉదయభద్దస్స పఞ్చదసమే వస్సే పణ్డువాసుదేవో నామ ఇమస్మిం దీపే రజ్జం పాపుణి. తత్థ నాగదాసకరఞ్ఞో వీసతిమే వస్సే ఇధ పణ్డువాసుదేవో కాలమకాసి. తస్మింయేవ చ వస్సే అభయో నామ రాజకుమారో ఇమస్మిం దీపే రజ్జం పాపుణి. తత్థ సుసునాగరఞ్ఞో సత్తరసమే వస్సే ఇధ అభయరఞ్ఞో వీసతివస్సాని పరిపూరింసు. అథ అభయస్స వీసతిమే వస్సే పణ్డుకాభయో నామ దామరికో రజ్జం అగ్గహేసి. తత్థ కాళాసోకస్స సోళసమే వస్సే ఇధ పణ్డుకస్స సత్తరసవస్సాని పరిపూరింసు. తాని హేట్ఠా ఏకేన వస్సేన సహ అట్ఠారస హోన్తి. తత్థ చన్దగుత్తస్స చుద్దసమే వస్సే ఇధ పణ్డుకాభయో కాలమకాసి. ముటసివరాజా రజ్జం పాపుణి. తత్థ అసోకధమ్మరాజస్స సత్తరసమే వస్సే ఇధ ముటసివరాజా కాలమకాసి. దేవానమ్పియతిస్సో రజ్జం పాపుణి. పరినిబ్బుతే చ సమ్మాసమ్బుద్ధే అజాతసత్తు చతువీసతి వస్సాని రజ్జం కారేసి. ఉదయభద్దో సోళస, అనురుద్ధో చ ముణ్డో చ అట్ఠ, నాగదాసకో చతువీసతి, సుసునాగో అట్ఠారస, తస్సేవ పుత్తో కాళాసోకో అట్ఠవీసతి, తతో తస్స పుత్తకా దస భాతుకరాజానో ద్వేవీసతి వస్సాని రజ్జం కారేసుం. తేసం పచ్ఛతో నవ నన్దా ద్వేవీసతిమేవ, చన్దగుత్తో చతువీసతి, బిన్దుసారో అట్ఠవీసతి . తస్సావసానే అసోకో రజ్జం పాపుణి. తస్స పురే అభిసేకా చత్తారి అభిసేకతో అట్ఠారసమే వస్సే ఇమస్మిం దీపే మహిన్దత్థేరో పతిట్ఠితో. ఏవమేతేన రాజవంసానుసారేన వేదితబ్బమేతం – “సమ్మాసమ్బుద్ధస్స పరినిబ్బానతో ద్విన్నం వస్ససతానం ఉపరి ఛత్తింసతిమే వస్సే ఇమస్మిం దీపే పతిట్ఠహీ”తి.

తస్మిఞ్చ దివసే తమ్బపణ్ణిదీపే **జేట్ఠమూలనక్ఖత్తం** నామ హోతి. రాజా నక్ఖత్తం ఘోసాపేత్వా “ఛణం కరోథా”తి అమచ్చే చ ఆణాపేత్వా చత్తాలీసపురిససహస్సపరివారో నగరమ్హా నిక్ఖమిత్వా యేన మిస్సకపబ్బతో తేన పాయాసి మిగవం కీళితుకామో. అథ తస్మిం పబ్బతే అధివత్థా ఏకా దేవతా “రఞ్ఞో థేరే దస్సేస్సామీ”తి రోహితమిగరూపం గహేత్వా అవిదూరే తిణపణ్ణాని ఖాదమానా వియ చరతి. రాజా తం దిస్వా “అయుత్తం దాని పమత్తం విజ్ఝితు”న్తి జియం ఫోటేసి. మిగో అమ్బత్థలమగ్గం గహేత్వా పలాయితుం ఆరభి. రాజా పిట్ఠితో పిట్ఠితో అనుబన్ధన్తో అమ్బత్థలమేవ అభిరుహి. మిగోపి థేరానం అవిదూరే అన్తరధాయి. మహిన్దత్థేరో రాజానం అవిదూరే ఆగచ్ఛన్తం దిస్వా “మమంయేవ రాజా పస్సతు, మా ఇతరే”తి అధిట్ఠహిత్వా “తిస్స, తిస్స, ఇతో ఏహీ”తి ఆహ. రాజా సుత్వా చిన్తేసి – “ఇమస్మిం దీపే జాతో మం ‘తిస్సా’తి నామం గహేత్వా ఆలపితుం సమత్థో నామ నత్థి. అయం పన ఛిన్నభిన్నపటధరో భణ్డు కాసావవసనో మం నామేన ఆలపతి, కో ను ఖో అయం భవిస్సతి మనుస్సో వా అమనుస్సో వా”తి? థేరో ఆహ –

“సమణా మయం మహారాజ, ధమ్మరాజస్స సావకా;
తవేవ అనుకమ్పాయ, జమ్బుదీపా ఇధాగతా”తి.

తేన చ సమయేన దేవానమ్పియతిస్సమహారాజా చ అసోకధమ్మరాజా చ అదిట్ఠసహాయకా హోన్తి. దేవానమ్పియతిస్సమహారాజస్స చ పుఞ్ఞానుభావేన ఛాతపబ్బతపాదే ఏకమ్హి వేళుగుమ్బే తిస్సో వేళుయట్ఠియో రథయట్ఠిప్పమాణా ఉప్పజ్జింసు – ఏకా లతాయట్ఠి నామ, ఏకా పుప్ఫయట్ఠి నామ, ఏకా సకుణయట్ఠి నామ. తాసు లతాయట్ఠి రజతవణ్ణా హోతి, తం అలఙ్కరిత్వా ఉప్పన్నలతా కఞ్చనవణ్ణా ఖాయతి. పుప్ఫయట్ఠియం పన నీలపీతలోహితోదాతకాళవణ్ణాని పుప్ఫాని సువిభత్తవణ్ణపత్తకిఞ్జక్ఖాని హుత్వా ఖాయన్తి. సకుణయట్ఠియం హంసకుక్కుటజీవజీవకాదయో సకుణా నానప్పకారాని చ చతుప్పదాని సజీవాని వియ ఖాయన్తి. వుత్తమ్పి చేతం **దీపవంసే** –

"ఛాతపబ్బతపాదమ్హి , వేళుయట్ఠీ తయో అహు;
సేతా రజతయట్ఠీవ, లతా కఞ్చనసన్నిభా.

"నీలాది యాదిసం పుప్ఫం, పుప్ఫయట్ఠిమ్హి తాదిసం;
సకుణా సకుణయట్ఠిమ్హి, సరూపేనేవ సణ్ఠితా"తి.

సముద్దతోపిస్స ముత్తామణివేళురియాది అనేకవిహితం రతనం ఉప్పజ్జి. తమ్బపణ్ణియం పన అట్ఠ ముత్తా ఉప్పజ్జింసు – హయముత్తా, గజముత్తా, రథముత్తా, ఆమలకముత్తా, వలయముత్తా, అఙ్గులివేఠకముత్తా, కకుధఫలముత్తా, పాకతికముత్తాతి. సో తా చ యట్ఠియో తా చ ముత్తా అఞ్ఞఞ్చ బహుం రతనం అసోకస్స ధమ్మరఞ్ఞో పణ్ణాకారత్థాయ పేసేసి. అసోకో పసీదిత్వా తస్స పఞ్చ రాజకకుధభణ్డాని పహిణి – ఛత్తం, చామరం, ఖగ్గం, మోళిం, రతనపాదుకం, అఞ్ఞఞ్చ అభిసేకత్థాయ బహువిధం పణ్ణాకారం; సేయ్యథిదం – సఙ్ఖం, గఙ్గోదకం, వడ్ఢమానం, వటంసకం, భిఙ్గారం, నన్దియావట్టం, సివికం, కఞ్ఞం, కటచ్ఛుం, అధోవిమం దుస్సయుగం, హత్థపుఞ్ఛనం, హరిచన్దనం, అరుణవణ్ణమత్తికం, అఞ్జనం, హరీతకం, ఆమలకన్తి. వుత్తమ్పి చేతం **దీపవంసే** –

"వాలబీజనిముణ్హీసం, ఛత్తం ఖగ్గఞ్చ పాదుకం;
వేఠనం సారపామఙ్గం, భిఙ్గారం నన్దివట్టకం.

"సివికం సఙ్ఖం వటంసఞ్చ, అధోవిమం వత్థకోటికం;
సోవణ్ణపాతిం కటచ్ఛుం, మహగ్ఘం హత్థపుఞ్ఛనం.

"అనోతత్తోదకం కఞ్ఞం, ఉత్తమం హరిచన్దనం;
అరుణవణ్ణమత్తికం , అఞ్జనం నాగమాహటం.

"హరీతకం ఆమలకం, మహగ్ఘం అమతోసధం;
సట్ఠివాహసతం సాలిం, సుగన్ధం సువకాహటం;
పుఞ్ఞకమ్మాభినిబ్బత్తం, పాహేసి అసోకవ్హయో"తి.

న కేవలఞ్చేతం ఆమిసపణ్ణాకారం, ఇమం కిర ధమ్మపణ్ణాకారమ్పి పేసేసి –

“అహం బుద్ధఞ్చ ధమ్మఞ్చ, సఙ్ఘఞ్చ సరణం గతో;
ఉపాసకత్తం దేసేసిం, సక్యపుత్తస్స సాసనే.

“ఇమేసు తీసు వత్థూసు, ఉత్తమే జినసాసనే;
త్వమ్పి చిత్తం పసాదేహి, సద్ధా సరణముపేహీ”తి.

స్వాయం రాజా తం దివసం అసోకరఞ్ఞా పేసితేన అభిసేకేన ఏకమాసాభిసిత్తో హోతి.

విసాఖపుణ్ణమాయం హిస్స అభిసేకమకంసు. సో అచిరస్సుతం – తం సాసనప్పవత్తిం అనుస్సరమానో తం థేరస్స “సమణా మయం మహారాజ ధమ్మరాజస్స సావకా”తి వచనం సుత్వా “అయ్యా ను ఖో ఆగతా”తి తావదేవ ఆవుధం నిక్ఖిపిత్వా ఏకమన్తం నిసీది సమ్మోదనీయం కథం కథయమానో. యథాహ –

“ఆవుధం నిక్ఖిపిత్వాన, ఏకమన్తం ఉపావిసి;
నిసజ్జ రాజా సమ్మోది, బహుం అత్థూపసఞ్హిత”న్తి.

సమ్మోదనీయకథఞ్చ కురుమానేయేవ తస్మిం తానిపి చత్తాలీసపురిససహస్సాని ఆగన్త్వా సమ్పరివారేసుం. తదా థేరో ఇతరేపి ఛ జనే దస్సేసి. రాజా దిస్వా “ఇమే కదా ఆగతా”తి ఆహ . “మయా సద్ధింయేవ, మహారాజా”తి. “ఇదాని పన జమ్బుదీపే అఞ్ఞేపి ఏవరూపా సమణా సన్తీ”తి? “సన్తి, మహారాజ; ఏతరహి జమ్బుదీపో కాసావపజ్జోతో ఇసివాతపటివాతో. తస్మిం –

“తేవిజ్జా ఇద్ధిపత్తా చ, చేతోపరియాయకోవిదా;
ఖీణాసవా అరహన్తో, బహూ బుద్ధస్స సావకాతి.

“భన్తే, కేన ఆగతత్థా”తి? “నేవ, మహారాజ, ఉదకేన న థలేనా”తి. “రాజా ఆకాసేన ఆగతా”తి అఞ్ఞాసి. థేరో “అత్థి ను ఖో రఞ్ఞో పఞ్ఞావేయత్తియ”న్తి వీమంసనత్థాయ ఆసన్నం అమ్బరుక్ఖం ఆరబ్భ పఞ్హం పుచ్ఛి – “కిం నామో అయం, మహారాజ, రుక్ఖో”తి? “అమ్బరుక్ఖో నామ, భన్తే”తి. “ఇమం పన, మహారాజ, అమ్బం ముఞ్చిత్వా అఞ్ఞో అమ్బో అత్థి, నత్థీ”తి? “అత్థి, భన్తే, అఞ్ఞేపి బహూ అమ్బరుక్ఖా”తి. “ఇమఞ్చ అమ్బం తే చ అమ్బే ముఞ్చిత్వా అత్థి ను ఖో, మహారాజ, అఞ్ఞే రుక్ఖా”తి? “అత్థి, భన్తే, తే పన న అమ్బరుక్ఖా”తి. “అఞ్ఞే అమ్బే చ అనమ్బే చ ముఞ్చిత్వా అత్థి పన అఞ్ఞో రుక్ఖో”తి? “అయమేవ, భన్తే, అమ్బరుక్ఖో”తి. “సాధు, మహారాజ, పణ్డితోసి. అత్థి పన తే, మహారాజ, ఞాతకా”తి? “అత్థి, భన్తే, బహూ జనా”తి. “తే ముఞ్చిత్వా అఞ్ఞే కేచి అఞ్ఞాతకాపి అత్థి, మహారాజా”తి? “అఞ్ఞాతకా, భన్తే, ఞాతకేహి బహుతరా”తి. “తవ ఞాతకే చ అఞ్ఞాతకే చ ముఞ్చిత్వా అత్థఞ్ఞో కోచి, మహారాజా”తి ? “అహమేవ, అఞ్ఞాతకో”తి. అథ థేరో “పణ్డితో రాజా సక్ఖిస్సతి ధమ్మం అఞ్ఞాతు”న్తి **చూళహత్థిపదోపమసుత్తం** కథేసి. కథాపరియోసానే రాజా తీసు సరణేసు పతిట్ఠహి సద్ధిం చత్తాలీసాయ పాణసహస్సేహి.

తం ఖణఞ్ఞేవ చ రఞ్ఞో భత్తం ఆహరియిత్థ . రాజా చ సుత్తన్తం సుణన్తో ఏవ అఞ్ఞాసి – “న ఇమేసం ఇమస్మిం కాలే భోజనం కప్పతీ”తి. “అపుచ్ఛిత్వా పన భుఞ్జితుం అయుత్త”న్తి చిన్తేత్వా “భుఞ్జిస్సథ, భన్తే”తి పుచ్ఛి. “న, మహారాజ,

అమ్హాకం ఇమస్మిం కాలే భోజనం కప్పతీ"తి. "కస్మిం కాలే, భన్తే, కప్పతీ"తి? "అరుణుగ్గమనతో పట్ఠాయ యావ మజ్ఝన్హికసమయా, మహారాజా"తి. "గచ్ఛామ, భన్తే, నగర"న్తి? "అలం, మహారాజ, ఇధేవ వసిస్సామా"తి. "సచే, భన్తే, తుమ్హే వసథ, అయం దారకో ఆగచ్ఛతూ"తి. "మహారాజ, అయం దారకో ఆగతఫలో విఞ్ఞాతసాసనో పబ్బజ్జాపేక్ఖో ఇదాని పబ్బజిస్సతీ"తి. రాజా "తేన హి, భన్తే, స్వే రథం పేసేస్సామి; తం అభిరుహిత్వా ఆగచ్ఛేయ్యాథా"తి వత్వా వన్దిత్వా పక్కామి.

థేరో అచిరపక్కన్తస్స రఞ్ఞో సుమనసామణేరం ఆమన్తేసి – "ఏహి త్వం, సుమన, ధమ్మసవనస్స కాలం ఘోసేహీ"తి. "భన్తే, కిత్తకం ఠానం సావేన్తో ఘోసేమీ"తి? "సకలం తమ్బపణ్ణిదీప"న్తి. "సాధు, భన్తే"తి సామణేరో అభిఞ్ఞాపాదకం చతుత్థజ్ఝానం సమాపజ్జిత్వా వుట్ఠాయ అధిట్ఠహిత్వా సమాహితేన చిత్తేన సకలం తమ్బపణ్ణిదీపం సావేన్తో తిక్ఖత్తుం ధమ్మసవనస్స కాలం ఘోసేసి. రాజా తం సద్దం సుత్వా థేరానం సన్తికం పేసేసి – "కిం, భన్తే, అత్థి కోచి ఉపద్దవో"తి. "నత్థమ్హాకం కోచి ఉపద్దవో, ధమ్మసవనస్స కాలం ఘోసాపయిమ్హ బుద్ధవచనం కథేతుకామమ్హా"తి . తఞ్చ పన సామణేరస్స సద్దం సుత్వా భుమ్మా దేవతా సద్దమనుస్సావేసుం. ఏతేనుపాయేన యావ బ్రహ్మలోకా సద్దో అబ్భుగ్గచ్ఛి. తేన సద్దేన మహా దేవతాసన్నిపాతో అహోసి. థేరో మహన్తం దేవతాసన్నిపాతం దిస్వా **సమచిత్తసుత్తన్తం** కథేసి. కథాపరియోసానే అసఙ్ఖ్యేయ్యానం దేవతానం ధమ్మాభిసమయో అహోసి. బహూ నాగా చ సుపణ్ణా చ సరణేసు పతిట్ఠహింసు. యాదిసోవ సారిపుత్తత్థేరస్స ఇమం సుత్తన్తం కథయతో దేవతాసన్నిపాతో అహోసి, తాదిసో మహిన్దత్థేరస్సాపి జాతో. అథ తస్సా రత్తియా అచ్చయేన రాజా థేరానం రథం పేసేసి. సారథీ రథం ఏకమన్తే ఠపేత్వా థేరానం ఆరోచేసి – "ఆగతో, భన్తే, రథో; అభిరుహథ గచ్ఛిస్సామా"తి. థేరా "న మయం రథం అభిరుహామ; గచ్ఛ త్వం, పచ్ఛా మయం ఆగచ్ఛిస్సామా"తి వత్వా వేహాసం అబ్భుగ్గన్త్వా అనురాధపురస్స పురత్థిమదిసాయం పఠమకచేతియట్ఠానే ఓతరింసు. తఞ్హి చేతియం థేరేహి పఠమం ఓతిణ్ణట్ఠానే కతత్తాయేవ "పఠమకచేతియ"న్తి వుచ్చతి.

రాజాపి సారథిం పేసేత్వా "అన్తోనివేసనే మణ్డపం పటియాదేథా"తి అమచ్చే ఆణాపేసి. తావదేవ సబ్బే హట్ఠతుట్ఠా అతివియ పాసాదికం మణ్డపం పటియాదేసుం. పున రాజా చిన్తేసి – "హియ్యో థేరో సీలక్ఖన్ధం కథయమానో 'ఉచ్చాసయనమహాసయనం న కప్పతీ'తి ఆహ; 'నిసీదిస్సన్తి ను ఖో అయ్యా ఆసనేసు, న నిసీదిస్సన్తీ'"తి? తస్సేవం చిన్తయన్తస్సేవ సో సారథి నగరద్వారం సమ్పత్తో. తతో అద్దస థేరే పఠమతరం ఆగన్త్వా కాయబన్ధనం బన్ధిత్వా చీవరం పారుపన్తే. దిస్వా అతివియ పసన్నచిత్తో హుత్వా ఆగన్త్వా రఞ్ఞో ఆరోచేసి – "ఆగతా, దేవ, థేరా"తి. రాజా "రథం ఆరూళ్హా"తి పుచ్ఛి. "న ఆరూళ్హా, దేవ, అపి చ మమ పచ్ఛతో నిక్ఖమిత్వా పఠమతరం ఆగన్త్వా పాచీనద్వారే ఠితా"తి. రాజా "రథమ్పి నాభిరూహింసూ"తి సుత్వా "న దాని అయ్యా ఉచ్చాసయనమహాసయనం సాదియిస్సన్తీ"తి చిన్తేత్వా "తేన హి, భణే, థేరానం భూమత్థరణసఙ్ఖేపేన ఆసనాని పఞ్ఞపేథా"తి వత్వా పటిపథం అగమాసి. అమచ్చా పథవియం తట్టికం పఞ్ఞపేత్వా ఉపరి కోజవకాదీని చిత్తత్థరణాని పఞ్ఞపేసుం. ఉప్పాతపాఠకా దిస్వా "గహితా దాని ఇమేహి పథవీ, ఇమే తమ్బపణ్ణిదీపస్స సామికా భవిస్సన్తీ"తి బ్యాకరింసు. రాజాపి గన్త్వా థేరే వన్దిత్వా మహిన్దత్థేరస్స హత్థతో పత్తం గహేత్వా మహతియా పూజాయ చ సక్కారేన చ థేరే నగరం పవేసేత్వా అన్తోనివేసనం పవేసేసి. థేరో ఆసనపఞ్ఞత్తిం దిస్వా "అమ్హాకం సాసనం సకలలఙ్కాదీపే పథవీ వియ పత్థటం నిచ్చలఞ్చ హుత్వా పతిట్ఠహిస్సతీ"తి చిన్తేన్తో నిసీది. రాజా థేరే పణీతేన ఖాదనీయేన భోజనీయేన సహత్థా సన్తప్పేత్వా సమ్పవారేత్వా "అనుళాదేవీపముఖాని పఞ్చ ఇత్థిసతాని థేరానం అభివాదనం పూజాసక్కారఞ్చ కరోన్తూ"తి పక్కోసాపేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. థేరో భత్తకిచ్చావసానే రఞ్ఞో సపరిజనస్స ధమ్మరతనవస్సం వస్సేన్తో **పేతవత్థుం**

విమానవత్థుం సచ్చసంయుత్తఞ్చ కథేసి. తం థేరస్స ధమ్మదేసనం సుత్వా తాని పఞ్చపి ఇత్థిసతాని సోతాపత్తిఫలం సచ్ఛాకంసు.

యేపి తే మనుస్సా పురిమదివసే మిస్సకపబ్బతే థేరే అద్దసంసు, తే తేసు తేసు ఠానేసు థేరానం గుణే కథేన్తి. తేసం సుత్వా మహాజనకాయో రాజఙ్గణే సన్నిపతిత్వా మహాసద్దం అకాసి. రాజా "కిం ఏసో సద్దో"తి పుచ్ఛి. "నాగరా, దేవ, 'థేరే దట్ఠుం న లభామా'తి విరవన్తీ"తి. రాజా "సచే ఇధ పవిసిస్సన్తి, ఓకాసో న భవిస్సతీ"తి చిన్తేత్వా "గచ్ఛథ, భణే, హత్థిసాలం పటిజగ్గిత్వా వాలుకం ఆకిరిత్వా పఞ్చవణ్ణాని పుప్ఫాని వికిరిత్వా చేలవితానం బన్ధిత్వా మఙ్గలహత్థిట్ఠానే థేరానం ఆసనాని పఞ్ఞపేథా"తి ఆహ. అమచ్చా తథా అకంసు. థేరో తత్థ గన్త్వా నిసీదిత్వా **దేవదూతసుత్తన్తం** కథేసి. కథాపరియోసానే పాణసహస్సం సోతాపత్తిఫలే పతిట్ఠహి. తతో "హత్థిసాలా అతిసమ్బాధా"తి దక్ఖిణద్వారే నన్దనవనుయ్యానే ఆసనం పఞ్ఞపేసుం. థేరో తత్థ నిసీదిత్వా **ఆసీవిసోపమసుత్తం** కథేసి. తమ్పి సుత్వా పాణసహస్సం సోతాపత్తిఫలం పటిలభి.

ఏవం ఆగతదివసతో దుతియదివసే అడ్ఢతేయ్యసహస్సానం ధమ్మాభిసమయో అహోసి. థేరస్స నన్దనవనే ఆగతాగతాహి కులిత్థీహి కులసుణ్హాహి కులకుమారీహి సద్ధిం సమ్మోదమానస్సేవ సాయన్హసమయో జాతో. థేరో కాలం సల్లక్ఖేత్వా "గచ్ఛామ దాని మిస్సకపబ్బత"న్తి ఉట్ఠహి. అమచ్చా – "కత్థ, భన్తే, గచ్ఛథా"తి? "అమ్హాకం నివాసనట్ఠాన"న్తి. తే రఞ్ఞో సంవిదితం కత్వా రాజానుమతేన ఆహంసు – "అకాలో, భన్తే, ఇదాని తత్థ గన్తుం; ఇదమేవ నన్దనవనుయ్యానం అయ్యానం ఆవాసట్ఠానం హోతూ"తి. "అలం, గచ్ఛామా"తి. పున రఞ్ఞో వచనేనాహంసు – "రాజా, భన్తే, ఆహ – 'ఏతం మేఘవనం నామ ఉయ్యానం మమ పితు సన్తకం నగరతో నాతిదూరం నాచ్చాసన్నం గమనాగమనసమ్పన్నం, ఏత్థ థేరా వాసం కప్పేన్తూ'"తి. వసింసు థేరా మేఘవనే ఉయ్యానే.

రాజాపి ఖో తస్సా రత్తియా అచ్చయేన థేరస్స సమీపం గన్త్వా సుఖసయితభావం పుచ్ఛిత్వా "కప్పతి, భన్తే, భిక్ఖుసఙ్ఘస్స ఆరామో"తి పుచ్ఛి. థేరో "కప్పతి, మహారాజా"తి వత్వా ఇమం సుత్తం ఆహరి – "**అనుజానామి, భిక్ఖవే, ఆరామ**"న్తి. రాజా తుట్ఠో సువణ్ణభిఙ్గారం గహేత్వా థేరస్స హత్థే ఉదకం పాతేత్వా మహామేఘవనుయ్యానం అదాసి. సహ ఉదకపాతేన పథవీ కమ్పి. అయం మహావిహారే పఠమో పథవీకమ్పో అహోసి. రాజా భీతో థేరం పుచ్ఛి – "కస్మా, భన్తే, పథవీ కమ్పతీ"తి? "మా భాయి, మహారాజ, ఇమస్మిం దీపే దసబలస్స సాసనం పతిట్ఠహిస్సతి; ఇదఞ్చ పఠమం విహారట్ఠానం భవిస్సతి, తస్సేతం పుబ్బనిమిత్త"న్తి. రాజా భియ్యోసోమత్తాయ పసీది. థేరో పునదివసేపి రాజగేహేయేవ భుఞ్జిత్వా నన్దనవనే **అనమతగ్గియాని** కథేసి. పునదివసే **అగ్గిక్ఖన్ధోపమసుత్తం** కథేసి. ఏతేనేవుపాయేన సత్త దివసాని కథేసి. దేసనాపరియోసానే అడ్ఢనవమానం పాణసహస్సానం ధమ్మాభిసమయో అహోసి. తతో పట్ఠాయ చ నన్దనవనం సాసనస్స జోతిపాతుభావట్ఠానన్తి కత్వా "జోతివన"న్తి నామం లభి. సత్తమే పన దివసే థేరా అన్తేపురే రఞ్ఞో **అప్పమాదసుత్తం** కథయిత్వా చేతియగిరిమేవ అగమంసు.

అథ ఖో రాజా అమచ్చే పుచ్ఛి – "థేరో, అమ్హే గాళ్హేన ఓవాదేన ఓవదతి; గచ్ఛేయ్య ను ఖో"తి? అమచ్చా "తుమ్హేహి, దేవ, థేరో అయాచితో సయమేవ ఆగతో; తస్మా తస్స అనాపుచ్ఛావ గమనమ్పి భవేయ్యా"తి ఆహంసు. తతో రాజా రథం అభిరుహిత్వా ద్వే చ దేవియో ఆరోపేత్వా చేతియగిరిం అగమాసి మహన్తేన రాజానుభావేన. గన్త్వా దేవియో ఏకమన్తం అపక్కమాపేత్వా సయమేవ థేరానం సమీపం ఉపసఙ్కమన్తో అతివియ కిలన్తరూపో హుత్వా ఉపసఙ్కమి. తతో నం థేరో ఆహ – "కస్మా త్వం, మహారాజ, ఏవం కిలమమానో ఆగతో"తి? "'తుమ్హే మమ గాళ్హం ఓవాదం దత్వా ఇదాని గన్తుకామా

ను ఖోతి జాననత్థం, భన్తే"తి. "న మయం, మహారాజ, గన్తుకామా; అపిచ వస్సూపనాయికకాలో నామాయం మహారాజ, తత్ర సమణేన వస్సూపనాయికట్ఠానం ఞాతుం వట్టతీ"తి. తందివసమేవ అరిట్ఠో నామ అమచ్చో పఞ్చపణ్ణాసాయ జేట్ఠకనిట్ఠభాతుకేహి సద్ధిం రఞ్ఞో సమీపే ఠితో ఆహ – "ఇచ్ఛామహం, దేవ, థేరానం సన్తికే పబ్బజితు"న్తి. "సాధు, భణే, పబ్బజస్సూ"తి రాజా అనుజానిత్వా థేరం సమ్పటిచ్ఛాపేసి. థేరో తదహేవ పబ్బాజేసి. సబ్బే ఖురగ్గేయేవ అరహత్తం పాపుణింసు.

రాజాపి ఖో తఙ్ఖణేయేవ కణ్టకేన చేతియఙ్గణం పరిక్ఖిపిత్వా ద్వాసట్ఠియా లేణేసు కమ్మం పట్ఠపేత్వా నగరమేవ అగమాసి. తేపి థేరా దసభాతికసమాకులం రాజకులం పసాదేత్వా మహాజనం ఓవదమానా చేతియగిరిమ్హి వస్సం వసింసు. తదాపి చేతియగిరిమ్హి పఠమం వస్సం ఉపగతా ద్వాసట్ఠి అరహన్తో అహేసుం. అథాయస్మా మహామహిన్దో వుత్థవస్సో పవారేత్వా కత్తికపుణ్ణమాయం ఉపోసథదివసే రాజానం ఏతదవోచ – "మహారాజ, అమ్హేహి చిరదిట్ఠో సమ్మాసమ్బుద్ధో, అనాథవాసం వసిమ్హ, ఇచ్ఛామ మయం జమ్బుదీపం గన్తు"న్తి. రాజా ఆహ – "అహం, భన్తే, తుమ్హే చతూహి పచ్చయేహి ఉపట్ఠహామి, అయఞ్చ మహాజనో తుమ్హే నిస్సాయ తీసు సరణేసు పతిట్ఠితో, కస్మా తుమ్హే ఉక్కణ్ఠితత్థా"తి? "చిరదిట్ఠో నో, మహారాజ, సమ్మాసమ్బుద్ధో, అభివాదనపచ్చుట్ఠానఅఞ్జలికమ్మసామీచికమ్మకరణట్ఠానం నత్థి, తేనమ్హ ఉక్కణ్ఠితా"తి. "నను, భన్తే, తుమ్హే అవోచుత్థ – 'పరినిబ్బుతో సమ్మాసమ్బుద్ధో'"తి. "కిఞ్చాపి, మహారాజ, పరినిబ్బుతో; అథ ఖ్వస్స సరీరధాతుయో తిట్ఠన్తీ"తి. "అఞ్ఞాతం, భన్తే, థూపపతిట్ఠానం తుమ్హే ఆకఙ్ఖథాతి. కరోమి , భన్తే, థూపం, భూమిభాగం దాని విచినాథ; అపిచ, భన్తే, ధాతుయో కుతో లచ్ఛామా"తి? "సుమనేన సద్ధిం మన్తేహి, మహారాజా"తి.

"సాధు, భన్తే"తి రాజా సుమనం ఉపసఙ్కమిత్వా పుచ్ఛి – "కుతో దాని, భన్తే, ధాతుయో లచ్ఛామా"తి? సుమనో ఆహ – "అప్పోస్సుక్కో త్వం, మహారాజ, వీథియో సోధాపేత్వా ధజపటాకపుణ్ణఘటాదీహి అలఙ్కారాపేత్వా సపరిజనో ఉపోసథం సమాదియిత్వా సబ్బతాళావచరే ఉపట్ఠాపేత్వా మఙ్గలహత్థిం సబ్బాలఙ్కారపటిమణ్డితం కారాపేత్వా ఉపరి చస్స సేతచ్ఛత్తం ఉస్సాపేత్వా సాయన్హసమయే మహానాగవనుయ్యానాభిముఖో యాహి. అద్ధా తస్మిం ఠానే ధాతుయో లచ్ఛసీ"తి. రాజా "సాధూ"తి సమ్పటిచ్ఛి. థేరా చేతియగిరిమేవ అగమంసు. తత్రాయస్మా మహిన్దత్థేరో సుమనసామణేరం ఆహ – "గచ్ఛ త్వం, సామణేర, జమ్బుదీపే తవ అయ్యకం అసోకం ధమ్మరాజానం ఉపసఙ్కమిత్వా మమ వచనేన ఏవం వదేహి – 'సహాయో వో, మహారాజ, దేవానమ్పియతిస్సో బుద్ధసాసనే పసన్నో థూపం పతిట్ఠాపేతుకామో, తుమ్హాకం కిర హత్థే ధాతు అత్థి తం మే దేథా'తి. తం గహేత్వా సక్కం దేవరాజానం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవం వదేహి – 'తుమ్హాకం కిర, మహారాజ, హత్థే ద్వే ధాతుయో అత్థి – దక్ఖిణదాఠా చ దక్ఖిణక్ఖకఞ్చ; తతో తుమ్హే దక్ఖిణదాఠం పూజేథ, దక్ఖిణక్ఖకం పన మయ్హం దేథా'తి. ఏవఞ్చ నం వదేహి – 'కస్మా త్వం, మహారాజ, అమ్హే తమ్బపణ్ణిదీపం పహిణిత్వా పమజ్జసీ'"తి?

"సాధు, భన్తే"తి ఖో సుమనో థేరస్స వచనం సమ్పటిచ్ఛిత్వా తావదేవ పత్తచీవరమాదాయ వేహాసం అబ్భుగ్గన్త్వా పాటలిపుత్తద్వారే ఓరుయ్హ రఞ్ఞో సన్తికం గన్త్వా ఏతమత్థం ఆరోచేసి. రాజా తుట్ఠో సామణేరస్స హత్థతో పత్తం గహేత్వా గన్ధేహి ఉబ్బట్టేత్వా వరముత్తసదిసానం ధాతూనం పూరేత్వా అదాసి. సో తం గహేత్వా సక్కం దేవరాజానం ఉపసఙ్కమి. సక్కో దేవరాజా సామణేరం దిస్వావ "కిం, భన్తే సుమన, ఆహిణ్డసీ"తి ఆహ. "త్వం, మహారాజ, అమ్హే తమ్బపణ్ణిదీపం పేసేత్వా కస్మా పమజ్జసీ"తి? "నప్పమజ్జామి, భన్తే, వదేహి – 'కిం కరోమీ'"తి? "తుమ్హాకం కిర హత్థే ద్వే ధాతుయో అత్థి – దక్ఖిణదాఠా చ దక్ఖిణక్ఖకఞ్చ; తతో తుమ్హే దక్ఖిణదాఠం పూజేథ, దక్ఖిణక్ఖకం పన మయ్హం దేథా"తి. "సాధు, భన్తే"తి ఖో సక్కో దేవానమిన్దో

యోజనప్పమాణం మణిథూపం ఉగ్ఘాటేత్వా దక్ఖిణక్ఖకధాతుం నీహరిత్వా సుమనస్స అదాసి. సో తం గహేత్వా చేతియగిరిమ్హియేవ పతిట్ఠాసి.

అథ ఖో మహిన్దపముఖా సబ్బేపి తే మహానాగా అసోకధమ్మరాజేన దిన్నధాతుయో చేతియగిరిమ్హియేవ పతిట్ఠాపేత్వా దక్ఖిణక్ఖకం ఆదాయ వడ్ఢమానకచ్ఛాయాయ మహానాగవనుయ్యానమగమంసు . రాజాపి ఖో సుమనేన వుత్తప్పకారం పూజాసక్కారం కత్వా హత్థిక్ఖన్ధవరగతో సయం మఙ్గలహత్థిమత్థకే సేతచ్ఛత్తం ధారయమానో మహానాగవనం సమ్పాపుణి. అథస్స ఏతదహోసి – “సచే అయం సమ్మాసమ్బుద్ధస్స ధాతు, ఛత్తం అపనమతు, మఙ్గలహత్థీ జణ్ణుకేహి భూమియం పతిట్ఠహతు, ధాతుచఙ్కోటకం మయ్హం మత్థకే పతిట్ఠాతూ”తి. సహ రఞ్ఞో చిత్తుప్పాదేన ఛత్తం అపనమి, హత్థీ జణ్ణుకేహి పతిట్ఠహి, ధాతుచఙ్కోటకం రఞ్ఞో మత్థకే పతిట్ఠహి. రాజా అమతేనేవ అభిసిత్తగత్తో వియ పరమేన పీతిపామోజ్జేన సమన్నాగతో హుత్వా పుచ్ఛి – “ధాతుం, భన్తే, కిం కరోమా”తి? “హత్థికుమ్భమ్హియేవ తావ, మహారాజ, ఠపేహీ”తి. రాజా ధాతుచఙ్కోటకం గహేత్వా హత్థికుమ్భే ఠపేసి. పముదితో నాగో కోఞ్చనాదం నది. మహామేఘో ఉట్ఠహిత్వా పోక్ఖరవస్సం వస్సి. ఉదకపరియన్తం కత్వా మహాభూమిచాలో అహోసి. “పచ్చన్తేపి నామ సమ్మాసమ్బుద్ధస్స ధాతు పతిట్ఠహిస్సతీ”తి దేవమనుస్సా పమోదింసు. ఏవం ఇద్ధానుభావసిరియా దేవమనుస్సానం పీతిం జనయన్తో –

పుణ్ణమాయం మహావీరో, చాతుమాసినియా ఇధ;
ఆగన్త్వా దేవలోకమ్హా, హత్థికుమ్భే పతిట్ఠితోతి.

అథస్స సో హత్థినాగో అనేకతాళావచరపరివారితో అతివియ ఉళారేన పూజాసక్కారేన సక్కరియమానో పచ్ఛిమదిసాభిముఖోవ హుత్వా, అపసక్కన్తో యావ నగరస్స పురత్థిమద్వారం తావ గన్త్వా పురత్థిమేన ద్వారేన నగరం పవిసిత్వా సకలనాగరేన ఉళారాయ పూజాయ కరీయమానాయ దక్ఖిణద్వారేన నిక్ఖమిత్వా థూపారామస్స పచ్ఛిమదిసాభాగే మహేజవత్థు నామ కిర అత్థి, తత్థ గన్త్వా పున థూపారామాభిముఖోయేవ పటినివత్తి. తేన చ సమయేన థూపారామే పురిమకానం తిణ్ణం సమ్మాసమ్బుద్ధానం పరిభోగచేతియట్ఠానం హోతి.

అతీతే కిర అయం దీపో ఓజదీపో నామ అహోసి, రాజా అభయో నామ, నగరం అభయపురం నామ, చేతియపబ్బతో దేవకూటపబ్బతో నామ, థూపారామో పటియారామో నామ. తేన ఖో పన సమయేన కకుసన్ధో భగవా లోకే ఉప్పన్నో హోతి. తస్స సావకో మహాదేవో నామ థేరో భిక్ఖుసహస్సేన సద్ధిం దేవకూటే పతిట్ఠాసి, మహిన్దత్థేరో వియ చేతియపబ్బతే. తేన ఖో పన సమయేన ఓజదీపే సత్తా పజ్జరకేన అనయబ్యసనం ఆపజ్జన్తి. అద్దసా ఖో కకుసన్ధో భగవా బుద్ధచక్ఖునా లోకం ఓలోకేన్తో తే సత్తే అనయబ్యసనమాపజ్జన్తే. దిస్వా చత్తాలీసాయ భిక్ఖుసహస్సేహి పరివుతో అగమాసి. తస్సానుభావేన తావదేవ పజ్జరకో వూపసన్తో. రోగే వూపసన్తే భగవా ధమ్మం దేసేసి. చతురాసీతియా పాణసహస్సానం ధమ్మాభిసమయో అహోసి. భగవా ధమకరణం దత్వా పక్కామి. తం అన్తో పక్ఖిపిత్వా పటియారామే చేతియం అకంసు. మహాదేవో దీపం అనుసాసన్తో విహాసి.

కోణాగమనస్స పన భగవతో కాలే అయం దీపో వరదీపో నామ అహోసి, రాజా సమేణ్డీ నామ, నగరం వడ్ఢమానం నామ , పబ్బతో సువణ్ణకూటో నామ. తేన ఖో పన సమయేన వరదీపే దుబ్బుట్ఠికా హోతి దుబ్భిక్ఖం దుస్సస్సం. సత్తా ఛాతకరోగేన అనయబ్యసనం ఆపజ్జన్తి. అద్దసా ఖో కోణాగమనో భగవా బుద్ధచక్ఖునా లోకం ఓలోకేన్తో తే సత్తే అనయబ్యసనం ఆపజ్జన్తే.

దిస్వా తింసభిక్ఖుసహస్సపరివుతో అగమాసి. బుద్ధానుభావేన దేవో సమ్మాధారం అనుప్పవేచ్ఛి. సుభిక్ఖం అహోసి. భగవా ధమ్మం దేసేసి. చతురాసీతియా పాణసహస్సానం ధమ్మాభిసమయో అహోసి. భగవా భిక్ఖుసహస్సపరివారం మహాసుమనం నామ థేరం దీపే ఠపేత్వా కాయబన్ధనం దత్వా పక్కామి. తం అన్తో పక్ఖిపిత్వా చేతియం అకంసు.

కస్సపస్స పన భగవతో కాలే అయం దీపో మణ్డదీపో నామ అహోసి, రాజా జయన్తో నామ, నగరం విసాలం నామ, పబ్బతో సుభకూటో నామ . తేన ఖో పన సమయేన మణ్డదీపే మహావివాదో హోతి. బహూ సత్తా కలహవిగ్గహజాతా అనయబ్యసనం ఆపజ్జన్తి. అద్దసా ఖో కస్సపో భగవా బుద్ధచక్ఖునా లోకం ఓలోకేన్తో తే సత్తే అనయబ్యసనం ఆపజ్జన్తే. దిస్వా వీసతిభిక్ఖుసహస్సపరివుతో ఆగన్త్వా వివాదం వూపసమేత్వా ధమ్మం దేసేసి. చతురాసీతియా పాణసహస్సానం ధమ్మాభిసమయో అహోసి. భగవా భిక్ఖుసహస్సపరివారం సబ్బనన్దం నామ థేరం దీపే పతిట్ఠాపేత్వా ఉదకసాటకం దత్వా పక్కామి. తం అన్తో పక్ఖిపిత్వా చేతియం అకంసు. ఏవం థూపారామే పురిమకానం తిణ్ణం బుద్ధానం చేతియాని పతిట్ఠహింసు. తాని సాసనన్తరధానేన నస్సన్తి, ఠానమత్తం అవసిస్సతి. తస్మా వుత్తం – "తేన చ సమయేన థూపారామే పురిమకానం తిణ్ణం సమ్మాసమ్బుద్ధానం పరిభోగచేతియట్ఠానం హోతీ"తి. తదేతం వినట్ఠేసు చేతియేసు దేవతానుభావేన కణ్టకసమాకిణ్ణసాఖేహి నానాగచ్ఛేహి పరివుతం తిట్ఠతి – "మా నం కోచి ఉచ్ఛిట్ఠాసుచిమలకచవరేహి పదూసేసీ"తి.

అథ ఖ్వస్స హత్థినో పురతో పురతో గన్త్వా రాజపురిసా సబ్బగచ్ఛే ఛిన్దిత్వా భూమిం సోధేత్వా తం హత్థతలసదిసం అకంసు. హత్థినాగో గన్త్వా తం ఠానం పురతో కత్వా తస్స పచ్ఛిమదిసాభాగే బోధిరుక్ఖట్ఠానే అట్ఠాసి. అథస్స మత్థకతో ధాతుం ఓరోపేతుం ఆరభింసు. నాగో ఓరోపేతుం న దేతి. రాజా థేరం పుచ్ఛి – "కస్మా, భన్తే, నాగో ధాతుం ఓరోపేతుం న దేతీ"తి? "ఆరూళ్హం, మహారాజ, ఓరోపేతుం న వట్టతీ"తి. తస్మిఞ్చ కాలే అభయవాపియా ఉదకం ఛిన్నం హోతి. సమన్తా భూమి ఫలితా హోతి, సుఉద్ధరా మత్తికాపిణ్డా. తతో మహాజనో సీఘం సీఘం మత్తికం ఆహరిత్వా హత్థికుమ్భప్పమాణం వత్థుమకాసి. తావదేవ చ థూపకరణత్థం ఇట్ఠకా కాతుం ఆరభింసు. న యావ ఇట్ఠకా పరినిట్ఠన్తి తావ హత్థినాగో కతిపాహం దివా బోధిరుక్ఖట్ఠానే హత్థిసాలాయం తిట్ఠతి, రత్తిం థూపపతిట్ఠానభూమిం పరియాయతి. అథ వత్థుం చినాపేత్వా రాజా థేరం పుచ్ఛి – "కీదిసో, భన్తే, థూపో కాతబ్బో"తి? "వీహిరాసిసదిసో, మహారాజా"తి.

"సాధు, భన్తే"తి రాజా జఙ్ఘప్పమాణం థూపం చినాపేత్వా ధాతుఓరోపనత్థాయ మహాసక్కారం కారేసి. సకలనగరఞ్చ జనపదో చ ధాతుమహదస్సనత్థం సన్నిపతి. సన్నిపతితే చ పన తస్మిం మహాజనకాయే దసబలస్స ధాతు హత్థికుమ్భతో సత్తతాలప్పమాణం వేహాసం అబ్భుగ్గన్త్వా యమకపాటిహారియం దస్సేసి. తేహి తేహి ధాతుప్పదేసేహి ఛన్నం వణ్ణానం ఉదకధారా చ అగ్గిక్ఖన్ధా చ పవత్తన్తి, సావత్థియం కణ్డమ్బమూలే భగవతా దస్సితపాటిహారియసదిసమేవ పాటిహారియం అహోసి. తఞ్చ ఖో నేవ థేరానుభావేన, న దేవతానుభావేన; అపిచ ఖో బుద్ధానుభావేనేవ. భగవా కిర ధరమానోవ అధిట్ఠాసి – "మయి పరినిబ్బుతే తమ్బపణ్ణిదీపే అనురాధపురస్స దక్ఖిణదిసాభాగే పురిమకానం తిణ్ణం బుద్ధానం పరిభోగచేతియట్ఠానే మమ దక్ఖిణక్ఖకధాతు పతిట్ఠానదివసే యమకపాటిహారియం హోతూ"తి.

> "ఏవం అచిన్తియా బుద్ధా, బుద్ధధమ్మా అచిన్తియా;
>
> అచిన్తియే పసన్నానం, విపాకో హోతి అచిన్తియో"తి. (అప॰ థేర ౧.౧.౮౨);

సమ్మాసమ్బుద్ధో కిర ఇమం దీపం ధరమానకాలేపి తిక్ఖత్తుం ఆగమాసి. పఠమం – యక్ఖదమనత్థం ఏకకోవ ఆగన్త్వా యక్ఖే దమేత్వా “మయి పరినిబ్బుతే ఇమస్మిం దీపే సాసనం పతిట్ఠహిస్సతీ”తి తమ్బపణ్ణిదీపే రక్ఖం కరోన్తో తిక్ఖత్తుం దీపం ఆవిజ్జి. దుతియం – మాతులభాగినేయ్యానం నాగరాజూనం దమనత్థాయ ఏకకోవ ఆగన్త్వా తే దమేత్వా అగమాసి. తతియం – పఞ్చభిక్ఖుసతపరివారో ఆగన్త్వా మహాచేతియట్ఠానే చ థూపారామచేతియట్ఠానే చ మహాబోధిపతిట్ఠితట్ఠానే చ మహియఙ్గణచేతియట్ఠానే చ ముతియఙ్గణచేతియట్ఠానే చ దీఘవాపిచేతియట్ఠానే చ కల్యాణియచేతియట్ఠానే చ నిరోధసమాపత్తిం సమాపజ్జిత్వా నిసీది. ఇదమస్స చతుత్థం ధాతుసరీరేన ఆగమనం.

ధాతుసరీరతో చ పనస్స నిక్ఖన్తఉదకఫుసితేహి సకలతమ్బపణ్ణితలే న కోచి అఫుట్ఠోకాసో నామ అహోసి. ఏవమస్స తం ధాతుసరీరం ఉదకఫుసితేహి తమ్బపణ్ణితలస్స పరిళాహం వూపసమేత్వా మహాజనస్స పాటిహారియం దస్సేత్వా ఓతరిత్వా రఞ్ఞో మత్థకే పతిట్ఠాసి . రాజా సఫలం మనుస్సపటిలాభం మఞ్ఞమానో మహన్తం సక్కారం కరిత్వా ధాతుం పతిట్ఠాపేసి. సహ ధాతుపతిట్ఠాపనేన మహాభూమిచాలో అహోసి. తస్మిఞ్చ పన ధాతుపాటిహారియే చిత్తం పసాదేత్వా రఞ్ఞో భాతా అభయో నామ రాజకుమారో పురిససహస్సేన సద్ధిం పబ్బజి. చేతరట్ఠగామతో పఞ్చ దారకసతాని పబ్బజింసు, తథా ద్వారమణ్డలాదీహి గామకేహి నిక్ఖమిత్వా పఞ్చపఞ్చ దారకసతాని సబ్బానిపి అన్తోనగరతో చ బహినగరతో చ పబ్బజితాని తింసభిక్ఖుసహస్సాని అహేసుం. నిట్ఠితే పన థూపస్మిం రాజా చ రాజభాతికా చ దేవియో చ దేవనాగయక్ఖానమ్పి విమ్హయకరం పచ్చేకం పచ్చేకం పూజం అకంసు. నిట్ఠితాయ పన ధాతుపూజాయ పతిట్ఠితే ధాతువరే మహిన్దత్థేరో మేఘవనుయ్యానమేవ గన్త్వా వాసం కప్పేసి.

తస్మిం ఖో పన సమయే అనుళా దేవీ పబ్బజితుకామా హుత్వా రఞ్ఞో ఆరోచేసి. రాజా తస్సా వచనం సుత్వా థేరం ఏతదవోచ – “అనుళా, భన్తే, దేవీ పబ్బజితుకామా, పబ్బాజేథ న”న్తి. “న, మహారాజ, అమ్హాకం మాతుగామం పబ్బాజేతుం కప్పతి. పాటలిపుత్తే పన మయ్హం భగినీ సఙ్ఘమిత్తత్థేరీ నామ అత్థి, తం పక్కోసాపేహి. ఇమస్మిఞ్చ పన, మహారాజ, దీపే పురిమకానం తిణ్ణం సమ్మాసమ్బుద్ధానం బోధి పతిట్ఠాసి. అమ్హాకమ్పి భగవతో సరసరంసిజాలవిస్సజ్జనకేన బోధినా ఇధ పతిట్ఠాతబ్బం, తస్మా తథా సాసనం పహిణేయ్యాసి యథా సఙ్ఘమిత్తా బోధిం గహేత్వా ఆగచ్ఛేయ్యా”తి.

“సాధు, భన్తే”తి రాజా థేరస్స వచనం సమ్పటిచ్ఛిత్వా అమచ్చేహి సద్ధిం మన్తేన్తో అరిట్ఠం నామ అత్తనో భాగినేయ్యం ఆహ – “సక్ఖిస్ససి త్వం, తాత, పాటలిపుత్తం గన్త్వా మహాబోధినా సద్ధిం అయ్యం సఙ్ఘమిత్తత్థేరిం ఆనేతు”న్తి? “సక్ఖిస్సామి, దేవ, సచే మే పబ్బజ్జం అనుజానిస్ససీ”తి. “గచ్ఛ, తాత , థేరిం ఆనేత్వా పబ్బజాహీ”తి. సో రఞ్ఞో చ థేరస్స చ సాసనం గహేత్వా థేరస్స అధిట్ఠానవసేన ఏకదివసేనేవ జమ్బుకోలపట్టనం గన్త్వా నావం అభిరుహిత్వా సముద్దం అతిక్కమిత్వా పాటలిపుత్తమేవ అగమాసి. అనుళాపి ఖో దేవీ పఞ్చహి కఞ్ఞాసతేహి పఞ్చహి చ అన్తేపురికాసతేహి సద్ధిం దస సీలాని సమాదియిత్వా కాసాయాని వత్థాని అచ్ఛాదేత్వా నగరస్స ఏకదేసే ఉపస్సయం కారాపేత్వా నివాసం కప్పేసి. అరిట్ఠోపి తందివసమేవ రఞ్ఞో సాసనం అప్పేసి, ఏవఞ్చ అవోచ – “పుత్తో తే, దేవ, మహిన్దత్థేరో ఏవమాహ – ‘సహాయకస్స కిర తే దేవానమ్పియతిస్సస్స రఞ్ఞో భాతు జాయా అనుళా నామ దేవీ పబ్బజితుకామా , తం పబ్బాజేతుం అయ్యం సఙ్ఘమిత్తత్థేరిం పహిణథ, అయ్యాయేవ చ సద్ధిం మహాబోధి’”న్తి. థేరస్స సాసనం ఆరోచేత్వా సఙ్ఘమిత్తత్థేరిం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవమాహ – “అయ్యే, తుమ్హాకం భాతా మహిన్దత్థేరో మం తుమ్హాకం సన్తికం పేసేసి, దేవానమ్పియతిస్సస్స రఞ్ఞో భాతు జాయా అనుళా నామ దేవీ పఞ్చహి కఞ్ఞాసతేహి, పఞ్చహి చ అన్తేపురికాసతేహి సద్ధిం పబ్బజితుకామా, తం కిర ఆగన్త్వా పబ్బాజేథా”తి. సా

తావదేవ తురితతురితా రఞ్ఞో సన్తికం గన్త్వా ఏవమాహ – "మహారాజ, మయ్హం భాతా మహిన్దత్థేరో ఏవం పహిణి, 'రఞ్ఞో కిర భాతు జాయా అనుళా నామ దేవీ పఞ్చహి కఞ్ఞాసతేహి పఞ్చహి చ అన్తేపురికాసతేహి సద్ధిం పబ్బజితుకామా మయ్హం ఆగమనం ఉదిక్ఖతి'. గచ్ఛామహం, మహారాజ, తమ్బపణ్ణిదీప"న్తి.

రాజా ఆహ – "అమ్మ, పుత్తోపి మే మహిన్దత్థేరో నత్తా చ మే సుమనసామణేరో మం ఛిన్నహత్థం వియ కరోన్తా తమ్బపణ్ణిదీపం గతా. తస్స మయ్హం తేపి అపస్సన్తస్స ఉప్పన్నో సోకో తవ ముఖం పస్సన్తస్స వూపసమ్మతి! అలం, అమ్మ, మా త్వం అగమాసీ"తి. "భారియం మే, మహారాజ, భాతు వచనం; అనుళాపి ఖత్తియా ఇత్థిసహస్సపరివుతా పబ్బజ్జాపురేక్ఖారా మం పటిమానేతి; గచ్ఛామహం, మహారాజా"తి. "తేన హి, అమ్మ, మహాబోధిం గహేత్వా గచ్ఛాహీ"తి. కుతో రఞ్ఞో మహాబోధి? రాజా కిర తతో పుబ్బే ఏవ ధాతుగ్గహణత్థాయ అనాగతే సుమనే లఙ్కాదీపం మహాబోధిం పేసేతుకామో, "కథం ను ఖో అసత్థఘాతారహం మహాబోధిం పేసేస్సామీ"తి ఉపాయం అపస్సన్తో మహాదేవం నామ అమచ్చం పుచ్ఛి. సో ఆహ – "సన్తి, దేవ, బహూ పణ్డితా భిక్ఖూ"తి. తం సుత్వా రాజా భిక్ఖుసఙ్ఘస్స భత్తం పటియాదేత్వా భత్తకిచ్చావసానే సఙ్ఘం పుచ్ఛి – "గన్తబ్బం ను ఖో, భన్తే, భగవతో మహాబోధినా లఙ్కాదీపం నో"తి? సఙ్ఘో మోగ్గలిపుత్తతిస్సత్థేరస్స భారం అకాసి.

థేరో "గన్తబ్బం, మహారాజ, మహాబోధినా లఙ్కాదీప"న్తి వత్వా భగవతో **పఞ్చ మహాఅధిట్ఠానాని** కథేసి. కతమాని పఞ్చ? భగవా కిర మహాపరినిబ్బానమఞ్చే నిపన్నో లఙ్కాదీపే మహాబోధిపతిట్ఠాపనత్థాయ "అసోకమహారాజా మహాబోధిగ్గహణత్థం గమిస్సతి, తదా మహాబోధిస్స దక్ఖిణసాఖా సయమేవ ఛిజ్జిత్వా సువణ్ణకటాహే పతిట్ఠాతూ"తి అధిట్ఠాసి – ఇదమేకమధిట్ఠానం.

తత్థ పతిట్ఠానకాలే చ "మహాబోధి హిమవలాహకగబ్భం పవిసిత్వా పతిట్ఠాతూ"తి అధిట్ఠాసి – ఇదం దుతియమధిట్ఠానం.

"సత్తమే దివసే హిమవలాహకగబ్భతో ఓరుయ్హ సువణ్ణకటాహే పతిట్ఠహన్తో పత్తేహి చ ఫలేహి చ ఛబ్బణ్ణరంసియో ముఞ్చతూ"తి అధిట్ఠాసి – ఇదం తతియమధిట్ఠానం.

"థూపారామే దక్ఖిణక్ఖకధాతు చేతియమ్హి పతిట్ఠానదివసే యమకపాటిహారియం కరోతూ"తి అధిట్ఠాసి – ఇదం చతుత్థం అధిట్ఠానం.

లఙ్కాదీపమ్హియేవ మే దోణమత్తా ధాతుయో మహాచేతియమ్హి పతిట్ఠానకాలే బుద్ధవేసం గహేత్వా వేహాసం అబ్భుగ్గన్త్వా యమకపాటిహారియం కరోన్తూ"తి అధిట్ఠాసి – ఇదం పఞ్చమం అధిట్ఠానన్తి.

రాజా ఇమాని పఞ్చ మహాఅధిట్ఠానాని సుత్వా పసన్నచిత్తో పాటలిపుత్తతో యావ మహాబోధి తావ మగ్గం పటిజగ్గాపేత్వా సువణ్ణకటాహత్థాయ బహుం సువణ్ణం నీహరాపేసి. తావదేవ చ రఞ్ఞో చిత్తం ఞత్వా విస్సకమ్మదేవపుత్తో కమ్మారవణ్ణం నిమ్మినిత్వా పురతో అట్ఠాసి. రాజా తం దిస్వా "తాత, ఇమం సువణ్ణం గహేత్వా కటాహం కరోహీ"తి ఆహ. "పమాణం, దేవ, జానాథా"తి? "త్వమేవ, తాత, ఞత్వా కరోహీ"తి. "సాధు, దేవ, కరిస్సామీ"తి సువణ్ణం గహేత్వా అత్తనో ఆనుభావేన హత్థేన పరిమజ్జిత్వా సువణ్ణకటాహం నిమ్మిని నవహత్థపరిక్ఖేపం పఞ్చహత్థుబ్బేధం తిహత్థవిక్ఖమ్భం

అట్ఠఙ్గులబహలం హత్థిసోణ్డప్పమాణముఖవట్టిం. అథ రాజా సత్తయోజనాయామాయ తియోజనవిత్థారాయ మహతియా సేనాయ పాటలిపుత్తతో నిక్ఖమిత్వా అరియసఙ్ఘమాదాయ మహాబోధిసమీపం అగమాసి. సేనా సముస్సితధజపటాకం నానారతనవిచిత్తం అనేకాలఙ్కారపటిమణ్డితం నానావిధకుసుమసమాకిణ్ణం అనేకతూరియసఙ్ఘుట్ఠం మహాబోధిం పరిక్ఖిపి. రాజా సహస్సమత్తే గణపామోక్ఖే మహాథేరే గహేత్వా సకలజమ్బుదీపే పత్తాభిసేకానం రాజూనం సహస్సేన అత్తానఞ్చ మహాబోధిఞ్చ పరివారాపేత్వా మహాబోధిమూలే ఠత్వా మహాబోధిం ఉల్లోకేసి. మహాబోధిస్స ఖన్ధఞ్చ దక్ఖిణమహాసాఖాయ చతుహత్థప్పమాణప్పదేసఞ్చ ఠపేత్వా అవసేసం అదస్సనం అగమాసి.

రాజా తం పాటిహారియం దిస్వా ఉప్పన్నపీతిపామోజ్జో "అహం, భన్తే, ఇమం పాటిహారియం దిస్వా తుట్ఠో మహాబోధిం సకలజమ్బుదీపరజ్జేన పూజేమీ"తి భిక్ఖుసఙ్ఘస్స వత్వా అభిసేకం అదాసి. తతో పుప్ఫగన్ధాదీహి పూజేత్వా తిక్ఖత్తుం పదక్ఖిణం కత్వా అట్ఠసు ఠానేసు వన్దిత్వా ఉట్ఠాయ అఞ్జలిం పగ్గయ్హ ఠత్వా సచ్చవచనకిరియాయ బోధిం గణ్హితుకామో భూమితో యావ మహాబోధిస్స దక్ఖిణసాఖా తావ ఉచ్చం కత్వా ఠపితస్స సబ్బరతనమయపీఠస్స ఉపరి సువణ్ణకటాహం ఠపాపేత్వా రతనపీఠం ఆరుయ్హ సువణ్ణతులికం గహేత్వా మనోసిలాయ లేఖం కత్వా "యది మహాబోధినా లఙ్కాదీపే పతిట్ఠాతబ్బం, యది చాహం బుద్ధసాసనే నిబ్బేమతికో భవేయ్యం, మహాబోధి సయమేవ ఇమస్మిం సువణ్ణకటాహే ఓరుయ్హ పతిట్ఠాతూ"తి సచ్చవచనకిరియమకాసి. సహ సచ్చకిరియాయ బోధిసాఖా మనోసిలాయ పరిచ్ఛిన్నట్ఠానే ఛిజ్జిత్వా గన్ధకలలపూరస్స సువణ్ణకటాహస్స ఉపరి అట్ఠాసి. తస్స ఉబ్బేధేన దసహత్థో ఖన్ధో హోతి చతుహత్థా పఞ్చ మహాసాఖా పఞ్చహియేవ ఫలేహి పటిమణ్డితా, ఖుద్దకసాఖానం పన సహస్సం. అథ రాజా మూలలేఖాయ ఉపరి తివఙ్గులప్పదేసే అఞ్ఞం లేఖం పరిచ్ఛిన్ది. తతో తావదేవ పుప్ఫుళకా హుత్వా దస మహామూలాని నిక్ఖమింసు. పున ఉపరూపరి తివఙ్గులే తివఙ్గులే అఞ్ఞా నవ లేఖా పరిచ్ఛిన్ది. తాహిపి దస దస పుప్ఫుళకా హుత్వా నవుతి మూలాని నిక్ఖమింసు. పఠమకా దస మహామూలా చతురఙ్గులమత్తం నిక్ఖన్తా. ఇతరేపి గవక్ఖజాలసదిసం అనుసిబ్బన్తా నిక్ఖన్తా. ఏత్తకం పాటిహారియం రాజా రతనపీఠమత్థకే ఠితోయేవ దిస్వా అఞ్జలిం పగ్గయ్హ మహానాదం నది. అనేకాని భిక్ఖుసహస్సాని సాధుకారమకంసు. సకలరాజసేనా ఉన్నాదినీ అహోసి. చేలుక్ఖేపసతసహస్సాని పవత్తయింసు. భూమట్ఠకదేవే ఆదిం కత్వా యావ బ్రహ్మకాయికా దేవా తావ సాధుకారం పవత్తయింసు. రఞ్ఞో ఇమం పాటిహారియం పస్సన్తస్స పీతియా నిరన్తరం ఫుటసరీరస్స అఞ్జలిం పగ్గహేత్వా ఠితస్సేవ మహాబోధి మూలసతేన సువణ్ణకటాహే పతిట్ఠాసి. దస మహామూలాని సువణ్ణకటాహతలం ఆహచ్చ అట్ఠంసు. అవసేసాని నవుతి ఖుద్దకమూలాని అనుపుబ్బేన వడ్ఢనకాని హుత్వా గన్ధకలలే ఓరుయ్హ ఠితాని.

ఏవం సువణ్ణకటాహే పతిట్ఠితమత్తే మహాబోధిమ్హి మహాపథవీ చలి. ఆకాసే దేవదున్దుభియో ఫలింసు. పబ్బతానం నచ్చేహి దేవానం సాధుకారేహి యక్ఖానం హిఙ్కారేహి అసురానం థుతిజప్పేహి బ్రహ్మానం అప్ఫోటనేహి మేఘానం గజ్జితేహి చతుప్పదానం రవేహి పక్ఖీనం రుతేహి సబ్బతాళావచరానం సకసకపటిభానేహి పథవీతలతో యావ బ్రహ్మలోకా తావ ఏకకోలాహలం ఏకనిన్నాదం అహోసి. పఞ్చసు సాఖాసు ఫలతో ఫలతో ఛబ్బణ్ణరంసియో నిక్ఖమిత్వా సకలచక్కవాళం రతనగోపానసీవినద్ధం వియ కురుమానా యావ బ్రహ్మలోకా అబ్భుగ్గచ్ఛింసు. తం ఖణతో చ పన పభుతి సత్త దివసాని మహాబోధి హిమవలాహకగబ్భం పవిసిత్వా అట్ఠాసి. న కోచి మహాబోధిం పస్సతి. రాజా రతనపీఠతో ఓరుయ్హ సత్త దివసాని మహాబోధిపూజం కారేసి. సత్తమే దివసే సబ్బదిసాహి హిమా చ ఛబ్బణ్ణరంసియో చ ఆవత్తిత్వా మహాబోధిమేవ పవిసింసు. విగతహిమవలాహకే విప్పసన్నే చక్కవాళగబ్భే మహాబోధి పరిపుణ్ణఖన్ధసాఖాపసాఖో పఞ్చఫలపటిమణ్డితో సువణ్ణకటాహే

పతిట్ఠితోవ పఞ్ఞాయిత్థ. రాజా మహాబోధిం దిస్వా తేహి పాటిహారియేహి సఞ్జాతపీతిపామొజ్జో “సకలజమ్బుదీపరజ్జేన తరుణమహాబోధిం పూజేస్సామీ”తి అభిసేకం దత్వా సత్త దివసాని మహాబోధిట్ఠానేయేవ అట్ఠాసి.

మహాబోధి పుబ్బకత్తికపవారణాదివసే సాయన్హసమయే పఠమం సువణ్ణకటాహే పతిట్ఠహి. తతో హిమగబ్భసత్తాహం అభిసేకసత్తాహఞ్చ వీతినామేత్వా కాళపక్ఖస్స ఉపోసథదివసే రాజా ఏకదివసేనేవ పాటలిపుత్తం పవిసిత్వా కత్తికజుణ్హపక్ఖస్స పాటిపదదివసే మహాబోధిం పాచీనమహాసాలమూలే ఠపేసి. సువణ్ణకటాహే పతిట్ఠితదివసతో సత్తరసమే దివసే మహాబోధిస్స అభినవఙ్కురా పాతురహేసుం. తే దిస్వాపి పసన్నో రాజా పున మహాబోధిం రజ్జేన పూజేన్తో సకలజమ్బుదీపాభిసేకమదాసి. తదా సుమనసామణేరో కత్తికపుణ్ణమదివసే ధాతుగ్గహణత్థం గతో మహాబోధిస్స కత్తికఛణపూజం అద్దస. ఏవం మహాబోధిమణ్డతో ఆనేత్వా పాటలిపుత్తే ఠపితం మహాబోధిం సన్ధాయ ఆహ – “తేన హి, అమ్మ, మహాబోధిం గహేత్వా గచ్ఛాహీ”తి. సా “సాధూ”తి సమ్పటిచ్ఛి.

రాజా మహాబోధిరక్ఖణత్థాయ అట్ఠారస దేవతాకులాని, అట్ఠ అమచ్చకులాని, అట్ఠ బ్రాహ్మణకులాని, అట్ఠ కుటుమ్బియకులాని, అట్ఠ గోపకకులాని, అట్ఠ తరచ్ఛకులాని, అట్ఠ చ కాలిఙ్గకులాని దత్వా ఉదకసిఞ్చనత్థాయ చ అట్ఠ సువణ్ణఘటే, అట్ఠ చ రజతఘటే దత్వా ఇమినా పరివారేన మహాబోధిం గఙ్గాయ నావం ఆరోపేత్వా సయమ్పి నగరతో నిక్ఖమిత్వా విఞ్ఝాటవిం సమతిక్కమ్మ అనుపుబ్బేన సత్తహి దివసేహి తామలిత్తిం అనుప్పత్తో. అన్తరామగ్గే దేవనాగమనుస్సా ఉళారం మహాబోధిపూజం అకంసు. రాజాపి సముద్దతీరే సత్త దివసాని మహాబోధిం ఠపేత్వా సకలజమ్బుదీపమహారజ్జం అదాసి. ఇదమస్స తతియం జమ్బుదీపరజ్జసమ్పదానం హోతి.

ఏవం మహారజ్జేన పూజేత్వా మాగసిరమాసస్స పఠమపాటిపదదివసే అసోకో ధమ్మరాజా మహాబోధిం ఉక్ఖిపిత్వా గలప్పమాణం ఉదకం ఓరుయ్హ నావాయం పతిట్ఠాపేత్వా సఙ్ఘమిత్తత్థేరిమ్పి సపరివారం నావం ఆరోపేత్వా అరిట్ఠం అమచ్చం ఏతదవోచ – “అహం, తాత, మహాబోధిం తిక్ఖత్తుం సకలజమ్బుదీపరజ్జేన పూజేత్వా గలప్పమాణం ఉదకం ఓరుయ్హ మమ సహాయకస్స పేసేసిం, సోపి ఏవమేవ మహాబోధిం పూజేతూ”తి. ఏవం సహాయకస్స సాసనం దత్వా “గచ్ఛతి వతరే, దసబలస్స సరసరంసిజాలం విముఞ్చన్తో మహాబోధిరుక్ఖో”తి వన్దిత్వా అఞ్జలిం పగ్గహేత్వా అస్సూని పవత్తయమానో అట్ఠాసి. సాపి ఖో మహాబోధిసమారూళ్హా నావా పస్సతో పస్సతో మహారాజస్స మహాసముద్దతలం పక్ఖన్తా. మహాసముద్దేపి సమన్తా యోజనం వీచియో వూపసన్తా; పఞ్చ వణ్ణాని పదుమాని పుప్ఫితాని; అన్తలిక్ఖే దిబ్బాని తూరియాని పవజ్జింసు; ఆకాసే జలజథలజరుక్ఖాదిసన్నిస్సితాహి దేవతాహి పవత్తితా అతివియ ఉళారా పూజా అహోసి. సఙ్ఘమిత్తత్థేరీపి సుపణ్ణరూపేన మహాసముద్దే నాగకులాని సన్తాసేసి. తే చ ఉత్రస్తరూపా నాగా ఆగన్త్వా తం విభూతిం పస్సిత్వా థేరిం యాచిత్వా మహాబోధిం నాగభవనం అతిహరిత్వా సత్త దివసాని నాగరజ్జేన పూజేత్వా పున నావాయం పతిట్ఠాపేసుం. తందివసమేవ నావా జమ్బుకోలపట్టనం అగమాసి. అసోకమహారాజాపి మహాబోధివియోగదుక్ఖితో కన్దిత్వా రోదిత్వా యావ దస్సనవిసయం ఓలోకేత్వా పటినివత్తి.

దేవానమ్పియతిస్సో మహారాజాపి ఖో సుమనసామణేరస్స వచనేన మాగసిరమాసస్స పఠమపాటిపదదివసతో పభుతి ఉత్తరద్వారతో పట్ఠాయ యావ జమ్బుకోలపట్టనం తావ మగ్గం సోధాపేత్వా అలఙ్కారాపేత్వా నగరతో నిక్ఖమనదివసే ఉత్తరద్వారసమీపే సముద్దసాలవత్థుస్మిం ఠితోయేవ తాయ విభూతియా మహాసముద్దే ఆగచ్ఛన్తంయేవ మహాబోధిం థేరస్స ఆనుభావేన దిస్వా తుట్ఠమానసో నిక్ఖమిత్వా సబ్బం మగ్గం పఞ్చవణ్ణేహి పుప్ఫేహి ఓకిరాపేన్తో అన్తరన్తరే పుప్ఫఅగ్ఘియాని

ఠపేన్తో ఏకాహేనేవ జమ్బుకోలపట్టనం గన్త్వా సబ్బతాళావచరపరివుతో పుప్ఫధూమగన్ధవాసాదీహి పూజయమానో గలప్పమాణం ఉదకం ఓరుయ్హ "ఆగతో వతరే, దసబలస్స సరసరంసిజాలవిస్సజ్జనకో మహాబోధిరుక్ఖో"తి పసన్నచిత్తో మహాబోధిం ఉక్ఖిపిత్వా ఉత్తమఙ్గే సిరస్మిం పతిట్ఠాపేత్వా మహాబోధిం పరివారేత్వా ఆగతేహి సోళసహి జాతిసమ్పన్నకులేహి సద్ధిం సముద్దతో పచ్చుత్తరిత్వా సముద్దతీరే మహాబోధిం ఠపేత్వా తీణి దివసాని సకలతమ్బపణ్ణిదీపరజ్జేన పూజేసి, సోళసన్నం జాతిసమ్పన్నకులానం రజ్జం విచారేసి. అథ చతుత్థే దివసే మహాబోధిం ఆదాయ ఉళారం పూజం కురుమానో అనుపుబ్బేన అనురాధపురం సమ్పత్తో. అనురాధపురేపి మహాసక్కారం కత్వా చాతుద్దసీదివసే వడ్ఢమానకచ్ఛాయాయ మహాబోధిం ఉత్తరద్వారేన పవేసేత్వా నగరమజ్ఝేన అతిహరన్తో దక్ఖిణద్వారేన నిక్ఖమిత్వా దక్ఖిణద్వారతో పఞ్చధనుసతికే ఠానే యత్థ అమ్హాకం సమ్మాసమ్బుద్ధో నిరోధసమాపత్తిం సమాపజ్జిత్వా నిసీది, పురిమకా చ తయో సమ్మాసమ్బుద్ధా సమాపత్తిం అప్పేత్వా నిసీదింసు, యత్థ కకుసన్ధస్స భగవతో మహాసిరీసబోధి, కోనాగమనస్స భగవతో ఉదుమ్బరబోధి, కస్సపసమ్మాసమ్బుద్ధస్స చ నిగ్రోధబోధి పతిట్ఠాసి, తస్మిం మహామేఘవనుయ్యానస్స తిలకభూతే సుమనసామణేరస్స వచనేన పఠమమేవ కతభూమిపరికమ్మే రాజవత్థుద్వారకోట్ఠకట్ఠానే మహాబోధిం పతిట్ఠాపేసి.

కథం? తాని కిర బోధిం పరివారేత్వా ఆగతాని సోళస జాతిసమ్పన్నకులాని రాజవేసం గణ్హింసు. రాజా దోవారికవేసం గణ్హి. సోళస కులాని మహాబోధిం గహేత్వా ఓరోపయింసు. మహాబోధి తేసం హత్థతో ముత్తసమనన్తరమేవ అసీతిహత్థప్పమాణం వేహాసం అబ్భుగ్గన్త్వా ఛబ్బణ్ణరంసియో ముఞ్చి. రంసియో సకలదీపం పత్థరిత్వా ఉపరి బ్రహ్మలోకం ఆహచ్చ అట్ఠంసు. మహాబోధిపాటిహారియం దిస్వా సఞ్జాతప్పసాదాని దసపురిససహస్సాని అనుపుబ్బవిపస్సనం పట్ఠపేత్వా అరహత్తం పత్వా పబ్బజింసు. యావ సూరియత్థఙ్గమా మహాబోధి అన్తలిక్ఖే అట్ఠాసి. అత్థఙ్గమితే పన సూరియే రోహిణినక్ఖత్తేన పథవియం పతిట్ఠాసి. సహ బోధిపతిట్ఠానా ఉదకపరియన్తం కత్వా మహాపథవీ అకమ్పి. పతిట్ఠహిత్వా చ పన మహాబోధి సత్త దివసాని హిమగబ్భే సన్నిసీది. లోకస్స అదస్సనం అగమాసి. సత్తమే దివసే విగతవలాహకం నభం అహోసి. ఛబ్బణ్ణరంసియో జలన్తా విప్ఫురన్తా నిచ్ఛరింసు. మహాబోధిస్స ఖన్ధో చ సాఖాయో చ పత్తాని చ పఞ్చ ఫలాని చ దస్సింసు. మహిన్దత్థేరో చ సఙ్ఘమిత్తత్థేరీ చ రాజా చ సపరివారా మహాబోధిట్ఠానమేవ అగమంసు. యేభుయ్యేన చ సబ్బే దీపవాసినో సన్నిపతింసు. తేసం పస్సన్తానంయేవ ఉత్తరసాఖతో ఏకం ఫలం పచ్చిత్వా సాఖతో ముచ్చి. థేరో హత్థం ఉపనామేసి. ఫలం థేరస్స హత్థే పతిట్ఠాసి. తం థేరో "రోపయ, మహారాజా"తి రఞ్ఞో అదాసి. రాజా గహేత్వా సువణ్ణకటాహే మధురపంసుం ఆకిరిత్వా గన్ధకలలం పూరేత్వా రోపేత్వా మహాబోధిఆసన్నట్ఠానే ఠపేసి. సబ్బేసం పస్సన్తానంయేవ చతుహత్థప్పమాణా అట్ఠ తరుణబోధిరుక్ఖా ఉట్ఠహింసు. రాజా తం అచ్ఛరియం దిస్వా అట్ఠ తరుణబోధిరుక్ఖే సేతచ్ఛత్తేన పూజేత్వా అభిసేకం అదాసి. తతో ఏకం బోధిరుక్ఖం ఆగమనకాలే మహాబోధినా పఠమపతిట్ఠితోకాసే జమ్బుకోలపట్టనే రోపయింసు, ఏకం తవక్కబ్రాహ్మణస్స గామద్వారే, ఏకం థూపారామే, ఏకం ఇస్సరనిమ్మానవిహారే, ఏకం పఠమచేతియట్ఠానే, ఏకం చేతియపబ్బతే, ఏకం రోహణజనపదమ్హి కాజరగామే, ఏకం రోహణజనపదమ్హియేవ చన్దనగామే. ఇతరేసం చతున్నం ఫలానం బీజేహి జాతే ద్వత్తింస బోధితరుణే యోజనియఆరామేసు పతిట్ఠాపేసుం.

ఏవం పుత్తనత్తుపరమ్పరాయ సమన్తా దీపవాసీనం హితాయ సుఖాయ పతిట్ఠితే దసబలస్స ధమ్మధజభూతే మహాబోధిమ్హి అనుళా దేవీ పఞ్చహి కఞ్ఞాసతేహి పఞ్చహి చ అన్తేపురికాసతేహీతి మాతుగామసహస్సేన సద్ధిం సఙ్ఘమిత్తత్థేరియా సన్తికే పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ సపరివారా అరహత్తే పతిట్ఠాసి. అరిట్ఠోపి ఖో రఞ్ఞో భాగినేయ్యో పఞ్చహి పురిససతేహి సద్ధిం థేరస్స సన్తికే పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ సపరివారో అరహత్తే పతిట్ఠాసి.

అథేకదివసం రాజా మహాబోధిం వన్దిత్వా థేరేన సద్ధిం థూపారామం గచ్ఛతి. తస్స లోహపాసాదట్ఠానం సమ్పత్తస్స పురిసా పుప్ఫాని అభిహరింసు. రాజా థేరస్స పుప్ఫాని అదాసి. థేరో పుప్ఫేహి లోహపాసాదట్ఠానం పూజేసి. పుప్ఫేసు భూమియం పతితమత్తేసు మహాభూమిచాలో అహోసి. రాజా "కస్మా, భన్తే, భూమి చలితా"తి పుచ్ఛి. "ఇస్మిం, మహారాజ, ఓకాసే సఙ్ఘస్స అనాగతే ఉపోసథాగారం భవిస్సతి, తస్సేతం పుబ్బనిమిత్త"న్తి.

రాజా పున థేరేన సద్ధిం గచ్ఛన్తో అమ్బఙ్గణట్ఠానం పత్తో. తత్థస్స వణ్ణగన్ధసమ్పన్నం అతిమధురరసం ఏకం అమ్బపక్కం ఆహరీయిత్థ. రాజా తం థేరస్స పరిభోగత్థాయ అదాసి. థేరో తత్థేవ పరిభుఞ్జిత్వా "ఇదం ఏత్థేవ రోపేథా"తి ఆహ. రాజా తం అమ్బట్ఠిం గహేత్వా తత్థేవ రోపేత్వా ఉదకం ఆసిఞ్చి. సహ అమ్బబీజరోపనేన పథవీ అకమ్పి. రాజా "కస్మా, భన్తే, పథవీ కమ్పిత్థా"తి పుచ్ఛి. "ఇమస్మిం, మహారాజ, ఓకాసే సఙ్ఘస్స అనాగతే 'అమ్బఙ్గణం' నామ సన్నిపాతట్ఠానం భవిస్సతి, తస్సేతం పుబ్బనిమిత్త"న్తి.

రాజా తత్థ అట్ఠ పుప్ఫముట్ఠియో ఓకిరిత్వా వన్దిత్వా పున థేరేన సద్ధిం గచ్ఛన్తో మహాచేతియట్ఠానం పత్తో. తత్థస్స పురిసా చమ్పకపుప్ఫాని అభిహరింసు. తాని రాజా థేరస్స అదాసి. థేరో మహాచేతియట్ఠానం పుప్ఫేహి పూజేత్వా వన్ది. తావదేవ మహాపథవీ సఙ్కమ్పి. రాజా "కస్మా, భన్తే, పథవీ కమ్పిత్థా"తి పుచ్ఛి. "ఇమస్మిం, మహారాజ, ఓకాసే అనాగతే బుద్ధస్స భగవతో అసదిసో మహాథూపో భవిస్సతి, తస్సేతం పుబ్బనిమిత్త"న్తి. "అహమేవ కరోమి, భన్తే"తి. "అలం, మహారాజ, తుమ్హాకం అఞ్ఞం బహుకమ్మం అత్థి, తుమ్హాకం పన నత్తా దుట్ఠగామణీ అభయో నామ కారేస్సతీ"తి. అథ రాజా "సచే, భన్తే, మయ్హం నత్తా కరిస్సతి, కతంయేవ మయా"తి ద్వాదసహత్థం పాసాణత్థమ్భం ఆహరాపేత్వా "దేవానమ్పియతిస్సస్స రఞ్ఞో నత్తా దుట్ఠగామణీ అభయో నామ ఇమస్మిం పదేసే థూపం కరోతూ"తి అక్ఖరాని లిఖాపేత్వా పతిట్ఠాపేత్వా వన్దిత్వా థేరం పుచ్ఛి – "పతిట్ఠితం ను ఖో, భన్తే, తమ్బపణ్ణిదీపే సాసన"న్తి? "పతిట్ఠితం, మహారాజ, సాసనం; మూలాని పనస్స న తావ ఓతరన్తీ"తి. "కదా పన, భన్తే మూలాని ఓతిణ్ణాని నామ భవిస్సన్తీ"తి? "యదా, మహారాజ, తమ్బపణ్ణిదీపకానం మాతాపితూనం తమ్బపణ్ణిదీపే జాతో దారకో తమ్బపణ్ణిదీపే పబ్బజిత్వా తమ్బపణ్ణిదీపమ్హియేవ వినయం ఉగ్గహేత్వా తమ్బపణ్ణిదీపే వాచేస్సతి, తదా సాసనస్స మూలాని ఓతిణ్ణాని నామ భవిస్సన్తీ"తి. "అత్థి పన, భన్తే, ఏదిసో భిక్ఖూ"తి? "అత్థి, మహారాజ, మహాఅరిట్ఠో భిక్ఖు పటిబలో ఏతస్మిం కమ్మే"తి. "మయా ఏత్థ, భన్తే, కిం కత్తబ్బ"న్తి? "మణ్డపం, మహారాజ, కాతుం వట్టతీ"తి. "సాధు, భన్తే"తి రాజా మేఘవణ్ణాభయస్స అమచ్చస్స పరివేణట్ఠానే మహాసఙ్గీతికాలే అజాతసత్తుమహారాజేన కతమణ్డపప్పకారం రాజానుభావేన మణ్డపం కారేత్వా సబ్బతాళావచరే సకసకసిప్పేసు పయోజేత్వా "సాసనస్స మూలాని ఓతరన్తాని పస్సిస్సామీ"తి అనేకపురిససహస్సపరివుతో థూపారామం అనుప్పత్తో.

తేన ఖో పన సమయేన థూపారామే అట్ఠసట్ఠి భిక్ఖుసహస్సాని సన్నిపతింసు. మహామహిన్దత్థేరస్స ఆసనం దక్ఖిణాభిముఖం పఞ్ఞత్తం హోతి. మహాఅరిట్ఠత్థేరస్స ధమ్మాసనం ఉత్తరాభిముఖం పఞ్ఞత్తం హోతి. అథ ఖో మహాఅరిట్ఠత్థేరో మహిన్దత్థేరేన అజ్ఝిట్ఠో అత్తనో అనురూపేన పత్తానుక్కమేన ధమ్మాసనే నిసీది. మహిన్దత్థేరపముఖా అట్ఠసట్ఠి మహాథేరా ధమ్మాసనం పరివారేత్వా నిసీదింసు. రఞ్ఞోపి కనిట్ఠభాతా మత్తాభయత్థేరో నామ "ధురగ్గాహో హుత్వా వినయం ఉగ్గణ్హిస్సామీ"తి పఞ్చహి భిక్ఖుసతేహి సద్ధిం మహాఅరిట్ఠత్థేరస్స ధమ్మాసనమేవ పరివారేత్వా నిసీది. అవసేసాపి భిక్ఖూ సరాజికా చ పరిసా అత్తనో అత్తనో పత్తాసనే నిసీదింసు.

అథాయస్మా మహాఅరిట్ఠత్థేరో తేన సమయేన బుద్ధో భగవా వేరఞ్జాయం విహరతి నళేరుపుచిమన్దమూలేతి వినయనిదానం అభాసి. భాసితే చ పనాయస్మతా అరిట్ఠత్థేరేన వినయనిదానే ఆకాసం మహావిరవం రవి. అకాలవిజ్జులతా నిచ్ఛరింసు. దేవతా సాధుకారం అదంసు. మహాపథవీ ఉదకపరియన్తం కత్వా సఙ్కమ్పి. ఏవం అనేకేసు పాటిహారియేసు వత్తమానేసు ఆయస్మా అరిట్ఠత్థేరో మహామహిన్దపముఖేహి అట్ఠసట్ఠియా పచ్చేకగణీహి ఖీణాసవమహాథేరేహి తదఞ్ఞేహి చ అట్ఠసట్ఠిభిక్ఖుసహస్సేహి పరివుతో పఠమకత్తికపవారణాదివసే థూపారామవిహారమజ్ఝే సత్థు కరుణాగుణదీపకం భగవతో అనుసిట్ఠికరానం కాయకమ్మవచీకమ్మవిప్ఫన్దితవినయనం వినయపిటకం పకాసేసి. పకాసేత్వా చ యావతాయుకం తిట్ఠమానో బహూనం వాచేత్వా బహూనం హదయే పతిట్ఠాపేత్వా అనుపాదిసేసాయ నిబ్బానధాతుయా పరినిబ్బాయి. తేపి ఖో మహామహిన్దప్పముఖా తస్మిం సమాగమే –

> “అట్ఠసట్ఠి మహాథేరా, ధురగ్గాహా సమాగతా;
> పచ్చేకగణినో సబ్బే, ధమ్మరాజస్స సావకా.
>
> “ఖీణాసవా వసిప్పత్తా, తేవిజ్జా ఇద్ధికోవిదా;
> ఉత్తమత్థమభిఞ్ఞాయ, అనుసాసింసు రాజినో.
>
> “ఆలోకం దస్సయిత్వాన, ఓభాసేత్వా మహిం ఇమం;
> జలిత్వా అగ్గిక్ఖన్ధావ, నిబ్బాయింసు మహేసయో”.

తేసం పరినిబ్బానతో అపరభాగే అఞ్ఞేపి తేసం థేరానం అన్తేవాసికా తిస్సదత్తకాళసుమన-దీఘసుమనాదయో చ మహాఅరిట్ఠత్థేరస్స అన్తేవాసికా, అన్తేవాసికానం అన్తేవాసికా చాతి ఏవం పుబ్బే వుత్తప్పకారా ఆచరియపరమ్పరా ఇమం వినయపిటకం యావజ్జతనా ఆనేసుం. తేన వుత్తం –

“తతియసఙ్గహతో పన ఉద్ధం ఇమం దీపం మహిన్దాదీహి ఆభతం, మహిన్దతో ఉగ్గహేత్వా కఞ్చి కాలం అరిట్ఠత్థేరాదీహి ఆభతం, తతో యావజ్జతనా తేసంయేవ అన్తేవాసికపరమ్పరభూతాయ ఆచరియపరమ్పరాయ ఆభత”న్తి.

కత్థ పతిట్ఠితన్తి? యేసం పాళితో చ అత్థతో చ అనూనం వత్తతి, మణిఘటే పక్ఖిత్తతేలమివ ఈసకమ్పి న పగ్ఘరతి, ఏవరూపేసు అధిమత్తసతి-గతి-ధితి-మన్తేసు లజ్జీసు కుక్కుచ్చకేసు సిక్ఖాకామేసు పుగ్గలేసు పతిట్ఠితన్తి వేదితబ్బం. తస్మా వినయపతిట్ఠాపనత్థం వినయపరియత్తియా ఆనిసంసం సల్లక్ఖేత్వా సిక్ఖాకామేన భిక్ఖునా వినయో పరియాపుణితబ్బో.

తత్రాయం **వినయపరియత్తియా ఆనిసంసో** – వినయపరియత్తికుసలో హి పుగ్గలో సాసనే పటిలద్ధసద్ధానం కులపుత్తానం మాతాపితుట్ఠానియో హోతి, తదాయత్తా హి నేసం పబ్బజ్జా ఉపసమ్పదా వత్తానువత్తపటిపత్తి ఆచారగోచరకుసలతా. అపి చస్స వినయపరియత్తిం నిస్సాయ అత్తనో సీలక్ఖన్ధో సుగుత్తో హోతి సురక్ఖితో; కుక్కుచ్చపకతానం భిక్ఖూనం పటిసరణం హోతి; విసారదో సఙ్ఘమజ్ఝే వోహరతి; పచ్చత్థికే సహధమ్మేన సునిగ్గహితం నిగ్గణ్హాతి; సద్ధమ్మట్ఠితియా పటిపన్నో హోతి. తేనాహ భగవా – “పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ఆనిసంసా వినయధరే పుగ్గలే; అత్తనో సీలక్ఖన్ధో సుగుత్తో హోతి సురక్ఖితో…పే.… సద్ధమ్మట్ఠితియా పటిపన్నో హోతీ”తి (పరి. ౩౨౫).

యే చాపి సంవరమూలకా కుసలా ధమ్మా వుత్తా భగవతా, వినయధరో పుగ్గలో తేసం దాయాదో; వినయమూలకత్తా తేసం ధమ్మానం. వుత్తమ్పి హేతం భగవతా – “వినయో సంవరత్థాయ, సంవరో అవిప్పటిసారత్థాయ, అవిప్పటిసారో పామోజ్జత్థాయ, పామోజ్జం పీతత్థాయ, పీతి పస్సద్ధత్థాయ, పస్సద్ధి సుఖత్థాయ, సుఖం సమాధత్థాయ, సమాధి యథాభూతఞాణదస్సనత్థాయ, యథాభూతఞాణదస్సనం నిబ్బిదత్థాయ, నిబ్బిదా విరాగత్థాయ, విరాగో విముత్తత్థాయ , విముత్తి విముత్తిఞాణదస్సనత్థాయ, విముత్తిఞాణదస్సనం అనుపాదాపరినిబ్బానత్థాయ. ఏతదత్థా కథా, ఏతదత్థా మన్తనా, ఏతదత్థా ఉపనిసా, ఏతదత్థం సోతావధానం – యదిదం అనుపాదాచిత్తస్స విమోక్ఖో”తి (పరి. ౩౬౬). తస్మా వినయపరియత్తియా ఆయోగో కరణీయోతి.

ఏత్తావతా చ యా సా వినయసంవణ్ణనత్థం మాతికా ఠపితా తత్థ –

“వుత్తం యేన యదా యస్మా, ధారితం యేన చాభతం;
యత్థప్పతిట్ఠితం చేతమేతం, వత్వా విధిం తతో”తి.

ఇమిస్సా తావ గాథాయ అత్థో పకాసితో వినయస్స చ బాహిరనిదానవణ్ణనా యథాధిప్పాయం సంవణ్ణితా హోతీతి.

తతియసఙ్గీతికథా నిట్ఠితా.

బాహిరనిదానకథా నిట్ఠితా.

వేరఞ్జకణ్డవణ్ణనా

౧. ఇదాని

> “తేనాతిఆదిపాఠస్స, అత్థం నానప్పకారతో;
> దస్సయన్తో కరిస్సామి, వినయస్సత్థవణ్ణన”న్తి.

వుత్తత్తా **తేన సమయేన బుద్ధో భగవాతి**ఆదీనం అత్థవణ్ణనం కరిస్సామి. సేయ్యథిదం – **తేనాతి** అనియమనిద్దేసవచనం. తస్స సరూపేన అవుత్తేనపి అపరభాగే అత్థతో సిద్ధేన యేనాతి ఇమినా వచనేన పటినిద్దేసో కాతబ్బో. అపరభాగే హి వినయపఞ్ఞత్తియాచనహేతుభూతో ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స పరివితక్కో సిద్ధో. తస్మా యేన సమయేన సో పరివితక్కో ఉదపాది, తేన సమయేన బుద్ధో భగవా వేరఞ్జాయం విహరతీతి ఏవమేత్థ సమ్బన్ధో వేదితబ్బో. అయఞ్హి సబ్బస్మిమ్పి వినయే యుత్తి, యదిదం యత్థ యత్థ “తేనా”తి వుచ్చతి తత్థ తత్థ పుబ్బే వా పచ్ఛా వా అత్థతో సిద్ధేన “యేనా”తి ఇమినా వచనేన పటినిద్దేసో కాతబ్బోతి.

తత్రిదం ముఖమత్తనిదస్సనం – “తేన హి, భిక్ఖవే, భిక్ఖూనం సిక్ఖాపదం పఞ్ఞపేస్సామి, యేన సుదిన్నో మేథునం ధమ్మం పటిసేవి; యస్మా పటిసేవి, తస్మా పఞ్ఞపేస్సామీ”తి వుత్తం హోతి. ఏవం తావ పుబ్బే అత్థతో సిద్ధేన యేనాతి ఇమినా వచనేన పటినిద్దేసో యుజ్జతి. తేన సమయేన బుద్ధో భగవా రాజగహే విహరతి, యేన సమయేన ధనియో కుమ్భకారపుత్తో రఞ్ఞో దారూని అదిన్నం ఆదియీతి ఏవం పచ్ఛా అత్థతో సిద్ధేన యేనాతి ఇమినా వచనేన పటినిద్దేసో యుజ్జతీతి వుత్తో తేనాతి వచనస్స అత్థో. **సమయేనాతి** ఏత్థ పన సమయసద్దో తావ –

> సమవాయే ఖణే కాలే, సమూహే హేతు-దిట్ఠిసు;
> పటిలాభే పహానే చ, పటివేధే చ దిస్సతి.

తథా హిస్స – “అప్పేవ నామ స్వేపి ఉపసఙ్కమేయ్యామ కాలఞ్చ సమయఞ్చ ఉపాదాయా”తి (దీ. ని. ౧.౪౪౭) ఏవమాదీసు సమవాయో అత్థో. “ఏకోవ ఖో, భిక్ఖవే, ఖణో చ సమయో చ బ్రహ్మచరియవాసాయా”తి (అ. ని. ౮.౨౯) ఏవమాదీసు ఖణో. “ఉణ్హసమయో పరిళాహసమయో”తి (పాచి. ౩౫౮) ఏవమాదీసు కాలో. “మహాసమయో పవనస్మి”న్తి ఏవమాదీసు సమూహో. “సమయోపి ఖో తే, భద్దాలి, అప్పటివిద్ధో అహోసి – ‘భగవా ఖో సావత్థియం విహరతి, భగవాపి మం జానిస్సతి – భద్దాలి నామ భిక్ఖు సత్థుసాసనే సిక్ఖాయ అపరిపూరకారీ’తి అయమ్పి ఖో తే, భద్దాలి, సమయో అప్పటివిద్ధో అహోసీ”తి (మ. ని. ౨.౧౩౫) ఏవమాదీసు హేతు. “తేన ఖో పన సమయేన ఉగ్గహమానో పరిబ్బాజకో సమణముణ్డికాపుత్తో సమయప్పవాదకే తిన్దుకాచీరే ఏకసాలకే మల్లికాయ ఆరామే పటివసతీ”తి (మ. ని. ౨.౨౬౦) ఏవమాదీసు దిట్ఠి.

> “దిట్ఠే ధమ్మే చ యో అత్థో, యో చత్థో సమ్పరాయికో;
> అత్థాభిసమయా ధీరో, పణ్డితోతి పవుచ్చతీ”తి. (సం. ని. ౧.౧౨౯);

ఏవమాదీసు పటిలాభో. “సమ్మా మానాభిసమయా అన్తమకాసి దుక్ఖస్సా”తి (మ॰ ని॰ ౧.౨౮) ఏవమాదీసు పహానం. “దుక్ఖస్స పీళనట్ఠో సఙ్ఖతట్ఠో సన్తాపట్ఠో విపరిణామట్ఠో అభిసమయట్ఠో”తి (పటి॰ మ॰ ౨.౮) ఏవమాదీసు పటివేధో అత్థో. ఇధ పనస్స కాలో అత్థో. తస్మా యేన కాలేన ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స వినయపఞ్ఞత్తియాచనహేతుభూతో పరివితక్కో ఉదపాది, తేన కాలేనాతి ఏవమేత్థ అత్థో దట్ఠబ్బో.

ఏత్థాహ – “అథ కస్మా యథా సుత్తన్తే ‘ఏకం సమయ’న్తి ఉపయోగవచనేన నిద్దేసో కతో, అభిధమ్మే చ ‘యస్మిం సమయే కామావచర’న్తి భుమ్మవచనేన, తథా అకత్వా ఇధ ‘తేన సమయేనా’తి కరణవచనేన నిద్దేసో కతో”తి? తత్థ తథా, ఇధ చ అఞ్ఞథా అత్థసమ్భవతో. కథం? సుత్తన్తే తావ అచ్చన్తసంయోగత్థో సమ్భవతి. యఞ్హి సమయం భగవా బ్రహ్మజాలాదీని సుత్తన్తాని దేసేసి, అచ్చన్తమేవ తం సమయం కరుణావిహారేన విహాసి; తస్మా తదత్థజోతనత్థం తత్థ ఉపయోగనిద్దేసో కతో. అభిధమ్మే చ అధికరణత్థో భావేనభావలక్ఖణత్థో చ సమ్భవతి. అధికరణఞ్హి కాలత్థో సమూహత్థో చ సమయో, తత్థ వుత్తానం ఫస్సాదిధమ్మానం ఖణసమవాయహేతుసఙ్ఖాతస్స చ సమయస్స భావేన తేసం భావో లక్ఖియతి. తస్మా తదత్థజోతనత్థం తత్థ భుమ్మవచనేన నిద్దేసో కతో. ఇధ పన హేతుఅత్థో కరణత్థో చ సమ్భవతి. యో హి సో సిక్ఖాపదపఞ్ఞత్తిసమయో సారిపుత్తాదీహిపి దుబ్బిఞ్ఞేయ్యో, తేన సమయేన హేతుభూతేన కరణభూతేన చ సిక్ఖాపదాని పఞ్ఞాపయన్తో సిక్ఖాపదపఞ్ఞత్తిహేతుఞ్చ అపేక్ఖమానో భగవా తత్థ తత్థ విహాసి; తస్మా తదత్థజోతనత్థం ఇధ కరణవచనేన నిద్దేసో కతోతి వేదితబ్బో. హోతి చేత్థ –

> “ఉపయోగేన భుమ్మేన, తం తం అత్థమపేక్ఖియ;
> అఞ్ఞత్ర సమయో వుత్తో, కరణేనేవ సో ఇధా”తి.

పోరాణా పన వణ్ణయన్తి – ‘ఏకం సమయ’న్తి వా ‘యస్మిం సమయే’తి వా ‘తేన సమయేనా’తి వా అభిలాపమత్తభేదో ఏస, సబ్బత్థ భుమ్మమేవ అత్థో”తి. తస్మా తేసం లద్ధియా “తేన సమయేనా”తి వుత్తేపి “తస్మిం సమయే”తి అత్థో వేదితబ్బో.

బుద్ధో భగవాతి ఇమేసం పదానం పరతో అత్థం వణ్ణయిస్సామ. **వేరఞ్జాయం విహరతీ**తి ఏత్థ పన **వేరఞ్జా**తి అఞ్ఞతరస్స నగరస్సేతం అధివచనం, తస్సం వేరఞ్జాయం; సమీపత్థే భుమ్మవచనం. **విహరతీ**తి అవిసేసేన ఇరియాపథదిబ్బబ్రహ్మఅరియవిహారేసు అఞ్ఞతరవిహారసమఙ్గీపరిదీపనమేతం, ఇధ పన ఠానగమననిసజ్జాసయనప్పభేదేసుఅఇరియాపథేసు అఞ్ఞతరఇరియాపథసమాయోగపరిదీపనం, తేన ఠితోపి గచ్ఛన్తోపి నిసిన్నోపి సయానోపి భగవా విహరతిచ్చేవ వేదితబ్బో. సో హి ఏకం ఇరియాపథబాధనం అఞ్ఞేన ఇరియాపథేన విచ్ఛిన్దిత్వా అపరిపతన్తం అత్తభావం హరతి పవత్తేతి, తస్మా “విహరతీ”తి వుచ్చతి.

నళేరుపుచిమన్దమూలేతి ఏత్థ **నళేరు** నామ యక్ఖో, **పుచిమన్దో**తి నిమ్బరుక్ఖో, **మూల**న్తి సమీపం. అయఞ్హి మూలసద్దో “మూలాని ఉద్ధరేయ్య అన్తమసో ఉసీరనాళిమత్తానిపీ”తి (అ॰ ని॰ ౪.౧౯౫) -ఆదీసు మూలమూలే దిస్సతి. “లోభో అకుసలమూల”న్తి (దీ॰ ని॰ ౩.౩౦౫) -ఆదీసు అసాధారణహేతుమ్హి. “యావ మజ్ఝన్హికే కాలే ఛాయా ఫరతి, నివాతే పణ్ణాని పతన్తి, ఏత్తావతా రుక్ఖమూల”న్తిఆదీసు సమీపే. ఇధ పన సమీపే అధిప్పేతో, తస్మా నళేరుయక్ఖేన అధిగ్గహితస్స పుచిమన్దస్స సమీపేతి ఏవమేత్థ అత్థో దట్ఠబ్బో. సో కిర పుచిమన్దో రమణీయో పాసాదికో అనేకేసం రుక్ఖానం ఆధిపచ్చం

వియ కురుమానో తస్స నగరస్స అవిదూరే గమనాగమనసమ్పన్నే ఠానే అహోసి. అథ భగవా వేరఞ్జం గన్త్వా పతిరూపే ఠానే విహరన్తో తస్స రుక్ఖస్స సమీపే హేట్ఠాభాగే విహాసి. తేన వుత్తం – **''వేరఞ్జాయం విహరతి నళేరుపుచిమన్దమూలే''**తి.

తత్థ సియా యది తావ భగవా వేరఞ్జాయం విహరతి, "నళేరుపుచిమన్దమూలే"తి న వత్తబ్బం, అథ తత్థ విహరతి, "వేరఞ్జాయ"న్తి న వత్తబ్బం, న హి సక్కా ఉభయత్థ తేనేవ సమయేన అపుబ్బం అచరిమం విహరితున్తి? న ఖో పనేతం ఏవం దట్ఠబ్బం, నను అవోచుమ్హ "సమీపత్థే భుమ్మవచన"న్తి. తస్మా యథా గఙ్గాయమునాదీనం సమీపే గోయూథాని చరన్తాని "గఙ్గాయ చరన్తి, యమునాయ చరన్తీ"తి వుచ్చన్తి; ఏవమిధాపి యదిదం వేరఞ్జాయ సమీపే నళేరుపుచిమన్దమూలం తత్థ విహరన్తో వుచ్చతి "వేరఞ్జాయం విహరతి నళేరుపుచిమన్దమూలే"తి. గోచరగామనిదస్సనత్థం హిస్స వేరఞ్జావచనం. పబ్బజితానురూపనివాసనట్ఠాననిదస్సనత్థం నళేరుపుచిమన్దమూలవచనం.

తత్థ వేరఞ్జాకిత్తనేన ఆయస్మా ఉపాలిత్థేరో భగవతో గహట్ఠానుగ్గహకరణం దస్సేతి, నళేరుపుచిమన్దమూలకిత్తనేన పబ్బజితానుగ్గహకరణం, తథా పురిమేన పచ్చయగ్గహణతో అత్తకిలమథానుయోగవివజ్జనం, పచ్ఛిమేన వత్థుకామప్పహానతో కామసుఖల్లికానుయోగవివజ్జనుపాయదస్సనం; పురిమేన చ ధమ్మదేసనాభియోగం, పచ్ఛిమేన వివేకాధిముత్తిం; పురిమేన కరుణాయ ఉపగమనం , పచ్ఛిమేన పఞ్ఞాయ అపగమనం; పురిమేన సత్తానం హితసుఖనిప్ఫాదనాధిముత్తతం, పచ్ఛిమేన పరహితసుఖకరణే నిరుపలేపనం; పురిమేన ధమ్మికసుఖాపరిచ్చాగనిమిత్తం ఫాసువిహారం, పచ్ఛిమేన ఉత్తరిమనుస్సధమ్మానుయోగనిమిత్తం; పురిమేన మనుస్సానం ఉపకారబహులతం, పచ్ఛిమేన దేవతానం; పురిమేన లోకే జాతస్స లోకే సంవడ్ఢభావం, పచ్ఛిమేన లోకేన అనుపలిత్తతం; పురిమేన "ఏకపుగ్గలో, భిక్ఖవే, లోకే ఉప్పజ్జమానో ఉప్పజ్జతి బహుజనహితాయ బహుజనసుఖాయ లోకానుకమ్పాయ అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సానం. కతమో ఏకపుగ్గలో? తథాగతో అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో"తి (అ॰ ని॰ ౧.౧౭౦) వచనతో యదత్థం భగవా ఉప్పన్నో తదత్థపరినిప్ఫాదనం, పచ్ఛిమేన యత్థ ఉప్పన్నో తదనురూపవిహారం. భగవా హి పఠమం లుమ్బినీవనే, దుతియం బోధిమణ్డేతి లోకియలోకుత్తరాయ ఉప్పత్తియా వనేయేవ ఉప్పన్నో, తేనస్స వనేయేవ విహారం దస్సేతీతి ఏవమాదినా నయేనేత్థ అత్థయోజనా వేదితబ్బా.

మహతా భిక్ఖుసఙ్ఘేన సద్ధిన్తి ఏత్థ **మహతా**తి గుణమహత్తేనపి మహతా; సఙ్ఖ్యామహత్తేనపి, సో హి భిక్ఖుసఙ్ఘో గుణేహిపి మహా అహోసి, యస్మా యో తత్థ పచ్ఛిమకో సో సోతాపన్నో; సఙ్ఖ్యాయపి మహా పఞ్చసతసఙ్ఖ్యత్తా. భిక్ఖూనం సఙ్ఘేన **భిక్ఖుసఙ్ఘేన;** దిట్ఠిసీలసామఞ్ఞసఙ్ఖాతసఙ్ఘాతేన సమణగణేనాతి అత్థో. **సద్ధి**న్తి ఏకతో. **పఞ్చమత్తేహి భిక్ఖుసతేహీ**తి పఞ్చ మత్తా ఏతేసన్తి **పఞ్చమత్తాని**. మత్తాతి పమాణం వుచ్చతి. తస్మా యథా "భోజనే మత్తఞ్ఞూ"తి వుత్తే భోజనే మత్తం జానాతి, పమాణం జానాతీతి అత్థో హోతి; ఏవమిధాపి తేసం భిక్ఖుసతానం పఞ్చ మత్తా పఞ్చప్పమాణన్తి ఏవమత్థో దట్ఠబ్బో. భిక్ఖూనం సతాని **భిక్ఖుసతాని,** తేహి పఞ్చమత్తేహి భిక్ఖుసతేహి. ఏతేన యం వుత్తం – "మహతా భిక్ఖుసఙ్ఘేన సద్ధి"న్తి, ఏత్థ తస్స మహతో భిక్ఖుసఙ్ఘస్స సఙ్ఖ్యామహత్తం దస్సితం హోతి. పరతో పనస్స "నిరబ్బుదో హి, సారిపుత్త భిక్ఖుసఙ్ఘో నిరాదీనవో అపగతకాళకో సుద్ధో సారే పతిట్ఠితో. ఇమేసఞ్హి, సారిపుత్త, పఞ్చన్నం భిక్ఖుసతానం యో పచ్ఛిమకో సో సోతాపన్నో"తి వచనేన గుణమహత్తం ఆవిభవిస్సతి.

అస్సోసి ఖో వేరఞ్జో బ్రాహ్మణోతి **అస్సోసీ**తి సుణి ఉపలభి, సోతద్వారసమ్పత్తవచననిగ్ఘోసానుసారేన అఞ్ఞాసి. **ఖో**తి పదపూరణమత్తే అవధారణత్థే వా నిపాతో. తత్థ అవధారణత్థేన అస్సోసి ఏవ, నాస్స కోచి సవనన్తరాయో అహోసీతి

అయమత్థో వేదితబ్బో. పదపూరణేన పన బ్యఞ్జనసిలిట్ఠతామత్తమేవ. వేరఞ్జాయం జాతో, వేరఞ్జాయం భవో, వేరఞ్జా వా అస్స నివాసోతి **వేరఞ్జో**. మాతాపితూహి కతనామవసేన పనాయం "ఉదయో"తి వుచ్చతి. బ్రహ్మం అణతీతి **బ్రాహ్మణో,** మన్తే సజ్ఝాయతీతి అత్థో. ఇదమేవ హి జాతిబ్రాహ్మణానం నిరుత్తివచనం. అరియా పన బాహితపాపత్తా "బ్రాహ్మణా"తి వుచ్చన్తి.

ఇదాని యమత్థం వేరఞ్జో బ్రాహ్మణో అస్సోసి, తం పకాసేన్తో **సమణో ఖలు భో గోతమో**తిఆదిమాహ. తత్థ సమితపాపత్తా **సమణో**తి వేదితబ్బో. వుత్తం హేతం – "బాహితపాపోతి బ్రాహ్మణో (ధ॰ ప॰ ౩౮౮), సమితపాపత్తా సమణోతి వుచ్చతీ"తి (ధ॰ ప॰ ౨౬౫). భగవా చ అనుత్తరేన అరియమగ్గేన సమితపాపో, తేనస్స యథాభుచ్చగుణాధిగతమేతం నామం యదిదం సమణోతి. **ఖలూ**తి అనుస్సవనత్థే నిపాతో. **భో**తి బ్రాహ్మణజాతికానం జాతిసముదాగతం ఆలపనమత్తం. వుత్తమ్పి హేతం –

"భోవాదీ నామ సో హోతి, సచే హోతి సకిఞ్చనో"తి. (ధ॰ ప॰ ౩౯౬; సు॰ ని॰ ౬౨౫). **గోతమో**తి భగవన్తం గోత్తవసేన పరికిత్తేతి, తస్మా "సమణో ఖలు భో గోతమో"తి ఏత్థ సమణో కిర భో గోతమగోత్తోతి ఏవమత్థో దట్ఠబ్బో. **సక్యపుత్తో**తి ఇదం పన భగవతో ఉచ్చాకులపరిదీపనం. **సక్యకులా పబ్బజితో**తి సద్ధాపబ్బజితభావపరిదీపనం, కేనచి పారిజుఞ్ఞేన అనభిభూతో అపరిక్ఖీణంయేవ, తం కులం పహాయ సద్ధాయ పబ్బజితోతి వుత్తం హోతి. తతో పరం వుత్తత్థమేవ. **తం ఖో పనా**తి ఇత్థమ్భూతాఖ్యానత్థే ఉపయోగవచనం, తస్స ఖో పన భోతో గోతమస్సాతి అత్థో. **కల్యాణో**తి కల్యాణగుణసమన్నాగతో; సేట్ఠోతి వుత్తం హోతి. **కిత్తిసద్దో**తి కిత్తి ఏవ, థుతిఘోసో వా.

ఇతిపి సో భగవాతిఆదీసు పన అయం తావ యోజనా – సో భగవా ఇతిపి అరహం, ఇతిపి సమ్మాసమ్బుద్ధో…పే॰… ఇతిపి భగవాతి ఇమినా చ ఇమినా చ కారణేనాతి వుత్తం హోతి.

ఇదాని వినయధరానం సుత్తన్తనయకోసల్లత్థం వినయసంవణ్ణనారమ్భే బుద్ధగుణపటిసంయుత్తాయ ధమ్మియా కథాయ చిత్తసమ్పహంసనత్థఞ్చ ఏతేసం పదానం విత్థారనయేన వణ్ణనం కరిస్సామి. తస్మా యం వుత్తం – "సో భగవా ఇతిపి అరహ"న్తిఆది; తత్థ ఆరకత్తా, అరీనం అరానఞ్చ హతత్తా, పచ్చయాదీనం అరహత్తా, పాపకరణే రహాభావాతి ఇమేహి తావ కారణేహి సో భగవా అరహన్తి వేదితబ్బో. ఆరకా హి సో సబ్బకిలేసేహి సువిదూరవిదూరే ఠితో, మగ్గేన సవాసనానం కిలేసానం విద్ధంసితత్తాతి ఆరకత్తా **అరహం;** తే చానేన కిలేసారయో మగ్గేన హతాతి అరీనం హతత్తాపి **అరహం**. యఞ్చేతం అవిజ్జాభవతణ్హామయనాభిపుఞ్ఞాదిఅభిసఙ్ఖారారం జరామరణనేమి ఆసవసముదయమయేన అక్ఖేన విజ్ఝిత్వా తిభవరథే సమాయోజితం అనాదికాలప్పవత్తం సంసారచక్కం, తస్సానేన బోధిమణ్డే వీరియపాదేహి సీలపథవియం పతిట్ఠాయ సద్ధాహత్థేన కమ్మక్ఖయకరం ఞాణఫరసుం గహేత్వా సబ్బే అరా హతాతి అరానం హతత్తాపి **అరహం**.

అథ వా సంసారచక్కన్తి అనమతగ్గసంసారవట్టం వుచ్చతి, తస్స చ అవిజ్జా నాభి, మూలత్తా; జరామరణం నేమి, పరియోసానత్తా; సేసా దస ధమ్మా అరా, అవిజ్జామూలకత్తా జరామరణపరియన్తత్తా చ. తత్థ దుక్ఖాదీసు అఞ్ఞాణం అవిజ్జా, కామభవే చ అవిజ్జా కామభవే సఙ్ఖారానం పచ్చయో హోతి. రూపభవే అవిజ్జా రూపభవే సఙ్ఖారానం పచ్చయో హోతి. అరూపభవే అవిజ్జా అరూపభవే సఙ్ఖారానం పచ్చయో హోతి. కామభవే సఙ్ఖారా కామభవే పటిసన్ధివిఞ్ఞాణస్స పచ్చయా హోన్తి. ఏస నయో ఇతరేసు. కామభవే పటిసన్ధివిఞ్ఞాణం కామభవే నామరూపస్స పచ్చయో హోతి, తథా రూపభవే. అరూపభవే నామస్సేవ పచ్చయో హోతి. కామభవే నామరూపం కామభవే సళాయతనస్స పచ్చయో హోతి. రూపభవే నామరూపం రూపభవే తిణ్ణం ఆయతనానం పచ్చయో హోతి. అరూపభవే నామం అరూపభవే ఏకస్సాయతనస్స పచ్చయో

హోతి. కామభవే సళాయతనం కామభవే ఛబ్బిధస్స ఫస్సస్స పచ్చయో హోతి. రూపభవే తీణి ఆయతనాని రూపభవే తిణ్ణం ఫస్సానం; అరూపభవే ఏకమాయతనం అరూపభవే ఏకస్స ఫస్సస్స పచ్చయో హోతి. కామభవే ఛ ఫస్సా కామభవే ఛన్నం వేదనానం పచ్చయా హోన్తి. రూపభవే తయో తత్థేవ తిస్సన్నం; అరూపభవే ఏకో తత్థేవ ఏకిస్సా వేదనాయ పచ్చయో హోతి. కామభవే ఛ వేదనా కామభవే ఛన్నం తణ్హాకాయానం పచ్చయా హోన్తి. రూపభవే తిస్సో తత్థేవ తిణ్ణం; అరూపభవే ఏకా వేదనా అరూపభవే ఏకస్స తణ్హాకాయస్స పచ్చయో హోతి. తత్థ తత్థ సా సా తణ్హా తస్స తస్స ఉపాదానస్స పచ్చయో; ఉపాదానాదయో భవాదీనం.

కథం? ఇధేకచ్చో "కామే పరిభుఞ్జిస్సామీ"తి కాముపాదానపచ్చయా కాయేన దుచ్చరితం చరతి, వాచాయ మనసా దుచ్చరితం చరతి; దుచ్చరితపారిపూరియా అపాయే ఉపపజ్జతి. తత్థస్స ఉపపత్తిహేతుభూతం కమ్మం కమ్మభవో, కమ్మనిబ్బత్తా ఖన్ధా ఉపపత్తిభవో, ఖన్ధానం నిబ్బత్తి జాతి, పరిపాకో జరా, భేదో మరణం.

అపరో "సగ్గసమ్పత్తిం అనుభవిస్సామీ"తి తథేవ సుచరితం చరతి; సుచరితపారిపూరియా సగ్గే ఉపపజ్జతి. తత్థస్స ఉపపత్తిహేతుభూతం కమ్మం కమ్మభవోతి సో ఏవ నయో.

అపరో పన "బ్రహ్మలోకసమ్పత్తిం అనుభవిస్సామీ"తి కాముపాదానపచ్చయా ఏవ మేత్తం భావేతి, కరుణం... ముదితం... ఉపేక్ఖం భావేతి, భావనాపారిపూరియా బ్రహ్మలోకే నిబ్బత్తతి. తత్థస్స నిబ్బత్తిహేతుభూతం కమ్మం కమ్మభవోతి సోయేవ నయో.

అపరో "అరూపవభసమ్పత్తిం అనుభవిస్సామీ"తి తథేవ ఆకాసానఞ్చాయతనాదిసమాపత్తియో భావేతి, భావనాపారిపూరియా తత్థ నిబ్బత్తతి. తత్థస్స నిబ్బత్తిహేతుభూతం కమ్మం కమ్మభవో, కమ్మనిబ్బత్తా ఖన్ధా ఉపపత్తిభవో, ఖన్ధానం నిబ్బత్తి జాతి, పరిపాకో జరా, భేదో మరణన్తి. ఏస నయో సేసుపాదానమూలికాసుపి యోజనాసు.

ఏవం "అయం అవిజ్జా హేతు, సఙ్ఖారా హేతుసముప్పన్నా, ఉభోపేతే హేతుసముప్పన్నాతి పచ్చయపరిగ్గహే పఞ్ఞా ధమ్మట్ఠితిఞాణం; అతీతమ్పి అద్ధానం, అనాగతమ్పి అద్ధానం; అవిజ్జా హేతు, సఙ్ఖారా హేతుసముప్పన్నా, ఉభోపేతే హేతుసముప్పన్నాతి పచ్చయపరిగ్గహే పఞ్ఞా ధమ్మట్ఠితిఞాణ"న్తి ఏతేన నయేన సబ్బపదాని విత్థారేతబ్బాని. తత్థ అవిజ్జా సఙ్ఖారా ఏకో సఙ్ఖేపో, విఞ్ఞాణ-నామరూప-సళాయతన-ఫస్స-వేదనా ఏకో, తణ్హుపాదానభవా ఏకో, జాతి-జరా-మరణం ఏకో. పురిమసఙ్ఖేపో చేత్థ అతీతో అద్ధా, ద్వే మజ్ఝిమా పచ్చుప్పన్నో, జాతిజరామరణం అనాగతో. అవిజ్జాసఙ్ఖారగ్గహణేన చేత్థ తణ్హుపాదానభవా గహితావ హోన్తీతి ఇమే పఞ్చ ధమ్మా అతీతే కమ్మవట్టం; విఞ్ఞాణాదయో పఞ్చ ధమ్మా ఏతరహి విపాకవట్టం. తణ్హుపాదానభవగ్గహణేన అవిజ్జాసఙ్ఖారా గహితావ హోన్తీతి ఇమే పఞ్చ ధమ్మా ఏతరహి కమ్మవట్టం; జాతిజరామరణాపదేసేన విఞ్ఞాణాదీనం నిద్దిట్ఠత్తా ఇమే పఞ్చ ధమ్మా ఆయతిం విపాకవట్టం. తే ఆకారతో వీసతివిధా హోన్తి. సఙ్ఖారవిఞ్ఞాణానఞ్చేత్థ అన్తరా ఏకో సన్ధి, వేదనాతణ్హానమన్తరా ఏకో, భవజాతీనమన్తరా ఏకో. ఇతి భగవా ఏవం చతుసఙ్ఖేపం, తియద్ధం, వీసతాకారం, తిసన్ధిం పటిచ్చసముప్పాదం సబ్బాకారతో జానాతి పస్సతి అఞ్ఞాతి పటివిజ్ఝతి. తం ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – "పచ్చయపరిగ్గహే పఞ్ఞా ధమ్మట్ఠితిఞాణ"న్తి. ఇమినా ధమ్మట్ఠితిఞాణేన భగవా తే ధమ్మే యథాభూతం ఞత్వా తేసు నిబ్బిన్దన్తో విరజ్జన్తో విముచ్చన్తో వుత్తప్పకారస్స ఇమస్స సంసారచక్కస్స అరే హని విహని విద్ధంసేసి. ఏవమ్పి **అరానం హతత్తా అరహం.**

అగ్గదక్ఖిణేయ్యత్తా చ చీవరాదిపచ్చయే అరహతి పూజావిసేసఞ్చ; తేనేవ చ ఉప్పన్నే తథాగతే యే కేచి మహేసక్ఖా దేవమనుస్సా న తే అఞ్ఞత్థ పూజం కరోన్తి. తథా హి బ్రహ్మా సహమ్పతి సినేరుమత్తేన రతనదామేన తథాగతం పూజేసి, యథాబలఞ్చ అఞ్ఞేపి దేవా మనుస్సా చ బిమ్బిసారకోసలరాజాదయో. పరినిబ్బుతమ్పి చ భగవన్తం ఉద్దిస్స ఛన్నవుతికోటిధనం విసజ్జేత్వా అసోకమహారాజా సకలజమ్బుదీపే చతురాసీతివిహారసహస్సాని పతిట్ఠాపేసి. కో పన వాదో అఞ్ఞేసం పూజావిసేసానన్తి! ఏవం **పచ్చయాదీనం అరహత్తాపి అరహం**. యథా చ లోకే కేచి పణ్డితమానినో బాలా అసిలోకభయేన రహో పాపం కరోన్తి; ఏవమేస న కదాచి కరోతీతి **పాపకరణే రహాభావతోపి అరహం**. హోతి చేత్థ –

"ఆరకత్తా హతత్తా చ, కిలేసారీన సో ముని;
హతసంసారచక్కారో, పచ్చయాదీన చారహో;
న రహో కరోతి పాపాని, అరహం తేన వుచ్చతీ"తి.

సమ్మా సామఞ్చ సబ్బధమ్మానం బుద్ధత్తా పన **సమ్మాసమ్బుద్ధో**. తథా హేస సబ్బధమ్మే సమ్మా సామఞ్చ బుద్ధో, అభిఞ్ఞేయ్యే ధమ్మే అభిఞ్ఞేయ్యతో బుద్ధో, పరిఞ్ఞేయ్యే ధమ్మే పరిఞ్ఞేయ్యతో, పహాతబ్బే ధమ్మే పహాతబ్బతో, సచ్ఛికాతబ్బే ధమ్మే సచ్ఛికాతబ్బతో, భావేతబ్బే ధమ్మే భావేతబ్బతో. తేనేవ చాహ –

"అభిఞ్ఞేయ్యం అభిఞ్ఞాతం, భావేతబ్బఞ్చ భావితం;
పహాతబ్బం పహీనం మే, తస్మా బుద్ధోస్మి బ్రాహ్మణా"తి. (మ॰ ని॰ ౨.౩౯౯; సు॰ ని॰ ౫౬౩);

అపిచ చక్ఖు దుక్ఖసచ్చం, తస్స మూలకారణభావేన తంసముట్ఠాపికా పురిమతణ్హా సముదయసచ్చం, ఉభిన్నమప్పవత్తి నిరోధసచ్చం, నిరోధప్పజాననా పటిపదా మగ్గసచ్చన్తి ఏవం ఏకేకపదుద్ధారేనాపి సబ్బధమ్మే సమ్మా సామఞ్చ బుద్ధో. ఏస నయో సోత-ఘాన-జివ్హా-కాయమనేసుపి. ఏతేనేవ నయేన రూపాదీని ఛ ఆయతనాని, చక్ఖువిఞ్ఞాణాదయో ఛ విఞ్ఞాణకాయా, చక్ఖుసమ్ఫస్సాదయో ఛ ఫస్సా, చక్ఖుసమ్ఫస్సజాదయో ఛ వేదనా, రూపసఞ్ఞాదయో ఛ సఞ్ఞా, రూపసఞ్చేతనాదయో ఛ చేతనా, రూపతణ్హాదయో ఛ తణ్హాకాయా, రూపవితక్కాదయో ఛ వితక్కా, రూపవిచారాదయో ఛ విచారా , రూపక్ఖన్ధాదయో పఞ్చక్ఖన్ధా, దస కసిణాని, దస అనుస్సతియో, ఉద్ధుమాతకసఞ్ఞాదివసేన దస సఞ్ఞా, కేసాదయో ద్వత్తింసాకారా, ద్వాదసాయతనాని, అట్ఠారస ధాతుయో, కామభవాదయో నవ భవా, పఠమాదీని చత్తారి ఝానాని, మేత్తాభావనాదయో చతస్సో అప్పమఞ్ఞా, చతస్సో అరూపసమాపత్తియో, పటిలోమతో జరామరణాదీని, అనులోమతో అవిజ్జాదీని పటిచ్చసముప్పాదఙ్గాని చ యోజేతబ్బాని.

తత్రాయం ఏకపదయోజనా – "జరామరణం దుక్ఖసచ్చం, జాతి సముదయసచ్చం, ఉభిన్నమ్పి నిస్సరణం నిరోధసచ్చం, నిరోధప్పజాననా పటిపదా మగ్గసచ్చ"న్తి. ఏవం ఏకేకపదుద్ధారేన సబ్బధమ్మే సమ్మా సామఞ్చ బుద్ధో అనుబుద్ధో పటివిద్ధో. తేన వుత్తం – **సమ్మా సామఞ్చ సబ్బధమ్మానం బుద్ధత్తా పన సమ్మాసమ్బుద్ధోతి**.

విజ్జాహి పన చరణేన చ సమ్పన్నత్తా **విజ్జాచరణసమ్పన్నో**; తత్థ **విజ్జాతి** తిస్సోపి విజ్జా, అట్ఠపి విజ్జా. తిస్సో విజ్జా భయభేరవసుత్తే (మ॰ ని॰ ౧.౩౪ ఆదయో) వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బా, అట్ఠ విజ్జా అమ్బట్ఠసుత్తే (దీ॰ ని॰ ౧.౨౭౮ ఆదయో). తత్ర హి విపస్సనాఞాణేన మనోమయిద్ధియా చ సహ ఛ అభిఞ్ఞా పరిగ్గహేత్వా అట్ఠ విజ్జా వుత్తా. **చరణన్తి** సీలసంవరో,

ఇన్ద్రియేసు గుత్తద్వారతా, భోజనే మత్తఞ్ఞుతా, జాగరియానుయోగో, సత్త సద్ధమ్మా, చత్తారి రూపావచరజ్ఝానానీతి ఇమే పన్నరస ధమ్మా వేదితబ్బా. ఇమేయేవ హి పన్నరస ధమ్మా, యస్మా ఏతేహి చరతి అరియసావకో గచ్ఛతి అమతం దిసం తస్మా, చరణన్తి వుత్తా. యథాహ – "ఇధ, మహానామ, అరియసావకో సీలవా హోతీ"తి (మ॰ ని॰ ౨.౨౪) విత్థారో. భగవా ఇమాహి విజ్జాహి ఇమినా చ చరణేన సమన్నాగతో, తేన వుచ్చతి విజ్జాచరణసమ్పన్నోతి . తత్థ విజ్జాసమ్పదా భగవతో సబ్బఞ్ఞుతం పూరేత్వా ఠితా, చరణసమ్పదా మహాకారుణికతం. సో సబ్బఞ్ఞుతాయ సబ్బసత్తానం అత్థానత్థం ఞత్వా మహాకారుణికతాయ అనత్థం పరివజ్జేత్వా అత్థే నియోజేతి, యథా తం విజ్జాచరణసమ్పన్నో. తేనస్స సావకా సుప్పటిపన్నా హోన్తి నో దుప్పటిపన్నా, విజ్జాచరణవిపన్నానఞ్హి సావకా అత్తన్తపాదయో వియ.

సోభనగమనత్తా, సున్దరం ఠానం గతత్తా, సమ్మాగతత్తా, సమ్మా చ గదత్తా **సుగతో**. గమనమ్పి హి గతన్తి వుచ్చతి, తఞ్చ భగవతో సోభనం పరిసుద్ధమనవజ్జం . కిం పన తన్తి? అరియమగ్గో. తేన హేస గమనేన ఖేమం దిసం అసజ్జమానో గతోతి **సోభనగమనత్తా సుగతో**. సున్దరం చేస ఠానం గతో అమతం నిబ్బానన్తి **సున్దరం ఠానం గతత్తాపి సుగతో**. సమ్మా చ గతో తేన తేన మగ్గేన పహీనే కిలేసే పున అపచ్చాగచ్ఛన్తో. వుత్తఞ్హేతం – "సోతాపత్తిమగ్గేన యే కిలేసా పహీనా, తే కిలేసే న పునేతి న పచ్చేతి న పచ్చాగచ్ఛతీతి సుగతో…పే॰… అరహత్తమగ్గేన యే కిలేసా పహీనా, తే కిలేసే న పునేతి న పచ్చేతి న పచ్చాగచ్ఛతీతి సుగతో"తి (మహాని॰ ౩౮). సమ్మా వా ఆగతో దీపఙ్కరపాదమూలతో పభుతి యావ బోధిమణ్డో తావ సమతింసపారమిపూరితాయ సమ్మాపటిపత్తియా సబ్బలోకస్స హితసుఖమేవ కరోన్తో సస్సతం ఉచ్ఛేదం కామసుఖం అత్తకిలమథన్తి ఇమే చ అన్తే అనుపగచ్ఛన్తో ఆగతోతి **సమ్మాగతత్తాపి సుగతో**. సమ్మా చేస గదతి, యుత్తట్ఠానే యుత్తమేవ వాచం భాసతీతి **సమ్మా గదత్తాపి సుగతో**.

తత్రిదం సాధకసుత్తం – "యం తథాగతో వాచం జానాతి అభూతం అతచ్ఛం అనత్థసంహితం, సా చ పరేసం అప్పియా అమనాపా, న తం తథాగతో వాచం భాసతి. యమ్పి తథాగతో వాచం జానాతి భూతం తచ్ఛం అనత్థసంహితం, సా చ పరేసం అప్పియా అమనాపా, తమ్పి తథాగతో వాచం న భాసతి. యఞ్చ ఖో తథాగతో వాచం జానాతి భూతం తచ్ఛం అత్థసంహితం, సా చ పరేసం అప్పియా అమనాపా, తత్ర కాలఞ్ఞూ తథాగతో హోతి తస్సా వాచాయ వేయ్యాకరణాయ. యం తథాగతో వాచం జానాతి అభూతం అతచ్ఛం అనత్థసంహితం, సా చ పరేసం పియా మనాపా, న తం తథాగతో వాచం భాసతి. యమ్పి తథాగతో వాచం జానాతి భూతం తచ్ఛం అనత్థసంహితం, సా చ పరేసం పియా మనాపా, తమ్పి తథాగతో వాచం న భాసతి. యఞ్చ ఖో తథాగతో వాచం జానాతి భూతం తచ్ఛం అత్థసంహితం, సా చ పరేసం పియా మనాపా, తత్ర కాలఞ్ఞూ తథాగతో హోతి తస్సా వాచాయ వేయ్యాకరణాయా"తి (మ॰ ని॰ ౨.౮౬). ఏవం **సమ్మా గదత్తాపి సుగతోతి** వేదితబ్బో.

సబ్బథా విదితలోకత్తా పన **లోకవిదూ**. సో హి భగవా సభావతో సముదయతో నిరోధతో నిరోధూపాయతోతి సబ్బథా లోకం అవేది అఞ్ఞాసి పటివిజ్ఝి. యథాహ – "యత్థ ఖో, ఆవుసో, న జాయతి న జీయతి న మీయతి న చవతి న ఉపపజ్జతి, నాహం తం గమనేన లోకస్స అన్తం ఞాతేయ్యం దట్ఠేయ్యం పత్తేయ్యన్తి వదామి; న చాహం, ఆవుసో, అప్పత్వావ లోకస్స అన్తం దుక్ఖస్స అన్తకిరియం వదామి. అపి చాహం, ఆవుసో, ఇమస్మింయేవ బ్యామమత్తే కళేవరే ససఞ్ఞిమ్హి సమనకే లోకఞ్చ పఞ్ఞపేమి లోకసముదయఞ్చ లోకనిరోధఞ్చ లోకనిరోధగామినిఞ్చ పటిపదం.

“గమనేన న పత్తబ్బో, లోకస్సన్తో కుదాచనం;
న చ అప్పత్వా లోకన్తం, దుక్ఖా అత్థి పమోచనం.

“తస్మా హవే లోకవిదూ సుమేధో;
లోకన్తగూ వుసితబ్రహ్మచరియో;
లోకస్స అన్తం సమితావి ఞత్వా;
నాసీసతీ లోకమిమం పరఞ్చా”తి. (అ॰ ని॰ ౪.౪౫; సం॰ ని॰ ౧.౧౦౭);

అపిచ తయో లోకా – సఙ్ఖారలోకో, సత్తలోకో, ఓకాసలోకోతి; తత్థ “ఏకో లోకో – సబ్బే సత్తా ఆహారట్ఠితికా”తి (పటి॰ మ॰ ౧.౧౧౨) ఆగతట్ఠానే సఙ్ఖారలోకో వేదితబ్బో. “సస్సతో లోకోతి వా అసస్సతో లోకోతి వా”తి (దీ॰ ని॰ ౧.౪౨౧) ఆగతట్ఠానే సత్తలోకో.

“యావతా చన్దిమసూరియా, పరిహరన్తి దిసా భన్తి విరోచనా;
తావ సహస్సధా లోకో, ఏత్థ తే వత్తతీ వసో”తి. (మ॰ ని॰ ౧.౫౦౩) –

ఆగతట్ఠానే ఓకాసలోకో, తమ్పి భగవా సబ్బథా అవేది. తథా హిస్స – “ఏకో లోకో – సబ్బే సత్తా ఆహారట్ఠితికా. ద్వే లోకా – నామఞ్చ రూపఞ్చ. తయో లోకా – తిస్సో వేదనా. చత్తారో లోకా – చత్తారో ఆహారా. పఞ్చ లోకా – పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధా. ఛ లోకా – ఛ అజ్ఝత్తికాని ఆయతనాని. సత్త లోకా సత్త విఞ్ఞాణట్ఠితియో. అట్ఠ లోకా – అట్ఠ లోకధమ్మా. నవ లోకా – నవ సత్తావాసా. దస లోకా – దసాయతనాని. ద్వాదస లోకా – ద్వాదసాయతనాని . అట్ఠారస లోకా – అట్ఠారస ధాతుయో”తి (పటి॰ మ॰ ౧.౧౧౨). అయం సఙ్ఖారలోకోపి సబ్బథా విదితో.

యస్మా పనేస సబ్బేసమ్పి సత్తానం ఆసయం జానాతి, అనుసయం జానాతి, చరితం జానాతి, అధిముత్తిం జానాతి, అప్పరజక్ఖే మహారజక్ఖే తిక్ఖిన్ద్రియే ముదిన్ద్రియే స్వాకారే ద్వాకారే సువిఞ్ఞాపయే దువిఞ్ఞాపయే భబ్బే అభబ్బే సత్తే జానాతి, తస్మాస్స సత్తలోకోపి సబ్బథా విదితో. యథా చ సత్తలోకో ఏవం ఓకాసలోకోపి. తథా హేస ఏకం చక్కవాళం ఆయామతో చ విత్థారతో చ యోజనానం ద్వాదస సతసహస్సాని తీణి సహస్సాని చత్తారి సతాని పణ్ణాసఞ్చ యోజనాని. పరిక్ఖేపతో –

సబ్బం సతసహస్సాని, ఛత్తింస పరిమణ్డలం;
దసఞ్చేవ సహస్సాని, అడ్ఢుడ్ఢాని సతాని చ.

తత్థ –

దువే సతసహస్సాని, చత్తారి నహుతాని చ;
ఏత్తకం బహలత్తేన, సఙ్ఖాతాయం వసున్ధరా.

తస్సా ఏవ సన్ధారకం –

చత్తారి సతసహస్సాని, అట్ఠేవ నహుతాని చ;

ఏత్తకం బహలత్తేన, జలం వాతే పతిట్ఠితం.

తస్సాపి సన్ధారకో –

నవసతసహస్సాని, మాలుతో నభముగ్గతో;
సట్ఠి చేవ సహస్సాని, ఏసా లోకస్స సణ్ఠితి.

ఏవం సణ్ఠితే చేత్థ యోజనానం –

చతురాసీతి సహస్సాని, అజ్ఝోగాళ్హో మహణ్ణవే;
అచ్చుగ్గతో తావదేవ, సినేరుపబ్బతుత్తమో.

తతో ఉపడ్ఢుపడ్ఢేన, పమాణేన యథాక్కమం;
అజ్ఝోగాళ్హుగ్గతా దిబ్బా, నానారతనచిత్తితా.

యుగన్ధరో ఈసధరో, కరవీకో సుదస్సనో;
నేమిన్ధరో వినతకో, అస్సకణ్ణో గిరీ బ్రహా.

ఏతే సత్త మహాసేలా, సినేరుస్స సమన్తతో;
మహారాజానమావాసా, దేవయక్ఖనిసేవితా.

యోజనానం సతానుచ్చో, హిమవా పఞ్చ పబ్బతో;
యోజనానం సహస్సాని, తీణి ఆయతవిత్థతో;
చతురాసీతిసహస్సేహి, కూటేహి పటిమణ్డితో.

తిపఞ్చయోజనక్ఖన్ధ, పరిక్ఖేపా నగవ్హయా;
పఞ్ఞాస యోజనక్ఖన్ధ, సాఖాయామా సమన్తతో.

సతయోజనవిత్థిణ్ణా, తావదేవ చ ఉగ్గతా;
జమ్బూ యస్సానుభావేన, జమ్బుదీపో పకాసితో.

ద్వే అసీతి సహస్సాని, అజ్ఝోగాళ్హో మహణ్ణవే;
అచ్చుగ్గతో తావదేవ, చక్కవాళసిలుచ్చయో;
పరిక్ఖిపిత్వా తం సబ్బం, లోకధాతుమయం ఠితో.

తత్థ చన్దమణ్డలం ఏకూనపఞ్ఞాసయోజనం, సూరియమణ్డలం పఞ్ఞాసయోజనం, తావతింసభవనం దససహస్సయోజనం; తథా అసురభవనం, అవీచిమహానిరయో, జమ్బుదీపో చ. అపరగోయానం సత్తసహస్సయోజనం; తథా పుబ్బవిదేహో. ఉత్తరకురు అట్ఠసహస్సయోజనో, ఏకమేకో చేత్థ మహాదీపో పఞ్చసతపఞ్చసతపరిత్తదీపపరివారో; తం

సబ్బమ్పి ఏకం చక్కవాళం , ఏకా లోకధాతు, తదన్తరేసు లోకన్తరికనిరయా. ఏవం అనన్తాని చక్కవాళాని అనన్తా లోకధాతుయో భగవా అనన్తేన బుద్ధఞాణేన అవేది, అఞ్ఞాసి, పటివిజ్ఝి. ఏవమస్స ఓకాసలోకోపి సబ్బథా విదితో. ఏవమ్పి **సబ్బథా విదితలోకత్తా లోకవిదూ**.

అత్తనో పన గుణేహి విసిట్ఠతరస్స కస్సచి అభావా నత్థి ఏతస్స ఉత్తరోతి **అనుత్తరో**. తథా హేస సీలగుణేనాపి సబ్బం లోకమభిభవతి, సమాధి...పే.... పఞ్ఞా... విముత్తి... విముత్తిఞాణదస్సనగుణేనాపి, సీలగుణేనాపి అసమో అసమసమో అప్పటిమో అప్పటిభాగో అప్పటిపుగ్గలో...పే.... విముత్తిఞాణదస్సనగుణేనాపి. యథాహ – "న ఖో పనాహం, భిక్ఖవే, సమనుపస్సామి సదేవకే లోకే సమారకే...పే.... సదేవమనుస్సాయ అత్తనా సీలసమ్పన్నతర"న్తి విత్థారో.

ఏవం అగ్గప్పసాదసుత్తాదీని (అ. ని. ౪.౩౪; ఇతివు. ౯౦) "న మే ఆచరియో అత్థీ"తిఆదికా గాథాయో (మ. ని. ౧.౨౮౫; మహావ. ౧౧) చ విత్థారేతబ్బా.

పురిసదమ్మే సారేతీతి **పురిసదమ్మసారథి**, దమేతి వినేతీతి వుత్తం హోతి. తత్థ **పురిసదమ్మా**తి అదన్తా దమేతుం యుత్తా తిరచ్ఛానపురిసాపి మనుస్సపురిసాపి అమనుస్సపురిసాపి. తథా హి భగవతా తిరచ్ఛానపురిసాపి అపలాళో నాగరాజా, చూళోదరో, మహోదరో, అగ్గిసిఖో, ధూమసిఖో, ధనపాలకో హత్థీతి ఏవమాదయో దమితా, నిబ్బిసా కతా, సరణేసు చ సీలేసు చ పతిట్ఠాపితా. మనుస్సపురిసాపి సచ్చకనిగణ్ఠపుత్త-అమ్బట్ఠమాణవ-పోక్ఖరసాతి-సోణదణ్డకూటదన్తాదయో. అమనుస్సపురిసాపి ఆళవక-సూచిలోమ-ఖరలోమ-యక్ఖ-సక్కదేవరాజాదయో దమితా వినీతా విచిత్రేహి వినయనూపాయేహి. "అహం ఖో, కేసి, పురిసదమ్మం సణ్హేనపి వినేమి, ఫరుసేనపి వినేమి, సణ్హఫరుసేనపి వినేమీ"తి (అ. ని. ౪.౧౧౧) ఇదఞ్చేత్థ సుత్తం విత్థారేతబ్బం. అథ వా విసుద్ధసీలాదీనం పఠమజ్ఝానాదీని సోతాపన్నాదీనఞ్చ ఉత్తరిమగ్గపటిపదం ఆచిక్ఖన్తో దన్తేపి దమేతియేవ.

అథ వా అనుత్తరో పురిసదమ్మసారథీతి ఏకమేవిదం అత్థపదం . భగవా హి తథా పురిసదమ్మే సారేతి, యథా ఏకపల్లఙ్కేనేవ నిసిన్నా అట్ఠ దిసా అసజ్జమానా ధావన్తి. తస్మా "అనుత్తరో పురిసదమ్మసారథీ"తి వుచ్చతి. "హత్థిదమకేన, భిక్ఖవే, హత్థిదమ్మో సారితో ఏకంయేవ దిసం ధావతీ"తి ఇదఞ్చేత్థ సుత్తం (మ. ని. ౩.౩౧౨) విత్థారేతబ్బం.

దిట్ఠధమ్మికసమ్పరాయికపరమత్థేహి యథారహం అనుసాసతీతి **సత్థా**. అపిచ సత్థా వియాతి సత్థా, భగవా సత్థవాహో. "యథా సత్థవాహో సత్థే కన్తారం తారేతి, చోరకన్తారం తారేతి, వాళకన్తారం తారేతి, దుబ్భిక్ఖకన్తారం తారేతి, నిరుదకకన్తారం తారేతి, ఉత్తారేతి నిత్తారేతి పతారేతి ఖేమన్తభూమిం సమ్పాపేతి; ఏవమేవ భగవా సత్థా సత్థవాహో సత్తే కన్తారం తారేతి జాతికన్తారం తారేతీ"తిఆదినా (మహాని. ౧౯౦) నిద్దేసనయేనపేత్థ అత్థో వేదితబ్బో.

దేవమనుస్సానన్తి దేవానఞ్చ మనుస్సానఞ్చ ఉక్కట్ఠపరిచ్ఛేదవసేనేతం వుత్తం, భబ్బపుగ్గలపరిచ్ఛేదవసేన చ. భగవా పన తిరచ్ఛానగతానమ్పి అనుసాసనిప్పదానేన సత్థాయేవ. తేపి హి భగవతో ధమ్మసవనేన ఉపనిస్సయసమ్పత్తిం పత్వా తాయ ఏవ ఉపనిస్సయసమ్పత్తియా దుతియే తతియే వా అత్తభావే మగ్గఫలభాగినో హోన్తి. మణ్డూకదేవపుత్తాదయో చేత్థ నిదస్సనం. భగవతి కిర గగ్గరాయ పోక్ఖరణియా తీరే చమ్పానగరవాసీనం ధమ్మం దేసయమానే ఏకో మణ్డూకో భగవతో సరే నిమిత్తం అగ్గహేసి. తం ఏకో వచ్ఛపాలకో దణ్డమోలుబ్భ తిట్ఠన్తో తస్స సీసే సన్నిరుమ్భిత్వా అట్ఠాసి. సో తావదేవ కాలం

కత్వా తావతింసభవనే ద్వాదసయోజనికే కనకవిమానే నిబ్బత్తి. సుత్తప్పబుద్ధో వియ చ తత్థ అచ్ఛరాసఙ్ఘపరివుతం అత్తానం దిస్వా “అరే, అహమ్పి నామ ఇధ నిబ్బత్తోస్మి! కిం ను ఖో కమ్మం అకాసి”న్తి ఆవజ్జేన్తో నాఞ్ఞం కిఞ్చి అద్దస, అఞ్ఞత్ర భగవతో సరే నిమిత్తగ్గాహా. సో **త**ఆవదేవ సహ విమానేన ఆగన్త్వా భగవతో పాదే సిరసా వన్ది. భగవా జానన్తోవ పుచ్ఛి –

“కో మే వన్దతి పాదాని, ఇద్ధియా యససా జలం;
అభిక్కన్తేన వణ్ణేన, సబ్బా ఓభాసయం దిసా”తి.

“మణ్డూకోహం పురే ఆసిం, ఉదకే వారిగోచరో;
తవ ధమ్మం సుణన్తస్స, అవధి వచ్ఛపాలకో”తి. (వి॰ వ॰ ౮౫౭-౮౫౮);

భగవా తస్స ధమ్మం దేసేసి. దేసనావసానే చతురాసీతియా పాణసహస్సానం ధమ్మాభిసమయో అహోసి. దేవపుత్తోపి సోతాపత్తిఫలే పతిట్ఠాయ సితం కత్వా పక్కామీతి.

యం పన కిఞ్చి అత్థి ఞేయ్యం నామ, తస్స సబ్బస్స బుద్ధత్తా విమోక్ఖన్తికఞాణవసేన **బుద్ధో**. యస్మా వా చత్తారి సచ్చాని అత్తనాపి బుజ్ఝి, అఞ్ఞేపి సత్తే బోధేసి; తస్మా ఏవమాదీహిపి కారణేహి బుద్ధో. ఇమస్స చత్థస్స విఞ్ఞాపనత్థం “బుజ్ఝితా సచ్చానీతి బుద్ధో, బోధేతా పజాయాతి బుద్ధో”తి ఏవం పవత్తో సబ్బోపి నిద్దేసనయో (మహాని॰ ౧౯౨) పటిసమ్భిదానయో (పటి॰ మ॰ ౧.౧౬౨) వా విత్థారేతబ్బో.

భగవాతి ఇదం పనస్స గుణవిసిట్ఠసత్తుత్తమగరుగారవాధివచనం. తేనాహు పోరాణా –

“భగవాతి వచనం సేట్ఠం, భగవాతి వచనముత్తమం;
గరు గారవయుత్తో సో, భగవా తేన వుచ్చతీ”తి.

చతుబ్బిధఞ్హి నామం – ఆవత్థికం, లిఙ్గికం, నేమిత్తికం, అధిచ్చసముప్పన్నన్తి. అధిచ్చసముప్పన్నం నామ లోకియవోహారేన “యదిచ్ఛక”న్తి వుత్తం హోతి. తత్థ “వచ్ఛో దమ్మో బలిబద్దో”తి ఏవమాది ఆవత్థికం. “దణ్డీ ఛత్తీ సిఖీ కరీ”తి ఏవమాది లిఙ్గికం. “తేవిజ్జో ఛళభిఞ్ఞో”తి ఏవమాది నేమిత్తికం. “సిరివడ్ఢకో ధనవడ్ఢకో”తి ఏవమాది వచనత్థమనపేక్ఖిత్వా పవత్తం అధిచ్చసముప్పన్నం. ఇదం పన **భగవా**తి నామం నేమిత్తికం, న మహామాయాయ న సుద్ధోదనమహారాజేన న అసీతియా ఞాతిసహస్సేహి కతం, న సక్కసన్తుసితాదీహి దేవతావిసేసేహి. వుత్తఞ్హేతం ధమ్మసేనాపతినా – “భగవాతి నేతం నామం మాతరా కతం…పే॰… విమోక్ఖన్తికమేతం బుద్ధానం భగవన్తానం బోధియా మూలే సహ సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణస్స పటిలాభా సచ్ఛికాపఞ్ఞత్తి, యదిదం భగవా”తి (మహాని॰ ౮౪).

యంగుణనేమిత్తికఞ్చేతం నామం, తేసం గుణానం పకాసనత్థం ఇమం గాథం వదన్తి –

“భగీ భజీ భాగీ విభత్తవా ఇతి;
అకాసి భగ్గన్తి గరూతి భాగ్యవా;
బహూహి ఞాయేహి సుభావితత్తనో;

భవన్తగో సో భగవాతి వుచ్చతీ”తి.

నిద్దేసే వుత్తనయేనేవ చేత్థ తేసం తేసం పదానమత్థో దట్ఠబ్బో.

అయం పన అపరో నయో –

“భాగ్యవా భగ్గవా యుత్తో, భగేహి చ విభత్తవా;
భత్తవా వన్తగమనో, భవేసు భగవా తతో”తి.

తత్థ వణ్ణాగమో వణ్ణవిపరియయోతి ఏతం నిరుత్తిలక్ఖణం గహేత్వా సద్దనయేన వా పిసోదరాదిపక్ఖేపలక్ఖణం గహేత్వా యస్మా లోకియలోకుత్తరసుఖాభినిబ్బత్తకం దానసీలాదిపారప్పత్తం భాగ్యమస్స అత్థి, తస్మా “భాగ్యవా”తి వత్తబ్బే “భగవా”తి వుచ్చతీతి ఞాతబ్బం. యస్మా పన లోభ-దోస-మోహ-విపరీతమనసికార-అహిరికానోత్తప్ప-కోధూపనాహ-మక్ఖ-పళాసఇస్సా-మచ్ఛరియ-మాయాసాఠేయ్య-థమ్భ-సారమ్భ-మానాతిమాన-మద-పమాద-తణ్హావిజ్జా తివిధాకుసలమూల-దుచ్చరిత-సంకిలేస-మల-విసమసఞ్ఞా-వితక్క-పపఞ్చ-చతుబ్బిధవిపరియేసఆసవ-గన్థ-ఓఘ-యోగాగతి-తణ్హుప్పాదుపాదాన-పఞ్చచేతోఖీల-వినిబన్ధ-నీవరణాభినన్దనఛవివాదమూల-తణ్హాకాయ-సత్తానుసయ-అట్ఠమిచ్ఛత్త-నవతణ్హామూలక-దసాకుసలకమ దిట్ఠిగత-అట్ఠసతతణ్హావిచరితప్పభేద-సబ్బదరథ-పరిళాహ-కిలేససతసహస్సాని, సఙ్ఖేపతో వా పఞ్చ కిలేస-అభిసఙ్ఖారఖన్ధమచ్చు-దేవపుత్త-మారే అభఞ్జి, తస్మా **భగ్గత్తా ఏతేసం పరిస్సయానం భగ్గవాతి** వత్తబ్బే **భగవాతి** వుచ్చతి. ఆహ చేత్థ –

“భగ్గరాగో భగ్గదోసో, భగ్గమోహో అనాసవో;
భగ్గాస్స పాపకా ధమ్మా, భగవా తేన వుచ్చతీ”తి.

భాగ్యవన్తతాయ చస్స సతపుఞ్ఞజలక్ఖణధరస్స రూపకాయసమ్పత్తిదీపితా హోతి, భగ్గదోసతాయ ధమ్మకాయసమ్పత్తి. తథా లోకియపరిక్ఖకానం బహుమతభావో, గహట్ఠపబ్బజితేహి అభిగమనీయతా, అభిగతానఞ్చ నేసం కాయచిత్తదుక్ఖాపనయనే పటిబలభావో, ఆమిసదానధమ్మదానేహి ఉపకారితా, లోకియలోకుత్తరసుఖేహి చ సమ్పయోజనసమత్థతా దీపితా హోతి.

యస్మా చ లోకే ఇస్సరియ-ధమ్మ-యస-సిరీ-కామ-పయత్తేసు ఛసు ధమ్మేసు భగసద్దో వత్తతి, పరమఞ్చస్స సకచిత్తే ఇస్సరియం, అణిమా లఘిమాదికం వా లోకియసమ్మతం సబ్బాకారపరిపూరం అత్థి తథా లోకుత్తరో ధమ్మో లోకత్తయబ్యాపకో యథాభుచ్చగుణాధిగతో అతివియ పరిసుద్ధో యసో, రూపకాయదస్సనబ్యావటజననయనప్పసాదజననసమత్థా సబ్బాకారపరిపూరా సబ్బఙ్గపచ్చఙ్గసిరీ, యం యం ఏతేన ఇచ్ఛితం పత్థితం అత్తహితం పరహితం వా, తస్స తస్స తథేవ అభినిప్ఫన్నత్తా ఇచ్ఛితిచ్ఛి, తత్థ నిప్ఫత్తిసఞ్ఞితో కామో, సబ్బలోకగరుభావప్పత్తిహేతుభూతో సమ్మావాయామసఙ్ఖాతో పయత్తో చ అత్థి; తస్మా ఇమేహి భగేహి యుత్తత్తాపి **భగా అస్స సన్తీ**తి ఇమినా అత్థేన భగవాతి వుచ్చతి.

యస్మా పన కుసలాదీహి భేదేహి సబ్బధమ్మే, ఖన్ధాయతన-ధాతుసచ్చ-ఇన్ద్రియపటిచ్చసముప్పాదాదీహి వా కుసలాదిధమ్మే, పీళన-సఙ్ఖత-సన్తాపవిపరిణామట్ఠేన వా దుక్ఖమరియసచ్చం, ఆయూహన-నిదాన-సంయోగ-పలిబోధట్ఠేన సముదయం, నిస్సరణవివేకాసఙ్ఖత-అమతట్ఠేన నిరోధం, నియ్యాన-హేతు-దస్సనాధిపతేయ్యట్ఠేన మగ్గం విభత్తవా, విభజిత్వా వివరిత్వా దేసితవాతి వుత్తం హోతి. తస్మా **విభత్తవాతి** వత్తబ్బే భగవాతి వుచ్చతి .

యస్మా చ ఏస దిబ్బబ్రహ్మఅరియవిహారే కాయచిత్తఉపధివివేకే సుఞ్ఞతప్పణిహితానిమిత్తవిమోక్ఖే అఞ్ఞే చ లోకియలోకుత్తరే ఉత్తరిమనుస్సధమ్మే భజి సేవి బహులమకాసి, తస్మా **భత్తవాతి** వత్తబ్బే భగవాతి వుచ్చతి.

యస్మా పన తీసు భవేసు తణ్హాసఙ్ఖాతం గమనమనేన వన్తం, తస్మా **భవేసు వన్తగమనోతి** వత్తబ్బే భవసద్దతో భకారం, గమనసద్దతో గకారం, వన్తసద్దతో వకారఞ్చ దీఘం కత్వా ఆదాయ భగవాతి వుచ్చతి. యథా లోకే "మేహనస్స ఖస్స మాలా"తి వత్తబ్బే "మేఖలా"తి వుచ్చతి.

సో ఇమం లోకన్తి సో భగవా ఇమం లోకం. ఇదాని వత్తబ్బం నిదస్సేతి. **సదేవకన్తి** సహ దేవేహి సదేవకం; ఏవం సహ మారేన **సమారకం;** సహ బ్రహ్మునా **సబ్రహ్మకం;** సహ సమణబ్రాహ్మణేహి **సస్సమణబ్రాహ్మణిం;** పజాతత్తా **పజా,** తం పజం; సహ దేవమనుస్సేహి **సదేవమనుస్సం.** తత్థ సదేవకవచనేన పఞ్చకామావచరదేవగ్గహణం వేదితబ్బం, సమారకవచనేన ఛట్ఠకామావచరదేవగ్గహణం, సబ్రహ్మకవచనేన బ్రహ్మకాయికాదిబ్రహ్మగ్గహణం, సస్సమణబ్రాహ్మణీవచనేన సాసనస్స పచ్చత్థికపచ్చామిత్తసమణబ్రాహ్మణగ్గహణం, సమితపాప-బాహితపాప-సమణబ్రాహ్మణగ్గహణఞ్చ, పజావచనేన సత్తలోకగ్గహణం, సదేవమనుస్సవచనేన సమ్ముతిదేవఅవసేసమనుస్సగ్గహణం. ఏవమేత్థ తీహి పదేహి ఓకాసలోకో, ద్వీహి పజావసేన సత్తలోకో గహితోతి వేదితబ్బో.

అపరో నయో – సదేవకగ్గహణేన అరూపావచరదేవలోకో గహితో, సమారకగ్గహణేన ఛకామావచరదేవలోకా, సబ్రహ్మకగ్గహణేన రూపీబ్రహ్మలోకో, సస్సమణబ్రాహ్మణాదిగ్గహణేన చతుపరిసవసేన సమ్ముతిదేవేహి వా సహ మనుస్సలోకో, అవసేససబ్బసత్తలోకో వా.

అపిచేత్థ సదేవకవచనేన ఉక్కట్ఠపరిచ్ఛేదతో సబ్బస్సాపి లోకస్స సచ్ఛికతభావం సాధేన్తో తస్స భగవతో కిత్తిసద్దో అబ్భుగ్గతో. తతో యేసం సియా – "మారో మహానుభావో ఛకామావచరిస్సరో వసవత్తీ; కిం సోపి ఏతేన సచ్ఛికతో"తి? తేసం విమతిం విధమన్తో **సమారకన్తి** అబ్భుగ్గతో. యేసం పన సియా – "బ్రహ్మా మహానుభావో ఏకఙ్గులియా ఏకస్మిం చక్కవాళసహస్సే ఆలోకం ఫరతి, ద్వీహి...పే.... దసహి అఙ్గులీహి దససు చక్కవాళసహస్సేసు ఆలోకం ఫరతి, అనుత్తరఞ్చ ఝానసమాపత్తిసుఖం పటిసంవేదేతి, కిం సోపి సచ్ఛికతో"తి? తేసం విమతిం విధమన్తో **సబ్రహ్మకన్తి** అబ్భుగ్గతో. తతో యేసం సియా – "పుథూసమణబ్రాహ్మణా సాసనపచ్చత్థికా, కిం తేపి సచ్ఛికతా"తి? తేసం విమతిం విధమన్తో **సస్సమణబ్రాహ్మణిం పజన్తి** అబ్భుగ్గతో. ఏవం ఉక్కట్ఠుక్కట్ఠానం సచ్ఛికతభావం పకాసేత్వా అథ సమ్ముతిదేవే అవసేసమనుస్సే చ ఉపాదాయ ఉక్కట్ఠపరిచ్ఛేదవసేన సేససత్తలోకస్స సచ్ఛికతభావం పకాసేన్తో **సదేవమనుస్సన్తి** అబ్భుగ్గతో. అయమేత్థానుసన్ధిక్కమో.

సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా పవేదేతీతి ఏత్థ పన **సయన్తి** సామం, అపరనేయ్యో హుత్వా; **అభిఞ్ఞాతి** అభిఞ్ఞాయ, అధికేన ఞాణేన ఞత్వాతి అత్థో. **సచ్ఛికత్వాతి** పచ్చక్ఖం కత్వా, ఏతేన అనుమానాదిపటిక్ఖేపో కతో హోతి. **పవేదేతీతి** బోధేతి ఞాపేతి

పకాసేతి. **సో ధమ్మం దేసేతి ఆదికల్యాణం...పే.... పరియోసానకల్యాణ**న్తి సో భగవా సత్తేసు కారుఞ్ఞతం పటిచ్చ హిత్వాపి అనుత్తరం వివేకసుఖం ధమ్మం దేసేతి. తఞ్చ ఖో అప్పం వా బహుం వా దేసేన్తో ఆదికల్యాణాదిప్పకారమేవ దేసేతి.

కథం? ఏకగాథాపి హి సమన్తభద్రకత్తా ధమ్మస్స పఠమపాదేన ఆదికల్యాణా, దుతియతతియపాదేహి మజ్ఝేకల్యాణా, పచ్ఛిమపాదేన పరియోసానకల్యాణా. ఏకానుసన్ధికం సుత్తం నిదానేన ఆదికల్యాణం, నిగమనేన పరియోసానకల్యాణం, సేసేన మజ్ఝేకల్యాణం. నానానుసన్ధికం సుత్తం పఠమానుసన్ధినా ఆదికల్యాణం, పచ్ఛిమేన పరియోసానకల్యాణం, సేసేహి మజ్ఝేకల్యాణం. సకలోపి సాసనధమ్మో అత్తనో అత్థభూతేన సీలేన ఆదికల్యాణో, సమథవిపస్సనామగ్గఫలేహి మజ్ఝేకల్యాణో, నిబ్బానేన పరియోసానకల్యాణో. సీలసమాధీహి వా ఆదికల్యాణో, విపస్సనామగ్గేహి మజ్ఝేకల్యాణో, ఫలనిబ్బానేహి పరియోసానకల్యాణో . బుద్ధసుబోధితాయ వా ఆదికల్యాణో, ధమ్మసుధమ్మతాయ మజ్ఝేకల్యాణో, సఙ్ఘసుప్పటిపత్తియా పరియోసానకల్యాణో. తం సుత్వా తథత్తాయ పటిపన్నేన అధిగన్తబ్బాయ అభిసమ్బోధియా వా ఆదికల్యాణో, పచ్చేకబోధియా మజ్ఝేకల్యాణో, సావకబోధియా పరియోసానకల్యాణో. సుయ్యమానో చేస నీవరణవిక్ఖమ్భనతో సవనేనపి కల్యాణమేవ ఆవహతీతి ఆదికల్యాణో, పటిపజ్జియమానో సమథవిపస్సనాసుఖావహనతో పటిపత్తియాపి కల్యాణమేవ ఆవహతీతి మజ్ఝేకల్యాణో, తథా పటిపన్నో చ పటిపత్తిఫలే నిట్ఠితే తాదిభావావహనతో పటిపత్తిఫలేనపి కల్యాణమేవ ఆవహతీతి పరియోసానకల్యాణో. నాథప్పభవత్తా చ పభవసుద్ధియా ఆదికల్యాణో, అత్థసుద్ధియా మజ్ఝేకల్యాణో , కిచ్చసుద్ధియా పరియోసానకల్యాణో. తస్మా ఏసో భగవా అప్పం వా బహుం వా దేసేన్తో ఆదికల్యాణాదిప్పకారమేవ దేసేతీతి వేదితబ్బో.

సాత్థం సబ్యఞ్జనన్తి ఏవమాదీసు పన యస్మా ఇమం ధమ్మం దేసేన్తో సాసనబ్రహ్మచరియం మగ్గబ్రహ్మచరియఞ్చ పకాసేతి, నానానయేహి దీపేతి; తఞ్చ యథానురూపం అత్థసమ్పత్తియా **సాత్థం,** బ్యఞ్జనసమ్పత్తియా **సబ్యఞ్జనం.** సఙ్కాసనపకాసన-వివరణ-విభజన-ఉత్తానీకరణ-పఞ్ఞత్తి-అత్థపదసమాయోగతో సాత్థం, అక్ఖరపద-బ్యఞ్జనాకారనిరుత్తినిద్దేససమ్పత్తియా సబ్యఞ్జనం. అత్థగమ్భీరతా-పటివేధగమ్భీరతాహి సాత్థం, ధమ్మగమ్భీరతాదేసనాగమ్భీరతాహి సబ్యఞ్జనం. అత్థపటిభానపటిసమ్భిదావిసయతో సాత్థం, ధమ్మనిరుత్తిపటిసమ్భిదావిసయతో సబ్యఞ్జనం. పణ్డితవేదనీయతో పరిక్ఖకజనప్పసాదకన్తి సాత్థం, సద్ధేయ్యతో లోకియజనప్పసాదకన్తి సబ్యఞ్జనం. గమ్భీరాధిప్పాయతో సాత్థం, ఉత్తానపదతో సబ్యఞ్జనం. ఉపనేతబ్బస్స అభావతో సకలపరిపుణ్ణభావేన **కేవలపరిపుణ్ణం;** అపనేతబ్బస్స అభావతో నిద్దోసభావేన **పరిసుద్ధం;** సిక్ఖత్తయపరిగ్గహితత్తా బ్రహ్మభూతేహి సేట్ఠేహి చరితబ్బతో తేసఞ్చ చరియభావతో **బ్రహ్మచరియం.** తస్మా "సాత్థం సబ్యఞ్జనం...పే.... బ్రహ్మచరియం పకాసేతీ"తి వుచ్చతి.

అపిచ యస్మా సనిదానం సఉప్పత్తికఞ్చ దేసేన్తో ఆదికల్యాణం దేసేతి, వేనేయ్యానం అనురూపతో అత్థస్స అవిపరీతతాయ చ హేతుదాహరణయుత్తతో చ మజ్ఝేకల్యాణం, సోతూనం సద్ధాపటిలాభేన నిగమనేన చ పరియోసానకల్యాణం దేసేతి. ఏవం దేసేన్తో చ బ్రహ్మచరియం పకాసేతి. తఞ్చ పటిపత్తియా అధిగమబ్యత్తితో సాత్థం, పరియత్తియా ఆగమబ్యత్తితో సబ్యఞ్జనం, సీలాదిపఞ్చధమ్మక్ఖన్ధయుత్తతో కేవలపరిపుణ్ణం, నిరుపక్కిలేసతో నిత్థరణత్థాయ పవత్తితో లోకామిసనిరపేక్ఖతో చ పరిసుద్ధం, సేట్ఠట్ఠేన బ్రహ్మభూతానం బుద్ధ-పచ్చేకబుద్ధ-బుద్ధసావకానం చరియతో "బ్రహ్మచరియ"న్తి వుచ్చతి. తస్మాపి "సో ధమ్మం దేసేతి ఆదికల్యాణం...పే.... బ్రహ్మచరియం పకాసేతీ"తి వుచ్చతి.

సాధు ఖో పనాతి సున్దరం ఖో పన అత్థావహం సుఖావహన్తి వుత్తం హోతి. **తథారూపానం అరహతన్తి** యథారూపో సో భవ గోతమో, ఏవరూపానం యథాభుచ్చగుణాధిగమేన లోకే అరహన్తోతి లద్ధసద్దానం అరహతం. **దస్సనం హోతీతి** పసాదసోమ్మాని అక్ఖీని ఉమ్మీలిత్వా "దస్సనమత్తమ్పి సాధు హోతీ"తి ఏవం అజ్ఝాసయం కత్వా **అథ ఖో వేరఞ్జో బ్రాహ్మణో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమీతి.**

౨. **యేనాతి** భుమ్మత్థే కరణవచనం. తస్మా యత్థ భగవా తత్థ ఉపసఙ్కమీతి ఏవమేత్థ అత్థో దట్ఠబ్బో . యేన వా కారణేన భగవా దేవమనుస్సేహి ఉపసఙ్కమితబ్బో, తేన కారణేన ఉపసఙ్కమీతి ఏవమేత్థ అత్థో దట్ఠబ్బో. కేన చ కారణేన భగవా ఉపసఙ్కమితబ్బో? నానప్పకారగుణవిసేసాధిగమాధిప్పాయేన, సాదుఫలూపభోగాధిప్పాయేన దిజగణేహి నిచ్చఫలితమహారుక్ఖో వియ. ఉపసఙ్కమీతి చ గతోతి వుత్తం హోతి. **ఉపసఙ్కమిత్వాతి** ఉపసఙ్కమనపరియోసానదీపనం. అథ వా ఏవం గతో తతో ఆసన్నతరం ఠానం భగవతో సమీపసఙ్ఖాతం గన్త్వాతిపి వుత్తం హోతి.

భగవతా సద్ధిం సమ్మోదీతి యథా ఖమనీయాదీని పుచ్ఛన్తో భగవా తేన, ఏవం సోపి భగవతా సద్ధిం సమప్పవత్తమోదో అహోసి, సీతోదకం వియ ఉణ్హోదకేన సమ్మోదితం ఏకీభావం అగమాసి. యాయ చ "కచ్చి, భో, గోతమ, ఖమనీయం; కచ్చి యాపనీయం, కచ్చి భోతో గోతమస్స, చ సావకానఞ్చ అప్పాబాధం అప్పాతఙ్కం లహుట్ఠానం బలం ఫాసువిహారో"తిఆదికాయ కథాయ సమ్మోది, తం పీతిపామోజ్జసఙ్ఖాతం సమ్మోదం జననతో సమ్మోదితుం యుత్తభావతో చ **సమ్మోదనీయం.** అత్థబ్యఞ్జనమధురతాయ సుచిరమ్పి కాలం సారేతుం నిరన్తరం పవత్తేతుం అరహరూపతో సరితబ్బభావతో చ **సారణీయం,** సుయ్యమానసుఖతో వా సమ్మోదనీయం, అనుస్సరియమానసుఖతో సారణీయం. తథా బ్యఞ్జనపరిసుద్ధతాయ సమ్మోదనీయం, అత్థపరిసుద్ధతాయ సారణీయన్తి. ఏవం అనేకేహి పరియాయేహి సమ్మోదనీయం సారణీయం కథం వీతిసారేత్వా పరియోసాపేత్వా నిట్ఠాపేత్వా యేనత్థేన ఆగతో తం పుచ్ఛితుకామో ఏకమన్తం నిసీది.

ఏకమన్తన్తి భావనపుంసకనిద్దేసో "విసమం చన్దిమసూరియా పరివత్తన్తీ"తిఆదీసు (అ. ని. ౪.౭౦) వియ. తస్మా యథా నిసిన్నో ఏకమన్తం నిసిన్నో హోతి తథా నిసీదీతి ఏవమేత్థ అత్థో దట్ఠబ్బో. భుమ్మత్థే వా ఏతం ఉపయోగవచనం. **నిసీదీతి** ఉపావిసి. పణ్డితా హి పురిసా గరుట్ఠానియం ఉపసఙ్కమిత్వా ఆసనకుసలతాయ ఏకమన్తం నిసీదన్తి. అయఞ్చ తేసం అఞ్ఞతరో, తస్మా ఏకమన్తం నిసీది.

కథం నిసిన్నో పన ఏకమన్తం నిసిన్నో హోతీతి? ఛ నిసజ్జదోసే వజ్జేత్వా. సేయ్యథిదం – అతిదూరం, అచ్చాసన్నం, ఉపరివాతం, ఉన్నతప్పదేసం, అతిసమ్ముఖం, అతిపచ్ఛాతి. అతిదూరే నిసిన్నో హి సచే కథేతుకామో హోతి ఉచ్చాసద్దేన కథేతబ్బం హోతి. అచ్చాసన్నే నిసిన్నో సఙ్ఘట్టనం కరోతి. ఉపరివాతే నిసిన్నో సరీరగన్ధేన బాధతి. ఉన్నతప్పదేసే నిసిన్నో అగారవం పకాసేతి. అతిసమ్ముఖా నిసిన్నో సచే దట్ఠుకామో హోతి, చక్ఖునా చక్ఖుం ఆహచ్చ దట్ఠబ్బం హోతి. అతిపచ్ఛా నిసిన్నో సచే దట్ఠుకామో హోతి గీవం పసారేత్వా దట్ఠబ్బం హోతి. తస్మా అయమ్పి ఏతే ఛ నిసజ్జదోసే వజ్జేత్వా నిసీది. తేన వుత్తం – "ఏకమన్తం నిసీదీ"తి.

ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో వేరఞ్జో బ్రాహ్మణో భగవన్తం ఏతదవోచాతి ఏతన్తి ఇదాని వత్తబ్బమత్థం దస్సేతి. **దకారో** పదసన్ధికరో. **అవోచాతి** అభాసి. **సుతం మేతన్తి** సుతం మే ఏతం, ఏతం మయా సుతన్తి ఇదాని వత్తబ్బమత్థం దస్సేతి. **భో గోతమాతి** భగవన్తం గోత్తేన ఆలపతి.

ఇదాని యం తేన సుతం – తం దస్సేన్తో **న సమణో గోతమో**తి ఏవమాదిమాహ. తత్రాయం అనుత్తానపదవణ్ణనా – **బ్రాహ్మణే**తి జాతిబ్రాహ్మణే. **జిణ్ణే**తి జజ్జరీభూతే జరాయ ఖణ్డిచ్చాదిభావం ఆపాదితే. **వుడ్ఢే**తి అఙ్గపచ్చఙ్గానం వుడ్ఢిమరియాదప్పత్తే. **మహల్లకే**తి జాతిమహల్లకతాయ సమన్నాగతే, చిరకాలప్పసుతేతి వుత్తం హోతి. **అద్ధగతే**తి అద్ధానం గతే , ద్వే తయో రాజపరివట్టే అతీతేతి అధిప్పాయో. **వయో అనుప్పత్తే**తి పచ్ఛిమవయం సమ్పత్తే, పచ్ఛిమవయో నామ వస్ససతస్స పచ్ఛిమో తతియభాగో.

అపిచ – **జిణ్ణే**తి పోరాణే, చిరకాలప్పవత్తకులన్వయేతి వుత్తం హోతి. **వుడ్ఢే**తి సీలాచారాదిగుణవుడ్ఢియుత్తే. **మహల్లకే**తి విభవమహత్తతాయ సమన్నాగతే మహద్ధనే మహాభోగే. **అద్ధగతే**తి మగ్గప్పటిపన్నే, బ్రాహ్మణానం వతచరియాదిమరియాదం అవీతిక్కమ్మ చరమానే. **వయోఅనుప్పత్తే**తి జాతివుడ్ఢభావం అన్తిమవయం అనుప్పత్తేతి ఏవమేత్థ యోజనా వేదితబ్బా.

ఇదాని **అభివాదేతీ**తి ఏవమాదీని ''**న సమణో గోతమో**''తి ఏత్థ వుత్తనకారేన యోజేత్వా ఏవమత్థో వేదితబ్బాని – ''న వన్దతి వా, నాసనా వుట్ఠహతి వా, నాపి 'ఇధ భోన్తో నిసీదన్తూ'తి ఏవం ఆసనేన వా ఉపనిమన్తేతీ"తి. ఏత్థ హి వా సద్దో విభావనే నామ అత్థే, "రూపం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా"తిఆదీసు వియ. ఏవం వత్వా అథ అత్తనో అభివాదనాదీని అకరోన్తం భగవన్తం దిస్వా ఆహ – ''**తయిదం భో గోతమ తథేవా**''తి. యం తం మయా సుతం – తం తథేవ, తం సవనఞ్చ మే దస్సనఞ్చ సంసన్దతి సమేతి, అత్థతో ఏకీభావం గచ్ఛతి. "న హి భవం గోతమో...పే.... ఆసనేన వా నిమన్తేతీ"తి ఏవం అత్తనా సుతం దిట్ఠేన నిగమేత్వా నిన్దన్తో ఆహ – ''**తయిదం భో గోతమ న సమ్పన్నమేవా**''తి తం అభివాదనాదీనం అకరణం న యుత్తమేవ.

అథస్స భగవా అత్తుక్కంసనపరవమ్భనదోసం అనుపగమ్మ కరుణాసీతలహదయేన తం అఞ్ఞాణం విధమిత్వా యుత్తభావం దస్సేతుకామో ఆహ – ''**నాహం తం బ్రాహ్మణ ...పే.... ముద్ధాపి తస్స విపతేయ్యా**''తి. తత్రాయం సఙ్ఖేపత్థో – "అహం, బ్రాహ్మణ, అప్పటిహతేన సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణచక్ఖునా ఓలోకేన్తోపి తం పుగ్గలం ఏతస్మిం సదేవకాదిభేదే లోకే న పస్సామి, యమహం అభివాదేయ్యం వా పచ్చుట్ఠేయ్యం వా ఆసనేన వా నిమన్తేయ్యం. అనచ్ఛరియం వా ఏతం, య్వాహం అజ్జ సబ్బఞ్ఞుతం పత్తో ఏవరూపం నిపచ్చకారారహం పుగ్గలం న పస్సామి. అపిచ ఖో యదాపాహం సమ్పతిజాతోవ ఉత్తరాభిముఖో సత్తపదవీతిహారేన గన్త్వా సకలం దససహస్సిలోకధాతుం ఓలోకేసిం; తదాపి ఏతస్మిం సదేవకాదిభేదే లోకే తం పుగ్గలం న పస్సామి, యమహం అభివాదేయ్యం వా పచ్చుట్ఠేయ్యం వా ఆసనేన వా నిమన్తేయ్యం. అథ ఖో మం సోళసకప్పసహస్సాయుకో ఖీణాసవమహాబ్రహ్మాపి అఞ్జలిం పగ్గహేత్వా "త్వం లోకే మహాపురిసో, త్వం సదేవకస్స లోకస్స అగ్గో చ జేట్ఠో చ సేట్ఠో చ, నత్థి తయా ఉత్తరితరో"తి సఞ్జాతసోమనస్సో పతిమానేసి; తదాపి చాహం అత్తనా ఉత్తరితరం అపస్సన్తో ఆసభిం వాచం నిచ్ఛారేసిం – "అగ్గోహమస్మి లోకస్స, జేట్ఠోహమస్మి లోకస్స, సేట్ఠోహమస్మి లోకస్సా"తి. ఏవం సమ్పతిజాతస్సపి మయ్హం అభివాదనాదిరహో పుగ్గలో నత్థి, స్వాహం ఇదాని సబ్బఞ్ఞుతం పత్తో కం అభివాదేయ్యం వా... పే.... ఆసనేన వా నిమన్తేయ్యం. తస్మా త్వం, బ్రాహ్మణ, మా తథాగతే ఏవరూపం నిపచ్చకారం పత్థయిత్థ. యఞ్హి, బ్రాహ్మణ, తథాగతో అభివాదేయ్య వా...పే.... ఆసనేన వా నిమన్తేయ్య, ముద్ధాపి తస్స పుగ్గలస్స రత్తిపరియోసానే పరిపాకసిథిలబన్ధనం వణ్టా పవుత్తతాలఫలమివ గీవతో పచ్ఛిజ్జిత్వా సహసావ భూమియం విపతేయ్యాతి.

౩. ఏవం వుత్తేపి బ్రాహ్మణో దుప్పఞ్ఞతాయ తథాగతస్స లోకే జేట్ఠభావం అసల్లక్ఖేన్తో కేవలం తం వచనం అసహమానో ఆహ – ''**అరసరూపో భవం గోతమో**''తి. అయం కిరస్స అధిప్పాయో – యం లోకే అభివాదనపచ్చుట్ఠానఅఞ్జలికమ్మసామీచికమ్మం "సామగ్గిరసో"తి వుచ్చతి, తం భోతో గోతమస్స నత్థి , తస్మా అరసరూపో భవం గోతమో, అరసజాతికో అరససభావోతి. అథస్స భగవా చిత్తముదుభావజననత్థం ఉజువిపచ్చనీకభావం పరిహరన్తో అఞ్ఞథా తస్స వచనస్సత్థం అత్తని సన్దస్సేన్తో ''**అత్థి ఖ్వేస బ్రాహ్మణ పరియాయో**''తిఆదిమాహ.

తత్థ **పరియాయోతి** కారణం; అయఞ్హి పరియాయసద్దో దేసనా-వార-కారణేసు వత్తతి. "మధుపిణ్డికపరియాయోత్వేవ నం ధారేహీ"తిఆదీసు (మ॰ ని॰ ౧.౨౦౫) హి ఏస దేసనాయం వత్తతి. "కస్స ను ఖో, ఆనన్ద, అజ్జ పరియాయో భిక్ఖునియో ఓవదితు"న్తిఆదీసు (మ॰ ని॰ ౩.౩౯౮) వారే. "సాధు, భన్తే, భగవా అఞ్ఞం పరియాయం ఆచిక్ఖతు, యథాయం భిక్ఖుసఙ్ఘో అఞ్ఞాయ సణ్ఠహేయ్యా"తిఆదీసు (పారా॰ ౧౬౫) కారణే. స్వాయమిధ కారణే వత్తతి . తస్మా ఏత్థ ఏవమత్థో దట్ఠబ్బో – అత్థి ఖో, బ్రాహ్మణ, ఏతం కారణం; యేన కారణేన మం "అరసరూపో భవం గోతమో"తి వదమానో పుగ్గలో సమ్మా వదేయ్య, అవితథవాదీతి సఙ్ఖ్యం గచ్ఛేయ్య. కతమో పన సోతి? యే తే బ్రాహ్మణ రూపరసా...పే॰... ఫోట్ఠబ్బరసా తే తథాగతస్స పహీనాతి. కిం వుత్తం హోతి? యే తే జాతివసేన వా ఉపపత్తివసేన వా సేట్ఠసమ్మతానమ్పి పుథుజ్జనానం రూపారమ్మణాదీని అస్సాదేన్తానం అభినన్దన్తానం రజ్జన్తానం ఉప్పజ్జన్తి కామసుఖస్సాదసఙ్ఖాతా రూపరససద్దగన్ధరసఫోట్ఠబ్బరసా, యే ఇమం లోకం గీవాయ బన్ధిత్వా వియ ఆవిఞ్ఛన్తి, వత్థారమ్మణాదిసామగ్గియఞ్చ ఉప్పన్నత్తా సామగ్గిరసాతి వుచ్చన్తి, తే సబ్బేపి తథాగతస్స పహీనాతి. మయ్హం పహీనాతి వత్తబ్బేపి మమాకారేన అత్తానం అనుక్ఖిపన్తో ధమ్మం దేసేతి. దేసనావిలాసో వా ఏస భగవతో.

తత్థ **పహీనాతి** చిత్తసన్తానతో విగతా జహితా వా. ఏతస్మిం పనత్థే కరణే సామివచనం దట్ఠబ్బం. అరియమగ్గసత్థేన ఉచ్ఛిన్నం తణ్హావిజ్జామయం మూలమేతేసన్తి **ఉచ్ఛిన్నమూలా**. తాలవత్థు వియ నేసం వత్థు కతన్తి **తాలావత్థుకతా**. యథా హి తాలరుక్ఖం సమూలం ఉద్ధరిత్వా తస్స వత్థుమత్తే తస్మిం పదేసే కతే న పున తస్స తాలస్స ఉప్పత్తి పఞ్ఞాయతి; ఏవం అరియమగ్గసత్థేన సమూలే రూపాదిరసే ఉద్ధరిత్వా తేసం పుబ్బే ఉప్పన్నపుబ్బభావేన వత్థుమత్తే చిత్తసన్తానే కతే సబ్బేపి తే "తాలావత్థుకతా"తి వుచ్చన్తి. అవిరూళ్హిధమ్మత్తా వా మత్థకచ్ఛిన్నతాలో వియ కతాతి తాలావత్థుకతా. యస్మా పన ఏవం తాలావత్థుకతా అనభావంకతా హోన్తి, యథా నేసం పచ్ఛాభావో న హోతి, తథా కతా హోన్తి; తస్మా ఆహ – ''**అనభావంకతా**''తి. అయఞ్హేత్థ పదచ్ఛేదో – అనుఅభావం కతా **అనభావంకతాతి**. "అనభావం గతా"తిపి పాఠో, తస్స అనుఅభావం గతాతి అత్థో. తత్థ పదచ్ఛేదో అనుఅభావం గతా అనభావం గతాతి, యథా అనుఅచ్ఛరియా అనచ్ఛరియాతి. **ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మాతి** అనాగతే అనుప్పజ్జనకసభావా. యే హి అభావం గతా, తే పున కథం ఉప్పజ్జిస్సన్తి? తేనాహ – "అనభావం గతా ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మా"తి.

అయం ఖో బ్రాహ్మణ పరియాయోతి ఇదం ఖో, బ్రాహ్మణ, కారణం యేన మం సమ్మా వదమానో వదేయ్య "అరసరూపో సమణో గోతమో"తి. **నో చ ఖో యం త్వం సన్ధాయ వదేసీతి** యఞ్చ ఖో త్వం సన్ధాయ వదేసి, సో పరియాయో న హోతి. కస్మా పన భగవా ఏవమాహ? నను ఏవం వుత్తే యో బ్రాహ్మణేన వుత్తో సామగ్గిరసో తస్స అత్తని విజ్జమానతా అనుఞ్ఞాతా హోతీతి. వుచ్చతే, న హోతి. యో హి తం సామగ్గిరసం కాతుం భబ్బో హుత్వా న కరోతి, సో తదభావేన అరసరూపోతి

వత్తబ్బో భవేయ్య. భగవా పన అభబ్బోవ ఏతం కాతుం, తేనస్స కరణే అభబ్బతం పకాసేన్తో ఆహ – "నో చ ఖో యం త్వం సన్ధాయ వదేసీ"తి. యం పరియాయం సన్ధాయ త్వం మం "అరసరూపో"తి వదేసి, సో అమ్హేసు నేవ వత్తబ్బోతి.

౪. ఏవం బ్రాహ్మణో అత్తనా అధిప్పేతం అరసరూపతం ఆరోపేతుం అసక్కోన్తో అథాపరం **నిబ్భోగో భవం గోతమో**తిఆదిమాహ. సబ్బపరియాయేసు చేత్థ వుత్తనయేనేవ యోజనక్కమం విదిత్వా సన్ధాయ భాసితమత్థం ఏవం వేదితబ్బం. బ్రాహ్మణో తమేవ వయోవుడ్ఢానం అభివాదనకమ్మాదిం లోకే సామగ్గిపరిభోగోతి మఞ్ఞమానో తదభావేన భగవన్తం **నిబ్భోగో**తి ఆహ. భగవా పన య్వాయం రూపాదీసు సత్తానం ఛన్దరాగపరిభోగో తదభావం అత్తని సమ్పస్సమానో అపరమ్పి పరియాయం అనుజానాతి.

౫. పున బ్రాహ్మణో యం లోకే వయోవుడ్ఢానం అభివాదనాదికులసముదాచారకమ్మం లోకియా కరోన్తి తస్స అకిరియం సమ్పస్సమానో భగవన్తం **అకిరియవాదో**తి ఆహ. భగవా పన, యస్మా కాయదుచ్చరితాదీనం అకిరియం వదతి తస్మా, తం అకిరియవాదం అత్తని సమ్పస్సమానో అపరమ్పి పరియాయం అనుజానాతి. తత్థ చ **కాయదుచ్చరిత**న్తి పాణాతిపాత-అదిన్నాదాన-మిచ్ఛాచారచేతనా వేదితబ్బా. **వచీదుచ్చరిత**న్తి ముసావాద-పిసుణవాచా-ఫరుసవాచా-సమ్ఫప్పలాపచేతనా వేదితబ్బా. **మనోదుచ్చరిత**న్తి అభిజ్ఝాబ్యాపాదమిచ్ఛాదిట్ఠియో వేదితబ్బా. ఠపేత్వా తే ధమ్మే, అవసేసా అకుసలా ధమ్మా ''**అనేకవిహితా పాపకా అకుసలా ధమ్మా**''తి వేదితబ్బా.

౬. పున బ్రాహ్మణో తమేవ అభివాదనాదికమ్మం భగవతి అపస్సన్తో ఇమం "ఆగమ్మ అయం లోకతన్తి లోకపవేణీ ఉచ్ఛిజ్జతీ"తి మఞ్ఞమానో భగవన్తం **ఉచ్ఛేదవాదో**తి ఆహ. భగవా పన యస్మా అట్ఠసు లోభసహగతచిత్తేసు పఞ్చకామగుణికరాగస్స ద్వీసు అకుసలచిత్తేసు ఉప్పజ్జమానకదోసస్స చ అనాగామిమగ్గేన ఉచ్ఛేదం వదతి. సబ్బాకుసలసమ్భవస్స పన నిరవసేసస్స మోహస్స అరహత్తమగ్గేన ఉచ్ఛేదం వదతి. ఠపేత్వా తే తయో, అవసేసానం పాపకానం అకుసలానం ధమ్మానం యథానురూపం చతూహి మగ్గేహి ఉచ్ఛేదం వదతి; తస్మా తం ఉచ్ఛేదవాదం అత్తని సమ్పస్సమానో అపరమ్పి పరియాయం అనుజానాతి.

౭. పున బ్రాహ్మణో "జిగుచ్ఛతి మఞ్ఞే సమణో గోతమో ఇదం వయోవుడ్ఢానం అభివాదనాదికులసముదాచారకమ్మం, తేన తం న కరోతీ"తి మఞ్ఞమానో భగవన్తం **జేగుచ్ఛీ**తి ఆహ. భగవా పన యస్మా జిగుచ్ఛతి కాయదుచ్చరితాదీహి; కిం వుత్తం హోతి ? యఞ్చ తివిధం కాయదుచ్చరితం, యఞ్చ చతుబ్బిధం వచీదుచ్చరితం, యఞ్చ తివిధం మనోదుచ్చరితం, యా చ ఠపేత్వా తాని దుచ్చరితాని అవసేసానం లామకట్ఠేన పాపకానం అకోసల్లసమ్భూతట్ఠేన అకుసలానం ధమ్మానం సమాపత్తి సమాపజ్జనా సమఙ్గిభావో, తం సబ్బమ్పి గూథం వియ మణ్డనకజాతియో పురిసో జిగుచ్ఛతి హిరీయతి, తస్మా తం జేగుచ్ఛితం అత్తని సమ్పస్సమానో అపరమ్పి పరియాయం అనుజానాతి. తత్థ ''**కాయదుచ్చరితేనా**''తి ఉపయోగత్థే కరణవచనం దట్ఠబ్బం.

౮. పున బ్రాహ్మణో తమేవ అభివాదనాదికమ్మం భగవతి అపస్సన్తో "అయం ఇమం లోకజేట్ఠకకమ్మం వినేతి వినాసేతి, అథ వా యస్మా ఏతం సామీచికమ్మం న కరోతి తస్మా అయం వినేతబ్బో నిగ్గణ్హితబ్బో"తి మఞ్ఞమానో భగవన్తం **వేనయికో**తి ఆహ. తత్రాయం పదత్థో – వినయతీతి వినయో, వినాసేతీతి వుత్తం హోతి. వినయో ఏవ **వేనయికో**, వినయం వా అరహతీతి **వేనయికో**, నిగ్గహం అరహతీతి వుత్తం హోతి. భగవా పన, యస్మా రాగాదీనం వినయాయ వూపసమాయ ధమ్మం దేసేతి,

తస్మా వేనయికో హోతి. అయమేవ చేత్థ పదత్థో – వినయాయ ధమ్మం దేసేతీతి వేనయికో. విచిత్రా హి తద్ధితవుత్తి! స్వాయం తం వేనయికభావం అత్తని సమ్పస్సమానో అపరమ్పి పరియాయం అనుజానాతి.

౯. పున బ్రాహ్మణో యస్మా అభివాదనాదీని సామీచికమ్మాని కరోన్తా వయోవుడ్ఢే తోసేన్తి హాసేన్తి, అకరోన్తా పన తాపేన్తి విహేసేన్తి దోమనస్సం నేసం ఉప్పాదేన్తి, భగవా చ తాని న కరోతి; తస్మా "అయం వయోవుడ్ఢే తపతీ"తి మఞ్ఞమానో సప్పురిసాచారవిరహితత్తా వా "కపణపురిసో అయ"న్తి మఞ్ఞమానో భగవన్తం **తపస్సీ**తి ఆహ. తత్రాయం పదత్థో – తపతీతి తపో, రోసేతి విహేసేతీతి వుత్తం హోతి, సామీచికమ్మాకరణస్సేతం నామం. తపో అస్స అత్థీతి **తపస్సీ**. దుతియే అత్థవికప్పే బ్యఞ్జనాని అవిచారేత్వా లోకే కపణపురిసో "తపస్సీ"తి వుచ్చతి. భగవా పన యే అకుసలా ధమ్మా లోకం తపనతో తపనీయాతి వుచ్చన్తి, తేసం పహీనత్తా యస్మా తపస్సీతి సఙ్ఖ్యం గతో, తస్మా తం తపస్సితం అత్తని సమ్పస్సమానో అపరమ్పి పరియాయం అనుజానాతి. తత్రాయం పదత్థో – తపన్తీతి తపా, అకుసలధమ్మానమేతం అధివచనం. వుత్తమ్పి హేతం – "ఇధ తప్పతి పేచ్చ తప్పతీ"తి. తథా తే తపే అస్సి నిరస్సి పహాసి విద్ధంసేసీతి తపస్సీ.

౧౦. పున బ్రాహ్మణో తం అభివాదనాదికమ్మం దేవలోకగబ్భసమ్పత్తియా దేవలోకపటిసన్ధిపటిలాభాయ సంవత్తతీతి మఞ్ఞమానో భగవతి చస్స అభావం దిస్వా భగవన్తం **అపగబ్భో**తి ఆహ. కోధవసేన వా భగవతో మాతుకుచ్ఛిస్మిం పటిసన్ధిగ్గహణే దోసం దస్సేన్తోపి ఏవమాహ. తత్రాయం పదత్థో – గబ్భతో అపగతోతి **అపగబ్భో**, అభబ్బో దేవలోకూపపత్తిం పాపుణితున్తి అధిప్పాయో. హీనో వా గబ్భో అస్సాతి అపగబ్భో, దేవలోకగబ్భపరిబాహిరత్తా ఆయతిం హీనగబ్భపటిలాభభాగీతి, హీనో వాస్స మాతుకుచ్ఛిమ్హి గబ్భవాసో అహోసీతి అధిప్పాయో. భగవతో పన యస్మా ఆయతిం గబ్భసేయ్యా అపగతా, తస్మా సో తం అపగబ్భతం అత్తని సమ్పస్సమానో అపరమ్పి పరియాయం అనుజానాతి. తత్ర చ **యస్స ఖో బ్రాహ్మణ ఆయతిం గబ్భసేయ్యా పునబ్భవాభినిబ్బత్తి పహీనా**తి ఏతేసం పదానం ఏవమత్థో దట్ఠబ్బో – బ్రాహ్మణ, యస్స పుగ్గలస్స అనాగతే గబ్భసేయ్యా, పునబ్భవే చ అభినిబ్బత్తి అనుత్తరేన మగ్గేన విహతకారణత్తా పహీనాతి. గబ్భసేయ్యగ్గహణేన చేత్థ జలాబుజయోని గహితా. పునబ్భవాభినిబ్బత్తిగ్గహణేన ఇతరా తిస్సోపి.

అపిచ గబ్భస్స సేయ్యా **గబ్భసేయ్యా**, పునబ్భవో ఏవ అభినిబ్బత్తి **పునబ్భవాభినిబ్బత్తీ**తి ఏవమేత్థ అత్థో దట్ఠబ్బో. యథా చ విఞ్ఞాణట్ఠితీతి వుత్తేపి న విఞ్ఞాణతో అఞ్ఞా ఠితి అత్థి, ఏవమిధాపి న గబ్భతో అఞ్ఞా సేయ్యాతి వేదితబ్బా. అభినిబ్బత్తి చ నామ యస్మా పునబ్భవభూతాపి అపునబ్భవభూతాపి అత్థి, ఇధ చ పునబ్భవభూతా అధిప్పేతా. తస్మా వుత్తం – "పునబ్భవో ఏవ అభినిబ్బత్తి పునబ్భవాభినిబ్బత్తీ"తి.

౧౧. ఏవం ఆగతకాలతో పట్ఠాయ అరసరూపతాదీహి అట్ఠహి అక్కోసవత్థూహి అక్కోసన్తమ్పి బ్రాహ్మణం భగవా ధమ్మిస్సరో ధమ్మరాజా ధమ్మస్సామీ తథాగతో అనుకమ్పాయ సీతలేనేవ చక్ఖునా ఓలోకేన్తో యం ధమ్మధాతుం పటివిజ్ఝిత్వా దేసనావిలాసప్పత్తో హోతి, తస్సా ధమ్మధాతుయా సుప్పటివిద్ధత్తా విగతవలాహకే అన్తలిక్ఖే సముబ్భగ్గతో పుణ్ణచన్దో వియ సరదకాలే సూరియో వియ చ బ్రాహ్మణస్స హదయన్ధకారం విధమన్తో తానియేవ అక్కోసవత్థూని తేన తేన పరియాయేన అఞ్ఞథా దస్సేత్వా, పునపి అత్తనో కరుణావిప్ఫారం అట్ఠహి లోకధమ్మేహి అకమ్పియభావేన పటిలద్ధం, తాదిగుణలక్ఖణం పథవీసమచిత్తతం అకుప్పధమ్మతఞ్చ పకాసేన్తో "అయం బ్రాహ్మణో కేవలం పలితసిరఖణ్డదన్తవలిత్తచతాదీహి అత్తనో వుడ్ఢభావం సఞ్జానాతి, నో చ ఖో జానాతి అత్తానం జాతియా అనుగతం జరాయ అనుసటం బ్యాధినా అభిభూతం మరణేన అబ్భాహతం వట్టఖాణుభూతం అజ్జ మరిత్వా పున స్వేవ

ఉత్తానసయనదారకభావగమనీయం. మహన్తేన ఖో పన ఉస్సాహేన మమ సన్తికం ఆగతో, తదస్స ఆగమనం సాత్థకం హోతూ"తి చిన్తేత్వా ఇమస్మిం లోకే అత్తనో అప్పటిసమం పురేజాతభావం దస్సేన్తో **సేయ్యథాపి బ్రాహ్మణా**తిఆదినా నయేన బ్రాహ్మణస్స ధమ్మదేసనం వడ్ఢేసి.

తత్థ **సేయ్యథా**తి ఓపమ్మత్థే నిపాతో; **పీ**తి సమ్భావనత్థే; ఉభయేనాపి యథా నామ బ్రాహ్మణాతి దస్సేతి. **కుక్కుటియా అణ్డాని అట్ఠ వా దస వా ద్వాదస వా**తి ఏత్థ పన కిఞ్చాపి కుక్కుటియా వుత్తప్పకారతో ఊనాధికానిపి అణ్డాని హోన్తి, అథ ఖో వచనసిలిట్ఠతాయ ఏవం వుత్తన్తి వేదితబ్బం. ఏవఞ్హి లోకే సిలిట్ఠవచనం హోతి. **తానస్సూ**తి తాని అస్సు, భవేయ్యున్తి వుత్తం హోతి. **కుక్కుటియా సమ్మా అధిసయితానీ**తి తాయ జనేత్తియా కుక్కుటియా పక్ఖే పసారేత్వా తేసం ఉపరి సయన్తియా సమ్మా అధిసయితాని. **సమ్మా పరిసేదితానీ**తి కాలేన కాలం ఉతుం గణ్హాపేన్తియా సుట్ఠు సమన్తతో సేదితాని, ఉస్మీకతానీతి వుత్తం హోతి. **సమ్మా పరిభావితానీ**తి కాలేన కాలం సుట్ఠు సమన్తతో భావితాని, కుక్కుటగన్ధం గాహాపితానీతి వుత్తం హోతి.

ఇదాని యస్మా తాయ కుక్కుటియా ఏవం తీహి పకారేహి తాని అణ్డాని పరిపాలియమానాని న పూతీని హోన్తి. యోపి నేసం అల్లసినేహో సో పరియాదానం గచ్ఛతి. కపాలం తనుకం హోతి, పాదనఖసిఖా చ ముఖతుణ్డకఞ్చ ఖరం హోతి, కుక్కుటపోతకా పరిపాకం గచ్ఛన్తి, కపాలస్స తనుకత్తా బహిద్ధా ఆలోకో అన్తో పఞ్ఞాయతి. అథ తే కుక్కుటపోతకా "చిరం వత మయం సఙ్కుటితహత్థపాదా సమ్బాధే సయిమ్హా, అయఞ్చ బహి ఆలోకో దిస్సతి, ఏత్థ దాని నో సుఖవిహారో భవిస్సతీ"తి నిక్ఖమితుకామా హుత్వా కపాలం పాదేన పహరన్తి, గీవం పసారేన్తి. తతో తం కపాలం ద్వేధా భిజ్జతి, కుక్కుటపోతకా పక్ఖే విధునన్తా తఙ్ఖణానురూపం విరవన్తా నిక్ఖమన్తి. ఏవం నిక్ఖమన్తానఞ్చ నేసం యో పఠమతరం నిక్ఖమతి సో 'జేట్ఠో'తి వుచ్చతి. తస్మా భగవా తాయ ఉపమాయ అత్తనో జేట్ఠకభావం సాధేతుకామో బ్రాహ్మణం పుచ్ఛి – ''**యో ను ఖో తేసం కుక్కుటచ్ఛాపకానం...పే.... కిన్తి స్వస్స వచనీయో**''తి. తత్థ **కుక్కుటచ్ఛాపకాన**న్తి కుక్కుటపోతకానం. **కిన్తి స్వస్స వచనీయో**తి సో కిన్తి వచనీయో అస్స, కిన్తి వత్తబ్బో భవేయ్య జేట్ఠో వా కనిట్ఠో వాతి. సేసం ఉత్తానత్థమేవ.

తతో బ్రాహ్మణో ఆహ – "**జేట్ఠోతిస్స భో గోతమ వచనీయో**''తి. భో, గోతమ, సో **జేట్ఠో** ఇతి అస్స వచనీయో. కస్మాతి చే? సో హి నేసం జేట్ఠో, తస్మా సో నేసం వుడ్ఢతరోతి అత్థో. అథస్స భగవా ఓపమ్మం సమ్పటిపాదేన్తో ఆహ – ''**ఏవమేవ ఖో అహం బ్రాహ్మణా**''తిఆది. యథా సో కుక్కుటచ్ఛాపకో జేట్ఠోతి సఙ్ఖ్యం గచ్ఛతి; ఏవం అహమ్పి అవిజ్జాగతాయ పజాయ. అవిజ్జాగతాయాతి **అవిజ్జా** వుచ్చతి అఞ్ఞాణం, తత్థ గతాయ. **పజాయా**తి సత్తాధివచనమేతం. తస్మా ఏత్థ అవిజ్జణ్డకోసస్స అన్తో పవిట్ఠేసు సత్తేసూతి ఏవం అత్థో దట్ఠబ్బో. **అణ్డభూతాయా**తి అణ్డే భూతాయ జాతాయ సఞ్జాతాయ. యథా హి అణ్డే నిబ్బత్తా ఏకచ్చే సత్తా అణ్డభూతాతి వుచ్చన్తి; ఏవమయం సబ్బాపి పజా అవిజ్జణ్డకోసే నిబ్బత్తత్తా అణ్డభూతాతి వుచ్చతి. **పరియోనద్ధాయా**తి తేన అవిజ్జణ్డకోసేన సమన్తతో ఓనద్ధాయ బద్ధాయ వేఠితాయ . **అవిజ్జణ్డకోసం పదాలేత్వా**తి తం అవిజ్జామయం అణ్డకోసం భిన్దిత్వా . **ఏకోవ లోకే**తి సకలేపి లోకసన్నివాసే అహమేవ ఏకో అదుతియో. **అనుత్తరం సమ్మాసమ్బోధిం అభిసమ్బుద్ధో**తి అనుత్తరన్తి ఉత్తరవిరహితం సబ్బసేట్ఠం. **సమ్మాసమ్బోధి**న్తి సమ్మా సామఞ్చ బోధిం; అథ వా పసత్థం సున్దరఞ్చ బోధిం; బోధీతి రుక్ఖోపి మగ్గోపి సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణమ్పి నిబ్బానమ్పి వుచ్చతి. "బోధిరుక్ఖమూలే పఠమాభిసమ్బుద్ధో"తి (మహావ. ౧; ఉదా. ౧) చ "అన్తరా చ గయం అన్తరా చ బోధి"న్తి (మహావ. ౧౧; మ. ని. ౧.౨౮౫) చ ఆగతట్ఠానేసు హి రుక్ఖో బోధీతి వుచ్చతి. "బోధి వుచ్చతి చతూసు మగ్గేసు ఞాణ"న్తి (చూళని. ఖగ్గవిసాణసుత్తనిద్దేస ౧౨౧) ఆగతట్ఠానే మగ్గో. "పప్పోతి బోధిం వరభూరిమేధసో"తి (దీ. ని. ౩.౨౧౭) ఆగతట్ఠానే సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణం. "పత్వాన బోధిం

అమతం అసఙ్ఖత”న్తి ఆగతట్ఠానే నిబ్బానం. ఇధ పన భగవతో అరహత్తమగ్గఞాణం అధిప్పేతం. సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణన్తిపి వదన్తి. అఞ్ఞేసం అరహత్తమగ్గో అనుత్తరా బోధి హోతి, న హోతీతి? న హోతి. కస్మా? అసబ్బగుణదాయకత్తా. తేసఞ్హి కస్సచి అరహత్తమగ్గో అరహత్తఫలమేవ దేతి, కస్సచి తిస్సో విజ్జా, కస్సచి ఛ అభిఞ్ఞా, కస్సచి చతస్సో పటిసమ్భిదా, కస్సచి సావకపారమిఞాణం. పచ్చేకబుద్ధానమ్పి పచ్చేకబోధిఞాణమేవ దేతి. బుద్ధానం పన సబ్బగుణసమ్పత్తిం దేతి, అభిసేకో వియ రఞ్ఞో సబ్బలోకిస్సరియభావం. తస్మా అఞ్ఞస్స కస్సచిపి అనుత్తరా బోధి న హోతీతి. **అభిసమ్బుద్ధోతి** అబ్భఞ్ఞాసిం పటివిజ్ఝిం; పత్తోమ్హి అధిగతోమ్హీతి వుత్తం హోతి.

ఇదాని యదేతం భగవతా “**ఏవమేవ ఖో అహం బ్రాహ్మణా**”తి ఆదినా నయేన వుత్తం ఓపమ్మసమ్పటిపాదనం, తం ఏవమత్థేన సద్ధిం సంసన్దిత్వా వేదితబ్బం. యథా హి తస్సా కుక్కుటియా అత్తనో అణ్డేసు అధిసయనాదితివిధకిరియాకరణం; ఏవం బోధిపల్లఙ్కే నిసిన్నస్స బోధిసత్తభూతస్స భగవతో అత్తనో చిత్తసన్తానే అనిచ్చం దుక్ఖం అనత్తాతి తివిధానుపస్సనాకరణం. కుక్కుటియా తివిధకిరియాసమ్పాదనేన అణ్డానం అపూతిభావో వియ బోధిసత్తభూతస్స భగవతో తివిధానుపస్సనాసమ్పాదనేన విపస్సనాఞాణస్స అపరిహాని. కుక్కుటియా తివిధకిరియాకరణేన అణ్డానం అల్లసినేహపరియాదానం వియ బోధిసత్తభూతస్స భగవతో తివిధానుపస్సనాసమ్పాదనేన భవత్తయానుగతనికన్తిసినేహపరియాదానం. కుక్కుటియా తివిధకిరియాకరణేన అణ్డకపాలానం తనుభావో వియ బోధిసత్తభూతస్స భగవతో తివిధానుపస్సనాసమ్పాదనేన అవిజ్జణ్డకోసస్స తనుభావో. కుక్కుటియా తివిధకిరియాకరణేన కుక్కుటచ్ఛాపకస్స పాదనఖసిఖాతుణ్డకానం థద్ధఖరభావో వియ బోధిసత్తభూతస్స భగవతో తివిధానుపస్సనాసమ్పాదనేన విపస్సనాఞాణస్స తిక్ఖఖరవిప్పసన్నసూరభావో. కుక్కుటియా తివిధకిరియాకరణేన కుక్కుటచ్ఛాపకస్స పరిపాకకాలో వియ బోధిసత్తభూతస్స భగవతో తివిధానుపస్సనాసమ్పాదనేన విపస్సనాఞాణస్స పరిపాకకాలో వడ్ఢితకాలో గబ్భగ్గహణకాలో వేదితబ్బో.

తతో కుక్కుటియా తివిధకిరియాకరణేన కుక్కుటచ్ఛాపకస్స పాదనఖసిఖాయ వా ముఖతుణ్డకేన వా అణ్డకోసం పదాలేత్వా పక్ఖే పప్ఫోటేత్వా సోత్థినా అభినిబ్భిదాకాలో వియ బోధిసత్తభూతస్స భగవతో తివిధానుపస్సనాసమ్పాదనేన విపస్సనాఞాణం గబ్భం గణ్హాపేత్వా అనుపుబ్బాధిగతేన అరహత్తమగ్గేన అవిజ్జణ్డకోసం పదాలేత్వా అభిఞ్ఞాపక్ఖే పప్ఫోటేత్వా సోత్థినా సకలబుద్ధగుణసచ్ఛికతకాలో వేదితబ్బోతి.

స్వాహం బ్రాహ్మణ జేట్ఠో సేట్ఠో లోకస్సాతి సో అహం బ్రాహ్మణ యథా తేసం కుక్కుటపోతకానం పఠమతరం అణ్డకోసం పదాలేత్వా అభినిబ్భిదో కుక్కుటపోతకో జేట్ఠో హోతి; ఏవం అవిజ్జాగతాయ పజాయ తం అవిజ్జణ్డకోసం పదాలేత్వా పఠమతరం అరియాయ జాతియా జాతత్తా జేట్ఠో వుడ్ఢతరోతి సఙ్ఖ్యం గతో. సబ్బగుణేహి పన అప్పటిసమత్తా సేట్ఠోతి.

ఏవం భగవా అత్తనో అనుత్తరం జేట్ఠసేట్ఠభావం బ్రాహ్మణస్స పకాసేత్వా ఇదాని యాయ పటిపదాయ తం అధిగతో తం పటిపదం పుబ్బభాగతో పభుతి దస్సేతుం “**ఆరద్ధం ఖో పన మే బ్రాహ్మణా**”తిఆదిమాహ. ఇమం వా భగవతో అనుత్తరం జేట్ఠసేట్ఠభావం సుత్వా బ్రాహ్మణస్స చిత్తమేవముప్పన్నం – “కాయ ను ఖో పటిపదాయ ఇమం పత్తో”తి. తస్స చిత్తమఞ్ఞాయ “ఇమాయాహం పటిపదాయ ఇమం అనుత్తరం జేట్ఠసేట్ఠభావం పత్తో”తి దస్సేన్తో ఏవమాహ. తత్థ **ఆరద్ధం ఖో పన మే బ్రాహ్మణ వీరియం అహోసీ**తి బ్రాహ్మణ, న మయా అయం అనుత్తరో జేట్ఠసేట్ఠభావో కుసీతేన ముట్ఠస్సతినా సారద్ధకాయేన విక్ఖిత్తచిత్తేన అధిగతో, అపిచ ఖో తదధిగమాయ ఆరద్ధం ఖో పన మే వీరియం అహోసి, బోధిమణ్డే నిసిన్నేన

మయా చతురఙ్గసమన్నాగతం వీరియం ఆరద్ధం అహోసి, పగ్గహితం అసిథిలప్పవత్తితన్తి వుత్తం హోతి. ఆరద్ధత్తాయేవ చ మే తం **అసల్లీనం** అహోసి. న కేవలఞ్చ వీరియమేవ, సతిపి మే ఆరమ్మణాభిముఖీభావేన **ఉపట్ఠితా** అహోసి. ఉపట్ఠితత్తాయేవ చ **అసమ్ముట్ఠా. పస్సద్ధో కాయో అసారద్ధో**తి కాయచిత్తపస్సద్ధివసేన కాయోపి మే పస్సద్ధో అహోసి . తత్థ యస్మా నామకాయే పస్సద్ధే రూపకాయోపి పస్సద్ధోయేవ హోతి, తస్మా నామకాయో రూపకాయోతి అవిసేసేత్వావ పస్సద్ధో కాయోతి వుత్తం. **అసారద్ధో**తి సో చ ఖో పస్సద్ధత్తాయేవ అసారద్ధో, విగతదరథోతి వుత్తం హోతి. **సమాహితం చిత్తం ఏకగ్గ**న్తి చిత్తమ్పి మే సమ్మా ఆహితం సుట్ఠు ఠపితం అప్పితం వియ అహోసి; సమాహితత్తా ఏవ చ ఏకగ్గం అచలం నిప్ఫన్దనన్తి. ఏత్తావతా ఝానస్స పుబ్బభాగపటిపదా కథితా హోతి.

పఠమజ్ఝానకథా

ఇదాని ఇమాయ పటిపదాయ అధిగతం పఠమజ్ఝానం ఆదిం కత్వా విజ్జత్తయపరియోసానం విసేసం దస్సేన్తో ''**సో ఖో అహ**''న్తి ఆదిమాహ. తత్థ **వివిచ్చేవ కామేహి వివిచ్చ అకుసలేహి ధమ్మేహీ**తిఆదీనం కిఞ్చాపి “తత్థ కతమే కామా? ఛన్దో కామో, రాగో కామో, ఛన్దరాగో కామో; సఙ్కప్పో కామో, రాగో కామో, సఙ్కప్పరాగో కామో – ఇమే వుచ్చన్తి కామా. తత్థ కతమే అకుసలా ధమ్మా? కామచ్ఛన్దో…పే.… విచికిచ్ఛా – ఇమే వుచ్చన్తి అకుసలా ధమ్మా. ఇతి ఇమేహి చ కామేహి ఇమేహి చ అకుసలేహి ధమ్మేహి వివిత్తో హోతి పవివిత్తో, తేన వుచ్చతి – ‘వివిచ్చేవ కామేహి వివిచ్చ అకుసలేహి ధమ్మేహీ’”తిఆదినా (విభ. ౫౬౪) నయేన విభఙ్గేయేవ అత్థో వుత్తో. తథాపి అట్ఠకథానయం వినా న సుట్ఠు పాకటోతి అట్ఠకథానయేనేవ నం పకాసయిస్సామ.

సేయ్యథిదం – **వివిచ్చేవ కామేహీ**తి కామేహి వివిచ్చిత్వా వినా హుత్వా అపసక్కిత్వా. యో పనాయమేత్థ ఏవకారో, సో నియమత్థోతి వేదితబ్బో. యస్మా చ నియమత్థో, తస్మా తస్మిం పఠమజ్ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరణసమయే అవిజ్జమానానమ్పి కామానం తస్స పఠమజ్ఝానస్స పటిపక్ఖభావం కామపరిచ్చాగేనేవ చస్స అధిగమం దీపేతి. కథం? “వివిచ్చేవ కామేహీ”తి ఏవఞ్హి నియమే కరియమానే ఇదం పఞ్ఞాయతి. నూనిమస్స ఝానస్స కామా పటిపక్ఖభూతా, యేసు సతి ఇదం న పవత్తతి, అన్ధకారే సతి పదీపో వియ, తేసం పరిచ్చాగేనేవ చస్స అధిగమో హోతి, ఓరిమతీరపరిచ్చాగేన పారిమతీరస్సేవ, తస్మా నియమం కరోతీతి.

తత్థ సియా – “కస్మా పనేస పుబ్బపదేయేవ వుత్తో న ఉత్తరపదే, కిం అకుసలేహి ధమ్మేహి అవివిచ్చాపి ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరేయ్యా”తి? న ఖో పనేతం ఏవం దట్ఠబ్బం. తన్నిస్సరణతో హి పుబ్బపదేఏవ ఏస వుత్తో. కామధాతుసమతిక్కమనతో హి కామరాగపటిపక్ఖతో చ ఇదం ఝానం కామానమేవ నిస్సరణం. యథాహ – “కామానమేతం నిస్సరణం, యదిదం నేక్ఖమ్మ”న్తి (ఇతివు. ౭౨). ఉత్తరపదేపి పన యథా “ఇధేవ, భిక్ఖవే, పఠమో సమణో, ఇధ దుతియో సమణో”తి (మ. ని. ౧.౧౩౯) ఏత్థ ఏవకారో ఆనేత్వా వుచ్చతి, ఏవం వత్తబ్బో. న హి సక్కా ఇతో అఞ్ఞేహిపి నీవరణసఙ్ఖాతేహి అకుసలేహి ధమ్మేహి అవివిచ్చ ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరితుం . తస్మా “వివిచ్చేవ కామేహి వివిచ్చేవ అకుసలేహి ధమ్మేహీ”తి ఏవం పదద్వయేపి ఏస దట్ఠబ్బో. పదద్వయేపి చ కిఞ్చాపి “వివిచ్చా”తి ఇమినా సాధారణవచనేన తదఙ్గవివేకాదయో కాయవివేకాదయో చ సబ్బేపి వివేకా సఙ్గహం గచ్ఛన్తి. తథాపి కాయవివేకో, చిత్తవివేకో, విక్ఖమ్భనవివేకోతి తయో ఏవ ఇధ దట్ఠబ్బా. “కామేహీ”తి ఇమినా పన పదేన యే చ నిద్దేసే “కతమే వత్థుకామా

మనాపియా రూపా”తిఆదినా (మహానిం ౧; విభం ౯౬౪) నయేన వత్థుకామా వుత్తా, యే చ తత్థేవ విభఙ్గే చ “ఛన్దో కామో”తిఆదినా (మహానిం ౧) నయేన కిలేసకామా వుత్తా, తే సబ్బేపి సఙ్గహితా ఇచ్చేవ దట్ఠబ్బా. ఏవఞ్హి సతి “వివిచ్చేవ కామేహీ”తి వత్థుకామేహిపి వివిచ్చేవాతి అత్థో యుజ్జతి. తేన కాయవివేకో వుత్తో హోతి.

వివిచ్చ అకుసలేహి ధమ్మేహీతి కిలేసకామేహి సబ్బాకుసలేహి ధమ్మేహి వా వివిచ్చాతి అత్థో యుజ్జతి. తేన చిత్తవివేకో వుత్తో హోతి. పురిమేన చేత్థ వత్థుకామేహి వివేకవచనతోయేవ కామసుఖపరిచ్చాగో, దుతియేన కిలేసకామేహి వివేకవచనతో నేక్ఖమ్మసుఖపరిగ్గహో విభావితో హోతి. ఏవం వత్థుకామకిలేసకామవివేకవచనతోయేవ చ ఏతేసం పఠమేన సంకిలేసవత్థుప్పహానం, దుతియేన సంకిలేసప్పహానం; పఠమేన లోలభావస్స హేతుపరిచ్చాగో, దుతియేన బాలభావస్స; పఠమేన చ పయోగసుద్ధి, దుతియేన ఆసయపోసనం విభావితం హోతీతి విఞ్ఞాతబ్బం. ఏస తావ నయో “కామేహీ”తి ఏత్థ వుత్తకామేసు వత్థుకామపక్ఖే.

కిలేసకామపక్ఖే పన ఛన్దోతి చ రాగోతి చ ఏవమాదీహి అనేకభేదో కామచ్ఛన్దోయేవ కామోతి అధిప్పేతో. సో చ అకుసలపరియాపన్నోపి సమానో, “తత్థ కతమో కామఛన్దో కామో”తిఆదినా నయేన విభఙ్గే ఝానపటిపక్ఖతో విసుం వుత్తో. కిలేసకామత్తా వా పురిమపదే వుత్తో, అకుసలపరియాపన్నత్తా దుతియపదే. అనేకభేదతో చస్స కామతోతి అవత్వా కామేహీతి వుత్తం. అఞ్ఞేసమ్పి చ ధమ్మానం అకుసలభావే విజ్జమానే “తత్థ కతమే అకుసలా ధమ్మా కామచ్ఛన్దో”తిఆదినా నయేన విభఙ్గే (విభం ౫౬౪) ఉపరిఝానఙ్గపచ్చనీకపటిపక్ఖభావదస్సనతో నీవరణానేవ వుత్తాని. నీవరణాని హి ఝానఙ్గపచ్చనీకాని, తేసం ఝానఙ్గానేవ పటిపక్ఖాని, విద్ధంసకానీతి వుత్తం హోతి. తథా హి “సమాధి కామచ్ఛన్దస్స పటిపక్ఖో, పీతి బ్యాపాదస్స, వితక్కో థినమిద్ధస్స, సుఖం ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చస్స, విచారో విచికిచ్ఛాయా”తి **పేటకే** వుత్తం.

ఏవమేత్థ “వివిచ్చేవ కామేహీ”తి ఇమినా కామచ్ఛన్దస్స విక్ఖమ్భనవివేకో వుత్తో హోతి. “వివిచ్చ అకుసలేహి ధమ్మేహీ”తి ఇమినా పఞ్చన్నమ్పి నీవరణానం. అగ్గహితగ్గహణేన పన పఠమేన కామచ్ఛన్దస్స, దుతియేన సేసనీవరణానం. తథా పఠమేన తీసు అకుసలమూలేసు పఞ్చకామగుణభేదవిసయస్స లోభస్స, దుతియేన ఆఘాతవత్థుభేదాదివిసయానం దోసమోహానం. ఓఘాదీసు వా ధమ్మేసు పఠమేన కామోఘ-కామయోగ-కామాసవ-కాముపాదాన-అభిజ్ఝాకాయగన్థ-కామరాగ-సంయోజనానం, దుతియేన అవసేసఓఘ-యోగాసవ-ఉపాదాన-గన్థ-సంయోజనానం. పఠమేన చ తణ్హాయ తంసమ్పయుత్తకానఞ్చ, దుతియేన అవిజ్జాయ తంసమ్పయుత్తకానఞ్చ. అపిచ పఠమేన లోభసమ్పయుత్తఅట్ఠచిత్తుప్పాదానం, దుతియేన సేసానం చతున్నం అకుసలచిత్తుప్పాదానం విక్ఖమ్భనవివేకో వుత్తో హోతీతి వేదితబ్బో. అయం తావ “వివిచ్చేవ కామేహి వివిచ్చ అకుసలేహి ధమ్మేహీ”తి ఏత్థ అత్థప్పకాసనా.

ఏత్తావతా చ పఠమస్స ఝానస్స పహానఙ్గం దస్సేత్వా ఇదాని సమ్పయోగఙ్గం దస్సేన్తో **సవితక్కం సవిచార**న్తిఆదిమాహ. తత్థ వితక్కనం వితక్కో, ఊహనన్తి వుత్తం హోతి. స్వాయం ఆరమ్మణే చిత్తస్స అభినిరోపనలక్ఖణో, ఆహననపరియాహననరసో. తథా హి “తేన యోగావచరో ఆరమ్మణం వితక్కాహతం వితక్కపరియాహతం కరోతీ”తి వుచ్చతి. ఆరమ్మణే చిత్తస్స ఆనయనపచ్చుపట్ఠానో. విచరణం విచారో, అనుసఞ్చరణన్తి వుత్తం హోతి. స్వాయం ఆరమ్మణానుమజ్జనలక్ఖణో, తత్థ సహజాతానుయోజనరసో, చిత్తస్స అనుప్పబన్ధనపచ్చుపట్ఠానో. సన్తేపి చ నేసం కత్థచి అవిప్పయోగే ఓళారికట్ఠేన ఘణ్టాభిఘాతసద్దో వియ చేతసో పఠమాభినిపాతో వితక్కో, సుఖుమట్ఠేన అనురవో వియ

అనుప్పబన్ధో విచారో. విప్ఫారవా చేత్థ వితక్కో పరిప్ఫన్దనభావో చిత్తస్స, ఆకాసే ఉప్పతితుకామస్స పక్ఖినో పక్ఖవిక్ఖేపో వియ పదుమాభిముఖపాతో వియ చ గన్ధానుబన్ధచేతసో భమరస్స. సన్తవుత్తి విచారో నాతిపరిప్ఫన్దనభావో చిత్తస్స, ఆకాసే ఉప్పతితస్స పక్ఖినో పక్ఖప్పసారణం వియ పరిబ్భమనం వియ చ పదుమాభిముఖపతితస్స భమరస్స పదుమస్స ఉపరిభాగే. సో పన నేసం విసేసో పఠమ-దుతియజ్ఝానేసు పాకటో హోతి. ఇతి ఇమినా చ వితక్కేన ఇమినా చ విచారేన సహ వత్తతి రుక్ఖో వియ పుప్ఫేన చ ఫలేన చాతి ఇదం ఝానం "సవితక్కం సవిచార"న్తి వుచ్చతి. విభఙ్గే పన "ఇమినా చ వితక్కేన ఇమినా చ విచారేన ఉపేతో హోతి సముపేతో"తిఆదినా (విభ॰ ౫౬౫) నయేన పుగ్గలాధిట్ఠానా దేసనా కతా. అత్థో పన తత్రాపి ఏవమేవ దట్ఠబ్బో.

వివేకజన్తి ఏత్థ వివిత్తి వివేకో, నీవరణవిగమోతి అత్థో. వివిత్తోతి వా వివేకో, నీవరణవివిత్తో ఝానసమ్పయుత్తధమ్మరాసీతి అత్థో. తస్మా వివేకా, తస్మిం వా వివేకే జాతన్తి వివేకజం. **పీతిసుఖ**న్తి ఏత్థ పినయతీతి పీతి, సా సమ్పియాయనలక్ఖణా కాయచిత్తపీననరసా , ఫరణరసా వా, ఓదగ్యపచ్చుపట్ఠానా. సుఖనం సుఖం, సుట్ఠు వా ఖాదతి ఖనతి చ కాయచిత్తాబాధన్తి సుఖం, తం సాతలక్ఖణం, సమ్పయుత్తకానం ఉపబ్రూహనరసం, అనుగ్గహపచ్చుపట్ఠానం. సతిపి చ నేసం కత్థచి అవిప్పయోగే ఇట్ఠారమ్మణపటిలాభతుట్ఠి పీతి, పటిలద్ధరసానుభవనం సుఖం. యత్థ పీతి తత్థ సుఖం, యత్థ సుఖం తత్థ న నియమతో పీతి. సఙ్ఖారక్ఖన్ధసఙ్గహితా పీతి, వేదనాక్ఖన్ధసఙ్గహితం సుఖం. కన్తారఖిన్నస్స వనన్తోదకదస్సనసవనేసు వియ పీతి, వనచ్ఛాయప్పవేసనఉదకపరిభోగేసు వియ సుఖం. తస్మిం తస్మిం సమయే పాకటభావతో చేతం వుత్తన్తి వేదితబ్బం. అయఞ్చ పీతి, ఇదఞ్చ సుఖం, అస్స ఝానస్స, అస్మిం వా ఝానే అత్థీతి ఇదం ఝానం "పీతిసుఖ"న్తి వుచ్చతి.

అథ వా పీతి చ సుఖఞ్చ పీతిసుఖం, ధమ్మవినయాదయో వియ. వివేకజం పీతిసుఖమస్స ఝానస్స, అస్మిం వా ఝానే అత్థీతి ఏవమ్పి వివేకజంపీతిసుఖం. యథేవ హి ఝానం, ఏవం పీతిసుఖం పేత్థ వివేకజమేవ హోతి, తఞ్చస్స అత్థీతి తస్మా ఏకపదేనేవ "వివేకజం పీతిసుఖ"న్తిపి వత్తుం యుజ్జతి. విభఙ్గే పన "ఇదం సుఖం ఇమాయ పీతియా సహగత"న్తిఆదినా (విభ॰ ౫౬౭) నయేనేతం వుత్తం. అత్థో పన తత్రాపి ఏవమేవ దట్ఠబ్బో.

పఠమన్తి గణనానుపుబ్బతా పఠమం, ఇదం పఠమం సమాపజ్జతీతిపి పఠమం. పచ్చనీకధమ్మే ఝాపేతీతి **ఝానం,** ఇమినా యోగినో ఝాయన్తీతిపి ఝానం, పచ్చనీకధమ్మే డహన్తి గోచరం వా చిన్తేన్తీతి అత్థో. సయం వా తం ఝాయతి ఉపనిజ్ఝాయతీతి ఝానం, తేనేవ ఉపనిజ్ఝాయనలక్ఖణన్తి వుచ్చతి. తదేతం ఆరమ్మణూపనిజ్ఝానం , లక్ఖణూపనిజ్ఝానన్తి దువిధం హోతి. తత్థ **ఆరమ్మణూపనిజ్ఝాన**న్తి సహ ఉపచారేన అట్ఠ సమాపత్తియో వుచ్చన్తి. కస్మా? కసిణాదిఆరమ్మణూపనిజ్ఝాయనతో. **లక్ఖణూపనిజ్ఝాన**న్తి విపస్సనామగ్గఫలాని వుచ్చన్తి. కస్మా? లక్ఖణూపనిజ్ఝాయనతో. ఏత్థ హి విపస్సనా అనిచ్చలక్ఖణాదీని ఉపనిజ్ఝాయతి, విపస్సనాయ ఉపనిజ్ఝాయనకిచ్చం పన మగ్గేన సిజ్ఝతీతి మగ్గో లక్ఖణూపనిజ్ఝానన్తి వుచ్చతి. ఫలం పన నిరోధస్స తథలక్ఖణం ఉపనిజ్ఝాయతీతి లక్ఖణూపనిజ్ఝానన్తి వుచ్చతి. ఇమస్మిం పనత్థే ఆరమ్మణూపనిజ్ఝానమేవ ఝానన్తి అధిప్పేతం.

ఏత్థాహ – "కతమం పన తం ఝానం నామ, యం సవితక్కం సవిచారం...పే.... పీతిసుఖన్తి ఏవం అపదేసం అరహతీ"తి? వుచ్చతే – యథా సధనో సపరిజనోతిఆదీసు ఠపేత్వా ధనఞ్చ పరిజనఞ్చ అఞ్ఞో అపదేసారహో హోతి, ఏవం

ఠపేత్వా వితక్కాదిధమ్మే అఞ్ఞం అపదేసారహం నత్థి. యథా పన సరథా సపత్తి సేనాతి వుత్తే సేనఙ్గేసుయేవ సేనాసమ్ముతి, ఏవమిధ పఞ్చసు అఙ్గేసుయేవ ఝానసమ్ముతి వేదితబ్బా. కతమేసు పఞ్చసు? వితక్కో, విచారో, పీతి, సుఖం, చిత్తేకగ్గతాతి ఏతేసు. ఏతానేవ హిస్స "సవితక్కం సవిచార"న్తిఆదినా నయేన అఙ్గభావేన వుత్తాని. అవుత్తత్తా ఏకగ్గతా అఙ్గం న హోతీతి చే తఞ్చ న. కస్మా? వుత్తత్తా ఏవ. సాపి హి విభఙ్గే "ఝానన్తి వితక్కో విచారో పీతి సుఖం చిత్తస్సేకగ్గతా"తి ఏవం వుత్తాయేవ. తస్మా యథా సవితక్కం సవిచారన్తి, ఏవం సచిత్తేకగ్గతన్తి ఇధ అవుత్తేపి ఇమినా విభఙ్గవచనేన చిత్తేకగ్గతాపి అఙ్గమేవాతి వేదితబ్బా. యేన హి అధిప్పాయేన భగవతా ఉద్దేసో కతో, సో ఏవ తేన విభఙ్గేపి పకాసితోతి.

ఉపసమ్పజ్జాతి ఉపగన్త్వా, పాపుణిత్వాతి వుత్తం హోతి. ఉపసమ్పాదయిత్వా వా, నిప్ఫాదేత్వాతి వుత్తం హోతి. విభఙ్గే పన "ఉపసమ్పజ్జాతి పఠమస్స ఝానస్స లాభో పటిలాభో పత్తి సమ్పత్తి ఫుసనా సచ్ఛికిరియా ఉపసమ్పదా"తి వుత్తం. తస్సాపి ఏవమేవత్థో వేదితబ్బో. **విహాసీ**న్తి బోధిమణ్డే నిసజ్జసఙ్ఖాతేన ఇరియాపథవిహారేన ఇతివుత్తప్పకారఝానసమఙ్గీ హుత్వా అత్తభావస్స ఇరియం వుత్తిం పాలనం యపనం యాపనం చారం విహారం అభినిప్ఫాదేసిన్తి అత్థో. వుత్తఞ్హేతం విభఙ్గే – "విహరతీతి ఇరియతి వత్తతి పాలేతి యపేతి యాపేతి చరతి విహరతి, తేన వుచ్చతి విహరతీ"తి (విభ॰ ౫౪౨).

కిం పన కత్వా భగవా ఇమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహాసీతి? కమ్మట్ఠానం భావేత్వా. కతరం? ఆనాపానస్సతికమ్మట్ఠానం. అఞ్ఞేన తదత్థికేన కిం కాతబ్బన్తి? అఞ్ఞేనపి ఏతం వా కమ్మట్ఠానం పథవీకసిణాదీనం వా అఞ్ఞతరం భావేతబ్బం. తేసం భావనానయో విసుద్ధిమగ్గే (విసుద్ధి॰ ౧.౫౫) వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బో. ఇధ పన వుచ్చమానే అతిభారియం వినయనిదానం హోతి, తస్మా పాళియా అత్థప్పకాసనమత్తమేవ కరోమాతి.

పఠమజ్ఝానకథా నిట్ఠితా.

దుతియజ్ఝానకథా

వితక్కవిచారానం వూపసమాతి వితక్కస్స చ విచారస్స చాతి ఇమేసం ద్విన్నం వూపసమా సమతిక్కమా; దుతియజ్ఝానక్ఖణే అపాతుభావాతి వుత్తం హోతి. తత్థ కిఞ్చాపి దుతియజ్ఝానే సబ్బేపి పఠమజ్ఝానధమ్మా న సన్తి, అఞ్ఞేయేవ హి పఠమజ్ఝానే ఫస్సాదయో, అఞ్ఞే ఇధ; ఓళారికస్స పన ఓళారికస్స అఙ్గస్స సమతిక్కమా పఠమజ్ఝానతో పరేసం దుతియజ్ఝానాదీనం అధిగమో హోతీతి దీపనత్థం "వితక్కవిచారానం వూపసమా"తి ఏవం వుత్తన్తి వేదితబ్బం. **అజ్ఝత్త**న్తి ఇధ నియకజ్ఝత్తమధిప్పేతం. విభఙ్గే పన "అజ్ఝత్తం పచ్చత్త"న్తి (విభ॰ ౫౭౩) ఏత్తకమేవ వుత్తం. యస్మా పన నియకజ్ఝత్తం అధిప్పేతం, తస్మా అత్తని జాతం అత్తనో సన్తానే నిబ్బత్తన్తి అయమేత్థ అత్థో.

సమ్పసాదనన్తి సమ్పసాదనం వుచ్చతి సద్ధా. సమ్పసాదనయోగతో ఝానమ్పి సమ్పసాదనం, నీలవణ్ణయోగతో నీలవత్థం వియ. యస్మా వా తం ఝానం సమ్పసాదనసమన్నాగతత్తా వితక్కవిచారక్ఖోభవూపసమనేన చేతో సమ్పసాదయతి, తస్మాపి సమ్పసాదనన్తి వుత్తం. ఇమస్మిఞ్చ అత్థవికప్పే సమ్పసాదనం చేతసోతి ఏవం పదసమ్బన్ధో వేదితబ్బో. పురిమస్మిం పన అత్థవికప్పే చేతసోతి ఏతం ఏకోదిభావేన సద్ధిం యోజేతబ్బం. తత్రాయం అత్థయోజనా – ఏకో ఉదేతీతి **ఏకోది,** వితక్కవిచారేహి అనజ్ఝారూళ్హత్తా అగ్గో సేట్ఠో హుత్వా ఉదేతీతి అత్థో. సేట్ఠోపి హి లోకే ఏకోతి వుచ్చతి.

వితక్కవిచారవిరహతో వా ఏకో అసహాయో హుత్వాతిపి వత్తుం వట్టతి. అథ వా సమ్పయుత్తధమ్మే ఉదాయతీతి ఉది, ఉట్ఠాపేతీతి అత్థో. సేట్ఠట్ఠేన ఏకో చ సో ఉది చాతి ఏకోది, సమాధిస్సేతం అధివచనం. ఇతి ఇమం ఏకోదిం భావేతి వడ్ఢయతీతి ఇదం దుతియజ్ఝానం **ఏకోదిభావం**. సో పనాయం ఏకోది యస్మా చేతసో, న సత్తస్స న జీవస్స, తస్మా ఏతం **చేతసో ఏకోదిభావన్తి** వుత్తం.

నను చాయం సద్ధా పఠమజ్ఝానేపి అత్థి, అయఞ్చ ఏకోదినామకో సమాధి; అథ కస్మా ఇదమేవ సమ్పసాదనం "చేతసో ఏకోదిభావఞ్చా"తి వుత్తన్తి? వుచ్చతే – అదుఞ్హి పఠమజ్ఝానం వితక్కవిచారక్ఖోభేన వీచితరఙ్గసమాకులమివ జలం న సుప్పసన్నం హోతి, తస్మా సతియాపి సద్ధాయ సమ్పసాదనన్తి న వుత్తం. న సుప్పసన్నత్తాయేవ చేత్థ సమాధిపి న సుట్ఠు పాకటో, తస్మా ఏకోదిభావన్తిపి న వుత్తం. ఇమస్మిం పన ఝానే వితక్కవిచారపలిబోధాభావేన లద్ధోకాసా బలవతీ సద్ధా, బలవసద్ధాసహాయప్పటిలాభేనేవ చ సమాధిపి పాకటో; తస్మా ఇదమేవ ఏవం వుత్తన్తి వేదితబ్బం. విభఙ్గే పన "సమ్పసాదనన్తి యా సద్ధా సద్దహనా ఓకప్పనా అభిప్పసాదో, చేతసో ఏకోదిభావన్తి యా చిత్తస్స ఠితి...పే.... సమ్మాసమాధీ"తి ఏత్తకమేవ వుత్తం. ఏవం వుత్తేన పనేతేన సద్ధిం అయం అత్థవణ్ణనా యథా న విరుజ్ఝతి అఞ్ఞదత్థు సంసన్దతి చేవ సమేతి చ ఏవం వేదితబ్బా.

అవితక్కం అవిచారన్తి భావనాయ పహీనత్తా ఏతస్మిం ఏతస్స వా వితక్కో నత్థీతి అవితక్కం. ఇమినావ నయేన అవిచారం. విభఙ్గేపి (విభ॰ ౫౭౬) వుత్తం "ఇతి అయఞ్చ వితక్కో అయఞ్చ విచారో సన్తా హోన్తి సమితా వూపసన్తా అత్థఙ్గతా అబ్భత్థఙ్గతా అప్పితా బ్యప్పితా సోసితా విసోసితా బ్యన్తీకతా, తేన వుచ్చతి అవితక్కం అవిచార"న్తి.

ఏత్థాహ – నను చ "వితక్కవిచారానం వూపసమా"తి ఇమినాపి అయమత్థో సిద్ధో, అథ కస్మా పున వుత్తం అవితక్కం అవిచార"న్తి? వుచ్చతే – ఏవమేతం సిద్ధో వాయమత్థో, న పనేతం తదత్థదీపకం; నను అవోచుమ్హ – "ఓళారికస్స పన ఓళారికస్స అఙ్గస్స సమతిక్కమా పఠమజ్ఝానతో పరేసం దుతియజ్ఝానాదీనం అధిగమో హోతీతి దీపనత్థం వితక్కవిచారానం వూపసమాతి ఏవం వుత్త"న్తి.

అపిచ వితక్కవిచారానం వూపసమా ఇదం సమ్పసాదనం, న కిలేసకాలుసియస్స. వితక్కవిచారానఞ్చ వూపసమా ఏకోదిభావం న ఉపచారజ్ఝానమివ నీవరణప్పహానా, న పఠమజ్ఝానమివ చ అఙ్గపాతుభావాతి ఏవం సమ్పసాదనఏకోదిభావానం హేతుపరిదీపకమిదం వచనం. తథా వితక్కవిచారానం వూపసమా ఇదం అవితక్కఅవిచారం, న తతియచతుత్థజ్ఝానాని వియ చక్ఖువిఞ్ఞాణాదీని వియ చ అభావాతి ఏవం అవితక్కఅవిచారభావస్స హేతుపరిదీపకఞ్చ, న వితక్కవిచారాభావమత్తపరిదీపకం. వితక్కవిచారాభావమత్తపరిదీపకమేవ పన "అవితక్కం అవిచార"న్తి ఇదం వచనం, తస్మా పురిమం వత్వాపి పున వత్తబ్బమేవాతి.

సమాధిజన్తి పఠమజ్ఝానసమాధితో సమ్పయుత్తసమాధితో వా జాతన్తి అత్థో. తత్థ కిఞ్చాపి పఠమమ్పి సమ్పయుత్తసమాధితో జాతం, అథ ఖో అయమేవ "సమాధీ"తి వత్తబ్బతం అరహతి వితక్కవిచారక్ఖోభవిరహేన అతివియ అచలత్తా సుప్పసన్నత్తా చ. తస్మా ఇమస్స వణ్ణభణనత్థం ఇదమేవ "సమాధిజ"న్తి వుత్తం. **పీతిసుఖన్తి** ఇదం వుత్తనయమేవ.

దుతియన్తి గణనానుపుబ్బతో దుతియం, ఇదం దుతియం సమాపజ్జతీతిపి దుతియం. **ఝానన్తి** ఏత్థ పన యథా పఠమజ్ఝానం వితక్కాదీహి పఞ్చఙ్గికం హోతి, ఏవమిదం సమ్పసాదాదీహి "చతురఙ్గిక"న్తి వేదితబ్బం. యథాహ – "ఝానన్తి సమ్పసాదో, పీతి, సుఖం, చిత్తస్సేకగ్గతా"తి (విభ. ౫౮౦). పరియాయోయేవ చేసో. సమ్పసాదనం పన ఠపేత్వా నిప్పరియాయేన తివఙ్గికమేవేతం హోతి. యథాహ – "కతమం తస్మిం సమయే తివఙ్గికం ఝానం హోతి? పీతి, సుఖం, చిత్తస్సేకగ్గతా"తి (ధ. స. ౧౬౧). సేసం వుత్తనయమేవాతి.

దుతియజ్ఝానకథా నిట్ఠితా.

తతియజ్ఝానకథా

పీతియా చ విరాగాతి ఏత్థ వుత్తత్థాయేవ పీతి. **విరాగోతి** తస్సా జిగుచ్ఛనం వా సమతిక్కమో వా. ఉభిన్నమన్తరా "చ" సద్దో సమ్పిణ్డనత్థో, సో హి వూపసమం వా సమ్పిణ్డేతి వితక్కవిచారవూపసమం వా. తత్థ యదా వూపసమమేవ సమ్పిణ్డేతి, తదా పీతియా విరాగా చ, కిఞ్చ భియ్యో వూపసమా చాతి ఏవం యోజనా వేదితబ్బా. ఇమిస్సా చ యోజనాయం విరాగో జిగుచ్ఛనత్థో హోతి. తస్మా పీతియా జిగుచ్ఛనా చ వూపసమా చాతి అయమత్థో దట్ఠబ్బో. యదా పన వితక్కవిచారవూపసమం సమ్పిణ్డేతి, తదా పీతియా చ విరాగా, కిఞ్చ భియ్యో వితక్కవిచారానఞ్చ వూపసమాతి ఏవం యోజనా వేదితబ్బా. ఇమిస్సా చ యోజనాయం విరాగో సమతిక్కమనత్థో హోతి. తస్మా పీతియా చ సమతిక్కమా, వితక్కవిచారానఞ్చ వూపసమాతి అయమత్థో దట్ఠబ్బో.

కామఞ్చేతే వితక్కవిచారా దుతియజ్ఝానేయేవ వూపసన్తా ఇమస్స పన ఝానస్స మగ్గపరిదీపనత్థం వణ్ణభణనత్థఞ్చేతం వుత్తం. "వితక్కవిచారానం వూపసమా"తి హి వుత్తే ఇదం పఞ్ఞాయతి – "నూన వితక్కవిచారవూపసమో మగ్గో ఇమస్స ఝానస్సా"తి. యథా చ తతియే అరియమగ్గే అప్పహీనానమ్పి సక్కాయదిట్ఠాదీనం "పఞ్చన్నం ఓరమ్భాగియానం సంయోజనానం పహానా"తి (మ. ని. ౨.౧౩౨) ఏవం పహానం వుచ్చమానం వణ్ణభణనం హోతి తదధిగమాయ ఉస్సుకానం ఉస్సాహజనకం; ఏవమేవం ఇధ అవూపసన్తానమ్పి వితక్కవిచారానం వూపసమో వుచ్చమానో వణ్ణభణనం హోతి. తేనాయమత్థో వుత్తో – "పీతియా చ సమతిక్కమా, వితక్కవిచారానఞ్చ వూపసమా"తి.

ఉపేక్ఖకో చ విహాసిన్తి ఏత్థ ఉపపత్తితో ఇక్ఖతీతి ఉపేక్ఖా, సమం పస్సతి, అపక్ఖపతితావ హుత్వా పస్సతీతి అత్థో. తాయ విసదాయ విపులాయ థామగతాయ సమన్నాగతత్తా తతియజ్ఝానసమఙ్గీ "ఉపేక్ఖకో"తి వుచ్చతి. ఉపేక్ఖా పన దసవిధా హోతి – ఛళఙ్గుపేక్ఖా, బ్రహ్మవిహారుపేక్ఖా, బోజ్ఝఙ్గుపేక్ఖా, వీరియుపేక్ఖా, సఙ్ఖారుపేక్ఖా, వేదనుపేక్ఖా, విపస్సనుపేక్ఖా, తత్రమజ్ఝత్తుపేక్ఖా, ఝానుపేక్ఖా, పారిసుద్ధుపేక్ఖాతి. ఏవమయం దసవిధాపి తత్థ తత్థ ఆగతనయతో భూమిపుగ్గలచిత్తారమ్మణతో, ఖన్ధసఙ్గహ-ఏకక్ఖణకుసలత్తికసఙ్ఖేపవసేన చ **అట్ఠసాలినియా** ధమ్మసఙ్గహట్ఠకథాయ వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బా. ఇధ పన వుచ్చమానా వినయనిదానం అతిభారియం కరోతీతి న వుత్తా. లక్ఖణాదితో పన ఇధ అధిప్పేతుపేక్ఖా మజ్ఝత్తలక్ఖణా, అనాభోగరసా, అబ్యాపారపచ్చుపట్ఠానా, పీతివిరాగపదట్ఠానాతి.

ఏత్థాహ – ననుచాయం అత్థతో తత్రమజ్ఝత్తుపేక్ఖావ హోతి, సా చ పఠమదుతియజ్ఝానేసుపి అత్థి, తస్మా తత్రాపి "ఉపేక్ఖకో చ విహాసి"న్తి ఏవమయం వత్తబ్బా సియా, సా కస్మా న వుత్తాతి? అపరిబ్యత్తకిచ్చతో. అపరిబ్యత్తఞ్హి తస్సా తత్థ

కిచ్చం, వితక్కాదీహి అభిభూతత్తా. ఇధ పనాయం వితక్కవిచారపీతీహి అనభిభూతత్తా ఉక్ఖిత్తసిరా వియ హుత్వా పరిబ్యత్తకిచ్చా జాతా, తస్మా వుత్తాతి.

నిట్ఠితా "ఉపేక్ఖకో చ విహాసి"న్తి ఏతస్స సబ్బసో అత్థవణ్ణనా.

ఇదాని సతో చ సమ్పజానోతి ఏత్థ సరతీతి **సతో,** సమ్పజానాతీతి **సమ్పజానో**. పుగ్గలేన సతి చ సమ్పజఞ్ఞఞ్చ వుత్తం. తత్థ సరణలక్ఖణా సతి, అసమ్ముస్సనరసా, ఆరక్ఖపచ్చుపట్ఠానా; అసమ్మోహలక్ఖణం సమ్పజఞ్ఞం, తీరణరసం, పవిచయపచ్చుపట్ఠానం. తత్థ కిఞ్చాపి ఇదం సతిసమ్పజఞ్ఞం పురిమజ్ఝానేసుపి అత్థి, ముట్ఠస్సతిస్స హి అసమ్పజానస్స ఉపచారజ్ఝానమత్తమ్పి న సమ్పజ్జతి, పగేవ అప్పనా; ఓళారికత్తా పన తేసం ఝానానం భూమియం వియ పురిసస్స చిత్తస్స గతి సుఖా హోతి, అబ్యత్తం తత్థ సతిసమ్పజఞ్ఞకిచ్చం. ఓళారికఙ్గప్పహానేన పన సుఖుమత్తా ఇమస్స ఝానస్స పురిసస్స ఖురధారాయం వియ సతిసమ్పజఞ్ఞకిచ్చపరిగ్గహితాయేవ చిత్తస్స గతి ఇచ్ఛితబ్బాతి ఇధేవ వుత్తం. కిఞ్చ భియ్యో? యథాపి ధేనుపగో వచ్ఛో ధేనుతో అపనీతో అరక్ఖియమానో పునదేవ ధేనుం ఉపగచ్ఛతి; ఏవమిదం తతియజ్ఝానసుఖం పీతితో అపనీతమ్పి సతిసమ్పజఞ్ఞారక్ఖేన అరక్ఖియమానం పునదేవ పీతిం ఉపగచ్ఛేయ్య పీతిసమ్పయుత్తమేవ సియా. సుఖే వాపి సత్తా రజ్జన్తి, ఇదఞ్చ అతిమధురం సుఖం, తతో పరం సుఖాభావా . సతిసమ్పజఞ్ఞానుభావేన పనేత్థ సుఖే అసారజ్జనా హోతి, నో అఞ్ఞథాతి ఇమమ్పి అత్థవిసేసం దస్సేతుం ఇదం ఇధేవ వుత్తన్తి వేదితబ్బం.

ఇదాని **సుఖఞ్చ కాయేన పటిసంవేదేసి**న్తి ఏత్థ కిఞ్చాపి తతియజ్ఝానసమఙ్గినో సుఖప్పటిసంవేదనాభోగో నత్థి, ఏవం సన్తేపి యస్మా తస్స నామకాయేన సమ్పయుత్తం సుఖం, యం వా తం నామకాయసమ్పయుత్తం సుఖం, తంసముట్ఠానేనస్స యస్మా అతిపణీతేన రూపేన రూపకాయో ఫుటో, యస్స ఫుటత్తా ఝానా వుట్ఠితోపి సుఖం పటిసంవేదేయ్య, తస్మా ఏతమత్థం దస్సేన్తో "సుఖఞ్చ కాయేన పటిసంవేదేసి"న్తి ఆహ.

ఇదాని **యం తం అరియా ఆచిక్ఖన్తి ఉపేక్ఖకో సతిమా సుఖవిహారీ**తి ఏత్థ యంఝానహేతు యంఝానకారణా తం తతియజ్ఝానసమఙ్గీపుగ్గలం బుద్ధాదయో అరియా ఆచిక్ఖన్తి దేసేన్తి పఞ్ఞపేన్తి పట్ఠపేన్తి వివరన్తి విభజన్తి ఉత్తానీకరోన్తి పకాసేన్తి, పసంసన్తీతి అధిప్పాయో. కిన్తి? "ఉపేక్ఖకో సతిమా సుఖవిహారీ"తి. తం తతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహాసిన్తి ఏవమేత్థ యోజనా వేదితబ్బా.

కస్మా పన తం తే ఏవం పసంసన్తీతి? పసంసారహతో. అయఞ్హి యస్మా అతిమధురసుఖే సుఖపారమిప్పత్తేపి తతియజ్ఝానే ఉపేక్ఖకో, న తత్థ సుఖాభిసఙ్గేన ఆకడ్ఢీయతి, యథా చ పీతి న ఉప్పజ్జతి; ఏవం ఉపట్ఠితస్సతితాయ సతిమా. యస్మా చ అరియకన్తం అరియజనసేవితమేవ చ అసంకిలిట్ఠం సుఖం నామకాయేన పటిసంవేదేతి, తస్మా పసంసారహో. ఇతి పసంసారహతో నం అరియా తే ఏవం పసంసాహేతుభూతే గుణే పకాసేన్తా "ఉపేక్ఖకో సతిమా సుఖవిహారీ"తి ఏవం పసంసన్తీతి వేదితబ్బం.

తతియన్తి గణనానుపుబ్బతో తతియం. ఇదం తతియం సమాపజ్జతీతిపి తతియం. **ఝాన**న్తి ఏత్థ చ యథా దుతియం సమ్పసాదాదీహి చతురఙ్గికం; ఏవమిదం ఉపేక్ఖాదీహి పఞ్చఙ్గికం. యథాహ – "ఝానన్తి ఉపేక్ఖా సతి సమ్పజఞ్ఞం సుఖం చిత్తస్స ఏకగ్గతా"తి (విభ. ౫౯౧). పరియాయోయేవ చేసో. ఉపేక్ఖాసతిసమ్పజఞ్ఞాని పన ఠపేత్వా నిప్పరియాయేన

దువఙ్గికమేవేతం హోతి. యథాహ – “కతమం తస్మిం సమయే దువఙ్గికం ఝానం హోతి ? సుఖం, చిత్తస్సేకగ్గతా”తి (ధ. స. ౧౬౩). సేసం వుత్తనయమేవాతి.

తతియజ్ఝానకథా నిట్ఠితా.

చతుత్థజ్ఝానకథా

సుఖస్స చ పహానా దుక్ఖస్స చ పహానాతి కాయికసుఖస్స చ కాయికదుక్ఖస్స చ పహానా. **పుబ్బేవా**తి తఞ్చ ఖో పుబ్బేవ, న చతుత్థజ్ఝానక్ఖణే . **సోమనస్సదోమనస్సానం అత్థఙ్గమా**తి చేతసికసుఖస్స చ చేతసికదుక్ఖస్స చాతి ఇమేసమ్పి ద్విన్నం పుబ్బేవ అత్థఙ్గమా పహానా ఇచ్చేవ వుత్తం హోతి. కదా పన నేసం పహానం హోతి? చతున్నం ఝానానం ఉపచారక్ఖణే. సోమనస్సఞ్హి చతుత్థజ్ఝానస్స ఉపచారక్ఖణేయేవ పహీయతి, దుక్ఖదోమనస్ససుఖాని పఠమదుతియతతియానం ఉపచారక్ఖణేసు. ఏవమేతేసం పహానక్కమేన అవుత్తానం, ఇన్ద్రియవిభఙ్గే పన ఇన్ద్రియానం ఉద్దేసక్కమేనేవ ఇధాపి వుత్తానం సుఖదుక్ఖసోమనస్స దోమనస్సానం పహానం వేదితబ్బం.

యది పనేతాని తస్స తస్స ఝానస్సుపచారక్ఖణేయేవ పహీయన్తి, అథ కస్మా “కత్థ చుప్పన్నం దుక్ఖిన్ద్రియం అపరిసేసం నిరుజ్ఝతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు వివిచ్చేవ కామేహి…పే.… పఠమజ్ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి, ఏత్థుప్పన్నం దుక్ఖిన్ద్రియం అపరిసేసం నిరుజ్ఝతి. కత్థ చుప్పన్నం దోమనస్సిన్ద్రియం… సుఖిన్ద్రియం… సోమనస్సిన్ద్రియం అపరిసేసం నిరుజ్ఝతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సుఖస్స చ పహానా…పే.… చతుత్థజ్ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి, ఏత్థుప్పన్నం సోమనస్సిన్ద్రియం అపరిసేసం నిరుజ్ఝతీ”తి (సం. ని. ౫.౫౧౦) ఏవం ఝానేస్వేవ నిరోధో వుత్తోతి? అతిసయనిరోధత్తా. అతిసయనిరోధో హి నేసం పఠమజ్ఝానాదీసు, న నిరోధోయేవ; నిరోధోయేవ పన ఉపచారక్ఖణే, నాతిసయనిరోధో. తథా హి నానావజ్జనే పఠమజ్ఝానూపచారే నిరుద్ధస్సాపి దుక్ఖిన్ద్రియస్స డంసమకసాదిసమ్ఫస్సేన వా విసమాసనుపతాపేన వా సియా ఉప్పత్తి, న త్వేవ అన్తోఅప్పనాయం. ఉపచారే వా నిరుద్ధమ్పేతం న సుట్ఠు నిరుద్ధం హోతి; పటిపక్ఖేన అవిహతత్తా. అన్తోఅప్పనాయం పన పీతిఫరణేన సబ్బో కాయో సుఖోక్కన్తో హోతి. సుఖోక్కన్తకాయస్స చ సుట్ఠు నిరుద్ధం హోతి దుక్ఖిన్ద్రియం; పటిపక్ఖేన విహతత్తా. నానావజ్జనే ఏవ చ దుతియజ్ఝానూపచారే పహీనస్స దోమనస్సిన్ద్రియస్స యస్మా ఏతం వితక్కవిచారప్పచ్చయేపి కాయకిలమథే చిత్తుపఘాతే చ సతి ఉప్పజ్జతి, వితక్కవిచారాభావే నేవ ఉప్పజ్జతి. యత్థ పన ఉప్పజ్జతి తత్థ వితక్కవిచారభావే. అప్పహీనా ఏవ చ దుతియజ్ఝానూపచారే వితక్కవిచారాతి తత్థస్స సియా ఉప్పత్తి; అప్పహీనపచ్చయత్తా. న త్వేవ దుతియజ్ఝానే; పహీనపచ్చయత్తా. తథా తతియజ్ఝానూపచారే పహీనస్సాపి సుఖిన్ద్రియస్స పీతిసముట్ఠానపణీతరూపఫుటకాయస్స సియా ఉప్పత్తి, న త్వేవ తతియజ్ఝానే. తతియజ్ఝానే హి సుఖస్స పచ్చయభూతా పీతి సబ్బసో నిరుద్ధాతి. తథా చతుత్థజ్ఝానూపచారే పహీనస్సాపి సోమనస్సిన్ద్రియస్స ఆసన్నత్తా, అప్పనాప్పత్తాయ ఉపేక్ఖాయ అభావేన సమ్మా అనతిక్కన్తత్తా చ సియా ఉప్పత్తి, న త్వేవ చతుత్థజ్ఝానే. తస్మా ఏవ చ “ఏత్థుప్పన్నం దుక్ఖిన్ద్రియం అపరిసేసం నిరుజ్ఝతీ”తి తత్థ తత్థ అపరిసేసగ్గహణం కతన్తి.

ఏత్థాహ – “అథేవం తస్స తస్స ఝానస్సూపచారే పహీనాపి ఏతా వేదనా ఇధ కస్మా సమాహరీ”తి? సుఖగ్గహణత్థం. యా హి అయం “అదుక్ఖమసుఖ”న్తి ఏత్థ అదుక్ఖమసుఖా వేదనా వుత్తా, సా సుఖుమా అతిదుబ్బిఞ్ఞేయ్యా న సక్కా సుఖేన గహేతుం. తస్మా యథా నామ దుట్ఠస్స యథా వా తథా వా ఉపసఙ్కమిత్వా గహేతుం అసక్కుణేయ్యస్స గోణస్స గహణత్థం

గోపో ఏకస్మిం వజే సబ్బే గావో సమాహరతి, అథేకేకం నీహరన్తో పటిపాటియా ఆగతం “అయం సో, గణ్హథ న”న్తి తమ్పి గాహాపయతి; ఏవమేవ భగవా సుఖగ్గహణత్థం సబ్బా ఏతా సమాహరి. ఏవఞ్హి సమాహటా ఏతా దస్సేత్వా “యం నేవ సుఖం న దుక్ఖం న సోమనస్సం న దోమనస్సం, అయం అదుక్ఖమసుఖా వేదనా”తి సక్కా హోతి ఏసా గాహయితుం.

అపిచ అదుక్ఖమసుఖాయ చేతోవిముత్తియా పచ్చయదస్సనత్థఞ్చాపి ఏతా వుత్తాతి వేదితబ్బా. సుఖప్పహానాదయో హి తస్సా పచ్చయా. యథాహ – “చత్తారో ఖో, ఆవుసో, పచ్చయా అదుక్ఖమసుఖాయ చేతోవిముత్తియా సమాపత్తియా. ఇధావుసో, భిక్ఖు, సుఖస్స చ పహానా…పే… చతుత్థజ్ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. ఇమే ఖో, ఆవుసో, చత్తారో పచ్చయా అదుక్ఖమసుఖాయ చేతోవిముత్తియా సమాపత్తియా”తి (మ॰ ని॰ ౧.౪౫౮). యథా వా అఞ్ఞత్థ పహీనాపి సక్కాయదిట్ఠిఆదయో తతియమగ్గస్స వణ్ణభణనత్థం తత్థ పహీనాతి వుత్తా; ఏవం వణ్ణభణనత్థమ్పేతస్స ఝానస్సేతా ఇధ వుత్తాతిపి వేదితబ్బా. పచ్చయఘాతేన వా ఏత్థ రాగదోసానం అతిదూరభావం దస్సేతుమ్పేతా వుత్తాతి వేదితబ్బా. ఏతాసు హి సుఖం సోమనస్సస్స పచ్చయో, సోమనస్సం రాగస్స, దుక్ఖం దోమనస్సస్స, దోమనస్సం దోసస్స. సుఖాదిఘాతేన చ తే సప్పచ్చయా రాగదోసా హతాతి అతిదూరే హోన్తీతి.

అదుక్ఖమసుఖన్తి దుక్ఖాభావేన అదుక్ఖం, సుఖాభావేన అసుఖం. ఏతేనేత్థ దుక్ఖసుఖపటిపక్ఖభూతం తతియవేదనం దీపేతి, న దుక్ఖసుఖాభావమత్తం. తతియవేదనా నామ – అదుక్ఖమసుఖా, ఉపేక్ఖాతిపి వుచ్చతి. సా ఇట్ఠానిట్ఠవిపరీతానుభవనలక్ఖణా, మజ్ఝత్తరసా, అవిభూతపచ్చుపట్ఠానా, సుఖనిరోధపదట్ఠానాతి వేదితబ్బా. **ఉపేక్ఖాసతిపారిసుద్ధి**న్తి ఉపేక్ఖాయ జనితసతిపారిసుద్ధిం. ఇమస్మిఞ్హి ఝానే సుపరిసుద్ధా సతి. యా చ తస్సా సతియా పారిసుద్ధి, సా ఉపేక్ఖాయ కతా న అఞ్ఞేన; తస్మా ఏతం ఉపేక్ఖాసతిపారిసుద్ధిన్తి వుచ్చతి. **విభఙ్గే**పి వుత్తం – “అయం సతి ఇమాయ ఉపేక్ఖాయ విసదా హోతి పరిసుద్ధా పరియోదాతా, తేన వుచ్చతి – ‘ఉపేక్ఖాసతిపారిసుద్ధి’”న్తి (విభ॰ ౫౯౭). యాయ చ ఉపేక్ఖాయ ఏత్థ సతియా పారిసుద్ధి హోతి, సా అత్థతో తత్రమజ్ఝత్తతా వేదితబ్బా. న కేవలఞ్చేత్థ తాయ సతియేవ పరిసుద్ధా, అపిచ ఖో సబ్బేపి సమ్పయుత్తధమ్మా; సతిసీసేన పన దేసనా వుత్తా.

తత్థ కిఞ్చాపి అయం ఉపేక్ఖా హేట్ఠాపి తీసు ఝానేసు విజ్జతి, యథా పన దివా సూరియప్పభాభిభవా సోమ్మభావేన చ అత్తనో ఉపకారకత్తేన వా సభాగాయ రత్తియా అలాభా దివా విజ్జమానాపి చన్దలేఖా అపరిసుద్ధా హోతి అపరియోదాతా; ఏవమయమ్పి తత్రమజ్ఝత్తుపేక్ఖాచన్దలేఖా వితక్కవిచారాదిపచ్చనీకధమ్మతేజాభిభవా సభాగాయ చ ఉపేక్ఖావేదనారత్తియా అలాభా విజ్జమానాపి పఠమాదిజ్ఝానభేదేసు అపరిసుద్ధా హోతి. తస్సా చ అపరిసుద్ధాయ దివా అపరిసుద్ధచన్దలేఖాయ పభా వియ సహజాతాపి సతిఆదయో అపరిసుద్ధావ హోన్తి; తస్మా తేసు ఏకమ్పి “ఉపేక్ఖాసతిపారిసుద్ధి”న్తి న వుత్తం. ఇధ పన వితక్కాదిపచ్చనీకధమ్మతేజాభిభవాభావా సభాగాయ చ ఉపేక్ఖావేదనారత్తియా పటిలాభా అయం తత్రమజ్ఝత్తుపేక్ఖాచన్దలేఖా అతివియ పరిసుద్ధా, తస్సా పరిసుద్ధత్తా పరిసుద్ధచన్దలేఖాయ పభా వియ సహజాతాపి సతిఆదయో పరిసుద్ధా హోన్తి పరియోదాతా, తస్మా ఇదమేవ ఉపేక్ఖాసతిపారిసుద్ధిన్తి వుత్తన్తి వేదితబ్బం.

చతుత్థన్తి గణనానుపుబ్బతో చతుత్థం. ఇదం చతుత్థం సమాపజ్జతీతిపి చతుత్థం. **ఝాన**న్తి ఏత్థ యథా తతియం ఉపేక్ఖాదీహి పఞ్చఙ్గికం; ఏవమిదం ఉపేక్ఖాదీహి తివఙ్గికం. యథాహ – “ఝానన్తి ఉపేక్ఖా, సతి చిత్తస్సేకగ్గతా”తి. పరియాయో

ఏవ చేసో. ఠపేత్వా పన సతిం ఉపేక్ఖేకగ్గతమేవ గహేత్వా నిప్పరియాయేన దువఙ్గికమేవేతం హోతి. యథాహ – “కతమం తస్మిం సమయే దువఙ్గికం ఝానం హోతి? ఉపేక్ఖా, చిత్తస్సేకగ్గతా”తి (ధ॰ స॰ ౧౬౩). సేసం వుత్తనయమేవాతి.

చతుత్థజ్ఝానకథా నిట్ఠితా.

పుబ్బేనివాసకథా

౧౨. ఇతి ఇమాని చత్తారి ఝానాని కేసఞ్చి చిత్తేకగ్గతత్థాని హోన్తి, కేసఞ్చి విపస్సనాపాదకాని, కేసఞ్చి అభిఞ్ఞాపాదకాని, కేసఞ్చి నిరోధపాదకాని, కేసఞ్చి భవోక్కమనత్థాని. తత్థ ఖీణాసవానం చిత్తేకగ్గతత్థాని హోన్తి, తే హి సమాపజ్జిత్వా “ఏకగ్గచిత్తా సుఖం దివసం విహరిస్సామా”తి ఇచ్చేవం కసిణపరికమ్మం కత్వా అట్ఠ సమాపత్తియో నిబ్బత్తేన్తి. సేక్ఖపుథుజ్జనానం “సమాపత్తితో వుట్ఠాయ సమాహితేన చిత్తేన విపస్సిస్సామా”తి నిబ్బత్తేన్తానం విపస్సనాపాదకాని హోన్తి. యే పన అట్ఠ సమాపత్తియో నిబ్బత్తేత్వా అభిఞ్ఞాపాదకం ఝానం సమాపజ్జిత్వా సమాపత్తితో వుట్ఠాయ “ఏకోపి హుత్వా బహుధా హోతీ”తి వుత్తనయా అభిఞ్ఞాయో పత్థేన్తా నిబ్బత్తేన్తి, తేసం అభిఞ్ఞాపాదకాని హోన్తి. యే పన అట్ఠ సమాపత్తియో నిబ్బత్తేత్వా “నిరోధసమాపత్తిం సమాపజ్జిత్వా సత్తాహం అచిత్తకా హుత్వా దిట్ఠేవ ధమ్మే నిరోధం నిబ్బానం పత్వా సుఖం విహరిస్సామా”తి నిబ్బత్తేన్తి, తేసం నిరోధపాదకాని హోన్తి. యే పన అట్ఠ సమాపత్తియో నిబ్బత్తేత్వా “అపరిహీనజ్ఝానా హుత్వా బ్రహ్మలోకే ఉప్పజ్జిస్సామా”తి నిబ్బత్తేన్తి, తేసం భవోక్కమనత్థాని హోన్తి.

భగవతా పనిదం చతుత్థజ్ఝానం బోధిరుక్ఖమూలే నిబ్బత్తితం, తం తస్స విపస్సనాపాదకఞ్చేవ అహోసి అభిఞ్ఞాపాదకఞ్చ నిరోధపాదకఞ్చ సబ్బకిచ్చసాధకఞ్చ సబ్బలోకియలోకుత్తరగుణదాయకన్తి వేదితబ్బం. యేసఞ్చ గుణానం దాయకం అహోసి, తేసం ఏకదేసం దస్సేన్తో “**సో ఏవం సమాహితే చిత్తే**”తిఆదిమాహ.

తత్థ **సో**తి సో అహం. **ఏవ**న్తి చతుత్థజ్ఝానక్కమనిదస్సనమేతం. ఇమినా కమేన చతుత్థజ్ఝానం పటిలభిత్వాతి వుత్తం హోతి. **సమాహితే**తి ఇమినా చతుత్థజ్ఝానసమాధినా సమాహితే. **పరిసుద్ధే**తిఆదీసు పన ఉపేక్ఖాసతిపారిసుద్ధిభావేన **పరిసుద్ధే**. పరిసుద్ధత్తాయేవ **పరియోదాతే,** పభస్సరేతి వుత్తం హోతి. సుఖాదీనం పచ్చయానం ఘాతేన విహతరాగాదిఅఙ్గణత్తా **అనఙ్గణే**. అనఙ్గణత్తాయేవ చ **విగతూపక్కిలేసే;** అఙ్గణేన హి చిత్తం ఉపక్కిలిస్సతి. సుభావితత్తా **ముదుభూతే,** వసీభావప్పత్తేతి వుత్తం హోతి. వసే వత్తమానఞ్హి చిత్తం ముదూతి వుచ్చతి. ముదుత్తాయేవ చ **కమ్మనియే,** కమ్మక్ఖమే కమ్మయోగ్గేతి వుత్తం హోతి. ముదు హి చిత్తం కమ్మనియం హోతి సుధన్తమివ సువణ్ణం, తదుభయమ్పి చ సుభావితత్తా ఏవ. యథాహ – “నాహం, భిక్ఖవే, అఞ్ఞం ఏకధమ్మమ్పి సమనుపస్సామి, యం ఏవం భావితం బహులీకతం ముదు చ హోతి కమ్మనియఞ్చ, యథయిదం, భిక్ఖవే, చిత్త”న్తి (అ॰ ని॰ ౧.౨౨).

ఏతేసు పరిసుద్ధభావాదీసు ఠితత్తా **ఠితే**. ఠితత్తాయేవ **ఆనేఞ్జప్పత్తే**, అచలే నిరిఞ్జనేతి వుత్తం హోతి. ముదుకమ్మఞ్ఞభావేన వా అత్తనో వసే ఠితత్తా ఠితే, సద్ధాదీహి పరిగ్గహితత్తా ఆనేఞ్జప్పత్తే. సద్ధాపరిగ్గహితఞ్హి చిత్తం అస్సద్ధియేన న ఇఞ్జతి, వీరియపరిగ్గహితం కోసజ్జేన న ఇఞ్జతి, సతిపరిగ్గహితం పమాదేన న ఇఞ్జతి, సమాధిపరిగ్గహితం ఉద్ధచ్చేన న ఇఞ్జతి, పఞ్ఞాపరిగ్గహితం అవిజ్జాయ న ఇఞ్జతి, ఓభాసగతం కిలేసన్ధకారేన న ఇఞ్జతి. ఇమేహి ఛహి ధమ్మేహి

పరిగ్గహితం ఆనేఞ్జప్పత్తం చిత్తం హోతి. ఏవం అట్ఠఙ్గసమన్నాగతం చిత్తం అభినీహారక్ఖమం హోతి అభిఞ్ఞాసచ్ఛికరణీయానం ధమ్మానం అభిఞ్ఞాసచ్ఛికిరియాయ.

అపరో నయో – చతుత్థజ్ఝానసమాధినా సమాహితే. నీవరణదూరీభావేన పరిసుద్ధే. వితక్కాదిసమతిక్కమేన పరియోదాతే. ఝానప్పటిలాభపచ్చయానం పాపకానం ఇచ్ఛావచరానం అభావేన అనఙ్గణే. అభిజ్ఝాదీనం చిత్తుపక్కిలేసానం విగమేన విగతూపక్కిలేసే. ఉభయమ్పి చేతం **అనఙ్గణవత్థ**సుత్తానుసారేన (మ. ని. ౧.౫౭ ఆదయో) వేదితబ్బం. వసిప్పత్తియా ముదుభూతే. ఇద్ధిపాదభావూపగమేన కమ్మనియే. భావనాపారిపూరియా పణీతభావూపగమేన **ఠితే ఆనేఞ్జప్పత్తే** . యథా ఆనేఞ్జప్పత్తం హోతి; ఏవం ఠితేతి అత్థో. ఏవమ్పి అట్ఠఙ్గసమన్నాగతం చిత్తం అభినీహారక్ఖమం హోతి అభిఞ్ఞాసచ్ఛికరణీయానం ధమ్మానం అభిఞ్ఞాసచ్ఛికిరియాయ, పాదకం పదట్ఠానభూతన్తి అత్థో.

పుబ్బేనివాసానుస్సతిఞాణాయాతి ఏవం అభిఞ్ఞాపాదకే జాతే ఏతస్మిం చిత్తే పుబ్బేనివాసానుస్సతిమ్హి యం ఞాణం తదత్థాయ. తత్థ **పుబ్బేనివాసో**తి పుబ్బే అతీతజాతీసు నివుత్థక్ఖన్ధా. నివుత్థాతి అజ్ఝావుత్థా అనుభూతా అత్తనో సన్తానే ఉప్పజ్జిత్వా నిరుద్ధా నివుత్థధమ్మా వా నివుత్థా, గోచరనివాసేన నివుత్థా, అత్తనో విఞ్ఞాణేన విఞ్ఞాతా పరిచ్ఛిన్నా, పరవిఞ్ఞాణవిఞ్ఞాతాపి వా ఛిన్నవటుమకానుస్సరణాదీసు. **పుబ్బేనివాసానుస్సతీ**తి యాయ సతియా పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి, సా పుబ్బేనివాసానుస్సతి. **ఞాణన్తి** తాయ సతియా సమ్పయుత్తఞాణం. ఏవమిమస్స పుబ్బేనివాసానుస్సతిఞాణస్స అత్థాయ పుబ్బేనివాసానుస్సతిఞాణాయ ఏతస్స ఞాణస్స అధిగమాయ పత్తియాతి వుత్తం హోతి. **అభినిన్నామేసి**న్తి అభినీహరిం.

సోతి సో అహం. **అనేకవిహిత**న్తి అనేకవిధం, అనేకేహి వా పకారేహి పవత్తితం సంవణ్ణితన్తి అత్థో. **పుబ్బేనివాస**న్తి సమనన్తరాతీతం భవం ఆదిం కత్వా తత్థ తత్థ నివుత్థసన్తానం. **అనుస్సరామీ**తి "ఏకమ్పి జాతిం ద్వేపి జాతియో"తి ఏవం జాతిపటిపాటియా అనుగన్త్వా అనుగన్త్వా సరామి, అనుదేవ వా సరామి, చిత్తే అభినిన్నామితమత్తే ఏవ సరామీతి దస్సేతి. పూరితపారమీనఞ్హి మహాపురిసానం పరికమ్మకరణం నత్థి, తేన తే చిత్తం అభినిన్నామేత్వావ సరన్తి. ఆదికమ్మికకులపుత్తా పన పరికమ్మం కత్వావ సరన్తి, తస్మా తేసం వసేన పరికమ్మం వత్తబ్బం సియా. తం పన వుచ్చమానం అతిభారియం వినయనిదానం కరోతి, తస్మా తం న వదామ. అత్థికేహి పన **విసుద్ధిమగ్గే** (విసుద్ధి. ౨.౪౦౨ ఆదయో) వుత్తనయేనేవ గహేతబ్బం. ఇధ పన పాళిమేవ వణ్ణయిస్సామ.

సేయ్యథీదన్తి ఆరద్ధప్పకారదస్సనత్థే నిపాతో. తేనేవ య్వాయం పుబ్బేనివాసో ఆరద్ధో, తస్స పకారప్పభేదం దస్సేన్తో **ఏకమ్పి జాతి**న్తిఆదిమాహ. తత్థ **ఏకమ్పి జాతి**న్తి ఏకమ్పి పటిసన్ధిమూలం చుతిపరియోసానం ఏకభవపరియాపన్నం ఖన్ధసన్తానం. ఏస నయో **ద్వేపి జాతియో**తిఆదీసు. **అనేకేపి సంవట్టకప్పే**తిఆదీసు పన పరిహాయమానో కప్పో సంవట్టకప్పో, వడ్ఢమానో వివట్టకప్పోతి వేదితబ్బో. తత్థ చ సంవట్టేన సంవట్టట్ఠాయీ గహితో హోతి తమ్మూలకత్తా. వివట్టేన చ వివట్టట్ఠాయీ. ఏవఞ్హి సతి యాని తాని "చత్తారిమాని, భిక్ఖవే, కప్పస్స అసఙ్ఖ్యేయ్యాని . కతమాని చత్తారి? సంవట్టో సంవట్టట్ఠాయీ, వివట్టో వివట్టట్ఠాయీ"తి వుత్తాని తాని సబ్బాని పరిగ్గహితాని హోన్తి.

తత్థ తయో సంవట్టా – తేజోసంవట్టో, ఆపోసంవట్టో, వాయోసంవట్టోతి. తిస్సో సంవట్టసీమా – ఆభస్సరా, సుభకిణ్హా, వేహప్ఫలాతి. యదా కప్పో తేజేన సంవట్టతి, ఆభస్సరతో హేట్ఠా అగ్గినా డయ్హతి. యదా ఉదకేన సంవట్టతి, సుభకిణ్హతో

హేట్ఠా ఉదకేన విలీయతి. యదా వాతేన సంవట్టతి, వేహప్ఫలతో హేట్ఠా వాతేన విద్ధంసియతి. విత్థారతో పన సదాపి ఏకం బుద్ధక్ఖేత్తం వినస్సతి.

బుద్ధక్ఖేత్తం నామ తివిధం హోతి – జాతిక్ఖేత్తం, ఆణాక్ఖేత్తం, విసయక్ఖేత్తఞ్చ. తత్థ జాతిక్ఖేత్తం దససహస్సచక్కవాళపరియన్తం హోతి, యం తథాగతస్స పటిసన్ధిఆదీసు కమ్పతి. ఆణాక్ఖేత్తం కోటిసతసహస్సచక్కవాళపరియన్తం హోతి. యత్థ రతనపరిత్తం, ఖన్ధపరిత్తం, ధజగ్గపరిత్తం, ఆటానాటియపరిత్తం, మోరపరిత్తన్తి ఇమేసం పరిత్తానం ఆనుభావో పవత్తతి. విసయక్ఖేత్తం పన అనన్తం అపరిమాణం, "యం యావతా వా పన ఆకఙ్ఖేయ్యా"తి (అం॰ ని॰ ౩.౮౧) వుత్తం యత్థ యం యం ఆకఙ్ఖతి తం తం అనుస్సరతి. ఏవమేతేసు తీసు బుద్ధక్ఖేత్తేసు ఏకం ఆణాక్ఖేత్తం వినస్సతి. తస్మిం పన వినస్సన్తే జాతిక్ఖేత్తమ్పి వినట్ఠమేవ హోతి; వినస్సన్తఞ్చ ఏకతోవ వినస్సతి, సణ్ఠహన్తమ్పి ఏకతోవ సణ్ఠహతి. తస్స వినాసో చ సణ్ఠహనఞ్చ **విసుద్ధిమగ్గే** (విసుద్ధి॰ ౨.౪౦౪) వుత్తం. అత్థికేహి తతో గహేతబ్బం.

యే పనేతే సంవట్టవివట్టా వుత్తా, ఏతేసు భగవా బోధిమణ్డే సమ్మాసమ్బోధిం అభిసమ్బుజ్ఝనత్థాయ నిసిన్నో అనేకేపి సంవట్టకప్పే అనేకేపి వివట్టకప్పే అనేకేపి సంవట్టవివట్టకప్పే సరి. కథం? "**అముత్రాసి**"న్తిఆదినా నయేన. తత్థ **అముత్రాసి**న్తి అముమ్హి సంవట్టకప్పే అహం అముమ్హి భవే వా యోనియా వా గతియా వా విఞ్ఞాణట్ఠితియా వా సత్తావాసే వా సత్తనికాయే వా అహోసిం. **ఏవంనామో**తి వేస్సన్తరో వా జోతిపాలో వా. **ఏవంగోత్తో**తి భగ్గవో వా గోతమో వా. **ఏవంవణ్ణో**తి ఓదాతో వా సామో వా. **ఏవమాహారో**తి సాలిమంసోదనాహారో వా పవత్తఫలభోజనో వా. **ఏవంసుఖదుక్ఖప్పటిసంవేదీ**తి అనేకప్పకారేన కాయికచేతసికానం సామిసనిరామిసాదిప్పభేదానం వా సుఖదుక్ఖానం పటిసంవేదీ. **ఏవమాయుపరియన్తో**తి ఏవం వస్ససతపరమాయుపరియన్తో వా చతురాసీతికప్పసహస్సపరమాయుపరియన్తో వా.

సో తతో చుతో అముత్ర ఉదపాదిన్తి సో అహం తతో భవతో యోనితో గతితో విఞ్ఞాణట్ఠితితో సత్తావాసతో సత్తనికాయతో వా చుతో, పున అముకస్మిం నామ భవే యోనియా గతియా విఞ్ఞాణట్ఠితియా సత్తావాసే సత్తనికాయే వా ఉదపాదిం. **తత్రాపాసి**న్తి అథ తత్రాపి భవే యోనియా గతియా విఞ్ఞాణట్ఠితియా సత్తావాసే సత్తనికాయే వా పున అహోసిం. ఏవంనామోతిఆది వుత్తనయమేవ.

అథ వా యస్మా **అముత్రాసి**న్తి ఇదం అనుపుబ్బేన ఆరోహన్తస్స యావదిచ్ఛకం సరణం. **సో తతో చుతో**తి పటినివత్తన్తస్స పచ్చవేక్ఖణం. తస్మా **ఇధూపపన్నో**తి ఇమిస్సా ఇధూపపత్తియా అనన్తరం అముత్ర ఉదపాదిన్తి తుసితభవనం సన్ధాయాహాతి వేదితబ్బం. **తత్రాపాసిం ఏవంనామో**తి తత్రాపి తుసితభవనే సేతకేతు నామ దేవపుత్తో అహోసిం. **ఏవంగోత్తో**తి తాహి దేవతాహి సద్ధిం ఏకగోత్తో. **ఏవంవణ్ణో**తి సువణ్ణవణ్ణో. **ఏవమాహారో**తి దిబ్బసుధాహారో. **ఏవంసుఖదుక్ఖప్పటిసంవేదీ**తి ఏవం దిబ్బసుఖప్పటిసంవేదీ. దుక్ఖం పన సఙ్ఖారదుక్ఖమత్తమేవ. **ఏవమాయుపరియన్తో**తి ఏవం సత్తపఞ్ఞాసవస్సకోటిసట్ఠివస్ససతసహస్సాయుపరియన్తో. **సో తతో చుతో**తి సో అహం తతో తుసితభవనతో చుతో. **ఇధూపపన్నో**తి ఇధ మహామాయాయ దేవియా కుచ్ఛిమ్హి నిబ్బత్తో.

ఇతీతి ఏవం. **సాకారం సఉద్దేస**న్తి నామగోత్తవసేన సఉద్దేసం, వణ్ణాదివసేన సాకారం. నామగోత్తవసేన హి సత్తో "దత్తో, తిస్సో, గోతమో"తి ఉద్దిసీయతి; వణ్ణాదీహి ఓదాతో, సామోతి నానత్తతో పఞ్ఞాయతి; తస్మా నామగోత్తం ఉద్దేసో, ఇతరే ఆకారా. కిం పన బుద్ధాయేవ పుబ్బేనివాసం సరన్తీతి? వుచ్చతే – న బుద్ధాయేవ, పచ్చేకబుద్ధ-బుద్ధసావక-తిత్థియాపి, నో చ ఖో

అవిసేసేన. తిత్థియా హి చత్తాలీసంయేవ కప్పే సరన్తి, న తతో పరం. కస్మా? దుబ్బలపఞ్ఞత్తా. తేసఞ్హి నామరూపపరిచ్ఛేదవిరహతో దుబ్బలా పఞ్ఞా హోతి. సావకేసు పన అసీతిమహాసావకా కప్పసతసహస్సం సరన్తి; ద్వే అగ్గసావకా ఏకమసఙ్ఖ్యేయ్యం సతసహస్సఞ్చ. పచ్చేకబుద్ధా ద్వే అసఙ్ఖ్యేయ్యాని సతసహస్సఞ్చ. ఏత్తకో హి తేసం అభినీహారో. బుద్ధానం పన పరిచ్ఛేదో నత్థి, యావ ఇచ్ఛన్తి తావ సరన్తి. తిత్థియా చ ఖన్ధపటిపాటిమేవ సరన్తి. పటిపాటిం ముఞ్చిత్వా చుతిపటిసన్ధివసేన సరితుం న సక్కోన్తి. తేసఞ్హి అన్ధానం వియ ఇచ్ఛితప్పదేసోక్కమనం నత్థి. సావకా ఉభయథాపి సరన్తి; తథా పచ్చేకబుద్ధా. బుద్ధా పన ఖన్ధపటిపాటియాపి చుతిపటిసన్ధివసేనపి సీహోక్కన్తవసేనపి అనేకాసు కప్పకోటీసు హేట్ఠా వా ఉపరి వా యం యం ఠానం ఆకఙ్ఖన్తి, తం సబ్బం సరన్తియేవ.

అయం ఖో మే బ్రాహ్మణాతిఆదీసు **మే**తి మయా. **విజ్జా**తి విదితకరణట్ఠేన విజ్జా. కిం విదితం కరోతి? పుబ్బేనివాసం. **అవిజ్జా**తి తస్సేవ పుబ్బేనివాసస్స అవిదితకరణట్ఠేన తప్పటిచ్ఛాదకమోహో వుచ్చతి. **తమో**తి స్వేవ మోహో తప్పటిచ్ఛాదకట్ఠేన "తమో"తి వుచ్చతి. **ఆలోకో**తి సాయేవవిజ్జా ఓభాసకరణట్ఠేన "ఆలోకో"తి వుచ్చతి. ఏత్థ చ విజ్జా అధిగతాతి అయం అత్థో, సేసం పసంసావచనం. యోజనా పనేత్థ – అయం ఖో మే విజ్జా అధిగతా, తస్స మే అధిగతవిజ్జస్స అవిజ్జా విహతా, వినట్ఠాతి అత్థో. కస్మా? యస్మా విజ్జా ఉప్పన్నా. ఏస నయో ఇతరస్మిమ్పి పదద్వయే.

యథా తన్తి ఏత్థ **యథా**తి ఓపమ్మత్థే. **త**న్తి నిపాతో. సతియా అవిప్పవాసేన **అప్పమత్తస్స**. వీరియాతాపేన **ఆతాపినో**. కాయే చ జీవితే చ అనపేక్ఖతాయ **పహితత్తస్స,** పేసితచిత్తస్సాతి అత్థో. ఇదం వుత్తం హోతి – యథా అప్పమత్తస్స ఆతాపినో పహితత్తస్స విహరతో అవిజ్జా విహఞ్ఞేయ్య విజ్జా ఉప్పజ్జేయ్య, తమో విహఞ్ఞేయ్య ఆలోకో ఉప్పజ్జేయ్య; ఏవమేవ మమ అవిజ్జా విహతా విజ్జా ఉప్పన్నా, తమో విహతో ఆలోకో ఉప్పన్నో. ఏతస్స మే పధానానుయోగస్స అనురూపమేవ ఫలం లద్ధన్తి.

అయం ఖో మే బ్రాహ్మణ పఠమా అభినిబ్భిదా అహోసి కుక్కుటచ్ఛాపకస్సేవ అణ్డకోసమ్హాతి అయం ఖో మమ బ్రాహ్మణ పుబ్బేనివాసానుస్సతిఞాణముఖతుణ్డకేన పుబ్బే నివుత్థఖన్ధపటిచ్ఛాదకం అవిజ్జణ్డకోసం పదాలేత్వా పఠమా అభినిబ్భిదా పఠమా నిక్ఖన్తి పఠమా అరియాజాతి అహోసి, కుక్కుటచ్ఛాపకస్సేవ ముఖతుణ్డకేన వా పాదనఖసిఖాయ వా అణ్డకోసం పదాలేత్వా తమ్హా అణ్డకోసమ్హా అభినిబ్భిదా నిక్ఖన్తి కుక్కుటనికాయే పచ్చాజాతీతి.

పుబ్బేనివాసకథా నిట్ఠితా.

దిబ్బచక్ఖుఞాణకథా

౧౩. **సో ఏవం...పే.... చుతూపపాతఞాణాయా**తి చుతియా చ ఉపపాతే చ ఞాణాయ; యేన ఞాణేన సత్తానం చుతి చ ఉపపాతో చ ఞాయతి, తదత్థన్తి వుత్తం హోతి. **చిత్తం అభినిన్నామేసి**న్తి పరికమ్మచిత్తం నీహరిం. **సో దిబ్బేన...పే.... పస్సామీ**తి ఏత్థ పన పూరితపారమీనం మహాసత్తానం పరికమ్మకరణం నత్థి. తే హి చిత్తే అభినిన్నామితమత్తే ఏవ దిబ్బేన చక్ఖునా సత్తే పస్సన్తి, ఆదికమ్మికకులపుత్తా పన పరికమ్మం కత్వా. తస్మా తేసం వసేన పరికమ్మం వత్తబ్బం సియా. తం పన వుచ్చమానం అతిభారియం వినయనిదానం కరోతి; తస్మా తం న వదామ. అత్థికేహి పన **విసుద్ధిమగ్గే** (విసుద్ధి. ౨.౪౧౧) వుత్తనయేన గహేతబ్బం. ఇధ పన పాళిమేవ వణ్ణయిస్సామ.

సోతి సో అహం. **దిబ్బేనాతిఆదీసు** దిబ్బసదిసత్తా **దిబ్బం** . దేవతానఞ్హి సుచరితకమ్మనిబ్బత్తం పిత్తసేమ్హరుహిరాదీహి అపలిబుద్ధం ఉపక్కిలేసవినిముత్తతాయ దూరేపి ఆరమ్మణసమ్పటిచ్ఛనసమత్థం దిబ్బం పసాదచక్ఖు హోతి. ఇదఞ్చాపి వీరియభావనాబలనిబ్బత్తం ఞాణచక్ఖు తాదిసమేవాతి దిబ్బసదిసత్తా దిబ్బం, దిబ్బవిహారవసేన పటిలద్ధత్తా అత్తనా చ దిబ్బవిహారసన్నిస్సితత్తాపి దిబ్బం, ఆలోకపరిగ్గహేన మహాజుతికత్తాపి దిబ్బం, తిరోకుట్టాదిగతరూపదస్సనేన మహాగతికత్తాపి దిబ్బం. తం సబ్బం సద్దసత్థానుసారేన వేదితబ్బం. దస్సనట్ఠేన **చక్ఖు**. చక్ఖుకిచ్చకరణేన చక్ఖుమివాతిపి చక్ఖు. చుతూపపాతదస్సనేన దిట్ఠివిసుద్ధిహేతుత్తా **విసుద్ధం**. యో హి చుతిమత్తమేవ పస్సతి న ఉపపాతం, సో ఉచ్ఛేదదిట్ఠిం గణ్హాతి. యో ఉపపాతమత్తమేవ పస్సతి న చుతిం, సో నవసత్తపాతుభావదిట్ఠిం గణ్హాతి. యో పన తదుభయం పస్సతి, సో యస్మా దువిధమ్పి తం దిట్ఠిగతం అతివత్తతి, తస్మాస్స తం దస్సనం దిట్ఠివిసుద్ధిహేతు హోతి. తదుభయఞ్చ భగవా అద్దస. తేనేతం వుత్తం – "చుతూపపాతదస్సనేన దిట్ఠివిసుద్ధిహేతుత్తా విసుద్ధ"న్తి.

ఏకాదసఉపక్కిలేసవిరహతో వా విసుద్ధం. భగవతో హి ఏకాదసఉపక్కిలేసవిరహితం దిబ్బచక్ఖు. యథాహ – "సో ఖో అహం, అనురుద్ధ, 'విచికిచ్ఛా చిత్తస్స ఉపక్కిలేసో'తి ఇతి విదిత్వా విచికిచ్ఛం చిత్తస్స ఉపక్కిలేసం పజహిం. అమనసికారో…పే… థినమిద్ధం… ఛమ్భితత్తం… ఉప్పిలం… దుట్ఠుల్లం… అచ్చారద్ధవీరియం… అతిలీనవీరియం… అభిజప్పా… నానత్తసఞ్ఞా… 'అతినిజ్ఝాయితత్తం రూపానం చిత్తస్స ఉపక్కిలేసో'తి ఇతి విదిత్వా అతినిజ్ఝాయితత్తం రూపానం చిత్తస్స ఉపక్కిలేసం పజహిం. సో ఖో అహం, అనురుద్ధ, అప్పమత్తో ఆతాపీ పహితత్తో విహరన్తో ఓభాసఞ్హి ఖో సఞ్జానామి, న చ రూపాని పస్సామి. రూపాని హి ఖో పస్సామి, న చ ఓభాసం సఞ్జానామీ"తి (మ॰ ని॰ ౩.౨౪౨-౨౪౩) ఏవమాది. తదేవం ఏకాదసుపక్కిలేసవిరహతో విసుద్ధం.

మనుస్సూపచారం అతిక్కమిత్వా రూపదస్సనేన **అతిక్కన్తమానుసకం;** మానుసకం వా మంసచక్ఖుం అతిక్కన్తత్తా అతిక్కన్తమానుసకన్తి వేదితబ్బం. తేన దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన.

సత్తే పస్సామీతి మనుస్సమంసచక్ఖునా వియ సత్తే పస్సామి దక్ఖామి ఓలోకేమి. **చవమానే ఉపపజ్జమానే**తి ఏత్థ చుతిక్ఖణే వా ఉపపత్తిక్ఖణే వా దిబ్బచక్ఖునా దట్ఠుం న సక్కా, యే పన ఆసన్నచుతికా ఇదాని చవిస్సన్తి తే **చవమానా**. యే చ గహితపటిసన్ధికా సమ్పతినిబ్బత్తా వా, తే **ఉపపజ్జమానా**తి అధిప్పేతా. తే ఏవరూపే చవమానే ఉపపజ్జమానే చ పస్సామీతి దస్సేతి. **హీనే**తి మోహనిస్సన్దయుత్తత్తా హీనానం జాతికులభోగాదీనం వసేన హీళితే ఓహీళితే ఉఞ్ఞాతే అవఞ్ఞాతే. **పణీతే**తి అమోహనిస్సన్దయుత్తత్తా తబ్బిపరీతే. **సువణ్ణే**తి అదోసనిస్సన్దయుత్తత్తా ఇట్ఠకన్తమనాపవణ్ణయుత్తే. **దుబ్బణ్ణే**తి దోసనిస్సన్దయుత్తత్తా అనిట్ఠాకన్తఅమనాపవణ్ణయుత్తే; అభిరూపే విరూపేతిపి అత్థో. **సుగతే**తి సుగతిగతే, అలోభనిస్సన్దయుత్తత్తా వా అడ్ఢే మహద్ధనే. **దుగ్గతే**తి దుగ్గతిగతే, లోభనిస్సన్దయుత్తత్తా వా దలిద్దే అప్పన్నపానే. **యథాకమ్మూపగే**తి యం యం కమ్మం ఉపచితం తేన తేన ఉపగతే. తత్థ పురిమేహి "చవమానే"తిఆదీహి దిబ్బచక్ఖుకిచ్చం వుత్తం; ఇమినా పన పదేన యథాకమ్మూపగఞాణకిచ్చం.

తస్స చ ఞాణస్స అయముప్పత్తిక్కమో – సో హేట్ఠా నిరయాభిముఖం ఆలోకం వడ్ఢేత్వా నేరయికసత్తే పస్సతి మహన్తం దుక్ఖమనుభవమానే, తం దస్సనం దిబ్బచక్ఖుకిచ్చమేవ. సో ఏవం మనసి కరోతి – "కిన్ను ఖో కమ్మం కత్వా ఇమే సత్తా ఏతం దుక్ఖమనుభవన్తీ"తి? అథస్స "ఇదం నామ కత్వా"తి తం కమ్మారమ్మణం ఞాణం ఉప్పజ్జతి. తథా ఉపరి దేవలోకాభిముఖం ఆలోకం వడ్ఢేత్వా నన్దనవన-మిస్సకవన-ఫారుసకవనాదీసు సత్తే పస్సతి మహాసమ్పత్తిం

అనుభవమానే. తమ్పి దస్సనం దిబ్బచక్ఖుకిచ్చమేవ. సో ఏవం మనసి కరోతి – "కిన్ను ఖో కమ్మం కత్వా ఇమే సత్తా ఏతం సమ్పత్తిం అనుభవన్తీ"తి? అథస్స "ఇదం నామ కత్వా"తి తంకమ్మారమ్మణం ఞాణం ఉప్పజ్జతి. ఇదం యథాకమ్మూపగఞాణం నామ. ఇమస్స విసుం పరికమ్మం నామ నత్థి. యథా చిమస్స, ఏవం అనాగతంసఞాణస్సపి. దిబ్బచక్ఖుపాదకానేవ హి ఇమాని దిబ్బచక్ఖునా సహేవ ఇజ్ఝన్తి.

కాయదుచ్చరితేనాతిఆదీసు దుట్ఠు చరితం దుట్ఠం వా చరితం కిలేసపూతికత్తాతి దుచ్చరితం; కాయేన దుచ్చరితం, కాయతో వా ఉప్పన్నం దుచ్చరితన్తి **కాయదుచ్చరితం**. ఏవం వచీమనోదుచ్చరితానిపి దట్ఠబ్బాని. **సమన్నాగతా**తి సమఙ్గీభూతా. **అరియానం ఉపవాదకా**తి బుద్ధ-పచ్చేకబుద్ధ-బుద్ధసావకానం అరియానం అన్తమసో గిహిసోతాపన్నానమ్పి అనత్థకామా హుత్వా అన్తిమవత్థునా వా గుణపరిధంసనేన వా ఉపవాదకా; అక్కోసకా, గరహకాతి వుత్తం హోతి. తత్థ "నత్థి ఇమేసం సమణధమ్మో, అస్సమణా ఏతే"తి వదన్తో అన్తిమవత్థునా ఉపవదతి. "నత్థి ఇమేసం ఝానం వా విమోక్ఖో వా మగ్గో వా ఫలం వా"తి వదన్తో గుణపరిధంసనేన ఉపవదతీతి వేదితబ్బో. సో చ జానం వా ఉపవదేయ్య అజానం వా, ఉభయథాపి అరియూపవాదోవ హోతి. భారియం కమ్మం సగ్గావరణం మగ్గావరణఞ్చ, సతేకిచ్ఛం పన హోతి. తస్స చ ఆవిభావత్థం ఇదం వత్థుముదాహరన్తి –

"అఞ్ఞతరస్మిం కిర గామే ఏకో థేరో చ దహరభిక్ఖు చ పిణ్డాయ చరన్తి. తే పఠమఘరేయేవ ఉళుఙ్కమత్తం ఉణ్హయాగుం లభింసు. థేరస్స చ కుచ్ఛివాతో అత్థి. సో చిన్తేసి – 'అయం యాగు మయ్హం సప్పాయా, యావ న సీతలా హోతి తావ నం పివామీ'తి. సో మనుస్సేహి ఉమ్మారత్థాయ ఆహటే దారుక్ఖన్ధే నిసీదిత్వా తం పివి. ఇతరో తం జిగుచ్ఛి – 'అతిచ్ఛాతో వతాయం మహల్లకో అమ్హాకం లజ్జితబ్బకం అకాసీ'తి. థేరో గామే చరిత్వా విహారం గన్త్వా దహరభిక్ఖుం ఆహ – 'అత్థి తే, ఆవుసో, ఇమస్మిం సాసనే పతిట్ఠా'తి? 'ఆమ, భన్తే, సోతాపన్నో అహ'న్తి. 'తేన హావుసో, ఉపరిమగ్గత్థాయ వాయామం మా అకాసి, ఖీణాసవో తయా ఉపవదితో'తి. సో తం ఖమాపేసి. తేనస్స తం పాకతికం అహోసి". తస్మా యో అఞ్ఞోపి అరియం ఉపవదతి, తేన గన్త్వా సచే అత్తనా వుడ్ఢతరో హోతి, "అహం ఆయస్మన్తం ఇదఞ్చిదఞ్చ అవచం, తం మే ఖమాహీ"తి ఖమాపేతబ్బో. సచే నవకతరో హోతి , వన్దిత్వా ఉక్కుటికం నిసీదిత్వా అఞ్జలిం పగ్గహేత్వా "అహం భన్తే తుమ్హే ఇదఞ్చిదఞ్చ అవచం, తం మే ఖమథా"తి ఖమాపేతబ్బో. సచే సో నక్ఖమతి దిసాపక్కన్తో వా హోతి, యే తస్మిం విహారే భిక్ఖూ వసన్తి తేసం సన్తికం గన్త్వా సచే అత్తనా వుడ్ఢతరో హోతి ఠితకేనేవ, సచే నవకతరో ఉక్కుటికం నిసీదిత్వా అఞ్జలిం పగ్గహేత్వా "అహం, భన్తే, అసుకం నామ ఆయస్మన్తం ఇదఞ్చిదఞ్చ అవచం, ఖమతు మే సో ఆయస్మా"తి ఏవం వదన్తేన ఖమాపేతబ్బో. సచే సో పరినిబ్బుతో హోతి, పరినిబ్బుతమఞ్చట్ఠానం గన్త్వా యావ సివథికం గన్త్వాపి ఖమాపేతబ్బో. ఏవం కతే సగ్గావరణఞ్చ మగ్గావరణఞ్చ న హోతి, పాకతికమేవ హోతి.

మిచ్ఛాదిట్ఠికాతి విపరీతదస్సనా. **మిచ్ఛాదిట్ఠికమ్మసమాదానా**తి మిచ్ఛాదిట్ఠివసేన సమాదిన్ననానావిధకమ్మా, యే చ మిచ్ఛాదిట్ఠిమూలకేసు కాయకమ్మాదీసు అఞ్ఞేపి సమాదపేన్తి. తత్థ వచీదుచ్చరితగ్గహణేనేవ అరియూపవాదే, మనోదుచ్చరితగ్గహణేన చ మిచ్ఛాదిట్ఠియా సఙ్గహితాయపి ఇమేసం ద్విన్నం పున వచనం మహాసావజ్జభావదస్సనత్థన్తి వేదితబ్బం. మహాసావజ్జో హి అరియూపవాదో ఆనన్తరియసదిసో. యథాహ – "సేయ్యథాపి, సారిపుత్త, భిక్ఖు సీలసమ్పన్నో సమాధిసమ్పన్నో పఞ్ఞాసమ్పన్నో దిట్ఠేవ ధమ్మే అఞ్ఞం ఆరాధేయ్య; ఏవంసమ్పదమిదం, సారిపుత్త, వదామి తం వాచం అప్పహాయ తం చిత్తం అప్పహాయ తం దిట్ఠిం అప్పటినిస్సజ్జిత్వా యథాభతం నిక్ఖిత్తో, ఏవం నిరయే"తి (మ॰ ని॰ ౧.౧౪౯).

మిచ్ఛాదిట్ఠితో చ మహాసావజ్జతరం నామ అఞ్ఞం నత్థి. యథాహ – “నాహం, భిక్ఖవే, అఞ్ఞం ఏకధమ్మమ్పి సమనుపస్సామి, ఏవం మహాసావజ్జతరం, యథయిదం, మిచ్ఛాదిట్ఠి. మిచ్ఛాదిట్ఠిపరమాని, భిక్ఖవే, వజ్జానీ”తి (అ. ని. ౧.౩౧౦).

కాయస్స భేదాతి ఉపాదిన్నక్ఖన్ధపరిచ్చాగా. **పరం మరణా**తి తదనన్తరం అభినిబ్బత్తక్ఖన్ధగ్గహణే. అథవా కాయస్స భేదాతి జీవితిన్ద్రియస్సుపచ్ఛేదా. పరం మరణాతి చుతిచిత్తతో ఉద్ధం. **అపాయ**న్తి ఏవమాది సబ్బం నిరయవేవచనం. నిరయో హి సగ్గమోక్ఖహేతుభూతా పుఞ్ఞసమ్మతా అయా అపేతత్తా, సుఖానం వా ఆయస్స అభావా అపాయో. దుక్ఖస్స గతి పటిసరణన్తి **దుగ్గతి**; దోసబహులతాయ వా దుట్ఠేన కమ్మునా నిబ్బత్తా గతీతి దుగ్గతి. వివసా నిపతన్తి ఏత్థ దుక్కటకారినోతి **వినిపాతో**; వినస్సన్తా వా ఏత్థ నిపతన్తి సమ్భిజ్జమానఙ్గపచ్చఙ్గాతి వినిపాతో. నత్థి ఏత్థ అస్సాదసఞ్ఞితో అయోతి **నిరయో**.

అథ వా అపాయగ్గహణేన తిరచ్ఛానయోనిం దీపేతి. తిరచ్ఛానయోని హి అపాయో, సుగతియా అపేతత్తా; న దుగ్గతి, మహేసక్ఖానం నాగరాజాదీనం సమ్భవతో. దుగ్గతిగ్గహణేన పేత్తివిసయం దీపేతి. సో హి అపాయో చేవ దుగ్గతి చ సుగతితో అపేతత్తా, దుక్ఖస్స చ గతిభూతత్తా; న తు వినిపాతో అసురసదిసం అవినిపతితత్తా. పేతమహిద్ధికానఞ్హి విమానానిపి నిబ్బత్తన్తి. వినిపాతగ్గహణేన అసురకాయం దీపేతి. సో హి యథావుత్తేనత్థేన అపాయో చేవ దుగ్గతి చ సబ్బసముస్సయేహి చ వినిపతితత్తా వినిపాతోతి వుచ్చతి. నిరయగ్గహణేన అవీచి-ఆదిఅనేకప్పకారం నిరయమేవ దీపేతి. **ఉపపన్నా**తి ఉపగతా, తత్థ అభినిబ్బత్తాతి అధిప్పాయో. వుత్తవిపరియాయేన సుక్కపక్ఖో వేదితబ్బో.

అయం పన విసేసో – ఏత్థ సుగతిగ్గహణేన మనుస్సగతిపి సఙ్గయ్హతి. సగ్గగ్గహణేన దేవగతియేవ. తత్థ సున్దరా గతీతి **సుగతి**. రూపాదివిసయేహి సుట్ఠు అగ్గోతి **సగ్గో**. సో సబ్బోపి లుజ్జనపలుజ్జనట్ఠేన **లోకో**తి అయం వచనత్థో. **విజ్జా**తి దిబ్బచక్ఖుఞాణవిజ్జా. **అవిజ్జా**తి సత్తానం చుతిపటిసన్ధిపటిచ్ఛాదికా అవిజ్జా. సేసం వుత్తనయమేవ. అయమేవ హేత్థ విసేసో – యథా పుబ్బేనివాసకథాయం “పుబ్బేనివాసానుస్సతిఞాణముఖతుణ్డకేన పుబ్బేనివుత్థక్ఖన్ధపటిచ్ఛాదకం అవిజ్జణ్డకోసం పదాలేత్వా”తి వుత్తం; ఏవమిధ “చుతూపపాతఞాణముఖతుణ్డకేన చుతూపపాతపటిచ్ఛాదకం అవిజ్జణ్డకోసం పదాలేత్వా”తి వత్తబ్బన్తి.

దిబ్బచక్ఖుఞాణకథా నిట్ఠితా.

ఆసవక్ఖయఞాణకథా

౧౪. సో ఏవం సమాహితే చిత్తేతి ఇధ విపస్సనాపాదకం చతుత్థజ్ఝానచిత్తం వేదితబ్బం. **ఆసవానం ఖయఞాణాయా**తి అరహత్తమగ్గఞాణత్థాయ. అరహత్తమగ్గో హి ఆసవవినాసనతో ఆసవానం ఖయోతి వుచ్చతి. తత్ర చేతం ఞాణం తప్పరియాపన్నత్తాతి . **చిత్తం అభినిన్నామేసి**న్తి విపస్సనాచిత్తం అభినీహరిం. **సో ఇదం దుక్ఖ**న్తి ఏవమాదీసు “ఏత్తకం దుక్ఖం, న ఇతో భియ్యో”తి సబ్బమ్పి దుక్ఖసచ్చం సరసలక్ఖణపటివేధేన యథాభూతం అబ్భఞ్ఞాసిం జానిం పటివిజ్ఝిం. తస్స చ దుక్ఖస్స నిబ్బత్తికం తణ్హం “అయం దుక్ఖసముదయో”తి, తదుభయమ్పి యం ఠానం పత్వా నిరుజ్ఝతి తం తేసం అప్పవత్తిం నిబ్బానం “అయం దుక్ఖనిరోధో”తి, తస్స చ సమ్పాపకం అరియమగ్గం “అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా”తి సరసలక్ఖణపటివేధేన యథాభూతం అబ్భఞ్ఞాసిం జానిం పటివిజ్ఝిన్తి ఏవమత్థో వేదితబ్బో.

ఏవం సరూపతో సచ్చాని దస్సేత్వా ఇదాని కిలేసవసేన పరియాయతో దస్సేన్తో ‘‘**ఇమే ఆసవా**’’తిఆదిమాహ. **తస్స మే ఏవం జానతో ఏవం పస్సతో**తి తస్స మయ్హం ఏవం జానన్తస్స ఏవం పస్సన్తస్స సహ విపస్సనాయ కోటిప్పత్తం మగ్గం కథేతి. **కామాసవా**తి కామాసవతో. **విముచ్చిత్థా**తి ఇమినా ఫలక్ఖణం దస్సేతి. మగ్గక్ఖణే హి చిత్తం విముచ్చతి, ఫలక్ఖణే విముత్తం హోతి. **విముత్తస్మిం విముత్తమితి ఞాణ**న్తి ఇమినా పచ్చవేక్ఖణఞాణం దస్సేతి. **ఖీణా జాతీ**తిఆదీహి తస్స భూమిం. తేన హి ఞాణేన భగవా పచ్చవేక్ఖన్తో “ఖీణా జాతీ”తిఆదీని అబ్భఞ్ఞాసిం. కతమా పన భగవతో జాతి ఖీణా, కథఞ్చ నం అబ్భఞ్ఞాసీతి? వుచ్చతే – న తావస్స అతీతా జాతి ఖీణా, పుబ్బేవ ఖీణత్తా; న అనాగతా, అనాగతే వాయామాభావతో; న పచ్చుప్పన్నా, విజ్జమానత్తా. యా పన మగ్గస్స అభావితత్తా ఉప్పజ్జేయ్య ఏకచతుపఞ్చవోకారభవేసు ఏకచతుపఞ్చక్ఖన్ధప్పభేదా జాతి, సా మగ్గస్స భావితత్తా అనుప్పాదధమ్మతం ఆపజ్జనేన ఖీణా; తం సో మగ్గభావనాయ పహీనకిలేసే పచ్చవేక్ఖిత్వా “కిలేసాభావే విజ్జమానమ్పి కమ్మం ఆయతిం అప్పటిసన్ధికం హోతీ”తి జానన్తో అబ్భఞ్ఞాసిం.

వుసితన్తి వుత్థం పరివుత్థం, కతం చరితం నిట్ఠితన్తి అత్థో. **బ్రహ్మచరియ**న్తి మగ్గబ్రహ్మచరియం, పుథుజ్జనకల్యాణకేన హి సద్ధిం సత్త సేక్ఖా బ్రహ్మచరియవాసం వసన్తి నామ, ఖీణాసవో వుత్థవాసో. తస్మా భగవా అత్తనో బ్రహ్మచరియవాసం పచ్చవేక్ఖన్తో “వుసితం బ్రహ్మచరియ”న్తి అబ్భఞ్ఞాసిం. **కతం కరణీయ**న్తి చతూసు సచ్చేసు చతూహి మగ్గేహి పరిఞ్ఞాపహానసచ్ఛికిరియాభావనాభిసమయవసేన సోళసవిధమ్పి కిచ్చం నిట్ఠాపితన్తి అత్థో . పుథుజ్జనకల్యాణకాదయో హి ఏతం కిచ్చం కరోన్తి, ఖీణాసవో కతకరణీయో. తస్మా భగవా అత్తనో కరణీయం పచ్చవేక్ఖన్తో “కతం కరణీయ”న్తి అబ్భఞ్ఞాసిం. **నాపరం ఇత్థత్తాయా**తి ఇదాని పున ఇత్థభావాయ ఏవం సోళసకిచ్చభావాయ కిలేసక్ఖయాయ వా మగ్గభావనాకిచ్చం మే నత్థీతి అబ్భఞ్ఞాసిం.

ఇదాని ఏవం పచ్చవేక్ఖణఞాణపరిగ్గహితం తం ఆసవానం ఖయఞాణాధిగమం బ్రాహ్మణస్స దస్సేన్తో **అయం ఖో మే బ్రాహ్మణా**తిఆదిమాహ. తత్థ **విజ్జా**తి అరహత్తమగ్గఞాణవిజ్జా. **అవిజ్జా**తి చతుసచ్చపటిచ్ఛాదికా అవిజ్జా. సేసం వుత్తనయమేవ. అయం పన విసేసో – **అయం ఖో మే బ్రాహ్మణ తతియా అభినిబ్భిదా అహోసీ**తి ఏత్థ అయం ఖో మమ బ్రాహ్మణ ఆసవానం ఖయఞాణముఖతుణ్డకేన చతుసచ్చపటిచ్ఛాదకం అవిజ్జణ్డకోసం పదాలేత్వా తతియా అభినిబ్భిదా తతియా నిక్ఖన్తి తతియా అరియజాతి అహోసి, కుక్కుటచ్ఛాపకస్సేవ ముఖతుణ్డకేన వా పాదనఖసిఖాయ వా అణ్డకోసం పదాలేత్వా తమ్హా అణ్డకోసమ్హా అభినిబ్భిదా నిక్ఖన్తి కుక్కుటనికాయే పచ్ఛాజాతీతి.

ఏత్తావతా కిం దస్సేతీతి? సో హి బ్రాహ్మణ కుక్కుటచ్ఛాపకో అణ్డకోసం

పదాలేత్వా తతో నిక్ఖమన్తో సకిమేవ జాయతి, అహం పన పుబ్బే-నివుత్థక్ఖన్ధపటిచ్ఛాదకం అవిజ్జణ్డకోసం భిన్దిత్వా పఠమం తావ పుబ్బేనివాసానుస్సతిఞాణవిజ్జాయ జాతో, తతో సత్తానం చుతిపటిసన్ధిపటిచ్ఛాదకం అవిజ్జణ్డకోసం పదాలేత్వా దుతియం దిబ్బచక్ఖుఞాణవిజ్జాయ జాతో, పున చతుసచ్చపటిచ్ఛాదకం అవిజ్జణ్డకోసం పదాలేత్వా తతియం ఆసవానం ఖయఞాణవిజ్జాయ జాతో; ఏవం తీహి విజ్జాహి తిక్ఖత్తుం జాతో. సా చ మే జాతి అరియా సుపరిసుద్ధాతి ఇదం దస్సేసి. ఏవం దస్సేన్తో చ పుబ్బేనివాసఞాణేన అతీతంసఞాణం, దిబ్బచక్ఖునా పచ్చుప్పన్నానాగతంసఞాణం, ఆసవక్ఖయేన సకలలోకియలోకుత్తరగుణన్తి ఏవం తీహి విజ్జాహి సబ్బేపి సబ్బఞ్ఞుగుణే పకాసేత్వా అత్తనో అరియాయ జాతియా జేట్ఠసేట్ఠభావం బ్రాహ్మణస్స దస్సేసీతి.

ఆసవక్ఖయఞాణకథా నిట్ఠితా.

దేసనానుమోదనకథా

౧౫. ఏవం వుత్తే వేరఞ్జో బ్రాహ్మణోతి ఏవం భగవతా లోకానుకమ్పకేన బ్రాహ్మణం అనుకమ్పమానేన వినిగూహితబ్బేపి అత్తనో అరియాయ జాతియా జేట్ఠసేట్ఠభావే విజ్జత్తయపకాసికాయ ధమ్మదేసనాయ వుత్తే పీతివిప్ఫారపరిపుణ్ణగత్తచిత్తో వేరఞ్జో బ్రాహ్మణో తం భగవతో అరియాయ జాతియా జేట్ఠసేట్ఠభావం విదిత్వా ''ఈదిసం నామాహం సబ్బలోకజేట్ఠసేట్ఠం సబ్బగుణసమన్నాగతం సబ్బఞ్ఞుం 'అఞ్ఞేసం అభివాదనాదికమ్మం న కరోతీ'తి అవచం – 'ధీరత్థు వతరే అఞ్ఞాణ'''న్తి అత్తానం గరహిత్వా ''అయం దాని లోకే అరియాయ జాతియా పురేజాతట్ఠేన జేట్ఠో, సబ్బగుణేహి అప్పటిసమట్ఠేన సేట్ఠో''తి నిట్ఠం గన్త్వా భగవన్తం ఏతదవోచ – ''**జేట్ఠో భవం గోతమో సేట్ఠో భవం గోతమో**''తి. ఏవఞ్చ పన వత్వా పున తం భగవతో ధమ్మదేసనం అబ్భనుమోదమానో ''**అభిక్కన్తం, భో గోతమ, అభిక్కన్తం, భో గోతమా**''తిఆదిమాహ.

తత్థాయం అభిక్కన్తసద్దో ఖయసున్దరాభిరూపఅబ్భనుమోదనేసు దిస్సతి. ''అభిక్కన్తా, భన్తే, రత్తి; నిక్ఖన్తో పఠమో యామో, చిరనిసిన్నో భిక్ఖుసఙ్ఘో''తిఆదీసు (అ॰ ని॰ ౮.౨౦) హి ఖయే దిస్సతి. ''అయం మే పుగ్గలో ఖమతి, ఇమేసం చతున్నం పుగ్గలానం అభిక్కన్తతరో చ పణీతతరో చా''తిఆదీసు (అ॰ ని॰ ౪.౧౦౦) సున్దరే.

> ''కో మే వన్దతి పాదాని, ఇద్ధియా యససా జలం;
> అభిక్కన్తేన వణ్ణేన, సబ్బా ఓభాసయం దిసా''తి. –

ఆదీసు (వి॰ వ॰ ౮౫౭) అభిరూపే. ''అభిక్కన్తం, భన్తే''తిఆదీసు (దీ॰ ని॰ ౧.౨౫౦) అబ్భనుమోదనే. ఇధాపి అబ్భనుమోదనేయేవ. యస్మా చ అబ్భనుమోదనే, తస్మా ''సాధు సాధు, భో గోతమా''తి వుత్తం హోతీతి వేదితబ్బం.

> ''భయే కోధే పసంసాయం, తురితే కోతూహలచ్ఛరే;
> హాసే సోకే పసాదే చ, కరే ఆమేడితం బుధో''తి.

ఇమినా చ లక్ఖణేన ఇధ పసాదవసేన పసంసావసేన చాయం ద్విక్ఖత్తుం వుత్తోతి వేదితబ్బో.

అథ వా **అభిక్కన్త**న్తి అతిఇట్ఠం అతిమనాపం అతిసున్దరన్తి వుత్తం హోతి. తత్థ ఏకేన అభిక్కన్తసద్దేన దేసనం థోమేతి, ఏకేన అత్తనో పసాదం. అయఞ్హి ఏత్థ అధిప్పాయో – ''అభిక్కన్తం, భో గోతమ, యదిదం భోతో గోతమస్స ధమ్మదేసనా, అభిక్కన్తం యదిదం భోతో గోతమస్స ధమ్మదేసనం ఆగమ్మ మమ పసాదో''తి. భగవతోయేవ వా వచనం ద్వే ద్వే అత్థే సన్ధాయ థోమేతి – భోతో గోతమస్స వచనం అభిక్కన్తం దోసనాసనతో అభిక్కన్తం గుణాధిగమనతో, తథా సద్ధాజననతో పఞ్ఞాజననతో, సాత్థతో సబ్యఞ్జనతో, ఉత్తానపదతో గమ్భీరత్థతో, కణ్ణసుఖతో హదయఙ్గమతో, అనత్తుక్కంసనతో అపరవమ్భనతో, కరుణాసీతలతో పఞ్ఞావదాతతో, అపాథరమణీయతో విమద్దక్ఖమతో, సుయ్యమానసుఖతో వీమంసియమానహితతోతి ఏవమాదీహి యోజేతబ్బం.

తతో పరమ్పి చతూహి ఉపమాహి దేసనంయేవ థోమేతి. తత్థ **నిక్కుజ్జితన్తి** అధోముఖఠపితం, హేట్ఠాముఖజాతం వా. **ఉక్కుజ్జేయ్యాతి** ఉపరిముఖం కరేయ్య. **పటిచ్ఛన్నన్తి** తిణపణ్ణాదిపటిచ్ఛాదితం. **వివరేయ్యాతి** ఉగ్ఘాటేయ్య. **మూళ్హస్సాతి** దిసామూళ్హస్స. **మగ్గం ఆచిక్ఖేయ్యాతి** హత్థే గహేత్వా ఏస మగ్గోతి వదేయ్య. **అన్ధకారేతి** కాళపక్ఖచాతుద్దసీ అడ్ఢరత్త-ఘనవనసణ్డ-మేఘపటలేహి చతురఙ్గే తమసి. అయం తావ అనుత్తానపదత్థో. అయం పన అధిప్పాయయోజనా – యథా కోచి నిక్కుజ్జితం ఉక్కుజ్జేయ్య, ఏవం సద్ధమ్మవిముఖం అసద్ధమ్మే పతిట్ఠితం మం అసద్ధమ్మా వుట్ఠాపేన్తేన; యథా పటిచ్ఛన్నం వివరేయ్య, ఏవం కస్సపస్స భగవతో సాసనన్తరధానా పభుతి మిచ్ఛాదిట్ఠిగహనపటిచ్ఛన్నం సాసనం వివరన్తేన; యథా మూళ్హస్స మగ్గం ఆచిక్ఖేయ్య, ఏవం కుమ్మగ్గమిచ్ఛామగ్గప్పటిపన్నస్స మే సగ్గమోక్ఖమగ్గం ఆచిక్ఖన్తేన; యథా అన్ధకారే తేలపజ్జోతం ధారేయ్య, ఏవం మోహన్ధకారే నిముగ్గస్స మే బుద్ధాదిరతనత్తయరూపాని అపస్సతో తప్పటిచ్ఛాదకమోహన్ధకారవిద్ధంసకదేసనాపజ్జోతం ధారేన్తేన, మయ్హం భోతా గోతమేన ఏతేహి పరియాయేహి పకాసితత్తా అనేకపరియాయేన ధమ్మో పకాసితోతి.

దేసనానుమోదనకథా నిట్ఠితా.

పసన్నాకారకథా

ఏవం దేసనం థోమేత్వా ఇమాయ దేసనాయ రతనత్తయే పసన్నచిత్తో పసన్నాకారం కరోన్తో **''ఏసాహ''**న్తిఆదిమాహ. తత్థ **ఏసాహన్తి** ఏసో అహం. **భవన్తం గోతమం సరణం గచ్ఛామీతి** భవన్తం గోతమం సరణన్తి గచ్ఛామి; భవం మే గోతమో సరణం, పరాయణం, అఘస్స తాతా, హితస్స చ విధాతాతి ఇమినా అధిప్పాయేన భవన్తం గోతమం గచ్ఛామి భజామి సేవామి పయిరుపాసామి , ఏవం వా జానామి బుజ్ఝామీతి. యేసఞ్హి ధాతూనం గతిఅత్థో, బుద్ధిపి తేసం అత్థో; తస్మా "గచ్ఛామీ"తి ఇమస్స జానామి బుజ్ఝామీతి అయమ్పి అత్థో వుత్తో. **ధమ్మఞ్చ భిక్ఖుసఙ్ఘఞ్చాతి** ఏత్థ పన అధిగతమగ్గే సచ్ఛికతనిరోధే యథానుసిట్ఠం పటిపజ్జమానే చ చతూసు అపాయేసు అపతమానే ధారేతీతి **ధమ్మో;** సో అత్థతో అరియమగ్గో చేవ నిబ్బానఞ్చ. వుత్తం హేతం – "యావతా, భిక్ఖవే, ధమ్మా సఙ్ఖతా, అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో తేసం అగ్గమక్ఖాయతీ"తి (అ. ని. ౪.౩౪) విత్థారో. న కేవలఞ్చ అరియమగ్గో చేవ నిబ్బానఞ్చ, అపి చ ఖో అరియఫలేహి సద్ధిం పరియత్తిధమ్మోపి. వుత్తమ్పి హేతం **ఛత్తమాణవకవిమానే** –

"రాగవిరాగమనేజమసోకం, ధమ్మమసఙ్ఖతమప్పటికూలం;
మధురమిమం పగుణం సువిభత్తం, ధమ్మమిమం సరణత్థముపేహీ"తి. (వి. వ. ౮౮౭);

ఏత్థ హి **రాగవిరాగోతి** మగ్గో కథితో. **అనేజమసోకన్తి** ఫలం. **ధమ్మమసఙ్ఖతన్తి** నిబ్బానం. **అప్పటికూలం మధురమిమం పగుణం సువిభత్తన్తి** పిటకత్తయేన విభత్తా సబ్బధమ్మక్ఖన్ధాతి. దిట్ఠిసీలసఙ్ఘాతేన సంహతోతి **సఙ్ఘో,** సో అత్థతో అట్ఠఅరియపుగ్గలసమూహో. వుత్తఞ్హేతం తస్మింయేవ **విమానే** –

"యత్థ చ దిన్నమహప్ఫలమాహు, చతూసు సుచీసు పురిసయుగేసు;
అట్ఠ చ పుగ్గలధమ్మదసా తే, సఙ్ఘమిమం సరణత్థముపేహీ"తి. (వి. వ. ౮౮౮);

భిక్ఖూనం సఙ్ఘో **భిక్ఖుసఙ్ఘో**. ఏత్తావతా చ బ్రాహ్మణో తీణి సరణగమనాని పటివేదేసి.

పసన్నాకారకథా నిట్ఠితా.

సరణగమనకథా

ఇదాని తేస్వేవ తీసు సరణగమనేసు కోసల్లత్థం సరణం, సరణగమనం, యో సరణం గచ్ఛతి, సరణగమనప్పభేదో, సరణగమనఫలం, సంకిలేసో, భేదోతి అయం విధి వేది తబ్బో. సో పన ఇధ వుచ్చమానో అతిభారియం వినయనిదానం కరోతీతి న వుత్తో. అత్థికేహి పన పపఞ్చసూదనియం వా మజ్ఝిమట్ఠకథాయం **భయభేరవసుత్తవణ్ణనతో** (మ॰ ని॰ అట్ఠ॰ ౧.౩౬) సుమఙ్గలవిలాసినియం వా దీఘనికాయట్ఠకథాయం (దీ॰ ని॰ అట్ఠ॰ ౧.౨౫౦) **సరణవణ్ణనతో** గహేతబ్బోతి.

సరణగమనకథా నిట్ఠితా.

ఉపాసకత్తపటివేదనాకథా

ఉపాసకం మం భవం గోతమో ధారేతూతి మం భవం గోతమో "ఉపాసకో అయ"న్తి ఏవం ధారేతూతి అత్థో. ఉపాసకవిధికోసల్లత్థం పనేత్థ కో ఉపాసకో, కస్మా ఉపాసకోతి వుచ్చతి, కిమస్స సీలం, కో ఆజీవో, కా విపత్తి, కా సమ్పత్తీతి ఇదం పకిణ్ణకం వేదితబ్బం. తం అతిభారియకరణతో ఇధ న విభత్తం, అత్థికేహి పన **పపఞ్చసూదనియం మజ్ఝిమట్ఠకథాయం** (మ॰ ని॰ అట్ఠ॰ ౧.౩౬) వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బం. **అజ్జతగ్గే**తి ఏత్థ అయం అగ్గసద్దో ఆదికోటికోట్ఠాససేట్ఠేసు దిస్సతి. "అజ్జతగ్గే, సమ్మ దోవారిక, ఆవరామి ద్వారం నిగణ్ఠానం నిగణ్ఠీన"న్తిఆదీసు (మ॰ ని॰ ౨.౭౦) హి ఆదిమ్హి దిస్సతి. "తేనేవ అఙ్గులగ్గేన తం అఙ్గులగ్గం పరామసేయ్య (కథా॰ ౪౪౧), ఉచ్ఛగ్గం వేళగ్గ"న్తిఆదీసు కోటియం. "అమ్బిలగ్గం వా మధురగ్గం వా తిత్తకగ్గం వా (సం॰ ని॰ ౫.౩౭౪) అనుజానామి, భిక్ఖవే, విహారగ్గేన వా పరివేణగ్గేన వా భాజేతు"న్తిఆదీసు (చూళవ॰ ౩౧౮) కోట్ఠాసే. "యావతా, భిక్ఖవే, సత్తా అపదా వా ద్విపదా వా…పే॰… తథాగతో తేసం అగ్గమక్ఖాయతీ"తిఆదీసు (అ॰ ని॰ ౪.౩౪) సేట్ఠే. ఇధ పనాయం ఆదిమ్హి దట్ఠబ్బో. తస్మా **అజ్జతగ్గే**తి అజ్జతం ఆదిం కత్వాతి ఏవమేత్థ అత్థో వేదితబ్బో. **అజ్జత**న్తి అజ్జభావన్తి వుత్తం హోతి. **అజ్జదగ్గే** ఇచ్చేవ వా పాఠో, దకారో పదసన్ధికరో, అజ్జ అగ్గం కత్వాతి వుత్తం హోతి. **పాణుపేత**న్తి పాణేహి ఉపేతం, యావ మే జీవితం పవత్తతి, తావ ఉపేతం అనఞ్ఞసత్థుకం తీహి సరణగమనేహి సరణగతం మం భవం గోతమో ధారేతు జానాతు, అహఞ్హి సచేపి మే తిఖిణేన అసినా సీసం ఛిన్దేయ్యుం, నేవ బుద్ధం "న బుద్ధో"తి వా, ధమ్మం "న ధమ్మో"తి వా, సఙ్ఘం "న సఙ్ఘో"తి వా వదేయ్యన్తి. ఏత్థ చ బ్రాహ్మణో పాణుపేతం సరణగతన్తి పున సరణగమనం వదన్తో అత్తసన్నియ్యాతనం పకాసేతీతి వేదితబ్బో.

ఏవం అత్తానం నియ్యాతేత్వా భగవన్తం సపరిసం ఉపట్ఠాతుకామో ఆహ – "**అధివాసేతు చ మే భవం గోతమో వేరఞ్జాయం వస్సావాసం సద్ధిం భిక్ఖుసఙ్ఘేనా**"తి. కిం వుత్తం హోతి – ఉపాసకఞ్చ మం భవం గోతమో ధారేతు, అధివాసేతు చ మే వేరఞ్జాయం వస్సావాసం, తయో మాసే వేరఞ్జం ఉపనిస్సాయ మమ అనుగ్గహత్థం వాసం సమ్పటిచ్ఛతూతి. **అధివాసేసి**

భగవా తుణ్హీభావేనాతి అథస్స వచనం సుత్వా భగవా కాయఙ్గం వా వాచఙ్గం వా అచోపేత్వా అబ్భన్తరేయేవ ఖన్తిం చారేత్వా తుణ్హీభావేన అధివాసేసి; బ్రాహ్మణస్స అనుగ్గహత్థం మనసావ సమ్పటిచ్ఛీతి వుత్తం హోతి.

అథ ఖో వేరఞ్జో బ్రాహ్మణో భగవతో అధివాసనం విదిత్వాతి అథ వేరఞ్జో బ్రాహ్మణో సచే మే సమణో గోతమో నాధివాసేయ్య, కాయేన వా వాచాయ వా పటిక్ఖిపేయ్య. యస్మా పన అప్పటిక్ఖిపిత్వా అబ్భన్తరే ఖన్తిం ధారేసి, తస్మా మే మనసావ అధివాసేసీతి ఏవం ఆకారసల్లక్ఖణకుసలతాయ భగవతో అధివాసనం విదిత్వా, అత్తనో నిసిన్నాసనతో వుట్ఠాయ చతూసు దిసాసు భగవన్తం సక్కచ్చం వన్దిత్వా తిక్ఖత్తుం పదక్ఖిణం కత్వా ఆగతకాలతో పభుతి జాతిమహల్లకబ్రాహ్మణానం అభివాదనాదీని న కరోతీతి విగరహిత్వాపి ఇదాని విఞ్ఞాతబుద్ధగుణో కాయేన వాచాయ మనసా చ అనేకక్ఖత్తుం వన్దన్తోపి అతిత్తోయేవ హుత్వా దసనఖసమోధానసముజ్జలం అఞ్జలిం పగ్గయ్హ సిరస్మిం పతిట్ఠాపేత్వా యావ దస్సనవిసయో తావ పటిముఖోయేవ అపక్కమిత్వా దస్సనవిసయం విజహనట్ఠానే వన్దిత్వా పక్కామి.

ఉపాసకత్తపటివేదనాకథా నిట్ఠితా.

దుబ్భిక్ఖకథా

౧౬. **తేన ఖో పన సమయేన వేరఞ్జా దుబ్భిక్ఖా హోతీ**తి యస్మిం సమయే వేరఞ్జేన బ్రాహ్మణేన భగవా వేరఞ్జం ఉపనిస్సాయ వస్సావాసం యాచితో , తేన సమయేన వేరఞ్జా దుబ్భిక్ఖా హోతి. **దుబ్భిక్ఖాతి** దుల్లభభిక్ఖా; సా పన దుల్లభభిక్ఖతా యత్థ మనుస్సా అస్సద్ధా హోన్తి అప్పసన్నా, తత్థ సుసస్సకాలేపి అతిసమగ్ఘేపి పుబ్బణ్ణాపరణ్ణే హోతి. వేరఞ్జాయం పన యస్మా న తథా అహోసి, అపిచ ఖో దుస్సస్సతాయ ఛాతకదోసేన అహోసి తస్మా తమత్థం దస్సేన్తో **ద్వీహితికాతి**ఆదిమాహ. తత్థ **ద్వీహితికాతి** ద్విధా పవత్తఈహితికా. ఈహితం నామ ఇరియా ద్విధా పవత్తా – చిత్తఇరియా, చిత్తఈహా. “ఏత్థ లచ్ఛామ ను ఖో కిఞ్చి భిక్ఖమానా న లచ్ఛామా”తి, “జీవితుం వా సక్ఖిస్సామ ను ఖో నో”తి అయమేత్థ అధిప్పాయో.

అథ వా **ద్వీహితికాతి** దుజ్జీవికా, ఈహితం ఈహా ఇరియనం పవత్తనం జీవితన్తిఆదీని పదాని ఏకత్థాని. తస్మా దుక్ఖేన ఈహితం ఏత్థ పవత్తతీతి ద్వీహితికాతి అయమేత్థ పదత్థో. **సేతట్ఠికాతి** సేతకాని అట్ఠీని ఏత్థాతి సేతట్ఠికా. దివసమ్పి యాచిత్వా కిఞ్చి అలద్ధా మతానం కపణమనుస్సానం అహిచ్ఛత్తకవణ్ణేహి అట్ఠీహి తత్ర తత్ర పరికిణ్ణాతి వుత్తం హోతి. **సేతట్టికాతి**పి పాఠో. తస్సత్థో – సేతా అట్టి ఏత్థాతి సేతట్టికా. అట్టీతి ఆతురతా బ్యాధి రోగో. తత్థ చ సస్సానం గబ్భగ్గహణకాలే సేతకరోగేన ఉపహతమేవ పచ్ఛిన్నఖీరం అగ్గహితతణ్డులం పణ్డరపణ్డరం సాలిసీసం వా యవగోధూమసీసం వా నిక్ఖమతి, తస్మా “సేతట్టికా”తి వుచ్చతి.

వప్పకాలే సుట్ఠు అభిసఙ్ఖరిత్వాపి వుత్తసస్సం తత్థ సలాకా ఏవ సమ్పజ్జతీతి **సలాకావుత్తా;** సలాకాయ వా తత్థ జీవితం పవత్తేన్తీతి **సలాకావుత్తా**. కిం వుత్తం హోతి? తత్థ కిర ధఞ్ఞవిక్కయకానం సన్తికం కయకేసు గతేసు దుబ్బలమనుస్సే అభిభవిత్వా బలవమనుస్సావ ధఞ్ఞం కిణిత్వా గచ్ఛన్తి. దుబ్బలమనుస్సా అలభమానా మహాసద్దం కరోన్తి. ధఞ్ఞవిక్కయకా “సబ్బేసం సఙ్గహం కరిస్సామా”తి ధఞ్ఞకరణట్ఠానే ధఞ్ఞమాపకం నిసీదాపేత్వా ఏకపస్సే వణ్ణజ్ఝక్ఖం నిసీదాపేసుం. ధఞ్ఞత్థికా వణ్ణజ్ఝక్ఖస్స సన్తికం గచ్ఛన్తి. సో ఆగతపటిపాటియా మూలం గహేత్వా “ఇత్థన్నామస్స ఏత్తకం దాతబ్బ”న్తి సలాకం లిఖిత్వా

దేతి, తే తం గహేత్వా ధఞ్ఞమాపకస్స సన్తికం గన్త్వా దిన్నపటిపాటియా ధఞ్ఞం గణ్హన్తి. ఏవం సలాకాయ తత్థ జీవితం పవత్తేన్తీతి సలాకావుత్తా.

న సుకరా ఉఞ్ఛేన పగ్గహేన యాపేతున్తి పగ్గహేన యో ఉఞ్ఛో, తేన యాపేతుం న సుకరా. పత్తం గహేత్వా యం అరియా ఉఞ్ఛం కరోన్తి, భిక్ఖాచరియం చరన్తి, తేన ఉఞ్ఛేన యాపేతుం న సుకరాతి వుత్తం హోతి. తదా కిర తత్థ సత్తట్ఠగామే పిణ్డాయ చరిత్వా ఏకదివసమ్పి యాపనమత్తం న లభన్తి.

తేన ఖో పన సమయేన ఉత్తరాపథకా అస్సవాణిజా...పే.... అస్సోసి ఖో భగవా ఉదుక్ఖలసద్దన్తి – **తేనా**తి యస్మిం సమయే భగవా వేరఞ్జం ఉపనిస్సాయ వస్సావాసం ఉపగతో తేన సమయేన. ఉత్తరాపథవాసికా ఉత్తరాపథతో వా ఆగతత్తా ఏవం లద్ధవోహారా అస్సవాణిజా ఉత్తరాపథే అస్సానం ఉట్ఠానట్ఠానే పఞ్చ అస్ససతాని గహేత్వా దిగుణం తిగుణం లాభం పత్థయమానా దేసన్తరం గచ్ఛన్తా తేహి అత్తనో విక్కాయికభణ్డభూతేహి పఞ్చమత్తేహి అస్ససతేహి వేరఞ్జం వస్సావాసం ఉపగతా హోన్తి. కస్మా? న హి సక్కా తస్మిం దేసే వస్సికే చత్తారో మాసే అద్ధానం పటిపజ్జితుం. ఉపగచ్ఛన్తా చ బహినగరే ఉదకేన అనజ్ఝోత్థరణీయే ఠానే అత్తనో చ వాసాగారాని అస్సానఞ్చ మన్దిరం కారాపేత్వా వతియా పరిక్ఖిపింసు. తాని తేసం వసనట్ఠానాని "అస్సమణ్డలికాయో"తి పఞ్ఞాయింసు. తేనాహ – "**తేహి అస్సమణ్డలికాసు భిక్ఖూనం పత్థపత్థపులకం పఞ్ఞత్తం హోతీ**"తి. **పత్థపత్థపులక**న్తి ఏకమేకస్స భిక్ఖునో పత్థపత్థపమాణం పులకం. పత్థో నామ నాళిమత్తం హోతి, ఏకస్స పురిసస్స అలం యాపనాయ. వుత్తమ్పి హేతం – "పత్థోదనో నాలమయం దువిన్న"న్తి (జా. ౨.౨౧.౧౯౨). పులకం నామ నిత్థుసం కత్వా ఉస్సేదేత్వా గహితయవతణ్డులా వుచ్చన్తి. యది హి సథుసా హోన్తి, పాణకా విజ్ఝన్తి, అద్ధానక్ఖమా న హోన్తి. తస్మా తే వాణిజా అద్ధానక్ఖమం కత్వా యవతణ్డులమాదాయ అద్ధానం పటిపజ్జన్తి "యత్థ అస్సానం ఖాదనీయం తిణం దుల్లభం భవిస్సతి, తత్థేతం అస్సభత్తం భవిస్సతీ"తి.

కస్మా పన తేహి తం భిక్ఖూనం పఞ్ఞత్తన్తి? వుచ్చతే – "న హి తే దక్ఖిణాపథమనుస్సా వియ అస్సద్ధా అప్పసన్నా, తే పన సద్ధా పసన్నా బుద్ధమామకా, ధమ్మమామకా, సఙ్ఘమామకా; తే పుబ్బణ్హసమయం కేనచిదేవ కరణీయేన నగరం పవిసన్తా ద్వే తయో దివసే అద్దసంసు సత్తట్ఠ భిక్ఖూ సునివత్థే సుపారుతే ఇరియాపథసమ్పన్నే సకలమ్పి నగరం పిణ్డాయ చరిత్వా కిఞ్చి అలభమానే. దిస్వాన నేసం ఏతదహోసి – "అయ్యా ఇమం నగరం ఉపనిస్సాయ వస్సం ఉపగతా; ఛాతకఞ్చ వత్తతి, న చ కిఞ్చి లభన్తి, అతివియ కిలమన్తి. మయఞ్చమ్హా ఆగన్తుకా, న సక్కోమ నేసం దేవసికం యాగుఞ్చ భత్తఞ్చ పటియాదేతుం. అమ్హాకం పన అస్సా సాయఞ్చ పాతో చ ద్విక్ఖత్తుం భత్తం లభన్తి. యంనూన మయం ఏకమేకస్స అస్సస్స పాతరాసభత్తతో ఏకమేకస్స భిక్ఖునో పత్థపత్థపులకం దదేయ్యామ. ఏవం అయ్యా చ న కిలమిస్సన్తి , అస్సా చ యాపేస్సన్తీ"తి. తే భిక్ఖూనం సన్తికం గన్త్వా ఏతమత్థం ఆరోచేత్వా "భన్తే, తుమ్హే పత్థపత్థపులకం పటిగ్గహేత్వా యం వా తం వా కత్వా పరిభుఞ్జథా"తి యాచిత్వా దేవసికం పత్థపత్థపులకం పఞ్ఞపేసుం. తేన వుత్తం – "తేహి అస్సమణ్డలికాసు భిక్ఖూనం పత్థపత్థపులకం పఞ్ఞత్తం హోతీ"తి.

పఞ్ఞత్తన్తి నిచ్చభత్తసఙ్ఖేపేన ఠపితం. ఇదాని **భిక్ఖూ పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా**తిఆదీసు **పుబ్బణ్హసమయ**న్తి దివసస్స పుబ్బభాగసమయం, పుబ్బణ్హసమయేతి అత్థో. పుబ్బణ్హే వా సమయం పుబ్బణ్హసమయం, పుబ్బణ్హే ఏకం ఖణన్తి వుత్తం హోతి. ఏవం అచ్చన్తసంయోగే ఉపయోగవచనం లబ్భతి. **నివాసేత్వా**తి పరిదహిత్వా, విహారనివాసనపరివత్తనవసేనేతం వేదితబ్బం. న హి తే తతో పుబ్బే అనివత్థా అహేసుం. **పత్తచీవరమాదాయా**తి పత్తం హత్థేహి చీవరం కాయేన ఆదియిత్వా

సమ్పటిచ్ఛాదేత్వా, ధారేత్వాతి అత్థో. యేన వా తేన వా హి పకారేన గణ్హన్తా ఆదాయఇచ్చేవ వుచ్చన్తి, యథా "సమాదాయేవ పక్కమతీ"తి (దీ॰ ని॰ ౧.౨౧). **పిణ్డం అలభమానాతి** సకలమ్పి వేరఞ్జం చరిత్వా తిట్ఠతు పిణ్డో, అన్తమసో "అతిచ్ఛథా"తి వాచమ్పి అలభమానా.

పత్థపత్థపులకం ఆరామం ఆహరిత్వాతి గతగతట్ఠానే లద్ధం ఏకమేకం పత్థపత్థపులకం గహేత్వా ఆరామం నేత్వా. **ఉదుక్ఖలే కోట్టేత్వా కోట్టేత్వా పరిభుఞ్జన్తీతి** థేరానం కోచి కప్పియకారకో నత్థి, యో నేసం తం గహేత్వా యాగుం వా భత్తం వా పచేయ్య. సామమ్పి పచనం సమణసారుప్పం న హోతి న చ వట్టతి. తే ఏవం నో సల్లహుకవుత్తితా చ భవిస్సతి, సామపాకపరిమోచనఞ్చాతి అట్ఠ అట్ఠ జనా వా దస దస జనా వా ఏకతో హుత్వా ఉదుక్ఖలే కోట్టేత్వా కోట్టేత్వా సకం సకం పటివీసం ఉదకేన తేమేత్వా పరిభుఞ్జన్తి. ఏవం పరిభుఞ్జిత్వా అప్పోస్సుక్కా సమణధమ్మం కరోన్తి . భగవతో పన తే అస్సవాణిజా పత్థపులకఞ్చ దేన్తి, తదుపియఞ్చ సప్పిమధుసక్కరం. తం ఆయస్మా ఆనన్దో ఆహరిత్వా సిలాయం పిసతి. పుఞ్ఞవతా పణ్డితపురిసేన కతం మనాపమేవ హోతి. అథ నం పిసిత్వా సప్పిఆదీహి సమ్మా యోజేత్వా భగవతో ఉపనామేసి. అథేత్థ దేవతా దిబ్బోజం పక్ఖిపన్తి. తం భగవా పరిభుఞ్జతి. పరిభుఞ్జిత్వా ఫలసమాపత్తియా కాలం అతినామేతి. న తతో పట్ఠాయ పిణ్డాయ చరతి.

కిం పనానన్దత్థేరో తదా భగవతో ఉపట్ఠాకో హోతీతి? హోతి, నో చ ఖో ఉపట్ఠాకట్ఠానం లద్ధా. భగవతో హి పఠమబోధియం వీసతివస్సన్తరే నిబద్ధుపట్ఠాకో నామ నత్థి. కదాచి నాగసమాలత్థేరో భగవన్తం ఉపట్ఠాసి, కదాచి నాగితత్థేరో, కదాచి మేఘియత్థేరో, కదాచి ఉపవాణత్థేరో, కదాచి సాగతత్థేరో, కదాచి సునక్ఖత్తో లిచ్ఛవిపుత్తో. తే అత్తనో రుచియా ఉపట్ఠహిత్వా యదా ఇచ్ఛన్తి తదా పక్కమన్తి. ఆనన్దత్థేరో తేసు తేసు ఉపట్ఠహన్తేసు అప్పోస్సుక్కో హోతి, పక్కన్తేసు సయమేవ వత్తపటిపత్తిం కరోతి. భగవాపి కిఞ్చాపి మే ఞాతిసేట్ఠో ఉపట్ఠాకట్ఠానం న తావ లభతి, అథ ఖో ఏవరూపేసు ఠానేసు అయమేవ పతిరూపోతి అధివాసేసి. తేన వుత్తం – "ఆయస్మా పనానన్దో పత్థపులకం సిలాయం పిసిత్వా భగవతో ఉపనామేసి, తం భగవా పరిభుఞ్జతీ"తి.

నను చ మనుస్సా దుబ్భిక్ఖకాలే అతివియ ఉస్సాహజాతా పుఞ్ఞాని కరోన్తి, అత్తనా అభుఞ్జిత్వాపి భిక్ఖూనం దాతబ్బం మఞ్ఞన్తి. తే తదా కస్మా కటచ్ఛుభిక్ఖమ్పి న అదంసు? అయఞ్చ వేరఞ్జో బ్రాహ్మణో మహతా ఉస్సాహేన భగవన్తం వస్సావాసం యాచి, సో కస్మా భగవతో అత్థిభావమ్పి న జానాతీతి? వుచ్చతే – మారావట్టనాయ. వేరఞ్జఞ్హి బ్రాహ్మణం భగవతో సన్తికా పక్కన్తమత్తమేవ సకలఞ్చ నగరం సమన్తా చ యోజనమత్తం యత్థ సక్కా పురేభత్తం పిణ్డాయ చరిత్వా పచ్చాగన్తుం, తం సబ్బం మారో ఆవట్టేత్వా మోహేత్వా సబ్బేసం అసల్లక్ఖణభావం కత్వా పక్కామి. తస్మా న కోచి అన్తమసో సామీచికమ్మమ్పి కత్తబ్బం మఞ్ఞిత్థ.

కిం పన భగవాపి మారావట్టనం అజానిత్వావ తత్థ వస్సం ఉపగతోతి? నో అజానిత్వా. అథ కస్మా చమ్పా-సావత్థి-రాజగహాదీనం అఞ్ఞతరస్మిం న ఉపగతోతి? తిట్ఠన్తు చమ్పా-సావత్థి-రాజగహాదీని, సచేపి భగవా తస్మిం సంవచ్ఛరే ఉత్తరకురుం వా తిదసపురం వా గన్త్వా వస్సం ఉపగచ్ఛేయ్య, తమ్పి మారో ఆవట్టేయ్య. సో కిర తం సంవచ్ఛరం అతివియ ఆఘాతేన పరియుట్ఠితచిత్తో అహోసి. ఇధ పన భగవా ఇమం అతిరేకకారణం అద్దస – "అస్సవాణిజా భిక్ఖూనం సఙ్గహం కరిస్సన్తీ"తి. తస్మా వేరఞ్జాయమేవ వస్సం ఉపగచ్ఛి.

కిం పన మారో వాణిజకే ఆవట్టేతుం న సక్కోతీతి? నో న సక్కోతి, తే పన ఆవట్టితపరియోసానే ఆగమింసు. పటినివత్తిత్వా కస్మా న ఆవట్టేతీతి? అవిసహతాయ. న హి నో తథాగతస్స అభిహటభిక్ఖాయ నిబద్ధదానస్స అప్పితవత్తస్స అన్తరాయం కాతుం విసహతి. చతున్నఞ్హి న సక్కా అన్తరాయో కాతుం. కతమేసం చతున్నం? తథాగతస్స అభిహటభిక్ఖాసఙ్ఖేపేన వా నిబద్ధదానస్స అప్పితవత్తసఙ్ఖేపేన వా పరిచ్చత్తానం చతున్నం పచ్చయానం న సక్కా కేనచి అన్తరాయో కాతుం. బుద్ధానం జీవితస్స న సక్కా కేనచి అన్తరాయో కాతుం. అసీతియా అనుబ్యఞ్జనానం బ్యామప్పభాయ వా న సక్కా కేనచి అన్తరాయో కాతుం. చన్దిమసూరియదేవబ్రహ్మానమ్పి హి పభా తథాగతస్స అనుబ్యఞ్జనబ్యామప్పభాప్పదేసం పత్వా విహతానుభావా హోన్తి. బుద్ధానం సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణస్స న సక్కా కేనచి అన్తరాయో కాతున్తి ఇమేసం చతున్నం న సక్కా కేనచి అన్తరాయో కాతుం. తస్మా మారేన అకతన్తరాయం భిక్ఖం భగవా ససావకసఙ్ఘో తదా పరిభుఞ్జతీతి వేదితబ్బో.

ఏవం పరిభుఞ్జన్తో చ ఏకదివసం **అస్సోసి ఖో భగవా ఉదుక్ఖలసద్దన్తి** భగవా పత్థపత్థపులకం కోట్టేన్తానం భిక్ఖూనం ముసలసఙ్ఘట్టజనితం ఉదుక్ఖలసద్దం సుణి. తతో పరం **జానన్తాపి తథాగతాతి** ఏవమాది యం పరతో "కిన్ను ఖో సో, ఆనన్ద, ఉదుక్ఖలసద్దో"తి పుచ్ఛి, తస్స పరిహారదస్సనత్థం వుత్తం. తత్రాయం సఙ్ఖేపవణ్ణనా – తథాగతా నామ జానన్తాపి సచే తాదిసం పుచ్ఛాకారణం హోతి, పుచ్ఛన్తి. సచే పన తాదిసం పుచ్ఛాకారణం నత్థి, జానన్తాపి న పుచ్ఛన్తి. యస్మా పన బుద్ధానం అజాననం నామ నత్థి, తస్మా అజానన్తాపీతి న వుత్తం. **కాలం విదిత్వా పుచ్ఛన్తీతి** సచే తస్సా పుచ్ఛాయ సో కాలో హోతి, ఏవం తం కాలం విదిత్వా పుచ్ఛన్తి; సచే న హోతి , ఏవమ్పి కాలం విదిత్వావ న పుచ్ఛన్తి. ఏవం పుచ్ఛన్తాపి చ అత్థసంహితం తథాగతా పుచ్ఛన్తి, యం అత్థనిస్సితం కారణనిస్సితం, తదేవ పుచ్ఛన్తి, నో అనత్థసంహితం. కస్మా? యస్మా అనత్థసంహితే సేతుఘాతో తథాగతానం. **సేతు** వుచ్చతి మగ్గో, మగ్గేనేవ తాదిసస్స వచనస్స **ఘాతో**, సముచ్ఛేదోతి వుత్తం హోతి.

ఇదాని **అత్థసంహితన్తి** ఏత్థ యం అత్థసన్నిస్సితం వచనం తథాగతా పుచ్ఛన్తి, తం దస్సేన్తో "**ద్వీహాకారేహీ**"తి ఆదిమాహ. తత్థ **ఆకారేహీతి** కారణేహి. **ధమ్మం వా దేసేస్సామాతి** అట్ఠుప్పత్తియుత్తం సుత్తం వా పుబ్బచరితకారణయుత్తం జాతకం వా కథయిస్సామ. **సావకానం వా సిక్ఖాపదం పఞ్ఞపేస్సామాతి** సావకానం వా తాయ పుచ్ఛాయ వీతిక్కమం పాకటం కత్వా గరుకం వా లహుకం వా సిక్ఖాపదం పఞ్ఞపేస్సామ ఆణం ఠపేస్సామాతి.

అథ ఖో భగవా...పే.... ఏతమత్థం ఆరోచేసీతి ఏత్థ నత్థి కిఞ్చి వత్తబ్బం. పుబ్బే వుత్తమేవ హి భిక్ఖూనం పత్థపత్థపులకపటిలాభం సల్లహుకవుత్తితం సామపాకపరిమోచనఞ్చ ఆరోచేన్తో ఏతమత్థం ఆరోచేసీతి వుచ్చతి. "**సాధు సాధు, ఆనన్దా**"తి ఇదం పన భగవా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం సమ్పహంసేన్తో ఆహ. సాధుకారం పన దత్వా ద్వీసు ఆకారేసు ఏకం గహేత్వా ధమ్మం దేసేన్తో ఆహ – "**తుమ్హేహి, ఆనన్ద, సప్పురిసేహి విజితం, పచ్ఛిమా జనతా సాలిమంసోదనం అతిమఞ్ఞిస్సతీ**"తి. తత్రాయమధిప్పాయో – తుమ్హేహి, ఆనన్ద, సప్పురిసేహి ఏవం దుబ్భిక్ఖే దుల్లభపిణ్డే ఇమాయ సల్లహుకవుత్తితాయ ఇమినా చ సల్లేఖేన విజితం. కిం విజితన్తి? దుబ్భిక్ఖం విజితం, లోభో విజితో, ఇచ్ఛాచారో విజితో. కథం? "అయం వేరఞ్జా దుబ్భిక్ఖా, సమన్తతో పన అనన్తరా గామనిగమా ఫలభారనమితసస్సా సుభిక్ఖా సులభపిణ్డా. ఏవం సన్తేపి భగవా ఇధేవ అమ్హే నిగ్గణ్హిత్వా వసతీ"తి ఏకభిక్ఖుస్సపి చిన్తా వా విఘాతో వా నత్థి. ఏవం తావ దుబ్భిక్ఖం విజితం అభిభూతం అత్తనో వసే వత్తితం.

కథం లోభో విజితో? “అయం వేరఞ్జా దుబ్భిక్ఖా, సమన్తతో పన అనన్తరా గామనిగమా ఫలభారనమితసస్సా సుభిక్ఖా సులభపిణ్డా . హన్ద మయం తత్థ గన్త్వా పరిభుఞ్జిస్సామా”తి లోభవసేన ఏకభిక్ఖునాపి రత్తిచ్ఛేదో వా “పచ్ఛిమికాయ తత్థ వస్సం ఉపగచ్ఛామా”తి వస్సచ్ఛేదో వా న కతో. ఏవం లోభో విజితో.

కథం ఇచ్ఛాచారో విజితో? అయం వేరఞ్జా దుబ్భిక్ఖా, ఇమే చ మనుస్సా అమ్హే ద్వే తయో మాసే వసన్తేపి న కిస్మిఞ్చి మఞ్ఞన్తి. యంనూన మయం గుణవాణిజ్జం కత్వా “అసుకో భిక్ఖు పఠమస్స ఝానస్స లాభీ…పే… అసుకో ఛళభిఞ్ఞో”తి ఏవం మనుస్సానం అఞ్ఞమఞ్ఞం పకాసేత్వా కుచ్ఛిం పటిజగ్గిత్వా పచ్ఛా సీలం అధిట్ఠహేయ్యామా”తి ఏకభిక్ఖునాపి ఏవరూపా ఇచ్ఛా న ఉప్పాదితా. ఏవం ఇచ్ఛాచారో విజితో అభిభూతో అత్తనో వసే వత్తితోతి.

అనాగతే పన పచ్ఛిమా జనతా విహారే నిసిన్నా అప్పకసిరేనేవ లభిత్వాపి “కిం ఇదం ఉత్తణ్డులం అతికిలిన్నం అలోణం అతిలోణం అనమ్బిలం అచ్చమ్బిలం, కో ఇమినా అత్థో”తి ఆదినా నయేన సాలిమంసోదనం అతిమఞ్ఞిస్సతి, ఓఞ్ఞాతం అవఞ్ఞాతం కరిస్సతి. అథ వా జనపదో నామ న సబ్బకాలం దుబ్భిక్ఖో హోతి. ఏకదా దుబ్భిక్ఖో హోతి, ఏకదా సుభిక్ఖో హోతి. స్వాయం యదా సుభిక్ఖో భవిస్సతి, తదా తుమ్హాకం సప్పురిసానం ఇమాయ పటిపత్తియా పసన్నా మనుస్సా భిక్ఖూనం యాగుఖజ్జకాదిప్పభేదేన అనేకప్పకారం సాలివికతిం మంసోదనఞ్చ దాతబ్బం మఞ్ఞిస్సన్తి. తం తుమ్హే నిస్సాయ ఉప్పన్నం సక్కారం తుమ్హాకం సబ్రహ్మచారీసఙ్ఖాతా పచ్ఛిమా జనతా తుమ్హాకం అన్తరే నిసీదిత్వా అనుభవమానావ అతిమఞ్ఞిస్సతి, తప్పచ్చయం మానఞ్చ ఓమానఞ్చ కరిస్సతి. కథం? కస్మా ఏత్తకం పక్కం, కిం తుమ్హాకం భాజనాని నత్థి, యత్థ అత్తనో సన్తకం పక్ఖిపిత్వా ఠపేయ్యాథాతి.

దుబ్భిక్ఖకథా నిట్ఠితా.

మహామోగ్గల్లానస్ససీహనాదకథా

౧౭. అథ ఖో ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానోతిఆదీసు **ఆయస్మా**తి పియవచనమేతం, గరుగారవసప్పతిస్సాధివచనమేతం. **మహామోగ్గల్లానో**తి మహా చ సో గుణమహన్తతాయ మోగ్గల్లానో చ గోత్తేనాతి మహామోగ్గల్లానో. **ఏతదవోచా**తి ఏతం అవోచ. ఇదాని వత్తబ్బం “ఏతరహి భన్తే”తిఆదివచనం దస్సేతి. కస్మా అవోచ? థేరో కిర పబ్బజిత్వా సత్తమే దివసే సావకపారమిఞాణస్స మత్థకం పత్తో, సత్థారాపి మహిద్ధికతాయ ఏతదగ్గే ఠపితో. సో తం అత్తనో మహిద్ధికతం నిస్సాయ చిన్తేసి – “అయం వేరఞ్జా దుబ్భిక్ఖా, భిక్ఖూ చ కిలమన్తి, యంనూనాహం పథవిం పరివత్తేత్వా భిక్ఖూ పప్పటకోజం భోజేయ్య”న్తి. అథస్స ఏతదహోసి – “సచే పనాహం భగవతో సన్తికే విహరన్తో భగవన్తం అయాచిత్వా ఏవం కరేయ్యం, న మేతం అస్స పతిరూపం; యుగగ్గాహో వియ భగవతా సద్ధిం కతో భవేయ్యా”తి. తస్మా యాచితుకామో ఆగన్త్వా భగవన్తం ఏతదవోచ.

హేట్ఠిమతలం సమ్పన్నన్తి పథవియా కిర హేట్ఠిమతలే పథవిమణ్డో పథవోజో పథవి-పప్పటకో అత్థి, తం సన్ధాయ వదతి. తత్థ **సమ్పన్న**న్తి మధురం, సాదురసన్తి అత్థో. యథేవ హి “తత్రస్స రుక్ఖో సమ్పన్నఫలో చ ఉపపన్నఫలో చా”తి (మ॰ ని॰ ౨.౪౮) ఏత్థ మధురఫలోతి అత్థో; ఏవమిధాపి సమ్పన్నన్తి మధురం సాదురసన్తి వేదితబ్బం. సేయ్యథాపి **ఖుద్దమధుం అనీళక**న్తి ఇదం పనస్స మధురతాయ ఓపమ్మనిదస్సనత్థం వుత్తం. **ఖుద్దమధు**న్తి ఖుద్దకమక్ఖికాహి కతమధు.

అనీళకన్తి నిమ్మక్ఖికం నిమ్మక్ఖికణ్డకం పరిసుద్ధం. ఏతం కిర మధు సబ్బమధూహి అగ్గఞ్చ సేట్ఠఞ్చ సురసఞ్చ ఓజవన్తఞ్చ. తేనాహ – ''సేయ్యథాపి ఖుద్దమధుం అనీళకం ఏవమస్సాద''న్తి.

సాధాహం , **భన్తే**తి సాధు అహం, భన్తే. ఏత్థ **సాధూ**తి ఆయాచనవచనమేతం. పథవిపరివత్తనం ఆయాచన్తో హి థేరో భగవన్తం ఏవమాహ. **పరివత్తేయ్య**న్తి ఉక్కుజ్జేయ్యం, హేట్ఠిమతలం ఉపరిమం కరేయ్యం. కస్మా? ఏవఞ్హి కతే సుఖేన భిక్ఖూ పప్పటకోజం పథవిమణ్డం పరిభుఞ్జిస్సన్తీతి. అథ భగవా అననుఞ్ఞాతుకామోపి థేరం సీహనాదం నదాపేతుం పుచ్ఛి – ''**యే పన తే, మోగ్గల్లాన, పథవినిస్సితా పాణా తే కథం కరిస్ససీ**''తి. యే పథవినిస్సితా గామనిగమాదీసు పాణా, తే పథవియా పరివత్తియమానాయ ఆకాసే సణ్ఠాతుం అసక్కోన్తే కథం కరిస్ససి, కత్థ ఠపేస్ససీతి? అథ థేరో భగవతా ఏతదగ్గే ఠపితభావానురూపం అత్తనో ఇద్ధానుభావం పకాసేన్తో ''**ఏకాహం, భన్తే**''తిఆదిమాహ. తస్సత్థో – ఏకం అహం భన్తే హత్థం యథా అయం మహాపథవీ ఏవం అభినిమ్మినిస్సామి, పథవిసదిసం కరిస్సామి. ఏవం కత్వా యే పథవినిస్సితా పాణా తే ఏకస్మిం హత్థతలే ఠితే పాణే తతో దుతియహత్థతలే సఙ్కామేన్తో వియ తత్థ సఙ్కామేస్సామీతి.

అథస్స భగవా ఆయాచనం పటిక్ఖిపన్తో ''**అలం మోగ్గల్లానా**''తిఆదిమాహ. తత్థ **అల**న్తి పటిక్ఖేపవచనం. **విపల్లాసమ్పి సత్తా పటిలభేయ్యు**న్తి విపరీతగ్గాహమ్పి సత్తా సమ్పాపుణేయ్యుం. కథం? అయం ను ఖో పథవీ , ఉదాహు న అయన్తి. అథ వా అమ్హాకం ను ఖో అయం గామో, ఉదాహు అఞ్ఞోస''న్తి. ఏవం నిగమజనపదఖేత్తారామాదీసు. న వా ఏస విపల్లాసో, అచిన్తేయ్యో హి ఇద్ధిమతో ఇద్ధివిసయో. ఏవం పన విపల్లాసం పటిలభేయ్యుం – ఇదం దుబ్భిక్ఖం నామ న ఇదానియేవ హోతి, అనాగతేపి భవిస్సతి. తదా భిక్ఖూ తాదిసం ఇద్ధిమన్తం సబ్రహ్మచారిం కుతో లభిస్సన్తి? తే సోతాపన్న-సకదాగామి-అనాగామి-సుక్ఖవిపస్సక-ఝానలాభి-పటిసమ్భిదాప్పత్తఖీణాసవాపి సమానా ఇద్ధిబలాభావా పరకులాని పిణ్డాయ ఉపసఙ్కమిస్సన్తి. తత్ర మనుస్సానం ఏవం భవిస్సతి – ''బుద్ధకాలే భిక్ఖూ సిక్ఖాసు పరిపూరకారినో అహేసుం. తే గుణే నిబ్బత్తేత్వా దుబ్భిక్ఖకాలే పథవిం పరివత్తేత్వా పప్పటకోజం పరిభుఞ్జింసు. ఇదాని పన సిక్ఖాయ పరిపూరకారినో నత్థి. యది సియుం, తథేవ కరేయ్యుం. న అమ్హాకం యం కిఞ్చి పక్కం వా ఆమం వా ఖాదితుం దదేయ్యు''న్తి. ఏవం తేసుయేవ అరియపుగ్గలేసు ''నత్థి అరియపుగ్గలా''తి ఇమం విపల్లాసం పటిలభేయ్యుం. విపల్లాసవసేన చ అరియే గరహన్తా ఉపవదన్తా అపాయుపగా భవేయ్యుం. తస్మా **మా తే రుచ్చి పథవిం పరివత్తేతు**న్తి.

అథ థేరో ఇమం యాచనం అలభమానో అఞ్ఞం యాచన్తో ''**సాధు, భన్తే**''తిఆదిమాహ. తమ్పిస్స భగవా పటిక్ఖిపన్తో ''**అలం మోగ్గల్లానా**''తిఆదిమాహ. తత్థ కిఞ్చాపి న వుత్తం ''విపల్లాసమ్పి సత్తా పటిలభేయ్యు''న్తి, అథ ఖో పుబ్బే వుత్తనయేనేవ గహేతబ్బం; అత్థోపి చస్స వుత్తసదిసమేవ వేదితబ్బో. యది పన భగవా అనుజానేయ్య, థేరో కిం కరేయ్యాతి? మహాసముద్దం ఏకేన పదవీతిహారేన అతిక్కమితబ్బం మాతికామత్తం అధిట్ఠహిత్వా నళేరుపుచిమన్దతో ఉత్తరకురుఅభిముఖం మగ్గం నీహరిత్వా ఉత్తరకురుం గమనాగమనసమ్పన్నే ఠానే కత్వా దస్సేయ్య, యథా భిక్ఖూ గోచరగామం వియ యథాసుఖం పిణ్డాయ పవిసిత్వా నిక్ఖమేయ్యున్తి.

నిట్ఠితా మహామోగ్గల్లానస్స సీహనాదకథా.

వినయపఞ్ఞత్తియాచనకథావణ్ణనా

౧౮. ఇదాని ఆయస్మా ఉపాలి వినయపఞ్ఞత్తియా మూలతో పభుతి నిదానం దస్సేతుం సారిపుత్తత్థేరస్స సిక్ఖాపదపటిసంయుత్తం వితక్కుప్పాదం దస్సేన్తో ''**అథ ఖో ఆయస్మతో సారిపుత్తస్సా**''తిఆదిమాహ. తత్థ **రహోగతస్సా**తి రహసి గతస్స. **పటిసల్లీనస్సా**తి సల్లీనస్స ఏకీభావం గతస్స. **కతమేసాన**న్తి అతీతేసు విపస్సిఆదీసు బుద్ధేసు కతమేసం. చిరం అస్స ఠితి, చిరా వా అస్స ఠితీతి **చిరట్ఠితికం**. సేసమేత్థ ఉత్తానపదత్థమేవ.

కిం పన థేరో ఇమం అత్తనో పరివితక్కం సయం వినిచ్ఛినితుం న సక్కోతీతి? వుచ్చతే – సక్కోతి చ న సక్కోతి చ. అయఞ్హి ఇమేసం నామ బుద్ధానం సాసనం న చిరట్ఠితికం అహోసి, ఇమేసం చిరట్ఠితికన్తి ఏత్తకం సక్కోతి వినిచ్ఛినితుం. ఇమినా పన కారణేన న చిరట్ఠితికం అహోసి, ఇమినా చిరట్ఠితికన్తి ఏతం న సక్కోతి. మహాపదుమత్థేరో పనాహ – ''ఏతమ్పి సోళసవిధాయ పఞ్ఞాయ మత్థకం పత్తస్స అగ్గసావకస్స న భారియం, సమ్మాసమ్బుద్ధేన పన సద్ధిం ఏకట్ఠానే వసన్తస్స సయం వినిచ్ఛయకరణం తులం ఛడ్డేత్వా హత్థేన తులనసదిసం హోతీతి భగవన్తంయేవ ఉపసఙ్కమిత్వా పుచ్ఛీ''తి. అథస్స భగవా తం విస్సజ్జేన్తో ''**భగవతో చ సారిపుత్త విపస్సిస్సా**''తిఆదిమాహ. తం ఉత్తానత్థమేవ.

౧౯. పున థేరో కారణం పుచ్ఛన్తో **కో ను ఖో, భన్తే, హేతూ**తిఆదిమాహ. తత్థ **కో ను ఖో భన్తే**తి కారణపుచ్ఛా , తస్స కతమో ను ఖో భన్తేతి అత్థో. **హేతు పచ్చయో**తి ఉభయమేతం కారణాధివచనం; కారణఞ్హి యస్మా తేన తస్స ఫలం హినోతి పవత్తతి, తస్మా హేతూతి వుచ్చతి. యస్మా తం పటిచ్చ ఏతి పవత్తతి, తస్మా పచ్చయోతి వుచ్చతి. ఏవం అత్థతో ఏకమ్పి వోహారవసేన చ వచనసిలిట్ఠతాయ చ తత్ర తత్ర ఏతం ఉభయమ్పి వుచ్చతి. సేసమేత్థ ఉత్తానత్థమేవ.

ఇదాని తం హేతుఞ్చ పచ్చయఞ్చ దస్సేతుం ''**భగవా చ సారిపుత్త విపస్సీ**''తిఆదిమాహ. తత్థ **కిలాసునో అహేసు**న్తి న ఆలసియకిలాసునో, న హి బుద్ధానం ఆలసియం వా ఓసన్నవీరియతా వా అత్థి. బుద్ధా హి ఏకస్స వా ద్విన్నం వా సకలచక్కవాళస్స వా ధమ్మం దేసేన్తా సమకేనేవ ఉస్సాహేన ధమ్మం దేసేన్తి, న పరిసాయ అప్పభావం దిస్వా ఓసన్నవీరియా హోన్తి, నాపి మహన్తభావం దిస్వా ఉస్సన్నవీరియా. యథా హి సీహో మిగరాజా సత్తన్నం దివసానం అచ్చయేన గోచరాయ పక్కన్తో ఖుద్దకే వా మహన్తే వా పాణే ఏకసదిసేనేవ వేగేన ధావతి. తం కిస్స హేతు? ''మా మే జవో పరిహాయీ''తి. ఏవం బుద్ధా అప్పకాయ వా మహతియా వా పరిసాయ సమకేనేవ ఉస్సాహేన ధమ్మం దేసేన్తి. తం కిస్స హేతు? ''మా నో ధమ్మగరుతా పరిహాయీ''తి. ధమ్మగరునో హి బుద్ధా ధమ్మగారవాతి.

యథా పన అమ్హాకం భగవా మహాసముద్దం పూరయమానో వియ విత్థారేన ధమ్మం దేసేసి, ఏవం తే న దేసేసుం. కస్మా? సత్తానం అప్పరజక్ఖతాయ. తేసం కిర కాలే దీఘాయుకా సత్తా అప్పరజక్ఖా అహేసుం. తే చతుసచ్చపటిసంయుత్తం ఏకగాథమ్పి సుత్వా ధమ్మం అభిసమేన్తి, తస్మా న విత్థారేన ధమ్మం దేసేసుం. తేనేవ కారణేన **అప్పకఞ్చ నేసం అహోసి సుత్తం...పే.... వేదల్ల**న్తి. తత్థ సుత్తాదీనం నానత్తం **పఠమసఙ్గీతివణ్ణనాయం** వుత్తమేవ.

అపఞ్ఞత్తం సావకానం సిక్ఖాపదన్తి సావకానం నిద్దోసతాయ దోసానురూపతో పఞ్ఞపేతబ్బం సత్తాపత్తిక్ఖన్ధవసేన ఆణాసిక్ఖాపదం అపఞ్ఞత్తం. **అనుద్దిట్ఠం పాతిమోక్ఖ**న్తి అన్వద్ధమాసం ఆణాపాతిమోక్ఖం అనుద్దిట్ఠం అహోసి. ఓవాదపాతిమోక్ఖమేవ తే ఉద్దిసింసు; తమ్పి చ నో అన్వద్ధమాసం. తథా హి విపస్సీ భగవా ఛన్నం ఛన్నం వస్సానం సకిం సకిం ఓవాదపాతిమోక్ఖం ఉద్దిసి; తఞ్చ ఖో సామంయేవ. సావకా పనస్స అత్తనో అత్తనో వసనట్ఠానేసు న ఉద్దిసింసు. సకలజమ్బుదీపే ఏకస్మింయేవ ఠానే బన్ధుమతియా రాజధానియా ఖేమే మిగదాయే విపస్సిస్స భగవతో వసనట్ఠానే సబ్బేపి

భిక్ఖుసఙ్ఘో ఉపోసథం అకాసి. తఞ్చ ఖో సఙ్ఘుపోసథమేవ; న గణుపోసథం, న పుగ్గలుపోసథం, న పారిసుద్ధిఉపోసథం, న అధిట్ఠానుపోసథం.

తదా కిర జమ్బుదీపే చతురాసీతివిహారసహస్సాని హోన్తి. ఏకమేకస్మిం విహారే అబ్బోకిణ్ణాని దసపి వీసతిపి భిక్ఖుసహస్సాని వసన్తి, భియ్యోపి వసన్తి. ఉపోసథారోచికా దేవతా తత్థ తత్థ గన్త్వా ఆరోచేన్తి – “మారిసా, ఏకం వస్సం అతిక్కన్తం, ద్వే తీణి చత్తారి పఞ్చ వస్సాని అతిక్కన్తాని, ఇదం ఛట్ఠం వస్సం, ఆగామినియా పుణ్ణమాసియా బుద్ధదస్సనత్థం ఉపోసథకరణత్థఞ్చ గన్తబ్బం! సమ్పత్తో వో సన్నిపాతకాలో”తి. తతో సానుభావా భిక్ఖూ అత్తనో అత్తనో ఆనుభావేన గచ్ఛన్తి, ఇతరే దేవతానుభావేన. కథం? తే కిర భిక్ఖూ పాచీనసముద్దన్తే వా పచ్ఛిమఉత్తరదక్ఖిణసముద్దన్తే వా ఠితా గమియవత్తం పూరేత్వా పత్తచీవరమాదాయ “గచ్ఛామా”తి చిత్తం ఉప్పాదేన్తి; సహ చిత్తుప్పాదా ఉపోసథగ్గం గతావ హోన్తి. తే విపస్సిం సమ్మాసమ్బుద్ధం అభివాదేత్వా నిసీదన్తి. భగవాపి సన్నిసిన్నాయ పరిసాయ ఇమం **ఓవాదపాతిమోక్ఖం** ఉద్దిసతి.

“ఖన్తీ పరమం తపో తితిక్ఖా;
నిబ్బానం పరమం వదన్తి బుద్ధా;
న హి పబ్బజితో పరూపఘాతీ;
న సమణో హోతి పరం విహేఠయన్తో.

“సబ్బపాపస్స అకరణం, కుసలస్స ఉపసమ్పదా;
సచిత్తపరియోదపనం, ఏతం బుద్ధాన సాసనం.

“అనుపవాదో అనుపఘాతో, పాతిమోక్ఖే చ సంవరో;
మత్తఞ్ఞుతా చ భత్తస్మిం, పన్తఞ్చ సయనాసనం;
అధిచిత్తే చ ఆయోగో, ఏతం బుద్ధాన సాసన”న్తి. (దీ॰ ని॰ ౨.౯౦; ధ॰ ప॰ ౧౮౩-౧౮౫);

ఏతేనేవ ఉపాయేన ఇతరేసమ్పి బుద్ధానం పాతిమోక్ఖుద్దేసో వేదితబ్బో. సబ్బబుద్ధానఞ్హి ఇమా తిస్సోవ ఓవాదపాతిమోక్ఖగాథాయో హోన్తి. తా దీఘాయుకబుద్ధానం యావ సాసనపరియన్తా ఉద్దేసమాగచ్ఛన్తి; అప్పాయుకబుద్ధానం పఠమబోధియంయేవ. సిక్ఖాపదపఞ్ఞత్తికాలతో పన పభుతి ఆణాపాతిమోక్ఖమేవ ఉద్దిసీయతి. తఞ్చ ఖో భిక్ఖూ ఏవ ఉద్దిసన్తి, న బుద్ధా. తస్మా అమ్హాకమ్పి భగవా పఠమబోధియం వీసతివస్సమత్తమేవ ఇదం ఓవాదపాతిమోక్ఖం ఉద్దిసి. అథేకదివసం పుబ్బారామే మిగారమాతుపాసాదే నిసిన్నో భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “న దానాహం, భిక్ఖవే, ఇతో పరం ఉపోసథం కరిస్సామి పాతిమోక్ఖం ఉద్దిసిస్సామి, తుమ్హేవ దాని భిక్ఖవే ఇతో పరం ఉపోసథం కరేయ్యాథ, పాతిమోక్ఖం ఉద్దిసేయ్యాథ. అట్ఠానమేతం, భిక్ఖవే, అనవకాసో యం తథాగతో అపరిసుద్ధాయ పరిసాయ ఉపోసథం కరేయ్య, పాతిమోక్ఖం ఉద్దిసేయ్యా”తి (చూళవ॰ ౩౮౬). తతో పట్ఠాయ భిక్ఖూ ఆణాపాతిమోక్ఖం ఉద్దిసన్తి. ఇదం ఆణాపాతిమోక్ఖం తేసం అనుద్దిట్ఠం అహోసి. తేన వుత్తం – “అనుద్దిట్ఠం పాతిమోక్ఖ”న్తి.

తేసం బుద్ధానన్తి తేసం విపస్సిఆదీనం తిణ్ణం బుద్ధానం. **అన్తరధానేనా**తి ఖన్ధన్తరధానేన; పరినిబ్బానేనాతి వుత్తం హోతి. **బుద్ధానుబుద్ధాన**న్తి యే తేసం బుద్ధానం అనుబుద్ధా సమ్ముఖసావకా తేసఞ్చ ఖన్ధన్తరధానేన. **యే తే పచ్ఛిమా సావకా**తి యే

తేసం సమ్ముఖసావకానం సన్తికే పబ్బజితా పచ్ఛిమా సావకా. **నానానామాతి** “బుద్ధరక్ఖితో, ధమ్మరక్ఖితో”తిఆది నామవసేన వివిధనామా. **నానాగోత్తాతి** “గోతమో, మోగ్గల్లానో”తిఆది గోత్తవసేన వివిధగోత్తా. **నానాజచ్చాతి** “ఖత్తియో, బ్రాహ్మణో”తిఆదిజాతివసేన నానాజచ్చా. **నానాకులా పబ్బజితాతి** ఖత్తియకులాదివసే నేవ ఉచ్చనీచఉళారుళారభోగాదికులవసేన వా వివిధకులా నిక్ఖమ్మ పబ్బజితా.

తే తం బ్రహ్మచరియన్తి తే పచ్ఛిమా సావకా యస్మా ఏకనామా ఏకగోత్తా ఏకజాతికా ఏకకులా పబ్బజితా “అమ్హాకం సాసనం తన్తి పవేణీ”తి అత్తనో భారం కత్వా బ్రహ్మచరియం రక్ఖన్తి, చిరం పరియత్తిధమ్మం పరిహరన్తి. ఇమే చ తాదిసా న హోన్తి. తస్మా అఞ్ఞమఞ్ఞం విహేఠేన్తా విలోమం గణ్హన్తా “అసుకో థేరో జానిస్సతి, అసుకో థేరో జానిస్సతీ”తి సిథిలం కరోన్తా తం బ్రహ్మచరియం ఖిప్పఞ్ఞేవ అన్తరధాపేసుం, సఙ్గహం ఆరోపేత్వా న రక్ఖింసు. **సేయ్యథాపీతి** తస్సత్థస్స ఓపమ్మనిదస్సనం. **వికిరతీతి** విక్ఖిపతి. **విధమతీతి** ఠానన్తరం నేతి. **విద్ధంసేతీతి** ఠితట్ఠానతో అపనేతి. **యథా తం సుత్తేన అసఙ్గహితత్తాతి** యథా సుత్తేన అసఙ్గహితత్తా అగన్థితత్తా అబద్ధత్తా ఏవం వికిరతి యథా సుత్తేన అసఙ్గహితాని వికిరియన్తి, ఏవం వికిరతీతి వుత్తం హోతి. **ఏవమేవ ఖోతి** ఓపమ్మసమ్పటిపాదనం. **అన్తరధాపేసున్తి** వగ్గసఙ్గహ-పణ్ణాససఙ్గహాదీహి అసఙ్గణ్హన్తా యం యం అత్తనో రుచ్చతి, తం తదేవ గహేత్వా సేసం వినాసేసుం అదస్సనం నయింసు.

అకిలాసునో చ తే భగవన్తో అహేసుం సావకే చేతసా చేతో పరిచ్చ ఓవదితున్తి అపిచ సారిపుత్త తే బుద్ధా అత్తనో చేతసా సావకానం చేతో పరిచ్చ పరిచ్ఛిన్దిత్వా ఓవదితుం అకిలాసునో అహేసుం, పరచిత్తం ఞత్వా అనుసాసనిం న భారియతో న పపఞ్చతో అద్దసంసు. **భూతపుబ్బం సారిపుత్తాతిఆది** తేసం అకిలాసుభావప్పకాసనత్థం వుత్తం. **భింసనకేతి** భయానకే భయజననకే. **ఏవం వితక్కేథాతి** నేక్ఖమ్మవితక్కాదయో తయో వితక్కే వితక్కేథ. **మా ఏవం వితక్కయిత్థాతి** కామవితక్కాదయో తయో అకుసలవితక్కే మా వితక్కయిత్థ. **ఏవం మనసి కరోథాతి** “అనిచ్చం దుక్ఖమనత్తా అసుభ”న్తి మనసి కరోథ. **మా ఏవం మనసా** కత్థాతి “నిచ్చం సుఖం అత్తా సుభ”న్తి మా మనసి అకరిత్థ. **ఇదం పజహథాతి** అకుసలం పజహథ. **ఇదం ఉపసమ్పజ్జ విహరథాతి** కుసలం ఉపసమ్పజ్జ పటిలభిత్వా నిప్ఫాదేత్వా విహరథ.

అనుపాదాయ ఆసవేహి చిత్తాని విముచ్చింసూతి అగ్గహేత్వా విముచ్చింసు. తేసఞ్హి చిత్తాని యేహి ఆసవేహి విముచ్చింసు, న తే తాని గహేత్వా విముచ్చింసు. అనుప్పాదనిరోధేన పన నిరుజ్ఝమానా అగ్గహేత్వా విముచ్చింసు. తేన వుత్తం – “అనుపాదాయ ఆసవేహి చిత్తాని విముచ్చింసూ”తి. సబ్బేపి తే అరహత్తం పత్వా సూరియరస్మిసమ్ఫుట్ఠమివ పదుమవనం వికసితచిత్తా అహేసుం. **తత్ర సుదం సారిపుత్త భింసనకస్స వనసణ్డస్స భింసనకతస్మిం హోతీతి తత్రాతి** పురిమవచనాపేక్ఖం; **సుదన్తి** పదపూరణమత్తే నిపాతో; **సారిపుత్తాతి** ఆలపనం. అయం పనేత్థ అత్థయోజనా – **తత్రాతి** యం వుత్తం “అఞ్ఞతరస్మిం భింసనకే వనసణ్డే”తి, తత్ర యో సో భింసనకోతి వనసణ్డో వుత్తో, తస్స భింసనకస్స వనసణ్డస్స భింసనకతస్మిం హోతి, భింసనకిరియాయ హోతీతి అత్థో. కిం హోతి? ఇదం హోతి – యో కోచి అవీతరాగో…పే.… లోమాని హంసన్తీతి.

అథ వా **తత్రాతి** సామిఅత్థే భుమ్మం. **సుఇతి** నిపాతో; “కిం సు నామ తే భోన్తో సమణబ్రాహ్మణా”తిఆదీసు (మ॰ ని॰ ౧.౪౮౮) వియ. ఇదన్తి అధిప్పేతమత్థం పచ్చక్ఖం వియ కత్వా దస్సనవచనం. సుఇదన్తి **సుదం,** సన్ధివసేన ఇకారలోపో వేదితబ్బో. “చక్ఖున్ద్రియం, ఇత్థిన్ద్రియం, అనఞ్ఞాతఞ్ఞస్సామీతిన్ద్రియం (విభ॰ ౨౧౯), “కిం సూధ విత్త”న్తిఆదీసు (సం॰ ని॰ ౧.౭౩,

౨౪౬; సు॰ ని॰ ౧౮౩) వియ. అయం పనేత్థ అత్థయోజనా – తస్స సారిపుత్త భింసనకస్స వనసణ్డస్స భింసనకతస్మిం ఇదంసు హోతి. **భింసనకతస్మిన్తి** భింసనకభావేతి అత్థో. ఏకస్స తకారస్స లోపో దట్ఠబ్బో. భింసనకత్తస్మిన్తియేవ వా పాఠో. "భింసనకతాయ" ఇతి వా వత్తబ్బే లిఙ్గవిపల్లాసో కతో. నిమిత్తత్థే చేతం భుమ్మవచనం, తస్మా ఏవం సమ్బన్ధో వేదితబ్బో – భింసనకభావే ఇదంసు హోతి, భింసనకభావనిమిత్తం భింసనకభావహేతు భింసనకభావపచ్చయా ఇదంసు హోతి. **యో కోచి అవీతరాగో తం వనసణ్డం పవిసతి, యేభుయ్యేన లోమాని హంసన్తీతి** బహుతరాని లోమాని హంసన్తి ఉద్ధం ముఖాని సూచిసదిసాని కణ్టకసదిసాని చ హుత్వా తిట్ఠన్తి, అప్పాని న హంసన్తి. బహుతరానం వా సత్తానం హంసన్తి. అప్పకానం అతిసూరపురిసానం న హంసన్తి.

ఇదాని **అయం ఖో, సారిపుత్త, హేతూతిఆది** నిగమనం. యఞ్చేత్థ అన్తరన్తరా న వుత్తం, తం ఉత్తానత్థమేవ. తస్మా పాళిక్కమేనేవ వేదితబ్బం. యం పన వుత్తం **న చిరట్ఠితికం అహోసీతి**, తం పురిసయుగవసేన వుత్తన్తి వేదితబ్బం. వస్సగణనాయ హి విపస్సిస్స భగవతో అసీతివస్ససహస్సాని ఆయు, సమ్ముఖసావకానమ్పిస్స తత్తకమేవ. ఏవమస్స య్వాయం సబ్బపచ్ఛిమకో సావకో, తేన సహ ఘటేత్వా సతసహస్సం సట్ఠిమత్తాని చ వస్ససహస్సాని బ్రహ్మచరియం అట్ఠాసి. పురిసయుగవసేన పన యుగపరమ్పరాయ ఆగన్త్వా ద్వేయేవ పురిసయుగాని అట్ఠాసి. తస్మా న చిరట్ఠితికన్తి వుత్తం. సిఖిస్స పన భగవతో సత్తతివస్ససహస్సాని ఆయు. సమ్ముఖసావకానమ్పిస్స తత్తకమేవ. వేస్సభుస్స భగవతో సట్ఠివస్ససహస్సాని ఆయు. సమ్ముఖసావకానమ్పిస్స తత్తకమేవ. ఏవం తేసమ్పి యే సబ్బపచ్ఛిమకా సావకా తేహి సహ ఘటేత్వా సతసహస్సతో ఉద్ధం చత్తాలీసమత్తాని వీసతిమత్తాని చ వస్ససహస్సాని బ్రహ్మచరియం అట్ఠాసి. పురిసయుగవసేన పన యుగపరమ్పరాయ ఆగన్త్వా ద్వే ద్వేయేవ పురిసయుగాని అట్ఠాసి. తస్మా న చిరట్ఠితికన్తి వుత్తం.

౨౦. ఏవం ఆయస్మా సారిపుత్తో తిణ్ణం బుద్ధానం బ్రహ్మచరియస్స న చిరట్ఠితికారణం సుత్వా ఇతరేసం తిణ్ణం బ్రహ్మచరియస్స చిరట్ఠితికారణం సోతుకామో పున భగవన్తం **"కో పన భన్తే హేతూ"**తి ఆదినా నయేన పుచ్ఛి. భగవాపిస్స బ్యాకాసి. తం సబ్బం వుత్తపటిపక్ఖవసేన వేదితబ్బం. చిరట్ఠితికభావేపి చేత్థ తేసం బుద్ధానం ఆయుపరిమాణతోపి పురిసయుగతోపి ఉభయథా చిరట్ఠితికతా వేదితబ్బా. కకుసన్ధస్స హి భగవతో చత్తాలీసవస్ససహస్సాని ఆయు, కోణాగమనస్స భగవతో తింసవస్ససహస్సాని, కస్సపస్స భగవతో వీసతివస్ససహస్సాని; సమ్ముఖసావకానమ్పి నేసం తత్తకమేవ. బహూని చ నేసం సావకయుగాని పరమ్పరాయ బ్రహ్మచరియం పవత్తేసుం. ఏవం తేసం ఆయుపరిమాణతోపి సావకయుగతోపి ఉభయథా బ్రహ్మచరియం చిరట్ఠితికం అహోసి.

అమ్హాకం పన భగవతో కస్సపస్స భగవతో ఉపడ్ఢాయుకప్పమాణే దసవస్ససహస్సాయుకకాలే ఉప్పజ్జితబ్బం సియా. తం అసమ్భుణన్తేన పఞ్చవస్ససహస్సాయుకకాలే, ఏకవస్ససహస్సాయుకకాలే, పఞ్చవస్ససతాయుకకాలేపి వా ఉప్పజ్జితబ్బం సియా. యస్మా పనస్స బుద్ధత్తకారకే ధమ్మే ఏసన్తస్స పరియేసన్తస్స ఞాణం పరిపాచేన్తస్స గబ్భం గణ్హాపేన్తస్స వస్ససతాయుకకాలే ఞాణం పరిపాకమగమాసి. తస్మా అతిపరిత్తాయుకకాలే ఉప్పన్నో. తేనస్స సావకపరమ్పరావసేన చిరట్ఠితికమ్పి బ్రహ్మచరియం ఆయుపరిమాణవసేన వస్సగణనాయ నచిరట్ఠితికమేవాతి వత్తుం వట్టతి.

౨౧. అథ ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తోతి కో అనుసన్ధి? ఏవం తిణ్ణం బుద్ధానం బ్రహ్మచరియస్స చిరట్ఠితికారణం సుత్వా సిక్ఖాపదపఞ్ఞత్తియేవ చిరట్ఠితికభావహేతూతి నిట్ఠం గన్త్వా భగవతోపి బ్రహ్మచరియస్స చిరట్ఠితికభావం ఇచ్ఛన్తో ఆయస్మా

సారిపుత్తో భగవన్తం సిక్ఖాపదపఞ్ఞత్తిం యాచి. తస్సా యాచనవిధిదస్సనత్థమేతం వుత్తం – **అథ ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో ఉట్ఠాయాసనా ...పే.... చిరట్ఠితికన్తి**. తత్థ **అద్ధనియన్తి** అద్ధానక్ఖమం; దీఘకాలికన్తి వుత్తం హోతి. సేసం ఉత్తానత్థమేవ.

అథస్స భగవా "న తావాయం సిక్ఖాపదపఞ్ఞత్తికాలో"తి పకాసేన్తో ‘‘**ఆగమేహి త్వం సారిపుత్తా**’’తిఆదిమాహ. తత్థ **ఆగమేహి త్వన్తి** తిట్ఠ తావ త్వం; అధివాసేహి తావ త్వన్తి వుత్తం హోతి. ఆదరత్థవసేనేవేత్థ ద్విక్ఖత్తుం వుత్తం. ఏతేన భగవా సిక్ఖాపదపఞ్ఞత్తియా సావకానం విసయభావం పటిక్ఖిపిత్వా "బుద్ధవిసయోవ సిక్ఖాపదపఞ్ఞత్తీ"తి ఆవికరోన్తో ‘‘**తథాగతో వా**’’తిఆదిమాహ. ఏత్థ చ **తత్థాతి** సిక్ఖాపదపఞ్ఞత్తియాచనాపేక్ఖం భుమ్మవచనం. తత్రాయం యోజనా – యం వుత్తం "సిక్ఖాపదం పఞ్ఞపేయ్యా"తి, తత్థ తస్సా సిక్ఖాపదపఞ్ఞత్తియా తథాగతోయేవ కాలం జానిస్సతీతి. ఏవం వత్వా అకాలం తావ దస్సేతుం ‘‘**న తావ సారిపుత్తా**’’తిఆదిమాహ.

తత్థ ఆసవా తిట్ఠన్తి ఏతేసూతి **ఆసవట్ఠానీయా**. యేసు దిట్ఠధమ్మికసమ్పరాయికా దుక్ఖాసవా కిలేసాసవా చ పరూపవాదవిప్పటిసారవధబన్ధనాదయో చేవ అపాయదుక్ఖవిసేసభూతా చ ఆసవా తిట్ఠన్తియేవ, యస్మా నేసం తే కారణం హోన్తీతి అత్థో. తే ఆసవట్ఠానీయా వీతిక్కమధమ్మా యావ న సఙ్ఘే పాతుభవన్తి, న తావ సత్థా సావకానం సిక్ఖాపదం పఞ్ఞపేతీతి అయమేత్థ యోజనా. యది హి పఞ్ఞపేయ్య, పరూపవాదా పరూపారమ్భా గరహదోసా న పరిముచ్చేయ్య.

కథం? పఞ్ఞపేన్తేన హి "యో పన భిక్ఖు మేథునం ధమ్మం పటిసేవేయ్యా"తిఆది సబ్బం పఞ్ఞపేతబ్బం భవేయ్య. అదిస్వావ వీతిక్కమదోసం ఇమం పఞ్ఞత్తిం ఞత్వా పరే ఏవం ఉపవాదఞ్చ ఉపారమ్భఞ్చ గరహఞ్చ పవత్తేయ్యుం – "కథఞ్హి నామ సమణో గోతమో భిక్ఖుసఙ్ఘో మే అన్వాయికో వచనకరోతి ఏత్తావతా సిక్ఖాపదేహి పలివేఠేస్సతి, పారాజికం పఞ్ఞపేస్సతి? నను ఇమే కులపుత్తా మహన్తం భోగక్ఖన్ధం మహన్తఞ్చ ఞాతిపరివట్టం హత్థగతాని చ రజ్జానిపి పహాయ పబ్బజితా, ఘాసచ్ఛాదనపరమతాయ సన్తుట్ఠా, సిక్ఖాయ తిబ్బగారవా, కాయే చ జీవితే చ నిరపేక్ఖా విహరన్తి. తేసు నామ కో లోకామిసభూతం మేథునం వా పటిసేవిస్సతి, పరభణ్డం వా హరిస్సతి, పరస్స వా ఇట్ఠం కన్తం అతిమధురం జీవితం ఉపచ్ఛిన్దిస్సతి, అభూతగుణకథాయ వా జీవితం కప్పేస్సతి! నను పారాజికే అపఞ్ఞత్తేపి పబ్బజ్జాసఙ్ఖేపేనేవేతం పాకటం కత"న్తి. తథాగతస్స చ థామఞ్చ బలఞ్చ సత్తా న జానేయ్యుం. పఞ్ఞత్తమ్పి సిక్ఖాపదం కుప్పేయ్య, న యథాఠానే తిట్ఠేయ్య. సేయ్యథాపి నామ అకుసలో వేజ్జో కఞ్చి అనుప్పన్నగణ్డం పురిసం పక్కోసాపేత్వా "ఏహి భో పురిస, ఇమస్మిం తే సరీరప్పదేసే మహాగణ్డో ఉప్పజ్జిత్వా అనయబ్యసనం పాపేస్సతి, పటికచ్చేవ నం తికిచ్ఛాపేహీ"తి వత్వా "సాధాచరియ, త్వంయేవ నం తికిచ్ఛస్సూ"తి వుత్తో తస్స అరోగం సరీరప్పదేసం ఫాలేత్వా లోహితం నీహరిత్వా ఆలేపనబన్ధనధోవనాదీహి తం పదేసం సఞ్ఛవిం కత్వా తం పురిసం వదేయ్య – "మహారోగో తే మయా తికిచ్ఛితో, దేహి మే దేయ్యధమ్మ"న్తి. సో తం "కిమయం బాలవేజ్జో వదతి? కతరో కిర మే ఇమినా రోగో తికిచ్ఛితో? నను మే అయం దుక్ఖఞ్చ జనేతి, లోహితక్ఖయఞ్చ మం పాపేతీ"తి ఏవం ఉపవదేయ్య చేవ ఉపారమ్భేయ్య చ గరహేయ్య చ, న చస్స గుణం జానేయ్య. ఏవమేవ యది అనుప్పన్నే వీతిక్కమదోసే సత్థా సావకానం సిక్ఖాపదం పఞ్ఞపేయ్య, పరూపవాదాదీహి చ న పరిముచ్చేయ్య, న చస్స థామం వా బలం వా సత్తా జానేయ్యుం, పఞ్ఞత్తమ్పి సిక్ఖాపదం కుప్పేయ్య, న యథాఠానే తిట్ఠేయ్య. తస్మా వుత్తం – ‘‘**న తావ సారిపుత్త సత్థా సావకానం...పే.... పాతుభవన్తీ**’’తి.

ఏవం అకాలం దస్సేత్వా పున కాలం దస్సేతుం ‘‘**యతో చ ఖో సారిపుత్తా**’’తిఆదిమాహ. తత్థ **యతోతి** యదా; యస్మిం కాలేతి వుత్తం హోతి. సేసం వుత్తానుసారేనేవ వేదితబ్బం. అయం వా హేత్థ సఙ్ఖేపత్థో – యస్మిం సమయే "ఆసవట్ఠానీయా

ధమ్మా”తి సఙ్ఖ్యం గతా వీతిక్కమదోసా సఙ్ఘే పాతుభవన్తి, తదా సత్థా సావకానం సిక్ఖాపదం పఞ్ఞపేతి, ఉద్దిసతి పాతిమోక్ఖం. కస్మా? తేసంయేవ “ఆసవట్ఠానీయా ధమ్మా”తి సఙ్ఖ్యం గతానం వీతిక్కమదోసానం పటిఘాతాయ. ఏవం పఞ్ఞపేన్తో యథా నామ కుసలో వేజ్జో ఉప్పన్నం గణ్డం ఫాలనలేపనబన్ధనధోవనాదీహి తికిచ్ఛన్తో రోగం వూపసమేత్వా సఞ్ఛవిం కత్వా న త్వేవ ఉపవాదాదిరహో హోతి, సకే చ ఆచరియకే విదితానుభావో హుత్వా సక్కారం పాపుణాతి; ఏవం న చ ఉపవాదాదిరహో హోతి, సకే చ సబ్బఞ్ఞువిసయే విదితానుభావో హుత్వా సక్కారం పాపుణాతి. తఞ్చస్స సిక్ఖాపదం అకుప్పం హోతి, యథాఠానే తిట్ఠతీతి.

ఏవం ఆసవట్ఠానీయానం ధమ్మానం అనుప్పత్తిం సిక్ఖాపదపఞ్ఞత్తియా అకాలం ఉప్పత్తిఞ్చ కాలన్తి వత్వా ఇదాని తేసం ధమ్మానం అనుప్పత్తికాలఞ్చ ఉప్పత్తికాలఞ్చ దస్సేతుం **‘‘న తావ సారిపుత్త ఇధేకచ్చే’’**తిఆదిమాహ. తత్థ ఉత్తానత్థాని పదాని పాళివసేనేవ వేదితబ్బాని. అయం పన అనుత్తానపదవణ్ణనా – రత్తియో జానన్తీతి **రత్తఞ్ఞూ**, అత్తనో పబ్బజితదివసతో పట్ఠాయ బహుకా రత్తియో జానన్తి, చిరపబ్బజితాతి వుత్తం హోతి. రత్తఞ్ఞూహి మహత్తం **రత్తఞ్ఞుమహత్తం;** చిరపబ్బజితేహి మహన్తభావన్తి అత్థో. తత్ర రత్తఞ్ఞుమహత్తం పత్తే సఙ్ఘే ఉపసేనం వఙ్గన్తపుత్తం ఆరబ్భ సిక్ఖాపదం పఞ్ఞత్తన్తి వేదితబ్బం. సో హాయస్మా ఊనదసవస్సే భిక్ఖూ ఉపసమ్పాదేన్తే దిస్వా ఏకవస్సో సద్ధివిహారికం ఉపసమ్పాదేసి. అథ భగవా సిక్ఖాపదం పఞ్ఞపేసి – “న, భిక్ఖవే , ఊనదసవస్సేన ఉపసమ్పాదేతబ్బో. యో ఉపసమ్పాదేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా”తి (మహావ. ౭౫). ఏవం పఞ్ఞత్తే సిక్ఖాపదే పున భిక్ఖూ “దసవస్సామ్హ దసవస్సామ్హా”తి బాలా అబ్యత్తా ఉపసమ్పాదేన్తి. అథ భగవా అపరమ్పి సిక్ఖాపదం పఞ్ఞాపేసి – “న, భిక్ఖవే, బాలేన అబ్యత్తేన ఉపసమ్పాదేతబ్బో. యో ఉపసమ్పాదేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్స. అనుజానామి, భిక్ఖవే, బ్యత్తేన భిక్ఖునా పటిబలేన దసవస్సేన వా అతిరేకదసవస్సేన వా ఉపసమ్పాదేతు”న్తి (మహావ. ౭౬) రత్తఞ్ఞుమహత్తం పత్తకాలే ద్వే సిక్ఖాపదాని పఞ్ఞత్తాని.

వేపుల్లమహత్తన్తి విపులభావేన మహత్తం. సఙ్ఘో హి యావ న థేరనవమజ్ఝిమానం వసేన వేపుల్లమహత్తం పత్తో హోతి, తావ సేనాసనాని పహోన్తి. సాసనే ఏకచ్చే ఆసవట్ఠానీయా ధమ్మా న ఉప్పజ్జన్తి. వేపుల్లమహత్తం పన పత్తే తే ఉప్పజ్జన్తి. అథ సత్థా సావకానం సిక్ఖాపదం పఞ్ఞపేతి. తత్థ వేపుల్లమహత్తం పత్తే సఙ్ఘే పఞ్ఞత్తసిక్ఖాపదాని “యో పన భిక్ఖు అనుపసమ్పన్నేన ఉత్తరి దిరత్తతిరత్తం సహసేయ్యం కప్పేయ్య, పాచిత్తియం” (పాచి. ౫౧); “యా పన భిక్ఖునీ అనువస్సం వుట్ఠాపేయ్య, పాచిత్తియం” (పాచి. ౧౧౭౧); “యా పన భిక్ఖునీ ఏకం వస్సం ద్వే వుట్ఠాపేయ్య, పాచిత్తియ”న్తి (పాచి. ౧౧౭౫) ఇమినా నయేన వేదితబ్బాని.

లాభగ్గమహత్తన్తి లాభస్స అగ్గమహత్తం; యో లాభస్స అగ్గో ఉత్తమో మహన్తభావో, తం పత్తో హోతీతి అత్థో. లాభేన వా అగ్గమహత్తమ్పి, లాభేన సేట్ఠత్తఞ్చ మహన్తత్తఞ్చ పత్తోతి అత్థో. సఙ్ఘో హి యావ న లాభగ్గమహత్తం పత్తో హోతి, తావ న లాభం పటిచ్చ ఆసవట్ఠానీయా ధమ్మా ఉప్పజ్జన్తి. పత్తే పన ఉప్పజ్జన్తి, అథ సత్థా సావకానం సిక్ఖాపదం పఞ్ఞపేతి – “యో పన భిక్ఖు అచేలకస్స వా పరిబ్బాజకస్స వా పరిబ్బాజికాయ వా సహత్థా ఖాదనీయం వా భోజనీయం వా దదేయ్య, పాచిత్తియ”న్తి (పాచి. ౨౭౦). ఇదఞ్హి లాభగ్గమహత్తం పత్తే సఙ్ఘే సిక్ఖాపదం పఞ్ఞత్తం.

బాహుసచ్చమహత్తన్తి బాహుసచ్చస్స మహన్తభావం. సఙ్ఘో హి యావ న బాహుసచ్చమహత్తం పత్తో హోతి, తావ న ఆసవట్ఠానీయా ధమ్మా ఉప్పజ్జన్తి. బాహుసచ్చమహత్తం పత్తే పన యస్మా ఏకమ్పి నికాయం, ద్వేపి…పే.… పఞ్చపి

నికాయే ఉగ్గహేత్వా అయోనిసో ఉమ్ముజ్జమానా పుగ్గలా రసేన రసం సంసన్దిత్వా ఉద్ధమ్మం ఉబ్బినయం సత్థుసాసనం దీపేన్తి. అథ సత్థా "యో పన భిక్ఖు ఏవం వదేయ్య – తథాహం భగవతా ధమ్మం దేసితం ఆజానామి...పే०... సమణుద్దేసోపి చే ఏవం వదేయ్యా"తిఆదినా (పాచి० ४౧౮) నయేన సిక్ఖాపదం పఞ్ఞపేతీతి.

ఏవం భగవా ఆసవట్ఠానీయానం ధమ్మానం అనుప్పత్తికాలఞ్చ ఉప్పత్తికాలఞ్చ దస్సేత్వా తస్మిం సమయే సబ్బసోపి తేసం అభావం దస్సేన్తో ''**నిరబ్బుదో హి సారిపుత్తా**''తిఆదిమాహ. తత్థ **నిరబ్బుదో**తి అబ్బుదవిరహితో; అబ్బుదా వుచ్చన్తి చోరా, నిచ్చోరోతి అత్థో. చోరాతి చ ఇమస్మిం అత్థే దుస్సీలావ అధిప్పేతా. తే హి అస్సమణావ హుత్వా సమణపటిఞ్ఞతాయ పరేసం పచ్చయే చోరేన్తి. తస్మా నిరబ్బుదోతి నిచ్చోరో, నిద్దుస్సీలోతి వుత్తం హోతి. **నిరాదీనవో**తి నిరుపద్దవో నిరుపసగ్గో; దుస్సీలాదీనవరహితోయేవాతి వుత్తం హోతి. **అపగతకాళకో**తి కాళకా వుచ్చన్తి దుస్సీలాయేవ; తే హి సువణ్ణవణ్ణాపి సమానా కాళకధమ్మయోగా కాళకాత్వేవ వేదితబ్బా. తేసం అభావా అపగతకాళకో . అపహతకాళకోతిపి పాఠో. **సుద్ధో**తి అపగతకాళకత్తాయేవ సుద్ధో పరియోదాతో పభస్సరో. **సారే పతిట్ఠితో**తి సారో వుచ్చన్తి సీల-సమాధి-పఞ్ఞావిముత్తి-విముత్తిఞాణదస్సనగుణా, తస్మిం సారే పతిట్ఠితత్తా సారే పతిట్ఠితో.

ఏవం సారే పతిట్ఠితభావం వత్వా పున సో చస్స సారే పతిట్ఠితభావో ఏవం వేదితబ్బోతి దస్సేన్తో **ఇమేసఞ్హి సారిపుత్తా**తి ఆదిమాహ. తత్రాయం సఙ్ఖేపవణ్ణనా – యానిమాని వేరఞ్జాయం వస్సావాసం ఉపగతాని పఞ్చ భిక్ఖుసతాని, ఇమేసం యో గుణవసేన పచ్ఛిమకో సబ్బపరిత్తగుణో భిక్ఖు, సో సోతాపన్నో. **సోతాపన్నో**తి సోతం ఆపన్నో; సోతోతి చ మగ్గస్సేతం అధివచనం. సోతాపన్నోతి తేన సమన్నాగతస్స పుగ్గలస్స. యథాహ –

"సోతో సోతోతి హిదం, సారిపుత్త, వుచ్చతి; కతమో ను ఖో, సారిపుత్త, సోతోతి? అయమేవ హి, భన్తే, అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో, సేయ్యథిదం – సమ్మాదిట్ఠి...పే०... సమ్మాసమాధీ"తి. "సోతాపన్నో సోతాపన్నోతి హిదం, సారిపుత్త, వుచ్చతి; కతమో ను ఖో, సారిపుత్త, సోతాపన్నో"తి? "యో హి, భన్తే, ఇమినా అరియేన అట్ఠఙ్గికేన మగ్గేన సమన్నాగతో, అయం వుచ్చతి – సోతాపన్నో. సోయమాయస్మా ఏవంనామో ఏవంగోత్తో"తి (సం० ని० ౫.౧౦౦౧). ఇధ పన మగ్గేన ఫలస్స నామం దిన్నం. తస్మా ఫలట్ఠో "సోతాపన్నో"తి వేదితబ్బో.

అవినిపాతధమ్మోతి వినిపాతేతీతి వినిపాతో; నాస్స వినిపాతో ధమ్మోతి అవినిపాతధమ్మో, న అత్తానం అపాయేసు వినిపాతనసభావోతి వుత్తం హోతి. కస్మా? యే ధమ్మా అపాయగమనీయా, తేసం పరిక్ఖయా. వినిపతనం వా వినిపాతో, నాస్స వినిపాతో ధమ్మోతి అవినిపాతధమ్మో, అపాయేసు వినిపాతనసభావో అస్స నత్థీతి వుత్తం హోతి. సమ్మత్తనియామేన మగ్గేన నియతత్తా **నియతో**. సమ్బోధి పరం అయనం పరా గతి అస్సాతి **సమ్బోధిపరాయణో**. ఉపరి మగ్గత్తయం అవస్సం సమ్పాపకోతి అత్థో. కస్మా? పటిలద్ధపఠమమగ్గత్తాతి.

వినయపఞ్ఞత్తియాచనకథా నిట్ఠితా.

బుద్ధాచిణ్ణకథా

౨౨. ఏవం ధమ్మసేనాపతిం సఞ్ఞాపేత్వా వేరఞ్జాయం తం వస్సావాసం వీతినామేత్వా వుత్థవస్సో మహాపవారణాయ పవారేత్వా **అథ ఖో భగవా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఆమన్తేసి. ఆమన్తేసీ**తి ఆలపి అభాసి సమ్బోధేసి. కిన్తి? **ఆచిణ్ణం ఖో పనేత**న్తి ఏవమాది. **ఆచిణ్ణ**న్తి చరితం వత్తం అనుధమ్మతా. తం ఖో పనేతం ఆచిణ్ణం దువిధం హోతి – బుద్ధాచిణ్ణం, సావకాచిణ్ణన్తి. కతమం బుద్ధాచిణ్ణం? ఇదం తావ ఏకం – యేహి నిమన్తితా వస్సం వసన్తి, న తే అనపలోకేత్వా అనాపుచ్ఛిత్వా జనపదచారికం పక్కమన్తి. సావకా పన అపలోకేత్వా వా అనపలోకేత్వా వా యథాసుఖం పక్కమన్తి.

అపరమ్పి బుద్ధాచిణ్ణం – వుత్థవస్సా పవారేత్వా జనసఙ్గహత్థాయ జనపదచారికం పక్కమన్తియేవ. జనపదచారికం చరన్తా చ మహామణ్డలం మజ్ఝిమమణ్డలం అన్తిమమణ్డలన్తి ఇమేసం తిణ్ణం మణ్డలానం అఞ్ఞతరస్మిం మణ్డలే చరన్తి. తత్థ మహామణ్డలం నవయోజనసతికం, మజ్ఝిమమణ్డలం ఛయోజనసతికం, అన్తిమమణ్డలం తియోజనసతికం. యదా మహామణ్డలే చారికం చరితుకామా హోన్తి, తదా మహాపవారణాయ పవారేత్వా పాటిపదదివసే మహాభిక్ఖుసఙ్ఘపరివారా నిక్ఖమిత్వా గామనిగమాదీసు మహాజనం ఆమిసపటిగ్గహేన అనుగ్గణ్హన్తా ధమ్మదానేన చస్స వివట్టూపనిస్సితం కుసలం వడ్ఢేన్తా నవహి మాసేహి జనపదచారికం పరియోసాపేన్తి. సచే పన అన్తోవస్సే భిక్ఖూనం సమథవిపస్సనా తరుణా హోన్తి, మహాపవారణాయ అప్పవారేత్వా పవారణాసఙ్గహం దత్వా కత్తికపుణ్ణమాయం పవారేత్వా మాగసిరస్స పఠమదివసే మహాభిక్ఖుసఙ్ఘపరివారా నిక్ఖమిత్వా వుత్తనయేనేవ మజ్ఝిమమణ్డలే అట్ఠహి మాసేహి చారికం పరియోసాపేన్తి. సచే పన నేసం వుత్థవస్సానం అపరిపాకిన్ద్రియా వేనేయ్యసత్తా హోన్తి, తేసం ఇన్ద్రియపరిపాకం ఆగమేన్తా మాగసిరమాసమ్పి తత్థేవ వసిత్వా ఫుస్సమాసస్స పఠమదివసే మహాభిక్ఖుసఙ్ఘపరివారా నిక్ఖమిత్వా వుత్తనయేనేవ అన్తిమమణ్డలే సత్తహి మాసేహి చారికం పరియోసాపేన్తి. తేసు చ మణ్డలేసు యత్థ కత్థచి విచరన్తాపి తే తే సత్తే కిలేసేహి వియోజేన్తా సోతాపత్తిఫలాదీహి సంయోజేన్తా వేనేయ్యవసేనేవ నానావణ్ణాని పుప్ఫాని ఓచినన్తా వియ చరన్తి.

అపరమ్పి బుద్ధానం ఆచిణ్ణం – దేవసికం పచ్చూససమయే సన్తం సుఖం నిబ్బానారమ్మణం కత్వా ఫలసమాపత్తిసమాపజ్జనం, ఫలసమాపత్తియా వుట్ఠహిత్వా దేవసికం మహాకరుణాసమాపత్తియా సమాపజ్జనం, తతో వుట్ఠహిత్వా దససహస్సచక్కవాళే బోధనేయ్యసత్తసమవలోకనం.

అపరమ్పి బుద్ధానం ఆచిణ్ణం – ఆగన్తుకేహి సద్ధిం పఠమతరం పటిసన్థారకరణం, అట్ఠుప్పత్తివసేన ధమ్మదేసనా, ఓతిణ్ణే దోసే సిక్ఖాపదపఞ్ఞాపనన్తి ఇదం బుద్ధాచిణ్ణం.

కతమం సావకాచిణ్ణం? బుద్ధస్స భగవతో కాలే ద్విక్ఖత్తుం సన్నిపాతో పురే వస్సూపనాయికాయ చ కమ్మట్ఠానగ్గహణత్థం, వుత్థవస్సానఞ్చ అధిగతగుణారోచనత్థం ఉపరి కమ్మట్ఠానగ్గహణత్థఞ్చ . ఇదం సావకాచిణ్ణం. ఇధ పన బుద్ధాచిణ్ణం దస్సేన్తో ఆహ – ‘‘**ఆచిణ్ణం ఖో పనేతం, ఆనన్ద, తథాగతాన**’’న్తి.

ఆయామాతి ఆగచ్ఛ యామ. **అపలోకేస్సామా**తి చారికం చరణత్థాయ ఆపుచ్ఛిస్సామ. **ఏవ**న్తి సమ్పటిచ్ఛనత్థే నిపాతో. **భన్తే**తి గారవాధివచనమేతం; సత్థునో పటివచనదానన్తిపి వట్టతి. **భగవతో పచ్చస్సోసీ**తి భగవతో వచనం పటిఅస్సోసి, అభిముఖో హుత్వా సుణి సమ్పటిచ్ఛి. ఏవన్తి ఇమినా వచనేన పటిగ్గహేసీతి వుత్తం హోతి.

అథ ఖో భగవా నివాసేత్వాతి ఇధ పుబ్బణ్హసమయన్తి వా సాయన్హసమయన్తి వా న వుత్తం. ఏవం సన్తేపి భగవా కతభత్తకిచ్చో మజ్ఝన్హికం వీతినామేత్వా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం పచ్ఛాసమణం కత్వా నగరద్వారతో పట్ఠాయ నగరవీథియో

సువణ్ణరసపిఞ్జరాహి రంసీహి సముజ్జోతయమానో యేన వేరఞ్జస్స బ్రాహ్మణస్స నివేసనం తేనుపసఙ్కమి. ఘరద్వారే ఠితమత్తమేవ చస్స భగవన్తం దిస్వా పరిజనో ఆరోచేసి. బ్రాహ్మణో సతిం పటిలభిత్వా సంవేగజాతో సహసా వుట్ఠాయ మహారహం ఆసనం పఞ్ఞపేత్వా భగవన్తం పచ్చుగ్గమ్మ "ఇతో, భగవా, ఉపసఙ్కమతూ"తి ఆహ. భగవా ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీది. అథ ఖో వేరఞ్జో బ్రాహ్మణో భగవన్తం ఉపనిసీదితుకామో అత్తనా ఠితపదేసతో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి. ఇతో పరం ఉత్తానత్థమేవ.

యం పన బ్రాహ్మణో ఆహ – "**అపిచ యో దేయ్యధమ్మో, సో న దిన్నో**"తి. తత్రాయమధిప్పాయో – మయా నిమన్తితానం వస్సంవుత్థానం తుమ్హాకం తేమాసం దివసే దివసే పాతో యాగుఖజ్జకం, మజ్ఝన్హికే ఖాదనీయభోజనీయం, సాయన్హే అనేకవిధ పానవికతి గన్ధపుప్ఫాదీహి పూజాసక్కారోతి ఏవమాదికో యో దేయ్యధమ్మో దాతబ్బో అస్స, సో న దిన్నోతి. **తఞ్చ ఖో నో అసన్తన్తి** ఏత్థ పన లిఙ్గవిపల్లాసో వేదితబ్బో. సో చ ఖో దేయ్యధమ్మో అమ్హాకం నో అసన్తోతి అయఞ్హేత్థ అత్థో. అథ వా యం దానవత్థుం మయం తుమ్హాకం దదేయ్యామ, తఞ్చ ఖో నో అసన్తన్తి ఏవమేత్థ అత్థో వేదితబ్బో.

నోపి అదాతుకమ్యతాతి అదాతుకామతాపి నో నత్థి, యథా పహూతవిత్తూపకరణానం మచ్ఛరీనం. **తం కుతేత్థ లబ్భా బహుకిచ్చా ఘరావాసాతి** తత్రాయం యోజనా – యస్మా బహుకిచ్చా ఘరావాసా, తస్మా ఏత్థ సన్తేపి దేయ్యధమ్మే దాతుకమ్యతాయ చ తం కుతో లబ్భా కుతో తం సక్కా లద్ధుం, యం మయం తుమ్హాకం దేయ్యధమ్మం దదేయ్యామాతి ఘరావాసం గరహన్తో ఆహ. సో కిర మారేన ఆవట్టితభావం న జానాతి, "ఘరావాసపలిబోధేన మే సతిసమ్మోసో జాతో"తి మఞ్ఞి, తస్మా ఏవమాహ. అపిచ – **తం కుతేత్థ లబ్భాతి** ఇమస్మిం తేమాసబ్భన్తరే యమహం తుమ్హాకం దదేయ్యం, తం కుతో లబ్భా? బహుకిచ్చా హి ఘరావాసాతి ఏవమేత్థ యోజనా వేదితబ్బా.

అథ బ్రాహ్మణో "యంనూనాహం యం మే తీహి మాసేహి దాతబ్బం సియా, తం సబ్బం ఏకదివసేనేవ దదేయ్య"న్తి చిన్తేత్వా **అధివాసేతు మే భవం గోతమోతిఆదిమాహ**. తత్థ **స్వాతనాయాతి** యం మే తుమ్హేసు సక్కారం కరోతో స్వే భవిస్సతి పుఞ్ఞఞ్చేవ పీతిపామోజ్జఞ్చ, తదత్థాయ. అథ తథాగతో "సచే అహం నాధివాసేయ్యం, 'అయం తేమాసం కిఞ్చి అలద్ధా కుపితో మఞ్ఞే, తేన మే యాచియమానో ఏకభత్తమ్పి న పటిగ్గణ్హాతి, నత్థి ఇమస్మిం అధివాసనఖన్తి, అసబ్బఞ్ఞూ అయ'న్తి ఏవం బ్రాహ్మణో చ వేరఞ్జావాసినో చ గరహిత్వా బహుం అపుఞ్ఞం పసవేయ్యుం, తం తేసం మా అహోసీ"తి తేసం అనుకమ్పాయ **అధివాసేసి భగవా తుణ్హీభావేన**.

అధివాసేత్వా చ అథ ఖో భగవా వేరఞ్జం బ్రాహ్మణం "అలం ఘరావాసపలిబోధచిన్తాయా"తి సఞ్ఞాపేత్వా తఙ్ఖణానురూపాయ ధమ్మియా కథాయ దిట్ఠధమ్మికసమ్పరాయికం అత్థం సన్దస్సేత్వా కుసలే ధమ్మే సమాదపేత్వా గణ్హాపేత్వా తత్థ చ నం సముత్తేజేత్వా సఉస్సాహం కత్వా తాయ సఉస్సాహతాయ అఞ్ఞేహి చ విజ్జమానగుణేహి సమ్పహంసేత్వా ధమ్మరతనవస్సం వస్సేత్వా ఉట్ఠాయాసనా పక్కామి. పక్కన్తే చ పన భగవతి వేరఞ్జో బ్రాహ్మణో పుత్తదారం ఆమన్తేసి – "మయం, భణే, భగవన్తం తేమాసం నిమన్తేత్వా ఏకదివసం ఏకభత్తమ్పి నాదమ్హ. హన్ద, దాని తథా దానం పటియాదేథ యథా తేమాసికోపి దేయ్యధమ్మో స్వే ఏకదివసేనేవ దాతుం సక్కా హోతీ"తి. తతో పణీతం దానం పటియాదాపేత్వా యం దివసం భగవా నిమన్తితో, తస్సా రత్తియా అచ్చయేన ఆసనట్ఠానం అలఙ్కారాపేత్వా మహారహాని ఆసనాని పఞ్ఞపేత్వా గన్ధధూమవాసకుసుమవిచిత్రం మహాపూజం సజ్జేత్వా భగవతో కాలం ఆరోచాపేసి. తేన వుత్తం – "**అథ ఖో వేరఞ్జో బ్రాహ్మణో తస్సా రత్తియా అచ్చయేన...పే.... నిట్ఠితం భత్త**"న్తి.

౨౩. భగవా భిక్ఖుసఙ్ఘపరివుతో తత్థ అగమాసి. తేన వుత్తం – ‘‘**అథ ఖో భగవా...పే.... నిసీది సద్ధిం భిక్ఖుసఙ్ఘేనా**’’తి. **అథ ఖో వేరఞ్జో బ్రాహ్మణో బుద్ధప్పముఖం భిక్ఖుసఙ్ఘన్తి బుద్ధప్పముఖన్తి** బుద్ధపరిణాయకం; బుద్ధం సఙ్ఘత్థేరం కత్వా నిసిన్నన్తి వుత్తం హోతి. **పణీతేనాతి** ఉత్తమేన. **సహత్థాతి** సహత్థేన. **సన్తప్పేత్వాతి** సుట్ఠు తప్పేత్వా, పరిపుణ్ణం సుహితం యావదత్థం కత్వా. **సమ్పవారేత్వాతి** సుట్ఠు పవారేత్వా ‘అల’న్తి హత్థసఞ్ఞాయ ముఖసఞ్ఞాయ వచీభేదేన చ పటిక్ఖిపాపేత్వా. **భుత్తావిన్తి** భుత్తవన్తం. **ఓనీతపత్తపాణిన్తి** పత్తతో ఓనీతపాణిం; అపనీతహత్థన్తి వుత్తం హోతి. **తిచీవరేన అచ్ఛాదేసీతి** తిచీవరం భగవతో అదాసి. ఇదం పన వోహారవచనమత్తం హోతి ‘‘తిచీవరేన అచ్ఛాదేసీ’’తి, తస్మిఞ్చ తిచీవరే ఏకమేకో సాటకో సహస్సం అగ్ఘతి. ఇతి బ్రాహ్మణో భగవతో తిసహస్సగ్ఘనకం తిచీవరమదాసి ఉత్తమం కాసికవత్థసదిసం. **ఏకమేకఞ్చ భిక్ఖుం ఏకమేకేన దుస్సయుగేనాతి** ఏకమేకేన దుస్సయుగళేన. తత్ర ఏకసాటకో పఞ్చసతాని అగ్ఘతి. ఏవం పఞ్చన్నం భిక్ఖుసతానం పఞ్చసతసహస్సగ్ఘనకాని దుస్సాని అదాసి. బ్రాహ్మణో ఏత్తకమ్పి దత్వా అతుట్ఠో పున సత్తట్ఠసహస్సగ్ఘనకే అనేకరత్తకమ్బలే చ పట్టుణ్ణపత్తపటే చ ఫాలేత్వా ఫాలేత్వా ఆయోగఅంసబద్ధకకాయబన్ధనపరిస్సావనాదీనం అత్థాయ అదాసి. సతపాకసహస్సపాకానఞ్చ భేసజ్జతేలానం తుమ్బాని పూరేత్వా ఏకమేకస్స భిక్ఖునో అబ్భఞ్జనత్థాయ సహస్సగ్ఘనకం తేలమదాసి. కిం బహునా, చతూసు పచ్చయేసు న కోచి పరిక్ఖారో సమణపరిభోగో అదిన్నో నామ అహోసి. పాళియం పన చీవరమత్తమేవ వుత్తం.

ఏవం మహాయాగం యజిత్వా సపుత్తదారం వన్దిత్వా నిసిన్నం అథ ఖో భగవా వేరఞ్జం బ్రాహ్మణం తేమాసం మారావట్టనేన ధమ్మసవనామతరసపరిభోగపరిహీనం ఏకదివసేనేవ ధమ్మామతవస్సం వస్సేత్వా పురిపుణ్ణసఙ్కప్పం కురుమానో **ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సేత్వా...పే.... ఉట్ఠాయాసనా పక్కామి**. బ్రాహ్మణోపి సపుత్తదారో భగవన్తఞ్చ భిక్ఖుసఙ్ఘఞ్చ వన్దిత్వా ‘‘పునపి, భన్తే, అమ్హాకం అనుగ్గహం కరేయ్యాథా’’తి ఏవమాదీని వదన్తో అనుబన్ధిత్వా అస్సూని పవత్తయమానో నివత్తి.

అథ ఖో భగవా వేరఞ్జాయం యథాభిరన్తం విహరిత్వాతి యథాజ్ఝాసయం యథారుచితం వాసం వసిత్వా వేరఞ్జాయ నిక్ఖమిత్వా మహామణ్డలే చారికాయ చరణకాలే గన్తబ్బం బుద్ధవీథి పహాయ దుబ్భిక్ఖదోసేన కిలన్తం భిక్ఖుసఙ్ఘం ఉజునావ మగ్గేన గహేత్వా గన్తుకామో సోరేయ్యాదీని అనుపగమ్మ పయాగపతిట్ఠానం గన్త్వా తత్థ గఙ్గం నదిం ఉత్తరిత్వా యేన బారాణసీ తదవసరి. తేన అవసరి తదవసరి. తత్రాపి యథాజ్ఝాసయం విహరిత్వా వేసాలిం అగమాసి. తేన వుత్తం – ‘‘**అనుపగమ్మ సోరేయ్యం...పే.... వేసాలియం విహరతి మహావనే కూటాగారసాలాయ**’’న్తి.

బుద్ధాచిణ్ణకథా నిట్ఠితా.

సమన్తపాసాదికాయ వినయసంవణ్ణనాయ

వేరఞ్జకణ్డవణ్ణనా నిట్ఠితా.

తత్రిదం సమన్తపాసాదికాయ సమన్తపాసాదికత్తస్మిం –

ఆచరియపరమ్పరతో, నిదానవత్థుప్పభేదదీపనతో;
పరసమయవివజ్జనతో, సకసమయవిసుద్ధితో చేవ.

బ్యఞ్జనపరిసోధనతో, పదత్థతో పాళియోజనక్కమతో;
సిక్ఖాపదనిచ్ఛయతో, విభఙ్గనయభేదదస్సనతో.

సమ్పస్సతం న దిస్సతి, కిఞ్చి అపాసాదికం యతో ఏత్థ;
విఞ్ఞూనమయం తస్మా, సమన్తపాసాదికాత్వేవ.

సంవణ్ణనా పవత్తా, వినయస్స వినేయ్యదమనకుసలేన;
వుత్తస్స లోకనాథేన, లోకమనుకమ్పమానేనాతి.

వేరఞ్జకణ్డవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧. పారాజికకణ్డం

౧. పఠమపారాజికం

సుదిన్నభాణవారవణ్ణనా

౨౪. ఇతో పరం **తేన ఖో పన సమయేన వేసాలియా అవిదూరే**తిఆది యేభుయ్యేన ఉత్తానత్థం. తస్మా అనుపదవణ్ణనం పహాయ యత్థ యత్థ వత్తబ్బం అత్థి, తం తదేవ వణ్ణయిస్సామ. **కలన్దగామో**తి కలన్దకా వుచ్చన్తి కాళకా, తేసం వసేన లద్ధనామో గామో. **కలన్దపుత్తో**తి గామవసేన లద్ధనామస్స రాజసమ్మతస్స చత్తాలీసకోటివిభవస్స కలన్దసేట్ఠినో పుత్తో. యస్మా పన తస్మిం గామే అఞ్ఞేపి కలన్దనామకా మనుస్సా అత్థి, తస్మా కలన్దపుత్తోతి వత్వా పున సేట్ఠిపుత్తోతి వుత్తం. **సమ్బహులేహీ**తి బహుకేహి. **సహాయకేహీ**తి సుఖదుక్ఖాని సహ ఆయన్తి ఉపగచ్ఛన్తీతి సహాయా, సహాయా ఏవ సహాయకా, తేహి సహాయకేహి. **సద్ధి**న్తి ఏకతో. **కేనచిదేవ కరణీయేనా**తి కేనచిదేవ భణ్డప్పయోజనఉద్ధారసారణాదినా కిచ్చేన; కత్తికనక్ఖత్తకీళాకిచ్చేనాతిపి వదన్తి. భగవా హి కత్తికజుణ్హపక్ఖే వేసాలిం సమ్పాపుణి. కత్తికనక్ఖత్తకీళా చేత్థ ఉళారా హోతి. తదత్థం గతోతి వేదితబ్బో.

అద్దస ఖోతి కథం అద్దస? సో కిర నగరతో భుత్తపాతరాసం సుద్ధుత్తరాసఙ్గం మాలాగన్ధవిలేపనహత్థం బుద్ధదస్సనత్థం ధమ్మసవనత్థఞ్చ నిక్ఖమన్తం మహాజనం దిస్వా "క్వ గచ్ఛథా"తి పుచ్ఛి. "బుద్ధదస్సనత్థం ధమ్మసవనత్థఞ్చా"తి. తేన హి "అహమ్పి గచ్ఛామీ"తి గన్త్వా చతుబ్బిధాయ పరిసాయ పరివుతం బ్రహ్మస్సరేన ధమ్మం దేసేన్తం భగవన్తం అద్దస. తేన వుత్తం – "**అద్దస ఖో...పే.... దేసేన్త**"న్తి. **దిస్వానస్సా**తి దిస్వాన అస్స. **ఏతదహోసీ**తి పుబ్బే కతపుఞ్ఞతాయ చోదియమానస్స భబ్బకులపుత్తస్స ఏతం అహోసి. కిం అహోసి? యంనూనాహమ్పి ధమ్మం **సుణేయ్య**న్తి . తత్థ **యన్నూనా**తి పరివితక్కదస్సనమేతం. ఏవం కిరస్స పరివితక్కో ఉప్పన్నో "యమయం పరిసా ఏకగ్గచిత్తా ధమ్మం సుణాతి, అహో వతాహమ్పి తం సుణేయ్య"న్తి.

అథ ఖో సుదిన్నో కలన్దపుత్తో యేన సా పరిసాతి ఇధ కస్మా "యేన భగవా"తి అవత్వా "యేన సా పరిసా"తి వుత్తన్తి చే. భగవన్తఞ్హి పరివారేత్వా ఉళారుళారజనా మహతీ పరిసా నిసిన్నా, తత్ర న సక్కా ఇమినా పచ్ఛా ఆగతేన భగవన్తం ఉపసఙ్కమిత్వా నిసీదితుం. పరిసాయ పన ఏకస్మిం పదేసే సక్కాతి సో తం పరిసంయేవ ఉపసఙ్కమన్తో. తేన వుత్తం – "అథ ఖో సుదిన్నో కలన్దపుత్తో యేన సా పరిసా"తి. **ఏకమన్తం నిసిన్నస్స ఖో సుదిన్నస్స కలన్దపుత్తస్స ఏతదహోసీ**తి న నిసిన్నమత్తస్సేవ అహోసి, అథ ఖో భగవతో సిక్ఖత్తయూపసంహితం థోకం ధమ్మకథం సుత్వా; తం పనస్స యస్మా ఏకమన్తం నిసిన్నస్సేవ అహోసి. తేన వుత్తం – "ఏకమన్తం నిసిన్నస్స ఖో సుదిన్నస్స కలన్దపుత్తస్స ఏతదహోసీ"తి. కిం అహోసీతి? **యథా యథా ఖో**తిఆది.

తత్రాయం సఙ్ఖేపకథా – అహం ఖో యేన యేన ఆకారేన భగవతా ధమ్మం దేసితం ఆజానామి, తేన తేన మే ఉపపరిక్ఖతో ఏవం హోతి యదేతం సిక్ఖత్తయబ్రహ్మచరియం ఏకమ్పి దివసం అఖణ్డం కత్వా చరిమకచిత్తం పాపేతబ్బతాయ ఏకన్తపరిపుణ్ణం చరితబ్బం, ఏకదివసమ్పి చ కిలేసమలేన అమలీనం కత్వా చరిమకచిత్తం పాపేతబ్బతాయ ఏకన్తపరిసుద్ధం. సఙ్ఖలిఖితం లిఖితసఙ్ఖసదిసం ధోతసఙ్ఖసప్పటిభాగం చరితబ్బం. ఇదం న సుకరం అగారం అజ్ఝావసతా అగారమజ్ఝే వసన్తేన

ఏకన్తపరిపుణ్ణం...పే.... చరితుం. యంనూనాహం కేసే చ మస్సుఞ్చ ఓహారేత్వా కసాయరసపీతతాయ కాసాయాని బ్రహ్మచరియం చరన్తానం అనుచ్ఛవికాని వత్థాని అచ్ఛాదేత్వా పరిదహిత్వా అగారస్మా నిక్ఖమిత్వా అనగారియం పబ్బజేయ్యన్తి. ఏత్థ చ యస్మా అగారస్స హితం కసివాణిజ్జాదికమ్మం అగారియన్తి వుచ్చతి, తఞ్చ పబ్బజ్జాయ నత్థి; తస్మా పబ్బజ్జా "అనగారియా"తి ఞాతబ్బా. తం అనగారియం పబ్బజ్జం. **పబ్బజేయ్య**న్తి పరిబ్బజేయ్యం.

౨౫. **అచిరవుట్ఠితాయ పరిసాయ యేన భగవా తేనుపసఙ్కమీ**తి సుదిన్నో అవుట్ఠితాయ పరిసాయ న భగవన్తం పబ్బజ్జం యాచి. కస్మా? తత్రస్స బహూ ఞాతిసాలోహితా మిత్తామచ్చా సన్తి, తే "'త్వం మాతాపితూనం ఏకపుత్తకో, న లబ్భా తయా పబ్బజితు'న్తి బాహాయమ్పి గహేత్వా ఆకడ్ఢేయ్యుం, తతో పబ్బజ్జాయ అన్తరాయో భవిస్సతీ"తి సహేవ పరిసాయ ఉట్ఠహిత్వా థోకం గన్త్వా పున కేనచి సరీరకిచ్చలేసేన నివత్తిత్వా భగవన్తం ఉపసఙ్కమ్మ పబ్బజ్జం యాచి. తేన వుత్తం – "**అథ ఖో సుదిన్నో కలన్దపుత్తో అచిరవుట్ఠితాయ పరిసాయ...పే.... పబ్బాజేతు మం భగవా**"తి.

భగవా పన యస్మా రాహులకుమారస్స పబ్బజితతో పభుతి మాతాపితూహి అననుఞ్ఞాతం పుత్తం న పబ్బాజేతి, తస్మా నం పుచ్ఛి – "**అనుఞ్ఞాతోసి పన త్వం సుదిన్న మాతాపితూహి...పే.... పబ్బజ్జాయా**"తి.

౨౬. ఇతో పరం పాఠానుసారేనేవ గన్త్వా **తం కరణీయం తీరేత్వా**తి ఏత్థ ఏవమత్థో వేదితబ్బో – ధురనిక్ఖేపేనేవ తం కరణీయం నిట్ఠాపేత్వాతి; న హి పబ్బజ్జాయ తిబ్బచ్ఛన్దస్స భణ్డప్పయోజనఉద్ధారసారణాదీసు వా నక్ఖత్తకీళాయం వా చిత్తం నమతి. **అమ్మ తాతా**తి ఏత్థ పన **అమ్మా**తి మాతరం ఆలపతి; **తాతా**తి పితరం. **త్వం ఖోసీ**తి త్వం ఖో అసి. **ఏకపుత్తకో**తి ఏకోవ పుత్తకో; అఞ్ఞో తే జేట్ఠో వా కనిట్ఠో వా నత్థి. ఏత్థ చ "ఏకపుత్తో"తి వత్తబ్బే అనుకమ్పావసేన "ఏకపుత్తకో"తి వుత్తం. **పియో**తి పీతిజననకో. **మనాపో**తి మనవడ్ఢనకో. **సుఖేధితో**తి సుఖేన ఏధితో; సుఖసంవడ్ఢితోతి అత్థో. **సుఖపరిహతో**తి సుఖేన పరిహతో; జాతకాలతో పభుతి ధాతీహి అఙ్కతో అఙ్కం హరిత్వా ధారియమానో అస్సకరథకాదీహి బాలకీళనకేహి కీళమానో సాదురసభోజనం భోజియమానో సుఖేన పరిహతో.

న త్వం, తాత సుదిన్న, కిఞ్చి దుక్ఖస్స జానాసీతి త్వం తాత సుదిన్న కిఞ్చి అప్పమత్తకమ్పి కలభాగం దుక్ఖస్స న జానాసి; అథ వా కిఞ్చి దుక్ఖేన నానుభోసీతి అత్థో. కరణత్థే సామివచనం, అనుభవనత్థే చ జాననా; అథ వా కిఞ్చి దుక్ఖం నస్సరసీతి అత్థో. ఉపయోగత్థే సామివచనం, సరణత్థే చ జాననా. వికప్పద్వయేపి పురిమపదస్స ఉత్తరపదేన సమానవిభత్తిలోపో దట్ఠబ్బో. తం సబ్బం సద్దసత్థానుసారేన ఞాతబ్బం. **మరణేనపి మయం తే అకామకా వినా భవిస్సామా**తి సచేపి తవ అమ్హేసు జీవమానేసు మరణం భవేయ్య, తేన తే మరణేనపి మయం అకామకా అనిచ్ఛకా న అత్తనో రుచియా, వినా భవిస్సామ; తయా వియోగం వా పాపుణిస్సామాతి అత్థో. **కిం పన మయం త**న్తి ఏవం సన్తే కిం పన కిం నామ తం కారణం యేన మయం తం జీవన్తం అనుజానిస్సామ; అథ వా కిం పన మయం తన్తి కేన పన కారణేన మయం తం జీవన్తం అనుజానిస్సామాతి ఏవమేత్థ అత్థో దట్ఠబ్బో.

౨౭. **తత్థేవా**తి యత్థ నం ఠితం మాతాపితరో నానుజానింసు, తత్థేవ ఠానే. **అనన్తరహితాయా**తి కేనచి అత్థరణేన అనత్థతాయ.

౨౮. **పరిచారేహీ**తి గన్ధబ్బనటనాటకాదీని పచ్చుపట్ఠాపేత్వా తత్థ సహాయకేహి సద్ధిం యథాసుఖం ఇన్ద్రియాని చారేహి సఞ్చారేహి; ఇతో చితో చ ఉపనేహీతి వుత్తం హోతి. అథ వా పరిచారేహీతి గన్ధబ్బనటనాటకాదీని పచ్చుపట్ఠాపేత్వా తత్థ సహాయకేహి సద్ధిం లళ, ఉపలళ, రమ, కీళస్సూతిపి వుత్తం హోతి. **కామే పరిభుఞ్జన్తో**తి అత్తనో పుత్తదారేహి సద్ధిం భోగే భుఞ్జన్తో. **పుఞ్ఞాని కరోన్తో**తి బుద్ధఞ్చ ధమ్మఞ్చ సఙ్ఘఞ్చ ఆరబ్భ దానప్పదానాదీని సుగతిమగ్గసోధకాని కుసలకమ్మాని కరోన్తో. **తుణ్హీ అహోసీ**తి కథానుప్పబన్ధవిచ్ఛేదనత్థం నిరాలాపసల్లాపో అహోసి. అథస్స మాతాపితరో తిక్ఖత్తుం వత్వా పటివచనమ్పి అలభమానా సహాయకే పక్కోసాపేత్వా "ఏస వో సహాయకో పబ్బజితుకామో, నివారేథ న"న్తి ఆహంసు. తేపి తం ఉపసఙ్కమిత్వా తిక్ఖత్తుం అవోచుం, తేసమ్పి తుణ్హీ అహోసి. తేన వుత్తం – ''**అథ ఖో సుదిన్నస్స కలన్దపుత్తస్స సహాయకా...పే.... తుణ్హీ అహోసీ**''తి.

౨౯. అథస్స సహాయకానం ఏతదహోసి – "సచే అయం పబ్బజ్జం అలభమానో మరిస్సతి న కోచి గుణో భవిస్సతి. పబ్బజితం పన నం మాతాపితరోపి కాలేన కాలం పస్సిస్సన్తి. మయమ్పి పస్సిస్సామ. పబ్బజ్జాపి చ నామేసా భారియా, దివసే దివసే మత్తికాపత్తం గహేత్వా పిణ్డాయ చరితబ్బం. ఏకసెయ్యం ఏకభత్తం బ్రహ్మచరియం అతిదుక్కరం. అయఞ్చ సుఖుమాలో నాగరికజాతియో, సో తం చరితుం అసక్కోన్తో పున ఇధేవ ఆగమిస్సతి. హన్దస్స మాతాపితరో అనుజానాపేస్సామా"తి. తే తథా అకంసు. మాతాపితరోపి నం అనుజానింసు. తేన వుత్తం – ''**అథ ఖో సుదిన్నస్స కలన్దపుత్తస్స సహాయకా యేన సుదిన్నస్స కలన్దపుత్తస్స మాతాపితరో...పే.... అనుఞ్ఞాతోసి మాతాపితూహి అగారస్మా అనగారియం పబ్బజ్జాయా**''తి.

౩౦. **హట్ఠో**తి తుట్ఠో. **ఉదగ్గో**తి పీతివసేన అబ్భున్నతకాయచిత్తో. **కతిపాహ**న్తి కతిపయాని దివసాని. **బలం గాహేత్వా**తి సప్పాయభోజనాని భుఞ్జన్తో, ఉచ్ఛాదనన్హాపనాదీహి చ కాయం పరిహరన్తో, కాయబలం జనేత్వా మాతాపితరో వన్దిత్వా అస్సుముఖం ఞాతిపరివట్టం పహాయ **యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి...పే.... పబ్బాజేతు మం భన్తే భగవా**తి. భగవా సమీపే ఠితం అఞ్ఞతరం పిణ్డచారికం భిక్ఖుం ఆమన్తేసి – ''**తేన హి భిక్ఖు సుదిన్నం పబ్బాజేహి చేవ ఉపసమ్పాదేహి చా**''తి. "సాధు, భన్తే"తి ఖో సో భిక్ఖు భగవతో పటిస్సుణిత్వా సుదిన్నం కలన్దపుత్తం జినదత్తియం సద్ధివిహారికం లద్ధా పబ్బాజేసి చేవ ఉపసమ్పాదేసి చ. తేన వుత్తం – ''**అలత్థ ఖో సుదిన్నో కలన్దపుత్తో భగవతో సన్తికే పబ్బజ్జం, అలత్థ ఉపసమ్పద**''న్తి.

ఏత్థ పన ఠత్వా సబ్బఅట్ఠకథాసు పబ్బజ్జా చ ఉపసమ్పదా చ కథితా. మయం పన యథాఠితపాళివసేనేవ **ఖన్ధకే** కథయిస్సామ. న కేవలఞ్చేతం, అఞ్ఞమ్పి యం ఖన్ధకే వా పరివారే వా కథేతబ్బం అట్ఠకథాచరియేహి **విభఙ్గే**కథితం, తం సబ్బం తత్థ తత్థేవ కథయిస్సామ. ఏవఞ్హి కథియమానే పాళిక్కమేనేవ వణ్ణనా కతా హోతి. తతో తేన తేన వినిచ్ఛయేన అత్థికానం పాళిక్కమేనేవ ఇమం వినయసంవణ్ణనం ఓలోకేత్వా సో సో వినిచ్ఛయో సువిఞ్ఞేయ్యో భవిస్సతీతి.

అచిరూపసమ్పన్నోతి అచిరం ఉపసమ్పన్నో హుత్వా; ఉపసమ్పదతో నచిరకాలేయేవాతి వుత్తం హోతి. **ఏవరూపే**తి ఏవంవిధే ఏవంజాతికే. **ధుతగుణే**తి కిలేసనిద్ధుననకే గుణే. **సమాదాయ వత్తతీ**తి సమాదియిత్వా గణ్హిత్వా వత్తతి చరతి విహరతి. **ఆరఞ్ఞికో హోతీ**తి గామన్తసేనాసనం పటిక్ఖిపిత్వా ఆరఞ్ఞికధుతఙ్గవసేన అరఞ్ఞవాసికో హోతి. **పిణ్డపాతికో**తి అతిరేకలాభపటిక్ఖేపేన చుద్దస భత్తాని పటిక్ఖిపిత్వా పిణ్డపాతికధుతఙ్గవసేన పిణ్డపాతికో హోతి. **పంసుకూలికో**తి గహపతిచీవరం పటిక్ఖిపిత్వా పంసుకూలికధుతఙ్గవసేన పంసుకూలికో హోతి. **సపదానచారికో**తి లోలుప్పచారం పటిక్ఖిపిత్వా

సపదానచారికధుతఙ్గవసేన సపదానచారికో హోతి; ఘరపటిపాటియా భిక్ఖాయ పవిసతి. **వజ్జిగామన్తి** వజ్జీనం గామం వజ్జీసు వా గామం.

అడ్ఢా మహద్ధనాతిఆదీసు ఉపభోగపరిభోగూపకరణమహన్తతాయ **అడ్ఢా;** యే హి తేసం ఉపభోగా యాని చ ఉపభోగూపకరణాని, తాని మహన్తాని బహులాని సారకానీతి వుత్తం హోతి. నిధేత్వా ఠపితధనమహన్తతాయ **మహద్ధనా. మహాభోగాతి** దివసపరిబ్బయసఙ్ఖాతభోగమహన్తతాయ మహాభోగా. అఞ్ఞోహి ఉపభోగేహి జాతరూపరజతస్సేవ పహూతతాయ **పహూతజాతరూపరజతా.** అలఙ్కారభూతస్స విత్తూపకరణస్స పీతిపామోజ్జకరణస్స పహూతతాయ **పహూతవిత్తూపకరణా.** వోహారవసేన పరివత్తేన్తస్స ధనధఞ్ఞస్స పహూతతాయ **పహూతధనధఞ్ఞాతి** వేదితబ్బా.

సేనాసనం సంసామేత్వాతి సేనాసనం పటిసామేత్వా; యథా న వినస్సతి తథా నం సుట్ఠు ఠపేత్వాతి అత్థో. **సట్ఠిమత్తే థాలిపాకేతి** గణనపరిచ్ఛేదతో సట్ఠిథాలిపాకే. ఏకమేకో చేత్థ థాలిపాకో దసన్నం భిక్ఖూనం భత్తం గణ్హాతి. తం సబ్బమ్పి ఛన్నం భిక్ఖుసతానం భత్తం హోతి. **భత్తాభిహారం అభిహరింసూతి** ఏత్థ అభిహరీయతీతి **అభిహారో**. కిం అభిహరీయతి? **భత్తం.** భత్తమేవ అభిహారో **భత్తాభిహారో,** తం భత్తాభిహారం. **అభిహరింసూతి** అభిముఖా హరింసు. తస్స సన్తికం గహేత్వా ఆగమంసూతి అత్థో. ఏతస్స కిం పమాణన్తి? సట్ఠి థాలిపాకా. తేన వుత్తం – ‘‘**సట్ఠిమత్తే థాలిపాకే భత్తాభిహారం అభిహరింసూ**’’తి. **భిక్ఖూనం విస్సజ్జేత్వాతి** సయం ఉక్కట్ఠపిణ్డపాతికత్తా సపదానచారం చరితుకామో భిక్ఖూనం పరిభోగత్థాయ పరిచ్చజిత్వా దత్వా. అయం హి ఆయస్మా “భిక్ఖూ చ లాభం లచ్ఛన్తి అహఞ్చ పిణ్డకేన న కిలమిస్సామీ”తి ఏతదత్థమేవ ఆగతో. తస్మా అత్తనో ఆగమనానురూపం కరోన్తో భిక్ఖూనం విస్సజ్జేత్వా సయం పిణ్డాయ పావిసి.

౩౧. ఞాతిదాసీతి ఞాతకానం దాసీ. **ఆభిదోసికన్తి** పారివాసికం ఏకరత్తాతిక్కన్తం పూతిభూతం. తత్రాయం పదత్థో – పూతిభావదోసేన అభిభూతోతి అభిదోసో, అభిదోసోవ ఆభిదోసికో, ఏకరత్తాతిక్కన్తస్స వా నామసఞ్ఞా ఏసా, యదిదం ఆభిదోసికోతి, తం ఆభిదోసికం. **కుమ్మాసన్తి** యవకుమ్మాసం. **ఛడ్డేతుకామా హోతీతి** యస్మా అన్తమసో దాసకమ్మకరానమ్పి గోరూపానమ్పి అపరిభోగారహో, తస్మా తం కచవరం వియ బహి ఛడ్డేతుకామా హోతి. **సచేతన్తి** సచే ఏతం. **భగినీతి** అరియవోహారేన ఞాతిదాసిం ఆలపతి. **ఛడ్డనీయధమ్మన్తి** ఛడ్డేతబ్బసభావం. ఇదం వుత్తం హోతి – “భగిని, ఏతం సచే బహి ఛడ్డనీయధమ్మం నిస్సట్ఠపరిగ్గహం, తం ఇధ మే పత్తే ఆకిరా”తి.

కిం పన ఏవం వత్తుం లబ్భతి, విఞ్ఞత్తి వా పయుత్తవాచా వా న హోతీతి? న హోతి. కస్మా? నిస్సట్ఠపరిగ్గహత్తా. యఞ్హి ఛడ్డనీయధమ్మం నిస్సట్ఠపరిగ్గహం, యత్థ సామికా అనాలయా హోన్తి, తం సబ్బం “దేథ ఆహరథ ఇధ ఆకిరథా”తి వత్తుం వట్టతి. తథా హి అగ్గఅరియవంసికో ఆయస్మా రట్ఠపాలోపి “ఛడ్డనీయధమ్మం కుమ్మాసం ఇధ మే పత్తే ఆకిరా”తి (మ॰ ని॰ ౨.౨౯౯) అవచ. తస్మా యం ఏవరూపం ఛడ్డనీయధమ్మం అఞ్ఞం వా అపరిగ్గహితం వనమూలఫలభేసజ్జాదికం తం సబ్బం యథాసుఖం ఆహరాపేత్వా పరిభుఞ్జితబ్బం, న కుక్కుచ్చాయితబ్బం. **హత్థానన్తి** భిక్ఖాగ్గహణత్థం పత్తం ఉపనామయతో మణిబన్ధతో పభుతి ద్విన్నమ్పి హత్థానం. **పాదానన్తి** నివాసనన్తతో పట్ఠాయ ద్విన్నమ్పి పాదానం. **సరస్సాతి** “సచేతం భగినీ”తి వాచం నిచ్ఛారయతో సరస్స చ. **నిమిత్తం అగ్గహేసీతి** గిహికాలే సల్లక్ఖితపుబ్బం ఆకారం అగ్గహేసి సఞ్జాని సల్లక్ఖేసి. సుదిన్నో హి భగవతో ద్వాదసమే వస్సే పబ్బజితో వీసతిమే వస్సే ఞాతికులం పిణ్డాయ పవిట్ఠో సయం పబ్బజ్జాయ అట్ఠవస్సికో హుత్వా; తేన నం సా ఞాతిదాసీ దిస్వావ న సఞ్జాని, నిమిత్తం పన అగ్గహేసీతి.

సుదిన్నస్స మాతరం ఏతదవోచాతి అతిగరునా పబ్బజ్జూపగతేన సామిపుత్తేన సద్ధిం “త్వం ను ఖో మే, భన్తే, అయ్యో సుదిన్నో”తిఆదివచనం వత్తుం అవిసహన్తీ వేగేన ఘరం పవిసిత్వా సుదిన్నస్స మాతరం ఏతం అవోచ. **యగ్ఘేతి** ఆరోచనత్థే నిపాతో. **సచే జే సచ్చన్తి** ఏత్థ జేతి ఆలపనే నిపాతో. ఏవఞ్హి తస్మిం దేసే దాసిజనం ఆలపన్తి, తస్మా “త్వం, భోతి దాసి, సచే సచ్చం భణసీ”తి ఏవమేత్థ అత్థో దట్ఠబ్బో.

౩౨. **అఞ్ఞతరం కుట్టమూలన్తి** తస్మిం కిర దేసే దానపతీనం ఘరేసు సాలా హోన్తి, ఆసనాని చేత్థ పఞ్ఞత్తాని హోన్తి, ఉపట్ఠాపితం ఉదకకఞ్జియం; తత్థ పబ్బజితా పిణ్డాయ చరిత్వా నిసీదిత్వా భుఞ్జన్తి. సచే ఇచ్ఛన్తి, దానపతీనమ్పి సన్తకం గణ్హన్తి. తస్మా తమ్పి అఞ్ఞతరస్స కులస్స ఈదిసాయ సాలాయ అఞ్ఞతరం కుట్టమూలన్తి వేదితబ్బం. న హి పబ్బజితా కపణమనుస్సా వియ అసారుప్పే ఠానే నిసీదిత్వా భుఞ్జన్తీతి.

అత్థి నామ తాతాతి ఏత్థ **అత్థీతి** విజ్జమానత్థే; **నామాతి** పుచ్ఛనత్థే మఞ్ఞనత్థే చ నిపాతో. ఇదఞ్హి వుత్తం హోతి – “అత్థి ను ఖో, తాత సుదిన్న, అమ్హాకం ధనం, న మయం నిద్ధనాతి వత్తబ్బా, యేసం నో త్వం ఈదిసే ఠానే నిసీదిత్వా ఆభిదోసికం కుమ్మాసం పరిభుఞ్జిస్ససి”; తథా “అత్థి ను ఖో, తాత సుదిన్న, అమ్హాకం జీవితం, న మయం మతాతి వత్తబ్బా, యేసం నో త్వం ఈదిసే ఠానే నిసీదిత్వా ఆభిదోసికం కుమ్మాసం పరిభుఞ్జిస్ససి”; తథా “అత్థి మఞ్ఞే, తాత సుదిన్న, తవ అబ్భన్తరే సాసనం నిస్సాయ పటిలద్ధో సమణగుణో, యం త్వం సుభోజనరససంవడ్ఢితోపి ఇమం జిగుచ్ఛనేయ్యం ఆభిదోసికం కుమ్మాసం అమతమివ నిబ్బికారో పరిభుఞ్జిస్ససీ”తి.

సో పన గహపతి దుక్ఖాభితున్నతాయ ఏతమత్థం పరిపుణ్ణం కత్వా వత్తుమసక్కోన్తో “అత్థి నామ, తాత సుదిన్న, ఆభిదోసికం కుమ్మాసం పరిభుఞ్జిస్ససీ”తి ఏత్తకమేవ అవోచ. అక్ఖరచిన్తకా పనేత్థ ఇమం లక్ఖణం వదన్తి – అనోకప్పనామరిసనత్థవసేన ఏతం అత్థినామసద్దే ఉపపదే “పరిభుఞ్జిస్ససీ”తి అనాగతవచనం కతం. తస్సాయమత్థో – అత్థి నామ...పే.... పరిభుఞ్జిస్ససి, ఇదం పచ్చక్ఖమ్పి అహం న సద్దహామి న మరిసయామీతి. **తతాయం ఆభిదోసికోతి** తతో తవ గేహతో అయం ఆభిదోసికో కుమ్మాసో లద్ధోతి అత్థో. తతోయన్తిపి పాఠో. తదాయన్తిపి పఠన్తి, తం న సున్దరం. **యేన సకపితు నివేసనన్తి** యేన సకస్స పితు అత్తనో పితు నివేసనన్తి అత్థో; థేరో పితరి పేమేనేవ సుబ్బచో హుత్వా అగమాసి. **అధివాసేసీతి** థేరో ఉక్కట్ఠపిణ్డపాతికోపి సమానో “సచే ఏకభత్తమ్పి న గహేస్సామి, అతివియ నేసం దోమనస్సం భవిస్సతీ”తి ఞాతీనం అనుకమ్పాయ అధివాసేసి.

౩౩. **ఓపుఞ్జాపేత్వాతి** ఉపలిమ్పాపేత్వా. **ఏకం హిరఞ్ఞస్సాతి** ఏత్థ **హిరఞ్ఞన్తి** కహాపణో వేదితబ్బో. **పురిసోతి** నాతిదీఘో నాతిరస్సో మజ్ఝిమప్పమాణో వేదితబ్బో. **తిరోకరణీయన్తి** కరణత్థే భుమ్మం; సాణిపాకారేన పరిక్ఖిపిత్వాతి అత్థో. అథ వా తిరో కరోన్తి ఏతేనాతి తిరోకరణీయం, తం పరిక్ఖిపిత్వా; సమన్తతో కత్వాతి అత్థో. **తేన హీతి** యస్మా అజ్జ సుదిన్నో ఆగమిస్సతి తేన కారణేన. **హి** ఇతి పదపూరణమత్తే నిపాతో. **తేనాతి** అయమ్పి వా ఉయ్యోజనత్థే నిపాతోయేవ.

౩౪. **పుబ్బణ్హసమయన్తి** ఏత్థ కిఞ్చాపి పాళియం కాలారోచనం న వుత్తం, అథ ఖో ఆరోచితేయేవ కాలే అగమాసీతి వేదితబ్బో. **ఇదం తే తాతాతి** ద్వే పుఞ్జే దస్సేన్తో ఆహ. **మాతూతి** జనేత్తియా. **మత్తికన్తి** మాతితో ఆగతం; ఇదం తే మాతామహియా మాతు ఇమం గేహం ఆగచ్ఛన్తియా దిన్నధనన్తి అత్థో. **ఇత్థికాయ ఇత్థిధనన్తి** హీళేన్తో ఆహ . **ఇత్థికాయ** నామ ఇత్థిపరిభోగానంయేవ న్హానచుణ్ణాదీనం అత్థాయ లద్ధం ధనం కిత్తకం భవేయ్య. తస్సాపి తావ పరిమాణం పస్స. అథ

వా ఇదం తే తాత సుదిన్న మాతు ధనం, తఞ్చ ఖో మత్తికం, న మయా దిన్నం, తవ మాతుయేవ సన్తకన్తి వుత్తం హోతి. తం పనేతం న కసియా న వణిజ్జాయ సమ్భూతం, అపిచ ఖో ఇత్థికాయ ఇత్థిధనం. యం ఇత్థికాయ ఞాతికులతో సామికకులం గచ్ఛన్తియా లద్ధబ్బం న్హానచుణ్ణాదీనం అత్థాయ ఇత్థిధనం, తం తావ ఏత్తకన్తి ఏవమేత్థ అత్థో దట్ఠబ్బో.

అఞ్ఞం పేత్తికం అఞ్ఞం పితామహన్తి యం పన తే పితు చ పితామహానఞ్చ సన్తకం, తం అఞ్ఞంయేవ. నిహితఞ్చ పయుత్తఞ్చ అతివియ బహు; ఏత్థ చ **పితామహన్తి** తద్ధితలోపం కత్వా వేదితబ్బం. పేతామహన్తి వా పాఠో. **లబ్భా తాత సుదిన్న హీనాయావత్తిత్వాతి** తాత, సుదిన్న, ఉత్తమం అరియద్ధజం పబ్బజితలిఙ్గం పహాయ హీనాయ గిహిభావాయ ఆవత్తిత్వా లబ్భా భోగా భుఞ్జితుం, నాలబ్భా భుఞ్జితుం, న త్వం రాజభీతో పబ్బజితో, న ఇణాయికేహి పలిబుద్ధో హుత్వాతి. **తాత న ఉస్సహామీతి** ఏత్థ పన **తాతాతి** వచనం గేహసితపేమేన ఆహ, న సమణతేజేన. **న ఉస్సహామీతి** న సక్కోమి. **న విసహామీతి** నప్పహోమి, న సమత్థోమ్హి.

‘‘**వదేయ్యామ ఖో తం గహపతీ**’’తి ఇదం పన వచనం సమణతేజేనాహ. **నాతికడ్ఢేయ్యాసీతి** యం తే మయి పేమం పతిట్ఠితం, తం కోధవసేన న అతికడ్ఢేయ్యాసి; సచే న కుజ్ఝేయ్యాసీతి వుత్తం హోతి. తతో సేట్ఠి ‘‘పుత్తో మే సఙ్గహం మఞ్ఞే కత్తుకామో’’తి ఉదగ్గచిత్తో ఆహ – ‘‘వదేహి తాత సుదిన్నా’’తి. **తేనహీతి** ఉయ్యోజనత్థే విభత్తిపతిరూపకో నిపాతో. **తతోనిదానన్తి** తంనిదానం తంహేతుకన్తి పచ్చత్తవచనస్స తో-ఆదేసో వేదితబ్బో; సమాసే చస్స లోపాభావో. **భయం వాతి** ‘‘కిన్తి మే భోగే నేవ రాజానో హరేయ్యు’’న్తిఆదినా నయేన వుత్తం రాజాదిభయం; చిత్తుత్రాసోతి అత్థో. **ఛమ్భితత్తన్తి** రాజూహి వా చోరేహి వా ‘‘ధనం దేహీ’’తి కమ్మకారణం కారియమానస్స కాయిఞ్జనం కాయకమ్పో హదయమంసచలనం. **లోమహంసోతి** ఉప్పన్నే భయే లోమానం హంసనం ఉద్ధగ్గభావో. **ఆరక్ఖోతి** అన్తో చ బహి చ రత్తిఞ్చ దివా చ ఆరక్ఖణం.

౩౧. తేన హి వధూతి సేట్ఠి గహపతి ధనం దస్సేత్వా పుత్తం అత్తనా గిహిభావత్థాయ పలోభేతుం అసక్కోన్తో ‘‘మాతుగామసదిసం దాని పురిసానం బన్ధనం నత్థీ’’తి మఞ్ఞిత్వా తస్స పురాణదుతియికం ఆమన్తేసి – ‘‘తేన హి వధూ’’తి. **పురాణదుతియికన్తి** పురాణం దుతియికం పుబ్బే గిహికాలే దుతియికం, గేహసితసుఖుపభోగసహాయికం భూతపుబ్బభరియన్తి అత్థో. **తేన హీతి** యేన కారణేన మాతుగామసదిసం బన్ధనం నత్థి. **పాదేసు గహేత్వాతి** పాదే గహేత్వా; ఉపయోగత్థే భుమ్మవచనం, పాదేసు వా తం గహేత్వా. ‘‘**కీదిసా నామ తా అయ్యపుత్త అచ్ఛరాయో**’’తి కస్మా ఏవమాహ? తదా కిర సమ్బహులే ఖత్తియకుమారేపి బ్రాహ్మణకుమారేపి సేట్ఠిపుత్తేపి మహాసమ్పత్తియో పహాయ పబ్బజన్తే దిస్వా పబ్బజ్జాగుణం అజానన్తా కథం సముట్ఠాపేన్తి – ‘‘కస్మా ఏతే పబ్బజన్తీ’’తి. అథఞ్ఞే వదన్తి – ‘‘దేవచ్ఛరానం దేవనాటకానం కారణా’’తి. సా కథా విత్థారికా అహోసి. తం గహేత్వా అయం ఏవమాహాతి. థేరో తం పటిక్ఖిపన్తో న ఖో అహం భగినీతి ఆహ. **సముదాచరతీతి** వోహరతి వదేతి. **తత్థేవ ముచ్ఛితా పపతాతి** నం భగినివాదేన సముదాచరన్తం దిస్వా ‘‘అనత్థికో దాని మయా అయం యో మం పజాపతిం సమానం అత్తనా సద్ధిం ఏకమాతుకుచ్ఛియా సయితదారికం వియ మఞ్ఞతీ’’తి సముప్పన్నబలవసోకా హుత్వా తస్మింయేవ పదేసే ముచ్ఛితా పపతా; పతితాతి అత్థో.

మా నో విహేఠయిత్థాతి మా అమ్హే ధనం దస్సేత్వా మాతుగామఞ్చ ఉయ్యోజేత్వా విహేఠయిత్థ; విహేసా హేసా పబ్బజితానన్తి. **తేన హి తాత సుదిన్న బీజకమ్పి దేహీతి** ఏత్థ **తేన హీతి** అభిరతియం ఉయ్యోజేతి. సచే త్వం అభిరతో బ్రహ్మచరియం చరసి, చరిత్వా ఆకాసే నిసీదిత్వా పరినిబ్బాయితా హోహి, అమ్హాకం పన కులవంసబీజకం ఏకం పుత్తం దేహి. **మా నో అపుత్తకం సాపతేయ్యం లిచ్ఛవయో అతిహరాపేసున్తి** మయఞ్హి లిచ్ఛవీనం గణరాజూనం రజ్జే వసామ, తే తే పితునో

అచ్ఛయేన ఇమం సాపతేయ్యం ఏవం మహన్తం అమ్హాకం విభవం అపుత్తకం కులధనరక్ఖకేన పుత్తేన విరహితం అత్తనో రాజన్తేపురం అతిహరాపేయ్యున్తి, తం తే మా అతిహరాపేసుం, మా అతిహరాపేన్తూతి.

ఏతం ఖో మే, అమ్మ, సక్కా కాతున్తి కస్మా ఏవమాహ? సో కిర చిన్తేసి – “ఏతేసం సాపతేయ్యస్స అహమేవ సామీ, అఞ్ఞో నత్థి. తే మం సాపతేయ్యరక్ఖణత్థాయ నిచ్చం అనుబన్ధిస్సన్తి; తేనాహం న లచ్ఛామి అప్పోస్సుక్కో సమణధమ్మం కాతుం, పుత్తకం పన లభిత్వా ఓరమిస్సన్తి, తతో అహం యథాసుఖం సమణధమ్మం కరిస్సామీ”తి ఇమం నయం పస్సన్తో ఏవమాహాతి.

౩౬. **పుప్ఫ**న్తి ఉతుకాలే ఉప్పన్నలోహితస్స నామం. మాతుగామస్స హి ఉతుకాలే గబ్భపతిట్ఠానట్ఠానే లోహితవణ్ణా పిళకా సణ్ఠహిత్వా సత్త దివసాని వడ్ఢిత్వా భిజ్జన్తి, తతో లోహితం పగ్ఘరతి, తస్సేతం నామం “పుప్ఫ”న్తి. తం పన యావ బలవం హోతి బహు పగ్ఘరతి, తావ దిన్నాపి పటిసన్ధి న తిట్ఠతి, దోసేనేవ సద్ధిం పగ్ఘరతి; దోసే పన పగ్ఘరితే సుద్ధే వత్థుమ్హి దిన్నా పటిసన్ధి ఖిప్పం పతిట్ఠాతి. **పుప్ఫంసా ఉప్పజ్జీ**తి పుప్ఫం అస్సా ఉప్పజ్జి; అకారలోపేన సన్ధి **పురాణదుతియికాయ బాహాయం గహేత్వా**తి పురాణదుతియికాయ యా బాహా, తత్ర నం గహేత్వాతి అత్థో.

అపఞ్ఞత్తే సిక్ఖాపదేతి పఠమపారాజికసిక్ఖాపదే అట్ఠపితే. భగవతో కిర పఠమబోధియం వీసతి వస్సాని భిక్ఖూ చిత్తం ఆరాధయింసు, న ఏవరూపం అజ్ఝాచారమకంసు. తం సన్ధాయేవ ఇదం సుత్తమాహ – “ఆరాధయింసు వత మే, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ ఏకం సమయం చిత్త”న్తి (మ॰ ని॰ ౧.౨౨౫). అథ భగవా అజ్ఝాచారం అపస్సన్తో పారాజికం వా సఙ్ఘాదిసేసం వా న పఞ్ఞపేసి. తస్మిం తస్మిం పన వత్థుస్మిం అవసేసే పఞ్చ ఖుద్దకాపత్తిక్ఖన్ధే ఏవ పఞ్ఞపేసి. తేన వుత్తం – “అపఞ్ఞత్తే సిక్ఖాపదే”తి.

అనాదీనవదస్సోతి యం భగవా ఇదాని సిక్ఖాపదం పఞ్ఞపేన్తో ఆదీనవం దస్సేస్సతి, తం అపస్సన్తో అనవజ్జసఞ్ఞీ హుత్వా. సచే హి “అయం ఇదం న కరణీయన్తి వా మూలచ్ఛేజ్జాయ వా సంవత్తతీ”తి జానేయ్య, సద్ధాపబ్బజితో కులపుత్తో తతోనిదానం జీవితక్ఖయం పాపుణన్తోపి న కరేయ్య. ఏత్థ పన ఆదీనవం అపస్సన్తో నిద్దోససఞ్ఞీ అహోసి. తేన వుత్తం – “అనాదీనవదస్సో”తి. **పురాణదుతియికాయా**తి భుమ్మవచనం. **అభివిఞ్ఞాపేసీ**తి పవత్తేసి; పవత్తనాపి హి కాయవిఞ్ఞత్తిచోపనతో “విఞ్ఞాపనా”తి వుచ్చతి. తిక్ఖత్తుం అభివిఞ్ఞాపనఞ్చేస గబ్భసణ్ఠానసన్నిట్ఠానత్థమకాసీతి వేదితబ్బో.

సా తేన గబ్భం గణ్హీతి సా చ తేనేవ అజ్ఝాచారేన గబ్భం గణ్హి, న అఞ్ఞథా. కిం పన అఞ్ఞథాపి గబ్భగ్గహణం హోతీతి ? హోతి. కథం? కాయసంసగ్గేన , చోళగ్గహణేన, అసుచిపానేన, నాభిపరామసనేన, రూపదస్సనేన, సద్దేన, గన్ధేన. ఇత్థియో హి ఏకచ్చా ఉతుసమయే ఛన్దరాగరత్తా పురిసానం హత్థగ్గాహ-వేణిగ్గాహ-అఙ్గపచ్చఙ్గపరామసనం సాదియన్తియోపి గబ్భం గణ్హన్తి. ఏవం కాయసంసగ్గేన గబ్భగ్గహణం హోతి.

ఉదాయిత్థేరస్స పన పురాణదుతియికా భిక్ఖునీ తం అసుచిం ఏకదేసం ముఖేన అగ్గహేసి, ఏకదేసం చోళకేనేవ సద్ధిం అఙ్గజాతే పక్ఖిపి. సా తేన గబ్భం గణ్హి. ఏవం చోళగ్గహణేన గబ్భగ్గహణం హోతి.

మిగసిఙ్గతాపసస్స మాతా మిగీ ఉతుసమయే తాపసస్స పస్సావట్ఠానం ఆగన్త్వా ససమ్భవం పస్సావం పివి. సా తేన గబ్భం గణ్హిత్వా మిగసిఙ్గం విజాయి. ఏవం అసుచిపానేన గబ్భగ్గహణం హోతి.

సామస్స పన బోధిసత్తస్స మాతాపితూనం చక్ఖుపరిహానిం ఞత్వా సక్కో పుత్తం దాతుకామో దుకూలపణ్డితం ఆహ – “వట్టతి తుమ్హాకం మేథునధమ్మో”తి? “అనత్థికా మయం ఏతేన, ఇసిపబ్బజ్జం పబ్బజితామ్హా”తి. “తేన హి ఇమిస్సా ఉతుసమయే అఙ్గుట్ఠేన నాభిం పరామసేయ్యాథా”తి. సో తథా అకాసి. సా తేన గబ్భం గణ్హిత్వా సామం తాపసదారకం విజాయి. ఏవం నాభిపరామసనేన గబ్భగ్గహణం హోతి. ఏతేనేవ నయేన మణ్డబ్యస్స చ చణ్డపజ్జోతస్స చ వత్థు వేదితబ్బం.

కథం రూపదస్సనేన హోతి? ఇధేకచ్చా ఇత్థీ ఉతుసమయే పురిససంసగ్గం అలభమానా ఛన్దరాగవసేన అన్తోగేహగతావ పురిసం ఉపనిజ్ఝాయతి రాజోరోధా వియ, సా తేన గబ్భం గణ్హాతి. ఏవం రూపదస్సనేన గబ్భగ్గహణం హోతి.

బలాకాసు పన పురిసో నామ నత్థి, తా ఉతుసమయే మేఘసద్దం సుత్వా గబ్భం గణ్హన్తి. కుక్కుటియోపి కదాచి ఏకస్స కుక్కుటస్స సద్దం సుత్వా బహుకాపి గబ్భం గణ్హన్తి. తథా గావీ ఉసభస్స. ఏవం సద్దేన గబ్భగ్గహణం హోతి.

గావీ ఏవ చ కదాచి ఉసభగన్ధేన గబ్భం గణ్హన్తి. ఏవం గన్ధేన గబ్భగ్గహణం హోతి.

ఇధ పనాయం అజ్ఝాచారేన గబ్భం గణ్హి. యం సన్ధాయ వుత్తం – “మాతాపితరో చ సన్నిపతితా హోన్తి, మాతా చ ఉతునీ హోతి, గన్ధబ్బో చ పచ్చుపట్ఠితో హోతి, ఏవం తిణ్ణం సన్నిపాతా గబ్భస్సావక్కన్తి హోతీ”తి (మ॰ ని॰ ౧.౪౦౮).

భుమ్మా దేవా సద్దమనుస్సావేసున్తి యస్మా నత్థి లోకే రహో నామ పాపకమ్మం పకుబ్బతో. సబ్బపఠమం హిస్స తం పాపం అత్తనా జానాతి, తతో ఆరక్ఖదేవతా, అథఞ్ఞాపి పరచిత్తవిదునియో దేవతా. తస్మాస్స పరచిత్తవిదూ సకలవనసణ్డనిస్సితా భుమ్మా దేవా తం అజ్ఝాచారం దిస్వా సద్దం అనుస్సావేసుం. యథా అఞ్ఞేపి దేవా సుణన్తి, తథా నిచ్ఛారేసుం. కిన్తి ? **నిరబ్బుదో వత, భో…పే.... ఆదీనవో ఉప్పాదితోతి**. తస్సత్థో వేరఞ్జకణ్డే వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బో.

భుమ్మానం దేవానం సద్దం సుత్వా చాతుమహారాజికాతి ఏత్థ పన భుమ్మానం దేవానం సద్దం ఆకాసట్ఠదేవతా అస్సోసుం; ఆకాసట్ఠానం చాతుమహారాజికాతి అయమనుక్కమో వేదితబ్బో. **బ్రహ్మకాయికాతి** అసఞ్ఞసత్తే చ అరూపావచరే చ ఠపేత్వా సబ్బేపి బ్రహ్మానో అస్సోసుం; సుత్వా చ సద్దమనుస్సావేసున్తి వేదితబ్బో. **ఇతిహ తేన ఖణేనాతి** ఏవం తేన సుదిన్నస్స అజ్ఝాచారక్ఖణేన. **తేన ముహుత్తేనాతి** అజ్ఝాచారముహుత్తేనేవ. **యావ బ్రహ్మలోకాతి** యావ అకనిట్ఠబ్రహ్మలోకా. **అబ్భుగ్గచ్ఛీతి** అభిఉగ్గచ్ఛి అబ్భుట్ఠాసి ఏకకోలాహలమహోసీతి.

పుత్తం విజాయీతి సువణ్ణబిమ్బసదిసం పచ్ఛిమభవికసత్తం జనేసి. **బీజకోతి నామమకంసూతి** న అఞ్ఞం నామం కాతుమదంసు, “బీజకమ్పి దేహీ”తి మాతామహియా వుత్తభావస్స పాకటత్తా “బీజకో త్వేవస్స నామం హోతూ”తి “బీజకో”తి నామమకంసు. పుత్తస్స పన నామవసేనేవ చ మాతాపితూనమ్పిస్స నామమకంసు. **తే అపరేన సమయేనాతి** బీజకఞ్చ బీజకమాతరఞ్చ సన్ధాయ వుత్తం. బీజకస్స కిర సత్తట్ఠవస్సకాలే తస్స మాతా భిక్ఖునీసు సో చ భిక్ఖూసు పబ్బజిత్వా కల్యాణమిత్తే ఉపనిస్సాయ అరహత్తే పతిట్ఠహింసు. తేన వుత్తం – ‘‘**ఉభో అగారస్మా అనగారియం పబ్బజిత్వా అరహత్తం సచ్ఛాకంసూ**’’తి.

౩౭. ఏవం మాతాపుత్తానం పబ్బజ్జా సఫలా అహోసి. పితా పన విప్పటిసారాభిభూతో విహాసి. తేన వుత్తం – ‘‘**అథ ఖో ఆయస్మతో సుదిన్నస్సఅహుదేవ కుక్కుచ్చ**’’న్తిఆది. తత్థ **అహుదేవాతి** అహు ఏవ, దకారో పదసన్ధికరో. అహోసియేవాతి

అత్థో. **కుక్కుచ్చన్తి** అజ్ఝాచారహేతుకో పచ్ఛానుతాపో. విప్పటిసారోతిపి తస్సేవ నామం. సో హి విఞ్ఞూహి అకత్తబ్బతాయ కుచ్ఛితకిరియభావతో కుక్కుచ్చం. కతం అజ్ఝాచారం నివత్తేతుం అసమత్థతాయ తం పటిచ్చ విరూపం సరణభావతో విప్పటిసారోతి వుచ్చతి. **అలాభా వత మేతి** మయ్హం వత అలాభా; యే ఝానాదీనం గుణానం అలాభా నామ, తే మయ్హం, న అఞ్ఞస్సాతి అధిప్పాయో. **న వత మే లాభాతి** యేపి మే పటిలద్ధా పబ్బజ్జసరణగమనసిక్ఖాసమాదానగుణా, తేపి నేవ మయ్హం లాభా అజ్ఝాచారమలీనత్తా. **దుల్లద్ధం వత మేతి** ఇదం సాసనం లద్ధమ్పి మే దుల్లద్ధం. **న వత మే సులద్ధన్తి** యథా అఞ్ఞేసం కులపుత్తానం, ఏవం న వత మే సులద్ధం. కస్మా? యమహం ఏవం స్వాక్ఖాతేధమ్మవినయే...పే.... బ్రహ్మచరియం చరితున్తి. **బ్రహ్మచరియన్తి** సిక్ఖత్తయసఙ్గహితం మగ్గబ్రహ్మచరియం. **కిసో అహోసీతి** ఖాదితుం వా భుఞ్జితుం వా అసక్కోన్తో తనుకో అహోసి అప్పమంసలోహితో . **ఉప్పణ్డుప్పణ్డుకజాతోతి** సఞ్జాతుప్పణ్డుప్పణ్డుకభావో పణ్డుపలాసప్పటిభాగో. **ధమనిసన్థతగత్తోతి** పరియాదిన్నమంసలోహితత్తా సిరాజాలేనేవ సన్థరితగత్తో. **అన్తోమనోతి** అనుసోచనవసేన అబ్భన్తరేయేవ ఠితచిత్తో. హదయవత్థుం నిస్సాయ పవత్తనవసేన పన సబ్బేపి అన్తోమనాయేవ. **లీనమనోతి** ఉద్దేసే పరిపుచ్ఛాయ కమ్మట్ఠానే అధిసీలే అధిచిత్తే అధిపఞ్ఞాయ వత్తపటిపత్తిపూరణే చ నిక్ఖిత్తధురో అవిప్ఫారికో అఞ్ఞదత్థు కోసజ్జవసేనేవ లీనో సఙ్కుచితో మనో అస్సాతి లీనమనో. **దుక్ఖీతి** చేతోదుక్ఖేన దుక్ఖీ. **దుమ్మనోతి** దోసేన దుట్ఠమనో, విరూపమనో వా దోమనస్సాభిభూతతాయ. **పజ్ఝాయీతి** విప్పటిసారవసేన వహచ్ఛిన్నో వియ గద్రభో తం తం చిన్తయి.

౩౮. **సహాయకా భిక్ఖూతి** తం ఏవంభూతం గణసఙ్గణికాపపఞ్చేన వీతినామేన్తం దిస్వా యస్స విస్సాసికా కథాఫాసుకా భిక్ఖూ తే నం ఏతదవోచుం. **పీణిన్ద్రియోతి** పసాదపతిట్ఠానోకాసస్స సమ్పుణ్ణత్తా పరిపుణ్ణచక్ఖుఆదిఇన్ద్రియో. **సో దాని త్వన్తి** ఏత్థ **దానీతి** నిపాతో, సో పన త్వన్తి వుత్తం హోతి. **కచ్చినో త్వన్తి** కచ్చి ను త్వం . **అనభిరతోతి** ఉక్కణ్ఠితో; గిహిభావం పత్థయమానోతి అత్థో. తస్మా తమేవ అనభిరతిం పటిక్ఖిపన్తో ఆహ – "న ఖో అహం, ఆవుసో, అనభిరతో"తి. అధికుసలానం పన ధమ్మానం భావనాయ అభిరతోవ అహన్తి . **అత్థి మే పాపకమ్మం కతన్తి** మయా కతం ఏకం పాపకమ్మం అత్థి ఉపలబ్భతి సంవిజ్జతి, నిచ్చకాలం అభిముఖం వియ మే తిట్ఠతి. అథ నం పకాసేన్తో ''**పురాణదుతియికాయా**''తిఆదిమాహ.

అలఞ్హి తే, ఆవుసో సుదిన్న, కుక్కుచ్చాయాతి ఆవుసో సుదిన్న, తుయ్హేతం పాపకమ్మం అలం సమత్థం కుక్కుచ్చాయ; పటిబలం కుక్కుచ్చం ఉప్పాదేతున్తి వుత్తం హోతి. **యం త్వన్తి** ఆదిమ్హి యేన పాపేన త్వం న సక్ఖిస్ససి బ్రహ్మచరియం చరితుం, తం తే పాపం అలం కుక్కుచ్చాయాతి ఏవం సమ్బన్ధో వేదితబ్బో. అథ నం అనుసాసన్తా ''**నను ఆవుసో భగవతా**''తిఆదిమాహంసు. తత్థ **ననూతి** అనుమతిగ్గహణత్థే నిపాతో. **అనేకపరియాయేనాతి** అనేకకారణేన. **విరాగాయాతి** విరాగత్థాయ. **నో సరాగాయాతి** నో రాగేన రజ్జనత్థాయ. భగవతా హి "ఇమం మే ధమ్మం సుత్వా సత్తా సబ్బభవభోగేసు విరజ్జిస్సన్తి, నో రజ్జిస్సన్తీ" ఏతదత్థాయ ధమ్మో దేసితోతి అధిప్పాయో. ఏస నయో సబ్బపదేసు. ఇదం పనేత్థ పరియాయవచనమత్తం. **విసంయోగాయాతి** కిలేసేహి విసంయుజ్జనత్థాయ. **నో సంయోగాయాతి** న సంయుజ్జనత్థాయ. **అనుపాదానాయాతి** అగ్గహణత్థాయ. **నో సఉపాదానాయాతి** న సఙ్గహణత్థాయ.

తత్థ నామ త్వన్తి తస్మిం నామ త్వం. **సరాగాయ చేతేస్ససీతి** సహ రాగేన వత్తమానాయ మేథునధమ్మాయ చేతేస్ససి కప్పేస్ససి పకప్పేస్ససి; ఏతదత్థం వాయమిస్ససీతి అత్థో. ఏస నయో సబ్బత్థ. పున రాగవిరాగాదీని నవ పదాని నిబ్బత్తితలోకుత్తరనిబ్బానమేవ సన్ధాయ వుత్తాని. తస్మా రాగవిరాగాయాతి వా మదనిమ్మదనాయాతి వా వుత్తేపి "నిబ్బానత్థాయా"తి ఏవమేవ అత్థో దట్ఠబ్బో. నిబ్బానఞ్హి యస్మా తం ఆగమ్మ ఆరబ్భ పటిచ్చ రాగో విరజ్జతి న హోతి, తస్మా

రాగవిరాగోతి వుచ్చతి. యస్మా పన తం ఆగమ్మ మానమద-పురిసమదాదయో మదా నిమ్మదా అమదా హోన్తి వినస్సన్తి, తస్మా **మదనిమ్మదన**న్తి వుచ్చతి. యస్మా చ తం ఆగమ్మ సబ్బాపి కామపిపాసా వినయం అబ్భత్థం యాతి, తస్మా **పిపాసవినయో**తి వుచ్చతి. యస్మా పన తం ఆగమ్మ పఞ్చ కామగుణాలయా సముగ్ఘాతం గచ్ఛన్తి, తస్మా **ఆలయసముగ్ఘాతో**తి వుచ్చతి. యస్మా చ తం ఆగమ్మ తేభూమకవట్టం ఉపచ్ఛిజ్జతి, తస్మా **వట్టుపచ్ఛేదో**తి వుచ్చతి. యస్మా పన తం ఆగమ్మ సబ్బసో తణ్హా ఖయం గచ్ఛతి విరజ్జతి నిరుజ్ఝతి చ, తస్మా **తణ్హక్ఖయో విరాగో నిరోధో**తి వుచ్చతి. యస్మా పనేతం చతస్సో యోనియో, పఞ్చ గతియో, సత్త విఞ్ఞాణట్ఠితియో, నవ చ సత్తావాసే, అపరాపరభావాయ వినన‌తో ఆబన్ధనతో సంసిబ్బనతో వానన్తి లద్ధవోహారాయ తణ్హాయ నిక్ఖన్తం నిస్సటం విసంయుత్తం, తస్మా నిబ్బానన్తి వుచ్చతీతి.

కామానం పహానం అక్ఖాతన్తి వత్థుకామానం, కిలేసకామానఞ్చ పహానం వుత్తం. **కామసఞ్ఞానం పరిఞ్ఞా**తి సబ్బాసమ్పి కామసఞ్ఞానం ఞాతతీరణపహానవసేన తివిధా పరిఞ్ఞా అక్ఖాతా. **కామపిపాసాన**న్తి కామేసు పాతబ్యతానం కామే వా పాతుమిచ్ఛానం. **కామవితక్కాన**న్తి కాముపసఞ్హితానంవితక్కానం. **కామపరిళాహాన**న్తి పఞ్చకామగుణికరాగవసేన ఉప్పన్నపరిళాహానం అన్తోదాహానం. ఇమేసు పఞ్చసు ఠానేసు కిలేసక్ఖయకరో లోకుత్తరమగ్గోవ కథితో. సబ్బపఠమేసు పన తీసు ఠానేసు లోకియలోకుత్తరమిస్సకో మగ్గో కథితోతి వేదితబ్బో.

నేతం అప్పసన్నానన్తి న ఏతం అప్పసన్నానఞ్చ పసాదాయ ఏవరూపానం పసాదత్థాయ న హోతి. **అథ ఖ్వేత**న్తి అథ ఖో ఏతం. అథ ఖో తన్తిపి పాఠో. **అఞ్ఞథత్తాయా**తి పసాదఞ్ఞథాభావాయ విప్పటిసారాయ హోతి. యే మగ్గేన అనాగతసద్ధా, తేసం విప్పటిసారం కరోతి – "ఈదిసేపి నామ ధమ్మవినయే మయం పసన్నా, యత్థేవం దుప్పటిపన్నా భిక్ఖూ"తి. యే పన మగ్గేనాగతసద్ధా, తేసం సినేరు వియ వాతేహి అచలో పసాదో ఈదిసేహి వత్థూహి ఇతో వా దారుణతరేహి. తేన వుత్తం – "ఏకచ్చానం అఞ్ఞథత్తాయా"తి.

౩౮. **భగవతో ఏతమత్థం ఆరోచేసు**న్తి భగవతో ఏతం అత్థం ఆచిక్ఖింసు పటివేదయింసు. ఆరోచయమానా చ నేవ పియకమ్యతాయ న భేదపురేక్ఖారతాయ , న తస్సాయస్మతో అవణ్ణపకాసనత్థాయ, న కలిసాసనారోపనత్థాయ, నాపి "ఇదం సుత్వా భగవా ఇమస్స సాసనే పతిట్ఠం న దస్సతి, నిక్కడ్ఢాపేస్సతి న"న్తి మఞ్ఞమానా ఆరోచేసుం. అథ ఖో "ఇమం సాసనే ఉప్పన్నం అబ్బుదం ఞత్వా భగవా సిక్ఖాపదం పఞ్ఞపేస్సతి, వేలం మరియాదం ఆణం ఠపేస్సతీ"తి ఆరోచేసుం.

ఏతస్మిం నిదానే ఏతస్మిం పకరణేతి ఏత్థ సుదిన్నస్స అజ్ఝాచారవీతిక్కమో సిక్ఖాపదపఞ్ఞత్తియా కారణత్తా నిదానఞ్చేవ పకరణఞ్చాతి వుత్తోతి వేదితబ్బో. కారణఞ్హి యస్మా నిదేతి అత్తనో ఫలం "గణ్హాథ న"న్తి దస్సేన్తం వియ అప్పేతి, పకరోతి చ నం కత్తుం ఆరభతి, కరోతియేవ వా; తస్మా నిదానఞ్చేవ పకరణఞ్చాతి వుచ్చతి. **విగరహి బుద్ధో భగవా**తి బుద్ధో భగవా విగరహి నిన్ది; యథా తం వణ్ణావణ్ణారహానం వణ్ణఞ్చ అవణ్ణఞ్చ భణన్తేసు అగ్గపుగ్గలో. న హి భగవతో సీలవీతిక్కమకరం పుగ్గలం దిస్వా "అయం జాతియా వా గోత్తేన వా కోలపుత్తియేన వా గన్థేన వా ధుతఙ్గేన వా ఞాతో యసస్సీ ఈదిసం పుగ్గలం రక్ఖితుం వట్టతీ"తి చిత్తం ఉప్పజ్జతి, నాపి పేసలం గుణవన్తం దిస్వా తస్స గుణం పటిచ్ఛాదేతుం చిత్తం ఉప్పజ్జతి. అథ ఖో గరహితబ్బం గరహతి ఏవ, పసంసితబ్బఞ్చ పసంసతి ఏవ, అయఞ్చ గరహితబ్బో; తస్మా తం తాదిలక్ఖణే ఠితో అవికమ్పమానేన చిత్తేన విగరహి బుద్ధో భగవా "అననుచ్ఛవిక"న్తిఆదీహి వచనేహి.

తత్థాయం అత్థవణ్ణనా – యదిదం తయా, మోఘపురిస, తుచ్ఛమనుస్స కమ్మం కతం, తం సమణకరణానం ధమ్మానం మగ్గఫలనిబ్బానసాసనానం వా **న అనుచ్ఛవికం**, తేసం ఛవిం ఛాయం సున్దరభావం న అన్వేతి నానుగచ్ఛతి, అథ ఖో ఆరకావ తేహి ధమ్మేహి. అననుచ్ఛవికత్తా ఏవ చ **అననులోమికం,** తేసం న అనులోమేతి; అథ ఖో విలోమం పచ్చనీకభావే ఠితం. అననులోమికత్తా ఏవ చ **అప్పతిరూపం,** పతిరూపం సదిసం పటిభాగం న హోతి, అథ ఖో అసదిసం అప్పటిభాగమేవ. అప్పతిరూపత్తా ఏవ చ **అస్సామణకం,** సమణానం కమ్మం న హోతి. అస్సామణకత్తా **అకప్పియం.** యఞ్హి సమణకమ్మం న హోతి, తం తేసం న కప్పతి. అకప్పియత్తా **అకరణీయం.** న హి సమణా యం న కప్పతి, తం కరోన్తి. తఞ్చేతం తయా కతం, తస్మా అననుచ్ఛవికం తే, మోఘపురిస, కతం...పే.... అకరణీయన్తి. **కథఞ్హి నామాతి** కేన నామ కారణేన, కిం నామ కారణం పస్సన్తోతి వుత్తం హోతి. తతో కారణాభావం దస్సేన్తో పరతో **''నను మయా మోఘపురిసా''**తిఆదిమాహ. తం సబ్బం వుత్తత్థమేవ.

ఇదాని యస్మా యం తేన పాపకమ్మం కతం, తం విపచ్చమానం అతివియ దుక్ఖవిపాకం హోతి, తస్మాస్స తం విపాకం దస్సేతుం కతాపరాధం వియ పుత్తం అనుకమ్పకా మాతాపితరో దయాలుకేన చిత్తేన సుదిన్నం పరిభాసన్తో **''వరం తే మోఘపురిసా''**తిఆదిమాహ. తత్థ ఆసు సీఘం ఏతస్స విసం ఆగచ్ఛతీతి ఆసీవిసో. ఘోరం చణ్డమస్స విసన్తి ఘోరవిసో, తస్స **ఆసీవిసస్స ఘోరవిసస్స.** ''పక్ఖిత్త''న్తి ఏతస్స ''వర''న్తి ఇమినా సమ్బన్ధో . ఈదిసస్స ఆసీవిసస్స ఘోరవిసస్స ముఖే అఙ్గజాతం వరం పక్ఖిత్తం; సచే పక్ఖిత్తం భవేయ్య, వరం సియా; సున్దరం సాధు సుట్ఠు సియాతి అత్థో. **న త్వేవాతి** న తు ఏవ వరం న సున్దరమేవ న సాధుమేవ న సుట్ఠుమేవ. ఏస నయో సబ్బత్థ. **కణ్హసప్పస్సాతి** కాళసప్పస్స. **అఙ్గారకాసుయాతి** అఙ్గారపుణ్ణకూపే, అఙ్గారరాసిమ్హి వా. **ఆదిత్తాయాతి** పదిత్తాయ గహితఅగ్గివణ్ణాయ. **సమ్పజ్జలితాయాతి** సమన్తతో పజ్జలితాయ అచ్చియో ముచ్చన్తియా. **సజోతిభూతాయాతి** సప్పభాయ. సమన్తతో ఉట్ఠితాహి జాలాహి ఏకప్పభాసముదయభూతాయాతి వుత్తం హోతి.

తం కిస్స హేతూతి యం మయా వుత్తం ''వర''న్తి తం కిస్స హేతు, కతరేన కారణేనాతి చే? **మరణం వా నిగచ్ఛేయ్యాతి** యో తత్థ అఙ్గజాతం పక్ఖిపేయ్య, సో మరణం వా నిగచ్ఛేయ్య మరణమత్తం వా దుక్ఖం. **ఇతోనిదానఞ్చ ఖో...పే.... ఉపపజ్జేయ్యాతి** యం ఇదం మాతుగామస్స అఙ్గజాతే అఙ్గజాతపక్ఖిపనం, ఇతోనిదానం తస్స కారకో పుగ్గలో నిరయం ఉపపజ్జేయ్య; ఏవం కమ్మస్స మహాసావజ్జతం పస్సన్తో తం గరహి, న తస్స దుక్ఖాగమం ఇచ్ఛమానో. **తత్థ నామ త్వన్తి** తస్మిం నామ ఏవరూపే కమ్మే ఏవం మహాసావజ్జే సమానేపి త్వం. **యం త్వన్తి** ఏత్థ **యన్తి** హీళనత్థే నిపాతో. **త్వన్తి** తం-సద్దస్స వేవచనం; ద్వీహిపి యం వా తం వా హీళితమవఞ్ఞాతన్తి వుత్తం హోతి. **అసద్ధమ్మన్తి** అసతం నీచజనానం ధమ్మం; తేహి సేవితబ్బన్తి అత్థో. **గామధమ్మన్తి** గామానం ధమ్మం; గామవాసికమనుస్సానం ధమ్మన్తి వుత్తం హోతి. **వసలధమ్మన్తి** పాపధమ్మే వసన్తి పగ్ఘరన్తీతి వసలా, తేసం వసలానం హీనపురిసానం ధమ్మం, వసలం వా కిలేసపగ్ఘరణకం ధమ్మం. **దుట్ఠుల్లన్తి** దుట్ఠు చ కిలేసదూసితం థూలఞ్చ అసుఖుమం, అనిపుణన్తి వుత్తం హోతి. **ఓదకన్తికన్తి** ఉదకకిచ్చం అన్తికం అవసానం అస్సాతి ఓదకన్తికో, తం ఓదకన్తికం. **రహస్సన్తి** రహోభవం, పటిచ్ఛన్నే ఓకాసే ఉప్పజ్జనకం. అయఞ్హి ధమ్మో జిగుచ్ఛనీయత్తా న సక్కా ఆవి అఞ్ఞేసం దస్సనవిసయే కాతుం, తేన వుత్తం – ''రహస్స''న్తి. **ద్వయంద్వయసమాపత్తిన్తి** ద్వీహి ద్వీహి సమాపజ్జితబ్బం, ద్వయం ద్వయం సమాపత్తిన్తిపి పాఠో. దయం దయం సమాపత్తిన్తిపి పఠన్తి, తం న సున్దరం. **సమాపజ్జిస్ససీతి** ఏతం ''తత్థ నామ త్వ''న్తి ఏత్థ వుత్తనామసద్దేన యోజేతబ్బం ''సమాపజ్జిస్ససి నామా''తి.

బహూనం ఖో…పే… ఆదికత్తా పుబ్బఙ్గమోతి సాసనం సన్ధాయ వదతి. ఇమస్మిం సాసనే త్వం బహూనం పుగ్గలానం అకుసలానం ధమ్మానం ఆదికత్తా, సబ్బపఠమం కరణతో; పుబ్బఙ్గమో సబ్బపఠమం ఏతం మగ్గం పటిపన్నత్తా; ద్వారందదో, ఉపాయదస్సకోతి వుత్తం హోతి. ఇమఞ్హి లేసం లద్ధా తవ అనుసిక్ఖమానా బహూ పుగ్గలా నానప్పకారకే మక్కటియా మేథునపటిసేవనాదికే అకుసలధమ్మే కరిస్సన్తీతి అయమేత్థ అధిప్పాయో.

అనేకపరియాయేనాతి ఇమేహి "అననుచ్ఛవిక"న్తిఆదినా నయేన వుత్తేహి, బహూహి కారణేహి. **దుబ్భరతాయ…పే… కోసజ్జస్స అవణ్ణం భాసిత్వాతి** దుబ్భరతాదీనం వత్థుభూతస్స అసంవరస్స అవణ్ణం నిన్దం గరహం భాసిత్వాతి అత్థో. యస్మా హి అసంవరే ఠితస్స పుగ్గలస్స అత్తా దుబ్భరతఞ్చేవ దుప్పోసతఞ్చ ఆపజ్జతి, తస్మా అసంవరో "**దుబ్భరతా, దుప్పోసతా**"తి చ వుచ్చతి. యస్మా పన అసంవరే ఠితస్స అత్తా చతూసు పచ్చయేసు మహిచ్ఛతం సినేరుప్పమాణేపి చ పచ్చయే లద్ధా అసన్తుట్ఠితం ఆపజ్జతి, తస్మా అసంవరో "**మహిచ్ఛతా, అసన్తుట్ఠితా**"తి చ వుచ్చతి. యస్మా చ అసంవరే ఠితస్స అత్తా గణసఙ్గణికాయ చేవ కిలేససఙ్గణికాయ చ సంవత్తతి, కోసజ్జానుగతో చ హోతి అట్ఠకుసీతవత్థుపారిపూరియా సంవత్తతి, తస్మా అసంవరో "**సఙ్గణికా, చేవ కోసజ్జఞ్చా**"తి వుచ్చతి.

సుభరతాయ…పే… వీరియారమ్భస్స వణ్ణం భాసిత్వాతి సుభరతాదీనం వత్థుభూతస్స సంవరస్స వణ్ణం భాసిత్వాతి అత్థో. యస్మా హి అసంవరం పహాయ సంవరే ఠితస్స అత్తా సుభరో హోతి సుపోసో, చతూసు చ పచ్చయేసు అప్పిచ్ఛతం నిత్తణ్హభావం ఆపజ్జతి, ఏకమేకస్మిఞ్చ పచ్చయే యథాలాభ-యథాబల-యథాసారుప్పవసేన తిప్పభేదాయ సన్తుట్ఠియా సంవత్తతి, తస్మా సంవరో "**సుభరతా చేవ సుపోసతా చ అప్పిచ్ఛో చ సన్తుట్ఠో చా**"తి వుచ్చతి.

యస్మా పన అసంవరం పహాయ సంవరే ఠితస్స అత్తా కిలేససల్లేఖనతాయ చేవ నిద్ధుననతాయ చ సంవత్తతి, తస్మా సంవరో "**సల్లేఖో చ ధుతో చా**"తి వుచ్చతి.

యస్మా చ అసంవరం పహాయ సంవరే ఠితస్స అత్తా కాయవాచానం అప్పాసాదికం అప్పసాదనీయం అసన్తం అసారుప్పం కాయవచీదుచ్చరితం చిత్తస్స అప్పాసాదికం అప్పసాదనీయం అసన్తం అసారుప్పం అకుసలవితక్కత్తయఞ్చ అనుపగమ్మ తబ్బిపరీతస్స కాయవచీసుచరితస్స చేవ కుసలవితక్కత్తయస్స చ పాసాదికస్స పసాదనీయస్స సన్తస్స సారుప్పస్స పారిపూరియా సంవత్తతి, తస్మా సంవరో "పాసాదికో"తి వుచ్చతి.

యస్మా పన అసంవరం పహాయ సంవరే ఠితస్స అత్తా సబ్బకిలేసాపచయభూతాయ, వివట్టాయ, అట్ఠవీరియారమ్భవత్థుపారిపూరియా చ సంవత్తతి, తస్మా సంవరో "**అపచయో చేవ వీరియారమ్భో చా**"తి వుచ్చతీతి.

భిక్ఖూనం తదనుచ్ఛవికం తదనులోమికన్తి తత్థ సన్నిపతితానం భిక్ఖూనం యం ఇదాని సిక్ఖాపదం పఞ్ఞపేస్సతి, తస్స అనుచ్ఛవికఞ్చేవ అనులోమికఞ్చ. యో వా అయం సుభరతాదీహి సంవరో వుత్తో, తస్స అనుచ్ఛవికఞ్చేవ అనులోమికఞ్చ సంవరప్పహానపటిసంయుత్తం అసుత్తన్తవినిబద్ధం పాళివినిముత్తం ఓక్కన్తికధమ్మదేసనం కత్వాతి అత్థో. భగవా కిర ఈదిసేసు ఠానేసు పఞ్చవణ్ణకుసుమమాలం కరోన్తో వియ, రతనదామం సజ్జేన్తో వియ, చ యే పటిక్ఖిపనాధిప్పాయా అసంవరాభిరతా తే సమ్పరాయికేన వట్టభయేన తజ్జేన్తో అనేకప్పకారం ఆదీనవం దస్సేన్తో, యే సిక్ఖాకామా సంవరే ఠితా తే అప్పేకచ్చే అరహత్తే పతిట్ఠపేన్తో అప్పేకచ్చే అనాగామి-సకదాగామి-సోతాపత్తిఫలేసు

ఉపనిస్సయవిరహితేపి సగ్గమగ్గే పతిట్ఠపేన్తో దీఘనికాయప్పమాణమ్పి మజ్ఝిమనికాయప్పమాణమ్పి ధమ్మదేసనం కరోతి. తం సన్ధాయేతం వుత్తం – “భిక్ఖూనం తదనుచ్ఛవికం తదనులోమికం ధమ్మిం కథం కత్వా”తి.

తేన హీతి తేన సుదిన్నస్స అజ్ఝాచారేన కారణభూతేన. **సిక్ఖాపద**న్తి ఏత్థ సిక్ఖితబ్బాతి సిక్ఖా, పజ్జతే ఇమినాతి పదం, సిక్ఖాయ పదం సిక్ఖాపదం; సిక్ఖాయ అధిగముపాయోతి అత్థో. అథ వా మూలం నిస్సయో పతిట్ఠాతి వుత్తం హోతి. మేథునవిరతియా మేథునసంవరస్సేతం అధివచనం. మేథునసంవరో హి తదఞ్ఞేసం సిక్ఖాసఙ్ఖాతానం సీలవిపస్సనాఝానమగ్గధమ్మానం వుత్తత్థవసేన పదత్తా ఇధ “సిక్ఖాపద”న్తి అధిప్పేతో. అయఞ్చ అత్థో సిక్ఖాపదవిభఙ్గే వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బో. అపిచ తస్సత్థస్స దీపకం వచనమ్పి “సిక్ఖాపద”న్తి వేదితబ్బం. వుత్తమ్పి చేతం – “సిక్ఖాపదన్తి యో తత్థ నామకాయో పదకాయో నిరుత్తికాయో బ్యఞ్జనకాయో”తి. అథ వా యథా “అనభిజ్ఝా ధమ్మపద”న్తి వుత్తే అనభిజ్ఝా ఏకో ధమ్మకోట్ఠాసోతి అత్థో హోతి, ఏవమిధాపి “సిక్ఖాపద”న్తి సిక్ఖాకోట్ఠాసో సిక్ఖాయ ఏకో పదేసోతిపి అత్థో వేదితబ్బో.

దస అత్థవసే పటిచ్చాతి దస కారణవసే సిక్ఖాపదపఞ్ఞత్తిహేతు అధిగమనీయే హితవిసేసే పటిచ్చ ఆగమ్మ ఆరబ్భ, దసన్నం హితవిసేసానం నిప్ఫత్తిం సమ్పస్సమానోతి వుత్తం హోతి. ఇదాని తే దస అత్థవసే దస్సేన్తో **‘‘సఙ్ఘసుట్ఠుతాయా’’**తిఆదిమాహ. తత్థ **సఙ్ఘసుట్ఠుతా** నామ సఙ్ఘస్స సుట్ఠుభావో, “సుట్ఠు దేవా”తి ఆగతట్ఠానే వియ “సుట్ఠు, భన్తే”తి వచనసమ్పటిచ్ఛనభావో . యో చ తథాగతస్స వచనం సమ్పటిచ్ఛతి , తస్స తం దీఘరత్తం హితాయ సుఖాయ హోతి, తస్మా సఙ్ఘస్స “సుట్ఠు, భన్తే”తి మమ వచనసమ్పటిచ్ఛనత్థం పఞ్ఞపేస్సామి, అసమ్పటిచ్ఛనే ఆదీనవం సమ్పటిచ్ఛనే చ ఆనిసంసం దస్సేత్వా, న బలక్కారేన అభిభవిత్వాతి ఏతమత్థం ఆవికరోన్తో ఆహ – “సఙ్ఘసుట్ఠుతాయా”తి. **సఙ్ఘఫాసుతాయా**తి సఙ్ఘస్స ఫాసుభావాయ; సహజీవితాయ సుఖవిహారత్థాయాతి అత్థో.

దుమ్మఙ్కూనం పుగ్గలానం నిగ్గహాయాతి దుమ్మఙ్కూ నామ దుస్సీలపుగ్గలా; యే మఙ్కుతం ఆపాదియమానాపి దుక్ఖేన ఆపజ్జన్తి, వీతిక్కమం కరోన్తా వా కత్వా వా న లజ్జన్తి, తేసం నిగ్గహత్థాయ; తే హి సిక్ఖాపదే అసతి “కిం తుమ్హేహి దిట్ఠం, కిం సుతం – కిం అమ్హేహి కతం; కతరస్మిం వత్థుస్మిం కతమం ఆపత్తిం ఆరోపేత్వా అమ్హే నిగ్గణ్హథా”తి సఙ్ఘం విహేఠేస్సన్తి, సిక్ఖాపదే పన సతి తే సఙ్ఘో సిక్ఖాపదం దస్సేత్వా ధమ్మేన వినయేన సత్థుసాసనేన నిగ్గహేస్సతి. తేన వుత్తం – “దుమ్మఙ్కూనం పుగ్గలానం నిగ్గహాయా”తి.

పేసలానం భిక్ఖూనం ఫాసువిహారాయాతి పేసలానం పియసీలానం భిక్ఖూనం ఫాసువిహారత్థాయ. పియసీలా హి భిక్ఖూ కత్తబ్బాకత్తబ్బం సావజ్జానవజ్జం వేలం మరియాదం అజానన్తా సిక్ఖత్తయపారిపూరియా ఘటమానా కిలమన్తి, సన్దిట్ఠమానా ఉబ్బాళ్హా హోన్తి. కత్తబ్బాకత్తబ్బం పన సావజ్జానవజ్జం వేలం మరియాదం ఞత్వా సిక్ఖత్తయపారిపూరియా ఘటమానా న కిలమన్తి, సన్దిట్ఠమానా న ఉబ్బాళ్హా హోన్తి. తేన నేసం సిక్ఖాపదపఞ్ఞాపనా ఫాసువిహారాయ సంవత్తతి. యో వా దుమ్మఙ్కూనం పుగ్గలానం నిగ్గహో, స్వేవ ఏతేసం ఫాసువిహారో. దుస్సీలపుగ్గలే నిస్సాయ హి ఉపోసథో న తిట్ఠతి , పవారణా న తిట్ఠతి, సఙ్ఘకమ్మాని నప్పవత్తన్తి, సామగ్గీ న హోతి, భిక్ఖూ అనేకగ్గా ఉద్దేసపరిపుచ్ఛాకమ్మట్ఠానాదీని అనుయుఞ్జితుం న సక్కోన్తి. దుస్సీలేసు పన నిగ్గహితేసు సబ్బోపి అయం ఉపద్దవో న హోతి. తతో పేసలా భిక్ఖూ ఫాసు విహరన్తి. ఏవం “పేసలానం భిక్ఖూనం ఫాసు విహారాయా”తి ఏత్థ ద్విధా అత్థో వేదితబ్బో.

దిట్ఠధమ్మికానం ఆసవానం సంవరాయాతి దిట్ఠధమ్మికా ఆసవా నామ అసంవరే ఠితేన తస్మిఞ్ఞేవ అత్తభావే పత్తబ్బా పాణిప్పహార-దణ్డప్పహార-హత్థచ్ఛేద-పాదచ్ఛేద-అకిత్తి-అయసవిప్పటిసారాదయో దుక్ఖవిసేసా. ఇతి ఇమేసం దిట్ఠధమ్మికానం ఆసవానం సంవరాయ పిధానాయ ఆగమనమగ్గథకనాయాతి అత్థో.

సమ్పరాయికానం ఆసవానం పటిఘాతాయాతి సమ్పరాయికా ఆసవా నామ అసంవరే ఠితేన కతపాపకమ్మమూలకా సమ్పరాయే నరకాదీసు పత్తబ్బా దుక్ఖవిసేసా, తేసం పటిఘాతత్థాయ పటిప్పస్సమ్భనత్థాయ వూపసమత్థాయాతి వుత్తం హోతి.

అప్పసన్నానం పసాదాయాతి సిక్ఖాపదపఞ్ఞత్తియా హి సతి సిక్ఖాపదపఞ్ఞత్తిం ఞత్వా వా యథాపఞ్ఞత్తం పటిపజ్జమానే భిక్ఖూ దిస్వా వా యేపి అప్పసన్నా పణ్డితమనుస్సా, తే "యాని వత లోకే మహాజనస్స రజ్జన-దుస్సన-ముయ్హనట్ఠానాని, తేహి ఇమే సమణా సక్యపుత్తియా ఆరకా విరతా విహరన్తి, దుక్కరం వత కరోన్తి, భారియం వత కరోన్తీ"తి పసాదం ఆపజ్జన్తి, వినయపిటకే పోత్థకం దిస్వా మిచ్ఛాదిట్ఠిక-తివేదీ బ్రాహ్మణో వియ. తేన వుత్తం – "అప్పసన్నానం పసాదాయా"తి.

పసన్నానం భియ్యోభావాయాతి యేపి సాసనే పసన్నా కులపుత్తా తేపి సిక్ఖాపదపఞ్ఞత్తిం ఞత్వా యథాపఞ్ఞత్తం పటిపజ్జమానే భిక్ఖూ వా దిస్వా "అహో అయ్యా దుక్కరకారినో, యే యావజీవం ఏకభత్తం బ్రహ్మచరియం వినయసంవరం అనుపాలేన్తీ"తి భియ్యో భియ్యో పసీదన్తి. తేన వుత్తం – "పసన్నానం భియ్యోభావాయా"తి.

సద్ధమ్మట్ఠితియాతి తివిధో సద్ధమ్మో – పరియత్తిసద్ధమ్మో, పటిపత్తిసద్ధమ్మో, అధిగమసద్ధమ్మోతి. తత్థ పిటకత్తయసఙ్గహితం సబ్బమ్పి బుద్ధవచనం "పరియత్తిసద్ధమ్మో" నామ. తేరస ధుతగుణా, చుద్దస ఖన్ధకవత్తాని, ద్వేఅసీతి మహావత్తాని, సీలసమాధివిపస్సనాతి అయం "పటిపత్తిసద్ధమ్మో" నామ. చత్తారో అరియమగ్గా చత్తారి చ సామఞ్ఞఫలాని నిబ్బానఞ్చాతి అయం "అధిగమసద్ధమ్మో" నామ. సో సబ్బోపి యస్మా సిక్ఖాపదపఞ్ఞత్తియా సతి భిక్ఖూ సిక్ఖాపదఞ్చ తస్స విభఙ్గఞ్చ తదత్థజోతనత్థం అఞ్ఞఞ్చ బుద్ధవచనం పరియాపుణన్తి, యథాపఞ్ఞత్తఞ్చ పటిపజ్జమానా పటిపత్తిం పూరేత్వా పటిపత్తియా అధిగన్తబ్బం లోకుత్తరధమ్మం అధిగచ్ఛన్తి, తస్మా సిక్ఖాపదపఞ్ఞత్తియా చిరట్ఠితికో హోతి. తేన వుత్తం – "సద్ధమ్మట్ఠితియా"తి.

వినయానుగ్గహాయాతి సిక్ఖాపదపఞ్ఞత్తియా హి సతి సంవరవినయో చ పహానవినయో చ సమథవినయో చ పఞ్ఞత్తివినయో చాతి చతుబ్బిధోపి వినయో అనుగ్గహితో హోతి ఉపత్థమ్భితో సూపత్థమ్భితో. తేన వుత్తం – "వినయానుగ్గహాయా"తి.

సబ్బానేవ చేతాని పదాని "సిక్ఖాపదం పఞ్ఞపేస్సామీ"తి ఇమినా వచనేన సద్ధిం యోజేతబ్బాని . తత్రాయం పఠమపచ్ఛిమపదయోజనా – "సఙ్ఘసుట్ఠుతాయ సిక్ఖాపదం పఞ్ఞపేస్సామి, వినయానుగ్గహాయ సిక్ఖాపదం పఞ్ఞపేస్సామీ"తి.

అపి చేత్థ యం సఙ్ఘసుట్ఠు తం సఙ్ఘఫాసు, యం సఙ్ఘఫాసు తం దుమ్మఙ్కూనం పుగ్గలానం నిగ్గహాయాతి ఏవం సఙ్ఖలికనయం; యం సఙ్ఘసుట్ఠు తం సఙ్ఘఫాసు, యం సఙ్ఘసుట్ఠు తం దుమ్మఙ్కూనం పుగ్గలానం నిగ్గహాయాతి ఏవఞ్చ ఏకేకపదమూలికం దసక్ఖత్తుం యోజనం కత్వా యం వుత్తం **పరివారే** (పరి. ౩౩౪) –

“అత్థసతం ధమ్మసతం, ద్వే చ నిరుత్తిసతాని;
చత్తారి ఞాణసతాని, అత్థవసే పకరణే”తి.

తం సబ్బం వేదితబ్బం. తం పనేతం యస్మా పరివారేయేవ ఆవి భవిస్సతి, తస్మా ఇధ న వణ్ణితన్తి.

ఏవం సిక్ఖాపదపఞ్ఞత్తియా ఆనిసంసం దస్సేత్వా తస్మిం సిక్ఖాపదే భిక్ఖూహి కత్తబ్బకిచ్చం దీపేన్తో ‘‘**ఏవఞ్చ పన, భిక్ఖవే, ఇమం సిక్ఖాపదం ఉద్దిసేయ్యాథా**’’తి ఆహ. కిం వుత్తం హోతి? భిక్ఖవే, ఇమం పన మయా ఇతి సన్దస్సితానిసంసం సిక్ఖాపదం ఏవం పాతిమోక్ఖుద్దేసే ఉద్దిసేయ్యాథ చ పరియాపుణేయ్యాథ చ ధారేయ్యాథ చ అఞ్ఞేసఞ్చ వాచేయ్యాథాతి. అతిరేకానయనత్థో హి ఏత్థ చ సద్దో, తేనాయమత్థో ఆనీతో హోతీతి.

ఇదాని యం వుత్తం “ఇమం సిక్ఖాపద”న్తి తం దస్సేన్తో ‘‘**యో పన భిక్ఖు మేథునం ధమ్మం పటిసేవేయ్య, పారాజికో హోతి అసంవాసో**’’తి ఆహ. ఏవం మూలచ్ఛేజ్జవసేన దళ్హం కత్వా పఠమపారాజికే పఞ్ఞత్తే అపరమ్పి అనుపఞ్ఞత్తత్థాయ మక్కటీవత్థు ఉదపాది. తస్సుప్పత్తిదీపనత్థమేతం వుత్తం – **ఏవఞ్చిదం భగవతా భిక్ఖూనం సిక్ఖాపదం పఞ్ఞత్తం హోతీ**తి. తస్సత్థో – భగవతా భిక్ఖూనం ఇదం సిక్ఖాపదం ఏవం పఞ్ఞత్తం హోతి చ, ఇదఞ్చ అఞ్ఞం వత్థు ఉదపాదీతి.

పఠమపఞ్ఞత్తికథా నిట్ఠితా.

సుదిన్నభాణవారం నిట్ఠితం.

మక్కటీవత్థుకథా

౪౦. ఇదాని యం తం అఞ్ఞం వత్థు ఉప్పన్నం, తం దస్సేతుం ‘‘**తేన ఖో పన సమయేనా**’’తిఆదిమాహ. తత్రాయం అనుత్తానపదవణ్ణనా – **మక్కటిం ఆమిసేనా**తి మహావనే భిక్ఖూనం ఖన్తిమేత్తాదిగుణానుభావేన నిరాసఙ్కచిత్తా బహూ మిగమోరకుక్కుటమక్కటాదయో తిరచ్ఛానా పధానాగారట్ఠానేసు విచరన్తి. తత్ర ఏకం మక్కటిం ఆమిసేన యాగుభత్తఖజ్జకాదినా ఉపలాపేత్వా, సఙ్గణ్హిత్వాతి వుత్తం హోతి. **తస్సా**తి భుమ్మవచనం. **పటిసేవతీ**తి పచురపటిసేవనో హోతి; పచురత్థే హి వత్తమానవచనం. **సో భిక్ఖూ**తి సో మేథునధమ్మపటిసేవనకో భిక్ఖు. **సేనాసనచారికం ఆహిణ్డన్తా**తి తే భిక్ఖూ ఆగన్తుకా బుద్ధదస్సనాయ ఆగతా పాతోవ ఆగన్తుకభత్తాని లభిత్వా కతభత్తకిచ్చా భిక్ఖూనం నివాసనట్ఠానాని పస్సిస్సామాతి విచరింసు. తేన వుత్తం – ‘‘**సేనాసనచారికం ఆహిణ్డన్తా**’’తి. **యేన తే భిక్ఖూ తేనుపసఙ్కమీ**తి తిరచ్ఛానగతా నామ ఏకభిక్ఖునా సద్ధిం విస్సాసం కత్వా అఞ్ఞేసుపి తాదిసఞ్ఞేవ చిత్తం ఉప్పాదేన్తి. తస్మా సా మక్కటీ యేన తే భిక్ఖూ తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా చ అత్తనో విస్సాసికభిక్ఖుస్సేవ తేసమ్పి తం వికారం దస్సేసి.

ఛేప్పన్తి నఙ్గుట్ఠం. **ఓడ్డీ**తి అభిముఖం ఠపేసి. **నిమిత్తమ్పి అకాసీ**తి యేన నియామేన యాయ కిరియాయ మేథునాధిప్పాయం తే జానన్తి తం అకాసీతి అత్థో . **సో భిక్ఖూ**తి యస్సాయం విహారో. **ఏకమన్తం నిలీయింసూ**తి ఏకస్మిం ఓకాసే పటిచ్ఛన్నా అచ్ఛింసు.

౪౧. సచ్చం, ఆవుసోతి సహోడ్ఢగ్గహితో చోరో వియ పచ్చక్ఖం దిస్వా చోదితత్తా “కిం వా మయా కత”న్తిఆదీని వత్తుం అసక్కోన్తో “సచ్చం, ఆవుసో”తి ఆహ. **నను, ఆవుసో, తథేవ తం హోతీ**తి ఆవుసో యథా మనుస్సిత్థియా, నను

తిరచ్ఛానగతిత్థియాపి తం సిక్ఖాపదం తథేవ హోతి. మనుస్సిత్థియాపి హి దస్సనమ్పి గహణమ్పి ఆమసనమ్పి ఫుసనమ్పి ఘట్టనమ్పి దుక్కటమేవ. తిరచ్ఛానగతిత్థియాపి తం సబ్బం దుక్కటమేవ. కో ఏత్థ విసేసో? అలేసట్ఠానే త్వం లేసం ఓడ్డేసీతి.

౪౨. అన్తమసో తిరచ్ఛానగతాయపి పారాజికో హోతి అసంవాసోతి తిరచ్ఛానగతాయపి మేథునం ధమ్మం పటిసేవిత్వా పారాజికో యేవ హోతీతి దళ్హతరం సిక్ఖాపదమకాసి. దువిధఞ్హి సిక్ఖాపదం – లోకవజ్జం, పణ్ణత్తివజ్జఞ్చ. తత్థ యస్స సచిత్తకపక్ఖే చిత్తం అకుసలమేవ హోతి, తం లోకవజ్జం నామ. సేసం పణ్ణత్తివజ్జం. తత్థ లోకవజ్జే అనుపఞ్ఞత్తి ఉప్పజ్జమానా రున్ధన్తీ ద్వారం పిదహన్తీ సోతం పచ్ఛిన్దమానా గాళ్హతరం కరోన్తీ ఉప్పజ్జతి, **అఞ్ఞత్ర అధిమానా, అఞ్ఞత్ర సుపినన్తాతి** అయం పన వీతిక్కమాభావా అబ్బోహారికత్తా చ వుత్తా. పణ్ణత్తివజ్జే అకతే వీతిక్కమే ఉప్పజ్జమానా సిథిలం కరోన్తీ మోచేన్తీ ద్వారం దదమానా అపరాపరమ్పి అనాపత్తిం కురుమానా ఉప్పజ్జతి, గణభోజనపరమ్పరభోజనాదీసు అనుపఞ్ఞత్తియో వియ. ''**అన్తమసో తఙ్ఖణికాయపీ**''తి ఏవరూపా పన కతే వీతిక్కమే ఉప్పన్నత్తా పఞ్ఞత్తిగతికావ హోతి. ఇదం పన పఠమసిక్ఖాపదం యస్మా లోకవజ్జం, న పణ్ణత్తివజ్జం; తస్మా అయమనుపఞ్ఞత్తి రున్ధన్తీ ద్వారం పిదహన్తీ సోతం పచ్ఛిన్దమానా గాళ్హతరం కరోన్తీ ఉప్పజ్జి.

ఏవం ద్వేపి వత్థూని సమ్పిణ్డేత్వా మూలచ్ఛేజ్జవసేన దళ్హతరం కత్వా పఠమపారాజికే పఞ్ఞత్తే అపరమ్పి అనుపఞ్ఞత్తత్థాయ వజ్జిపుత్తకవత్థు ఉదపాది. తస్సుప్పత్తిదస్సనత్థమేతం వుత్తం – ''ఏవఞ్చిదం భగవతా భిక్ఖూనం సిక్ఖాపదం పఞ్ఞత్తం హోతీ''తి . తస్సత్థో – భగవతా భిక్ఖూనం ఇదం సిక్ఖాపదం ఏవం పఞ్ఞత్తం హోతి చ ఇదఞ్చ అఞ్ఞమ్పి వత్థు ఉదపాదీతి.

మక్కటీవత్థుకథా నిట్ఠితా.

సన్థతభాణవారో

వజ్జిపుత్తకవత్థువణ్ణనా

౪౩-౪౪. ఇదాని యం తం అఞ్ఞమ్పి వత్థు ఉప్పన్నం, తం దస్సేతుం ''**తేన ఖో పన సమయేనా**''తిఆదిమాహ. తత్రాపి అయమనుత్తానపదవణ్ణనా – **వేసాలికాతి** వేసాలివాసినో. **వజ్జిపుత్తకాతి** వజ్జిరట్ఠే వేసాలియం కులానం పుత్తా. సాసనే కిర యో యో ఉపద్దవో ఆదీనవో అబ్బుదముప్పజ్జి, సబ్బం తం వజ్జిపుత్తకే నిస్సాయ. తథా హి దేవదత్తోపి వజ్జిపుత్తకే పక్ఖే లభిత్వా సఙ్ఘం భిన్ది. వజ్జిపుత్తకా ఏవ చ వస్ససతపరినిబ్బుతే భగవతి ఉద్ధమ్మం ఉబ్బినయం సత్థుసాసనం దీపేసుం. ఇమేపి తేసం యేవ ఏకచ్చే ఏవం పఞ్ఞత్తేపి సిక్ఖాపదే యావదత్థం భుఞ్జింసు...పే.... మేథునం ధమ్మం పటిసేవింసూతి.

ఞాతిబ్యసనేనపీతి ఏత్థ అసనం బ్యసనం విక్ఖేపో విద్ధంసనం వినాసోతి సబ్బమేతం ఏకత్థం. ఞాతీనం బ్యసనం **ఞాతిబ్యసనం,** తేన ఞాతిబ్యసనేన, రాజదణ్డబ్యాధిమరణవిప్పవాసనిమిత్తేన ఞాతివినాసేనాతి అత్థో. ఏస నయో దుతియపదేపి. తతియపదే పన ఆరోగ్యవినాసకో రోగో ఏవ **రోగబ్యసనం.** సో హి ఆరోగ్యం బ్యసతి విక్ఖిపతి వినాసేతీతి బ్యసనం. రోగోవ బ్యసనం రోగబ్యసనం, తేన రోగబ్యసనేన. **ఫుట్ఠాతి** అధిపన్నా అభిభూతా సమన్నాగతాతి అత్థో.

న మయం, భన్తే ఆనన్ద, బుద్ధగరహినోతి భన్తే ఆనన్ద, మయం న బుద్ధం గరహామ, న బుద్ధస్స దోసం దేమ. న ధమ్మగరహినో, న సఙ్ఘగరహినో. **అత్తగరహినో మయన్తి** అత్తానమేవ మయం గరహామ, అత్తనో దోసం దేమ. **అలక్ఖికాతి** నిస్సిరికా. **అప్పపుఞ్ఞాతి** పరిత్తపుఞ్ఞా. **విపస్సకా కుసలానం ధమ్మానన్తి** యే అట్ఠతింసారమ్మణేసు విభత్తా కుసలా ధమ్మా, తేసం విపస్సకా; తతో తతో ఆరమ్మణతో వుట్ఠాయ తేవ ధమ్మే విపస్సమానాతి అత్థో. **పుబ్బరత్తాపరరత్తన్తి** రత్తియా పుబ్బం పుబ్బరత్తం, రత్తియా అపరం అపరరత్తం, పఠమయామఞ్చ పచ్ఛిమయామఞ్చాతి వుత్తం హోతి. **బోధిపక్ఖికానన్తి** బోధిస్స పక్ఖే భవానం, అరహత్తమగ్గఞాణస్స ఉపకారకానన్తి అత్థో. **భావనానుయోగన్తి** వడ్ఢనానుయోగం. **అనుయుత్తా విహరేయ్యామాతి** గిహిపలిబోధం ఆవాసపలిబోధఞ్చ పహాయ వివిత్తేసు సేనాసనేసు యుత్తపయుత్తా అనఞ్ఞకిచ్చా విహరేయ్యామ.

ఏవమావుసోతి థేరో ఏతేసం ఆసయం అజానన్తో ఇదం నేసం మహాగజ్జితం సుత్వా ''సచే ఇమే ఈదిసా భవిస్సన్తి, సాధూ''తి మఞ్ఞమానో ''ఏవమావుసో''తి సమ్పటిచ్ఛి. **అట్ఠానమేతం అనవకాసోతి** ఉభయమ్పేతం కారణపటిక్ఖేపవచనం. కారణఞ్హి యస్మా తత్థ తదాయత్తవుత్తిభావేన ఫలం తిట్ఠతి. యస్మా చస్స తం ఓకాసో హోతి తదాయత్తవుత్తిభావేన, తస్మా ''ఠానఞ్చ అవకాసో చా''తి వుచ్చతి, తం పటిక్ఖిపన్తో ఆహ – ''అట్ఠానమేతం, ఆనన్ద , అనవకాసో''తి. ఏతం ఠానం వా ఓకాసో వా నత్థి. **యం తథాగతోతి** యేన తథాగతో వజ్జీనం వా...పే.... సమూహనేయ్య, తం కారణం నత్థీతి అత్థో. యది హి భగవా ఏతేసం ''లభేయ్యామ ఉపసమ్పద''న్తి యాచన్తానం ఉపసమ్పదం దదేయ్య, ఏవం సన్తే ''పారాజికో హోతి అసంవాసో''తి పఞ్ఞత్తం సమూహనేయ్య. యస్మా పనేతం న సమూహనతి, తస్మా ''అట్ఠానమేత''న్తిఆదిమాహ.

సో ఆగతో న ఉపసమ్పాదేతబ్బోతి ''యది హి ఏవం ఆగతో ఉపసమ్పదం లభేయ్య, సాసనే అగారవో భవేయ్య. సామణేరభూమియం పన ఠితో సగారవో చ భవిస్సతి, అత్తత్థఞ్చ కరిస్సతీ''తి ఞత్వా అనుకమ్పమానో భగవా ఆహ – ''సో ఆగతో న ఉపసమ్పాదేతబ్బో''తి. **సో ఆగతో ఉపసమ్పాదేతబ్బోతి** ఏవం ఆగతో భిక్ఖుభావే ఠత్వా అవిపన్నసీలతాయ సాసనే సగారవో భవిస్సతి, సో సతి ఉపనిస్సయే నచిరస్సేవ ఉత్తమత్థం పాపుణిస్సతీతి ఞత్వా ఉపసమ్పాదేతబ్బోతి ఆహ.

ఏవం మేథునం ధమ్మం పటిసేవిత్వా ఆగతేసు అనుపసమ్పాదేతబ్బఞ్చ ఉపసమ్పాదేతబ్బఞ్చ దస్సేత్వా తీణిపి వత్థూని సమోధానేత్వా పరిపుణ్ణం కత్వా సిక్ఖాపదం పఞ్ఞపేతుకామో ''ఏవఞ్చ పన, భిక్ఖవే, ఇమం సిక్ఖాపదం ఉద్దిసేయ్యాథా''తి వత్వా ''యో పన భిక్ఖు...పే.... అసంవాసో''తి పరిపుణ్ణం సిక్ఖాపదం పఞ్ఞపేసి.

వజ్జిపుత్తకవత్థువణ్ణనా నిట్ఠితా.

చతుబ్బిధవినయకథా

౪౫. ఇదానిస్స అత్థం విభజన్తో **''యో పనాతి, యో యాదిసో''**తిఆదిమాహ. తస్మిం పన సిక్ఖాపదే చ సిక్ఖాపదవిభఙ్గే చ సకలే చ వినయవినిచ్ఛయే కోసల్లం పత్థయన్తేన **చతుబ్బిధో వినయో** జానితబ్బో –

> చతుబ్బిధఞ్హి వినయం, మహాథేరా మహిద్ధికా;
> నీహరిత్వా పకాసేసుం, ధమ్మసఙ్గాహకా పురా.

కతమం చతుబ్బిధం? సుత్తం, సుత్తానులోమం, ఆచరియవాదం, అత్తనోమతిన్తి. యం సన్ధాయ వుత్తం – “ఆహచ్చపదేన రసేన ఆచరియవంసేన అధిప్పాయా”తి, ఏత్థ హి **ఆహచ్చపదన్తి** సుత్తం అధిప్పేతం, **రసోతి** సుత్తానులోమం, **ఆచరియవంసోతి** ఆచరియవాదో, **అధిప్పాయోతి** అత్తనోమతి.

తత్థ **సుత్తం**నామ సకలే వినయపిటకే పాళి.

సుత్తానులోమం నామ చత్తారో మహాపదేసా; యే భగవతా ఏవం వుత్తా – “యం, భిక్ఖవే , మయా ‘ఇదం న కప్పతీ’తి అప్పటిక్ఖిత్తం, తం చే అకప్పియం అనులోమేతి; కప్పియం పటిబాహతి, తం వో న కప్పతి. యం, భిక్ఖవే, మయా ‘ఇదం న కప్పతీ’తి అప్పటిక్ఖిత్తం, తం చే కప్పియం అనులోమేతి; అకప్పియం పటిబాహతి, తం వో కప్పతి. యం, భిక్ఖవే , మయా ‘ఇదం కప్పతీ’తి అననుఞ్ఞాతం, తం చే అకప్పియం అనులోమేతి, కప్పియం పటిబాహతి; తం వో న కప్పతి. యం, భిక్ఖవే, మయా ‘ఇదం కప్పతీ’తి అననుఞ్ఞాతం, తం చే కప్పియం అనులోమేతి, అకప్పియం పటిబాహతి; తం వో కప్పతీ”తి (మహావ. ౩౦౫).

ఆచరియవాదో నామ ధమ్మసఙ్గాహకేహి పఞ్చహి అరహన్తసతేహి ఠపితా పాళివినిముత్తా ఓక్కన్తవినిచ్ఛయప్పవత్తా అట్ఠకథాతన్తి.

అత్తనోమతి నామ సుత్త-సుత్తానులోమ-ఆచరియవాదే ముఞ్చిత్వా అనుమానేన అత్తనో అనుబుద్ధియా నయగ్గాహేన ఉపట్ఠితాకారకథనం.

అపిచ సుత్తన్తాభిధమ్మవినయట్ఠకథాసు ఆగతో సబ్బోపి థేరవాదో “అత్తనోమతి” నామ. తం పన అత్తనోమతిం గహేత్వా కథేన్తేన న దళ్హగ్గాహం గహేత్వా వోహరితబ్బం. కారణం సల్లక్ఖేత్వా అత్థేన పాళిం, పాళియా చ అత్థం సంసన్దిత్వా కథేతబ్బం. అత్తనోమతి ఆచరియవాదే ఓతారేతబ్బా. సచే తత్థ ఓతరతి చేవ సమేతి చ, గహేతబ్బా. సచే నేవ ఓతరతి న సమేతి, న గహేతబ్బా. అయఞ్హి అత్తనోమతి నామ సబ్బదుబ్బలా. అత్తనోమతితో ఆచరియవాదో బలవతరో.

ఆచరియవాదోపి సుత్తానులోమే ఓతారేతబ్బో. తత్థ ఓతరన్తో సమేన్తోయేవ గహేతబ్బో, ఇతరో న గహేతబ్బో. ఆచరియవాదతో హి సుత్తానులోమం బలవతరం.

సుత్తానులోమమ్పి సుత్తే ఓతారేతబ్బం. తత్థ ఓతరన్తం సమేన్తమేవ గహేతబ్బం, ఇతరం న గహేతబ్బం. సుత్తానులోమతో హి సుత్తమేవ బలవతరం. సుత్తఞ్హి అప్పటివత్తియం కారకసఙ్ఘసదిసం బుద్ధానం ఠితకాలసదిసం. తస్మా యదా ద్వే భిక్ఖూ సాకచ్ఛన్తి, సకవాదీ సుత్తం గహేత్వా కథేతి, పరవాదీ సుత్తానులోమం. తేహి అఞ్ఞమఞ్ఞం ఖేపం వా గరహం వా అకత్వా సుత్తానులోమం సుత్తే ఓతారేతబ్బం. సచే ఓతరతి సమేతి, గహేతబ్బం. నో చే, న గహేతబ్బం; సుత్తస్మింయేవ ఠాతబ్బం. అథాయం సుత్తం గహేత్వా కథేతి, పరో ఆచరియవాదం. తేహిపి అఞ్ఞమఞ్ఞం ఖేపం వా గరహం వా అకత్వా ఆచరియవాదో సుత్తే ఓతారేతబ్బో. సచే ఓతరతి సమేతి, గహేతబ్బో. అనోతరన్తో అసమేన్తో చ గారయ్హాచరియవాదో న గహేతబ్బో; సుత్తస్మింయేవ ఠాతబ్బం.

అథాయం సుత్తం గహేత్వా కథేతి, పరో అత్తనోమతిం. తేహిపి అఞ్ఞమఞ్ఞం ఖేపం వా గరహం వా అకత్వా అత్తనోమతి సుత్తే ఓతారేతబ్బా. సచే ఓతరతి సమేతి, గహేతబ్బా. నో చే, న గహేతబ్బా. సుత్తస్మిం యేవ ఠాతబ్బం.

అథ పనాయం సుత్తానులోమం గహేత్వా కథేతి, పరో సుత్తం. సుత్తం సుత్తానులోమే ఓతారేతబ్బం. సచే ఓతరతి సమేతి, తిస్సో సఙ్గీతియో ఆరుళ్హం పాళిఆగతం పఞ్ఞాయతి, గహేతబ్బం. నో చే తథా పఞ్ఞాయతి న ఓతరతి న సమేతి, బాహిరకసుత్తం వా హోతి సిలోకో వా అఞ్ఞం వా గారయ్హసుత్తం గుళ్హవేస్సన్తరగుళ్హవినయవేదల్లాదీనం అఞ్ఞతరతో ఆగతం, న గహేతబ్బం. సుత్తానులోమస్మింయేవ ఠాతబ్బం.

అథాయం సుత్తానులోమం గహేత్వా కథేతి, పరో ఆచరియవాదం. ఆచరియవాదో సుత్తానులోమే ఓతారేతబ్బో. సచే ఓతరతి సమేతి, గహేతబ్బో. నో చే, న గహేతబ్బో. సుత్తానులోమేయేవ ఠాతబ్బం.

అథాయం సుత్తానులోమం గహేత్వా కథేతి, పరో అత్తనోమతిం. అత్తనోమతి సుత్తానులోమే ఓతారేతబ్బా. సచే ఓతరతి సమేతి, గహేతబ్బా. నో చే, న గహేతబ్బా. సుత్తానులోమేయేవ ఠాతబ్బం.

అథ పనాయం ఆచరియవాదం గహేత్వా కథేతి, పరో సుత్తం. సుత్తం ఆచరియవాదే ఓతారేతబ్బం. సచే ఓతరతి సమేతి, గహేతబ్బం. ఇతరం గారయ్హసుత్తం న గహేతబ్బం. ఆచరియవాదేయేవ ఠాతబ్బం.

అథాయం ఆచరియవాదం గహేత్వా కథేతి, పరో సుత్తానులోమం. సుత్తానులోమం ఆచరియవాదే ఓతారేతబ్బం. ఓతరన్తం సమేన్తమేవ గహేతబ్బం, ఇతరం న గహేతబ్బం. ఆచరియవాదేయేవ ఠాతబ్బం.

అథాయం ఆచరియవాదం గహేత్వా కథేతి, పరో అత్తనోమతిం. అత్తనోమతి ఆచరియవాదే ఓతారేతబ్బా. సచే ఓతరతి సమేతి, గహేతబ్బా. నో చే, న గహేతబ్బా. ఆచరియవాదేయేవ ఠాతబ్బం.

అథ పనాయం అత్తనోమతిం గహేత్వా కథేతి, పరో సుత్తం. సుత్తం అత్తనోమతియం ఓతారేతబ్బం. సచే ఓతరతి సమేతి, గహేతబ్బం. ఇతరం గారయ్హసుత్తం న గహేతబ్బం. అత్తనోమతియమేవ ఠాతబ్బం.

అథాయం అత్తనోమతిం గహేత్వా కథేతి, పరో సుత్తానులోమం. సుత్తానులోమం అత్తనోమతియం ఓతారేతబ్బం. ఓతరన్తం సమేన్తమేవ గహేతబ్బం, ఇతరం న గహేతబ్బం. అత్తనోమతియమేవ ఠాతబ్బం.

అథాయం అత్తనోమతిం గహేత్వా కథేతి, పరో ఆచరియవాదం. ఆచరియవాదో అత్తనోమతియం ఓతారేతబ్బో. సచే ఓతరతి సమేతి, గహేతబ్బో; ఇతరో గారయ్హాచరియవాదో న గహేతబ్బో. అత్తనోమతియమేవ ఠాతబ్బం. అత్తనో గహణమేవ బలియం కాతబ్బం. సబ్బట్ఠానేసు చ ఖేపో వా గరహో వా న కాతబ్బోతి.

అథ పనాయం "కప్పియ"న్తి గహేత్వా కథేతి, పరో "అకప్పియ"న్తి. సుత్తే చ సుత్తానులోమే చ ఓతారేతబ్బం. సచే కప్పియం హోతి, కప్పియే ఠాతబ్బం. సచే అకప్పియం, అకప్పియే ఠాతబ్బం.

అథాయం తస్స కప్పియభావసాధకం సుత్తతో బహుం కారణఞ్చ వినిచ్ఛయఞ్చ దస్సేతి, పరో కారణం న విన్దతి. కప్పియేవ ఠాతబ్బం. అథ పరో తస్స అకప్పియభావసాధకం సుత్తతో బహుం కారణఞ్చ వినిచ్ఛయఞ్చ దస్సేతి, అనేన

అత్తనో గహణన్తి కత్వా దళ్హం ఆదాయ న ఠాతబ్బం. “సాధూ”తి సమ్పటిచ్ఛిత్వా అకప్పియేవ ఠాతబ్బం. అథ ద్విన్నమ్పి కారణచ్ఛాయా దిస్సతి, పటిక్ఖిత్తభావోయేవ సాధు, అకప్పియే ఠాతబ్బం. వినయఞ్హి పత్వా కప్పియాకప్పియవిచారణమాగమ్మ రున్ధితబ్బం, గాళ్హం కత్తబ్బం, సోతం పచ్ఛిన్దితబ్బం, గరుకభావేయేవ ఠాతబ్బం.

అథ పనాయం “అకప్పియ”న్తి గహేత్వా కథేతి, పరో “కప్పియ”న్తి. సుత్తే చ సుత్తానులోమే చ ఓతారేతబ్బం. సచే కప్పియం హోతి, కప్పియే ఠాతబ్బం. సచే అకప్పియం, అకప్పియే ఠాతబ్బం.

అథాయం బహూహి సుత్తవినిచ్ఛయకారణేహి అకప్పియభావం దస్సేతి, పరో కారణం న విన్దతి, అకప్పియే ఠాతబ్బం. అథ పరో బహూహి సుత్తవినిచ్ఛయకారణేహి కప్పియభావం దస్సేతి, అయం కారణం న విన్దతి, కప్పియే ఠాతబ్బం. అథ ద్విన్నమ్పి కారణచ్ఛాయా దిస్సతి, అత్తనో గహణం న విస్సజ్జేతబ్బం. యథా చాయం కప్పియాకప్పియే అకప్పియకప్పియే చ వినిచ్ఛయో వుత్తో; ఏవం అనాపత్తిఆపత్తివాదే ఆపత్తానాపత్తివాదే చ, లహుకగరుకాపత్తివాదే గరుకలహుకాపత్తివాదే చాపి వినిచ్ఛయో వేదితబ్బో. నామమత్తంయేవ హి ఏత్థ నానం, యోజనానయే నానం నత్థి, తస్మా న విత్థారితం.

ఏవం కప్పియాకప్పియాదివినిచ్ఛయే ఉప్పన్నే యో సుత్త-సుత్తానులోమఆచరియవాదఅత్తనోమతీసు అతిరేకకారణం లభతి, తస్స వాదే ఠాతబ్బం. సబ్బసో పన కారణం వినిచ్ఛయం అలభన్తేన సుత్తం న జహితబ్బం, సుత్తస్మింయేవ ఠాతబ్బన్తి. ఏవం తస్మిం సిక్ఖాపదే చ సిక్ఖాపదవిభఙ్గే చ సకలే చ వినయవినిచ్ఛయే కోసల్లం పత్థయన్తేన అయం చతుబ్బిధో వినయో జానితబ్బో.

ఇమఞ్చ పన చతుబ్బిధం వినయం ఞత్వాపి వినయధరేన పుగ్గలేన తిలక్ఖణసమన్నాగతేన భవితబ్బం. **తీణి** హి **వినయధరస్స లక్ఖణాని** ఇచ్ఛితబ్బాని. కతమాని తీణి? “సుత్తఞ్చస్స స్వాగతం హోతి సుప్పవత్తి సువినిచ్ఛితం సుత్తతో అనుబ్యఞ్జనతో”తి ఇదమేకం లక్ఖణం. “వినయే ఖో పన ఠితో హోతి అసంహీరో”తి ఇదం దుతియం. “ఆచరియపరమ్పరా ఖో పనస్స సుగ్గహితా హోతి సుమనసికతా సూపధారితా”తి ఇదం తతియం.

తత్థ **సుత్తం** నామ సకలం వినయపిటకం. తఞ్చస్స **స్వాగతం హోతీ**తి సుట్ఠు ఆగతం. **సుప్పవత్తీ**తి సుట్ఠు పవత్తం పగుణం వాచుగ్గతం సువినిచ్ఛితం. **సుత్తతో అనుబ్యఞ్జనతో**తి పాళితో చ పరిపుచ్ఛతో చ అట్ఠకథాతో చ సువినిచ్ఛితం హోతి, కఙ్ఖచ్ఛేదం కత్వా ఉగ్గహితం.

వినయే ఖో పన ఠితో హోతీతి వినయే లజ్జీభావేన పతిట్ఠితో హోతి. అలజ్జీ హి బహుస్సుతోపి సమానో లాభగరుతాయ తన్తిం విసంవాదేత్వా ఉద్ధమ్మం ఉబ్బినయం సత్థుసాసనం దీపేత్వా సాసనే మహన్తం ఉపద్దవం కరోతి. సఙ్ఘభేదమ్పి సఙ్ఘరాజిమ్పి ఉప్పాదేతి. లజ్జీ పన కుక్కుచ్చకో సిక్ఖాకామో జీవితహేతుపి తన్తిం అవిసంవాదేత్వా ధమ్మమేవ వినయమేవ చ దీపేతి, సత్థుసాసనం గరుం కత్వా ఠపేతి. తథా హి పుబ్బే మహాథేరా తిక్ఖత్తుం వాచం నిచ్ఛారేసుం – ‘‘**అనాగతే లజ్జీ రక్ఖిస్సతి, లజ్జీ రక్ఖిస్సతి, లజ్జీ రక్ఖిస్సతీ**’’తి. ఏవం యో లజ్జీ, సో వినయం అవిజహన్తో అవోక్కమన్తో లజ్జీభావేన వినయే ఠితో హోతి సుప్పతిట్ఠితోతి. **అసంహీరో**తి సంహీరో నామ యో పాళియం వా అట్ఠకథాయం వా హేట్ఠతో వా ఉపరితో వా పదపటిపాటియా వా పుచ్ఛియమానో విత్థునతి విప్ఫన్దతి సన్తిట్ఠితుం న సక్కోతి; యం యం పరేన వుచ్చతి తం తం అనుజానాతి; సకవాదం ఛడ్డేత్వా పరవాదం గణ్హాతి. యో పన పాళియం వా అట్ఠకథాయ వా హేట్ఠుపరియేన వా పదపటిపాటియా వా పుచ్ఛియమానో న విత్థునతి న విప్ఫన్దతి, ఏకేకలోమం సణ్డాసేన గణ్హన్తో వియ “ఏవం మయం

వదామ; ఏవం నో ఆచరియా వదన్తీ"తి విస్సజ్జేతి; యమ్హి పాళి చ పాళివినిచ్ఛయో చ సువణ్ణభాజనే పక్ఖిత్తసీహవసా వియ పరిక్ఖయం పరియాదానం అగచ్ఛన్తో తిట్ఠతి, అయం వుచ్చతి "అసంహీరో"తి.

ఆచరియపరమ్పరా ఖో పనస్స సుగ్గహితా హోతీతి థేరపరమ్పరా వంసపరమ్పరా చస్స సుఉ గహితా హోతి. **సుమనసికతా**తి సుట్ఠు మనసికతా; ఆవజ్జితమత్తే ఉజ్జలితపదీపో వియ హోతి. **సూపధారితా**తి సుట్ఠు ఉపధారితా పుబ్బాపరానుసన్ధితో అత్థతో కారణతో చ ఉపధారితా; అత్తనో మతిం పహాయ ఆచరియసుద్ధియా వత్తా హోతి "మయ్హం ఆచరియో అసుకాచరియస్స సన్తికే ఉగ్గణ్హి, సో అసుకస్సా"తి ఏవం సబ్బం ఆచరియపరమ్పరం థేరవాదఙ్గం ఆహరిత్వా యావ ఉపాలిత్థేరో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స సన్తికే ఉగ్గణ్హీతి పాపేత్వా ఠపేతి. తతోపి ఆహరిత్వా ఉపాలిత్థేరో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స సన్తికే ఉగ్గణ్హి, దాసకత్థేరో అత్తనో ఉపజ్ఝాయస్స ఉపాలిత్థేరస్స, సోణకత్థేరో అత్తనో ఉపజ్ఝాయస్స దాసకత్థేరస్స, సిగ్గవత్థేరో అత్తనో ఉపజ్ఝాయస్స సోణకత్థేరస్స, మోగ్గలిపుత్తతిస్సత్థేరో అత్తనో ఉపజ్ఝాయస్స సిగ్గవత్థేరస్స చణ్డవజ్జిత్థేరస్స చాతి. ఏవం సబ్బం ఆచరియపరమ్పరం థేరవాదఙ్గం ఆహరిత్వా అత్తనో ఆచరియం పాపేత్వా ఠపేతి. ఏవం ఉగ్గహితా హి ఆచరియపరమ్పరా సుగ్గహితా హోతి. ఏవం అసక్కోన్తేన పన అవస్సం ద్వే తయో పరివట్టా ఉగ్గహేతబ్బా. సబ్బపచ్ఛిమేన హి నయేన యథా ఆచరియో చ ఆచరియాచరియో చ పాళిఞ్చ పరిపుచ్ఛఞ్చ వదన్తి, తథా ఞాతుం వట్టతి.

ఇమేహి చ పన తీహి లక్ఖణేహి సమన్నాగతేన వినయధరేన వత్థువినిచ్ఛయత్థం సన్నిపతితే సఙ్ఘే ఓతిణ్ణే వత్థుస్మిం చోదకేన చ చుదితకేన చ వుత్తే వత్తబ్బే సహసా అవినిచ్ఛినిత్వావ **ఛ ఠానాని** ఓలోకేతబ్బాని. కతమాని ఛ? వత్థు ఓలోకేతబ్బం, మాతికా ఓలోకేతబ్బా, పదభాజనీయం ఓలోకేతబ్బం, తికపరిచ్ఛేదో ఓలోకేతబ్బో, అన్తరాపత్తి ఓలోకేతబ్బా, అనాపత్తి ఓలోకేతబ్బాతి.

వత్థుం ఓలోకేన్తోపి హి "తిణేన వా పణ్ణేన వా పటిచ్ఛాదేత్వా ఆగన్తబ్బం, న త్వేవ నగ్గేన ఆగన్తబ్బం; యో ఆగచ్ఛేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి (పారా॰ ౫౧౭) ఏవం ఏకచ్చం ఆపత్తిం పస్సతి. సో తం సుత్తం ఆనేత్వా తం అధికరణం వూపసమేస్సతి.

మాతికం ఓలోకేన్తోపి "సమ్పజానముసావాదే పాచిత్తియ"న్తిఆదినా (పాచి॰ ౨) నయేన పఞ్చన్నం ఆపత్తీనం అఞ్ఞతరం ఆపత్తిం పస్సతి, సో తం సుత్తం ఆనేత్వా తం అధికరణం వూపసమేస్సతి.

పదభాజనీయం ఓలోకేన్తోపి "అక్ఖయితే సరీరే మేథునం ధమ్మం పటిసేవతి, ఆపత్తి పారాజికస్స. యేభుయ్యేన ఖయితే సరీరే మేథునం ధమ్మం పటిసేవతి, ఆపత్తి థుల్లచ్చయస్సా"తిఆదినా (పారా॰ ౫౯ ఆదయో, అత్థతో సమానం) నయేన సత్తన్నం ఆపత్తీనం అఞ్ఞతరం ఆపత్తిం పస్సతి, సో పదభాజనీయతో సుత్తం ఆనేత్వా తం అధికరణం వూపసమేస్సతి.

తికపరిచ్ఛేదం ఓలోకేన్తోపి తికసఙ్ఘాదిసేసం వా తికపాచిత్తియం వా తికదుక్కటం వా అఞ్ఞతరం వా ఆపత్తిం తికపరిచ్ఛేదే పస్సతి, సో తతో సుత్తం ఆనేత్వా తం అధికరణం వూపసమేస్సతి.

అన్తరాపత్తిం ఓలోకేన్తోపి "పటిలాతం ఉక్ఖిపతి, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి (పాచి॰ ౩౫౫) ఏవం యా సిక్ఖాపదన్తరేసు అన్తరాపత్తి హోతి తం పస్సతి, సో తం సుత్తం ఆనేత్వా తం అధికరణం వూపసమేస్సతి.

అనాపత్తిం ఓలోకేన్తోపి “అనాపత్తి భిక్ఖు అసాదియన్తస్స, అథేయ్యచిత్తస్స, న మరణాధిప్పాయస్స, అనుల్లపనాధిప్పాయస్స, న మోచనాధిప్పాయస్స, అసఞ్చిచ్చ, అస్సతియా, అజానన్తస్సా”తి (పారా॰ ౭౨ ఆదయో) ఏవం తస్మిం తస్మిం సిక్ఖాపదే నిద్దిట్ఠం అనాపత్తిం పస్సతి, సో తం సుత్తం ఆనేత్వా తం అధికరణం వూపసమేస్సతి.

యో హి భిక్ఖు చతుబ్బిధవినయకోవిదో తిలక్ఖణసమ్పన్నో ఇమాని ఛ ఠానాని ఓలోకేత్వా అధికరణం వూపసమేస్సతి, తస్స వినిచ్ఛయో అప్పటివత్తియో, బుద్ధేన సయం నిసీదిత్వా వినిచ్ఛితసదిసో హోతి. తం చేవం వినిచ్ఛయకుసలం భిక్ఖుం కోచి కతసిక్ఖాపదవీతిక్కమో భిక్ఖు ఉపసఙ్కమిత్వా అత్తనో కుక్కుచ్చం పుచ్ఛేయ్య; తేన సాధుకం సల్లక్ఖేత్వా సచే అనాపత్తి హోతి, “అనాపత్తీ”తి వత్తబ్బం. సచే పన ఆపత్తి హోతి, “ఆపత్తీ”తి వత్తబ్బం. సా దేసనాగామినీ చే, “దేసనాగామినీ”తి వత్తబ్బం. వుట్ఠానగామినీ చే, “వుట్ఠానగామినీ”తి వత్తబ్బం. అథస్స పారాజికచ్ఛాయా దిస్సతి, “పారాజికాపత్తీ”తి న తావ వత్తబ్బం. కస్మా? మేథునధమ్మవీతిక్కమో హి ఉత్తరిమనుస్సధమ్మవీతిక్కమో చ ఓళారికో. అదిన్నాదానమనుస్సవిగ్గహవీతిక్కమా పన సుఖుమా చిత్తలహుకా. తే సుఖుమేనేవ ఆపజ్జతి , సుఖుమేన రక్ఖతి, తస్మా విసేసేన తంవత్థుకం కుక్కుచ్చం పుచ్ఛియమానో “ఆపత్తీ”తి అవత్వా సచస్స ఆచరియో ధరతి, తతో తేన సో భిక్ఖు “అమ్హాకం ఆచరియం పుచ్ఛా”తి పేసేతబ్బో. సచే సో పున ఆగన్త్వా “తుమ్హాకం ఆచరియో సుత్తతో నయతో ఓలోకేత్వా ‘సతేకిచ్ఛో’తి మం ఆహా”తి వదతి, తతో అనేన సో “సాధు సుట్ఠు యం ఆచరియో భణతి తం కరోహీ”తి వత్తబ్బో. అథ పనస్స ఆచరియో నత్థి, సద్ధిం ఉగ్గహితత్థేరో పన అత్థి, తస్స సన్తికం పేసేతబ్బో – “అమ్హేహి సహ ఉగ్గహితత్థేరో గణపామోక్ఖో, తం గన్త్వా పుచ్ఛా”తి. తేనాపి “సతేకిచ్ఛో”తి వినిచ్ఛితే “సాధు సుట్ఠు తస్స వచనం కరోహీ”తి వత్తబ్బో. అథ సద్ధిం ఉగ్గహితత్థేరోపి నత్థి, అన్తేవాసికో పణ్డితో అత్థి, తస్స సన్తికం పేసేతబ్బో – “అసుకదహరం గన్త్వా పుచ్ఛా”తి. తేనాపి “సతేకిచ్ఛో”తి వినిచ్ఛితే “సాధు సుట్ఠు తస్స వచనం కరోహీ”తి వత్తబ్బో. అథ దహరస్సాపి పారాజికచ్ఛాయావ ఉపట్ఠాతి, తేనాపి “పారాజికోసీ”తి న వత్తబ్బో. దుల్లభో హి బుద్ధుప్పాదో, తతో దుల్లభతరా పబ్బజ్జా చ ఉపసమ్పదా చ. ఏవం పన వత్తబ్బో – “వివిత్తం ఓకాసం సమ్మజ్జిత్వా దివావిహారం నిసీదిత్వా సీలాని సోధేత్వా ద్వత్తింసాకారం తావ మనసి కరోహీ”తి. సచే తస్స అరోగం సీలం కమ్మట్ఠానం ఘటయతి, సఙ్ఖారా పాకటా హుత్వా ఉపట్ఠహన్తి, ఉపచారప్పనాప్పత్తం వియ చిత్తమ్పి ఏకగ్గం హోతి, దివసం అతిక్కన్తమ్పి న జానాతి. సో దివసాతిక్కమే ఉపట్ఠానం ఆగతో ఏవం వత్తబ్బో – “కీదిసా తే చిత్తప్పవత్తీ”తి. ఆరోచితాయ చిత్తప్పవత్తియా వత్తబ్బో – “పబ్బజ్జా నామ చిత్తవిసుద్ధత్థాయ, అప్పమత్తో సమణధమ్మం కరోహీ”తి.

యస్స పన సీలం భిన్నం హోతి, తస్స కమ్మట్ఠానం న ఘటయతి, పతోదాభితున్నం వియ చిత్తం వికమ్పతి, విప్పటిసారగ్గినా డయ్హతి, తత్తపాసాణే నిసిన్నో వియ తఙ్ఖణఞ్ఞేవ వుట్ఠాతి. సో ఆగతో “కా తే చిత్తప్పవత్తీ”తి పుచ్ఛితబ్బో. ఆరోచితాయ చిత్తప్పవత్తియా “నత్థి లోకే రహో నామ పాపకమ్మం పకుబ్బతో. సబ్బపఠమఞ్హి పాపం కరోన్తో అత్తనా జానాతి, అథస్స ఆరక్ఖదేవతా పరచిత్తవిదూ సమణబ్రాహ్మణా అఞ్ఞా చ దేవతా జానన్తి, త్వంయేవ దాని తవ సోత్థిం పరియేసాహీ”తి వత్తబ్బో.

నిట్ఠితా చతుబ్బిధవినయకథా

వినయధరస్స చ లక్ఖణాదికథా.

భిక్ఖుపదభాజనీయవణ్ణనా

ఇదాని సిక్ఖాపదవిభఙ్గస్స అత్థం వణ్ణయిస్సామ. యం వుత్తం **యో పనాతి యో యాదిసో**తిఆది. ఏత్థ **యో పనాతి** విభజితబ్బపదం; **యో యాదిసో**తిఆదీని తస్స విభజనపదాని. ఏత్థ చ యస్మా **పనాతి** నిపాతమత్తం; **యోతి** అత్థపదం; తఞ్చ అనియమేన పుగ్గలం దీపేతి, తస్మా తస్స అత్థం దస్సేన్తో అనియమేన పుగ్గలదీపకం యో సద్దమేవ ఆహ. తస్మా ఏత్థ ఏవమత్థో వేదితబ్బో – **యో పనాతి** యో యోకోచీతి వుత్తం హోతి. యస్మా పన యో యోకోచి నామ, సో అవస్సం లిఙ్గ-యుత్త-జాతి-నామ-గోత్త-సీల-విహార-గోచరవయేసు ఏకేనాకారేన పఞ్ఞాయతి, తస్మా తం తథా ఞాపేతుం తం పభేదం పకాసేన్తో ''**యాదిసో**''తిఆదిమాహ. తత్థ **యాదిసోతి** లిఙ్గవసేన యాదిసో వా తాదిసో వా హోతు; దీఘో వా రస్సో వా కాళో వా ఓదాతో వా మఙ్గురచ్ఛవి వా కిసో వా థూలో వాతి అత్థో. **యథాయుత్తో**తి యోగవసేన యేన వా తేన వా యుత్తో హోతు; నవకమ్మయుత్తో వా ఉద్దేసయుత్తో వా వాసధురయుత్తో వాతి అత్థో. **యథాజచ్చో**తి జాతివసేన యంజచ్చో వా తంజచ్చో వా హోతు; ఖత్తియో వా బ్రాహ్మణో వా వేస్సో వా సుద్దో వాతి అత్థో. **యథానామో**తి నామవసేన యథానామో వా తథానామో వా హోతు; బుద్ధరక్ఖితో వా ధమ్మరక్ఖితో వా సఙ్ఘరక్ఖితో వాతి అత్థో. **యథాగోత్తో**తి గోత్తవసేన యథాగోత్తో వా తథాగోత్తో వా యేన వా తేన వా గోత్తేన హోతు; కచ్చాయనో వా వాసిట్ఠో వా కోసియో వాతి అత్థో. **యథాసీలో**తి సీలేసు యథాసీలో వా తథాసీలో వా హోతు; నవకమ్మసీలో వా ఉద్దేససీలో వా వాసధురసీలో వాతి అత్థో. **యథావిహారీ**తి విహారేసుపి యథావిహారీ వా తథావిహారీ వా హోతు; నవకమ్మవిహారీ వా ఉద్దేసవిహారీ వా వాసధురవిహారీ వాతి అత్థో. **యథాగోచరో**తి గోచరేసుపి యథాగోచరో వా తథాగోచరో వా హోతు; నవకమ్మగోచరో వా ఉద్దేసగోచరో వా వాసధురగోచరో వాతి అత్థో. **థేరో వాతి** ఆదీసు వయోవుడ్ఢాదీసు యో వా సో వా హోతు; పరిపుణ్ణదసవస్సతాయ థేరో వా ఊనపఞ్చవస్సతాయ నవో వా అతిరేకపఞ్చవస్సతాయ మజ్ఝిమో వాతి అత్థో. అథ ఖో సబ్బోవ ఇమస్మిం అత్థే ఏసో వుచ్చతి "యో పనా"తి.

భిక్ఖునిద్దేసే భిక్ఖతీతి **భిక్ఖకో;** లభన్తో వా అలభన్తో వా అరియాయ యాచనాయ యాచతీతి అత్థో. బుద్ధాదీహి అజ్ఝుపగతం భిక్ఖాచరియం అజ్ఝుపగతత్తా **భిక్ఖాచరియం అజ్ఝుపగతో** నామ. యో హి కోచి అప్పం వా మహన్తం వా భోగక్ఖన్ధం పహాయ అగారస్మా అనగారియం పబ్బజితో, సో కసిగోరక్ఖాదీహి జీవికకప్పనం హిత్వా లిఙ్గసమ్పటిచ్ఛనేనేవ **భిక్ఖాచరియం అజ్ఝుపగతోతి భిక్ఖు**. పరపటిబద్ధజీవికత్తా వా విహారమజ్ఝే కాజభత్తం భుఞ్జమానోపి **భిక్ఖాచరియం అజ్ఝుపగతోతి భిక్ఖు;** పిణ్డియాలోపభోజనం నిస్సాయ పబ్బజ్జాయ ఉస్సాహజాతత్తా వా **భిక్ఖాచరియం అజ్ఝుపగతోతి భిక్ఖు**. అగ్ఘఫస్సవణ్ణభేదేన భిన్నం పటం ధారేతీతి **భిన్నపటధరో**. తత్థ సత్థకచ్ఛేదనేన అగ్ఘభేదో వేదితబ్బో. సహస్సగ్ఘనకోపి హి పటో సత్థకేన ఖణ్డాఖణ్డికం ఛిన్నో భిన్నగ్ఘో హోతి. పురిమగ్ఘతో ఉపడ్ఢమ్పి న అగ్ఘతి. సుత్తసంసిబ్బనేన ఫస్సభేదో వేదితబ్బో. సుఖసమ్ఫస్సోపి హి పటో సుత్తేహి సంసిబ్బితో భిన్నఫస్సో హోతి. ఖరసమ్ఫస్సతం పాపుణాతి. సూచిమలాదీహి వణ్ణభేదో వేదితబ్బో. సుపరిసుద్ధోపి హి పటో సూచికమ్మతో పట్ఠాయ సూచిమలేన, హత్థసేదమలజల్లికాహి, అవసానే రజనకప్పకరణేహి చ భిన్నవణ్ణో హోతి; పకతివణ్ణం విజహతి. ఏవం తీహాకారేహి భిన్నపటధారణతో **భిన్నపటధరోతి భిక్ఖు**. గిహివత్థవిసభాగానం వా కాసావానం ధారణమత్తేనేవ **భిన్నపటధరోతి భిక్ఖు**.

సమఞ్ఞాయాతి పఞ్ఞత్తియా వోహారేనాతి అత్థో. సమఞ్ఞాయ ఏవ హి ఏకచ్చో "భిక్ఖూ"తి పఞ్ఞాయతి. తథా హి నిమన్తనాదిమ్హి భిక్ఖూసు గణియమానేసు సామణేరేపి గహేత్వా "సతం భిక్ఖూ సహస్సం భిక్ఖూ"తి వదన్తి. **పటిఞ్ఞాయాతి** అత్తనో పటిజాననేన పటిఞ్ఞాయపి హి ఏకచ్చో "భిక్ఖూ"తి పఞ్ఞాయతి. తస్స "కో ఏత్థాతి? అహం, ఆవుసో, భిక్ఖూ"తి (అం॰ ని॰ ౧౦.౯౬) ఏవమాదీసు సమ్భవో దట్ఠబ్బో . అయం పన ఆనన్దత్థేరేన వుత్తా ధమ్మికా పటిఞ్ఞా. రత్తిభాగే పన దుస్సీలాపి పటిపథం ఆగచ్ఛన్తా "కో ఏత్థా"తి వుత్తే అధమ్మికాయ పటిఞ్ఞాయ అభూతాయ "మయం భిక్ఖూ"తి వదన్తి.

ఏహి భిక్ఖూతి ఏహి భిక్ఖు నామ భగవతో "ఏహి భిక్ఖూ"తి వచనమత్తేన భిక్ఖుభావం ఏహిభిక్ఖూపసమ్పదం పత్తో. భగవా హి ఏహిభిక్ఖుభావాయ ఉపనిస్సయసమ్పన్నం పుగ్గలం దిస్వా రత్తపంసుకూలన్తరతో సువణ్ణవణ్ణం దక్ఖిణహత్థం నీహరిత్వా బ్రహ్మఘోసం నిచ్ఛారేన్తో "ఏహి, భిక్ఖు, చర బ్రహ్మచరియం సమ్మా దుక్ఖస్స అన్తకిరియాయా"తి వదతి. తస్స సహేవ భగవతో వచనేన గిహిలిఙ్గం అన్తరధాయతి, పబ్బజ్జా చ ఉపసమ్పదా చ రుహతి. భణ్డు కాసాయవసనో హోతి. ఏకం నివాసేత్వా ఏకం పారుపిత్వా ఏకం అంసే ఠపేత్వా వామంసకూటే ఆసత్తనీలుప్పలవణ్ణమత్తికాపత్తో –

> "తిచీవరఞ్చ పత్తో చ, వాసి సూచి చ బన్ధనం;
> పరిస్సావనేన అట్ఠేతే, యుత్తయోగస్స భిక్ఖునో"తి.

ఏవం వుత్తేహి అట్ఠహి పరిక్ఖారేహి సరీరే పటిముక్కేహియేవ సట్ఠివస్సికత్థేరో వియ ఇరియాపథసమ్పన్నో బుద్ధాచరియకో బుద్ధుపజ్ఝాయకో సమ్మాసమ్బుద్ధం వన్దమానోయేవ తిట్ఠతి. భగవా హి పఠమబోధియం ఏకస్మిం కాలే ఏహిభిక్ఖూపసమ్పదాయ ఏవ ఉపసమ్పాదేతి. ఏవం ఉపసమ్పన్నాని చ సహస్సుపరి ఏకచత్తాలీసుత్తరాని తీణి భిక్ఖుసతాని అహేసుం; సేయ్యథిదం – పఞ్చ పఞ్చవగ్గియత్థేరా, యసో కులపుత్తో, తస్స పరివారా చతుపణ్ణాస సహాయకా, తింస భద్దవగ్గియా, సహస్సపురాణజటిలా, సద్ధిం ద్వీహి అగ్గసావకేహి అడ్ఢతేయ్యసతా పరిబ్బాజకా, ఏకో అఙ్గులిమాలత్థేరోతి. వుత్తఞ్హేతం **అట్ఠకథాయం** –

> "తీణి సతం సహస్సఞ్చ, చత్తాలీసం పునాపరే;
> ఏకో చ థేరో సప్పఞ్ఞో, సబ్బే తే ఏహిభిక్ఖుకా"తి.

న కేవలఞ్చ ఏతే ఏవ, అఞ్ఞేపి బహూ సన్తి. సేయ్యథిదం – తిసతపరివారో సేలో బ్రాహ్మణో, సహస్సపరివారో మహాకప్పినో, దససహస్సా కపిలవత్థువాసినో కులపుత్తా, సోళససహస్సా పారాయనికబ్రాహ్మణాతి ఏవమాదయో. తే పన వినయపిటకే పాళియం న నిద్దిట్ఠత్తా న వుత్తా. ఇమే తత్థ నిద్దిట్ఠత్తా వుత్తాతి.

> "సత్తవీస సహస్సాని, తీణియేవ సతాని చ;
> ఏతేపి సబ్బే సఙ్ఖాతా, సబ్బే తే ఏహిభిక్ఖుకా"తి.

తీహి సరణగమనేహి ఉపసమ్పన్నోతి "బుద్ధం సరణం గచ్ఛామీ"తిఆదినా నయేన తిక్ఖత్తుం వాచం భిన్దిత్వా వుత్తేహి తీహి సరణగమనేహి ఉపసమ్పన్నో. అయఞ్హి ఉపసమ్పదా నామ అట్ఠవిధా – ఏహిభిక్ఖూపసమ్పదా, సరణగమనూపసమ్పదా, ఓవాదపటిగ్గహణూపసమ్పదా, పఞ్హాబ్యాకరణూపసమ్పదా, గరుధమ్మపటిగ్గహణూపసమ్పదా, దూతేనూపసమ్పదా, అట్ఠవాచికూపసమ్పదా, ఞత్తిచతుత్థకమ్మూపసమ్పదాతి. తత్థ ఏహిభిక్ఖూపసమ్పదా, సరణగమనూపసమ్పదా చ వుత్తా ఏవ.

ఓవాదపటిగ్గహణూపసమ్పదా నామ "తస్మాతిహ తే, కస్సప, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – 'తిబ్బం మే హిరోత్తప్పం పచ్చుపట్ఠితం భవిస్సతి థేరేసు నవేసు మజ్ఝిమేసు చా'తి. ఏవఞ్హి తే, కస్సప, సిక్ఖితబ్బం. తస్మాతిహ తే, కస్సప, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – 'యం కిఞ్చి ధమ్మం సోస్సామి కుసలూపసంహితం, సబ్బం తం అట్ఠిం కత్వా మనసి కత్వా సబ్బచేతసా సమన్నాహరిత్వా ఓహితసోతో ధమ్మం సోస్సామీ'తి. ఏవం హి తే, కస్సప, సిక్ఖితబ్బం. తస్మాతిహ తే, కస్సప, ఏవం

సిక్ఖితబ్బం – ‘సాతసహగతా చ మే కాయగతాసతి న విజహిస్సతీ’తి. ఏవఞ్హి తే, కస్సప, సిక్ఖితబ్బ”న్తి (సం॰ ని॰ ౨.౧౫౪) ఇమినా ఓవాదపటిగ్గహణేన మహాకస్సపత్థేరస్స అనుఞ్ఞాతఉపసమ్పదా.

పఞ్హాబ్యాకరణూపసమ్పదా నామ సోపాకస్స అనుఞ్ఞాతఉపసమ్పదా. భగవా కిర పుబ్బారామే అనుచఙ్కమన్తం సోపాకసామణేరం “‘ఉద్ధుమాతకసఞ్ఞా’తి వా, సోపాక, ‘రూపసఞ్ఞా’తి వా ఇమే ధమ్మా నానత్థా నానాబ్యఞ్జనా , ఉదాహు ఏకత్థా, బ్యఞ్జనమేవ నాన”న్తి దస అసుభనిస్సితే పఞ్హే పుచ్ఛి. సో తే బ్యాకాసి. భగవా తస్స సాధుకారం దత్వా “కతివస్సోసి త్వం, సోపాకా”తి పుచ్ఛి. “సత్తవస్సోహం, భగవా”తి. “సోపాక, త్వం మమ సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణేన సద్ధిం సంసన్దిత్వా పఞ్హే బ్యాకాసీ”తి ఆరద్ధచిత్తో ఉపసమ్పదం అనుజాని. అయం పఞ్హాబ్యాకరణూపసమ్పదా.

గరుధమ్మపటిగ్గహణూపసమ్పదా నామ మహాపజాపతియా అట్ఠగరుధమ్మస్స పటిగ్గహణేన అనుఞ్ఞాతఉపసమ్పదా.

దూతేనూపసమ్పదా నామ అడ్ఢకాసియా గణికాయ అనుఞ్ఞాతఉపసమ్పదా.

అట్ఠవాచికూపసమ్పదా నామ భిక్ఖునియా భిక్ఖునిసఙ్ఘతో ఞత్తిచతుత్థేన భిక్ఖుసఙ్ఘతో ఞత్తిచతుత్థేనాతి ఇమేహి ద్వీహి కమ్మేహి ఉపసమ్పదా.

ఞత్తిచతుత్థకమ్మూపసమ్పదా నామ భిక్ఖూనం ఏతరహి ఉపసమ్పదా. ఇమాసు అట్ఠసు ఉపసమ్పదాసు “యా సా, భిక్ఖవే, మయా తీహి సరణగమనేహి ఉపసమ్పదా అనుఞ్ఞాతా, తం అజ్జతగ్గే పటిక్ఖిపామి. అనుజానామి, భిక్ఖవే, ఞత్తిచతుత్థేన కమ్మేన ఉపసమ్పాదేతు”న్తి (మహావ॰ ౬౯) ఏవం అనుఞ్ఞాతాయ ఇమాయ ఉపసమ్పదాయ ఉపసమ్పన్నోతి వుత్తం హోతి.

భద్రోతి అపాపకో. కల్యాణపుథుజ్జనాదయో హి యావ అరహా, తావ భద్రేన సీలేన సమాధినా పఞ్ఞాయ విముత్తియా విముత్తిఞాణదస్సనేన చ సమన్నాగతత్తా “భద్రో భిక్ఖూ”తి సఙ్ఖ్యం గచ్ఛన్తి. **సారో**తి తేహియేవ సీలసారాదీహి సమన్నాగతత్తా నీలసమన్నాగమేన నీలో పటో వియ “సారో భిక్ఖూ”తి వేదితబ్బో. విగతకిలేసఫేగ్గుభావతో వా ఖీణాసవోవ “సారో”తి వేదితబ్బో. **సేఖో**తి పుథుజ్జనకల్యాణకేన సద్ధిం సత్త అరియా తిస్సో సిక్ఖా సిక్ఖన్తీతి సేఖా. తేసు యో కోచి “సేఖో భిక్ఖూ”తి వేదితబ్బో. న సిక్ఖతీతి **అసేఖో**. సేక్ఖధమ్మే అతిక్కమ్మ అగ్గఫలే ఠితో, తతో ఉత్తరి సిక్ఖితబ్బాభావతో ఖీణాసవో “అసేఖో”తి వుచ్చతి. **సమగ్గేన సఙ్ఘేనా**తి సబ్బన్తిమేన పరియాయేన పఞ్చవగ్గకరణీయే కమ్మే యావతికా భిక్ఖూ కమ్మప్పత్తా, తేసం ఆగతత్తా ఛన్దారహానం ఛన్దస్స ఆహటత్తా, సమ్ముఖీభూతానఞ్చ అప్పటిక్కోసనతో ఏకస్మిం కమ్మే సమగ్గభావం ఉపగతేన. **ఞత్తిచతుత్థేనా**తి తీహి అనుస్సావనాహి ఏకాయ చ ఞత్తియా కాతబ్బేన. **కమ్మేనా**తి ధమ్మికేన వినయకమ్మేన. **అకుప్పేనా**తి వత్థు-ఞత్తి-అనుస్సావన-సీమా-పరిససమ్పత్తిసమ్పన్నత్తా అకోపేతబ్బతం అప్పటిక్కోసితబ్బతఞ్చ ఉపగతేన. **ఠానారహేనా**తి కారణారహేన సత్థుసాసనారహేన. **ఉపసమ్పన్నో** నామ ఉపరిభావం సమాపన్నో, పత్తోతి అత్థో. భిక్ఖుభావో హి ఉపరిభావో, తఞ్చేస యథావుత్తేన కమ్మేన సమాపన్నత్తా “ఉపసమ్పన్నో”తి వుచ్చతి. ఏత్థ చ ఞత్తిచతుత్థకమ్మం ఏకమేవ ఆగతం. ఇమస్మిం పన ఠానే ఠత్వా చత్తారి సఙ్ఘకమ్మాని నీహరిత్వా విత్థారతో కథేతబ్బానీతి సబ్బఅట్ఠకథాసు వుత్తం. తాని చ “అపలోకనకమ్మం ఞత్తికమ్మం ఞత్తిదుతియకమ్మం ఞత్తిచతుత్థకమ్మ”న్తి పటిపాటియా ఠపేత్వా విత్థారేన ఖన్ధకతో పరివారావసానే కమ్మవిభఙ్గతో చ పాళిం ఆహరిత్వా కథితాని. తాని మయం **పరివారావసానే కమ్మవిభఙ్గే**యేవ

వణ్ణయిస్సామ. ఏవఞ్హి సతి పఠమపారాజికవణ్ణనా చ న భారియా భవిస్సతి; యథారితాయ చ పాళియా వణ్ణనా సువిఞ్ఞేయ్యా భవిస్సతి. తాని చ ఠానాని అసుఞ్ఞాని భవిస్సన్తి; తస్మా అనుపదవణ్ణనమేవ కరోమ.

తత్రాతి తేసు "భిక్ఖకో"తిఆదినా నయేన వుత్తేసు భిక్ఖూసు. **య్వాయం భిక్ఖూతి** యో అయం భిక్ఖు. **సమగ్గేన సఙ్ఘేన... పే.... ఉపసమ్పన్నోతి** అట్ఠసు ఉపసమ్పదాసు ఞత్తిచతుత్థేనేవ కమ్మేన ఉపసమ్పన్నో. **అయం ఇమస్మిం అత్థే అధిప్పేతో భిక్ఖూతి** అయం ఇమస్మిం "మేథునం ధమ్మం పటిసేవిత్వా పారాజికో హోతీ"తి అత్థే "భిక్ఖూ"తి అధిప్పేతో. ఇతరే పన "భిక్ఖకో"తి ఆదయో అత్థుద్ధారవసేన వుత్తా. తేసు చ "భిక్ఖకో"తి ఆదయో నిరుత్తివసేన వుత్తా, "సమఞ్ఞాయ భిక్ఖు, పటిఞ్ఞాయ భిక్ఖూ"తి ఇమే ద్వే అభిలాపవసేన వుత్తా, "ఏహి భిక్ఖూ"తి బుద్ధేన ఉపజ్ఝాయేన పటిలద్ధఉపసమ్పదావసేన వుత్తో. సరణగమనభిక్ఖు అనుప్పన్నాయ కమ్మవాచాయ ఉపసమ్పదావసేన వుత్తో, "భద్రో"తిఆదయో గుణవసేన వుత్తాతి వేదితబ్బా.

భిక్ఖుపదభాజనీయం నిట్ఠితం.

సిక్ఖాసాజీవపదభాజనీయవణ్ణనా

ఇదాని "**భిక్ఖూన**"న్తి ఇదం పదం విసేసత్థాభావతో అవిభజిత్వావ యం సిక్ఖఞ్చ సాజీవఞ్చ సమాపన్నత్తా భిక్ఖూనం సిక్ఖాసాజీవసమాపన్నో హోతి, తం దస్సేన్తో **సిక్ఖాతిఆదిమాహ**. తత్థ సిక్ఖితబ్బాతి **సిక్ఖా. తిస్సోతి** గణనపరిచ్ఛేదో . **అధిసీలసిక్ఖాతి** అధికం ఉత్తమం సీలన్తి అధిసీలం; అధిసీలఞ్చ తం సిక్ఖితబ్బతో సిక్ఖా చాతి అధిసీలసిక్ఖా. ఏస నయో అధిచిత్త-అధిపఞ్ఞాసిక్ఖాసు.

కతమం పనేత్థ సీలం, కతమం అధిసీలం, కతమం చిత్తం, కతమం అధిచిత్తం, కతమా పఞ్ఞా, కతమా అధిపఞ్ఞాతి? వుచ్చతే – పఞ్చఙ్గదసఙ్గసీలం తావ సీలమేవ. తఞ్హి బుద్ధే ఉప్పన్నేపి అనుప్పన్నేపి లోకే పవత్తతి. ఉప్పన్నే బుద్ధే తస్మిం సీలే బుద్ధాపి సావకాపి మహాజనం సమాదపేన్తి. అనుప్పన్నే బుద్ధే పచ్చేకబుద్ధా చ కమ్మవాదినో చ ధమ్మికా సమణబ్రాహ్మణా చక్కవత్తీ చ మహారాజానో మహాబోధిసత్తా చ సమాదపేన్తి. సామమ్పి పణ్డితా సమణబ్రాహ్మణా సమాదియన్తి. తే తం కుసలం ధమ్మం పరిపూరేత్వా దేవేసు చ మనుస్సేసు చ సమ్పత్తిం అనుభోన్తి. పాతిమోక్ఖసంవరసీలం పన "అధిసీల"న్తి వుచ్చతి, తఞ్హి సూరియో వియ పజ్జోతానం సినేరు వియ పబ్బతానం సబ్బలోకియసీలానం అధికఞ్చేవ ఉత్తమఞ్చ, బుద్ధుప్పాదేయేవ చ పవత్తతి, న వినా బుద్ధుప్పాదా. న హి తం పఞ్ఞత్తిం ఉద్ధరిత్వా అఞ్ఞో సత్తో ఠపేతుం సక్కోతి, బుద్ధాయేవ పన సబ్బసో కాయవచీద్వారఅజ్ఝాచారసోతం ఛిన్దిత్వా తస్స తస్స వీతిక్కమస్స అనుచ్ఛవికం తం సీలసంవరం పఞ్ఞపేన్తి. పాతిమోక్ఖసంవరతోపి చ మగ్గఫలసమ్పయుత్తమేవ సీలం అధిసీలం, తం పన ఇధ అనధిప్పేతం. న హి తం సమాపన్నో భిక్ఖు మేథునం ధమ్మం పటిసేవతి.

కామావచరాని పన అట్ఠ కుసలచిత్తాని, లోకియఅట్ఠసమాపత్తిచిత్తాని చ ఏకజ్ఝం కత్వా చిత్తమేవాతి వేదితబ్బాని. బుద్ధుప్పాదానుప్పాదే చస్స పవత్తి, సమాదపనం సమాదానఞ్చ సీలే వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బం. విపస్సనాపాదకం అట్ఠసమాపత్తిచిత్తం పన "అధిచిత్త"న్తి వుచ్చతి. తఞ్హి అధిసీలం వియ సీలానం సబ్బలోకియచిత్తానం అధికఞ్చేవ

ఉత్తమఞ్చ, బుద్ధుప్పాదేయేవ చ హోతి, న వినా బుద్ధుప్పాదా. తతోపి చ మగ్గఫలచిత్తమేవ అధిచిత్తం, తం పన ఇధ అనధిప్పేతం. న హి తం సమాపన్నో భిక్ఖు మేథునం ధమ్మం పటిసేవతి.

“అత్థి దిన్నం, అత్థి యిట్ఠ”న్తి (ధ॰ స॰ ౧౩౭౧; విభ॰ ౭౯౩; మ॰ ని॰ ౩.౯౨) -ఆదినయప్పవత్తం పన కమ్మస్సకతఞాణం పఞ్ఞా, సా హి బుద్ధే ఉప్పన్నేపి అనుప్పన్నేపి లోకే పవత్తతి. ఉప్పన్నే బుద్ధే తస్సా పఞ్ఞాయ బుద్ధాపి బుద్ధసావకాపి మహాజనం సమాదపేన్తి. అనుప్పన్నే బుద్ధే పచ్చేకబుద్ధా చ కమ్మవాదినో చ ధమ్మికా సమణబ్రాహ్మణా చక్కవత్తీ చ మహారాజానో మహాబోధిసత్తా చ సమాదపేన్తి. సామమ్పి పణ్డితా సత్తా సమాదియన్తి. తథా హి అఙ్కురో దసవస్ససహస్సాని మహాదానం అదాసి. వేలామో, వేస్సన్తరో, అఞ్ఞే చ బహూ పణ్డితమనుస్సా మహాదానాని అదంసు. తే తం కుసలం ధమ్మం పరిపూరేత్వా దేవేసు చ మనుస్సేసు చ సమ్పత్తిం అనుభవింసు. తిలక్ఖణాకారపరిచ్ఛేదకం పన విపస్సనాఞాణం “అధిపఞ్ఞా”తి వుచ్చతి. సా హి అధిసీల-అధిచిత్తాని వియ సీలచిత్తానం సబ్బలోకియపఞ్ఞానం అధికా చేవ ఉత్తమా చ, న చ వినా బుద్ధుప్పాదా లోకే పవత్తతి. తతోపి చ మగ్గఫలపఞ్ఞావ అధిపఞ్ఞా, సా పన ఇధ అనధిప్పేతా. న హి తం సమాపన్నో భిక్ఖు మేథునం ధమ్మం పటిసేవతీతి.

తత్రాతి తాసు తీసు సిక్ఖాసు. **యాయం అధిసీలసిక్ఖాతి** యా అయం పాతిమోక్ఖసీలసఙ్ఖాతా అధిసీలసిక్ఖా. **ఏతం సాజీవం నామాతి** ఏతం సబ్బమ్పి భగవతా వినయే ఠపితం సిక్ఖాపదం, యస్మా ఏత్థ నానాదేసజాతిగోత్తాదిభేదభిన్నా భిక్ఖూ సహ జీవన్తి ఏకజీవికా సభాగజీవికా సభాగవుత్తినో హోన్తి, తస్మా “సాజీవ”న్తి వుచ్చతి. **తస్మిం సిక్ఖతీతి** తం సిక్ఖాపదం చిత్తస్స అధికరణం కత్వా “యథాసిక్ఖాపదం ను ఖో సిక్ఖామి న సిక్ఖామీ”తి చిత్తేన ఓలోకేన్తో సిక్ఖతి. న కేవలఞ్చాయమేతస్మిం సాజీవసఙ్ఖాతే సిక్ఖాపదేయేవ సిక్ఖతి, సిక్ఖాయపి సిక్ఖతి, “ఏతం సాజీవం నామా”తి ఇమస్స పన అనన్తరస్స పదస్స వసేన “తస్మిం సిక్ఖతీ”తి వుత్తం. కిఞ్చాపి తం ఏవం వుత్తం, అథ ఖో అయమేత్థ అత్థో దట్ఠబ్బో – తస్సా చ సిక్ఖాయ సిక్ఖం పరిపూరేన్తో సిక్ఖతి, తస్మిఞ్చ సిక్ఖాపదే అవీతిక్కమన్తో సిక్ఖతీతి. **తేన వుచ్చతి సాజీవసమాపన్నోతి** ఇదమ్పి అనన్తరస్స సాజీవపదస్సేవ వసేన వుత్తం. యస్మా పన సో సిక్ఖమ్పి సమాపన్నో, తస్మా సిక్ఖాసమాపన్నోతిపి అత్థతో వేదితబ్బో. ఏవఞ్హి సతి “సిక్ఖాసాజీవసమాపన్నో”తి ఏతస్స పదస్స పదభాజనమ్పి పరిపుణ్ణం హోతి.

సిక్ఖాసాజీవపదభాజనీయం నిట్ఠితం.

సిక్ఖాపచ్చక్ఖానవిభఙ్గవణ్ణనా

సిక్ఖం అప్పచ్చక్ఖాయ దుబ్బల్యం అనావికత్వాతి సిక్ఖఞ్చ అప్పటిక్ఖిపిత్వా దుబ్బలభావఞ్చ అప్పకాసేత్వా. యస్మా చ దుబ్బల్యే ఆవికతేపి సిక్ఖా అప్పచ్చక్ఖాతావ హోతి, సిక్ఖాయ పన పచ్చక్ఖాతాయ దుబ్బల్యం ఆవికతమేవ హోతి. తస్మా “దుబ్బల్యం అనావికత్వా”తి ఇమినా పదేన న కోచి విసేసత్థో లబ్భతి. యథా పన “దిరత్తతిరత్తం సహసేయ్యం కప్పేయ్యా”తి వుత్తే దిరత్తవచనేన న కోచి విసేసత్థో లబ్భతి, కేవలం లోకవోహారవసేన బ్యఞ్జనసిలిట్ఠతాయ ముఖారూళ్హతాయ ఏతం వుత్తం. ఏవమిదమ్పి వోహారవసేన బ్యఞ్జనసిలిట్ఠతాయ ముఖారూళ్హతాయ వుత్తన్తి వేదితబ్బం.

యస్మా వా భగవా సాత్థం సబ్యఞ్జనం ధమ్మం దేసేతి, తస్మా “సిక్ఖం అప్పచ్చక్ఖాయా”తి ఇమినా అత్థం సమ్పాదేత్వా “దుబ్బల్యం అనావికత్వా”తి ఇమినా బ్యఞ్జనం సమ్పాదేతి. పరివారకపదవిరహితఞ్హి ఏకమేవ అత్థపదం వుచ్చమానం

పరివారవిరహితో రాజా వియ, వత్థాలఙ్కారవిరహితో వియ చ పురిసో న సోభతి; పరివారకేన పన అత్థానులోమేన సహాయపదేన సద్ధిం తం సోభతీతి.

యస్మా వా సిక్ఖాపచ్చక్ఖానస్స ఏకచ్చం దుబ్బల్యావికమ్మం అత్థో హోతి, తస్మా తం సన్ధాయ "సిక్ఖం అప్పచ్చక్ఖాయా"తిపదస్స అత్థం వివరన్తో "దుబ్బల్యం అనావికత్వా"తి ఆహ.

తత్థ సియా యస్మా న సబ్బం దుబ్బల్యావికమ్మం సిక్ఖాపచ్చక్ఖానం, తస్మా "దుబ్బల్యం అనావికత్వా"తి పఠమం వత్వా తస్స అత్థనియమనత్థం "సిక్ఖం అప్పచ్చక్ఖాయా"తి వత్తబ్బన్తి, తఞ్చ న; కస్మా? అత్థానుక్కమాభావతో. "సిక్ఖాసాజీవసమాపన్నో"తి హి వుత్తత్తా యం సిక్ఖం సమాపన్నో, తం అప్పచ్చక్ఖాయాతి వుచ్చమానో అనుక్కమేనేవ అత్థో వుత్తో హోతి, న అఞ్ఞథా. తస్మా ఇదమేవ పఠమం వుత్తన్తి.

అపిచ అనుపటిపాటియాపి ఏత్థ అత్థో వేదితబ్బో. కథం? "సిక్ఖాసాజీవసమాపన్నో"తి ఏత్థ యం సిక్ఖం సమాపన్నో తం అప్పచ్చక్ఖాయ యఞ్చ సాజీవం సమాపన్నో తత్థ దుబ్బల్యం అనావికత్వాతి.

ఇదాని సిక్ఖాపచ్చక్ఖానదుబ్బల్యావికమ్మానం విసేసావిసేసం సిక్ఖాపచ్చక్ఖానలక్ఖణఞ్చ దస్సేన్తో **"అత్థి భిక్ఖవే"**తిఆదిమాహ. తత్థ **అత్థి భిక్ఖవే**తిఆదీని ద్వే మాతికాపదాని; తాని విభజన్తో **"కథఞ్చ భిక్ఖవే"**తిఆదిమాహ. తత్రాయం అనుత్తానపదవణ్ణనా – **కథన్తి** కేన ఆకారేన. **దుబ్బల్యావికమ్మఞ్చాతి** దుబ్బల్యస్స ఆవికమ్మఞ్చ. **ఇధాతి** ఇమస్మిం సాసనే. **ఉక్కణ్ఠితోతి** అనభిరతియా ఇమస్మిం సాసనే కిచ్ఛజీవికప్పత్తో. అథ వా అజ్జ యామి, స్వే యామి, ఇతో యామి, ఏత్థ యామీతి ఉద్ధం కణ్ఠం కత్వా విహరమానో, విక్ఖిత్తో అనేకగ్గోతి వుత్తం హోతి. **అనభిరతోతి** సాసనే అభిరతివిరహితో.

సామఞ్ఞా చవితుకామోతి సమణభావతో అపగన్తుకామో. **భిక్ఖుభావన్తి** భిక్ఖుభావేన. కరణత్థే ఉపయోగవచనం. "కణ్ఠే ఆసత్తేన అట్టీయేయ్యా"తిఆదీసు (పారా॰ ౧౬౨) పన యథాలక్ఖణం కరణవచనేనేవ వుత్తం. **అట్టీయమానోతి** అట్టం పీళితం దుక్ఖితం వియ అత్తానం ఆచరమానో; తేన వా భిక్ఖుభావేన అట్టో కరియమానో పీళియమానోతి అత్థో. **హరాయమానోతి** లజ్జమానో. **జిగుచ్ఛమానోతి** అసుచిం వియ తం జిగుచ్ఛన్తో. **గిహిభావం పత్థయమానోతి**ఆదీని ఉత్తానత్థానియేవ. **యంనూనాహం బుద్ధం పచ్చక్ఖేయ్యన్తి** ఏత్థ **యంనూనాతి** పరివితక్కదస్సనే నిపాతో. ఇదం వుత్తం హోతి – "సచాహం బుద్ధం పచ్చక్ఖేయ్యం, సాధు వత మే సియా"తి. **వదతి విఞ్ఞాపేతీతి** ఇమమత్థం ఏతేహి వా అఞ్ఞేహి వా బ్యఞ్జనేహి వచీభేదం కత్వా వదతి చేవ, యస్స చ వదతి, తం విఞ్ఞాపేతి జానాపేతి. **ఏవమ్పీతి** ఉపరిమత్థసమ్పిణ్డనత్థో పికారో. ఏవమ్పి దుబ్బల్యావికమ్మఞ్చేవ హోతి సిక్ఖా చ అప్పచ్చక్ఖాతా, అఞ్ఞథాపి.

ఇదాని తం అఞ్ఞథాపి దుబ్బల్యావికమ్మం సిక్ఖాయ చ అప్పచ్చక్ఖానం దస్సేన్తో **"అథ వా పనా"**తిఆదిమాహ. తం సబ్బం అత్థతో ఉత్తానమేవ. పదతో పనేత్థ ఆదితో పట్ఠాయ "బుద్ధం పచ్చక్ఖేయ్యం, ధమ్మం, సఙ్ఘం, సిక్ఖం, వినయం, పాతిమోక్ఖం, ఉద్దేసం, ఉపజ్ఝాయం, ఆచరియం, సద్ధివిహారికం, అన్తేవాసికం, సమానుపజ్ఝాయకం, సమానాచరియకం, సబ్రహ్మచారిం పచ్చక్ఖేయ్య"న్తి ఇమాని చుద్దస పదాని పచ్చక్ఖానాకారేన వుత్తాని.

గిహీ అస్సన్తిఆదీని "గిహీ, ఉపాసకో, ఆరామికో, సామణేరో, తిత్థియో, తిత్థియసావకో, అస్సమణో, అసక్యపుత్తియో అస్స"న్తి ఇమాని అట్ఠ పదాని "అస్స"న్తి ఇమినా భావవికప్పాకారేన వుత్తాని. ఏవం "యంనూనాహ"న్తి ఇమినా

పటిసంయుత్తాని ద్వావీసతి పదాని.

౪౬. యథా చ ఏతాని, ఏవం “యది పనాహం, అపాహం, హన్దాహం, హోతి మే”తి ఇమేసు ఏకమేకేన పటిసంయుత్తాని ద్వావీసతీతి సబ్బానేవ సతఞ్చ దస చ పదాని హోన్తి.

౪౭. తతో పరం సరితబ్బవత్థుదస్సననయేన పవత్తాని “మాతరం సరామీ”తిఆదీని సత్తరస పదాని. తత్థ **ఖేత్త**న్తి సాలిఖేత్తాదిం. **వత్థు**న్తి తిణపణ్ణసాకఫలాఫలసముట్ఠానట్ఠానం. **సిప్ప**న్తి కుమ్భకారపేసకారసిప్పాదికం.

౪౮. తతో పరం సకిఞ్చనసపలిబోధభావదస్సనవసేన పవత్తాని “మాతా మే అత్థి, సా మయా పోసేతబ్బా”తిఆదీని నవ పదాని.

౪౯. తతో పరం సనిస్సయసప్పతిట్ఠభావదస్సనవసేన పవత్తాని “మాతా మే అత్థి, సా మం పోసేస్సతీ”తిఆదీని సోళస పదాని.

౫౦. తతో పరం ఏకభత్తఏకసేయ్యబ్రహ్మచరియానం దుక్కరభావదస్సనవసేన పవత్తాని “దుక్కర”న్తిఆదీని అట్ఠ పదాని.

తత్థ **దుక్కర**న్తి ఏకభత్తాదీనం కరణే దుక్కరతం దస్సేతి. **న సుకర**న్తి సుకరభావం పటిక్ఖిపతి. ఏవం **దుచ్చరం న సుచర**న్తి ఏత్థ. **న ఉస్సహామీ**తి తత్థ ఉస్సాహాభావం అసక్కుణేయ్యతం దస్సేతి. **న విసహామీ**తి అసయ్హతం దస్సేతి. **న రమామీ**తి రతియా అభావం దస్సేతి. **నాభిరమామీ**తి అభిరతియా అభావం దస్సేతి. ఏవం ఇమాని చ పఞ్ఞాస, పురిమాని చ దసుత్తరసతన్తి సట్ఠిసతం పదాని దుబ్బల్యావికమ్మవారే వుత్తానీతి వేదితబ్బాని.

౫౧. సిక్ఖాపచ్చక్ఖానవారేపి “కథఞ్చ భిక్ఖవే”తి ఆది సబ్బం అత్థతో ఉత్తానమేవ. పదతో పనేత్థాపి “బుద్ధం పచ్చక్ఖామి, ధమ్మం, సఙ్ఘం, సిక్ఖం, వినయం, పాతిమోక్ఖం, ఉద్దేసం, ఉపజ్ఝాయం, ఆచరియం, సద్ధివిహారికం, అన్తేవాసికం, సమానుపజ్ఝాయకం, సమానాచరియకం, సబ్రహ్మచారిం పచ్చక్ఖామీ”తి ఇమాని చుద్దస పదాని సిక్ఖాపచ్చక్ఖానవచనసమ్బన్ధేన పవత్తాని. సబ్బపదేసు చ “వదతి విఞ్ఞాపేతీ”తి వచనస్స అయమత్థో – వచీభేదం కత్వా వదతి, యస్స చ వదతి తం తేనేవ వచీభేదేన “అయం సాసనం జహితుకామో సాసనతో ముచ్చితుకామో భిక్ఖుభావం చజితుకామో ఇమం వాక్యభేదం కరోతీ”తి విఞ్ఞాపేతి సాపేతి జానాపేతి.

సచే పనాయం “బుద్ధం పచ్చక్ఖామీ”తి వత్తుకామో పదపచ్చాభట్ఠం కత్వా “పచ్చక్ఖామి బుద్ధ”న్తి వా వదేయ్య. మిలక్ఖభాసాసు వా అఞ్ఞతరభాసాయ తమత్థం వదేయ్య. “బుద్ధం పచ్చక్ఖామీ”తి వత్తుకామో ఉప్పటిపాటియా “ధమ్మం పచ్చక్ఖామీ”తి వా “సబ్రహ్మచారిం పచ్చక్ఖామీ”తి వా వదేయ్య, సేయ్యథాపి ఉత్తరిమనుస్సధమ్మవిభఙ్గే “పఠమం ఝానం సమాపజ్జామీ”తి వత్తుకామో “దుతియం ఝాన”న్తి వదతి, సచే యస్స వదతి సో “అయం భిక్ఖుభావం చజితుకామో ఏతమత్థం వదతీ”తి ఏత్తకమత్తమ్పి జానాతి, విరద్ధం నామ నత్థి; ఖేత్తమేవ ఓతిణ్ణం, పచ్చక్ఖాతావ హోతి సిక్ఖా. సక్కత్తా వా బ్రహ్మత్తా వా చుతసత్తో వియ చుతోవ హోతి సాసనా.

సచే పన “బుద్ధం పచ్చక్ఖి”న్తి వా, “బుద్ధం పచ్చక్ఖిస్సామీ”తి వా, “బుద్ధం పచ్చక్ఖేయ్య”న్తి వాతి అతీతానాగతపరికప్పవచనేహి వదతి, దూతం వా పహిణాతి, సాసనం వా పేసేతి, అక్ఖరం వా ఛిన్దతి, హత్థముద్దాయ వా

తమత్థం ఆరోచేతి, అప్పచ్చక్ఖాతా హోతి సిక్ఖా. ఉత్తరిమనుస్సధమ్మారోచనం పన హత్థముద్దాయపి సీసం ఏతి. సిక్ఖాపచ్చక్ఖానం మనుస్సజాతికసత్తస్స సన్తికే చిత్తసమ్పయుత్తం వచీభేదం కరోన్తస్సేవ సీసం ఏతి. వచీభేదం కత్వా విఞ్ఞాపేన్తోపి చ యది "అయమేవ జానాతూ"తి ఏకం నియమేత్వా ఆరోచేతి, తఞ్చ సోయేవ జానాతి, పచ్చక్ఖాతా హోతి సిక్ఖా. అథ సో న జానాతి, అఞ్ఞో సమీపే ఠితో జానాతి, అప్పచ్చక్ఖాతా హోతి సిక్ఖా. అథ ద్విన్నం ఠితట్ఠానే ద్విన్నమ్పి నియమేత్వా "ఏతేసం ఆరోచేమీ"తి వదతి, తేసు ఏకస్మిం జానన్తేపి ద్వీసు జానన్తేసుపి పచ్చక్ఖాతావ హోతి సిక్ఖా. ఏవం సమ్బహులేసుపి వేదితబ్బం.

సచే పన అనభిరతియా పీళితో సభాగే భిక్ఖూ పరిసఙ్కమానో "యో కోచి జానాతూ"తి ఉచ్చసద్దం కరోన్తో "బుద్ధం పచ్చక్ఖామీ"తి వదతి, తఞ్చ అవిదూరే ఠితో నవకమ్మికో వా అఞ్ఞో వా సమయఞ్ఞూ పురిసో సుత్వా "ఉక్కణ్ఠితో అయం సమణో గిహిభావం పత్థేతి, సాసనతో చుతో"తి జానాతి, పచ్చక్ఖాతావ హోతి సిక్ఖా. తఙ్ఖణఞ్ఞేవ పన అపుబ్బం అచరిమం దుజ్జానం, సచే ఆవజ్జనసమయే జానాతి; యథా పకతియా లోకే మనుస్సా వచనం సుత్వా జానన్తి, పచ్చక్ఖాతా హోతి సిక్ఖా. అథ అపరభాగే "కిం ఇమినా వుత్త"న్తి కఙ్ఖన్తో చిరేన జానాతి, అప్పచ్చక్ఖాతా హోతి సిక్ఖా. ఇదఞ్హి సిక్ఖాపచ్చక్ఖానఞ్చ ఉపరి అభూతారోచనదుట్ఠుల్లవాచా-అత్తకామదుట్ఠదోసభూతా-రోచనసిక్ఖాపదాని చ ఏకపరిచ్ఛేదాని. ఆవజ్జనసమయే ఞాతే ఏవ సీసం ఏన్తి, "కిం అయం భణతీ"తి కఙ్ఖతా చిరేన ఞాతే సీసం న ఏన్తి. యథా చాయం "బుద్ధం పచ్చక్ఖామీ"తి పదే వినిచ్ఛయో వుత్తో; ఏవం సబ్బపదేసు వేదితబ్బో.

యస్మా చ యదా సిక్ఖా పచ్చక్ఖాతా హోతి, తదా "యంనూనాహం బుద్ధం పచ్చక్ఖేయ్య"న్తిఆదీని అవదతాపి దుబ్బల్యం ఆవికతమేవ హోతి; తస్మా సబ్బేసం పదానం అవసానే వుత్తం – "**ఏవమ్పి, భిక్ఖవే, దుబ్బల్యావికమ్మఞ్చేవ హోతి సిక్ఖా చ పచ్చక్ఖాతా**"తి.

తతో పరం **గిహీతి మం ధారేహీ**తి ఏత్థ సచేపి "గిహీ భవిస్సామీ"తి వా "గిహీ హోమీ"తి వా "గిహీ జాతోమ్హీ"తి వా "గిహిమ్హీ"తి వా వదతి, అప్పచ్చక్ఖాతా హోతి సిక్ఖా. సచే పన "అజ్జ పట్ఠాయ గిహీతి మం ధారేహీ"తి వా "జానాహీ"తి వా "సఞ్జానాహీ"తి వా "మనసి కరోహీ"తి వా వదతి, అరియకేన వా వదతి మిలక్ఖకేన వా; ఏవమేతస్మిం అత్థే వుత్తే యస్స వదతి, సచే సో జానాతి, పచ్చక్ఖాతా హోతి సిక్ఖా. ఏస నయో సేసేసుపి "ఉపాసకో"తిఆదీసు సత్తసు పదేసు. ఏవం ఇమాని చ అట్ఠ, పురిమాని చ చుద్దసాతి ద్వావీసతి పదాని హోన్తి.

౫౨. ఇతో పరం పురిమానేవ చుద్దస పదాని "అలం మే, కిన్ను మే, న మమత్థో, సుముత్తాహ"న్తి ఇమేహి చతూహి యోజేత్వా వుత్తాని ఛప్పఞ్ఞాస హోన్తి. తత్థ **అల**న్తి హోతు, పరియత్తన్తి అత్థో. **కిం ను మే**తి కిం మయ్హం కిచ్చం, కిం కరణీయం, కిం సాధేతబ్బన్తి అత్థో. **న మమత్థో**తి నత్థి మమ అత్థో. **సుముత్తాహ**న్తి సుముత్తో అహం. సేసమేత్థ వుత్తనయమేవ. ఏవం ఇమాని చ ఛప్పఞ్ఞాస పురిమాని చ ద్వావీసతీతి అట్ఠసత్తతి పదాని సరూపేనేవ వుత్తాని.

౫౩. యస్మా పన తేసం వేవచనేహిపి సిక్ఖాపచ్చక్ఖానం హోతి, తస్మా "**యాని వా పనఞ్ఞానిపీ**"తిఆదిమాహ. తత్థ **యాని వా పనఞ్ఞానిపీ**తి పాళియం "బుద్ధ"న్తిఆదీని ఆగతపదాని ఠపేత్వా యాని అఞ్ఞాని అత్థి. **బుద్ధవేవచనాని వా**తి బుద్ధస్స వా పరియాయనామాని...పే.... అసక్యపుత్తియస్స వా. తత్థ వణ్ణపట్ఠానే ఆగతం నామసహస్సం ఉపాలిగాథాసు (మ. ని.

౨.౭౬) నామసతం అఞ్ఞాని చ గుణతో లబ్భమానాని నామాని "బుద్ధవేవచనానీ"తి వేదితబ్బాని. సబ్బానిపి ధమ్మస్స నామాని ధమ్మవేవచనానీతి వేదితబ్బాని. ఏస నయో సబ్బత్థ.

అయం పనేత్థ యోజనా – **బుద్ధం పచ్చక్ఖామీ**తి న వేవవచనేన పచ్చక్ఖానం యథారుతమేవ. "సమ్మాసమ్బుద్ధం పచ్చక్ఖామి, అనన్తబుద్ధిం, అనోమబుద్ధిం, బోధిపఞ్ఞాణం, ధీరం, విగతమోహం, పభిన్నఖీలం, విజితవిజయం పచ్చక్ఖామీ"తి ఏవమాదిబుద్ధవేవచనేన సిక్ఖాపచ్చక్ఖానం.

ధమ్మం పచ్చక్ఖామీతి న వేవచనేన పచ్చక్ఖానం, యథారుతమేవ. "స్వాక్ఖాతం ధమ్మం పచ్చక్ఖామి, సన్దిట్ఠికం, అకాలికం, ఏహిపస్సికం, ఓపనేయ్యికం, పచ్చత్తం వేదితబ్బం విఞ్ఞూహి ధమ్మం పచ్చక్ఖామి. అసఙ్ఖతం ధమ్మం పచ్చక్ఖామి; విరాగం, నిరోధం, అమతం ధమ్మం పచ్చక్ఖామి, దీఘనికాయం పచ్చక్ఖామి, బ్రహ్మజాలం మజ్ఝిమనికాయం, మూలపరియాయం, సంయుత్తనికాయం, ఓఘతరణం, అఙ్గుత్తరనికాయం, చిత్తపరియాదానం, ఖుద్దకనికాయం, జాతకం, అభిధమ్మం, కుసలం ధమ్మం, అకుసలం ధమ్మం, అబ్యాకతం ధమ్మం, సతిపట్ఠానం, సమ్మప్పధానం, ఇద్ధిపాదం, ఇన్ద్రియం, బలం, బోజ్ఝఙ్గం, మగ్గం, ఫలం, నిబ్బానం పచ్చక్ఖామీ"తి చతురాసీతిధమ్మక్ఖన్ధసహస్సేసు ఏకధమ్మక్ఖన్ధస్సపి నామం ధమ్మవేవచనమేవ. ఏవం ధమ్మవేవచనేన సిక్ఖాపచ్చక్ఖానం హోతి.

సఙ్ఘం పచ్చక్ఖామీతి న వేవచనేన పచ్చక్ఖానం. "సుప్పటిపన్నం సఙ్ఘం పచ్చక్ఖామి, ఉజుప్పటిపన్నం, ఞాయప్పటిపన్నం, సామీచిప్పటిపన్నం సఙ్ఘం, చతుపురిసయుగం సఙ్ఘం, అట్ఠపురిసపుగ్గలం సఙ్ఘం, ఆహునేయ్యం సఙ్ఘం, పాహునేయ్యం, దక్ఖిణేయ్యం, అఞ్జలికరణీయం, అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం సఙ్ఘం పచ్చక్ఖామీ"తి ఏవం సఙ్ఘవేవచనేన సిక్ఖాపచ్చక్ఖానం హోతి.

సిక్ఖం పచ్చక్ఖామీతి న వేవచనేన పచ్చక్ఖానం. "భిక్ఖుసిక్ఖం పచ్చక్ఖామి, భిక్ఖునీసిక్ఖం, అధిసీలసిక్ఖం, అధిచిత్తసిక్ఖం, అధిపఞ్ఞాసిక్ఖం పచ్చక్ఖామీ"తి ఏవం సిక్ఖావేవచనేన సిక్ఖాపచ్చక్ఖానం హోతి.

వినయం పచ్చక్ఖామీతి న వేవచనేన పచ్చక్ఖానం. "భిక్ఖువినయం పచ్చక్ఖామి, భిక్ఖునీవినయం, పఠమం పారాజికం, దుతియం తతియం చతుత్థం పారాజికం, సఙ్ఘాదిసేసం, థుల్లచ్చయం, పాచిత్తియం, పాటిదేసనీయం, దుక్కటం, దుబ్భాసితం పచ్చక్ఖామీ"తి ఏవమాదివినయవేవచనేన సిక్ఖాపచ్చక్ఖానం హోతి.

పాతిమోక్ఖం పచ్చక్ఖామీతి న వేవచనేన పచ్చక్ఖానం. "భిక్ఖుపాతిమోక్ఖం భిక్ఖునీపాతిమోక్ఖం పచ్చక్ఖామీ"తి ఏవం పాతిమోక్ఖవేవచనేన సిక్ఖాపచ్చక్ఖానం హోతి.

ఉద్దేసం పచ్చక్ఖామీతి న వేవచనేన పచ్చక్ఖానం. "భిక్ఖుపాతిమోక్ఖుద్దేసం, భిక్ఖునీపాతిమోక్ఖుద్దేసం , పఠమం పాతిమోక్ఖుద్దేసం, దుతియం తతియం చతుత్థం పఞ్చమం పాతిమోక్ఖుద్దేసం, సమ్మాసమ్బుద్ధుద్దేసం, అనన్తబుద్ధిఉద్దేసం, అనోమబుద్ధిఉద్దేసం, బోధిపఞ్ఞాణుద్దేసం, ధీరుద్దేసం, విగతమోహుద్దేసం, పభిన్నఖీలుద్దేసం, విజితవిజయుద్దేసం పచ్చక్ఖామీ"తి ఏవమాదిఉద్దేసవేవచనేన సిక్ఖాపచ్చక్ఖానం హోతి.

ఉపజ్ఝాయం పచ్చక్ఖామీతి న వేవచనేన పచ్చక్ఖానం. “యో మం పబ్బాజేసి, యో మం ఉపసమ్పాదేసి, యస్స మూలేనాహం పబ్బజితో, యస్స మూలేనాహం ఉపసమ్పన్నో, యస్సమూలికా మయ్హం పబ్బజ్జా, యస్సమూలికా మయ్హం ఉపసమ్పదా తాహం పచ్చక్ఖామీ”తి ఏవం ఉపజ్ఝాయవేవచనేన సిక్ఖాపచ్చక్ఖానం హోతి.

ఆచరియం పచ్చక్ఖామీతి న వేవచనేన పచ్చక్ఖానం. “యో మం పబ్బాజేసి, యో మం అనుస్సావేసి, యాహం నిస్సాయ వసామి, యాహం ఉద్దిసాపేమి, యాహం పరిపుచ్ఛామి, యో మం ఉద్దిసతి, యో మం పరిపుచ్ఛాపేతి తాహం పచ్చక్ఖామీ”తి ఏవం ఆచరియవేవచనేన సిక్ఖాపచ్చక్ఖానం హోతి.

సద్ధివిహారికం పచ్చక్ఖామీతి న వేవచనేన పచ్చక్ఖానం. “యాహం పబ్బాజేసిం, యాహం ఉపసమ్పాదేసిం, మయ్హం మూలేన యో పబ్బజితో, మయ్హం మూలేన యో ఉపసమ్పన్నో, మయ్హంమూలికా యస్స పబ్బజ్జా, మయ్హం మూలికా యస్స ఉపసమ్పదా తాహం పచ్చక్ఖామీ”తి ఏవం సద్ధివిహారికవేవచనేన సిక్ఖాపచ్చక్ఖానం హోతి.

అన్తేవాసికం పచ్చక్ఖామీతి న వేవచనేన పచ్చక్ఖానం. “యాహం పబ్బాజేసిం, యాహం అనుస్సావేసిం, యో మం నిస్సాయ వసతి, యో మం ఉద్దిసాపేతి, యో మం పరిపుచ్ఛతి, యస్సాహం ఉద్దిసామి, యాహం పరిపుచ్ఛాపేమి తం పచ్చక్ఖామీ”తి ఏవం అన్తేవాసికవేవచనేన సిక్ఖాపచ్చక్ఖానం హోతి.

సమానుపజ్ఝాయకం పచ్చక్ఖామీతి న వేవచనేన పచ్చక్ఖానం. “మయ్హం ఉపజ్ఝాయో యం పబ్బాజేసి, యం ఉపసమ్పాదేసి, యో తస్స మూలేన పబ్బజితో, యో తస్స మూలేన ఉపసమ్పన్నో, యస్స తమ్మూలికా పబ్బజ్జా, యస్స తమ్మూలికా ఉపసమ్పదా తం పచ్చక్ఖామీ”తి ఏవం సమానుపజ్ఝాయకవేవచనేన సిక్ఖాపచ్చక్ఖానం హోతి.

సమానాచరియకం పచ్చక్ఖామీతి న వేవచనేన పచ్చక్ఖానం. “మయ్హం ఆచరియో యం పబ్బాజేసి, యం అనుస్సావేసి, యో తం నిస్సాయ వసతి, యో తం ఉద్దిసాపేతి పరిపుచ్ఛతి, యస్స మే ఆచరియో ఉద్దిసతి, యం పరిపుచ్ఛాపేతి తం పచ్చక్ఖామీ”తి ఏవం సమానాచరియకవేవచనేన సిక్ఖాపచ్చక్ఖానం హోతి.

సబ్రహ్మచారిం పచ్చక్ఖామీతి న వేవచనేన పచ్చక్ఖానం. “యేనాహం సద్ధిం అధిసీలం సిక్ఖామి, అధిచిత్తం అధిపఞ్ఞం సిక్ఖామి తం పచ్చక్ఖామీ”తి ఏవం సబ్రహ్మచారివేవచనేన సిక్ఖాపచ్చక్ఖానం హోతి.

గిహీతి మం ధారేహీతి న వేవచనేన పచ్చక్ఖానం. “ఆగారికోతి మం ధారేహి, కస్సకో, వాణిజో, గోరక్ఖో, ఓకల్లకో, మోళిబద్ధో, కామగుణికోతి మం ధారేహీ”తి ఏవం గిహివేవచనేన సిక్ఖాపచ్చక్ఖానం హోతి.

ఉపాసకోతి మం ధారేహీతి న వేవచనేన పచ్చక్ఖానం. “ద్వేవాచికో ఉపాసకోతి మం ధారేహి, తేవాచికో ఉపాసకో, బుద్ధం సరణగమనికో, ధమ్మం సఙ్ఘం సరణగమనికో, పఞ్చసిక్ఖాపదికో దససిక్ఖాపదికో ఉపాసకోతి మం ధారేహీ”తి ఏవం ఉపాసకవేవచనేన సిక్ఖాపచ్చక్ఖానం హోతి.

ఆరామికోతి మం ధారేహీతి న వేవచనేన పచ్చక్ఖానం. “కప్పియకారకోతి మం ధారేహి, వేయ్యావచ్చకరో, అప్పహరితకారకో, యాగుభాజకో, ఫలభాజకో, ఖజ్జకభాజకోతి మం ధారేహీ”తి ఏవం ఆరామికవేవచనేన సిక్ఖాపచ్చక్ఖానం హోతి.

సామణేరోతి మం ధారేహీతి న వేవచనేన పచ్చక్ఖానం. “కుమారకోతి మం ధారేహి, చేల్లకో, చేటకో, మోళిగల్లో, సమణుద్దేసో”తి మం ధారేహీ”తి ఏవం సామణేరవేచనేన సిక్ఖాపచ్చక్ఖానం హోతి.

తిత్థియోతి మం ధారేహీతి న వేవచనేన పచ్చక్ఖానం. “నిగణ్ఠోతి మం ధారేహి, ఆజీవకో, తాపసో, పరిబ్బాజకో, పణ్డరఙ్గోతి మం ధారేహీ”తి ఏవం తిత్థియవేవచనేన సిక్ఖాపచ్చక్ఖానం హోతి.

తిత్థియసావకోతి మం ధారేహీతి న వేవచనేన పచ్చక్ఖానం. “నిగణ్ఠసావకోతి మం ధారేహి” ఆజీవక తాపస పరిబ్బాజక పణ్డరఙ్గసావకోతి మం ధారేహీతి ఏవం తిత్థియసావకవేవచనేన సిక్ఖాపచ్చక్ఖానం హోతి.

అస్సమణోతి మం ధారేహీతి న వేవచనేన పచ్చక్ఖానం. “దుస్సీలోతి మం ధారేహి, పాపధమ్మో, అసుచిసఙ్కస్సరసమాచారో, పటిచ్ఛన్నకమ్మన్తో, అస్సమణో సమణపటిఞ్ఞో, అబ్రహ్మచారీ బ్రహ్మచారిపటిఞ్ఞో, అన్తోపూతి, అవస్సుతో, కసమ్బుజాతో, కోణ్ఠో’తి మం ధారేహీ”తి ఏవం అస్సమణవేవచనేన సిక్ఖాపచ్చక్ఖానం హోతి.

అసక్యపుత్తియోతి మం ధారేహీతి న వేవచనేన పచ్చక్ఖానం. “న సమ్మాసమ్బుద్ధపుత్తోతి మం ధారేహి, న అనన్తబుద్ధిపుత్తో, న అనోమబుద్ధిపుత్తో, న బోధిపఞ్ఞాణపుత్తో, న ధీరపుత్తో, న విగతమోహపుత్తో, న పభిన్నఖీలపుత్తో , న విజితవిజయపుత్తోతి మం ధారేహీ”తి ఏవమాదిఅసక్యపుత్తియవేవచనేన సిక్ఖాపచ్చక్ఖానం హోతి.

తేహి ఆకారేహి తేహి లిఙ్గేహి తేహి నిమిత్తేహీతి తేహి “బుద్ధవేవచనాని వా”తిఆదినా నయేన వుత్తేహి బుద్ధాదీనం వేవచనేహి. వేవచనాని హి సిక్ఖాపచ్చక్ఖానస్స కారణత్తా **ఆకారాని,** బుద్ధాదీనం సణ్ఠానదీపనత్తా సిక్ఖాపచ్చక్ఖానసణ్ఠానత్తా ఏవ వా **లిఙ్గాని,** సిక్ఖాపచ్చక్ఖానస్స సఞ్జాననహేతుతో మనుస్సానం తిలకాదీని వియ **నిమిత్తానీ**తి వుచ్చన్తి. **ఏవం ఖో భిక్ఖవే**తి ఇతో పరం అఞ్ఞస్స సిక్ఖాపచ్చక్ఖానకారణస్స అభావతో నియమేన్తో ఆహ. అయఞ్హేత్థ అత్థో, ఏవమేవ దుబ్బల్యావికమ్మఞ్చేవ హోతి సిక్ఖాపచ్చక్ఖానఞ్చ, న ఇతో పరం కారణమత్థీతి.

౨౪. ఏవం సిక్ఖాపచ్చక్ఖానలక్ఖణం దస్సేత్వా అప్పచ్చక్ఖానే అసమ్మోహత్థం తస్సేవ చ సిక్ఖాపచ్చక్ఖానలక్ఖణస్స పుగ్గలాదివసేన విపత్తిదస్సనత్థం **‘‘కథఞ్చ, భిక్ఖవే, అప్పచ్చక్ఖాతా’’**తిఆదిమాహ. తత్థ **యేహి ఆకారేహీ**తిఆది వుత్తనయమేవ. **ఉమ్మత్తకోతి** యక్ఖుమ్మత్తకో వా పిత్తుమ్మత్తకో వా యో కోచి విపరీతసఞ్ఞో, సో సచే పచ్చక్ఖాతి, అప్పచ్చక్ఖాతా హోతి సిక్ఖా. **ఉమ్మత్తకస్సా**తి తాదిసస్సేవ ఉమ్మత్తకస్స; తాదిసస్స హి సన్తికే సచే పకతత్తో సిక్ఖం పచ్చక్ఖాతి, ఉమ్మత్తకో న జానాతి, అప్పచ్చక్ఖాతావ హోతి సిక్ఖా. **ఖిత్తచిత్తో**తి యక్ఖుమ్మత్తకో వుచ్చతి. పురిమపదే పన ఉమ్మత్తకసామఞ్ఞేన వుత్తం “యక్ఖుమ్మత్తకో వా పిత్తుమ్మత్తకో వా”తి. ఉభిన్నమ్పి విసేసో అనాపత్తివారే ఆవి భవిస్సతి . ఏవం ఖిత్తచిత్తో సిక్ఖం పచ్చక్ఖాతి, అప్పచ్చక్ఖాతావ హోతి. తస్స సన్తికే పచ్చక్ఖాతాపి తస్మిం అజానన్తే అప్పచ్చక్ఖాతావ హోతి.

వేదనాట్టోతి బలవతియా దుక్ఖవేదనాయ ఫుట్ఠో ముచ్ఛాపరేతో; తేన విలపన్తేన పచ్చక్ఖాతాపి అప్పచ్చక్ఖాతావ హోతి. తస్స సన్తికే పచ్చక్ఖాతాపి తస్మిం అజానన్తే అప్పచ్చక్ఖాతా హోతి.

దేవతాయ సన్తికేతి భుమ్మదేవతం ఆదిం కత్వా యావ అకనిట్ఠదేవతాయ సన్తికే పచ్చక్ఖాతాపి అప్పచ్చక్ఖాతావ హోతి. **తిరచ్ఛానగతస్సా**తి నాగమాణవకస్స వా సుపణ్ణమాణవకస్స వా కిన్నర-హత్థి-మక్కటాదీనం వా యస్స కస్సచి సన్తికే

పచ్చక్ఖాతాపి అప్పచ్చక్ఖాతావ హోతి . తత్ర ఉమ్మత్తకాదీనం సన్తికే అజాననభావేన అప్పచ్చక్ఖాతాతి ఆహ. దేవతాయ సన్తికే అతిఖిప్పం జాననభావేన. దేవతా నామ మహాపఞ్ఞా తిహేతుకపటిసన్ధికా అతిఖిప్పం జానన్తి, చిత్తఞ్చ నామేతం లహుపరివత్తం. తస్మా చిత్తలహుకస్స పుగ్గలస్స చిత్తవసేనేవ “మా అతిఖిప్పం వినాసో అహోసీ”తి దేవతాయ సన్తికే సిక్ఖాపచ్చక్ఖానం పటిక్ఖిపి.

మనుస్సేసు పన నియమో నత్థి. యస్స కస్సచి సభాగస్స వా విసభాగస్స వా గహట్ఠస్స వా పబ్బజితస్స వా విఞ్ఞుస్స సన్తికే పచ్చక్ఖాతా పచ్చక్ఖాతావ హోతి. సచే పన సో న జానాతి, అప్పచ్చక్ఖాతావ హోతీతి ఏతమత్థం దస్సేన్తో **‘‘అరియకేనా’’**తిఆదిమాహ. తత్థ **అరియకం** నామ అరియవోహారో, మాగధభాసా. **మిలక్ఖకం** నామ యో కోచి అనరియకో అన్ధదమిళాది. **సో చ న పటివిజానాతీ**తి భాసన్తరే వా అనభిఞ్ఞతాయ, బుద్ధసమయే వా అకోవిదతాయ “ఇదం నామ అత్థం ఏస భణతీ”తి నప్పటివిజానాతి. **దవాయా**తి సహసా అఞ్ఞం భణితుకామో సహసా “బుద్ధం పచ్చక్ఖామీ”తి భణతి. **రవాయా**తి రవాభఞ్ఞేన, “అఞ్ఞం భణిస్సామీ”తి అఞ్ఞం భణన్తో. పురిమేన కో విసేసోతి చే? పురిమం పణ్డితస్సాపి సహసావసేన అఞ్ఞభణనం. ఇదం పన మన్దత్తా మోమూహత్తా అపకతఞ్ఞుత్తా పక్ఖలన్తస్స “అఞ్ఞం భణిస్సామీ”తి అఞ్ఞభణనం.

అసావేతుకామో సావేతీతి ఇమస్స సిక్ఖాపదస్స పాళిం వాచేతి పరిపుచ్ఛతి ఉగ్గణ్హాతి సజ్ఝాయం కరోతి వణ్ణేతి, అయం వుచ్చతి “అసావేతుకామో సావేతీ”తి. **సావేతుకామో న సావేతీ**తి దుబ్బలభావం ఆవికత్వా సిక్ఖం పచ్చక్ఖన్తో వచీభేదం న కరోతి, అయం వుచ్చతి “సావేతుకామో న సావేతీ”తి. **అవిఞ్ఞుస్స సావేతీ**తి మహల్లకస్స వా పోత్థకరూపసదిసస్స, గరుమేధస్స వా సమయే అకోవిదస్స, గామదారకానం వా అవిఞ్ఞుతం పత్తానం సావేతి. **విఞ్ఞుస్స న సావేతీ**తి పణ్డితస్స ఞాతుం సమత్థస్స న సావేతి. **సబ్బసో వా పనా**తి “బుద్ధం పచ్చక్ఖామీ”తిఆదీసు యేన యేన పరియాయేన సిక్ఖా పచ్చక్ఖాతా హోతి, తతో ఏకమ్పి వచీభేదం కత్వా న సావేతి. **ఏవం ఖో**తి అప్పచ్చక్ఖానలక్ఖణం నియమేతి. అయం హేత్థ అత్థో – “ఏవమేవ సిక్ఖా అప్పచ్చక్ఖాతా హోతి, న అఞ్ఞేన కారణేనా”తి.

సిక్ఖాపచ్చక్ఖానవిభఙ్గం నిట్ఠితం.

మూలపఞ్ఞత్తివణ్ణనా

౩౭. ఇదాని **‘‘మేథునం ధమ్మం పటిసేవేయ్యా’’**తిఆదీనం అత్థదస్సనత్థం **‘‘మేథునధమ్మో నామా’’**తిఆదిమాహ. **తత్థ మేథునధమ్మో నామా**తి ఇదం నిద్దిసితబ్బస్స మేథునధమ్మస్స ఉద్దేసపదం. **అసద్ధమ్మో**తి అసతం నీచజనానం ధమ్మో. **గామధమ్మో**తి గామవాసీనం సేవనధమ్మో. **వసలధమ్మో**తి వసలానం ధమ్మో; కిలేసవస్సనతో వా సయమేవ వసలో ధమ్మోతి వసలధమ్మో. **దుట్ఠుల్ల**న్తి దుట్ఠుఞ్చ కిలేసేహి దుట్ఠత్తా, థూలఞ్చ అనిపుణభావతోతి దుట్ఠుల్లం. ఇతో పట్ఠాయ చ తీసు పదేసు “యో సో”తి ఇదం పరివత్తేత్వా “యం త”న్తి కత్వా యోజేతబ్బం – “యం తం దుట్ఠుల్లం, యం తం ఓదకన్తికం, యం తం రహస్స”న్తి. ఏత్థ చ యస్మా తస్స కమ్మస్స పరివారభూతం దస్సనమ్పి గహణమ్పి ఆమసనమ్పి ఫుసనమ్పి ఘట్టనమ్పి దుట్ఠుల్లం, తస్మాపి తం కమ్మం దుట్ఠుల్లం. యం తం దుట్ఠుల్లం సో మేథునధమ్మో. ఉదకం అస్స అన్తే సుద్ధత్థం ఆదీయతీతి ఉదకన్తం, ఉదకన్తమేవ ఓదకన్తికం; యం తం ఓదకన్తికం , సో మేథునధమ్మో. రహో పటిచ్ఛన్నే ఓకాసే కత్తబ్బతాయ రహస్సం. యం తం రహస్సం, సో మేథునధమ్మోతి ఏవం యోజనా వేదితబ్బా.

ద్వయేన ద్వయేన సమాపజ్జితబ్బతో **ద్వయంద్వయసమాపత్తి**. తత్థ యోజనా – “యా సా ద్వయంద్వయసమాపత్తి సో మేథునధమ్మో నామా”తి. ఇధ పన తం సబ్బం ఏకజ్ఝం నిగమేన్తో ఆహ “**ఏసో మేథునధమ్మో నామా**”తి. కిం కారణా వుచ్చతి మేథునధమ్మోతి? ఉభిన్నం రత్తానం సారత్తానం అవస్సుతానం పరియుట్ఠితానం ఉభిన్నం సదిసానం ధమ్మోతి, తం కారణా వుచ్చతి మేథునధమ్మోతి.

పటిసేవతి నామాతి ఇదం “పటిసేవేయ్యా”తి ఏత్థ యేనాకారేన పటిసేవేయ్యాతి వుచ్చతి, తస్సాకారస్స దస్సనత్థం మాతికాపదం. **యో నిత్తేన నిమిత్త**న్తిఆదీసు యో భిక్ఖు ఇత్థియా నిమిత్తేన అత్తనో నిమిత్తం, ఇత్థియా అఙ్గజాతేన అత్తనో అఙ్గజాతం సబ్బన్తిమేన పమాణేన ఏకతిలబీజమత్తమ్పి వాతేన అసమ్ఫుట్ఠే అల్లోకాసే పవేసేతి, ఏసో పటిసేవతి నామ; ఏత్తకేన సీలభేదం పాపుణాతి, పారాజికో హోతి.

ఏత్థ చ ఇత్థినిమిత్తే చత్తారి పస్సాని, వేమజ్ఝఞ్చాతి పఞ్చ ఠానాని లబ్భన్తి. పురిసనిమిత్తే చత్తారి పస్సాని, మజ్ఝం, ఉపరిచాతి ఛ. తస్మా ఇత్థినిమిత్తే హేట్ఠా పవేసేన్తోపి పారాజికో హోతి. ఉపరితో పవేసేన్తోపి, ఉభోహి పస్సేహి పవేసేన్తోపి చత్తారి ఠానాని ముఞ్చిత్వా మజ్ఝేన పవేసేన్తోపి పారాజికో హోతి. పురిసనిమిత్తం పన హేట్ఠాభాగేన ఛుపన్తం పవేసేన్తోపి పారాజికో హోతి. ఉపరిభాగేన ఛుపన్తం పవేసేన్తోపి, ఉభోహి పస్సేహి ఛుపన్తం పవేసేన్తోపి, మజ్ఝేనేవ ఛుపన్తం పవేసేన్తోపి సమఞ్చితఙ్గులిం వియ మజ్ఝిమపబ్బపిట్ఠియా సఙ్కోచేత్వా ఉపరిభాగేన ఛుపన్తం పవేసేన్తోపి పారాజికో హోతి. తత్థ తులాదణ్డసదిసం పవేసేన్తస్సాపి చత్తారి పస్సాని, మజ్ఝఞ్చాతి పఞ్చ ఠానాని; సఙ్కోచేత్వా పవేసేన్తస్సాపి చత్తారి పస్సాని, ఉపరిభాగమజ్ఝఞ్చాతి పఞ్చ ఠానాని – ఏవం సబ్బానిపి పురిసనిమిత్తే దస ఠానాని హోన్తి.

నిమిత్తే జాతం అనట్ఠకాయప్పసాదం చమ్మఖీలం వా పిళకం వా పవేసేతి, ఆపత్తి పారాజికస్స. నట్ఠకాయప్పసాదం మతచమ్మం వా సుక్ఖపిళకం వా పవేసేతి, ఆపత్తి దుక్కటస్స. మేథునస్సాదేన లోమం వా అఙ్గులి-అఙ్గుట్ఠబీజాదీని వా పవేసేన్తస్సాపి దుక్కటమేవ. అయఞ్చ మేథునకథా నామ యస్మా దుట్ఠుల్లా కథా అసబ్భికథా, తస్మా ఏతం వా అఞ్ఞం వా వినయే ఈదిసం ఠానం కథేన్తేన పటిక్కూలమనసికారఞ్చ సమణసఞ్ఞఞ్చ హిరోత్తప్పఞ్చ పచ్చుపట్ఠపేత్వా సమ్మాసమ్బుద్ధే గారవం ఉప్పాదేత్వా అసమకారుణికస్స లోకనాథస్స కరుణాగుణం ఆవజ్జేత్వా కథేతబ్బం. సో హి నామ భగవా సబ్బసో కామేహి వినివత్తమానసోపి సత్తానుద్దయాయ లోకానుకమ్పాయ సత్తేసు కారుఞ్ఞతం పటిచ్చ సిక్ఖాపదపఞ్ఞాపనత్థాయ ఈదిసం కథం కథేసి. “అహో సత్థు కరుణాగుణో”తి ఏవం లోకనాథస్స కరుణాగుణం ఆవజ్జేత్వా కథేతబ్బం.

అపిచ యది భగవా సబ్బాకారేన ఈదిసం కథం న కథేయ్య, కో జానేయ్య “ఏత్తకేసు

ఠానేసు పారాజికం, ఏత్తకేసు థుల్లచ్చయం, ఏత్తకేసు దుక్కట”న్తి. తస్మా సుణన్తేనపి కథేన్తేనపి బీజకేన ముఖం అపిధాయ దన్తవిదంసకం హసమానేన న నిసీదితబ్బం. “సమ్మాసమ్బుద్ధేనాపి ఈదిసం కథిత”న్తి పచ్చవేక్ఖిత్వా గబ్భితేన హిరోత్తప్పసమ్పన్నేన సత్థుపటిభాగేన హుత్వా కథేతబ్బన్తి.

మూలపఞ్ఞత్తం నిట్ఠితం.

అనుపఞ్ఞత్తివారే – **అన్తమసో**తి సబ్బన్తిమేన పరిచ్ఛేదేన. **తిరచ్ఛానగతాయపీ**తి పటిసన్ధివసేన తిరచ్ఛానేసు గతాయపి. **పగేవ మనుస్సిత్థియా**తి పఠమతరం మనుస్సజాతికాయ ఇత్థియా. పారాజికవత్థుభూతా ఏవ చేత్థ తిరచ్ఛానగతిత్థీ

తిరచ్ఛానగతాతి గహేతబ్బా, న సబ్బా. తత్రాయం పరిచ్ఛేదో –

అపదానం అహీ మచ్ఛా, ద్విపదానఞ్చ కుక్కుటీ;
చతుప్పదానం మజ్జారీ, వత్థు పారాజికస్సిమాతి.

తత్థ అహిగ్గహణేన సబ్బాపి అజగరగోనసాదిభేదా దీఘజాతి సఙ్గహితా. తస్మా దీఘజాతీసు యత్థ తిణ్ణం మగ్గానం అఞ్ఞతరస్మిం సక్కా తిలఫలమత్తమ్పి పవేసేతుం, సా పారాజికవత్థు. అవసేసా దుక్కటవత్థూతి వేదితబ్బా. మచ్ఛగ్గహణేన సబ్బాపి మచ్ఛకచ్ఛపమణ్డూకాదిభేదా ఓదకజాతి సఙ్గహితా. తత్రాపి దీఘజాతియం వుత్తనయేనేవ పారాజికవత్థు చ దుక్కటవత్థు చ వేదితబ్బం. అయం పన విసేసో – పతఙ్గముఖమణ్డూకా నామ హోన్తి తేసం ముఖసణ్ఠానం మహన్తం, ఛిద్దం అప్పకం, తత్థ పవేసనం నప్పహోతి; ముఖసణ్ఠానం పన వణసఙ్ఖేపం గచ్ఛతి, తస్మా తం థుల్లచ్చయవత్థూతి వేదితబ్బం. కుక్కుటిగ్గహణేన సబ్బాపి కాకకపోతాదిభేదా పక్ఖిజాతి సఙ్గహితా. తత్రాపి వుత్తనయేనేవ పారాజికవత్థు చ దుక్కటవత్థు చ వేదితబ్బం. మజ్జారిగ్గహణేన సబ్బాపి రుక్ఖసునఖ-ముఙ్గుస-గోధాదిభేదా చతుప్పదజాతి సఙ్గహితా. తత్రాపి వుత్తనయేనేవ పారాజికవత్థు చ దుక్కటవత్థు చ వేదితబ్బం.

పారాజికోతి పరాజితో, పరాజయం ఆపన్నో. అయఞ్హి పారాజికసద్దో సిక్ఖాపదాపత్తిపుగ్గలేసు వత్తతి. తత్థ "అట్ఠానమేతం, ఆనన్ద, అనవకాసో యం తథాగతో వజ్జీనం వా వజ్జిపుత్తకానం వా కారణా సావకానం పారాజికం సిక్ఖాపదం పఞ్ఞత్తం సమూహనేయ్యా"తి (పారా. ౪౩) ఏవం సిక్ఖాపదే వత్తమానో వేదితబ్బో. "ఆపత్తిం త్వం, భిక్ఖు, ఆపన్నో పారాజిక"న్తి (పారా. ౬౭) ఏవం ఆపత్తియం. "న మయం పారాజికా, యో అవహటో సో పారాజికో"తి (పారా. ౧౫౫) ఏవం పుగ్గలే వత్తమానో వేదితబ్బో. "పారాజికేన ధమ్మేన అనుద్ధంసేయ్యా"తిఆదీసు (పారా. ౩౮౪) పన ధమ్మే వత్తతీతి వదన్తి. యస్మా పన తత్థ ధమ్మోతి కత్థచి ఆపత్తి , కత్థచి సిక్ఖాపదమేవ అధిప్పేతం, తస్మా సో విసుం న వత్తబ్బో. తత్థ సిక్ఖాపదం యో తం అతిక్కమతి, తం పరాజేతి, తస్మా "పారాజిక"న్తి వుచ్చతి. ఆపత్తి పన యో నం అజ్ఝాపజ్జతి, తం పరాజేతి, తస్మా "పారాజికా"తి వుచ్చతి. పుగ్గలో యస్మా పరాజితో పరాజయమాపన్నో, తస్మా "పారాజికో"తి వుచ్చతి. ఏతమేవ హి అత్థం సన్ధాయ **పరివారేపి** –

"పారాజికన్తి యం వుత్తం, తం సుణోహి యథాతథం;
చుతో పరద్ధో భట్ఠో చ, సద్ధమ్మా హి నిరఙ్కతో;
సంవాసోపి తహిం నత్థి, తేనేతం ఇతి వుచ్చతీ"తి వుత్తం. (పరి. ౩౩౯);

అయఞ్హేత్థ అత్థో – "తం సిక్ఖాపదం వీతిక్కమన్తో ఆపత్తిఞ్చ ఆపన్నో పుగ్గలో చుతో హోతీతి సబ్బం యోజేతబ్బం. **తేన వుచ్చతీ**తి యేన కారణేన అస్సమణో హోతి అసక్యపుత్తియో పరిభట్ఠో ఛిన్నో పరాజితో సాసనతో, తేన వుచ్చతి. కిన్తి? "పారాజికో హోతీ"తి.

సహ వసన్తి ఏత్థాతి **సంవాసో**, తం దస్సేతుం **''సంవాసో నామా''**తి వత్వా **''ఏకకమ్మ''**న్తిఆదిమాహ. తత్రాయం సద్ధిం యోజనాయ వణ్ణనా – చతుబ్బిధమ్పి సఙ్ఘకమ్మం సీమాపరిచ్ఛిన్నేహి పకతత్తేహి భిక్ఖూహి ఏకతో కత్తబ్బత్తా **ఏకకమ్మం నామ**. తథా పఞ్చవిధోపి పాతిమోక్ఖుద్దేసో ఏకతో ఉద్దిసితబ్బత్తా **ఏకుద్దేసో నామ**. పఞ్ఞత్తం పన సిక్ఖాపదం సబ్బేహిపి

లజ్జీపుగ్గలేహి సమం సిక్ఖితబ్బభావతో **సమసిక్ఖతా నామ**. ఏత్థ యస్మా సబ్బేపి లజ్జినో ఏతేసు కమ్మాదీసు సహ వసన్తి, న ఏకోపి తతో బహిద్ధా సన్దిస్సతి, తస్మా తాని సబ్బానిపి గహేత్వా **"ఏసో సంవాసో నామా"**తి ఆహ. సో చ వుత్తప్పకారో సంవాసో తేన పుగ్గలేన సద్ధిం నత్థి, తేన కారణేన సో పారాజికో పుగ్గలో అసంవాసోతి వుచ్చతీతి.

౫౬. ఏవం ఉద్దిట్ఠసిక్ఖాపదం పదానుక్కమేన విభజిత్వా ఇదాని యం తం "పటిసేవేయ్యా"తి ఏత్థ యేనాకారేన పటిసేవేయ్యాతి వుచ్చతి, తస్సాకారస్స దస్సనత్థం "పటిసేవతి నామా"తి ఇదం మాతికాపదం ఠపేత్వా **"నిమిత్తేన నిమిత్తం అఙ్గజాతేన అఙ్గజాత"**న్తి వుత్తం. తత్థ యస్మా న కేవలం ఇత్థియా ఏవ నిమిత్తం పారాజికవత్థు, న చ మనుస్సిత్థియా ఏవ, సువణ్ణరజతాదిమయానఞ్చ ఇత్థీనమ్పి నిమిత్తం వత్థుమేవ న హోతి; తస్మా యం యం వత్థు హోతి, తం తం దస్సేతుం "తిస్సో ఇత్థియో"తిఆదినా నయేన యేసం నిమిత్తాని వత్థూని హోన్తి, తే సత్తే వత్వా "మనుస్సిత్థియా తయో మగ్గే"తిఆదినా నయేన తాని వత్థూని ఆహ.

తత్థ తిస్సో ఇత్థియో, తయో ఉభతోబ్యఞ్జనకా, తయో పణ్డకా, తయో పురిసాతి పారాజికవత్థూనం నిమిత్తానం నిస్సయా ద్వాదస సత్తా హోన్తి. తేసు ఇత్థిపురిసా పాకటా ఏవ . పణ్డకఉభతోబ్యఞ్జనకభేదో **పబ్బజ్జాఖన్ధకవణ్ణనాయం** పాకటో భవిస్సతి.

మనుస్సిత్థియా తయో మగ్గే మేథునం ధమ్మం పటిసేవన్తస్సాతి ఏత్థ చ మనుస్సిత్థియా తీసు మగ్గేసూతి అత్థో వేదితబ్బో. ఏవం సబ్బత్థ. సబ్బే ఏవ చేతే మనుస్సిత్థియా తయో మగ్గా, అమనుస్సిత్థియా తయో, తిరచ్ఛానగతిత్థియా తయోతి నవ; మనుస్సఉభతోబ్యఞ్జనకాదీనం నవ; మనుస్సపణ్డకాదీనం ద్వే ద్వే కత్వా ఛ; తథా మనుస్సపురిసాదీనన్తి సమతింస మగ్గా హోన్తి. ఏతేసు నిమిత్తసఙ్ఖాతేసు యత్థ కత్థచి అత్తనో అఙ్గజాతం తిలఫలమత్తమ్పి పవేసేత్వా మేథునం ధమ్మం పటిసేవన్తో పారాజికం ఆపజ్జతి.

పఠమచతుక్కకథావణ్ణనా

౫౭. ఆపజ్జన్తో పన యస్మా సేవనచిత్తేనేవ ఆపజ్జతి, న వినా తేన; తస్మా తం లక్ఖణం దస్సేన్తో భగవా **"భిక్ఖుస్స సేవనచిత్తం ఉపట్ఠితే"**తిఆదిమాహ. తత్థ **భిక్ఖుస్సా**తి మేథునసేవనకస్స భిక్ఖుస్స. **సేవనచిత్తం ఉపట్ఠితే**తి భుమ్మత్థే పచ్చత్తవచనం, సేవనచిత్తే పచ్చుపట్ఠితేతి అత్థో. **వచ్చమగ్గం అఙ్గజాతం పవేసేన్తస్సా**తి యేన మగ్గేన వచ్చం నిక్ఖమతి తం మగ్గం అత్తనో అఙ్గజాతం పురిసనిమిత్తం తిలఫలమత్తమ్పి పవేసేన్తస్స. **ఆపత్తి పారాజికస్సా**తి ఆపత్తి పారాజికా అస్స హోతీతి అత్థో. అథ వా **ఆపత్తీ**తి ఆపజ్జనం హోతి. **పారాజికస్సా**తి పారాజికధమ్మస్స. ఏస నయో సబ్బత్థ.

౫౮. ఏవం సేవనచిత్తేనేవ పవేసేన్తస్స ఆపత్తిం దస్సేత్వా ఇదాని యస్మా తం పవేసనం నామ న కేవలం అత్తూపక్కమేనేవ, పరూపక్కమేనాపి హోతి . తత్రాపి చ సాదియన్తస్సేవ ఆపత్తి పటిసేవనచిత్తసమఙ్గిస్స, న ఇతరస్స. తస్మా యే సద్ధాపబ్బజితా కులపుత్తా సమ్మాపటిపన్నకా పరూపక్కమేన పవేసనేపి సతి న సాదియన్తి, తేసం రక్ఖణత్థం **"భిక్ఖుపచ్చత్థికా మనుస్సిత్థి"**న్తిఆదిమాహ.

తత్థ పటిపక్ఖం అత్థయన్తి ఇచ్ఛన్తీతి **పచ్చత్థికా,** భిక్ఖూ ఏవ పచ్చత్థికా **భిక్ఖుపచ్చత్థికా;** విసభాగానం వేరిభిక్ఖూనమేతం అధివచనం. **మనుస్సిత్థిం భిక్ఖుస్స సన్తికే ఆనేత్వా**తి ఇస్సాపకతా తం భిక్ఖుం నాసేతుకామా ఆమిసేన వా ఉపలాపేత్వా

మిత్తసన్థవవసేన వా “ఇదం అమ్హాకం కిచ్చం కరోహీ”తి వత్వా కఞ్చి మనుస్సిత్థిం రత్తిభాగే తస్స భిక్ఖుస్స వసనోకాసం ఆనేత్వా. **వచ్చమగ్గేన అఙ్గజాతం అభినిసీదేన్తీ**తి తం భిక్ఖుం హత్థపాదసీసాదీసు సుగ్గహితం నిప్పరిప్ఫన్దం గహేత్వా ఇత్థియా వచ్చమగ్గేన తస్స భిక్ఖునో అఙ్గజాతం అభినిసీదేన్తి; సమ్పయోజేన్తీతి అత్థో.

సో చేతిఆదీసు సో చే భిక్ఖు వచ్చమగ్గబ్భన్తరం అత్తనో అఙ్గజాతస్స పవేసనం సాదియతి అధివాసేతి తస్మిం ఖణే సేవనచిత్తం ఉపట్ఠాపేతి. పవిట్ఠం సాదియతి అధివాసేతి, పవిట్ఠకాలే సేవనచిత్తం ఉపట్ఠాపేతి. ఠితం సాదియతి అధివాసేతి, ఠానప్పత్తకాలే సుక్కవిస్సట్ఠిసమయే సేవనచిత్తం ఉపట్ఠాపేతి. ఉద్ధరణం సాదియతి అధివాసేతి, నీహరణకాలే పటిసేవనచిత్తం ఉపట్ఠాపేతి. ఏవం చతూసు ఠానేసు సాదియన్తో “మమ వేరిసమణేహి ఇదం కత”న్తి వత్తుం న లభతి, పారాజికాపత్తిమేవ ఆపజ్జతి. యథా చ ఇమాని చత్తారి సాదియన్తో ఆపజ్జతి; ఏవం పురిమం ఏకం అసాదియిత్వా తీణి సాదియన్తోపి, ద్వే అసాదియిత్వా ద్వే సాదియన్తోపి, తీణి అసాదియిత్వా ఏకం సాదియన్తోపి ఆపజ్జతియేవ. సబ్బసో పన అసాదియన్తో ఆసీవిసముఖం వియ అఙ్గారకాసుం వియ చ పవిట్ఠం అఙ్గజాతం మఞ్ఞమానో నాపజ్జతి. తేన వుత్తం – ‘‘**పవేసనం న సాదియతి...పే.... ఉద్ధరణం న సాదియతి, అనాపత్తీ**’’తి. ఇమస్మిం ఏవరూపం ఆరద్ధవిపస్సకం కాయే చ జీవితే చ అనపేక్ఖం ఏకాదసహి అగ్గీహి సమ్పజ్జలితాని చ సబ్బాయతనాని ఉక్ఖిత్తాసికే వియ చ వధకే పఞ్చ కామగుణే పస్సన్తం పుగ్గలం రక్ఖన్తో భగవా పచ్చత్థికానఞ్చస్స మనోరథవిఘాతం కరోన్తో ఇమం “పవేసనం న సాదియతీ”తిఆదికం చతుక్కం నీహరిత్వా ఠపేసీతి.

పఠమచతుక్కకథా నిట్ఠితా.

ఏకూనసత్తతిద్విసతచతుక్కకథా

౫౯-౬౦. ఏవం పఠమచతుక్కం దస్సేత్వా ఇదాని యస్మా భిక్ఖుపచ్చత్థికా ఇత్థిం ఆనేత్వా న కేవలం వచ్చమగ్గేనేవ అభినిసీదేన్తి, అథ ఖో పస్సావమగ్గేనపి ముఖేనపి. ఇత్థిం ఆనేత్వాపి చ కేచి జాగరన్తిం ఆనేన్తి, కేచి సుత్తం, కేచి మత్తం, కేచి ఉమ్మత్తం, కేచి పమత్తం అఞ్ఞవిహితం విక్ఖిత్తచిత్తన్తి అత్థో. కేచి మతం అక్ఖాయితం, సోణసిఙ్గాలాదీహి అక్ఖాయితనిమిత్తన్తి అత్థో. కేచి మతం యేభుయ్యేన అక్ఖాయితం, యేభుయ్యేన అక్ఖాయితా నామ యస్సా నిమిత్తే వచ్చమగ్గే పస్సావమగ్గే ముఖే వా బహుతరో ఓకాసో అక్ఖాయితో హోతి. కేచి మతం యేభుయ్యేన ఖాయితం, యేభుయ్యేన ఖాయితా నామ యస్సా వచ్చమగ్గాదికే నిమిత్తే బహుం ఖాయితం హోతి, అప్పం అక్ఖాయితం. న కేవలఞ్చ మనుస్సిత్థిమేవ ఆనేన్తి, అథ ఖో అమనుస్సిత్థిమ్పి తిరచ్ఛానగతిత్థిమ్పి. న కేవలఞ్చ వుత్తప్పకారం ఇత్థిమేవ, ఉభతోబ్యఞ్జనకమ్పి పణ్డకమ్పి పురిసమ్పి ఆనేన్తి. తస్మా తేసం వసేన అఞ్ఞానిపి చతుక్కాని దస్సేన్తో ‘‘**భిక్ఖుపచ్చత్థికా మనుస్సిత్థిం జాగరన్తి**’’న్తిఆదిమాహ.

తత్థ పాళియా అసమ్మోహత్థం వుత్తచతుక్కాని ఏవం సఙ్ఖ్యాతో వేదితబ్బాని – మనుస్సిత్థియా తిణ్ణం మగ్గానం వసేన తీణి సుద్ధికచతుక్కాని, తీణి జాగరన్తీచతుక్కాని, తీణి సుత్తచతుక్కాని, తీణి మత్తచతుక్కాని, తీణి ఉమ్మత్తచతుక్కాని, తీణి పమత్తచతుక్కాని, తీణి మతఅక్ఖాయితచతుక్కాని, తీణి యేభుయ్యేన అక్ఖాయితచతుక్కాని, తీణి యేభుయ్యేన ఖాయితచతుక్కానీతి సత్తవీసతి చతుక్కాని. తథా అమనుస్సిత్థియా; తథా తిరచ్ఛానగతిత్థియాతి ఇత్థివారే ఏకాసీతి చతుక్కాని. యథా చ ఇత్థివారే ఏవం ఉభతోబ్యఞ్జనకవారే. పణ్డకపురిసవారేసు పన ద్విన్నం మగ్గానం వసేన చతుపణ్ణాస చతుపణ్ణాస హోన్తి. ఏవం సబ్బానిపి ద్వేసతాని, సత్తతి చ చతుక్కాని హోన్తి, తాని ఉత్తానత్థానియేవ.

సబ్బవారేసు పనేత్థ "**మతం యేభుయ్యేన అక్ఖాయితం ఖాయిత**"న్తి ఏతస్మిం ఠానే అయం వినిచ్ఛయో – తమ్బపణ్ణిదీపే కిర ద్వే వినయధరా సమానాచరియకా థేరా అహేసుం – ఉపతిస్సత్థేరో చ, ఫుస్సదేవత్థేరో చ. తే మహాభయే ఉప్పన్నే వినయపిటకం పరిహరన్తా రక్ఖింసు. తేసు ఉపతిస్సత్థేరో బ్యత్తతరో. తస్సాపి ద్వే అన్తేవాసికా అహేసుం – మహాపదుమత్థేరో చ మహాసుమత్థేరో చ. తేసు మహాసుమత్థేరో నవక్ఖత్తుం వినయపిటకం అస్సోసి, మహాపదుమత్థేరో తేన సద్ధిం నవక్ఖత్తుం, విసుఞ్చ ఏకకోవ నవక్ఖత్తున్తి అట్ఠారసక్ఖత్తుం అస్సోసి; అయమేవ తేసు బ్యత్తతరో . తేసు మహాసుమత్థేరో నవక్ఖత్తుం వినయపిటకం సుత్వా ఆచరియం ముఞ్చిత్వా అపరగఙ్గం అగమాసి. తతో మహాపదుమత్థేరో ఆహ – "సూరో వత, రే, ఏస వినయధరో యో ధరమానకంయేవ ఆచరియం ముఞ్చిత్వా అఞ్ఞత్థ వసితబ్బం మఞ్ఞతి. నను ఆచరియే ధరమానే వినయపిటకఞ్చ అట్ఠకథా చ అనేకక్ఖత్తుం గహేత్వాపి న విస్సజ్జేతబ్బం, నిచ్చకాలం సోతబ్బం, అనుసంవచ్ఛరం సజ్ఝాయితబ్బ"న్తి.

ఏవం వినయగరుకానం భిక్ఖూనం కాలే ఏకదివసం ఉపతిస్సత్థేరో మహాపదుమత్థేరప్పముఖానం పఞ్చన్నం అన్తేవాసికసతానం పఠమపారాజికసిక్ఖాపదే ఇమం పదేసం వణ్ణేన్తో నిసిన్నో హోతి. తం అన్తేవాసికా పుచ్ఛింసు – "భన్తే, యేభుయ్యేన అక్ఖాయితే పారాజికం, యేభుయ్యేన ఖాయితే థుల్లచ్చయం, ఉపడ్ఢక్ఖాయితే కేన భవితబ్బ"న్తి? థేరో ఆహ – "ఆవుసో, బుద్ధా నామ పారాజికం పఞ్ఞపేన్తా న సావసేసం కత్వా పఞ్ఞపేన్తి, అనవసేసంయేవ కత్వా సబ్బం పరియాదియిత్వా సోతం ఛిన్దిత్వా పారాజికవత్థుస్మిం పారాజికమేవ పఞ్ఞపేన్తి. ఇదఞ్హి సిక్ఖాపదం లోకవజ్జం, న పణ్ణత్తివజ్జం. తస్మా యది ఉపడ్ఢక్ఖాయితే పారాజికం భవేయ్య, పఞ్ఞపేయ్య సమ్మాసమ్బుద్ధో. పారాజికచ్ఛాయా పనేత్థ న దిస్సతి, థుల్లచ్చయమేవ దిస్సతీ"తి.

అపిచ మతసరీరే పారాజికం పఞ్ఞపేన్తో భగవా యేభుయ్యేన అక్ఖాయితే ఠపేసి "తతో పరం పారాజికం నత్థీ"తి దస్సేతుం. థుల్లచ్చయం పఞ్ఞపేన్తో యేభుయ్యేన ఖాయితే ఠపేసి "తతో పరం థుల్లచ్చయం నత్థీ"తి దస్సేతున్తిపి వేదితబ్బం. ఖాయితాఖాయితఞ్చ నామేతం మతసరీరస్మింయేవ వేదితబ్బం, న జీవమానే. జీవమానే హి నఖపిట్ఠిప్పమాణేపి ఛవిమంసే వా న్హారుమ్హి వా సతి పారాజికమేవ హోతి. యదిపి నిమిత్తం సబ్బసో ఖాయితం ఛవిచమ్మం నత్థి, నిమిత్తసణ్ఠానం పఞ్ఞాయతి, పవేసనం జాయతి, పారాజికమేవ. నిమిత్తసణ్ఠానం పన అనవసేసేత్వా సబ్బస్మిం నిమిత్తే ఛిన్దిత్వా సమన్తతో తచ్ఛేత్వా ఉప్పాటితే వణసఙ్ఖేపవసేన థుల్లచ్చయం. నిమిత్తతో పతితాయ మంసపేసియా ఉపక్కమన్తస్స దుక్కటం. మతసరీరే పన యదిపి సబ్బం సరీరం ఖాయితం హోతి, యదిపి అక్ఖాయితం, తయో పన మగ్గా అక్ఖాయితా, తేసు ఉపక్కమన్తస్స పారాజికం. యేభుయ్యేన అక్ఖాయితే పారాజికమేవ. ఉపడ్ఢక్ఖాయితే చ యేభుయ్యేన ఖాయితే చ థుల్లచ్చయం.

మనుస్సానం జీవమానకసరీరే అక్ఖినాసకణ్ణచ్ఛిద్దవత్థికోసేసు సత్థకాదీహి కతవణే వా మేథునరాగేన తిలఫలమత్తమ్పి అఙ్గజాతం పవేసేన్తస్స థుల్లచ్చయమేవ. అవసేససరీరే ఉపకచ్ఛకాదీసు దుక్కటం. మతే అల్లసరీరే పారాజికక్ఖేత్తే పారాజికం, థుల్లచ్చయక్ఖేత్తే థుల్లచ్చయం, దుక్కటక్ఖేత్తే దుక్కటం. యదా పన సరీరం ఉద్ధుమాతకం హోతి కుథితం నీలమక్ఖికసమాకిణ్ణం కిమికులసమాకులం నవహి వణముఖేహి పగ్గళితపుబ్బకుణపభావేన ఉపగన్తుమ్పి అసక్కుణేయ్యం, తదా పారాజికవత్థుఞ్చ థుల్లచ్చయవత్థుఞ్చ విజహతి; తాదిసే సరీరే యత్థ కత్థచి ఉపక్కమతో దుక్కటమేవ. తిరచ్ఛానగతానం హత్థి-అస్స-గోణ-గద్రభ-ఓట్ఠమహింసాదీనం నాసాయ థుల్లచ్చయం. వత్థికోసే థుల్లచ్చయమేవ. సబ్బేసమ్పి

తిరచ్ఛానగతానం అక్ఖికణ్ణవణేసు దుక్కటం, అవసేససరీరేపి దుక్కటమేవ. మతానం అల్లసరీరే పారాజికక్ఖేత్తే పారాజికం, థుల్లచ్చయక్ఖేత్తే థుల్లచ్చయం, దుక్కటక్ఖేత్తే దుక్కటం.

కుథితకుణపే పన పుబ్బే వుత్తనయేనేవ సబ్బత్థ దుక్కటం. కాయసంసగ్గరాగేన వా మేథునరాగేన వా జీవమానకపురిసస్స వత్థికోసం అప్పవేసేన్తో నిమిత్తేన నిమిత్తం ఛుపతి, దుక్కటం. మేథునరాగేన ఇత్థియా అప్పవేసేన్తో నిమిత్తేన నిమిత్తం ఛుపతి, థుల్లచ్చయం. మహాఅట్ఠకథాయం పన "ఇత్థినిమిత్తం మేథునరాగేన ముఖేన ఛుపతి థుల్లచ్చయ"న్తి వుత్తం. చమ్మక్ఖన్ధకే "ఛబ్బగ్గియా భిక్ఖూ అచిరవతియా నదియా గావీనం తరన్తీనం విసాణేసుపి గణ్హన్తి, కణ్ణేసుపి గణ్హన్తి, గీవాయపి గణ్హన్తి, ఛేప్పాయపి గణ్హన్తి, పిట్ఠిమ్పి అభిరుహన్తి, రత్తచిత్తాపి అఙ్గజాతం ఛుపన్తీ"తి (మహావ. ౨౫౨) ఇమిస్సా అట్ఠుప్పత్తియా అవిసేసేన వుత్తం – "న చ, భిక్ఖవే, రత్తచిత్తేన అఙ్గజాతం ఛుపితబ్బం, యో ఛుపేయ్య, ఆపత్తి థుల్లచ్చయస్సా"తి (మహావ. ౨౫౨). తం సబ్బమ్పి సంసన్దిత్వా యథా న విరుజ్ఝతి తథా గహేతబ్బం. కథఞ్చ న విరుజ్ఝతి? యం తావ మహాఅట్ఠకథాయం వుత్తం "మేథునరాగేన ముఖేన ఛుపతీ"తి. తత్ర కిర నిమిత్తముఖం ముఖన్తి అధిప్పేతం. "మేథునరాగేనా"తి చ వుత్తత్తాపి అయమేవ తత్థ అధిప్పాయోతి వేదితబ్బో. న హి ఇత్థినిమిత్తే పకతిముఖేన మేథునుపక్కమో హోతి. ఖన్ధకేపి యే పిట్ఠిం అభిరుహన్తా మేథునరాగేన అఙ్గజాతేన అఙ్గజాతం ఛుపింసు, తే సన్ధాయ థుల్లచ్చయం వుత్తన్తి వేదితబ్బం. ఇతరథా హి దుక్కటం సియా. కేచి పనాహు "ఖన్ధకేపి ముఖేనేవ ఛుపనం సన్ధాయ ఓళారికత్తా కమ్మస్స థుల్లచ్చయం వుత్తం. అట్ఠకథాయమ్పి తం సన్ధాయభాసితం గహేత్వావ మేథునరాగేన ముఖేన ఛుపతి థుల్లచ్చయన్తి వుత్త"న్తి. తస్మా సుట్ఠు సల్లక్ఖేత్వా ఉభోసు వినిచ్ఛయేసు యో యుత్తతరో సో గహేతబ్బో. వినయఞ్ఞూ పన పురిమం పసంసన్తి. కాయసంసగ్గరాగేన పన పకతిముఖేన వా నిమిత్తముఖేన వా ఇత్థినిమిత్తం ఛుపన్తస్స సఙ్ఘాదిసేసో. తిరచ్ఛానగతిత్థియా పస్సావమగ్గం నిమిత్తముఖేన ఛుపన్తస్స వుత్తనయేనేవ థుల్లచ్చయం. కాయసంసగ్గరాగేన దుక్కటన్తి.

ఏకూనసత్తతిద్విసతచతుక్కకథా నిట్ఠితా.

సన్థతచతుక్కభేదకథా

౬౧-౬౨. ఏవం భగవా పటిపన్నకస్స భిక్ఖునో రక్ఖణత్థం సత్తతిద్విసతచతుక్కాని నీహరిత్వా "ఇదాని యే అనాగతే పాపభిక్ఖూ 'సన్థతం ఇమం న కిఞ్చి ఉపాదిన్నకం ఉపాదిన్నకేన ఫుసతి, కో ఏత్థ దోసో'తి సఞ్చిచ్చ లేసం ఓడ్డేస్సన్తి, తేసం సాసనే పతిట్ఠా ఏవ న భవిస్సతీ"తి దిస్వా తేసు సత్తతిద్విసతచతుక్కేసు ఏకమేకం చతుక్కం చతూహి సన్థతాదిభేదేహి భిన్దిత్వా దస్సేన్తో **భిక్ఖుపచ్చత్థికా మనుస్సిత్థిం భిక్ఖుస్స సన్తికే ఆనేత్వా వచ్చమగ్గేన పస్సావమగ్గేన ముఖేన అఙ్గజాతం అభినిసీదేన్తి సన్థతాయ అసన్థతస్సా**తిఆదిమాహ.

తత్థ **సన్థతాయ అసన్థతస్సా**తిఆదీసు సన్థతాయ ఇత్థియా వచ్చమగ్గేన పస్సావమగ్గేన ముఖేన అసన్థతస్స భిక్ఖుస్స అఙ్గజాతం అభినిసీదేన్తీతి ఇమినా నయేన యోజనా వేదితబ్బా. తత్థ **సన్థతా** నామ యస్సా తీసు మగ్గేసు యో కోచి మగ్గో పలివేఠేత్వా వా అన్తో వా పవేసేత్వా యేన కేనచి వత్థేన వా పణ్ణేన వా వాకపట్టేన వా చమ్మేన వా తిపుసీసాదీనం పట్టేన వా పటిచ్ఛన్నో. **సన్థతో** నామ యస్స అఙ్గజాతం తేసంయేవ వత్థాదీనం యేన కేనచి పటిచ్ఛన్నం. తత్థ ఉపాదిన్నకేన వా అనుపాదిన్నకం ఘట్టియతు, అనుపాదిన్నకేన వా ఉపాదిన్నకం, అనుపాదిన్నకేన వా అనుపాదిన్నకం, ఉపాదిన్నకేన వా ఉపాదిన్నకం, సచే యత్తకే పవిట్ఠే పారాజికం హోతీతి వుత్తం, తత్తకం పవిసతి, సబ్బత్థ సాదియన్తస్స పారాజికక్ఖేత్తే

పారాజికం; థుల్లచ్చయక్ఖేత్తే థుల్లచ్చయం, దుక్కటక్ఖేత్తే దుక్కటమేవ హోతి. సచే ఇత్థినిమిత్తం ఖాణుం కత్వా సన్థతం, ఖాణుం ఘట్టేన్తస్స దుక్కటం. సచే పురిసనిమిత్తం ఖాణుం కత్వా సన్థతం, ఖాణుం పవేసేన్తస్స దుక్కటం. సచే ఉభయం ఖాణుం కత్వా సన్థతం, ఖాణునా ఖాణుం ఘట్టేన్తస్స దుక్కటం. సచే ఇత్థినిమిత్తే వేళునళపబ్బాదీనం కిఞ్చి పక్ఖిత్తం, తస్స హేట్ఠాభాగం చేపి ఫుసన్తో తిలఫలమత్తం పవేసేతి, పారాజికం. ఉపరిభాగం చేపి ఉభోసు పస్సేసు ఏకపస్సం చేపి ఫుసన్తో పవేసేతి, పారాజికం. చత్తారిపి పస్సాని అఫుసన్తో పవేసేత్వా తస్స తలం చేపి ఫుసతి, పారాజికం. యది పన పస్సేసు వా తలే వా అఫుసన్తో ఆకాసగతమేవ కత్వా పవేసేత్వా నీహరతి, దుక్కటం. బహిద్ధా ఖాణుకే ఫుసతి దుక్కటమేవ. యథా చ ఇత్థినిమిత్తే వుత్తం, ఏవం సబ్బత్థ లక్ఖణం వేదితబ్బన్తి.

సన్థతచతుక్కభేదకథా నిట్ఠితా.

భిక్ఖుపచ్చత్థికచతుక్కభేదవణ్ణనా

౬౩-౬౪. ఏవం సన్థతచతుక్కభేదం వత్వా ఇదాని యస్మా న కేవలం మనుస్సిత్థిఆదికే భిక్ఖుస్స ఏవ సన్తికే ఆనేన్తి. అథ ఖో భిక్ఖుమ్పి తాసం సన్తికే ఆనేన్తి, తస్మా తప్పభేదం దస్సేన్తో ''**భిక్ఖుపచ్చత్థికా భిక్ఖుం మనుస్సిత్థియా సన్తికే**''తి ఆదినా నయేన సబ్బాని తాని చతుక్కాని పునపి నీహరిత్వా దస్సేసి. తేసు వినిచ్ఛయో వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బోతి.

భిక్ఖుపచ్చత్థికవసేన చతుక్కభేదవణ్ణనా నిట్ఠితా.

రాజపచ్చత్థికాదిచతుక్కభేదకథా

౬౫. యస్మా పన న భిక్ఖుపచ్చత్థికా ఏవ ఏవం కరోన్తి, రాజపచ్చత్థికాదయోపి కరోన్తి. తస్మా తమ్పి పభేదం దస్సేన్తో ''**రాజపచ్చత్థికా**''తిఆదిమాహ. తత్థ రాజానో ఏవ పచ్చత్థికా **రాజపచ్చత్థికా**. తే చ సయం ఆనేన్తాపి అఞ్ఞేహి ఆణాపేన్తాపి ఆనేన్తియేవాతి వేదితబ్బా. చోరా ఏవ పచ్చత్థికా **చోరపచ్చత్థికా. ధుత్తా**తి మేథునుపసంహితఖిడ్డాపసుతా నాగరికకేరాటియపురిసా, ఇత్థిధుత్తసురాధుత్తాదయో వా; ధుత్తా ఏవ పచ్చత్థికా **ధుత్తపచ్చత్థికా**. గన్ధన్తి హదయం వుచ్చతి, తం ఉప్పాటేన్తీతి ఉప్పలగన్ధా, ఉప్పలగన్ధా ఏవ పచ్చత్థికా **ఉప్పలగన్ధపచ్చత్థికా**. ఏతే కిర న కసివణిజ్జాదీహి జీవన్తి, పన్థఘాతగామఘాతాదీని కత్వా పుత్తదారం పోసేన్తి. తే కమ్మసిద్ధిం పత్థయమానా దేవతానం ఆయాచేత్వా తాసం బలికమ్మత్థం మనుస్సానం హదయం ఉప్పాటేన్తి. సబ్బకాలే చ మనుస్సా దుల్లభా. భిక్ఖూ పన అరఞ్ఞే విహరన్తా సులభా హోన్తి. తే సీలవన్తం భిక్ఖుం గహేత్వా "సీలవతో వధో నామ భారియో హోతీ"తి మఞ్ఞమానా తస్స సీలవినాసనత్థం మనుస్సిత్థిఆదికే వా ఆనేన్తి; తం వా తత్థ నేన్తి. అయమేత్థ విసేసో. సేసం వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బం. భిక్ఖుపచ్చత్థికవారే వుత్తనయేనేవ చ ఇమేసు చతూసుపి వారేసు చతుక్కాని వేదితబ్బాని. పాళియం పన సంఖిత్తేన వుత్తాని.

సబ్బాకారేన చతుక్కభేదకథా నిట్ఠితా.

ఆపత్తానాపత్తివారవణ్ణనా

౬౬. ఇదాని యం వుత్తం "మనుస్సిత్థియా తయో మగ్గే మేథునం ధమ్మం పటిసేవన్తస్సా"తిఆది, ఏత్థ అసమ్మోహత్థం ''**మగ్గేన మగ్గ**''న్తిఆదిమాహ. తత్థ **మగ్గేన మగ్గన్తి** ఇత్థియా తీసు మగ్గేసు అఞ్ఞతరేన మగ్గేన అత్తనో అఙ్గజాతం పవేసేతి అథ

వా సమ్భిన్నేసు ద్వీసు మగ్గేసు పస్సావమగ్గేన వచ్చమగ్గం వచ్చమగ్గేన వా పస్సావమగ్గం పవేసేతి. **మగ్గేన అమగ్గన్తి** పస్సావాదిమగ్గేన పవేసేత్వా తస్స సామన్తా వణేన నీహరతి. **అమగ్గేన మగ్గన్తి** మగ్గసామన్తేన వణేన పవేసేత్వా మగ్గేన నీహరతి. **అమగ్గేన అమగ్గన్తి** ద్వీసు సమ్భిన్నవణేసు ఏకేన వణేన పవేసేత్వా దుతియేన నీహరతి. ఇమస్స సుత్తస్స అనులోమవసేన సబ్బత్థ వణసఙ్ఖేపే థుల్లచ్చయం వేదితబ్బం.

ఇదాని యం పరతో వక్ఖతి "అనాపత్తి అజానన్తస్స అసాదియన్తస్సా"తి, తత్థ అసమ్మోహత్థం **''భిక్ఖు సుత్తభిక్ఖుమ్హీ''**తిఆదిమాహ. తత్రాయం అధిప్పాయో – యో పటిబుద్ధో సాదియతి నో "సుత్తమ్హి మయి ఏసో విప్పటిపజ్జి, నాహం జానామీ"తి న ముచ్చతి. **ఉభో నాసేతబ్బాతి** చేత్థ ద్వేపి లిఙ్గనాసనేన నాసేతబ్బా. తత్ర దూసకస్స పటిఞ్ఞాకరణం నత్థి, దూసితో పుచ్ఛిత్వా పటిఞ్ఞాయ నాసేతబ్బో. సచే న సాదియతి, న నాసేతబ్బో. ఏస నయో సామణేరవారేపి.

ఏవం తత్థ తత్థ తం తం ఆపత్తిఞ్చ అనాపత్తిఞ్చ దస్సేత్వా ఇదాని అనాపత్తిమేవ దస్సేన్తో **''అనాపత్తి అజానన్తస్సా''**తిఆదిమాహ. తత్థ **అజానన్తో** నామ యో మహానిద్దం ఓక్కన్తో పరేన కతం ఉపక్కమమ్పి న జానాతి వేసాలియం మహావనే దివావిహారగతో భిక్ఖు వియ. ఏవరూపస్స అనాపత్తి. వుత్తమ్పి చేతం – "'నాహం భగవా జానామీ'తి; 'అనాపత్తి, భిక్ఖు, అజానన్తస్సా'"తి (పారా॰ ౭౫). **అసాదియన్తో** నామ యో జానిత్వాపి న సాదియతి, తత్థేవ సహసా వుట్ఠితభిక్ఖు వియ. వుత్తమ్పి చేతం – "'నాహం భగవా సాదియి'న్తి. 'అనాపత్తి, భిక్ఖు, అసాదియన్తస్సా"తి.

ఉమ్మత్తకో నామ పిత్తుమ్మత్తకో. దువిధఞ్హి పిత్తం – బద్ధపిత్తం, అబద్ధపిత్తఞ్చాతి. తత్థ అబద్ధపిత్తం లోహితం వియ సబ్బఙ్గగతం, తమ్హి కుపితే సత్తానం కణ్డుకచ్ఛుసరీరకమ్పాదీని హోన్తి. తాని భేసజ్జకిరియాయ వూపసమన్తి. బద్ధపిత్తం పన పిత్తకోసకే ఠితం. తమ్హి కుపితే సత్తా ఉమ్మత్తకా హోన్తి విపల్లత్థసఞ్ఞా హిరోత్తప్పం ఛడ్డేత్వా అసారుప్పాచారం చరన్తి. లహుకగరుకాని సిక్ఖాపదాని మద్దన్తాపి న జానన్తి. భేసజ్జకిరియాయపి అతేకిచ్ఛా హోన్తి. ఏవరూపస్స ఉమ్మత్తకస్స అనాపత్తి.

ఖిత్తచిత్తో నామ విస్సట్ఠచిత్తో యక్ఖుమ్మత్తకో వుచ్చతి. యక్ఖా కిర భేరవాని వా ఆరమ్మణాని దస్సేత్వా ముఖేన హత్థం పవేసేత్వా హదయరూపం వా మద్దన్తా సత్తే విక్ఖిత్తచిత్తే విపల్లత్థసఞ్ఞే కరోన్తి. ఏవరూపస్స ఖిత్తచిత్తస్స అనాపత్తి. తేసం పన ఉభిన్నం అయం విసేసో – పిత్తుమ్మత్తకో నిచ్చమేవ ఉమ్మత్తకో హోతి, పకతిసఞ్ఞం న లభతి. యక్ఖుమ్మత్తకో అన్తరన్తరా పకతిసఞ్ఞం పటిలభతీతి. ఇధ పన పిత్తుమ్మత్తకో వా హోతు యక్ఖుమ్మత్తకో వా, యో సబ్బసో ముట్ఠస్సతి కిఞ్చి న జానాతి, అగ్గిమ్పి సువణ్ణమ్పి గూథమ్పి చన్దనమ్పి ఏకసదిసం మద్దన్తోవ విచరతి, ఏవరూపస్స అనాపత్తి. అన్తరన్తరా సఞ్ఞం పటిలభిత్వా ఞత్వా కరోన్తస్స పన ఆపత్తియేవ.

వేదనాట్టో నామ యో అధిమత్తాయ దుక్ఖవేదనాయ ఆతురో కిఞ్చి న జానాతి, ఏవరూపస్స అనాపత్తి.

ఆదికమ్మికో నామ యో తస్మిం తస్మిం కమ్మే ఆదిభూతో. ఇధ పన సుదిన్నత్థేరో ఆదికమ్మికో, తస్స అనాపత్తి. అవసేసానం మక్కటీసమణవజ్జిపుత్తకాదీనం ఆపత్తియేవాతి.

పదభాజనీయవణ్ణనా నిట్ఠితా.

పకిణ్ణకకథా

ఇమస్మిం పన సిక్ఖాపదే కోసల్లత్థం ఇదం **పకిణ్ణకం**వేదితబ్బం –

> “సముట్ఠానఞ్చ కిరియా, అథో సఞ్ఞా సచిత్తకం;
> లోకవజ్జఞ్చ కమ్మఞ్చ, కుసలం వేదనాయ చా”తి.

తత్థ **“సముట్ఠాన”**న్తి సబ్బసఙ్గాహకవసేన ఛ సిక్ఖాపదసముట్ఠానాని. తాని **పరివారే** ఆవి భవిస్సన్తి. సమాసతో పన సిక్ఖాపదం నామ – అత్థి ఛసముట్ఠానం, అత్థి చతుసముట్ఠానం, అత్థి తిసముట్ఠానం, అత్థి కథినసముట్ఠానం, అత్థి ఏళకలోమసముట్ఠానం, అత్థి ధురనిక్ఖేపాదిసముట్ఠానన్తి.

తత్రాపి కిఞ్చి కిరియతో సముట్ఠాతి, కిఞ్చి అకిరియతో సముట్ఠాతి, కిఞ్చి కిరియాకిరియతో సముట్ఠాతి, కిఞ్చి సియా కిరియతో, సియా అకిరియతో సముట్ఠాతి, కిఞ్చి సియా కిరియతో సియా కిరియాకిరియతో సముట్ఠాతి.

తత్రాపి అత్థి సఞ్ఞావిమోక్ఖం, అత్థి నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం. తత్థ యం చిత్తఙ్గం లభతియేవ, తం సఞ్ఞావిమోక్ఖం; ఇతరం నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం.

పున అత్థి సచిత్తకం, అత్థి అచిత్తకం. యం సహేవ చిత్తేన ఆపజ్జతి, తం సచిత్తకం; యం వినాపి చిత్తేన ఆపజ్జతి, తం అచిత్తకం . తం సబ్బమ్పి లోకవజ్జం పణ్ణత్తివజ్జన్తి దువిధం. తేసం లక్ఖణం వుత్తమేవ.

కమ్మకుసలవేదనావసేనాపి చేత్థ అత్థి సిక్ఖాపదం కాయకమ్మం, అత్థి వచీకమ్మం. తత్థ యం కాయద్వారికం, తం కాయకమ్మం; యం వచీద్వారికం, తం వచీకమ్మన్తి వేదితబ్బం. అత్థి పన సిక్ఖాపదం కుసలం, అత్థి అకుసలం, అత్థి అబ్యాకతం. ద్వత్తింసేవ హి ఆపత్తిసముట్ఠాపకచిత్తాని – అట్ఠ కామావచరకుసలాని, ద్వాదస అకుసలాని, దస కామావచరకిరియచిత్తాని, కుసలతో చ కిరియతో చ ద్వే అభిఞ్ఞాచిత్తానీతి. తేసు యం కుసలచిత్తేన ఆపజ్జతి, తం కుసలం; ఇతరేహి ఇతరం. అత్థి చ సిక్ఖాపదం తివేదనం, అత్థి ద్వివేదనం, అత్థి ఏకవేదనం. తత్థ యం ఆపజ్జన్తో తీసు వేదనాసు అఞ్ఞతరవేదనాసమఙ్గీ హుత్వా ఆపజ్జతి, తం తివేదనం; యం ఆపజ్జన్తో సుఖసమఙ్గీ వా ఉపేక్ఖాసమఙ్గీ వా ఆపజ్జతి, తం ద్వివేదనం; యం ఆపజ్జన్తో దుక్ఖవేదనాసమఙ్గీయేవ ఆపజ్జతి, తం ఏకవేదనన్తి వేదితబ్బం. ఏవం –

> “సముట్ఠానఞ్చ కిరియా, అథో సఞ్ఞా సచిత్తకం;
> లోకవజ్జఞ్చ కమ్మఞ్చ, కుసలం వేదనాయ చా”తి.

ఇమం పకిణ్ణకం విదిత్వా తేసు సముట్ఠానాదీసు ఇదం సిక్ఖాపదం సముట్ఠానతో ఏకసముట్ఠానం. అఙ్గవసేన దుకసముట్ఠానం, కాయచిత్తతో సముట్ఠాతి. కిరియసముట్ఠానఞ్చ కరోన్తోయేవ హి ఏతం ఆపజ్జతి. మేథునపటిసంయుత్తాయ కామసఞ్ఞాయ అభావేన ముచ్చనతో సఞ్ఞావిమోక్ఖం. “అనాపత్తి అజానన్తస్స అసాదియన్తస్సా”తి హి వుత్తం. మేథునచిత్తేనేవ నం ఆపజ్జతి, న వినా చిత్తేనాతి సచిత్తకం. రాగవసేనేవ ఆపజ్జితబ్బతో లోకవజ్జం. కాయద్వారేనేవ సముట్ఠానతో కాయకమ్మం. చిత్తం పనేత్థ అఙ్గమత్తం హోతి, న తస్స వసేన కమ్మభావో లబ్భతి. లోభచిత్తేన ఆపజ్జితబ్బతో అకుసలచిత్తం.

సుఖసమఙ్గీ వా ఉపేక్ఖాసమఙ్గీ వా తం ఆపజ్జతీతి ద్వివేదనన్తి వేదితబ్బం. సబ్బఞ్చేతం ఆపత్తియం యుజ్జతి. సిక్ఖాపదసీసేన పన **సబ్బఅట్ఠకథాసు**దేసనా ఆరూళ్హా, తస్మా ఏవం వుత్తం.

పకిణ్ణకకథా నిట్ఠితా.

వినీతవత్థువణ్ణనా

మక్కటీ వజ్జిపుత్తా చ...పే.... వుడ్ఢపబ్బజితో మిగోతి ఇదం కిం? ఇమా వినీతవత్థూనం భగవతా సయం వినిచ్ఛితానం తేసం తేసం వత్థూనం ఉద్దానగాథా నామ. తాని వత్థూని "సుఖం వినయధరా ఉగ్గణ్హిస్సన్తీ"తి ధమ్మసఙ్గాహకత్థేరేహి ఠపితాని. వత్థుగాథా పన ధరమానేయేవ భగవతి ఉపాలిత్థేరేన ఠపితా "ఇమినా లక్ఖణేన ఆయతిం వినయధరా వినయం వినిచ్ఛినిస్సన్తీ"తి. తస్మా ఏత్థ వుత్తలక్ఖణం సాధుకం సల్లక్ఖేత్వా పఠమసిక్ఖాపదం వినిచ్ఛినితబ్బం. దుతియాదీనఞ్చ వినీతవత్థూసు వుత్తలక్ఖణేన దుతియాదీని. వినీతవత్థూని హి సిప్పికానం పటిచ్ఛన్నకరూపాని వియ వినయధరానం పటిచ్ఛన్నకవత్థూని హోన్తీతి.

౬౭. తత్థ పురిమాని ద్వే వత్థూని అనుపఞ్ఞత్తియంయేవ వుత్తత్థాని. తతియే వత్థుమ్హి **గిహిలిఙ్గేనా**తి గిహివేసేన ఓదాతవత్థో హుత్వా. చతుత్థే నత్థి కిఞ్చి వత్తబ్బం. తతో పరేసు సత్తసు వత్థూసు **కుసచీర**న్తి కుసే గన్థేత్వా కతచీరం. **వాకచీరం** నామ తాపసానం వక్కలం. **ఫలకచీరం** నామ ఫలకసణ్ఠానాని ఫలకాని సిబ్బిత్వా కతచీరం. **కేసకమ్బలో**తి కేసేహి తన్తే వాయిత్వా కతకమ్బలో. **వాలకమ్బలో**తి చమరవాలేహి వాయిత్వా కతకమ్బలో. **ఉలూకపక్ఖిక**న్తి ఉలూకసకుణస్స పక్ఖేహి కతనివాసనం. **అజినక్ఖిప**న్తి సలోమం సఖురం అజినమిగచమ్మం. ద్వాదసమే వత్థుమ్హి **సారత్తో**తి కాయసంసగ్గరాగేన సారత్తో; తం రాగం ఞత్వా భగవా "**ఆపత్తి సఙ్ఘాదిసేసస్సా**"తి ఆహ.

౬౮. తేరసమే వత్థుమ్హి **ఉప్పలవణ్ణా**తి సా థేరీ సావత్థియం సేట్ఠిధీతా సతసహస్సకప్పే అభినీహారసమ్పన్నా. తస్సా పకతియాపి అతిదస్సనీయా నీలుప్పలవణ్ణా కాయచ్ఛవి, అబ్భన్తరే పన కిలేససన్తాపస్స అభావేన అతివియ విరోచతి. సా తాయేవ వణ్ణపోక్ఖరతాయ "ఉప్పలవణ్ణా"తి నామం లభి. **పటిబద్ధచిత్తో**తి గిహికాలతో పట్ఠాయ రత్తచిత్తో; సో కిర తస్సా ఞాతిదారకో హోతి. **అథ ఖో**తి అనన్తరత్థే నిపాతో; మఞ్చకే నిసిన్నానన్తరమేవాతి వుత్తం హోతి. దివా బాహిరతో ఆగన్త్వా ద్వారం పిధాయ నిసిన్నానఞ్హి పఠమం అన్ధకారం హోతి. సో యావస్సా తం అన్ధకారం న నస్సతి, తావదేవ ఏవమకాసీతి అత్థో. **దూసేసీ**తి పధంసేసి. థేరీ పన అనవజ్జా అత్తనో సమణసఞ్ఞం పచ్చుపట్ఠపేత్వా అసాదియన్తీ నిసీది అసద్ధమ్మాధిప్పాయేన పరామట్ఠా అగ్గిక్ఖన్ధ-సిలాథమ్భ-ఖదిరసారఖాణుకా వియ. సోపి అత్తనో మనోరథం పూరేత్వా గతో. తస్సా థేరియా దస్సనపథం విజహన్తస్సేవ అయం మహాపథవీ సినేరుపబ్బతం ధారేతుం సమత్థాపి తం పాపపురిసం బ్యామమత్తకళేవరం ధారేతుం అసక్కోన్తీ వియ భిజ్జిత్వా వివరమదాసి. సో తఙ్ఖణఞ్ఞేవ అవీచిజాలానం ఇన్ధనభావం అగమాసి. భగవా తం సుత్వా "అనాపత్తి, భిక్ఖవే, అసాదియన్తియా"తి వత్వా థేరిం సన్ధాయ **ధమ్మపదే** ఇమం గాథం అభాసి –

"వారి పోక్ఖరపత్తేవ, ఆరగ్గేరివ సాసపో;

యో న లిమ్పతి కామేసు, తమహం బ్రూమి బ్రాహ్మణ"న్తి. (ధ. ప. ౪౦౧);

౬౯. చుద్దసమే వత్థుమ్హి **ఇత్థిలిఙ్గం పాతుభూతన్తి** రత్తిభాగే నిద్దం ఓక్కన్తస్స పురిససణ్ఠానం మస్సుదాఠికాది సబ్బం అన్తరహితం ఇత్థిసణ్ఠానం ఉప్పన్నం. **తమేవ ఉపజ్ఝం తమేవ ఉపసమ్పదన్తి** పుబ్బే గహితఉపజ్ఝాయమేవ పుబ్బే కతఉపసమ్పదమేవ అనుజానామి. పున ఉపజ్ఝా న గహేతబ్బా; ఉపసమ్పదా న కాతబ్బాతి అత్థో. **తానియేవ వస్సానీతి** భిక్ఖుఉపసమ్పదతో పభుతి యావ వస్సగణనా, తంయేవ వస్సగణనం అనుజానామి. న ఇతో పట్ఠాయ వస్సగణనా కాతబ్బాతి అత్థో. **భిక్ఖునీహి సఙ్గమితున్తి** భిక్ఖునీహి సద్ధిం సఙ్గమితుం సఙ్గన్తుం సమఙ్గీ భవితుం అనుజానామీతి అత్థో. ఇదం వుత్తం హోతి – అప్పతిరూపం దానిస్సా భిక్ఖూనం మజ్ఝే వసితుం, భిక్ఖునుపస్సయం గన్త్వా భిక్ఖునీహి సద్ధిం వసతూతి. **యా ఆపత్తియో భిక్ఖూనం భిక్ఖునీహి సాధారణాతి** యా దేసనాగామినియో వా వుట్ఠానగామినియో వా ఆపత్తియో భిక్ఖూనం భిక్ఖునీహి సద్ధిం సాధారణా. **తా ఆపత్తియో భిక్ఖునీనం సన్తికే వుట్ఠాతున్తి** తా సబ్బాపి భిక్ఖునీహి కాతబ్బం వినయకమ్మం కత్వా భిక్ఖునీనం సన్తికే వుట్ఠాతుం అనుజానామీతి అత్థో. **తాహి ఆపత్తీహి అనాపత్తీతి** యా పన భిక్ఖూనం భిక్ఖునీహి అసాధారణా సుక్కవిస్సట్ఠి-ఆదికా ఆపత్తియో, తాహి అనాపత్తి. లిఙ్గపరివత్తనేన తా ఆపత్తియో వుట్ఠితావ హోన్తి. పున పకతిలిఙ్గే ఉప్పన్నేపి తాహి ఆపత్తీహి తస్స అనాపత్తియేవాతి అయం తావేత్థ పాళివినిచ్ఛయో.

అయం పన **పాళిముత్తో ఓక్కన్తికవినిచ్ఛయో** – ఇమేసు తావ ద్వీసు లిఙ్గేసు పురిసలిఙ్గం ఉత్తమం, ఇత్థిలిఙ్గం హీనం; తస్మా పురిసలిఙ్గం బలవఅకుసలేన అన్తరధాయతి. ఇత్థిలిఙ్గం దుబ్బలకుసలేన పతిట్ఠాతి. ఇత్థిలిఙ్గం పన అన్తరధాయన్తం దుబ్బలఅకుసలేన అన్తరధాయతి. పురిసలిఙ్గం బలవకుసలేన పతిట్ఠాతి. ఏవం ఉభయమ్పి అకుసలేన అన్తరధాయతి, కుసలేన పటిలబ్భతి.

తత్థ సచే ద్విన్నం భిక్ఖూనం ఏకతో సజ్ఝాయం వా ధమ్మసాకచ్ఛం వా కత్వా ఏకాగారే నిపజ్జిత్వా నిద్దం ఓక్కన్తానం ఏకస్స ఇత్థిలిఙ్గం పాతుభవతి, ఉభిన్నమ్పి సహసేయ్యాపత్తి హోతి. సో చే పటిబుజ్ఝిత్వా అత్తనో తం విప్పకారం దిస్వా దుక్ఖీ దుమ్మనో రత్తిభాగేయేవ ఇతరస్స ఆరోచేయ్య, తేన సమస్సాసేతబ్బో – "హోతు, మా చిన్తయిత్థ. వట్టస్సేవేసో దోసో. సమ్మాసమ్బుద్ధేన ద్వారం దిన్నం, భిక్ఖు వా హోతు భిక్ఖునీ వా, అనావటో ధమ్మో అవారితో సగ్గమగ్గో"తి. సమస్సాసేత్వా చ ఏవం వత్తబ్బం – "తుమ్హేహి భిక్ఖునుపస్సయం గన్తుం వట్టతి. అత్థి వో కాచి సన్దిట్ఠా భిక్ఖునియో"తి. సచస్సా హోన్తి తాదిసా భిక్ఖునియో అత్థీతి, నో చే హోన్తి నత్థీతి వత్వా సో భిక్ఖు వత్తబ్బో – "మమ సఙ్గహం కరోథ; ఇదాని మం పఠమం భిక్ఖునుపస్సయం నేథా"తి. తేన భిక్ఖునా తం గహేత్వా తస్సా వా సన్దిట్ఠానం అత్తనో వా సన్దిట్ఠానం భిక్ఖునీనం సన్తికం గన్తబ్బం. గచ్ఛన్తేన చ న ఏకకేన గన్తబ్బం. చతూహి పఞ్చహి భిక్ఖూహి సద్ధిం జోతికఞ్చ కత్తరదణ్డఞ్చ గహేత్వా సంవిదహనం పరిమోచేత్వా "మయం అసుకం నామ ఠానం గచ్ఛామా"తి గన్తబ్బం. సచే బహిగామే దూరే విహారో హోతి, అన్తరామగ్గే గామన్తర-నదీపార-రత్తివిప్పవాస-గణఓహీయనాపత్తీహి అనాపత్తి. భిక్ఖునుపస్సయం గన్త్వా తా భిక్ఖునియో వత్తబ్బా – "అసుకం నామ భిక్ఖుం జానాథా"తి? "ఆమ, అయ్యా"తి. "తస్స ఇత్థిలిఙ్గం పాతుభూతం, సఙ్గహం దానిస్స కరోథా"తి. తా చే "సాధు, అయ్యా, ఇదాని మయమ్పి సజ్ఝాయిస్సామ, ధమ్మం సోస్సామ, గచ్ఛథ తుమ్హే"తి వత్వా సఙ్గహం కరోన్తి, ఆరాధికా చ హోన్తి సఙ్గాహికా లజ్జినియో, తా కోపేత్వా అఞ్ఞత్థ న గన్తబ్బం. గచ్ఛతి చే, గామన్తర-నదీపార-రత్తివిప్పవాస-గణఓహీయనాపత్తీహి న ముచ్చతి. సచే పన లజ్జినియో హోన్తి, న సఙ్గాహికాయో; అఞ్ఞత్థ గన్తుం లబ్భతి. సచేపి అలజ్జినియో హోన్తి, సఙ్గహం పన కరోన్తి; తాపి పరిచ్చజిత్వా అఞ్ఞత్థ గన్తుం లబ్భతి. సచే లజ్జినియో చ సఙ్గాహికా చ, ఞాతికా న హోన్తి, ఆసన్నగామే పన అఞ్ఞా ఞాతికాయో హోన్తి పటిజగ్గనికా, తాసమ్పి సన్తికం గన్తుం వట్టతీతి వదన్తి. గన్త్వా సచే భిక్ఖుభావేపి నిస్సయపటిపన్నో, పతిరూపాయ భిక్ఖునియా సన్తికే నిస్సయో గహేతబ్బో. మాతికా వా వినయో వా

ఉగ్గహితో సుగ్గహితో, పున ఉగ్గణ్హనకారణం నత్థి. సచే భిక్ఖుభావే పరిసావచరో, తస్స సన్తికేయేవ ఉపసమ్పన్నా సూపసమ్పన్నా. అఞ్ఞస్స సన్తికే నిస్సయో గహేతబ్బో. పుబ్బే తం నిస్సాయ వసన్తేహిపి అఞ్ఞస్స సన్తికేయేవ నిస్సయో గహేతబ్బో. పరిపుణ్ణవస్ససామణేరేనాపి అఞ్ఞస్స సన్తికేయేవ ఉపజ్ఝా గహేతబ్బా.

యం పనస్స భిక్ఖుభావే అధిట్ఠితం తిచీవరఞ్చ పత్తో చ, తం అధిట్ఠానం విజహతి, పున అధిట్ఠాతబ్బం. సఙ్కచ్చికా చ ఉదకసాటికా చ గహేతబ్బా. యం అతిరేకచీవరం వా అతిరేకపత్తో వా వినయకమ్మం కత్వా ఠపితో హోతి, తం సబ్బమ్పి వినయకమ్మం విజహతి, పున కాతబ్బం. పటిగ్గహితతేలమధుఫాణితాదీనిపి పటిగ్గహణం విజహన్తి. సచే పటిగ్గహణతో సత్తమే దివసే లిఙ్గం పరివత్తతి, పున పటిగ్గహేత్వా సత్తాహం వట్టతి. యం పన భిక్ఖుకాలే అఞ్ఞస్స భిక్ఖునో సన్తకం పటిగ్గహితం, తం పటిగ్గహణం న విజహతి. యం ఉభిన్నం సాధారణం అవిభజిత్వా ఠపితం, తం పకతత్తో రక్ఖతి. యం పన విభత్తం ఏతస్సేవ సన్తకం, తం పటిగ్గహణం విజహతి. వుత్తమ్పి చేతం **పరివారే** –

“తేలం మధుం ఫాణితఞ్చాపి సప్పిం;
సామం గహేత్వాన నిక్ఖిపేయ్య;
అవీతివత్తే సత్తాహే;
సతి పచ్చయే పరిభుఞ్జన్తస్స ఆపత్తి;
పఞ్హా మేసా కుసలేహి చిన్తితా”తి. (పరి॰ ౪౮౦);

ఇదఞ్హి లిఙ్గపరివత్తనం సన్ధాయ వుత్తం. పటిగ్గహణం నామ లిఙ్గపరివత్తనేన, కాలంకిరియాయ, సిక్ఖాపచ్చక్ఖానేన, హీనాయావత్తనేన, అనుపసమ్పన్నస్స దానేన, అనపేక్ఖవిస్సజ్జనేన, అచ్ఛిన్దిత్వా గహణేన చ విజహతి. తస్మా సచేపి హరీతకఖణ్డమ్పి పటిగ్గహేత్వా ఠపితమత్థి, సబ్బమస్స పటిగ్గహణం విజహతి. భిక్ఖువిహారే పన యంకిఞ్చిస్సా సన్తకం పటిగ్గహేత్వా వా అప్పటిగ్గహేత్వా వా ఠపితం, సబ్బస్స సావ ఇస్సరా, ఆహరాపేత్వా గహేతబ్బం. యం పనేత్థ థావరం తస్సా సన్తకం సేనాసనం వా ఉపరోపకా వా, తే యస్సిచ్ఛతి తస్స దాతబ్బా. తేరససు సమ్ముతీసు యా భిక్ఖుకాలే లద్ధా సమ్ముతి, సబ్బా సా పటిప్పస్సమ్భతి. పురిమికాయ సేనాసనగ్గాహో పటిప్పస్సమ్భతి. సచే పచ్ఛిమికాయ సేనాసనే గహితే లిఙ్గం పరివత్తతి, భిక్ఖునిసఙ్ఘో చస్సా ఉప్పన్నం లాభం దాతుకామో హోతి, అపలోకేత్వా దాతబ్బో. సచే భిక్ఖునీహి సాధారణాయ పటిచ్ఛన్నాయ ఆపత్తియా పరివసన్తస్స లిఙ్గం పరివత్తతి, పక్ఖమానత్తమేవ దాతబ్బం. సచే మానత్తం చరన్తస్స పరివత్తతి, పున పక్ఖమానత్తమేవ దాతబ్బం. సచే చిణ్ణమానత్తస్స పరివత్తతి, భిక్ఖునీహి అబ్భానకమ్మం కాతబ్బం. సచే అకుసలవిపాకే పరిక్ఖీణే పక్ఖమానత్తకాలే పునదేవ లిఙ్గం పరివత్తతి, ఛారత్తం మానత్తమేవ దాతబ్బం. సచే చిణ్ణే పక్ఖమానత్తే పరివత్తతి, భిక్ఖూహి అబ్భానకమ్మం కాతబ్బన్తి.

అనన్తరే భిక్ఖునియా లిఙ్గపరివత్తనవత్థుమ్హి ఇధ వుత్తనయేనేవ సబ్బో వినిచ్ఛయో వేదితబ్బో. అయం పన విసేసో – సచేపి భిక్ఖునికాలే ఆపన్నా సఞ్చరిత్తాపత్తి పటిచ్ఛన్నా హోతి, పరివాసదానం నత్థి, ఛారత్తం మానత్తమేవ దాతబ్బం. సచే పక్ఖమానత్తం చరన్తియా లిఙ్గం పరివత్తతి, న తేనత్థో, ఛారత్తం మానత్తమేవ దాతబ్బం. సచే చిణ్ణమానత్తాయ పరివత్తతి, పున మానత్తం అదత్వా భిక్ఖూహి అబ్భేతబ్బో. అథ భిక్ఖూహి మానత్తే అదిన్నే పున లిఙ్గం పరివత్తతి, భిక్ఖునీహి పక్ఖమానత్తమేవ దాతబ్బం. అథ ఛారత్తం మానత్తం చరన్తస్స పున పరివత్తతి, పక్ఖమానత్తమేవ దాతబ్బం. చిణ్ణమానత్తస్స పన లిఙ్గపరివత్తే

జాతే భిక్ఖునీహి అబ్భానకమ్మం కాతబ్బం . పున పరివత్తే చ లిఙ్గే భిక్ఖునిభావే ఠితాయపి యా ఆపత్తియో పుబ్బే పటిప్పస్సద్ధా, తా సుప్పటిప్పస్సద్ధా ఏవాతి.

౨౦. ఇతో పరాని ''**మాతుయా మేథునం ధమ్మ**''న్తిఆదీని చత్తారి వత్థూని ఉత్తానత్థానియేవ.

౨౧. ముదుపిట్ఠికవత్థుమ్హి సో కిర భిక్ఖు నటపుబ్బకో. తస్స సిప్పకోసల్లత్థం పరికమ్మకతా పిట్ఠి ముదుకా అహోసి. తస్మా ఏవం కాతుం అసక్ఖి.

లమ్బీవత్థుమ్హి తస్స భిక్ఖుస్స అఙ్గజాతం దీఘం హోతి లమ్బతి, తస్మా లమ్బీతి వుత్తో.

ఇతో పరాని ద్వే వణవత్థూని ఉత్తానానేవ. లేపచిత్తవత్థుమ్హి **లేపచిత్తం** నామ చిత్తకమ్మరూపం.

దారుధీతలికవత్థుమ్హి **దారుధీతలికా** నామ కట్ఠరూపం. యథా చ ఇమేసు ద్వీసు ఏవం అఞ్ఞేసుపి దన్తరూప-పోత్థకరూప-లోహరూపాదీసు అనుపాదిన్నకేసు ఇత్థిరూపేసు నిమిత్తే మేథునరాగేన ఉపక్కమన్తస్స అసుచి ముచ్చతు వా మా వా, దుక్కటమేవ. కాయసంసగ్గరాగేన ఉపక్కమన్తస్సాపి తథేవ దుక్కటం. మోచనరాగేన పన ఉపక్కమన్తస్స ముత్తే సఙ్ఘాదిసేసో, అముత్తే థుల్లచ్చయన్తి.

౨౨. సున్దరవత్థుమ్హి అయం **సున్దరో** నామ రాజగహే కులదారకో సద్ధాయ పబ్బజితో; అత్తభావస్స అభిరూపతాయ "సున్దరో"తి నామం లభి. తం రథికాయ గచ్ఛన్తం దిస్వా సముప్పన్నఛన్దరాగా సా ఇత్థీ ఇమం విప్పకారం అకాసి. థేరో పన అనాగామీ. తస్మా సో న సాదియి. అఞ్ఞేసం పన అవిసయో ఏసో.

ఇతో పరేసు చతూసు వత్థూసు తే భిక్ఖూ జళా దుమ్మేధా మాతుగామస్స వచనం గహేత్వా తథా కత్వా పచ్ఛా కుక్కుచ్చాయింసు.

౨౩. అక్ఖాయితాదీని తీణి వత్థూని ఉత్తానత్థానేవ. ద్వీసు ఛిన్నసీసవత్థూసు అయం వినిచ్ఛయో – వట్టకతే ముఖే వివటే అఙ్గజాతం పవేసేన్తో సచే హేట్ఠా వా ఉపరి వా ఉభయపస్సేహి వా ఛుపన్తం పవేసేతి, పారాజికం. చతూహిపి పస్సేహి అఛుపన్తం పవేసేత్వా అబ్భన్తరే తాలుకం ఛుపతి, పారాజికమేవ. చత్తారి పస్సాని తాలుకఞ్చ అఛుపన్తో ఆకాసగతమేవ కత్వా పవేసేతి చ నీహరతి చ, దుక్కటం. యది పన దన్తా సుఫుసితా, అన్తోముఖే ఓకాసో నత్థి, దన్తా చ బహి ఓట్ఠమంసేన పటిచ్ఛన్నా, తత్థ వాతేన అసమ్ఫుట్ఠం అల్లోకాసం తిలఫలమత్తమ్పి పవేసేన్తస్స పారాజికమేవ. ఉప్పాటితే పన ఓట్ఠమంసే దన్తేసుయేవ ఉపక్కమన్తస్స థుల్లచ్చయం. యోపి దన్తో బహి నిక్ఖమిత్వా తిట్ఠతి , న సక్కా ఓట్ఠేహి పిదహితుం. తత్థ ఉపక్కమన్తేపి బహి నిక్ఖన్తజివ్హాయ ఉపక్కమన్తేపి థుల్లచ్చయమేవ. జీవమానకసరీరేపి బహి నిక్ఖన్తజివ్హాయ థుల్లచ్చయమేవ. యది పన బహిజివ్హాయ పలివేఠేత్వా అన్తోముఖం పవేసేతి, పారాజికమేవ. ఉపరిగీవాయ ఛిన్నసీసస్సపి అధోభాగేన అఙ్గజాతం పవేసేత్వా తాలుకం ఛుపన్తస్స పారాజికమేవ.

అట్ఠికవత్థుమ్హి సుసానం గచ్ఛన్తస్సాపి దుక్కటం. అట్ఠికాని సఙ్కడ్ఢన్తస్సాపి, నిమిత్తే మేథునరాగేన ఉపక్కమన్తస్సాపి, కాయసంసగ్గరాగేన ఉపక్కమన్తస్సాపి, ముచ్చతు వా మా వా, దుక్కటమేవ. మోచనరాగేన పన ఉపక్కమన్తస్స ముచ్చన్తే సఙ్ఘాదిసేసో, అముచ్చన్తే థుల్లచ్చయమేవ.

నాగీవత్థుమ్హి నాగమాణవికా వా హోతు కిన్నరీఆదీనం వా అఞ్ఞతరా, సబ్బత్థ పారాజికం.

యక్ఖీవత్థుమ్హి సబ్బాపి దేవతా యక్ఖీయేవ.

పేతీవత్థుమ్హి నిజ్ఝామతణ్హికాదిపేతియో అల్లీయితుమ్పి న సక్కా. విమానపేతియో పన అత్థి; యాసం కాళపక్ఖే అకుసలం విపచ్చతి, జుణ్హపక్ఖే దేవతా వియ సమ్పత్తిం అనుభోన్తి. ఏవరూపాయ పేతియా వా యక్ఖియా వా సచే దస్సన-గహణ-ఆమసన-ఫుసన-ఘట్టనాని పఞ్ఞాయన్తి, పారాజికం. అథాపి దస్సనం నత్థి, ఇతరాని పఞ్ఞాయన్తి, పారాజికమేవ. అథ దస్సనగహణాని న పఞ్ఞాయన్తి, ఆమసనఫుసనఘట్టనేహి పఞ్ఞాయమానేహి తం పుగ్గలం విసఞ్ఞం కత్వా అత్తనో మనోరథం పూరేత్వా గచ్ఛతి, అయం అవిసయో నామ. తస్మా ఏత్థ అవిసయత్తా అనాపత్తి. పణ్డకవత్థు పాకటమేవ.

ఉపహతిన్ద్రియవత్థుమ్హి **ఉపహతిన్ద్రియో**తి ఉపహతకాయప్పసాదో ఖాణుకణ్టకమివ సుఖం వా దుక్ఖం వా న వేదయతి. అవేదయన్తస్సాపి సేవనచిత్తవసేన ఆపత్తి.

ఛుపితమత్తవత్థుస్మిం యో "మేథునం ధమ్మం పటిసేవిస్సామీ"తి మాతుగామం గణ్హిత్వా మేథునే విరజ్జిత్వా విప్పటిసారీ హోతి, దుక్కటమేవస్స హోతి. మేథునధమ్మస్స హి పుబ్బపయోగా హత్థగ్గాహాదయో యావ సీసం న పాపుణాతి, తావ దుక్కటే తిట్ఠన్తి. సీసే పత్తే పారాజికం హోతి. పఠమపారాజికస్స హి దుక్కటమేవ సామన్తం. ఇతరేసం తిణ్ణం థుల్లచ్చయం. అయం పన భిక్ఖు మేథునధమ్మే విరజ్జిత్వా కాయసంసగ్గం సాదియీతి వేదితబ్బో. తేనాహ భగవా – "ఆపత్తి సఙ్ఘాదిసేసస్సా"తి.

౭౪. భద్దియవత్థుస్మిం **భద్దియం** నామ తం నగరం. జాతియావనం నామ జాతిపుప్ఫగుమ్బానం ఉస్సన్నతాయ ఏవం లద్ధనామం; తం తస్స నగరస్స ఉపచారే వనం హోతి. సో తత్థ నిపన్నో తేన వాతుపత్థమ్భేన మహానిద్దం ఓక్కమి. ఏకరసం భవఙ్గమేవ వత్తతి. **కిలిన్నం పస్సిత్వా**తి అసుచికిలిట్ఠం పస్సిత్వా.

౭౫. ఇతో పరాని సాదియనపటిసంయుత్తాని చత్తారి వత్థూని, అజాననవత్థు చాతి పఞ్చ ఉత్తానత్థానేవ.

౭౬. ద్వీసు అసాదియనవత్థూసు **సహసా వుట్ఠాసీ**తి ఆసీవిసేన దట్ఠో వియ అగ్గినా దడ్ఢో వియ చ తురితం వుట్ఠాసి. **అక్కమిత్వా పవత్తేసీ**తి అప్పమత్తో భిక్ఖు ఆరద్ధవిపస్సకో ఉపట్ఠితస్సతి ఖిప్పం వుట్ఠహన్తోవ అక్కమిత్వా భూమియం వట్టేన్తో పరివట్టేన్తో విహేఠేన్తో పాతేసి. పుథుజ్జనకల్యాణకేన హి ఏవరూపేసు ఠానేసు చిత్తం రక్ఖితబ్బం. అయఞ్చ తేసం అఞ్ఞతరో సఙ్గామసీసయోధో భిక్ఖు.

౭౭. ద్వారం వివరిత్వా నిపన్నవత్థుమ్హి **దివా పటిసల్లీయన్తేనా**తి దివా నిపజ్జన్తేన. **ద్వారం సంవరిత్వా పటిసల్లీయితున్తి** ద్వారం పిదహిత్వా నిపజ్జితుం. ఏత్థ చ కిఞ్చాపి పాళియం "అయం నామ ఆపత్తీ"తి న వుత్తా. వివరిత్వా నిపన్నదోసేన పన ఉప్పన్నే వత్థుస్మిం "అనుజానామి, భిక్ఖవే, దివా పటిసల్లీయన్తేన ద్వారం సంవరిత్వా పటిసల్లీయితు"న్తి వుత్తత్తా అసంవరిత్వా పటిసల్లీయన్తస్స దుక్కటం వుత్తం. భగవతో హి అధిప్పాయం ఞత్వా ఉపాలిత్థేరాదీహి అట్ఠకథా ఠపితా. "అత్థాపత్తి దివా ఆపజ్జతి నో రత్తి"న్తి (పరి. ౩౨౩) ఇమినాపి చేతం సిద్ధం.

కీదిసం పన ద్వారం సంవరితబ్బం, కీదిసం న సంవరితబ్బం? రుక్ఖపదరవేళుపదరకిలఞ్జపణ్ణాదీనం యేన కేనచి కవాటం కత్వా హేట్ఠా ఉదుక్ఖలే ఉపరి ఉత్తరపాసకే చ పవేసేత్వా కతం పరివత్తకద్వారమేవ సంవరితబ్బం. అఞ్ఞం గోరూపానం వజేసు వియ రుక్ఖసూచికణ్టకద్వారం, గామథకనకం చక్కలకయుత్తద్వారం, ఫలకేసు వా కిటికాసు వా ద్వే తీణి చక్కలకాని యోజేత్వా కతం సంసరణకిటికద్వారం, ఆపణేసు వియ కతం ఉగ్ఘాటనకిటికద్వారం, ద్వీసు తీసు ఠానేసు వేణుసలాకా గోప్ఫేత్వా పణ్ణకుటీసు కతం సలాకహత్థకద్వారం, దుస్ససాణిద్వారన్తి ఏవరూపం ద్వారం న సంవరితబ్బం. పత్తహత్థస్స కవాటప్పణామనే పన ఏకం దుస్ససాణిద్వారమేవ అనాపత్తికరం, అవసేసాని పణామేన్తస్స ఆపత్తి. దివా పటిసల్లీయన్తస్స పన పరివత్తకద్వారమేవ ఆపత్తికరం, సేసాని సంవరిత్వా వా అసంవరిత్వా వా నిపన్నస్స ఆపత్తి నత్థి. సంవరిత్వా పన నిపజ్జితబ్బం, ఏతం వత్తం.

పరివత్తకద్వారం పన కిత్తకేన సంవుతం హోతి? సూచిఘటికాదీసు దిన్నాసు సంవుతమేవ హోతి. అపిచ ఖో సూచిమత్తేపి దిన్నే వట్టతి. ఘటికమత్తేపి దిన్నే వట్టతి. ద్వారబాహం ఫుసిత్వా పిహితమత్తేపి వట్టతి. ఈసకం అఫుసితేపి వట్టతి. సబ్బన్తిమేన విధినా యావతా సీసం నప్పవిసతి తావతా అఫుసితేపి వట్టతీతి. సచే బహూనం వళఞ్జనట్ఠానం హోతి, భిక్ఖుం వా సామణేరం వా “ద్వారం, ఆవుసో, జగ్గాహీ”తి వత్వాపి నిపజ్జితుం వట్టతి. అథ భిక్ఖూ చీవరకమ్మం వా అఞ్ఞం వా కిఞ్చి కరోన్తా నిసిన్నా హోన్తి, “ఏతే ద్వారం జగ్గిస్సన్తీ”తి ఆభోగం కత్వాపి నిపజ్జితుం వట్టతి. **కురున్దట్ఠకథాయం** పన “ఉపాసకమ్పి ఆపుచ్ఛిత్వా వా, ‘ఏస జగ్గిస్సతీ’తి ఆభోగం కత్వా వా నిపజ్జితుం వట్టతి. కేవలం భిక్ఖునిం వా మాతుగామం వా ఆపుచ్ఛితుం న వట్టతీ”తి వుత్తం. అథ ద్వారస్స ఉదుక్ఖలం వా ఉత్తరపాసకో వా భిన్నో వా హోతి అట్ఠపితో వా, సంవరితుం న సక్కోతి, నవకమ్మత్థం వా పన ఇట్ఠకపుఞ్జో వా మత్తికాదీనం వా రాసి అన్తోద్వారే కతో హోతి, అట్టం వా బన్ధన్తి, యథా సంవరితుం న సక్కోతి; ఏవరూపే అన్తరాయే సతి అసంవరిత్వాపి నిపజ్జితుం వట్టతి. యది పన కవాటం నత్థి, లద్ధకప్పమేవ. ఉపరి సయన్తేన నిస్సేణిం ఆరోపేత్వా నిపజ్జితబ్బం. సచే నిస్సేణిమత్థకే థకనకం హోతి, థకేత్వాపి నిపజ్జితబ్బం. గబ్భే నిపజ్జన్తేన గబ్భద్వారం వా పముఖద్వారం వా యంకిఞ్చి సంవరిత్వా నిపజ్జితుం వట్టతి. సచే ఏకకుట్టకే గేహే ద్వీసు పస్సేసు ద్వారాని కత్వా వళఞ్జన్తి, ద్వేపి ద్వారాని జగ్గితబ్బాని.

తిభూమకేపి పాసాదే ద్వారం జగ్గితబ్బమేవ. సచే భిక్ఖాచారా పటిక్కమ్మ లోహపాసాదసదిసం పాసాదం బహూ భిక్ఖూ దివావిహారత్థం పవిసన్తి, సఙ్ఘత్థేరేన ద్వారపాలస్స “ద్వారం జగ్గాహీ”తి వత్వా వా “ద్వారజగ్గనం ఏతస్స భారో”తి ఆభోగం కత్వా వా పవిసిత్వా నిపజ్జితబ్బం . యావ సఙ్ఘనవకేన ఏవమేవ కత్తబ్బం. పురే పవిసన్తానం “ద్వారజగ్గనం నామ పచ్ఛిమానం భారో”తి ఏవం ఆభోగం కాతుమ్పి వట్టతి. అనాపుచ్ఛా వా ఆభోగం వా అకత్వా అన్తోగబ్భే వా అసంవుతద్వారే బహి వా నిపజ్జన్తానం ఆపత్తి. గబ్భే వా బహి వా నిపజ్జనకాలేపి “ద్వారజగ్గనం నామ మహాద్వారే ద్వారపాలస్స భారో”తి ఆభోగం కత్వా నిపజ్జితుం వట్టతియేవ. లోహపాసాదాదీసు ఆకాసతలే నిపజ్జన్తేనాపి ద్వారం సంవరితబ్బమేవ.

అయఞ్హేత్థ సఙ్ఖేపో – ఇదం దివాపటిసల్లీయనం యేన కేనచి పరిక్ఖిత్తే సద్వారబన్ధే ఠానే కథితం. తస్మా అబ్భోకాసే వా రుక్ఖమూలే వా మణ్డపే వా యత్థ కత్థచి సద్వారబన్ధే నిపజ్జన్తేన ద్వారం సంవరిత్వావ నిపజ్జితబ్బం. సచే మహాపరివేణం హోతి, మహాబోధియఙ్గణలోహపాసాదఙ్గణసదిసం బహూనం ఓసరణట్ఠానం, యత్థ ద్వారం సంవుతమ్పి సంవుతట్ఠానే న తిట్ఠతి, ద్వారం అలభన్తా పాకారం ఆరుహిత్వాపి విచరన్తి, తత్థ సంవరణకిచ్చం నత్థి. రత్తిం ద్వారం వివరిత్వా నిపన్నో అరుణే ఉగ్గతే ఉట్ఠహతి, అనాపత్తి. సచే పబుజ్ఝిత్వా పున సుపతి, ఆపత్తి. యో పన “అరుణే ఉగ్గతే వుట్ఠహిస్సామీ”తి పరిచ్ఛిన్దిత్వావ

ద్వారం అసంవరిత్వా రత్తిం నిపజ్జతి, యథాపరిచ్ఛేదమేవ చ న వుట్ఠాతి, తస్స ఆపత్తియేవ. **మహాపచ్చరియం** పన “ఏవం నిపజ్జన్తో అనాదరియదుక్కటాపి న ముచ్చతీ”తి వుత్తం.

యో పన బహుదేవ రత్తిం జగ్గిత్వా అద్ధానం వా గన్త్వా దివా కిలన్తరూపో మఞ్చే నిసిన్నో పాదే భూమితో అమోచేత్వావ నిద్దావసేన నిపజ్జతి, తస్స అనాపత్తి. సచే ఓక్కన్తనిద్దో అజానన్తోపి పాదే మఞ్చకం ఆరోపేతి, ఆపత్తియేవ. నిసీదిత్వా అపస్సాయ సుపన్తస్స అనాపత్తి. యోపి చ “నిద్దం వినోదేస్సామీ”తి చఙ్కమన్తో పతిత్వా సహసావ వుట్ఠాతి, తస్సాపి అనాపత్తి. యో పన పతిత్వా తత్థేవ సయతి, న వుట్ఠాతి, తస్స ఆపత్తి.

కో ముచ్చతి, కో న ముచ్చతీతి? **మహాపచ్చరియం** తావ “ఏకభఙ్గేన నిపన్నకోయేవ ముచ్చతి. పాదే పన భూమితో మోచేత్వా నిపన్నో యక్ఖగహితకోపి విసఞ్ఞీభూతోపి న ముచ్చతీ”తి వుత్తం. **కురున్దట్ఠకథాయం** పన “బన్ధిత్వా నిపజ్జాపితోవ ముచ్చతీ”తి వుత్తం. **మహాఅట్ఠకథాయం** పన “యో చఙ్కమన్తో ముచ్ఛిత్వా పతితో తత్థేవ సుపతి, తస్సాపి అవిసయత్తా ఆపత్తి న దిస్సతి. ఆచరియా పన ఏవం న కథయన్తి. తస్మా ఆపత్తియేవాతి **మహాపదుమత్థేరేన** వుత్తం. ద్వే పన జనా ఆపత్తితో ముచ్చన్తియేవ, యో చ యక్ఖగహితకో, యో చ బన్ధిత్వా నిపజ్జాపితో”తి.

౭౮. భారుకచ్ఛకవత్థుమ్హి **అనాపత్తి సుపినన్తేనాతి** యస్మా సుపినన్తే అవిసయత్తా ఏవం హోతి, తస్మా ఉపాలిత్థేరో భగవతా అవినిచ్ఛితపుబ్బమ్పి ఇమం వత్థుం నయగ్గాహేన వినిచ్ఛిని. భగవాపి చ సుత్వా “సుకథితం, భిక్ఖవే, ఉపాలినా; అపదే పదం కరోన్తో వియ, ఆకాసే పదం దస్సేన్తో వియ ఉపాలి ఇమం పఞ్హం కథేసీ”తి వత్వా థేరం ఏతదగ్గే ఠపేసి – “ఏతదగ్గం, భిక్ఖవే, మమ సావకానం భిక్ఖూనం వినయధరానం యదిదం ఉపాలీ”తి (అ॰ ని॰ ౧.౨౧౯, ౨౨౮). ఇతో పరాని సుపబ్బాదీని వత్థూని ఉత్తానత్థానేవ.

౮౦. భిక్ఖునీసమ్పయోజనాదీసు తే లిచ్ఛవికుమారకా ఖిడ్డాపసుతా అత్తనో అనాచారేన ఏవం అకంసు. తతో పట్ఠాయ చ లిచ్ఛవీనం వినాసో ఏవ ఉదపాది.

౮౨. వుడ్ఢపబ్బజితవత్థుమ్హి **దస్సనం అగమాసీతి** అనుకమ్పాయ “తం దక్ఖిస్సామీ”తి గేహం అగమాసి. అథస్స సా అత్తనో చ దారకానఞ్చ నానప్పకారేహి అనాథభావం సంవణ్ణేసి. అనపేక్ఖఞ్చ నం ఞత్వా కుపితా “ఏహి విబ్భమాహీ”తి బలక్కారేన అగ్గహేసి. సో అత్తానం మోచేతుం పటిక్కమన్తో జరాదుబ్బలతాయ ఉత్తానో పరిపతి. తతో సా అత్తనో మనం అకాసి. సో పన భిక్ఖు అనాగామీ సముచ్ఛిన్నకామరాగో తస్మా న సాదియీతి.

౮౩. మిగపోతకవత్థు ఉత్తానత్థమేవాతి.

వినీతవత్థు నిట్ఠితం.

సమన్తపాసాదికాయ వినయసంవణ్ణనాయ

పఠమపారాజికవణ్ణనా నిట్ఠితా.

తత్రిదం సమన్తపాసాదికాయ సమన్తపాసాదికత్తస్మిం –

ఆచరియపరమ్పరతో, నిదానవత్థుప్పభేదదీపనతో;
పరసమయవివజ్జనతో, సకసమయవిసుద్ధితో చేవ.

బ్యఞ్జనపరిసోధనతో, పదత్థతో పాళియోజనక్కమతో;
సిక్ఖాపదనిచ్ఛయతో, విభఙ్గనయభేదదస్సనతో.

సమ్పస్సతం న దిస్సతి, కిఞ్చి అపాసాదికం యతో ఏత్థ;
విఞ్ఞూనమయం తస్మా, సమన్తపాసాదికాత్వేవ.

సంవణ్ణనా పవత్తా, వినయస్స వినేయ్యదమనకుసలేన;
వుత్తస్స లోకనాథేన, లోకమనుకమ్పమానేనాతి.

పఠమపారాజికవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౨. దుతియపారాజికం

దుతియం అదుతియేన, యం జినేన పకాసితం;
పారాజికం తస్స దాని, పత్తో సంవణ్ణనాక్కమో.

యస్మా తస్మా సువిఞ్ఞేయ్యం, యం పుబ్బే చ పకాసితం;
తం సబ్బం వజ్జయిత్వాన, హోతి సంవణ్ణనా అయం.

ధనియవత్థువణ్ణనా

౮౪. **తేన సమయేన బుద్ధో భగవా రాజగహే విహరతి గిజ్ఝకూటే పబ్బతేతి** తత్థ **రాజగహేతి** ఏవంనామకే నగరే, తఞ్హి మన్ధాతు-మహాగోవిన్దాదీహి పరిగ్గహితత్తా "రాజగహ"న్తి వుచ్చతి. అఞ్ఞేపేత్థ పకారే వణ్ణయన్తి. కిం తేహి! నామమేతం తస్స నగరస్స. తం పనేతం బుద్ధకాలే చ చక్కవత్తికాలే చ నగరం హోతి. సేసకాలే సుఞ్ఞం హోతి యక్ఖపరిగ్గహితం, తేసం వసన్తవనం హుత్వా తిట్ఠతి. ఏవం గోచరగామం దస్సేత్వా నివాసనట్ఠానమాహ – **గిజ్ఝకూటే పబ్బతేతి**. సో చ గిజ్ఝా తస్స కూటేసు వసింసు, గిజ్ఝసదిసాని వా తస్స కూటాని; తస్మా **గిజ్ఝకూటోతి** వుచ్చతీతి వేదితబ్బో.

సమ్బహులాతి వినయపరియాయేన తయో జనా సమ్బహులాతి వుచ్చన్తి, తతో పరం సఙ్ఘో. సుత్తన్తపరియాయేన తయో తయో ఏవ, తతో పట్ఠాయ సమ్బహులా. ఇధ పన తే సుత్తన్తపరియాయేన సమ్బహులాతి వేదితబ్బా. **సన్దిట్ఠాతి** నాతివిస్సాసికా న దళ్హమిత్తా; తత్థ తత్థ సఙ్గమ్మ దిట్ఠత్తా హి తే సన్దిట్ఠాతి వుచ్చన్తి. **సమ్భత్తాతి** అతివిస్సాసికా దళ్హమిత్తా; తే హి సుట్ఠు భత్తా భజమానా ఏకసమ్భోగపరిభోగాతి కత్వా "సమ్భత్తా"తి వుచ్చన్తి. **ఇసిగిలిపస్సేతి** ఇసిగిలి నామ పబ్బతో, తస్స పస్సే. పుబ్బే కిర పఞ్చసతమత్తా పచ్చేకబుద్ధా కాసికోసలాదీసు జనపదేసు పిణ్డాయ చరిత్వా పచ్ఛాభత్తం తస్మిం పబ్బతే సన్నిపతిత్వా సమాపత్తియా వీతినామేన్తి. మనుస్సా తే పవిసన్తేవ పస్సన్తి న నిక్ఖమన్తే. తతో ఆహంసు – "అయం పబ్బతో ఇమే ఇసయో గిలతీ"తి. తదుపాదాయ తస్స "ఇసిగిలి"త్వేవ సమఞ్ఞా ఉదపాది, తస్స పస్సే పబ్బతపాదే.

తిణకుటియో కరిత్వాతి తిణచ్ఛదనా సద్వారబన్ధా కుటియో కత్వా. వస్సం ఉపగచ్ఛన్తేన హి నాలకపటిపదం పటిపన్నేనాపి పఞ్చన్నం ఛదనానం అఞ్ఞతరేన ఛన్నేయేవ సద్వారబన్ధే సేనాసనే ఉపగన్తబ్బం. వుత్తఞ్హేతం – "న, భిక్ఖవే, అసేనాసనికేన వస్సం ఉపగన్తబ్బం. యో ఉపగచ్ఛేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి (మహావ. ౨౦౪). తస్మా వస్సకాలే సచే సేనాసనం లభతి, ఇచ్చేతం కుసలం; నో చే లభతి, హత్థకమ్మం పరియేసిత్వాపి కాతబ్బం. హత్థకమ్మం అలభన్తేన సామమ్పి కాతబ్బం. న త్వేవ అసేనాసనికేన వస్సం ఉపగన్తబ్బం. అయమనుధమ్మతా. తస్మా తే భిక్ఖూ తిణకుటియో కరిత్వా రత్తిట్ఠానదివాట్ఠానాదీని పరిచ్ఛిన్దిత్వా కతికవత్తాని చ ఖన్ధకవత్తాని చ అధిట్ఠాయ తీసు సిక్ఖాసు సిక్ఖమానా వస్సం ఉపగచ్ఛింసు.

ఆయస్మాపి ధనియోతి న కేవలం తే థేరావ ఇమస్స సిక్ఖాపదస్స ఆదికమ్మికో ఆయస్మా ధనియోపి. **కుమ్భకారపుత్తో**తి కుమ్భకారస్స పుత్తో; తస్స హి నామం ధనియో, పితా కుమ్భకారో, తేన వుత్తం – "ధనియో కుమ్భకారపుత్తో"తి. **వస్సం ఉపగచ్ఛీ**తి తేహి థేరేహి సద్ధిం ఏకట్ఠానేయేవ తిణకుటికం కరిత్వా వస్సం ఉపగచ్ఛి. **వస్సంవుత్థా**తి పురిమికాయ ఉపగతా మహాపవారణాయ పవారితా పాటిపదదివసతో పట్ఠాయ "వుత్థవస్సా"తి వుచ్చన్తి. ఏవం వస్సంవుత్థా హుత్వా.

తిణకుటియో భిన్దిత్వాతి న దణ్డముగ్గరాదీహి చుణ్ణవిచుణ్ణం కత్వా, వత్తసీసేన పన తిణఞ్చ దారువల్లి-ఆదీని చ ఓరోపేత్వాతి అత్థో. యేన హి విహారపచ్చన్తే కుటి కతా హోతి, తేన సచే ఆవాసికా భిక్ఖూ హోన్తి, తే ఆపుచ్ఛితబ్బా. "సచే ఇమం కుటిం పటిజగ్గిత్వా కోచి వసితుం ఉస్సహతి, తస్స దేథా"తి వత్వా పక్కమితబ్బం. యేన అరఞ్ఞే వా కతా హోతి , పటిజగ్గనకం వా న లభతి, తేన "అఞ్ఞేసమ్పి పరిభోగం భవిస్సతీ"తి పటిసామేత్వా గన్తబ్బం. తే పన భిక్ఖూ అరఞ్ఞే కుటియో కత్వా పటిజగ్గనకం అలభన్తా తిణఞ్చ కట్ఠఞ్చ పటిసామేత్వా సఙ్గోపేత్వాతి అత్థో. యథా చ ఠపితం తం ఉపచికాహి న ఖజ్జతి , అనోవస్సకఞ్చ హోతి, తథా ఠపేత్వా "ఇదం ఠానం ఆగన్త్వా వసితుకామానం సబ్రహ్మచారీనం ఉపకారాయ భవిస్సతీ"తి గమియవత్తం పూరేత్వా.

జనపదచారికం పక్కమింసూతి అత్తనో అత్తనో చిత్తానుకూలం జనపదం అగమంసు. **ఆయస్మా పన ధనియో కుమ్భకారపుత్తో తత్థేవ వస్సం వసీ**తిఆది ఉత్తానత్థమేవ. **యావతతియక**న్తి యావతతియవారం. **అనవయో**తి అనుఅవయో, సన్ధివసేన ఉకారలోపో. అను అను అవయో, యం యం కుమ్భకారేహి కత్తబ్బం నామ అత్థి, సబ్బత్థ అనూనో పరిపుణ్ణసిప్పోతి అత్థో. **సకే**తి అత్తనో సన్తకే. **ఆచరియకే**తి ఆచరియకమ్మే. **కుమ్భకారకమ్మే**తి కుమ్భకారానం కమ్మే; కుమ్భకారేహి కత్తబ్బకమ్మేతి అత్థో. ఏతేన సకం ఆచరియకం సరూపతో దస్సితం హోతి. **పరియోదాతసిప్పో**తి పరిసుద్ధసిప్పో. అనవయత్తేపి సతి అఞ్ఞేహి అసదిససిప్పోతి వుత్తం హోతి.

సబ్బమత్తికామయన్తి పిట్ఠసఙ్ఘాటకకవాటసూచిఘటికవాతపానకవాటమత్తం ఠపేత్వా అవసేసం భిత్తిఛదనిట్ఠకథమ్భాదిభేదం సబ్బం గేహసమ్భారం మత్తికామయమేవ కత్వాతి అత్థో. **తిణఞ్చ కట్ఠఞ్చ గోమయఞ్చ సఙ్కడ్ఢిత్వా తం కుటికం పచీ**తి తం సబ్బమత్తికామయం కత్వా పాణికాయ ఘంసిత్వా సుక్ఖాపేత్వా తేలతమ్బమత్తికాయ పరిమజ్జిత్వా అన్తో చ బహి చ తిణాదీహి పూరేత్వా యథా పక్కా సుపక్కా హోతి, ఏవం పచి. ఏవం పక్కా చ పన సా అహోసి కుటికా . **అభిరూపా**తి సురూపా. **పాసాదికా**తి పసాదజనికా. **లోహితికా**తి లోహితవణ్ణా. **కిఙ్కణికసద్దో**తి కిఙ్కణికజాలస్స సద్దో. యథా కిర నానారతనేహి కతస్స కిఙ్కణికజాలస్స సద్దో హోతి, ఏవం తస్సా కుటికాయ వాతపానన్తరికాదీహి పవిట్ఠేన

వాతేన సమాహతాయ సద్దో అహోసి. ఏతేనస్సా అన్తో చ బహి చ సుపక్కభావో దస్సితో హోతి. **మహాఅట్ఠకథాయం** పన "కిఙ్కణికా"తి కంసభాజనం, తస్మా యథా అభిహతస్స కంసభాజనస్స సద్దో, ఏవమస్సా వాతప్పహతాయ సద్దో అహోసీ"తి వుత్తం.

౮౫. **కిం ఏతం, భిక్ఖవేతి** ఏత్థ జానన్తోవ భగవా కథాసముట్ఠాపనత్థం పుచ్ఛి. **భగవతో ఏతమత్థం ఆరోచేసున్తి** సబ్బమత్తికామయాయ కుటికాయ కరణభావం ఆదితో పట్ఠాయ భగవతో ఆరోచేసుం. **కథఞ్హి నామ సో, భిక్ఖవే...పే.... కుటికం కరిస్సతీతి** ఇదం అతీతత్థే అనాగతవచనం; అకాసీతి వుత్తం హోతి. తస్స లక్ఖణం సద్దసత్థతో పరియేసితబ్బం. **న హి నామ, భిక్ఖవే, తస్స మోఘపురిసస్స పాణేసు అనుద్దయా అనుకమ్పా అవిహేసా భవిస్సతీతి** ఏత్థ **అనుద్దయాతి** అనురక్ఖణా; ఏతేన మేత్తాపుబ్బభాగం దస్సేతి. **అనుకమ్పాతి** పరదుక్ఖేన చిత్తకమ్పనా. **అవిహేసాతి** అవిహింసనా; ఏతేహి కరుణాపుబ్బభాగం దస్సేతి. ఇదం వుత్తం హోతి – "భిక్ఖవే , తస్స మోఘపురిసస్స పథవీఖణనచిక్ఖల్లమద్దనఅగ్గిదానేసు బహూ ఖుద్దానుఖుద్దకే పాణే బ్యాబాధేన్తస్స వినాసేన్తస్స తేసు పాణేసు మేత్తాకరుణానం పుబ్బభాగమత్తాపి అనుద్దయా అనుకమ్పా అవిహేసా న హి నామ భవిస్సతి అప్పమత్తకాపి నామ న భవిస్సతీ"తి. **మా పచ్ఛిమా జనతా పాణేసు పాతబ్యతం ఆపజ్జీతి** పచ్ఛిమో జనసమూహో పాణేసు పాతబ్యభావం మా ఆపజ్జి. "బుద్ధకాలేపి భిక్ఖూహి ఏవం కతం, ఈదిసేసు ఠానేసు పాణాతిపాతం కరోన్తానం నత్థి దోసో"తి మఞ్ఞిత్వా ఇమస్స దిట్ఠానుగతిం ఆపజ్జమానా పచ్ఛిమా జనతా మా పాణేసు పాతబ్బే ఘంసితబ్బే ఏవం మఞ్ఞీతి వుత్తం హోతి.

ఏవం ధనియం గరహిత్వా **న చ, భిక్ఖవే, సబ్బమత్తికామయా కుటికా కాతబ్బాతి** ఆయతిం తాదిసాయ కుటికాయ కరణం పటిక్ఖిపి; పటిక్ఖిపిత్వా చ "యో కరేయ్య ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి సబ్బమత్తికామయకుటికాకరణే ఆపత్తిం ఠపేసి. తస్మా యోపి పథవీఖణనాదినా పాణేసు పాతబ్యతం అనాపజ్జన్తో తాదిసం కుటికం కరోతి, సోపి దుక్కటం ఆపజ్జతి. పథవీఖణనాదీహి పన పాణేసు పాతబ్యతం ఆపజ్జన్తో యం యం వత్థుం వీతిక్కమతి, తత్థ తత్థ వుత్తమేవ ఆపత్తిం ఆపజ్జతి. ధనియత్థేరస్స ఆదికమ్మికత్తా అనాపత్తి. సేసానం సిక్ఖాపదం అతిక్కమిత్వా కరోన్తానమ్పి కతం లభిత్వా తత్థ వసన్తానమ్పి దుక్కటమేవ. దబ్బసమ్భారమిస్సకా పన యథా వా తథా వా మిస్సా హోతు, వట్టతి. సుద్ధమత్తికామయావ న వట్టతి. సాపి ఇట్ఠకాహి గిఞ్జకావసథసఙ్ఖేపేన కతా వట్టతి. **ఏవం భన్తేతి ఖో...పే.... తం కుటిం భిన్దింసూతి** భగవతో వచనం సమ్పటిచ్ఛిత్వా కట్ఠేహి చ పాసాణేహి చ తం కుటికం వికిరన్తా భిన్దింసు.

అథ ఖో ఆయస్మా ధనియోతిఆదిమ్హి అయం సఙ్ఖేపత్థో – ధనియో ఏకపస్సే దివావిహారం నిసిన్నో తేన సద్దేన ఆగన్త్వా తే భిక్ఖూ "కిస్స మే తుమ్హే, ఆవుసో, కుటిం భిన్దథా"తి పుచ్ఛిత్వా "భగవా భేదాపేతీ"తి సుత్వా సుబ్బచతాయ సమ్పటిచ్ఛి.

కస్మా పన భగవా ఇమినా అతిమహన్తేన ఉస్సాహేన అత్తనో వసనత్థం కతం కుటికం భేదాపేసి, నను ఏతస్సేత్థ వయకమ్మమ్పి అత్థీతి? కిఞ్చాపి అత్థి, అథ ఖో నం భగవా అకప్పియాతి భిన్దాపేసి, తిత్థియధజోతి భిన్దాపేసి. అయమేత్థ వినిచ్ఛయో. అట్ఠకథాయం పన అఞ్ఞానిపి కారణాని వుత్తాని – సత్తానుద్దయాయ, పత్తచీవరగుత్తత్థాయ, సేనాసనబాహుల్లపటిసేధనాయాతిఆదీని. తస్మా ఇదానిపి యో భిక్ఖు బహుస్సుతో వినయఞ్ఞూ అఞ్ఞం భిక్ఖుం అకప్పియం పరిక్ఖారం గహేత్వా విచరన్తం దిస్వా తం ఛిన్దాపేయ్య వా భిన్దాపేయ్య వా అనుపవజ్జో , సో నేవ చోదేతబ్బో న సారేతబ్బో; న తం లద్ధా వత్తుం "మమ పరిక్ఖారో తయా నాసితో, తం మే దేహీ"తి.

పాళిముత్తకవినిచ్ఛయో

తత్రాయం పాళిముత్తకో **కప్పియాకప్పియపరిక్ఖారవినిచ్ఛయో** – కేచి తాలపణ్ణచ్ఛత్తం అన్తో వా బహి వా పఞ్చవణ్ణేన సుత్తేన సిబ్బన్తా వణ్ణమట్ఠం కరోన్తి, తం న వట్టతి. ఏకవణ్ణేన పన నీలేన వా పీతకేన వా యేన కేనచి సుత్తేన అన్తో వా బహి వా సిబ్బితుం ఛత్తదణ్డగ్గాహకం సలాకపఞ్జరం వా వినన్ధితుం వట్టతి. తఞ్చ ఖో థిరకరణత్థం, న వణ్ణమట్ఠత్థాయ. ఛత్తపణ్ణకేసు మకరదన్తకం వా అడ్ఢచన్దకం వా ఛిన్దితుం న వట్టతి. ఛత్తదణ్డే గేహథమ్భేసు వియ ఘటకో వా వాళరూపకం వా న వట్టతి. సచేపి సబ్బత్థ ఆరగ్గేన లేఖా దిన్నా హోతి, సాపి న వట్టతి. ఘటకమ్పి వాళరూపమ్పి భిన్దిత్వా ధారేతబ్బం. లేఖాపి ఘంసిత్వా వా అపనేతబ్బా, సుత్తకేన వా దణ్డో వేఠేతబ్బో. దణ్డబున్దే పన అహిచ్ఛత్తకసణ్ఠానం వట్టతి. వాతప్పహారేన అచలనత్థం ఛత్తమణ్డలికం రజ్జుకేహి గాహేత్వా దణ్డే బన్ధన్తి, తస్మిం బన్ధనట్ఠానే వలయమివ ఉక్కిరిత్వా లేఖం ఠపేన్తి, సా వట్టతి.

చీవరమణ్డనత్థాయ నానాసుత్తకేహి సతపదీసదిసం సిబ్బన్తా ఆగన్తుకపట్టం ఠపేన్తి, అఞ్ఞమ్పి యంకిఞ్చి సూచికమ్మవికారం కరోన్తి, పట్టముఖే వా పరియన్తే వా వేణిం వా సఙ్ఖలికం వా, ఏవమాది సబ్బం న వట్టతి, పకతిసూచికమ్మమేవ వట్టతి. గణ్ఠికపట్టకఞ్చ పాసకపట్టఞ్చ అట్ఠకోణమ్పి సోళసకోణమ్పి కరోన్తి, తత్థ అగ్ఘియగయముగ్గరాదీని దస్సేన్తి, కక్కటక్ఖీని ఉక్కిరన్తి, సబ్బం న వట్టతి, చతుకోణమేవ వట్టతి. కోణసుత్తపిళకా చ చీవరే రత్తే దువిఞ్ఞేయ్యరూపా వట్టన్తి. కఞ్జికపిట్ఠఖలిఆదీసు చీవరం పక్ఖిపితుం న వట్టతి. చీవరకమ్మకాలే పన హత్థమలసూచిమలాదీనం ధోవనత్థం కిలిట్ఠకాలే చ ధోవనత్థం వట్టతి. గన్ధం వా లాఖం వా తేలం వా రజనే పక్ఖిపితుం న వట్టతి.

చీవరం రజిత్వా సఙ్ఖేన వా మణినా వా యేన కేనచి న ఘట్టేతబ్బం. భూమియం జాణుకాని నిహన్త్వా హత్థేహి గహేత్వా దోణియమ్పి న ఘంసితబ్బం. దోణియం వా ఫలకే వా ఠపేత్వా అన్తే గాహాపేత్వా హత్థేహి పహరితుం పన వట్టతి; తమ్పి ముట్ఠినా న కాతబ్బం. పోరాణకత్థేరా పన దోణియమ్పి న ఠపేసుం. ఏకో గహేత్వా తిట్ఠతి; అపరో హత్థే కత్వా హత్థేన పహరతి. చీవరస్స కణ్ణసుత్తకం న వట్టతి, రజితకాలే ఛిన్దితబ్బం. యం పన "అనుజానామి, భిక్ఖవే, కణ్ణసుత్తక"న్తి (మహావ. ౩౪౪) ఏవం అనుఞ్ఞాతం, తం అనువాతే పాసకం కత్వా బన్ధితబ్బం రజనకాలే లగ్గనత్థాయ. గణ్ఠికేపి సోభాకరణత్థం లేఖా వా పిళకా వా న వట్టతి, నాసేత్వా పరిభుఞ్జితబ్బం.

పత్తే వా థాలకే వా ఆరగ్గేన లేఖం కరోన్తి, అన్తో వా బహి వా న వట్టతి. పత్తం భమం ఆరోపేత్వా మజ్జిత్వా పచన్తి – "మణివణ్ణం కరిస్సామా"తి, న వట్టతి; తేలవణ్ణో పన వట్టతి. పత్తమణ్డలే భిత్తికమ్మం న వట్టతి, మకరదన్తకం పన వట్టతి.

ధమకరణఛత్తకస్స ఉపరి వా హేట్ఠా వా ధమకరణకుచ్ఛియం వా లేఖా న వట్టతి, ఛత్తముఖవట్టియం పనస్స లేఖా వట్టతి.

కాయబన్ధనస్స సోభనత్థం తహిం తహిం దిగుణం సుత్తం కోట్టేన్తి, కక్కటచ్ఛీని ఉట్ఠపేన్తి, న వట్టతి. ఉభోసు పన అన్తేసు దసాముఖస్స థిరభావాయ దిగుణం కోట్టేతుం వట్టతి. దసాముఖే పన ఘటకం వా మకరముఖం వా దేడ్డుభసీసం వా యంకిఞ్చి వికారరూపం కాతుం న వట్టతి. తత్థ తత్థ అచ్ఛీని దస్సేత్వా మాలాకమ్మలతాకమ్మాదీని వా కత్వా

కోట్టితకాయబన్ధనమ్పి న వట్టతి. ఉజుకమేవ పన మచ్ఛకణ్టకం వా ఖజ్జురిపత్తకం వా మట్ఠపట్టికం వా కత్వా కోట్టితుం వట్టతి. కాయబన్ధనస్స దసా ఏకా వట్టతి, ద్వే తీణి చత్తారిపి వట్టన్తి; తతో పరం న వట్టన్తి. రజ్జుకకాయబన్ధనం ఏకమేవ వట్టతి. పామఙ్గసణ్ఠానం పన ఏకమ్పి న వట్టతి. దసా పన పామఙ్గసణ్ఠానాపి వట్టతి. బహురజ్జుకే ఏకతో కత్వా ఏకేన నిరన్తరం వేఠేత్వా కతం బహురజ్జుకన్తి న వత్తబ్బం, తం వట్టతి.

కాయబన్ధనవిధే అట్ఠమఙ్గలాదికం యంకిఞ్చి వికారరూపం న వట్టతి, పరిచ్ఛేదలేఖామత్తం వట్టతి. విధకస్స ఉభోసు అన్తేసు థిరకరణత్థాయ ఘటకం కరోన్తి, అయమ్పి వట్టతి.

అఞ్జనియం ఇత్థిపురిసచతుప్పదసకుణరూపం వా మాలాకమ్మ-లతాకమ్మమకరదన్తక-గోముత్తకఅడ్ఢచన్దకాదిభేదం వా వికారరూపం న వట్టతి. ఘంసిత్వా వా ఛిన్దిత్వా వా యథా వా న పఞ్ఞాయతి, తథా సుత్తేన వేఠేత్వా వళఞ్జేతబ్బా. ఉజుకమేవ పన చతురంసా వా అట్ఠంసా వా సోళసంసా వా అఞ్జనీ వట్టతి. హేట్ఠతో పిస్సా ద్వే వా తిస్సో వా వట్టలేఖాయో వట్టన్తి. గీవాయమ్పిస్సా పిధానకబన్ధనత్థం ఏకా వట్టలేఖా వట్టతి.

అఞ్జనిసలాకాయపి వణ్ణమట్ఠకమ్మం న వట్టతి. అఞ్జనిత్థవికాయమ్పి యంకిఞ్చి నానావణ్ణేన సుత్తేన వణ్ణమట్ఠకమ్మం న వట్టతి. ఏసేవ నయో కుఞ్చికాకోసకేపి. కుఞ్చికాయ వణ్ణమట్ఠకమ్మం న వట్టతి, తథా సిపాటికాయం. ఏకవణ్ణసుత్తేన పనేత్థ యేన కేనచి సిబ్బితుం వట్టతి.

ఆరకణ్టకేపి వట్టమణికం వా అఞ్ఞం వా వణ్ణమట్ఠం న వట్టతి. గీవాయం పన పరిచ్ఛేదలేఖా వట్టతి. పిప్ఫలికేపి మణికం వా పిళకం వా యంకిఞ్చి ఉట్ఠపేతుం న వట్టతి. దణ్డకే పన పరిచ్ఛేదలేఖా వట్టతి. నఖచ్ఛేదనం వలితకంయేవ కరోన్తి, తస్మా తం వట్టతి. ఉత్తరారణియం వా అధరారణియం వా అరణిధనుకే వా ఉపరిపేల్లనదణ్డకే వా మాలాకమ్మాదికం యంకిఞ్చి వణ్ణమట్ఠం న వట్టతి, పేల్లనదణ్డకస్స పన వేమజ్ఝే మణ్డలం హోతి, తత్థ పరిచ్ఛేదలేఖామత్తం వట్టతి. సూచిసణ్డాసం కరోన్తి, యేన సూచిం డంసాపేత్వా ఘంసన్తి, తత్థ మకరముఖాదికం యంకిఞ్చి వణ్ణమట్ఠం న వట్టతి, సూచిడంసనత్థం పన ముఖమత్తం హోతి, తం వట్టతి.

దన్తకట్ఠచ్ఛేదనవాసియమ్పి యంకిఞ్చి వణ్ణమట్ఠం న వట్టతి, ఉజుకమేవ కప్పియలోహేన ఉభోసు వా పస్సేసు చతురంసం వా అట్ఠంసం వా బన్ధితుం వట్టతి. కత్తరదణ్డేపి యంకిఞ్చి వణ్ణమట్ఠం న వట్టతి, హేట్ఠా ఏకా వా ద్వే వా వట్టలేఖా ఉపరి అహిచ్ఛత్తకమకుళమత్తఞ్చ వట్టతి.

తేలభాజనేసు విసాణే వా నాళియం వా అలాబుకే వా ఆమణ్డసారకే వా ఠపేత్వా ఇత్థిరూపం పురిసరూపఞ్చ అవసేసం సబ్బమ్పి వణ్ణమట్ఠకమ్మం వట్టతి.

మఞ్చపీఠే భిసిబిమ్బోహనే భూమత్థరణే పాదపుఞ్ఛనే చక్కమనభిసియా సమ్ముఞ్జనియం కచవరఛడ్డనకే రజనదోణికాయ పానీయఉళుఙ్కే పానీయఘటే పాదకథలికాయ ఫలకపీఠకే వలయాధారకే దణ్డాధారకేపత్తపిధానే తాలవణ్టే బీజనేతి – ఏతేసు సబ్బం మాలాకమ్మాదివణ్ణమట్ఠకమ్మం వట్టతి. సేనాసనే పన ద్వారకవాటవాతపానకవాటాదీసు సబ్బరతనమయమ్పి వణ్ణమట్ఠకమ్మం వట్టతి.

సేనాసనే కిఞ్చి పటిసేధేతబ్బం నత్థి, అఞ్ఞత్ర విరుద్ధసేనాసనా. విరుద్ధసేనాసనం నామ అఞ్ఞేసం సీమాయ రాజవల్లభేహి కతసేనాసనం వుచ్చతి, తస్మా యే తాదిసం సేనాసనం కరోన్తి, తే వత్తబ్బా – “మా అమ్హాకం సీమాయ సేనాసనం కరోథా”తి. అనాదియిత్వా కరోన్తియేవ, పునపి వత్తబ్బా – “మా ఏవం అకత్థ, మా అమ్హాకం ఉపోసథపవారణానం అన్తరాయమకత్థ, మా సామగ్గిం భిన్దిత్థ, తుమ్హాకం సేనాసనం కతమ్పి కతట్ఠానే న ఠస్సతీ”తి. సచే బలక్కారేన కరోన్తియేవ, యదా తేసం లజ్జిపరిసా ఉస్సన్నా హోతి, సక్కా చ హోతి లద్ధుం ధమ్మికో వినిచ్ఛయో, తదా తేసం పేసేతబ్బం – “తుమ్హాకం ఆవాసం హరథా”తి. సచే యావ తతియం పేసితే హరన్తి, సాధు; నో చే హరన్తి, ఠపేత్వా బోధిఞ్చ చేతియఞ్చ అవసేససేనాసనాని భిన్దితబ్బాని, నో చ ఖో అపరిభోగం కరోన్తేహి, పటిపాటియా పన ఛదన-గోపానసీ-ఇట్ఠకాదీని అపనేత్వా తేసం పేసేతబ్బం – “తుమ్హాకం దబ్బసమ్భారే హరథా”తి. సచే హరన్తి, సాధు; నో చే హరన్తి, అథ తేసు దబ్బసమ్భారేసు హిమవస్సవాతాతపాదీహి పూతిభూతేసు వా చోరేహి వా హటేసు అగ్గినా వా దడ్ఢేసు సీమసామికా భిక్ఖూ అనుపవజ్జా, న లబ్భా చోదేతుం “తుమ్హేహి అమ్హాకం దబ్బసమ్భారా నాసితా”తి వా “తుమ్హాకం గీవా”తి వా. యం పన సీమసామికేహి భిక్ఖూహి కతం, తం సుకతమేవ హోతీతి.

పాళిముత్తకవినిచ్ఛయో నిట్ఠితో.

౮౬. ఏవం భిన్నాయ పన కుటికాయ ధనియస్స పరివితక్కఞ్చ పున కుటికరణత్థాయ ఉస్సాహఞ్చ దస్సేతుం **“అథ ఖో ఆయస్మతో”**తిఆది వుత్తం. తత్థ **దారుగహే గణకో**తి రఞ్ఞో దారుభణ్డాగారే దారుగోపకో. **దేవగహదారూనీ**తి దేవేన గహితదారూని. రాజపటిగ్గహితభూతాని దారూనీతి అత్థో. **నగరపటిసఙ్ఖారికానీ**తి నగరస్స పటిసఙ్ఖారూపకరణాని. **ఆపదత్థాయ నిక్ఖిత్తానీ**తి అగ్గిదాహేన వా పురాణభావేన వా పటిరాజూపరున్ధనాదినా వా గోపురట్టాలకరాజన్తేపురహత్థిసాలాదీనం విపత్తి ఆపదాతి వుచ్చతి. తదత్థం నిక్ఖిత్తానీతి వుత్తం హోతి. **ఖణ్డాఖణ్డికం ఛేదాపేత్వా**తి అత్తనో కుటియా పమాణం సల్లక్ఖేత్వా కిఞ్చి అగ్గే కిఞ్చి మజ్ఝే కిఞ్చి మూలే ఖణ్డాఖణ్డం కరోన్తో ఛేదాపేసి.

౮౭. **వస్సకారో**తి తస్స బ్రాహ్మణస్స నామం. **మగధమహామత్తో**తి మగధరట్ఠే మహామత్తో, మహతియా ఇస్సరియమత్తాయ సమన్నాగతో, మగధరఞ్ఞో వా మహామత్తో; మహాఅమచ్చోతి వుత్తం హోతి. **అనుసఞ్ఞాయమానో**తి తత్థ తత్థ గన్త్వా పచ్చవేక్ఖమానో. **భణే**తి ఇస్సరానం నీచట్ఠానికపురిసాలపనం. **బన్ధం ఆణాపేసీ**తి బ్రాహ్మణో పకతియాపి తస్మిం ఇస్సాపకతోవ. సో రఞ్ఞో “ఆణాపేహీ”తి వచనం సుత్వా యస్మా “పక్కోసాపేహీ”తి రఞ్ఞో న వుత్తం, తస్మా “నం హత్థేసు చ పాదేసు చ బన్ధం కత్వా ఆణాపేస్సామీ”తి బన్ధం ఆణాపేసి. **అద్దస ఖో ఆయస్మా ధనియో**తి కథం అద్దస? సో కిర అత్తనా లేసేన దారూనం హటభావం ఞత్వా “నిస్సంసయం ఏస దారూనం కారణా రాజకులతో వధం వా బన్ధం వా పాపుణిస్సతి, తదా నం అహమేవ మోచేస్సామీ”తి నిచ్చకాలం తస్స పవత్తిం సుణన్తోయేవ విచరతి. తస్మా తఙ్ఖణఞ్ఞేవ గన్త్వా అద్దస. తేన వుత్తం – “అద్దస ఖో ఆయస్మా ధనియో”తి. **దారూనం కిచ్చా**తి దారూనం కారణా. **పురాహం హఞ్ఞామీ**తి అహం పురా హఞ్ఞామి; యావ అహం న హఞ్ఞామి, తావ త్వం ఏయ్యాసీతి అత్థో.

౮౮. **ఇఙ్ఘ, భన్తే, సరాపేహీ**తి ఏత్థ **ఇఙ్ఘా**తి చోదనత్థే నిపాతో. **పఠమాభిసిత్తో**తి అభిసిత్తో హుత్వా పఠమం. **ఏవరూపిం వాచం భాసితా**తి “దిన్నఞ్ఞేవ సమణబ్రాహ్మణానం తిణకట్ఠోదకం పరిభుఞ్జన్తూ”తి ఇమం ఏవరూపిం వాచం అభిసిత్తో హుత్వా పఠమమేవ యం త్వం అభాసి, తం సయమేవ భాసిత్వా ఇదాని సరసి, న సరసీతి వుత్తం హోతి. రాజానో కిర అభిసిత్తమత్తాయేవ ధమ్మభేరిం చరాపేన్తి – “దిన్నఞ్ఞేవ సమణబ్రాహ్మణానం తిణకట్ఠోదకం పరిభుఞ్జన్తూ”తి తం సన్ధాయ ఏస

వదతి. **తేసం మయా సన్ధాయ భాసితన్తి** తేసం అప్పమత్తకేపి కుక్కుచ్చాయన్తానం సమితబాహితపాపానం సమణబ్రాహ్మణానం తిణకట్ఠోదకహరణం సన్ధాయ మయా ఏతం భాసితం; న తుమ్హాదిసానన్తి అధిప్పాయో. **తఞ్చ ఖో అరఞ్ఞే అపరిగ్గహితన్తి** తఞ్చ తిణకట్ఠోదకం యం అరఞ్ఞే అపరిగ్గహితం హోతి; ఏతం సన్ధాయ మయా భాసితన్తి దీపేతి.

లోమేన త్వం ముత్తోసీతి ఏత్థ లోమమివ లోమం, కిం పన తం? పబ్బజ్జాలిఙ్గం. కిం వుత్తం హోతి? యథా నామ ధుత్తా "మంసం ఖాదిస్సామా"తి మహగ్ఘలోమం ఏళకం గణ్హేయ్యుం. తమేనం అఞ్ఞో విఞ్ఞుపురిసో దిస్వా "ఇమస్స ఏళకస్స మంసం కహాపణమత్తం అగ్ఘతి. లోమాని పన లోమవారే లోమవారే అనేకే కహాపణే అగ్ఘన్తీ"తి ద్వే అలోమకే ఏళకే దత్వా గణ్హేయ్య. ఏవం సో ఏళకో విఞ్ఞుపురిసమాగమ్మ లోమేన ముచ్చేయ్య. ఏవమేవ త్వం ఇమస్స కమ్మస్స కతత్తా వధబన్ధనారహో. యస్మా పన అరహద్ధజో సబ్భి అవజ్ఝరూపో, త్వఞ్చ సాసనే పబ్బజితత్తా యం పబ్బజ్జాలిఙ్గభూతం అరహద్ధజం ధారేసి. తస్మా త్వం ఇమినా పబ్బజ్జాలిఙ్గలోమేన ఏళకో వియ విఞ్ఞుపురిసమాగమ్మ ముత్తోసీతి.

మనుస్సా ఉజ్ఝాయన్తీతి రఞ్ఞో పరిసతి భాసమానస్స సమ్ముఖా చ పరమ్ముఖా చ సుత్వా తత్థ తత్థ మనుస్సా ఉజ్ఝాయన్తి, అవజ్ఝాయన్తి, అవజానన్తా తం ఝాయన్తి ఓలోకేన్తి లామకతో వా చిన్తేన్తీతి అత్థో. **ఖియ్యన్తీతి** తస్స అవణ్ణం కథేన్తి పకాసేన్తి. **విపాచేన్తీతి** విత్థారికం కరోన్తి, సబ్బత్థ పత్థరన్తి; అయఞ్చ అత్థో సద్దసత్థానుసారేన వేదితబ్బో. అయం పనేత్థ యోజనా – "అలజ్జినో ఇమే సమణా సక్యపుత్తియా"తిఆదీని చిన్తేన్తా ఉజ్ఝాయన్తి. "నత్థి ఇమేసం సామఞ్ఞ"న్తిఆదీని భణన్తా ఖియ్యన్తి. "అపగతా ఇమే సామఞ్ఞా"తిఆదీని తత్థ తత్థ విత్థారేన్తా విపాచేన్తీతి. ఏతేన నయేన ఇమేసం పదానం ఇతో పరమ్పి తత్థ తత్థ ఆగతపదానురూపేన యోజనా వేదితబ్బా. **బ్రహ్మచారినోతి** సేట్ఠచారినో. **సామఞ్ఞన్తి** సమణభావో. **బ్రహ్మఞ్ఞన్తి** సేట్ఠభావో. సేసం ఉత్తానత్థమేవ.

రఞ్ఞో దారూనీతిఆదిమ్హి "అదిన్నం ఆదియిస్సతీ"తి అయం ఉజ్ఝాయనత్థో. యం పనేతం అదిన్నం ఆదియి, తం దస్సేతుం "రఞ్ఞో దారూనీ"తి వుత్తం. ఇతి వచనభేదే అసమ్ముయ్హన్తేహి అత్థో వేదితబ్బో. **పురాణవోహారికో మహామత్తోతి** భిక్ఖుభావతో పురాణే గిహికాలే వినిచ్ఛయవోహారే నియుత్తత్తా "వోహారికో"తి సఙ్ఖం గతో మహాఅమచ్చో.

అథ ఖో భగవా తం భిక్ఖుం ఏతదవోచాతి భగవా సామంయేవ లోకవోహారమ్పి జానాతి, అతీతబుద్ధానం పఞ్ఞత్తిమ్పి జానాతి – "పుబ్బేపి బుద్ధా ఏత్తకేన పారాజికం పఞ్ఞపేన్తి, ఏత్తకేన థుల్లచ్చయం, ఏత్తకేన దుక్కట"న్తి. ఏవం సన్తేపి సచే అఞ్ఞేహి లోకవోహారవిఞ్ఞూహి సద్ధిం అసంసన్దిత్వా పాదమత్తేన పారాజికం పఞ్ఞపేయ్య, తేనస్స సియుం వత్తారో "సీలసంవరో నామ ఏకభిక్ఖుస్సపి అప్పమేయ్యో అసఙ్ఖ్యేయ్యో మహాపథవీ-సముద్ద-ఆకాసాని వియ అతివిత్థిణ్ణో, కథఞ్హి నామ భగవా పాదమత్తకేన నాసేసీ"తి! తతో తథాగతస్స ఞాణబలం అజానన్తా సిక్ఖాపదం కోపేయ్యుం, పఞ్ఞత్తమ్పి సిక్ఖాపదం యథాఠానే న తిట్ఠేయ్య. లోకవోహారవిఞ్ఞూహి పన సద్ధిం సంసన్దిత్వా పఞ్ఞత్తే సో ఉపవాదో న హోతి. అఞ్ఞదత్థు ఏవం వత్తారో హోన్తి – "ఇమేహి నామ అగారికాపి పాదమత్తేన చోరం హనన్తిపి బన్ధన్తిపి పబ్బాజేన్తిపి. కస్మా భగవా పబ్బజితం న నాసేస్సతి; యేన పరసన్తకం తిణసలాకమత్తమ్పి న గహేతబ్బ"న్తి! తథాగతస్స చ ఞాణబలం జానిస్సన్తి. పఞ్ఞత్తమ్పి చ సిక్ఖాపదం అకుప్పం భవిస్సతి, యథాఠానే ఠస్సతి. తస్మా లోకవోహారవిఞ్ఞూహి సద్ధిం సంసన్దిత్వా పఞ్ఞపేతుకామో సబ్బావన్తం పరిసం అనువిలోకేన్తో **అథ ఖో భగవా అవిదూరే నిసిన్నం దిస్వా తం భిక్ఖుం ఏతదవోచ ''కిత్తకేన ఖో భిక్ఖు రాజా మాగధో సేనియో బిమ్బిసారో చోరం గహేత్వా హనతి వా బన్ధతి వా పబ్బాజేతి వా''**తి.

తత్థ **మాగధోతి** మగధానం ఇస్సరో. **సేనియోతి** సేనాయ సమ్పన్నో. **బిమ్బిసారోతి** తస్స నామం. **పబ్బాజేతి వాతి** రట్ఠతో నిక్ఖామేతి. సేసమేత్థ ఉత్తానత్థమేవ. **పఞ్చమాసకో పాదోతి** తదా రాజగహే వీసతిమాసకో కహాపణో హోతి, తస్మా పఞ్చమాసకో పాదో. ఏతేన లక్ఖణేన సబ్బజనపదేసు కహాపణస్స చతుత్థో భాగో "పాదో"తి వేదితబ్బో. సో చ ఖో పోరాణస్స నీలకహాపణస్స వసేన, న ఇతరేసం రుద్రదామకాదీనం. తేన హి పాదేన అతీతబుద్ధాపి పారాజికం పఞ్ఞపేసుం, అనాగతాపి పఞ్ఞపేస్సన్తి. సబ్బబుద్ధానఞ్హి పారాజికవత్థుమ్హి వా పారాజికే వా నానత్తం నత్థి. ఇమానేవ చత్తారి పారాజికవత్థూని . ఇమానేవ చత్తారి పారాజికాని. ఇతో ఊనం వా అతిరేకం వా నత్థి. తస్మా భగవాపి ధనియం విగరహిత్వా పాదేనేవ దుతియపారాజికం పఞ్ఞపేన్తో "**యో పన భిక్ఖు అదిన్నం థేయ్యసఙ్ఖాత**"న్తిఆదిమాహ.

ఏవం మూలచ్ఛేజ్జవసేన దళ్హం కత్వా దుతియపారాజికే పఞ్ఞత్తే అపరమ్పి అనుపఞ్ఞత్తత్థాయ రజకభణ్డికవత్థు ఉదపాది, తస్సుప్పత్తిదీపనత్థమేతం వుత్తం – "**ఏవఞ్చిదం భగవతా భిక్ఖూనం సిక్ఖాపదం పఞ్ఞత్తం హోతీ**"తి. తస్సత్థో చ అనుపఞ్ఞత్తిసమ్బన్ధో చ **పఠమపారాజికవణ్ణనాయం** వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బో. యథా చ ఇధ, ఏవం ఇతో పరేసు సబ్బసిక్ఖాపదేసు. యం యం పుబ్బే వుత్తం, తం తం సబ్బం వజ్జేత్వా ఉపరూపరి అపుబ్బమేవ వణ్ణయిస్సామ. యది హి యం యం వుత్తనయం, తం తం పునపి వణ్ణయిస్సామ, కదా వణ్ణనాయ అన్తం గమిస్సామ! తస్మా యం యం పుబ్బే వుత్తం, తం తం సబ్బం సాధుకం ఉపసల్లక్ఖేత్వా తత్థ తత్థ అత్థో చ యోజనా చ వేదితబ్బా. అపుబ్బం పన యంకిఞ్చి అనుత్తానత్థం, తం సబ్బం మయమేవ వణ్ణయిస్సామ.

ధనియవత్థువణ్ణనా నిట్ఠితా.

౮౦. **రజకత్థరణం గన్త్వాతి** రజకతిత్థం గన్త్వా; తఞ్హి యస్మా తత్థ రజకా వత్థాని అత్థరన్తి, తస్మా రజకత్థరణన్తి వుచ్చతి. **రజకభణ్డికన్తి** రజకానం భణ్డికం; రజకా సాయన్హసమయే నగరం పవిసన్తా బహూని వత్థాని ఏకేకం భణ్డికం బన్ధన్తి. తతో ఏకం భణ్డికం తేసం పమాదేన అపస్సన్తానం అవహరిత్వా థేనేత్వాతి అత్థో.

పదభాజనీయవణ్ణనా

౮౨. **గామో నామాతి** ఏవమాది "గామా వా అరఞ్ఞా వా"తి ఏత్థ వుత్తస్స గామస్స చ అరఞ్ఞస్స చ పభేదదస్సనత్థం వుత్తం. తత్థ యస్మిం గామే ఏకా ఏవ కుటి, ఏకం గేహం సేయ్యథాపి మలయజనపదే; అయం ఏకకుటికో గామో నామ. ఏతేన నయేన అపరేపి వేదితబ్బా. **అమనుస్సో నామ** యో సబ్బసో వా మనుస్సానం అభావేన యక్ఖపరిగ్గహభూతో; యతో వా మనుస్సా కేనచి కారణేన పునపి ఆగన్తుకామా ఏవ అపక్కన్తా. **పరిక్ఖిత్తో నామ** ఇట్ఠకపాకారం ఆదిం కత్వా అన్తమసో కణ్టకసాఖాహిపి పరిక్ఖిత్తో. **గోనిసాదినివిట్ఠో నామ** వీథిసన్నివేసాదివసేన అనివిసిత్వా యథా గావో తత్థ తత్థ ద్వే తయో నిసీదన్తి, ఏవం తత్థ తత్థ ద్వే తీణి ఘరాని కత్వా నివిట్ఠో. **సత్థోతి** జఙ్ఘసత్థసకటసత్థాదీసు యో కోచి. ఇమస్మిఞ్చ సిక్ఖాపదే నిగమోపి నగరమ్పి గామగ్గహణేనేవ గహితన్తి వేదితబ్బం.

గామూపచారోతిఆది అరఞ్ఞపరిచ్ఛేదదస్సనత్థం వుత్తం. **ఇన్దఖీలే ఠితస్సాతి** యస్స గామస్స అనురాధపురస్సేవ ద్వే ఇన్దఖీలా, తస్స అబ్భన్తరిమే ఇన్దఖీలే ఠితస్స; తస్స హి బాహిరో ఇన్దఖీలో ఆభిధమ్మికనయేన అరఞ్ఞసఙ్ఖేపం గచ్ఛతి. యస్స పన ఏకో, తస్స గామద్వారబాహానం వేమజ్ఝే ఠితస్స. యత్రాపి హి ఇన్దఖీలో నత్థి, తత్ర గామద్వారబాహానం వేమజ్ఝమేవ "ఇన్దఖీలో"తి వుచ్చతి. తేన వుత్తం – "గామద్వారబాహానం వేమజ్ఝే ఠితస్సా"తి. **మజ్ఝిమస్సాతి**

థామమజ్ఝిమస్స, నో పమాణమజ్ఝిమస్స, నేవ అప్పథామస్స, న మహాథామస్స; మజ్ఝిమథామస్సాతి వుత్తం హోతి. **లేడ్డుపాతో**తి యథా మాతుగామో కాకే ఉడ్డాపేన్తో ఉజుకమేవ హత్థం ఉక్ఖిపిత్వా లేడ్డుం ఖిపతి, యథా చ ఉదకుక్ఖేపే ఉదకం ఖిపన్తి, ఏవం అఖిపిత్వా యథా తరుణమనుస్సా అత్తనో బలం దస్సేన్తా బాహం పసారేత్వా లేడ్డుం ఖిపన్తి, ఏవం ఖిత్తస్స లేడ్డుస్స పతనట్ఠానం. పతితో పన లురిత్వా యత్థ గచ్ఛతి, తం న గహేతబ్బం.

అపరిక్ఖిత్తస్స గామస్స ఘరూపచారే ఠితస్స మజ్ఝిమస్స పురిసస్స లేడ్డుపాతోతి ఏత్థ పన నిబ్బకోసస్స ఉదకపాతట్ఠానే ఠితస్స మజ్ఝిమస్స పురిసస్స సుప్పపాతో వా ముసలపాతో వా **ఘరూపచారో** నామ. తస్మిం ఘరూపచారే ఠితస్స లేడ్డుపాతో **గామూపచారో**తి **కురున్దట్ఠకథాయం** వుత్తం. **మహాపచ్చరియమ్పి** తాదిసమేవ. **మహాఅట్ఠకథాయం** పన "ఘరం నామ, ఘరూపచారో నామ, గామో నామ, గామూపచారో నామా"తి మాతికం ఠపేత్వా నిబ్బకోసస్స ఉదకపాతట్ఠానబ్భన్తరం **ఘరం** నామ. యం పన ద్వారే ఠితో మాతుగామో భాజనధోవనఉదకం ఛడ్డేతి, తస్స పతనట్ఠానఞ్చ మాతుగామేనేవ అన్తోగేహే ఠితేన పకతియా బహి ఖిత్తస్స సుప్పస్స వా సమ్ముఞ్జనియా వా పతనట్ఠానఞ్చ, ఘరస్స పురతో ద్వీసు కోణేసు సమ్బన్ధిత్వా మజ్ఝే రుక్ఖసూచిద్వారం ఠపేత్వా గోరూపానం పవేసననివారణత్థం కతపరిక్ఖేపో చ అయం సబ్బోపి **ఘరూపచారో** నామ. తస్మిం ఘరూపచారే ఠితస్స మజ్ఝిమస్స పురిసస్స లేడ్డుపాతబ్భన్తరం గామో నామ. తతో అఞ్ఞస్స లేడ్డుపాతస్స అబ్భన్తరం గామూపచారో నామాతి వుత్తం. ఇదమేత్థ పమాణం. యథా చేత్థ, ఏవం సబ్బత్థ యో యో అట్ఠకథావాదో వా థేరవాదో వా పచ్ఛా వుచ్చతి సో పమాణతో దట్ఠబ్బో.

యఞ్చేతం **మహాఅట్ఠకథాయం** వుత్తం, తం పాళియా విరుద్ధమివ దిస్సతి. పాళియఞ్హి – "ఘరూపచారే ఠితస్స మజ్ఝిమస్స పురిసస్స లేడ్డుపాతో"తి ఏత్తకమేవ వుత్తం. అట్ఠకథాయం పన తం లేడ్డుపాతం గామసఙ్ఖేపం కత్వా తతో పరం గామూపచారో వుత్తోతి? వుచ్చతే – సచ్చమేవ పాళియం వుత్తం , అధిప్పాయో పనేత్థ వేదితబ్బో. సో చ అట్ఠకథాచరియానమేవ విదితో. తస్మా యథా "ఘరూపచారే ఠితస్సా"తి ఏత్థ ఘరూపచారలక్ఖణం పాళియం అవుత్తమ్పి అట్ఠకథాయం వుత్తవసేన గహితం. ఏవం సేసమ్పి గహేతబ్బం.

తత్రాయం నయో – ఇధ గామో నామ దువిధో హోతి – పరిక్ఖిత్తో చ అపరిక్ఖిత్తో చ. తత్ర పరిక్ఖిత్తస్స పరిక్ఖేపోయేవ పరిచ్ఛేదో. తస్మా తస్స విసుం పరిచ్ఛేదం అవత్వా "గామూపచారో నామ పరిక్ఖిత్తస్స గామస్స ఇన్దఖీలే ఠితస్స మజ్ఝిమస్స పురిసస్స లేడ్డుపాతో"తి పాళియం వుత్తం. అపరిక్ఖిత్తస్స పన గామస్స గామపరిచ్ఛేదో వత్తబ్బో. తస్మా తస్స గామపరిచ్ఛేదదస్సనత్థం "అపరిక్ఖిత్తస్స గామస్స ఘరూపచారే ఠితస్స మజ్ఝిమస్స పురిసస్స లేడ్డుపాతో"తి వుత్తం. గామపరిచ్ఛేదే చ దస్సితే గామూపచారలక్ఖణం పుబ్బే వుత్తనయేనేవ సక్కా ఞాతున్తి పున "తత్థ ఠితస్స మజ్ఝిమస్స పురిసస్స లేడ్డుపాతో"తి న వుత్తం. యో పన ఘరూపచారే ఠితస్స లేడ్డుపాతంయేవ "గామూపచారో"తి వదతి, తస్స ఘరూపచారో గామోతి ఆపజ్జతి. తతో ఘరం, ఘరూపచారో, గామో , గామూపచారోతి ఏస విభాగో సఙ్కరీయతి. అసఙ్కరతో చేత్థ వినిచ్ఛయో వేదితబ్బో వికాలే గామప్పవేసనాదీసు. తస్మా పాళిఞ్చ అట్ఠకథఞ్చ సంసన్దిత్వా వుత్తనయేనేవేత్థ గామో చ గామూపచారో చ వేదితబ్బో. యోపి చ గామో పుబ్బే మహా హుత్వా పచ్ఛా కులేసు నట్ఠేసు అప్పకో హోతి, సో ఘరూపచారతో లేడ్డుపాతేనేవ పరిచ్ఛిన్దితబ్బో. పురిమపరిచ్ఛేదో పనస్స పరిక్ఖిత్తస్సాపి అపరిక్ఖిత్తస్సాపి అప్పమాణమేవాతి.

అరఞ్ఞం నామ ఠపేత్వా గామఞ్చ గామూపచారఞ్చాతి ఇమం యథావుత్తలక్ఖణం గామఞ్చ గామూపచారఞ్చ ఠపేత్వా ఇమస్మిం అదిన్నాదానసిక్ఖాపదే అవసేసం "అరఞ్ఞం" నామాతి వేదితబ్బం. అభిధమ్మే పన "అరఞ్ఞన్తి నిక్ఖమిత్వా బహి

ఇన్దఖీలా సబ్బమేతం అరఞ్ఞ"న్తి (విభ॰ ౫౮౫) వుత్తం. ఆరఞ్ఞకసిక్ఖాపదే "ఆరఞ్ఞకం నామ సేనాసనం పఞ్చధనుసతికం పచ్ఛిమ"న్తి (పారా॰ ౬౫౪) వుత్తం. తం ఇన్దఖీలతో పట్ఠాయ ఆరోపితేన ఆచరియధనునా పఞ్చధనుసతప్పమాణన్తి వేదితబ్బం. ఏవం భగవతా "గామా వా అరఞ్ఞా వా"తి ఏతస్స అత్థం విభజన్తేన "ఘరం, ఘరూపచారో, గామో, గామూపచారో అరఞ్ఞ"న్తి పాపభిక్ఖూనం లేసోకాసనిసేధనత్థం పఞ్చ కోట్ఠాసా దస్సితా. తస్మా ఘరే వా ఘరూపచారే వా గామే వా గామూపచారే వా అరఞ్ఞే వా పాదగ్ఘనకతో పట్ఠాయ సస్సామికం భణ్డం అవహరన్తస్స పారాజికమేవాతి వేదితబ్బం.

ఇదాని "అదిన్నం థేయ్యసఙ్ఖాతం ఆదియేయ్యా"తిఆదీనం అత్థదస్సనత్థం "**అదిన్నం నామా**"తిఆదిమాహ. తత్థ **అదిన్న**న్తి దన్తపోనసిక్ఖాపదే అత్తనో సన్తకమ్పి అప్పటిగ్గహితకం కప్పియం అజ్ఝోహరణీయం వుచ్చతి. ఇధ పన యంకిఞ్చి పరపరిగ్గహితం సస్సామికం భణ్డం, తదేతం తేహి సామికేహి కాయేన వా వాచాయ వా న దిన్నన్తి అదిన్నం. అత్తనో హత్థతో వా యథాఠితట్ఠానతో వా న నిస్సట్ఠన్తి **అనిస్సట్ఠం**. యథాఠానే ఠితమ్పి అనపేక్ఖతాయ న పరిచ్చత్తన్తి **అపరిచ్చత్తం**. ఆరక్ఖసంవిధానేన రక్ఖితత్తా **రక్ఖితం**. మఞ్జూసాదీసు పక్ఖిపిత్వా గోపితత్తా **గోపితం**. "మమ ఇద"న్తి తణ్హామమత్తేన మమాయితత్తా **మమాయితం**. తాహి అపరిచ్చాగరక్ఖణగోపనాహి తేహి భణ్డసామికేహి పరేహి పరిగ్గహితన్తి **పరపరిగ్గహితం**. ఏతం అదిన్నం నామ.

థేయ్యసఙ్ఖాతన్తి ఏత్థ **థేనో**తి చోరో, థేనస్స భావో **థేయ్యం**; అవహరణచిత్తస్సేతం అధివచనం. "సఙ్ఖా, సఙ్ఖాత"న్తి అత్థతో ఏకం; కోట్ఠాసస్సేతం అధివచనం, "సఞ్ఞానిదానా హి పపఞ్చసఙ్ఖా"తిఆదీసు (సు॰ ని॰ ౮౮౦) వియ. థేయ్యఞ్చ తం సఙ్ఖాతఞ్చాతి **థేయ్యసఙ్ఖాతం,** థేయ్యచిత్తసఙ్ఖాతో ఏకో చిత్తకోట్ఠాసోతి అత్థో. కరణత్థే చేతం పచ్చత్తవచనం, తస్మా థేయ్యసఙ్ఖాతేనాతి అత్థతో దట్ఠబ్బం. యో చ థేయ్యసఙ్ఖాతేన ఆదియతి, సో యస్మా థేయ్యచిత్తో హోతి, తస్మా బ్యఞ్జనం అనాదియిత్వా అత్థమేవ దస్సేతుం **థేయ్యచిత్తో అవహరణచిత్తో**తి ఏవమస్స పదభాజనం వుత్తన్తి వేదితబ్బం.

ఆదియేయ్య , హరేయ్య, అవహరేయ్య, ఇరియాపథం వికోపేయ్య, ఠానా చావేయ్య, సఙ్కేతం వీతినామేయ్యాతి ఏత్థ పన పఠమపదం అభియోగవసేన వుత్తం, దుతియపదం అఞ్ఞేసం భణ్డం హరన్తస్స గచ్ఛతో వసేన, తతియపదం ఉపనిక్ఖిత్తభణ్డవసేన, చతుత్థం సవిఞ్ఞాణకవసేన, పఞ్చమం థలే నిక్ఖిత్తాదివసేన, ఛట్ఠం పరికప్పవసేన వా సుఙ్కఘాతవసేన వా వుత్తన్తి వేదితబ్బం. యోజనా పనేత్థ ఏకభణ్డవసేనపి నానాభణ్డవసేనపి హోతి. ఏకభణ్డవసేన చ సవిఞ్ఞాణకేనేవ లబ్భతి, నానాభణ్డవసేన సవిఞ్ఞాణకావిఞ్ఞాణకమిస్సకేన.

తత్థ నానాభణ్డవసేన తావ ఏవం వేదితబ్బం – **ఆదియేయ్యా**తి ఆరామం అభియుఞ్జతి, ఆపత్తి దుక్కటస్స. సామికస్స విమతిం ఉప్పాదేతి, ఆపత్తి థుల్లచ్చయస్స. సామికో "న మయ్హం భవిస్సతీ"తి ధురం నిక్ఖిపతి, ఆపత్తి పారాజికస్స.

హరేయ్యాతి అఞ్ఞస్స భణ్డం హరన్తో సీసే భారం థేయ్యచిత్తో ఆమసతి, ఆపత్తి దుక్కటస్స. ఫన్దాపేతి, ఆపత్తి థుల్లచ్చయస్స. ఖన్ధం ఓరోపేతి, ఆపత్తి పారాజికస్స.

అవహరేయ్యాతి ఉపనిక్ఖిత్తం భణ్డం "దేహి మే భణ్డ"న్తి వుచ్చమానో "నాహం గణ్హామీ"తి భణతి, ఆపత్తి దుక్కటస్స. సామికస్స విమతిం ఉప్పాదేతి, ఆపత్తి థుల్లచ్చయస్స. సామికో "న మయ్హం దస్సతీ"తి ధురం నిక్ఖిపతి, ఆపత్తి పారాజికస్స .

ఇరియాపథం వికోపేయ్యాతి “సహభణ్డహారకం నేస్సామీ”తి పఠమం పాదం సఙ్కామేతి, ఆపత్తి థుల్లచ్చయస్స. దుతియం పాదం సఙ్కామేతి, ఆపత్తి పారాజికస్స.

ఠానా చావేయ్యాతి థలట్ఠం భణ్డం థేయ్యచిత్తో ఆమసతి, ఆపత్తి దుక్కటస్స. ఫన్దాపేతి, ఆపత్తి థుల్లచ్చయస్స. ఠానా చావేతి, ఆపత్తి పారాజికస్స.

సఙ్కేతం వీతినామేయ్యాతి పరికప్పితట్ఠానం పఠమం పాదం అతిక్కామేతి, ఆపత్తి థుల్లచ్చయస్స. దుతియం పాదం అతిక్కామేతి, ఆపత్తి పారాజికస్స. అథ వా పఠమం పాదం సుఙ్కఘాతం అతిక్కామేతి, ఆపత్తి థుల్లచ్చయస్స. దుతియం పాదం అతిక్కామేతి, ఆపత్తి పారాజికస్సాతి – అయమేత్థ నానాభణ్డవసేన యోజనా.

ఏకభణ్డవసేన పన సస్సామికం దాసం వా తిరచ్ఛానం వా యథావుత్తేన అభియోగాదినా నయేన ఆదియతి వా హరతి వా అవహరతి వా ఇరియాపథం వా వికోపేతి, ఠానా వా చావేతి, పరిచ్ఛేదం వా అతిక్కామేతి – అయమేత్థ ఏకభణ్డవసేన యోజనా.

పఞ్చవీసతిఅవహారకథా

అపిచ ఇమాని ఛ పదాని వణ్ణేన్తేన పఞ్చ పఞ్చకే సమోధానేత్వా పఞ్చవీసతి అవహారా దస్సేతబ్బా. ఏవం వణ్ణయతా హి ఇదం అదిన్నాదానపారాజికం సువణ్ణితం హోతి. ఇమస్మిఞ్చ ఠానే సబ్బఅట్ఠకథా ఆకులా లుళితా దువిఞ్ఞేయ్యవినిచ్ఛయా. తథా హి సబ్బఅట్ఠకథాసు యాని తాని పాళియం “పఞ్చహాకారేహి అదిన్నం ఆదియన్తస్స ఆపత్తి పారాజికస్స, పరపరిగ్గహితఞ్చ హోతీ”తిఆదినా నయేన అవహారఙ్గాని వుత్తాని, తానిపి గహేత్వా కత్థచి ఏకం పఞ్చకం దస్సితం, కత్థచి “ఛహాకారేహీ”తి ఆగతేహి సద్ధిం ద్వే పఞ్చకాని దస్సితాని. ఏతాని చ పఞ్చకాని న హోన్తి. యత్థ హి ఏకేకేన పదేన అవహారో సిజ్ఝతి, తం పఞ్చకం నామ వుచ్చతి. ఏత్థ పన సబ్బేహిపి పదేహి ఏకోయేవ అవహారో. యాని చ తత్థ లబ్భమానానియేవ పఞ్చకాని దస్సితాని, తేసమ్పి న సబ్బేసం అత్థో పకాసితో. ఏవమిమస్మిం ఠానే సబ్బఅట్ఠకథా ఆకులా లుళితా దువిఞ్ఞేయ్యవినిచ్ఛయా. తస్మా **పఞ్చ పఞ్చకే**సమోధానేత్వా దస్సియమానా ఇమే **పఞ్చవీసతి అవహారా** సాధుకం సల్లక్ఖేతబ్బా.

పఞ్చ పఞ్చకాని నామ – నానాభణ్డపఞ్చకం, ఏకభణ్డపఞ్చకం, సాహత్థికపఞ్చకం, పుబ్బపయోగపఞ్చకం , థేయ్యావహారపఞ్చకన్తి. తత్థ నానాభణ్డపఞ్చకఞ్చ ఏకభణ్డపఞ్చకఞ్చ “ఆదియేయ్య, హరేయ్య, అవహరేయ్య, ఇరియాపథం వికోపేయ్య, ఠానా చావేయ్యా”తి ఇమేసం పదానం వసేన లబ్భన్తి. తాని పుబ్బే యోజేత్వా దస్సితనయేనేవ వేదితబ్బాని. యం పనేతం “సఙ్కేతం వీతినామేయ్యా”తి ఛట్ఠం పదం, తం పరికప్పావహారస్స చ నిస్సగ్గియావహారస్స చ సాధారణం. తస్మా తం తతియపఞ్చమేసు పఞ్చకేసు లబ్భమానపదవసేన యోజేతబ్బం. వుత్తం నానాభణ్డపఞ్చకఞ్చ ఏకభణ్డపఞ్చకఞ్చ.

కతమం సాహత్థికపఞ్చకం? పఞ్చ అవహారా – సాహత్థికో, ఆణత్తికో, నిస్సగ్గియో, అత్థసాధకో, ధురనిక్ఖేపోతి. తత్థ **సాహత్థికో** నామ పరస్స భణ్డం సహత్థా అవహరతి. **ఆణత్తికో** నామ “అసుకస్స భణ్డం **అవహరా”తి అఞ్ఞం ఆణాపేతి. నిస్సగ్గియో** నామ అన్తోసుఙ్కఘాతే ఠితో బహిసుఙ్కఘాతం పాతేతి, ఆపత్తి పారాజికస్సాతి, ఇమినా చ సద్ధిం “సఙ్కేతం

వీతినామేయ్యా"తి ఇదం పదయోజనం లభతి. **అత్థసాధకో** నామ "అసుకం నామ భణ్డం యదా సక్కోసి, తదా అవహరా"తి ఆణాపేతి. తత్థ సచే పరో అనన్తరాయికో హుత్వా తం అవహరతి, ఆణాపకో ఆణత్తిక్ఖణేయేవ పారాజికో హోతి, అవహారకో పన అవహటకాలే. అయం అత్థసాధకో. **ధురనిక్ఖేపో** పన ఉపనిక్ఖిత్తభణ్డవసేన వేదితబ్బో. ఇదం సాహత్థికపఞ్చకం.

కతమం పుబ్బపయోగపఞ్చకం? అపరేపి పఞ్చ అవహారా – పుబ్బపయోగో, సహపయోగో, సంవిదావహారో, సఙ్కేతకమ్మం, నిమిత్తకమ్మన్తి. తత్థ ఆణత్తివసేన **పుబ్బపయోగో** వేదితబ్బో. ఠానా చావనవసేన **సహపయోగో**. ఇతరే పన తయో పాళియం (పారా. ౧౧౮-౧౨౦) ఆగతనయేనేవ వేదితబ్బాతి. ఇదం పుబ్బపయోగపఞ్చకం.

కతమం థేయ్యావహారపఞ్చకం? అపరేపి పఞ్చ అవహారా – థేయ్యావహారో, పసయ్హావహారో, పరికప్పావహారో , పటిచ్ఛన్నావహారో, కుసావహారోతి. తే పఞ్చపి "అఞ్ఞతరో భిక్ఖు సఙ్ఘస్స చీవరే భాజియమానే థేయ్యచిత్తో కుసం సఙ్కామేత్వా చీవరం అగ్గహేసీ"తి (పారా. ౧౩౮) ఏతస్మిం కుససఙ్కామనవత్థుస్మిం వణ్ణయిస్సామ. ఇదం థేయ్యావహారపఞ్చకం. ఏవమిమాని పఞ్చ పఞ్చకాని సమోధానేత్వా ఇమే పఞ్చవీసతి అవహారా వేదితబ్బా.

ఇమేసు చ పన పఞ్చసు పఞ్చకేసు కుసలేన వినయధరేన ఓతిణ్ణం వత్థుం సహసా అవినిచ్ఛినిత్వావ **పఞ్చ ఠానాని** ఓలోకేతబ్బాని. యాని సన్ధాయ పోరాణా ఆహు –

"వత్థుం కాలఞ్చ దేసఞ్చ, అగ్ఘం పరిభోగపఞ్చమం;
తులయిత్వా పఞ్చ ఠానాని, ధారేయ్యత్థం విచక్ఖణో"తి.

తత్థ **వత్థు**న్తి భణ్డం; అవహారకేన హి "మయా ఇదం నామ అవహట"న్తి వుత్తేపి ఆపత్తిం అనారోపేత్వావ తం భణ్డం సస్సామికం వా అస్సామికం వాతి ఉపపరిక్ఖితబ్బం. సస్సామికేపి సామికానం సాలయభావో వా నిరాలయభావో వా ఉపపరిక్ఖితబ్బో. సచే తేసం సాలయకాలే అవహటం, భణ్డం అగ్ఘాపేత్వా ఆపత్తి కాతబ్బా. సచే నిరాలయకాలే , న పారాజికేన కారేతబ్బో. భణ్డసామికేసు పన భణ్డం ఆహరాపేన్తేసు భణ్డం దాతబ్బం. అయమేత్థ సామీచి.

ఇమస్స పనత్థస్స దీపనత్థమిదం వత్థు – భాతియరాజకాలే కిర మహాచేతియపూజాయ దక్ఖిణదిసతో ఏకో భిక్ఖు సత్తహత్థం పణ్డుకాసావం అంసే కరిత్వా చేతియఙ్గణం పావిసి; తఙ్ఖణమేవ చ రాజాపి చేతియవన్దనత్థం ఆగతో. తత్థ ఉస్సారణాయ వత్తమానాయ మహాజనసమ్మద్దో అహోసి. అథ సో భిక్ఖు జనసమ్మద్దపీళితో అంసతో పతన్తం కాసావం అదిస్వావ నిక్ఖన్తో; నిక్ఖమిత్వా చ కాసావం అపస్సన్తో "కో ఈదిసే జనసమ్మద్దే కాసావం లచ్ఛతి, న దాని తం మయ్హ"న్తి ధురనిక్ఖేపం కత్వా గతో. అథఞ్ఞో భిక్ఖు పచ్ఛా ఆగచ్ఛన్తో తం కాసావం దిస్వా థేయ్యచిత్తేన గహేత్వా పున విప్పటిసారీ హుత్వా "అస్సమణో దానిమ్హి, విబ్భమిస్సామీ"తి చిత్తే ఉప్పన్నేపి "వినయధరే పుచ్ఛిత్వా ఞస్సామీ"తి చిన్తేసి.

తేన చ సమయేన చూళసుమనత్థేరో నామ సబ్బపరియత్తిధరో వినయాచరియపామోక్ఖో మహావిహారే పటివసతి. సో భిక్ఖు థేరం ఉపసఙ్కమిత్వా వన్దిత్వా ఓకాసం కారేత్వా అత్తనో కుక్కుచ్చం పుచ్ఛి. థేరో తేన భట్ఠే జనకాయే పచ్ఛా ఆగన్త్వా గహితభావం ఞత్వా "అత్థి దాని ఏత్థ ఓకాసో"తి చిన్తేత్వా ఆహ – "సచే కాసావసామికం భిక్ఖుం ఆనేయ్యాసి, సక్కా భవేయ్య తవ పతిట్ఠా కాతు"న్తి. "కథాహం, భన్తే, తం దక్ఖిస్సామీ"తి? "తహిం తహిం గన్త్వా ఓలోకేహీ"తి. సో పఞ్చపి మహావిహారే ఓలోకేత్వా నేవ అద్దక్ఖి. తతో నం థేరో పుచ్ఛి – "కతరాయ దిసాయ బహూ భిక్ఖూ ఆగచ్ఛన్తీ"తి? "దక్ఖిణదిసాయ, భన్తే"తి.

“తేన హి కాసావం దీఘతో చ తిరియఞ్చ మినిత్వా ఠపేహి. ఠపేత్వా దక్ఖిణదిసాయ విహారపటిపాటియా విచినిత్వా తం భిక్ఖుం ఆనేహీ”తి. సో తథా కత్వా తం భిక్ఖుం దిస్వా థేరస్స సన్తికం ఆనేసి. థేరో పుచ్ఛి – “తవేదం కాసావ”న్తి? “ఆమ, భన్తే”తి. “కుహిం తే పాతిత”న్తి? సో సబ్బం ఆచిక్ఖి. థేరో పన తేన కతం ధురనిక్ఖేపం సుత్వా ఇతరం పుచ్ఛి – “తయా ఇదం కుహిం దిస్వా గహిత”న్తి? సోపి సబ్బం ఆరోచేసి. తతో నం థేరో ఆహ – “సచే తే సుద్ధచిత్తేన గహితం అభవిస్స, అనాపత్తియేవ తే అస్స. థేయ్యచిత్తేన పన గహితత్తా దుక్కటం ఆపన్నోసి. తం దేసేత్వా అనాపత్తికో హోహి. ఇదఞ్చ కాసావం అత్తనో సన్తకం కత్వా ఏతస్సేవ భిక్ఖునో దేహీ”తి. సో భిక్ఖు అమతేనేవ అభిసిత్తో పరమస్సాసప్పత్తో అహోసీతి. ఏవం వత్థు ఓలోకేతబ్బం.

కాలోతి అవహారకాలో. తదేవ హి భణ్డం కదాచి సమగ్ఘం హోతి, కదాచి మహగ్ఘం. తస్మా తం భణ్డం యస్మిం కాలే అవహటం, తస్మింయేవ కాలే యో తస్స అగ్ఘో హోతి, తేన అగ్ఘేన ఆపత్తి కారేతబ్బా. ఏవం కాలో ఓలోకేతబ్బో.

దేసోతి అవహారదేసో. తఞ్హి భణ్డం యస్మిం దేసే అవహటం, తస్మింయేవ దేసే యో తస్స అగ్ఘో హోతి, తేన అగ్ఘేన ఆపత్తి కారేతబ్బా. భణ్డుట్ఠానదేసే హి భణ్డం సమగ్ఘం హోతి, అఞ్ఞత్థ మహగ్ఘం.

ఇమస్సాపి చ అత్థస్స దీపనత్థమిదం వత్థు – అన్తరసముద్దే కిర ఏకో భిక్ఖు సుసణ్ఠానం నాళికేరం లభిత్వా భమం ఆరోపేత్వా సఙ్ఖథాలకసదిసం మనోరమం పానీయథాలకం కత్వా తత్థేవ ఠపేత్వా చేతియగిరిం అగమాసి. అఞ్ఞో భిక్ఖు అన్తరసముద్దం గన్త్వా తస్మిం విహారే పటివసన్తో తం థాలకం దిస్వా థేయ్యచిత్తేన గహేత్వా చేతియగిరిమేవ ఆగతో. తస్స తత్థ యాగుం పివన్తస్స తం థాలకం దిస్వా థాలకసామికో భిక్ఖు ఆహ – “కుతో తే ఇదం లద్ధ”న్తి? “అన్తరసముద్దతో మే ఆనీత”న్తి. సో తం “నేతం తవ సన్తకం, థేయ్యాయ తే గహిత”న్తి సఙ్ఘమజ్ఝం ఆకడ్ఢి. తత్థ చ వినిచ్ఛయం అలభిత్వా మహావిహారం అగమింసు. తత్థ భేరిం పహరాపేత్వా మహాచేతియసమీపే సన్నిపాతం కత్వా వినిచ్ఛయం ఆరభింసు. వినయధరత్థేరా అవహారం సఞ్ఞాపేసుం.

తస్మిఞ్చ సన్నిపాతే ఆభిధమ్మికగోదత్తత్థేరో నామ వినయకుసలో హోతి. సో ఏవమాహ – “ఇమినా ఇదం థాలకం కుహిం అవహట”న్తి? “అన్తరసముద్దే అవహట”న్తి. “తత్రిదం కిం అగ్ఘతీ”తి? “న కిఞ్చి అగ్ఘతి. తత్ర హి నాళికేరం భిన్దిత్వా మిఞ్జం ఖాదిత్వా కపాలం ఛడ్డేన్తి, దారుఅత్థం పన ఫరతీ”తి. “ఇమస్స భిక్ఖునో ఏత్థ హత్థకమ్మం కిం అగ్ఘతీ”తి? “మాసకం వా ఊనమాసకం వా”తి. “అత్థి పన కత్థచి సమ్మాసమ్బుద్ధేన మాసకేన వా ఊనమాసకేన వా పారాజికం పఞ్ఞత్త”న్తి. ఏవం వుత్తే “సాధు! సాధు! సుకథితం సువినిచ్ఛిత”న్తి ఏకసాధుకారో అహోసి. తేన చ సమయేన భాతియరాజాపి చేతియవన్దనత్థం నగరతో నిక్ఖమన్తో తం సద్దం సుత్వా “కిం ఇద”న్తి పుచ్ఛిత్వా సబ్బం పటిపాటియా సుత్వా నగరే భేరిం చరాపేసి – “మయి సన్తే భిక్ఖూనమ్పి భిక్ఖునీనమ్పి గిహీనమ్పి అధికరణం ఆభిధమ్మికగోదత్తత్థేరేన వినిచ్ఛితం సువినిచ్ఛితం, తస్స వినిచ్ఛయే అతిట్ఠమానం రాజాణాయ ఠపేమీ”తి. ఏవం దేసో ఓలోకేతబ్బో.

అగ్ఘోతి భణ్డగ్ఘో. నవభణ్డస్స హి యో అగ్ఘో హోతి, సో పచ్ఛా పరిహాయతి; యథా నవధోతో పత్తో అట్ఠ వా దస వా అగ్ఘతి, సో పచ్ఛా భిన్నో వా ఛిద్దో వా ఆణిగణ్ఠికాహతో వా అప్పగ్ఘో హోతి తస్మా న సబ్బదా భణ్డం పకతిఅగ్ఘేనేవ కాతబ్బన్తి. ఏవం అగ్ఘో ఓలోకేతబ్బో.

పరిభోగోతి భణ్డపరిభోగో. పరిభోగేనాపి హి వాసిఆదిభణ్డస్స అగ్ఘో పరిహాయతి. తస్మా ఏవం ఉపపరిక్ఖితబ్బం, సచే కోచి కస్సచి పాదగ్ఘనకం వాసిం హరతి, తత్ర వాసిసామికో పుచ్ఛితబ్బో – “తయా అయం వాసి కిత్తకేన కీతా”తి? “పాదేన,

భస్తే”తి. “కిం పన తే కిణిత్వావ రపితా, ఉదాహు తం వళఞ్జేసీ”తి? సచే వదతి “ఏకదివసం మే దన్తకట్ఠం వా రజనఛల్లిం వా పత్తపచనకదారుం వా ఛిన్నం, ఘంసిత్వా వా నిసితా”తి. అథస్సా పోరాణో అగ్ఘో భట్ఠోతి వేదితబ్బో. యథా చ వాసియా ఏవం అఞ్జనియా వా అఞ్జనిసలాకాయ వా కుఞ్చికాయ వా పలాలేన వా థుసేహి వా ఇట్ఠకచుణ్ణేన వా ఏకవారం ఘంసిత్వా ధోవనమత్తేనాపి అగ్ఘో భస్సతి. తిపుమణ్డలస్స మకరదన్తచ్ఛేదనేనాపి పరిమజ్జితమత్తేనాపి, ఉదకసాటికాయ సకిం నివాసనపారుపనేనాపి పరిభోగసీసేన అంసే వా సీసే వా ఠపనమత్తేనాపి, తణ్డులాదీనం పప్ఫోటనేనాపి తతో ఏకం వా ద్వే వా అపనయనేనాపి, అన్తమసో ఏకం పాసాణసక్ఖరం ఉద్ధరిత్వా ఛడ్డితమత్తేనాపి, సప్పితేలాదీనం భాజనన్తరపఅవత్తనేనాపి, అన్తమసో తతో మక్ఖికం వా కిపిల్లికం వా ఉద్ధరిత్వా ఛడ్డితమత్తేనాపి, గుళపిణ్డకస్స మధురభావజాననత్థం నఖేన విజ్ఝిత్వా అణుమత్తం గహితమత్తేనాపి అగ్ఘో భస్సతి. తస్మా యంకిఞ్చి పాదగ్ఘనకం వుత్తనయేనేవ సామికేహి పరిభోగేన ఊనం కతం హోతి, న తం అవహటో భిక్ఖు పారాజికేన కాతబ్బో. ఏవం పరిభోగో ఓలోకేతబ్బో. ఏవం ఇమాని తులయిత్వా పఞ్చ ఠానాని ధారేయ్యత్థం విచక్ఖణో, ఆపత్తిం వా అనాపత్తిం వా గరుకం వా లహుకం వా ఆపత్తిం యథాఠానే ఠపేయ్యాతి.

నిట్ఠితో “ఆదియేయ్య...పే.... సఙ్కేతం వీతినామేయ్యా”తి.

ఇమేసం పదానం వినిచ్ఛయో.

ఇదాని యదిదం “యథారూపే అదిన్నాదానే”తిఆదీని విభజన్తేన ‘‘**యథారూపం నామా**’’తిఆది వుత్తం. తత్థ **యథారూపన్తి** యథాజాతికం. తం పన యస్మా పాదతో పట్ఠాయ హోతి, తస్మా ‘‘**పాదం వా పాదారహం వా అతిరేకపాదం వా**’’తి ఆహ. తత్థ పాదేన కహాపణస్స చతుత్థభాగం అకప్పియభణ్డమేవ దస్సేతి. పాదారహేన పాదగ్ఘనకం కప్పియభణ్డం. అతిరేకపాదేన ఉభయమ్పి. ఏత్తావతా సబ్బాకారేన దుతియపారాజికప్పహోనకవత్థు దస్సితం హోతి.

పథబ్యా రాజాతి సకలపథవియా రాజా దీపచక్కవత్తీ అసోకసదిసో, యో వా పనఞ్ఞోపి ఏకదీపే రాజా, సీహళరాజసదిసో. **పదేసరాజాతి** ఏకదీపస్స పదేసిస్సరో, బిమ్బిసార-పసేనది-ఆదయో వియ. **మణ్డలికా** నామ యే దీపపదేసేపి ఏకమేకం మణ్డలం భుఞ్జన్తి. **అన్తరభోగికా** నామ ద్విన్నం రాజూనం అన్తరా కతిపయగామసామికా. **అక్ఖదస్సాతి** ధమ్మవినిచ్ఛనకా, తే ధమ్మసభాయం నిసీదిత్వా అపరాధానురూపం చోరానం హత్థపాదచ్ఛేజ్జాదిం అనుసాసన్తి. యే పన ఠానన్తరప్పత్తా అమచ్చా వా రాజకుమారా వా కతాపరాధా హోన్తి, తే రఞ్ఞో ఆరోచేన్తి, గరుకం ఠానం సయం న వినిచ్ఛినన్తి. **మహామత్తాతి** ఠానన్తరప్పత్తా మహాఅమచ్చా; తేపి తత్థ తత్థ గామే వా నిగమే వా నిసీదిత్వా రాజకిచ్చం కరోన్తి. **యే వా పనాతి** అఞ్ఞేపి యే రాజకులనిస్సితా వా సకిస్సరియనిస్సితా వా హుత్వా ఛేజ్జభేజ్జం అనుసాసన్తి, సబ్బేపి తే ఇమస్మిం అత్థే “రాజానో”తి దస్సేతి.

హనేయ్యున్తి పోథేయ్యుఞ్చేవ ఛిన్దేయ్యుఞ్చ. **పబ్బాజేయ్యున్తి** నీహరేయ్యుం. **చోరోసీతి** ఏవమాదీని చ వత్వా పరిభాసేయ్యుం; తేనేవాహ – “పరిభాసో ఏసో”తి. **పురిమం ఉపాదాయాతి** మేథునం ధమ్మం పటిసేవిత్వా పారాజికం ఆపత్తిం ఆపన్నం పుగ్గలం ఉపాదాయ. సేసం పుబ్బే వుత్తనయత్తా ఉత్తానపదత్థత్తా చ పాకటమేవాతి.

౯౩. ఏవం ఉద్దిట్ఠసిక్ఖాపదం పదానుక్కమేన విభజిత్వా ఇదాని యం తం ఆదియేయ్యాతిఆదీహి ఛహి పదేహి సఙ్ఖేపతో ఆదానం దస్సేత్వా సఙ్ఖేపతోఏవ “పాదం వా పాదారహం వా అతిరేకపాదం వా”తి ఆదాతబ్బభణ్డం దస్సితం, తం యత్థ యత్థ

ఠితం, యథా యథా ఆదానం గచ్ఛతి, అనాగతే పాపభిక్ఖూనం లేసోకాసనిరున్ధనత్థం తథా తథా విత్థారతో దస్సేతుం “భూమట్ఠం థలట్ఠ”న్తిఆదినా నయేన మాతికం ఠపేత్వా **“భూమట్ఠం నామ భణ్డం భూమియం నిక్ఖిత్తం హోతీ”**తిఆదినా నయేన తస్స విభఙ్గం ఆహ.

పఞ్చవీసతిఅవహారకథా నిట్ఠితా.

భూమట్ఠకథా

౯౪. తత్రాయం అనుత్తానపదవణ్ణనాయ సద్ధిం వినిచ్ఛయకథా. **నిఖాతన్తి** భూమియం ఖణిత్వా ఠపితం. **పటిచ్ఛన్నన్తి** పంసుఇట్ఠకాదీహి పటిచ్ఛన్నం. **భూమట్ఠం భణ్డం...పే.... గచ్ఛతి వా, ఆపత్తి దుక్కటస్సాతి** తం ఏవం నిఖణిత్వా వా పటిచ్ఛాదేత్వా వా ఠపితట్ఠా భూమియం ఠితం భణ్డం యో భిక్ఖు కేనచిదేవ ఉపాయేన ఞత్వా “ఆహరిస్సామీ”తి థేయ్యచిత్తో హుత్వా రత్తిభాగే ఉట్ఠాయ గచ్ఛతి, సో భణ్డట్ఠానం అప్పత్వాపి సబ్బకాయవచీవికారేసు దుక్కటం ఆపజ్జతి. కథం? సో హి తస్స ఆహరణత్థాయ ఉట్ఠహన్తో యం యం అఙ్గపచ్చఙ్గం ఫన్దాపేతి, సబ్బత్థ దుక్కటమేవ. నివాసనపారుపనం సణ్ఠపేతి, హత్థవారే హత్థవారే దుక్కటం. “మహన్తం నిధానం న సక్కా ఏకేన ఆహరితుం, దుతియం పరియేసిస్సామీ”తి కస్సచి సహాయస్స సన్తికం గన్తుకామో ద్వారం వివరతి, పదవారే చ హత్థవారే చ దుక్కటం. ద్వారపిదహనే పన అఞ్ఞస్మిం వా గమనస్స అనుపకారే అనాపత్తి. తస్స నిపన్నోకాసం గన్త్వా “ఇత్థన్నామా”తి పక్కోసతి, తమత్థం ఆరోచేత్వా “ఏహి గచ్ఛామా”తి వదతి, వాచాయ వాచాయ దుక్కటం. సో తస్స వచనేన ఉట్ఠహతి, తస్సాపి దుక్కటం. ఉట్ఠహిత్వా తస్స సన్తికం గన్తుకామో నివాసనపారుపనం సణ్ఠపేతి, ద్వారం వివరిత్వా తస్స సమీపం గచ్ఛతి, హత్థవారపదవారేసు సబ్బత్థ దుక్కటం. సో తం పుచ్ఛతి “అసుకో చ అసుకో చ కుహిం, అసుకఞ్చ అసుకఞ్చ పక్కోసాహీ”తి, వాచాయ వాచాయ దుక్కటం. సబ్బే సమాగతే దిస్వా “మయా అసుకస్మిం నామ ఠానే ఏవరూపో నిధి ఉపలద్ధో, గచ్ఛామ తం గహేత్వా పుఞ్ఞాని చ కరిస్సామ, సుఖఞ్చ జీవిస్సామా”తి వదతి, వాచాయ వాచాయ దుక్కటమేవ.

ఏవం లద్ధసహాయో కుదాలం పరియేసతి. సచే పనస్స అత్తనో కుదాలో అత్థి, “తం ఆహరిస్సామీ”తి గచ్ఛన్తో చ గణ్హన్తో చ ఆహరన్తో చ సబ్బత్థ హత్థవారపదవారేసు దుక్కటం ఆపజ్జతి . సచే నత్థి, అఞ్ఞం భిక్ఖుం వా గహట్ఠం వా గన్త్వా యాచతి, యాచన్తో చ సచే “కుదాలం మే దేహి, కుదాలేన మే అత్థో , కిఞ్చి కాతబ్బమత్థి, తం కత్వా పచ్చాహరిస్సామీ”తి ముసా అభణన్తో యాచతి, వాచాయ వాచాయ దుక్కటం. సచే “మాతికా సోధేతబ్బా అత్థి, విహారే భూమికమ్మం కాతబ్బం అత్థీ”తి ముసాపి భణతి, యం యం వచనం ముసా, తత్థ తత్థ పాచిత్తియం. **మహాఅట్ఠకథాయం** పన సచ్చేపి అలికేపి దుక్కటమేవ వుత్తం, తం పమాదలిఖితన్తి వేదితబ్బం. న హి అదిన్నాదానస్స పుబ్బపయోగే పాచిత్తియట్ఠానే దుక్కటం నామ అత్థి. సచే పన కుదాలస్స దణ్డో నత్థి, “దణ్డం కరిస్సామీ”తి వాసిం వా ఫరసుం వా నిసేతి, తదత్థాయ గచ్ఛతి, గన్త్వా సుక్ఖకట్ఠం ఛిన్దతి తచ్ఛతి ఆకోటేతి, సబ్బత్థ హత్థవారపదవారేసు దుక్కటం. అల్లరుక్ఖం ఛిన్దతి, పాచిత్తియం. తతో పరం సబ్బపయోగేసు దుక్కటం. **సఙ్ఖేపట్ఠకథాయం** పన **మహాపచ్చరియ**ఞ్చ తత్థ జాతకకట్ఠలతాఛేదనత్థం వాసిఫరసుం పరియేసన్తానమ్పి దుక్కటం వుత్తం. సచే పన తేసం ఏవం హోతి “వాసిఫరసుకుదాలే యాచన్తా ఆసఙ్కితా భవిస్సామ, లోహం సముట్ఠాపేత్వా కరోమా”తి. తతో అరఞ్ఞం గన్త్వా లోహబీజత్థం పథవిం ఖణన్తి, అకప్పియపథవిం ఖణన్తానం దుక్కటేహి సద్ధిం పాచిత్తియానీతి **మహాపచ్చరియం** వుత్తం. యథా చ ఇధ, ఏవం సబ్బత్థ పాచిత్తియట్ఠానే దుక్కటా న ముచ్చతి. కప్పియపథవిం ఖణన్తానం దుక్కటానియేవ. బీజం పన గహేత్వా తతో పరం సబ్బకిరియాసు పయోగే పయోగే దుక్కటం.

పిటకపరియేసనేపి హత్థవారపదవారేసు వుత్తనయేనేవ దుక్కటం. ముసావాదే పాచిత్తియం. పిటకం కాతుకామతాయ వల్లిచ్ఛేదనే పాచిత్తియన్తి సబ్బం పురిమనయేనేవ వేదితబ్బం. **గచ్ఛతి వా ఆపత్తి దుక్కటస్సాతి** ఏవం పరియిట్ఠసహాయకుదాలపిటకో నిధిట్ఠానం గచ్ఛతి, పదవారే పదవారే దుక్కటం. సచే పన గచ్ఛన్తో "ఇమం నిధిం లద్ధా బుద్ధపూజం వా ధమ్మపూజం వా సఙ్ఘభత్తం వా కరిస్సామీ"తి కుసలం ఉప్పాదేతి, కుసలచిత్తేన గమనే అనాపత్తి. కస్మా? "థేయ్యచిత్తో దుతియం వా...పే.... గచ్ఛతి వా, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి వుత్తత్తా. యథా చ ఇధ, ఏవం సబ్బత్థ అథేయ్యచిత్తస్స అనాపత్తి. మగ్గతో ఓక్కమ్మ నిధానట్ఠానం గమనత్థాయ మగ్గం కరోన్తో భూతగామం ఛిన్దతి, పాచిత్తియం. సుక్ఖకట్ఠం ఛిన్దతి, దుక్కటం.

తత్థజాతకన్తి చిరనిహితాయ కుమ్భియా ఉపరి జాతకం. **కట్ఠం వా లతం వా**తి న కేవలం కట్ఠలతమేవ, యంకిఞ్చి అల్లం వా సుక్ఖం వా తిణరుక్ఖలతాదిం ఛిన్దన్తస్స సహపయోగత్తా దుక్కటమేవ హోతి.

అట్ఠవిధం హేతం **దుక్కటం** నామ ఇమస్మిం ఠానే సమోధానేత్వా థేరేహి దస్సితం – పుబ్బపయోగదుక్కటం , సహపయోగదుక్కటం, అనామాసదుక్కటం, దురుపచిణ్ణదుక్కటం, వినయదుక్కటం, ఞాతదుక్కటం, ఞత్తిదుక్కటం, పటిస్సవదుక్కటన్తి. తత్థ "థేయ్యచిత్తో దుతియం వా కుదాలం వా పిటకం వా పరియేసతి గచ్ఛతి వా, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి ఇదం **పుబ్బపయోగదుక్కటం** నామ. ఏత్థ హి దుక్కటట్ఠానే దుక్కటం, పాచిత్తియట్ఠానే పాచిత్తియమేవ హోతి. "తత్థజాతకం కట్ఠం వా లతం వా ఛిన్దతి, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి ఇదం **సహపయోగదుక్కటం** నామ. ఏత్థ పన పాచిత్తియవత్థు చ దుక్కటవత్థు చ దుక్కటట్ఠానేయేవ తిట్ఠతి. కస్మా? అవహారస్స సహపయోగత్తాతి. యం పన దసవిధం రతనం, సత్తవిధం ధఞ్ఞం, సబ్బఞ్చ ఆవుధభణ్డాదిం ఆమసన్తస్స దుక్కటం వుత్తం, ఇదం **అనామాసదుక్కటం** నామ. యం కదలినాళికేరాదీనం తత్థజాతకఫలాని ఆమసన్తస్స దుక్కటం వుత్తం, ఇదం **దురుపచిణ్ణదుక్కటం** నామ. యం పన పిణ్డాయ చరన్తస్స పత్తే రజే పతితే పత్తం అప్పటిగ్గహేత్వా అధోవిత్వా వా తత్థ భిక్ఖం గణ్హన్తస్స దుక్కటం వుత్తం, ఇదం **వినయదుక్కటం** నామ. "సుత్వా న వదన్తి, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి (పారా. ౪౧౧) ఇదం **ఞాతదుక్కటం** నామ. యం ఏకాదససు సమనుభాసనాసు "ఞత్తియా దుక్కట"న్తి (పారా. ౪౧౪) వుత్తం, ఇదం **ఞత్తిదుక్కటం** నామ. "తస్స, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో పురిమికా చ న పఞ్ఞాయతి, పటిస్సవే చ ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి (మహావ. ౨౦౭) ఇదం **పటిస్సవదుక్కటం** నామ. ఇదం పన సహపయోగదుక్కటం. తేన వుత్తం – "యంకిఞ్చి అల్లం వా సుక్ఖం వా తిణరుక్ఖలతాదిం ఛిన్దన్తస్స సహపయోగత్తా దుక్కటమేవ హోతీ"తి.

సచే పనస్స తత్థజాతకే తిణరుక్ఖలతాదిమ్హి ఛిన్నేపి లజ్జిధమ్మో ఓక్కమతి, సంవరో ఉప్పజ్జతి, ఛేదనపచ్చయా దుక్కటం దేసేత్వా ముచ్చతి. అథ ధురనిక్ఖేపం అకత్వా సఉస్సాహోవ పంసుం ఖణతి, ఛేదనదుక్కటం పటిప్పస్సమ్భతి, ఖణనదుక్కటే పతిట్ఠాతి. అకప్పియపథవిం ఖణన్తోపి హి ఇధ సహపయోగత్తా దుక్కటమేవ ఆపజ్జతి. సచే పనస్స సబ్బదిసాసు ఖణిత్వా కుమ్భిమూలం పత్తస్సాపి లజ్జిధమ్మో ఓక్కమతి, ఖణనపచ్చయా దుక్కటం దేసేత్వా ముచ్చతి.

బ్యూహతి వాతి అథ పన సఉస్సాహోవ పంసుం వియూహతి, ఏకపస్సే రాసిం కరోతి, ఖణనదుక్కటం పటిప్పస్సమ్భతి, వియూహనదుక్కటే పతిట్ఠాతి. తఞ్చ పంసుం తత్థ తత్థ పుఞ్జం కరోన్తో పయోగే పయోగే దుక్కటం ఆపజ్జతి. సచే పన రాసిం కత్వాపి ధురనిక్ఖేపం కరోతి, లజ్జిధమ్మం ఆపజ్జతి , వియూహనదుక్కటం దేసేత్వా ముచ్చతి. **ఉద్ధరతి వా**తి అథ పన సఉస్సాహోవ పంసుం ఉద్ధరిత్వా బహి పాతేతి, వియూహనదుక్కటం పటిప్పస్సమ్భతి,

ఉద్ధరణదుక్కటే పతిట్ఠాతి. పంసుం పన కుదాలేన వా హత్థేహి వా పచ్ఛియా వా తహిం తహిం పాతేన్తో పయోగే పయోగే దుక్కటం ఆపజ్జతి. సచే పన సబ్బం పంసుం నీహరిత్వా కుమ్భిం థలట్ఠం కత్వాపి లజ్జిధమ్మం ఆపజ్జతి, ఉద్ధరణదుక్కటం దేసేత్వా ముచ్చతి. అథ పన సఉస్సాహోవ కుమ్భిం ఆమసతి, ఉద్ధరణదుక్కటం పటిప్పస్సమ్భతి, ఆమసనదుక్కటే పతిట్ఠాతి. ఆమసిత్వాపి చ లజ్జిధమ్మం ఆపజ్జన్తో ఆమసనదుక్కటం దేసేత్వా ముచ్చతి. అథ సఉస్సాహోవ కుమ్భిం ఫన్దాపేతి, ఆమసనదుక్కటం పటిప్పస్సమ్భతి, "ఫన్దాపేతి, ఆపత్తి థుల్లచ్చయస్సా"తి వుత్తథుల్లచ్చయే పతిట్ఠాతి.

తత్రాయం దుక్కటథుల్లచ్చయానం ద్విన్నమ్పి వచనత్థో – పఠమం తావేత్థ దుట్ఠు కతం సత్థారా వుత్తకిచ్చం విరాధేత్వా కతన్తి దుక్కటం. అథ వా దుట్ఠం కతం, విరూపా సా కిరియా భిక్ఖుకిరియానం మజ్ఝే న సోభతీతి ఏవమ్పి దుక్కటం. వుత్తఞ్హేతం –

"దుక్కటం ఇతి యం వుత్తం, తం సుణోహి యథాతథం;
అపరద్ధం విరద్ధఞ్చ, ఖలితం యఞ్చ దుక్కటం.

"యం మనుస్సో కరే పాపం, ఆవి వా యది వా రహో;
దుక్కటన్తి పవేదేన్తి, తేనేతం ఇతి వుచ్చతీ"తి. (పరి॰ ౩౩౯);

ఇతరం పన థూలత్తా, అచ్చయత్తా చ థుల్లచ్చయం. "సమ్పరాయే చ దుగ్గతి" (సం॰ ని॰ ౧.౪౯), "యం హోతి కటుకప్ఫల"న్తిఆదీసు (ధ॰ ప॰ ౬౬; నేత్తి॰ ౯౧) వియ చేత్థ సంయోగభావో వేదితబ్బో. ఏకస్స సన్తికే దేసేతబ్బేసు హి అచ్చయేసు తేన సమో థూలో అచ్చయో నత్థి. తస్మా వుత్తం "థూలత్తా అచ్చయత్తా చ థుల్లచ్చయ"న్తి. వుత్తఞ్హేతం –

"థుల్లచ్చయన్తి యం వుత్తం, తం సుణోహి యథాతథం;
ఏకస్స మూలే యో దేసేతి, యో చ తం పటిగ్గణ్హతి;
అచ్చయో తేన సమో నత్థి, తేనేతం ఇతి వుచ్చతీ"తి. (పరి॰ ౩౩౯);

ఫన్దాపేన్తస్స చ పయోగే పయోగే థుల్లచ్చయం. ఫన్దాపేత్వాపి చ లజ్జిధమ్మం ఓక్కన్తో థుల్లచ్చయం దేసేత్వా ముచ్చతి. సహపయోగతో పట్ఠాయేవ చేత్థ పురిమా పురిమా ఆపత్తి పటిప్పస్సమ్భతి. సహపయోగం పన అకత్వా లజ్జిధమ్మం ఓక్కన్తేన యా పుబ్బపయోగే దుక్కటపాచిత్తియా ఆపన్నా, సబ్బా తా దేసేతబ్బా. సహపయోగే చ తత్థజాతకచ్ఛేదనే బహుకానిపి దుక్కటాని పంసుఖణనం పత్వా పటిప్పస్సమ్భన్తి. ఏకం ఖణనదుక్కటమేవ హోతి. ఖణనే బహుకానిపి వియూహనం, వియూహనే బహుకానిపి ఉద్ధరణం, ఉద్ధరణే బహుకానిపి ఆమసనం, ఆమసనే బహుకానిపి ఫన్దాపనం పత్వా పటిప్పస్సమ్భన్తి. పంసుఖణనాదీసు చ లజ్జిధమ్మే ఉప్పన్నే బహుకాపి ఆపత్తియో హోన్తు, ఏకమేవ దేసేత్వా ముచ్చతీతి **కురున్దట్ఠకథాయం** వుత్తం. పురిమాపత్తిపటిప్పస్సద్ధి చ నామేసా "ఞత్తియా దుక్కటం, ద్వీహి కమ్మవాచాహి థుల్లచ్చయా పటిప్పస్సమ్భన్తీ"తి (పారా॰ ౪౧౪) ఏవం అనుసావనాసుత్తేసుయేవ ఆగతా. ఇధ పన దుతియపారాజికే అట్ఠకథాచరియప్పమాణేన గహేతబ్బాతి.

ఠానా చావేతి, ఆపత్తి పారాజికస్సాతి యో పన ఫన్దాపేత్వాపి లజ్జిధమ్మం అనోక్కమిత్వావ తం కుమ్భిం ఠానతో అన్తమసో కేసగ్గమత్తమ్పి చావేతి, పారాజికమేవ ఆపజ్జతీతి అత్థో. ఠానా చావనఞ్చేత్థ ఛహి ఆకారేహి వేదితబ్బం. కథం? కుమ్భిం ముఖవట్టియం గహేత్వా అత్తనో అభిముఖం ఆకడ్ఢన్తో ఇమినా అన్తేన ఫుట్ఠోకాసం కేసగ్గమత్తమ్పి పారిమన్తేన అతిక్కామేతి, పారాజికం. తథేవ గహేత్వా పరతో పేల్లేన్తో పారిమన్తేన ఫుట్ఠోకాసం కేసగ్గమత్తమ్పి ఇమినా అన్తేన అతిక్కామేతి, పారాజికం. వామతో వా దక్ఖిణతో వా అపనామేన్తో వామన్తేన ఫుట్ఠోకాసం కేసగ్గమత్తమ్పి దక్ఖిణన్తేన అతిక్కామేతి, పారాజికం. దక్ఖిణన్తేన వా ఫుట్ఠోకాసం కేసగ్గమత్తమ్పి వామన్తేన అతిక్కామేతి, పారాజికం. ఉద్ధం ఉక్ఖిపన్తో కేసగ్గమత్తమ్పి భూమితో మోచేతి, పారాజికం. ఖణిత్వా హేట్ఠతో ఓసీదేన్తో బున్దేన ఫుట్ఠోకాసం కేసగ్గమత్తమ్పి ముఖవట్టియా అతిక్కామేతి, పారాజికన్తి ఏవం ఏకట్ఠానే ఠితాయ కుమ్భియా. యది పన కుమ్భిముఖవట్టియా పాసం కత్వా లోహఖాణుం వా ఖదిరసారాదిఖాణుం వా పథవియం ఆకోటేత్వా తత్థ సఙ్ఖలికాయ బన్ధిత్వా ఠపేన్తి, ఏకిస్సా దిసాయ ఏకాయ సఙ్ఖలికాయ బద్ధాయ ద్వే ఠానాని లబ్భన్తి, ద్వీసు తీసు చతూసు దిసాసు చతూహి సఙ్ఖలికాహి బద్ధాయ పఞ్చ ఠానాని లబ్భన్తి.

తత్థ ఏకఖాణుకే బద్ధకుమ్భియా పఠమం ఖాణుకం వా ఉద్ధరతి, సఙ్ఖలికం వా ఛిన్దతి, థుల్లచ్చయం. తతో కుమ్భిం యథావుత్తనయేన కేసగ్గమత్తమ్పి ఠానా చావేతి, పారాజికం. అథ పఠమం కుమ్భిం ఉద్ధరతి, థుల్లచ్చయం. తతో ఖాణుకం కేసగ్గమత్తమ్పి ఠానా చావేతి, సఙ్ఖలికం వా ఛిన్దతి, పారాజికం. ఏతేన ఉపాయేన ద్వీసు తీసు చతూసు ఖాణుకేసు బద్ధకుమ్భియాపి పచ్ఛిమే ఠానాచావనే పారాజికం. సేసేసు థుల్లచ్చయం వేదితబ్బం.

సచే ఖాణు నత్థి, సఙ్ఖలికాయ అగ్గే వలయం కత్వా తత్థజాతకే మూలే పవేసితం హోతి, పఠమం కుమ్భిం ఉద్ధరిత్వా పచ్ఛా మూలం ఛేత్వా వలయం నీహరతి, పారాజికం. అథ మూలం అచ్ఛేత్వా వలయం ఇతో చితో చ సారేతి, రక్ఖతి. సచే పన మూలతో అనీహరిత్వాపి హత్థేన గహేత్వా ఆకాసగతం కరోతి, పారాజికం. అయమేత్థ విసేసో. సేసం వుత్తనయమేవ.

కేచి పన నిమిత్తత్థాయ కుమ్భిమత్థకే నిగ్రోధరుక్ఖాదీని రోపేన్తి, మూలాని కుమ్భిం వినన్ధిత్వా ఠితాని హోన్తి, "మూలాని ఛిన్దిత్వా కుమ్భిం గహేస్సామీ"తి ఛిన్దన్తస్స పయోగే పయోగే దుక్కటం. ఛిన్దిత్వా ఓకాసం కత్వా కుమ్భిం కేసగ్గమత్తమ్పి ఠానా చావేతి, పారాజికం. మూలాని ఛిన్దతోవ ఉరిత్వా కుమ్భీ నిన్నట్ఠానం గతా, రక్ఖతి తావ. గతట్ఠానతో ఉద్ధరతి, పారాజికం. సచే ఛిన్నేసు మూలేసు ఏకమూలమత్తేన కుమ్భీ తిట్ఠతి, సో చ తం "ఇమస్మిం మూలే ఛిన్నే పతిస్సతీ"తి ఛిన్దతి, ఛిన్నమత్తే పారాజికం. సచే పన ఏకమూలేనేవ పాసే బద్ధసూకరో వియ ఠితా హోతి, అఞ్ఞం కిఞ్చి లగ్గనకం నత్థి, తస్మిమ్పి మూలే ఛిన్నమత్తే పారాజికం. సచే కుమ్భిమత్థకే మహాపాసాణో ఠపితో హోతి, తం దణ్డేన ఉక్ఖిపిత్వా అపనేతుకామో కుమ్భిమత్థకే జాతరుక్ఖం ఛిన్దతి, దుక్కటం. తస్సా సమీపే జాతకం ఛేత్వా ఆహరతి, అతత్థజాతకత్తా తం ఛిన్దతో పాచిత్తియం.

అత్తనో భాజనన్తి సచే పన కుమ్భిం ఉద్ధరితుం అసక్కోన్తో కుమ్భిగతభణ్డగ్గహణత్థం అత్తనో భాజనం పవేసేత్వా అన్తోకుమ్భియం పఞ్చమాసకం వా అతిరేకపఞ్చమాసకం వా అగ్ఘనకం థేయ్యచిత్తో ఆమసతి, ఆపత్తి దుక్కటస్స. పరిచ్ఛేదో చేత్థ పారాజికనియమనత్థం వుత్తో. థేయ్యచిత్తేన పన ఊనపఞ్చమాసకమ్పి ఆమసన్తో దుక్కటం ఆపజ్జతియేవ.

ఫన్దాపేతీతి ఏత్థ యావ ఏకాబద్ధం కత్వా అత్తనో భాజనం పవేసేతి, తావ ఫన్దాపేతీతి వుచ్చతి. అపి చ ఇతో చితో చ అపబ్యూహన్తోపి ఫన్దాపేతియేవ, సో థుల్లచ్చయం ఆపజ్జతి. యదా పన ఏకాబద్ధభావో ఛిన్నో, కుమ్భిగతం కుమ్భియమేవ,

భాజనగతమ్పి భాజనేయేవ హోతి, తదా అత్తనో భాజనగతం నామ హోతి. ఏవం కత్వా కుమ్భితో అనీహతేపి చ భాజనే పారాజికం ఆపజ్జతి.

ముట్ఠిం వా ఛిన్దతీతి ఏత్థ యథా అఙ్గులన్తరేహి నిక్ఖన్తకహాపణా కుమ్భిగతే కహాపణే న సమ్ఫుసన్తి, ఏవం ముట్ఠిం కరోన్తో ముట్ఠిం ఛిన్దతి నామ; సోపి పారాజికం ఆపజ్జతి.

సుత్తారూళ్హన్తి సుత్తే ఆరూళ్హం; సుత్తేన ఆవుతస్సాపి సుత్తమయస్సాపి ఏతం అధివచనం . పామఙ్గాదీనిహి సోవణ్ణమయానిపి హోన్తి రూపియమయానిపి సుత్తమయానిపి, ముత్తావలిఆదయోపి ఏత్థేవ సఙ్గహం గతా. **వేఠన**న్తి సీసవేఠనపటో వుచ్చతి. ఏతేసు యంకిఞ్చి థేయ్యచిత్తో ఆమసతి, దుక్కటం. ఫన్దాపేతి, థుల్లచ్చయం. పామఙ్గాదీని కోటియం గహేత్వా ఆకాసట్ఠం అకరోన్తో ఉచ్చారేతి, థుల్లచ్చయం.

ఘంసన్తో నీహరతీతి ఏత్థ పన పరిపుణ్ణాయ కుమ్భియా ఉపరి సమతిత్తికం కుమ్భిం కత్వా ఠపితం వా ఏకం కోటిం బున్దే ఏకం కోటిం ముఖవట్టియం కత్వా ఠపితం వా ఘంసన్తస్స నీహరతో థుల్లచ్చయం. కుమ్భిముఖా మోచేన్తస్స పారాజికం. యం పన ఉపడ్ఢకుమ్భియం వా రిత్తకుమ్భియం వా ఠపితం, తస్స అత్తనో ఫుట్ఠోకాసోవ ఠానం, న సకలా కుమ్భీ, తస్మా తం ఘంసన్తస్సాపి నీహరతో పతిట్ఠితోకాసతో కేసగ్గమత్తే ముత్తే పారాజికమేవ. కుమ్భియా పన పరిపుణ్ణాయ వా ఊనాయ వా ఉజుకమేవ ఉద్ధరన్తస్స హేట్ఠిమకోటియా పతిట్ఠితోకాసా ముత్తమత్తేవ పారాజికం. అన్తోకుమ్భియం ఠపితం యంకిఞ్చి పారాజికప్పహోనకం భణ్డం సకలకుమ్భియం చారేన్తస్స, పామఙ్గాదిఞ్చ ఘంసిత్వా నీహరన్తస్స యావ ముఖవట్టిం నాతిక్కమతి, తావ థుల్లచ్చయమేవ. తస్స హి సబ్బాపి కుమ్భీ ఠానన్తి **సఙ్ఖేపమహాపచ్చరియాదీసు** వుత్తం. **మహాఅట్ఠకథాయం** పన "ఠపితట్ఠానమేవ ఠానం, న సకలా కుమ్భీ. తస్మా యథాఠితట్ఠానతో కేసగ్గమత్తమ్పి మోచేన్తస్స పారాజికమేవా"తి వుత్తం, తం పమాణం. ఇతరం పన ఆకాసగతం అకరోన్తస్స చీవరవంసే ఠపితచీవరవేఠనకనయేన వుత్తం, తం న గహేతబ్బం. **వినయవినిచ్ఛయే హి ఆగతే గరుకే ఠాతబ్బం, ఏసా వినయధమ్మతా.** అపిచ "అత్తనో భాజనగతం వా కరోతి, ముట్ఠిం వా ఛిన్దతీ"తి వచనతో పేతం వేదితబ్బం. యథా అన్తోకుమ్భియం ఠితస్స న సబ్బా కుమ్భీ ఠానన్తి.

సప్పిఆదీసు యంకిఞ్చి పివతో ఏకపయోగేన పీతమత్తే పారాజికన్తి **మహాఅట్ఠకథాయం** వుత్తం. **మహాపచ్చరియాదీసు** పన అయం విభాగో దస్సితో – "ముఖం అనపనేత్వా ఆకడ్ఢన్తస్స పివతో సచే పరగలగతం పాదం న అగ్ఘతి, ముఖగతేన సద్ధిం అగ్ఘతి, రక్ఖతి తావ. కణ్ఠేన పన పరిచ్ఛిన్నకాలేయేవ పారాజికం హోతి. సచేపి ఓట్ఠేహి పరిచ్ఛిన్దన్తో ఓట్ఠే పిదహతి, పారాజికమేవ. ఉప్పలదణ్డవేళునాళినళనాళిఆదీహి పివన్తస్సాపి సచే పరగలగతమేవ పాదం అగ్ఘతి, పారాజికం. సచే సహ ముఖగతేన అగ్ఘతి, న తావ పారాజికం హోతి. ఉప్పలదణ్డాదిగతేన సద్ధిం ఏకాబద్ధభావం కోపేత్వా ఓట్ఠేహి పరిచ్ఛిన్నమత్తే పారాజికం. సచే ఉప్పలదణ్డాదిగతేన సద్ధిం అగ్ఘతి, ఉప్పలదణ్డాదీనం బున్దే అఙ్గులియాపి పిహితమత్తే పారాజికం. పాదగ్ఘనకే పరగలం అప్పవిట్ఠే ఉప్పలదణ్డాదీసు చ ముఖే చ అతిరేకపాదారహమ్పి ఏకాబద్ధం హుత్వా తిట్ఠతి, రక్ఖతియేవా"తి. తం సబ్బమ్పి యస్మా "అత్తనో భాజనగతం వా కరోతి , ముట్ఠిం వా ఛిన్దతీ"తి ఇమం నయం భజతి, తస్మా సుదస్సితమేవ. ఏస తావ ఏకాబద్ధే నయో.

సచే పన హత్థేన వా పత్తేన వా థాలకాదినా వా కేనచి భాజనేన గహేత్వా పివతి, యమ్హి పయోగే పాదగ్ఘనకం పూరేతి, తమ్హి గతే పారాజికం. అథ మహగ్ఘం హోతి, సిప్పికాయపి ఏకపయోగేనేవ పాదగ్ఘనకం గహేతుం సక్కా హోతి, ఏకుద్ధారేయేవ

పారాజికం. భాజనం పన నిముజ్జాపేత్వా గణ్హన్తస్స యావ ఏకాబద్ధం హోతి, తావ రక్ఖతి. ముఖవట్టిపరిచ్ఛేదేన వా ఉద్ధారేన వా పారాజికం. యదా పన సప్పిం వా తేలం వా అచ్ఛం తేలసదిసమేవ మధుఫాణితం వా కుమ్భిం ఆవిఞ్ఛేత్వా అత్తనో భాజనే పవేసేతి, తదా తేసం అచ్ఛతాయ ఏకాబద్ధతా నత్థీతి పాదగ్ఘనకే ముఖవట్టితో గళితమత్తే పారాజికం.

పచిత్వా ఠపితం పన మధుఫాణితం సిలేసో వియ చిక్కనం ఆకడ్ఢనవికడ్ఢనయోగ్గం హోతి, ఉప్పన్నే కుక్కుచ్చే ఏకాబద్ధమేవ హుత్వా పటినీహరితుం సక్కోతి, ఏతం ముఖవట్టియా నిక్ఖమిత్వా భాజనే పవిట్ఠమ్పి బాహిరేన సద్ధిం ఏకాబద్ధత్తా రక్ఖతి, ముఖవట్టితో ఛిన్నమత్తే పన పారాజికం. యోపి థేయ్యచిత్తేన పరస్స కుమ్భియా పాదగ్ఘనకం సప్పిం వా తేలం వా అవస్సపివనకం యంకిఞ్చి దుకూలసాటకం వా చమ్మఖణ్డాదీనం వా అఞ్ఞతరం పక్ఖిపతి, హత్థతో ముత్తమత్తే పారాజికం.

రిత్తకుమ్భియా "ఇదాని తేలం ఆకిరిస్సన్తీ"తి ఞత్వా యంకిఞ్చి భణ్డం థేయ్యచిత్తో పక్ఖిపతి, తం చే తత్థ తేలే ఆకిణ్ణే పఞ్చమాసకఅగ్ఘనకం పివతి, పీతమత్తే పారాజికన్తి **మహాఅట్ఠకథాయం** వుత్తం. తం పన తత్థేవ సుక్ఖతళాకే సుక్ఖమాతికాయ ఉజుకరణవినిచ్ఛయేన విరుజ్ఝతి, అవహారలక్ఖణఞ్చేత్థ న పఞ్ఞాయతి, తస్మా న గహేతబ్బం. **మహాపచ్చరియా**దీసు పన తస్స ఉద్ధారే పారాజికం వుత్తం, తం యుత్తం.

పరస్స రిత్తకుమ్భియా సఙ్గోపనత్థాయ భణ్డం ఠపేత్వా తత్థ తేలే ఆకిణ్ణే "సచే అయం జానిస్సతి, మం పలిబుజ్ఝిస్సతీ"తి భీతో పాదగ్ఘనకం తేలం పీతం భణ్డం థేయ్యచిత్తేన ఉద్ధరతి, పారాజికం. సుద్ధచిత్తేన ఉద్ధరతి, పరే ఆహరాపేన్తే భణ్డదేయ్యం. **భణ్డదేయ్యం** నామ యం పరస్స నట్ఠం, తస్స మూలం వా తదేవ వా భణ్డం దాతబ్బన్తి అత్థో. నో చే దేతి, సామికస్స ధురనిక్ఖేపే పారాజికం. సచే పరస్స కుమ్భియా అఞ్ఞో సప్పిం వా తేలం వా ఆకిరతి, తత్ర చాయం థేయ్యచిత్తేన తేలపివనకం భణ్డం పక్ఖిపతి, వుత్తనయేనేవ పారాజికం. అత్తనో రిత్తకుమ్భియా పరస్స సప్పిం వా తేలం వా ఆకిరణభావం ఞత్వా థేయ్యచిత్తేన భణ్డం నిక్ఖిపతి, పుబ్బే వుత్తనయేనేవ ఉద్ధారే పారాజికం. సుద్ధచిత్తో నిక్ఖిపిత్వా పచ్ఛా థేయ్యచిత్తేన ఉద్ధరతి, పారాజికమేవ. సుద్ధచిత్తోవ ఉద్ధరతి, నేవ అవహారో, న గీవా; **మహాపచ్చరియం** పన అనాపత్తిమత్తమేవ వుత్తం. "'కిస్స మమ కుమ్భియం తేలం ఆకిరసీ'తి కుపితో అత్తనో భణ్డం ఉద్ధరిత్వా ఛడ్డేతి, నో భణ్డదేయ్య"న్తి **కురున్దియం** వుత్తం. థేయ్యచిత్తేన ముఖవట్టియం గహేత్వా కుమ్భిం ఆవిఞ్ఛతి తేలం గళేతుకామో, పాదగ్ఘనకే గళితే పారాజికం. థేయ్యచిత్తేనేవ జజ్జరం కరోతి "సవిత్వా గమిస్సతీ"తి పాదగ్ఘనకే సవిత్వా గతే పారాజికం. థేయ్యచిత్తేనేవ ఛిద్దం కరోతి ఓమట్ఠం వా ఉమ్మట్ఠం వా వేమట్ఠం వా, ఇదం పన సమ్మోహట్ఠానం; తస్మా సుట్ఠు సల్లక్ఖేతబ్బం. అయఞ్హేత్థ వినిచ్ఛయో – **ఓమట్ఠం** నామ అధోముఖఛిద్దం; **ఉమ్మట్ఠం** నామ ఉద్ధంముఖఛిద్దం; **వేమట్ఠం** నామ ఉళుఙ్కస్సేవ ఉజుగతఛిద్దం. తత్ర ఓమట్ఠస్స బహి పట్ఠాయ కతస్స అబ్భన్తరన్తతో పాదగ్ఘనకే తేలే గళితే బహి అనిక్ఖన్తేపి పారాజికం. కస్మా? యస్మా తతో గళితమత్తమేవ బహిగతం నామ హోతి, న కుమ్భిగతసఙ్ఖ్యం లభతి. అన్తో పట్ఠాయ కతస్స బాహిరన్తతో పాదగ్ఘనకే గళితే పారాజికం. ఉమ్మట్ఠస్స యథా తథా వా కతస్స బాహిరన్తతో పాదగ్ఘనకే గళితే పారాజికం. తఞ్హి యావ బాహిరన్తతో న గళతి, తావ కుమ్భిగతమేవ హోతి. "వేమట్ఠస్స చ కపాలమజ్ఝతో గళితవసేన కారేతబ్బో"తి అట్ఠకథాసు వుత్తం. తం పన అన్తో చ బహి చ పట్ఠాయ మజ్ఝే ఠపేత్వా కతఛిద్దే తళాకస్స చ మరియాదభేదేన సమేతి. అన్తో పట్ఠాయ కతే పన బాహిరన్తేన, బహి పట్ఠాయ కతే అబ్భన్తరన్తేన కారేతబ్బోతి ఇదమేత్థ యుత్తం. యో పన "వట్టిత్వా గచ్ఛిస్సతీ"తి థేయ్యచిత్తేన కుమ్భియా ఆధారకం వా ఉపత్థమ్భనలేడ్డుకే వా అపనేతి, వట్టిత్వా గతాయ పారాజికం. తేలాకిరణభావం పన ఞత్వా రిత్తకుమ్భియా జజ్జరభావే వా

ఛిద్దేసు వా కతేసు పచ్ఛా నిక్ఖన్తతేలప్పమాణేన భణ్డదేయ్యం హోతి. **అట్ఠకథాసు** పన కత్థచి పారాజికన్తిపి లిఖితం, తం పమాదలిఖితం.

పరిపుణ్ణాయ కుమ్భియా ఉపరి కథలం వా పాసాణం వా "పతిత్వా భిన్దిస్సతి, తతో తేలం పగ్ఘరిస్సతీ"తి థేయ్యచిత్తేన దుబ్బన్ధం వా కరోతి, దుట్ఠపితం వా ఠపేతి, అవస్సపతనకం తథా కరోన్తస్స కతమత్తే పారాజికం. రిత్తకుమ్భియా ఉపరి కరోతి, తం పచ్ఛా పుణ్ణకాలే పతిత్వా భిన్దతి, భణ్డదేయ్యం. ఈదిసేసు హి ఠానేసు భణ్డస్స నత్థికాలే కతపయోగత్తా ఆదితోవ పారాజికం న హోతి. భణ్డవినాసద్వారస్స పన కతత్తా భణ్డదేయ్యం హోతి. ఆహరాపేన్తేసు అదదతో సామికానం ధురనిక్ఖేపేన పారాజికం.

థేయ్యచిత్తేన మాతికం ఉజుకం కరోతి "వట్టిత్వా వా గమిస్సతి, వేలం వా ఉత్తరాపేస్సతీ"తి ; వట్టిత్వా వా గచ్ఛతు, వేలం వా ఉత్తరతు, ఉజుకరణకాలే పారాజికం. ఈదిసా హి పయోగా పుబ్బపయోగావహారే సఙ్గహం గచ్ఛన్తి. సుక్ఖమాతికాయ ఉజుకతాయ పచ్ఛా ఉదకే ఆగతే వట్టిత్వా వా గచ్ఛతు, వేలం వా ఉత్తరతు, భణ్డదేయ్యం. కస్మా? ఠానా చావనపయోగస్స అభావా. తస్స లక్ఖణం నావట్ఠే ఆవి భవిస్సతి.

తత్థేవ భిన్దతి వాతిఆదీసు అట్ఠకథాయం తావ వుత్తం – "**భిన్దతి వాతి** ముగ్గరేన పోథేత్వా భిన్దతి. **ఛడ్డేతి వాతి** ఉదకం వా వాలికం వా ఆకిరిత్వా ఉత్తరాపేతి. **ఝాపేతి వాతి** దారూని ఆహరిత్వా ఝాపేతి. **అపరిభోగం వా కరోతీతి** అఖాదితబ్బం వా అపాతబ్బం వా కరోతి; ఉచ్చారం వా పస్సావం వా విసం వా ఉచ్ఛిట్ఠం వా కుణపం వా పాతేసి, **ఆపత్తి దుక్కటస్సాతి** ఠానాచావనస్స నత్థితాయ దుక్కటం, బుద్ధవిసయో నామేసో. కిఞ్చాపి దుక్కటం, ఆహరాపేన్తే పన భణ్డదేయ్య"న్తి. తత్థ పురిమద్వయం న సమేతి. తఞ్హి కుమ్భిజజ్జరకరణేన చ మాతికాఉజుకరణేన చ సద్ధిం ఏకలక్ఖణం. పచ్ఛిమం పన ద్వయం ఠానా అచావేన్తేనాపి సక్కా కాతుం. తస్మా ఏత్థ ఏవం వినిచ్ఛయం వదన్తి – "అట్ఠకథాయం కిర 'ఠానా చావనస్స నత్థితాయ దుక్కట'న్తి ఇదం పచ్ఛిమద్వయం సన్ధాయ వుత్తం. ఠానా చావనం అకరోన్తోయేవ హి థేయ్యచిత్తేన వా వినాసేతుకామతాయ వా ఝాపేయ్యాపి, అపరిభోగమ్పి కరేయ్య. పురిమద్వయే పన వుత్తనయేన భిన్దన్తస్స వా ఛడ్డేన్తస్స వా ఠానా చావనం అత్థి, తస్మా తథా కరోన్తస్స వినాసేతుకామతాయ భణ్డదేయ్యం, థేయ్యచిత్తేన పారాజిక"న్తి. పాళియం "దుక్కట"న్తి వుత్తత్తా అయుత్తన్తి చే? న; అఞ్ఞథా గహేతబ్బత్థతో. పాళియఞ్హి థేయ్యచిత్తపక్ఖే "**భిన్దతి వాతి** ఉదకేన సమ్భిన్దతి, **ఛడ్డేతి వాతి** తత్థ వమతి వా పస్సావం వా ఛడ్డేతీ"తి ఏవమేకే వదన్తి.

అయం పనేత్థ సారో – వినీతవత్థుమ్హి తిణజ్ఝాపకో వియ ఠానా అచావేతుకామోవ కేవలం భిన్దతి, భిన్నత్తా పన తేలాదీని నిక్ఖమన్తి, యం వా పనేత్థ పత్థిన్నం, తం ఏకాబద్ధమేవ తిట్ఠతి. అఛడ్డేతుకామోయేవ చ కేవలం తత్థ ఉదకవాలికాదీని ఆకిరతి, ఆకిణ్ణత్తా పన తేలం ఛడ్డీయతి. తస్మా వోహారవసేన "**భిన్దతి వా ఛడ్డేతి వా**"తి వుచ్చతీతి. ఏవమేతేసం పదానం అత్థో గహేతబ్బో. నాసేతుకామతాపక్ఖే పన ఇతరథాపి యుజ్జతి. ఏవఞ్హి కథియమానే పాళి చ అట్ఠకథా చ పుబ్బాపరేన సంసన్దిత్వా కథితా హోన్తి. ఏత్తావతాపి చ సన్తోసం అకత్వా ఆచరియే పయిరుపాసిత్వా వినిచ్ఛయో వేదితబ్బోతి.

భూమట్ఠకథా నిట్ఠితా.

థలట్ఠకథా

౯౩. థలట్ఠే **థలే నిక్ఖిత్త**న్తి భూమితలే వా పాసాణతలపబ్బతతలాదీసు వా యత్థ కత్థచి పటిచ్ఛన్నే వా అప్పటిచ్ఛన్నే వా ఠపితం థలట్ఠన్తి వేదితబ్బం. తం సచే రాసికతం హోతి, అన్తోకుమ్భియం భాజనగతకరణముట్ఠిచ్ఛేదనవినిచ్ఛయేన వినిచ్ఛినితబ్బం. సచే ఏకాబద్ధం సిలేసనియ్యాసాది పక్కమధుఫాణితవినిచ్ఛయేన వినిచ్ఛినితబ్బం. సచే గరుకం హోతి భారబద్ధం లోహపిణ్డి-గుళపిణ్డి-తేలమధుఘటాది వా, కుమ్భియం ఠానాచావనవినిచ్ఛయేన వినిచ్ఛినితబ్బం. సఙ్ఖలికబద్ధస్స చ ఠానభేదో సల్లక్ఖేతబ్బో. పత్థరిత్వా ఠపితం పన పావారత్థరణసాటకాదిం ఉజుకం గహేత్వా ఆకడ్ఢతి, పారిమన్తే ఓరిమన్తేన ఫుట్ఠోకాసం అతిక్కన్తే పారాజికం. ఏవం సబ్బదిసాసు సల్లక్ఖేతబ్బం. వేఠేత్వా ఉద్ధరతి, కేసగ్గమత్తం ఆకాసగతం కరోన్తస్స పారాజికం. సేసం వుత్తనయమేవాతి.

థలట్ఠకథా నిట్ఠితా.

ఆకాసట్ఠకథా

౯౪. ఆకాసట్ఠే మోరస్స ఛహి ఆకారేహి ఠానపరిచ్ఛేదో వేదితబ్బో – పురతో ముఖతుణ్డకేన, పచ్ఛతో కలాపగ్గేన, ఉభయపస్సేసు పక్ఖపరియన్తేహి, అధో పాదనఖసిఖాయ, ఉద్ధం సిఖగ్గేనాతి. భిక్ఖు ''సస్సామికం ఆకాసట్ఠం మోరం గహేస్సామీ''తి పురతో వా తిట్ఠతి, హత్థం వా పసారేతి, మోరో ఆకాసేయేవ పక్ఖే చారేతి, వాతం గాహాపేత్వా గమనం ఉపచ్ఛిన్దిత్వా తిట్ఠతి. తస్స భిక్ఖునో దుక్కటం. తం అఫన్దేన్తో హత్థేన ఆమసతి, దుక్కటమేవ. ఠానా అచావేన్తో ఫన్దాపేతి, థుల్లచ్చయం. హత్థేన పన గహేత్వా వా అగ్గహేత్వా వా ముఖతుణ్డకేన ఫుట్ఠోకాసం కలాపగ్గం, కలాపగ్గేన వా ఫుట్ఠోకాసం ముఖతుణ్డకం అతిక్కామేతి, పారాజికం. తథా వామపక్ఖపరియన్తేన ఫుట్ఠోకాసం దక్ఖిణపక్ఖపరియన్తం, దక్ఖిణపక్ఖపరియన్తేన వా ఫుట్ఠోకాసం వామపక్ఖపరియన్తం అతిక్కామేతి, పారాజికం. తథా పాదనఖసిఖాయ ఫుట్ఠోకాసం సిఖగ్గం, సిఖగ్గేన వా ఫుట్ఠోకాసం పాదనఖసిఖం అతిక్కామేతి, పారాజికం.

ఆకాసేన గచ్ఛన్తో మోరో సీసాదీసు యస్మిం అఙ్గే నిలీయతి, తం తస్స ఠానం. తస్మా తం హత్థే నిలీనం ఇతో చితో చ కరోన్తోపి ఫన్దాపేతియేవ, యది పన ఇతరేన హత్థేన గహేత్వా ఠానా చావేతి, పారాజికం . ఇతరం హత్థం ఉపనేతి, మోరో సయమేవ ఉడ్డేత్వా తత్థ నిలీయతి, అనాపత్తి . అఙ్గే నిలీనభావం ఞత్వా థేయ్యచిత్తేన ఏకం పదవారం గచ్ఛతి, థుల్లచ్చయం. దుతియే పారాజికం.

భూమియం ఠితమోరో ద్విన్నం వా పాదానం కలాపస్స చ వసేన తీణి ఠానాని లభతి. తం ఉక్ఖిపన్తస్స యావ ఏకమ్పి ఠానం పథవిం ఫుసతి, తావ థుల్లచ్చయం. కేసగ్గమత్తమ్పి పథవియా మోచితమత్తే పారాజికం. పఞ్జరే ఠితం సహ పఞ్జరేన ఉద్ధరతి, పారాజికం. యది పన పాదం న అగ్ఘతి, సబ్బత్థ అగ్ఘవసేన కాతబ్బం. అన్తోవత్థుమ్హి చరన్తం మోరం థేయ్యచిత్తేన పదసా బహివత్థుం నీహరన్తో ద్వారపరిచ్ఛేదం అతిక్కామేతి, పారాజికం. వజే ఠితబలీబద్దస్స హి వజో వియ అన్తోవత్థు తస్స ఠానం. హత్థేన పన గహేత్వా అన్తోవత్థుస్మిమ్పి ఆకాసగతం కరోన్తస్స పారాజికమేవ. అన్తోగామే చరన్తమ్పి గామపరిక్ఖేపం అతిక్కామేన్తస్స పారాజికం . సయమేవ నిక్ఖమిత్వా గామూపచారే వా వత్థూపచారే వా చరన్తం పన థేయ్యచిత్తో కట్ఠేన వా కథలాయ వా ఉత్రాసేత్వా అటవిముఖం కరోతి, మోరో ఉడ్డేత్వా అన్తోగామే వా అన్తోవత్థుమ్హి వా ఛదనపిట్ఠే వా నిలీయతి, రక్ఖతి. సచే పన అటవిముఖో ఉడ్డేతి వా గచ్ఛతి వా ''అటవిం పవేసేత్వా గహేస్సామీ''తి పరికప్పే అసతి పథవితో

కేసగ్గమత్తమ్పి ఉడ్డితమత్తే వా దుతియపదవారే వా పారాజికం. కస్మా? యస్మా గామతో నిక్ఖన్తస్స ఠితట్ఠానమేవ ఠానం హోతి. **కపిఞ్జరాదీసుపి** అయమేవ వినిచ్ఛయో.

సాటకం వాతి వాతవేగుక్ఖిత్తం పథవితలే పత్థరిత్వా ఠపితమివ ఆకాసేన గచ్ఛన్తం ఖలిబద్ధం సాటకం అభిముఖాగతం హత్థేన ఏకస్మిం అన్తే గణ్హాతి, ఇతో చితో చ ఠానం అవికోపేన్తోయేవ గమనుపచ్ఛేదే దుక్కటం. ఠానాచావనం అకరోన్తో చాలేతి, ఫన్దాపనే థుల్లచ్చయం. ఠానా చావేతి, పారాజికం. ఠానపరిచ్ఛేదో చస్స మోరస్సేవ ఛహి ఆకారేహి వేదితబ్బో.

అబద్ధసాటకో పన ఏకస్మిం అన్తే గహితమత్తేవ దుతియేనన్తేన పతిత్వా భూమియం పతిట్ఠాతి, తస్స ద్వే ఠానాని హోన్తి – హత్థో చేవ భూమి చ. తం యథాగహితమేవ పఠమం గహితోకాసప్పదేసతో చాలేతి, థుల్లచ్చయం. పచ్ఛా భూమితో దుతియహత్థేన వా పాదేన వా ఉక్ఖిపతి, పారాజికం. పఠమం వా భూమితో ఉద్ధరతి, థుల్లచ్చయం. పచ్ఛా గహితోకాసప్పదేసతో చావేతి, పారాజికం. గహణం వా అముఞ్చన్తో ఉజుకమేవ హత్థం ఓనామేత్వా భూమిగతం కత్వా తేనేవ హత్థేన ఉక్ఖిపతి, పారాజికం. **వేఠనేపి** అయమేవ వినిచ్ఛయో.

హిరఞ్ఞం వా సువణ్ణం వా ఛిజ్జమానన్తి మనుస్సానం అలఙ్కరోన్తానం గీవేయ్యకాదిపిళన్ధనం వా సువణ్ణసలాకం ఛిన్దన్తానం సువణ్ణకారానం సువణ్ణఖణ్డం వా ఛిజ్జమానం పతతి, తఞ్చే భిక్ఖు ఆకాసేన ఆగచ్ఛన్తం థేయ్యచిత్తో హత్థేన గణ్హాతి, గహణమేవ ఠానం. గహితప్పదేసతో హత్థం అపనేతి, పారాజికం. చీవరే పతితం హత్థేన ఉక్ఖిపతి, పారాజికం. అనుద్ధరిత్వావ యాతి, దుతియే పదవారే పారాజికం. పత్తే పతితేపి ఏసేవ నయో. సీసే వా ముఖే వా పాదే వా పతిట్ఠితం హత్థేన గణ్హాతి, పారాజికం. అగ్గహేత్వావ యాతి, దుతియే పదవారే పారాజికం. యత్థ కత్థచి పతతి, తస్స పతితోకాసోవ ఠానం, న సబ్బం అఙ్గపచ్చఙ్గం పత్తచీవరం వాతి.

ఆకాసట్ఠకథా నిట్ఠితా.

వేహాసట్ఠకథా

౯౭. వేహాసట్ఠే మఞ్చపీఠాదీసు ఠపితం భణ్డం ఆమాసం వా హోతు అనామాసం వా, థేయ్యచిత్తేన ఆమసన్తస్స దుక్కటం. మఞ్చపీఠేసు ఠపితభణ్డేసు పనేత్థ థలట్ఠే వుత్తనయేన వినిచ్ఛయో వేదితబ్బో. అయం పన విసేసో – సచే ఖలియా బద్ధసాటకో మఞ్చే వా పీఠే వా పత్థటో మజ్ఝేన మఞ్చతలం న ఫుసతి, మఞ్చపాదేవ ఫుసతి, తేసం వసేన ఠానం వేదితబ్బం. పాదానం ఉపరి ఫుట్ఠోకాసమేవ హి అతిక్కమితమత్తేన తత్థ పారాజికం హోతి. సహ మఞ్చపీఠేహి హరన్తస్స పన మఞ్చపీఠపాదానం పతిట్ఠితోకాసవసేన ఠానం వేదితబ్బం.

చీవరవంసే వాతి చీవరఠపనత్థాయ బన్ధిత్వా ఠపితే వంసే వా కట్ఠదణ్డకే వా. తత్థ సంహరిత్వా పారతో అన్తం ఓరతో భోగం కత్వా ఠపితచీవరస్స పతిట్ఠితోకాసేన ఫుట్ఠోకాసోవ ఠానం, న సబ్బో చీవరవంసో. తస్మా థేయ్యచిత్తేన తం భోగే గహేత్వా ఆకడ్ఢన్తస్స పారతో వంసే పతిట్ఠితోకాసం ఓరతో చీవరేన వంసస్స ఫుట్ఠప్పదేసం అతిక్కామేన్తస్స ఏకద్వఙ్గులమత్తాకడ్ఢనేనేవ పారాజికం. అన్తే గహేత్వా ఆకడ్ఢన్తస్సాపి ఏసేవ నయో. తత్థేవ పన చీవరవంసే వామతో వా దక్ఖిణతో వా సారేన్తస్స వామన్తేన దక్ఖిణన్తట్ఠానం దక్ఖిణన్తేన వా వామన్తట్ఠానం అతిక్కన్తమత్తే దసద్వాదసఙ్గులమత్తసారణేనేవ పారాజికం. ఉద్ధం ఉక్ఖిపన్తస్స కేసగ్గమత్తుక్ఖిపనేన పారాజికం. చీవరవంసం ఫుసన్తం వా అఫుసన్తం వా రజ్జుకేన బన్ధిత్వా ఠపితచీవరం మోచేన్తస్స

థుల్లచ్చయం, ముత్తే పారాజికం. ముత్తమత్తమేవ హి తం “ఠానా చుత”న్తి సఙ్ఖ్యం గచ్ఛతి. వంసే వేఠేత్వా ఠపితం నిబ్బేఠేన్తస్స థుల్లచ్చయం, నిబ్బేఠితమత్తే పారాజికం. వలయం కత్వా ఠపితే వలయం ఛిన్దతి వా మోచేతి వా ఏకం వా వంసకోటిం మోచేత్వా నీహరతి, థుల్లచ్చయం . ఛిన్నమత్తే ముత్తమత్తే నీహటమత్తే చ పారాజికం. తథా అకత్వావ చీవరవంసే ఇతో చితో చ సారేతి, రక్ఖతి తావ. వలయస్స హి సబ్బోపి చీవరవంసో ఠానం. కస్మా? తత్థ సంసరణధమ్మతాయ. యదా పన నం హత్థేన గహేత్వా ఆకాసగతం కరోతి, పారాజికం. పసారేత్వా ఠపితస్స పతిట్ఠితోకాసేన ఫుట్ఠోకాసోవ ఠానం. తత్థ సంహరిత్వా ఠపితే వుత్తనయేన వినిచ్ఛయో వేదితబ్బో. యం పన ఏకేనన్తేన భూమిం ఫుసిత్వా ఠితం హోతి, తస్స చీవరవంసే చ భూమియఞ్చ పతిట్ఠితోకాసవసేన ద్వే ఠానాని. తత్థ భూమియం ఏకేనన్తేన పతిట్ఠితే అబద్ధసాటకే వుత్తనయేనేవ వినిచ్ఛయో వేదితబ్బో. చీవరరజ్జుయాపి అయమేవ వినిచ్ఛయో.

అఙ్కుసకే లగ్గేత్వా ఠపితభణ్డం పన భేసజ్జఘటో వా భేసజ్జత్థవికా వా సచే భిత్తిం వా భూమిం వా అఫుసిత్వా ఠపితం లగ్గనకం ఘంసన్తస్స నీహరతో అఙ్కుసకోటితో నిక్ఖన్తమత్తే పారాజికం. లగ్గనకం బద్ధం హోతి, బున్దేన ఉక్ఖిపిత్వా ఆకాసగతం కరోన్తస్స అఙ్కుసకోటితో అనిక్ఖన్తేపి పారాజికం. భిత్తినిస్సితం హోతి, పఠమం అఙ్కుసకోటితో నీహరతి, థుల్లచ్చయం. పచ్ఛా భిత్తిం మోచేతి, పారాజికం. పఠమం భిత్తిం మోచేత్వా పచ్ఛా అఙ్కుసతో నీహరన్తస్సాపి ఏసేవ నయో. సచే పన భారియం భణ్డం నీహరితుం అసక్కోన్తో సయం భిత్తినిస్సితం కత్వా అఙ్కుసతో నీహరతి, పున భిత్తిం అమోచేత్వాపి అఙ్కుసతో నీహటమత్తేయేవ పారాజికం. అత్తనా కతట్ఠానఞ్హి ఠానం న హోతి. భూమిం ఫుసిత్వా ఠితస్స పన ద్వే ఏవ ఠానాని. తత్థ వుత్తోయేవ వినిచ్ఛయో . యం పన సిక్కాయ పక్ఖిపిత్వా లగ్గితం హోతి, తం సిక్కాతో నీహరన్తస్సాపి సహ సిక్కాయ అఙ్కుసతో నీహరన్తస్సాపి పారాజికం. భిత్తిభూమిసన్నిస్సితవసేన చేత్థ ఠానభేదోపి వేదితబ్బో.

భిత్తిఖీలోతి ఉజుకం కత్వా భిత్తియం ఆకోటితో వా తత్థజాతకో ఏవ వా; నాగదన్తో పన వఙ్కో ఆకోటితో ఏవ. తేసు లగ్గేత్వా ఠపితం అఙ్కుసకే వుత్తనయేనేవ వినిచ్ఛినితబ్బం. ద్వీసు తీసు పన పటిపాటియా ఠితేసు ఆరోపేత్వా ఠపితం కున్తం వా భిన్దివాలం వా అగ్గే వా బున్దే వా గహేత్వా ఆకడ్ఢతి, ఏకమేకస్స ఫుట్ఠోకాసమత్తే అతిక్కన్తే పారాజికం. ఫుట్ఠోకాసమత్తమేవ హి తేసం ఠానం హోతి, న సబ్బే ఖీలా వా నాగదన్తా వా. భిత్తిఅభిముఖో ఠత్వా మజ్ఝే గహేత్వా ఆకడ్ఢతి, ఓరిమన్తేన ఫుట్ఠోకాసం పారిమన్తేన అతిక్కన్తమత్తే పారాజికం. పరతో పేల్లేన్తస్సాపి ఏసేవ నయో. హత్థేన గహేత్వా ఉజుకం ఉక్ఖిపన్తో కేసగ్గమత్తమ్పి ఆకాసగతం కరోతి, పారాజికం. భిత్తిం నిస్సాయ ఠపితం భిత్తిం ఘంసన్తో ఆకడ్ఢతి, అగ్గేన ఫుట్ఠోకాసం బున్దం, బున్దేన వా ఫుట్ఠోకాసం అగ్గం అతిక్కామేన్తస్స పారాజికం . భిత్తిఅభిముఖో ఠత్వా ఆకడ్ఢన్తో ఏకేనన్తేన ఫుట్ఠోకాసం అపరన్తం అతిక్కామేతి, పారాజికం. ఉజుకం ఉక్ఖిపన్తో కేసగ్గమత్తం ఆకాసగతం కరోతి, పారాజికం.

రుక్ఖే వా లగ్గితన్తి తాలరుక్ఖాదీసు ఆరోపేత్వా లగ్గితే అఙ్కుసకాదీసు వుత్తనయేన వినిచ్ఛయో వేదితబ్బో. తత్థజాతకం పన తాలపిణ్డిం చాలేన్తస్స థుల్లచ్చయం. యస్మిం ఫలే పారాజికవత్థు పూరతి, తస్మిం బన్ధనా ముత్తమత్తే పారాజికం. పిణ్డిం ఛిన్దతి, పారాజికం. అగ్గేన పణ్ణన్తరం ఆరోపేత్వా ఠపితా ద్వే ఠానాని లభతి – ఠపితట్ఠానఞ్చ వణ్టట్ఠానఞ్చ; తత్థ వుత్తనయేన వినిచ్ఛయో వేదితబ్బో. యో పన “ఛిన్నమత్తా పతమానా సద్దం కరేయ్యా”తి భయేన సయం అగ్గేన పణ్ణన్తరం ఆరోపేత్వా ఛిన్దతి, ఛిన్నమత్తే పారాజికం . అత్తనా కతట్ఠానఞ్హి ఠానం న హోతి. ఏతేన ఉపాయేన సబ్బరుక్ఖానం పుప్ఫఫలేసు వినిచ్ఛయో వేదితబ్బో.

పత్తాధారకేపీతి ఏత్థ రుక్ఖాధారకో వా హోతు వలయాధారకో వా దణ్డాధారకో వా యంకిఞ్చి పత్తట్ఠపనకం పచ్ఛికాపి హోతు పత్తాధారకో త్వేవ సఙ్ఖ్యం గచ్ఛతి. తత్థ ఠపితపత్తస్స పత్తేన ఫుట్ఠోకాసో ఏవ ఠానం. తత్థ రుక్ఖాధారకే పఞ్చహాకారేహి ఠానపరిచ్ఛేదో హోతి. తత్థ ఠితం పత్తం ముఖవట్టియం గహేత్వా చతూసు దిసాసు యతో కుతోచి కడ్ఢన్తో ఏకేనన్తేన ఫుట్ఠోకాసం అపరన్తం అతిక్కామేతి, పారాజికం. ఉద్ధం కేసగ్గమత్తం ఉక్ఖిపతో పారాజికం. సహాధారకేన హరన్తస్సాపి ఏసేవ నయోతి.

వేహాసట్ఠకథా నిట్ఠితా.

ఉదకట్ఠకథా

౯౮. ఉదకట్ఠే – **ఉదకే నిక్ఖిత్తం హోతీ**తి రాజభయాదిభీతేహి ఉదకేన అవినస్సనధమ్మేసు తమ్బలోహభాజనాదీసు సుప్పటిచ్ఛన్నం కత్వా పోక్ఖరణీఆదీసు అసన్దనకే ఉదకే నిక్ఖిత్తం. తస్స పతిట్ఠితోకాసోయేవ ఠానం, న సబ్బం ఉదకం. **గచ్ఛతి వా ఆపత్తి దుక్కటస్సా**తి అగమ్భీరే ఉదకే పదసా గచ్ఛన్తస్స పదవారే పదవారే దుక్కటం. గమ్భీరే హత్థేహి వా పాదేహి వా పయోగం కరోన్తస్స హత్థవారేహి వా పదవారేహి వా పయోగే పయోగే దుక్కటం. ఏసేవ నయో కుమ్భిగహణత్థం నిముజ్జనుమ్ముజ్జనేసు. సచే పన అన్తరా కిఞ్చి ఉదకసప్పం వా వాళమచ్ఛం వా దిస్వా భీతో పలాయతి, అనాపత్తి. ఆమసనాదీసు భూమిగతాయ కుమ్భియా వుత్తనయేనేవ వినిచ్ఛయో వేదితబ్బో . అయం పన విసేసో – తత్థ భూమిం ఖణిత్వా కడ్ఢతి, ఇధ కద్దమే ఓసారేతి. ఏవం ఛహాకారేహి ఠానపరిచ్ఛేదో హోతి.

ఉప్పలాదీసు యస్మిం పుప్ఫే వత్థుం పూరేతి, తస్మిం ఛిన్నమత్తే పారాజికం. ఉప్పలజాతికానఞ్చేత్థ యావ ఏకస్మిమ్పి పస్సే వాకో న ఛిజ్జతి, తావ రక్ఖతి. పదుమజాతికానం పన దణ్డే ఛిన్నే అబ్భన్తరే సుత్తం అచ్ఛిన్నమ్పి న రక్ఖతి. సామికేహి ఛిన్దిత్వా ఠపితాని ఉప్పలాదీని హోన్తి, యం వత్థుం పూరేతి, తస్మిం ఉద్ధటే పారాజికం. హత్థకబద్ధాని హోన్తి, యస్మిం హత్థకే వత్థు పూరతి, తస్మిం ఉద్ధటే పారాజికం. భారబద్ధాని హోన్తి, తం భారం ఛన్నం ఆకారానం యేన కేనచి ఆకారేన ఠానా చావేన్తస్స భూమట్ఠకుమ్భియం వుత్తనయేన పారాజికం. దీఘనాళాని ఉప్పలాదీని హోన్తి, పుప్ఫేసు వా నాళేసు వా వేణిం కత్వా ఉదకపిట్ఠే రజ్జుకేసు తిణాని సన్థరిత్వా ఠపేన్తి వా బన్ధన్తి వా, తేసం దీఘతో పుప్ఫగ్గేన చ నాళన్తేన చ తిరియం పరియన్తేహి హేట్ఠా పతిట్ఠితోకాసేన ఉద్ధం ఉపరి ఠితస్స పిట్ఠియాతి ఛహాకారేహి ఠానా చావనపరిచ్ఛేదో వేదితబ్బో.

యోపి ఉదకపిట్ఠియం ఠపితపుప్ఫకలాపం ఉదకం చాలేత్వా వీచిం ఉట్ఠాపేత్వా కేసగ్గమత్తమ్పి యథాఠితట్ఠానతో చావేతి, పారాజికం. అథ పన పరికప్పేతి "ఏత్థ గతం గహేస్సామీ"తి, రక్ఖతి తావ; గతట్ఠానే పన ఉద్ధరతో పారాజికం. ఉదకతో అచ్చుగ్గతస్స పుప్ఫస్స సకలముదకం ఠానం, తం ఉప్పాటేత్వా ఉజుకం ఉద్ధరన్తస్స నాళన్తే కేసగ్గమత్తం ఉదకతో అతిక్కన్తే పారాజికం. పుప్ఫే గహేత్వా అపనామేత్వా ఆకడ్ఢన్తో ఉప్పాటేతి, న ఉదకం ఠానం, ఉప్పాటితమత్తే పారాజికం. కలాపబద్ధాని పుప్ఫాని ఉదకట్ఠానే వా రుక్ఖే వా గచ్ఛే వా బన్ధిత్వా ఠపేన్తి, బన్ధనం అమోచేత్వా ఇతో చితో చ కరోన్తస్స థుల్లచ్చయం, బన్ధనే ముత్తమత్తే పారాజికం. పఠమం బన్ధనం మోచేత్వా పచ్ఛా హరతి, ఏత్థ ఛహాకారేహి ఠానపరిచ్ఛేదోతి ఇదం ఉభయం **మహాపచ్చరియా**దీసు వుత్తం. పదుమినియం పుప్ఫాని సహ పదుమినియా గణ్హితుకామస్స పుప్ఫనాళేహి చ పత్తనాళేహి చ ఫుట్ఠఉదకవసేన ఉద్ధఞ్చేవ తిరియఞ్చ ఠానపరిచ్ఛేదో వేదితబ్బో. తం పనస్స పదుమినిం అనుప్పాటేత్వా పుప్ఫాని వా పత్తాని వా అత్తనో అభిముఖం ఆకడ్ఢన్తస్స థుల్లచ్చయం. ఉప్పాటితమత్తే పారాజికం.

పుప్ఫపత్తనాళే ఠానతో అచావేత్వాపి పఠమం పదుమినిం ఉప్పాటేన్తస్స థుల్లచ్చయం. పచ్ఛా పుప్ఫపత్తనాళేసు ఠానా చావితేసు పారాజికం. ఉప్పాటితాయ పదుమినియా పుప్ఫం గణ్హన్తో పన భణ్డం అగ్ఘాపేత్వా కారేతబ్బో. బహి ఠపితే రాసికతకలాపబద్ధభారబద్ధపుప్ఫేపి ఏసేవ నయో. భిసం వా ముళాలం వా యేన వత్థు పూరతి, తం ఉప్పాటేన్తస్స పారాజికం. కద్దమే ఫుట్ఠోకాసవసేన చేత్థ ఠానం పరిచ్ఛిన్దితబ్బం. తాని ఉప్పాటేన్తస్స సుఖుమమ్పి మూలం అచ్ఛిన్నం హోతి, రక్ఖతి తావ. భిసపబ్బే జాతం పత్తం వా పుప్ఫం వా హోతి, తమ్పి రక్ఖతీతి **మహాఅట్ఠకథాయ**మేవ వుత్తం. భిసగణ్ఠిమ్హి పన కణ్టకో హోతి యోబ్బనప్పత్తానం ముఖపిళకా వియ, అయం అదీఘత్తా న రక్ఖతి. సేసం ఉప్పలాదీసు వుత్తనయమేవ.

మచ్ఛకచ్ఛపానం సస్సామికానం వాపిఆదీసు సకలముదకం ఠానం. తస్మా యో పటిజగ్గనట్ఠానే సస్సామికం మచ్ఛం బళిసేన వా జాలేన వా కుమనేన వా హత్థేన వా గణ్హాతి, తస్స యేన మచ్ఛేన వత్థు పూరతి, తస్మిం కేసగ్గమత్తమ్పి ఉదకతో ఉద్ధటమత్తే పారాజికం. కోచి మచ్ఛో గయ్హమానో ఇతో చితో చ ధావతి, ఆకాసం వా ఉప్పతతి, తీరే వా పతతి, ఆకాసే వా ఠితం తీరే వా పతితం గణ్హతోపి పారాజికమేవ. కచ్ఛపమ్పి బహి గోచరత్థం గతం గణ్హతో ఏసేవ నయో. ఉదకట్ఠం పన ఉదకా మోచయతో పారాజికం.

తేసు తేసు పన జనపదేసు సబ్బసాధారణస్స మహాతళాకస్స నిద్ధమనతుమ్బం నిస్సాయ సబ్బసాధారణమేవ కున్నదీసదిసం ఉదకవాహకం ఖణన్తి. తతో ఖుద్దకమాతికాయో నీహరిత్వా మాతికాకోటియం అత్తనో అత్తనో వళఞ్జనత్థాయ ఆవాటే ఖణన్తి. తేసం పన యదా ఉదకేన అత్థో హోతి, తదా ఆవాటే ఖుద్దకమాతికాయో ఉదకవాహకఞ్చ సోధేత్వా నిద్ధమనతుమ్బం ఉగ్ఘాటేన్తి. తతో ఉదకేన సద్ధిం మచ్ఛా నిక్ఖమిత్వా అనుపుబ్బేన ఆవాటే పత్వా వసన్తి. తత్థ తళాకే చ ఉదకవాహకేసు చ మచ్ఛే గణ్హన్తే న వారేన్తి. ఖుద్దకాసు పన అత్తనో అత్తనో మాతికాసు ఉదకఆవాటేసు చ పవిట్ఠమచ్ఛే గణ్హితుం న దేన్తి, వారేన్తి; తత్థ యో తళాకే వా నిద్ధమనతుమ్బే వా ఉదకవాహకే వా మచ్ఛే గణ్హాతి, అవహారేన సో న కారేతబ్బో. ఖుద్దకమాతికాసు పన ఆవాటేసు వా పవిట్ఠం గణ్హన్తో గహితస్స అగ్ఘవసేన కారేతబ్బో. సచే తతో గయ్హమానో మచ్ఛో ఆకాసే వా ఉప్పతతి, తీరే వా పతతి, తం ఆకాసట్ఠం వా తీరట్ఠం వా ఉదకవినిముత్తం గణ్హతో అవహారో నత్థి. కస్మా? యస్మా అత్తనో పరిగ్గహట్ఠానే ఠితస్సేవ తే సామికా. ఏవరూపా హి తత్థ కతికా. కచ్ఛపేపి ఏసేవ నయో.

సచే పన మచ్ఛో గయ్హమానో ఆవాటతో ఖుద్దకమాతికం ఆరుహతి, తత్థ నం గణ్హతోపి అవహారోయేవ. ఖుద్దకమాతికాతో పన ఉదకవాహకం, తతో చ తళాకం ఆరూళ్హం గణ్హతో అవహారో నత్థి. యో ఆవాటతో భత్తసిత్థేహి పలోభేత్వా మాతికం ఆరోపేత్వా గణ్హాతి, అవహారోవ. తతో పన పలోభేత్వా ఉదకవాహకం ఆరోపేత్వా గణ్హన్తస్స అవహారో నత్థి. కేచి పన కుతోచిదేవ సబ్బసాధారణట్ఠానతో మచ్ఛే ఆనేత్వా పచ్ఛిమవత్థుభాగే ఉదకావాటే ఖిపిత్వా పోసేత్వా దివసే దివసే ద్వే తీణి ఉత్తరిభఙ్గత్థాయ మారేన్తి. ఏవరూపం మచ్ఛం ఉదకే వా ఆకాసే వా తీరే వా యత్థ కత్థచి ఠితం గణ్హతో అవహారో ఏవ. కచ్ఛపేపి ఏసేవ నయో.

నిదాఘకాలే పన నదియా సోతే పచ్ఛిన్నే కత్థచి నిన్నట్ఠానే ఉదకం తిట్ఠతి, తత్థ మనుస్సా మచ్ఛానం వినాసాయ మదనఫలవసాదీని పక్ఖిపిత్వా గచ్ఛన్తి, మచ్ఛా తాని ఖాదన్తా మరిత్వా ఉత్తానా ఉదకే ప్లవన్తా తిట్ఠన్తి. యో తత్థ గన్త్వా "యావ సామికా నాగచ్ఛన్తి, తావిమే మచ్ఛే గణ్హిస్సామీ"తి గణ్హాతి, అగ్ఘవసేన కారేతబ్బో. పంసుకూలసఞ్ఞాయ గణ్హతో అవహారో నత్థి, ఆహరాపేన్తే పన భణ్డదేయ్యం. మచ్ఛవిసం పక్ఖిపిత్వా గతమనుస్సా భాజనాని ఆహరిత్వా పూరేత్వా గచ్ఛన్తి, యావ "పునపి ఆగచ్ఛిస్సామా"తి సాలయా హోన్తి, తావ తే సస్సామికమచ్ఛావ. యదా పన తే "అలం అమ్హాక"న్తి

నిరాలయా పక్కమన్తి, తతో పట్ఠాయ థేయ్యచిత్తేన గణ్హన్తస్స దుక్కటం. పంసుకూలసఞ్ఞిస్స అనాపత్తి. యథా చ మచ్ఛకచ్ఛపేసు, ఏవం సబ్బాయపి ఓదకజాతియా వినిచ్ఛయో వేదితబ్బోతి.

ఉదకట్ఠకథా నిట్ఠితా.

నావట్ఠకథా

౯౯. నావట్ఠే – పఠమం తావ నావం దస్సేన్తో ''**నావా నామ యాయ తరతీ**''తి ఆహ. తస్మా ఇధ అన్తమసో రజనదోణికాపి వేణుకలాపకోపి ''**నావా**''త్వేవ వేదితబ్బో. సీమాసమ్మన్ననే పన ధువనావా అన్తో ఖణిత్వా వా ఫలకేహి బన్ధిత్వా వా కతా సబ్బన్తిమేన పరిచ్ఛేదేన తిణ్ణం వాహనికా ఏవ వట్టతి. ఇధ పన ఏకస్సపి వాహనికా "నావా" త్వేవ వుచ్చతి. **నావాయ నిక్ఖిత్త**న్తి యంకిఞ్చి ఇన్ద్రియబద్ధం వా అనిన్ద్రియబద్ధం వా; తస్స అవహారలక్ఖణం థలట్ఠే వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బం. **నావం అవహరిస్సామీ**తిఆదిమ్హి చ దుతియపరియేసనగమనఆమసనఫన్దాపనాని వుత్తనయానేవ. **బన్ధనం మోచేతీ**తి ఏత్థ పన యా బన్ధనే ముత్తమత్తే ఠానా న చవతి, తస్సా బన్ధనం యావ న ముత్తం హోతి, తావ దుక్కటం. ముత్తే పన థుల్లచ్చయమ్పి పారాజికమ్పి హోతి, తం పరతో ఆవి భవిస్సతి. సేసం వుత్తనయమేవ. అయం తావ పాళివణ్ణనా.

అయం పనేత్థ **పాళిముత్తకవినిచ్ఛయో** – చణ్డసోతే బన్ధిత్వా ఠపితనావాయ ఏకం ఠానం బన్ధనమేవ , తస్మిం ముత్తమత్తే పారాజికం. తత్థ యుత్తి పుబ్బే వుత్తా ఏవ. విప్పనట్ఠా నావా పన యం యం ఉదకప్పదేసం ఫరిత్వా ఠితా హోతి, స్వాస్సా ఠానం. తస్మా తం ఉద్ధం వా ఉచ్చారేన్తస్స, అధో వా ఓపిలాపేన్తస్స, చతూసు వా దిసాసు ఫుట్ఠోకాసం అతిక్కామేన్తస్స అతిక్కన్తమత్తే పారాజికం. నిచ్చలే ఉదకే అబన్ధనం అత్తనో ధమ్మతాయ ఠితనావం పురతో వా పచ్ఛతో వా వామదక్ఖిణపస్సతో వా కడ్ఢన్తస్స ఏకేనన్తేన ఫుట్ఠోకాసం అపరేన ఉదకే పతిట్ఠితన్తేన అతిక్కన్తమత్తే పారాజికం. ఉద్ధం కేసగ్గమత్తం ఉదకతో మోచితే అధో నావాతలేన ఫుట్ఠోకాసం ముఖవట్టిం అతిక్కన్తమత్తే పారాజికం. తీరే బన్ధిత్వా నిచ్చలే ఉదకే ఠపితనావాయ బన్ధనఞ్చ ఠితోకాసో చాతి ద్వే ఠానాని. తం పఠమం బన్ధనా మోచేతి, థుల్లచ్చయం. పచ్ఛా ఛన్నం ఆకారానం అఞ్ఞతరేన ఠానా చావేతి, పారాజికం. పఠమం ఠానా చావేత్వా పచ్ఛా బన్ధనమోచనేపి ఏసేవ నయో. థలే ఉస్సాదేత్వా ఉక్కుజ్జిత్వా ఠపితనావాయ ఫుట్ఠోకాసోవ ఠానం. తస్సా పఞ్చహాకారేహి ఠానపరిచ్ఛేదో వేదితబ్బో.

నిక్కుజ్జిత్వా ఠపితనావాయ పన ముఖవట్టియా ఫుట్ఠోకాసోవ ఠానం, తస్సాపి పఞ్చహాకారేహి ఠానపరిచ్ఛేదం ఞత్వా యతో కుతోచి ఫుట్ఠోకాసం ఉద్ధఞ్చ కేసగ్గమత్తం అతిక్కన్తమత్తే పారాజికం వేదితబ్బం. థలే పన ఉస్సాదేత్వా ద్విన్నం దారుఘటికానం ఉపరి ఠపితనావాయ దారుఘటికానం ఫుట్ఠోకాసోయేవ ఠానం, తస్మా తత్థ మఞ్చపాదమత్థకేసుయేవ పత్థటబద్ధసాటకే నాగదన్తేసు ఠపితభిన్దివాలే చ వుత్తనయేన వినిచ్ఛయో వేదితబ్బో.

యోత్తబద్ధాయ పన నావాయ సట్ఠిసత్తతిబ్యామప్పమాణం యోత్తం అమోచేత్వావ ఆకడ్ఢిత్వా

పథవిలగ్గం కత్వా సహ యోత్తేన థలే ఠపితాయ నావాయ న ఫుట్ఠోకాసమత్తమేవ ఠానం. అథ ఖో యోత్తకోటితో పట్ఠాయ యావ నావాయ పథవియం పతిట్ఠితోకాసస్స పచ్ఛిమన్తో తావ దీఘతో, తిరియం పన నావాయ చ యోత్తస్స చ పథవియం పతిట్ఠితపరియన్తప్పమాణం ఠానన్తి వేదితబ్బం. తం దీఘతో వా తిరియతో వా కడ్ఢన్తస్స ఏకేనన్తేన ఫుట్ఠోకాసం అపరేన పథవియం పతిట్ఠితన్తేన అతిక్కన్తమత్తే, ఉద్ధం కేసగ్గమత్తం సహ యోత్తేన పథవితో మోచితే పారాజికం. యో పన

తిత్థే ఠితనావం ఆరుహిత్వా థేయ్యచిత్తో అరిత్తేన వా ఫియేన వా పాజేతి, పారాజికం. సచే పన ఛత్తం వా పణామేత్వా చీవరం వా పాదేహి అక్కమిత్వా హత్థేహి ఉక్ఖిపిత్వా లఙ్కారసదిసం కత్వా వాతం గణ్హాపేతి, బలవా చ వాతో ఆగమ్మ నావం హరతి, వాతేనేవ సా హటా హోతి; పుగ్గలస్స నత్థి అవహారో. పయోగో అత్థి, సో పన ఠానా చావనపయోగో న హోతి. యది పన తం నావం ఏవం గచ్ఛన్తిం పకతిగమనం ఉపచ్ఛిన్దిత్వా అఞ్ఞం దిసాభాగం నేతి, పారాజికం. సయమేవ యంకిఞ్చి గామతిత్థం సమ్పత్తం ఠానా అచావేన్తోవ విక్కిణిత్వా గచ్ఛతి, నేవ అత్థి అవహారో. భణ్డదేయ్యం పన హోతీతి.

నావట్ఠకథా నిట్ఠితా.

యానట్ఠకథా

౧౦౦. యానట్ఠే – యానం తావ దస్సేన్తో ''**యానం నామ వయ్హ**''న్తిఆదిమాహ. తత్థ ఉపరి మణ్డపసదిసం పదరచ్ఛన్నం సబ్బపలిగుణ్ఠిమం వా ఛాదేత్వా కతం **వయ్హం**. ఉభోసు పస్సేసు సువణ్ణరజతాదిమయా గోపానసియో దత్వా గరుళపక్ఖకనయేన కతా **సన్దమానికా. రథో చ సకటఞ్చ** పాకటమేవ. తేసు యత్థ కత్థచి సవిఞ్ఞాణకం వా అవిఞ్ఞాణకం వా రాసిఆదివసేన ఠపితం భణ్డం థేయ్యచిత్తేన ఠానా చావేన్తస్స నావట్ఠే చ థలట్ఠే చ వుత్తనయేనేవ పారాజికం వేదితబ్బం.

అయం పన విసేసో – యానట్ఠం తణ్డులాదిభణ్డం పిటకేన గణ్హతో పిటకే అనుక్ఖిత్తేపి పిటకం అపహరిత్వా తణ్డులాదీనం ఏకాబద్ధభావే వికోపితే పారాజికం. థలట్ఠాదీసుపి అయం నయో లబ్భతి. **యానం అవహరిస్సామీ**తిఆదిమ్హి దుతియపరియేసనాదీని వుత్తనయానేవ. **ఠానా చావేతీ**తి ఏత్థ పన దుకయుత్తస్స యానస్స ద్విన్నం గోణానం అట్ఠ పాదా, ద్వే చ చక్కానీతి దస ఠానాని. తం థేయ్యచిత్తస్స ధురే నిసీదిత్వా పాజయతో గోణానం పాదుద్ధారే థుల్లచ్చయం. చక్కానం పన పథవియం పతిట్ఠితప్పదేసతో కేసగ్గమత్తే అతిక్కన్తే పారాజికం. సచే పన గోణా "నాయం అమ్హాకం సామికో"తి ఞత్వా ధురం ఛడ్డేత్వా ఆకడ్ఢన్తా తిట్ఠన్తి వా ఫన్దన్తి వా, రక్ఖతి తావ. గోణే పున ఉజుకం పటిపాదేత్వా ధురం ఆరోపేత్వా దళ్హం యోజేత్వా పాచనేన విజ్ఝిత్వా పాజేన్తస్స వుత్తనయేనేవ తేసం పాదుద్ధారే థుల్లచ్చయం. చక్కాతిక్కమే పారాజికం.

సచేపి సకద్దమే మగ్గే ఏకం చక్కం కద్దమే లగ్గం హోతి, దుతియం చక్కం గోణా పరివత్తేన్తా పవత్తేన్తి, ఏకస్స ఠితత్తా న తావ అవహారో హోతి . గోణే పన పున ఉజుకం పటిపాదేత్వా పాజేన్తస్స ఠితచక్కే కేసగ్గమత్తం ఫుట్ఠోకాసం అతిక్కన్తే పారాజికం. చతుయుత్తకస్స పన అట్ఠారస ఠానాని, అట్ఠయుత్తకస్స చతుత్తింసాతి – ఏతేనుపాయేన యుత్తయానస్స ఠానభేదో వేదితబ్బో.

యం పన అయుత్తకం ధురే ఏకాయ పచ్ఛతో చ ద్వీహి ఉపత్థమ్భినీహి ఉపత్థమ్భేత్వా ఠపితం, తస్స తిణ్ణం ఉపత్థమ్భినీనం చక్కానఞ్చ వసేన పఞ్చ ఠానాని. సచే ధురే ఉపత్థమ్భినీ హేట్ఠాభాగే కప్పకతా హోతి, ఛ ఠానాని. పచ్ఛతో పన అనుపత్థమ్భేత్వా ధురే ఉపత్థమ్భితస్సేవ ఉపత్థమ్భినీవసేన తీణి వా చత్తారి వా ఠానాని. ధురేన ఫలకస్స వా దారుకస్స వా ఉపరి ఠపితస్స తీణి ఠానాని. తథా పథవియం ఠపితస్స. తం ధురంకడ్ఢిత్వా వా ఉక్ఖిపిత్వా వా పురతో చ పచ్ఛతో చ ఠానా చావేన్తస్స థుల్లచ్చయం. చక్కానం పతిట్ఠితట్ఠానే కేసగ్గమత్తం అతిక్కన్తే పారాజికం. చక్కాని అపనేత్వా ద్వీహి అక్ఖసీసేహి దారూనం ఉపరి ఠపితస్స ద్వే ఠానాని. తం కడ్ఢన్తో వా ఉక్ఖిపన్తో వా ఫుట్ఠోకాసం అతిక్కామేతి, పారాజికం. భూమియం ఠపితస్స ధురేన చ చతూహి చ అక్ఖుద్ధీహి పతిట్ఠితవసేన పఞ్చ ఠానాని. తం ధురే గహేత్వా కడ్ఢతో ఉద్ధీనం పచ్ఛిమన్తేహి పురిమన్తే అతిక్కన్తే పారాజికం. ఉద్ధీసు గహేత్వా కడ్ఢతో ఉద్ధీనం పురిమన్తేహి పచ్ఛిమన్తే అతిక్కన్తే పారాజికం.

పస్సే గహేత్వా కడ్ఢతో ఉద్ధీనంయేవ తిరియం పతిట్ఠితట్ఠానస్స అతిక్కమేన పారాజికం. మజ్ఝే గహేత్వా ఉక్ఖిపతో కేసగ్గమత్తం పథవితో ముత్తే పారాజికం. అథ ఉద్ధిఖాణుకా న హోన్తి, సమమేవ బాహం కత్వా మజ్ఝే విజ్ఝిత్వా అక్ఖసీసాని పవేసితాని హోన్తి, తం హేట్ఠిమతలస్స సమన్తా సబ్బం పథవిం ఫుసిత్వా తిట్ఠతి. తత్థ చతూసు దిసాసు ఉద్ధఞ్చ ఫుట్ఠట్ఠానాతిక్కమవసేన పారాజికం వేదితబ్బం. భూమియం నాభియా ఠపితచక్కస్స ఏకమేవ ఠానం, తస్స పఞ్చహాకారేహి పరిచ్ఛేదో. నేమిపస్సేన చ నాభియా చ ఫుసిత్వా ఠితస్స ద్వే ఠానాని. నేమియా ఉట్ఠితభాగం పాదేన అక్కమిత్వా భూమియం ఫుసాపేత్వా అరేసు వా నేమియా వా గహేత్వా ఉక్ఖిపన్తస్స అత్తనా కతట్ఠానం ఠానం న హోతి, తస్మా తస్మిం ఠితేపి అవసేసట్ఠానే అతిక్కన్తమత్తే పారాజికం.

భిత్తిం నిస్సాయ ఠపితచక్కస్సాపి ద్వే ఠానాని. తత్థ పఠమం భిత్తితో మోచేన్తస్స థుల్లచ్చయం. పచ్ఛా పథవితో కేసగ్గమత్తుద్ధారే పారాజికం. పఠమం భూమితో మోచేన్తస్స పన సచే భిత్తియం పతిట్ఠితట్ఠానం న కుప్పతి, ఏసేవ నయో. అథ అరేసు గహేత్వా హేట్ఠా కడ్ఢన్తస్స భిత్తిం ఫుసిత్వా ఠితోకాసస్స ఉపరిమో అన్తో హేట్ఠిమం అతిక్కమతి, పారాజికం. మగ్గప్పటిపన్నే యానే యానసామికో కేనచిదేవ కరణీయేన ఓరోహిత్వా మగ్గా ఓక్కన్తో హోతి, అథఞ్ఞో భిక్ఖు పటిపథం ఆగచ్ఛన్తో ఆరక్ఖసుఞ్ఞం పస్సిత్వా, “యానం అవహరిస్సామీ”తి ఆరోహతి, తస్స పయోగం వినాయేవ గోణా గహేత్వా పక్కన్తా, అవహారో నత్థి. సేసం నావాయం వుత్తసదిసన్తి.

యానట్ఠకథా నిట్ఠితా.

భారట్ఠకథా

౧౦౧. ఇతో పరం భారోయేవ **భారట్ఠం**. సో సీసభారాదివసేన చతుధా దస్సితో. తత్థ సీసభారాదీసు అసమ్మోహత్థం సీసాదీనం పరిచ్ఛేదో వేదితబ్బో. తత్థ సీసస్స తావ పురిమగలే గలవాటకో, పిట్ఠిగలే కేసఞ్చి కేసన్తే ఆవట్టో హోతి, గలస్సేవ ఉభోసు పస్సేసు కేసఞ్చి కేసా ఓరుయ్హ జాయన్తి, యే కణ్ణచూళికాతి వుచ్చన్తి, తేసం అధోభాగో చాతి అయం హేట్ఠిమపరిచ్ఛేదో, తతో ఉపరి సీసం. ఏత్థన్తరే ఠితభారో **సీసభారో** నామ.

ఉభోసు పస్సేసు కణ్ణచూళికాహి పట్ఠాయ హేట్ఠా, కప్పరేహి పట్ఠాయ ఉపరి, పిట్ఠిగలావత్తతో చ గలవాటకతో చ పట్ఠాయ హేట్ఠా, పిట్ఠివేమజ్ఝావత్తతో చ ఉరపరిచ్ఛేదమజ్ఝే హదయఆవాటతో చ పట్ఠాయ ఉపరి ఖన్ధో. ఏత్థన్తరే ఠితభారో **ఖన్ధభారో** నామ.

పిట్ఠివేమజ్ఝావత్తతో పన హదయఆవాటతో చ పట్ఠాయ హేట్ఠా యావ పాదనఖసిఖా, అయం కటిపరిచ్ఛేదో. ఏత్థన్తరే సమన్తతో సరీరే ఠితభారో **కటిభారో** నామ.

కప్పరతో పట్ఠాయ పన హేట్ఠా యావ హత్థనఖసిఖా, అయం ఓలమ్బకపరిచ్ఛేదో. ఏత్థన్తరే ఠితభారో **ఓలమ్బకో** నామ.

ఇదాని **సీసే భారన్ఙిఆదీసు** అయం అపుబ్బవినిచ్ఛయో – యో భిక్ఖు “ఇదం గహేత్వా ఏత్థ యాహీ”తి సామికేహి అనాణత్తో సయమేవ “మయ్హం ఇదం నామ దేథ, అహం వో భణ్డం వహామీ”తి తేసం భణ్డం సీసేన ఆదాయ గచ్ఛన్తో థేయ్యచిత్తేన తం భణ్డం ఆమసతి, దుక్కటం. యథావుత్తసీసపరిచ్ఛేదం అనతిక్కామేన్తోవ ఇతో చితో చ ఘంసన్తో సారేతిపి పచ్చాసారేతిపి, థుల్లచ్చయం. ఖన్ధం ఓరోపితమత్తే కిఞ్చాపి సామికానం “వహతూ”తి చిత్తం అత్థి, తేహి పన అనాణత్తత్తా

పారాజికం. ఖన్ధం పన అనోరోపేత్వాపి సీసతో కేసగ్గమత్తం మోచేన్తస్స పారాజికం. యమకభారస్స పన ఏకో భారో సీసే పతిట్ఠాతి, ఏకో పిట్ఠియం, తత్థ ద్విన్నం ఠానానం వసేన వినిచ్ఛయో వేదితబ్బో. అయం పన సుద్ధసీసభారాదీనంయేవ వసేన దేసనా ఆరద్ధా. యో చాయం సీసభారే వుత్తో, ఖన్ధభారాదీసుపి అయమేవ వినిచ్ఛయో.

హత్థే భారన్తి ఏత్థ పన హత్థేన గహితత్తా ఓలమ్బకో "హత్థే భారో"తి వుత్తో.

సో పఠమంయేవ భూమితో వా గహితో హోతు, సుద్ధచిత్తేన సీసాదీహి వా, "హత్థే భారో" త్వేవ సఙ్ఖ్యం గచ్ఛతి . తం థేయ్యచిత్తేన తాదిసం గహనట్ఠానం దిస్వా భూమియం వా గచ్ఛాదీసు వా నిక్ఖిపన్తస్స హత్థతో ముత్తమత్తే పారాజికం. **భూమితో గణ్హాతీ**తి ఏత్థ పన తేసం భారానం యంకిఞ్చి పాతరాసాదికారణా సుద్ధచిత్తేన భూమియం నిక్ఖిపిత్వా పున థేయ్యచిత్తేన కేసగ్గమత్తం ఉద్ధరన్తస్స పారాజికన్తి.

భారట్ఠకథా నిట్ఠితా.

ఆరామట్ఠకథా

౧౦౨. ఆరామట్ఠేపి – ఆరామం తావ దస్సేన్తో "**ఆరామో నామ పుప్ఫారామో ఫలారామో**"తి ఆహ. తేసు వస్సికాదీనం పుప్ఫనకో **పుప్ఫారామో**. అమ్బఫలాదీనం ఫలనకో **ఫలారామో**. ఆరామే చతూహి ఠానేహి నిక్ఖిత్తస్స వినిచ్ఛయో భూమట్ఠాదీసు వుత్తనయో ఏవ.

తత్థజాతకే పన **మూల**న్తి ఉసీరహిరివేరాదికం యంకిఞ్చి మూలం, తం ఉప్పాటేత్వా వా ఉప్పాటితం వా గణ్హన్తస్స యేన మూలేన వత్థు పూరతి, తస్మిం గహితే పారాజికం. కన్దోపి మూలేనేవ సఙ్గహితో. ఉప్పాటేన్తస్స చేత్థ అప్పమత్తకేపి అచ్ఛిన్నే థుల్లచ్చయమేవ. తత్థ వినిచ్ఛయో భిసే వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బో. **తచ**న్తి భేసజ్జత్థాయ వా రజనత్థాయ వా ఉపయోగగమనూపగం యంకిఞ్చి రుక్ఖత్తచం; తం ఉప్పాటేత్వా వా ఉప్పాటితం వా గణ్హన్తస్స మూలే వుత్తనయేన పారాజికం. **పుప్ఫ**న్తి వస్సికమల్లికాదికం యంకిఞ్చి పుప్ఫం, తం ఓచినిత్వా వా ఓచినితం వా గణ్హన్తస్స ఉప్పలపదుమేసు వుత్తనయేన పారాజికం. పుప్ఫానమ్పి హి వణ్టం వా బన్ధనం వా అచ్ఛిన్నం రక్ఖతి. వణ్టబ్భన్తరే పన కేసఞ్చి సూచికా హోతి, సా న రక్ఖతి. **ఫల**న్తి అమ్బఫలతాలఫలాదికం యంకిఞ్చి, తం రుక్ఖతో గణ్హన్తస్స వినిచ్ఛయో రుక్ఖే లగ్గితకథాయం వుత్తో. అపనేత్వా ఠపితం భూమట్ఠాదిసఙ్గహితమేవ.

ఆరామం అభియుఞ్జతీతి పరసన్తకం "మమ సన్తకో అయ"న్తి ముసా భణిత్వా అభియుఞ్జతి, అదిన్నాదానస్స పయోగత్తా దుక్కటం. **సామికస్స విమతిం ఉప్పాదేతీ**తి వినిచ్ఛయకుసలతాయ బలవనిస్సితాదిభావేన వా ఆరామసామికస్స సంసయం జనేతి. కథం? తఞ్హి తథా వినిచ్ఛయప్పసుతం దిస్వా సామికో చిన్తేతి – "సక్ఖిస్సామి ను ఖో అహం ఇమం ఆరామం అత్తనో కాతుం, న సక్ఖిస్సామి ను ఖో"తి. ఏవం తస్స విమతి ఉప్పజ్జమానా తేన ఉప్పాదితా హోతి, తస్మా థుల్లచ్చయం ఆపజ్జతి.

ధురం నిక్ఖిపతీతి యదా పన సామికో "అయం థద్ధో కక్ఖళో జీవితబ్రహ్మచరియన్తరాయమ్పి మే కరేయ్య, అలం దాని మయ్హం ఇమినా ఆరామేనా"తి ధురం నిక్ఖిపతి, అభియుఞ్జకో పారాజికం ఆపజ్జతి. సచే సయమ్పి కతధురనిక్ఖేపో హోతి, అథ

చ పన సామికేన ధురే నిక్ఖిత్తేపి అభియుఞ్జకో ధురం అనిక్ఖిపిత్వావ "ఇమం సుట్ఠు పీళేత్వా మమ ఆణాపవత్తిం దస్సేత్వా కిఞ్కారప్పటిస్సావిభావే నం ఠపేత్వా దస్సామీ"తి దాతబ్బభావే సఉస్సాహో హోతి, రక్ఖతి తావ. అథాపి అభియుఞ్జకో "అచ్ఛిన్దిత్వా న దాని నం ఇమస్స దస్సామీ"తి ధురం నిక్ఖిపతి, సామికో పన న ధురం నిక్ఖిపతి, పక్ఖం పరియేసతి, కాలం ఆగమేతి, "లజ్జిపరిసం తావ లభామి, పచ్ఛా జానిస్సామీ"తి పున గహణేయేవ సఉస్సాహో హోతి, రక్ఖతియేవ. యదా పన సోపి "న దస్సామీ"తి, సామికోపి "న లచ్ఛామీ"తి – ఏవం ఉభోపి ధురం నిక్ఖిపన్తి, తదా అభియుఞ్జకస్స పారాజికం. అథ పన అభియుఞ్జిత్వా వినిచ్ఛయం కురుమానో అనిట్ఠితే వినిచ్ఛయే సామికేనపి ధురనిక్ఖేపే అకతే అత్తనో అస్సామికభావం జానన్తోయేవ తతో కిఞ్చి పుప్ఫం వా ఫలం వా గణ్హాతి, భణ్డగ్ఘేన కారేతబ్బో.

ధమ్మం చరన్తోతి భిక్ఖుసఙ్ఘే వా రాజకులే వా వినిచ్ఛయం కరోన్తో. **సామికం పరాజేతీ**తి వినిచ్ఛయికానం ఉక్కోచం దత్వా కూటసక్ఖిం ఓతారేత్వా ఆరామసామికం జినాతీతి అత్థో. **ఆపత్తి పారాజికస్సా**తి న కేవలం తస్సేవ, సఞ్చిచ్చ తస్స అత్థసాధనే పవత్తానం కూటవినిచ్ఛయికానమ్పి కూటసక్ఖీనమ్పి సబ్బేసం పారాజికం. ఏత్థ చ సామికస్స ధురనిక్ఖేపవసేనేవ పరాజయో వేదితబ్బో. అనిక్ఖిత్తధురో హి అపరాజితోవ హోతి. **ధమ్మం చరన్తో పరజ్జతీ**తి సచేపి ధమ్మేన వినయేన సత్థుసాసనేన వినిచ్ఛయస్స పవత్తత్తా సయం పరాజయం పాపుణాతి; ఏవమ్పి ముసావాదేన సామికానం పీళాకరణపచ్చయా థుల్లచ్చయం ఆపజ్జతీతి.

ఆరామట్ఠకథా నిట్ఠితా.

విహారట్ఠకథా

౧౦౩. విహారట్ఠేపి – చతూహి ఠానేహి నిక్ఖిత్తం వుత్తనయమేవ. అభియోగేపి చేత్థ చాతుద్దిసం సఙ్ఘం ఉద్దిస్స భిక్ఖూనం దిన్నం విహారం వా పరివేణం వా ఆవాసం వా మహన్తమ్పి ఖుద్దకమ్పి అభియుఞ్జతో అభియోగో న రుహతి. అచ్ఛిన్దిత్వా గణ్హితుమ్పి న సక్కోతి. కస్మా? సబ్బేసం ధురనిక్ఖేపాభావతో. న హేత్థ సబ్బే చాతుద్దిసా భిక్ఖూ ధురనిక్ఖేపం కరోన్తీతి . దీఘభాణకాదిభేదస్స పన గణస్స ఏకపుగ్గలస్స వా సన్తకం అభియుఞ్జిత్వా గణ్హన్తో సక్కోతి తే ధురం నిక్ఖిపాపేతుం. తస్మా తత్థ ఆరామే వుత్తనయేన వినిచ్ఛయో వేదితబ్బోతి.

విహారట్ఠకథా నిట్ఠితా.

ఖేత్తట్ఠకథా

౧౦౪. ఖేత్తట్ఠేపి – ఖేత్తం తావ దస్సేన్తో ''**ఖేత్తం నామ యత్థ పుబ్బణ్ణం వా అపరణ్ణం వా జాయతీ**''తి ఆహ. తత్థ **పుబ్బణ్ణ**న్తి సాలిఆదీని సత్త ధఞ్ఞాని; **అపరణ్ణ**న్తి ముగ్గమాసాదీని; ఉచ్ఛుఖేత్తాదికమ్పి ఏత్థేవ సఙ్గహితం. ఇధాపి చతూహి ఠానేహి నిక్ఖిత్తం వుత్తనయమేవ. తత్థజాతకే పన సాలిసీసాదీని నిరుమ్భిత్వా వా ఏకమేకం హత్థేనేవ ఛిన్దిత్వా వా అసితేన లాయిత్వా వా బహూని ఏకతో ఉప్పాటేత్వా వా గణ్హన్తస్స యస్మిం బీజే వా సీసే వా ముట్ఠియం వా ముగ్గమాసాదిఫలే వా వత్థు పూరతి, తస్మిం బన్ధనా మోచితమత్తే పారాజికం. అచ్ఛిజ్జమానో పన దణ్డకో వా వాకో వా తచో వా అప్పమత్తకోపి రక్ఖతి.

వీహినాళం దీఘమ్పి హోతి, యావ అన్తోనాళతో వీహిసీసదణ్డకో న నిక్ఖమతి, తావ రక్ఖతి. కేసగ్గమత్తమ్పి నాళతో దణ్డకస్స హేట్ఠిమతలే నిక్ఖన్తే భణ్డగ్ఘేన కారేతబ్బో. అసితేన లాయిత్వా గణ్హతో పన ముట్ఠిగతేసు హేట్ఠా ఛిన్నేసుపి సచే సీసాని జటితాని, రక్ఖన్తి తావ. విజటేత్వా పన కేసగ్గమత్తమ్పి ఉక్ఖిపతో సచే వత్థు పూరతి, పారాజికం. సామికేహి పన లాయిత్వా ఠపితం సభుసం వా అభుసం వా కత్వా గణ్హతో యేన వత్థు పూరతి, తస్మిం గహితే పారాజికం. సచే పరికప్పేతి "ఇదం మద్దిత్వా పప్ఫోటేత్వా సారమేవ గణ్హిస్సామీ"తి రక్ఖతి తావ. మద్దనపప్ఫోటనేసు ఠానా చావేన్తస్సాపి పారాజికం నత్థి, పచ్ఛా భాజనగతే కతమత్తే పారాజికం. అభియోగో పనేత్థ వుత్తనయో ఏవ.

ఖీలసఙ్కమనాదీసు పథవీ నామ అనగ్ఘా. తస్మా సచే ఏకేనేవ ఖీలేన ఇతో కేసగ్గమత్తమ్పి పథవిప్పదేసం సామికానం పస్సన్తానం వా అపస్సన్తానం వా అత్తనో సన్తకం కరోతి, తస్మిం ఖీలే నామం ఛిన్దిత్వా వా అచ్ఛిన్దిత్వా వా సఙ్కామితమత్తే తస్స చ, యే చస్స ఏకచ్ఛన్దా, సబ్బేసం పారాజికం. సచే పన ద్వీహి ఖీలేహి గహేతబ్బం హోతి, పఠమే ఖీలే థుల్లచ్చయం; దుతియే పారాజికం. సచే తీహి గహేతబ్బం హోతి, పఠమే దుక్కటం, దుతియే థుల్లచ్చయం, తతియే పారాజికం. ఏవం బహుకేసుపి అవసానే ద్వే ఠపేత్వా పురిమేహి దుక్కటం, అవసానే ద్విన్నం ఏకేన థుల్లచ్చయం, ఇతరేన పారాజికం వేదితబ్బం. తఞ్చ ఖో సామికానం ధురనిక్ఖేపేన. ఏవం సబ్బత్థ.

రజ్జుం వాతి "మమ సన్తకం ఇద"న్తి ఞాపేతుకామో రజ్జుం వా పసారేతి, యట్ఠిం వా పాతేతి, దుక్కటం. "ఇదాని ద్వీహి పయోగేహి అత్తనో సన్తకం కరిస్సామీ"తి తేసం పఠమే థుల్లచ్చయం, దుతియే పారాజికం.

వతిం వాతి పరస్స ఖేత్తం పరిక్ఖేపవసేన అత్తనో కాతుకామో దారూని నిఖణతి, పయోగే పయోగే దుక్కటం. ఏకస్మిం అనాగతే థుల్లచ్చయం, తస్మిం ఆగతే పారాజికం. సచే తత్తకేన అసక్కోన్తో సాఖాపరివారేనేవ అత్తనో కాతుం సక్కోతి, సాఖాపాతనేపి ఏసేవ నయో. ఏవం యేన యేన పరిక్ఖిపిత్వా అత్తనో కాతుం సక్కోతి, తత్థ తత్థ పఠమపయోగేహి దుక్కటం. అవసానే ద్విన్నం ఏకేన థుల్లచ్చయం, ఇతరేన పారాజికం వేదితబ్బం.

మరియాదం వాతి పరస్స ఖేత్తం "మమ ఇద"న్తి ఞాపేతుకామో అత్తనో ఖేత్తమరియాదం

కేదారపాళిం యథా పరస్స ఖేత్తం అతిక్కమతి, ఏవం సఙ్కామేతి, పంసుమత్తికాదీహి వా వడ్ఢేత్వా విత్థతం కరోతి, అకతం వా పన పతిట్ఠాపేతి, పురిమపయోగేహి దుక్కటం. ద్విన్నం పచ్ఛిమానం ఏకేన థుల్లచ్చయం, ఇతరేన పారాజికన్తి.

ఖేత్తట్ఠకథా నిట్ఠితా.

వత్థుట్ఠకథా

౧౦౩. వత్థుట్ఠేపి – వత్థుం తావ దస్సేన్తో **వత్థు నామ ''ఆరామవత్థు విహారవత్థూ''**తి ఆహ. తత్థ బీజం వా ఉపరోపకే వా అరోపేత్వావ కేవలం భూమిం సోధేత్వా తిణ్ణం పాకారానం యేన కేనచి పరిక్ఖిపిత్వా వా అపరిక్ఖిపిత్వా వా పుప్ఫారామాదీనం అత్థాయ ఠపితో భూమిభాగో ఆరామవత్థు నామ. ఏతేనేవ నయేన ఏకవిహారపరివేణఆవాసానం అత్థాయ ఠపితో భూమిభాగో విహారవత్థు నామ. యోపి పుబ్బే ఆరామో చ విహారో చ హుత్వా పచ్ఛా వినస్సిత్వా భూమిమత్తో ఠితో, ఆరామవిహారకిచ్చం న కరోతి, సోపి ఆరామవిహారవత్థుసఙ్గహేనేవ సఙ్గహితో. వినిచ్ఛయో పనేత్థ ఖేత్తట్ఠే వుత్తసదిసోయేవాతి.

వత్థుట్ఠకథా నిట్ఠితా.

౧౦౬. గామట్ఠే యం వత్తబ్బం తం వుత్తమేవ.

అరఞ్ఞట్ఠకథా

౧౦౭. అరఞ్ఞట్ఠే – అరఞ్ఞం తావ దస్సేన్తో ‘‘**అరఞ్ఞం నామ యం మనుస్సానం పరిగ్గహితం హోతి, తం అరఞ్ఞ**’’న్తి ఆహ. తత్థ యస్మా **అరఞ్ఞం** నామ మనుస్సానం పరిగ్గహితమ్పి అత్థి, అపరిగ్గహితమ్పి; ఇధ పన యం పరిగ్గహితం సారక్ఖం, యతో న వినా మూలేన కట్ఠలతాదీని గహేతుం లబ్భన్తి, తం అధిప్పేతం. తస్మా ‘‘యం మనుస్సానం పరిగ్గహితం హోతీ’’తి వత్వా పున ‘‘అరఞ్ఞ’’న్తి వుత్తం. తేన ఇమమత్థం దస్సేతి – ‘‘న పరిగ్గహితభావో అరఞ్ఞస్స లక్ఖణం. యం పన అత్తనో అరఞ్ఞలక్ఖణేన అరఞ్ఞం మనుస్సానఞ్చ పరిగ్గహితం, తం ఇమస్మిం అత్థే అరఞ్ఞ’’న్తి. తత్థ వినిచ్ఛయో ఆరామట్ఠాదీసు వుత్తసదిసో.

తత్థజాతకేసు పనేత్థ ఏకస్మిమ్పి మహగ్ఘరుక్ఖే ఛిన్నమత్తే పారాజికం. **లతం వా**తి ఏత్థ చ వేత్తోపి లతాపి లతా ఏవ; తత్థ యో వేత్తో వా లతా వా దీఘా హోతి, మహారుక్ఖే చ గచ్ఛే చ వినివిజ్ఝిత్వా వా వేఠేత్వా వా గతా, సా మూలే ఛిన్నాపి అవహారం న జనేతి అగ్గే ఛిన్నాపి, యదా పన అగ్గేపి మూలేపి ఛిన్నా హోతి, తదా అవహారం జనేతి. సచే పన వేఠేత్వా ఠితా హోతి, వేఠేత్వా ఠితా పన రుక్ఖతో మోచితమత్తా అవహారం జనేతి.

తిణం వాతి ఏత్థ తిణం వా హోతు పణ్ణం వా, సబ్బం తిణగ్గహణేనేవ గహితం; తం గేహచ్ఛదనాదీనమత్థాయ పరేహి ఛిన్నం వా అత్తనా ఛిన్దిత్వా వా గణ్హన్తో భణ్డగ్ఘేన కారేతబ్బో. న కేవలఞ్చ తిణపణ్ణమేవ, అఞ్ఞమ్పి యంకిఞ్చి వాకఛల్లి ఆది, యత్థ సామికా సాలయా, తం గణ్హన్తో భణ్డగ్ఘేన కారేతబ్బో. తచ్ఛేత్వా ఠపితో అద్ధగతోపి రుక్ఖో న గహేతబ్బో. యో పన అగ్గే చ మూలే చ ఛిన్నో హోతి, సాఖాపిస్స పూతికా జాతా, ఛల్లియోపి గళితా, ‘‘అయం సామికేహి ఛడ్డితో’’తి గహేతుం వట్టతి. లక్ఖణచ్ఛిన్నస్సాపి యదా లక్ఖణం ఛల్లియా పరియోనద్ధం హోతి, తదా గహేతుం వట్టతి. గేహాదీనం అత్థాయ రుక్ఖే ఛిన్దిత్వా యదా తాని కతాని అజ్ఝావుత్థాని చ హోన్తి, దారూనిపి అరఞ్ఞే వస్సేన చ ఆతపేన చ వినస్సన్తి, ఈదిసానిపి దిస్వా ‘‘ఛడ్డితానీ’’తి గహేతుం వట్టతి. కస్మా? యస్మా అరఞ్ఞసామికా ఏతేసం అనిస్సరా. యేహి అరఞ్ఞసామికానం దేయ్యధమ్మం దత్వా ఛిన్నాని, తే ఏవ ఇస్సరా, తేహి చ తాని ఛడ్డితాని, నిరాలయా తత్థ జాతాతి.

యోపి భిక్ఖు పఠమంయేవ అరఞ్ఞపాలానం దేయ్యధమ్మం దత్వా అరఞ్ఞం పవిసిత్వా యథారుచితే రుక్ఖే గాహాపేతి, తస్స తేసం ఆరక్ఖట్ఠానం అగన్త్వాపి యథారుచితేన మగ్గేన గన్తుం వట్టతి. అథాపి పవిసన్తో అదత్వా ‘‘నిక్ఖమన్తో దస్సామీ’’తి రుక్ఖే గాహాపేత్వా నిక్ఖమన్తో తేసం దాతబ్బం దత్వా గచ్ఛతి, వట్టతి ఏవ. అథాపి ఆభోగం కత్వా గచ్ఛతి ‘‘దేహీ’’తి వుత్తే ‘‘దస్సామీ’’తి, ‘‘దేహీ’’తి వుత్తే దాతబ్బమేవ. సచే కోచి అత్తనో ధనం దత్వా ‘‘భిక్ఖుస్స గన్తుం దేథా’’తి వదతి, లద్ధకప్పమేవ, గన్తుం వట్టతి. సచే పన కోచి ఇస్సరజాతికో ధనం అదత్వావ ‘‘భిక్ఖూనం భాగం మా గణ్హథా’’తి వారేతి, అరఞ్ఞపాలా చ ‘‘మయం భిక్ఖూనం తాపసానఞ్చ భాగం అగణ్హన్తా కుతో లచ్ఛామ, దేథ, భన్తే’’తి వదన్తి, దాతబ్బమేవ.

యో పన అరఞ్ఞపాలేసు నిద్దాయన్తేసు వా కీళాపసుతేసు వా కత్థచి పక్కన్తేసు వా ఆగన్త్వా ‘‘కుహిం అరఞ్ఞపాలా’’తి పక్కోసిత్వాపి అదిస్వా గచ్ఛతి, భణ్డదేయ్యం. యోపి ఆరక్ఖట్ఠానం పత్వా కమ్మట్ఠానాదీని మనసికరోన్తో వా అఞ్ఞవిహితో వా అస్సతియా అతిక్కమతి, భణ్డదేయ్యమేవ. యస్సాపి తం ఠానం పత్తస్స చోరో వా హత్థీ వా వాళమిగో వా మహామేఘో వా

వుట్ఠహతి, నో చ తమ్హా ఉపద్దవా ముచ్చితుకమ్యతాయ సహసా తం ఠానం అతిక్కమతి, రక్ఖతి తావ, భణ్డదేయ్యం పన హోతి. ఇదం పన అరఞ్ఞే ఆరక్ఖట్ఠానం నామ సుఙ్కఘాతతోపి గరుకతరం. సుఙ్కఘాతస్స హి పరిచ్ఛేదం అనోక్కమిత్వా దూరతోవ పరిహరన్తో దుక్కటమేవ ఆపజ్జతి. ఇదం పన థేయ్యచిత్తేన పరిహరన్తస్స ఆకాసేన గచ్ఛతోపి పారాజికమేవ. తస్మా ఏత్థ అప్పమత్తేన భవితబ్బన్తి.

అరఞ్ఞట్ఠకథా నిట్ఠితా.

ఉదకకథా

౧౦౮. ఉదకే పన – **భాజనగతన్తి** ఉదకదుల్లభకాలే ఉదకమణికాదీసు భాజనేసు సఙ్గోపేత్వా ఠపితం; తం యస్మిం భాజనే ఠపితం హోతి, తం భాజనం ఆవిఞ్ఛిత్వా వా ఛిద్దం కత్వా వా తత్థ పోక్ఖరణీతళాకేసు చ అత్తనో భాజనం పవేసేత్వా గణ్హన్తస్స సప్పితేలేసు వుత్తనయేన వినిచ్ఛయో వేదితబ్బో.

మరియాదచ్ఛేదనే పన తత్థ జాతకభూతగామేన సద్ధిమ్పి మరియాదం ఛిన్దన్తస్స అదిన్నాదానపయోగత్తా దుక్కటం. తఞ్చ పన పహారే పహారే హోతి. అన్తోఠత్వా బహిముఖో ఛిన్దన్తో బహి అన్తేన కారేతబ్బో. బహి ఠత్వా అన్తోముఖో ఛిన్దన్తో అన్తోఅన్తేన కారేతబ్బో. అన్తో చ బహి చ ఛిన్దిత్వా మజ్ఝే ఠపేత్వా తం ఛిన్దన్తో మజ్ఝేన కారేతబ్బో. మరియాదం దుబ్బలం కత్వా గావో పక్కోసతి, గామదారకేహి వా పక్కోసాపేతి, తా ఆగన్త్వా ఖురేహి మరియాదం ఛిన్దన్తి, తేనేవ ఛిన్నా హోతి. మరియాదం దుబ్బలం కత్వా గావో ఉదకే పవేసేతి, గామదారకేహి వా పవేసాపేతి, తాహి ఉట్ఠాపితవీచియో మరియాదం భిన్దిత్వా గచ్ఛన్తి. గామదారకే వా "ఉదకే కీళథా"తి వదతి, కీళన్తే వా ఉత్రాసేతి, తేహి ఉట్ఠాపితవీచియోపి మరియాదం ఛిన్దిత్వా గచ్ఛన్తి. అన్తోఉదకే జాతరుక్ఖం ఛిన్దతి, అఞ్ఞేన వా ఛిన్దాపేతి, తేనపి పతన్తేన ఉట్ఠాపితవీచియో మరియాదం ఛిన్దిత్వా గచ్ఛన్తి, తేనేవ ఛిన్నా హోతి. మరియాదం దుబ్బలం కత్వా తళాకరక్ఖణత్థాయ తళాకతో నిబ్బహనఉదకం వా నిద్ధమనతుమ్బం వా పిదహతి, అఞ్ఞతో గచ్ఛన్తం వా ఉదకం యథా ఏత్థ పవిసతి, ఏవం పాళిం వా బన్ధతి, మాతికం వా ఉజుకం కరోతి, తస్స ఉపరిభాగే ఠితం అత్తనో తళాకం వా భిన్దతి, ఉస్సన్నం ఉదకం మరియాదం గహేత్వా గచ్ఛతి, తేనేవ ఛిన్నా హోతి. సబ్బత్థ నిక్ఖన్తఉదకగ్ఘానురూపేన అవహారేన కారేతబ్బో.

నిద్ధమనపనాళిం ఉగ్ఘాటేత్వా నీహరన్తస్సాపి ఏసేవ నయో. సచే పన తేన మరియాదాయ దుబ్బలాయ కతాయ అత్తనో ధమ్మతాయ ఆగన్త్వా వా అనాణత్తేహి గామదారకేహి ఆరోపితా వా గావియో ఖురేహి మరియాదం భిన్దన్తి, అత్తనోయేవ ధమ్మతాయ అనాణత్తేహి వా గామదారకేహి ఉదకే పవేసితా వీచియో ఉట్ఠాపేన్తి, గామదారకా వా సయమేవ పవిసిత్వా కీళన్తా ఉట్ఠాపేన్తి అన్తోఉదకే వా రుక్ఖో అఞ్ఞేన ఛిజ్జమానో పతిత్వా ఉట్ఠాపేతి, ఉట్ఠాపితా వీచియో మరియాదం ఛిన్దన్తి, సచేపి మరియాదం దుబ్బలం కత్వా సుక్ఖతళాకస్స ఉదకనిబ్బహనట్ఠానం వా ఉదకనిద్ధమనతుమ్బం వా పిదహతి, అఞ్ఞతో గమనమగ్గే వా పాళిం బన్ధతి, సుక్ఖమాతికం వా ఉజుకం కరోతి, పచ్ఛా దేవే వుట్ఠే ఉదకం ఆగన్త్వా మరియాదం భిన్దతి, సబ్బత్థ భణ్డదేయ్యం.

యో పన నిదాఘే సుక్ఖవాపియా మరియాదం యావ తలం పాపేత్వా ఛిన్దతి, పచ్ఛా దేవే వుట్ఠే ఆగతాగతం ఉదకం పలాయతి, భణ్డదేయ్యం. యత్తకం తప్పచ్చయా సస్సం ఉప్పజ్జతి, తతో పాదమత్తగ్ఘనకమ్పి అదేన్తో సామికానం ధురనిక్ఖేపేన అస్సమణో హోతి.

యం పన సబ్బసాధారణం తళాకం హోతి; తళాకే ఉదకస్స సబ్బేపి మనుస్సా ఇస్సరా. హేట్ఠతో పనస్స సస్సాని కరోన్తి, సస్సపాలనత్థం తళాకతో మహామాతికా నిక్ఖమిత్వా ఖేత్తమజ్ఝేన యాతి, సాపి సదా సన్దనకాలే సబ్బసాధారణా. తతో పన ఖుద్దకమాతికా నీహరిత్వా అత్తనో అత్తనో కేదారేసు ఉదకం పవేసేన్తి. తం అఞ్ఞేసం గహేతుం న దేన్తి. నిదాఘసమయేవ ఉదకే మన్దీభూతే వారేన ఉదకం దేన్తి, యో ఉదకవారే సమ్పత్తే న లభతి, తస్స సస్సాని మిలాయన్తి; తస్మా అఞ్ఞేసం వారే అఞ్ఞో గహేతుం న లభతి. తత్థ యో భిక్ఖు పరేసం ఖుద్దకమాతికాతో వా కేదారతో వా ఉదకం థేయ్యచిత్తేన అత్తనో వా పరస్స వా మాతికం వా కేదారం వా పవేసేతి, అటవిముఖం వా వాహేతి, అవహారో వస్స హోతి.

యోపి "చిరేన మే ఉదకవారో భవిస్సతి, ఇదఞ్చ సస్సం మిలాయతీ"తి పరేసం కేదారే

పవిసన్తస్స ఉదకస్స పవిసనమగ్గం పిదహిత్వా అత్తనో కేదారం పవేసేతి, అవహారో ఏవ. సచే పన తళాకతో అనిగ్గతే పరేసం మాతికాముఖం అసమ్పత్తేవ ఉదకే సుక్ఖమాతికంయేవ యథా ఆగచ్ఛన్తం ఉదకం అఞ్ఞేసం కేదారే అప్పవిసిత్వా అత్తనోయేవ కేదారం పవిసతి, ఏవం తత్థ తత్థ బన్ధతి. అనిక్ఖన్తే బద్ధా సుబద్ధా, నిక్ఖన్తే బద్ధా, భణ్డదేయ్యం. తళాకం గన్త్వా సయమేవ నిద్ధమనపనాళిం ఉగ్ఘాటేత్వా అత్తనో కేదారం పవేసేన్తస్సాపి నత్థి అవహారో. కస్మా? తళాకం నిస్సాయ ఖేత్తస్స కతత్తా. **కురున్దియా**దీసు పన "అవహారో"తి వుత్తం. తం "వత్థుం కాలఞ్చ దేసఞ్చా"తి ఇమినా లక్ఖణేన న సమేతి. తస్మా **మహాఅట్ఠకథాయం** వుత్తమేవ యుత్తన్తి.

ఉదకకథా నిట్ఠితా.

దన్తపోనకథా

౧౦౯. దన్తపోణం ఆరామట్ఠకవినిచ్ఛయేన వినిచ్ఛినితబ్బం. అయం పన విసేసో – యో సఙ్ఘస్స వేతనభతో హుత్వా దేవసికం వా పక్ఖమాసవారేన వా దన్తకట్ఠం ఆహరతి, సో తం ఆహరిత్వా ఛిన్దిత్వాపి యావ భిక్ఖుసఙ్ఘం న సమ్పటిచ్ఛాపేతి, తావ తస్సేవ హోతి. తస్మా తం థేయ్యచిత్తేన గణ్హన్తో భణ్డగ్ఘేన కారేతబ్బో. తత్థజాతకం పన గరుభణ్డం, తమ్పి భిక్ఖుసఙ్ఘేన రక్ఖితగోపితం గణ్హన్తో భణ్డగ్ఘేన కారేతబ్బో. ఏసేవ నయో గణపుగ్గలగిహిమనుస్ససన్తకేపి ఛిన్నకే అచ్ఛిన్నకే చ. తేసం ఆరాముయ్యానభూమీసు జాతం సామణేరా వారేన భిక్ఖుసఙ్ఘస్స దన్తకట్ఠం ఆహరన్తా ఆచరియుపజ్ఝాయానమ్పి ఆహరన్తి, తం యావ ఛిన్దిత్వా సఙ్ఘం న పటిచ్ఛాపేన్తి, తావ సబ్బం తేసంయేవ హోతి. తస్మా తమ్పి థేయ్యచిత్తేన గణ్హన్తో భణ్డగ్ఘేన కారేతబ్బో. యదా పన తే ఛిన్దిత్వా సఙ్ఘస్స పటిచ్ఛాపేత్వా దన్తకట్ఠమాళకే నిక్ఖిపన్తి, "యథాసుఖం భిక్ఖుసఙ్ఘో పరిభుఞ్జతూ"తి; తతో పట్ఠాయ అవహారో నత్థి, వత్తం పన జానితబ్బం. యో హి దేవసికం సఙ్ఘమజ్ఝే ఓసరతి, తేన దివసే దివసే ఏకమేవ దన్తకట్ఠం గహేతబ్బం. యో పన దేవసికం న ఓసరతి, పధానఘరే వసిత్వా ధమ్మసవనే వా ఉపోసథగ్గే వా దిస్సతి, తేన పమాణం సల్లక్ఖేత్వా చత్తారి పఞ్చదన్తకట్ఠాని అత్తనో వసనట్ఠానే ఠపేత్వా ఖాదితబ్బాని. తేసు ఖీణేసు సచే పునపి దన్తకట్ఠమాళకే బహూని హోన్తియేవ, పునపి ఆహరిత్వా ఖాదితబ్బాని. యది పన పమాణం అసల్లక్ఖేత్వా ఆహరతి, తేసు అక్ఖీణేసుయేవ మాళకే ఖీయన్తి, తతో కేచి థేరా "యేహి గహితాని, తే పటిఆహరన్తూ"తి వదేయ్యుం, కేచి "ఖాదన్తు, పున సామణేరా ఆహరిస్సన్తీ"తి, తస్మా వివాదపరిహరణత్థం పమాణం సల్లక్ఖేతబ్బం. గహణే పన దోసో నత్థి. మగ్గం గచ్ఛన్తేనాపి ఏకం వా ద్వే వా థవికాయ పక్ఖిపిత్వా గన్తబ్బన్తి.

దన్తపోనకథా నిట్ఠితా.

వనప్పతికథా

౧౧౦. వనస్స పతీతి **వనప్పతి;** వనజేట్ఠకరుక్ఖస్సేతం అధివచనం. ఇధ పన సబ్బోపి మనుస్సేహి పరిగ్గహితరుక్ఖో అధిప్పేతో అమ్బలబుజపనసాదికో. యత్థ వా పన మరిచవల్లిఆదీని ఆరోపేన్తి, సో ఛిజ్జమానో సచే ఏకాయపి ఛల్లియా వా వాకేన వా సకలికాయ వా ఫేగ్గునా వా సమ్బద్ధోవ హుత్వా భూమియం పతతి, రక్ఖతి తావ.

యో పన ఛిన్నోపి వల్లీహి వా సామన్తరుక్ఖసాఖాహి వా సమ్బద్ధో సన్ధారితత్తా ఉజుకమేవ తిట్ఠతి, పతన్తో వా భూమిం న పాపుణాతి, నత్థి తత్థ పరిహారో, అవహారో ఏవ హోతి. యోపి కకచేన ఛిన్నో అచ్ఛిన్నో వియ హుత్వా తథేవ తిట్ఠతి, తస్మిమ్పి ఏసేవ నయో.

యో పన రుక్ఖం దుబ్బలం కత్వా పచ్ఛా చాలేత్వా పాతేతి, అఞ్ఞేన వా చాలాపేతి; అఞ్ఞం వాస్స సన్తికే రుక్ఖం ఛిన్దిత్వా అజ్ఝోత్థరతి, పరేన వా అజ్ఝోత్థరాపేతి; మక్కటే వా పరిపాతేత్వా తత్థ ఆరోపేతి, అఞ్ఞేన వా ఆరోపాపేతి; వగ్గులియో వా తత్థ ఆరోపేతి, పరేన వా ఆరోపాపేతి; తా తం రుక్ఖం పాతేన్తి, తస్సేవ అవహారో.

సచే పన తేన రుక్ఖే దుబ్బలే కతే అఞ్ఞో అనాణత్తో ఏవ తం చాలేత్వా పాతేతి,

రుక్ఖేన వా అజ్ఝోత్థరతి, అత్తనో ధమ్మతాయ మక్కటా వా వగ్గులియో వా ఆరోహన్తి, పరో వా అనాణత్తో ఆరోపేతి, సయం వా ఏస వాతముఖం సోధేతి, బలవవాతో ఆగన్త్వా రుక్ఖం పాతేతి; సబ్బత్థ భణ్డదేయ్యం. వాతముఖసోధనం పనేత్థ అసమ్పత్తే వాతే సుక్ఖమాతికాయ ఉజుకరణాదీహి సమేతి, నో అఞ్ఞథా. రుక్ఖం ఆవిజ్ఝిత్వా సత్థేన వా ఆకోటేతి, అగ్గిం వా దేతి, మణ్డుకకణ్టకం వా విసం వా ఆకోటేతి, యేన సో మరతి, సబ్బత్థ భణ్డదేయ్యమేవాతి.

వనప్పతికథా నిట్ఠితా.

హరణకకథా

౧౧౧. హరణకే – **అఞ్ఞస్స హరణకం భణ్డం థేయ్యచిత్తో ఆమసతీ**తి పరం సీసభారాదీహి భణ్డం ఆదాయ గచ్ఛన్తం దిస్వా "ఏతం హరిస్సామీ"తి వేగేన గన్త్వా ఆమసతి, ఏత్తావతా అస్స దుక్కటం. **ఫన్దాపేతీ**తి ఆకడ్ఢనవికడ్ఢనం కరోతి, సామికో న ముఞ్చతి, తేనస్స థుల్లచ్చయం. **ఠానా చావేతీ**తి ఆకడ్ఢిత్వా సామికస్స హత్థతో మోచేతి, తేనస్స పారాజికం. సచే పన తం భణ్డసామికో ఉట్ఠహిత్వా పోథేత్వా పున తం భణ్డం మోచాపేత్వా గణ్హేయ్య, భిక్ఖు పఠమగ్గహణేనేవ పారాజికో. సీసతో వా కణ్ణతో వా గీవతో వా హత్థతో వా అలఙ్కారం ఛిన్దిత్వా వా మోచేత్వా వా గణ్హన్తస్స సీసాదీహి మోచితమత్తే పారాజికం. హత్థే పన వలయం వా కటకం వా అనీహరిత్వా అగ్గబాహం ఘంసన్తోవ అపరాపరం వా సారేతి, ఆకాసగతం వా కరోతి, రక్ఖతి తావ. రుక్ఖమూలచీవరవంసేసు వలయమివ న పారాజికం జనేతి. కస్మా? సవిఞ్ఞాణకత్తా. సవిఞ్ఞాణకకోట్ఠాసగతఞ్హి యావ తతో న నీహటం, తావ తత్థేవ హోతి. ఏసేవ నయో అఙ్గులిముద్దికపాదకటకకటూపగపిళన్ధనేసు.

యో పన పరస్స నివత్థసాటకం అచ్ఛిన్దతి, పరో చ సలజ్జితాయ సహసా న ముఞ్చతి, ఏకేనన్తేన చోరో కడ్ఢతి, ఏకేనన్తేన పరో, రక్ఖతి తావ. పరస్స హత్థతో ముత్తమత్తే పారాజికం. అథాపి తం కడ్ఢన్తస్స ఛిజ్జిత్వా ఏకదేసో హత్థగతో హోతి, సో చ పాదం అగ్ఘతి పారాజికమేవ. **సహభణ్డహారక**న్తి "సభణ్డహారకం భణ్డం నేస్సామీ"తి చిన్తేత్వా "ఇతో యాహీ"తి భణ్డహారకం

తజ్జేతి, నో భీతో చోరేన అధిప్పేతదిసాభిముఖో హుత్వా ఏకం పాదం సఙ్కామేతి, చోరస్స థుల్లచ్చయం; దుతియే పారాజికం. **పాతాపేతీ**తి అథాపి చోరో భణ్డహారకస్స హత్థే ఆవుధం దిస్వా సాసఙ్కో హుత్వా పాతాపేత్వా గహేతుకామో ఏకమన్తం పటిక్కమ్మ సన్తజ్జేత్వా పాతాపేతి, పరస్స హత్థతో ముత్తమత్తే పారాజికం.

పాతాపేతి, ఆపత్తి దుక్కటస్సాతిఆది పన పరికప్పవసేన వుత్తం. యో హి భణ్డం పాతాపేత్వా "యం మమ రుచ్చతి, తం గహేస్సామీ"తి పరికప్పేత్వా పాతాపేతి, తస్స పాతాపనే చ ఆమసనే చ దుక్కటం, ఫన్దాపనే థుల్లచ్చయం. పాదగ్ఘనకస్స ఠానా చావనే పారాజికం. తం పచ్చా పటిపాతియమానస్స ముఞ్చతోపి నత్థియేవ సమణభావో. యోపి భణ్డహారకం అతిక్కమన్తం దిస్వా అనుబన్ధన్తో "తిట్ఠ, తిట్ఠ, భణ్డం పాతేహీ"తి వత్వా పాతాపేతి, తస్సాపి తేన హత్థతో ముత్తమత్తే పారాజికం.

యో పన "తిట్ఠ తిట్ఠా"తి వదతి, "పాతేహీ"తి న వదతి; ఇతరో చ తం ఓలోకేత్వా "సచే ఏస మం పాపుణేయ్య, ఘాతేయ్యాపి మ" న్తి సాలయోవ హుత్వా తం భణ్డం గహనట్ఠానే పక్ఖిపిత్వా "పున నివత్తిత్వా గహేస్సామీ"తి పక్కమతి, పాతనపచ్చయా పారాజికం నత్థి. ఆగన్త్వా పన థేయ్యచిత్తేన గణ్హతో ఉద్ధారే పారాజికం. అథ పనస్స ఏవం హోతి – "మయా పాతాపేన్తేనేవ ఇదం మమ సన్తకం కత"న్తి తతో నం సకసఞ్ఞాయ గణ్హాతి; గహణే రక్ఖతి, భణ్డదేయ్యం పన హోతి. "దేహీ"తి వుత్తే అదేన్తస్స సామికానం ధురనిక్ఖేపే పారాజికం. "నో ఇమం ఛడ్డేత్వా గతో, అనజ్ఝావుత్థకం దాని ఇద"న్తి పంసుకూలసఞ్ఞాయ గణ్హతోపి ఏసేవ నయో. అథ పన సామికో "తిట్ఠ తిట్ఠా"తి వుత్తమత్తేనేవ ఓలోకేన్తో తం దిస్వా "న దాని ఇదం మయ్హ"న్తి ధురనిక్ఖేపం కత్వా నిరాలయో ఛడ్డేత్వా పలాయతి, తం థేయ్యచిత్తేన గణ్హతో ఉద్ధారే దుక్కటం. ఆహరాపేన్తే దాతబ్బం, అదేన్తస్స పారాజికం. కస్మా? తస్స పయోగేన ఛడ్డితత్తాతి **మహాఅట్ఠకథాయం** వుత్తం. అఞ్ఞేసు పన విచారణా ఏవ నత్థి. పురిమనయేనేవ సకసఞ్ఞాయ వా పంసుకూలసఞ్ఞాయ వా గణ్హన్తేపి అయమేవ వినిచ్ఛయోతి.

హరణకకథా నిట్ఠితా.

ఉపనిధికథా

౧౧౨. ఉపనిధిమ్హి – **నాహం గణ్హామీ**తి సమ్పజానముసావాదేపి అదిన్నాదానస్స పయోగత్తా దుక్కటం. "కిం తుమ్హే భణథ? నేవిదం మయ్హం అనురూపం, న తుమ్హాక"న్తిఆదీని వదన్తస్సాపి దుక్కటమేవ. "రహో మయా ఏతస్స హత్థే ఠపితం, న అఞ్ఞో కోచి జానాతి, 'దస్సతి ను ఖో మే నో'"తి సామికో విమతిం ఉప్పాదేతి, భిక్ఖుస్స థుల్లచ్చయం. తస్స ఫరుసాదిభావం దిస్వా సామికో "న మయ్హం దస్సతీ"తి ధురం నిక్ఖిపతి, తత్ర సచాయం భిక్ఖు "కిలమేత్వా నం దస్సామీ"తి దానే సఉస్సాహో, రక్ఖతి తావ. సచేపి నో దానే నిరుస్సాహో, భణ్డస్సామికో పన గహణే సఉస్సాహో , రక్ఖతేవ. యది పన నో దానే నిరుస్సాహో భణ్డసామికోపి "న మయ్హం దస్సతీ"తి ధురం నిక్ఖిపతి, ఏవం ఉభిన్నం ధురనిక్ఖేపేన భిక్ఖునో పారాజికం . యదిపి ముఖేన "దస్సామీ"తి వదతి, చిత్తేన పన అదాతుకామో, ఏవమ్పి సామికస్స ధురనిక్ఖేపే పారాజికం. తం పన ఉపనిధి నామ సఙ్గోపనత్థాయ అత్తనో హత్థే పరేహి ఠపితభణ్డం, అగుత్తదేసతో ఠానా చావేత్వా గుత్తట్ఠానే ఠపనత్థాయ హరతో అనాపత్తి. థేయ్యచిత్తేనపి ఠానా చావేన్తస్స అవహారో నత్థి. కస్మా? అత్తనో హత్థే నిక్ఖిత్తత్తా, భణ్డదేయ్యం పన హోతి. థేయ్యచిత్తేన పరిభుఞ్జతోపి ఏసేవ నయో. తావకాలికగ్గహణేపి తథేవ. **ధమ్మం చరన్తో**తిఆది వుత్తనయమేవ. అయం తావ **పాళివణ్ణనా**.

పాళిముత్తకవినిచ్ఛయో పనేత్థ పత్తచతుక్కాదివసేన ఏవం వుత్తో – ఏకో కిర భిక్ఖు పరస్స మహగ్ఘే పత్తే లోభం ఉప్పాదేత్వా తం హరితుకామో ఠపితట్ఠానమస్స సుట్ఠు సల్లక్ఖేత్వా అత్తనోపి పత్తం తస్సేవ సన్తికే ఠపేసి. సో పచ్చూససమయే ఆగన్త్వా ధమ్మం వాచాపేత్వా నిద్దాయమానం మహాథేరమాహ – "వన్దామి, భన్తే"తి. "కో ఏసో"తి? "అహం, భన్తే, ఆగన్తుకభిక్ఖు, కాలస్సేవమ్హి గన్తుకామో, అసుకస్మిం ఇచ్ఛ మే ఠానే ఈదిసేన నామ అంసబద్ధకేన ఈదిసాయ పత్తత్థవికాయ పత్తో ఠపితో. సాధాహం, భన్తే, తం లభేయ్య"న్తి థేరో పవిసిత్వా తం గణ్హి. ఉద్ధారేయేవ చోరస్స పారాజికం. సచే ఆగన్త్వా "కోసి త్వం అవేలాయ ఆగతో"తి వుత్తో భీతో పలాయతి, పారాజికం పత్వావ పలాయతి. థేరస్స పన సుద్ధచిత్తత్తా అనాపత్తి. థేరో "తం గణ్హిస్సామీ"తి అఞ్ఞం గణ్హి, ఏసేవ నయో. అయం పన అఞ్ఞం తాదిసమేవ గణ్హన్తే యుజ్జతి, మనుస్సవిగ్గహే ఆణత్తసదిసవత్థుస్మిం వియ. **కురున్దియం** పన "పదవారేన కారేతబ్బో"తి వుత్తం, తం అతాదిసమేవ గణ్హన్తే యుజ్జతి.

తం మఞ్ఞమానో అత్తనో పత్తం గణ్హిత్వా అదాసి, చోరస్స సామికేన దిన్నత్తా పారాజికం నత్థి, అసుద్ధచిత్తేన పన గహితత్తా దుక్కటం. తం మఞ్ఞమానో చోరస్సేవ పత్తం గణ్హిత్వా అదాసి, ఇధాపి చోరస్స అత్తనో సన్తకత్తా పారాజికం నత్థి, అసుద్ధచిత్తేన పన గహితత్తా దుక్కటమేవ. సబ్బత్థ థేరస్స అనాపత్తి.

అపరో "పత్తం చోరేస్సామీ"తి తథేవ నిద్దాయమానం థేరం వన్ది. "కో అయ"న్తి చ వుత్తే 'అహం, భన్తే, గిలానభిక్ఖు, ఏకం తావ మే పత్తం దేథ, గామద్వారం గన్త్వా భేసజ్జం ఆహరిస్సామీ"తి. థేరో "ఇధ గిలానో నత్థి, చోరో అయం భవిస్సతీ"తి సల్లక్ఖేత్వా "ఇమం హరతూ"తి అత్తనో వేరిభిక్ఖుస్స పత్తం నీహరిత్వా అదాసి, ద్విన్నమ్పి ఉద్ధారేయేవ పారాజికం. "వేరిభిక్ఖుస్స పత్తో"తి సఞ్ఞాయ అఞ్ఞస్స పత్తం ఉద్ధరన్తేపి ఏసేవ నయో. సచే పన "వేరిస్సాయ"న్తి సఞ్ఞాయ చోరస్సేవ పత్తం ఉద్ధరిత్వా దేతి, వుత్తనయేనేవ థేరస్స పారాజికం, చోరస్స దుక్కటం. అథ "వేరిస్సాయ"న్తి మఞ్ఞమానో అత్తనో పత్తం దేతి, వుత్తనయేనేవ ఉభిన్నమ్పి దుక్కటం.

ఏకో మహాథేరో ఉపట్ఠాకం దహరభిక్ఖుం "పత్తచీవరం గణ్హ, అసుకం నామ గామం గన్త్వా పిణ్డాయ చరిస్సామా"తి ఆహ. దహరో గహేత్వా థేరస్స పచ్ఛతో పచ్ఛతో గచ్ఛన్తో థేయ్యచిత్తం ఉప్పాదేత్వా సచే సీసే భారం ఖన్ధే కరోతి, పారాజికం నత్థి. కస్మా? ఆణత్తియా గహితత్తా. సచే పన మగ్గతో ఓక్కమ్మ అటవిం పవిసతి, పదవారేన కారేతబ్బో. అథ నివత్తిత్వా విహారాభిముఖో పలాయిత్వా విహారం పవిసిత్వా గచ్ఛతి, ఉపచారాతిక్కమే పారాజికం. అథాపి మహాథేరస్స నివాసనపరివత్తనట్ఠానతో గామాభిముఖో పలాయతి, గామూపచారాతిక్కమే పారాజికం. యది పన ఉభోపి పిణ్డాయ చరిత్వా భుఞ్జిత్వా వా గహేత్వా వా నిక్ఖమన్తి, థేరో చ పునపి తం వదతి – "పత్తచీవరం గణ్హ, విహారం గమిస్సామా"తి. తత్ర చే సో పురిమనయేనేవ థేయ్యచిత్తేన సీసే భారం ఖన్ధే కరోతి, రక్ఖతి తావ. అటవిం పవిసతి, పదవారేన కారేతబ్బో. నివత్తిత్వా గామాభిముఖో ఏవ పలాయతి, గామూపచారాతిక్కమే పారాజికం. పురతో విహారాభిముఖో పలాయిత్వా విహారే అట్ఠత్వా అనిసీదిత్వా అవూపసన్తేనేవ థేయ్యచిత్తేన గచ్ఛతి, ఉపచారాతిక్కమే పారాజికం. యో పన అనాణత్తో గణ్హాతి, తస్స సీసే భారం ఖన్ధే కరణాదీసుపి పారాజికం. సేసం పురిమసదిసమేవ.

యో పన "అసుకం నామ విహారం గన్త్వా చీవరం ధోవిత్వా రజిత్వా వా ఏహీ"తి వుత్తో "సాధూ"తి గహేత్వా గచ్ఛతి, తస్సపి అన్తరామగ్గే థేయ్యచిత్తం ఉప్పాదేత్వా సీసే భారం ఖన్ధే కరణాదీసు పారాజికం నత్థి. మగ్గా ఓక్కమనే పదవారేన కారేతబ్బో. తం విహారం గన్త్వా తత్థేవ వసన్తో థేయ్యచిత్తేన పరిభుఞ్జన్తో జీరాపేతి, చోరా వా తస్స తం హరన్తి, అవహారో నత్థి, భణ్డదేయ్యం పన హోతి. తతో నిక్ఖమిత్వా ఆగచ్ఛతోపి ఏసేవ నయో.

యో పన అనాణత్తో థేరేన నిమిత్తే వా కతే సయమేవ వా కిలిట్ఠం సల్లక్ఖేత్వా “దేథ, భన్తే, చీవరం; అసుకం నామ గామం గన్త్వా రజిత్వా ఆహరిస్సామీ”తి గహేత్వా గచ్ఛతి; తస్స అన్తరామగ్గే థేయ్యచిత్తం ఉప్పాదేత్వా సీసే భారం ఖన్ధే కరణాదీసు పారాజికం. కస్మా? అనాణత్తియా గహితత్తా. మగ్గా ఓక్కమతోపి పటినివత్తిత్వా తమేవ విహారం ఆగన్త్వా విహారసీమం అతిక్కమతోపి వుత్తనయేనేవ పారాజికం. తత్థ గన్త్వా రజిత్వా పచ్చాగచ్ఛతోపి థేయ్యచిత్తే ఉప్పన్నే ఏసేవ నయో. సచే పన యత్థ గతో, తత్థ వా అన్తరామగ్గే విహారే వా తమేవ విహారం పచ్చాగన్త్వా తస్స ఏకపస్సే వా ఉపచారసీమం అనతిక్కమిత్వా వసన్తో థేయ్యచిత్తేన పరిభుఞ్జన్తో జీరాపేతి, చోరా వా తస్స తం హరన్తి, యథా వా తథా వా నస్సతి, భణ్డదేయ్యం. ఉపచారసీమం అతిక్కమతో పన పారాజికం.

యో పన థేరేన నిమిత్తే కయిరమానే “దేథ, భన్తే, అహం రజిత్వా ఆహరిస్సామీ”తి వత్వా “కత్థ గన్త్వా, భన్తే, రజామీ”తి పుచ్ఛతి. థేరో చ నం “యత్థ ఇచ్ఛసి, తత్థ గన్త్వా రజాహీ”తి వదతి, అయం “విస్సట్ఠదూతో” నామ. థేయ్యచిత్తేన పలాయన్తోపి న అవహారేన కారేతబ్బో. థేయ్యచిత్తేన పన పలాయతోపి పరిభోగేన వా అఞ్ఞథా వా నాసయతోపి భణ్డదేయ్యమేవ హోతి. భిక్ఖు భిక్ఖుస్స హత్థే కిఞ్చి పరిక్ఖారం పహిణతి – “అసుకవిహారే అసుకభిక్ఖుస్స దేహీ”తి, తస్స థేయ్యచిత్తే ఉప్పన్నే సబ్బట్ఠానేసు “అసుకం నామ విహారం గన్త్వా చీవరం ధోవిత్వా రజిత్వా వా ఏహీ”తి ఏత్థ వుత్తసదిసో వినిచ్ఛయో.

అపరో భిక్ఖుం పహిణితుకామో నిమిత్తం కరోతి – “కో ను ఖో గహేత్వా గమిస్సతీ”తి, తత్ర చే ఏకో – “దేథ, భన్తే, అహం గహేత్వా గమిస్సామీ”తి గహేత్వా గచ్ఛతి, తస్స థేయ్యచిత్తే ఉప్పన్నే సబ్బట్ఠానేసు “దేథ, భన్తే, చీవరం, అసుకం నామ గామం గన్త్వా రజిత్వా ఆహరిస్సామీ”తి ఏత్థ వుత్తసదిసో వినిచ్ఛయో. థేరేన చీవరత్థాయ వత్థం లభిత్వా ఉపట్ఠాకకులే ఠపితం హోతి. అథస్స అన్తేవాసికో వత్థం హరితుకామో తత్ర గన్త్వా “తం కిర వత్థం దేథా”తి థేరేన పేసితో వియ వదతి; తస్స వచనం సద్దహిత్వా ఉపాసకేన ఠపితం ఉపాసికా వా, ఉపాసికాయ ఠపితం ఉపాసకో వా అఞ్ఞో వా, కోచి నీహరిత్వా దేతి, ఉద్ధారేయేవస్స పారాజికం. సచే పన థేరస్స ఉపట్ఠాకేహి “ఇమం థేరస్స దస్సామా”తి అత్తనో వత్థం ఠపితం హోతి. అథస్స అన్తేవాసికో తం హరితుకామో తత్థ గన్త్వా “థేరస్స కిర వత్థం దాతుకామత్థ, తం దేథా”తి వదతి. తే చస్స సద్దహిత్వా “మయం, భన్తే, భోజేత్వా దస్సామాతి ఠపయిమ్హా, హన్ద గణ్హాహీ”తి దేన్తి. సామికేహి దిన్నత్తా పారాజికం నత్థి, అసుద్ధచిత్తేన పన గహితత్తా దుక్కటం, భణ్డదేయ్యఞ్చ హోతి.

భిక్ఖు భిక్ఖుస్స వత్వా గామం గచ్ఛతి, “ఇత్థన్నామో మమ వస్సావాసికం దస్సతి, తం గహేత్వా ఠపేయ్యాసీ”తి. “సాధూ”తి సో భిక్ఖు తేన దిన్నం మహగ్ఘసాటకం అత్తనా లద్ధేన అప్పగ్ఘసాటకేన సద్ధిం ఠపేత్వా తేన ఆగతేన అత్తనో మహగ్ఘసాటకస్స లద్ధభావం ఞత్వా వా అఞత్వా వా “దేహి మే వస్సావాసిక”న్తి వుత్తో “తవ థూలసాటకో లద్ధో, మయ్హం పన సాటకో మహగ్ఘో, ద్వేపి అసుకస్మిం నామ ఓకాసే ఠపితా, పవిసిత్వా గణ్హాహీ”తి వదతి. తేన పవిసిత్వా థూలసాటకే గహితే ఇతరస్స ఇతరం గణ్హతో ఉద్ధారే పారాజికం. అథాపి తస్స సాటకే అత్తనో నామం అత్తనో చ సాటకే తస్స నామం లిఖిత్వా “గచ్ఛ నామం వాచేత్వా గణ్హాహీ”తి వదతి, తత్రాపి ఏసేవ నయో. యో పన అత్తనా చ తేన చ లద్ధసాటకే ఏకతో ఠపేత్వా తం ఏవం వదతి – “తయా చ మయా చ లద్ధసాటకా ద్వేపి అన్తోగబ్భే ఠపితా, గచ్ఛ యం ఇచ్ఛసి, తం విచినిత్వా గణ్హాహీ”తి. సో చ లజ్జాయ ఆవాసికేన లద్ధం థూలసాటకమేవ గణ్హేయ్య, తత్రావాసికస్స విచినిత్వా గహితావసేసం ఇతరం గణ్హతో అనాపత్తి. ఆగన్తుకో భిక్ఖు ఆవాసికానం చీవరకమ్మం కరోన్తానం సమీపే పత్తచీవరం ఠపేత్వా “ఏతే సఙ్గోపేస్సన్తీ”తి మఞ్ఞమానో

న్హాయితుం వా అఞ్ఞత్ర వా గచ్ఛతి. సచే నం ఆవాసికా సఙ్గోపేన్తి, ఇచ్చేతం కుసలం. నో చే, నట్ఠే గీవా న హోతి. సచేపి సో “ఇదం, భన్తే, ఠపేథా”తి వత్వా గచ్ఛతి, ఇతరే చ సకిచ్చప్పసుతత్తా న జానన్తి, ఏసేవ నయో. అథాపి తే “ఇదం, భన్తే, ఠపేథా”తి వుత్తా “మయం బ్యావటా”తి పటిక్ఖిపన్తి, ఇతరో చ “అవస్సం ఠపేస్సన్తీ”తి అనాదియిత్వా గచ్ఛతి, ఏసేవ నయో. సచే పన తేన యాచితా వా అయాచితా వా “మయం ఠపేస్సామ, త్వం గచ్ఛా”తి వదన్తి; తం సఙ్గోపితబ్బం. నో చే సఙ్గోపేన్తి, నట్ఠే గీవా. కస్మా? సమ్పటిచ్ఛితత్తా.

యో భిక్ఖు భణ్డాగారికో హుత్వా పచ్చూససమయే ఏవ భిక్ఖూనం పత్తచీవరాని హేట్ఠాపాసాదం ఓరోపేత్వా ద్వారం అపిదహిత్వా తేసమ్పి అనారోచేత్వావ దూరే భిక్ఖాచారం గచ్ఛతి; తాని చే చోరా హరన్తి, తస్సేవ గీవా. యో పన భిక్ఖూహి “ఓరోపేథ, భన్తే, పత్తచీవరాని; కాలో సలాకగ్గహణస్సా”తి వుత్తో “సమాగతత్థా”తి పుచ్ఛిత్వా “ఆమ, సమాగతమ్హా”తి వుత్తే పత్తచీవరాని నీహరిత్వా నిక్ఖిపిత్వా భణ్డాగారద్వారం బన్ధిత్వా “తుమ్హే పత్తచీవరాని గహేత్వా హేట్ఠాపాసాదద్వారం పటిజగ్గిత్వా గచ్ఛేయ్యాథా”తి వత్వా గచ్ఛతి. తత్ర చేకో అలసజాతికో భిక్ఖు భిక్ఖూసు గతేసు పచ్ఛా అక్ఖీని పుఞ్ఛన్తో ఉట్ఠహిత్వా ఉదకట్ఠానం ముఖధోవనత్థం గచ్ఛతి, తం ఖణం దిస్వా చోరా తస్స పత్తచీవరం హరన్తి, సుహటం. భణ్డాగారికస్స గీవా న హోతి.

సచేపి కోచి భణ్డాగారికస్స అనారోచేత్వావ భణ్డాగారే అత్తనో పరిక్ఖారం ఠపేతి, తస్మిమ్పి నట్ఠే భణ్డాగారికస్స గీవా న హోతి. సచే పన భణ్డాగారికో తం దిస్వా “అట్ఠానే ఠపిత”న్తి గహేత్వా ఠపేతి, నట్ఠే తస్స గీవా. సచేపి ఠపితభిక్ఖునా “మయా, భన్తే, ఈదిసో నామ పరిక్ఖారో ఠపితో, ఉపధారేయ్యాథా”తి వుత్తో “సాధూ”తి సమ్పటిచ్ఛతి, దున్నిక్ఖిత్తం వా మఞ్ఞమానో అఞ్ఞస్మిం ఠానే ఠపేతి, తస్సేవ గీవా. “నాహం జానామీ”తి పటిక్ఖిపన్తస్స పన నత్థి గీవా. యోపి తస్స పస్సన్తస్సేవ ఠపేతి, భణ్డాగారికఞ్చ న సమ్పటిచ్ఛాపేతి , నట్ఠం సునట్ఠమేవ. సచే తం భణ్డాగారికో అఞ్ఞత్ర ఠపేతి, నట్ఠే గీవా. సచే భణ్డాగారం సుగుత్తం, సబ్బో సఙ్ఘస్స చ చేతియస్స చ పరిక్ఖారో తత్థేవ ఠపీయతి, భణ్డాగారికో చ బాలో అబ్యత్తో ద్వారం వివరిత్వా ధమ్మకథం వా సోతుం, అఞ్ఞం వా కిఞ్చి కాతుం కత్థచి గచ్ఛతి, తం ఖణం దిస్వా యత్తకం చోరా హరన్తి, సబ్బం తస్స గీవా. భణ్డాగారతో నిక్ఖమిత్వా బహి చఙ్కమన్తస్స వా ద్వారం వివరిత్వా సరీరం ఉతుం గాహాపేన్తస్స వా తత్థేవ సమణధమ్మానుయోగేన నిసిన్నస్స వా తత్థేవ నిసీదిత్వా కేనచి కమ్మేన బ్యావటస్స వా ఉచ్చారపస్సావపీళితస్సాపి తతో తత్థేవ ఉపచారే విజ్జమానే బహి గచ్ఛతో వా అఞ్ఞేన వా కేనచి ఆకారేన పమత్తస్స సతో ద్వారం వివరిత్వా వా వివటమేవ పవిసిత్వా వా సన్ధిం ఛిన్దిత్వా వా యత్తకం తస్స పమాదపచ్చయా చోరా హరన్తి, సబ్బం తస్సేవ గీవా. ఉణ్హసమయే పన వాతపానం వివరిత్వా నిపజ్జితుం వట్టతీతి వదన్తి. ఉచ్చారపీళితస్స పన తస్మిం ఉపచారే అసతి అఞ్ఞత్థ గచ్ఛన్తస్స గిలానపక్ఖే ఠితత్తా అవిసయో; తస్మా గీవా న హోతి.

యో పన అన్తో ఉణ్హపీళితో ద్వారం సుగుత్తం కత్వా బహి నిక్ఖమతి, చోరా చ నం గహేత్వా “ద్వారం వివరా”తి వదన్తి, యావ తతియం న వివరితబ్బం. యది పన తే చోరా “సచే న వివరసి, తఞ్చ మారేస్సామ, ద్వారఞ్చ భిన్దిత్వా పరిక్ఖారం హరిస్సామా”తి ఫరసుఆదీని ఉక్ఖిపన్తి. “మయి చ మతే సఙ్ఘస్స చ సేనాసనే వినట్ఠే గుణో నత్థీ”తి వివరితుం వట్టతి. ఇధాపి అవిసయత్తా గీవా నత్థీతి వదన్తి. సచే కోచి ఆగన్తుకో కుఞ్చికం వా దేతి, ద్వారం వా వివరతి, యత్తకం చోరా హరన్తి, సబ్బం తస్స గీవా. సఙ్ఘేన భణ్డాగారగుత్తత్థాయ సూచియన్తకఞ్చ కుఞ్చికముద్దికా చ యోజేత్వా దిన్నా హోతి, భణ్డాగారికో ఘటికమత్తం దత్వా నిపజ్జతి, చోరా వివరిత్వా పరిక్ఖారం హరన్తి, తస్సేవ గీవా. సూచియన్తకఞ్చ కుఞ్చికముద్దికఞ్చ యోజేత్వా నిపన్నం పనేతం సచే చోరా ఆగన్త్వా “వివరా”తి వదన్తి, తత్థ పురిమనయేనేవ పటిపజ్జితబ్బం. ఏవం గుత్తం కత్వా

నిపన్నే పన సచే భిత్తిం వా ఛదనం వా భిన్దిత్వా ఉమఙ్గేన వా పవిసిత్వా హరన్తి, న తస్స గీవా. సచే భణ్డాగారే అఞ్ఞేపి థేరా వసన్తి, వివటే ద్వారే అత్తనో అత్తనో పరిక్ఖారం గహేత్వా గచ్ఛన్తి, భణ్డాగారికో తేసు గతేసు ద్వారం న జగ్గతి, సచే తత్థ కిఞ్చి అవహరీయతి, భణ్డాగారికస్స ఇస్సరతాయ భణ్డాగారికస్సేవ గీవా. థేరేహి పన సహాయేహి భవితబ్బం. అయం తత్థ సామీచి.

యది భణ్డాగారికో "తుమ్హే బహి ఠత్వావ తుమ్హాకం పరిక్ఖారం గణ్హథ, మా పవిసిత్థా"తి వదతి, తేసఞ్చ ఏకో లోలమహాథేరో సామణేరేహి చేవ ఉపట్ఠాకేహి చ సద్ధిం భణ్డాగారం పవిసిత్వా నిసీదతి చేవ నిపజ్జతి చ, యత్తకం భణ్డం నస్సతి, సబ్బం తస్స గీవా. భణ్డాగారికేన పన అవసేసత్థేరేహి చ సహాయేహి భవితబ్బం. అథ భణ్డాగారికోవ లోలసామణేరే చ ఉపట్ఠాకే చ గహేత్వా భణ్డాగారే నిసీదతి చేవ నిపజ్జతి చ, యం తత్థ నస్సతి, సబ్బం తస్సేవ గీవా. తస్మా భణ్డాగారికేనేవ తత్థ వసితబ్బం. అవసేసేహి అప్పేవ రుక్ఖమూలే వసితబ్బం, న చ భణ్డాగారేతి.

యే పన అత్తనో అత్తనో సభాగభిక్ఖూనం వసనగబ్భేసు పరిక్ఖారం ఠపేన్తి, పరిక్ఖారే నట్ఠే యేహి ఠపితో, తేసంయేవ గీవా. ఇతరేహి పన సహాయేహి భవితబ్బం. యది పన సఙ్ఘో భణ్డాగారికస్స విహారేయేవ యాగుభత్తం దాపేతి, సో చ భిక్ఖాచారత్థాయ గామం గచ్ఛతి, నట్ఠం తస్సేవ గీవా. భిక్ఖాచారం పవిసన్తేహి అతిరేకచీవరరక్ఖణత్థాయ ఠపితవిహారవారికస్సాపి యాగుభత్తం వా నివాపం వా లభమానస్సేవ భిక్ఖాచారం గచ్ఛతో యం తత్థ నస్సతి, సబ్బం గీవా. న కేవలఞ్చ ఏత్తకమేవ, భణ్డాగారికస్స వియ యం తస్స పమాదప్పచ్చయా నస్సతి, సబ్బం గీవా.

సచే విహారో మహా హోతి, అఞ్ఞం పదేసం రక్ఖితుం గచ్ఛన్తస్స అఞ్ఞస్మిం పదేసే నిక్ఖిత్తం హరన్తి, అవిసయత్తా గీవా న హోతి. ఈదిసే పన విహారే వేమజ్ఝే సబ్బేసం ఓసరణట్ఠానే పరిక్ఖారే ఠపేత్వా నిసీదితబ్బం. విహారవారికా వా ద్వే తయో ఠపేతబ్బా. సచే తేసం అప్పమత్తానం ఇతో చితో చ రక్ఖతంయేవ కిఞ్చి నస్సతి, గీవా న హోతి. విహారవారికే బన్ధిత్వా హరితభణ్డమ్పి చోరానం పటిపథం గతేసు అఞ్ఞేన మగ్గేన హరితభణ్డమ్పి న తేసం గీవా. సచే విహారవారికానం విహారే దాతబ్బం యాగుభత్తం వా నివాపో వా న హోతి, తేహి పత్తబ్బలాభతో అతిరేకా ద్వే తిస్సో యాగుసలాకా, తేసం పహోనకభత్తసలాకా చ ఠపేతుం వట్టతి. నిబద్ధం కత్వా పన న ఠపేతబ్బా, మనుస్సా హి విప్పటిసారినో హోన్తి, "విహారవారికాయేవ అమ్హాకం భత్తం భుఞ్జన్తీ"తి. తస్మా పరివత్తేత్వా ఠపేతబ్బా. సచే తేసం సభాగా సలాకభత్తాని ఆహరిత్వా దేన్తి, ఇచ్చేతం కుసలం; నో చే దేన్తి, వారం గాహాపేత్వా నీహరాపేతబ్బాని. సచే విహారవారికో ద్వే తిస్సో యాగుసలాకా, చత్తారి పఞ్చ సలాకభత్తాని చ లభమానోవ భిక్ఖాచారం గచ్ఛతి, భణ్డాగారికస్స వియ సబ్బం నట్ఠం గీవా హోతి. సచే సఙ్ఘస్స విహారపాలానం దాతబ్బం భత్తం వా నివాపో వా నత్థి, భిక్ఖూ విహారవారం గహేత్వా అత్తనో అత్తనో నిస్సితకే జగ్గేన్తి, సమ్పత్తవారం అగ్గహేతుం న లభన్తి, యథా అఞ్ఞే భిక్ఖూ కరోన్తి, తథేవ కాతబ్బం. భిక్ఖూహి పన అసహాయకస్స వా అత్తదుతియస్స వా యస్స సభాగో భిక్ఖు భత్తం ఆనేత్వా దాతా నత్థి, ఏవరూపస్స వారో న పాపేతబ్బో.

యమ్పి పాకవత్తత్థాయ విహారే ఠపేన్తి, తం గహేత్వా ఉపజీవన్తేన ఠాతబ్బం. యో తం న ఉపజీవతి , సో వారం న గాహాపేతబ్బో. ఫలాఫలత్థాయపి విహారే భిక్ఖుం ఠపేన్తి, జగ్గిత్వా గోపేత్వా ఫలవారేన భాజేత్వా ఖాదన్తి. యో తాని ఖాదతి, తేన ఠాతబ్బం. అనుపజీవన్తో న గాహాపేతబ్బో. సేనాసనమఞ్చపీఠపచ్చత్థరణరక్ఖణత్థాయపి ఠపేన్తి, ఆవాసే వసన్తేన ఠాతబ్బం. అబ్భోకాసికో పన రుక్ఖమూలికో వా న గాహాపేతబ్బో.

ఏకో నవకో హోతి, బహుస్సుతో పన బహూనం ధమ్మం వాచేతి, పరిపుచ్ఛం దేతి, పాళిం వణ్ణేతి, ధమ్మకథం కథేతి, సఙ్ఘస్స భారం నిత్థరతి, అయం లాభం పరిభుఞ్జన్తోపి ఆవాసే వసన్తోపి వారం న గాహేతబ్బో. ''**పురిసవిసేసో నామ ఞాతబ్బో**''తి వదన్తి.

ఉపోసథాగారపటిమాఘరజగ్గకస్స పన దిగుణం యాగుభత్తం దేవసికం తణ్డులనాళి సంవచ్ఛరే తిచీవరం, దసవీసగ్ఘనకం కప్పియభణ్డఞ్చ దాతబ్బం. సచే పన తస్స తం లభమానస్సేవ పమాదేన తత్థ కిఞ్చి నస్సతి, సబ్బం గీవా. బన్ధిత్వా బలక్కారేన అచ్ఛిన్నం పన న గీవా. తత్థ చేతియస్స వా సఙ్ఘస్స వా సన్తకేన చేతియస్స సన్తకం రక్ఖాపేతుం వట్టతి. చేతియస్స సన్తకేన సఙ్ఘస్స సన్తకం రక్ఖాపేతుం న వట్టతి. యం పన చేతియస్స సన్తకేన సద్ధిం సఙ్ఘస్స సన్తకం ఠపితం హోతి, తం చేతియసన్తకే రక్ఖాపితే రక్ఖితమేవ హోతీతి ఏవం వట్టతి. పక్ఖవారేన ఉపోసథాగారాదీని రక్ఖతోపి పమాదవసేన నట్ఠం గీవాయేవాతి.

ఉపనిధికథా నిట్ఠితా.

సుఙ్కఘాతకథా

౧౧౩. సుఙ్కం తతో హనన్తీతి **సుఙ్కఘాతం;** సుఙ్కట్ఠానస్సేతం అధివచనం. తఞ్హి యస్మా తతో సుఙ్కారహం భణ్డం సుఙ్కం అదత్వా నీహరన్తా రఞ్ఞో సుఙ్కం హనన్తి వినాసేన్తి, తస్మా సుఙ్కఘాతన్తి వుత్తం. **తత్ర పవిసిత్వా**తి తత్ర పబ్బతఖణ్డాదీసు రఞ్ఞా పరిచ్ఛేదం కత్వా ఠపితే సుఙ్కట్ఠానే పవిసిత్వా. **రాజగ్గం భణ్డ**న్తి రాజారహం భణ్డం; యతో రఞ్ఞో పఞ్చమాసకం వా అతిరేకపఞ్చమాసకం వా అగ్ఘనకం సుఙ్కం దాతబ్బం హోతి, తం భణ్డన్తి అత్థో. రాజకన్తిపి పాఠో, అయమేవత్థో. **థేయ్యచిత్తో**తి "ఇతో రఞ్ఞో సుఙ్కం న దస్సామీ"తి థేయ్యచిత్తం ఉప్పాదేత్వా తం భణ్డం ఆమసతి, దుక్కటం. ఠపితట్ఠానతో గహేత్వా థవికాయ వా పక్ఖిపతి, పటిచ్ఛన్నట్ఠానే వా ఊరునా సద్ధిం బన్ధతి, థుల్లచ్చయం. సుఙ్కట్ఠానేన పరిచ్ఛిన్నత్తా ఠానాచావనం న హోతి. సుఙ్కట్ఠానపరిచ్ఛేదం దుతియం పాదం అతిక్కామేతి, పారాజికం.

బహిసుఙ్కఘాతం పాతేతీతి రాజపురిసానం అఞ్ఞవిహితభావం పస్సిత్వా అన్తో ఠితోవ బహి పతనత్థాయ ఖిపతి. తఞ్చే అవస్సం పతనకం, హత్థతో ముత్తమత్తే పారాజికం. తఞ్చే రుక్ఖే వా ఖాణుమ్హి వా పటిహతం బలవవాతవేగుక్ఖిత్తం వా హుత్వా పున అన్తోయేవ పతతి, రక్ఖతి. పున గణ్హిత్వా ఖిపతి, పుబ్బే వుత్తనయేనేవ పారాజికం. భూమియం పతిత్వా వట్టన్తం పున అన్తో పవిసతి, పారాజికమేవ. **కురున్దీసఙ్ఖేపట్ఠకథాసు** పన "సచే బహి పతితం ఠత్వా వట్టన్తం పవిసతి, పారాజికం. సచే అతిట్ఠమానంయేవ వట్టిత్వా పవిసతి రక్ఖతీ"తి వుత్తం.

అన్తో ఠత్వా హత్థేన వా పాదేన వా యట్ఠియా వా వట్టేతి, అఞ్ఞేన వా వట్టాపేతి, సచే అట్ఠత్వా వట్టమానం గతం, పారాజికం. అన్తో ఠత్వా బహి గచ్ఛన్తం రక్ఖతి, "వట్టిత్వా గమిస్సతీ"తి వా "అఞ్ఞో నం వట్టేస్సతీ"తి వా అన్తో ఠపితం పచ్ఛా సయం వా వట్టమానం అఞ్ఞేన వా వట్టితం బహి గచ్ఛతి, రక్ఖతియేవ. సుద్ధచిత్తేన ఠపితే పన తథా గచ్ఛన్తే వత్తబ్బమేవ నత్థి. ద్వే పుటకే ఏకాబద్ధే కత్వా సుఙ్కట్ఠానసీమన్తరే ఠపేతి, కిఞ్చాపి బహిపుటకే సుఙ్కం పాదం అగ్ఘతి, తేన సద్ధిం ఏకాబద్ధతాయ పన అన్తో పుటకో రక్ఖతి. సచే పన పరివత్తేత్వా అబ్భన్తరిమం బహి ఠపేతి, పారాజికం. కాజేపి ఏకబద్ధం కత్వా ఠపితే ఏసేవ నయో. సచే పన అబన్ధిత్వా కాజకోటియం ఠపితమత్తమేవ హోతి, పారాజికం.

గచ్ఛన్తే యానే వా అస్సపిట్ఠిఆదీసు వా ఠపేతి “బహి నీహరిస్సతీ”తి నీహటేపి అవహారో నత్థి, భణ్డదేయ్యమ్పి న హోతి. కస్మా? “అత్ర పవిట్ఠస్స సుఙ్కం గణ్హన్తూ”తి వుత్తత్తా ఇదఞ్చ సుఙ్కట్ఠానస్స బహి ఠితం, న చ తేన నీతం, తస్మా నేవ భణ్డదేయ్యం న పారాజికం.

ఠితయానాదీసు ఠపితే వినా తస్స పయోగం గతేసు థేయ్యచిత్తేపి సతి నేవత్థి అవహారో. యది పన ఠపేత్వా యానాదీని పాజేన్తో అతిక్కామేతి , హత్థిసుత్తాదీసు వా కతపరిచయత్తా పురతో ఠత్వా “ఏహి, రే”తి పక్కోసతి, సీమాతిక్కమే పారాజికం. ఏళకలోమసిక్ఖాపదే ఇమస్మిం ఠానే అఞ్ఞం హరాపేతి, అనాపత్తి, ఇధ పారాజికం. తత్ర అఞ్ఞస్స యానే వా భణ్డే వా అజానన్తస్స పక్ఖిపిత్వా తియోజనం అతిక్కామేతి, నిస్సగ్గియాని హోన్తీతి పాచిత్తియం. ఇధ అనాపత్తి.

సుఙ్కట్ఠానే సుఙ్కం దత్వావ గన్తుం వట్టతి. ఏకో ఆభోగం కత్వా గచ్ఛతి “సచే ‘సుఙ్కం దేహీ’తి వక్ఖన్తి, దస్సామి; నో చే వక్ఖన్తి, గమిస్సామీ”తి. తం దిస్వా ఏకో సుఙ్కికో “ఏసో భిక్ఖు గచ్ఛతి, గణ్హథ నం సుఙ్క”న్తి వదతి, అపరో “కుతో పబ్బజితస్స సుఙ్కం, గచ్ఛతూ”తి వదతి, లద్ధకప్పం హోతి, గన్తబ్బం. “భిక్ఖూనం సుఙ్కం అదత్వా గన్తుం న వట్టతి, గణ్హ ఉపాసకా”తి వుత్తే పన “భిక్ఖుస్స సుఙ్కం గణ్హన్తేహి పత్తచీవరం గహేతబ్బం భవిస్సతి, కిం తేన, గచ్ఛతూ”తి వుత్తేపి లద్ధకప్పమేవ. సచేపి సుఙ్కికా నిద్దాయన్తి వా, జూతం వా కీళన్తి, యత్థ కత్థచి వా గతా, అయఞ్చ “కుహిం సుఙ్కికా”తి పక్కోసిత్వాపి న పస్సతి, లద్ధకప్పమేవ. సచేపి సుఙ్కట్ఠానం పత్వా అఞ్ఞవిహితో, కిఞ్చి చిన్తేన్తో వా సజ్ఝాయన్తో వా మనసికారం అనుయుఞ్జన్తో వా చోరహత్థిసీహబ్యగ్ఘాదీహి సహసా వుట్ఠాయ సమనుబద్ధో వా, మహామేఘం ఉట్ఠితం దిస్వా పురతో సాలం పవిసితుకామో వా హుత్వా తం ఠానం అతిక్కమతి, లద్ధకప్పమేవ.

సుఙ్కం పరిహరతీతి ఏత్థ ఉపచారం ఓక్కమిత్వా కిఞ్చాపి పరిహరతి, అవహారోయేవాతి

కురున్దట్ఠకథాయం వుత్తం. **మహాఅట్ఠకథాయం**పన ““పరిహరన్తం రాజపురిసా విహేఠేన్తీ’తి కేవలం ఆదీనవం దస్సేత్వా ఉపచారం ఓక్కమిత్వా పరిహరతో దుక్కటం, అనోక్కమిత్వా పరిహరతో అనాపత్తీ”తి వుత్తం. ఇదం పాళియా సమేతి. ఏత్థ ద్వీహి లేడ్డుపాతేహి ఉపచారో పరిచ్ఛిన్దితబ్బోతి.

సుఙ్కఘాతకథా నిట్ఠితా.

పాణకథా

౧౧౪. ఇతో పరస్మిం ఏకంసేన అవహారప్పహోనకపాణం దస్సేన్తో **‘‘మనుస్సపాణో’’**తి ఆహ. తమ్పి భుజిస్సం హరన్తస్స అవహారో నత్థి. యోపి భుజిస్సో మాతరా వా పితరా వా ఆఠపితో హోతి, అత్తనా వా అత్తనో ఉపరి కత్వా పణ్ణాసం వా సట్ఠిం వా అగ్గహేసి, తమ్పి హరన్తస్స అవహారో నత్థి; ధనం పన గతట్ఠానే వడ్ఢతి. అన్తోజాతక-ధనక్కీత-కరమరానీతప్పభేదం పన దాసంయేవ హరన్తస్స అవహారో హోతి. తమేవ హి సన్ధాయ ఇదం వుత్తం – “పాణో నామ మనుస్సపాణో వుచ్చతీ”తి. ఏత్థ చ గేహదాసియా కుచ్ఛిమ్హి దాసస్స జాతో అన్తోజాతకో, ధనేన కీతో ధనక్కీతో, పరదేసతో పహరిత్వా ఆనేత్వా దాసబ్యం ఉపగమితో కరమరానీతోతి వేదితబ్బో. ఏవరూపం పాణం “హరిస్సామీ”తి ఆమసతి, దుక్కటం. హత్థే వా పాదే వా గహేత్వా ఉక్ఖిపన్తో ఫన్దాపేతి, థుల్లచ్చయం. ఉక్ఖిపిత్వా పలాయితుకామో కేసగ్గమత్తమ్పి ఠితట్ఠానతో అతిక్కామేతి, పారాజికం. కేసేసు వా హత్థేసు వా గహేత్వా కడ్ఢతి, పదవారేన కారేతబ్బో.

పదసా నేస్సామీతి తజ్జేన్తో వా పహరన్తో వా "ఇతో గచ్ఛాహీ"తి వదతి, తేన వుత్తదిసాభాగం గచ్ఛన్తస్స దుతియపదవారేన పారాజికం. యేపి తేన సద్ధిం ఏకచ్ఛన్దా హోన్తి, సబ్బేసం ఏకక్ఖణే పారాజికం. భిక్ఖు దాసం దిస్వా సుఖదుక్ఖం పుచ్ఛిత్వా వా అపుచ్ఛిత్వా వా "గచ్ఛ, పలాయిత్వా సుఖం జీవా"తి వదతి, సో చే పలాయతి, దుతియపదవారే పారాజికం. తం అత్తనో సమీపం ఆగతం అఞ్ఞో "పలాయా"తి వదతి, సచే భిక్ఖుసతం పటిపాటియా అత్తనో సమీపమాగతం వదతి, సబ్బేసం పారాజికం. యో పన వేగసా పలాయన్తంయేవ "పలాయ, యావ తం సామికా న గణ్హన్తీ"తి భణతి, అనాపత్తి పారాజికస్స. సచే పన సణికం గచ్ఛన్తం భణతి, సో చ తస్స వచనేన సీఘం గచ్ఛతి, పారాజికం. పలాయిత్వా అఞ్ఞం గామం వా దేసం వా గతం దిస్వా తతోపి పలాపేన్తస్స పారాజికమేవ.

అదిన్నాదానం నామ పరియాయేన ముచ్చతి. యో హి ఏవం వదతి – "త్వం ఇధ కిం కరోసి,

కిం తే పలాయితుం న వట్టతీతి వా, కిం కత్థచి గన్త్వా సుఖం జీవితుం న వట్టతీతి వా, దాసదాసియో పలాయిత్వా అముకం నామ పదేసం గన్త్వా సుఖం జీవన్తీ"తి వా, సో చ తస్స వచనం సుత్వా పలాయతి, అవహారో నత్థి. యోపి "మయం అముకం నామ పదేసం గచ్ఛామ, తత్రాగతా సుఖం జీవన్తి, అమ్హేహి చ సద్ధిం గచ్ఛన్తానం అన్తరామగ్గేపి పాథేయ్యాదీహి కిలమథో నత్థీ"తి వత్వా సుఖం అత్తనా సద్ధిం ఆగచ్ఛన్తం గహేత్వా గచ్ఛతి మగ్గగమనవసేన, న థేయ్యచిత్తేన; నేవత్థి అవహారో. అన్తరామగ్గే చ చోరేసు ఉట్ఠితేసు "అరే! చోరా ఉట్ఠితా, వేగేన పలాయ, ఏహి యాహీ"తి వదన్తస్సాపి చోరన్తరాయ మోచనత్థాయ వుత్తత్తా అవహారం న వదన్తీతి.

పాణకథా నిట్ఠితా.

అపదకథా

అపదేసు **అహి** నామ సస్సామికో అహితుణ్డికాదీహి గహితసప్పో; యం కీళాపేన్తా

అడ్ఢమ్పి పాదమ్పి కహాపణమ్పి లభన్తి, ముఞ్చన్తాపి హిరఞ్ఞం వా సువణ్ణం వా గహేత్వావ ముఞ్చన్తి. తే కస్సచి భిక్ఖునో నిసిన్నోకాసం గన్త్వా సప్పకరణ్డం ఠపేత్వా నిద్దాయన్తి వా, కత్థచి వా గచ్ఛన్తి, తత్ర చే సో భిక్ఖు థేయ్యచిత్తేన తం కరణ్డం ఆమసతి, దుక్కటం. ఫన్దాపేతి, థుల్లచ్చయం. ఠానా చావేతి, పారాజికం. సచే పన కరణ్డకం ఉగ్ఘాటేత్వా సప్పం గీవాయ గణ్హాతి, దుక్కటం. ఉద్ధరతి, థుల్లచ్చయం. ఉజుకం కత్వా ఉద్ధరన్తస్స కరణ్డతలతో సప్పస్స నఙ్గుట్ఠే కేసగ్గమత్తే ముత్తే పారాజికం. ఘంసిత్వా కడ్ఢన్తస్స నఙ్గుట్ఠే ముఖవట్టితో ముత్తమత్తే పారాజికం . కరణ్డముఖం ఈసకం వివరిత్వా పహారం వా దత్వా "ఏహి, రే"తి నామేన పక్కోసిత్వా నిక్ఖామేతి, పారాజికం . తథేవ వివరిత్వా మణ్డూకసద్దం వా మూసికసద్దం వా లాజావికిరణం వా కత్వా నామేన పక్కోసతి, అచ్ఛరం వా పహరతి, ఏవం నిక్ఖన్తేపి పారాజికం. ముఖం అవివరిత్వాపి ఏవం కతే ఛాతో సప్పో సీసేన కరణ్డపుటం ఆహచ్చ ఓకాసం కత్వా పలాయతి, పారాజికమేవ. సచే పన ముఖే వివరితే సయమేవ సప్పో నిక్ఖమిత్వా పలాయతి, భణ్డదేయ్యం. అథాపి ముఖం వివరిత్వా వా అవివరిత్వా వా కేవలం మణ్డూకమూసికసద్దం లాజావికిరణమేవ చ కరోతి, న నామం గహేత్వా పక్కోసతి, న అచ్ఛరం వా పహరతి, సప్పో చ ఛాతత్తా "మణ్డూకాదీని ఖాదిస్సామీ"తి నిక్ఖమిత్వా పలాయతి, భణ్డదేయ్యమేవ. మచ్ఛో కేవలం ఇధ అపదగ్గహణేన ఆగతో. యం పనేత్థ వత్తబ్బం, తం ఉదకట్ఠే వుత్తమేవాతి.

అపదకథా నిట్ఠితా.

ద్విపదకథా

౧౧౩. ద్విపదేసు – యే అవహరితుం సక్కా, తే దస్సేన్తో ''**మనుస్సా పక్ఖజాతా**''తి ఆహ. దేవతా పన అవహరితుం న సక్కా. పక్ఖా జాతా ఏతేసన్తి **పక్ఖజాతా**. తే లోమపక్ఖా చమ్మపక్ఖా అట్ఠిపక్ఖాతి తివిధా. తత్థ మోరకుక్కుటాదయో లోమపక్ఖా, వగ్గులిఆదయో చమ్మపక్ఖా, భమరాదయో అట్ఠిపక్ఖాతి వేదితబ్బా. తే సబ్బేపి మనుస్సా చ పక్ఖజాతా చ కేవలం ఇధ ద్విపదగ్గహణేన ఆగతా. యం పనేత్థ వత్తబ్బం, తం ఆకాసట్ఠే చ పాణే చ వుత్తనయమేవాతి.

ద్విపదకథా నిట్ఠితా.

చతుప్పదకథా

౧౧౬. చతుప్పదేసు – **పసుకా**తి పాళియం ఆగతావసేసా సబ్బా చతుప్పదజాతీతి వేదితబ్బా. హత్థిఆదయో పాకటాయేవ. తత్థ థేయ్యచిత్తేన హత్థిం ఆమసన్తస్స దుక్కటం, ఫన్దాపేన్తస్స థుల్లచ్చయం. యో పన మహాబలో బలమదేన తరుణం భిక్కచ్ఛాపం నాభిమూలే సీసేన ఉచ్చారేత్వా గణ్హన్తో చత్తారో పాదే, సోణ్డం చ భూమితో కేసగ్గమత్తమ్పి మోచేతి, పారాజికం. హత్థీ పన కోచి హత్థిసాలాయం బన్ధిత్వా ఠపితో హోతి, కోచి అబద్ధోవ తిట్ఠతి, కోచి అన్తోవత్థుమ్హి తిట్ఠతి, కోచి రాజఙ్గణే తిట్ఠతి, తత్థ హత్థిసాలాయం గీవాయ బన్ధిత్వా ఠపితస్స గీవాబన్ధనఞ్చ చత్తారో చ పాదాతి పఞ్చ ఠానాని హోన్తి. గీవాయ చ ఏకస్మిఞ్చ పాదే అయసఙ్ఖలికాయ బద్ధస్స ఛ ఠానాని. గీవాయ చ ద్వీసు చ పాదేసు బద్ధస్స సత్త ఠానాని. తేసం వసేన ఫన్దాపనఠానాచావనాని వేదితబ్బాని. అబద్ధస్స సకలా హత్థిసాలా ఠానం. తతో అతిక్కమనే, పారాజికం. అన్తోవత్థుమ్హి ఠితస్స సకలం అన్తోవత్థుమేవ ఠానం. తస్స వత్థుద్వారాతిక్కమనే పారాజికం. రాజఙ్గణే ఠితస్స సకలనగరం ఠానం. తస్స నగరద్వారాతిక్కమనే పారాజికం. బహినగరే ఠితస్స ఠితట్ఠానమేవ ఠానం. తం హరన్తో పదవారేన కారేతబ్బో. నిపన్నస్స ఏకమేవ ఠానం. తం థేయ్యచిత్తేన ఉట్ఠాపేన్తస్స ఉట్ఠితమత్తే పారాజికం. అస్సేపి అయమేవ వినిచ్ఛయో. సచే పన సో చతూసు పాదేసు బద్ధో హోతి, అట్ఠ ఠానాని వేదితబ్బాని. ఏస నయో ఓట్ఠేపి.

గోణోపి కోచి గేహే బన్ధిత్వా ఠపితో హోతి. కోచి అబద్ధోవ తిట్ఠతి, కోచి పన వజే బన్ధిత్వా ఠపితో హోతి, కోచి అబద్ధోవ తిట్ఠతి. తత్థ గేహే బన్ధిత్వా ఠపితస్స చత్తారో పాదా, బన్ధనఞ్చాతి పఞ్చ ఠానాని; అబద్ధస్స సకలం గేహం. వజేపి బద్ధస్స పఞ్చ ఠానాని. అబద్ధస్స సకలో వజో. తం వజద్వారం అతిక్కామేతి, పారాజికం. వజం భిన్దిత్వా హరన్తో ఖణ్డద్వారం అతిక్కామేతి, పారాజికం. ద్వారం వా వివరిత్వా వజం వా భిన్దిత్వా బహి ఠితో నామేన పక్కోసిత్వా నిక్ఖామేతి, పారాజికం. సాఖాభఙ్గం దస్సేత్వా పక్కోసన్తస్సాపి ఏసేవ నయో. ద్వారం అవివరిత్వా వజం అభిన్దిత్వా సాఖాభఙ్గం చాలేత్వా పక్కోసతి, గోణో ఛాతతాయ వజం లఙ్ఘేత్వా నిక్ఖమతి, పారాజికమేవ. సచే పన ద్వారే వివరితే వజే వా భిన్నే సయమేవ నిక్ఖమతి, భణ్డదేయ్యం. ద్వారం వివరిత్వా వా అవివరిత్వా వా వజమ్పి భిన్దిత్వా వా అభిన్దిత్వా వా కేవలం సాఖాభఙ్గం చాలేతి, న పక్కోసతి, గోణో ఛాతతాయ పదసా వా లఙ్ఘేత్వా వా నిక్ఖమతి, భణ్డదేయ్యమేవ. ఏకో మజ్ఝే గామే బద్ధో ఠితో, ఏకో నిపన్నో. ఠితగోణస్స పఞ్చ ఠానాని హోన్తి, నిపన్నస్స ద్వే ఠానాని; తేసం వసేన ఫన్దాపనఠానాచావనాని వేదితబ్బాని.

యో పన నిపన్నం అనుట్ఠాపేత్వా తత్థేవ ఘాతేతి, భణ్డదేయ్యం. సుపరిక్ఖిత్తే పన ద్వారయుత్తే గామే ఠితగోణస్స సకలగామో ఠానం. అపరిక్ఖిత్తే ఠితస్స వా చరన్తస్స వా పాదేహి అక్కన్తట్ఠానమేవ ఠానం గద్రభపసుకాసుపి అయమేవ వినిచ్ఛయోతి.

చతుప్పదకథా నిట్ఠితా.

బహుప్పదకథా

౧౧౭. బహుప్పదేసు – సచే ఏకాయ సతపదియా వత్థు పూరతి, తం పదసా నేన్తస్స నవనవుతి థుల్లచ్చయాని, ఏకం పారాజికం. సేసం వుత్తనయమేవాతి.

బహుప్పదకథా నిట్ఠితా.

ఓచరకకథా

౧౧౮. ఓచరతీతి **ఓచరకో**, తత్థ తత్థ అన్తో అనుపవిసతీతి వుత్తం హోతి. **ఓచరిత్వా**తి సల్లక్ఖేత్వా, ఉపధారేత్వాతి అత్థో. **ఆచిక్ఖతీ**తి పరకులేసు వా విహారాదీసు వా దుట్ఠపితం అసంవిహితారక్ఖం భణ్డం అఞ్ఞస్స చోరకమ్మం కాతుం పటిబలస్స ఆరోచేతి. **ఆపత్తి ఉభిన్నం పారాజికస్సా**తి అవస్సం హారియే భణ్డే ఓచరకస్స ఆణత్తిక్ఖణే ఇతరస్స ఠానాచావనేతి ఏవం ఆపత్తి ఉభిన్నం పారాజికస్స. యో పన ''పురిసో గేహే నత్థి, భణ్డం అసుకస్మిం నామ పదేసే ఠపితం అసంవిహితారక్ఖం, ద్వారం అసంవుతం, గతమత్తేనేవ సక్కా హరితుం, నత్థి నామ కోచి పురిసకారూపజీవీ, యో తం గన్త్వా హరేయ్యా''తిఆదినా నయేన పరియాయకథం కరోతి, తఞ్చ సుత్వా అఞ్ఞో ''అహం దాని హరిస్సామీ''తి గన్త్వా హరతి, తస్స ఠానాచావనే పారాజికం, ఇతరస్స పన అనాపత్తి. పరియాయేన హి అదిన్నాదానతో ముచ్చతీతి.

ఓచరకకథా నిట్ఠితా.

ఓణిరక్ఖకథా

ఓణిం రక్ఖతీతి **ఓణిరక్ఖో**. యో పరేన అత్తనో వసనట్ఠానే ఆభతం భణ్డం ''ఇదం

తావ, భన్తే, ముహుత్తం ఓలోకేథ, యావ అహం ఇదం నామ కిచ్చం కత్వా ఆగచ్ఛామీ''తి వుత్తో రక్ఖతి, తస్సేతం అధివచనం. తేనేవాహ – ''**ఓణిరక్ఖో నామ ఆహటం భణ్డం గోపేన్తో**''తి. తత్థ ఓణిరక్ఖో యేభుయ్యేన బన్ధిత్వా లగ్గేత్వా ఠపితభణ్డం అమోచేత్వావ హేట్ఠా పసిబ్బకం వా పుటకం వా ఛిన్దిత్వా కిఞ్చిమత్తం గహేత్వా సిబ్బనాదిం పున పాకతికం కరోతి, ''ఏవం గణ్హిస్సామీ''తి ఆమసనాదీని కరోన్తస్స అనురుపా ఆపత్తియో వేదితబ్బాతి.

ఓణిరక్ఖకథా నిట్ఠితా.

సంవిదావహారకథా

సంవిధాయ అవహారో **సంవిదావహారో**; అఞ్ఞమఞ్ఞసఞ్ఞత్తియా కతావహారోతి వుత్తం హోతి. **సంవిదహిత్వా**తి ఏకచ్ఛన్దతాయ ఏకజ్ఝాసయతాయ సమ్మన్తయిత్వాతి అత్థో. తత్రాయం వినిచ్ఛయో – సమ్బహులా భిక్ఖూ “అసుకం నామ గేహం గన్త్వా, ఛదనం వా భిన్దిత్వా, సన్ధిం వా ఛిన్దిత్వా భణ్డం హరిస్సామా”తి సంవిదహిత్వా గచ్ఛన్తి. తేసు ఏకో భణ్డం అవహరతి. తస్సుద్ధారే సబ్బేసం పారాజికం. **పరివారే**పి చేతం వుత్తం –

“చతురో జనా సంవిధాయ, గరుభణ్డం అవాహరుం;

తయో పారాజికా, ఏకో న పారాజికో;

పఞ్హా మేసా కుసలేహి చిన్తితా”తి. (పరి. ౪౭౯);

తస్సాయం అత్థో – చత్తారో జనా ఆచరియన్తేవాసికా ఛమాసకం గరుభణ్డం ఆహరితుకామా జాతా. తత్థ ఆచరియో “త్వం ఏకం మాసకం హర, త్వం ఏకం, త్వం ఏకం, అహం తయో హరిస్సామీ”తి ఆహ. అన్తేవాసికేసు పన పఠమో “తుమ్హే, భన్తే, తయో హరథ, త్వం ఏకం హర, త్వం ఏకం, అహం ఏకం హరిస్సామీ”తి ఆహ. ఇతరేపి ద్వే ఏవమేవ ఆహంసు. తత్థ అన్తేవాసికేసు ఏకమేకస్స ఏకేకో మాసకో సాహత్థికో హోతి, తేన నేసం దుక్కటాపత్తియో; పఞ్చ ఆణత్తికా, తేహి తిణ్ణమ్పి పారాజికం. ఆచరియస్స పన తయో సాహత్థికా, తేహిస్స థుల్లచ్చయం. తయో ఆణత్తికా, తేహిపి థుల్లచ్చయమేవ. ఇమస్మిఞ్హి అదిన్నాదానసిక్ఖాపదే సాహత్థికం వా ఆణత్తికస్స, ఆణత్తికం వా సాహత్థికస్స అఙ్గం న హోతి. సాహత్థికం పన సాహత్థికేనేవ కారేతబ్బం, ఆణత్తికం ఆణత్తికేనేవ. తేన వుత్తం – “చతురో జనా సంవిధాయ…పే.… పఞ్హా మేసా కుసలేహి చిన్తితా”తి.

అపిచ సంవిదావహారే అసమ్మోహత్థం “ఏకభణ్డం ఏకట్ఠానం, ఏకభణ్డం నానాఠానం; నానాభణ్డం ఏకట్ఠానం, నానాభణ్డం నానాఠాన”న్తి ఇదమ్పి చతుక్కం అత్థతో సల్లక్ఖేతబ్బం. తత్థ **ఏకభణ్డం ఏకట్ఠాన**న్తి ఏకకులస్స ఆపణఫలకే పఞ్చమాసకం భణ్డం దుట్ఠపితం దిస్వా సమ్బహులా భిక్ఖూ ఏకం ఆణాపేన్తి “గచ్ఛేతం ఆహరా”తి, తస్సుద్ధారే సబ్బేసం పారాజికం. **ఏకభణ్డం నానాఠాన**న్తి ఏకకులస్స పఞ్చసు ఆపణఫలకేసు ఏకేకమాసకం దుట్ఠపితం దిస్వా సమ్బహులా ఏకం ఆణాపేన్తి “గచ్ఛేతే ఆహరా”తి, పఞ్చమస్స మాసకస్స ఉద్ధారే సబ్బేసం పారాజికం. **నానాభణ్డం ఏకట్ఠాన**న్తి బహూనం సన్తకం పఞ్చమాసకం వా అతిరేకపఞ్చమాసకం వా అగ్ఘనకం భణ్డం ఏకస్మిం ఠానే దుట్ఠపితం దిస్వా సమ్బహులా ఏకం ఆణాపేన్తి “గచ్ఛేతం ఆహరా”తి, తస్సుద్ధారే సబ్బేసం పారాజికం. **నానాభణ్డం నానాఠాన**న్తి పఞ్చన్నం కులానం పఞ్చసు ఆపణఫలకేసు ఏకేకమాసకం దుట్ఠపితం దిస్వా సమ్బహులా ఏకం ఆణాపేన్తి “గచ్ఛేతే ఆహరా”తి, పఞ్చమస్స మాసకస్స ఉద్ధారే సబ్బేసం పారాజికన్తి.

సంవిదావహారకథా నిట్ఠితా.

సఙ్కేతకమ్మకథా

౧౧౯. **సఙ్కేతకమ్మ**న్తి సఞ్జాననకమ్మం; కాలపరిచ్ఛేదవసేన సఞ్ఞాణకరణన్తి అత్థో. ఏత్థ చ “పురేభత్తం అవహరా”తి వుత్తే అజ్జ వా పురేభత్తం అవహరతు, స్వే వా, అనాగతే వా సంవచ్ఛరే, నత్థి విసఙ్కేతో; ఉభిన్నమ్పి ఓచరకే వుత్తనయేనేవ పారాజికం. సచే పన “అజ్జ పురేభత్తం అవహరా”తి వుత్తే స్వే పురేభత్తం అవహరతి, “అజ్జా”తి నియామితం తం సఙ్కేతం

అతిక్కమ్మ పచ్ఛా అవహటం హోతి. సచే “స్వే పురేభత్తం అవహరా”తి వుత్తే అజ్జ పురేభత్తం అవహరతి , “స్వే”తి నియామితం తం సఙ్కేతం అప్పత్వా పురే అవహటం హోతి; ఏవం అవహరన్తస్స అవహారకస్సేవ పారాజికం, మూలట్ఠస్స అనాపత్తి. “స్వే పురేభత్త”న్తి వుత్తే తదహేవ వా స్వే పచ్ఛాభత్తం వా హరన్తోపి తం సఙ్కేతం పురే చ పచ్ఛా చ హరతీతి వేదితబ్బో. ఏస నయో పచ్ఛాభత్తరత్తిన్దివేసుపి. పురిమయామ-మజ్ఝిమయామ-పచ్ఛిమయామ-కాళజుణ్హ-మాస-ఉతు-సంవచ్ఛరాదివసేనాపి చేత్థ సఙ్కేతవిసఙ్కేతతా వేదితబ్బా. “పురేభత్తం హరా”తి వుత్తే “పురేభత్తమేవ హరిస్సామీ”తి వాయమన్తస్స పచ్ఛాభత్తం హోతి; ఏత్థ కథన్తి? **మహాసుమత్థేరో** తావ ఆహ – “పురేభత్తపయోగోవ ఏసో, తస్మా మూలట్ఠో న ముచ్చతీ”తి. **మహాపదుమత్థేరో** పనాహ – “కాలపరిచ్ఛేదం అతిక్కన్తత్తా విసఙ్కేతం, తస్మా మూలట్ఠో ముచ్చతీ”తి.

సఙ్కేతకమ్మకథా నిట్ఠితా.

నిమిత్తకమ్మకథా

౧౨౦. **నిమిత్తకమ్మ**న్తి సఞ్ఞుప్పాదనత్థం కస్సచి నిమిత్తస్స కరణం, తం **“అక్ఖిం వా నిఖణిస్సామీ”**తిఆదినా నయేన తిధా వుత్తం. అఞ్ఞమ్పి పనేత్థ హత్థలఙ్ఘన-పాణిప్పహారఅఙ్గులిఫోటన-గీవున్నామన-ఉక్కాసనాదిఅనేకప్పకారం సఙ్గహేతబ్బం. సేసమేత్థ సఙ్కేతకమ్మే వుత్తనయమేవాతి.

నిమిత్తకమ్మకథా నిట్ఠితా.

ఆణత్తికథా

౧౨౧. ఇదాని ఏతేస్వేవ సఙ్కేతకమ్మనిమిత్తకమ్మేసు అసమ్మోహత్థం **“భిక్ఖు భిక్ఖుం ఆణాపేతీ”**తిఆదిమాహ. తత్థ **సో తం మఞ్ఞమానో త**న్తి సో అవహారకో యం ఆణాపకేన నిమిత్తసఞ్ఞం కత్వా వుత్తం, తం ఏతన్తి మఞ్ఞమానో తమేవ అవహరతి, ఉభిన్నం పారాజికం. **సో తం మఞ్ఞమానో అఞ్ఞ**న్తి యం అవహరాతి వుత్తం, తం ఏతన్తి మఞ్ఞమానో అఞ్ఞం తస్మింయేవ ఠానే ఠపితం అవహరతి, మూలట్ఠస్స అనాపత్తి. **అఞ్ఞం మఞ్ఞమానో త**న్తి ఆణాపకేన నిమిత్తసఞ్ఞం కత్వా వుత్తభణ్డం అప్పగ్ఘం, ఇదం అఞ్ఞం తస్సేవ సమీపే ఠపితం సారభణ్డన్తి ఏవం అఞ్ఞం మఞ్ఞమానో తమేవ అవహరతి, ఉభిన్నమ్పి పారాజికం. **అఞ్ఞం మఞ్ఞమానో అఞ్ఞ**న్తి పురిమనయేనేవ ఇదం అఞ్ఞం తస్సేవ సమీపే ఠపితం సారభణ్డన్తి మఞ్ఞతి, తఞ్చే అఞ్ఞమేవ హోతి, తస్సేవ పారాజికం.

ఇత్థన్నామస్స పావదాతిఆదీసు ఏకో ఆచరియో తయో బుద్ధరక్ఖిత-ధమ్మరక్ఖిత-సఙ్ఘరక్ఖితనామకా అన్తేవాసికా దట్ఠబ్బా. తత్థ **భిక్ఖు భిక్ఖుం ఆణాపేతీ**తి ఆచరియో కిఞ్చి భణ్డం కత్థచి సల్లక్ఖేత్వా తస్స హరణత్థాయ బుద్ధరక్ఖితం ఆణాపేతి. **ఇత్థన్నామస్స పావదా**తి గచ్ఛ త్వం, బుద్ధరక్ఖిత, ఏతమత్థం ధమ్మరక్ఖితస్స పావద. **ఇత్థన్నామో ఇత్థన్నామస్స పావదతూ**తి ధమ్మరక్ఖితోపి సఙ్ఘరక్ఖితస్స పావదతు. **ఇత్థన్నామో ఇత్థన్నామం భణ్డం అవహరతూ**తి ఏవం తయా ఆణత్తేన ధమ్మరక్ఖితేన ఆణత్తో సఙ్ఘరక్ఖితో ఇత్థన్నామం భణ్డం అవహరతు, సో హి అమ్హేసు వీరజాతికో పటిబలో ఇమస్మిం కమ్మేతి. **ఆపత్తి దుక్కటస్సా**తి ఏవం ఆణాపేన్తస్స ఆచరియస్స తావ దుక్కటం. సచే పన సా ఆణత్తి యథాధిప్పాయం గచ్ఛతి, యం పరతో థుల్లచ్చయం వుత్తం, ఆణత్తిక్ఖణే తదేవ హోతి. అథ తం భణ్డం అవస్సం హారియం హోతి, యం పరతో “సబ్బేసం ఆపత్తి పారాజికస్సా”తి వుత్తం, తతో ఇమస్స తఙ్ఖణేయేవ పారాజికం హోతీతి అయం యుత్తి సబ్బత్థ వేదితబ్బా.

నో ఇతరస్స ఆరోచేతీతి బుద్ధరక్ఖితో ధమ్మరక్ఖితస్స, ధమ్మరక్ఖితో చ సఙ్ఘరక్ఖితస్స "అమ్హాకం ఆచరియో ఏవం వదతి – 'ఇత్థన్నామం కిర భణ్డం అవహర, త్వం కిర అమ్హేసు చ వీరపురిసో'"తి ఆరోచేతి, ఏవం తేసమ్పి దుక్కటం. **అవహారకో పటిగ్గణ్హాతీ**తి "సాధు హరిస్సామీ"తి సఙ్ఘరక్ఖితో సమ్పటిచ్ఛతి. **మూలట్ఠస్స ఆపత్తి థుల్లచ్చయస్సా**తి సఙ్ఘరక్ఖితేన పటిగ్గహితమత్తే ఆచరియస్స థుల్లచ్చయం, మహాజనో హి తేన పాపే నియోజితోతి. **సో తం భణ్డ**న్తి సో చే సఙ్ఘరక్ఖితో తం భణ్డం అవహరతి, సబ్బేసం చతున్నమ్పి జనానం పారాజికం. న కేవలఞ్చ చతున్నం, ఏతేన ఉపాయేన విసఙ్కేతం అకత్వా పరమ్పరాయ ఆణాపేన్తం సమణసతం సమణసహస్సం వా హోతు, సబ్బేసం పారాజికమేవ.

దుతియవారే – **సో అఞ్ఞం ఆణాపేతీ**తి సో ఆచరియేన ఆణత్తో బుద్ధరక్ఖితో ధమ్మరక్ఖితం అదిస్వా వా అవత్తుకామో వా హుత్వా సఙ్ఘరక్ఖితమేవ ఉపసఙ్కమిత్వా "అమ్హాకం ఆచరియో ఏవమాహ – 'ఇత్థన్నామం కిర భణ్డం అవహరా'"తి ఆణాపేతి. **ఆపత్తి దుక్కటస్సా**తి ఆణత్తియా తావ బుద్ధరక్ఖితస్స దుక్కటం. **పటిగ్గణ్హాతి, ఆపత్తి దుక్కటస్సా**తి సఙ్ఘరక్ఖితేన సమ్పటిచ్ఛితే మూలట్ఠస్సేవ దుక్కటన్తి వేదితబ్బం. సచే పన సో తం భణ్డం అవహరతి, ఆణాపకస్స చ బుద్ధరక్ఖితస్స, అవహారకస్స చ సఙ్ఘరక్ఖితస్సాతి ఉభిన్నమ్పి పారాజికం. మూలట్ఠస్స పన ఆచరియస్స విసఙ్కేతత్తా పారాజికేన అనాపత్తి. ధమ్మరక్ఖితస్స అజాననతాయ సబ్బేన సబ్బం అనాపత్తి. బుద్ధరక్ఖితో పన ద్విన్నం సోత్థిభావం కత్వా అత్తనా నట్ఠో.

ఇతో పరేసు చతూసు ఆణత్తివారేసు పఠమే తావ **సో గన్త్వా పున పచ్చాగచ్ఛతీ**తి భణ్డట్ఠానం గన్త్వా అన్తో చ బహి చ ఆరక్ఖం దిస్వా అవహరితుం అసక్కోన్తో ఆగచ్ఛతి. **యదా సక్కోసి, తదా**తి కిం అజ్జేవ అవహటం హోతి? గచ్ఛ యదా సక్కోసి తదా నం అవహరాతి. **ఆపత్తి దుక్కటస్సా**తి ఏవం పున ఆణత్తియాపి దుక్కటమేవ హోతి. సచే పన తం భణ్డం అవస్సం హారియం హోతి, అత్థసాధకచేతనా నామ మగ్గానన్తరఫలసదిసా, తస్మా అయం ఆణత్తిక్ఖణేయేవ పారాజికో. సచేపి అవహారకో సట్ఠివస్సాతిక్కమేన తం భణ్డం అవహరతి, ఆణాపకో చ అన్తరాయేవ కాలం వా కరోతి, హీనాయ వా ఆవత్తతి; అస్సమణోవ హుత్వా కాలం వా కరిస్సతి, హీనాయ వా ఆవత్తిస్సతి, అవహారకస్స పన అవహారక్ఖణేయేవ పారాజికం.

దుతియవారే – యస్మా తం సణికం వా భణన్తో తస్స వా బధిరతాయ "మా అవహరీ"తి

ఏతం వచనం న సావేతి, తస్మా మూలట్ఠో న ముత్తో. తతియవారే – పన సావితత్తా ముత్తో. చతుత్థవారే – తేన చ సావితత్తా, ఇతరేన చ "సాధూ"తి సమ్పటిచ్ఛిత్వా ఓరతత్తా ఉభోపి ముత్తాతి.

ఆణత్తికథా నిట్ఠితా.

ఆపత్తిభేదం

౧౨౨. ఇదాని తత్థ తత్థ ఠానా చావనవసేన వుత్తస్స అదిన్నాదానస్స అఙ్గం వత్థుభేదేన చ ఆపత్తిభేదం దస్సేన్తో **''పఞ్చహి ఆకారేహీ''**తిఆదిమాహ. తత్థ **పఞ్చహి ఆకారేహీ**తి పఞ్చహి కారణేహి; పఞ్చహి అఙ్గేహీతి వుత్తం హోతి. తత్రాయం సఙ్ఖేపత్థో – అదిన్నం ఆదియన్తస్స **''పరపరిగ్గహితఞ్చ హోతీ''**తిఆదినా నయేన వుత్తేహి పఞ్చహాకారేహి పారాజికం హోతి, న తతో ఊనేహీతి. తత్రిమే పఞ్చ ఆకారా – పరపరిగ్గహితం, పరపరిగ్గహితసఞ్ఞితా , పరిక్ఖారస్స గరుకభావో, థేయ్యచిత్తం, ఠానాచావనన్తి. ఇతో పరేహి పన ద్వీహి వారేహి లహుకే పరిక్ఖారే వత్థుభేదేన థుల్లచ్చయఞ్చ దుక్కటఞ్చ దస్సితం.

౧౨౹. ‘‘**ఛహాకారేహీ**’’తిఆదినా నయేన వుత్తవారత్తయే పన న సకసఞ్ఞితా, న విస్సాసగ్గాహితా, న తావకాలికతా, పరిక్ఖారస్స గరుకభావో, థేయ్యచిత్తం, ఠానాచావనన్తి ఏవం ఛ ఆకారా వేదితబ్బా. వత్థుభేదేన పనేత్థాపి పఠమవారే పారాజికం. దుతియతతియేసు థుల్లచ్చయదుక్కటాని వుత్తాని. తతో పరేసు పన తీసు వారేసు విజ్జమానేపి వత్థుభేదే వత్థుస్స పరేహి అపరిగ్గహితత్తా దుక్కటమేవ వుత్తం. తత్ర యదేతం ‘‘**న చ పరపరిగ్గహిత**’’న్తి వుత్తం, తం అనజ్ఝావుత్థకం వా హోతు ఛడ్డితం ఛిన్నమూలకం అస్సామికవత్థు, అత్తనో సన్తకం వా, ఉభయమ్పి “న చ పరపరిగ్గహిత”న్త్వేవ సఙ్ఖ్యం గచ్ఛతి. యస్మా పనేత్థ పరపరిగ్గహితసఞ్ఞా చ అత్థి, థేయ్యచిత్తేన చ గహితం, తస్మా అనాపత్తి న వుత్తాతి.

ఆపత్తిభేదం నిట్ఠితం.

అనాపత్తిభేదం

౧౩౧. ఏవం వత్థువసేన చ చిత్తవసేన చ ఆపత్తిభేదం దస్సేత్వా ఇదాని అనాపత్తిభేదం దస్సేన్తో ‘‘**అనాపత్తి ససఞ్ఞిస్సా**’’తిఆదిమాహ. తత్థ **ససఞ్ఞిస్సాతి** సకసఞ్ఞిస్స, “మయ్హం సన్తకం ఇదం భణ్డ”న్తి ఏవం ససఞ్ఞిస్స పరభణ్డమ్పి గణ్హతో గహణే అనాపత్తి, గహితం పన పున దాతబ్బం. సచే సామికేహి “దేహీ”తి వుత్తో న దేతి, తేసం ధురనిక్ఖేపే పారాజికం.

విస్సాసగ్గాహేతి విస్సాసగ్గహణేపి అనాపత్తి. విస్సాసగ్గాహలక్ఖణం పన ఇమినా సుత్తేన జానితబ్బం – “అనుజానామి, భిక్ఖవే, పఞ్చహఙ్గేహి సమన్నాగతస్స విస్సాసం గహేతుం – సన్దిట్ఠో చ హోతి, సమ్భత్తో చ, ఆలపితో చ, జీవతి చ, గహితే చ అత్తమనో”తి (మహావ. ౩౫౬). తత్థ **సన్దిట్ఠోతి** దిట్ఠమత్తకమిత్తో, **సమ్భత్తోతి** దళ్హమిత్తో, **ఆలపితోతి** “మమ సన్తకం యం ఇచ్ఛసి, తం గణ్హేయ్యాసి, ఆపుచ్ఛిత్వా గహణే కారణం నత్థీ”తి వుత్తో. **జీవతీతి** అనుట్ఠానసేయ్యాయ సయితోపి యావ జీవితిన్ద్రియుపచ్ఛేదం న పాపుణాతి. **గహితే చ అత్తమనోతి** గహితే తుట్ఠచిత్తో హోతి, ఏవరూపస్స సన్తకం “గహితే మే అత్తమనో భవిస్సతీ”తి జానన్తేన గహేతుం వట్టతి. అనవసేసపరియాదానవసేన చేతాని పఞ్చఙ్గాని వుత్తాని. విస్సాసగ్గాహో పన తీహి అఙ్గేహి రుహతి – సన్దిట్ఠో, జీవతి, గహితే అత్తమనో; సమ్భత్తో, జీవతి, గహితే అత్తమనో; ఆలపితో, జీవతి, గహితే అత్తమనోతి.

యో పన న జీవతి, న చ గహితే అత్తమనో హోతి; తస్స సన్తకం విస్సాసగ్గాహేన గహితమ్పి పున దాతబ్బం. దదమానేన చ మతకధనం తావ యే తస్స ధనే ఇస్సరా గహట్ఠా వా పబ్బజితా వా, తేసం దాతబ్బం. అనత్తమనస్స సన్తకం తస్సేవ దాతబ్బం. యో పన పఠమంయేవ “సుట్ఠు కతం తయా మమ సన్తకం గణ్హన్తేనా”తి వచీభేదేన వా చిత్తుప్పాదమత్తేన వా అనుమోదిత్వా పచ్ఛా కేనచి కారణేన కుపితో, పచ్చాహరాపేతుం న లభతి. యోపి అదాతుకామో చిత్తేన పన అధివాసేతి, న కిఞ్చి వదతి, సోపి పున పచ్చాహరాపేతుం న లభతి. యో పన “మయా తుమ్హాకం సన్తకం గహితం వా పరిభుత్తం వా”తి వుత్తే “గహితం వా హోతు పరిభుత్తం వా, మయా పన తం కేనచిదేవ కరణీయేన ఠపితం, పాకతికం కాతుం వట్టతీ”తి వదతి. అయం పచ్చాహరాపేతుం లభతి.

తావకాలికేతి “పటిదస్సామి పటికరిస్సామీ”తి ఏవం గణ్హన్తస్స తావకాలికేపి గహణే అనాపత్తి. గహితం పన సచే భణ్డసామికో పుగ్గలో వా గణో వా “తుయ్హేవేతం హోతూ”తి అనుజానాతి, ఇచ్చేతం కుసలం. నో చే అనుజానాతి, ఆహరాపేన్తే దాతబ్బం. సఙ్ఘసన్తకం పన పటిదాతుమేవ వట్టతి.

పేతపరిగ్గహేతి ఏత్థ పన పేత్తివిసయే ఉపపన్నాపి కాలం కత్వా తస్మింయేవ అత్తభావే నిబ్బత్తాపి చాతుమహారాజికాదయో దేవాపి సబ్బే "పేతా" త్వేవ సఙ్ఖ్యం గతా, తేసం పరిగ్గహే అనాపత్తి. సచేపి హి సక్కో దేవరాజా ఆపణం పసారేత్వా నిసిన్నో హోతి, దిబ్బచక్ఖుకో చ భిక్ఖు తం ఞత్వా అత్తనో చీవరత్థాయ సతసహస్సగ్ఘనకమ్పి సాటకం తస్స "మా గణ్హ, మా గణ్హా"తి వదన్తస్సాపి గహేత్వా గచ్ఛతి, వట్టతి. దేవతా పన ఉద్దిస్స బలికమ్మం కరోన్తేహి రుక్ఖాదీసు లగ్గితసాటకే వత్తబ్బమేవ నత్థి.

తిరచ్ఛానగతపరిగ్గహేతి తిరచ్ఛానగతానమ్పి పరిగ్గహే అనాపత్తి. సచేపి హి నాగరాజా వా సుపణ్ణమాణవకో వా మనుస్సరూపేన ఆపణం పసారేతి, తతో చస్స సన్తకం కోచి భిక్ఖు పురిమనయేనేవ గహేత్వా గచ్ఛతి, వట్టతి. సీహో వా బ్యగ్ఘో వా మిగమహింసాదయో వధిత్వా ఖాదన్తో జిఘచ్ఛాపీళితో ఆదితోవ న వారేతబ్బో. అనత్థమ్పి హి కరేయ్య. యది పన థోకే ఖాయితే వారేతుం సక్కోతి, వారేత్వా గహేతుం వట్టతి. సేనాదయోపి ఆమిసం గహేత్వా గచ్ఛన్తే పాతాపేత్వా గణ్హితుం వట్టతి.

పంసుకూలసఞ్ఞిస్సాతి అస్సామికం "ఇదం పంసుకూల"న్తి ఏవంసఞ్ఞిస్సాపి గహణే అనాపత్తి. సచే పన తం సస్సామికం హోతి, ఆహరాపేన్తే దాతబ్బం . **ఉమ్మత్తకస్సాతి** పుబ్బే వుత్తప్పకారస్స ఉమ్మత్తకస్సాపి అనాపత్తి. **ఆదికమ్మికస్సాతి** ఇధ ధనియో ఆదికమ్మికో, తస్స అనాపత్తి. అవసేసానం పన రజకభణ్డికాదిచోరానం ఛబ్బగ్గియాదీనం ఆపత్తియేవాతి.

అనాపత్తిభేదం నిట్ఠితం.

పదభాజనీయవణ్ణనా నిట్ఠితా.

పకిణ్ణకకథా

సముట్ఠానఞ్చ కిరియా, అథో సఞ్ఞా సచిత్తకం;
లోకవజ్జఞ్చ కమ్మఞ్చ, కుసలం వేదనాయ చాతి.

ఇమస్మిం పన పకిణ్ణకే ఇదం సిక్ఖాపదం తిసముట్ఠానం – సాహత్థికం కాయతో చ చిత్తతో చ సముట్ఠాతి, ఆణత్తికం వాచతో చ చిత్తతో చ సముట్ఠాతి, సాహత్థికాణత్తికం కాయతో చ వాచతో చ చిత్తతో చ సముట్ఠాతి. కిరియాసముట్ఠానఞ్చ, కరోన్తోయేవ హి ఏతం ఆపజ్జతి న అకరోన్తో. "అదిన్నం ఆదియామీ"తి సఞ్ఞాయ అభావేన ముచ్చనతో సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం , లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం, తుట్ఠో వా భీతో వా మజ్ఝత్తో వా తం ఆపజ్జతీతి తివేదనన్తి సబ్బం పఠమసిక్ఖాపదే వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బం.

పకిణ్ణకకథా నిట్ఠితా.

వినీతవత్థువణ్ణనా

౧౩౭. వినీతవత్థుకథాసు ఛబ్బగ్గియవత్థు అనుపఞ్ఞత్తియం వుత్తమేవ.

దుతియవత్థుమ్హి – చిత్తం నామ పుథుజ్జనానం రాగాదివసేన పకతిం విజహిత్వా ధావతి సన్ధావతి విధావతి. సచే భగవా కాయవచీద్వారభేదం వినాపి చిత్తుప్పాదమత్తేన ఆపత్తిం పఞ్ఞపేయ్య, కో సక్కుణేయ్య అనాపత్తికం అత్తానం కాతుం!

తేనాహ – ‘‘**అనాపత్తి భిక్ఖు చిత్తుప్పాదే**’’తి. చిత్తవసికేన పన న భవితబ్బం, పటిసఙ్ఖానబలేన చిత్తం నివారేతబ్బమేవాతి.

౧౩౩-౪. ఆమసన-ఫన్దాపన-ఠానాచావనవత్థూని ఉత్తానత్థానేవ. తతో పరాని చ **థేయ్యచిత్తో భూమితో అగ్గహేసీతి** వత్థుపరియోసానాని.

౧౩౫. నిరుత్తిపథవత్థుస్మిం ౧.౩౫ **ఆదియాతి** గణ్హి, ‘‘చోరోసి త్వ’’న్తి పరామసి. ఇతరో పన ‘‘కేన అవహట’’న్తి వుత్తే ‘‘మయా అవహట’’న్తి పుచ్ఛాసభాగేన పటిఞ్ఞం అదాసి. యది హి ఇతరేన ‘‘కేన గహితం, కేన అపనీతం, కేన ఠపిత’’న్తి వుత్తం అభవిస్స, అథ అయమ్పి ‘‘మయా గహితం, అపనీతం, ఠపిత’’న్తి వా వదేయ్య. ముఖం నామ భుఞ్జనత్థాయ చ కథనత్థాయ చ కతం, థేయ్యచిత్తం పన వినా అవహారో నత్థి. తేనాహ భగవా – ‘‘**అనాపత్తి భిక్ఖు నిరుత్తిపథే**’’తి. వోహారవచనమత్తే అనాపత్తీతి అత్థో. తతో పరం వేఠనవత్థు పరియోసానం సబ్బం ఉత్తానత్థమేవ.

౧౩౬. అభిన్నసరీరవత్థుస్మిం **అధివత్థోతి** సాటకతణ్హాయ తస్మింయేవ సరీరే నిబ్బత్తో. **అనాదియన్తోతి** తస్స వచనం అగణ్హన్తో, ఆదరం వా అకరోన్తో. **తం సరీరం ఉట్ఠహిత్వాతి** పేతో అత్తనో ఆనుభావేన తం సరీరం ఉట్ఠాపేసి. తేన వుత్తం – ‘‘తం సరీరం ఉట్ఠహిత్వా’’తి. **ద్వారం థకేసీతి** భిక్ఖుస్స సుసానసమీపేయేవ విహారో, తస్మా భీరుకజాతికో భిక్ఖు ఖిప్పమేవ తత్థ పవిసిత్వా ద్వారం థకేసి. **తత్థేవ పరిపతీతి** ద్వారే థకితే పేతో సాటకే నిరాలయో హుత్వా తం సరీరం పహాయ యథాకమ్మం గతో, తస్మా తం సరీరం తత్థేవ పరిపతి, పతితన్తి వుత్తం హోతి.

అభిన్నే సరీరేతి అబ్భుణ్హే అల్లసరీరే పంసుకూలం న గహేతబ్బం, గణ్హన్తస్స ఏవరూపా ఉపద్దవా హోన్తి, దుక్కటఞ్చ ఆపజ్జతి. భిన్నే పన గహేతుం వట్టతి. కిత్తావతా పన భిన్నం హోతి? కాక-కులల-సోణ-సిఙ్గాలాదీహి ముఖతుణ్డకేన వా దాఠాయ వా ఈసకం ఫాలితమత్తేనాపి. యస్స పన పతతో ఘంసనేన ఛవిమత్తం ఛిన్నం హోతి, చమ్మం అచ్ఛిన్నం, ఏతం అభిన్నమేవ; చమ్మే పన ఛిన్నే భిన్నం. యస్సాపి సజీవకాలేయేవ పభిన్నా గణ్డకుట్ఠపిళకా వా వణో వా హోతి, ఇదమ్పి భిన్నం. తతియదివసతో పభుతి ఉద్ధుమాతకాదిభావేన కుణపభావం ఉపగతమ్పి భిన్నమేవ. సబ్బేన సబ్బం పన అభిన్నేపి సుసానగోపకేహి వా అఞ్ఞేహి వా మనుస్సేహి గాహాపేతుం వట్టతి. నో చే అఞ్ఞం లభతి, సత్థకేన వా కేనచి వా వణం కత్వా గహేతబ్బం. విసభాగసరీరే పన సతిం ఉపట్ఠపేత్వా సమణసఞ్ఞం ఉప్పాదేత్వా సీసే వా హత్థపాదపిట్ఠియం వా వణం కత్వా గహేతుం వట్టతి.

కుససఙ్కామనవత్థుకథా

౧౩౭. తదనన్తరే వత్థుస్మిం **కుసం సఙ్కామేత్వా చీవరం అగ్గహేసీతి** పుబ్బే ‘‘ఆదియేయ్యా’’తి ఇమస్స పదస్స అత్థవణ్ణనాయం నామమత్తేన దస్సితేసు థేయ్యావహార-పసయ్హావహార-పరికప్పావహారపటిచ్ఛన్నావహార-కుసావహారేసు కుసావహారేన అవహరీతి అత్థో.

ఇమేసం పన అవహారానం ఏవం నానత్తం వేదితబ్బం – యో హి కోచి సస్సామికం భణ్డం రత్తిభాగే వా దివసభాగే వా సన్ధిచ్ఛేదాదీని కత్వా అదిస్సమానో అవహరతి, కూటమానకూటకహాపణాదీహి వా వఞ్చేత్వా గణ్హాతి, తస్సేవం గణ్హతో అవహారో ‘‘**థేయ్యావహారో**’’తి వేదితబ్బో.

యో పన పరే పసయ్హ బలసా అభిభుయ్య, అథ వా పన సన్తజ్జేత్వా భయం దస్సేత్వా తేసం సన్తకం గణ్హాతి, పన్థఘాత-గామఘాతాదీని కరోన్తా దామరికచోరా వియ కోధవసేన పరఘరవిలోపం కరోన్తా అత్తనో పత్తబలితో చ అధికం బలక్కారేన గణ్హన్తా రాజ-రాజమహామత్తాదయో వియ; తస్సేవం గణ్హతో అవహారో ''**పసయ్హావహారో**''తి వేదితబ్బో.

పరికప్పేత్వా గణ్హతో పన అవహారో ''**పరికప్పావహారో**''తి వుచ్చతి, సో భణ్డపరికప్ప-ఓకాసపరికప్పవసేన దువిధో . తత్రాయం **భణ్డపరికప్పో** – ఇధేకచ్చో సాటకత్థికో అన్తోగబ్భం పవిసిత్వా "సచే సాటకో భవిస్సతి, గణ్హిస్సామి; సచే సుత్తం, న గణ్హిస్సామీ"తి పరికప్పేత్వా అన్ధకారే పసిబ్బకం గణ్హాతి, సాటకో చే తత్ర హోతి, ఉద్ధారేయేవ పారాజికం. సుత్తం చే హోతి, రక్ఖతి. బహి నీహరిత్వా ముఞ్చిత్వా "సుత్త"న్తి ఞత్వా పున ఆహరిత్వా యథాఠానే ఠపేతి, రక్ఖతియేవ. "సుత్త"న్తి ఞత్వాపి "యం లద్ధం, తం గహేతబ్బ"న్తి గచ్ఛతి, పదవారేన కారేతబ్బో. భూమియం ఠపేత్వా గణ్హాతి, ఉద్ధారే పారాజికం. "చోరో, చోరో"తి సామికేహి పరియుట్ఠితో ఛడ్డేత్వా పలాయతి, రక్ఖతి. సామికా తం దిస్వా గణ్హన్తి, ఇచ్చేతం కుసలం. అఞ్ఞో చే కోచి గణ్హాతి, భణ్డదేయ్యం. అథ నివత్తేసు సామికేసు సయమేవ తం దిస్వా "పగేవేతం మయా నీహటం, మమ దాని సన్తక"న్తి గణ్హాతి, రక్ఖతి; భణ్డదేయ్యం పన హోతి. "సచే సుత్తం భవిస్సతి, గణ్హిస్సామి; సచే సాటకో, న గణ్హిస్సామి. సచే సప్పి భవిస్సతి, గణ్హిస్సామి; సచే తేలం, న గణ్హిస్సామీ"తిఆదినా నయేన పరికప్పేత్వా గణ్హన్తస్సాపి ఏసేవ నయో.

మహాపచ్చరియాదీసు పన "సాటకత్థికోపి సాటకపసిబ్బకమేవ గహేత్వా నిక్ఖన్తో బహి ఠత్వా ముఞ్చిత్వా 'సాటకో అయ'న్తి దిస్వా గచ్ఛన్తో పదుద్ధారేనేవ కారేతబ్బో"తి వుత్తం. ఏత్థ పన "సచే సాటకో భవిస్సతి, గణ్హిస్సామీ"తి పరికప్పితత్తా పరికప్పో దిస్సతి, దిస్వా హటత్తా పరికప్పావహారో న దిస్సతి. **మహాఅట్ఠకథాయం** పన యం పరికప్పితం తం అదిట్ఠం పరికప్పితభావే ఠితంయేవ ఉద్ధరన్తస్స అవహారో వుత్తో, తస్మా తత్థ పరికప్పావహారో దిస్సతి. "తం మఞ్ఞమానో తం అవహరీ"తి పాళియా చ సమేతీతి. తత్థ య్వాయం "సచే సాటకో భవిస్సతి, గణ్హిస్సామీ"తిఆదినా నయేన పవత్తో పరికప్పో, అయం "భణ్డపరికప్పో" నామ.

ఓకాసపరికప్పో పన ఏవం వేదితబ్బో – ఇధేకచ్చో లోలభిక్ఖు పరపరివేణం వా కులఘరం వా అరఞ్ఞే కమ్మన్తసాలం వా పవిసిత్వా తత్థ కథాసల్లాపేన నిసిన్నో కిఞ్చి లోభనేయ్యం పరిక్ఖారం ఓలోకేతి, ఓలోకేన్తో చ పన దిస్వా ద్వారపముఖహేట్ఠాపాసాదపరివేణద్వారకోట్ఠకరుక్ఖమూలాదివసేన పరిచ్ఛేదం కత్వా "సచే మం ఏత్థన్తరే పస్సిస్సన్తి, దట్ఠుకామతాయ గహేత్వా విచరన్తో వియ ఏతేసంయేవ దస్సామి; నో చే పస్సిస్సన్తి, హరిస్సామీ"తి పరికప్పేతి. తస్స తం ఆదాయ పరికప్పితపరిచ్ఛేదం అతిక్కన్తమత్తే పారాజికం. సచే ఉపచారసీమం పరికప్పేతి, తదభిముఖోవ గచ్ఛన్తో కమ్మట్ఠానాదీని మనసి కరోన్తో వా అఞ్ఞవిహితో వా అసతియా ఉపచారసీమం అతిక్కమతి, భణ్డదేయ్యం. అథాపిస్స తం ఠానం పత్తస్స చోరో వా హత్థీ వా వాళమిగో వా మహామేఘో వా వుట్ఠహతి, సో చ తమ్హా ఉపద్దవా ముచ్చితుకమ్యతాయ సహసా తం ఠానం అతిక్కమతి, భణ్డదేయ్యమేవ. కేచి పనేత్థ "యస్మా మూలేవ థేయ్యచిత్తేన గహితం, తస్మా న రక్ఖతి, అవహారోయేవా"తి వదన్తి. అయం తావ **మహాఅట్ఠకథా**నయో. **మహాపచ్చరియం** పన "సచేపి సో అన్తోపరిచ్ఛేదే హత్థిం వా అస్సం వా అభిరుహిత్వా తం నేవ పాజేతి, న పాజాపేతి; పరిచ్ఛేదే అతిక్కన్తేపి పారాజికం నత్థి, భణ్డదేయ్యమేవా"తి వుత్తం. తత్ర య్వాయం "సచే మం ఏత్థన్తరే పస్సిస్సన్తి, దట్ఠుకామతాయ గహేత్వా విచరన్తో వియ ఏతేసంయేవ దస్సామీ"తి పవత్తో పరికప్పో, అయం "ఓకాసపరికప్పో" నామ.

ఏవమిమేసం ద్విన్నమ్పి పరికప్పానం వసేన పరికప్పేత్వా గణ్హతో అవహారో "పరికప్పావహారో"తి వేదితబ్బో.

పటిచ్ఛాదేత్వా పన అవహరణం **పటిచ్ఛన్నావహారో**. సో ఏవం వేదితబ్బో – యో భిక్ఖు మనుస్సానం ఉయ్యానాదీసు కీళన్తానం వా పవిసన్తానం వా ఓముఞ్చిత్వా ఠపితం అలఙ్కారభణ్డం దిస్వా "సచే ఓనమిత్వా గహేస్సామి, 'కిం సమణో గణ్హాతీ'తి మం జానిత్వా విహేఠేయ్యు"న్తి పంసునా వా పణ్ణేన వా పటిచ్ఛాదేతి – "పచ్ఛా గణ్హిస్సామీ"తి, తస్స ఏత్తావతా ఉద్ధారో నత్థీతి న తావ అవహారో హోతి. యదా పన తే మనుస్సా అన్తోగామం పవిసితుకామా తం భణ్డకం విచినన్తాపి అపస్సిత్వా "ఇదాని అన్ధకారో, స్వే జానిస్సామా"తి సాలయా ఏవ గతా హోన్తి. అథస్స తం ఉద్ధరతో ఉద్ధారే పారాజికం. "పటిచ్ఛన్నకాలేయేవ తం మమ సన్తక"న్తి సకసఞ్ఞాయ వా "గతా దాని తే, ఛడ్డితభణ్డం ఇద"న్తి పంసుకూలసఞ్ఞాయ వా గణ్హన్తస్స పన భణ్డదేయ్యం. తేసు దుతియదివసే ఆగన్త్వా విచినిత్వా అదిస్వా ధురనిక్ఖేపం కత్వా గతేసుపి గహితం భణ్డదేయ్యమేవ. కస్మా? యస్మా తస్స పయోగేన తేహి న దిట్ఠం, యో పన తథారూపం భణ్డం దిస్వా యథాఠానే ఠితంయేవ అప్పటిచ్ఛాదేత్వా థేయ్యచిత్తో పాదేన అక్కమిత్వా కద్దమే వా వాలికాయ వా పవేసేతి, తస్స పవేసితమత్తేయేవ పారాజికం.

కుసం సఙ్కామేత్వా పన అవహరణం "**కుసావహారో**"తి వుచ్చతి. సోపి ఏవం వేదితబ్బో – యో భిక్ఖు కుసం పాతేత్వా చీవరే భాజియమానే అత్తనో కోట్ఠాసస్స సమీపే ఠితం అప్పగ్ఘతరం వా మహగ్ఘతరం వా సమసమం వా అగ్ఘేన పరస్స కోట్ఠాసం హరితుకామో అత్తనో కోట్ఠాసే పతితం కుసదణ్డకం పరస్స కోట్ఠాసే పాతేతుకామో ఉద్ధరతి, రక్ఖతి తావ. పరస్స కోట్ఠాసే పాతేతి, రక్ఖతేవ. యదా పన తస్మిం పతితే పరస్స కోట్ఠాసతో పరస్స కుసదణ్డకం ఉద్ధరతి, ఉద్ధటమత్తే పారాజికో హోతి. సచే పఠమతరం పరకోట్ఠాసతో కుసదణ్డకం ఉద్ధరతి అత్తనో కోట్ఠాసే పాతేతుకామతాయ ఉద్ధారే రక్ఖతి , పాతనే రక్ఖతి. అత్తనో కోట్ఠాసతో పన అత్తనో కుసదణ్డకం ఉద్ధరతి, ఉద్ధారేయేవ రక్ఖతి. తం ఉద్ధరిత్వా పరకోట్ఠాసే పాతేన్తస్స హత్థతో ముత్తమత్తే పారాజికం.

సచే పన ద్వీసుపి కోట్ఠాసేసు పతితదణ్డకే అదస్సనం గమేతి, తతో అవసేసభిక్ఖూసు గతేసు ఇతరో "'మయ్హం, భన్తే, దణ్డకో న పఞ్ఞాయతీ'తి. 'మయ్హమ్పి, ఆవుసో, న పఞ్ఞాయతీ'తి. 'కతమో పన, భన్తే, మయ్హం భాగో'తి? 'అయం తుయ్హం భాగో'"తి అత్తనో భాగం దస్సేతి, తస్మిం వివదిత్వా వా అవివదిత్వా వా తం గణ్హిత్వా గతే ఇతరో తస్స భాగం ఉద్ధరతి, ఉద్ధారే పారాజికం. సచేపి తేన "అహం మమ భాగం తుయ్హం న దేమి, త్వం పన అత్తనో భాగం ఞత్వా గణ్హా"తి వుత్తే "నాయం మమా"తి జానన్తోపి తస్సేవ భాగం గణ్హాతి, ఉద్ధారే పారాజికం. సచే పన ఇతరో "అయం తుయ్హం భాగో, అయం మయ్హం భాగోతి కిం ఇమినా వివాదేనా"తి చిన్తేత్వా "మయ్హం వా పత్తో హోతు, తుమ్హాకం వా, యో వరభాగో తం తుమ్హే గణ్హథా"తి వదతి, దిన్నకం నామ గహితం హోతి, నత్థేత్థ అవహారో. సచేపి సో వివాదభీరుకో భిక్ఖు "యం తుయ్హం రుచ్చతి, తం గణ్హా"తి వుత్తో అత్తనో పత్తం వరభాగం ఠపేత్వా లామకంయేవ గహేత్వా గచ్ఛతి, తతో ఇతరస్స విచినితావసేసం గణ్హన్తస్సాపి అవహారో నత్థేవాతి.

అట్ఠకథాసుపన వుత్తం – "ఇమస్మిం ఠానే కుససఙ్కామనవసేన చీవరభాజనీయమేవ ఏకం ఆగతం, చతున్నమ్పి పన పచ్చయానం ఉప్పత్తిఞ్చ భాజనీయఞ్చ నీహరిత్వా దస్సేతబ్బ"న్తి ఏవఞ్చ వత్వా **చీవరక్ఖన్ధకే**"పటిగ్గణ్హాతు మే, భన్తే, భగవా సీవేయ్యకం దుస్సయుగం; భిక్ఖుసఙ్ఘస్స చ గహపతిచీవరం అనుజానాతూ"తి (మహావ. ౩౩౭) ఇదం జీవకవత్థుం ఆదిం కత్వా **ఉప్పన్నచీవరకథా,** సేనాసనక్ఖన్ధకే "తేన ఖో పన సమయేన రాజగహం దుబ్భిక్ఖం హోతి, మనుస్సా న సక్కోన్తి సఙ్ఘభత్తం కాతుం, ఇచ్ఛన్తి ఉద్దేసభత్తం నిమన్తనం సలాకభత్తం పక్ఖికం ఉపోసథికం పాటిపదికం కాతు"న్తి (చూళవ. ౩౨౫) ఇదం సుత్తమాదిం కత్వా **పిణ్డపాతకథా,** సేనాసనక్ఖన్ధకేయేవ "తేన ఖో పన సమయేన సత్తరసవగ్గియా భిక్ఖూ అఞ్ఞతరం

పచ్చన్తిమం మహావిహారం పటిసఙ్ఖరోన్తి – ‘ఇధ మయం వస్సం వసిస్సామా’తి. అద్దసంసు ఖో ఛబ్బగ్గియా భిక్ఖూ సత్తరసవగ్గియే భిక్ఖూ విహారం పటిసఙ్ఖరోన్తే”తి (చూళవ॰ ౩౧౬) ఇదం ఛబ్బగ్గియవత్థుం ఆదిం కత్వా **ఆగతసేనాసనకథా,** తదవసానే చ **సప్పిఆదిభేసజ్జకథా** విత్థారేన కథితా. మయం పన తం సబ్బం ఆగతాగతట్ఠానేయేవ కథయిస్సామ; ఏవం కథనే కారణం పుబ్బే వుత్తమేవ.

కుససఙ్కామనవత్థుకథా నిట్ఠితా.

౧౩౯. ఇతో పరం జన్తాఘరవత్థు ఉత్తానత్థమేవ.

౧౪౦. పఞ్చసు విఘాసవత్థూసు తే భిక్ఖూ అనుపసమ్పన్నేన కప్పియం కారాపేత్వా పరిభుఞ్జింసు. విఘాసం పన గణ్హన్తేన ఖాదితావసేసం ఛడ్డితం గహేతబ్బం. యది సక్కోతి ఖాదన్తే ఛడ్డాపేత్వా గణ్హితుం, ఏతమ్పి వట్టతి. అత్తగుత్తత్థాయ పన పరానుద్దయతాయ చ న గహేతబ్బం.

౧౪౧. ఓదనఖాదనీయపూవఉచ్ఛుతిమ్బరూసకభాజనీయవత్థూసు **అపరస్స భాగం దేహీ**తి అసన్తం పుగ్గలం ఆహ. **అమూలకం అగ్గహేసీ**తి సామికేసు దేన్తేసు ఏవం అగ్గహేసి. **అనాపత్తి భిక్ఖు పారాజికస్సా**తి సామికేహి దిన్నం అగ్గహేసి; తేనస్స అనాపత్తి వుత్తా. **ఆపత్తి సమ్పజానముసావాదే పాచిత్తియస్సా**తి యో పనానేన సమ్పజానముసావాదో వుత్తో, తస్మిం పాచిత్తియం ఆహ; పరతో తేకటులయాగువత్థుమ్హి వియ. గహణే పన అయం వినిచ్ఛయో – సఙ్ఘస్స సన్తకం సమ్మతేన వా ఆణత్తేహి వా ఆరామికాదీహి దియ్యమానం, గిహీనఞ్చ సన్తకం సామికేన వా ఆణత్తేన వా దియ్యమానం “అపరస్స భాగం దేహీ”తి వత్వా గణ్హతో భణ్డదేయ్యం. అఞ్ఞేన దియ్యమానం గణ్హన్తో భణ్డగ్ఘేన కారేతబ్బో. అసమ్మతేన వా అనాణత్తేన వా దియ్యమానే “అపరమ్పి భాగం దేహీ”తి వత్వా వా కూటవస్సాని గణేత్వా వా గణ్హన్తో పత్తచతుక్కే వియ తస్సుద్ధారేయేవ భణ్డగ్ఘేన కారేతబ్బో. ఇతరేహి దియ్యమానం ఏవం గణ్హతో భణ్డదేయ్యం. సామికేన పన “ఇమస్స దేహీ”తి దాపితం వా సయం దిన్నం వా సుదిన్నన్తి అయమేత్థ **సబ్బఅట్ఠకథా**వినిచ్ఛయతో సారో.

౧౪౨-౩. ఓదనియఘరాదివత్థూసు – **ఓదనియఘరం** నామ విక్కాయికభత్తపచనఘరం. **సూనఘరం** నామ విక్కాయికమంసపచనఘరం. **పూవఘరం** నామ విక్కాయికఖజ్జకపచనఘరం. సేసమేత్థ, పరిక్ఖారవత్థూసు చ పాకటమేవ.

౧౪౪. పీఠవత్థుస్మిం – నో భిక్ఖు పరికప్పేత్వా “ఏతం ఠానం సమ్పత్తం గణ్హిస్సామీ”తి సఙ్కామేసి. తేనస్స సఙ్కామనే అవహారో నత్థి. సఙ్కామేత్వా పన పరికప్పితోకాసతో గహణే పారాజికం వుత్తం. ఏవం హరన్తో చ యది పీఠకే థేయ్యచిత్తం నత్థి, థవికం అగ్ఘాపేత్వా కారేతబ్బో. అథ పీఠకేపి అత్థి, ఉభో అగ్ఘాపేత్వా కారేతబ్బోతి. భిసిఆదీని తీణి వత్థూని పాకటానేవ.

౧౪౬. విస్సాసగ్గాహాదీసు తీసు వత్థూసు గహణే అనాపత్తి, ఆహరాపేన్తేసు భణ్డదేయ్యం. పిణ్డాయ పవిట్ఠస్స పటివిసో అన్తోఉపచారసీమాయం ఠితస్సేవ గహేతుం వట్టతి. యది పన దాయకా “బహిఉపచారట్ఠానమ్పి భన్తే, భాగం గణ్హథ, ఆగన్త్వా పరిభుఞ్జిస్సన్తీ”తి వదన్తి, ఏవం అన్తోగామట్ఠానమ్పి గహేతుం వట్టతి. సేసమేత్థ ఉత్తానత్థమేవ.

౧౪౮-౯. సత్తసు అమ్బచోరకాదివత్థూసు పంసుకూలసఞ్ఞాయ గహణే అనాపత్తి, ఆహరాపేన్తేసు భణ్డదేయ్యం, థేయ్యచిత్తేన పరిభోగే పారాజికం. తత్రాయం వినిచ్ఛయో – సామికాపి సాలయా, చోరాపి సాలయా, పంసుకూలసఞ్ఞాయ

ఖాదన్తస్స భణ్డదేయ్యం, థేయ్యచిత్తేన గణ్హతో ఉద్ధారేయేవ అవహారో, భణ్డం అగ్ఘాపేత్వా కారేతబ్బో. సామికా సాలయా, చోరా నిరాలయా, ఏసేవ నయో. సామికా నిరాలయా, చోరా సాలయా; "పున గణ్హిస్సామా"తి కిస్మిఞ్చిదేవ గహనట్ఠానే ఖిపిత్వా గతా, ఏసేవ నయో. ఉభోపి నిరాలయా, పంసుకూలసఞ్ఞాయ ఖాదతో అనాపత్తి, థేయ్యచిత్తేన దుక్కటం.

సఙ్ఘస్స అమ్బాదీసు పన సఙ్ఘారామే జాతం వా హోతు, ఆనేత్వా దిన్నం వా పఞ్చమాసకం వా అతిరేకపఞ్చమాసకం వా అగ్ఘనకం అవహరన్తస్స పారాజికం. పచ్చన్తే చోరుపద్దవేన గామేసు వుట్ఠహన్తేసు భిక్ఖూపి విహారే ఛడ్డేత్వా "పున ఆవసన్తే జనపదే ఆగమిస్సామా"తి సఉస్సాహావ గచ్ఛన్తి. భిక్ఖూ తాదిసం విహారం పత్వా అమ్బపక్కాదీని "ఛడ్డితకానీ"తి పంసుకూలసఞ్ఞాయ పరిభుఞ్జన్తి, అనాపత్తి; థేయ్యచిత్తేన పరిభుఞ్జతో అవహారో హోతి, భణ్డం అగ్ఘాపేత్వా కారేతబ్బో.

మహాపచ్చరియం పన **సఙ్ఖేపట్ఠకథాయఞ్చ** అవిసేసేన వుత్తం – "ఛడ్డితవిహారే పన ఫలాఫలం థేయ్యచిత్తేన పరిభుఞ్జతో పారాజికం. కస్మా? ఆగతానాగతానం సన్తకత్తా"తి. గణసన్తకే పన పుగ్గలికే చ సఉస్సాహమత్తమేవ పమాణం. సచే పన తతో అమ్బపక్కాదిం కులసఙ్గహణత్థాయ దేతి, కులదూసకదుక్కటం. థేయ్యచిత్తేన దేన్తో అగ్ఘేన కారేతబ్బో. సఙ్ఘికేపి ఏసేవ నయో. సేనాసనత్థాయ నియమితం కులసఙ్గహణత్థాయ దదతో దుక్కటం, ఇస్సరవతాయ థుల్లచ్చయం, థేయ్యచిత్తేన పారాజికం. నో చే వత్థు పహోతి, అగ్ఘేన కారేతబ్బో. బహి ఉపచారసీమాయ నిసీదిత్వా ఇస్సరవతాయ పరిభుఞ్జతో గీవా. ఘణ్టిం పహరిత్వా కాలం ఘోసేత్వా "మయ్హం పాపుణాతీ"తి ఖాదితం సుఖాదితం. ఘణ్టిం అపహరిత్వా కాలమేవ ఘోసేత్వా, ఘణ్టిమేవ పహరిత్వా కాలం అఘోసేత్వా, ఘణ్టిమ్పి అపహరిత్వా కాలమ్పి అఘోసేత్వా అఞ్ఞేసం నత్థిభావం ఞత్వా "మయ్హం పాపుణాతీ"తి ఖాదితమ్పి సుఖాదితమేవ. పుప్ఫారామవత్థుద్వయం పాకటమేవ.

౧౩౦. వుత్తవాదకవత్థుత్తయే **వుత్తో వజ్జేమీ**తి తయా వుత్తో హుత్వా "తవ వచనేన వదామీ"తి అత్థో. **అనాపత్తి భిక్ఖు పారాజికస్సా**తి సామికేహి దిన్నత్తా అనాపత్తి. **న చ, భిక్ఖవే, ''వుత్తో వజ్జేమీ''తి వత్తబ్బో**తి "అహం తయా వుత్తో హుత్వా తవ వచనేన వదామీ"తి ఏవం అఞ్ఞో భిక్ఖు అఞ్ఞేన భిక్ఖునా న వత్తబ్బోతి అత్థో. పరిచ్ఛేదం పన కత్వా "ఇత్థన్నామం తవ వచనేన గణ్హిస్సామీ"తి వత్తుం వట్టతి. **వుత్తో వజ్జేహీ**తి మయా వుత్తో హుత్వా మమ వచనేన వదేహీతి అత్థో. సేసం వుత్తనయమేవ. ఇమేసుపి చ ద్వీసు వత్థూసు పరిచ్ఛేదం కత్వా వత్తుం వట్టతి. ఏత్తావతా హి ఉపారమ్భా ముత్తో హోతీతి.

౧౩౧-౨. మణివత్థుత్తయస్స మజ్ఝిమే వత్థుస్మిం – **నాహం అకల్లకో**తి నాహం గిలానోతి అత్థో. సేసం పాకటమేవ.

౧౩౩. సూకరవత్థుద్వయే – కిఞ్చాపి పఠమస్స భిక్ఖునో ఛాతజ్ఝత్తం దిస్వా కారుఞ్ఞేన మోచితత్తా అనాపత్తి. సామికేసు పన అసమ్పటిచ్ఛన్తేసు భణ్డదేయ్యం, తావ మహన్తో వా మతసూకరో ఆహరిత్వా దాతబ్బో, తదగ్ఘనకం వా భణ్డం. సచే పాససామికే కుహిఞ్చిపి న పస్సతి, పాససామన్తా తదగ్ఘనకం సాటకం వా కాసావం వా థాలకం వా యథా తే ఆగతా పస్సన్తి, ఈదిసే ఠానే ఠపేత్వావ గన్తబ్బం, థేయ్యచిత్తేన పన మోచేన్తస్స పారాజికమేవ. ఏత్థ చ కోచి సూకరో పాసం పాదేన కడ్ఢిత్వా ఛిన్నమత్తే పాసే ఠానాచావనధమ్మేన ఠానేన ఠితో హోతి చణ్డసోతే బద్ధనావా వియ. కోచి అత్తనో ధమ్మతాయ ఠితో, కోచి నిపన్నో, కోచి కూటపాసేన బద్ధో హోతి. **కూటపాసో** నామ యస్స అన్తే ధనుకం వా అఙ్కుసకో వా అఞ్ఞో వా కోచి దణ్డకో బద్ధో హోతి, యో తత్థ తత్థ రుక్ఖాదీసు లగ్గిత్వా సూకరస్స గమనం నివారేతి. తత్ర పాసం కడ్ఢిత్వా ఠితస్స ఏకమేవ ఠానం పాసబన్ధనం, సో హి పాసే ముత్తమత్తే వా ఛిన్నమత్తే వా పలాయతి. అత్తనో ధమ్మతాయ ఠితస్స బన్ధనఞ్చ చత్తారో చ పాదాతి పఞ్చ ఠానాని. నిపన్నస్స బన్ధనఞ్చ సయనఞ్చాతి ద్వే ఠానాని. కూటపాసబద్ధస్స యత్థ యత్థ గచ్ఛతి, తం తదేవ

ఠానం. తస్మా తం తతో తతో మోచేన్తా దసపి వీసతిపి సతమ్పి భిక్ఖూ పారాజికం ఆపజ్జన్తి. తత్థ తత్థ ఆగతం దిస్వా ఏకమేవ దాసం పలాపేన్తో వియ.

పురిమానం పన తిణ్ణం చతుప్పదకథాయం వుత్తనయేన ఠన్దాపనఠానాచావనాని వేదితబ్బాని. సునఖదట్ఠం సూకరం విస్సజ్జాపేన్తస్సాపి కారుఞ్ఞాధిప్పాయేన భణ్డదేయ్యం, థేయ్యచిత్తేన పారాజికం. పాసట్ఠానం పన సునఖసమీపం వా అసమ్పత్తం పటిపథం గన్త్వా పఠమమేవ పలాపేన్తస్స అవహారో నత్థి. యోపి బద్ధసూకరస్స ఘాసఞ్చ పానీయఞ్చ దత్వా బలం గాహాపేత్వా ఉక్కుట్ఠిం కరోతి – “ఉత్రస్తో పలాయిస్సతీ”తి; సో చే పలాయతి, పారాజికం. పాసం దుబ్బలం కత్వా ఉక్కుట్ఠిసద్దేన పలాపేన్తస్సాపి ఏసేవ నయో.

యో పన ఘాసఞ్చ పానీయఞ్చ దత్వా గచ్ఛతి, “బలం గహేత్వా పలాయిస్సతీ”తి; సో చే పలాయతి, భణ్డదేయ్యం. పాసం దుబ్బలం కత్వా గచ్ఛన్తస్సాపి ఏసేవ నయో. పాససన్తికే సత్థం వా అగ్గిం వా ఠపేతి “ఛిన్నే వా దడ్ఢే వా పలాయిస్సతీ”తి. సూకరో పాసం చాలేన్తో ఛిన్నే వా దడ్ఢే వా పలాయతి, భణ్డదేయ్యమేవ. పాసం యట్ఠియా సహ పాతేతి, పచ్ఛా సూకరో తం మద్దన్తో గచ్ఛతి , భణ్డదేయ్యం. సూకరో అదూహలపాసాణేహి అక్కన్తో హోతి, తం పలాపేతుకామస్స అదూహలం కారుఞ్ఞేన ఉక్ఖిపతో భణ్డదేయ్యం, థేయ్యచిత్తేన పారాజికం. సచే ఉక్ఖిత్తమత్తే అగన్త్వా పచ్ఛా గచ్ఛతి, భణ్డదేయ్యమేవ. ఉక్ఖిపిత్వా ఠపితం అదూహలం పాతేతి, పచ్ఛా సూకరో తం మద్దన్తో గచ్ఛతి, భణ్డదేయ్యం. ఓపాతే పతితసూకరమ్పి కారుఞ్ఞేన ఉద్ధరతో భణ్డదేయ్యం, థేయ్యచిత్తేన పారాజికం. ఓపాతం పూరేత్వా నాసేతి, పచ్ఛా సూకరో తం మద్దన్తో గచ్ఛతి, భణ్డదేయ్యం. సూలే విద్ధం కారుఞ్ఞేన ఉద్ధరతి, భణ్డదేయ్యం, థేయ్యచిత్తేన పారాజికం. సూలం ఉద్ధరిత్వా ఛడ్డేతి, భణ్డదేయ్యం.

విహారభూమియం పన పాసే వా అదూహలం వా ఓడ్డేన్తా వారేతబ్బా – “మిగరూపానం పటిసరణట్ఠానమేతం, మా ఇధ ఏవం కరోథా”తి. సచే “హరాపేథ, భన్తే”తి వదన్తి, హరాపేతుం వట్టతి. అథ సయం హరన్తి, సున్దరమేవ. అథ నేవ హరన్తి, న హరితుం దేన్తి, రక్ఖం యాచిత్వా హరాపేతుం వట్టతి. మనుస్సా సస్సరక్ఖణకాలే ఖేత్తేసు పాసే చ అదూహలపాసాణాదీని చ కరోన్తి – “మంసం ఖాదన్తా సస్సాని రక్ఖిస్సామా”తి. వీతివత్తే సస్సకాలే తేసు అనాలయేసు పక్కన్తేసు తత్థ బద్ధం వా పతితం వా మోచేతుం వట్టతీతి.

మిగవత్థుద్వయేపి సూకరవత్థూసు వుత్తసదిసోయేవ వినిచ్ఛయో.

మచ్ఛవత్థుద్వయేపి ఏసేవ నయో. అయం పన విసేసో – కుమీనముఖం వివరిత్వా వా పచ్ఛాపుటకం ముఞ్చిత్వా వా పస్సేన ఛిద్దం కత్వా వా కుమీనతో మచ్ఛే బోధేత్వా పలాపేన్తస్స పారాజికం. భత్తసిత్థాని దస్సేత్వా ఏవం పలాపేన్తస్సాపి పారాజికం. సహ కుమీనేన ఉద్ధరతోపి పారాజికం. కేవలం కుమీనముఖం వివరతి, పచ్ఛాపుటకం ముఞ్చతి, ఛిద్దం వా కరోతి, మచ్ఛా పన అత్తనో ధమ్మతాయ పలాయన్తి, భణ్డదేయ్యం. ఏవం కత్వా భత్తసిత్థాని దస్సేతి, మచ్ఛా గోచరత్థాయ నిక్ఖమిత్వా పలాయన్తి, భణ్డదేయ్యమేవ. ముఖం అవివరిత్వా పచ్ఛాపుటకం అముఞ్చిత్వా పస్సేన ఛిద్దం అకత్వా కేవలం భత్తసిత్థాని దస్సేతి, మచ్ఛా పన ఛాతజ్ఝత్తా సీసేన పహరిత్వా ఓకాసం కత్వా గోచరత్థాయ నిక్ఖమిత్వా పలాయన్తి, భణ్డదేయ్యమేవ. తుచ్ఛకుమీనస్స ముఖం వా వివరతి, పచ్ఛాపుటకం వా ముఞ్చతి, ఛిద్దం వా కరోతి, ఆగతాగతా మచ్ఛా

ద్వారం పత్తా పుటకఛిద్దేహి పలాయన్తి, భణ్డదేయ్యమేవ. తుచ్ఛకుమ్భిం గహేత్వా గుమ్బే ఖిపతి, భణ్డదేయ్యమేవాతి. యానే భణ్డం పీఠే థవికాయ సదిసం.

మంసపేసివత్థుమ్హి – సచే ఆకాసే గణ్హాతి, గహితట్ఠానమేవ ఠానం. తం ఛహాకారేహి పరిచ్ఛిన్దిత్వా ఠానాచావనం వేదితబ్బం. సేసమేత్థ దారుగోపాలకరజకసాటకవత్థూసు చ అమ్బచోరకాదివత్థూసు వుత్తనయేన వినిచ్ఛినితబ్బం.

౧౩౩. కుమ్భివత్థుస్మిం – యో సప్పితేలాదీని అపాదగ్ఘనకాని గహేత్వా "న పున ఏవం కరిస్సామీ"తి సంవరే ఠత్వా దుతియదివసాదీసుపి పున చిత్తే ఉప్పన్నే ఏవమేవ ధురనిక్ఖేపం కత్వా పరిభుఞ్జన్తో సబ్బమ్పి తం పరిభుఞ్జతి, నేవత్థి పారాజికం. దుక్కటం వా థుల్లచ్చయం వా ఆపజ్జతి, భణ్డదేయ్యం పన హోతి. అయమ్పి భిక్ఖు ఏవమేవమకాసి. తేన వుత్తం – "అనాపత్తి భిక్ఖు పారాజికస్సా"తి. ధురనిక్ఖేపం పన అకత్వా "దివసే దివసే పరిభుఞ్జిస్సామీ"తి థోకం థోకమ్పి పరిభుఞ్జతో యస్మిం దివసే పాదగ్ఘనకం పూరతి, తస్మిం పారాజికం.

సంవిదావహారవత్థూని సంవిదావహారే, ముట్ఠివత్థూని ఓదనియఘరాదివత్థూసు ద్వే విఘాసవత్థూని అమ్బచోరకాదివత్థూసు వుత్తవినిచ్ఛయనయేన వేదితబ్బాని. ద్వే తిణవత్థూని ఉత్తానత్థానేవ.

౧౩౬. అమ్బభాజాపనాదివత్థూసు తే భిక్ఖూ ఏకం గామకావాసం పరిచ్ఛిన్నభిక్ఖుకం అగమంసు. తత్థ భిక్ఖూ ఫలాఫలం పరిభుఞ్జమానాపి తేసు ఆగతేసు "థేరానం ఫలాని దేథా"తి కప్పియకారకే న అవోచుం. అథ తే భిక్ఖూ "కిం సఙ్ఘికం అమ్హాకం న పాపుణాతీ"తి ఘణ్టిం పహరిత్వా భాజాపేత్వా తేసమ్పి వస్సగ్గేన భాగం దత్వా అత్తనాపి పరిభుఞ్జింసు. తేన నేసం భగవా "**అనాపత్తి, భిక్ఖవే, పరిభోగత్థాయా**"తి ఆహ. తస్మా ఇదానిపి యత్థ ఆవాసికా ఆగన్తుకానం న దేన్తి, ఫలవారే చ సమ్పత్తే అఞ్ఞేసం అత్థిభావం దిస్వా చోరికాయ అత్తనావ ఖాదన్తి, తత్థ ఆగన్తుకేహి ఘణ్టిం పహరిత్వా భాజేత్వా పరిభుఞ్జితుం వట్టతి.

యత్థ పన ఆవాసికా రుక్ఖే రక్ఖిత్వా ఫలవారే సమ్పత్తే భాజేత్వా ఖాదన్తి, చతూసు పచ్చయేసు సమ్మా ఉపనేన్తి, అనిస్సరా తత్థ ఆగన్తుకా. యేపి రుక్ఖా చీవరత్థాయ నియమేత్వా దిన్నా, తేసుపి ఆగన్తుకా అనిస్సరా. ఏసేవ నయో సేసపచ్చయత్థాయ నియమేత్వా దిన్నేసుపి.

యే పన తథా అనియమితా, ఆవాసికా చ తే రక్ఖిత్వా గోపేత్వా చోరికాయ పరిభుఞ్జన్తి, న తేసు ఆవాసికానం కతికాయ ఠాతబ్బం. యే ఫలపరిభోగత్థాయ దిన్నా, ఆవాసికాపి నే రక్ఖిత్వా గోపేత్వా సమ్మా ఉపనేన్తి, తేసుయేవ తేసం కతికాయ ఠాతబ్బం. **మహాపచ్చరియం** పన వుత్తం – "చతున్నం పచ్చయానం నియమేత్వా దిన్నం థేయ్యచిత్తేన పరిభుఞ్జన్తో భణ్డం అగ్ఘాపేత్వా కారేతబ్బో. పరిభోగవసేనేవ తం భాజేత్వా పరిభుఞ్జన్తస్స భణ్డదేయ్యం. యం పనేత్థ సేనాసనత్థాయ నియమితం, తం పరిభోగవసేనేవ భాజేత్వా పరిభుఞ్జన్తస్స థుల్లచ్చయఞ్చ భణ్డదేయ్యఞ్చా"తి.

ఓదిస్స చీవరత్థాయ దిన్నం చీవరేయేవ ఉపనేతబ్బం. సచే దుబ్భిక్ఖం హోతి, భిక్ఖూ పిణ్డపాతేన కిలమన్తి, చీవరం పన సులభం, సఙ్ఘసుట్ఠుతాయ అపలోకనకమ్మం కత్వా పిణ్డపాతేపి ఉపనేతుం వట్టతి. సేనాసనేన గిలానపచ్చయేన వా కిలమన్తేసు సఙ్ఘసుట్ఠుతాయ అపలోకనకమ్మం కత్వా తదత్థాయపి ఉపనేతుం వట్టతి. ఓదిస్స పిణ్డపాతత్థాయ గిలానపచ్చయత్థాయ చ దిన్నేపి ఏసేవ నయో. ఓదిస్స సేనాసనత్థాయ దిన్నం పన గరుభణ్డం హోతి, తం రక్ఖిత్వా గోపేత్వా తదత్థమేవ ఉపనేతబ్బం. సచే పన దుబ్భిక్ఖం హోతి, భిక్ఖూ పిణ్డపాతేన న యాపేన్తి. ఏత్థ రాజరోగచోరభయాదీహి అఞ్ఞత్థ

గచ్ఛన్తానం విహారా పలుజ్జన్తి, తాలనాళికేరాదికే వినాసేన్తి, సేనాసనపచ్చయం పన నిస్సాయ యాపేతుం సక్కా హోతి. ఏవరూపే కాలే సేనాసనం విస్సజ్జేత్వాపి సేనాసనజగ్గనత్థాయ పరిభోగో భగవతా అనుఞ్ఞాతో. తస్మా ఏకం వా ద్వే వా వరసేనాసనాని ఠపేత్వా ఇతరాని లామకకోటియా పిణ్డపాతత్థాయ విస్సజ్జేతుం వట్టతి. మూలవత్థుచ్ఛేదం పన కత్వా న ఉపనేతబ్బం .

యో పన ఆరామో చతుప్పచ్చయత్థాయ నియమేత్వా దిన్నో, తత్థ అపలోకనకమ్మం న కాతబ్బం. యేన పన పచ్చయేన ఊనం, తదత్థం ఉపనేతుం వట్టతి. ఆరామో జగ్గితబ్బో, వేతనం దత్వాపి జగ్గాపేతుం వట్టతి. యే పన వేతనం లభిత్వా ఆరామేయేవ గేహం కత్వా వసన్తా రక్ఖన్తి, తే చే ఆగతానం భిక్ఖూనం నాళికేరం వా తాలపక్కం వా దేన్తి, యం తేసం సఙ్ఘేన అనుఞ్ఞాతం హోతి – "దివసే దివసే ఏత్తకం నామ ఖాదథా"తి తదేవ తే దాతుం లభన్తి; తతో ఉత్తరి తేసం దదన్తానమ్పి గహేతుం న వట్టతి.

యో పన ఆరామం కేణియా గహేత్వా సఙ్ఘస్స చతుప్పచ్చయత్థాయ కప్పియభణ్డమేవ దేతి, అయం బహుకమ్పి దాతుం లభతి. చేతియస్స పదీపత్థాయ వా ఖణ్డఫుల్లపటిసఙ్ఖరణత్థాయ వా దిన్నో ఆరామోపి పటిజగ్గితబ్బో; వేతనం దత్వాపి జగ్గాపేతబ్బో. వేతనఞ్చ పనేత్థ చేతియసన్తకమ్పి సఙ్ఘసన్తకమ్పి దాతుం వట్టతి. ఏతమ్పి ఆరామం వేతనేన తత్థేవ వసిత్వా రక్ఖన్తానఞ్చ కేణియా గహేత్వా కప్పియభణ్డదాయకానఞ్చ తత్థ జాతకఫలదానం వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బన్తి.

అమ్బపాలకాదివత్థూసు – **అనాపత్తి, భిక్ఖవే, గోపకస్స దానే**తి ఏత్థ కతరం పన గోపకదానం వట్టతి, కతరం న వట్టతీతి? **మహాసుమత్థేరో** తావ ఆహ – "యం గోపకస్స పరిచ్ఛిన్దిత్వా దిన్నం హోతి – 'ఏత్తకం దివసే దివసే గణ్హా'తి తదేవ వట్టతి; తతో ఉత్తరి న వట్టతీ"తి. **మహాపదుమత్థేరో** పనాహ – "కిం గోపకానం పణ్ణం ఆరోపేత్వా నిమిత్తసఞ్ఞం వా కత్వా దిన్నం అత్థి, ఏతేసం హత్థే విస్సట్ఠకస్స ఏతే ఇస్సరా, తస్మా యం తే దేన్తి తం బహుకమ్పి వట్టతీ"తి. **కురున్దట్ఠకథాయం** పన వుత్తం – "మనుస్సానం ఆరామం వా అఞ్ఞం వా ఫలాఫలం దారకా రక్ఖన్తి, తేహి దిన్నం వట్టతి . ఆహరాపేత్వా పన న గహేతబ్బం. సఙ్ఘికే పన చేతియసన్తకే చ కేణియా గహేత్వా రక్ఖన్తస్సేవ దానం వట్టతి. వేతనేన రక్ఖన్తస్స అత్తనో భాగమత్తం వట్టతీ"తి. **మహాపచ్చరియం** పన "యం గిహీనం ఆరామరక్ఖకా భిక్ఖూనం దేన్తి, ఏతం వట్టతి. భిక్ఖుసఙ్ఘస్స పన ఆరామగోపకా యం అత్తనో భతియా ఖణ్డేత్వా దేన్తి, ఏతం వట్టతి. యోపి ఉపడ్ఢారామం వా కేచిదేవ రుక్ఖే వా భతిం లభిత్వా రక్ఖతి, తస్సాపి అత్తనో పత్తరుక్ఖతోయేవ దాతుం వట్టతి. కేణియా గహేత్వా రక్ఖన్తస్స పన సబ్బమ్పి వట్టతీ"తి వుత్తం. ఏతం పన సబ్బం బ్యఞ్జనతో నానం, అత్థతో ఏకమేవ; తస్మా అధిప్పాయం ఞత్వా గహేతబ్బం.

దారువత్థుమ్హి – **తావకాలికో అహం భగవా**తి తావకాలికచిత్తో అహం భగవాతి వత్తుకామేన వుత్తం, తావకాలికచిత్తోతి "పున ఆహరిత్వా దస్సామీ"తి ఏవంచిత్తో అహన్తి వుత్తం హోతి. భగవా "**తావకాలికే అనాపత్తీ**"తి ఆహ.

అయం పనేత్థ **పాళిముత్తకవినిచ్ఛయో** – సచే సఙ్ఘో సఙ్ఘికం కమ్మం కారేతి ఉపోసథాగారం వా భోజనసాలం వా, తతో ఆపుచ్ఛిత్వా తావకాలికం హరితబ్బం. యో పన సఙ్ఘికో దబ్బసమ్భారో అగుత్తో దేవే వస్సన్తే తేమేతి, ఆతపేన సుక్ఖతి, తం సబ్బమ్పి ఆహరిత్వా అత్తనో ఆవాసే కాతుం వట్టతి. సఙ్ఘో ఆహరాపేన్తో అఞ్ఞేన వా దబ్బసమ్భారేన మూలేన వా సఞ్ఞాపేతబ్బో. న సక్కా చే హోతి సఞ్ఞాపేతుం, "సఙ్ఘికేన, భన్తే, కతం సఙ్ఘికపరిభోగేన వళఞ్జథా"తి వత్తబ్బం. సేనాసనస్స పన

అయమేవ భిక్ఖు ఇస్సరో. సచేపి పాసాణత్థమ్భో వా రుక్ఖత్థమ్భో వా కవాటం వా వాతపానం వా నప్పహోతి, సఙ్ఘికం తావకాలికం ఆహరిత్వా పాకతికం కాతుం వట్టతి. ఏస నయో అఞ్ఞేసుపి దబ్బసమ్భారేసూతి.

ఉదకవత్థుస్మిం – యదా ఉదకం దుల్లభం హోతి, యోజనతోపి అడ్ఢయోజనతోపి ఆహరీయతి, ఏవరూపే పరిగ్గహితఉదకే అవహారో. యతోపి ఆహరిమతో వా పోక్ఖరణీఆదీసు ఠితతో వా కేవలం యాగుభత్తం సమ్పాదేన్తి, పానీయపరిభోగఞ్చ కరోన్తి, న అఞ్ఞం మహాపరిభోగం, తమ్పి థేయ్యచిత్తేన గణ్హతో అవహారో. యతో పన ఏకం వా ద్వే వా ఘటే గహేత్వా ఆసనం ధోవితుం, బోధిరుక్ఖే సిఞ్చితుం ఉదకపూజం కాతుం, రజనం పచితుం లబ్భతి, తత్థ సఙ్ఘస్స కతికవసేనేవ పటిపజ్జితబ్బం. అతిరేకం గణ్హన్తో, మత్తికాదీని వా థేయ్యచిత్తేన పక్ఖిపన్తో భణ్డం అగ్ఘాపేత్వా కారేతబ్బో.

సచే ఆవాసికా కతికవత్తం దళ్హం కరోన్తి, అఞ్ఞేసం భణ్డకం ధోవితుం వా రజితుం వా న దేన్తి, అత్తనా పన అఞ్ఞేసం అపస్సన్తానం గహేత్వా సబ్బం కరోన్తి, తేసం కతికాయ న ఠాతబ్బం. యత్తకం తే ధోవన్తి, తత్తకం ధోవితబ్బం. సచే సఙ్ఘస్స ద్వే తిస్సో పోక్ఖరణియో వా ఉదకసోణ్డియో వా హోన్తి, కతికా చ కతా "ఏత్థ న్హాయితబ్బం, ఇతో పానీయం గహేతబ్బం, ఇధ సబ్బపరిభోగో కాతబ్బో"తి. కతికవత్తేనేవ సబ్బం కాతబ్బం. యత్థ కతికా నత్థి, తత్థ సబ్బపరిభోగో వట్టతీతి.

మత్తికావత్థుస్మిం – యత్థ మత్తికా దుల్లభా హోతి, నానప్పకారా వా వణ్ణమత్తికా ఆహరిత్వా ఠపితా, తత్థ థోకాపి పఞ్చమాసకం అగ్ఘతి, తస్మా పారాజికం. సఙ్ఘికే పన కమ్మే చేతియకమ్మే చ నిట్ఠితే సఙ్ఘం ఆపుచ్ఛిత్వా వా తావకాలికం వా గహేతుం వట్టతి. సుధాయపి చిత్తకమ్మవణ్ణేసుపి ఏసేవ నయో.

తిణవత్థూసు – ఝాపితతిణే ఠానాచావనస్స అభావా దుక్కటం, భణ్డదేయ్యం పన హోతి. సఙ్ఘో తిణవత్థుం జగ్గిత్వా సఙ్ఘికం ఆవాసం ఛాదేతి, పున కదాచి జగ్గితుం న సక్కోతి, అథఞ్ఞో ఏకో భిక్ఖు వత్తసీసేన జగ్గతి, సఙ్ఘస్సేవేతం. నో చే జగ్గతి, సఙ్ఘేనేకో భిక్ఖు వత్తబ్బో "జగ్గిత్వా దేహీ"తి. సో చే భాగం ఇచ్ఛతి, భాగం దత్వాపి జగ్గాపేతబ్బం. సచే భాగం వడ్ఢేతి, దాతబ్బమేవ. వడ్ఢేతియేవ, "గచ్ఛ జగ్గిత్వా సబ్బం గహేత్వా అత్తనో సన్తకం సేనాసనం ఛాదేహీ"తి వత్తబ్బో. కస్మా? నట్ఠే అత్థో నత్థి. దదన్తేహి పన సవత్థుకం న దాతబ్బం , గరుభణ్డం హోతి; తిణమత్తం పన దాతబ్బం. తస్మిం చే జగ్గిత్వా అత్తనో సేనాసనం ఛాదేన్తే పున సఙ్ఘో జగ్గితుం పహోతి, "త్వం మా జగ్గి, సఙ్ఘో జగ్గిస్సతీ"తి వత్తబ్బోతి.

మఞ్చాదీని సత్త వత్థూని పాకటానేవ. పాళియం పన అనాగతమ్పి పాసాణత్థమ్భం వా రుక్ఖత్థమ్భం వా అఞ్ఞం వా కిఞ్చి పాదగ్ఘనకం హరన్తస్స పారాజికమేవ. పధానఘరాదీసు ఛడ్డితపతితానం పరివేణాదీనం కుట్టమ్పి పాకారమ్పి భిన్దిత్వా ఇట్ఠకాదీని అవహరన్తస్సాపి ఏసేవ నయో. కస్మా? సఙ్ఘికం నామ కదాచి అజ్ఝావసన్తి, కదాచి న అజ్ఝావసన్తి. పచ్చన్తే చోరభయేన జనపదే వుట్ఠహన్తే ఛడ్డితవిహారాదీసు కిఞ్చి పరిక్ఖారం హరన్తస్సాపి ఏసేవ నయో. యే పన తతో తావకాలికం హరన్తి, పున ఆవసితేసు చ విహారేసు భిక్ఖూ ఆహరాపేన్తి, దాతబ్బం. సచేపి తతో ఆహరిత్వా సేనాసనం కతం హోతి, తం వా తదగ్ఘనకం వా దాతబ్బమేవ. "పున ఆవసిస్సామా"తి ఆలయం అచ్ఛిన్దిత్వా వుట్ఠితేసు జనపదేసు గణసన్తకం వా పుగ్గలికం వా గహితం హోతి; తే చే అనుజానన్తి, పటికమ్మేన కిచ్చం నత్థి. సఙ్ఘికం పన గరుభణ్డం, తస్మా పటికమ్మం కత్తబ్బమేవ.

౧౩౭. విహారపరిభోగవత్థు ఉత్తానత్థమేవ.

అనుజానామి, భిక్ఖవే, తావకాలికం హరితున్తి ఏత్థ యో భిక్ఖు సఙ్ఘికం మఞ్చం వా పీఠం వా తావకాలికం హరిత్వా అత్తనో ఫాసుకట్ఠానే ఏకమ్పి ద్వేపి మాసే సఙ్ఘికపరిభోగేన పరిభుఞ్జతి, ఆగతాగతానం వుడ్ఢతరానం దేతి, నప్పటిబాహతి , తస్స తస్మిం నట్ఠేపి జిణ్ణేపి చోరావహటేపి గీవా న హోతి. వసిత్వా పన గచ్ఛన్తేన యథాఠానే ఠపేతబ్బం. యో పన పుగ్గలికపరిభోగేన పరిభుఞ్జతి, ఆగతాగతానం వుడ్ఢతరానం న దేతి, తస్మిం నట్ఠే తస్స గీవా హోతి. అఞ్ఞం పన ఆవాసం హరిత్వా పరిభుఞ్జన్తేన సచే తత్థ వుడ్ఢతరో ఆగన్త్వా వుట్ఠాపేతి, ''మయా ఇదం అసుకావాసతో నామ ఆహటం, గచ్ఛామి, నం పాకతికం కరోమీ''తి వత్తబ్బం. సచే సో భిక్ఖు ''అహం పాకతికం కరిస్సామీ''తి వదతి, తస్స భారం కత్వాపి గన్తుం వట్టతీతి **సఙ్ఖేపట్ఠకథాయం** వుత్తం.

చమ్పావత్థుమ్హి – **తేకటులయాగూతి** తిలతణ్డులముగ్గేహి వా తిలతణ్డులమాసేహి వా తిలతణ్డులకులత్థేహి వా తిలతణ్డులేహి సద్ధిం యంకిఞ్చి ఏకం అపరణ్ణం పక్ఖిపిత్వా తీహి కతా, ఏతం కిర ఇమేహి తీహి చతుభాగఉదకసమ్భిన్నే ఖీరే సప్పిమధుసక్కరాదీహి యోజేత్వా కరోన్తి.

రాజగహవత్థుమ్హి – **మధుగోళకోతి** అతిరసకపూవో వుచ్చతి; ''మధుసీసక''న్తిపి వదన్తి. సేసమేత్థ వత్థుద్వయేపి ఓదనభాజనీయవత్థుస్మిం వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బం.

౧౩౮. అజ్జుకవత్థుస్మిం – **ఏతదవోచాతి** గిలానో హుత్వా అవోచ. **ఆయస్మా ఉపాలి ఆయస్మతో అజ్జుకస్స పక్ఖోతి** న అగతిగమనవసేన పక్ఖో, అపి చ ఖో అనాపత్తిసఞ్ఞితాయ లజ్జీఅనుగ్గహేన వినయానుగ్గహేన చ థేరో పక్ఖోతి వేదితబ్బో. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవ.

౧౩౯. బారాణసీవత్థుస్మిం – **చోరేహి ఉపద్దుతన్తి** చోరేహి విలుత్తం. **ఇద్ధియా ఆనేత్వా పాసాదే ఠపేసీతి** థేరో కిర తం కులం సోకసల్లసమప్పితం ఆవట్టన్తం వివట్టన్తం దిస్వా తస్స కులస్స అనుకమ్పాయ పసాదానురక్ఖణత్థాయ ధమ్మానుగ్గహేన అత్తనో ఇద్ధియా ''తేసంయేవ పాసాదం దారకానం సమీపే హోతూ''తి అధిట్ఠాసి. దారకా ''అమ్హాకం పాసాదో''తి సఞ్జానిత్వా అభిరుహింసు. తతో థేరో ఇద్ధిం పటిసంహరి, పాసాదోపి సకట్ఠానేయేవ అట్ఠాసి. వోహారవసేన పన వుత్తం **''తే దారకే ఇద్ధియా ఆనేత్వా పాసాదే ఠపేసీ''**తి. **ఇద్ధివిసయేతి** ఈదిసాయ అధిట్ఠానిద్ధియా అనాపత్తి. వికుబ్బనిద్ధి పన న వట్టతి.

౧౪౦-౧. అవసానే వత్థుద్వయం ఉత్తానత్థమేవాతి.

సమన్తపాసాదికాయ వినయసంవణ్ణనాయ

దుతియపారాజికవణ్ణనా నిట్ఠితా.

తత్రాయం అనుసాసనీ –

దుతియం అదుతియేన, యం జినేన పకాసితం;
పరాజితకిలేసేన, పారాజికమిదం ఇధ.

సిక్ఖాపదం సమం తేన, అఞ్ఞం కిఞ్చి న విజ్జతి;

అనేకనయవోకిణ్ణం, గమ్భీరత్థవినిచ్ఛయం.

తస్మా వత్థుమ్హి ఓతిణ్ణే, భిక్ఖునా వినయఞ్ఞునా;
వినయానుగ్గహేనేత్థ, కరోన్తేన వినిచ్ఛయం.

పాళిం అట్ఠకథఞ్చేవ, సాధిప్పాయమసేసతో;
ఓగయ్హ అప్పమత్తేన, కరణీయో వినిచ్ఛయో.

ఆపత్తిదస్సనుస్సాహో, న కత్తబ్బో కుదాచనం;
పస్సిస్సామి అనాపత్తి-మితి కయిరాథ మానసం.

పస్సిత్వాపి చ ఆపత్తిం, అవత్వావ పునప్పునం;
వీమంసిత్వాథ విఞ్ఞూహి, సంసన్దిత్వా చ తం వదే.

కప్పియేపి చ వత్థుస్మిం, చిత్తస్స లహువత్తినో;
వసేన సామఞ్ఞగుణా, చవన్తీధ పుథుజ్జనా.

తస్మా పరపరిక్ఖారం, ఆసీవిసమివోరగం;
అగ్గిం వియ చ సమ్పస్సం, నామసేయ్య విచక్ఖణోతి.

పారాజికకణ్డ-అట్ఠకథాయ

పఠమో భాగో నిట్ఠితో.

నమో తస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స

వినయపిటకే

పారాజికకణ్డ-అట్ఠకథా (దుతియో భాగో)

౩. తతియపారాజికం

తతియం తీహి సుద్ధేన, యం బుద్ధేన విభావితం;
పారాజికం తస్స దాని, పత్తో సంవణ్ణనాక్కమో.

యస్మా తస్మా సువిఞ్ఞేయ్యం, యం పుబ్బే చ పకాసితం;
తం వజ్జయిత్వా అస్సాపి, హోతి సంవణ్ణనా అయం.

పఠమపఞ్ఞత్తినిదానవణ్ణనా

౧౬౨. తేన సమయేన బుద్ధో భగవా వేసాలియం విహరతి మహావనే కూటాగారసాలాయన్తి ఏత్థ **వేసాలియన్తి** ఏవంనామకే ఇత్థిలిఙ్గవసేన పవత్తవోహారే నగరే. తఞ్హి నగరం తిక్ఖత్తుం పాకారపరిక్ఖేపవడ్ఢనేన విసాలీభూతత్తా ‘‘వేసాలీ’’తి వుచ్చతి. ఇదమ్పి చ నగరం సబ్బఞ్ఞుతప్పత్తేయేవ సమ్మాసమ్బుద్ధే సబ్బాకారేన వేపుల్లం పత్తన్తి వేదితబ్బం. ఏవం గోచరగామం దస్సేత్వా నివాసట్ఠాన మాహ – ‘‘**మహావనే కూటాగారసాలాయ**’’న్తి. తత్థ **మహావనం** నామ సయంజాతం అరోపిమం సపరిచ్ఛేదం మహన్తం వనం. కపిలవత్థుసామన్తా పన మహావనం హిమవన్తేన సహ ఏకాబద్ధం అపరిచ్ఛేదం హుత్వా మహాసముద్దం ఆహచ్చ ఠితం. ఇదం తాదిసం న హోతి, సపరిచ్ఛేదం మహన్తం వనన్తి మహావనం. **కూటాగారసాలా** పన మహావనం నిస్సాయ కతే ఆరామే కూటాగారం అన్తో కత్వా హంసవట్టకచ్ఛదనేన కతా సబ్బాకారసమ్పన్నా బుద్ధస్స భగవతో గన్ధకుటి వేదితబ్బా.

అనేకపరియాయేన అసుభకథం కథేతీతి అనేకేహి కారణేహి అసుభాకారసన్దస్సనప్పవత్తం కాయవిచ్ఛన్దనియకథం కథేతి. సేయ్యథిదం – ‘‘అత్థి ఇమస్మిం కాయే కేసా లోమా…పే॰ … ముత్త’’న్తి. కిం వుత్తం హోతి? భిక్ఖవే, ఇమస్మిం బ్యామమత్తే కళేవరే సబ్బాకారేనపి విచినన్తో న కోచి కిఞ్చి ముత్తం వా మణిం వా వేళురియం వా అగరుం వా చన్దనం వా కుఙ్కుమం వా కప్పూరం వా వాసచుణ్ణాదీని వా అణుమత్తమ్పి సుచిభావం పస్సతి. అథ ఖో పరమదుగ్గన్ధం జేగుచ్ఛం అస్సిరీకదస్సనం కేసలోమాదినానప్పకారం అసుచింయేవ పస్సతి. తస్మా న ఏత్థ ఛన్దో వా రాగో వా కరణీయో. యేపి హి ఉత్తమఙ్గే సిరస్మిం జాతా కేసా నామ, తేపి అసుభా చేవ అసుచినో చ పటిక్కూలా చ. సో చ నేసం అసుభాసుచిపటిక్కూలభావో వణ్ణతోపి సణ్ఠానతోపి గన్ధతోపి ఆసయతోపి ఓకాసతోపీతి పఞ్చహి కారణేహి వేదితబ్బో. ఏవం లోమాదీనన్తి. అయమేత్థ సఙ్ఖేపో, విత్థారో పన **విసుద్ధిమగ్గే** (విసుద్ధి॰ ౧.౧౮౨) వుత్తనయేన వేదితబ్బో. ఇతి భగవా ఏకమేకస్మిం కోట్ఠాసే పఞ్చపఞ్చప్పభేదేన అనేకపరియాయేన అసుభకథం కథేతి.

అసుభాయ వణ్ణం భాసతీతి ఉద్ధుమాతకాదివసేన అసుభమాతికం నిక్ఖిపిత్వా పదభాజనీయేన తం విభజన్తో వణ్ణేన్తో సంవణ్ణేన్తో అసుభాయ వణ్ణం భాసతి. **అసుభభావనాయ వణ్ణం భాసతీ**తి యా అయం కేసాదీసు వా ఉద్ధుమాతకాదీసు వా అజ్ఝత్తబహిద్ధావత్థూసు అసుభాకారం గహేత్వా పవత్తస్స చిత్తస్స భావనా వడ్ఢనా ఫాతికమ్మం, తస్సా అసుభభావనాయ ఆనిసంసం దస్సేన్తో వణ్ణం భాసతి, గుణం పరికిత్తేతి. సేయ్యథిదం – ‘‘అసుభభావనాభియుత్తో, భిక్ఖవే , భిక్ఖు కేసాదీసు వా వత్థూసు ఉద్ధుమాతకాదీసు వా పఞ్చఙ్గవిప్పహీనం పఞ్చఙ్గసమన్నాగతం తివిధకల్యాణం దసలక్ఖణసమ్పన్నం పఠమం ఝానం పటిలభతి. సో తం పఠమజ్ఝానసఙ్ఖాతం చిత్తమఞ్జూసం నిస్సాయ విపస్సనం వడ్ఢేత్వా ఉత్తమత్థం అరహత్తం పాపుణాతీ’’తి.

తత్రిమాని పఠమస్స ఝానస్స దస లక్ఖణాని – పారిపన్థికతో చిత్తవిసుద్ధి, మజ్ఝిమస్స సమాధినిమిత్తస్స పటిపత్తి, తత్థ చిత్తపక్ఖన్దనం, విసుద్ధస్స చిత్తస్స అజ్ఝుపేక్ఖనం, సమథప్పటిపన్నస్స అజ్ఝుపేక్ఖనం, ఏకత్తుపట్ఠానస్స అజ్ఝుపేక్ఖనం, తత్థ జాతానం ధమ్మానం అనతివత్తనట్ఠేన సమ్పహంసనా, ఇన్ద్రియానం ఏకరసట్ఠేన తదుపగవీరియవాహనట్ఠేన ఆసేవనట్ఠేన సమ్పహంసనాతి.

తత్రాయం పాళి – "పఠమస్స ఝానస్స కో ఆది, కిం మజ్ఝే, కిం పరియోసానం? పఠమస్స ఝానస్స పటిపదావిసుద్ధి ఆది, ఉపేక్ఖానుబ్రూహనా మజ్ఝే, సమ్పహంసనా పరియోసానం. పఠమస్స ఝానస్స పటిపదావిసుద్ధి ఆది, ఆదిస్స కతి లక్ఖణాని? ఆదిస్స తీణి లక్ఖణాని – యో తస్స పరిపన్థో తతో చిత్తం విసుజ్ఝతి, విసుద్ధత్తా చిత్తం మజ్ఝిమం సమథనిమిత్తం పటిపజ్జతి, పటిపన్నత్తా తత్థ చిత్తం పక్ఖన్దతి. యఞ్చ పరిపన్థతో చిత్తం విసుజ్ఝతి, యఞ్చ విసుద్ధత్తా చిత్తం మజ్ఝిమం సమథనిమిత్తం పటిపజ్జతి, యఞ్చ పటిపన్నత్తా తత్థ చిత్తం పక్ఖన్దతి. పఠమస్స ఝానస్స పటిపదావిసుద్ధి ఆది, ఆదిస్స ఇమాని తీణి లక్ఖణాని. తేన వుచ్చతి – 'పఠమం ఝానం ఆదికల్యాణఞ్చేవ హోతి తిలక్ఖణసమ్పన్నఞ్చ'.

"పఠమస్స ఝానస్స ఉపేక్ఖానుబ్రూహనా మజ్ఝే, మజ్ఝస్స కతి లక్ఖణాని? మజ్ఝస్స తీణి లక్ఖణాని – విసుద్ధం చిత్తం అజ్ఝుపేక్ఖతి, సమథప్పటిపన్నం అజ్ఝుపేక్ఖతి, ఏకత్తుపట్ఠానం అజ్ఝుపేక్ఖతి. యఞ్చ విసుద్ధం చిత్తం అజ్ఝుపేక్ఖతి, యఞ్చ సమథప్పటిపన్నం అజ్ఝుపేక్ఖతి , యఞ్చ ఏకత్తుపట్ఠానం అజ్ఝుపేక్ఖతి. పఠమస్స ఝానస్స ఉపేక్ఖానుబ్రూహనా మజ్ఝే, మజ్ఝస్స ఇమాని తీణి లక్ఖణాని. తేన వుచ్చతి – 'పఠమం ఝానం మజ్ఝేకల్యాణఞ్చేవ హోతి తిలక్ఖణసమ్పన్నఞ్చ'.

"పఠమస్స ఝానస్స సమ్పహంసనా పరియోసానం, పరియోసానస్స కతి లక్ఖణాని? పరియోసానస్స చత్తారి లక్ఖణాని – తత్థ జాతానం ధమ్మానం అనతివత్తనట్ఠేన సమ్పహంసనా, ఇన్ద్రియానం ఏకరసట్ఠేన సమ్పహంసనా, తదుపగవీరియవాహనట్ఠేన సమ్పహంసనా, ఆసేవనట్ఠేన సమ్పహంసనా. పఠమస్స ఝానస్స సమ్పహంసనా పరియోసానం, పరియోసానస్స ఇమాని చత్తారి లక్ఖణాని . తేన వుచ్చతి – 'పఠమం ఝానం పరియోసానకల్యాణఞ్చేవ హోతి చతులక్ఖణసమ్పన్నఞ్చ. "ఏవం తివిధత్తగతం చిత్తం తివిధకల్యాణకం దసలక్ఖణసమ్పన్నం వితక్కసమ్పన్నఞ్చేవ హోతి విచారసమ్పన్నఞ్చ పీతిసమ్పన్నఞ్చ సుఖసమ్పన్నఞ్చ చిత్తస్స అధిట్ఠానసమ్పన్నఞ్చ సద్ధాసమ్పన్నఞ్చ వీరియసమ్పన్నఞ్చ సతిసమ్పన్నఞ్చ సమాధిసమ్పన్నఞ్చ పఞ్ఞాసమ్పన్నఞ్చా"తి (పటి॰ రో॰ ౧.౧౫౮).

ఆదిస్స ఆదిస్స అసుభసమాపత్తియా వణ్ణం భాసతీతి "ఏవమ్పి ఇత్థమ్పీ"తి పునప్పునం వవత్థానం కత్వా ఆదిసన్తో అసుభసమాపత్తియా వణ్ణం భాసతి, ఆనిసంసం కథేతి, గుణం పరికిత్తేతి. సేయ్యథిదం – "అసుభసఞ్ఞాపరిచితేన, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో చేతసా బహులం విహరతో మేథునధమ్మసమాపత్తియా చిత్తం పటిలీయతి పటికుటతి పటివట్టతి, న సమ్పసారీయతి, ఉపేక్ఖా వా పాటికుల్యతా వా సణ్ఠాతి. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, కుక్కుటపత్తం వా న్హారుదద్దులం వా అగ్గిమ్హి పక్ఖిత్తం పటిలీయతి పటికుటతి పటివట్టతి, న సమ్పసారీయతి; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, అసుభసఞ్ఞాపరిచితేన భిక్ఖునో చేతసా బహులం విహరతో మేథునధమ్మసమాపత్తియా చిత్తం పటిలీయతి పటికుటతి పటివట్టతి, న సమ్పసారీయతీ"తి (అ॰ ని॰ ౭.౪౯).

ఇచ్ఛామహం, భిక్ఖవే, అద్ధమాసం పటిసల్లీయితున్తి అహం భిక్ఖవే ఏకం అద్ధమాసం పటిసల్లీయితుం నిలీయితుం ఏకోవ హుత్వా విహరితుం ఇచ్ఛామీతి అత్థో. **నమ్హి కేనచి ఉపసఙ్కమితబ్బో అఞ్ఞత్ర ఏకేన పిణ్డపాతనీహారకేనాతి** యో అత్తనా పయుత్తవాచం అకత్వా మమత్థాయ సద్ధేసు కులేసు పటియత్తం పిణ్డపాతం నీహరిత్వా మయ్హం ఉపనామేతి, తం పిణ్డపాతనీహారకం ఏకం భిక్ఖుం ఠపేత్వా నమ్హి అఞ్ఞేన కేనచి భిక్ఖునా వా గహట్ఠేన వా ఉపసఙ్కమితబ్బోతి.

కస్మా పన ఏవమాహాతి? అతీతే కిర పఞ్చసతా మిగలుద్దకా మహతీహి దణ్డవాగురాహి అరఞ్ఞం పరిక్ఖిపిత్వా హట్ఠతుట్ఠా ఏకతోయేవ యావజీవం మిగపక్ఖిఘాతకమ్మేన జీవికం కప్పేత్వా నిరయే ఉపపన్నా; తే తత్థ పచ్చిత్వా పుబ్బే

కతేన కేనచిదేవ కుసలకమ్మేన మనుస్సేసు ఉపపన్నా కల్యాణూపనిస్సయవసేన సబ్బేపి భగవతో సన్తికే పబ్బజ్జఞ్చ ఉపసమ్పదఞ్చ లభింసు; తేసం తతో మూలాకుసలకమ్మతో అవిపక్కవిపాకా అపరాపరచేతనా తస్మిం అద్ధమాసబ్భన్తరే అత్తూపక్కమేన చ పరూపక్కమేన చ జీవితుపచ్ఛేదాయ ఓకాసమకాసి, తం భగవా అద్దస. కమ్మవిపాకో నామ న సక్కా కేనచి పటిబాహితుం. తేసు చ భిక్ఖూసు పుథుజ్జనాపి అత్థి సోతాపన్నసకదాగామీఅనాగామీఖీణాసవాపి. తత్థ ఖీణాసవా అప్పటిసన్ధికా, ఇతరే అరియసావకా నియతగతికా సుగతిపరాయణా, పుథుజ్జనానం పన గతి అనియతా. అథ భగవా చిన్తేసి – "ఇమే అత్తభావే ఛన్దరాగేన మరణభయభీతా న సక్ఖిస్సన్తి గతిం విసోధేతుం, హన్ద నేసం ఛన్దరాగప్పహానాయ అసుభకథం కథేమి. తం సుత్వా అత్తభావే విగతచ్ఛన్దరాగతాయ గతివిసోధనం కత్వా సగ్గే పటిసన్ధిం గణ్హిస్సన్తి. ఏవం నేసం మమ సన్తికే పబ్బజ్జా సాత్థికా భవిస్సతీ"తి.

తతో తేసం అనుగ్గహాయ అసుభకథం కథేసి కమ్మట్ఠానసీసేన, నో మరణవణ్ణసంవణ్ణనాధిప్పాయేన. కథేత్వా చ పనస్స ఏతదహోసి – "సచే మం ఇమం అద్ధమాసం భిక్ఖూ పస్సిస్సన్తి, 'అజ్జ ఏకో భిక్ఖు మతో, అజ్జ ద్వే...పే.... అజ్జ దసా'తి ఆగన్త్వా ఆగన్త్వా ఆరోచేస్సన్తి. అయఞ్చ కమ్మవిపాకో న సక్కా మయా వా అఞ్ఞేన వా పటిబాహితుం. స్వాహం తం సుత్వాపి కిం కరిస్సామి? కిం మే అనత్థకేన అనయబ్యసనేన సుతేన? హన్దాహం భిక్ఖూనం అదస్సనం ఉపగచ్ఛామీ"తి. తస్మా ఏవమాహ – "ఇచ్ఛామహం, భిక్ఖవే, అద్ధమాసం పతిసల్లీయితుం; నమ్హి కేనచి ఉపసఙ్కమితబ్బో అఞ్ఞత్ర ఏకేన పిణ్డపాతనీహారకేనా"తి.

అపరే పనాహు – "పరూపవాదవివజ్జనత్థం ఏవం వత్వా పటిసల్లీనో"తి. పరే కిర భగవన్తం ఉపవదిస్సన్తి – "అయం 'సబ్బఞ్ఞూ, అహం సద్ధమ్మవరచక్కవత్తీ'తి పటిజానమానో అత్తనోపి సావకే అఞ్ఞమఞ్ఞం ఘాతేన్తే నివారేతుం న సక్కోతి. కిమఞ్ఞం సక్ఖిస్సతీ"తి? తత్థ పణ్డితా వక్ఖన్తి – "భగవా పటిసల్లానమనుయుత్తో నయిమం పవత్తిం జానాతి, కోచిస్స ఆరోచయితాపి నత్థి, సచే జానేయ్య అద్ధా నివారేయ్యా"తి. ఇదం పన ఇచ్ఛామత్తం, పఠమమేవేత్థ కారణం. **నాస్సుధాతి** ఏత్థ "**అస్సుధా**"తి పదపూరణమత్తే అవధారణత్థే వా నిపాతో; నేవ కోచి భగవన్తం ఉపసఙ్కమతీతి అత్థో.

అనేకేహి వణ్ణసణ్ఠానాదీహి కారణేహి వోకారో అస్సాతి **అనేకాకారవోకారో;** అనేకాకారవోకిణ్ణో అనేకకారణసమ్మిస్సోతి వుత్తం హోతి. కో సో? అసుభభావనానుయోగో, తం **అనేకాకారవోకారం అసుభభావనానుయోగం అనుయుత్తా విహరన్తీతి** యుత్తప్పయుత్తా విహరన్తి. **అట్టీయన్తీతి** సకేన కాయేన అట్టా దుక్ఖితా హోన్తి . **హరాయన్తీతి** లజ్జన్తి. **జిగుచ్ఛన్తీతి** సఞ్జాతజిగుచ్ఛా హోన్తి. **దహరోతి** తరుణో. **యువాతి** యోబ్బనేన సమన్నాగతో. **మణ్డనకజాతికోతి** మణ్డనకపకతికో. **సీసంన్హాతోతి** సీసేన సద్ధిం న్హాతో. **దహరో యువాతి** చేత్థ దహరవచనేన పఠమయోబ్బనభావం దస్సేతి. పఠమయోబ్బనే హి సత్తా విసేసేన మణ్డనకజాతికా హోన్తి. సీసంన్హాతోతి ఇమినా మణ్డనానుయోగకాలం. యువాపి హి కిఞ్చి కమ్మం కత్వా సంకిలిట్ఠసరీరో న మణ్డనానుయుత్తో హోతి; సీసంన్హాతో పన నో మణ్డనమేవానుయుఞ్జతి. అహికుణపాదీని దట్ఠుమ్పి న ఇచ్ఛతి. సో తస్మిం ఖణే అహికుణపేన వా కుక్కురకుణపేన వా మనుస్సకుణపేన వా కణ్ఠే ఆసత్తేన కేనచిదేవ పచ్చత్థికేన ఆనేత్వా కణ్ఠే బద్ధేన పటిముక్కేన యథా అట్టీయేయ్య హరాయేయ్య జిగుచ్ఛేయ్య; ఏవమేవ తే భిక్ఖూ సకేన కాయేన అట్టీయన్తా హరాయన్తా జిగుచ్ఛన్తా సో వియ పురిసో తం కుణపం విగతచ్ఛన్దరాగతాయ అత్తనో కాయం పరిచ్చజితుకామా హుత్వా సత్థం ఆదాయ అత్తనాపి అత్తానం జీవితా వోరోపేన్తి. "త్వం మం జీవితా వోరోపేహి; అహం త"న్తి ఏవం అఞ్ఞమఞ్ఞమ్పి జీవితా వోరోపేన్తి.

మిగలణ్డికమ్పి సమణకుత్తకన్తి మిగలణ్డికోతి తస్స నామం; **సమణకుత్తకోతి** సమణవేసధారకో. సో కిర సిఖామత్తం ఠపేత్వా సీసం ముణ్డేత్వా ఏకం కాసావం నివాసేత్వా ఏకం అంసే కత్వా విహారంయేవ ఉపనిస్సాయ విఘాసాదభావేన జీవతి. తమ్పి మిగలణ్డికం సమణకుత్తకం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవం వదన్తి. **సాధూతి** ఆయాచనత్థే నిపాతో. **నోతి** ఉపయోగబహువచనం, సాధు ఆవుసో అమ్హే జీవితా వోరోపేహీతి వుత్తం హోతి. ఏత్థ చ అరియా నేవ పాణాతిపాతం కరింసు న సమాదపేసుం, న సమనుఞ్ఞా అహేసుం. పుథుజ్జనా పన సబ్బమకంసు. **లోహితకన్తి** లోహితమక్ఖితం. **యేన వగ్గుముదానదీతి** వగ్గుమతా లోకస్స పుఞ్ఞసమ్మతా నదీ. సోపి కిర "తం పాపం తత్థ పవాహేస్సామీ"తి సఞ్ఞాయ గతో, నదియా ఆనుభావేన అప్పమత్తకమ్పి పాపం పహీనం నామ నత్థి.

౧౬౩. **అహుదేవ కుక్కుచ్చన్తి** తేసు కిర భిక్ఖూసు కేనచిపి కాయవికారో వా వచీవికారో వా న కతో, సబ్బే సతా సమ్పజానా దక్ఖిణేన పస్సేన నిపజ్జింసు. తం అనుస్సరతో తస్స కుక్కుచ్చం అహోసియేవ. **అహు విప్పటిసారోతి** తస్సేవ కుక్కుచ్చస్స సభావనియమనత్థమేతం వుత్తం . విప్పటిసారకుక్కుచ్చం అహోసి, న వినయకుక్కుచ్చన్తి. **అలాభా వత మేతిఆది** కుక్కుచ్చస్స పవత్తిఆకారదస్సనత్థం వుత్తం. తత్థ **అలాభా వత మేతి** ఆయతిం దాని మమ హితసుఖలాభా నామ నత్థీతి అనుత్థునాతి. **''న వత మే లాభా''**తిఇమినా పన తమేవత్థం దళ్హం కరోతి. అయఞ్హేత్థ అధిప్పాయో – సచేపి కోచి "లాభా తే"తి వదేయ్య, తం మిచ్ఛా, న వత మే లాభాతి. **దుల్లద్ధం వత మేతి** కుసలానుభావేన లద్ధమ్పి ఇదం మనుస్సత్తం దుల్లద్ధం వత మే. **న వత మే సులద్ధన్తి**ఇమినా పన తమేవత్థం దళ్హం కరోతి. అయఞ్హేత్థ అధిప్పాయో – సచేపి కోచి "సులద్ధం తే"తి వదేయ్య, తం మిచ్ఛా; న వత మే సులద్ధన్తి. **అపుఞ్ఞం పసుతన్తి** అపుఞ్ఞం ఉపచితం జనితం వా. కస్మాతి చే? **యోహం భిక్ఖూ...పే.... వోరోపేసిన్తి** . తస్సత్థో – యో అహం సీలవన్తే తాయ ఏవ సీలవన్తతాయ కల్యాణధమ్మే ఉత్తమధమ్మే సేట్ఠధమ్మే భిక్ఖూ జీవితా వోరోపేసిన్తి.

అఞ్ఞతరా మారకాయికాతి నామవసేన అపాకటా ఏకా భుమ్మదేవతా మిచ్ఛాదిట్ఠికా మారపక్ఖికా మారస్సానువత్తికా "ఏవమయం మారధేయ్యం మారవిసయం నాతిక్కమిస్సతీ"తి చిన్తేత్వా సబ్బాభరణవిభూసితా హుత్వా అత్తనో ఆనుభావం దస్సయమానా అభిజ్జమానే ఉదకే పథవీతలే చఙ్కమమానా వియ ఆగన్త్వా మిగలణ్డికం సమణకుత్తకం ఏతదవోచ. **సాధు సాధూతి** సమ్పహంసనత్థే నిపాతో; తస్మా ఏవ ద్వివచనం కతం. **అతిణ్ణే తారేసీతి** సంసారతో అతిణ్ణే ఇమినా జీవితావోరోపనేన తారేసి పరిమోచేసీతి. అయం కిర ఏతిస్సా దేవతాయ బాలాయ దుమ్మేధాయ లద్ధి "యే న మతా, తే సంసారతో న ముత్తా. యే మతా, తే ముత్తా"తి. తస్మా సంసారమోచకమిలక్ఖా వియ ఏవంలద్ధికా హుత్వా తమ్పి తత్థ నియోజేన్తీ ఏవమాహ. అథ ఖో మిగలణ్డికో సమణకుత్తకో తావ భుసం ఉప్పన్నవిప్పటిసారోపి తం దేవతాయ ఆనుభావం దిస్వా "అయం దేవతా ఏవమాహ – అద్ధా ఇమినా అత్థేన ఏవమేవ భవితబ్బ"న్తి నిట్ఠం గన్త్వా **''లాభా కిర మే''**తిఆదీని పరికిత్తయన్తో. **విహారేన విహారం పరివేణేన పరివేణం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవం వదేతీతి** తం తం విహారఞ్చ పరివేణఞ్చ ఉపసఙ్కమిత్వా ద్వారం వివరిత్వా అన్తో పవిసిత్వా భిక్ఖూ ఏవం వదతి – "కో అతిణ్ణో, కం తారేమీ"తి?

హోతియేవ భయన్తి మరణం పటిచ్చ చిత్తుత్రాసో హోతి. **హోతి ఛమ్భితత్తన్తి** హదయమంసం ఆదిం కత్వా తస్మా సరీరచలనం హోతి; అతిభయేన థద్ధసరీరత్తన్తిపి ఏకే, ఛమ్భితత్తఞ్హి ఛమ్భితత్తన్తి వుచ్చతి. **లోమహంసోతి** ఉద్ధంఠితలోమతా, ఖీణాసవా పన సత్తసుఞ్ఞతాయ సుదిట్ఠత్తా మరణకసత్తమేవ న పస్సన్తి, తస్మా తేసం సబ్బమ్పేతం నాహోసీతి వేదితబ్బం.

ఏకమ్పి భిక్ఖుం ద్వేపి...పే.... సట్ఠిమ్పి భిక్ఖూ ఏకాహేన జీవితా వోరోపేసీతి ఏవం గణనవసేన సబ్బానిపి తాని పఞ్చ భిక్ఖుసతాని జీవితా వోరోపేసి.

౧౬౪. **పటిసల్లానా వుట్ఠితోతి** తేసం పఞ్చన్నం భిక్ఖుసతానం జీవితక్ఖయపత్తభావం ఞత్వా తతో ఏకీభావతో వుట్ఠితో జానన్తోపి అజానన్తో వియ కథాసముట్ఠాపనత్థం ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఆమన్తేసి. **కిం ను ఖో ఆనన్ద తనుభూతో వియ భిక్ఖుసఙ్ఘోతి** ఆనన్ద ఇతో పుబ్బే బహూ భిక్ఖూ ఏకతో ఉపట్ఠానం ఆగచ్ఛన్తి, ఉద్దేసం పరిపుచ్ఛం గణ్హన్తి సజ్ఝాయన్తి, ఏకపజ్జోతో వియ ఆరామో దిస్సతి, ఇదాని పన అద్ధమాసమత్తస్స అచ్చయేన తనుభూతో వియ తనుకో మన్దో అప్పకో విరళవిరళో వియ జాతో భిక్ఖుసఙ్ఘో. కిన్ను ఖో కారణం, కిం దిసాసు పక్కన్తా భిక్ఖూతి?

అథాయస్మా ఆనన్దో కమ్మవిపాకేన తేసం జీవితక్ఖయప్పత్తిం అసల్లక్ఖేన్తో అసుభకమ్మట్ఠానానుయోగపచ్చయా పన సల్లక్ఖేన్తో ''**తథా హి పన భన్తే భగవా**''తిఆదిం వత్వా భిక్ఖూనం అరహత్తప్పత్తియా అఞ్ఞం కమ్మట్ఠానం యాచన్తో ''**సాధు భన్తే భగవా**''తిఆదిమాహ. తస్సత్థో – సాధు భన్తే భగవా అఞ్ఞం కారణం ఆచిక్ఖతు, యేన భిక్ఖుసఙ్ఘో అరహత్తే పతిట్ఠహేయ్య; మహాసముద్దం ఓరోహణతిత్థాని వియ హి అఞ్ఞానిపి దసానుస్సతిదసకసిణచతుధాతువవత్థానబ్రహ్మవిహారానాపానసతిప్పభేదాని బహూని నిబ్బానోరోహణకమ్మట్ఠానాని సన్తి. తేసు భగవా భిక్ఖూ సమస్సాసేత్వా అఞ్ఞతరం కమ్మట్ఠానం ఆచిక్ఖతూతి అధిప్పాయో.

అథ భగవా తథా కాతుకామో థేరం ఉయ్యోజేన్తో ''**తేనహానన్దా**''తిఆదిమాహ. తత్థ **వేసాలిం ఉపనిస్సాయాతి** వేసాలిం ఉపనిస్సాయ సమన్తా గావుతేపి అద్ధయోజనేపి యావతికా భిక్ఖూ విహరన్తి , తే సబ్బే సన్నిపాతేహీతి అత్థో. **తే సబ్బే ఉపట్ఠానసాలాయం సన్నిపాతేత్వాతి** అత్తనా గన్తుం యుత్తట్ఠానం సయం గన్త్వా అఞ్ఞత్థ దహరభిక్ఖూ పహిణిత్వా ముహుత్తేనేవ అనవసేసే భిక్ఖూ ఉపట్ఠానసాలాయం సమూహం కత్వా. **యస్స దాని భన్తే భగవా కాలం మఞ్ఞతీతి** ఏత్థ అయమధిప్పాయో – భగవా భిక్ఖుసఙ్ఘో సన్నిపతితో ఏస కాలో భిక్ఖూనం ధమ్మకథం కాతుం, అనుసాసనిం దాతుం, ఇదాని యస్స తుమ్హే కాలం జానాథ, తం కత్తబ్బన్తి.

ఆనాపానస్సతిసమాధికథా

౧౬౫. అథ ఖో భగవా...పే.... భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – **అయమ్పి ఖో భిక్ఖవేతి** ఆమన్తేత్వా చ పన భిక్ఖూనం అరహత్తప్పత్తియా పుబ్బే ఆచిక్ఖితఅసుభకమ్మట్ఠానతో అఞ్ఞం పరియాయం ఆచిక్ఖన్తో ''**ఆనాపానస్సతిసమాధీ**''తి ఆహ.

ఇదాని యస్మా భగవతా భిక్ఖూనం సన్తపణీతకమ్మట్ఠానదస్సనత్థమేవ అయం పాళి వుత్తా, తస్మా అపరిహాపేత్వా అత్థయోజనాక్కమం ఏత్థ వణ్ణనం కరిస్సామి. తత్ర ''**అయమ్పి ఖో భిక్ఖవే**''తి ఇమస్స తావ పదస్స అయం యోజనా – భిక్ఖవే న కేవలం అసుభభావనాయేవ కిలేసప్పహానాయ సంవత్తతి, అపిచ అయమ్పి ఖో ఆనాపానస్సతిసమాధి...పే.... వూపసమేతీతి.

అయం పనేత్థ అత్థవణ్ణనా – **ఆనాపానస్సతీతి** అస్సాసపస్సాసపరిగ్గాహికా సతి. వుత్తఞ్హేతం **పటిసమ్భిదాయం** –

‘‘**ఆనన్తి** అస్సాసో, నో పస్సాసో. **అపానన్తి** పస్సాసో, నో అస్సాసో. అస్సాసవసేన ఉపట్ఠానం **సతి,** పస్సాసవసేన ఉపట్ఠానం **సతి**. యో అస్ససతి తస్సుపట్ఠాతి, యో పస్ససతి తస్సుపట్ఠాతీ’’తి (పటి॰ మ॰ ౧.౧౬౦).

సమాధీతి తాయ ఆనాపానపరిగ్గాహికాయ సతియా సద్ధిం ఉప్పన్నా చిత్తేకగ్గతా; సమాధిసీసేన చాయం దేసనా, న సతిసీసేన. తస్మా ఆనాపానస్సతియా యుత్తో సమాధి ఆనాపానస్సతిసమాధి, ఆనాపానస్సతియం వా సమాధి ఆనాపానస్సతిసమాధీతి ఏవమేత్థ అత్థో వేదితబ్బో. **భావితోతి** ఉప్పాదితో వడ్ఢితో చ. **బహులీకతోతి** పునప్పునం కతో. **సన్తో చేవ పణీతో చాతి** సన్తో చేవ పణీతో చేవ, ఉభయత్థ ఏవసద్దేన నియమో వేదితబ్బో. కిం వుత్తం హోతి? అయఞ్హి యథా అసుభకమ్మట్ఠానం కేవలం పటివేధవసేన సన్తఞ్చ పణీతఞ్చ ఓళారికారమ్మణత్తా పన పటికూలారమ్మణత్తా చ ఆరమ్మణవసేన నేవ సన్తం న పణీతం, న ఏవం కేనచి పరియాయేన అసన్తో వా అప్పణీతో వా, అపిచ ఖో ఆరమ్మణసన్తతాయపి సన్తో వూపసన్తో నిబ్బుతో పటివేధసఙ్ఖాతఅఙ్గసన్తతాయపి ఆరమ్మణప్పణీతతాయపి పణీతో అతిత్తికరో అఙ్గప్పణీతతాయపీతి. తేన వుత్తం – ‘‘సన్తో చేవ పణీతో చా’’తి.

అసేచనకో చ సుఖో చ విహారోతి ఏత్థ పన నాస్స సేచనన్తి అసేచనకో అనాసిత్తకో అబ్బోకిణ్ణో పాటేక్కో ఆవేణికో, నత్థేత్థ పరికమ్మేన వా ఉపచారేన వా సన్తతా ఆదిమనసికారతో పభుతి అత్తనో సభావేనేవ సన్తో చ పణీతో చాతి అత్థో. కేచి పన **అసేచనకోతి** అనాసిత్తకో ఓజవన్తో సభావేనేవ మధురోతి వదన్తి. ఏవమయం అసేచనకో చ అప్పితప్పితక్ఖణే కాయికచేతసికసుఖప్పటిలాభాయ సంవత్తనతో సుఖో చ విహారోతి వేదితబ్బో.

ఉప్పన్నుప్పన్నేతి అవిక్ఖమ్భితే అవిక్ఖమ్భితే. **పాపకేతి** లామకే. **అకుసలే ధమ్మేతి** అకోసల్లసమ్భూతే ధమ్మే. **ఠానసో అన్తరధాపేతీతి** ఖణేనేవ అన్తరధాపేతి విక్ఖమ్భేతి. **వూపసమేతీతి** సుట్ఠు ఉపసమేతి, నిబ్బేధభాగియత్తా వా అనుపుబ్బేన అరియమగ్గవుడ్ఢిప్పత్తో సముచ్ఛిన్దతి పటిప్పస్సమ్భేతీతిపి అత్థో.

సేయ్యథాపీతి ఓపమ్మనిదస్సనమేతం. **గిమ్హానం పచ్ఛిమే మాసేతి** ఆసాళ్హమాసే. **ఊహతం రజోజల్లన్తి** అట్ఠమాసే వాతాతపసుక్ఖాయ గోమహింసాదిపాదప్పహారసమ్భిన్నాయ పథవియా ఉద్ధం హతం ఊహతం ఆకాసే సముట్ఠితం రజఞ్చ రేణుఞ్చ. **మహా అకాలమేఘోతి** సబ్బం నభం అజ్ఝోత్థరిత్వా ఉట్ఠితో ఆసాళ్హజుణ్హపక్ఖే సకలం అద్ధమాసం వస్సనకమేఘో. సో హి అసమ్పత్తే వస్సకాలే ఉప్పన్నత్తా అకాలమేఘోతి ఇధాధిప్పేతో. **ఠానసో అన్తరధాపేతి వూపసమేతీతి** ఖణేనేవ అదస్సనం నేతి, పథవియం సన్నిసీదాపేతి. **ఏవమేవ ఖోతి** ఓపమ్మసమ్పటిపాదనమేతం. తతో పరం వుత్తనయమేవ.

ఇదాని **కథం భావితో చ భిక్ఖవే ఆనాపానస్సతిసమాధీతి** ఏత్థ **కథన్తి** ఆనాపానస్సతిసమాధిభావనం నానప్పకారతో విత్థారేతుకమ్యతాపుచ్ఛా. **భావితో చ భిక్ఖవే ఆనాపానస్సతిసమాధీతి** నానప్పకారతో విత్థారేతుకమ్యతాయ పుట్ఠధమ్మనిదస్సనం . ఏస నయో దుతియపదేపి. అయం పనేత్థ సఙ్ఖేపత్థో – భిక్ఖవే కేనపకారేన కేనాకారేన కేన విధినా భావితో ఆనాపానస్సతిసమాధి కేనపకారేన బహులీకతో సన్తో చేవ...పే॰... వూపసమేతీతి.

ఇదాని తమత్థం విత్థారేన్తో ‘‘**ఇధ భిక్ఖవే**’’తిఆదిమాహ. తత్థ **ఇధ భిక్ఖవే భిక్ఖూతి** భిక్ఖవే ఇమస్మిం సాసనే భిక్ఖు. అయఞ్హేత్థ ఇధసద్దో సబ్బప్పకారఆనాపానస్సతిసమాధినిబ్బత్తకస్స పుగ్గలస్స సన్నిస్సయభూతసాసనపరిదీపనో అఞ్ఞసాసనస్స

తథాభావపటిసేధనో చ. వుత్తఞ్హేతం – “ఇధేవ, భిక్ఖవే, సమణో...పే.... సుఞ్ఞా పరప్పవాదా సమణేభి అఞ్ఞేహీ”తి (మ. ని. ౧.౧౩౯). తేన వుత్తం – “ఇమస్మిం సాసనే భిక్ఖూ”తి.

అరఞ్ఞగతో వా...పే.... సుఞ్ఞాగారగతో వాతి ఇదమస్స ఆనాపానస్సతిసమాధిభావనానురూపసేనాసనపరిగ్గహపరిదీపనం. ఇమస్స హి భిక్ఖునో దీఘరత్తం రూపాదీసు ఆరమ్మణేసు అనువిసటం చిత్తం ఆనాపానస్సతిసమాధిఆరమ్మణం అభిరుహితుం న ఇచ్ఛతి. కూటగోణయుత్తరథో వియ ఉప్పథమేవ ధావతి. తస్మా సేయ్యథాపి నామ గోపో కూటధేనుయా సబ్బం ఖీరం పివిత్వా వడ్ఢితం కూటవచ్ఛం దమేతుకామో ధేనుతో అపనేత్వా ఏకమన్తే మహన్తం థమ్భం నిఖణిత్వా తత్థ యోత్తేన బన్ధేయ్య. అథస్స సో వచ్ఛో ఇతో చితో చ విప్ఫన్దిత్వా పలాయితుం అసక్కోన్తో తమేవ థమ్భం ఉపనిసీదేయ్య వా ఉపనిపజ్జేయ్య వా; ఏవమేవ ఇమినాపి భిక్ఖునా దీఘరత్తం రూపారమ్మణాదిరసపానవడ్ఢితం దుట్ఠచిత్తం దమేతుకామేన రూపాదిఆరమ్మణతో అపనేత్వా అరఞ్ఞం వా...పే.... సుఞ్ఞాగారం వా పవేసేత్వా తత్థ అస్సాసపస్సాసథమ్భే సతియోత్తేన బన్ధితబ్బం. ఏవమస్స తం చిత్తం ఇతో చితో చ విప్ఫన్దిత్వాపి పుబ్బే ఆచిణ్ణారమ్మణం అలభమానం సతియోత్తం ఛిన్దిత్వా పలాయితుం అసక్కోన్తం తమేవారమ్మణం ఉపచారప్పనావసేన ఉపనిసీదతి చేవ ఉపనిపజ్జతి చ. తేనాహు పోరాణా –

> “యథా థమ్భే నిబన్ధేయ్య, వచ్ఛం దమ్మం నరో ఇధ;
> బన్ధేయ్యేవం సకం చిత్తం, సతియారమ్మణే దళ్హ”న్తి. (విసుద్ధి. ౧.౨౧౭; దీ. ని. అట్ఠ. ౨.౩౭౪; మ. ని. అట్ఠ. ౧.౧౦౭; పటి. మ. అట్ఠ. ౨.౧.౧౬౩);

ఏవమస్సేతం సేనాసనం భావనానురూపం హోతి. తేన వుత్తం – “ఇదమస్స ఆనాపానస్సతిసమఆధిభావనానురూపసేనాసనపరిగ్గహపరిదీపన”న్తి.

అథ వా యస్మా ఇదం కమ్మట్ఠానప్పభేదే ముద్ధభూతం సబ్బఞ్ఞుబుద్ధపచ్చేకబుద్ధబుద్ధసావకానం విసేసాధిగమదిట్ఠధమ్మసుఖవిహారపదట్ఠానం ఆనాపానస్సతికమ్మట్ఠానం ఇత్థిపురిసహత్థిఅస్సాదిసద్దసమాకులం గామన్తం అపరిచ్చజిత్వా న సుకరం సమ్పాదేతుం, సద్దకణ్టకత్తా ఝానస్స. అగామకే పన అరఞ్ఞే సుకరం యోగావచరేన ఇదం కమ్మట్ఠానం పరిగ్గహేత్వా ఆనాపానచతుత్థజ్ఝానం నిబ్బత్తేత్వా తదేవ చ పాదకం కత్వా సఙ్ఖారే సమ్మసిత్వా అగ్గఫలం అరహత్తం సమ్పాపుణితుం, తస్మాస్స అనురూపంసేనాసనం దస్సేన్తో భగవా “అరఞ్ఞగతో వా”తిఆదిమాహ.

వత్థువిజ్జాచరియో వియ హి భగవా, సో యథా వత్థువిజ్జాచరియో నగరభూమిం పస్సిత్వా సుట్ఠు ఉపపరిక్ఖిత్వా “ఏత్థ నగరం మాపేథా”తి ఉపదిసతి, సోత్థినా చ నగరే నిట్ఠితే రాజకులతో మహాసక్కారం లభతి; ఏవమేవ యోగావచరస్స అనురూపసేనాసనం ఉపపరిక్ఖిత్వా ఏత్థ కమ్మట్ఠానం అనుయుఞ్జితబ్బన్తి ఉపదిసతి. తతో తత్థ కమ్మట్ఠానం అనుయుత్తేన యోగినా కమేన అరహత్తే పత్తే “సమ్మాసమ్బుద్ధో వత సో భగవా”తి మహన్తం సక్కారం లభతి. అయం పన భిక్ఖు “దీపిసదిసో”తి వుచ్చతి. యథా హి మహాదీపిరాజా అరఞ్ఞే తిణగహనం వా వనగహనం వా పబ్బతగహనం వా నిస్సాయ నిలీయిత్వా వనమహింసగోకణ్ణసూకరాదయో మిగే గణ్హాతి; ఏవమేవాయం అరఞ్ఞాదీసు కమ్మట్ఠానం అనుయుఞ్జన్తో భిక్ఖు యథాక్కమేన సోతాపత్తిసకదాగామిఅనాగామిఅరహత్తమగ్గే చేవ అరియఫలఞ్చ గణ్హాతీతి వేదితబ్బో. తేనాహు పోరాణా –

“యథాపి దీపికో నామ, నిలీయిత్వా గణ్హతీ మిగే;
తథేవాయం బుద్ధపుత్తో, యుత్తయోగో విపస్సకో;
అరఞ్ఞం పవిసిత్వాన, గణ్హాతి ఫలముత్తమ”న్తి. (మి॰ ప॰ ౬.౧.౫);

తేనస్స పరక్కమజవయోగ్గభూమిం అరఞ్ఞసేనాసనం దస్సేన్తో భగవా “అరఞ్ఞగతో వా”తిఆదిమాహ.

తత్థ **అరఞ్ఞగతో వా**తి అరఞ్ఞన్తి “నిక్ఖమిత్వా బహి ఇన్దఖీలా సబ్బమేతం అరఞ్ఞ”న్తి (విభ॰ ౫౨౯) చ “ఆరఞ్ఞకం నామ సేనాసనం పఞ్చధనుసతికం పచ్ఛిమ”న్తి (పారా॰ ౬౫౪) చ ఏవం వుత్తలక్ఖణేసు అరఞ్ఞేసు అనురూపం యంకిఞ్చి పవివేకసుఖం అరఞ్ఞం గతో. **రుక్ఖమూలగతో వా**తి రుక్ఖసమీపం గతో. **సుఞ్ఞాగారగతో వా**తి సుఞ్ఞం వివిత్తోకాసం గతో. ఏత్థ చ ఠపేత్వా అరఞ్ఞఞ్చ రుక్ఖమూలఞ్చ అవసేససత్తవిధసేనాసనగతోపి సుఞ్ఞాగారగతోతి వత్తుం వట్టతి. ఏవమస్స ఉతుత్తయానుకూలం ధాతుచరియానుకూలఞ్చ ఆనాపానస్సతిభావనానురూపం సేనాసనం ఉపదిసిత్వా అలీనానుద్ధచ్చపక్ఖికం సన్తమిరియాపథం ఉపదిసన్తో “**నిసీదతీ**”తి ఆహ. అథస్స నిసజ్జాయ దళ్హభావం అస్సాసపస్సాసానం పవత్తనసుఖతం ఆరమ్మణపరిగ్గహూపాయఞ్చ దస్సేన్తో “**పల్లఙ్కం ఆభుజిత్వా**”తిఆదిమాహ.

తత్థ **పల్లఙ్క**న్తి సమన్తతో ఊరుబద్ధాసనం. **ఆభుజిత్వా**తి ఆబన్ధిత్వా. **ఉజుం కాయం పణిధాయా**తి ఉపరిమం సరీరం ఉజుకం ఠపేత్వా, అట్ఠారస పిట్ఠికణ్టకే కోటియా కోటిం పటిపాదేత్వా. ఏవఞ్హి నిసిన్నస్స చమ్మమంసన్హారూని న పణమన్తి. అథస్స యా తేసం పణమనప్పచ్చయా ఖణే ఖణే వేదనా ఉప్పజ్జేయ్యుం, తా న ఉప్పజ్జన్తి. తాసు అనుప్పజ్జమానాసు చిత్తం ఏకగ్గం హోతి. కమ్మట్ఠానం న పరిపతతి. వుడ్ఢిం ఫాతిం ఉపగచ్ఛతి.

పరిముఖం సతిం ఉపట్ఠపేత్వాతి కమ్మట్ఠానాభిముఖం సతిం ఠపయిత్వా. అథ వా “**పరీ**”తి పరిగ్గహట్ఠో; “**ముఖ**”న్తి నియ్యానట్ఠో; “**సతీ**”తి ఉపట్ఠానట్ఠో; తేన వుచ్చతి – “పరిముఖం సతిం ఉపట్ఠపేత్వా”తి. ఏవం **పటిసమ్భిదాయం** (పటి॰ మ॰ ౧.౧౬౪-౧౬౫) వుత్తనయేనపేత్థ అత్థో దట్ఠబ్బో. తత్రాయం సఙ్ఖేపో – “పరిగ్గహితనియ్యానం సతిం కత్వా”తి. **సో సతోవ అస్ససతీ**తి సో భిక్ఖు ఏవం నిసీదిత్వా ఏవఞ్చ సతిం ఉపట్ఠపేత్వా తం సతిం అవిజహన్తో సతోఏవ అస్ససతి, సతో పస్ససతి, సతోకారీ హోతీతి వుత్తం హోతి.

ఇదాని యేహాకారేహి సతోకారీ హోతి, తే దస్సేన్తో “**దీఘం వా అస్ససన్తో**”తిఆదిమాహ. వుత్తఞ్హేతం **పటిసమ్భిదాయం** – “సో సతోవ అస్ససతి, సతో పస్ససతీ”తి ఏతస్సేవ విభఙ్గే –

> “బాత్తింసాయ ఆకారేహి సతోకారీ హోతి. దీఘం అస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతం అవిక్ఖేపం పజానతో సతి ఉపట్ఠితా హోతి. తాయ సతియా తేన ఞాణేన సతోకారీ హోతి. దీఘం పస్సాసవసేన…పే॰… పటినిస్సగ్గానుపస్సీ అస్సాసవసేన పటినిస్సగ్గానుపస్సీ పస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతం అవిక్ఖేపం పజానతో సతి ఉపట్ఠితా హోతి. తాయ సతియా తేన ఞాణేన సతోకారీ హోతీ”తి (పటి॰ మ॰ ౧.౧౬౫).

తత్థ **దీఘం వా అస్ససన్తో**తి దీఘం వా అస్సాసం పవత్తేన్తో. “**అస్సాసో**”తి బహి నిక్ఖమనవాతో. “**పస్సాసో**”తి అన్తో పవిసనవాతో. సుత్తన్తట్ఠకథాసు పన ఉప్పటిపాటియా ఆగతం.

తత్థ సబ్బేసమ్పి గబ్భసేయ్యకానం మాతుకుచ్ఛితో నిక్ఖమనకాలే పఠమం అబ్భన్తరవాతో బహి నిక్ఖమతి. పచ్ఛా బాహిరవాతో సుఖుమం రజం గహేత్వా అబ్భన్తరం పవిసన్తో తాలుం ఆహచ్చ నిబ్బాయతి. ఏవం తావ అస్సాసపస్సాసా వేదితబ్బా. యా పన తేసం దీఘరస్సతా, సా అద్ధానవసేన వేదితబ్బా. యథా హి ఓకాసద్ధానం ఫరిత్వా ఠితం ఉదకం వా వాలికా వా "దీఘముదకం దీఘా వాలికా, రస్సముదకం రస్సా వాలికా"తి వుచ్చతి. ఏవం చుణ్ణవిచుణ్ణాపి అస్సాసపస్సాసా హత్థిసరీరే అహిసరీరే చ తేసం అత్తభావసఙ్ఖాతం దీఘం అద్ధానం సణికం పూరేత్వా సణికమేవ నిక్ఖమన్తి, తస్మా "దీఘా"తి వుచ్చన్తి. సునఖససాదీనం అత్తభావసఙ్ఖాతం రస్సం అద్ధానం సీఘం పూరేత్వా సీఘమేవ నిక్ఖమన్తి, తస్మా "రస్సా"తి వుచ్చన్తి. మనుస్సేసు పన కేచి హత్థిఅహిఆదయో వియ కాలద్ధానవసేన దీఘం అస్ససన్తి చ పస్ససన్తి చ. కేచి సునఖససాదయో వియ రస్సం. తస్మా తేసం కాలవసేన దీఘమద్ధానం నిక్ఖమన్తా చ పవిసన్తా చ తే దీఘా. ఇత్తరమద్ధానం నిక్ఖమన్తా చ పవిసన్తా చ "రస్సా"తి వేదితబ్బా. తత్రాయం భిక్ఖు నవహాకారేహి దీఘం అస్ససన్తో చ పస్ససన్తో చ "దీఘం అస్ససామి పస్ససామీ"తి పజానాతి. ఏవం పజానతో చస్స ఏకేనాకారేన కాయానుపస్సనాసతిపట్ఠానభావనా సమ్పజ్జతీతి వేదితబ్బా. యథాహ **పటిసమ్భిదాయం** –

"కథం దీఘం అస్ససన్తో 'దీఘం అస్ససామీ'తి పజానాతి, దీఘం పస్ససన్తో 'దీఘం పస్ససామీ'తి పజానాతి? దీఘం అస్సాసం అద్ధానసఙ్ఖాతే అస్ససతి, దీఘం పస్సాసం అద్ధానసఙ్ఖాతే పస్ససతి, దీఘం అస్సాసపస్సాసం అద్ధానసఙ్ఖాతే అస్ససతిపి పస్ససతిపి. దీఘం అస్సాసపస్సాసం అద్ధానసఙ్ఖాతే అస్ససతోపి పస్ససతోపి ఛన్దో ఉప్పజ్జతి; ఛన్దవసేన తతో సుఖుమతరం దీఘం అస్సాసం అద్ధానసఙ్ఖాతే అస్ససతి, ఛన్దవసేన తతో సుఖుమతరం దీఘం పస్సాసం అద్ధానసఙ్ఖాతే పస్ససతి, ఛన్దవసేన తతో సుఖుమతరం దీఘం అస్సాసపస్సాసం అద్ధానసఙ్ఖాతే అస్ససతిపి పస్ససతిపి. ఛన్దవసేన తతో సుఖుమతరం దీఘం అస్సాసపస్సాసం అద్ధానసఙ్ఖాతే అస్ససతోపి పస్ససతోపి పామోజ్జం ఉప్పజ్జతి; పామోజ్జవసేన తతో సుఖుమతరం దీఘం అస్సాసం అద్ధానసఙ్ఖాతే అస్ససతి, పామోజ్జవసేన తతో సుఖుమతరం దీఘం పస్సాసం...పే.... దీఘం అస్సాసపస్సాసం అద్ధానసఙ్ఖాతే అస్ససతిపి పస్ససతిపి. పామోజ్జవసేన తతో సుఖుమతరం దీఘం అస్సాసపస్సాసం అద్ధానసఙ్ఖాతే అస్ససతోపి పస్ససతోపి దీఘం అస్సాసపస్సాసా చిత్తం వివత్తతి, ఉపేక్ఖా సణ్ఠాతి. ఇమేహి నవహి ఆకారేహి దీఘం అస్సాసపస్సాసా కాయో; ఉపట్ఠానం సతి; అనుపస్సనా ఞాణం; కాయో ఉపట్ఠానం, నో సతి; సతి ఉపట్ఠానఞ్చేవ సతి చ. తాయ సతియా తేన ఞాణేన తం కాయం అనుపస్సతి. తేన వుచ్చతి – "కాయే కాయానుపస్సనాసతిపట్ఠానభావనా"తి (పటి॰ మ॰ ౧.౧౬౬).

ఏసేవ నయో రస్సపదేపి. అయం పన విసేసో – "యథా ఏత్థ 'దీఘం అస్సాసం అద్ధానసఙ్ఖాతే'తి వుత్తం; ఏవమిధ 'రస్సం అస్సాసం ఇత్తరసఙ్ఖాతే అస్ససతీ"తి ఆగతం. తస్మా తస్స వసేన యావ "తేన వుచ్చతి కాయే కాయానుపస్సనాసతిపట్ఠానభావనా"తి తావ యోజేతబ్బం. ఏవమయం అద్ధానవసేన ఇత్తరవసేన చ ఇమేహాకారేహి అస్సాసపస్సాసే పజానన్తో దీఘం వా అస్ససన్తో "దీఘం అస్ససామీ"తి పజానాతి...పే.... రస్సం వా పస్ససన్తో "రస్సం పస్ససామీ"తి పజానాతీతి వేదితబ్బో.

ఏవం పజానతో చస్స –

“దీఘో రస్సో చ అస్సాసో;

పస్సాసోపి చ తాదిసో;

చత్తారో వణ్ణా వత్తన్తి;

నాసికగ్గేవ భిక్ఖునో”తి. (విసుద్ధి. ౧.౨౧౯; పటి. మ. అట్ఠ. ౨.౧.౧౬౩);

సబ్బకాయప్పటిసంవేదీ అస్ససిస్సామి…పే… పస్ససిస్సామీతి సిక్ఖతీతి సకలస్స అస్సాసకాయస్స ఆదిమజ్ఝపరియోసానం విదితం కరోన్తో పాకటం కరోన్తో “అస్ససిస్సామీ”తి సిక్ఖతి. సకలస్స పస్సాసకాయస్స ఆదిమజ్ఝపరియోసానం విదితం కరోన్తో పాకటం కరోన్తో “పస్ససిస్సామీ”తి సిక్ఖతి. ఏవం విదితం కరోన్తో పాకటం కరోన్తో ఞాణసమ్పయుత్తచిత్తేన అస్ససతి చేవ పస్ససతి చ; తస్మా “అస్ససిస్సామి పస్ససిస్సామీ”తి సిక్ఖతీతి వుచ్చతి. ఏకస్స హి భిక్ఖునో చుణ్ణవిచుణ్ణవిసటే అస్సాసకాయే పస్సాసకాయే వా ఆది పాకటో హోతి, న మజ్ఝపరియోసానం. సో ఆదిమేవ పరిగ్గహేతుం సక్కోతి, మజ్ఝపరియోసానే కిలమతి. ఏకస్స మజ్ఝం పాకటం హోతి, న ఆదిపరియోసానం. సో మజ్ఝమేవ పరిగ్గహేతుం సక్కోతి, ఆదిపరియోసానే కిలమతి. ఏకస్స పరియోసానం పాకటం హోతి, న ఆదిమజ్ఝం. సో పరియోసానంయేవ పరిగ్గహేతుం సక్కోతి, ఆదిమజ్ఝే కిలమతి. ఏకస్స సబ్బమ్పి పాకటం హోతి, సో సబ్బమ్పి పరిగ్గహేతుం సక్కోతి, న కత్థచి కిలమతి. తాదిసేన భవితబ్బన్తి దస్సేన్తో ఆహ – “సబ్బకాయప్పటిసంవేదీ అస్ససిస్సామి…పే… పస్ససిస్సామీతి సిక్ఖతీ”తి.

తత్థ **సిక్ఖతీ**తి ఏవం ఘటతి వాయమతి. యో వా తథాభూతస్స సంవరో; అయమేత్థ అధిసీలసిక్ఖా. యో తథాభూతస్స సమాధి; అయం అధిచిత్తసిక్ఖా. యా తథాభూతస్స పఞ్ఞా; అయం అధిపఞ్ఞాసిక్ఖాతి. ఇమా తిస్సో సిక్ఖాయో తస్మిం ఆరమ్మణే తాయ సతియా తేన మనసికారేన సిక్ఖతి ఆసేవతి భావేతి బహులీకరోతీతి ఏవమేత్థ అత్థో దట్ఠబ్బో. తత్థ యస్మా పురిమనయే కేవలం అస్ససితబ్బం పస్ససితబ్బమేవ చ, న అఞ్ఞం కిఞ్చి కాతబ్బం; ఇతో పట్ఠాయ పన ఞాణుప్పాదనాదీసు యోగో కరణీయో. తస్మా తత్థ “అస్ససామీతి పజానాతి పస్ససామీతి పజానాతి”చ్చేవ వత్తమానకాలవసేన పాళిం వత్వా ఇతో పట్ఠాయ కత్తబ్బస్స ఞాణుప్పాదనాదినో ఆకారస్స దస్సనత్థం “సబ్బకాయప్పటిసంవేదీ అస్ససిస్సామీ”తిఆదినా నయేన అనాగతవచనవసేన పాళి ఆరోపితాతి వేదితబ్బా.

పస్సమ్భయం కాయసఙ్ఖారం అస్ససిస్సామి…పే… పస్ససిస్సామీతి సిక్ఖతీతి ఓళారికం కాయసఙ్ఖారం పస్సమ్భేన్తో పటిప్పస్సమ్భేన్తో నిరోధేన్తో వూపసమేన్తో అస్ససిస్సామి పస్ససిస్సామీతి సిక్ఖతి.

తత్రేవం ఓళారికసుఖుమతా చ పస్సద్ధి చ వేదితబ్బా. ఇమస్స హి భిక్ఖునో పుబ్బే అపరిగ్గహితకాలే కాయో చ చిత్తఞ్చ సదరథా హోన్తి. ఓళారికానం కాయచిత్తానం ఓళారికత్తే అవూపసన్తే అస్సాసపస్సాసాపి ఓళారికా హోన్తి, బలవతరా హుత్వా పవత్తన్తి, నాసికా నప్పహోతి, ముఖేన అస్ససన్తోపి పస్ససన్తోపి తిట్ఠతి. యదా పనస్స కాయోపి చిత్తమ్పి పరిగ్గహితా హోన్తి, తదా తే సన్తా హోన్తి వూపసన్తా. తేసు వూపసన్తేసు అస్సాసపస్సాసా సుఖుమా హుత్వా పవత్తన్తి, “అత్థి ను ఖో నత్థీ”తి విచేతబ్బాకారప్పత్తా హోన్తి. సేయ్యథాపి పురిసస్స ధావిత్వా పబ్బతా వా ఓరోహిత్వా మహాభారం వా సీసతో ఓరోపేత్వా ఠితస్స ఓళారికా అస్సాసపస్సాసా హోన్తి, నాసికా నప్పహోతి, ముఖేన అస్ససన్తోపి పస్ససన్తోపి తిట్ఠతి. యదా పనేస తం పరిస్సమం వినోదేత్వా న్హత్వా చ పివిత్వా చ అల్లసాటకం హదయే కత్వా సీతాయ ఛాయాయ నిపన్నో హోతి, అథస్స తే

అస్సాసపస్సాసా సుఖుమా హోన్తి, “అత్థి ను ఖో నత్థీ”తి విచేతబ్బాకారప్పత్తా. ఏవమేవ ఇమస్స భిక్ఖునో పుబ్బే అపరిగ్గహితకాలే కాయో చ...పే.... విచేతబ్బాకారప్పత్తా హోన్తి. తం కిస్స హేతు? తథా హిస్స పుబ్బే అపరిగ్గహితకాలే “ఓళారికోళారికే కాయసఙ్ఖారే పస్సమ్భేమీ”తి ఆభోగసమన్నాహారమనసికారపచ్చవేక్ఖణా నత్థి, పరిగ్గహితకాలే పన అత్థి. తేనస్స అపరిగ్గహితకాలతో పరిగ్గహితకాలే కాయసఙ్ఖారో సుఖుమో హోతి. తేనాహు పోరాణా –

“సారద్ధే కాయే చిత్తే చ, అధిమత్తం పవత్తతి;

అసారద్ధమ్హి కాయమ్హి, సుఖుమం సమ్పవత్తతీ”తి. (విసుద్ధి॰ ౧.౨౨౦; పటి॰ మ॰ అట్ఠ॰ ౨.౧.౧౬౩);

పరిగ్గహేపి ఓళారికో, పఠమజ్ఝానూపచారే సుఖుమో; తస్మిమ్పి ఓళారికో పఠమజ్ఝానే సుఖుమో. పఠమజ్ఝానే చ దుతియజ్ఝానూపచారే చ ఓళారికో, దుతియజ్ఝానే సుఖుమో. దుతియజ్ఝానే చ తతియజ్ఝానూపచారే చ ఓళారికో, తతియజ్ఝానే సుఖుమో. తతియజ్ఝానే చ చతుత్థజ్ఝానూపచారే చ ఓళారికో, చతుత్థజ్ఝానే అతిసుఖుమో అప్పవత్తిమేవ పాపుణాతి. ఇదం తావ **దీఘభాణకసంయుత్తభాణకానం** మతం.

మజ్ఝిమభాణకా పన “పఠమజ్ఝానే ఓళారికో, దుతియజ్ఝానూపచారే సుఖుమో”తి ఏవం హేట్ఠిమహేట్ఠిమజ్ఝానతో ఉపరూపరిజ్ఝానూపచారేపి సుఖుమతరం ఇచ్ఛన్తి. సబ్బేసంయేవ పన మతేన అపరిగ్గహితకాలే పవత్తకాయసఙ్ఖారో పరిగ్గహితకాలే పటిప్పస్సమ్భతి, పరిగ్గహితకాలే పవత్తకాయసఙ్ఖారో పఠమజ్ఝానూపచారే...పే.... చతుత్థజ్ఝానూపచారే పవత్తకాయసఙ్ఖారో చతుత్థజ్ఝానే పటిప్పస్సమ్భతి. అయం తావ సమథే నయో.

విపస్సనాయం పన అపరిగ్గహే పవత్తో కాయసఙ్ఖారో ఓళారికో, మహాభూతపరిగ్గహే సుఖుమో. సోపి ఓళారికో, ఉపాదారూపపరిగ్గహే సుఖుమో. సోపి ఓళారికో, సకలరూపపరిగ్గహే సుఖుమో. సోపి ఓళారికో, అరూపపరిగ్గహే సుఖుమో. సోపి ఓళారికో, రూపారూపపరిగ్గహే సుఖుమో. సోపి ఓళారికో, పచ్చయపరిగ్గహే సుఖుమో. సోపి ఓళారికో, సప్పచ్చయనామరూపపరిగ్గహే సుఖుమో. సోపి ఓళారికో, లక్ఖణారమ్మణికవిపస్సనాయ సుఖుమో. సోపి దుబ్బలవిపస్సనాయ ఓళారికో, బలవవిపస్సనాయ సుఖుమో. తత్థ పుబ్బే వుత్తనయేనేవ పురిమస్స పురిమస్స పచ్ఛిమేన పచ్ఛిమేన పస్సద్ధి వేదితబ్బా. ఏవమేత్థ ఓళారికసుఖుమతా చ పస్సద్ధి చ వేదితబ్బా.

పటిసమ్భిదాయం పనస్స సద్ధిం చోదనాసోధనాహి ఏవమత్థో వుత్తో – “కథం పస్సమ్భయం కాయసఙ్ఖారం అస్ససిస్సామి...పే.... పస్ససిస్సామీ”తి సిక్ఖతి? కతమే కాయసఙ్ఖారా? దీఘం అస్సాసా కాయికా ఏతే ధమ్మా కాయప్పటిబద్ధా కాయసఙ్ఖారా, తే కాయసఙ్ఖారే పస్సమ్భేన్తో నిరోధేన్తో వూపసమేన్తో సిక్ఖతి. దీఘం పస్సాసా కాయికా ఏతే ధమ్మా...పే.... రస్సం అస్సాసా...పే.... రస్సం పస్సాసా... సబ్బకాయప్పటిసంవేదీ అస్సాసా... సబ్బకాయప్పటిసంవేదీ పస్సాసా కాయికా ఏతే ధమ్మా కాయప్పటిబద్ధా కాయసఙ్ఖారా, తే కాయసఙ్ఖారే పస్సమ్భేన్తో నిరోధేన్తో వూపసమేన్తో సిక్ఖతి.

యథారూపేహి కాయసఙ్ఖారేహి యా కాయస్స ఆనమనా వినమనా సన్నమనా పణమనా ఇఞ్జనా ఫన్దనా చలనా కమ్పనా పస్సమ్భయం కాయసఙ్ఖారం అస్ససిస్సామీతి సిక్ఖతి, పస్సమ్భయం కాయసఙ్ఖారం పస్ససిస్సామీతి సిక్ఖతి.

యథారూపేహి కాయసఙ్ఖారేహి యా కాయస్స న ఆనమనా న వినమనా న సన్నమనా న పణమనా అనిఞ్జనా అఫన్దనా అచలనా అకమ్పనా, సన్తం సుఖుమం పస్సమ్భయం కాయసఙ్ఖారం అస్ససిస్సామీతి సిక్ఖతి, పస్సమ్భయం కాయసఙ్ఖారం పస్ససిస్సామీతి సిక్ఖతి.

ఇతి కిర పస్సమ్భయం కాయసఙ్ఖారం అస్ససిస్సామీతి సిక్ఖతి, పస్సమ్భయం కాయసఙ్ఖారం పస్ససిస్సామీతి సిక్ఖతి. ఏవం సన్తే వాతూపలద్ధియా చ పభావనా న హోతి, అస్సాసపస్సాసానఞ్చ పభావనా న హోతి, ఆనాపానస్సతియా చ పభావనా న హోతి, ఆనాపానస్సతిసమాధిస్స చ పభావనా న న హోతి, న చ నం తం సమాపత్తిం పణ్డితా సమాపజ్జన్తిపి వుట్ఠహన్తిపి.

ఇతి కిర పస్సమ్భయం కాయసఙ్ఖారం అస్ససిస్సామి...పే.... పస్ససిస్సామీతి సిక్ఖతి. ఏవం సన్తే వాతూపలద్ధియా చ పభావనా హోతి, అస్సాసపస్సాసానఞ్చ పభావనా హోతి, ఆనాపానస్సతియా చ పభావనా హోతి, ఆనాపానస్సతిసమాధిస్స చ పభావనా హోతి, తఞ్చ నం సమాపత్తిం పణ్డితా సమాపజ్జన్తిపి వుట్ఠహన్తిపి.

యథా కథం వియ? సేయ్యథాపి కంసే ఆకోటితే పఠమం ఓళారికా సద్దా పవత్తన్తి, ఓళారికానం సద్దానం నిమిత్తం సుగ్గహితత్తా సుమనసికతత్తా సూపధారితత్తా నిరుద్ధేపి ఓళారికే సద్దే అథ పచ్ఛా సుఖుమకా సద్దా పవత్తన్తి, సుఖుమకానం సద్దానం నిమిత్తం సుగ్గహితత్తా సుమనసికతత్తా సూపధారితత్తా నిరుద్ధేపి సుఖుమకే సద్దే అథ పచ్ఛా సుఖుమసద్దనిమిత్తారమ్మణతాపి చిత్తం పవత్తతి; ఏవమేవ పఠమం ఓళారికా అస్సాసపస్సాసా పవత్తన్తి, ఓళారికానం అస్సాసపస్సాసానం నిమిత్తం సుగ్గహితత్తా సుమనసికతత్తా సూపధారితత్తా నిరుద్ధేపి ఓళారికే అస్సాసపస్సాసే అథ పచ్ఛా సుఖుమకా అస్సాసపస్సాసా పవత్తన్తి, సుఖుమకానం అస్సాసపస్సాసానం నిమిత్తం సుగ్గహితత్తా సుమనసికతత్తా సూపధారితత్తా నిరుద్ధేపి సుఖుమకే అస్సాసపస్సాసే అథ పచ్ఛా సుఖుమఅస్సాసపస్సాసనిమిత్తారమ్మణతాపి చిత్తం న విక్ఖేపం గచ్ఛతి.

ఏవం సన్తే వాతూపలద్ధియా చ పభావనా హోతి, అస్సాసపస్సాసానఞ్చ పభావనా హోతి, ఆనాపానస్సతియా చ పభావనా హోతి, ఆనాపానస్సతిసమాధిస్స చ పభావనా హోతి, తఞ్చ నం సమాపత్తిం పణ్డితా సమాపజ్జన్తిపి వుట్ఠహన్తిపి.

పస్సమ్భయం కాయసఙ్ఖారన్తి అస్సాసపస్సాసా కాయో, ఉపట్ఠానం సతి, అనుపస్సనా ఞాణం. కాయో ఉపట్ఠానం నో సతి, సతి ఉపట్ఠానఞ్చేవ సతి చ, తాయ సతియా తేన ఞాణేన తం కాయం అనుపస్సతి. తేన వుచ్చతి – ''కాయే కాయానుపస్సనా సతిపట్ఠానభావనా''తి (పటి॰ మ॰ ౧.౧౭౦).

అయం తావేత్థ కాయానుపస్సనావసేన వుత్తస్స పఠమచతుక్కస్స అనుపుబ్బపదవణ్ణనా.

యస్మా పనేత్థ ఇదమేవ చతుక్కం ఆదికమ్మికస్స కమ్మట్ఠానవసేన వుత్తం, ఇతరాని పన తీణి చతుక్కాని ఏత్థ పత్తజ్ఝానస్స వేదనాచిత్తధమ్మానుపస్సనావసేన వుత్తాని, తస్మా ఇదం కమ్మట్ఠానం భావేత్వా ఆనాపానస్సతిచతుత్థజ్ఝానపదట్ఠానాయ విపస్సనాయ సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తం పాపుణితుకామేన బుద్ధపుత్తేన యం కాతబ్బం తం సబ్బం ఇధేవ తావ ఆదికమ్మికస్స కులపుత్తస్స వసేన ఆదితో పభుతి ఏవం వేదితబ్బం. చతుబ్బిధం తావ సీలం విసోధేతబ్బం. తత్థ తివిధా విసోధనా – అనాపజ్జనం, ఆపన్నవుట్ఠానం, కిలేసేహి చ అప్పతిపీళనం. ఏవం

విసుద్ధసీలస్స హి భావనా సమ్పజ్జతి. యమ్పిదం చేతియఙ్గణవత్తం బోధియఙ్గణవత్తం ఉపజ్ఝాయవత్తం ఆచరియవత్తం జన్తాఘరవత్తం ఉపోసథాగారవత్తం ద్వేఅసీతి ఖన్ధకవత్తాని చుద్దసవిధం మహావత్తన్తి ఇమేసం వసేన ఆభిసమాచారికసీలం వుచ్చతి, తమ్పి సాధుకం పరిపూరేతబ్బం. యో హి "అహం సీలం రక్ఖామి, కిం ఆభిసమాచారికేన కమ్మ"న్తి వదేయ్య, తస్స సీలం పరిపూరేస్సతీతి నేతం ఠానం విజ్జతి. ఆభిసమాచారికవత్తే పన పరిపూరే సీలం పరిపూరతి, సీలే పరిపూరే సమాధి గబ్భం గణ్హాతి. వుత్తఞ్హేతం భగవతా – "సో వత, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఆభిసమాచారికం ధమ్మం అపరిపూరేత్వా 'సీలాని పరిపూరేస్సతీ'తి నేతం ఠానం విజ్జతీ"తి (అ. ని. ౫.౨౧) విత్థారేతబ్బం. తస్మా తేన యమ్పిదం చేతియఙ్గణవత్తాది ఆభిసమాచారికసీలం వుచ్చతి, తమ్పి సాధుకం పరిపూరేతబ్బం. తతో –

"ఆవాసో చ కులం లాభో, గణో కమ్మఞ్చ పఞ్చమం;
అద్ధానం ఞాతి ఆబాధో, గన్థో ఇద్ధీతి తే దసా"తి.

ఏవం వుత్తేసు దససు పలిబోధేసు యో పలిబోధో అత్థి, సో ఉపచ్ఛిన్దితబ్బో.

ఏవం ఉపచ్ఛిన్నపలిబోధేన కమ్మట్ఠానం ఉగ్గహేతబ్బం. తమ్పి దువిధం హోతి – సబ్బత్థకకమ్మట్ఠానఞ్చ పారిహారియకమ్మట్ఠానఞ్చ. తత్థ సబ్బత్థకకమ్మట్ఠానం నామ భిక్ఖుసఙ్ఘాదీసు మేత్తా మరణస్సతి చ అసుభసఞ్ఞాతిపి ఏకే. కమ్మట్ఠానికేన హి భిక్ఖునా పఠమం తావ పరిచ్ఛిన్దిత్వా సీమట్ఠకభిక్ఖుసఙ్ఘే మేత్తా భావేతబ్బా; తతో సీమట్ఠకదేవతాసు, తతో గోచరగామే ఇస్సరజనే, తతో తత్థ మనుస్సే ఉపాదాయ సబ్బసత్తేసు. సో హి భిక్ఖుసఙ్ఘే మేత్తాయ సహవాసీనం ముదుచిత్తతం జనేతి, అథస్స సుఖసంవాసతా హోతి. సీమట్ఠకదేవతాసు మేత్తాయ ముదుకతచిత్తాహి దేవతాహి ధమ్మికాయ రక్ఖాయ సుసంవిహితారక్ఖో హోతి. గోచరగామే ఇస్సరజనే మేత్తాయ ముదుకతచిత్తసన్తానేహి ఇస్సరేహి ధమ్మికాయ రక్ఖాయ సురక్ఖితపరిక్ఖారో హోతి. తత్థ మనుస్సేసు మేత్తాయ పసాదితచిత్తేహి తేహి అపరిభూతో హుత్వా విచరతి. సబ్బసత్తేసు మేత్తాయ సబ్బత్థ అప్పటిహతచారో హోతి.

మరణస్సతియా పన "అవస్సం మరితబ్బ"న్తి చిన్తేన్తో అనేసనం పహాయ ఉపరూపరివడ్ఢమానసంవేగో అనోలీనవుత్తికో హోతి. అసుభసఞ్ఞాయ దిబ్బేసుపి ఆరమ్మణేసు తణ్హా నుప్పజ్జతి. తేనస్సేతం తయం ఏవం బహూపకారత్తా "సబ్బత్థ అత్థయితబ్బం ఇచ్ఛితబ్బ"న్తి కత్వా అధిప్పేతస్స చ యోగానుయోగకమ్మస్స పదట్ఠానత్తా **''సబ్బత్థకకమ్మట్ఠాన''**న్తి వుచ్చతి.

అట్ఠతింసారమ్మణేసు పన యం యస్స చరితానుకూలం, తం తస్స నిచ్చం పరిహరితబ్బత్తా యథావుత్తేనేవ నయేన **''పారిహారియకమ్మట్ఠాన''**న్తిపి వుచ్చతి. ఇధ పన ఇదమేవ ఆనాపానస్సతికమ్మట్ఠానం "పారిహారియకమ్మట్ఠాన"న్తి వుచ్చతి. అయమేత్థ సఙ్ఖేపో. విత్థారో పన సీలవిసోధనకథం పలిబోధుపచ్ఛేదకథఞ్చ ఇచ్ఛన్తేన **విసుద్ధిమగ్గతో** గహేతబ్బో.

ఏవం విసుద్ధసీలేన పన ఉపచ్ఛిన్నపలిబోధేన చ ఇదం కమ్మట్ఠానం ఉగ్గణ్హన్తేన ఇమినావ కమ్మట్ఠానేన చతుత్థజ్ఝానం నిబ్బత్తేత్వా విపస్సనం వడ్ఢేత్వా అరహత్తం పత్తస్స బుద్ధపుత్తస్స సన్తికే ఉగ్గహేతబ్బం. తం అలభన్తేన అనాగామిస్స, తమ్పి అలభన్తేన సకదాగామిస్స, తమ్పి అలభన్తేన సోతాపన్నస్స, తమ్పి అలభన్తేన ఆనాపానచతుత్థజ్ఝానలాభిస్స, తమ్పి అలభన్తేన పాళియా అట్ఠకథాయ చ అసమ్మూళ్హస్స వినిచ్ఛయాచరియస్స సన్తికే ఉగ్గహేతబ్బం. అరహన్తాదయో హి అత్తనా

అధిగతమగ్గమేవ ఆచిక్ఖన్తి. అయం పన గహనపదేసే మహాహత్థిపథం నీహరన్తో వియ సబ్బత్థ అసమ్మోహో సప్పాయాసప్పాయం పరిచ్ఛిన్దిత్వా కథేతి.

తత్రాయం **అనుపుబ్బికథా** – తేన భిక్ఖునా సల్లహుకవుత్తినా వినయాచారసమ్పన్నేన వుత్తప్పకారమాచరియం ఉపసఙ్కమిత్వా వత్తపటిపత్తియా ఆరాధితచిత్తస్స తస్స సన్తికే పఞ్చసన్ధికం కమ్మట్ఠానం ఉగ్గహేతబ్బం. తత్రిమే పఞ్చ సన్ధయో – ఉగ్గహో, పరిపుచ్ఛా, ఉపట్ఠానం, అప్పనా, లక్ఖణన్తి. తత్థ ''**ఉగ్గహో**'' నామ కమ్మట్ఠానస్స ఉగ్గణ్హనం, ''**పరిపుచ్ఛా**'' నామ కమ్మట్ఠానస్స పరిపుచ్ఛనా, ''**ఉపట్ఠానం**'' నామ కమ్మట్ఠానస్స ఉపట్ఠానం, ''**అప్పనా**'' నామ కమ్మట్ఠానప్పనా, ''**లక్ఖణం**'' నామ కమ్మట్ఠానస్స లక్ఖణం. "ఏవంలక్ఖణమిదం కమ్మట్ఠాన"న్తి కమ్మట్ఠానసభావూపధారణన్తి వుత్తం హోతి.

ఏవం పఞ్చసన్ధికం కమ్మట్ఠానం ఉగ్గణ్హన్తో అత్తనాపి న కిలమతి, ఆచరియమ్పి న విహేసేతి; తస్మా థోకం ఉద్దిసాపేత్వా బహుకాలం సజ్ఝాయిత్వా ఏవం పఞ్చసన్ధికం కమ్మట్ఠానం ఉగ్గహేత్వా సచే తత్థ సప్పాయం హోతి, తత్థేవ వసితబ్బం. నో చే తత్థ సప్పాయం హోతి, ఆచరియం ఆపుచ్ఛిత్వా సచే మన్దపఞ్ఞో యోజనపరమం గన్త్వా, సచే తిక్ఖపఞ్ఞో దూరమ్పి గన్త్వా అట్ఠారససేనాసనదోసవివజ్జితం, పఞ్చసేనాసనఙ్గసమన్నాగతం సేనాసనం ఉపగమ్మ తత్థ వసన్తేన ఉపచ్ఛిన్నఖుద్దకపలిబోధేన కతభత్తకిచ్చేన భత్తసమ్మదం పటివినోదేత్వా రతనత్తయగుణానుస్సరణేన చిత్తం సమ్పహంసేత్వా ఆచరియుగ్గహతో ఏకపదమ్పి అసమ్ముస్సన్తేన ఇదం ఆనాపానస్సతికమ్మట్ఠానం మనసికాతబ్బం. అయమేత్థ సఙ్ఖేపో. విత్థారో పన ఇమం కథామగ్గం ఇచ్ఛన్తేన **విసుద్ధిమగ్గతో** (విసుద్ధి॰ ౧.౩౨) గహేతబ్బో.

యం పన వుత్తం "ఇదం ఆనాపానస్సతికమ్మట్ఠానం మనసికాతబ్బ"న్తి తత్రాయం **మనసికారవిధి** –

"గణనా అనుబన్ధనా, ఫుసనా ఠపనా సల్లక్ఖణా;

వివట్టనా పారిసుద్ధి, తేసఞ్చ పటిపస్సనా"తి. (విసుద్ధి॰ ౧.౨౨౩; పటి॰ మ॰ అట్ఠ॰ ౨.౧.౧౬౩);

''**గణనా**''తి గణనాయేవ. ''**అనుబన్ధనా**''తి అనువహనా. ''**ఫుసనా**''తి ఫుట్ఠట్ఠానం. ''**ఠపనా**''తి అప్పనా. ''**సల్లక్ఖణా**''తి విపస్సనా. "వివట్టనా"తి మగ్గో. ''**పారిసుద్ధీ**''తి ఫలం. ''**తేసఞ్చ పటిపస్సనా**''తి పచ్చవేక్ఖణా. తత్థ ఇమినా ఆదికమ్మికకులపుత్తేన పఠమం గణనాయ ఇదం కమట్ఠానం మనసికాతబ్బం. గణేన్తేన చ పఞ్చన్నం హేట్ఠా న ఠపేతబ్బం, దసన్నం ఉపరి న నేతబ్బం, అన్తరే ఖణ్డం న దస్సేతబ్బం. పఞ్చన్నం హేట్ఠా ఠపేన్తస్స హి సమ్బాధే ఓకాసే చిత్తుప్పాదో విప్ఫన్దతి, సమ్బాధే వజే సన్నిరుద్ధగోగణో వియ. దసన్నం ఉపరి నేన్తస్స గణనానిస్సితోవ చిత్తుప్పాదో హోతి. అన్తరా ఖణ్డం దస్సేన్తస్స "సిఖాప్పత్తం ను ఖో మే కమ్మట్ఠానం, నో"తి చిత్తం వికమ్పతి. తస్మా ఏతే దోసే వజ్జేత్వా గణేతబ్బం.

గణేన్తేన చ పఠమం దన్ధగణనాయ ధఞ్ఞమాపకగణనాయ గణేతబ్బం. ధఞ్ఞమాపకో హి నాళిం పూరేత్వా "ఏక"న్తి వత్వా ఓకిరతి. పున పూరేన్తో కిఞ్చి కచవరం దిస్వా తం ఛడ్డేన్తో "ఏకం ఏక"న్తి వదతి. ఏస నయో "ద్వే ద్వే"తిఆదీసు. ఏవమేవ ఇమినాపి అస్సాసపస్సాసేసు యో ఉపట్ఠాతి తం గహేత్వా "ఏకం ఏక"న్తి ఆదింకత్వా యావ "దస దసా"తి పవత్తమానం పవత్తమానం ఉపలక్ఖేత్వావ గణేతబ్బం. తస్సేవం గణయతో నిక్ఖమన్తా చ పవిసన్తా చ అస్సాసపస్సాసా పాకటా హోన్తి.

అథానేన తం దన్ధగణనం ధఞ్ఞమాపకగణనం పహాయ సీఘగణనాయ గోపాలకగణనాయ గణేతబ్బం . ఛేకో హి గోపాలకో సక్ఖరాయో ఉచ్ఛఙ్గేన గహేత్వా రజ్జుదణ్డహత్థో పాతోవ వజం గన్త్వా గావో పిట్ఠియం పహరిత్వా పలిఘత్థమ్భమత్థకే

నిసిన్నో ద్వారం పత్తం పత్తంయేవ గావం "ఏకో ద్వే"తి సక్ఖరం ఖిపిత్వా ఖిపిత్వా గణేతి. తియామరత్తిం సమ్బాధే ఓకాసే దుక్ఖం వుత్థగోగణో నిక్ఖమన్తో అఞ్ఞమఞ్ఞం ఉపనిఘంసన్తో వేగేన వేగేన పుఞ్జో పుఞ్జో హుత్వా నిక్ఖమతి. సో వేగేన వేగేన "తీణి చత్తారి పఞ్చ దసా"తి గణేతియేవ. ఏవమిమస్సాపి పురిమనయేన గణయతో అస్సాసపస్సాసా పాకటా హుత్వా సీఘం సీఘం పునప్పునం సఞ్చరన్తి. తతో తేన "పునప్పునం సఞ్చరన్తీ"తి ఞత్వా అన్తో చ బహి చ అగ్గహేత్వా ద్వారప్పత్తం ద్వారప్పత్తంయేవ గహేత్వా "ఏకో ద్వే తీణి చత్తారి పఞ్చ , ఏకో ద్వే తీణి చత్తారి పఞ్చ ఛ, ఏకో ద్వే తీణి చత్తారి పఞ్చ ఛ సత్త...పే॰... అట్ఠ... నవ... దసా"తి సీఘం సీఘం గణేతబ్బమేవ. గణనాపటిబద్ధే హి కమ్మట్ఠానే గణనాబలేనేవ చిత్తం ఏకగ్గం హోతి అరిత్తూపత్థమ్భనవసేన చణ్డసోతే నావాఠపనమివ.

తస్సేవం సీఘం సీఘం గణయతో కమ్మట్ఠానం నిరన్తరప్పవత్తం వియ హుత్వా ఉపట్ఠాతి. అథ "నిరన్తరం పవత్తతీ"తి ఞత్వా అన్తో చ బహి చ వాతం అపరిగ్గహేత్వా పురిమనయేనేవ వేగేన వేగేన గణేతబ్బం. అన్తోపవిసనవాతేన హి సద్ధిం చిత్తం పవేసయతో అబ్భన్తరం వాతబ్భాహతం మేదపూరితం వియ హోతి, బహినిక్ఖమనవాతేన సద్ధిం చిత్తం నీహరతో బహిద్ధా పుథుత్తారమ్మణే చిత్తం విక్ఖిపతి. ఫుట్ఠోకాసే పన సతిం ఠపేత్వా భావేన్తస్సేవ భావనా సమ్పజ్జతి. తేన వుత్తం – "అన్తో చ బహి చ వాతం అపరిగ్గహేత్వా పురిమనయేనేవ వేగేన వేగేన గణేతబ్బ"న్తి.

కీవ చిరం పనేతం గణేతబ్బన్తి? యావ వినా గణనాయ అస్సాసపస్సాసారమ్మణే సతి సన్తిట్ఠతి. బహి విసటవితక్కవిచ్ఛేదం కత్వా అస్సాసపస్సాసారమ్మణే సతి సణ్ఠపనత్థంయేవ హి గణనాతి.

ఏవం గణనాయ మనసికత్వా అనుబన్ధనాయ మనసికాతబ్బం. అనుబన్ధనా నామ గణనం పటిసంహరిత్వా సతియా నిరన్తరం అస్సాసపస్సాసానం అనుగమనం; తఞ్చ ఖో న ఆదిమజ్ఝపరియోసానానుగమనవసేన. బహినిక్ఖమనవాతస్స హి నాభి ఆది, హదయం మజ్ఝం, నాసికగ్గం పరియోసానం. అబ్భన్తరపవిసనవాతస్స నాసికగ్గం ఆది, హదయం మజ్ఝం, నాభి పరియోసానం. తఞ్చస్స అనుగచ్ఛతో విక్ఖేపగతం చిత్తం సారద్ధాయ చేవ హోతి ఇఞ్జనాయ చ. యథాహ –

> "అస్సాసాదిమజ్ఝపరియోసానం సతియా అనుగచ్ఛతో అజ్ఝత్తం విక్ఖేపగతేన చిత్తేన కాయోపి చిత్తమ్పి సారద్ధా చ హోన్తి ఇఞ్జితా చ ఫన్దితా చ. పస్సాసాదిమజ్ఝపరియోసానం సతియా అనుగచ్ఛతో బహిద్ధా విక్ఖేపగతేన చిత్తేన కాయోపి చిత్తమ్పి సారద్ధా చ హోన్తి ఇఞ్జితా చ ఫన్దితా చా"తి (పటి॰ మ॰ ౧.౧౫౭).

తస్మా అనుబన్ధనాయ మనసికరోన్తేన న ఆదిమజ్ఝపరియోసానవసేన మనసికాతబ్బం. అపిచ ఖో ఫుసనావసేన చ ఠపనావసేన చ మనసికాతబ్బం. గణనానుబన్ధనావసేన వియ హి ఫుసనాఠపనావసేన విసుం మనసికారో నత్థి. ఫుట్ఠఫుట్ఠట్ఠానేయేవ పన గణేన్తో గణనాయ చ ఫుసనాయ చ మనసి కరోతి. తత్థేవ గణనం పటిసంహరిత్వా తే సతియా అనుబన్ధన్తో అప్పనావసేన చ చిత్తం ఠపేన్తో "అనుబన్ధనాయ చ ఫుసనాయ చ ఠపనాయ చ మనసి కరోతీ"తి వుచ్చతి. స్వాయమత్థో **అట్ఠకథాయం** వుత్తపఙ్గుళదోవారికోపమాహి **పటిసమ్భిదాయం** వుత్తకకచోపమాయ చ వేదితబ్బో.

తత్రాయం పఙ్గుళోపమా – "సేయ్యథాపి పఙ్గుళో దోలాయ కీళతం మాతాపుత్తానం దోలం ఖిపిత్వా తత్థేవ దోలత్థమ్భమూలే నిసిన్నో కమేన ఆగచ్ఛన్తస్స చ గచ్ఛన్తస్స చ దోలాఫలకస్స ఉభో కోటియో మజ్ఝఞ్చ పస్సతి, న చ ఉభోకోటిమజ్ఝానం దస్సనత్థం బ్యావటో హోతి. ఏవమేవాయం భిక్ఖు సతివసేన ఉపనిబన్ధనత్థమ్భమూలే ఠత్వా

అస్సాసపస్సాసదోలం ఖిపిత్వా తత్థేవ నిమిత్తే సతియా నిసిన్నో కమేన ఆగచ్ఛన్తానఞ్చ గచ్ఛన్తానఞ్చ ఫుట్ఠట్ఠానే అస్సాసపస్సాసానం ఆదిమజ్ఝపరియోసానం సతియా అనుగచ్ఛన్తో తత్థ చ చిత్తం ఠపేన్తో పస్సతి, న చ తేసం దస్సనత్థం బ్యావటో హోతి. అయం పఙ్గుళోపమా.

అయం పన దోవారికోపమా – "సేయ్యథాపి దోవారికో నగరస్స అన్తో చ బహి చ పురిసే 'కో త్వం, కుతో వా ఆగతో, కుహిం వా గచ్ఛసి, కిం వా తే హత్థే'తి న వీమంసతి, న హి తస్స తే భారా. ద్వారప్పత్తం ద్వారప్పత్తంయేవ పన వీమంసతి; ఏవమేవ ఇమస్స భిక్ఖునో అన్తో పవిట్ఠవాతా చ బహి నిక్ఖన్తవాతా చ న భారా హోన్తి, ద్వారప్పత్తా ద్వారప్పత్తాయేవ భారాతి. అయం దోవారికోపమా.

కకచోపమా పన ఆదితోపభుతి ఏవం వేదితబ్బా. వుత్తఞ్హేతం –

"నిమిత్తం అస్సాసపస్సాసా, అనారమ్మణమేకచిత్తస్స;
అజానతో చ తయో ధమ్మే, భావనానుపలబ్భతి.

"నిమిత్తం అస్సాసపస్సాసా, అనారమ్మణమేకచిత్తస్స;
జానతో చ తయో ధమ్మే, భావనా ఉపలబ్భతీ"తి. (పటి॰ మ॰ ౧.౧౫౯);

కథం ఇమే తయో ధమ్మా ఏకచిత్తస్స ఆరమ్మణం న హోన్తి, న చిమే తయో ధమ్మా అవిదితా హోన్తి, న చ చిత్తం విక్ఖేపం గచ్ఛతి, పధానఞ్చ పఞ్ఞాయతి, పయోగఞ్చ సాధేతి, విసేసమధిగచ్ఛతి ? సేయ్యథాపి రుక్ఖో సమే భూమిభాగే నిక్ఖిత్తో, తమేనం పురిసో కకచేన ఛిన్దేయ్య, రుక్ఖే ఫుట్ఠకకచదన్తానం వసేన పురిసస్స సతి ఉపట్ఠితా హోతి, న ఆగతే వా గతే వా కకచదన్తే మనసి కరోతి, న ఆగతా వా గతా వా కకచదన్తా అవిదితా హోన్తి, పధానఞ్చ పఞ్ఞాయతి, పయోగఞ్చ సాధేతి.

యథా రుక్ఖో సమే భూమిభాగే నిక్ఖిత్తో; ఏవం ఉపనిబన్ధననిమిత్తం. యథా కకచదన్తా; ఏవం అస్సాసపస్సాసా. యథా రుక్ఖే ఫుట్ఠకకచదన్తానం వసేన పురిసస్స సతి ఉపట్ఠితా హోతి, న ఆగతే వా గతే వా కకచదన్తే మనసి కరోతి, న ఆగతా వా గతా వా కకచదన్తా అవిదితా హోన్తి, పధానఞ్చ పఞ్ఞాయతి, పయోగఞ్చ సాధేతి, ఏవమేవ భిక్ఖు నాసికగ్గే వా ముఖనిమిత్తే వా సతిం ఉపట్ఠపేత్వా నిసిన్నో హోతి, న ఆగతే వా గతే వా అస్సాసపస్సాసే మనసి కరోతి, న ఆగతా వా గతా వా అస్సాసపస్సాసా అవిదితా హోన్తి, పధానఞ్చ పఞ్ఞాయతి, పయోగఞ్చ సాధేతి, విసేసమధిగచ్ఛతి.

పధానన్తి కతమం **పధానం**? ఆరద్ధవీరియస్స కాయోపి చిత్తమ్పి కమ్మనియం హోతి – ఇదం పధానం. కతమో **పయోగో**? ఆరద్ధవీరియస్స ఉపక్కిలేసా పహీయన్తి, వితక్కా వూపసమ్మన్తి – అయం పయోగో. కతమో **విసేసో**? ఆరద్ధవీరియస్స సంయోజనా పహీయన్తి, అనుసయా బ్యన్తీ హోన్తి – అయం విసేసో. ఏవం ఇమే తయో ధమ్మా ఏకచిత్తస్స ఆరమ్మణా న హోన్తి, న చిమే తయో ధమ్మా అవిదితా హోన్తి, న చ చిత్తం విక్ఖేపం గచ్ఛతి, పధానఞ్చ పఞ్ఞాయతి, పయోగఞ్చ సాధేతి, విసేసమధిగచ్ఛతి.

"ఆనాపానస్సతీ యస్స, పరిపుణ్ణా సుభావితా;
అనుపుబ్బం పరిచితా, యథా బుద్ధేన దేసితా;

సో ఇమం లోకం పభాసేతి, అబ్భా ముత్తోవ చన్దిమా”తి. (పటి॰ మ॰ ౧.౧౬౦);

అయం కకచోపమా. ఇధ పనస్స ఆగతాగతవసేన అమనసికారమత్తమేవ పయోజనన్తి వేదితబ్బం. ఇదం కమ్మట్ఠానం మనసికరోతో కస్సచి నచిరేనేవ నిమిత్తఞ్చ ఉప్పజ్జతి, అవసేసజ్ఝానఙ్గపటిమణ్డితా అప్పనాసఙ్ఖాతా ఠపనా చ సమ్పజ్జతి. కస్సచి పన గణనావసేనేవ మనసికారకాలతోపభుతి అనుక్కమతో ఓళారికఅస్సాసపస్సాసనిరోధవసేన కాయదరథే వూపసన్తే కాయోపి చిత్తమ్పి లహుకం హోతి, సరీరం ఆకాసే లఙ్ఘనాకారప్పత్తం వియ హోతి. యథా సారద్ధకాయస్స మఞ్చే వా పీఠే వా నిసీదతో మఞ్చపీఠం ఓనమతి, వికూజతి, పచ్చత్థరణం వలిం గణ్హాతి. అసారద్ధకాయస్స పన నిసీదతో నేవ మఞ్చపీఠం ఓనమతి, న వికూజతి, న పచ్చత్థరణం వలిం గణ్హాతి, తూలపిచుపూరితం వియ మఞ్చపీఠం హోతి. కస్మా? యస్మా అసారద్ధో కాయో లహుకో హోతి; ఏవమేవ గణనావసేన మనసికారకాలతోపభుతి అనుక్కమతో ఓళారికఅస్సాసపస్సాసనిరోధవసేన కాయదరథే వూపసన్తే కాయోపి చిత్తమ్పి లహుకం హోతి, సరీరం ఆకాసే లఙ్ఘనాకారప్పత్తం వియ హోతి.

తస్స ఓళారికే అస్సాసపస్సాసే నిరుద్ధే సుఖుమఅస్సాసపస్సాసనిమిత్తారమ్మణం చిత్తం పవత్తతి, తస్మిమ్పి నిరుద్ధే అపరాపరం తతో సుఖుమతరసుఖుమతమనిమిత్తారమ్మణం పవత్తతియేవ. కథం? యథా పురిసో మహతియా లోహసలాకాయ కంసతాళం ఆకోటేయ్య, ఏకప్పహారేన మహాసద్దో ఉప్పజ్జేయ్య, తస్స ఓళారికసద్దారమ్మణం చిత్తం పవత్తేయ్య, నిరుద్ధే ఓళారికే సద్దే అథ పచ్ఛా సుఖుమసద్దనిమిత్తారమ్మణం, తస్మిమ్పి నిరుద్ధే అపరాపరం తతో సుఖుమతరసుఖుమతమసద్దనిమిత్తారమ్మణం చిత్తం పవత్తతేవ; ఏవన్తి వేదితబ్బం. వుత్తమ్పి చేతం – “సేయ్యథాపి కంసే ఆకోటితే”తి (పటి॰ మ॰ ౧.౧౫౧) విత్థారో.

యథా హి అఞ్ఞాని కమ్మట్ఠానాని ఉపరూపరి విభూతాని హోన్తి, న తథా ఇదం. ఇదం పన ఉపరూపరి భావేన్తస్స భావేన్తస్స సుఖుమత్తం గచ్ఛతి, ఉపట్ఠానమ్పి న ఉపగచ్ఛతి. ఏవం అనుపట్ఠహన్తే పన తస్మిం న తేన భిక్ఖునా ఉట్ఠాయాసనా చమ్మఖణ్డం పప్ఫోటేత్వా గన్తబ్బం. కిం కాతబ్బం? “ఆచరియం పుచ్ఛిస్సామీ”తి వా “నట్ఠం దాని మే కమ్మట్ఠాన”న్తి వా న వుట్ఠాతబ్బం, ఇరియాపథం వికోపేత్వా గచ్ఛతో హి కమ్మట్ఠానం నవనవమేవ హోతి. తస్మా యథానిసిన్నేనేవ దేసతో ఆహరితబ్బం.

తత్రాయం ఆహరణూపాయో. తేన హి భిక్ఖునా కమ్మట్ఠానస్స అనుపట్ఠహనభావం ఞత్వా ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖితబ్బం – “ఇమే అస్సాసపస్సాసా నామ కత్థ అత్థి, కత్థ నత్థి, కస్స వా అత్థి, కస్స వా నత్థీ”తి. అథేవం పటిసఞ్చిక్ఖతా “ఇమే అన్తోమాతుకుచ్ఛియం నత్థి, ఉదకే నిముగ్గానం నత్థి, తథా అసఞ్ఞీభూతానం మతానం చతుత్థజ్ఝానసమాపన్నానం రూపారూపభవసమఙ్గీనం నిరోధసమాపన్నాన”న్తి ఞత్వా ఏవం అత్తనావ అత్తా పటిచోదేతబ్బో – “నను త్వం, పణ్డిత, నేవ మాతుకుచ్ఛిగతో, న ఉదకే నిముగ్గో, న అసఞ్ఞీభూతో, న మతో, న చతుత్థజ్ఝానసమఆపన్నో, న రూపారూపభవసమఙ్గీ, న నిరోధసమాపన్నో, అత్థియేవ తే అస్సాసపస్సాసా, మన్దపఞ్ఞతాయ పన పరిగ్గహేతుం న సక్కోసీ”తి. అథానేన పకతిఫుట్ఠవసేనేవ చిత్తం ఠపేత్వా మనసికారో పవత్తేతబ్బో. ఇమే హి దీఘనాసికస్స నాసా పుటం ఘట్టేన్తా పవత్తన్తి, రస్సనాసికస్స ఉత్తరోట్ఠం. తస్మానేన ఇమం నామ ఠానం ఘట్టేన్తీతి నిమిత్తం పట్ఠపేతబ్బం. ఇమమేవ హి అత్థవసం పటిచ్చ వుత్తం భగవతా – “నాహం, భిక్ఖవే, ముట్ఠస్సతిస్స అసమ్పజానస్స ఆనాపానస్సతిభావనం వదామీ”తి (మ॰ ని॰ ౩.౧౪౯;

సం॰ ని॰ ౫.౯౮౨). కిఞ్చాపి హి యంకిఞ్చి కమ్మట్ఠానం సతస్స సమ్పజానస్సేవ సమ్పజ్జతి, ఇతో అఞ్ఞం పన మనసికరోన్తస్స పాకటం హోతి. ఇదం పన ఆనాపానస్సతికమ్మట్ఠానం గరుకం గరుకభావనం బుద్ధపచ్చేకబుద్ధబుద్ధపుత్తానం మహాపురిసానమేవ మనసికారభూమిభూతం, న చేవ ఇత్తరం, న చ ఇత్తరసత్తసమాసేవితం. యథా యథా మనసి కరీయతి, తథా తథా సన్తఞ్చేవ హోతి సుఖుమఞ్చ. తస్మా ఏత్థ బలవతీ సతి చ పఞ్ఞా చ ఇచ్ఛితబ్బా.

యథా హి మట్ఠసాటకస్స తున్నకరణకాలే సూచిపి సుఖుమా ఇచ్ఛితబ్బా, సూచిపాసవేధనమ్పి తతో సుఖుమతరం; ఏవమేవ మట్ఠసాటకసదిసస్స ఇమస్స కమ్మట్ఠానస్స భావనాకాలే సూచిపటిభాగా సతిపి సూచిపాసవేధనపటిభాగా తంసమ్పయుత్తా పఞ్ఞాపి బలవతీ ఇచ్ఛితబ్బా. తాహి చ పన సతిపఞ్ఞాహి సమన్నాగతేన భిక్ఖునా న తే అస్సాసపస్సాసా అఞ్ఞత్ర పకతిఫుట్ఠోకాసా పరియేసితబ్బా.

యథా పన కస్సకో కసిం కసిత్వా బలిబద్దే ముఞ్చిత్వా గోచరాభిముఖే కత్వా ఛాయాయ నిసిన్నో విస్సమేయ్య, అథస్స తే బలిబద్దా వేగేన అటవిం పవిసేయ్యుం. యో హోతి ఛేకో కస్సకో సో పున తే గహేత్వా యోజేతుకామో న తేసం అనుపదం గన్త్వా అటవిం ఆహిణ్డతి. అథ ఖో రస్మిఞ్చ పతోదఞ్చ గహేత్వా ఉజుకమేవ తేసం నిపాతతిత్థం గన్త్వా నిసీదతి వా నిపజ్జతి వా. అథ తే గోణే దివసభాగం చరిత్వా నిపాతతిత్థం ఓతరిత్వా న్హత్వా చ పివిత్వా చ పచ్చుత్తరిత్వా ఠితే దిస్వా రస్మియా బన్ధిత్వా పతోదేన విజ్ఝన్తో ఆనేత్వా యోజేత్వా పున కమ్మం కరోతి; ఏవమేవ తేన భిక్ఖునా న తే అస్సాసపస్సాసా అఞ్ఞత్ర పకతిఫుట్ఠోకాసా పరియేసితబ్బా. సతిరస్మిం పన పఞ్ఞాపతోదఞ్చ గహేత్వా పకతిఫుట్ఠోకాసే చిత్తం ఠపేత్వా మనసికారో పవత్తేతబ్బో. ఏవఞ్హిస్స మనసికరోతో నచిరస్సేవ తే ఉపట్ఠహన్తి, నిపాతతిత్థే వియ గోణా. తతో తేన సతిరస్మియా బన్ధిత్వా తస్మింయేవ ఠానే యోజేత్వా పఞ్ఞాపతోదేన విజ్ఝన్తేన పున కమ్మట్ఠానం అనుయుఞ్జితబ్బం; తస్సేవమనుయుఞ్జతో నచిరస్సేవ నిమిత్తం ఉపట్ఠాతి. తం పనేతం న సబ్బేసం ఏకసదిసం హోతి ; అపిచ ఖో కస్సచి సుఖసమ్ఫస్సం ఉప్పాదయమానో తూలపిచు వియ, కప్పాసపిచు వియ, వాతధారా వియ చ ఉపట్ఠాతీతి ఏకచ్చే ఆహు.

అయం పన **అట్ఠకథావినిచ్ఛయో** – ఇదఞ్హి కస్సచి తారకరూపం వియ, మణిగుళికా వియ, ముత్తాగుళికా వియ చ కస్సచి ఖరసమ్ఫస్సం హుత్వా కప్పాసట్ఠి వియ, సారదారుసూచి వియ చ కస్సచి దీఘపామఙ్గసుత్తం వియ, కుసుమదామం వియ, ధూమసిఖా వియ చ కస్సచి విత్థత మక్కటకసుత్తం వియ, వలాహకపటలం వియ, పదుమపుప్ఫం వియ, రథచక్కం వియ, చన్దమణ్డలం వియ, సూరియమణ్డలం వియ చ ఉపట్ఠాతి. తఞ్చ పనేతం యథా సమ్బహులేసు భిక్ఖూసు సుత్తన్తం సజ్ఝాయిత్వా నిసిన్నేసు ఏకేన భిక్ఖునా “తుమ్హాకం కీదిసం హుత్వా ఇదం సుత్తం ఉపట్ఠాతీ”తి వుత్తే ఏకో “మయ్హం మహతీ పబ్బతేయ్యా నదీ వియ హుత్వా ఉపట్ఠాతీ”తి ఆహ. అపరో “మయ్హం ఏకా వనరాజి వియ”. అఞ్ఞో “మయ్హం సీతచ్ఛాయో సాఖాసమ్పన్నో ఫలభారభరితరుక్ఖో వియా”తి. తేసఞ్హి తం ఏకమేవ సుత్తం సఞ్ఞానానతాయ నానతో ఉపట్ఠాతి. ఏవం ఏకమేవ కమ్మట్ఠానం సఞ్ఞానానతాయ నానతో ఉపట్ఠాతి. సఞ్ఞజఞ్హి ఏతం సఞ్ఞానిదానం సఞ్ఞాప్పభవం తస్మా సఞ్ఞానానతాయ నానతో ఉపట్ఠాతీతి వేదితబ్బం.

ఏత్థ చ అఞ్ఞమేవ అస్సాసారమ్మణం చిత్తం, అఞ్ఞం పస్సాసారమ్మణం, అఞ్ఞం నిమిత్తారమ్మణం యస్స హి ఇమే తయో ధమ్మా నత్థి, తస్స కమ్మట్ఠానం నేవ అప్పనం న ఉపచారం పాపుణాతి. యస్స పనిమే తయో ధమ్మా అత్థి, తస్సేవ కమ్మట్ఠానం అప్పనఞ్చ ఉపచారఞ్చ పాపుణాతి. వుత్తఞ్హేతం –

“నిమిత్తం అస్సాసపస్సాసా, అనారమ్మణమేకచిత్తస్స;
అజానతో చ తయో ధమ్మే, భావనానుపలబ్భతి.

“నిమిత్తం అస్సాసపస్సాసా, అనారమ్మణమేకచిత్తస్స;
జానతో చ తయో ధమ్మే, భావనా ఉపలబ్భతీ”తి. (విసుద్ధి॰ ౧.౨౩౧);

ఏవం ఉపట్ఠితే పన నిమిత్తే తేన భిక్ఖునా ఆచరియసన్తికం గన్త్వా ఆరోచేతబ్బం – “మయ్హం, భన్తే, ఏవరూపం నామ ఉపట్ఠాతీ”తి. ఆచరియేన పన “ఏతం నిమిత్త”న్తి వా “న నిమిత్త”న్తి వా న వత్తబ్బం. “ఏవం హోతి, ఆవుసో”తి వత్వా పన “పునప్పునం మనసి కరోహీ”తి వత్తబ్బో. “నిమిత్త”న్తి హి వుత్తే వోసానం ఆపజ్జేయ్య; “న నిమిత్త”న్తి వుత్తే నిరాసో విసీదేయ్య. తస్మా తదుభయమ్పి అవత్వా మనసికారేయేవ నియోజేతబ్బోతి. ఏవం తావ **దీఘభాణకా. మజ్ఝిమభాణకా** పనాహు – “నిమిత్తమిదం, ఆవుసో, కమ్మట్ఠానం పునప్పునం మనసి కరోహి సప్పురిసాతి వత్తబ్బో”తి. అథానేన నిమిత్తేయేవ చిత్తం ఠపేతబ్బం. ఏవమస్సాయం ఇతో పభుతి ఠపనావసేన భావనా హోతి. వుత్తఞ్హేతం పోరాణేహి –

“నిమిత్తే ఠపయం చిత్తం, నానాకారం విభావయం;
ధీరో అస్సాసపస్సాసే, సకం చిత్తం నిబన్ధతీ”తి. (విసుద్ధి॰ ౧.౨౩౨; పటి॰ మ॰ అట్ఠ॰ ౨.౧.౧౬౩);

తస్సేవం నిమిత్తుపట్ఠానతో పభుతి నీవరణాని విక్ఖమ్భితానేవ హోన్తి కిలేసా సన్నిసిన్నావ సతి ఉపట్ఠితాయేవ, చిత్తం సమాహితమేవ. ఇదఞ్హి ద్వీహాకారేహి చిత్తం సమాహితం నామ హోహి – ఉపచారభూమియం వా నీవరణప్పహానేన, పటిలాభభూమియం వా అఙ్గపాతుభావేన. తత్థ **‘‘ఉపచారభూమీ’’**తి ఉపచారసమాధి; **‘‘పటిలాభభూమీ’’**తి అప్పనాసమాధి. తేసం కిం నానాకరణం? ఉపచారసమాధి కుసలవీథియం జవిత్వా భవఙ్గం ఓతరతి, అప్పనాసమాధి దివసభాగే అప్పేత్వా నిసిన్నస్స దివసభాగమ్పి కుసలవీథియం జవతి, న భవఙ్గం ఓతరతి. ఇమేసు ద్వీసు సమాధీసు నిమిత్తపాతుభావేన ఉపచారసమాధినా సమాహితం చిత్తం హోతి . అథానేన తం నిమిత్తం నేవ వణ్ణతో మనసికాతబ్బం, న లక్ఖణతో పచ్చవేక్ఖితబ్బం. అపిచ ఖో ఖత్తియమహేసియా చక్కవత్తిగబ్భో వియ కస్సకేన సాలియవగబ్భో వియ చ అప్పమత్తేన రక్ఖితబ్బం; రక్ఖితం హిస్స ఫలదం హోతి.

“నిమిత్తం రక్ఖతో లద్ధ, పరిహాని న విజ్జతి;
ఆరక్ఖమ్హి అసన్తమ్హి, లద్ధం లద్ధం వినస్సతీ”తి.

తత్రాయం **రక్ఖణూపాయో** – తేన భిక్ఖునా ఆవాసో, గోచరో, భస్సం, పుగ్గలో, భోజనం, ఉతు, ఇరియాపథోతి ఇమాని సత్త అసప్పాయాని వజ్జేత్వా తానేవ సత్త సప్పాయాని సేవన్తేన పునప్పునం తం నిమిత్తం మనసికాతబ్బం.

ఏవం సప్పాయసేవనేన నిమిత్తం థిరం కత్వా వుడ్ఢిం విరూళ్హిం గమయిత్వా వత్థువిసదకిరియా, ఇన్ద్రియసమత్తపటిపాదనతా, నిమిత్తకుసలతా, యస్మిం సమయే చిత్తం సపగ్గహేతబ్బ తస్మిం సమయే చిత్తపగ్గణ్హనా, యస్మిం సమయే చిత్తం నిగ్గహేతబ్బం తస్మిం సమయే చిత్తనిగ్గణ్హనా, యస్మిం సమయే చిత్తం సమ్పహంసేతబ్బం తస్మిం సమయే సమ్పహంసేతబ్బం తస్మిం సమయే చిత్తసమ్పహంసనా, యస్మిం సమయే చిత్తం అజ్ఝుపేక్ఖితబ్బం తస్మిం సమయే

చిత్తఅజ్ఝుపేక్ఖనా, అసమాహితపుగ్గలపరివజ్జనా, సమాహితపుగ్గలసేవనా, తదధిముత్తతాతి ఇమాని దస అప్పనాకోసల్లాని అవిజహన్తేన యోగో కరణీయో.

తస్సేవం అనుయుత్తస్స విహరతో ఇదాని అప్పనా ఉప్పజ్జిస్సతీతి భవఙ్గం విచ్ఛిన్దిత్వా నిమిత్తారమ్మణం మనోద్వారావజ్జనం ఉప్పజ్జతి. తస్మిఞ్చ నిరుద్ధే తదేవారమ్మణం గహేత్వా చత్తారి పఞ్చ వా జవనాని, యేసం పఠమం పరికమ్మం, దుతియం ఉపచారం, తతియం అనులోమం, చతుత్థం గోత్రభు , పఞ్చమం అప్పనాచిత్తం. పఠమం వా పరికమ్మఞ్చేవ ఉపచారఞ్చ, దుతియం అనులోమం, తతియం గోత్రభు, చతుత్థం అప్పనాచిత్తన్తి వుచ్చతి. చతుత్థమేవ హి పఞ్చమం వా అప్పేతి, న ఛట్ఠం సత్తమం వా ఆసన్నభవఙ్గపాతత్తా.

ఆభిధమ్మికగోదత్తత్థేరో పనాహ – “ఆసేవనపచ్చయేన కుసలా ధమ్మా బలవన్తో హోన్తి; తస్మా ఛట్ఠం సత్తమం వా అప్పేతీ”తి. తం **అట్ఠకథాసు** పటిక్ఖిత్తం. తత్థ పుబ్బభాగచిత్తాని కామావచరాని హోన్తి, అప్పనాచిత్తం పన రూపావచరం. ఏవమనేన పఞ్చఙ్గవిప్పహీనం, పఞ్చఙ్గసమన్నాగతం, దసలక్ఖణసమ్పన్నం, తివిధకల్యాణం, పఠమజ్ఝానం అధిగతం హోతి. సో తస్మింయేవారమ్మణే వితక్కాదయో వూపసమేత్వా దుతియతతియచతుత్థజ్ఝానాని పాపుణాతి. ఏత్తావతా చ ఠపనావసేన భావనాయ పరియోసానప్పత్తో హోతి. అయమేత్థ సఙ్ఖేపకథా. విత్థారో పన ఇచ్ఛన్తేన **విసుద్ధిమగ్గతో** గహేతబ్బో.

ఏవం పత్తచతుత్థజ్ఝానో పనేత్థ భిక్ఖు సల్లక్ఖణావివట్టనావసేన కమ్మట్ఠానం వడ్ఢేత్వా పారిసుద్ధిం పత్తుకామో తదేవ ఝానం ఆవజ్జనసమాపజ్జనఅధిట్ఠానవుట్ఠానపచ్చవేక్ఖణసఙ్ఖాతేహి పఞ్చహాకారేహి వసిప్పత్తం పగుణం కత్వా అరూపపుబ్బఙ్గమం వా రూపం, రూపపుబ్బఙ్గమం వా అరూపన్తి రూపారూపం పరిగ్గహేత్వా విపస్సనం పట్ఠపేతి. కథం? సో హి ఝానా వుట్ఠహిత్వా ఝానఙ్గాని పరిగ్గహేత్వా తేసం నిస్సయం హదయవత్థుం తం నిస్సయాని చ భూతాని తేసఞ్చ నిస్సయం సకలమ్పి కరజకాయం పస్సతి. తతో “ఝానఙ్గాని అరూపం, వత్థాదీని రూప”న్తి రూపారూపం వవత్థపేతి.

అథ వా సమాపత్తితో వుట్ఠహిత్వా కేసాదీసు కోట్ఠాసేసు పథవీధాతుఆదివసేన చత్తారి భూతాని తంనిస్సితరూపాని చ పరిగ్గహేత్వా యథాపరిగ్గహితరూపారమ్మణం యథాపరిగ్గహితరూపవత్థుద్వారారమ్మణం వా ససమ్పయుత్తధమ్మం విఞ్ఞాణఞ్చ పస్సతి. తతో “భూతాదీని రూపం ససమ్పయుత్తధమ్మం విఞ్ఞాణం అరూప”న్తి వవత్థపేతి.

అథ వా సమాపత్తితో వుట్ఠహిత్వా అస్సాసపస్సాసానం సముదయో కరజకాయో చ చిత్తఞ్చాతి పస్సతి. యథా హి కమ్మారగగ్గరియా ధమమానాయ భస్తఞ్చ పురిసస్స చ తజ్జం వాయామం పటిచ్చ వాతో సఞ్చరతి; ఏవమేవ కాయఞ్చ చిత్తఞ్చ పటిచ్చ అస్సాసపస్సాసాతి. తతో అస్సాసపస్సాసే చ కాయఞ్చ రూపం, చిత్తఞ్చ తంసమ్పయుత్తధమ్మే చ అరూపన్తి వవత్థపేతి.

ఏవం నామరూపం వవత్థపేత్వా తస్స పచ్చయం పరియేసతి, పరియేసన్తో చ తం దిస్వా తీసుపి అద్ధాసు నామరూపస్స పవత్తిం ఆరబ్భ కఙ్ఖం వితరతి. వితిణ్ణకఙ్ఖో కలాపసమ్మసనవసేన తిలక్ఖణం ఆరోపేత్వా ఉదయబ్బయానుపస్సనాయ పుబ్బభాగే ఉప్పన్నే ఓభాసాదయో దస విపస్సనుపక్కిలేసే పహాయ ఉపక్కిలేసవిముత్తం పటిపదాఞాణం “మగ్గో”తి వవత్థపేత్వా ఉదయం పహాయ భఙ్గానుపస్సనం పత్వా నిరన్తరం భఙ్గానుపస్సనేన భయతో ఉపట్ఠితేసు సబ్బసఙ్ఖారేసు నిబ్బిన్దన్తో విరజ్జన్తో విముచ్చన్తో యథాక్కమం చత్తారో అరియమగ్గే పాపుణిత్వా అరహత్తఫలే

పతిట్ఠాయ ఏకూనవీసతిభేదస్స పచ్చవేక్ఖణఞాణస్స పరియన్తప్పత్తో సదేవకస్స లోకస్స అగ్గదక్ఖిణేయ్యో హోతి. ఏత్తావతా చస్స గణనం ఆదిం కత్వా విపస్సనాపరియోసానా ఆనాపానస్సతిసమాధిభావనా చ సమత్తా హోతీతి.

అయం సబ్బాకారతో పఠమచతుక్కవణ్ణనా.

ఇతరేసు పన తీసు చతుక్కేసు యస్మా విసుం కమ్మట్ఠానభావనానయో నామ నత్థి; తస్మా అనుపదవణ్ణనానయేనేవ నేసం అత్థో వేదితబ్బో. **పీతిప్పటిసంవేదీ**తి పీతిం పటిసంవిదితం కరోన్తో పాకటం కరోన్తో అస్ససిస్సామి పస్ససిస్సామీతి సిక్ఖతి. తత్థ ద్వీహాకారేహి పీతి పటిసంవిదితా హోతి – ఆరమ్మణతో చ అసమ్మోహతో చ.

కథం ఆరమ్మణతో పీతి పటిసంవిదితా హోతి? సప్పీతికే ద్వే ఝానే సమాపజ్జతి, తస్స సమాపత్తిక్ఖణే ఝానపటిలాభేన ఆరమ్మణతో పీతి పటిసంవిదితా హోతి ఆరమ్మణస్స పటిసంవిదితత్తా.

కథం అసమ్మోహతో? సప్పీతికే ద్వే ఝానే సమాపజ్జిత్వా వుట్ఠాయ ఝానసమ్పయుత్తకపీతిం ఖయతో వయతో సమ్మసతి, తస్స విపస్సనాక్ఖణే లక్ఖణపటివేధేన అసమ్మోహతో పీతి పటిసంవిదితా హోతి. వుత్తఞ్హేతం **పటిసమ్భిదాయం** –

> “దీఘం అస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతం అవిక్ఖేపం పజానతో సతి ఉపట్ఠితా హోతి. తాయ సతియా తేన ఞాణేన సా పీతి పటిసంవిదితా హోతి. దీఘం పస్సాసవసేన…పే.… రస్సం అస్సాసవసేన… రస్సం పస్సాసవసేన… సబ్బకాయప్పటిసంవేదీ అస్సాసవసేన… సబ్బకాయప్పటిసంవేదీ పస్సాసవసేన… పస్సమ్భయం కాయసఙ్ఖారం అస్సాసవసేన… పస్సమ్భయం కాయసఙ్ఖారం పస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతం అవిక్ఖేపం పజానతో సతి ఉపట్ఠితా హోతి, తాయ సతియా తేన ఞాణేన సా పీతి పటిసంవిదితా హోతి. ఆవజ్జతో సా పీతి పటిసంవిదితా హోతి జానతో… పస్సతో… పచ్చవేక్ఖతో… చిత్తం అధిట్ఠహతో… సద్ధాయ అధిముచ్చతో… వీరియం పగ్గణ్హతో… సతిం ఉపట్ఠాపయతో… చిత్తం సమాదహతో… పఞ్ఞాయ పజానతో… అభిఞ్ఞేయ్యం అభిజానతో… పరిఞ్ఞేయ్యం పరిజానతో… పహాతబ్బం పజహతో… భావేతబ్బం భావయతో… సచ్ఛికాతబ్బం సచ్ఛికరోతో సా పీతి పటిసంవిదితా హోతి. ఏవం సా పీతి పటిసంవిదితా హోతీ”తి (పటి॰ మ॰ ౧.౧౭౨).

ఏతేనేవ నయేన అవసేసపదానిపి అత్థతో వేదితబ్బాని. ఇదం పనేత్థ విసేసమత్తం. తిణ్ణం ఝానానం వసేన సుఖపటిసంవేదితా చతున్నమ్పి వసేన చిత్తసఙ్ఖారపటిసంవేదితా వేదితబ్బా. **‘‘చిత్తసఙ్ఖారో’’**తి వేదనాదయో ద్వే ఖన్ధా. **సుఖప్పటిసంవేది**పదే చేత్థ విపస్సనాభూమిదస్సనత్థం “సుఖన్తి ద్వే సుఖాని – కాయికఞ్చ సుఖం చేతసికఞ్చా”తి **పటిసమ్భిదాయం** వుత్తం. **పస్సమ్భయం చిత్తసఙ్ఖార**న్తి ఓళారికం ఓళారికం చిత్తసఙ్ఖారం పస్సమ్భేన్తో, నిరోధేన్తోతి అత్థో. సో విత్థారతో కాయసఙ్ఖారే వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బో. అపిచేత్థ **పీతి**పదే పీతిసీసేన వేదనా వుత్తా. **సుఖ**పదే సరూపేనేవ వేదనా . ద్వీసు చిత్తసఙ్ఖారపదేసు “సఞ్ఞా చ వేదనా చ చేతసికా ఏతే ధమ్మా చిత్తపటిబద్ధా చిత్తసఙ్ఖారా”తి (పటి॰ మ॰ ౧.౧౭౪; మ॰ ని॰ ౧.౪౬౩) వచనతో సఞ్ఞాసమ్పయుత్తా వేదనాతి. ఏవం వేదనానుపస్సనానయేన ఇదం చతుక్కం భాసితన్తి వేదితబ్బం.

తతియచతుక్కేపి చతున్నం ఝానానం వసేన చిత్తపటిసంవేదితా వేదితబ్బా. **అభిప్పమోదయం చిత్త**న్తి చిత్తం మోదేన్తో పమోదేన్తో హాసేన్తో పహాసేన్తో అస్ససిస్సామి పస్ససిస్సామీతి సిక్ఖతి. తత్థ ద్వీహాకారేహి అభిప్పమోదో హోతి – సమాధివసేన చ విపస్సనావసేన చ.

కథం సమాధివసేన? సప్పీతికే ద్వే ఝానే సమాపజ్జతి, సో సమాపత్తిక్ఖణే సమ్పయుత్తాయ పీతియా చిత్తం ఆమోదేతి పమోదేతి. కథం విపస్సనావసేన? సప్పీతికే ద్వే ఝానే సమాపజ్జిత్వా వుట్ఠాయ ఝానసమ్పయుత్తకపీతిం ఖయతో వయతో సమ్మసతి; ఏవం విపస్సనాక్ఖణే ఝానసమ్పయుత్తకపీతిం ఆరమ్మణం కత్వా చిత్తం ఆమోదేతి పమోదేతి. ఏవం పటిపన్నో "అభిప్పమోదయం చిత్తం అస్ససిస్సామి పస్ససిస్సామీతి సిక్ఖతీ"తి వుచ్చతి.

సమాదహం చిత్తన్తి పఠమజ్ఝానాదివసేన ఆరమ్మణే చిత్తం సమం ఆదహన్తో సమం ఠపేన్తో తాని వా పన ఝానాని సమాపజ్జిత్వా వుట్ఠాయ ఝానసమ్పయుత్తకచిత్తం ఖయతో వయతో సమ్మసతో విపస్సనాక్ఖణే లక్ఖణపటివేధేన ఉప్పజ్జతి ఖణికచిత్తేకగ్గతా; ఏవం ఉప్పన్నాయ ఖణికచిత్తేకగ్గతాయ వసేనపి ఆరమ్మణే చిత్తం సమం ఆదహన్తో సమం ఠపేన్తో "సమాదహం చిత్తం అస్ససిస్సామి పస్ససిస్సామీతి సిక్ఖతీ"తి వుచ్చతి.

విమోచయం చిత్తన్తి పఠమజ్ఝానేన నీవరణేహి చిత్తం మోచేన్తో విమోచేన్తో, దుతియేన వితక్కవిచారేహి, తతియేన పీతియా, చతుత్థేన సుఖదుక్ఖేహి చిత్తం మోచేన్తో విమోచేన్తో. తాని వా పన ఝానాని సమాపజ్జిత్వా వుట్ఠాయ ఝానసమ్పయుత్తకచిత్తం ఖయతో వయతో సమ్మసతి. సో విపస్సనాక్ఖణే అనిచ్చానుపస్సనాయ నిచ్చసఞ్ఞాతో చిత్తం మోచేన్తో విమోచేన్తో, దుక్ఖానుపస్సనాయ సుఖసఞ్ఞాతో, అనత్తానుపస్సనాయ అత్తసఞ్ఞాతో, నిబ్బిదానుపస్సనాయ నన్దితో, విరాగానుపస్సనాయ రాగతో, నిరోధానుపస్సనాయ సముదయతో, పటినిస్సగ్గానుపస్సనాయ ఆదానతో చిత్తం మోచేన్తో విమోచేన్తో అస్ససతి చేవ పస్ససతి చ. తేన వుత్తం – "విమోచయం చిత్తం అస్ససిస్సామి పస్ససిస్సామీతి సిక్ఖతీ"తి. ఏవం చిత్తానుపస్సనావసేన ఇదం చతుక్కం భాసితన్తి వేదితబ్బం.

చతుత్థచతుక్కే పన **అనిచ్చానుపస్సీ**తి ఏత్థ తావ అనిచ్చం వేదితబ్బం, అనిచ్చతా వేదితబ్బా, అనిచ్చానుపస్సనా వేదితబ్బా , అనిచ్చానుపస్సీ వేదితబ్బో. తత్థ ''**అనిచ్చ**''న్తి పఞ్చక్ఖన్ధా. కస్మా? ఉప్పాదవయఞ్ఞథత్తభావా. ''**అనిచ్చతా**''తి తేసఞ్ఞేవ ఉప్పాదవయఞ్ఞథత్తం హుత్వా అభావో వా నిబ్బత్తానం తేనేవాకారేన అఠత్వా ఖణభఙ్గేన భేదోతి అత్థో. ''**అనిచ్చానుపస్సనా**''తి తస్సా అనిచ్చతాయ వసేన రూపాదీసు "అనిచ్చ"న్తి అనుపస్సనా; ''**అనిచ్చానుపస్సీ**''తి తాయ అనుపస్సనాయ సమన్నాగతో; తస్మా ఏవం భూతో అస్ససన్తో చ పస్ససన్తో చ ఇధ "అనిచ్చానుపస్సీ అస్ససిస్సామి, పస్ససిస్సామీతి సిక్ఖతీ"తి వేదితబ్బో.

విరాగానుపస్సీతి ఏత్థ పన ద్వే విరాగా – ఖయవిరాగో చ అచ్చన్తవిరాగో చ. తత్థ ''**ఖయవిరాగో**''తి సఙ్ఖారానం ఖణభఙ్గో; ''**అచ్చన్తవిరాగో**''తి నిబ్బానం; ''**విరాగానుపస్సనా**''తి తదుభయదస్సనవసేన పవత్తా విపస్సనా చ మగ్గో చ. తాయ దువిధాయపి అనుపస్సనాయ సమన్నాగతో హుత్వా అస్ససన్తో చ పస్ససన్తో చ "విరాగానుపస్సీ అస్ససిస్సామి పస్ససిస్సామీతి సిక్ఖతీ"తి వేదితబ్బో. **నిరోధానుపస్సీ**పదేపి ఏసేవ నయో.

పటినిస్సగ్గానుపస్సీతి ఏత్థాపి ద్వే పటినిస్సగ్గా – పరిచ్చాగపటినిస్సగ్గో చ పక్ఖన్దనపటినిస్సగ్గో చ. పటినిస్సగ్గోయేవ అనుపస్సనా పటినిస్సగ్గానుపస్సనా; విపస్సనామగ్గానమేతం అధివచనం. **విపస్సనా** హి తదఙ్గవసేన సద్ధిం ఖన్ధాభిసఙ్ఖారేహి కిలేసే పరిచ్చజతి, సఙ్ఖతదోసదస్సనేన చ తబ్బిపరీతే నిబ్బానే తన్నిన్నతాయ పక్ఖన్దతీతి **పరిచ్చాగపటినిస్సగ్గో** చేవ **పక్ఖన్దనపటినిస్సగ్గో చా**తి వుచ్చతి. **మగ్గో** సముచ్ఛేదవసేన సద్ధిం ఖన్ధాభిసఙ్ఖారేహి కిలేసే పరిచ్చజతి, ఆరమ్మణకరణేన చ నిబ్బానే పక్ఖన్దతీతి **పరిచ్చాగపటినిస్సగ్గో** చేవ **పక్ఖన్దనపటినిస్సగ్గో చా**తి వుచ్చతి. ఉభయమ్పి పన పురిమపురిమఞాణానం

అనుఅను పస్సనతో అనుపస్సనాతి వుచ్చతి. తాయ దువిధాయ పటినిస్సగ్గానుపస్సనాయ సమన్నాగతో హుత్వా అస్ససన్తో చ పస్ససన్తో చ పటినిసగ్గానుపస్సీ అస్ససిస్సామి పస్ససిస్సామీతి సిక్ఖతీతి వేదితబ్బో. **ఏవం భావితోతి** ఏవం సోళసహి ఆకారేహి భావితో. సేసం వుత్తనయమేవ.

ఆనాపానస్సతిసమాధికథా నిట్ఠితా.

౧౮౨. **అథ ఖో భగవాతిఆదిమ్హి** పన అయం సఙ్ఖేపత్థో. ఏవం భగవా ఆనాపానస్సతిసమాధికథాయ భిక్ఖూ సమస్సాసేత్వా అథ యం తం తతియపారాజికపఞ్ఞత్తియా నిదానఞ్చేవ పకరణఞ్చ ఉప్పన్నం భిక్ఖూనం అఞ్ఞమఞ్ఞం జీవితా వోరోపనం, ఏతస్మిం నిదానే ఏతస్మిం పకరణే భిక్ఖుసఙ్ఘం సన్నిపాతేత్వా పటిపుచ్ఛిత్వా విగరహిత్వా చ యస్మా తత్థ అత్తనా అత్తానం జీవితా వోరోపనం మిగలణ్డికేన చ వోరోపాపనం పారాజికవత్థు న హోతి; తస్మా తం ఠపేత్వా పారాజికస్స వత్థుభూతం అఞ్ఞమఞ్ఞం జీవితా వోరోపనమేవ గహేత్వా పారాజికం పఞ్ఞపేన్తో **''యో పన భిక్ఖు సఞ్చిచ్చ మనుస్సవిగ్గహ''**న్తిఆదిమాహ. అరియపుగ్గలమిస్సకత్తా పనేత్థ "మోఘపురిసా"తి అవత్వా "తే భిక్ఖూ"తి వుత్తం.

ఏవం మూలచ్ఛేజ్జవసేన దళ్హం కత్వా తతియపారాజికే పఞ్ఞత్తే అపరమ్పి అనుపఞ్ఞత్తత్థాయ మరణవణ్ణసంవణ్ణనవత్థు ఉదపాది, తస్సుప్పత్తిదీపనత్థం "ఏవఞ్చిదం భగవతా"తిఆది వుత్తం.

౧౮౩. తత్థ **పటిబద్ధచిత్తాతి** ఛన్దరాగేన పటిబద్ధచిత్తా; సారత్తా అపేక్ఖవన్తోతి అత్థో. **మరణవణ్ణం సంవణ్ణేమాతి** జీవితే ఆదీనవం దస్సేత్వా మరణస్స గుణం వణ్ణేమ; ఆనిసంసం దస్సేమాతి. **కతకల్యాణోతి**ఆదీసు అయం పదత్థో – కల్యాణం సుచికమ్మం కతం తయాతి త్వం ఖో అసి **కతకల్యాణో**. తథా కుసలం అనవజ్జకమ్మం కతం తయాతి **కతకుసలో**. మరణకాలే సమ్పత్తే యా సత్తానం ఉప్పజ్జతి భయసఙ్ఖాతా భీరుతా, తతో తాయనం రక్ఖణకమ్మం కతం తయాతి **కతభీరుత్తాణో** పాపం. లామకకమ్మం అకతం తయాతి **అకతపాపో**. లుద్దం దారుణం దుస్సీల్యకమ్మం అకతం తయాతి **అకతలుద్దో**. కిబ్బిసం సాహసికకమ్మం లోభాదికిలేసుస్సదం అకతం తయాతి **అకతకిబ్బిసో**. కస్మా ఇదం వుచ్చతి? యస్మా సబ్బప్పకారమ్పి కతం తయా కల్యాణం, అకతం తయా పాపం; తేన తం వదామ – "కిం తుయ్హం ఇమినా రోగాభిభూతత్తా లామకేన పాపకేన దుక్ఖబహులత్తా దుజ్జీవితేన". **మతం తే జీవితా సెయ్యోతి** తవ మరణం జీవితా సున్దరతరం. కస్మా? యస్మా ఇతో త్వం కాలఙ్కతో కతకాలో హుత్వా కాలం కత్వా మరిత్వాతి అత్థో. కాయస్స భేదా...పే.... ఉపపజ్జిస్ససి. ఏవం ఉపపన్నో చ తత్థ దిబ్బేహి దేవలోకే ఉప్పన్నేహి పఞ్చహి కామగుణేహి మనాపియరూపాదికేహి పఞ్చహి వత్థుకామకోట్ఠాసేహి సమప్పితో సమఙ్గీభూతో పరిచరిస్ససి సమ్పయుత్తో సమోధానగతో హుత్వా ఇతో చితో చ చరిస్ససి, విచరిస్ససి అభిరమిస్ససి వాతి అత్థో.

౧౮౪. **అసప్పాయానీతి** అహితాని అవుడ్ఢికరాని యాని ఖిప్పమేవ జీవితక్ఖయం పాపేన్తి.

పదభాజనీయవణ్ణనా

౧౮౭. **సఞ్చిచ్చాతి** అయం "సఞ్చిచ్చ మనుస్సవిగ్గహ"న్తి మాతికాయ వుత్తస్స సఞ్చిచ్చపదస్స ఉద్ధారో. తత్థ సన్తి ఉపసగ్గో, తేన సద్ధిం ఉస్సుక్కవచనమేతం సఞ్చిచ్చాతి ; తస్స సఞ్చేతేత్వా సుట్ఠు చేతేత్వాతి అత్థో. యస్మా పన యో సఞ్చిచ్చ వోరోపేతి, సో జానన్తో సఞ్జానన్తో హోతి, తఞ్చస్స వోరోపనం చేచ్చ అభివితరిత్వా వీతిక్కమో హోతి. తస్మా బ్యఞ్జనే

ఆదరం అకత్వా అత్థమేవ దస్సేతుం “జానన్తో సఞ్జానన్తో చేచ్చ అభివితరిత్వా వీతిక్కమో”తి ఏవమస్స పదభాజనం వుత్తం. తత్థ **జానన్తోతి** “పాణో”తి జానన్తో. **సఞ్జానన్తోతి** “జీవితా వోరోపేమీ”తి సఞ్జానన్తో; తేనేవ పాణజాననాకారేన సద్ధిం జానన్తోతి అత్థో. **చేచ్చాతి** వధకచేతనావసేన చేతేత్వా పకప్పేత్వా. **అభివితరిత్వాతి** ఉపక్కమవసేన మద్దన్తో నిరాసఙ్కచిత్తం పేసేత్వా. **వీతిక్కమోతి** ఏవం పవత్తస్స యో వీతిక్కమో అయం సఞ్చిచ్చసద్దస్స సిఖాప్పత్తో అత్థోతి వుత్తం హోతి.

ఇదాని “మనుస్సవిగ్గహం జీవితా వోరోపేయ్యా”తి ఏత్థ వుత్తం మనుస్సత్తభావం ఆదితో పట్ఠాయ దస్సేతుం **‘‘మనుస్సవిగ్గహో నామా’’**తిఆదిమాహ. తత్థ గబ్భసేయ్యకానం వసేన సబ్బసుఖుమఅత్తభావదస్సనత్థం **‘‘యం మాతుకుచ్ఛిస్మి’’**న్తి వుత్తం. **పఠమం చిత్త**న్తి పటిసన్ధిచిత్తం. **ఉప్పన్న**న్తి జాతం. **పఠమం విఞ్ఞాణం పాతుభూత**న్తి ఇదం తస్సేవ వేవచనం. “మాతుకుచ్ఛిస్మిం పఠమం చిత్త”న్తి వచనేన చేత్థ సకలాపి పఞ్చవోకారపటిసన్ధి దస్సితా హోతి. తస్మా తఞ్చ పఠమం చిత్తం తంసమ్పయుత్తా చ తయో అరూపక్ఖన్ధా తేన సహ నిబ్బత్తఞ్చ కలలరూపన్తి అయం సబ్బపఠమో మనుస్సవిగ్గహో. తత్థ **‘‘కలలరూప’’**న్తి ఇత్థిపురిసానం కాయవత్థుభావదసకవసేన సమతింస రూపాని, నపుంసకానం కాయవత్థుదసకవసేన వీసతి. తత్థ ఇత్థిపురిసానం కలలరూపం జాతిఉణ్ణాయ ఏకేన అంసునా ఉద్ధటతేలబిన్దుమత్తం హోతి అచ్ఛం విప్పసన్నం. వుత్తఞ్చేతం **అట్ఠకథాయం** –

“తిలతేలస్స యథా బిన్దు, సప్పిమణ్డో అనావిలో;

ఏవంవణ్ణప్పటిభాగం కలలన్తి పవుచ్చతీ”తి. (విభ॰ అట్ఠ॰ ౨౬ పకిణ్ణకకథా; సం॰ ని॰ అట్ఠ॰ ౧.౧.౨౩౫);

ఏవం పరిత్తకం వత్థుం ఆదిం కత్వా పకతియా వీసవస్ససతాయుకస్స సత్తస్స యావ మరణకాలా ఏత్థన్తరే అనుపుబ్బేన వుడ్ఢిప్పత్తో అత్తభావో ఏసో మనుస్సవిగ్గహో నామ.

జీవితా వోరోపేయ్యాతి కలలకాలేపి తాపనమద్దనేహి వా భేసజ్జసమ్పదానేన వా తతో వా ఉద్ధమ్పి తదనురూపేన ఉపక్కమేన జీవితా వియోజేయ్యాతి అత్థో. యస్మా పన జీవితా వోరోపనం నామ అత్థతో జీవితిన్ద్రియుపచ్ఛేదనమేవ హోతి, తస్మా ఏతస్స పదభాజనే **‘‘జీవితిన్ద్రియం ఉపచ్ఛిన్దతి ఉపరోధేతి సన్తతిం వికోపేతీ’’**తి వుత్తం. తత్థ జీవితిన్ద్రియస్స పవేణిఘటనం ఉపచ్ఛిన్దన్తో ఉపరోధేన్తో చ “జీవితిన్ద్రియం ఉపచ్ఛిన్దతి ఉపరోధేతీ”తి వుచ్చతి. స్వాయమత్థో “సన్తతిం వికోపేతీ”తిపదేన దస్సితో. **వికోపేతీతి** వియోజేతి.

తత్థ దువిధం జీవితిన్ద్రియం – రూపజీవితిన్ద్రియం, అరూపజీవితిన్ద్రియఞ్చ. తేసు అరూపజీవితిన్ద్రియే ఉపక్కమో నత్థి, తం వోరోపేతుం న సక్కా. రూపజీవితిన్ద్రియే పన అత్థి, తం వోరోపేతుం సక్కా. తం పన వోరోపేన్తో అరూపజీవితిన్ద్రియమ్పి వోరోపేతి. తేనేవ హి సద్ధిం తం నిరుజ్ఝతి తదాయత్తవుత్తితో. తం పన వోరోపేన్తో కిం అతీతం వోరోపేతి, అనాగతం, పచ్చుప్పన్నన్తి? నేవ అతీతం, న అనాగతం, తేసు హి ఏకం నిరుద్ధం ఏకం అనుప్పన్నన్తి ఉభయమ్పి అసన్తం, అసన్తత్తా ఉపక్కమో నత్థి, ఉపక్కమస్స నత్థితాయ ఏకమ్పి వోరోపేతుం న సక్కా. వుత్తమ్పి చేతం –

“అతీతే చిత్తక్ఖణే జీవిత్థ, న జీవతి; న జీవిస్సతి. అనాగతే చిత్తక్ఖణే జీవిస్సతి, న జీవిత్థ; న జీవతి. పచ్చుప్పన్నే చిత్తక్ఖణే జీవతి, న జీవిత్థ; న జీవిస్సతీ”తి (మహాని॰ ౧౦).

తస్మా యత్థ జీవతి తత్థ ఉపక్కమో యుత్తోతి పచ్చుప్పన్నం వోరోపేతి.

పచ్చుప్పన్నఞ్చ నామేతం ఖణపచ్చుప్పన్నం, సన్తతిపచ్చుప్పన్నం, అద్ధాపచ్చుప్పన్నన్తి తివిధం. తత్థ "**ఖణపచ్చుప్పన్నం**" నామ ఉప్పాదజరాభఙ్గసమఙ్గి, తం వోరోపేతుం న సక్కా. కస్మా? సయమేవ నిరుజ్ఝనతో. "**సన్తతిపచ్చుప్పన్నం**" నామ సత్తట్ఠజవనవారమత్తం సభాగసన్తతివసేన పవత్తిత్వా నిరుజ్ఝనకం, యావ వా ఉణ్హతో ఆగన్త్వా ఓవరకం పవిసిత్వా నిసిన్నస్స అన్ధకారం హోతి, సీతతో వా ఆగన్త్వా ఓవరకే నిసిన్నస్స యావ విసభాగఉతుపాతుభావేన పురిమకో ఉతు నప్పటిప్పస్సమ్భతి, ఏత్థన్తరే "సన్తతిపచ్చుప్పన్న"న్తి వుచ్చతి . పటిసన్ధితో పన యావ చుతి, ఏతం "**అద్ధాపచ్చుప్పన్నం**" నామ. తదుభయమ్పి వోరోపేతుం సక్కా. కథం? తస్మిఞ్హి ఉపక్కమే కతే లద్ధుపక్కమం జీవితనవకం నిరుజ్ఝమానం దుబ్బలస్స పరిహీనవేగస్స సన్తానస్స పచ్చయో హోతి. తతో సన్తతిపచ్చుప్పన్నం వా అద్ధాపచ్చుప్పన్నం వా యథాపరిచ్ఛిన్నం కాలం అపత్వా అన్తరావ నిరుజ్ఝతి . ఏవం తదుభయమ్పి వోరోపేతుం సక్కా, తస్మా తదేవ సన్ధాయ "సన్తతిం వికోపేతీ"తి ఇదం వుత్తన్తి వేదితబ్బం.

ఇమస్స పనత్థస్స ఆవిభావత్థం పాణో వేదితబ్బో, పాణాతిపాతో వేదితబ్బో, పాణాతిపాతీ వేదితబ్బో, పాణాతిపాతస్స పయోగో వేదితబ్బో. తత్థ "**పాణో**"తి వోహారతో సత్తో, పరమత్థతో జీవితిన్ద్రియం. జీవితిన్ద్రియఞ్హి అతిపాతేన్తో "పాణం అతిపాతేతీ"తి వుచ్చతి తం వుత్తప్పకారమేవ. "**పాణాతిపాతో**"తి యాయ చేతనాయ జీవితిన్ద్రియుపచ్ఛేదకం పయోగం సముట్ఠాపేతి, సా వధకచేతనా "పాణాతిపాతో"తి వుచ్చతి. "**పాణాతిపాతీ**"తి వుత్తచేతనాసమఙ్గి పుగ్గలో దట్ఠబ్బో. "**పాణాతిపాతస్స పయోగో**"తి పాణాతిపాతస్స ఛపయోగా – సాహత్థికో, ఆణత్తికో, నిస్సగ్గియో, థావరో, విజ్జామయో, ఇద్ధిమయోతి.

తత్థ "**సాహత్థికో**"తి సయం మారేన్తస్స కాయేన వా కాయప్పటిబద్ధేన వా పహరణం. "**ఆణత్తికో**"తి అఞ్ఞం ఆణాపేన్తస్స "ఏవం విజ్ఝిత్వా వా పహరిత్వా వా మారేహీ"తి ఆణాపనం. "**నిస్సగ్గియో**"తి దూరే ఠితం మారేతుకామస్స కాయేన వా కాయప్పటిబద్ధేన వా ఉసుసత్తియన్తపాసాణాదీనం నిస్సజ్జనం. "**థావరో**"తి అసఞ్చారిమేన ఉపకరణేన మారేతుకామస్స ఓపాతఅపస్సేనఉపనిక్ఖిపనం భేసజ్జసంవిధానం. తే చత్తారోపి పరతో పాళివణ్ణనాయమేవ విత్థారతో ఆవిభవిస్సన్తి.

విజ్జామయఇద్ధిమయా పన పాళియం అనాగతా. తే ఏవం వేదితబ్బా. సఙ్ఖేపతో హి మారణత్థం విజ్జాపరిజప్పనం **విజ్జామయో** పయోగో. **అట్ఠకథాసు** పన "కతమో విజ్జామయో పయోగో? ఆథబ్బణికా ఆథబ్బణం పయోజేన్తి; నగరే వా రుద్ధే సఙ్గామే వా పచ్చుపట్ఠితే పటిసేనాయ పచ్చత్థికేసు పచ్చామిత్తేసు ఈతిం ఉప్పాదేన్తి, ఉపద్దవం ఉప్పాదేన్తి, రోగం ఉప్పాదేన్తి, పజ్జరకం ఉప్పాదేన్తి, సూచికం కరోన్తి, విసూచికం కరోన్తి, పక్ఖన్దియం కరోన్తి. ఏవం ఆథబ్బణికా ఆథబ్బణం పయోజేన్తి. విజ్జాధరా విజ్జం పరివత్తేత్వా నగరే వా రుద్ధే...పే.... పక్ఖన్దియం కరోన్తీ"తి ఏవం విజ్జామయం పయోగం దస్సేత్వా ఆథబ్బణికేహి చ విజ్జాధరేహి చ మారితానం బహూని వత్థూని వుత్తాని, కిం తేహి! ఇదఞ్హేత్థ లక్ఖణం మారణాయ విజ్జాపరిజప్పనం విజ్జామయో పయోగోతి.

కమ్మవిపాకజాయ ఇద్ధియా పయోజనం **ఇద్ధిమయో** పయోగో. కమ్మవిపాకజిద్ధి చ నామేసా నాగానం నాగిద్ధి, సుపణ్ణానం సుపణ్ణిద్ధి, యక్ఖానం యక్ఖిద్ధి, దేవానం దేవిద్ధి, రాజూనం రాజిద్ధీతి బహువిధా. తత్థ దిట్ఠదట్ఠఫుట్ఠవిసానం నాగానం దిస్వా డంసిత్వా ఫుసిత్వా చ పరూపఘాతకరణే "**నాగిద్ధి**" వేదితబ్బా. సుపణ్ణానం మహాసముద్దతో ద్వత్తిబ్యామసతప్పమాణనాగుద్ధరణే "**సుపణ్ణిద్ధి**" వేదితబ్బా. యక్ఖా పన నేవ ఆగచ్ఛన్తా న పహరన్తా దిస్సన్తి, తేహి పహటసత్తా పన తస్మింయేవ ఠానే మరన్తి, తత్ర తేసం "**యక్ఖిద్ధి**" దట్ఠబ్బా. వేస్సవణస్స సోతాపన్నకాలతో పుబ్బే

నయనావుధేన ఓలోకితకుమ్భణ్డానం మరణే అఞ్ఞేసఞ్చ దేవానం యథాసకం ఇద్ధానుభావే ‘‘**దేవిద్ధి**’’ వేదితబ్బా. రఞ్ఞో చక్కవత్తిస్స సపరిసస్స ఆకాసగమనాదీసు, అసోకస్స హేట్ఠా ఉపరి చ యోజనే ఆణాపవత్తనాదీసు, పితురఞ్ఞో చ సీహళనరిన్దస్స దారాకోటసేన చూళసుమనకుటుమ్బియస్సమరణే ‘‘**రాజిద్ధి**’’ దట్ఠబ్బాతి.

కేచి పన ‘‘పున చపరం, భిక్ఖవే, సమణో వా బ్రాహ్మణో వా ఇద్ధిమా చేతోవసిప్పత్తో అఞ్ఞిస్సా కుచ్ఛిగతం గబ్భం పాపకేన మనసాఅనుపేక్ఖితా హోతి ‘అహో వతాయం కుచ్ఛిగతో గబ్భో న సోత్థినా అభినిక్ఖమేయ్యా’తి. ఏవమ్పి భిక్ఖవే కులుమ్బస్స ఉపఘాతో హోతీ’’తి ఆదికాని సుత్తాని దస్సేత్వా భావనామయిద్ధియాపి పరూపఘాతకమ్మం వదన్తి; సహ పరూపఘాతకరణేన చ ఆదిత్తఘరూపరిఖిత్తస్స ఉదకఘటస్స భేదనమివ ఇద్ధివినాసఞ్చ ఇచ్ఛన్తి; తం తేసం ఇచ్ఛామత్తమేవ. కస్మా? యస్మా కుసలవేదనావితక్కపరిత్తత్తికేహి న సమేతి. కథం? అయఞ్హి భావనామయిద్ధి నామ కుసలత్తికే కుసలా చేవ అబ్యాకతా చ, పాణాతిపాతో అకుసలో. వేదనాత్తికే అదుక్ఖమసుఖసమ్పయుత్తా పాణాతిపాతో దుక్ఖసమ్పయుత్తో. వితక్కత్తికే అవితక్కావిచారా, పాణాతిపాతో సవితక్కసవిచారో. పరిత్తత్తికే మహగ్గతా, పాణాతిపాతో పరిత్తోతి.

సత్థహారకం వాస్స పరియేసేయ్యాతి ఏత్థ హరతీతి **హారకం**. కిం హరతి? జీవితం. అథ వా హరితబ్బన్తి హారకం; ఉపనిక్ఖిపితబ్బన్తి అత్థో. సత్థఞ్చ తం హారకఞ్చాతి **సత్థహారకం. అస్సాతి** మనుస్సవిగ్గహస్స. **పరియేసేయ్యాతి** యథా లభతి తథా కరేయ్య; ఉపనిక్ఖిపేయ్యాతి అత్థో. ఏతేన థావరప్పయోగం దస్సేతి. ఇతరథా హి పరియిట్ఠమత్తేనేవ పారాజికో భవేయ్య; న చేతం యుత్తం. **పాళియం** పన సబ్బం బ్యఞ్జనం అనాదియిత్వా యం ఏత్థ థావరప్పయోగసఙ్గహితం సత్థం, తదేవ దస్సేతుం ‘‘**అసిం వా...పే.... రజ్జుం వా**’’తి పదభాజనం వుత్తం.

తత్థ **సత్థన్తి** వుత్తావసేసం యంకిఞ్చి సముఖం వేదితబ్బం. లగుళపాసాణవిసరజ్జూనఞ్చ జీవితవినాసనభావతో సత్థసఙ్గహో వేదితబ్బో. **మరణవణ్ణం వాతి** ఏత్థ యస్మా ‘‘కిం తుయ్హిమినా పాపకేన దుజ్జీవితేన, యో త్వం న లభసి పణీతాని భోజనాని భుఞ్జితు’’న్తిఆదినా నయేన జీవితే ఆదీనవం దస్సేన్తోపి ‘‘త్వం ఖోసి ఉపాసక కతకల్యాణో...పే.... అకతం తయా పాపం, మతం తే జీవితా సేయ్యో, ఇతో త్వం కాలఙ్కతో పరిచరిస్ససి అచ్ఛరాపరివుతో నన్దనవనే సుఖప్పత్తో విహరిస్ససీ’’తిఆదినా నయేన మరణే వణ్ణం భణన్తోపి మరణవణ్ణమేవ సంవణ్ణేతి. తస్మా ద్విధా భిన్దిత్వా పదభాజనం వుత్తం – ‘‘**జీవితే ఆదీనవం దస్సేతి, మరణే వణ్ణం భణతీ**’’తి.

మరణాయ వా సమాదపేయ్యాతి మరణత్థాయ ఉపాయం గాహాపేయ్య. **సత్థం వా ఆహరాతి** ఆదీసు చ యమ్పి న వుత్తం ‘‘సోబ్భే వా నరకే వా పపాతే వా పపతా’’తిఆది, తం సబ్బం పరతో వుత్తనయత్తా అత్థతో వుత్తమేవాతి వేదితబ్బం. న హి సక్కా సబ్బం సరూపేనేవ వత్తుం.

ఇతి చిత్తమనోతి ఇతిచిత్తో ఇతిమనో; ‘‘మతం తే జీవితా సేయ్యో’’తి ఏత్థ వుత్తమరణచిత్తో మరణమనోతి అత్థో. యస్మా పనేత్థ మనో చిత్తసద్దస్స అత్థదీపనత్థం వుత్తో, అత్థతో పనేతం ఉభయమ్పి ఏకమేవ, తస్మా తస్స అత్థతో అభేదం దస్సేతుం ‘‘**యం చిత్తం తం మనో, యం మనో తం చిత్త**’’న్తి వుత్తం. ఇతిసద్దం పన ఉద్ధరిత్వాపి న తావ అత్థో వుత్తో. **చిత్తసఙ్కప్పోతి** ఇమస్మిం పదే అధికారవసేన ఇతిసద్దో ఆహరితబ్బో. ఇదఞ్హి ‘‘ఇతిచిత్తసఙ్కప్పో’’తి ఏవం అవుత్తమ్పి అధికారతో వుత్తమేవ హోతీతి వేదితబ్బం. తథా హిస్స తమేవత్థం దస్సేన్తో ‘‘**మరణసఞ్ఞీ**’’తిఆదిమాహ. యస్మా చేత్థ ‘‘సఙ్కప్పో’’తి నయిదం

వితక్కస్స నామం. అథ ఖో సంవిదహనమత్తస్సేతం అధివచనం. తఞ్చ సంవిదహనం ఇమస్మిం అత్థే సఞ్ఞాచేతనాధిప్పాయేహి సఙ్గహం గచ్ఛతి. తస్మా చిత్తో నానప్పకారకో సఙ్కప్పో అస్సాతి చిత్తసఙ్కప్పోతి ఏవమత్థో దట్ఠబ్బో. తథా హిస్స పదభాజనమ్పి సఞ్ఞాచేతనాధిప్పాయవసేన వుత్తం. ఏత్థ చ "అధిప్పాయో"తి వితక్కో వేదితబ్బో.

ఉచ్చావచేహి ఆకారేహీతి మహన్తామహన్తేహి ఉపాయేహి. తత్థ మరణవణ్ణసంవణ్ణనే తావ జీవితే ఆదీనవదస్సనవసేన అవచాకారతా మరణే వణ్ణభణనవసేన ఉచ్చాకారతా వేదితబ్బా. సమాదపనే పన ముట్ఠిజాణునిప్ఫోటనాదీహి మరణసమాదపనవసేన ఉచ్చాకారతా, ఏకతో భుఞ్జన్తస్స నఖే విసం పక్ఖిపిత్వా మరణాదిసమాదపనవసేన అవచాకారతా వేదితబ్బా.

సోబ్భే వా నరకే వా పపాతే వాతి ఏత్థ **సోబ్భో** నామ సమన్తతో ఛిన్నతటో గమ్భీరో ఆవాటో. **నరకో** నామ తత్థ తత్థ ఫలన్తియా భూమియా సయమేవ నిబ్బత్తా మహాదరీ, యత్థ హత్థీపి పతన్తి, చోరాపి నిలీనా తిట్ఠన్తి. **పపాతో**తి పబ్బతన్తరే వా థలన్తరే వా ఏకతో ఛిన్నో హోతి. **పురిమే ఉపాదాయా**తి మేథునం ధమ్మం పటిసేవిత్వా అదిన్నఞ్చ ఆదియిత్వా పారాజికం ఆపత్తిం ఆపన్నే పుగ్గలే ఉపాదాయ. సేసం పుబ్బే వుత్తనయత్తా ఉత్తానత్థత్తా చ పాకటమేవాతి.

౧౭౪. ఏవం ఉద్దిట్ఠసిక్ఖాపదం పదానుక్కమేన విభజిత్వా ఇదాని యస్మా హేట్ఠా పదభాజనీయమ్పి సఙ్ఖేపేనేవ మనుస్సవిగ్గహపారాజికం దస్సితం, న విత్థారేన ఆపత్తిం ఆరోపేత్వా తన్తి ఠపితా. సఙ్ఖేపదస్సితే చ అత్థే న సబ్బాకారేనేవ భిక్ఖూ నయం గహేతుం సక్కోన్తి, అనాగతే చ పాపపుగ్గలానమ్పి ఓకాసో హోతి, తస్మా భిక్ఖూనఞ్చ సబ్బాకారేన నయగ్గహణత్థం అనాగతే చ పాపపుగ్గలానం ఓకాసపటిబాహనత్థం పున **''సామం అధిట్ఠాయా''**తిఆదినా నయేన మాతికం ఠపేత్వా విత్థారతో మనుస్సవిగ్గహపారాజికం దస్సేన్తో **''సామన్తి సయం హనతీ''**తిఆదిమాహ.

తత్రాయం అనుత్తానపదవణ్ణనాయ సద్ధిం వినిచ్ఛయకథా – **కాయేనా**తి హత్థేన వా పాదేన వా ముట్ఠినా వా జాణునా వా యేన కేనచి అఙ్గపచ్చఙ్గేన. **కాయపటిబద్ధేనా**తి కాయతో అమోచితేన అసిఆదినా పహరణేన. **నిస్సగ్గియేనా**తి కాయతో చ కాయపటిబద్ధతో చ మోచితేన ఉసుసత్తిఆదినా. ఏత్తావతా సాహత్థికో చ నిస్సగ్గియో చాతి ద్వే పయోగా వుత్తా హోన్తి.

తత్థ ఏకమేకో ఉద్దిస్సానుద్దిస్సభేదతో దువిధో. తత్థ ఉద్దేసికే యం ఉద్దిస్స పహరతి, తస్సేవ మరణేన కమ్మునా బజ్ఝతి. "యో కోచి మరతూ"తి ఏవం అనుద్దేసికే పహారప్పచ్చయా యస్స కస్సచి మరణేన కమ్మునా బజ్ఝతి. ఉభయథాపి చ పహరితమత్తే వా మరతు పచ్ఛా వా తేనేవ రోగేన, పహరితమత్తేయేవ కమ్మునా బజ్ఝతి. మరణాధిప్పాయేన చ పహారం దత్వా తేన అమతస్స పున అఞ్ఞచిత్తేన పహారే దిన్నే పచ్ఛాపి యది పఠమప్పహారేనేవ మరతి, తదా ఏవ కమ్మునా బద్ధో. అథ దుతియప్పహారేన మరతి, నత్థి పాణాతిపాతో. ఉభయేహి మతేపి పఠమప్పహారేనేవ కమ్మునా బద్ధో. ఉభయేహి అమతే నేవత్థి పాణాతిపాతో. ఏస నయో బహూహిపి ఏకస్స పహారే దిన్నే. తత్రాపి హి యస్స పహారేన మరతి, తస్సేవ కమ్మునా బద్ధో హోతీతి.

కమ్మాపత్తిబ్యత్తిభావత్థఞ్చేత్థ ఏళకచతుక్కమ్పి వేదితబ్బం. యో హి ఏళకం ఏకస్మిం ఠానే నిపన్నం ఉపధారేతి "రత్తిం ఆగన్త్వా వధిస్సామీ"తి. ఏళకస్స చ నిపన్నోకాసే తస్స మాతా వా పితా వా అరహా వా పణ్డుకాసావం పారుపిత్వా నిపన్నో హోతి. సో రత్తిభాగే ఆగన్త్వా "ఏళకం మారేమీ"తి మాతరం వా పితరం వా అరహన్తం వా మారేతి. "ఇమం వత్థుం మారేమీ"తి చేతనాయ అత్థిభావతో ఘాతకో చ హోతి, అనన్తరియకమ్మఞ్చ ఫుసతి, పారాజికఞ్చ ఆపజ్జతి . అఞ్ఞో కోచి ఆగన్తుకో నిపన్నో

హోతి , “ఏళకం మారేమీ”తి తం మారేతి, ఘాతకో చ హోతి పారాజికఞ్చ ఆపజ్జతి, ఆనన్తరియం న ఫుసతి. యక్ఖో వా పేతో వా నిపన్నో హోతి, “ఏళకం మారేమీ”తి తం మారేతి ఘాతకోవ హోతి, న చానన్తరియం ఫుసతి, న చ పారాజికం ఆపజ్జతి, థుల్లచ్చయం పన హోతి. అఞ్ఞో కోచి నిపన్నో నత్థి, ఏళకోవ హోతి తం మారేతి, ఘాతకో చ హోతి, పాచిత్తియఞ్చ ఆపజ్జతి. “మాతాపితుఅరహన్తానం అఞ్ఞతరం మారేమీ”తి తేసంయేవ అఞ్ఞతరం మారేతి, ఘాతకో చ హోతి, ఆనన్తరియఞ్చ ఫుసతి, పారాజికఞ్చ ఆపజ్జతి. “తేసం అఞ్ఞతరం మారేస్సామీ”తి అఞ్ఞం ఆగన్తుకం మారేతి, యక్ఖం వా పేతం వా మారేతి, ఏళకం వా మారేతి, పుబ్బే వుత్తనయేన వేదితబ్బం. ఇధ పన చేతనా దారుణా హోతీతి.

అఞ్ఞానిపి ఏత్థ పలాలపుఞ్జాదివత్థూని వేదితబ్బాని. యో హి “లోహితకం అసిం వా సత్తిం వా పుచ్ఛిస్సామీ”తి పలాలపుఞ్జే పవేసేన్తో తత్థ నిపన్నం మాతరం వా పితరం వా అరహన్తం వా ఆగన్తుకపురిసం వా యక్ఖం వా పేతం వా తిరచ్ఛానగతం వా మారేతి, వోహారవసేన “ఘాతకో”తి వుచ్చతి, వధకచేతనాయ పన అభావతో నేవ కమ్మం ఫుసతి, న ఆపత్తిం ఆపజ్జతి. యో పన ఏవం పవేసేన్తో సరీరసమ్ఫస్సం సల్లక్ఖేత్వా “సత్తో మఞ్ఞే అబ్భన్తరగతో మరతూ”తి పవేసేత్వా మారేతి, తస్స తేసం వత్థూనం అనురూపేన కమ్మబద్ధో చ ఆపత్తి చ వేదితబ్బా. ఏస నయో తత్థ నిదహనత్థం పవేసేన్తస్సాపి వనప్పగుమ్బాదీసు ఖిపన్తస్సాపి.

యోపి “చోరం మారేమీ”తి చోరవేసేన గచ్ఛన్తం పితరం మారేతి, ఆనన్తరియఞ్చ ఫుసతి, పారాజికో చ హోతి. యో పన పరసేనాయ అఞ్ఞఞ్చ యోధం పితరఞ్చ కమ్మం కరోన్తే దిస్వా యోధస్స ఉసుం ఖిపతి, “ఏతం విజ్ఝిత్వా మమ పితరం విజ్ఝిస్సతీ”తి యథాధిప్పాయం గతే పితుఘాతకో హోతి. “యోధే విద్ధే మమ పితా పలాయిస్సతీ”తి ఖిపతి, ఉసు అయథాధిప్పాయం గన్త్వా పితరం మారేతి, వోహారవసేన “పితుఘాతకో”తి వుచ్చతి; ఆనన్తరియం పన నత్థీతి.

అధిట్ఠహిత్వాతి సమీపే ఠత్వా. **ఆణాపేతీ**తి ఉద్దిస్స వా అనుద్దిస్స వా ఆణాపేతి. తత్థ పరసేనాయ పచ్చుపట్ఠితాయ అనుద్దిస్సేవ “ఏవం విజ్ఝ , ఏవం పహర, ఏవం ఘాతేహీ”తి ఆణత్తే యత్తకే ఆణత్తో ఘాతేతి, తత్తకా ఉభిన్నం పాణాతిపాతా. సచే తత్థ ఆణాపకస్స మాతాపితరో హోన్తి, ఆనన్తరియమ్పి ఫుసతి. సచే ఆణత్తస్సేవ మాతాపితరో, సోవ ఆనన్తరియం ఫుసతి. సచే అరహా హోతి, ఉభోపి ఆనన్తరియం ఫుసన్తి. ఉద్దిసిత్వా పన “ఏతం దీఘం రస్సం రత్తకఞ్చుకం నీలకఞ్చుకం హత్థిక్ఖన్ధే నిసిన్నం మజ్ఝే నిసిన్నం విజ్ఝ పహర ఘాతేహీ”తి ఆణత్తే సచే సో తమేవ ఘాతేతి, ఉభిన్నమ్పి పాణాతిపాతో; ఆనన్తరియవత్థుమ్హి చ ఆనన్తరియం. సచే అఞ్ఞం మారేతి, ఆణాపకస్స నత్థి పాణాతిపాతో. ఏతేన ఆణత్తికో పయోగో వుత్తో హోతి. తత్థ –

వత్థుం కాలఞ్చ ఓకాసం, ఆవుధం ఇరియాపథం;
తులయిత్వా పఞ్చ ఠానాని, ధారేయ్యత్థం విచక్ఖణో.

అపరో నయో –

వత్థు కాలో చ ఓకాసో, ఆవుధం ఇరియాపథో;
కిరియావిసేసోతి ఇమే, ఛ ఆణత్తినియామకా.

తత్థ ''**వత్థూ**''తి మారేతబ్బో సత్తో. ''**కాలో**''తి పుబ్బణ్హసాయన్హాదికాలో చ యోబ్బనథావరియాదికాలో చ. ''**ఓకాసో**''తి గామో వా వనం వా గేహద్వారం వా గేహమజ్ఝం వా రథికా వా సిఙ్ఘాటకం వాతి ఏవమాది. ''**ఆవుధ**''న్తి అసి వా ఉసు వా సత్తి వాతి ఏవమాది. ''**ఇరియాపథో**''తి మారేతబ్బస్స గమనం వా నిసజ్జా వాతి ఏవమాది. ''**కిరియావిసేసో**''తి విజ్ఝనం వా ఛేదనం వా భేదనం వా సఙ్ఖముణ్డకం వాతి ఏవమాది.

యది హి వత్థుం విసంవాదేత్వా "యం మారేహీ"తి ఆణత్తో తతో అఞ్ఞం మారేతి, "పురతో పహరిత్వా మారేహీ"తి వా ఆణత్తో పచ్ఛతో వా పస్సతో వా అఞ్ఞస్మిం వా పదేసే పహరిత్వా మారేతి. ఆణాపకస్స నత్థి కమ్మబన్ధో; ఆణత్తస్సేవ కమ్మబన్ధో. అథ వత్థుం అవిసంవాదేత్వా యథాణత్తియా మారేతి, ఆణాపకస్స ఆణత్తిక్ఖణే ఆణత్తస్స చ మారణక్ఖణేతి ఉభయేసమ్పి కమ్మబన్ధో. వత్థువిసేసేన పనేత్థ కమ్మవిసేసో చ ఆపత్తివిసేసో చ హోతీతి. ఏవం తావ వత్థుమ్హి సఙ్కేతవిసఙ్కేతతా వేదితబ్బా.

కాలే పన యో "అజ్జ స్వే"తి అనియమేత్వా "పుబ్బణ్హే మారేహీ"తి ఆణత్తో యదా కదాచి పుబ్బణ్హే మారేతి, నత్థి విసఙ్కేతో. యో పన "అజ్జ పుబ్బణ్హే"తి వుత్తో మజ్ఝన్హే వా సాయన్హే వా స్వే వా పుబ్బణ్హే మారేతి. విసఙ్కేతో హోతి, ఆణాపకస్స నత్థి కమ్మబన్ధో. పుబ్బణ్హే మారేతుం వాయమన్తస్స మజ్ఝన్హే జాతేపి ఏసేవ నయో. ఏతేన నయేన సబ్బకాలప్పభేదేసు సఙ్కేతవిసఙ్కేతతా వేదితబ్బా.

ఓకాసేపి యో "ఏతం గామే ఠితం మారేహీ"తి అనియమేత్వా ఆణత్తో తం యత్థ కత్థచి మారేతి, నత్థి విసఙ్కేతో. యో పన "గామేయేవా"తి నియమేత్వా ఆణత్తో వనే మారేతి, తథా "వనే"తి ఆణత్తో గామే మారేతి. "అన్తోగేహద్వారే"తి ఆణత్తో గేహమజ్ఝే మారేతి, విసఙ్కేతో. ఏతేన నయేన సబ్బోకాసభేదేసు సఙ్కేతవిసఙ్కేతతా వేదితబ్బా.

ఆవుధేపి యో "అసినా వా ఉసునా వా"తి అనియమేత్వా "ఆవుధేన మారేహీ"తి ఆణత్తో యేన కేనచి ఆవుధేన మారేతి, నత్థి విసఙ్కేతో. యో పన "అసినా"తి వుత్తో ఉసునా, "ఇమినా వా అసినా"తి వుత్తో అఞ్ఞేన అసినా మారేతి. ఏతస్సేవ వా అసిస్స "ఇమాయ ధారాయ మారేహీ"తి వుత్తో ఇతరాయ వా ధారాయ తలేన వా తుణ్డేన వా థరునా వా మారేతి, విసఙ్కేతో. ఏతేన నయేన సబ్బఆవుధభేదేసు సఙ్కేతవిసఙ్కేతతా వేదితబ్బా.

ఇరియాపథే పన యో "ఏతం గచ్ఛన్తం మారేహీ"తి వదతి, ఆణత్తో చ నం సచే గచ్ఛన్తం మారేతి, నత్థి విసఙ్కేతో. "గచ్ఛన్తమేవ మారేహీ"తి వుత్తో పన సచే నిసిన్నం మారేతి. "నిసిన్నమేవ వా మారేహీ"తి వుత్తో గచ్ఛన్తం మారేతి, విసఙ్కేతో హోతి. ఏతేన నయేన సబ్బఇరియాపథభేదేసు సఙ్కేతవిసఙ్కేతతా వేదితబ్బా.

కిరియావిసేసేపి యో "విజ్ఝిత్వా మారేహీ"తి వుత్తో విజ్ఝిత్వావ మారేతి, నత్థి విసఙ్కేతో. యో పన "విజ్ఝిత్వా మారేహీ"తి వుత్తో ఛిన్దిత్వా మారేతి, విసఙ్కేతో. ఏతేన నయేన సబ్బకిరియావిసేసభేదేసు సఙ్కేతవిసఙ్కేతతా వేదితబ్బా.

యో పన లిఙ్గవసేన "దీఘం రస్సం కాళం ఓదాతం కిసం థూలం మారేహీ"తి అనియమేత్వా ఆణాపేతి, ఆణత్తో చ యంకిఞ్చి తాదిసం మారేతి, నత్థి విసఙ్కేతో ఉభిన్నం పారాజికం. అథ పన సో అత్తానం సన్ధాయ ఆణాపేతి, ఆణత్తో చ "అయమేవ ఈదిసో"తి ఆణాపకమేవ మారేతి, ఆణాపకస్స దుక్కటం, వధకస్స పారాజికం. ఆణాపకో అత్తానం సన్ధాయ ఆణాపేతి, ఇతరో అఞ్ఞం తాదిసం మారేతి, ఆణాపకో ముచ్చతి, వధకస్సేవ పారాజికం. కస్మా? ఓకాసస్స అనియమితత్తా.

సచే పన అత్తానం సన్ధాయ ఆణాపేన్తోపి ఓకాసం నియమేతి, “అసుకస్మిం నామ రత్తిట్ఠానే వా దివాట్ఠానే వా థేరాసనే వా నవాసనే వా మజ్ఝిమాసనే వా నిసిన్నం ఏవరూపం నామ మారేహీ”తి. తత్థ చ అఞ్ఞో నిసిన్నో హోతి, సచే ఆణత్తో తం మారేతి, నేవ వధకో ముచ్చతి న ఆణాపకో. కస్మా? ఓకాసస్స నియమితత్తా. సచే పన నియమితోకాసతో అఞ్ఞత్ర మారేతి, ఆణాపకో ముచ్చతీతి అయం నయో **మహాఅట్ఠకథాయం** సుట్ఠు దళ్హం కత్వా వుత్తో. తస్మా ఏత్థ న అనాదరియం కాతబ్బన్తి.

అధిట్ఠాయాతి మాతికావసేన ఆణత్తికపయోగకథా నిట్ఠితా.

ఇదాని యే **దూతేనా**తి ఇమస్స మాతికాపదస్స నిద్దేసదస్సనత్థం ‘‘**భిక్ఖు భిక్ఖుం ఆణాపేతీ**’’తిఆదయో చత్తారో వారా వుత్తా. తేసు **సో తం మఞ్ఞమానో**తి సో ఆణత్తో యో ఆణాపకేన “ఇత్థన్నామో”తి అక్ఖాతో, తం మఞ్ఞమానో తమేవ జీవితా వోరోపేతి, ఉభిన్నం పారాజికం. **తం మఞ్ఞమానో అఞ్ఞ**న్తి “యం జీవితా వోరోపేహీ”తి వుత్తో తం మఞ్ఞమానో అఞ్ఞం తాదిసం జీవితా వోరోపేతి, మూలట్ఠస్స అనాపత్తి. **అఞ్ఞం మఞ్ఞమానో త**న్తి యో ఆణాపకేన వుత్తో, తస్స బలవసహాయం సమీపే ఠితం దిస్వా “ఇమస్స బలేనాయం గజ్జతి, ఇమం తావ జీవితా వోరోపేమీ”తి పహరన్తో ఇతరమేవ పరివత్తిత్వా తస్మిం ఠానే ఠితం “సహాయో”తి మఞ్ఞమానో జీవితా వోరోపేతి, ఉభిన్నం పారాజికం. **అఞ్ఞం మఞ్ఞమానో అఞ్ఞ**న్తి పురిమనయేనేవ “ఇమం తావస్స సహాయం జీవితా వోరోపేమీ”తి సహాయమేవ వోరోపేతి, తస్సేవ పారాజికం.

దూతపరమ్పరాపదస్స నిద్దేసవారే **ఇత్థన్నామస్స పావదా**తిఆదీసు ఏకో ఆచరియో తయో బుద్ధరక్ఖితధమ్మరక్ఖితసఙ్ఘరక్ఖితనామకా అన్తేవాసికా దట్ఠబ్బా. తత్థ **భిక్ఖు భిక్ఖుం ఆణాపేతీ**తి ఆచరియో కఞ్చి పుగ్గలం మారాపేతుకామో తమత్థం ఆచిక్ఖిత్వా బుద్ధరక్ఖితం ఆణాపేతి. **ఇత్థన్నామస్స పావదా**తి గచ్ఛ త్వం, బుద్ధరక్ఖిత, ఏతమత్థం ధమ్మరక్ఖితస్స పావద. **ఇత్థన్నామో ఇత్థన్నామస్స పావదతూ**తి ధమ్మరక్ఖితోపి సఙ్ఘరక్ఖితస్స పావదతు. **ఇత్థన్నామో ఇత్థన్నామం జీవితా వోరోపేతూ**తి ఏవం తయా ఆణత్తేన ధమ్మరక్ఖితేన ఆణత్తో సఙ్ఘరక్ఖితో ఇత్థన్నామం పుగ్గలం జీవితా వోరోపేతు; సో హి అమ్హేసు వీరజాతికో పటిబలో ఇమస్మిం కమ్మేతి. **ఆపత్తి దుక్కటస్సా**తి ఏవం ఆణాపేన్తస్స ఆచరియస్స తావ దుక్కటం. **సో ఇతరస్స ఆరోచేతీ**తి బుద్ధరక్ఖితో ధమ్మరక్ఖితస్స, ధమ్మరక్ఖితో చ సఙ్ఘరక్ఖితస్స “అమ్హాకం ఆచరియో ఏవం వదతి – ‘ఇత్థన్నామం కిర జీవితా వోరోపేహీ’తి. త్వం కిర అమ్హేసు వీరపురిసో”తి ఆరోచేతి; ఏవం తేసమ్పి దుక్కటం. **వధకో పటిగ్గణ్హాతీ**తి “సాధు వోరోపేస్సామీ”తి సఙ్ఘరక్ఖితో సమ్పటిచ్ఛతి. **మూలట్ఠస్స ఆపత్తి థుల్లచ్చయస్సా**తి సఙ్ఘరక్ఖితేన పటిగ్గహితమత్తే ఆచరియస్స థుల్లచ్చయం. మహాజనో హి తేన పాపే నియోజితోతి. **సో త**న్తి సో చే సఙ్ఘరక్ఖితో తం పుగ్గలం జీవితా వోరోపేతి, సబ్బేసం చతున్నమ్పి జనానం పారాజికం. న కేవలఞ్చ చతున్నం, ఏతేనూపాయేన విసఙ్కేతం అకత్వా పరమ్పరాయ ఆణాపేన్తం సమణసతం సమణసహస్సం వా హోతు సబ్బేసం పారాజికమేవ.

విసక్కియదూతపదనిద్దేసే **సో అఞ్ఞం ఆణాపేతీ**తి సో ఆచరియేన ఆణత్తో బుద్ధరక్ఖితో ధమ్మరక్ఖితం అదిస్వా వా అవత్తుకామో వా హుత్వా సఙ్ఘరక్ఖితమేవ ఉపసఙ్కమిత్వా “అమ్హాకం ఆచరియో ఏవమాహ – ‘ఇత్థన్నామం కిర జీవితా వోరోపేహీ’”తి విసఙ్కేతం కరోన్తో ఆణాపేతి. విసఙ్కేతకరణేనేవ హి ఏస ‘‘**విసక్కియదూతో**’’తి వుచ్చతి. **ఆపత్తి దుక్కటస్సా**తి ఆణత్తియా తావ బుద్ధరక్ఖితస్స దుక్కటం. **పటిగ్గణ్హాతి ఆపత్తి దుక్కటస్సా**తి సఙ్ఘరక్ఖితేన సమ్పటిచ్ఛితే మూలట్ఠస్సేవ దుక్కటన్తి వేదితబ్బం. ఏవం సన్తే పటిగ్గహణే ఆపత్తియేవ న సియా, సఞ్చరిత్త పటిగ్గహణమరణాభినన్దనేసుపి చ ఆపత్తి హోతి, మరణపటిగ్గహణే కథం న సియా తస్మా పటిగ్గణ్హన్తస్సేవేతం దుక్కటం. తేనేవేత్థ “మూలట్ఠస్సా”తి న వుత్తం.

పురిమనయేపి చేతం పటిగ్గణ్హన్తస్స వేదితబ్బమేవ; ఓకాసాభావేన పన న వుత్తం. తస్మా యో యో పటిగ్గణ్హాతి, తస్స తస్స తప్పచ్చయా ఆపత్తియేవాతి అయమేత్థ అమ్హాకం ఖన్తి. యథా చేత్థ ఏవం అదిన్నాదానేపీతి.

సచే పన సో తం జీవితా వోరోపేతి, ఆణాపకస్స చ బుద్ధరక్ఖితస్స వోరోపకస్స చ సఙ్ఘరక్ఖితస్సాతి ఉభిన్నమ్పి పారాజికం. మూలట్ఠస్స పన ఆచరియస్స విసఙ్కేతత్తా పారాజికేన అనాపత్తి. ధమ్మరక్ఖితస్స అజాననతాయ సబ్బేన సబ్బం అనాపత్తి. బుద్ధరక్ఖితో పన ద్విన్నం సోత్థిభావం కత్వా అత్తనా నట్ఠోతి.

గతపచ్చాగతదూతనిద్దేసే – **సో గన్త్వా పున పచ్చాగచ్ఛతీ**తి తస్స జీవితా వోరోపేతబ్బస్స సమీపం గన్త్వా సుసంవిహితారక్ఖత్తా తం జీవితా వోరోపేతుం అసక్కోన్తో ఆగచ్ఛతి. **యదా సక్కోసి తదా**తి కిం అజ్జేవ మారితో మారితో హోతి, గచ్ఛ యదా సక్కోసి, తదా నం జీవితా వోరోపేహీతి. **ఆపత్తి దుక్కటస్సా**తి ఏవం పున ఆణత్తియాపి దుక్కటమేవ హోతి. సచే పన సో అవస్సం జీవితా వోరోపేతబ్బో హోతి, అత్థసాధకచేతనా మగ్గానన్తరఫలసదిసా, తస్మా అయం ఆణత్తిక్ఖణేయేవ పారాజికో. సచేపి వధకో సట్ఠివస్సాతిక్కమేన తం వధతి, ఆణాపకో చ అన్తరావ కాలఙ్కరోతి, హీనాయ వా ఆవత్తతి, అస్సమణోవ హుత్వా కాలఞ్చ కరిస్సతి, హీనాయ వా ఆవత్తిస్సతి. సచే ఆణాపకో గిహికాలే మాతరం వా పితరం వా అరహన్తం వా సన్ధాయ ఏవం ఆణాపేత్వా పబ్బజతి, తస్మిం పబ్బజితే ఆణత్తో తం మారేతి, ఆణాపకో గిహికాలేయేవ మాతుఘాతకో పితుఘాతకో అరహన్తఘాతకో వా హోతి, తస్మా నేవస్స పబ్బజ్జా , న ఉపసమ్పదా రుహతి. సచేపి మారేతబ్బపుగ్గలో ఆణత్తిక్ఖణే పుథుజ్జనో, యదా పన నం ఆణత్తో మారేతి తదా అరహా హోతి, ఆణత్తతో వా పహారం లభిత్వా దుక్ఖమూలికం సద్ధం నిస్సాయ విపస్సన్తో అరహత్తం పత్వా తేనేవాబాధేన కాలంకరోతి, ఆణాపకో ఆణత్తిక్ఖణేయేవ అరహన్తఘాతకో. వధకో పన సబ్బత్థ ఉపక్కమకరణక్ఖణేయేవ పారాజికోతి.

ఇదాని యే సబ్బేసుయేవ ఇమేసు దూతవసేన వుత్తమాతికాపదేసు సఙ్కేతవిసఙ్కేతదస్సనత్థం

వుత్తా తయో వారా, తేసు పఠమవారే తావ – యస్మా తం సణికం వా భణన్తో తస్స వా బధిరతాయ “మా ఘాతేహీ”తి ఏతం వచనం న సావేతి, తస్మా మూలట్ఠో న ముత్తో. దుతియవారే – సావితత్తా ముత్తో. తతియవారే పన తేన చ సావితత్తా ఇతరేన చ “సాధూ”తి సమ్పటిచ్ఛిత్వా ఓరతత్తా ఉభోపి ముత్తాతి.

దూతకథా నిట్ఠితా.

౧౭౨. అరహో రహోసఞ్ఞీనిద్దేసాదీసు **అరహో**తి సమ్ముఖే. **రహో**తి పరమ్ముఖే. తత్థ యో ఉపట్ఠానకాలే వేరిభిక్ఖుమ్హి భిక్ఖూహి సద్ధిం ఆగన్త్వా పురతో నిసిన్నేయేవ అన్ధకారదోసేన తస్స ఆగతభావం అజానన్తో “అహో వత ఇత్థన్నామో హతో అస్స, చోరాపి నామ తం న హనన్తి, సప్పో వా న డంసతి, న సత్థం వా విసం వా ఆహరతీ”తి తస్స మరణం అభినన్దన్తో ఈదిసాని వచనాని ఉల్లపతి, అయం **అరహో రహోసఞ్ఞీ ఉల్లపతి** నామ. సమ్ముఖేవ తస్మిం పరమ్ముఖసఞ్ఞీతి అత్థో. యో పన తం పురతో నిసిన్నం దిస్వా పున ఉపట్ఠానం కత్వా గతేహి భిక్ఖూహి సద్ధిం గతేపి తస్మిం “ఇధేవ సో నిసిన్నో”తి సఞ్ఞీ హుత్వా పురిమనయేనేవ ఉల్లపతి, అయం **రహో అరహోసఞ్ఞీ ఉల్లపతి** నామ. ఏతేనేవుపాయేన అరహో అరహోసఞ్ఞీ చ రహో రహోసఞ్ఞీ చ వేదితబ్బో. చతున్నమ్పి చ ఏతేసం వాచాయ వాచాయ దుక్కటన్తి వేదితబ్బం.

ఇదాని మరణవణ్ణసంవణ్ణనాయ విభాగదస్సనత్థం వుత్తేసు పఞ్చసు కాయేన సంవణ్ణనాదిమాతికానిద్దేసేసు – **కాయేన వికారం కరోతీ**తి యథా సో జానాతి "సత్థం వా ఆహరిత్వా విసం వా ఖాదిత్వా రజ్జుయా వా ఉబ్బన్ధిత్వా సోబ్భాదీసు వా పపతిత్వా యో మరతి సో కిర ధనం వా లభతి, యసం వా లభతి, సగ్గం వా గచ్ఛతీతి అయమత్థో ఏతేన వుత్తో"తి తథా హత్థముద్దాదీహి దస్సేతి. **వాచాయ భణతీ**తి తమేవత్థం వాక్యభేదం కత్వా భణతి. తతియవారో ఉభయవసేన వుత్తో. సబ్బత్థ సంవణ్ణనాయ పయోగే పయోగే దుక్కటం. తస్స దుక్ఖుప్పత్తియం సంవణ్ణకస్స థుల్లచ్చయం. యం ఉద్దిస్స సంవణ్ణనా కతా, తస్మిం మతే సంవణ్ణనక్ఖణేయేవ సంవణ్ణకస్స పారాజికం. సో తం న జానాతి అఞ్ఞో ఞత్వా "లద్ధో వత మే సుఖుప్పత్తిఉపాయో"తి తాయ సంవణ్ణనాయ మరతి, అనాపత్తి. ద్విన్నం ఉద్దిస్స సంవణ్ణనాయ కతాయ ఏకో ఞత్వా మరతి, పారాజికం. ద్వేపి మరన్తి, పారాజికఞ్చ అకుసలరాసి చ. ఏస నయో సమ్బహులేసు. అనుద్దిస్స మరణం సంవణ్ణేన్తో ఆహిణ్డతి, యో యో తం సంవణ్ణనం ఞత్వా మరతి, సబ్బో తేన మారితో హోతి.

దూతేన సంవణ్ణనాయం "అసుకం నామ గేహం వా గామం వా గన్త్వా ఇత్థన్నామస్స ఏవం మరణవణ్ణం సంవణ్ణేహీ"తి సాసనే ఆరోచితమత్తే దుక్కటం. యస్సత్థాయ పహితో తస్స దుక్ఖుప్పత్తియా మూలట్ఠస్స థుల్లచ్చయం, మరణేన పారాజికం. దూతో "ఞాతో దాని అయం సగ్గమగ్గో"తి తస్స అనారోచేత్వా అత్తనో ఞాతిస్స వా సాలోహితస్స వా ఆరోచేతి, తస్మిం మతే విసఙ్కేతో హోతి, మూలట్ఠో ముచ్చతి. దూతో తథేవ చిన్తేత్వా సయం సంవణ్ణనాయ వుత్తం కత్వా మరతి, విసఙ్కేతోవ. అనుద్దిస్స పన సాసనే ఆరోచితే యత్తకా దూతస్స సంవణ్ణనాయ మరన్తి, తత్తకా పాణాతిపాతా. సచే మాతాపితరో మరన్తి, ఆనన్తరియమ్పి హోతి.

౧౭౬. లేఖాసంవణ్ణనాయ – **లేఖం ఛిన్దతీ**తి పణ్ణే వా పోత్థకే వా అక్ఖరాని లిఖతి – "యో సత్థం వా ఆహరిత్వా పపాతే వా పపతిత్వా అఞ్ఞేహి వా అగ్గిప్పవేసనఉదకప్పవేసనాదీహి ఉపాయేహి మరతి, సో ఇదఞ్చిదఞ్చ లభతీ"తి వా "తస్స ధమ్మో హోతీ"తి వాతి. ఏత్థాపి దుక్కటథుల్లచ్చయా వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బా. ఉద్దిస్స లిఖితే పన యం ఉద్దిస్స లిఖితం తస్సేవ మరణేన పారాజికం. బహూ ఉద్దిస్స లిఖితే యత్తకా మరన్తి, తత్తకా పాణాతిపాతా. మాతాపితూనం మరణేన ఆనన్తరియం. అనుద్దిస్స లిఖితేపి ఏసేవ నయో. "బహూ మరన్తీ"తి విప్పటిసారే ఉప్పన్నే తం పోత్థకం ఝాపేత్వా వా యథా వా అక్ఖరాని న పఞ్ఞాయన్తి తథా కత్వా ముచ్చతి. సచే సో పరస్స పోత్థకో హోతి, ఉద్దిస్స లిఖితో వా హోతి అనుద్దిస్స లిఖితో వా, గహితట్ఠానే ఠపేత్వా ముచ్చతి. సచే మూలేన కీతో హోతి, పోత్థకస్సామికానం పోత్థకం, యేసం హత్థతో మూలం గహితం, తేసం మూలం దత్వా ముచ్చతి. సచే సమ్బహులా "మరణవణ్ణం లిఖిస్సామా"తి ఏకజ్ఝాసయా హుత్వా ఏకో తాలరుక్ఖం ఆరోహిత్వా పణ్ణం ఛిన్దతి, ఏకో ఆహరతి, ఏకో పోత్థకం కరోతి, ఏకో లిఖతి, ఏకో సచే కణ్టకలేఖా హోతి, మసిం మక్ఖేతి, మసిం మక్ఖేత్వా తం పోత్థకం సజ్జేత్వా సబ్బేవ సభాయం వా ఆపణే వా యత్థ వా పన లేఖాదస్సనకోతూహలకా బహూ సన్నిపతన్తి, తత్థ ఠపేన్తి. తం వాచేత్వా సచేపి ఏకో మరతి, సబ్బేసం పారాజికం. సచే బహుకా మరన్తి, వుత్తసదిసోవ నయో. విప్పటిసారే పన ఉప్పన్నే తం పోత్థకం సచేపి మఞ్జూసాయం గోపేన్తి, అఞ్ఞో చ తం దిస్వా నీహరిత్వా పున బహూనం దస్సేతి, నేవ ముచ్చన్తి. తిట్ఠతు మఞ్జూసా, సచేపి తం పోత్థకం నదియం వా సముద్దే వా ఖిపన్తి వా ధోవన్తి వా ఖణ్డాఖణ్డం వా ఛిన్దన్తి, అగ్గిమ్హి వా ఝాపేన్తి, యావ సఙ్ఘటితేపి దుద్ధోతే వా దుజ్ఝాపితే వా పత్తే అక్ఖరాని పఞ్ఞాయన్తి, తావ న ముచ్చన్తి. యథా పన అక్ఖరాని న పఞ్ఞాయన్తి తథేవ కతే ముచ్చన్తీతి.

ఇదాని థావరపయోగస్స విభాగదస్సనత్థం వుత్తేసు ఓపాతాదిమాతికానిద్దేసేసు **మనుస్సం ఉద్దిస్స ఓపాతం ఖనతీతి** “ఇత్థన్నామో పతిత్వా మరిస్సతీ”తి కఞ్చి మనుస్సం ఉద్దిసిత్వా యత్థ సో ఏకతో విచరతి, తత్థ ఆవాటం ఖనతి, ఖనన్తస్స తావ సచేపి జాతపథవియా ఖనతి, పాణాతిపాతస్స పయోగత్తా పయోగే పయోగే దుక్కటం. యం ఉద్దిస్స ఖనతి, తస్స దుక్ఖుప్పత్తియా థుల్లచ్చయం, మరణేన పారాజికం. అఞ్ఞస్మిం పతిత్వా మతే అనాపత్తి. సచే అనుద్దిస్స “యో కోచి మరిస్సతీ”తి ఖతో హోతి, యత్తకా పతిత్వా మరన్తి, తత్తకా పాణాతిపాతా. ఆనన్తరియవత్థూసు చ ఆనన్తరియం థుల్లచ్చయపాచిత్తియవత్థూసు థుల్లచ్చయపాచిత్తియాని.

బహూ తత్థ చేతనా; కతమాయ పారాజికం హోతీతి? **మహాఅట్ఠకథాయం** తావ వుత్తం – “ఆవాటం గమ్భీరతో చ ఆయామవిత్థారతో చ ఖనిత్వా పమాణే ఠపేత్వా తచ్ఛేత్వా పుఞ్ఛిత్వా పంసుపచ్ఛిం ఉద్ధరన్తస్స సన్నిట్ఠాపికా అత్థసాధకచేతనా మగ్గానన్తరఫలసదిసా. సచేపి వస్ససతస్స అచ్చయేన పతిత్వా అవస్సం మరణకసత్తో హోతి, సన్నిట్ఠాపకచేతనాయమేవ పారాజిక”న్తి. **మహాపచ్చరియం** పన **సఙ్ఖేపట్ఠకథాయఞ్చ** – “ఇమస్మిం ఆవాటే పతిత్వా మరిస్సతీతి ఏకస్మిమ్పి కుద్దాలప్పహారే దిన్నే సచే కోచి తత్థ పక్ఖలితో పతిత్వా మరతి, పారాజికమేవ. **సుత్తన్తికత్థేరా** పన సన్నిట్ఠాపకచేతనం గణ్హన్తీ”తి వుత్తం.

ఏకో “ఓపాతం ఖనిత్వా అసుకం నామ ఆనేత్వా ఇధ పాతేత్వా మారేహీ”తి అఞ్ఞం ఆణాపేతి, సో తం పాతేత్వా మారేతి, ఉభిన్నం పారాజికం. అఞ్ఞం పాతేత్వా మారేతి, సయం పతిత్వా మరతి, అఞ్ఞో అత్తనో ధమ్మతాయ పతిత్వా మరతి, సబ్బత్థ విసఙ్కేతో హోతి, మూలట్ఠో ముచ్చతి. “అసుకో అసుకం ఆనేత్వా ఇధ మారేస్సతీ”తి ఖతేపి ఏసేవ నయో. మరితుకామా ఇధ మరిస్సన్తీతి ఖనతి, ఏకస్స మరణే పారాజికం. బహూన్నం మరణే అకుసలరాసి , మాతాపితూనం మరణే ఆనన్తరియం, థుల్లచ్చయపాచిత్తియవత్థూసు థుల్లచ్చయపాచిత్తియాని.

“యే కేచి మారేతుకామా, తే ఇధ పాతేత్వా మారేస్సన్తీ”తి ఖనతి, తత్థ పాతేత్వా మారేన్తి , ఏకస్మిం మతే పారాజికం, బహూసు అకుసలరాసి, ఆనన్తరియాదివత్థూసు ఆనన్తరియాదీని. ఇధేవ అరహన్తాపి సఙ్గహం గచ్ఛన్తి. పురిమనయే పన “తేసం మరితుకామతాయ పతనం నత్థీ”తి తే న సఙ్గయ్హన్తి. ద్వీసుపి నయేసు అత్తనో ధమ్మతాయ పతిత్వా మతే విసఙ్కేతో. “యే కేచి అత్తనో వేరికే ఏత్థ పాతేత్వా మారేస్సన్తీ”తి ఖనతి, తత్థ చ వేరికా వేరికే పాతేత్వా మారేన్తి, ఏకస్మిం మారితే పారాజికం, బహూసు అకుసలరాసి, మాతరి వా పితరి వా అరహన్తే వా వేరికేహి ఆనేత్వా తత్థ మారితే ఆనన్తరియం. అత్తనో ధమ్మతాయ పతిత్వా మతేసు విసఙ్కేతో.

యో పన “మరితుకామా వా అమరితుకామా వా మారేతుకామా వా అమారేతుకామా వా యే కేచి ఏత్థ పతితా వా పాతితా వా మరిస్సన్తీ”తి సబ్బథాపి అనుద్దిస్సేవ ఖనతి. యో యో మరతి తస్స తస్స మరణేన యథానురూపం కమ్మఞ్చ ఫుసతి, ఆపత్తిఞ్చ ఆపజ్జతి. సచే గబ్భినీ పతిత్వా సగబ్భా మరతి, ద్వే పాణాతిపాతా. గబ్భోయేవ వినస్సతి, ఏకో. గబ్భో న వినస్సతి, మాతా మరతి, ఏకోయేవ. చోరేహి అనుబద్ధో పతిత్వా మరతి, ఓపాతఖనకస్సేవ పారాజికం. చోరా తత్థ పాతేత్వా మారేన్తి, పారాజికమేవ. తత్థ పతితం బహి నీహరిత్వా మారేన్తి, పారాజికమేవ. కస్మా? ఓపాతే పతితప్పయోగేన గహితత్తా. ఓపాతతో నిక్ఖమిత్వా తేనేవ ఆబాధేన మరతి, పారాజికమేవ. బహూని వస్సాని అతిక్కమిత్వా పున కుపితేన తేనేవాబాధేన మరతి, పారాజికమేవ. ఓపాతే పతనప్పచ్చయా ఉప్పన్నరోగేన గిలానస్సేవ అఞ్ఞో రోగో ఉప్పజ్జతి, ఓపాతరోగో బలవతరో హోతి, తేన మతేపి ఓపాతఖణకో న ముచ్చతి. సచే పచ్ఛా ఉప్పన్నరోగో బలవా హోతి, తేన మతే ముచ్చతి. ఉభోహి మతే

న ముచ్చతి. ఓపాతే ఓపపాతికమనుస్సో నిబ్బత్తిత్వా ఉత్తరితుం అసక్కోన్తో మరతి, పారాజికమేవ. మనుస్సం ఉద్దిస్స ఖతే యక్ఖాదీసు పతిత్వా మతేసు అనాపత్తి. యక్ఖాదయో ఉద్దిస్స ఖతే మనుస్సాదీసు మరన్తేసుపి ఏసేవ నయో. యక్ఖాదయో ఉద్దిస్స ఖనన్తస్స పన ఖననేపి తేసం దుక్ఖుప్పత్తియమ్పి దుక్కటమేవ. మరణే వత్థువసేన థుల్లచ్చయం వా పాచిత్తియం వా. అనుద్దిస్స ఖతే ఓపాతే యక్ఖరూపేన వా పేతరూపేన వా పతతి, తిరచ్ఛానరూపేన మరతి, పతనరూపం పమాణం, తస్మా థుల్లచ్చయన్తి **ఉపతిస్సత్థేరో**. మరణరూపం పమాణం, తస్మా పాచిత్తియన్తి **ఫుస్సదేవత్థేరో**. తిరచ్ఛానరూపేన పతిత్వా యక్ఖపేతరూపేన మతేపి ఏసేవ నయో.

ఓపాతఖనకో ఓపాతం అఞ్ఞస్స విక్కిణాతి వా ముధా వా దేతి, యో యో పతిత్వా మరతి, తప్పచ్చయా తస్సేవ ఆపత్తి చ కమ్మబన్ధో చ. యేన లద్ధో సో నిద్దోసో. అథ సోపి “ఏవం పతితా ఉత్తరితుం అసక్కోన్తా నస్సిస్సన్తి, సుఉద్ధరా వా న భవిస్సన్తీ”తి తం ఓపాతం గమ్భీరతరం వా ఉత్తానతరం వా దీఘతరం వా రస్సతరం వా విత్థతతరం వా సమ్బాధతరం వా కరోతి, ఉభిన్నమ్పి ఆపత్తి చ కమ్మబన్ధో చ. బహూ మరన్తీతి విప్పటిసారే ఉప్పన్నే ఓపాతం పంసునా పూరేతి, సచే కోచి పంసుమ్హి పతిత్వా మరతి, పూరేత్వాపి మూలట్ఠో న ముచ్చతి. దేవే వస్సన్తే కద్దమో హోతి, తత్థ లగ్గిత్వా మతేపి. రుక్ఖో వా పతన్తో వాతో వా వస్సోదకం వా పంసుం హరతి, కన్దమూలత్థం వా పథవిం ఖనన్తా తత్థ ఆవాటం కరోన్తి. తత్థ సచే కోచి లగ్గిత్వా వా పతిత్వా వా మరతి, మూలట్ఠో న ముచ్చతి. తస్మిం పన ఓకాసే మహన్తం తళాకం వా పోక్ఖరణిం వా కారేత్వా చేతియం వా పతిట్ఠాపేత్వా బోధిం వా రోపేత్వా ఆవాసం వా సకటమగ్గం వా కారేత్వా ముచ్చతి. యదాపి థిరం కత్వా పూరితే ఓపాతే రుక్ఖాదీనం మూలాని మూలేహి సంసిబ్బితాని హోన్తి , జాతపథవీ జాతా, తదాపి ముచ్చతి. సచేపి నదీ ఆగన్త్వా ఓపాతం హరతి, ఏవమ్పి ముచ్చతీతి. అయం తావ ఓపాతకథా.

ఓపాతస్సేవ పన అనులోమేసు పాసాదీసుపి యో తావ పాసం ఓడ్డేతి “ఏత్థ బజ్ఝిత్వా సత్తా మరిస్సన్తీ”తి అవస్సం బజ్ఝనకసత్తానం వసేన హత్థా ముత్తమత్తే పారాజికానన్తరియథుల్లచ్చయపాచిత్తియాని వేదితబ్బాని. ఉద్దిస్స కతే యం ఉద్దిస్స ఓడ్డితో, తతో అఞ్ఞేసం బన్ధనే అనాపత్తి. పాసే మూలేన వా ముధా వా దిన్నేపి మూలట్ఠస్సేవ కమ్మబన్ధో. సచే యేన లద్ధో సో ఉగ్గళితం వా పాసం సణ్ఠపేతి, పస్సేన వా గచ్ఛన్తే దిస్వా వతిం కత్వా సమ్ముఖే పవేసేతి, థద్ధతరం వా పాసయట్ఠిం ఠపేతి, దళ్హతరం వా పాసరజ్జుం బన్ధతి, థిరతరం వా ఖాణుకం వా ఆకోటేతి, ఉభోపి న ముచ్చన్తి. సచే విప్పటిసారే ఉప్పన్నే పాసం ఉగ్గలాపేత్వా గచ్ఛతి, తం దిస్వా పున అఞ్ఞో సణ్ఠపేన్తి, బద్ధా బద్ధా మరన్తి, మూలట్ఠో న ముచ్చతి.

సచే పన తేన పాసయట్ఠి సయం అకతా హోతి, గహితట్ఠానే ఠపేత్వా ముచ్చతి. తత్థజాతకయట్ఠిం ఛిన్దిత్వా ముచ్చతి. సయం కతయట్ఠిం పన గోపేన్తోపి న ముచ్చతి. యది హి తం అఞ్ఞో గణ్హిత్వా పాసం సణ్ఠపేతి, తప్పచ్చయా మరన్తేసు మూలట్ఠో న ముచ్చతి. సచే తం ఝాపేత్వా అలాతం కత్వా ఛడ్డేతి, తేన అలాతేన పహారం లద్ధా మరన్తేసుపి న ముచ్చతి. సబ్బసో పన ఝాపేత్వా వా నాసేత్వా వా ముచ్చతి, పాసరజ్జుమ్పి అఞ్ఞేహి చ వట్టితం గహితట్ఠానే ఠపేత్వా ముచ్చతి. రజ్జుకే లభిత్వా సయం వట్టితం ఉబ్బట్టేత్వా వాకే లభిత్వా వట్టితం హీరం హీరం కత్వా ముచ్చతి. అరఞ్ఞతో పన సయం వాకే ఆహరిత్వా వట్టితం గోపేన్తోపి న ముచ్చతి. సబ్బసో పన ఝాపేత్వా వా నాసేత్వా వా ముచ్చతి.

అదూహలం సజ్జేన్తో చతూసు పాదేసు అదూహలమఞ్చం ఠపేత్వా పాసాణే ఆరోపేతి, పయోగే పయోగే దుక్కటం. సబ్బసజ్జం కత్వా హత్థతో ముత్తమత్తే అవస్సం అజ్ఝోత్థరితబ్బకసత్తానం వసేన ఉద్దిస్సకానుద్దిస్సకానురూపేన పారాజికాదీని వేదితబ్బాని. అదూహలే మూలేన వా ముధా వా దిన్నేపి మూలట్ఠస్సేవ కమ్మబద్ధో. సచే యేన లద్ధం సో పతితం వా

ఉక్ఖిపతి, అఞ్ఞోపి పాసాణే ఆరోపేత్వా గరుకతరం వా కరోతి, పస్సేన వా గచ్ఛన్తే దిస్వా వతిం కత్వా అదూహలే పవేసేతి, ఉభోపి న ముచ్చన్తి. సచేపి విప్పటిసారే ఉప్పన్నే అదూహలం పాతేత్వా గచ్ఛతి, తం దిస్వా అఞ్ఞో సణ్ఠపేతి, మూలట్ఠో న ముచ్చతి. పాసాణే పన గహితట్ఠానే ఠపేత్వా అదూహలపాదే చ పాసయట్ఠియం వుత్తనయేన గహితట్ఠానే వా ఠపేత్వా ఝాపేత్వా వా ముచ్చతి.

సూలం రోపేన్తస్సాపి సబ్బసజ్జం కత్వా హత్థతో ముత్తమత్తే సూలముఖే పతిత్వా అవస్సం మరణకసత్తానం వసేన ఉద్దిస్సానుద్దిస్సానురూపతో పారాజికాదీని వేదితబ్బాని. సూలే మూలేన వా ముధా వా దిన్నేపి మూలట్ఠస్సేవ కమ్మబద్ధో. సచే యేన లద్ధం సో "ఏకప్పహారేనేవ మరిస్సన్తీ"తి తిఖిణతరం వా కరోతి, "దుక్ఖం మరిస్సన్తీ"తి కుణ్ఠతరం వా కరోతి, "ఉచ్చ"న్తి సల్లక్ఖేత్వా నీచతరం వా "నీచ"న్తి సల్లక్ఖేత్వా ఉచ్చతరం వా పున రోపేతి, వఙ్కం వా ఉజుకం అతిఉజుకం వా ఈసకం పోణం కరోతి, ఉభోపి న ముచ్చన్తి. సచే పన "అట్ఠానే ఠిత"న్తి అఞ్ఞస్మిం ఠానే ఠపేతి, తం చే మారణత్థాయ ఆదితో పభుతి పరియేసిత్వా కతం హోతి, మూలట్ఠో న ముచ్చతి. అపరియేసిత్వా పన కతమేవ లభిత్వా రోపితే మూలట్ఠో ముచ్చతి. విప్పటిసారే ఉప్పన్నే పాసయట్ఠియం వుత్తనయేన గహితట్ఠానే వా ఠపేత్వా ఝాపేత్వా వా ముచ్చతి.

౧౭౭. అపస్సేనే **సత్థం వా**తి ఏత్థ **అపస్సేనం** నామ నిచ్చపరిభోగో మఞ్చో వా పీఠం వా అపస్సేనఫలకం వా దివాట్ఠానే నిసీదన్తస్స అపస్సేనకత్థమ్భో వా తత్థజాతకరుక్ఖో వా చఙ్కమే అపస్సాయ తిట్ఠన్తస్స ఆలమ్బనరుక్ఖో వా ఆలమ్బనఫలకం వా సబ్బమ్పేతం అపస్సయనీయట్ఠేన అపస్సేనం నామ; తస్మిం అపస్సేనే యథా అపస్సయన్తం విజ్ఝతి వా ఛిన్దతి వా తథా కత్వా వాసిఫరసుసత్తిఆరకణ్టకాదీనం అఞ్ఞతరం సత్థం ఠపేతి, దుక్కటం. ధువపరిభోగట్ఠానే నిరాసఙ్కస్స నిసీదతో వా నిపజ్జతో వా అపస్సయన్తస్స వా సత్థసమ్ఫస్సపచ్చయా దుక్ఖుప్పత్తియా థుల్లచ్చయం, మరణేన పారాజికం. తం చే అఞ్ఞోపి తస్స వేరిభిక్ఖు విహారచారికం చరన్తో దిస్వా "ఇమస్స మఞ్ఞే మరణత్థాయ ఇదం నిఖిత్తం, సాధు సుట్ఠు మరతూ"తి అభినన్దన్తో గచ్ఛతి, దుక్కటం. సచే పన సోపి తత్థ "ఏవం కతే సుకతం భవిస్సతీ"తి తిఖిణతరాదికరణేన కిఞ్చి కమ్మం కరోతి, తస్సాపి పారాజికం. సచే పన "అట్ఠానే ఠిత"న్తి ఉద్ధరిత్వా అఞ్ఞస్మిం ఠానే ఠపేతి తదత్థమేవ కత్వా ఠపితే మూలట్ఠో న ముచ్చతి. పాకతికం లభిత్వా ఠపితం హోతి, ముచ్చతి. తం అపనేత్వా అఞ్ఞం తిఖిణతరం ఠపేతి మూలట్ఠో ముచ్చతేవ.

విసమక్ఖనేపి యావ మరణాభినన్దనే దుక్కటం తావ ఏసేవ నయో. సచే పన సోపి ఖుద్దకం విసమణ్డలన్తి సల్లక్ఖేత్వా మహన్తతరం వా కరోతి , మహన్తం వా "అతిరేకం హోతీ"తి ఖుద్దకం కరోతి, తనుకం వా బహలం; బహలం వా తనుకం కరోతి, అగ్గినా తాపేత్వా హేట్ఠా వా ఉపరి వా సఞ్చారేతి, తస్సాపి పారాజికం. "ఇదం అఠానే ఠిత"న్తి సబ్బమేవ తచ్ఛేత్వా పుఞ్ఛిత్వా అఞ్ఞస్మిం ఠానే ఠపేతి, అత్తనా భేసజ్జాని యోజేత్వా కతే మూలట్ఠో న ముచ్చతి , అత్తనా అకతే ముచ్చతి. సచే పన సో "ఇదం విసం అతిపరిత్త"న్తి అఞ్ఞమ్పి ఆనేత్వా పక్ఖిపతి, యస్స విసేన మరతి, తస్స పారాజికం. సచే ఉభిన్నమ్పి సన్తకేన మరతి, ఉభిన్నమ్పి పారాజికం. "ఇదం విసం నిబ్బిస"న్తి తం అపనేత్వా అత్తనో విసమేవ ఠపేతి, తస్సేవ పారాజికం మూలట్ఠో ముచ్చతి.

దుబ్బలం వా కరోతీతి మఞ్చపీఠం అటనియా హేట్ఠాభాగే ఛిన్దిత్వా విదలేహి వా రజ్జుకేహి వా యేహి వీతం హోతి, తే వా ఛిన్దిత్వా అప్పావసేసమేవ కత్వా హేట్ఠా ఆవుధం నిక్ఖిపతి "ఏత్థ పతిత్వా మరిస్సతీ"తి. అపస్సేనఫలకాదీనమ్పి చఙ్కమే ఆలమ్బనరుక్ఖఫలకపరియోసానానం పరభాగం ఛిన్దిత్వా హేట్ఠా ఆవుధం నిక్ఖిపతి, సోబ్భాదీసు మఞ్చం వా పీఠం వా అపస్సేనఫలకం వా ఆనేత్వా ఠపేతి, యథా తత్థ నిసిన్నమత్తో వా అపస్సితమత్తో వా పతతి, సోబ్భాదీసు వా సఞ్చరణసేతు

హోతి, తం దుబ్బలం కరోతి; ఏవం కరోన్తస్స కరణే దుక్కటం. ఇతరస్స దుక్ఖుప్పత్తియా థుల్లచ్చయం, మరణే పారాజికం. భిక్ఖుం ఆసేత్వా సోబ్భాదీనం తటే ఠపేతి "దిస్వా భయేన కమ్పేన్తో పతిత్వా మరిస్సతీ"తి దుక్కటం. సో తత్థేవ పతతి, దుక్ఖుప్పత్తియా థుల్లచ్చయం, మరణే పారాజికం. సయం వా పాతేతి, అఞ్ఞేన వా పాతాపేతి, అఞ్ఞో అవుత్తో వా అత్తనో ధమ్మతాయ పాతేతి, అమనుస్సో పాతేతి, వాతప్పహారేన పతతి, అత్తనో ధమ్మతాయ పతత్తి, సబ్బత్థ మరణే పారాజికం. కస్మా? తస్స పయోగేన సోబ్భాదితటే ఠితత్తా.

ఉపనిక్ఖిపనం నామ సమీపే నిక్ఖిపనం. తత్థ "యో ఇమినా అసినా మతో సో ధనం వా లభతీ"తిఆదినా నయేన మరణవణ్ణం వా సంవణ్ణేత్వా "ఇమినా మరణత్థికా మరన్తు, మారణత్థికా మారేన్తూ"తి వా వత్వా అసిం ఉపనిక్ఖిపతి, తస్స ఉపనిక్ఖిపనే దుక్కటం. మరితుకామో వా తేన అత్తానం పహరతు , మారేతుకామో వా అఞ్ఞం పహరతు, ఉభయథాపి పరస్స దుక్ఖుప్పత్తియా ఉపనిక్ఖేపకస్స థుల్లచ్చయం, మరణే పారాజికం. అనుద్దిస్స నిక్ఖిత్తే బహూనం మరణే అకుసలరాసి. పారాజికాదివత్థూసు పారాజికాదీని. విప్పటిసారే ఉప్పన్నే అసిం గహితట్ఠానే ఠపేత్వా ముచ్చతి. కిణిత్వా గహితో హోతి, అసిస్సామికానం అసిం, యేసం హత్థతో మూలం గహితం, తేసం మూలం దత్వా ముచ్చతి. సచే లోహపిణ్డిం వా ఫాలం వా కుదాలం వా గహేత్వా అసి కారాపితో హోతి, యం భణ్డం గహేత్వా కారితో, తదేవ కత్వా ముచ్చతి. సచే కుదాలం గహేత్వా కారితం వినాసేత్వా ఫాలం కరోతి, ఫాలేన పహారం లభిత్వా మరన్తేసుపి పాణాతిపాతతో న ముచ్చతి. సచే పన లోహం సముట్ఠాపేత్వా ఉపనిక్ఖిపనత్థమేవ కారితో హోతి, అరేన ఘంసిత్వా చుణ్ణవిచుణ్ణం కత్వా విప్పకిణ్ణే ముచ్చతి. సచేపి సంవణ్ణనాపోత్థకో వియ బహూహి ఏకజ్ఝాసయేహి కతో హోతి, పోత్థకే వుత్తనయేనేవ కమ్మబన్ధవినిచ్ఛయో వేదితబ్బో. ఏస నయో **సత్తిభేణ్డీసు. లగుళే** పాసయట్ఠిసదిసో వినిచ్ఛయో. తథా **పాసాణే. సత్థే** అసిసదిసోవ. **విసం వాతి** విసం ఉపనిక్ఖిపన్తస్స వత్థువసేన ఉద్దిస్సానుద్దిస్సానురూపతో పారాజికాదివత్థూసు పారాజికాదీని వేదితబ్బాని. కిణిత్వా ఠపితే పురిమనయేన పటిపాకతికం కత్వా ముచ్చతి. సయం భేసజ్జేహి యోజితే అవిసం కత్వా ముచ్చతి. **రజ్జుయా** పాసరజ్జుసదిసోవ వినిచ్ఛయో.

భేసజ్జే – యో భిక్ఖు వేరిభిక్ఖుస్స పజ్జరకే వా విసభాగరోగే వా ఉప్పన్నే అసప్పాయానిపి సప్పిఆదీని సప్పాయానీతి మరణాధిప్పాయో దేతి, అఞ్ఞం వా కిఞ్చి కన్దమూలఫలం తస్స ఏవం భేసజ్జదానే దుక్కటం. పరస్స దుక్ఖుప్పత్తియం మరణే చ థుల్లచ్చయపారాజికాని, ఆనన్తరియవత్థుమ్హి ఆనన్తరియన్తి వేదితబ్బం.

౧౭౮. రూపూపహారే – **ఉపసంహరతీతి** పరం వా అమనాపరూపం తస్స సమీపే ఠపేతి, అత్తనా వా యక్ఖపేతాదివేసం గహేత్వా తిట్ఠతి, తస్స ఉపసంహారమత్తే దుక్కటం. పరస్స తం రూపం దిస్వా భయుప్పత్తియం థుల్లచ్చయం, మరణే పారాజికం. సచే పన తదేవ రూపం ఏకచ్చస్స మనాపం హోతి, అలాభకేన చ సుస్సిత్వా మరతి, విసఙ్కేతో. **మనాపియేపి** ఏసేవ నయో. తత్థ పన విసేసేన ఇత్థీనం పురిసరూపం పురిసానఞ్చ ఇత్థిరూపం మనాపం తం అలఙ్కరిత్వా ఉపసంహరతి, దిట్ఠమత్తకమేవ కరోతి, అతిచిరం పస్సితుమ్పి న దేతి, ఇతరో అలాభకేన సుస్సిత్వా మరతి, పారాజికం. సచే ఉత్తసిత్వా మరతి , విసఙ్కేతో. అథ పన ఉత్తసిత్వా వా అలాభకేన వాతి అవిచారేత్వా "కేవలం పస్సిత్వా మరిస్సతీ"తి ఉపసంహరతి, ఉత్తసిత్వా వా సుస్సిత్వా వా మతే పారాజికమేవ. ఏతేనేవూపాయేన **సద్దూపహారాదయోపి** వేదితబ్బా. కేవలఞ్హేత్థ అమనుస్ససద్దాదయో ఉత్రాసజనకా అమనాపసద్దా, పురిసానం ఇత్థిసద్దమధురగన్ధబ్బసద్దాదయో చిత్తస్సాదకరా మనాపసద్దా. హిమవన్తే విసరుక్ఖానం మూలాదిగన్ధా కుణపగన్ధా చ అమనాపగన్ధా, కాళానుసారీమూలగన్ధాదయో మనాపగన్ధా . పటికూలమూలరసాదయో అమనాపరసా, అప్పటికూలమూలరసాదయో మనాపరసా.

విసఫస్సమహాకచ్ఛుఫస్సాదయో అమనాపఫోట్ఠబ్బా, చీనపటహంసపుప్ఫతూలికఫస్సాదయో మనాపఫోట్ఠబ్బాతి వేదితబ్బా.

ధమ్మూపహారే – **ధమ్మోతి** దేసనాధమ్మో వేదితబ్బో. దేసనావసేన వా నిరయే చ సగ్గే చ విపత్తిసమ్పత్తిభేదం ధమ్మారమ్మణమేవ. **నేరయికస్సాతి** భిన్నసంవరస్స కతపాపస్స నిరయే నిబ్బత్తనారహస్స సత్తస్స పఞ్చవిధబన్ధనకమ్మకరణాదినిరయకథం కథేతి. తం చే సుత్వా నో ఉత్తసిత్వా మరతి, కథికస్స పారాజికం. సచే పన నో సుత్వాపి అత్తనో ధమ్మతాయ మరతి, అనాపత్తి. “ఇదం సుత్వా ఏవరూపం పాపం న కరిస్సతి ఓరమిస్సతి విరమిస్సతీ”తి నిరయకథం కథేతి, తం సుత్వా ఇతరో ఉత్తసిత్వా మరతి, అనాపత్తి. **సగ్గకథన్తి** దేవనాటకాదీనం నన్దనవనాదీనఞ్చ సమ్పత్తికథం; తం సుత్వా ఇతరో సగ్గాధిముత్తో సీఘం తం సమ్పత్తిం పాపుణితుకామో సత్థాహరణవిసఖాదనఆహారుపచ్ఛేద-అస్సాసపస్సాససన్నిరున్ధనాదీహి దుక్ఖం ఉప్పాదేతి, కథికస్స థుల్లచ్చయం, మరతి పారాజికం. సచే పన నో సుత్వాపి యావతాయుకం ఠత్వా అత్తనో ధమ్మతాయ మరతి, అనాపత్తి . “ఇమం సుత్వా పుఞ్ఞాని కరిస్సతీ”తి కథేతి, తం సుత్వా ఇతరో అధిముత్తో కాలంకరోతి, అనాపత్తి.

౧౭౮. ఆచిక్ఖనాయం – **పుట్ఠో భణతీతి** “భన్తే కథం మతో ధనం వా లభతి సగ్గే వా ఉపపజ్జతీ”తి ఏవం పుచ్ఛితో భణతి.

అనుసాసనియం – **అపుట్ఠోతి** ఏవం అపుచ్ఛితో సామఞ్ఞేవ భణతి.

సఙ్కేతకమ్మనిమిత్తకమ్మాని అదిన్నాదానకథాయం వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బాని.

ఏవం నానప్పకారతో ఆపత్తిభేదం దస్సేత్వా ఇదాని అనాపత్తిభేదం దస్సేన్తో “**అనాపత్తి అసఞ్చిచ్చా**”తిఆదిమాహ. తత్థ **అసఞ్చిచ్చాతి** “ఇమినా ఉపక్కమేన ఇమం మారేమీ”తి అచేతేత్వా. ఏవఞ్హి అచేతేత్వా కతేన ఉపక్కమేన పరే మతేపి అనాపత్తి, వక్ఖతి చ “అనాపత్తి భిక్ఖు అసఞ్చిచ్చా”తి. **అజానన్తస్సాతి** “ఇమినా అయం మరిస్సతీ”తి అజానన్తస్స ఉపక్కమేన పరే మతేపి అనాపత్తి, వక్ఖతి చ విసగతపిణ్డపాతవత్థుస్మిం “అనాపత్తి భిక్ఖు అజానన్తస్సా”తి. **నమరణాధిప్పాయస్సాతి** మరణం అనిచ్ఛన్తస్స. యేన హి ఉపక్కమేన పరో మరతి, తేన ఉపక్కమేన తస్మిం మారితేపి నమరణాధిప్పాయస్స అనాపత్తి. వక్ఖతి చ “అనాపత్తి భిక్ఖు నమరణాధిప్పాయస్సా”తి. **ఉమ్మత్తకాదయో** పుబ్బే వుత్తనయా ఏవ. ఇధ పన ఆదికమ్మికా అఞ్ఞమఞ్ఞం జీవితా వోరోపితభిక్ఖూ, తేసం అనాపత్తి. అవసేసానం మరణవణ్ణసంవణ్ణనకాదీనం ఆపత్తియేవాతి.

పదభాజనీయవణ్ణనా నిట్ఠితా.

సముట్ఠానాదీసు – ఇదం సిక్ఖాపదం తిసముట్ఠానం; కాయచిత్తతో చ వాచాచిత్తతో చ కాయవాచాచిత్తతో చ సముట్ఠాతి. కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం, దుక్ఖవేదనం. సచేపి హి సిరిసయనం ఆరూళ్హో రజ్జసమ్పత్తిసుఖం అనుభవన్తో రాజా “చోరో దేవ ఆనీతో”తి వుత్తే “గచ్ఛథ నం మారేథా”తి హసమానోవ భణతి, దోమనస్సచిత్తేనేవ భణతీతి వేదితబ్బో. సుఖవోకిణ్ణత్తా పన అనుప్పబన్ధాభావా చ దుజ్జానమేతం పుథుజ్జనేహీతి.

వినీతవత్థువణ్ణనా

౧౮౦. వినీతవత్థుకథాసు పఠమవత్థుస్మిం – **కారుఞ్ఞేనాతి** తే భిక్ఖూ తస్స మహన్తం గేలఞ్ఞదుక్ఖం దిస్వా కారుఞ్ఞం ఉప్పాదేత్వా "సీలవా త్వం కతకుసలో, కస్మా మీయమానో భాయసి, నను సీలవతో సగ్గో నామ మరణమత్తపటిబద్ధోయేవా"తి ఏవం మరణత్థికావ హుత్వా మరణత్థికభావం అజానన్తా మరణవణ్ణం సంవణ్ణేసుం. సోపి భిక్ఖు తేసం సంవణ్ణనాయ ఆహారుపచ్ఛేదం కత్వా అన్తరావ కాలమకాసి. తస్మా ఆపత్తిం ఆపన్నా. వోహారవసేన పన వుత్తం "కారుఞ్ఞేన మరణవణ్ణం సంవణ్ణేసు"న్తి. తస్మా ఇదానిపి పణ్డితేన భిక్ఖునా గిలానస్స భిక్ఖునో ఏవం మరణవణ్ణో న సంవణ్ణేతబ్బో. సచే హి తస్స సంవణ్ణనం సుత్వా ఆహారూపచ్ఛేదాదినా ఉపక్కమేన ఏకజవనవారావసేసేపి ఆయుస్మిం అన్తరా కాలంకరోతి, ఇమినావ మారితో హోతి. ఇమినా పన నయేన అనుసిట్ఠి దాతబ్బా – "సీలవతో నామ అనచ్ఛరియా మగ్గఫలుప్పత్తి, తస్మా విహారాదీసు ఆసత్తిం అకత్వా బుద్ధగతం ధమ్మగతం సఙ్ఘగతం కాయగతఞ్చ సతిం ఉపట్ఠపేత్వా మనసికారే అప్పమాదో కాతబ్బో"తి. మరణవణ్ణే చ సంవణ్ణితేపి యో తాయ సంవణ్ణనాయ కఞ్చి ఉపక్కమం అకత్వా అత్తనో ధమ్మతాయ యథాయునా యథానుసన్ధినావ మరతి, తప్పచ్చయా సంవణ్ణకో ఆపత్తియా న కారేతబ్బోతి.

దుతియవత్థుస్మిం – **న చ భిక్ఖవే అప్పటివేక్ఖిత్వాతి** ఏత్థ కీదిసం ఆసనం పటివేక్ఖితబ్బం , కీదిసం న పటివేక్ఖితబ్బం? యం సుద్ధం ఆసనమేవ హోతి అపచ్చత్థరణకం, యఞ్చ ఆగన్త్వా ఠితానం పస్సతంయేవ అత్థరీయతి, తం నపచ్చవేక్ఖితబ్బం , నిసీదితుం వట్టతి. యమ్పి మనుస్సా సయం హత్థేన అక్కమిత్వా "ఇధ భన్తే నిసీదథా"తి దేన్తి, తస్మిమ్పి వట్టతి. సచేపి పఠమమేవాగన్త్వా నిసిన్నా పచ్ఛా ఉద్ధం వా అధో వా సఙ్కమన్తి, పచ్చవేక్ఖణకిచ్చం నత్థి. యమ్పి తనుకేన వత్థేన యథా తలం దిస్సతి, ఏవం పటిచ్ఛన్నం హోతి, తస్మిమ్పి పచ్చవేక్ఖణకిచ్చం నత్థి. యం పన పటికచ్చేవ పావారకోజవాదీహి అత్థతం హోతి, తం హత్థేన పరామసిత్వా సల్లక్ఖేత్వా నిసీదితబ్బం. **మహాపచ్చరియం** పన "ఘనసాటకేనాపి అత్థతే యస్మిం వలి న పఞ్ఞాయతి, తం నప్పటివేక్ఖితబ్బ"న్తి వుత్తం.

ముసలవత్థుస్మిం – **అసఞ్చిచ్చోతి** అవధకచేతనో విరద్ధపయోగో హి సో. తేనాహ "అసఞ్చిచ్చో అహ"న్తి. **ఉదుక్ఖలవత్థు** ఉత్తానమేవ. **వుడ్ఢపబ్బజితవత్థూసు**పఠమవత్థుస్మిం "భిక్ఖుసఙ్ఘస్స పటిబన్ధం మా అకాసీ"తి పణామేసి. దుతియవత్థుస్మిం – సఙ్ఘమజ్ఝేపి గణమజ్ఝేపి "మహల్లకత్థేరస్స పుత్తో"తి వుచ్చమానో తేన వచనేన అట్టీయమానో "మరతు అయ"న్తి పణామేసి. తతియవత్థుస్మిం – తస్స దుక్ఖుప్పాదనేన థుల్లచ్చయం.

౧౮౧. తతో పరాని తీణి వత్థూని ఉత్తానత్థానేవ. **విసగతపిణ్డపాతవత్థుస్మిం** – సారాణీయధమ్మపూరకో సో భిక్ఖు అగ్గపిణ్డం సబ్రహ్మచారీనం దత్వావ భుఞ్జతి. తేన వుత్తం "అగ్గకారికం అదాసీ"తి. **అగ్గకారికన్తి** అగ్గకిరియం; పఠమం లద్ధపిణ్డపాతం అగ్గగ్గం వా పణీతపణీతం పిణ్డపాతన్తి అత్థో. యా పన తస్స దానసఙ్ఖాతా అగ్గకిరియా, సా న సక్కా దాతుం, పిణ్డపాతఞ్హి సో థేరాసనతో పట్ఠాయ అదాసి. **తే భిక్ఖూతి** తే థేరాసనతో పట్ఠాయ పరిభుత్తపిణ్డపాతా భిక్ఖూ; తే కిర సబ్బేపి కాలమకంసు. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవ. అస్సద్ధేసు పన మిచ్ఛాదిట్ఠికేసు కులేసు సక్కచ్చం పణీతభోజనం లభిత్వా అనుపపరిక్ఖిత్వా నేవ అత్తనా పరిభుఞ్జితబ్బం, న పరేసం దాతబ్బం. యమ్పి ఆభిదోసికం భత్తం వా ఖజ్జకం వా తతో లభతి, తమ్పి న పరిభుఞ్జితబ్బం. అపిహితవత్థుమ్పి హి సప్పవిచ్ఛికాదీహి అధిసయితం ఛడ్డనీయధమ్మం తాని కులాని దేన్తి. గన్ధహలిద్దాదిమక్ఖితోపి తతో పిణ్డపాతో న గహేతబ్బో. సరీరే రోగట్ఠానాని పుఞ్ఛిత్వా ఠపితభత్తమ్పి హి తాని దాతబ్బం మఞ్ఞన్తీతి.

వీమంసనవత్థుస్మిం – వీమంసమానో ద్వే వీమంసతి – "సక్కోతి ను ఖో ఇమం మారేతుం నో"తి విసం వా వీమంసతి, "మరేయ్య ను ఖో అయం ఇమం విసం ఖాదిత్వా నో"తి పుగ్గలం వా. ఉభయథాపి వీమంసాధిప్పాయేన దిన్నే మరతు వా మా వా థుల్లచ్చయం. "ఇదం విసం ఏతం మారేతూ"తి వా "ఇదం విసం ఖాదిత్వా అయం మరతూ"తి వా ఏవం దిన్నే పన సచే మరతి, పారాజికం; నో చే, థుల్లచ్చయం.

౧౮౨-౩. ఇతో పరాని తీణి సిలావత్థూని తీణి ఇట్ఠకవాసిగోపానసీవత్థూని చ ఉత్తానత్థానేవ. న కేవలఞ్చ సిలాదీనంయేవ వసేన అయం ఆపత్తానాపత్తిభేదో హోతి, దణ్డముగ్గరనిఖాదనవేమాదీనమ్పి వసేన హోతియేవ, తస్మా పాళియం అనాగతమ్పి ఆగతనయేనేవ వేదితబ్బం.

అట్టకవత్థూసు – **అట్టకో**తి వేహాసమఞ్చో వుచ్చతి; యం సేతకమ్మమాలాకమ్మలతాకమ్మాదీనం అత్థాయ బన్ధన్తి. తత్థ **ఆవుసో అత్రట్ఠితో బన్ధాహీ**తి మరణాధిప్పాయో యత్ర ఠితో పతిత్వా ఖాణునా వా భిజ్జేయ్య, సోబ్భపపాతాదీసు వా మరేయ్య , తాదిసం ఠానం సన్ధాయాహ. ఏత్థ చ కోచి ఉపరిఠానం నియామేతి "ఇతో పతిత్వా మరిస్సతీ"తి, కోచి హేట్ఠా ఠానం "ఇధ పతిత్వా మరిస్సతీ"తి, కోచి ఉభయమ్పి "ఇతో ఇధ పతిత్వా మరిస్సతీ"తి. తత్ర యో ఉపరి నియమితట్ఠానా అపతిత్వా అఞ్ఞతో పతతి, హేట్ఠా నియమితట్ఠానే వా అపతిత్వా అఞ్ఞత్థ పతతి, ఉభయనియామే వా యంకిఞ్చి ఏకం విరాధేత్వా పతతి, తస్మిం మతే విసఙ్కేతత్తా అనాపత్తి. **విహారచ్ఛాదనవత్థుస్మిమ్పి** ఏసేవ నయో.

అనభిరతివత్థుస్మిం – సో కిర భిక్ఖు కామవితక్కాదీనం సముదాచారం దిస్వా నివారేతుం అసక్కోన్తో సాసనే అనభిరతో గిహిభావాభిముఖో జాతో. తతో చిన్తేసి – "యావ సీలభేదం న పాపుణామి తావ మరిస్సామీ"తి. అథ తం పబ్బతం అభిరుహిత్వా పపాతే పపతన్తో అఞ్ఞతరం విలీవకారం ఓత్థరిత్వా మారేసి. **విలీవకార**న్తి వేణుకారం. **న చ భిక్ఖవే అత్తానం పాతేతబ్బ**న్తి న అత్తా పాతేతబ్బో. విభత్తిబ్యత్తయేన పనేతం వుత్తం. ఏత్థ చ న కేవలం న పాతేతబ్బం, అఞ్ఞేనపి యేన కేనచి ఉపక్కమేన అన్తమసో ఆహారుపచ్ఛేదేనపి న మారేతబ్బో. యోపి హి గిలానో విజ్జమానే భేసజ్జే చ ఉపట్ఠాకేసు చ మరితుకామో ఆహారం ఉపచ్ఛిన్దతి, దుక్కటమేవ. యస్స పన మహాఆబాధో చిరానుబద్ధో, భిక్ఖూ ఉపట్ఠహన్తా కిలమన్తి జిగుచ్ఛన్తి "కదా ను ఖో గిలానతో ముచ్చిస్సామా"తి అట్టీయన్తి. సచే సో "అయం అత్తభావో పటిజగ్గియమానోపి న తిట్ఠతి, భిక్ఖూ చ కిలమన్తీ"తి ఆహారం ఉపచ్ఛిన్దతి, భేసజ్జం న సేవతి వట్టతి. యో పన "అయం రోగో ఖరో, ఆయుసఙ్ఖారా న తిట్ఠన్తి, అయఞ్చ మే విసేసాధిగమో హత్థప్పత్తో వియ దిస్సతీ"తి ఉపచ్ఛిన్దతి వట్టతియేవ. అగిలానస్సాపి ఉప్పన్నసంవేగస్స "ఆహారపరియేసనం నామ పపఞ్చో, కమ్మట్ఠానమేవ అనుయుఞ్జిస్సామీ"తి కమ్మట్ఠానసీసేన ఉపచ్ఛిన్దన్తస్స వట్టతి. విసేసాధిగమం బ్యాకరిత్వా ఆహారం ఉపచ్ఛిన్దతి, న వట్టతి. సభాగానఞ్హి లజ్జీభిక్ఖూనం కథేతుం వట్టతి.

సిలావత్థుస్మిం – **దవాయా**తి దవేన హస్సేన; ఖిడ్డాయాతి అత్థో. **సిలా**తి పాసాణో; న కేవలఞ్చ పాసాణో, అఞ్ఞమ్పి యంకిఞ్చి దారుఖణ్డం వా ఇట్ఠకాఖణ్డం వా హత్థేన వా యన్తేన వా పవిజ్ఝితుం న వట్టతి. చేతియాదీనం అత్థాయ పాసాణాదయో హసన్తా హసన్తా పవట్టేన్తిపి ఖిపన్తిపి ఉక్ఖిపన్తిపి కమ్మసమయోతి వట్టతి. అఞ్ఞమ్పి ఈదిసం నవకమ్మం వా కరోన్తా భణ్డకం వా ధోవన్తా రుక్ఖం వా ధోవనదణ్డకం వా ఉక్ఖిపిత్వా పవిజ్ఝన్తి, వట్టతి. భత్తవిస్సగ్గకాలాదీసు కాకే వా సోణే వా కట్ఠం వా కథలం వా ఖిపిత్వా పలాపేతి, వట్టతి.

౧౮౪. **సేదనాదివత్థూని** సబ్బానేవ ఉత్తానత్థాని. ఏత్థ చ **అహం కుక్కుచ్చకో**తి న గిలానుపట్ఠానం న కాతబ్బం, హితకామతాయ సబ్బం గిలానస్స బలాబలఞ్చ రుచిఞ్చ సప్పాయాసప్పాయఞ్చ ఉపలక్ఖేత్వా కాతబ్బం.

౧౮౫. జారగబ్భినివత్థుస్మిం – **పవుత్థపతికా**తి పవాసం గతపతికా. **గబ్భపాతన**న్తి యేన పరిభుత్తేన గబ్భో పతతి, తాదిసం భేసజ్జం. ద్వే **పజాపతికవత్థూని** ఉత్తానత్థానేవ. **గబ్భమద్దనవత్థుస్మిం** – "మద్దిత్వా పాతేహీ"తి వుత్తే అఞ్ఞేన మద్దాపేత్వా పాతేతి, విసఙ్కేతం. "మద్దాపేత్వా పాతాపేహీ"తి వుత్తేపి సయం మద్దిత్వా పాతేతి, విసఙ్కేతమేవ. మనుస్సవిగ్గహే పరియాయో నామ నత్థి. తస్మా "గబ్భో నామ మద్దితే పతతీ"తి వుత్తే సా సయం వా మద్దతు, అఞ్ఞేన వా మద్దాపేత్వా పాతేతు, విసఙ్కేతో నత్థి; పారాజికమేవ **తాపనవత్థుస్మిమ్పి** ఏసేవ నయో.

వఞ్ఝిత్థివత్థుస్మిం – **వఞ్ఝిత్థీ** నామ యా గబ్భం న గణ్హాతి. గబ్భం అగణ్హనకఇత్థీ నామ నత్థి, యస్సా పన గహితోపి గబ్భో న సణ్ఠాతి, తంయేవ సన్ధాయేతం వుత్తం. ఉతుసమయే కిర సబ్బిత్థియో గబ్భం గణ్హన్తి. యా పనాయం "వఞ్ఝా"తి వుచ్చతి, తస్సా కుచ్ఛియం నిబ్బత్తసత్తానం అకుసలవిపాకో సమ్పాపుణాతి. తే పరిత్తకుసలవిపాకేన గహితపటిసన్ధికా అకుసలవిపాకేన అధిభూతా వినస్సన్తి. అభినవపటిసన్ధియంయేవ హి కమ్మానుభావేన ద్వీహాకారేహి గబ్భో న సణ్ఠాతి – వాతేన వా పాణకేహి వా. వాతో సోసేత్వా అన్తరధాపేతి, పాణకా ఖాదిత్వా. తస్స పన వాతస్స పాణకానం వా పటిఘాతాయ భేసజ్జే కతే గబ్భో సణ్ఠహేయ్య; సో భిక్ఖు తం అకత్వా అఞ్ఞం ఖరభేసజ్జం అదాసి. తేన సా కాలమకాసి. భగవా భేసజ్జస్స కటత్తా దుక్కటం పఞ్ఞాపేసి.

దుతియవత్థుస్మిమ్పి ఏసేవ నయో. తస్మా ఆగతాగతస్స పరజనస్స భేసజ్జం న కాతబ్బం, కరోన్తో దుక్కటం ఆపజ్జతి. పఞ్చన్నం పన సహధమ్మికానం కాతబ్బం భిక్ఖుస్స భిక్ఖునియా సిక్ఖమానాయ సామణేరస్స సామణేరియాతి. సమసీలసద్ధాపఞ్ఞానఞ్హి ఏతేసం తీసు సిక్ఖాసు యుత్తానం భేసజ్జం అకాతుం న లబ్భతి, కరోన్తేన చ సచే తేసం అత్థి, తేసం సన్తకం గహేత్వా యోజేత్వా దాతబ్బం. సచే నత్థి, అత్తనో సన్తకం కాతబ్బం. సచే అత్తనోపి నత్థి, భిక్ఖాచారవత్తేన వా ఞాతకపవారితట్ఠానతో వా పరియేసితబ్బం. అలభన్తేన గిలానస్స అత్థాయ అకతవిఞ్ఞత్తియాపి ఆహరిత్వా కాతబ్బం.

అపరేసమ్పి పఞ్చన్నం కాతుం వట్టతి – మాతు, పితు, తదుపట్ఠాకానం, అత్తనో వేయ్యావచ్చకరస్స, పణ్డుపలాసస్సాతి. **పణ్డుపలాసో** నామ యో పబ్బజ్జాపేక్ఖో యావ పత్తచీవరం పటియాదియతి తావ విహారే వసతి. తేసు సచే మాతాపితరో ఇస్సరా హోన్తి, న పచ్చాసీసన్తి, అకాతుం వట్టతి. సచే పన రజ్జేపి ఠితా పచ్చాసీసన్తి, అకాతుం న వట్టతి. భేసజ్జం పచ్చాసీసన్తానం భేసజ్జం దాతబ్బం, యోజేతుం అజానన్తానం యోజేత్వా దాతబ్బం. సబ్బేసం అత్థాయ సహధమ్మికేసు వుత్తనయేనేవ పరియేసితబ్బం. సచే పన మాతరం విహారే ఆనేత్వా జగ్గతి, సబ్బం పరికమ్మం అనామసన్తేన కాతబ్బం. ఖాదనీయం భోజనీయం సహత్థా దాతబ్బం. పితా పన యథా సామణేరో ఏవం సహత్థేన న్హాపనసమ్బాహనాదీని కత్వా ఉపట్ఠాతబ్బో. యే చ మాతాపితరో ఉపట్ఠహన్తి పటిజగ్గన్తి, తేసమ్పి ఏవమేవ కాతబ్బం. **వేయ్యావచ్చకరో** నామ యో వేతనం గహేత్వా అరఞ్ఞే దారూని వా ఛిన్దతి, అఞ్ఞం వా కిఞ్చి కమ్మం కరోతి, తస్స రోగే ఉప్పన్నే యావ ఞాతకా న పస్సన్తి తావ భేసజ్జం కాతబ్బం. యో పన భిక్ఖునిస్సితకోవ హుత్వా సబ్బకమ్మాని కరోతి, తస్స భేసజ్జం కాతబ్బమేవ. పణ్డుపలాసేపి సామణేరే వియ పటిపజ్జితబ్బం.

అపరేసమ్పి దసన్నం కాతుం వట్టతి – జేట్ఠభాతు, కనిట్ఠభాతు, జేట్ఠభగినియా, కనిట్ఠభగినియా, చూళమాతుయా, మహామాతుయా, చూళపితునో, మహాపితునో, పితుచ్ఛాయ, మాతులస్సాతి. తేసం పన సబ్బేసమ్పి కరోన్తేన తేసంయేవ సన్తకం భేసజ్జం గహేత్వా కేవలం యోజేత్వా దాతబ్బం. సచే పన నప్పహోన్తి, యాచన్తి చ "దేథ నో, భన్తే, తుమ్హాకం పటిదస్సామా"తి తావకాలికం దాతబ్బం. సచేపి న యాచన్తి, "అమ్హాకం భేసజ్జం అత్థి, తావకాలికం గణ్హథా"తి వత్వా వా "యదా నేసం భవిస్సతి తదా దస్సన్తీ"తి ఆభోగం వా కత్వా దాతబ్బం. సచే పటిదేన్తి, గహేతబ్బం, నో చే దేన్తి, న చోదేతబ్బా. ఏతే దస ఞాతకే ఠపేత్వా అఞ్ఞేసం న కాతబ్బం.

ఏతేసం పుత్తపరమ్పరాయ పన యావ సత్తమో కులపరివట్టో తావ చత్తారో పచ్చయే ఆహరాపేన్తస్స అకతవిఞ్ఞత్తి వా భేసజ్జం కరోన్తస్స వేజ్జకమ్మం వా కులదూసకాపత్తి వా న హోతి. సచే భాతుజాయా భగినిసామికో వా గిలానా హోన్తి, ఞాతకా చే, తేసమ్పి వట్టతి. అఞ్ఞాతకా చే, భాతు చ భగినియా చ కత్వా దాతబ్బం, "తుమ్హాకం జగ్గనట్ఠానే దేథా"తి. అథ వా తేసం పుత్తానం కత్వా దాతబ్బం, "తుమ్హాకం మాతాపితూనం దేథా"తి. ఏతేనుపాయేన సబ్బపదేసుపి వినిచ్ఛయో వేదితబ్బో.

తేసం అత్థాయ చ సామణేరేహి అరఞ్ఞతో భేసజ్జం ఆహరాపేన్తేన ఞాతిసామణేరేహి వా ఆహరాపేతబ్బం. అత్తనో అత్థాయ వా ఆహరాపేత్వా దాతబ్బం. తేహిపి "ఉపజ్ఝాయస్స ఆహరామా"తి వత్తసీసేన ఆహరితబ్బం. ఉపజ్ఝాయస్స మాతాపితరో గిలానా విహారం ఆగచ్ఛన్తి, ఉపజ్ఝాయో చ దిసాపక్కన్తో హోతి, సద్ధివిహారికేన ఉపజ్ఝాయస్స సన్తకం భేసజ్జం దాతబ్బం. నో చే అత్థి, అత్తనో భేసజ్జం ఉపజ్ఝాయస్స పరిచ్చజిత్వా దాతబ్బం. అత్తనోపి అసన్తే వుత్తనయేన పరియేసిత్వా ఉపజ్ఝాయస్స సన్తకం కత్వా దాతబ్బం. ఉపజ్ఝాయేనపి సద్ధివిహారికస్స మాతాపితూసు ఏవమేవ పటిపజ్జితబ్బం. ఏస నయో ఆచరియన్తేవాసికేసుపి. అఞ్ఞోపి యో ఆగన్తుకో వా చోరో వా యుద్ధపరాజితో ఇస్సరో వా ఞాతకేహి పరిచ్చత్తో కపణో వా గమియమనుస్సో వా గిలానో హుత్వా విహారం పవిసతి, సబ్బేసం అపచ్చాసీసన్తేన భేసజ్జం కాతబ్బం.

సద్ధం కులం హోతి చతూహి పచ్చయేహి ఉపట్ఠాయకం భిక్ఖుసఙ్ఘస్స మాతాపితుట్ఠానియం, తత్ర చే కోచి గిలానో హోతి, తస్సత్థాయ విస్సాసేన "భేసజ్జం కత్వా భన్తే దేథా"తి వదన్తి, నేవ దాతబ్బం న కాతబ్బం. అథ పన కప్పియం ఞత్వా ఏవం పుచ్ఛన్తి – "భన్తే, అసుకస్స నామ రోగస్స కిం భేసజ్జం కరోన్తీ"తి? "ఇదఞ్చిదఞ్చ గహేత్వా కరోన్తీ"తి వత్తుం వట్టతి. "భన్తే, మయ్హం మాతా గిలానా, భేసజ్జం తావ ఆచిక్ఖథా"తి ఏవం పుచ్ఛితే పన న ఆచిక్ఖితబ్బం. అఞ్ఞమఞ్ఞం పన కథా కాతబ్బా – "ఆవుసో, అసుకస్స నామ భిక్ఖునో ఇమస్మిం రోగే కిం భేసజ్జం కరింసూ"తి? "ఇదఞ్చిదఞ్చ భన్తే"తి. తం సుత్వా ఇతరో మాతు భేసజ్జం కరోతి, వట్టతేవ.

మహాపదుమత్థేరోపి కిర వసభరఞ్ఞో దేవియా రోగే ఉప్పన్నే ఏకాయ ఇత్థియా ఆగన్త్వా పుచ్ఛితో "న జానామీ"తి అవత్వా ఏవమేవ భిక్ఖూహి సద్ధిం సముల్లపేసి. తం సుత్వా తస్సా భేసజ్జమకంసు. వూపసన్తే చ రోగే తిచీవరేన తీహి చ కహాపణసతేహి సద్ధిం భేసజ్జచఙ్కోటకం పూరేత్వా ఆహరిత్వా థేరస్స పాదమూలే ఠపేత్వా "భన్తే, పుప్ఫపూజం కరోథా"తి ఆహంసు. థేరో "ఆచరియభాగో నామాయ"న్తి కప్పియవసేన గాహాపేత్వా పుప్ఫపూజం అకాసి. ఏవం తావ భేసజ్జే పటిపజ్జితబ్బం.

పరిత్తే పన "గిలానస్స పరిత్తం కరోథ, భన్తే"తి వుత్తే న కాతబ్బం, "భణథా"తి వుత్తే పన కాతబ్బం. సచే పిస్స ఏవం హోతి "మనుస్సా నామ న జానన్తి, అకయిరమానే విప్పటిసారినో భవిస్సన్తీ"తి కాతబ్బం; "పరిత్తోదకం పరిత్తసుత్తం కత్వా

దేథా"తి వుత్తేన పన తేసంయేవ ఉదకం హత్థేన చాలేత్వా సుత్తం పరిమజ్జిత్వా దాతబ్బం. సచే విహారతో ఉదకం అత్తనో సన్తకం వా సుత్తం దేతి, దుక్కటం. మనుస్సా ఉదకఞ్చ సుత్తఞ్చ గహేత్వా నిసీదిత్వా "పరిత్తం భణథా"తి వదన్తి, కాతబ్బం. నో చే జానన్తి, ఆచిక్ఖితబ్బం. భిక్ఖూనం నిసిన్నానం పాదేసు ఉదకం ఆకిరిత్వా సుత్తఞ్చ ఠపేత్వా గచ్ఛన్తి "పరిత్తం కరోథ, పరిత్తం భణథా"తి న పాదా అపనేతబ్బా. మనుస్సా హి విప్పటిసారినో హోన్తి. అన్తోగామే గిలానస్సత్థాయ విహారం పేసేన్తి, "పరిత్తం భణన్తూ"తి భణితబ్బం. అన్తోగామే రాజగేహాదీసు రోగే వా ఉపద్దవే వా ఉప్పన్నే పక్కోసాపేత్వా భణాపేన్తి, **ఆటానాటియసుత్తాదీని** భణితబ్బాని. "ఆగన్త్వా గిలానస్స సిక్ఖాపదాని దేన్తు, ధమ్మం కథేన్తు. రాజన్తేపురే వా అమచ్చగేహే వా ఆగన్త్వా సిక్ఖాపదాని దేన్తు, ధమ్మం కథేన్తూ"తి పేసితేపి గన్త్వా సిక్ఖాపదాని దాతబ్బాని, ధమ్మో కథేతబ్బో. "మతానం పరివారత్థం ఆగచ్ఛన్తూ"తి పక్కోసన్తి, న గన్తబ్బం. సీవథికదస్సనే అసుభదస్సనే చ మరణస్సతిం పటిలభిస్సామీతి కమ్మట్ఠానసీసేన గన్తుం వట్టతి. **ఏవం పరిత్తే పటిపజ్జితబ్బం**.

పిణ్డపాతే పన – అనామట్ఠపిణ్డపాతో కస్స దాతబ్బో, కస్స న దాతబ్బో? మాతాపితూనం తావ దాతబ్బో. సచేపి కహాపణగ్ఘనకో హోతి, సద్ధాదేయ్యవినిపాతనం నత్థి. మాతాపితుఉపట్ఠాకానం వేయ్యావచ్చకరస్స పణ్డుపలాసస్సాతి ఏతేసమ్పి దాతబ్బో. తత్థ పణ్డుపలాసస్స థాలకే పక్ఖిపిత్వాపి దాతుం వట్టతి. తం ఠపేత్వా అఞ్ఞేసం ఆగారికానం మాతాపితూనమ్పి న వట్టతి. **పబ్బజితపరిభోగో హి ఆగారికానం చేతియట్ఠానియో**. అపిచ అనామట్ఠపిణ్డపాతో నామేస సమ్పత్తస్స దామరికచోరస్సాపి ఇస్సరస్సాపి దాతబ్బో. కస్మా? తే హి అదీయమానేపి "న దేన్తీ"తి ఆమసిత్వా దీయమానేపి "ఉచ్ఛిట్ఠకం దేన్తీ"తి కుజ్ఝన్తి. కుద్ధా జీవితాపి వోరోపేన్తి, సాసనస్సాపి అన్తరాయం కరోన్తి. రజ్జం పత్థయమానస్స విచరతో చోరనాగస్స వత్థు చేత్థ కథేతబ్బం. ఏవం పిణ్డపాతే పటిపజ్జితబ్బం.

పటిసన్థారో పన కస్స కాతబ్బో, కస్స న కాతబ్బో? పటిసన్థారో నామ విహారం సమ్పత్తస్స యస్స కస్సచి ఆగన్తుకస్స వా దలిద్దస్స వా చోరస్స వా ఇస్సరస్స వా కాతబ్బోయేవ. కథం? ఆగన్తుకం తావ ఖీణపరిబ్బయం విహారం సమ్పత్తం దిస్వా పానీయం దాతబ్బం, పాదమక్ఖనతేలం దాతబ్బం. కాలే ఆగతస్స యాగుభత్తం, వికాలే ఆగతస్స సచే తణ్డులా అత్థి; తణ్డులా దాతబ్బా. అవేలాయం సమ్పత్తో "గచ్ఛాహీ"తి న వత్తబ్బో. సయనట్ఠానం దాతబ్బం. సబ్బం అపచ్చాసీసన్తేనేవ కాతబ్బం. "మనుస్సా నామ చతుపచ్చయదాయకా ఏవం సఙ్గహే కయిరమానే పునప్పునం పసీదిత్వా ఉపకారం కరిస్సన్తీ"తి చిత్తం న ఉప్పాదేతబ్బం. చోరానం పన సఙ్ఘికమ్పి దాతబ్బం.

పటిసన్థారానిసంసదీపనత్థఞ్చ చోరనాగవత్థు, భాతరా సద్ధిం జమ్బుదీపగతస్స మహానాగరఞ్ఞో వత్థు, పితురాజస్స రజ్జే చతున్నం అమచ్చానం వత్థు, అభయచోరవత్థూతి ఏవమాదీని బహూని వత్థూని **మహాఅట్ఠకథాయం** విత్థారతో వుత్తాని.

తత్రాయం ఏకవత్థుదీపనా – సీహళదీపే కిర అభయో నామ చోరో పఞ్చసతపరివారో ఏకస్మిం ఠానే ఖన్ధావారం బన్ధిత్వా సమన్తా తియోజనం ఉబ్బాసేత్వా వసతి. అనురాధపురవాసినో కదమ్బనదిం న ఉత్తరన్తి, చేతియగిరిమగ్గే జనసఞ్చారో ఉపచ్ఛిన్నో. అథేకదివసం చోరో "చేతియగిరిం విలుమ్పిస్సామీ"తి అగమాసి. ఆరామికా దిస్వా దీఘభాణకఅభయత్థేరస్స ఆరోచేసుం. థేరో "సప్పిఫాణితాదీని అత్థీ"తి పుచ్ఛి. "అత్థి, భన్తే"తి. "చోరానం దేథ, తణ్డులా అత్థీ"తి? "అత్థి, భన్తే, సఙ్ఘస్సత్థాయ ఆహటా తణ్డులా చ పత్తసాకఞ్చ గోరసో చా"తి. "భత్తం సమ్పాదేత్వా చోరానం దేథా"తి. ఆరామికా తథా కరింసు. చోరా భత్తం భుఞ్జిత్వా "కేనాయం పటిసన్థారో కతో"తి పుచ్ఛింసు. "అమ్హాకం అయ్యేన అభయత్థేరేనా"తి. చోరా థేరస్స సన్తికం గన్త్వా వన్దిత్వా ఆహంసు – "మయం సఙ్ఘస్స చ చేతియస్స చ సన్తకం అచ్ఛిన్దిత్వా గహేస్సామాతి ఆగతా,

తుమ్హాకం పన ఇమినా పటిసన్థారేనమ్హ పసన్నా, అజ్జ పట్ఠాయ విహారే ధమ్మికా రక్ఖా అమ్హాకం ఆయత్తా హోతు, నాగరా ఆగన్త్వా దానం దేన్తు, చేతియం వన్దన్తూ"తి. తతో పట్ఠాయ చ నాగరే దానం దాతుం ఆగచ్ఛన్తే నదీతీరేయేవ పచ్చుగ్గన్త్వా రక్ఖన్తా విహారం నేన్తి, విహారేపి దానం దేన్తానం రక్ఖం కత్వా తిట్ఠన్తి. తేపి భిక్ఖూనం భుత్తావసేసం చోరానం దేన్తి. గమనకాలేపి తే చోరా నదీతీరం పాపేత్వా నివత్తన్తి.

అథేకదివసం భిక్ఖుసఙ్ఘే ఖీయనకకథా ఉప్పన్నా "థేరో ఇస్సరవతాయ సఙ్ఘస్స సన్తకం చోరానం అదాసీ"తి. థేరో సన్నిపాతం కారాపేత్వా ఆహ – "చోరా సఙ్ఘస్స పకతివట్టఞ్చ చేతియసన్తకఞ్చ అచ్ఛిన్దిత్వా గణ్హిస్సామా"తి ఆగమింసు. అథ నేసం మయా ఏవం న హరిస్సన్తీతి ఏత్తకో నామ పటిసన్థారో కతో, తం సబ్బమ్పి ఏకతో సమ్పిణ్డేత్వా అగ్ఘాపేథ. తేన కారణేన అవిలుత్తం భణ్డం ఏకతో సమ్పిణ్డేత్వా అగ్ఘాపేథాతి. తతో సబ్బమ్పి థేరేన దిన్నకం చేతియఘరే ఏకం వరపోత్థకచిత్తత్థరణం న అగ్ఘతి. తతో ఆహంసు – "థేరేన కతపటిసన్థారో సుకతో చోదేతుం వా సారేతుం వా న లబ్భా, గీవా వా అవహారో వా నత్థీ"తి. ఏవం మహానిసంసో పటిసన్థారోతి సల్లక్ఖేత్వా కత్తబ్బో పణ్డితేన భిక్ఖునాతి.

౧౮౭. అజ్జలిపతోదకవత్థుస్మిం – **ఉత్తన్తో**తి కిలమన్తో. **అనస్సాసకో**తి నిరస్సాసో. ఇమస్మిం పన వత్థుస్మిం యాయ ఆపత్తియా భవితబ్బం సా "ఖుద్దకేసు నిదిట్ఠా"తి ఇధ న వుత్తా.

తదనన్తరే వత్థుస్మిం – **ఓత్థరిత్వా**తి అక్కమిత్వా. సో కిర తేహి ఆకడ్ఢియమానో పతితో. ఏకో తస్స ఉదరం అభిరుహిత్వా నిసీది. సేసాపి పన్నరస జనా పథవియం అజ్ఝోత్థరిత్వా అదూహలపాసాణా వియ మిగం మారేసుం. యస్మా పన తే కమ్మాధిప్పాయా, న మరణాధిప్పాయా; తస్మా పారాజికం న వుత్తం.

భూతవేజ్జకవత్థుస్మిం – **యక్ఖం మారేసీ**తి భూతవిజ్జాకపాఠకా యక్ఖగహితం మోచేతుకామా యక్ఖం ఆవాహేత్వా ముఞ్చాతి వదన్తి. నో చే ముఞ్చతి, పిట్ఠేన వా మత్తికాయ వా రూపం కత్వా హత్థపాదాదీని ఛిన్దన్తి, యం యం తస్స ఛిజ్జతి తం తం యక్ఖస్స ఛిన్నమేవ హోతి. సీసే ఛిన్నే యక్ఖోపి మరతి . ఏవం సోపి మారేసి; తస్మా థుల్లచ్చయం వుత్తం. న కేవలఞ్చ యక్ఖమేవ, యోపి హి సక్కం దేవరాజం మారేయ్య, సోపి థుల్లచ్చయమేవ ఆపజ్జతి.

వాళయక్ఖవత్థుస్మిం – **వాళయక్ఖవిహార**న్తి యస్మిం విహారే వాళో చణ్డో యక్ఖో వసతి, తం విహారం. యో హి ఏవరూపం విహారం అజానన్తో కేవలం వసనత్థాయ పేసేతి, అనాపత్తి. యో మరణాధిప్పాయో పేసేతి, సో ఇతరస్స మరణేన పారాజికం, అమరణేన థుల్లచ్చయం ఆపజ్జతి. యథా చ వాళయక్ఖవిహారం; ఏవం యత్థ వాళసీహబ్యగ్ఘాదిమిగా వా అజగరకణ్హసప్పాదయో దీఘజాతికా వా వసన్తి, తం వాళవిహారం పేసేన్తస్సాపి ఆపత్తానాపత్తిభేదో వేదితబ్బో. అయం **పాళిముత్తకనయో**. యథా చ భిక్ఖుం వాళయక్ఖవిహారం పేసేన్తస్స; ఏవం వాళయక్ఖమ్పి భిక్ఖుసన్తికం పేసేన్తస్స ఆపత్తానాపత్తిభేదో వేదితబ్బో. ఏసేవ నయో **వాళకన్తారా**దివత్థూసుపి. కేవలఞ్హేత్థ యస్మిం కన్తారే వాళమిగా వా దీఘజాతికా వా అత్థి, సో **వాళకన్తారో**. యస్మిం చోరా అత్థి, సో **చోరకన్తారో**తి ఏవం పదత్థమత్తమేవ నానం. మనుస్సవిగ్గహపారాజికఞ్చ నామేతం సణ్హం, పరియాయకథాయ న ముచ్చతి; తస్మా యో వదేయ్య "అసుకస్మిం నామ ఓకాసే చోరో నిసిన్నో , యో తస్స సీసం ఛిన్దిత్వా ఆహరతి, సో రాజతో సక్కారవిసేసం లభతీ"తి. తస్స చేతం వచనం సుత్వా కోచి నం గన్త్వా మారేతి, అయం పారాజికో హోతీతి.

౧౮౮. **తం మఞ్ఞమానో**తి ఆదీసు సో కిర భిక్ఖు అత్తనో వేరిభిక్ఖుం మారేతుకామో చిన్తేసి – "ఇమం మే దివా మారేన్తస్స న సుకరం భవేయ్య సోత్థినా గన్తుం, రత్తిం నం మారేస్సామీ"తి సల్లక్ఖేత్వా రత్తిం ఆగమ్మ బహూనం సయితట్ఠానే తం మఞ్ఞమానో తమేవ జీవితా వోరోపేసి. అపరో తం మఞ్ఞమానో అఞ్ఞం, అపరో అఞ్ఞం తస్సేవ సహాయం మఞ్ఞమానో తం, అపరో అఞ్ఞం తస్సేవ సహాయం మఞ్ఞమానో అఞ్ఞం తస్స సహాయమేవ జీవితా వోరోపేసి. సబ్బేసమ్పి పారాజికమేవ.

అమనుస్సగహితవత్థూసు పఠమే వత్థుస్మిం "యక్ఖం పలాపేస్సామీ"తి పహారం అదాసి, ఇతరో "న దానాయం విరజ్ఝితుం సమత్థో, మారేస్సామి న"న్తి . ఏత్థ చ నమరణాధిప్పాయస్స అనాపత్తి వుత్తాతి. న ఏత్తకేనేవ అమనుస్సగహితస్స పహారో దాతబ్బో, తాలపణ్ణం పన పరిత్తసుత్తం వా హత్థే వా పాదే వా బన్ధితబ్బం, రతనసుత్తాదీని పరిత్తాని భణితబ్బాని, "మా సీలవన్తం భిక్ఖుం విహేఠేహీ"తి ధమ్మకథా కాతబ్బాతి. **సగ్గకథాదీని** ఉత్తానత్థాని. యఞ్చేత్థ వత్తబ్బం తం వుత్తమేవ.

౧౮౯. **రుక్ఖచ్ఛేదనవత్థు** అట్టబన్ధనవత్థుసదిసం. అయం పన విసేసో – యో రుక్ఖేన ఓత్థతోపి న మరతి , సక్కా చ హోతి ఏకేన పస్సేన రుక్ఖం ఛేత్వా పథవిం వా ఖనిత్వా నిక్ఖమితుం, హత్థే చస్స వాసి వా కుఠారీ వా అత్థి, తేన అపి జీవితం పరిచ్చజితబ్బం, న చ రుక్ఖో వా ఛిన్దితబ్బో, న పథవీ వా ఖణితబ్బా. కస్మా? ఏవం కరోన్తో హి పాచిత్తియం ఆపజ్జతి, బుద్ధస్స ఆణం భఞ్జతి, న జీవితపరియన్తం సీలం కరోతి. తస్మా అపి జీవితం పరిచ్చజితబ్బం, న చ సీలన్తి పరిగ్గహేత్వా న ఏవం కాతబ్బం. అఞ్ఞస్స పన భిక్ఖునో రుక్ఖం వా ఛిన్దిత్వా పథవిం వా ఖనిత్వా తం నీహరితుం వట్టతి. సచే ఉదుక్ఖలయన్తకేన రుక్ఖం పవట్టేత్వా నీహరితబ్బో హోతి, తంయేవ రుక్ఖం ఛిన్దిత్వా ఉదుక్ఖలం గహేతబ్బన్తి **మహాసుమత్థేరో** ఆహ. అఞ్ఞమ్పి ఛిన్దిత్వా గహేతుం వట్టతీతి **మహాపదుమత్థేరో**. సోబ్భాదీసు పతితస్సాపి నిస్సేణిం బన్ధిత్వా ఉత్తారణే ఏసేవ నయో. అత్తనా భూతగామం ఛిన్దిత్వా నిస్సేణీ న కాతబ్బా, అఞ్ఞేసం కత్వా ఉద్ధరితుం వట్టతీతి.

౧౯౦. దాయాలిమ్పనవత్థూసు – **దాయం ఆలిమ్పేసు**న్తి వనే అగ్గిం అదంసు. ఏత్థ పన ఉద్దిస్సానుద్దిస్సవసేన పారాజికానన్తరియథుల్లచ్చయపాచిత్తివత్థూనం అనురూపతో పారాజికాదీని అకుసలరాసిభావో చ పుబ్బే వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బో. "అల్లతిణవనప్పగుమ్బాదయో డయ్హన్తూ"తి ఆలిమ్పేన్తస్స చ పాచిత్తియం. "దబ్బూపకరణాని వినస్సన్తూ"తి ఆలిమ్పేన్తస్స దుక్కటం. ఖిడ్డాధిప్పాయేనాపి దుక్కటన్తి **సఙ్ఖేపట్ఠకథాయం** వుత్తం. "యంకిఞ్చి అల్లసుక్ఖం సఇన్ద్రియానిన్ద్రియం డయ్హతూ"తి ఆలిమ్పేన్తస్స వత్థువసేన పారాజికథుల్లచ్చయపాచిత్తియదుక్కటాని వేదితబ్బాని.

పటగ్గిదానం పన పరిత్తకరణఞ్చ భగవతా అనుఞ్ఞాతం, తస్మా అరఞ్ఞే వనకమ్మికేహి వా దిన్నం సయం వా ఉట్ఠితం అగ్గిం ఆగచ్ఛన్తం దిస్వా "తిణకుటియో మా వినస్సన్తూ"తి తస్స అగ్గినో పటిఅగ్గిం దాతుం వట్టతి, యేన సద్ధిం ఆగచ్ఛన్తో అగ్గి ఏకతో హుత్వా నిరుపాదానో నిబ్బాతి. పరిత్తమ్పి కాతుం వట్టతి తిణకుటికానం సమన్తా భూమితచ్ఛనం పరిఖాఖణనం వా, యథా ఆగతో అగ్గి ఉపాదానం అలభిత్వా నిబ్బాతి. ఏతఞ్చ సబ్బం ఉట్ఠితేయేవ అగ్గిస్మిం కాతుం వట్టతి. అనుట్ఠితే అనుపసమ్పన్నేహి కప్పియవోహారేన కారేతబ్బం. ఉదకేన పన నిబ్బాపేన్తేహి అప్పాణకమేవ ఉదకం ఆసిఞ్చితబ్బం.

౧౯౧. **అఘాతనవత్థుస్మిం** – యథా ఏకప్పహారవచనే; ఏవం "ద్వీహి పహారేహీ"తి ఆదివచనేసుపి పారాజికం వేదితబ్బం. "ద్వీహీ"తి వుత్తే చ ఏకేన పహారేన మారితేపి ఖేత్తమేవ ఓతిణ్ణత్తా పారాజికం, తీహి మారితే పన విసఙ్కేతం. ఇతి యథాపరిచ్ఛేదే వా పరిచ్ఛేదబ్భన్తరే వా అవిసఙ్కేతం, పరిచ్ఛేదాతిక్కమే పన సబ్బత్థ విసఙ్కేతం హోతి, ఆణాపకో ముచ్చతి, వధకస్సేవ దోసో. యథా చ పహారేసు; ఏవం పురిసేసుపి "ఏకో మారేతూ"తి వుత్తే ఏకేనేవ మారితే పారాజికం, ద్వీహి

మారితే విసఙ్కేతం. “ద్వే మారేన్తూ”తి వుత్తే ఏకేన వా ద్వీహి వా మారితే పారాజికం, తీహి మారితే విసఙ్కేతన్తి వేదితబ్బం. ఏకో సఙ్గామే వేగేన ధావతో పురిసస్స సీసం అసినా ఛిన్దతి, అసీసకం కబన్ధం ధావతి, తమఞ్ఞో పహరిత్వా పాతేసి, కస్స పారాజికన్తి వుత్తే ఉపడ్ఢా థేరా “గమనూపచ్ఛేదకస్సా”తి ఆహంసు. **ఆభిధమ్మికగోదత్తత్థేరో** “సీసచ్ఛేదకస్సా”తి. ఏవరూపానిపి వత్థూని ఇమస్స వత్థుస్స అత్థదీపనే వత్తబ్బానీతి.

౧౮౨. **తక్కవత్థుస్మిం** – అనియమేత్వా “తక్కం పాయేథా”తి వుత్తే యం వా తం వా తక్కం పాయేత్వా మారితే పారాజికం. నియమేత్వా పన “గోతక్కం మహింసతక్కం అజికాతక్క”న్తి వా, “సీతం ఉణ్హం ధూపితం అధూపిత”న్తి వా వుత్తే యం వుత్తం, తతో అఞ్ఞం పాయేత్వా మారితే విసఙ్కేతం.

లోణసోవీరకవత్థుస్మిం – లోణసోవీరకం నామ సబ్బరసాభిసఙ్ఖతం ఏకం భేసజ్జం. తం కిర కరోన్తా హరీతకామలకవిభీతకకసావే సబ్బధఞ్ఞాని సబ్బఅపరణ్ణాని సత్తన్నమ్పి ధఞ్ఞానం ఓదనం కదలిఫలాదీని సబ్బఫలాని వేత్తకేతకఖజ్జూరికళీరాదయో సబ్బకళీరే మచ్ఛమంసఖణ్డాని అనేకాని చ మధుఫాణితసిన్ధవలోణనికటుకాదీని భేసజ్జాని పక్ఖిపిత్వా కుమ్భిముఖం లిమ్పిత్వా ఏకం వా ద్వే వా తీణి వా సంవచ్ఛరాని ఠపేన్తి, తం పరిపచ్చిత్వా జమ్బురసవణ్ణం హోతి. వాతకాసకుట్ఠపణ్డుభగన్దరాదీనం సినిద్ధభోజనం భుత్తానఞ్చ ఉత్తరపానం భత్తజీరణకభేసజ్జం తాదిసం నత్థి. తం పనేతం భిక్ఖూనం పచ్ఛాభత్తమ్పి వట్టతి, గిలానానం పాకతికమేవ, అగిలానానం పన ఉదకసమ్భిన్నం పానపరిభోగేనాతి.

సమన్తపాసాదికాయ వినయసంవణ్ణనాయ

తతియపారాజికవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౪. చతుత్థపారాజికం

చతుసచ్చవిదూ సత్థా, చతుత్థం యం పకాసయి;
పారాజికం తస్స దాని, పత్తో సంవణ్ణనాక్కమో.

యస్మా తస్మా సువిఞ్ఞేయ్యం, యం పుబ్బే చ పకాసితం;
తం వజ్జయిత్వా అస్సాపి, హోతి సంవణ్ణనా అయం.

వగ్గుముదాతీరియభిక్ఖువత్థువణ్ణనా

౧౮౩. **తేన సమయేన బుద్ధో భగవా వేసాలియం విహరతి...పే.... గిహీనం కమ్మన్తం అధిట్ఠేమా**తి గిహీనం ఖేత్తేసు చేవ ఆరామాదీసు చ కత్తబ్బకిచ్చం అధిట్ఠామ; “ఏవం కాతబ్బం, ఏవం న కాతబ్బ”న్తి ఆచిక్ఖామ చేవ అనుసాసామ చాతి వుత్తం హోతి. **దూతేయ్య**న్తి దూతకమ్మం. **ఉత్తరిమనుస్సధమ్మస్సా**తి మనుస్సే ఉత్తిణ్ణధమ్మస్స; మనుస్సే అతిక్కమిత్వా బ్రహ్మత్తం వా నిబ్బానం వా పాపనకధమ్మస్సాతి అత్థో. ఉత్తరిమనుస్సానం వా సేట్ఠపురిసానం ఝాయీనఞ్చ అరియానఞ్చ ధమ్మస్స. **అసుకో భిక్ఖూ**తిఆదీసు అత్తనా ఏవం మన్తయిత్వా పచ్ఛా గిహీనం భాసన్తా “బుద్ధరక్ఖితో నామ భిక్ఖు పఠమస్స ఝానస్స లాభీ, ధమ్మరక్ఖితో దుతియస్సా”తి ఏవం నామవసేనేవ వణ్ణం భాసింసూతి వేదితబ్బో. తత్థ **ఏసోయేవ ఖో ఆవుసో సేయ్యో**తి కమ్మన్తాధిట్ఠానం దూతేయ్యహరణఞ్చ బహుసపత్తం మహాసమారమ్భం న చ సమణసారుప్పం. తతో పన ఉభయతోపి ఏసో

ఏవ సేయ్యో పాసంసతరో సున్దరతరో యో అమ్హాకం గిహీనం అఞ్ఞమఞ్ఞస్స ఉత్తరిమనుస్సధమ్మస్స వణ్ణో భాసితో. కిం వుత్తం హోతి? ఇరియాపథం సణ్ఠపేత్వా నిసిన్నం వా చఙ్కమన్తం వా పుచ్ఛన్తానం వా అపుచ్ఛన్తానం వా గిహీనం "అయం అసుకో నామ భిక్ఖు పఠమస్స ఝానస్స లాభీ"తి ఏవమాదినా నయేన యో అమ్హాకం అఞ్ఞేన అఞ్ఞస్స ఉత్తరిమనుస్సధమ్మస్స వణ్ణో భాసితో భవిస్సతి, ఏసో ఏవ సేయ్యోతి. అనాగతసమ్బన్ధే పన అసతి న ఏతేహి సో తస్మిం ఖణే భాసితోవ యస్మా న యుజ్జతి, తస్మా అనాగతసమ్బన్ధం కత్వా "యో ఏవం భాసితో భవిస్సతి, సో ఏవ సేయ్యో"తి ఏవమేత్థ అత్థో వేదితబ్బో. లక్ఖణం పన సద్దసత్థతో పరియేసితబ్బం.

౧౯౪. **వణ్ణవా అహేసున్తి** అఞ్ఞోయేవ నేసం అభినవో సరీరవణ్ణో ఉప్పజ్జి, తేన వణ్ణేన వణ్ణవన్తో అహేసుం. **పీణిన్ద్రియాతి** పఞ్చహి పసాదేహి అభినివిట్ఠోకాసస్స పరిపుణ్ణత్తా మనచ్ఛట్ఠానం ఇన్ద్రియానం అమిలాతభావేన పీణిన్ద్రియా. **పసన్నముఖవణ్ణాతి** కిఞ్చాపి అవిసేసేన వణ్ణవన్తో సరీరవణ్ణతో పన నేసం ముఖవణ్ణో అధికతరం పసన్నో; అచ్ఛో అనావిలో పరిసుద్ధోతి అత్థో. **విప్పసన్నఛవివణ్ణాతి** యేన చ తే మహాకణికారపుప్ఫాదిసదిసేన వణ్ణేన వణ్ణవన్తో, తాదిసో అఞ్ఞేసమ్పి మనుస్సానం వణ్ణో అత్థి. యథా పన ఇమేసం; ఏవం న తేసం ఛవివణ్ణో విప్పసన్నో. తేన వుత్తం – "విప్పసన్నఛవివణ్ణా"తి. ఇతిహ తే భిక్ఖూ నేవ ఉద్దేసం న పరిపుచ్ఛం న కమ్మట్ఠానం అనుయుఞ్జన్తా. అథ ఖో కుహకతాయ అభూతగుణసంవణ్ణనాయ లద్ధాని పణీతభోజనాని భుఞ్జిత్వా యథాసుఖం నిద్దారామతం సఙ్గణికారామతఞ్చ అనుయుఞ్జన్తా ఇమం సరీరసోభం పాపుణింసు, యథా తం బాలా భన్తమిగప్పటిభాగాతి.

వగ్గుముదాతీరియాతి వగ్గుముదాతీరవాసినో. **కచ్చి భిక్ఖవే ఖమనీయన్తి** భిక్ఖవే కచ్చి తుమ్హాకం ఇదం చతుచక్కం నవద్వారం సరీరయన్తం ఖమనీయం సక్కా ఖమితుం సహితుం పరిహరితుం న కిఞ్చి దుక్ఖం ఉప్పాదేతీతి. **కచ్చి యాపనీయన్తి** కచ్చి సబ్బకిచ్చేసు యాపేతుం గమేతుం సక్కా, న కిఞ్చి అన్తరాయం దస్సేతీతి. **కుచ్ఛి పరికన్తోతి** కుచ్ఛి పరికన్తితో వరం భవేయ్య; "పరికత్తో"తిపి పాఠో యుజ్జతి. ఏవం వగ్గుముదాతీరియే అనేకపరియాయేన విగరహిత్వా ఇదాని యస్మా తేహి కతకమ్మం చోరకమ్మం హోతి, తస్మా ఆయతిం అఞ్ఞేసమ్పి ఏవరూపస్స కమ్మస్స అకరణత్థం అథ ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి.

౧౯౫. ఆమన్తేత్వా చ పన ''**పఞ్చిమే భిక్ఖవే మహాచోరా**''తిఆదిమాహ. తత్థ **సన్తో సంవిజ్జమానాతి** అత్థి చేవ ఉపలబ్భన్తి చాతి వుత్తం హోతి. **ఇధాతి** ఇమస్మిం సత్తలోకే. **ఏవం హోతీతి** ఏవం పుబ్బభాగే ఇచ్ఛా ఉప్పజ్జతి. **కుదాస్సు నామాహన్తి** ఏత్థ సుఇతి నిపాతో; కుదా నామాతి అత్థో. **సో అపరేన సమయేనాతి** సో పుబ్బభాగే ఏవం చిన్తేత్వా అనుక్కమేన పరిసం వడ్ఢేన్తో పన్థదూహనకమ్మం పచ్చన్తిమగామవిలోపన్తి ఏవమాదీని కత్వా వేపుల్లప్పత్తపరిసో హుత్వా గామేపి అగామే, జనపదేపి అజనపదే కరోన్తో **హనన్తో ఘాతేన్తో ఛిన్దన్తో ఛేదాపేన్తో పచన్తో పాచేన్తో**.

ఇతి బాహిరకమహాచోరం దస్సేత్వా తేన సదిసే సాసనే పఞ్చ మహాచోరే దస్సేతుం ''**ఏవమేవ ఖో**''తిఆదిమాహ. తత్థ **పాపభిక్ఖునోతి** అఞ్ఞేసు ఠానేసు మూలచ్ఛిన్నో పారాజికప్పత్తో "పాపభిక్ఖూ"తి వుచ్చతి. ఇధ పన పారాజికం అనాపన్నో ఇచ్ఛాచారే ఠితో ఖుద్దానుఖుద్దకాని సిక్ఖాపదాని మద్దిత్వా విచరన్తో "పాపభిక్ఖూ"తి అధిప్పేతో. తస్సాపి బాహిరకచోరస్స వియ పుబ్బభాగే ఏవం హోతి – ''**కుదాస్సు నామాహం...పే.... పరిక్ఖారాన**''న్తి. తత్థ **సక్కతోతి** సక్కారప్పత్తో. **గరుకతోతి** గరుకారప్పత్తో. **మానితోతి** మనసా పియాయితో. **పూజితోతి** చతుపచ్చయాభిహారపూజాయ పూజితో. **అపచితోతి** అపచితిప్పత్తో. తత్థ యస్స చత్తారో పచ్చయే సక్కరిత్వా సుట్ఠు అభిసఙ్ఖతే పణీతపణీతే కత్వా దేన్తి, సో సక్కతో. యస్మిం

గరుభావం పచ్చుపేత్వా దేన్తి, సో గరుకతో. యం మనసా పియాయన్తి, సో మానితో. యస్స సబ్బమ్పేతం కరోన్తి, సో పూజితో. యస్స అభివాదనపచ్చుట్ఠానఅఞ్జలికమ్మాదివసేన పరమనిపచ్చకారం కరోన్తి, సో అపచితో. ఇమస్స చ పన సబ్బమ్పి ఇమం లోకామిసం పత్థయమానస్స ఏవం హోతి.

సో అపరేన సమయేనాతి సో పుబ్బభాగే ఏవం చిన్తేత్వా అనుక్కమేన సిక్ఖాయ అతిబ్బగారవే ఉద్ధతే ఉన్నళే చపలే ముఖరే వికిణ్ణవాచే ముట్ఠస్సతీ అసమ్పజానే పాకతిన్ద్రియే ఆచరియుపజ్ఝాయేహి పరిచ్చత్తకే లాభగరుకే పాపభిక్ఖూ సఙ్గణ్హిత్వా ఇరియాపథసణ్ఠపనాదీని కుహకవత్తాని సిక్ఖాపేత్వా "అయం థేరో అసుకస్మిం నామ సేనాసనే వస్సం ఉపగమ్మ వత్తపటిపత్తిం పూరయమానో వస్సం వసిత్వా నిగ్గతో"తి లోకసమ్మతసేనాసనసంవణ్ణనాదీహి ఉపాయేహి లోకం పరిపాచేతుం పటిబలేహి జాతకాదీసు కతపరిచయేహి సరసమ్పన్నేహి పాపభిక్ఖూహి సంవణ్ణియమానగుణో హుత్వా **సతేన వా సహస్సేన వా పరివుతో...పే.... భేసజ్జపరిక్ఖారానం. అయం భిక్ఖవే పఠమో మహాచోరో**తి అయం సన్ధిచ్ఛేదాదిచోరకో వియ న ఏకం కులం న ద్వే, అథ ఖో మహాజనం వఞ్చేత్వా చతుపచ్చయగహణతో "**పఠమో మహాచోరో**"తి వేదితబ్బో. యే పన సుత్తన్తికా వా ఆభిధమ్మికా వా వినయధరా వా భిక్ఖూ భిక్ఖాచారే అసమ్పజ్జమానే పాళిం వాచేన్తా అట్ఠకథం కథేన్తా అనుమోదనాయ ధమ్మకథాయ ఇరియాపథసమ్పత్తియా చ లోకం పసాదేన్తా జనపదచారికం చరన్తి సక్కతా గరుకతా మానితా పూజితా అపచితా, తే "తన్తిపవేణిఘటనకా సాసనజోతకా"తి వేదితబ్బా.

తథాగతప్పవేదితన్తి తథాగతేన పటివిద్ధం పచ్చక్ఖకతం జానాపితం వా. **అత్తనో దహతీ**తి పరిసమజ్ఝే పాళిఞ్చ అట్ఠకథఞ్చ సంసన్దిత్వా మధురేన సరేన పసాదనీయం సుత్తన్తం కథేత్వా ధమ్మకథావసేన అచ్ఛరియబ్భుతజాతేన విఞ్ఞూజనేన "అహో, భన్తే, పాళి చ అట్ఠకథా చ సుపరిసుద్ధా, కస్స సన్తికే ఉగ్గణ్హిత్థా"తి పుచ్ఛితో "కో అమ్హాదిసే ఉగ్గహాపేతుం సమత్థో"తి ఆచరియం అనుద్దిసిత్వా అత్తనా పటివిద్ధం సయమ్భుఞాణాధిగతం ధమ్మవినయం పవేదేతి. అయం తథాగతేన సతసహస్సకప్పాధికాని చత్తారి అసఙ్ఖేయ్యాని పారమియో పూరేత్వా కిచ్ఛేన కసిరేన పటివిద్ధధమ్మత్థేనకో **దుతియో మహాచోరో**.

సుద్ధం బ్రహ్మచారిన్తి ఖీణాసవభిక్ఖుం. **పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం చరన్త**న్తి నిరుపక్కిలేసం సేట్ఠచరియం చరన్తం; అఞ్ఞమ్పి వా అనాగామిం ఆదిం కత్వా యావ సీలవన్తం పుథుజ్జనం అవిప్పటిసారాదివత్థుకం పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం చరన్తం. **అమూలకేన అబ్రహ్మచరియేన అనుద్ధంసేతీ**తి తస్మిం పుగ్గలే అవిజ్జమానేన అన్తిమవత్థునా అనువదతి చోదేతి; అయం విజ్జమానగుణమక్ఖీ అరియగుణత్థేనకో **తతియో మహాచోరో**.

గరుభణ్డాని గరుపరిక్ఖారానీతి యథా అదిన్నాదానే "చతురో జనా సంవిధాయ గరుభణ్డం అవాహరు"న్తి (పరి. ౪౭౮) ఏత్థ పఞ్చమాసకగ్ఘనకం "గరుభణ్డ"న్తి వుచ్చతి, ఇధ పన న ఏవం. అథ ఖో "పఞ్చిమాని, భిక్ఖవే, అవిస్సజ్జియాని న విస్సజ్జేతబ్బాని సఙ్ఘేన వా గణేన వా పుగ్గలేన వా. విస్సజ్జితానిపి అవిస్సజ్జితాని హోన్తి. యో విస్సజ్జేయ్య, ఆపత్తి థుల్లచ్చయస్స. కతమాని పఞ్చ? ఆరామో, ఆరామవత్థు...పే.... దారుభణ్డం, మత్తికాభణ్డ"న్తి వచనతో అవిస్సజ్జితబ్బత్తా గరుభణ్డాని. "పఞ్చిమాని, భిక్ఖవే, అవేభఙ్గియాని న విభజితబ్బాని సఙ్ఘేన వా గణేన వా పుగ్గలేన వా. విభత్తానిపి అవిభత్తాని హోన్తి. యో విభజేయ్య, ఆపత్తి థుల్లచ్చయస్స. కతమాని పఞ్చ? ఆరామో, ఆరామవత్థు...పే.... దారుభణ్డం, మత్తికాభణ్డ"న్తి (చూళవ. ౩౨౨) వచనతో అవేభఙ్గియత్తా సాధారణపరిక్ఖారభావేన గరుపరిక్ఖారాని. **ఆరామో**

ఆరామవత్థూతిఆదీసు యం వత్తబ్బం తం సబ్బం "పఞ్చిమాని, భిక్ఖవే, అవిస్సజ్జియానీ"తి **ఖన్ధకే** ఆగతసుత్తవణ్ణనాయమేవ భణిస్సామ. **తేహి గిహీ సఙ్గణ్హాతీ**తి తాని దత్వా దత్వా గిహీం సఙ్గణ్హాతి అనుగ్గణ్హాతి. **ఉపలాపేతీ**తి "అహో అమ్హాకం అయ్యో"తి ఏవం లపనకే అనుబన్ధనకే సస్నేహే కరోతి. అయం అవిస్సజ్జియం అవేభఙ్గియఞ్చ గరుపరిక్ఖారం తథాభావతో థేనేత్వా గిహిసఙ్గణ్హనకో **చతుత్థో మహాచోరో**. సో చ పనాయం ఇమం గరుభణ్డం కులసఙ్గణ్హనత్థం విస్సజ్జేన్తో కులదూసకదుక్కటం ఆపజ్జతి. పబ్బాజనీయకమ్మారహో చ హోతి. భిక్ఖుసఙ్ఘం అభిభవిత్వా ఇస్సరవతాయ విస్సజ్జేన్తో థుల్లచ్చయం ఆపజ్జతి. థేయ్యచిత్తేన విస్సజ్జేన్తో భణ్డం అగ్ఘాపేత్వా కారేతబ్బోతి.

అయం అగ్గో మహాచోరోతి అయం ఇమేసం చోరానం జేట్ఠచోరో; ఇమినా సదిసో చోరో నామ నత్థి, యో పఞ్చిన్ద్రియగ్గహణాతీతం అతిసణ్హసుఖుమం లోకుత్తరధమ్మం థేనేతి. కిం పన సక్కా లోకుత్తరధమ్మో హిరఞ్ఞసువణ్ణాదీని వియ వఞ్చేత్వా థేనేత్వా గహేతున్తి? న సక్కా, తేనేవాహ – ''**యో అసన్తం అభూతం ఉత్తరిమనుస్సధమ్మం ఉల్లపతీ**''తి. అయఞ్హి అత్తని అసన్తం తం ధమ్మం కేవలం "అత్థి మయ్హం ఏసో"తి ఉల్లపతి, న పన సక్కోతి ఠానా చావేతుం, అత్తని వా సంవిజ్జమానం కాతుం. అథ కస్మా చోరోతి వుత్తోతి? యస్మా తం ఉల్లపిత్వా అసన్తసమ్భావనాయ ఉప్పన్నే పచ్చయే గణ్హాతి. ఏవఞ్హి గణ్హతా తే పచ్చయా సుఖుమేన ఉపాయేన వఞ్చేత్వా థేనేత్వా గహితా హోన్తి. తేనేవాహ – ''**తం కిస్స హేతు? థేయ్యాయ వో భిక్ఖవే రట్ఠపిణ్డో భుత్తో**''తి. అయఞ్హి ఏత్థ అత్థో – యం అవోచుమ్హ – "అయం అగ్గో మహాచోరో, యో అసన్తం అభూతం ఉత్తరిమనుస్సధమ్మం ఉల్లపతీ"తి . **తం కిస్స హేతూ**తి కేన కారణేన ఏతం అవోచుమ్హాతి చే. ''**థేయ్యాయ వో భిక్ఖవే రట్ఠపిణ్డో భుత్తో**''తి భిక్ఖవే యస్మా సో తేన రట్ఠపిణ్డో థేయ్యాయ థేయ్యచిత్తేన భుత్తో హోతి. ఏత్థ హి వోకారో "యే హి వో అరియా అరఞ్ఞవనపత్థానీ"తిఆదీసు (మ॰ ని॰ ౧.౩౫-౩౬) వియ పదపూరణమత్తే నిపాతో. తస్మా "తుమ్హేహి భుత్తో"తి ఏవమస్స అత్థో న దట్ఠబ్బో.

ఇదాని తమేవత్థం గాథాహి విభూతతరం కరోన్తో ''**అఞ్ఞథా సన్త**''న్తిఆదిమాహ. తత్థ **అఞ్ఞథా సన్త**న్తి అపరిసుద్ధకాయసమాచారాదికేన అఞ్ఞేనాకారేన సన్తం. **అఞ్ఞథా యో పవేదయే**తి పరిసుద్ధకాయసమాచారాదికేన అఞ్ఞేన ఆకారేన యో పవేదేయ్య. "పరమపరిసుద్ధో అహం, అత్థి మే అబ్భన్తరే లోకుత్తరధమ్మో"తి ఏవం జానాపేయ్య. పవేదేత్వా చ పన తాయ పవేదనాయ ఉప్పన్నం భోజనం అరహా వియ భుఞ్జతి. **నికచ్చ కితవస్సేవ భుత్తం థేయ్యేన తస్స తన్తి నికచ్చా**తి వఞ్చేత్వా అఞ్ఞథా సన్తం అఞ్ఞథా దస్సేత్వా. అగుమ్బఅగచ్ఛభూతమేవ సాఖాపలాసపల్లవాదిచ్ఛాదనేన గుమ్బమివ గచ్ఛమివ చ అత్తానం దస్సేత్వా. **కితవస్సేవా**తి వఞ్చకస్స కేరాటికస్స గుమ్బగచ్ఛసఞ్ఞాయ అరఞ్ఞే ఆగతాగతే సకుణే గహేత్వా జీవితకప్పకస్స సాకుణికస్సేవ. **భుత్తం థేయ్యేన తస్స తన్తి** తస్సాపి అనరహన్తస్సేవ సతో అరహన్తభావం దస్సేత్వా లద్ధభోజనం భుఞ్జతో; యం తం భుత్తం తం యథా సాకుణికకితవస్స నికచ్చ వఞ్చేత్వా సకుణగ్గహణం, ఏవం మనుస్సే వఞ్చేత్వా లద్ధస్స భోజనస్స భుత్తత్తా థేయ్యేన భుత్తం నామ హోతి.

ఇమం పన అత్థవసం అజానన్తా యే ఏవం భుఞ్జన్తి, **కాసావకణ్ఠా...పే.... నిరయం తే ఉపపజ్జరే కాసావకణ్ఠా**తి కాసావేన వేఠితకణ్ఠా. ఏత్తకమేవ అరియద్ధజధారణమత్తం, సేసం సామఞ్ఞం నత్థీతి వుత్తం హోతి. "భవిస్సన్తి ఖో పనానన్ద అనాగతమద్ధానం గోత్రభునో కాసావకణ్ఠా"తి (మ॰ ని॰ ౩.౩౮౦) ఏవం వుత్తదుస్సీలానం ఏతం అధివచనం. **పాపధమ్మా**తి లామకధమ్మా. **అసఞ్ఞతా**తి కాయాదీహి అసఞ్ఞతా. **పాపా**తి లామకపుగ్గలా. **పాపేహి కమ్మేహీ**తి తేహి కరణకాలే ఆదీనవం అదిస్వా కతేహి పరవఞ్చనాదీహి పాపకమ్మేహి. **నిరయం తే ఉపపజ్జరే**తి నిరస్సాదం దుగ్గతిం తే ఉపపజ్జన్తి; తస్మా **సేయ్యో**

అయోగుళోతి గాథా. తస్సత్థో – సచాయం దుస్సీలో అసఞ్ఞతో ఇచ్ఛాచారే ఠితో కుహనాయ లోకం వఞ్చకో పుగ్గలో తత్తం అగ్గిసిఖూపమం అయోగుళం భుఞ్జేయ్య అజ్ఝోహరేయ్య, తస్స యఞ్చేతం రట్ఠపిణ్డం భుఞ్జేయ్య, యఞ్చేతం అయోగుళం, తేసు ద్వీసు అయోగుళోవ భుత్తో సేయ్యో సున్దరతరో పణీతతరో చ భవేయ్య, న హి అయోగుళస్స భుత్తత్తా సమ్పరాయే సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణేనాపి దుజ్జానపరిచ్ఛేదం దుక్ఖం అనుభవతి. ఏవం పటిలద్ధస్స పన తస్స రట్ఠపిణ్డస్స భుత్తత్తా సమ్పరాయే వుత్తప్పకారం దుక్ఖం అనుభోతి, అయఞ్హి కోటిప్పత్తో మిచ్ఛాజీవోతి.

ఏవం పాపకిరియాయ అనాదీనవదస్సావీనం ఆదీనవం దస్సేత్వా "అథ ఖో భగవా వగ్గుముదాతీరియే భిక్ఖూ అనేకపరియాయేన విగరహిత్వా దుబ్భరతాయ దుపోసతాయ...పే.... ఇమం సిక్ఖాపదం ఉద్దిసేయ్యాథా"తి చ వత్వా చతుత్థపారాజికం పఞ్ఞపేన్తో "**యో పన భిక్ఖు అనభిజాన**"న్తి ఆదిమాహ.

ఏవం మూలచ్ఛేజ్జవసేన దళ్హం కత్వా చతుత్థపారాజికే పఞ్ఞత్తే అపరమ్పి అనుప్పఞ్ఞత్తత్థాయ అధిమానవత్థు ఉదపాది. తస్సుప్పత్తిదీపనత్థం ఏతం వుత్తం – "ఏవఞ్చిదం భగవతా భిక్ఖూనం సిక్ఖాపదం పఞ్ఞత్తం హోతీ"తి.

అధిమానవత్థువణ్ణనా

౧౯౬. తత్థ **అదిట్ఠే దిట్ఠసఞ్ఞినో**తి అరహత్తే ఞాణచక్ఖునా అదిట్ఠేయేవ "దిట్ఠం అమ్హేహి అరహత్త"న్తి దిట్ఠసఞ్ఞినో హుత్వా. ఏస నయో అప్పత్తాదీసు. అయం పన విసేసో – **అప్పత్తే**తి అత్తనో సన్తానే ఉప్పత్తివసేన అప్పత్తే. **అనధిగతే**తి మగ్గభావనాయ అనధిగతే; అప్పటిలద్ధేతిపి అత్థో. **అసచ్ఛికతే**తి అప్పటివిద్ధే పచ్చవేక్ఖణవసేన వా అప్పచ్చక్ఖకతే. **అధిమానేనా**తి అధిగతమానేన; "అధిగతా మయ"న్తి ఏవం ఉప్పన్నమానేనాతి అత్థో, అధికమానేన వా థద్ధమానేనాతి అత్థో. **అఞ్ఞం బ్యాకరింసూ**తి అరహత్తం బ్యాకరింసు; "పత్తం ఆవుసో అమ్హేహి అరహత్తం, కతం కరణీయ"న్తి భిక్ఖూనం ఆరోచేసుం. తేసం మగ్గేన అప్పహీనకిలేసత్తా కేవలం సమథవిపస్సనాబలేన విక్ఖమ్భితకిలేసానం అపరేన సమయేన తథారూపపచ్చయసమాయోగే **రాగాయ చిత్తం నమతి;** రాగత్థాయ నమతీతి అత్థో. ఏస నయో ఇతరేసు.

తఞ్చ ఖో ఏతం అబ్బోహారికన్తి తఞ్చ ఖో ఏతం తేసం అఞ్ఞాబ్యాకరణం అబ్బోహారికం ఆపత్తిపఞ్ఞాపనే వోహారం న గచ్ఛతి; ఆపత్తియా అఙ్గం న హోతీతి అత్థో.

కస్స పనాయం అధిమానో ఉప్పజ్జతి, కస్స నుప్పజ్జతీతి? అరియసావకస్స తావ నుప్పజ్జతి సో హి మగ్గఫలనిబ్బానపహీనకిలేసఅవసిట్ఠకిలేసపచ్చవేక్ఖణేన సఞ్జాతసోమనస్సో అరియగుణపటివేధే నిక్కఙ్ఖో. తస్మా సోతాపన్నాదీనం "అహం సకదాగామీ"తిఆదివసేన అధిమానో నుప్పజ్జతి. దుస్సీలస్స నుప్పజ్జతి, సో హి అరియగుణాధిగమే నిరాసోవ. సీలవతోపి పరిచ్చత్తకమ్మట్ఠానస్స నిద్దారామతాదిమనుయుత్తస్స నుప్పజ్జతి. సుపరిసుద్ధసీలస్స పన కమ్మట్ఠానే అప్పమత్తస్స నామరూపం వవత్థపేత్వా పచ్చయపరిగ్గహేన వితిణ్ణకఙ్ఖస్స తిలక్ఖణం ఆరోపేత్వా సఙ్ఖారే సమ్మసన్తస్స ఆరద్ధవిపస్సకస్స ఉప్పజ్జతి, ఉప్పన్నో చ సుద్ధసమథలాభిం వా సుద్ధవిపస్సనాలాభిం వా అన్తరా ఠపేతి, సో హి దసపి వీసతిపి తింసమ్పి వస్సాని కిలేససముదాచారం అపస్సిత్వా "అహం సోతాపన్నో"తి వా "సకదాగామీ"తి వా "అనాగామీ"తి వా మఞ్ఞతి. సమథవిపస్సనాలాభిం పన అరహత్తేయేవ ఠపేతి. తస్స హి సమాధిబలేన కిలేసా విక్ఖమ్భితా, విపస్సనాబలేన

సఙ్ఖారా సుపరిగ్గహితా, తస్మా సట్ఠిమ్పి వస్సాని అసీతిమ్పి వస్సాని వస్ససతమ్పి కిలేసా న సముదాచరన్తి, ఖీణాసవస్సేవ చిత్తచారో హోతి. సో ఏవం దీఘరత్తం కిలేససముదాచారం అపస్సన్తో అన్తరా అరత్వావ "అరహా అహ"న్తి మఞ్ఞతీతి.

సవిభఙ్గసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౯౭. **అనభిజాన**న్తి న అభిజానం. యస్మా పనాయం అనభిజానం సముదాచరతి, స్వస్స సన్తానే అనుప్పన్నో ఞాణేన చ అసచ్ఛికతోతి అభూతో హోతి. తేనస్స పదభాజనే "అసన్తం అభూతం అసంవిజ్జమాన"న్తి వత్వా "అజానన్తో అపస్సన్తో"తి వుత్తం .

ఉత్తరిమనుస్సధమ్మన్తి ఉత్తరిమనుస్సానం ఝాయీనఞ్చేవ అరియానఞ్చ ధమ్మం. **అత్తుపనాయిక**న్తి అత్తని తం ఉపనేతి, అత్తానం వా తత్థ ఉపనేతీతి అత్తుపనాయికో, తం అత్తుపనాయికం; ఏవం కత్వా సముదాచరేయ్యాతి సమ్బన్ధో. పదభాజనే పన యస్మా ఉత్తరిమనుస్సధమ్మో నామ ఝానం విమోక్ఖం సమాధి సమాపత్తి ఞాణదస్సనం...పే... సుఞ్ఞాగారే అభిరతీతి ఏవం ఝానాదయో అనేకధమ్మా వుత్తా. తస్మా తేసం సబ్బేసం వసేన అత్తుపనాయికభావం దస్సేన్తో "తే వా కుసలే ధమ్మే అత్తని ఉపనేతీ"తి బహువచననిద్దేసం అకాసి. తత్థ "ఏతే ధమ్మా మయి సన్దిస్సన్తీ"తి సముదాచరన్తో అత్తని ఉపనేతి. "అహం ఏతేసు సన్దిస్సామీ"తి సముదాచరన్తో అత్తానం తేసు ఉపనేతీతి వేదితబ్బో.

అలమరియఞాణదస్సనన్తి ఏత్థ లోకియలోకుత్తరా పఞ్ఞా జాననట్ఠేన **ఞాణం,** చక్ఖునా దిట్ఠమివ ధమ్మం పచ్చక్ఖకరణతో దస్సనట్ఠేన దస్సనన్తి **ఞాణదస్సనం**. అరియం విసుద్ధం ఉత్తమం ఞాణదస్సనన్తి **అరియఞాణదస్సనం**. అలం పరియత్తం కిలేసవిద్ధంసనసమత్థం అరియఞాణదస్సనమేత్థ, ఝానాదిభేదే ఉత్తరిమనుస్సధమ్మే అలం వా అరియఞాణదస్సనమస్సాతి అలమరియఞాణదస్సనో, తం అలమరియఞాణదస్సనం ఉత్తరిమనుస్సధమ్మన్తి ఏవం పదత్థసమ్బన్ధో వేదితబ్బో. తత్థ యేన ఞాణదస్సనేన సో అలమరియఞాణదస్సనోతి వుచ్చతి. తదేవ దస్సేతుం "ఞాణన్తి తిస్సో విజ్జా, దస్సనన్తి యం ఞాణం తం దస్సనం; యం దస్సనం తం ఞాణ"న్తి విజ్జాసీసేన పదభాజనం వుత్తం. మహగ్గతలోకుత్తరా పనేత్థ సబ్బాపి పఞ్ఞా "ఞాణ"న్తి వేదితబ్బా.

సముదాచరేయ్యాతి వుత్తప్పకారమేతం ఉత్తరిమనుస్సధమ్మం అత్తుపనాయికం కత్వా ఆరోచేయ్య. **ఇత్థియా వా**తిఆది పన ఆరోచేతబ్బపుగ్గలనిదస్సనం. ఏతేసఞ్హి ఆరోచితే ఆరోచితం హోతి న దేవమారబ్రహ్మానం, నాపి పేతయక్ఖతిరచ్ఛానగతానన్తి. **ఇతి జానామి ఇతి పస్సామీ**తి సముదాచరణాకారనిదస్సనమేతం. పదభాజనే పనస్స "జానామహం ఏతే ధమ్మే, పస్సామహం ఏతే ధమ్మే"తి ఇదం తేసు ఝానాదీసు ధమ్మేసు జాననపస్సనానం పవత్తిదీపనం, "అత్థి చ మే ఏతే ధమ్మా"తిఆది అత్తుపనాయికభావదీపనం .

౧౯౮. **తతో అపరేన సమయేనా**తి ఆపత్తిపటిజాననసమయదస్సనమేతం. అయం పన ఆరోచితక్ఖణేయేవ పారాజికం ఆపజ్జతి. ఆపత్తిం పన ఆపన్నో యస్మా పరేన చోదితో వా అచోదితో వా పటిజానాతి; తస్మా ''**సమనుగ్గాహియమానో వా అసమనుగ్గాహియమానో వా**''తి వుత్తం.

తత్థ సమనుగ్గాహియమానే తావ – **కిం తే అధిగత**న్తి అధిగమపుచ్ఛా; ఝానవిమోక్ఖాదీసు, సోతాపత్తిమగ్గాదీసు వా కిం తయా అధిగతన్తి. **కిన్తి తే అధిగత**న్తి ఉపాయపుచ్ఛా. అయఞ్హి ఏత్థాధిప్పాయో – కిం తయా అనిచ్చలక్ఖణం ధురం కత్వా

అధిగతం, దుక్ఖానత్తలక్ఖణేసు అఞ్ఞతరం వా? కిం వా సమాధివసేన అభినివిసిత్వా, ఉదాహు విపస్సనావసేన? తథా కిం రూపే అభినివిసిత్వా, ఉదాహు అరూపే? కిం వా అజ్ఝత్తం అభినివిసిత్వా, ఉదాహు బహిద్ధాతి? **కదా తే అధిగతన్తి** కాలపుచ్ఛా. పుబ్బణ్హమజ్ఝన్హికాదీసు కతరస్మిం కాలేతి వుత్తం హోతి? **కత్థ తే అధిగతన్తి** ఓకాసపుచ్ఛా. కతరస్మిం ఓకాసే, కిం రత్తిట్ఠానే, దివాట్ఠానే, రుక్ఖమూలే, మణ్డపే, కతరస్మిం వా విహారేతి వుత్తం హోతి. **కతమే తే కిలేసా పహీనాతి** పహీనకిలేసపుచ్ఛా. కతరమగ్గవజ్ఝా తవ కిలేసా పహీనాతి వుత్తం హోతి. **కతమేసం త్వం ధమ్మానం లాభీతి** పటిలద్ధధమ్మపుచ్ఛా. పఠమమగ్గాదీసు కతమేసం ధమ్మానం త్వం లాభీతి వుత్తం హోతి.

తస్మా ఇదాని చేపి కోచి భిక్ఖు ఉత్తరిమనుస్సధమ్మాధిగమం బ్యాకరేయ్య, న సో ఏత్తావతావ సక్కాతబ్బో. ఇమేసు పన ఛసు ఠానేసు సోధనత్థం వత్తబ్బో – "కిం తే అధిగతం, కిం ఝానం, ఉదాహు విమోక్ఖాదీసు అఞ్ఞతర"న్తి? యో హి యేన అధిగతో ధమ్మో, సో తస్స పాకటో హోతి. సచే "ఇదం నామ మే అధిగత"న్తి వదతి, తతో "కిన్తి తే అధిగత"న్తి పుచ్ఛితబ్బో, "అనిచ్చలక్ఖణాదీసు కిం ధురం కత్వా అట్ఠతింసాయ వా ఆరమ్మణేసు రూపారూపఅజ్ఝత్తబహిద్ధాదిభేదేసు వా ధమ్మేసు కేన ముఖేన అభినివిసిత్వా"తి యో హి యస్సాభినివేసో, సో తస్స పాకటో హోతి. సచే "అయం నామ మే అభినివేసో ఏవం మయా అధిగత"న్తి వదతి, తతో "కదా తే అధిగత"న్తి పుచ్ఛితబ్బో, "కిం పుబ్బణ్హే, ఉదాహు మజ్ఝన్హికాదీసు అఞ్ఞతరస్మిం కాలే"తి సబ్బేసఞ్హి అత్తనా అధిగతకాలో పాకటో హోతి. సచే "అసుకస్మిం నామ కాలే అధిగతన్తి వదతి, తతో "కత్థ తే అధిగత"న్తి పుచ్ఛితబ్బో, "కిం దివాట్ఠానే, ఉదాహు రత్తిట్ఠానాదీసు అఞ్ఞతరస్మిం ఓకాసే"తి సబ్బేసఞ్హి అత్తనా అధిగతోకాసో పాకటో హోతి. సచే "అసుకస్మిం నామ మే ఓకాసే అధిగత"న్తి వదతి, తతో "కతమే తే కిలేసా పహీనా"తి పుచ్ఛితబ్బో, "కిం పఠమమగ్గవజ్ఝా, ఉదాహు దుతియాదిమగ్గవజ్ఝా"తి సబ్బేసఞ్హి అత్తనా అధిగతమగ్గేన పహీనకిలేసా పాకటా హోన్తి. సచే "ఇమే నామ మే కిలేసా పహీనా"తి వదతి, తతో "కతమేసం త్వం ధమ్మానం లాభీ"తి పుచ్ఛితబ్బో , "కిం సోతాపత్తిమగ్గస్స, ఉదాహు సకదాగామిమగ్గాదీసు అఞ్ఞతరస్సా"తి సబ్బేసం హి అత్తనా అధిగతధమ్మా పాకటా హోన్తి. సచే "ఇమేసం నామాహం ధమ్మానం లాభీ"తి వదతి, ఏత్తావతాపిస్స వచనం న సద్ధాతబ్బం, బహుస్సుతా హి ఉగ్గహపరిపుచ్ఛాకుసలా భిక్ఖూ ఇమాని ఛ ఠానాని సోధేతుం సక్కోన్తి.

ఇమస్స పన భిక్ఖునో ఆగమనపటిపదా సోధేతబ్బా. యది ఆగమనపటిపదా న సుజ్ఝతి, "ఇమాయ పటిపదాయ లోకుత్తరధమ్మో నామ న లబ్భతీ"తి అపనేతబ్బో. యది పనస్స ఆగమనపటిపదా సుజ్ఝతి, "దీఘరత్తం తీసు సిక్ఖాసు అప్పమత్తో జాగరియమనుయుత్తో చతూసు పచ్చయేసు అలగ్గో ఆకాసే పాణిసమేన చేతసా విహరతీ"తి పఞ్ఞాయతి, తస్స భిక్ఖునో బ్యాకరణం పటిపదాయ సద్ధిం సంసన్దతి. "సేయ్యథాపి నామ గఙ్గోదకం యమునోదకేన సద్ధిం సంసన్దతి సమేతి; ఏవమేవ సుపఞ్ఞత్తా తేన భగవతా సావకానం నిబ్బానగామినీ పటిపదా సంసన్దతి నిబ్బానఞ్చ పటిపదా చా"తి (దీ॰ ని॰ ౨.౨౯౬) వుత్తసదిసం హోతి.

అపిచ ఖో న ఏత్తకేనాపి సక్కారో కాతబ్బో. కస్మా? ఏకచ్చస్స హి పుథుజ్జనస్సాపి సతో ఖీణాసవపటిపత్తిసదిసా పటిపదా హోతి, తస్మా సో భిక్ఖు తేహి తేహి ఉపాయేహి ఉత్తాసేతబ్బో. ఖీణాసవస్స నామ అసనియాపి మత్థకే పతమానాయ భయం వా ఛమ్భితత్తం వా లోమహంసో వా న హోతి. సచస్స భయం వా ఛమ్భితత్తం వా లోమహంసో వా ఉప్పజ్జతి, "న త్వం అరహా"తి అపనేతబ్బో. సచే పన అభీరూ అచ్ఛమ్భీ అనుత్రాసీ హుత్వా సీహో వియ నిసీదతి, అయం భిక్ఖు సమ్పన్నవేయ్యాకరణో సమన్తా రాజరాజమహామత్తాదీహి పేసితం సక్కారం అరహతీతి.

పాపిచ్ఛోతి యా సా “ఇధేకచ్చో దుస్సీలోవ సమానో సీలవాతి మం జనో జానాతూతి ఇచ్ఛతీ”తిఆదినా (విభ. ౮౫౧) నయేన వుత్తా పాపిచ్ఛా తాయ సమన్నాగతో. **ఇచ్ఛాపకతో**తి తాయ పాపికాయ ఇచ్ఛాయ అపకతో అభిభూతో పారాజికో హుత్వా.

విసుద్ధాపేక్ఖోతి అత్తనో విసుద్ధిం అపేక్ఖమానో ఇచ్ఛమానో పత్థయమానో. అయఞ్హి యస్మా పారాజికం ఆపన్నో, తస్మా భిక్ఖుభావే ఠత్వా అభబ్బో ఝానాదీని అధిగన్తుం, భిక్ఖుభావో హిస్స సగ్గన్తరాయో చేవ హోతి మగ్గన్తరాయో చ. వుత్తఞ్హేతం – “సామఞ్ఞం దుప్పరామట్ఠం నిరయాయుపకడ్ఢతీ”తి (ధ. ప. ౩౧౧). అపరమ్పి వుత్తం – “సిథిలో హి పరిబ్బాజో, భియ్యో ఆకిరతే రజ”న్తి (ధ. ప. ౩౧౩). ఇచ్చస్స భిక్ఖుభావో విసుద్ధి నామ న హోతి . యస్మా పన గిహీ వా ఉపాసకో వా ఆరామికో వా సామణేరో వా హుత్వా దానసరణసీలసంవరాదీహి సగ్గమగ్గం వా ఝానవిమోక్ఖాదీహి మోక్ఖమగ్గం వా ఆరాధేతుం భబ్బో హోతి, తస్మాస్స గిహిఆదిభావో విసుద్ధి నామ హోతి, తస్మా తం విసుద్ధిం అపేక్ఖనతో “విసుద్ధాపేక్ఖో”తి వుచ్చతి. తేనేవ చస్స పదభాజనే “గిహీ వా హోతుకామో”తిఆది వుత్తం.

ఏవం వదేయ్యాతి ఏవం భణేయ్య. కథం? ‘‘**అజానమేవం ఆవుసో అవచం జానామి, అపస్సం పస్సామీ**’’తి. పదభాజనే పన “ఏవం వదేయ్యా”తి ఇదం పదం అనుద్ధరిత్వావ యథా వదన్తో “అజానమేవం ఆవుసో అవచం జానామి, అపస్సం పస్సామీ”తి వదతి నామాతి వుచ్చతి, తం ఆకారం దస్సేతుం “నాహం ఏతే ధమ్మే జానామీ”తిఆది వుత్తం. **తుచ్ఛం ముసా విలపి**న్తి అహం వచనత్థవిరహతో తుచ్ఛం వఞ్చనాధిప్పాయతో ముసా విలపిం, అభణిన్తి వుత్తం హోతి. పదభాజనే పనస్స అఞ్ఞేన పదబ్యఞ్జనేన అత్థమత్తం దస్సేతుం “తుచ్ఛకం మయా భణిత”న్తిఆది వుత్తం.

పురిమే ఉపాదాయాతి పురిమాని తీణి పారాజికాని ఆపన్నే పుగ్గలే ఉపాదాయ. సేసం పుబ్బే వుత్తనయత్తా ఉత్తానత్థత్తా చ పాకటమేవాతి.

పదభాజనీయవణ్ణనా

౧౯౯. ఏవం ఉద్దిట్ఠసిక్ఖాపదం పదానుక్కమేన విభజిత్వా ఇదాని యస్మా హేట్ఠా పదభాజనీయమ్హి “ఝానం విమోక్ఖం సమాధి సమాపత్తి ఞాణదస్సనం…పే…. సుఞ్ఞాగారే అభిరతీ”తి ఏవం సంఖిత్తేనేవ ఉత్తరిమనుస్సధమ్మో దస్సితో, న విత్థారేన ఆపత్తిం ఆరోపేత్వా తన్తి ఠపితా. సఙ్ఖేపదస్సితే చ అత్థే న సబ్బే సబ్బాకారేన నయం గహేతుం సక్కోన్తి, తస్మా సబ్బాకారేన నయగ్గహణత్థం పున తదేవ పదభాజనం మాతికాఠానే ఠపేత్వా విత్థారతో ఉత్తరిమనుస్సధమ్మం దస్సేత్వా ఆపత్తిభేదం దస్సేతుకామో ‘‘**ఝానన్తి పఠమం ఝానం, దుతియం ఝాన**’’న్తిఆదిమాహ. తత్థ పఠమజ్ఝానాదీహి మేత్తాఝానాదీనిపి అసుభజ్ఝానాదీనిపి ఆనాపానస్సతిసమాధిజ్ఝానమ్పి లోకియజ్ఝానమ్పి లోకుత్తరజ్ఝానమ్పి సఙ్గహితమేవ. తస్మా “పఠమం ఝానం సమాపజ్జిన్తిపి…పే…. చతుత్థం జ్ఝానం, మేత్తాఝానం, ఉపేక్ఖాఝానం అసుభజ్ఝానం ఆనాపానస్సతిసమాధిజ్ఝానం , లోకియజ్ఝానం, లోకుత్తరజ్ఝానం సమాపజ్జి”న్తిపి భణన్తో పారాజికోవ హోతీతి వేదితబ్బో.

సుట్ఠు ముత్తో వివిధేహి వా కిలేసేహి ముత్తోతి **విమోక్ఖో**. సో పనాయం రాగదోసమోహేహి సుఞ్ఞత్తా **సుఞ్ఞతో**. రాగదోసమోహనిమిత్తేహి అనిమిత్తత్తా **అనిమిత్తో**. రాగదోసమోహపణిధీనం అభావతో **అప్పణిహితో**తి వుచ్చతి. చిత్తం సమం ఆదహతి ఆరమ్మణే ఠపేతీతి **సమాధి**. అరియేహి సమాపజ్జితబ్బతో **సమాపత్తి**. సేసమేత్థ వుత్తనయమేవ. ఏత్థ చ

విమోక్ఖత్తికేన చ సమాధిత్తికేన చ అరియమగ్గోవ వుత్తో. సమాపత్తిత్తికేన పన ఫలసమాపత్తి. తేసు యంకిఞ్చి ఏకమ్పి పదం గహేత్వా “అహం ఇమస్స లాభీమ్హీ”తి భణన్తో పారాజికోవ హోతి.

తిస్సో విజ్జాతి పుబ్బేనివాసానుస్సతి, దిబ్బచక్ఖు, ఆసవానం ఖయే ఞాణన్తి. తత్థ ఏకిస్సాపి నామం గహేత్వా “అహం ఇమిస్సా విజ్జాయ లాభీమ్హీ”తి భణన్తో పారాజికో హోతి. **సఙ్ఖేపట్ఠకథాయం** పన “విజ్జానం లాభీమ్హీ’తి భణన్తోపి ‘తిస్సన్నం విజ్జానం లాభీమ్హీ’తి భణన్తోపి పారాజికో వా”తి వుత్తం. మగ్గభావనాపదభాజనే వుత్తా సత్తతింసబోధిపక్ఖియధమ్మా మగ్గసమ్పయుత్తా లోకుత్తరావ ఇధాధిప్పేతా. తస్మా లోకుత్తరానం సతిపట్ఠానానం సమ్మప్పధానానం ఇద్ధిపాదానం ఇన్ద్రియానం బలానం బోజ్ఝఙ్గానం అరియస్స అట్ఠఙ్గికస్స మగ్గస్స లాభీమ్హీతి వదతో పారాజికన్తి **మహాఅట్ఠకథాయం** వుత్తం. **మహాపచ్చరియా**దీసు పన “సతిపట్ఠానానం లాభీమ్హీ’తి ఏవం ఏకేకకోట్ఠాసవసేనాపి ‘కాయానుపస్సనాసతిపట్ఠానస్స లాభీమ్హీ’తి ఏవం తత్థ ఏకేకధమ్మవసేనాపి వదతో పారాజికమేవా”తి వుత్తం తమ్పి సమేతి. కస్మా? మగ్గక్ఖణుప్పన్నేయేవ సన్ధాయ వుత్తత్తా. ఫలసచ్ఛికిరియాయపి ఏకేకఫలవసేన పారాజికం వేదితబ్బం.

రాగస్స పహానన్తిఆదిత్తికే కిలేసప్పహానమేవ వుత్తం. తం పన యస్మా మగ్గేన వినా నత్థి, తతియమగ్గేన హి కామరాగదోసానం పహానం, చతుత్థేన మోహస్స, తస్మా “రాగో మే పహీనో”తిఆదీని వదతోపి పారాజికం వుత్తం.

రాగా చిత్తం వినీవరణతాతిఆదిత్తికే లోకుత్తరచిత్తమేవ వుత్తం. తస్మా “రాగా మే చిత్తం వినీవరణ”న్తిఆదీని వదతోపి పారాజికమేవ.

సుఞ్ఞాగారపదభాజనే పన యస్మా ఝానేన అఘటేత్వా “సుఞ్ఞాగారే అభిరమామీ”తి వచనమత్తేన పారాజికం నాధిప్పేతం, తస్మా “**పఠమేన ఝానేన సుఞ్ఞాగారే అభిరతీ**”తిఆది వుత్తం. తస్మా యో ఝానేన ఘటేత్వా “ఇమినా నామ ఝానేన సుఞ్ఞాగారే అభిరమామీ”తి వదతి, అయమేవ పారాజికో హోతీతి వేదితబ్బో.

యా చ “ఞాణ”న్తి ఇమస్స పదభాజనే **అమ్బట్ఠసుత్తా**దీసు (దీ. ని. ౧.౨౫౪ ఆదయో) వుత్తాసు అట్ఠసు విజ్జాసు విపస్సనాఞాణమనోమయిద్ధిఇద్ధివిధదిబ్బసోతచేతోపరియఞాణభేదా పఞ్చ విజ్జా న ఆగతా, తాసు ఏకా విపస్సనావ పారాజికవత్థు న హోతి, సేసా హోన్తీతి వేదితబ్బా. తస్మా “విపస్సనాయ లాభీమ్హీ”తిపి “విపస్సనాఞాణస్స లాభీమ్హీ”తిపి వదతో పారాజికం నత్థి. **ఫుస్సదేవత్థేరో** పన భణతి – “ఇతరాపి చతస్సో విజ్జా ఞాణేన అఘటితా పారాజికవత్థూ న హోన్తి. తస్మా ‘మనోమయస్స లాభీమ్హి, ఇద్ధివిధస్స, దిబ్బాయ సోతధాతుయా, చేతోపరియస్స లాభీమ్హీ’తి వదతోపి పారాజికం నత్థీ”తి. తం తస్స అన్తేవాసికేహేవ పటిక్ఖిత్తం – “ఆచరియో న ఆభిధమ్మికో భుమ్మన్తరం న జానాతి, అభిఞ్ఞా నామ చతుత్థజ్ఝానపాదకోవ మహగ్గతధమ్మో, ఝానేనేవ ఇజ్ఝతి. తస్మా మనోమయస్స లాభీమ్హీ’తి వా ‘మనోమయఞాణస్స లాభీమ్హీ’తి వా యథా వా తథా వా వదతు పారాజికమేవా”తి. ఏత్థ చ కిఞ్చాపి నిబ్బానం పాళియా అనాగతం, అథ ఖో “నిబ్బానం మే పత్త”న్తి వా “సచ్ఛికత”న్తి వా వదతో పారాజికమేవ. కస్మా? నిబ్బానస్స నిబ్బత్తితలోకుత్తరత్తా. తథా “చత్తారి సచ్చాని పటివిజ్ఝిం పటివిద్ధాని మయా”తి వదతోపి పారాజికమేవ. కస్మా? సచ్చప్పటివేధోతి హి మగ్గస్స పరియాయవచనం. యస్మా పన “తిస్సో పటిసమ్భిదా కామావచరకుసలతో చతూసు ఞాణసమ్పయుత్తేసు చిత్తుప్పాదేసు ఉప్పజ్జన్తి, క్రియతో చతూసు ఞాణసమ్పయుత్తేసు చిత్తుప్పాదేసు ఉప్పజ్జన్తి, అత్థపటిసమ్భిదా ఏతేసు చేవ ఉప్పజ్జతి, చతూసు మగ్గేసు చతూసు ఫలేసు చ ఉప్పజ్జతీ”తి **విభఙ్గే** (విభ. ౭౪౬) వుత్తం. తస్మా “ధమ్మపటిసమ్భిదాయ లాభీమ్హీ”తి వా, “నిరుత్తి…

పే॰… పటిభానపటిసమ్భిదాయ లాభీమ్హీ"తి వా "లోకియఅత్థపటిసమ్భిదాయ లాభీమ్హీ"తి వా వుత్తేపి పారాజికం నత్థి. "పటిసమ్భిదానం లాభీమ్హీ"తి వుత్తే న తావ సీసం ఓతరతి. "లోకుత్తరఅత్థపటిసమ్భిదాయ లాభీమ్హీ"తి వుత్తే పన పారాజికం హోతి. **సఙ్ఖేపట్ఠకథాయం** పన అత్థపటిసమ్భిదాప్పత్తోమ్హీతి అవిసేసేనాపి వదతో పారాజికం వుత్తం. **కురున్దియమ్పి** "న ముచ్చతీ"తి వుత్తం. **మహాఅట్ఠకథాయం** పన "ఏత్తావతా పారాజికం నత్థి, ఏత్తావతా సీసం న ఓతరతి, ఏత్తావతా న పారాజిక"న్తి విచారితత్తా న సక్కా అఞ్ఞం పమాణం కాతున్తి.

"నిరోధసమాపత్తిం సమాపజ్జామీ"తి వా "లాభీమ్హాహం తస్సా"తి వా వదతోపి పారాజికం నత్థి. కస్మా? నిరోధసమాపత్తియా నేవ లోకియత్తా న లోకుత్తరత్తాతి. సచే పనస్స ఏవం హోతి – "నిరోధం నామ అనాగామీ వా ఖీణాసవో వా సమాపజ్జతి, తేసం మం అఞ్ఞతరోతి జానిస్సతీ"తి బ్యాకరోతి, సో చ నం తథా జానాతి, పారాజికన్తి **మహాపచ్చరిసఙ్ఖేపట్ఠకథాసు** వుత్తం. తం వీమంసిత్వా గహేతబ్బం.

"అతీతభవే కస్సపసమ్మాసమ్బుద్ధకాలే సోతాపన్నోమ్హీ"తి వదతోపి పారాజికం నత్థి. అతీతక్ఖన్ధానఞ్హి పరామట్ఠత్తా సీసం న ఓతరతీతి. **సఙ్ఖేపట్ఠకథాయం** పన "అతీతే అట్ఠసమాపత్తిలాభీమ్హీ"తి వదతో పారాజికం నత్థి, కుప్పధమ్మత్తా ఇధ పన "అత్థి అకుప్పధమ్మత్తాతి కేచి వదన్తీ"తి వుత్తం. తమ్పి తత్థేవ "అతీతత్తభావం సన్ధాయ కథేన్తస్స పారాజికం న హోతి, పచ్చుప్పన్నత్తభావం సన్ధాయ కథేన్తస్సేవ హోతీ"తి పటిక్ఖిత్తం.

సుద్ధికవారకథావణ్ణనా

౨౦౦. ఏవం ఝానాదీని దస మాతికాపదాని విత్థారేత్వా ఇదాని ఉత్తరిమనుస్సధమ్మం ఉల్లపన్తో యం సమ్పజానముసావాదం భణతి, తస్స అఙ్గం దస్సేత్వా తస్సేవ విత్థారస్స వసేన చక్కపేయ్యాలం బన్ధన్తో ఉల్లపనాకారఞ్చ ఆపత్తిభేదఞ్చ దస్సేతుం "**తీహాకారేహీ**"తిఆదిమాహ. తత్థ సుద్ధికవారో వత్తుకామవారో పచ్చయపటిసంయుత్తవారోతి తయో మహావారా. తేసు సుద్ధికవారే పఠమజ్ఝానం ఆదిం కత్వా యావ **మోహా చిత్తం వినీవరణపదం,** తావ ఏకమేకస్మిం పదే **సమాపజ్జిం, సమాపజ్జామి, సమాపన్నో, లాభీమ్హి, వసీమ్హి, సచ్ఛికతం మయా**తి ఇమేసు ఛసు పదేసు ఏకమేకం పదం తీహాకారేహి, చతూహి, పఞ్చహి, ఛహి, సత్తహాకారేహీతి ఏవం పఞ్చక్ఖత్తుం యోజేత్వా **సుద్ధికనయో** నామ వుత్తో. తతో **పఠమఞ్చ ఝానం, దుతియఞ్చ ఝాన**న్తి ఏవం పఠమజ్ఝానేన సద్ధిం ఏకమేకం పదం ఘటేన్తేన సబ్బపదాని ఘటేత్వా తేనేవ విత్థారేన **ఖణ్డచక్కం** నామ వుత్తం. తఞ్హి పున ఆనేత్వా పఠమజ్ఝానాదీహి న యోజితం, తస్మా "ఖణ్డచక్క"న్తి వుచ్చతి. తతో **దుతియఞ్చ ఝానం, తతియఞ్చ ఝాన**న్తి ఏవం దుతియజ్ఝానేన సద్ధిం ఏకమేకం పదం ఘటేత్వా పున ఆనేత్వా పఠమజ్ఝానేన సద్ధిం సమ్బన్ధిత్వా తేనేవ విత్థారేన **బద్ధచక్కం** నామ వుత్తం. తతో యథా దుతియజ్ఝానేన సద్ధిం, ఏవం తతియజ్ఝానాదీహిపి సద్ధిం, ఏకమేకం పదం ఘటేత్వా పున ఆనేత్వా దుతియజ్ఝానాదీహి సద్ధిం సమ్బన్ధిత్వా తేనేవ విత్థారేన అఞ్ఞానిపి ఏకూనతింస బద్ధచక్కాని వత్వా **ఏకమూలకనయో** నిట్ఠాపితో. పాళో పన సఙ్ఖేపేన దస్సితో, సో అసమ్ముయ్హన్తేన విత్థారతో వేదితబ్బో.

యథా చ ఏకమూలకో, ఏవం దుమూలకాదయోపి సబ్బమూలకపరియోసానా చతున్నం సతానం ఉపరి పఞ్చతింస నయా వుత్తా. సేయ్యథిదం – ద్విమూలకా ఏకూనతింస, తిమూలకా అట్ఠవీస, చతుమూలకా సత్తవీస; ఏవం పఞ్చమూలకాదయోపి ఏకేకం ఊనం కత్వా యావ తింసమూలకా, తావ వేదితబ్బా. పాళే పన తేసం నామమ్పి సఙ్ఖిపిత్వా

‘‘**ఇదం సబ్బమూలక**’’న్తి తింసమూలకనయో ఏకో దస్సితో. యస్మా చ సుఞ్ఞాగారపదం ఝానేన అఘటితం సీసం న ఓతరతి, తస్మా తం అనామసిత్వా మోహో చిత్తం వినీవరణపదపరియోసానాయేవ సబ్బత్థ యోజనా దస్సితాతి వేదితబ్బా. ఏవం పఠమజ్ఝానాదీని పటిపాటియా వా ఉప్పటిపాటియా వా దుతియజ్ఝానాదీహి ఘటేత్వా వా అఘటేత్వా వా సమాపజ్జిన్తిఆదినా నయేన ఉల్లపతో మోక్ఖో నత్థి, పారాజికం ఆపజ్జతియేవాతి.

ఇమస్స అత్థస్స దస్సనవసేన వుత్తే చ పనేతస్మిం సుద్ధికమహావారే అయం సఙ్ఖేపతో అత్థవణ్ణనా – **తీహాకారేహీతి** సమ్పజానముసావాదస్స అఙ్గభూతేహి తీహి కారణేహి. **పుబ్బేవస్స హోతీతి** పుబ్బభాగేయేవ అస్స పుగ్గలస్స ఏవం హోతి “ముసా భణిస్స”న్తి. **భణన్తస్స హోతీతి** భణమానస్స హోతి. **భణితస్స హోతీతి** భణితే అస్స హోతి, యం వత్తబ్బం తస్మిం వుత్తే హోతీతి అత్థో. అథ వా **భణితస్సాతి** వుత్తవతో నిట్ఠితవచనస్స హోతీతి. యో ఏవం పుబ్బభాగేపి జానాతి, భణన్తోపి జానాతి, పచ్ఛాపి జానాతి, “ముసా మయా భణిత”న్తి సో “పఠమజ్ఝానం సమాపజ్జి”న్తి భణన్తో పారాజికం ఆపజ్జతీతి అయమేత్థ అత్థో దస్సితో. కిఞ్చాపి దస్సితో, అథ ఖో అయమేత్థ విసేసో – పుచ్ఛా తావ హోతి “‘ముసా భణిస్స’న్తి పుబ్బభాగో అత్థి, ‘ముసా మయా భణిత’న్తి పచ్ఛాభాగో నత్థి, వుత్తమత్తమేవ హి కోచి పముస్సతి, కిం తస్స పారాజికం హోతి, న హోతీ”తి? సా ఏవం **అట్ఠకథాసు** విస్సజ్జితా – పుబ్బభాగే “ముసా భణిస్స”న్తి చ భణన్తస్స “ముసా భణామీ”తి చ జానతో పచ్ఛాభాగే “ముసా మయా భణిత”న్తి న సక్కా న భవితుం. సచేపి న హోతి పారాజికమేవ. పురిమమేవ హి అఙ్గద్వయం పమాణం. యస్సాపి పుబ్బభాగే “ముసా భణిస్స”న్తి ఆభోగో నత్థి, భణన్తో పన “ముసా భణామీ”తి జానాతి, భణితేపి “ముసా మయా భణిత”న్తి జానాతి, సో ఆపత్తియా న కారేతబ్బో. పుబ్బభాగో హి పమాణతరో. తస్మిం అసతి దవా భణితం వా రవా భణితం వా హోతీ”తి.

ఏత్థ చ తంఞాణతా చ ఞాణసమోధానఞ్చ పరిచ్ఛజితబ్బం. **తంఞాణతా పరిచ్ఛజితబ్బాతి** యేన చిత్తేన “ముసా భణిస్స”న్తి జానాతి, తేనేవ “ముసా భణామీ”తి చ “ముసా మయా భణిత”న్తి చ జానాతీతి ఏవం ఏకచిత్తేనేవ తీసు ఖణేసు జానాతీతి అయం తంఞ్ఞణతా పరిచ్ఛజితబ్బా, న హి సక్కా తేనేవ చిత్తేన తం చిత్తం జానితుం యథా న సక్కా తేనేవ అసినా సో అసి ఛిన్దితున్తి. పురిమం పురిమం పన చిత్తం పచ్ఛిమస్స పచ్ఛిమస్స చిత్తస్స తథా ఉప్పత్తియా పచ్చయో హుత్వా నిరుజ్ఝతి. తేనేతం వుచ్చతి –

> “పమాణం పుబ్బభాగోవ, తస్మిం సతి న హేస్సతి;
> సేసద్వయన్తి నత్థేత, మితి వాచా తివఙ్గికా”తి.

“ఞాణసమోధానం పరిచ్ఛజితబ్బ”న్తి ఏతాని తీణి చిత్తాని ఏకక్ఖణే ఉప్పజ్జన్తీతి న గహేతబ్బాని. ఇదఞ్హి చిత్తం నామ –

> అనిరుద్ధమ్హి పఠమే, న ఉప్పజ్జతి పచ్ఛిమం;
> నిరన్తరుప్పజ్జనతో, ఏకం వియ పకాసతి.

ఇతో పరం పన య్వాయం “పఠమం ఝానం సమాపజ్జి”న్తి సమ్పజానముసా భణతి, యస్మా సో “నత్థి మే పఠమం ఝాన”న్తి ఏవందిట్ఠికో హోతి, తస్స హి అత్థేవాయం లద్ధి. తథా “నత్థి మే పఠమం ఝాన”న్తి ఏవమస్స ఖమతి చేవ రుచ్చతి చ. ఏవంసభావమేవ చస్స చిత్తం “నత్థి మే పఠమం ఝాన”న్తి. యదా పన ముసా వత్తుకామో హోతి, తదా తం దిట్ఠిం వా దిట్ఠియా సహ ఖన్తిం వా దిట్ఠిఖన్తీహి సద్ధిం రుచిం వా, దిట్ఠిఖన్తిరుచీహి సద్ధిం భావం వా వినిధాయ నిక్ఖిపిత్వా పటిచ్ఛాదేత్వా

అభూతం కత్వా భణతి, తస్మా తేసమ్పి వసేన అఙ్గభేదం దస్సేతుం “**చతూహాకారేహీ**”తిఆది వుత్తం. **పరివారే** చ “అట్ఠఙ్గికో ముసావాదో”తి (పటి. ౩౨౮) వుత్తత్తా తత్థ అధిప్పేతాయ సఞ్ఞాయ సద్ధిం అఞ్ఞోపి ఇధ “అట్ఠహాకారేహీ”తి ఏకో నయో యోజేతబ్బో.

ఏత్థ చ **వినిధాయ దిట్ఠి**న్తి బలవధమ్మవినిధానవసేనేతం వుత్తం. **వినిధాయ ఖన్తి**న్తిఆదీని తతో దుబ్బలదుబ్బలానం వినిధానవసేన. **వినిధాయ సఞ్ఞ**న్తి ఇదం పనేత్థ సబ్బదుబ్బలధమ్మవినిధానం. సఞ్ఞామత్తమ్పి నామ అవినిధాయ సమ్పజానముసా భాసిస్సతీతి నేతం ఠానం విజ్జతి. యస్మా పన “సమాపజ్జిస్సామీ”తిఆదినా అనాగతవచనేన పారాజికం న హోతి, తస్మా “సమాపజ్జి”న్తిఆదీని అతీతవత్తమానపదానేవ పాళే వుత్తానీతి వేదితబ్బాని.

౨౦౪. ఇతో పరం సబ్బమ్పి ఇమస్మిం సుద్ధికమహావారే ఉత్తానత్థమేవ. న హేత్థ తం అత్థి – యం ఇమినా వినిచ్ఛయేన న సక్కా భవేయ్య విఞ్ఞాతుం, ఠపేత్వా కిలేసప్పహానపదస్స పదభాజనే “రాగో మే చత్తో వన్తో”తిఆదీనం పదానం అత్థం. స్వాయం వుచ్చతి – ఏత్థ హి **చత్తో**తి ఇదం సకభావపరిచ్చజనవసేన వుత్తం. **వన్తో**తి ఇదం పున అనాదియనభావదస్సనవసేన. **ముత్తో**తి ఇదం సన్తతితో విమోచనవసేన. **పహీనో**తి ఇదం ముత్తస్సాపి క్వచి అనవట్ఠానదస్సనవసేన. **పటినిస్సట్ఠో**తి ఇదం పుబ్బే ఆదిన్నపుబ్బస్స పటినిస్సగ్గదస్సనవసేన. **ఉక్ఖేటితో**తి ఇదం అరియమగ్గేన ఉత్తాసితత్తా పున అనల్లీయనభావదస్సనవసేన. స్వాయమత్థో సద్దసత్థతో పరియేసితబ్బో . **సముక్ఖేటితో**తి ఇదం సుట్ఠు ఉత్తాసేత్వా అణుసహగతస్సాపి పున అనల్లీయనభావదస్సనవసేన వుత్తన్తి.

సుద్ధికవారకథా నిట్ఠితా.

వత్తుకామవారకథా

౨౦౫. వత్తుకామవారేపి “తీహాకారేహీ”తిఆదీనం అత్థో, వారపేయ్యాలప్పభేదో చ సబ్బో ఇధ వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బో. కేవలఞ్హి యం “మయా విరజ్ఝిత్వా అఞ్ఞం వత్తుకామేన అఞ్ఞం వుత్తం, తస్మా నత్థి మయ్హం ఆపత్తీ”తి ఏవం ఓకాసగవేసకానం పాపపుగ్గలానం ఓకాసనిసేధనత్థం వుత్తో. యథేవ హి “బుద్ధం పచ్చక్ఖామీ”తి వత్తుకామో “ధమ్మం పచ్చక్ఖామీ”తిఆదీసు సిక్ఖాపచ్చక్ఖానపదేసు యం వా తం వా వదన్తోపి ఖేత్తే ఓతిణ్ణత్తా సిక్ఖాపచ్చక్ఖాతకోవ హోతి; ఏవం పఠమజ్ఝానాదీసు ఉత్తరిమనుస్సధమ్మపదేసు యంకిఞ్చి ఏకం వత్తుకామో తతో అఞ్ఞం యం వా తం వా వదన్తోపి ఖేత్తే ఓతిణ్ణత్తా పారాజికోవ హోతి. సచే యస్స వదతి, సో తమత్థం తఙ్ఖణఞ్ఞేవ జానాతి. జాననలక్ఖణఞ్చేత్థ సిక్ఖాపచ్చక్ఖానే వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బం.

అయం పన విసేసో – సిక్ఖాపచ్చక్ఖానం హత్థముద్దాయ సీసం న ఓతరతి. ఇదం అభూతారోచనం హత్థముద్దాయపి ఓతరతి. యో హి హత్థవికారాదీహిపి అఙ్గపచ్చఙ్గచోపనేహి అభూతం ఉత్తరిమనుస్సధమ్మం విఞ్ఞత్తిపథే ఠితస్స పుగ్గలస్స ఆరోచేతి, సో చ తమత్థం జానాతి, పారాజికోవ హోతి. అథ పన యస్స ఆరోచేతి, సో న జానాతి “కి అయం భణతీ”తి, సంసయం వా ఆపజ్జతి, చిరం వీమంసిత్వా వా పచ్ఛా జానాతి, అప్పటివిజానన్తో ఇచ్చేవ సఙ్ఖ్యం గచ్ఛతి. ఏవం అప్పటివిజానన్తస్స వుత్తే థుల్లచ్చయం హోతి. యో పన ఝానాదీని అత్తనో అధిగమవసేన వా ఉగ్గహపరిపుచ్ఛాదివసేన వా న జానాతి, కేవలం ఝానన్తి వా విమోక్ఖోతి వా వచనమత్తమేవ సుతం హోతి, సోపి తేన వుత్తే “ఝానం కిర సమాపజ్జిన్తి ఏస

వదతీ"తి యది ఏత్తకమత్తమ్పి జానాతి, జానాతిచ్చేవ సఙ్ఖ్యం గచ్ఛతి. తస్స వుత్తే పారాజికమేవ. సేసో ఏకస్స వా ద్విన్నం వా బహూనం వా నియమితానియమితవసేన విసేసో సబ్బో సిక్ఖాపచ్చక్ఖానకథాయం వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బోతి.

వత్థుకామవారకథా నిట్ఠితా.

పచ్చయపటిసంయుత్తవారకథా

౨౨౦. పచ్చయపటిసంయుత్తవారేపి – సబ్బం వారపేయ్యాలభేదం పుబ్బే ఆగతపదానఞ్చ అత్థం వుత్తనయేనేవ ఞత్వా పాళిక్కమో తావ ఏవం జానితబ్బో. ఏత్థ హి "యో తే విహారే వసి, యో తే చీవరం పరిభుఞ్జి, యో తే పిణ్డపాతం పరిభుఞ్జి, యో తే సేనాసనం పరిభుఞ్జి, యో తే గిలానపచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారం పరిభుఞ్జీ"తి ఇమే పఞ్చ పచ్చత్తవచనవారా, "యేన తే విహారో పరిభుత్తో"తిఆదయో పఞ్చ కరణవచనవారా, "యం త్వం ఆగమ్మ విహారం అదాసీ"తిఆదయో పఞ్చ ఉపయోగవచనవారా వుత్తా , తేసం వసేన ఇధ వుత్తేన సుఞ్ఞాగారపదేన సద్ధిం పుబ్బే వుత్తేసు పఠమజ్ఝానాదీసు సబ్బపదేసు వారపేయ్యాలభేదో వేదితబ్బో. "యో తే విహారే, యేన తే విహారో, యం త్వం ఆగమ్మ విహార"న్తి ఏవం పరియాయేన వుత్తత్తా పన "అహ"న్తి చ అవుత్తత్తా పటివిజానన్తస్స వుత్తేపి ఇధ థుల్లచ్చయం, అపటివిజానన్తస్స దుక్కటన్తి అయమేత్థ వినిచ్ఛయో.

అనాపత్తిభేదకథా

ఏవం విత్థారవసేన ఆపత్తిభేదం దస్సేత్వా ఇదాని అనాపత్తిం దస్సేన్తో "**అనాపత్తి అధిమానేనా**"తిఆదిమాహ. తత్థ **అధిమానేనాతి** అధిగతమానేన సముదాచరన్తస్స అనాపత్తి. **అనుల్లపనాధిప్పాయస్సాతి** కోహఞ్ఞే ఇచ్ఛాచారే అఠత్వా అనుల్లపనాధిప్పాయస్స సబ్రహ్మచారీనం సన్తికే అఞ్ఞం బ్యాకరోన్తస్స అనాపత్తి. ఉమ్మత్తకాదయో పుబ్బే వుత్తనయాఏవ. ఇధ పన ఆదికమ్మికా వగ్గుముదాతీరియా భిక్ఖూ. తేసం అనాపత్తీతి.

పదభాజనీయవణ్ణనా నిట్ఠితా.

సముట్ఠానాదీసు ఇదం సిక్ఖాపదం తిసముట్ఠానం – హత్థముద్దాయ ఆరోచేన్తస్స కాయచిత్తతో, వచీభేదేన ఆరోచేన్తస్స వాచాచిత్తతో, ఉభయం కరోన్తస్స కాయవాచాచిత్తతో సముట్ఠాతి. కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం, తివేదనం హసన్తోపి హి సోమనస్సికో ఉల్లపతి భాయన్తోపి మజ్ఝత్తోపీతి.

వినీతవత్థువణ్ణనా

౨౨౩. వినీతవత్థూసు – అధిమానవత్థు అనుపఞ్ఞత్తియం వుత్తనయమేవ.

దుతియవత్థుస్మిం – **పణిధాయాతి** పత్థనం కత్వా. **ఏవం మం జనో సమ్భావేస్సతీతి** ఏవం అరఞ్ఞే వసన్తం మం జనో అరహత్తే వా సేక్ఖభూమియం వా సమ్భావేస్సతి, తతో లోకస్స సక్కతో భవిస్సామి గరుకతో మానితో పూజితోతి. **ఆపత్తి దుక్కటస్సాతి** ఏవం పణిధాయ "అరఞ్ఞే వసిస్సామీ"తి గచ్ఛన్తస్స పదవారే పదవారే దుక్కటం. తథా అరఞ్ఞే కుటికరణచఙ్కమననిసీదననివాసనపావురణాదీసు సబ్బకిచ్చేసు పయోగే పయోగే దుక్కటం. తస్మా ఏవం అరఞ్ఞే న

వసితబ్బం. ఏవం వసన్తో హి సమ్భావనం లభతు వా మా వా దుక్కటం ఆపజ్జతి. యో పన సమాదిన్నధుతఙ్గో "ధుతఙ్గం రక్ఖిస్సామీ"తి వా "గామన్తే మే వసతో చిత్తం విక్ఖిపతి, అరఞ్ఞం సప్పాయ"న్తి చిన్తేత్వా వా "అద్ధా అరఞ్ఞే తిణ్ణం వివేకానం అఞ్ఞతరం పాపుణిస్సామీ"తి వా "అరఞ్ఞం పవిసిత్వా అరహత్తం అపాపుణిత్వా న నిక్ఖమిస్సామీ"తి వా "అరఞ్ఞవాసో నామ భగవతా పసత్థో, మయి చ అరఞ్ఞే వసన్తే బహూ సబ్రహ్మచారినో గామన్తం హిత్వా ఆరఞ్ఞికా భవిస్సన్తీ"తి వా ఏవం అనవజ్జవాసం వసితుకామో హోతి, తేన వసితబ్బం.

తతియవత్థుస్మిమ్పి – "అభిక్కన్తాదీని సణ్ఠపేత్వా పిణ్డాయ చరిస్సామీ"తి నివాసనపారుపనకిచ్చతో పభుతి యావ భోజనపరియోసానం తావ పయోగే పయోగే దుక్కటం. సమ్భావనం లభతు వా మా వా దుక్కటమేవ. ఖన్ధకవత్తసేఖియవత్తపరిపూరణత్థం పన సబ్రహ్మచారీనం దిట్ఠానుగతిఆపజ్జనత్థం వా పాసాదికేహి అభిక్కమపటిక్కమాదీహి పిణ్డాయ పవిసన్తో అనుపవజ్జో విఞ్ఞూనన్తి.

చతుత్థపఞ్చమవత్థూసు – "యో తే విహారే వసీ"తి ఏత్థ వుత్తనయేనేవ "అహ"న్తి అవుత్తత్తా పారాజికం నత్థి. అత్తుపనాయికమేవ హి సముదాచరన్తస్స పారాజికం వుత్తం.

పణిధాయ చఙ్కమీతిఆదీని హేట్ఠా వుత్తనయానేవ.

సంయోజనవత్థుస్మిం – **సంయోజనా పహీనా**తిపి "దస సంయోజనా పహీనా"తిపి "ఏకం సంయోజనం పహీన"న్తిపి వదతో కిలేసప్పహానమేవ ఆరోచితం హోతి, తస్మా పారాజికం.

౨౨౪. రహోవత్థూసు – **రహో ఉల్లపతీ**తి "రహోగతో అరహా అహ"న్తి వదతి, న మనసా చిన్తితమేవ కరోతి. తేనేత్థ దుక్కటం వుత్తం.

విహారవత్థు ఉపట్ఠానవత్థు చ వుత్తనయమేవ.

౨౨౫. న దుక్కరవత్థుస్మిం – తస్స భిక్ఖునో అయం లద్ధి – "అరియపుగ్గలావ భగవతో సావకా"తి. తేనాహ – "యే ఖో తే భగవతో సావకా తే ఏవం వదేయ్యు"న్తి. యస్మా చస్స అయమధిప్పాయో – "సీలవతా ఆరద్ధవిపస్సకేన న దుక్కరం అఞ్ఞం బ్యాకాతుం, పటిబలో సో అరహత్తం పాపుణితు"న్తి. తస్మా "అనుల్లపనాధిప్పాయో అహ"న్తి ఆహ.

వీరియవత్థుస్మిం **ఆరాధనీయో**తి సక్కా ఆరాధేతుం సమ్పాదేతుం నిబ్బత్తేతున్తి అత్థో. సేసం వుత్తనయమేవ.

మచ్చువత్థుస్మిం నో భిక్ఖు "యస్స విప్పటిసారో ఉప్పజ్జతి, సో భాయేయ్య. మయ్హం పన అవిప్పటిసారవత్థుకాని పరిసుద్ధాని సీలాని, స్వాహం కిం మరణస్స భాయిస్సామీ"తి ఏతమత్థవసం పటిచ్చ "నాహం ఆవుసో మచ్చునో భాయామీ"తి ఆహ. తేనస్స అనాపత్తి.

విప్పటిసారవత్థుస్మిమ్పి ఏసేవ నయో. తతో పరాని తీణి వత్థూని వీరియవత్థుసదిసానేవ.

వేదనావత్థూసుపఠమస్మిం తావ సో భిక్ఖు పటిసఙ్ఖానబలేన అధివాసనఖన్తియం ఠత్వా "నావుసో సక్కా యేన వా తేన వా అధివాసేతు"న్తి ఆహ. తేనస్స అనాపత్తి.

దుతియే పన అత్తుపనాయికం అకత్వా “నావుసో సక్కా పుథుజ్జనేనా”తి పరియాయేన వుత్తత్తా థుల్లచ్చయం.

౨౨౬. **బ్రాహ్మణవత్థుస్మిం** సో కిర బ్రాహ్మణో న కేవలం “ఆయన్తు భోన్తో అరహన్తో”తి ఆహ. యం యం పనస్స వచనం ముఖతో నిగ్గచ్ఛతి, సబ్బం “అరహన్తానం ఆసనాని పఞ్ఞపేథ, పాదోదకం దేథ, అరహన్తో పాదే ధోవన్తూ”తి అరహన్తవాదపటిసంయుత్తంయేవ. తం పనస్స పసాదభఞ్ఞం సద్ధాచరితత్తా అత్తనో సద్ధాబలేన సముస్సాహితస్స వచనం. తస్మా భగవా **“అనాపత్తి, భిక్ఖవే, పసాదభఞ్ఞే”**తి ఆహ. ఏవం వుచ్చమానేన పన భిక్ఖునా న హట్ఠతుట్ఠేనేవ పచ్చయా పరిభుఞ్జితబ్బా, “అరహత్తసమ్పాపికం పటిపదం పరిపూరేస్సామీ”తి ఏవం యోగో కరణీయోతి.

అఞ్ఞబ్యాకరణవత్థూనిసంయోజనవత్థుసదిసానేవ. **అగారవత్థుస్మిం** సో భిక్ఖు గిహిభావే అనత్థికతాయ అనపేక్ఖతాయ “అభబ్బో ఖో ఆవుసో మాదిసో”తి ఆహ, న ఉల్లపనాధిప్పాయేన. తేనస్స అనాపత్తి.

౨౨౭. **ఆవటకామవత్థుస్మిం** సో భిక్ఖు వత్థుకామేసు చ కిలేసకామేసు చ లోకియేనేవ ఆదీనవదస్సనేన నిరపేక్ఖో. తస్మా **“ఆవటా మే ఆవుసో కామా”**తి ఆహ. తేనస్స అనాపత్తి. ఏత్థ చ **ఆవటా**తి ఆవారితా నివారితా, పటిక్ఖిత్తాతి అత్థో.

అభిరతివత్థుస్మిం సో భిక్ఖు సాసనే అనుక్కణ్ఠితభావేన ఉద్దేసపరిపుచ్ఛాదీసు చ అభిరతభావేన “అభిరతో అహం ఆవుసో పరమాయ అభిరతియా”తి ఆహ, న ఉల్లపనాధిప్పాయేన. తేనస్స అనాపత్తి.

పక్కమనవత్థుస్మిం **యో ఇమమ్హా ఆవాసా పఠమం పక్కమిస్సతీ**తి ఏవం ఆవాసం వా మణ్డపం వా సీమం వా యంకిఞ్చి ఠానం పరిచ్ఛిన్దిత్వా కతాయ కతికాయ యో “మం అరహాతి జానన్తూ”తి తమ్హా ఠానా పఠమం పక్కమతి, పారాజికో హోతి. యో పన ఆచరియుపజ్ఝాయానం వా కిచ్చేన మాతాపితూనం వా కేనచిదేవ కరణీయేన భిక్ఖాచారత్థం వా ఉద్దేసపరిపుచ్ఛానం వా అత్థాయ అఞ్ఞేన వా తాదిసేన కరణీయేన తం ఠానం అతిక్కమిత్వా గచ్ఛతి, అనాపత్తి. సచేపిస్స ఏవం గతస్స పచ్ఛా ఇచ్ఛాచారో ఉప్పజ్జతి “న దానాహం తత్థ గమిస్సామి ఏవం మం అరహాతి సమ్భావేస్సన్తీ”తి అనాపత్తియేవ.

యోపి కేనచిదేవ కరణీయేన తం ఠానం పత్వా సజ్ఝాయమనసికారాదివసేన అఞ్ఞవిహితో వా హుత్వా చోరాదీహి వా అనుబద్ధో మేఘం వా ఉట్ఠితం దిస్వా అనోవస్సకం పవిసితుకామో తం ఠానం అతిక్కమతి, అనాపత్తి. యానేన వా ఇద్ధియా వా గచ్ఛన్తోపి పారాజికం నాపజ్జతి, పదగమనేనేవ ఆపజ్జతి. తమ్పి యేహి సహ కతికా కతా, తేహి సద్ధిం అపుబ్బంఅచరిమం గచ్ఛన్తో నాపజ్జతి. ఏవం గచ్ఛన్తా హి సబ్బేపి అఞ్ఞమఞ్ఞం రక్ఖన్తి. సచేపి మణ్డపరుక్ఖమూలాదీసు కిఞ్చి ఠానం పరిచ్ఛిన్దిత్వా “యో ఏత్థ నిసీదతి వా చఙ్కమతి వా, తం అరహాతి జానిస్సామ” పుప్ఫాని వా ఠపేత్వా “యో ఇమాని గహేత్వా పూజం కరిస్సతి, తం అరహాతి జానిస్సామా”తిఆదినా నయేన కతికా కతా హోతి, తత్రాపి ఇచ్ఛాచారవసేన తథా కరోన్తస్స పారాజికమేవ. సచేపి ఉపాసకేన అన్తరామగ్గే విహారో వా కతో హోతి, చీవరాదీని వా ఠపితాని హోన్తి, “యే అరహన్తో తే ఇమస్మిం విహారే వసన్తు, చీవరాదీని చ గణ్హన్తూ”తి. తత్రాపి ఇచ్ఛాచారవసేన వసన్తస్స వా చీవరాదీని వా గణ్హన్తస్స పారాజికమేవ . ఏతం పన అధమ్మికకతికవత్తం , తస్మా న కాతబ్బం, అఞ్ఞం వా ఏవరూపం “ఇమస్మిం తేమాసబ్భన్తరే సబ్బేవ ఆరఞ్ఞకా హోన్తు, పిణ్డపాతికఙ్గాదిఅవసేసధుతఙ్గధరా వా అథ వా సబ్బేవ ఖీణాసవా హోన్తూ”తి ఏవమాది. నానావేరజ్జకా హి భిక్ఖూ సన్నిపతన్తి. తత్థ కేచి దుబ్బలా అప్పథామా ఏవరూపం వత్తం అనుపాలేతుం న సక్కోన్తి. తస్మా

ఏవరూపమ్పి వత్తం న కాతబ్బం. "ఇమం తేమాసం సబ్బేహేవ న ఉద్దిసితబ్బం, న పరిపుచ్ఛితబ్బం, న పబ్బాజేతబ్బం, మూగబ్బతం గణ్హితబ్బం, బహి సీమట్ఠస్సాపి సఙ్ఘలాభో దాతబ్బో"తి ఏవమాదికం పన న కాతబ్బమేవ.

౨౨౮. **లక్ఖణసంయుత్తే** య్వాయం **ఆయస్మా చ లక్ఖణో**తి లక్ఖణత్థేరో వుత్తో, ఏస జటిలసహస్సస్స అబ్భన్తరే ఏహిభిక్ఖూపసమ్పదాయ ఉపసమ్పన్నో ఆదిత్తపరియాయావసానే అరహత్తప్పత్తో ఏకో మహాసావకోతి వేదితబ్బో. యస్మా పనేస లక్ఖణసమ్పన్నేన సబ్బాకారపరిపూరేన బ్రహ్మసమేన అత్తభావేన సమన్నాగతో, తస్మా లక్ఖణోతి సఙ్ఖం గతో. మహామోగ్గల్లానత్థేరో పన పబ్బజితదివసతో సత్తమే దివసే అరహత్తప్పత్తో దుతియో అగ్గసావకో.

సితం పాత్వాకాసీతి మన్దహసితం పాతుఅకాసి, పకాసయి దస్సేసీతి వుత్తం హోతి. కిం పన దిస్వా థేరో సితం పాత్వాకాసీతి? ఉపరి పాళియం ఆగతం అట్ఠికసఙ్ఖలికం ఏకం పేతలోకే నిబ్బత్తం సత్తం దిస్వా, తఞ్చ ఖో దిబ్బేన చక్ఖునా, న పసాదచక్ఖునా. పసాదచక్ఖుస్స హి ఏతే అత్తభావా న ఆపాథం ఆగచ్ఛన్తి. ఏవరూపం పన అత్తభావం దిస్వా కారుఞ్ఞే కాతబ్బే కస్మా సితం పాత్వాకాసీతి? అత్తనో చ బుద్ధఞాణస్స చ సమ్పత్తిసమనుస్సరణతో. తఞ్హి దిస్వా థేరో "అదిట్ఠసచ్చేన నామ పుగ్గలేన పటిలభితబ్బా ఏవరూపా అత్తభావా ముత్తో అహం, లాభా వత మే, సులద్ధం వత మే"తి అత్తనో చ సమ్పత్తిం అనుస్సరిత్వా "అహో బుద్ధస్స భగవతో ఞాణసమ్పత్తి, యో 'కమ్మవిపాకో, భిక్ఖవే, అచిన్తేయ్యో; న చిన్తేతబ్బో'తి (అ॰ ని॰ ౪.౭౭) దేసేసి, పచ్చక్ఖం వత కత్వా బుద్ధా దేసేన్తి, సుప్పటివిద్ధా బుద్ధానం ధమ్మధాతూ"తి ఏవం బుద్ధఞాణసమ్పత్తిఞ్చ సరిత్వా సితం పాత్వాకాసీతి. యస్మా పన ఖీణాసవా నామ న అకారణా సితం పాతుకరోన్తి, తస్మా తం లక్ఖణత్థేరో పుచ్ఛి – "**కో ను ఖో ఆవుసో మోగ్గల్లాన హేతు, కో పచ్చయో సితస్స పాతుకమ్మాయా**"తి. థేరో పన యస్మా యేహి అయం ఉపపత్తి సామం అదిట్ఠా, తే దుస్సద్ధాపయా హోన్తి, తస్మా భగవన్తం సక్ఖిం కత్వా బ్యాకాతుకామతాయ "**అకాలో ఖో, ఆవుసో**"తిఆదిమాహ . తతో భగవతో సన్తికే పుట్ఠో "**ఇధాహం ఆవుసో**"తిఆదినా నయేన బ్యాకాసి.

తత్థ **అట్ఠికసఙ్ఖలిక**న్తి సేతం నిమ్మంసలోహితం అట్ఠిసఙ్ఘాతం. **గిజ్ఝాపి కాకాపి కులలాపీ**తి ఏతేపి యక్ఖగిజ్ఝా చేవ యక్ఖకాకా చ యక్ఖకులలా చ పచ్చేతబ్బా. పాకతికానం పన గిజ్ఝాదీనం ఆపాథమ్పి ఏతం రూపం నాగచ్ఛతి. **అనుపతిత్వా అనుపతిత్వా**తి అనుబన్ధిత్వా అనుబన్ధిత్వా. **వితుడేన్తీ**తి వినివిజ్ఝిత్వా గచ్ఛన్తి. వితుదేన్తీతి వా పాఠో, అసిధారూపమేహి తిఖిణేహి లోహతుణ్డేహి విజ్ఝన్తీతి అత్థో. **సా సుదం అట్టస్సరం కరోతీ**తి ఏత్థ సుదన్తి నిపాతో, సా అట్ఠికసఙ్ఖలికా అట్టస్సరం ఆతురస్సరం కరోతీతి అత్థో. అకుసలవిపాకానుభవనత్థం కిర యోజనప్పమాణాపి తాదిసా అత్తభావా నిబ్బత్తన్తి, పసాదుస్సదా చ హోన్తి పక్కగణ్డసదిసా; తస్మా సా అట్ఠికసఙ్ఖలికా బలవవేదనాతురా తాదిసం సరమకాసీతి. ఏవఞ్చ పన వత్వా పున ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో "వట్టగామికసత్తా నామ ఏవరూపా అత్తభావా న ముచ్చన్తీ"తి సత్తేసు కారుఞ్ఞం పటిచ్చ ఉప్పన్నం ధమ్మసంవేగం దస్సేన్తో "**తస్స మయ్హం ఆవుసో ఏతదహోసి; అచ్ఛరియం వత భో**"తిఆదిమాహ.

భిక్ఖూ ఉజ్ఝాయన్తీతి యేసం సా పేతూపపత్తి అప్పచ్చక్ఖా, తే ఉజ్ఝాయన్తి . భగవా పన థేరస్సానుభావం పకాసేన్తో "**చక్ఖుభూతా వత భిక్ఖవే సావకా విహరన్తీ**"తిఆదిమాహ. తత్థ చక్ఖు భూతం జాతం ఉప్పన్నం తేసన్తి **చక్ఖుభూతా;** భూతచక్ఖుకా ఉప్పన్నచక్ఖుకా, చక్ఖుం ఉప్పాదేత్వా, విహరన్తీతి అత్థో. దుతియపదేపి ఏసేవ నయో. **యత్ర హి నామాతి** ఏత్థ **యత్రాతి** కారణవచనం. తత్రాయమత్థయోజనా; యస్మా నామ సావకోపి ఏవరూపం ఞస్సతి వా దక్ఖతి వా సక్ఖిం వా కరిస్సతి, తస్మా అవోచుమ్హ – "చక్ఖుభూతా వత భిక్ఖవే సావకా విహరన్తి, ఞాణభూతా వత భిక్ఖవే సావకా విహరన్తీ"తి.

పుబ్బేవ మే సో భిక్ఖవే సత్తో దిట్ఠోతి బోధిమణ్డే సబ్బఞ్ఞుతఞాణప్పటివేధేన అప్పమాణేసు చక్కవాళేసు అప్పమాణే సత్తనికాయే భవగతియోనిఠితినివాసే చ పచ్చక్ఖం కరోన్తేన మయా పుబ్బేవ సో సత్తో దిట్ఠోతి వదతి.

గోఘాతకోతి గావో వధిత్వా వధిత్వా అట్ఠితో మంసం మోచేత్వా విక్కిణిత్వా జీవికకప్పనకసత్తో. **తస్సేవ కమ్మస్స విపాకావసేసేనా**తి తస్స నానాచేతనాహి ఆయూహితస్స అపరాపరియకమ్మస్స. తత్ర హి యాయ చేతనాయ నరకే పటిసన్ధి జనితా, తస్సా విపాకే పరిక్ఖీణే అవసేసకమ్మం వా కమ్మనిమిత్తం వా ఆరమ్మణం కత్వా పున పేతాదీసు పటిసన్ధి నిబ్బత్తతి, తస్మా సా పటిసన్ధి కమ్మసభాగతాయ వా ఆరమ్మణసభాగతాయ వా "తస్సేవ కమ్మస్స విపాకావసేసో"తి వుచ్చతి. అయఞ్చ సత్తో ఏవం ఉపపన్నో. తేనాహ – "తస్సేవ కమ్మస్స విపాకావసేసేనా"తి. తస్స కిర నరకా చవనకాలే నిమ్మంసకతానం గున్నం అట్ఠిరాసి ఏవ నిమిత్తం అహోసి. సో పటిచ్ఛన్నమ్పి తం కమ్మం విఞ్ఞూనం పాకటం వియ కరోన్తో అట్ఠిసఙ్ఖలికపేతో జాతో.

౨౨౮. మంసపేసివత్థుస్మిం **గోఘాతకో**తి గోమంసపేసియో కత్వా సుక్ఖాపేత్వా వల్లూరవిక్కయేన అనేకాని వస్సాని జీవికం కప్పేసి. తేనస్స నరకా చవనకాలే మంసపేసియేవ నిమిత్తం అహోసి. సో మంసపేసిపేతో జాతో.

మంసపిణ్డవత్థుస్మిం సో సాకుణికో సకుణే గహేత్వా విక్కిణనకాలే నిప్పక్ఖచమ్మే మంసపిణ్డమత్తే కత్వా విక్కిణన్తో జీవికం కప్పేసి. తేనస్స నరకా చవనకాలే మంసపిణ్డోవ నిమిత్తం అహోసి. సో మంసపిణ్డపేతో జాతో.

నిచ్ఛవివత్థుస్మిం తస్స ఓరబ్భికస్స ఏళకే వధిత్వా నిచ్చమ్మే కత్వా కప్పితజీవికస్స పురిమనయేనేవ నిచ్చమ్మం ఏళకసరీరం నిమిత్తమహోసి. సో నిచ్ఛవిపేతో జాతో.

అసిలోమవత్థుస్మిం సో సూకరికో దీఘరత్తం నివాపపుట్ఠే సూకరే అసినా వధిత్వా వధిత్వా దీఘరత్తం జీవికం కప్పేసి. తేనస్స ఉక్ఖిత్తాసికభావోవ నిమిత్తం అహోసి. తస్మా అసిలోమపేతో జాతో.

సత్తిలోమవత్థుస్మిం సో మాగవికో ఏకం మిగఞ్చ సత్తిఞ్చ గహేత్వా వనం గన్త్వా తస్స మిగస్స సమీపం ఆగతాగతే మిగే సత్తియా విజ్ఝిత్వా మారేసి, తస్స సత్తియా విజ్ఝనకభావోయేవ నిమిత్తం అహోసి. తస్మా సత్తిలోమపేతో జాతో.

ఉసులోమవత్థుస్మిం **కారణికో**తి రాజాపరాధికే అనేకాహి కారణాహి పీళేత్వా అవసానే కణ్డేన విజ్ఝిత్వా మారణకపురిసో. సో కిర అసుకస్మిం పదేసే విద్ధో మరతీతి ఞత్వావ విజ్ఝతి. తస్సేవం జీవికం కప్పేత్వా నరకే ఉప్పన్నస్స తతో పక్కావసేసేన ఇధూపపత్తికాలే ఉసునా విజ్ఝనభావోయేవ నిమిత్తం అహోసి. తస్మా ఉసులోమపేతో జాతో.

సూచిలోమవత్థుస్మిం **సారథీ**తి అస్సదమకో. గోదమకోతిపి **కురున్దట్ఠకథాయం**వుత్తం. తస్స పతోదసూచియా విజ్ఝనభావోయేవ నిమిత్తం అహోసి. తస్మా సూచిలోమపేతో జాతో.

దుతియసూచిలోమవత్థుస్మిం **సూచకో**తి పేసుఞ్ఞకారకో . సో కిర మనుస్సే అఞ్ఞమఞ్ఞఞ్చ భిన్ది. రాజకులే చ "ఇమస్స ఇమం నామ అత్థి, ఇమినా ఇదం నామ కత"న్తి సూచేత్వా సూచేత్వా అనయబ్యసనం పాపేసి. తస్మా యథానేన సూచేత్వా మనుస్సా భిన్నా, తథా సూచీహి భేదనదుక్ఖం పచ్చనుభోతుం కమ్మమేవ నిమిత్తం కత్వా సూచిలోమపేతో జాతో.

అణ్డభారితవత్థుస్మిం **గామకూటో**తి వినిచ్ఛయామచ్చో. తస్స కమ్మసభాగతాయ కుమ్భమత్తా మహాఘటప్పమాణా అణ్డా అహేసుం. సో హి యస్మా రహో పటిచ్ఛన్న ఠానే లఞ్జం గహేత్వా కూటవినిచ్ఛయేన పాకటం దోసం కరోన్తో సామికే అస్సామికే అకాసి. తస్మాస్స రహస్సం అఙ్గం పాకటం నిబ్బత్తం. యస్మా దణ్డం పట్ఠపేన్తో పరేసం అసయ్హం భారం ఆరోపేసి, తస్మాస్స రహస్సఙ్గం అసయ్హభారో హుత్వా నిబ్బత్తం. యస్మా యస్మిం ఠానే ఠితేన సమేన భవితబ్బం, తస్మిం ఠత్వా విసమో అహోసి, తస్మాస్స రహస్సఙ్గే విసమా నిసజ్జా అహోసీతి.

పారదారికవత్థుస్మిం సో సత్తో పరస్స రక్ఖితం గోపితం సస్సామికం ఫస్సం ఫుసన్తో మీళ్హసుఖేన కామసుఖేన చిత్తం రమయిత్వా కమ్మసభాగతాయ గూథఫస్సం ఫుసన్తో దుక్ఖమనుభవితుం తత్థ నిబ్బత్తో. **దుట్ఠబ్రాహ్మణవత్థు** పాకటమేవ.

౨౩౦. **నిచ్ఛవిత్థివత్థుస్మిం** యస్మా మాతుగామో నామ అత్తనో ఫస్సే అనిస్సరో, సా చ తం సామికస్స సన్తకం ఫస్సం థేనేత్వా పరేసం అభిరతిం ఉప్పాదేసి, తస్మా కమ్మసభాగతాయ సుఖసమ్ఫస్సా ధంసిత్వా దుక్ఖసమ్ఫస్సం అనుభవితుం నిచ్ఛవిత్థీ హుత్వా ఉపపన్నా.

మఙ్గులిత్థివత్థుస్మిం **మఙ్గులి**న్తి విరూపం దుద్దసికం బీభచ్ఛం, సా కిర ఇక్ఖణికాకమ్మం యక్ఖదాసికమ్మం కరోన్తీ “ఇమినా చ ఇమినా చ ఏవం బలికమ్మే కతే అయం నామ తుమ్హాకం వడ్ఢి భవిస్సతీ”తి మహాజనస్స గన్ధపుప్ఫాదీని వఞ్చనాయ గహేత్వా మహాజనం దుద్దిట్ఠిం మిచ్ఛాదిట్ఠిం గణ్హాపేసి, తస్మా తాయ కమ్మసభాగతాయ గన్ధపుప్ఫాదీనం థేనితత్తా దుగ్గన్ధా దుద్దస్సనస్స గాహితత్తా దుద్దసికా విరూపా బీభచ్ఛా హుత్వా నిబ్బత్తా.

ఓకిలినివత్థుస్మిం **ఉప్పక్కం ఓకిలినిం ఓకిరిని**న్తి సా కిర అఙ్గారచితకే నిపన్నా విప్ఫన్దమానా విపరివత్తమానా పచ్చతి, తస్మా ఉప్పక్కా చేవ హోతి ఖరేన అగ్గినా పక్కసరీరా; ఓకిలినీ చ కిలిన్నసరీరా బిన్దుబిన్దూని హిస్సా సరీరతో పగ్ఘరన్తి. ఓకిరినీ చ అఙ్గారసమ్పరికిణ్ణా, తస్సా హి హేట్ఠతోపి కింసుకపుప్ఫవణ్ణా అఙ్గారా, ఉభయపస్సేసుపి , ఆకాసతోపిస్సా ఉపరి అఙ్గారా పతన్తి, తేన వుత్తం – “ఉప్పక్కం ఓకిలినిం ఓకిరిని”న్తి. **సా ఇస్సాపకతా సపత్తిం అఙ్గారకటాహేన ఓకిరీ**తి తస్సా కిర కలిఙ్గరఞ్ఞో ఏకా నాటకినీ అఙ్గారకటాహం సమీపే ఠపేత్వా గత్తతో ఉదకఞ్చ పుఞ్ఛతి, పాణినా చ సేదం కరోతి. రాజాపి తాయ సద్ధిం కథఞ్చ కరోతి, పరితుట్ఠాకారఞ్చ దస్సేతి. అగ్గమహేసీ తం అసహమానా ఇస్సాపకతా హుత్వా అచిరపక్కన్తస్స రఞ్ఞో తం అఙ్గారకటాహం గహేత్వా తస్సా ఉపరి అఙ్గారే ఓకిరి. సా తం కమ్మం కత్వా తాదిసంయేవ విపాకం పచ్చనుభవితుం పేతలోకే నిబ్బత్తా.

చోరఘాతకవత్థుస్మిం సో రఞ్ఞో ఆణాయ దీఘరత్తం చోరానం సీసాని ఛిన్దిత్వా పేతలోకే నిబ్బత్తన్తో అసీసకం కబన్ధం హుత్వా నిబ్బత్తి.

భిక్ఖువత్థుస్మిం **పాపభిక్ఖూ**తి లామకభిక్ఖు. సో కిర లోకస్స సద్ధాదేయ్యే చత్తారో పచ్చయే పరిభుఞ్జిత్వా కాయవచీద్వారేహి అసం యతో భిన్నాజీవో చిత్తకేళిం కీళన్తో విచరి. తతో ఏకం బుద్ధన్తరం నిరయే పచ్చిత్వా పేతలోకే నిబ్బత్తన్తో భిక్ఖుసదిసేనేవ అత్తభావేన నిబ్బత్తి. **భిక్ఖునీ-సిక్ఖమానా-సామణేర-సామణేరీవత్థూసుపి** అయమేవ వినిచ్ఛయో.

౨౩౧. తపోదావత్థుస్మిం **అచ్ఛోదకో**తి పసన్నోదకో. **సీతోదకో**తి సీతలఉదకో. **సాతోదకో**తి మధురోదకో. **సేతకో**తి పరిసుద్ధో నిస్సేవాలపణకకద్దమో. **సుప్పతిత్థో**తి సున్దరేహి తిత్థేహి ఉపపన్నో. **రమణీయో**తి రతిజనకో. **చక్కమత్తానీ**తి

రథచక్కప్పమాణాని. **కుథితా సన్దతీతి** తత్రా సన్తత్తా హుత్వా సన్దతి. **యతాయం భిక్ఖవేతి** యతో అయం భిక్ఖవే. **సో దహోతి** సో రహదో. కుతో పనాయం సన్దతీతి? వేభారపబ్బతస్స కిర హేట్ఠా భుమ్మట్ఠకనాగానం పఞ్చయోజనసతికం నాగభవనం దేవలోకసదిసం మణిమయేన తలేన ఆరాముయ్యానేహి చ సమన్నాగతం; తత్థ నాగానం కీళనట్ఠానే సో ఉదకదహో, తతో అయం తపోదా సన్దతి. **ద్విన్నం మహానిరయానం అన్తరికాయ ఆగచ్ఛతీతి** రాజగహనగరం కిర ఆవిజ్ఝిత్వా మహాపేతలోకో, తత్థ ద్విన్నం మహాలోహకుమ్భినిరయానం అన్తరేన అయం తపోదా ఆగచ్ఛతి, తస్మా కుథితా సన్దతీతి.

యుద్ధవత్థుస్మిం **నన్దీ చరతీతి** విజయభేరీ ఆహిణ్డతి. **రాజా ఆవుసో లిచ్ఛవీహీతి** థేరో కిర అత్తనో దివాట్ఠానే చ రత్తిట్ఠానే చ నిసీదిత్వా "లిచ్ఛవయో కతహత్థా కతూపాసనా, రాజా చ తేహి సద్ధిం సమ్పహారం దేతీ"తి ఆవజ్జేన్తో దిబ్బేన చక్ఖునా రాజానం పరాజితం పలాయమానం అద్దస. తతో భిక్ఖూ ఆమన్తేత్వా "**రాజా ఆవుసో తుమ్హాకం ఉపట్ఠాకో లిచ్ఛవీహి పభగ్గో**"తి ఆహ. **సచ్చం, భిక్ఖవే, మోగ్గల్లానో ఆహాతి** పరాజికకాలే ఆవజ్జిత్వా యం దిట్ఠం తం భణన్తో సచ్చం ఆహ.

౨౨౨. నాగోగాహవత్థుస్మిం **సప్పినికాయాతి** ఏవంనామికాయ. **ఆనేఞ్జం సమాధిన్తి** అనేజం అచలం కాయవాచావిప్ఫన్దవిరహితం చతుత్థజ్ఝానసమాధిం. **నాగానన్తి** హత్థీనం. **ఓగయ్హ ఉత్తరన్తానన్తి** ఓగయ్హ ఓగాహేత్వా పున ఉత్తరన్తానం. తే కిర గమ్భీరం ఉదకం ఓతరిత్వా తత్థ న్హత్వా చ పివిత్వా చ సోణ్డాయ ఉదకం గహేత్వా అఞ్ఞమఞ్ఞం ఆలోలేన్తా ఉత్తరన్తి, తేసం ఏవం ఓగయ్హ ఉత్తరన్తానన్తి వుత్తం హోతి. **కోఞ్చం కరోన్తానన్తి** నదీతీరే ఠత్వా సోణ్డం ముఖే పక్ఖిపిత్వా కోఞ్చనాదం కరోన్తానం. **సద్దం అస్సోసిన్తి** తం కోఞ్చనాదసద్దం అస్సోసిం. **అత్థేసో, భిక్ఖవే, సమాధి సో చ ఖో అపరిసుద్ధోతి** అత్థి ఏసో సమాధి మోగ్గల్లానస్స, సో చ ఖో పరిసుద్ధో న హోతి. థేరో కిర పబ్బజితతో సత్తమే దివసే తదహుఅరహత్తప్పత్తో అట్ఠసు సమాపత్తీసు పఞ్చహాకారేహి అనాచిణ్ణవసీభావో సమాధిపరిపన్థకే ధమ్మే న సుట్ఠు పరిసోధేత్వా ఆవజ్జనసమాపజ్జనాధిట్ఠానవుట్ఠానపచ్చవేక్ఖణానం సఞ్ఞామత్తకమేవ కత్వా చతుత్థజ్ఝానం అప్పేత్వా నిసిన్నో, ఝానఙ్గేహి వుట్ఠాయ నాగానం సద్దం సుత్వా "అన్తోసమాపత్తియం అస్సోసి"న్తి ఏవంసఞ్ఞీ అహోసి. తేన వుత్తం – "అత్థేసో, భిక్ఖవే, సమాధి; సో చ ఖో అపరిసుద్ధో"తి.

సోభితవత్థుస్మిం **అహం, ఆవుసో, పఞ్చ కప్పసతాని అనుస్సరామీతి** ఏకావజ్జనేన అనుస్సరామీతి ఆహ. ఇతరథా హి అనచ్ఛరియం అరియసావకానం పటిపాటియా నానావజ్జనేన తస్స తస్స అతీతే నివాసస్స అనుస్సరణన్తి న భిక్ఖూ ఉజ్ఝాయేయ్యుం. యస్మా పనేస "ఏకావజ్జనేన అనుస్సరామీ"తి ఆహ, తస్మా భిక్ఖూ ఉజ్ఝాయింసు. **అత్థేసా, భిక్ఖవే, సోభితస్స, సా చ ఖో ఏకాయేవ జాతీతి** యం సోభితో జాతిం అనుస్సరామీతి ఆహ, అత్థేసా జాతి సోభితస్స, సా చ ఖో ఏకాయేవ అనన్తరా న ఉప్పటిపాటియా అనుస్సరితాతి అధిప్పాయో.

కథం పనాయం ఏతం అనుస్సరీతి? అయం కిర పఞ్చన్నం కప్పసతానం ఉపరి తిత్థాయతనే

పబ్బజిత్వా అసఞ్ఞసమాపత్తిం నిబ్బత్తేత్వా అపరిహీనజ్ఝానో కాలం కత్వా అసఞ్ఞభవే నిబ్బత్తి. తత్థ యావతాయుకం ఠత్వా అవసానే మనుస్సలోకే ఉప్పన్నో సాసనే పబ్బజిత్వా తిస్సో విజ్జా సచ్ఛాకాసి. సో పుబ్బేనివాసం అనుస్సరమానో ఇమస్మిం అత్తభావే పటిసన్ధిం దిస్వా తతో పరం తతియే అత్తభావే చుతిమేవ అద్దస. అథ ఉభిన్నమన్తరా అచిత్తకం అత్తభావం అనుస్సరితుం అసక్కోన్తో నయతో సల్లక్ఖేసి – "అద్ధాఅహం అసఞ్ఞభవే నిబ్బత్తో"తి. ఏవం సల్లక్ఖేన్తేన పనానేన దుక్కరం కతం, సతధా భిన్నస్స వాలస్స కోటియా కోటి పటివిద్ధా, ఆకాసే పదం దస్సితం. తస్మా నం భగవా ఇమస్మింయేవ

వత్థుస్మిం ఏతదగ్గే ఠపేసి – ‘‘ఏతదగ్గం భిక్ఖవే, మమ సావకానం భిక్ఖూనం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరన్తానం యదిదం సోభితో’’తి (అ॰ ని॰ ౧.౨౧౯, ౨౨౬).

వినీతవత్థువణ్ణనా నిట్ఠితా.

నిగమనవణ్ణనా

౨౩౩. ఉద్దిట్ఠా ఖో ఆయస్మన్తో చత్తారో పారాజికా ధమ్మాతి ఇదం ఇధ ఉద్దిట్ఠపారాజికపరిదీపనమేవ. సమోధానేత్వా పన సబ్బానేవ చతువీసతి పారాజికాని వేదితబ్బాని. కతమాని చతువీసతి? పాళియం ఆగతాని తావ భిక్ఖూనం చత్తారి, భిక్ఖునీనం అసాధారణాని చత్తారీతి అట్ఠ. ఏకాదస అభబ్బపుగ్గలా, తేసు పణ్డకతిరచ్ఛానగతఉభతోబ్యఞ్జనకా, తయో వత్థువిపన్నా అహేతుకపటిసన్ధికా, తేసం సగ్గో అవారితో మగ్గో పన వారితో, అభబ్బా హి తే మగ్గప్పటిలాభాయ వత్థువిపన్నత్తాతి. పబ్బజ్జాపి నేసం పటిక్ఖిత్తా, తస్మా తేపి పారాజికా. థేయ్యసంవాసకో, తిత్థియపక్కన్తకో, మాతుఘాతకో, పితుఘాతకో, అరహన్తఘాతకో, భిక్ఖునీదూసకో, లోహితుప్పాదకో, సఙ్ఘభేదకోతి ఇమే అట్ఠ అత్తనో కిరియాయ విపన్నత్తా అభబ్బట్ఠానం పత్తాతి పారాజికావ. తేసు థేయ్యసంవాసకో, తిత్థియపక్కన్తకో, భిక్ఖునీదూసకోతి ఇమేసం తిణ్ణం సగ్గో అవారితో మగ్గో పన వారితోవ. ఇతరేసం పఞ్చన్నం ఉభయమ్పి వారితం. తే హి అనన్తరభవే నరకే నిబ్బత్తనకసత్తా. ఇతి ఇమే చ ఏకాదస, పురిమా చ అట్ఠాతి ఏకూనవీసతి. తే గిహిలిఙ్గే రుచిం ఉప్పాదేత్వా గిహినివాసననివత్థాయ భిక్ఖునియా సద్ధిం వీసతి. సా హి అజ్ఝాచారవీతిక్కమం అకత్వాపి ఏత్తావతావ అస్సమణీతి ఇమాని తావ వీసతి పారాజికాని.

అపరానిపి – లమ్బీ, ముదుపిట్ఠికో, పరస్స అఙ్గజాతం ముఖేన గణ్హాతి, పరస్స అఙ్గజాతే అభినిసీదతీతి ఇమేసం చతున్నం వసేన చత్తారి అనులోమపారాజికానీతి వదన్తి. ఏతాని హి యస్మా ఉభిన్నం రాగవసేన సదిసభావూపగతానం ధమ్మో ‘‘మేథునధమ్మో’’తి వుచ్చతి. తస్మా ఏతేన పరియాయేన మేథునధమ్మం అప్పటిసేవిత్వాయేవ కేవలం మగ్గేన మగ్గప్పవేసనవసేన ఆపజ్జితబ్బత్తా మేథునధమ్మపారాజికస్స అనులోమేన్తీతి అనులోమపారాజికానీతి వుచ్చన్తి. ఇతి ఇమాని చ చత్తారి పురిమాని చ వీసతీతి సమోధానేత్వా సబ్బానేవ చతువీసతి పారాజికాని వేదితబ్బాని.

న లభతి భిక్ఖూహి సద్ధిం సంవాసన్తి ఉపోసథ-పవారణ-పాతిమోక్ఖుద్దేస-సఙ్ఘకమ్మప్పభేదం భిక్ఖూహి సద్ధిం సంవాసం న లభతి. **యథా పురే తథా పచ్ఛా**తి యథా పుబ్బే గిహికాలే అనుపసమ్పన్నకాలే చ పచ్ఛా పారాజికం ఆపన్నోపి తథేవ అసంవాసో హోతి. నత్థి తస్స భిక్ఖూహి సద్ధిం ఉపోసథపవారణపాతిమోక్ఖుద్దేససఙ్ఘకమ్మప్పభేదో సంవాసోతి భిక్ఖూహి సద్ధిం సంవాసం న లభతి. **తత్థాయస్మన్తే పుచ్ఛామీ**తి తేసు చతూసు పారాజికేసు ఆయస్మన్తే ‘‘కచ్చిత్థ పరిసుద్ధా’’తి పుచ్ఛామి. **కచ్చిత్థా**తి కచ్చి ఏత్థ; ఏతేసు చతూసు పారాజికేసు కచ్చి పరిసుద్ధాతి అత్థో. అథ వా **కచ్చిత్థ పరిసుద్ధా**తి కచ్చి పరిసుద్ధా అత్థ, భవథాతి అత్థో. సేసం సబ్బత్థ ఉత్తానత్థమేవాతి.

సమన్తపాసాదికాయ వినయసంవణ్ణనాయ

చతుత్థపారాజికవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౨. సఙ్ఘాదిసేసకణ్డం

౧. సుక్కవిస్సట్ఠిసిక్ఖాపదవణ్ణనా

యం పారాజికకణ్డస్స, సఙ్గీతం సమనన్తరం;

తస్స తేరసకస్సాయమపుబ్బపదవణ్ణనా.

౨౩౪. తేన సమయేన బుద్ధో భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తేన ఖో పన సమయేన ఆయస్మా సేయ్యసకో అనభిరతో బ్రహ్మచరియం చరతీతి ఏత్థ **ఆయస్మా**తి పియవచనం. **సేయ్యసకో**తి తస్స భిక్ఖునో నామం. **అనభిరతో**తి విక్ఖిత్తచిత్తో కామరాగపరిళాహేన పరిడయ్హమానో న పన గిహిభావం పత్థయమానో. **సో తేన కిసో హోతీ**తి సో సేయ్యసకో తేన అనభిరతభావేన కిసో హోతి.

అద్దసా ఖో ఆయస్మా ఉదాయీతి ఏత్థ **ఉదాయీ**తి తస్స థేరస్స నామం, అయఞ్హి సేయ్యసకస్స ఉపజ్ఝాయో లాళుదాయీ నామ భన్తమిగసప్పటిభాగో నిద్దారామతాదిమనుయుత్తానం అఞ్ఞతరో లోలభిక్ఖు. **కచ్చి నో త్వ**న్తి కచ్చి ను త్వం. **యావదత్థం భుఞ్జా**తిఆదీసు యావతా అత్థోతి యావదత్థం. ఇదం వుత్తం హోతి – యావతా తే భోజనేన అత్థో యత్తకం త్వం ఇచ్ఛసి తత్తకం భుఞ్జ, యత్తకం కాలం రత్తిం వా దివా వా సుపితుం ఇచ్ఛసి తత్తకం సుప, మత్తికాదీహి కాయం ఉబ్బట్టేత్వా చుణ్ణాదీహి ఘంసిత్వా యత్తకం న్హానం ఇచ్ఛసి తత్తకం న్హాయ, ఉద్దేసేన వా పరిపుచ్ఛాయ వా వత్తపటిపత్తియా వా కమ్మట్ఠానేన వా అత్థో నత్థీతి. **యదా తే అనభిరతి ఉప్పజ్జతీ**తి యస్మిం కాలే తవ కామరాగవసేన ఉక్కణ్ఠితతా విక్ఖిత్తచిత్తతా ఉప్పజ్జతి. **రాగో చిత్తం అనుద్ధంసేతీ**తి కామరాగో చిత్తం ధంసేతి పధంసేతి విక్ఖిపతి చేవ మిలాపేతి చ. **తదా హత్థేన ఉపక్కమిత్వా అసుచిం మోచేహీ**తి తస్మిం కాలే హత్థేన వాయమిత్వా అసుచిమోచనం కరోహి, ఏవఞ్హి తే చిత్తేకగ్గతా భవిస్సతి. ఇతి తం ఉపజ్ఝాయో అనుసాసి యథా తం బాలో బాలం మగో మగం.

౨౩౫. తేసం ముట్ఠస్సతీనం అసమ్పజానానం నిద్దం ఓక్కమన్తానన్తి సతిసమ్పజఞ్ఞం పహాయ నిద్దం ఓతరన్తానం. తత్థ కిఞ్చాపి నిద్దం ఓక్కమన్తానం అబ్యాకతో భవఙ్గవారో పవత్తతి, సతిసమ్పజఞ్ఞవారో గళతి, తథాపి సయనకాలే మనసికారో కాతబ్బో. దివా సుపన్తేన యావ న్హాతస్స భిక్ఖునో కేసా న సుక్ఖన్తి తావ సుపిత్వా వుట్ఠహిస్సామీతి సఉస్సాహేన సుపితబ్బం. రత్తిం సుపన్తేన ఏత్తకం నామ రత్తిభాగం సుపిత్వా చన్దేన వా తారకాయ వా ఇదం నామ ఠానం పత్తకాలే వుట్ఠహిస్సామీతి సఉస్సాహేన సుపితబ్బం. బుద్ధానుస్సతిఆదీసు చ దససు కమ్మట్ఠానేసు ఏకం అఞ్ఞం వా చిత్తరుచియం కమ్మట్ఠానం గహేత్వావ నిద్దా ఓక్కమితబ్బా. ఏవం కరోన్తో హి సతో సమ్పజానో సతిఞ్చ సమ్పజఞ్ఞఞ్చ అవిజహిత్వావ నిద్దం ఓక్కమతీతి వుచ్చతి. తే పన భిక్ఖూ బాలా లోలా భన్తమిగసప్పటిభాగా న ఏవమకంసు. తేన వుత్తం – ‘‘తేసం ముట్ఠస్సతీనం అసమ్పజానానం నిద్దం ఓక్కమన్తాన’’న్తి.

అత్థి చేత్థ చేతనా లబ్భతీతి ఏత్థ చ సుపినన్తే అస్సాదచేతనా అత్థి ఉపలబ్భతి. **అత్థేసా, భిక్ఖవే, చేతనా; సా చ ఖో అబ్బోహారికా**తి భిక్ఖవే ఏసా అస్సాదచేతనా అత్థి, సా చ ఖో అవిసయే ఉప్పన్నత్తా అబ్బోహారికా, ఆపత్తియా అఙ్గం న హోతి. ఇతి భగవా సుపినన్తే చేతనాయ అబ్బోహారికభావం దస్సేత్వా ‘‘ఏవఞ్చ పన భిక్ఖవే ఇమం సిక్ఖాపదం ఉద్దిసేయ్యాథ, **సఞ్చేతనికా సుక్కవిస్సట్ఠి అఞ్ఞత్ర సుపినన్తా సఙ్ఘాదిసేసో**’’తి సానుపఞ్ఞత్తికం సిక్ఖాపదం పఞ్ఞాపేసి.

౨౩౬-౨౩౭. తత్థ సంవిజ్జతి చేతనా అస్సాతి సఞ్చేతనా, సఞ్చేతనావ **సఞ్చేతనికా,** సఞ్చేతనా వా అస్స అత్థీతి సఞ్చేతనికా. యస్మా పన యస్స సఞ్చేతనికా సుక్కవిస్సట్ఠి హోతి సో జానన్తో సఞ్జానన్తో హోతి, సా చస్స సుక్కవిస్సట్ఠి చేచ్చ అభివితరిత్వా వీతిక్కమో హోతి, తస్మా బ్యఞ్జనే ఆదరం అకత్వా అత్థమేవ దస్సేతుం ''**జానన్తో సఞ్జానన్తో చేచ్చ అభివితరిత్వా వీతిక్కమో**''తి ఏవమస్స పదభాజనం వుత్తం. తత్థ **జానన్తో**తి ఉపక్కమామీతి జానన్తో. **సఞ్జానన్తో**తి సుక్కం మోచేమీతి సఞ్జానన్తో, తేనేవ ఉపక్కమజాననాకారేన సద్ధిం జానన్తోతి అత్థో. **చేచ్చా**తి మోచనస్సాదచేతనావసేన చేతేత్వా పకప్పేత్వా. **అభివితరిత్వా**తి ఉపక్కమవసేన మద్దన్తో నిరాసఙ్కచిత్తం పేసేత్వా. **వీతిక్కమో**తి ఏవం పవత్తస్స యో వీతిక్కమో అయం సఞ్చేతనికాసద్దస్స సిఖాప్పత్తో అత్థోతి వుత్తం హోతి.

ఇదాని సుక్కవిస్సట్ఠీతి ఏత్థ యస్స సుక్కస్స విస్సట్ఠి తం తావ సఙ్ఖ్యాతో వణ్ణభేదతో చ దస్సేతుం ''**సుక్కన్తి దస సుక్కానీ**''తిఆదిమాహ. తత్థ సుక్కానం ఆసయభేదతో ధాతునానత్తతో చ నీలాదివణ్ణభేదో వేదితబ్బో.

విస్సట్ఠీతి విస్సగ్గో, అత్థతో పనేతం ఠానాచావనం హోతి, తేనాహ – ''విస్సట్ఠీతి ఠానతోచావనా వుచ్చతీ''తి. తత్థ వత్థిసీసం కటి కాయోతి తిధా సుక్కస్స ఠానం పకప్పేన్తి, ఏకో కిరాచరియో ''వత్థిసీసం సుక్కస్స ఠాన''న్తి ఆహ. ఏకో ''కటీ''తి, ఏకో ''సకలో కాయో''తి, తేసు తతియస్స భాసితం సుభాసితం. కేసలోమనఖదన్తానఞ్హి మంసవినిముత్తట్ఠానం ఉచ్చారపస్సావఖేళసిఙ్ఘాణికాథద్ధసుక్ఖచమ్మాని చ వజ్జేత్వా అవసేసో ఛవిమంసలోహితానుగతో సబ్బోపి కాయో కాయప్పసాదభావజీవితిన్ద్రియాబద్ధపిత్తానం సమ్భవస్స చ ఠానమేవ. తథా హి రాగపరియుట్ఠానేనాభిభూతానం హత్థీనం ఉభోహి కణ్ణచూళికాహి సమ్భవో నిక్ఖమతి, మహాసేనరాజా చ రాగపరియుట్ఠితో సమ్భవవేగం అధివాసేతుం అసక్కోన్తో సత్థేన బాహుసీసం ఫాలేత్వా వణముఖేన నిక్ఖన్తం సమ్భవం దస్సేసీతి.

ఏత్థ పన పఠమస్స ఆచరియస్స వాదే మోచనస్సాదేన నిమిత్తే ఉపక్కమతో యత్తకం ఏకా ఖుద్దకమక్ఖికా పివేయ్య తత్తకే అసుచిమ్హి వత్థిసీసతో ముఞ్చిత్వా దకసోతం ఓతిణ్ణమత్తే బహి నిక్ఖన్తే వా అనిక్ఖన్తే వా సఙ్ఘాదిసేసో. దుతియస్స వాదే తథేవ కటితో ముచ్చిత్వా దకసోతం ఓతిణ్ణమత్తే, తతియస్స వాదే తథేవ సకలకాయం సఙ్ఖోభేత్వా తతో ముచ్చిత్వా దకసోతం ఓతిణ్ణమత్తే బహి నిక్ఖన్తే వా అనిక్ఖన్తే వా సఙ్ఘాదిసేసో. దకసోతోరోహణఞ్చేత్థ అధివాసేత్వా అన్తరా నివారేతుం అసక్కుణేయ్యతాయ వుత్తం, ఠానా చుతఞ్హి అవస్సం దకసోతం ఓతరతి. తస్మా ఠానా చావనమత్తేనేవేత్థ ఆపత్తి వేదితబ్బా, సా చ ఖో నిమిత్తే ఉపక్కమన్తస్సేవ హత్థపరికమ్మపాదపరికమ్మగత్తపరికమ్మకరణేన సచేపి అసుచి ముచ్చతి, అనాపత్తి. అయం సబ్బాచరియసాధారణవినిచ్ఛయో.

అఞ్ఞత్ర సుపినన్తాతి ఏత్థ సుపినో ఏవ **సుపినన్తో,** తం ఠపేత్వా అపనేత్వాతి వుత్తం హోతి. తఞ్చ పన సుపినం పస్సన్తో చతూహి కారణేహి పస్సతి ధాతుక్ఖోభతో వా అనుభూతపుబ్బతో వా దేవతోపసంహారతో వా పుబ్బనిమిత్తతో వాతి.

తత్థ పిత్తాదీనం ఖోభకరణపచ్చయయోగేన ఖుభితధాతుకో ధాతుక్ఖోభతో సుపినం పస్సతి, పస్సన్తో చ నానావిధం సుపినం పస్సతి – పబ్బతా పతన్తో వియ, ఆకాసేన గచ్ఛన్తో వియ, వాళమిగహత్థిచోరాదీహి అనుబద్ధో వియ హోతి. అనుభూతపుబ్బతో పస్సన్తో పుబ్బే అనుభూతపుబ్బం ఆరమ్మణం పస్సతి. దేవతోపసంహారతో పస్సన్తస్స దేవతా అత్థకామతాయ వా అనత్థకామతాయ వా అత్థాయ వా అనత్థాయ వా నానావిధాని ఆరమ్మణాని ఉపసంహరన్తి, సో తాసం దేవతానం ఆనుభావేన తాని ఆరమ్మణాని పస్సతి. పుబ్బనిమిత్తతో పస్సన్తో పుఞ్ఞాపుఞ్ఞవసేన ఉప్పజ్జితుకామస్స అత్థస్స

వా అనత్థస్స వా పుబ్బనిమిత్తభూతం సుపినం పస్సతి, బోధిసత్తస్సమాతా వియ పుత్తపటిలాభనిమిత్తం, బోధిసత్తో వియ పఞ్చ మహాసుపినే (అం. ని. ౫.౧౯౬), కోసలరాజా వియ సోళస సుపినేతి.

తత్థ యం ధాతుక్ఖోభతో అనుభూతపుబ్బతో చ సుపినం పస్సతి న తం సచ్చం హోతి. యం దేవతోపసంహారతో పస్సతి తం సచ్చం వా హోతి అలీకం వా, కుద్ధా హి దేవతా ఉపాయేన వినాసేతుకామా విపరీతమ్పి కత్వా దస్సేన్తి. యం పన పుబ్బనిమిత్తతో పస్సతి తం ఏకన్తసచ్చమేవ హోతి. ఏతేసఞ్చ చతున్నం మూలకారణానం సంసగ్గభేదతోపి సుపినభేదో హోతియేవ.

తఞ్చ పనేతం చతుబ్బిధమ్పి సుపినం సేక్ఖపుథుజ్జనావ పస్సన్తి అప్పహీనవిపల్లాసత్తా, అసేక్ఖా పన న పస్సన్తి పహీనవిపల్లాసత్తా. కిం పనేతం పస్సన్తో సుత్తో పస్సతి పటిబుద్ధో, ఉదాహు నేవ సుత్తో న పటిబుద్ధోతి? కిఞ్చేత్థ యది తావ సుత్తో పస్సతి అభిధమ్మవిరోధో ఆపజ్జతి, భవఙ్గచిత్తేన హి సుపతి తం రూపనిమిత్తాదిఆరమ్మణం రాగాదిసమ్పయుత్తం వా న హోతి, సుపినం పస్సన్తస్స చ ఈదిసాని చిత్తాని ఉప్పజ్జన్తి. అథ పటిబుద్ధో పస్సతి వినయవిరోధో ఆపజ్జతి, యఞ్హి పటిబుద్ధో పస్సతి తం సబ్బోహారికచిత్తేన పస్సతి, సబ్బోహారికచిత్తేన చ కతే వీతిక్కమే అనాపత్తి నామ నత్థి. సుపినం పస్సన్తేన పన కతేపి వీతిక్కమే ఏకన్తం అనాపత్తి ఏవ. అథ నేవ సుత్తో న పటిబుద్ధో పస్సతి, కో నామ పస్సతి; ఏవఞ్చ సతి సుపినస్స అభావోవ ఆపజ్జతీతి, న అభావో. కస్మా ? యస్మా కపిమిద్ధపరేతో పస్సతి. వుత్తఞ్హేతం – "కపిమిద్ధపరేతో ఖో, మహారాజ, సుపినం పస్సతీ"తి. **కపిమిద్ధపరేతో**తి మక్కటనిద్దాయ యుత్తో. యథా హి మక్కటస్స నిద్దా లహుపరివత్తా హోతి; ఏవం యా నిద్దా పునప్పునం కుసలాదిచిత్తవోకిణ్ణత్తా లహుపరివత్తా, యస్సా పవత్తియం పునప్పునం భవఙ్గతో ఉత్తరణం హోతి తాయ యుత్తో సుపినం పస్సతి, తేనాయం సుపినో కుసలోపి హోతి అకుసలోపి అబ్యాకతోపి. తత్థ సుపినన్తే చేతియవన్దనధమ్మస్సవనధమ్మదేసనాదీని కరోన్తస్స కుసలో, పాణాతిపాతాదీని కరోన్తస్స అకుసలో, ద్వీహి అన్తేహి ముత్తో ఆవజ్జనతదారమ్మణక్ఖణే అబ్యాకతోతి వేదితబ్బో. స్వాయం దుబ్బలవత్థుకత్తా చేతనాయ పటిసన్ధిం ఆకడ్ఢితుం అసమత్థో, పవత్తే పన అఞ్ఞేహి కుసలాకుసలేహి ఉపత్థమ్భితో విపాకం దేతి. కిఞ్చాపి విపాకం దేతి? అథ ఖో అవిసయే ఉప్పన్నత్తా అబ్బోహారికావ సుపినన్తచేతనా. తేనాహ – "**ఠపేత్వా సుపినన్త**"న్తి.

సఙ్ఘాదిసేసోతి ఇమస్స ఆపత్తినికాయస్స నామం. తస్మా యా అఞ్ఞత్ర సుపినన్తా సఞ్చేతనికా సుక్కవిస్సట్ఠి , అయం సఙ్ఘాదిసేసో నామ ఆపత్తినికాయోతి ఏవమేత్థ సమ్బన్ధో వేదితబ్బో . వచనత్థో పనేత్థ సఙ్ఘో ఆదిమ్హి చేవ సేసే చ ఇచ్ఛితబ్బో అస్సాతి సఙ్ఘాదిసేసో. కిం వుత్తం హోతి? ఇమం ఆపత్తిం ఆపజ్జిత్వా వుట్ఠాతుకామస్స యం తం ఆపత్తివుట్ఠానం, తస్స ఆదిమ్హి చేవ పరివాసదానత్థాయ ఆదితో సేసే చ మజ్ఝే మానత్తదానత్థాయ మూలాయ పటికస్సనేన వా సహ మానత్తదానత్థాయ అవసానే అబ్భానత్థాయ సఙ్ఘో ఇచ్ఛితబ్బో. న హేత్థ ఏకమ్పి కమ్మం వినా సఙ్ఘేన సక్కా కాతున్తి సఙ్ఘో ఆదిమ్హి చేవ సేసే చ ఇచ్ఛితబ్బో అస్సాతి సఙ్ఘాదిసేసోతి. బ్యఞ్జనం పన అనాదియిత్వా అత్థమేవ దస్సేతుం "సఙ్ఘోవ తస్సా ఆపత్తియా పరివాసం దేతి, మూలాయ పటికస్సతి, మానత్తం దేతి, అబ్భేతి న సమ్బహులా న ఏకపుగ్గలో, తేన వుచ్చతి సఙ్ఘాదిసేసో"తి ఇదమస్స పదభాజనం –

"సఙ్ఘాదిసేసోతి యం వుత్తం, తం సుణోహి యథాతథం;
సఙ్ఘోవ దేతి పరివాసం, మూలాయ పటికస్సతి;
మానత్తం దేతి అబ్భేతి, తేనేతం ఇతి వుచ్చతీ"తి. (పరి. ౩౩౯) –

పరివారే వచనకారణఞ్చ వుత్తం, తత్థ పరివాసదానాదీని **సముచ్చయక్ఖన్ధకే** విత్థారతో ఆగతాని, తత్థేవ నేసం సంవణ్ణనం కరిస్సామ.

తస్సేవ ఆపత్తినికాయస్సాతి తస్స ఏవ ఆపత్తిసమూహస్స. తత్థ కిఞ్చాపి అయం ఏకావ ఆపత్తి, రూళ్హిసద్దేన పన అవయవే సమూహవోహారేన వా "నికాయో"తి వుత్తో – "ఏకో వేదనాక్ఖన్ధో, ఏకో విఞ్ఞాణక్ఖన్ధో"తిఆదీసు వియ.

ఏవం ఉద్దిట్ఠసిక్ఖాపదం పదానుక్కమేన విభజిత్వా ఇదాని ఇమం సుక్కవిస్సట్ఠిం ఆపజ్జన్తస్స ఉపాయఞ్చ కాలఞ్చ అధిప్పాయఞ్చ అధిప్పాయవత్థుఞ్చ దస్సేతుం "**అజ్ఝత్తరూపే మోచేతీ**"తిఆదిమాహ. ఏత్థ హి అజ్ఝత్తరూపాదీహి చతూహి పదేహి ఉపాయో దస్సితో, అజ్ఝత్తరూపే వా మోచేయ్య బహిద్ధారూపే వా ఉభయత్థ వా ఆకాసే వా కటిం కమ్పేన్తో, ఇతో పరం అఞ్ఞో ఉపాయో నత్థి. తత్థ రూపే ఘట్టేత్వా మోచేన్తోపి రూపేన ఘట్టేత్వా మోచేన్తోపి రూపే మోచేతిచ్చేవ వేదితబ్బో. రూపే హి సతి నో మోచేతి న రూపం అలభిత్వా. రాగూపత్థమ్భాదీహి పన పఞ్చహి కాలో దస్సితో. రాగూపత్థమ్భాదికాలేసు హి అఙ్గజాతం కమ్మనియం హోతి, యస్స కమ్మనియత్తే సతి మోచేతి. ఇతో పరం అఞ్ఞో కాలో నత్థి, న హి వినా రాగూపత్థమ్భాదీహి పుబ్బణ్హాదయో కాలభేదా మోచనే నిమిత్తం హోన్తి.

ఆరోగ్యత్థాయాతిఆదీహి దసహి అధిప్పాయో దస్సితో, ఏవరూపేన హి అధిప్పాయభేదేన మోచేతి న అఞ్ఞథా. నీలాదీహి పన దసహి నవమస్స అధిప్పాయస్స వత్థు దస్సితం, వీమంసన్తో హి నీలాదీసు అఞ్ఞతరస్స వసేన వీమంసతి న తేహి వినిముత్తన్తి.

౨౩౮. ఇతో పరం పన ఇమేసంయేవ అజ్ఝత్తరూపాదీనం పదానం పకాసనత్థం "**అజ్ఝత్తరూపేతి అజ్ఝత్తం ఉపాదిన్నే రూపే**"తిఆది వుత్తం, తత్థ **అజ్ఝత్తం ఉపాదిన్నే రూపేతి** అత్తనో హత్థాదిభేదే రూపే. **బహిద్ధా ఉపాదిన్నే**తి పరస్స తాదిసేయేవ. **అనుపాదిన్నే**తి తాళచ్ఛిద్దాదిభేదే. **తదుభయేతి** అత్తనో చ పరస్స చ రూపే, ఉభయఘట్టనవసేనేతం వుత్తం. అత్తనో రూపేన చ అనుపాదిన్నరూపేన చ ఏకతో ఘట్టనేపి లబ్భతి. **ఆకాసే వాయమన్తస్సాతి** కేనచి రూపేన అఘట్టేత్వా ఆకాసేయేవ కటికమ్పనపయఓగేన అఙ్గజాతం చాలేన్తస్స.

రాగూపత్థమ్భేతి రాగస్స బలవభావే, రాగేన వా అఙ్గజాతస్స ఉపత్థమ్భే, థద్ధభావే సఞ్జాతేతి వుత్తం హోతి. **కమ్మనియం హోతీ**తి మోచనకమ్మక్ఖమం అజ్ఝత్తరూపాదీసు ఉపక్కమారహం హోతి.

ఉచ్చాలిఙ్గపాణకదట్ఠూపత్థమ్భేతి ఉచ్చాలిఙ్గపాణకదట్ఠేన అఙ్గజాతే ఉపత్థమ్భే. ఉచ్చాలిఙ్గపాణకా నామ లోమసపాణకా హోన్తి, తేసం లోమేహి ఫుట్ఠం అఙ్గజాతం కణ్డుం గహేత్వా థద్ధం హోతి, తత్థ యస్మా తాని లోమాని అఙ్గజాతం డంసన్తాని వియ విజ్ఝన్తి, తస్మా "ఉచ్చాలిఙ్గపాణకదట్ఠేనా"తి వుత్తం, అత్థతో పన ఉచ్చాలిఙ్గపాణకలోమవేధనేనాతి వుత్తం హోతి.

౨౩౯. **అరోగో భవిస్సామీతి** మోచేత్వా అరోగో భవిస్సామి. **సుఖం వేదనం ఉప్పాదేస్సామీతి** మోచనేన చ ముచ్చనుప్పత్తియా ముత్తపచ్చయా చ యా సుఖా వేదనా హోతి, తం ఉప్పాదేస్సామీతి అత్థో. **భేసజ్జం భవిస్సతీతి** ఇదం మే మోచితం కిఞ్చిదేవ భేసజ్జం భవిస్సతి. **దానం దస్సామీతి** మోచేత్వా కీటకిపిల్లికాదీనం దానం దస్సామి. **పుఞ్ఞం భవిస్సతీతి** మోచేత్వా కీటాదీనం దేన్తస్స పుఞ్ఞం భవిస్సతి. **యఞ్ఞం యజిస్సామీతి** మోచేత్వా కీటాదీనం యఞ్ఞం యజిస్సామి. కిఞ్చి కిఞ్చి మన్తపదం వత్వా దస్సామీతి వుత్తం హోతి. **సగ్గం గమిస్సామీతి** మోచేత్వా కీటాదీనం దిన్నదానేన వా పుఞ్ఞేన వా

యఞ్ఞేన వా సగ్గం గమిస్సామి. **బీజం భవిస్సతీ**తి కులవంసఙ్కురస్స దారకస్స బీజం భవిస్సతి, “ఇమినా బీజేన పుత్తో నిబ్బత్తిస్సతీ”తి ఇమినా అధిప్పాయేన మోచేతీతి అత్థో. **వీమంసత్థాయా**తి జాననత్థాయ. **నీలం భవిస్సతీ**తిఆదీసు జానిస్సామి తావ కిం మే మోచితం నీలం భవిస్సతి పీతకాదీసు అఞ్ఞతరవణ్ణన్తి ఏవమత్థో దట్ఠబ్బో. **ఖిడ్డాధిప్పాయో**తి ఖిడ్డాపసుతో, తేన తేన అధిప్పాయేన కీళన్తో మోచేతీతి వుత్తం హోతి.

౨౪౦. ఇదాని యదిదం “అజ్ఝత్తరూపే మోచేతీ”తిఆది వుత్తం తత్థ యథా మోచేన్తో ఆపత్తిం ఆపజ్జతి, తేసఞ్చ పదానం వసేన యత్తకో ఆపత్తిభేదో హోతి, తం సబ్బం దస్సేన్తో **“అజ్ఝత్తరూపే చేతేతి ఉపక్కమతి ముచ్చతి ఆపత్తి సఙ్ఘాదిసేసస్సా”**తిఆదిమాహ.

తత్థ **చేతేతీ**తి మోచనస్సాదసమ్పయుత్తాయ చేతనాయ ముచ్చతూతి చేతేతి. **ఉపక్కమతీ**తి తదనురూపం వాయామం కరోతి. **ముచ్చతీ**తి ఏవం చేతేన్తస్స తదనురూపేన వాయామేన వాయమతో సుక్కం ఠానా చవతి. **ఆపత్తి సఙ్ఘాదిసేసస్సా**తి ఇమేహి తీహి అఙ్గేహి అస్స పుగ్గలస్స సఙ్ఘాదిసేసో నామ ఆపత్తినికాయో హోతీతి అత్థో. ఏస నయో **బహిద్ధారూపే**తిఆదీసుపి అవసేసేసు అట్ఠవీసతియా పదేసు.

ఏత్థ పన ద్వే ఆపత్తిసహస్సాని నీహరిత్వా దస్సేతబ్బాని. కథం? అజ్ఝత్తరూపే తావ రాగూపత్థమ్భే ఆరోగ్యత్థాయ నీలం మోచేన్తస్స ఏకా ఆపత్తి, అజ్ఝత్తరూపేయేవ రాగూపత్థమ్భే ఆరోగ్యత్థాయ పీతాదీనం మోచనవసేన అపరా నవాతి దస. యథా చ ఆరోగ్యత్థాయ దస, ఏవం సుఖాదీనం నవన్నం పదానం అత్థాయ ఏకేకపదే దస దస కత్వా నవుతి, ఇతి ఇమా చ నవుతి పురిమా చ దసాతి రాగూపత్థమ్భే తావ సతం. యథా పన రాగూపత్థమ్భే ఏవం వచ్చూపత్థమ్భాదీసుపి చతూసు ఏకేకస్మిం ఉపత్థమ్భే సతం సతం కత్వా చత్తారి సతాని, ఇతి ఇమాని చత్తారి పురిమఞ్చ ఏకన్తి అజ్ఝత్తరూపే తావ పఞ్చన్నం ఉపత్థమ్భానం వసేన పఞ్చ సతాని. యథా చ అజ్ఝత్తరూపే పఞ్చ, ఏవం బహిద్ధారూపే పఞ్చ, అజ్ఝత్తబహిద్ధారూపే పఞ్చ, ఆకాసే కటిం కమ్పేన్తస్స పఞ్చాతి సబ్బానిపి చతున్నం పఞ్చకానం వసేన ద్వే ఆపత్తిసహస్సాని వేదితబ్బాని.

ఇదాని **ఆరోగ్యత్థాయా**తిఆదీసు తావ దససు పదేసు పటిపాటియా వా ఉప్పటిపాటియా వా హేట్ఠా వా గహేత్వా ఉపరి గణ్హన్తస్స, ఉపరి వా గహేత్వా హేట్ఠా గణ్హన్తస్స, ఉభతో వా గహేత్వా మజ్ఝే ఠపేన్తస్స, మజ్ఝే వా గహేత్వా ఉభతో హరన్తస్స, సబ్బమూలం వా కత్వా గణ్హన్తస్స చేతనూపక్కమమోచనే సతి విసఙ్కేతో నామ నత్థీతి దస్సేతుం **“ఆరోగ్యత్థఞ్చ సుఖత్థఞ్చా”**తి ఖణ్డచక్కబద్ధచక్కాదిభేదవిచిత్తం పాళిమాహ.

తత్థ **ఆరోగ్యత్థఞ్చ సుఖత్థఞ్చ ఆరోగ్యత్థఞ్చ భేసజ్జత్థఞ్చా** తి ఏవం ఆరోగ్యపదం సబ్బపదేహి యోజేత్వా వుత్తమేకం ఖణ్డచక్కం. సుఖపదాదీని సబ్బపదేహి యోజేత్వా యావ అత్తనో అత్తనో అతీతానన్తరపదం తావ ఆనేత్వా వుత్తాని నవ బద్ధచక్కానీతి ఏవం ఏకేకమూలకాని దస చక్కాని హోన్తి, తాని దుమూలకాదీహి సద్ధిం అసమ్మోహతో విత్థారేత్వా వేదితబ్బాని. అత్థో పనేత్థ పాకటోయేవ.

యథా చ ఆరోగ్యత్థాయాతిఆదీసు దససు పదేసు, ఏవం నీలాదీసుపి **“నీలఞ్చ పీతకఞ్చ చేతేతి ఉపక్కమతీ”**తిఆదినా నయేన దస చక్కాని వుత్తాని, తానిపి అసమ్మోహతో విత్థారేత్వా వేదితబ్బాని. అత్థో పనేత్థ పాకటోయేవ.

పున **ఆరోగ్యత్థిఞ్చ నీలఞ్చ ఆరోగ్యత్థిఞ్చ సుఖత్థిఞ్చ నీలఞ్చ పీతకఞ్చాతి** ఏకేనేకం ద్వీహి ద్వే...పే॰... దసహి దసాతి ఏవం పురిమపదేహి సద్ధిం పచ్ఛిమపదాని యోజేత్వా ఏకం మిస్సకచక్కం వుత్తం.

ఇదాని యస్మా "నీలం మోచేస్సామీ"తి చేతేత్వా ఉపక్కమన్తస్స పీతకాదీసు ముత్తేసుపి పీతకాదివసేన చేతేత్వా ఉపక్కమన్తస్స ఇతరేసు ముత్తేసుపి నేవత్థి విసఙ్కేతో , తస్మా ఏతమ్పి నయం దస్సేతుం "**నీలం మోచేస్సామీతి చేతేతి ఉపక్కమతి పీతకం ముచ్చతీ**"తిఆదినా నయేన చక్కాని వుత్తాని. తతో పరం సబ్బపచ్ఛిమపదం నీలాదీహి నవహి పదేహి సద్ధిం యోజేత్వా కుచ్ఛిచక్కం నామ వుత్తం. తతో పీతకాదీని నవ పదాని ఏకేన నీలపదేనేవ సద్ధిం యోజేత్వా పిట్ఠిచక్కం నామ వుత్తం. తతో లోహితకాదీని నవ పదాని ఏకేన పీతకపదేనేవ సద్ధిం యోజేత్వా దుతియం పిట్ఠిచక్కం వుత్తం. ఏవం లోహితకపదాదీహి సద్ధిం ఇతరాని నవ నవ పదాని యోజేత్వా అఞ్ఞానిపి అట్ఠ చక్కాని వుత్తానీతి ఏవం దసగతికం పిట్ఠిచక్కం వేదితబ్బం.

ఏవం ఖణ్డచక్కాదీనం అనేకేసం చక్కానం వసేన విత్థారతో గరుకాపత్తిమేవ దస్సేత్వా ఇదాని అఙ్గవసేనేవ గరుకాపత్తిఞ్చ లహుకాపత్తిఞ్చ అనాపత్తిఞ్చ దస్సేతుం "**చేతేతి ఉపక్కమతి ముచ్చతీ**"తిఆదిమాహ. తత్థ పురిమనయేన అజ్ఝత్తరూపాదీసు రాగాదిఉపత్థమ్భే సతి ఆరోగ్యాదీనం అత్థాయ చేతేన్తస్స ఉపక్కమిత్వా అసుచిమోచనే తివఙ్గసమ్పన్నా గరుకాపత్తి వుత్తా. దుతియేన నయేన చేతేన్తస్స ఉపక్కమన్తస్స చ మోచనే అసతి దువఙ్గసమ్పన్నా లహుకా థుల్లచ్చయాపత్తి. "**చేతేతి న ఉపక్కమతి ముచ్చతీ**"తిఆదీహి ఛహి నయేహి అనాపత్తి.

అయం పన ఆపత్తానాపత్తిభేదో సణ్హో సుఖుమో, తస్మా సుట్ఠు సల్లక్ఖేతబ్బో . సుట్ఠు సల్లక్ఖేత్వా కుక్కుచ్చం పుచ్ఛితేన ఆపత్తి వా అనాపత్తి వా ఆచిక్ఖితబ్బా, వినయకమ్మం వా కాతబ్బం. అసల్లక్ఖేత్వా కరోన్తో హి రోగనిదానం అజానిత్వా భేసజ్జం కరోన్తో వేజ్జో వియ విఘాతఞ్చ ఆపజ్జతి, న చ తం పుగ్గలం తికిచ్ఛితుం సమత్థో హోతి. తత్రాయం సల్లక్ఖణవిధి – కుక్కుచ్చేన ఆగతో భిక్ఖు యావతతియం పుచ్ఛితబ్బో – "కతరేన పయోగేన కతరేన రాగేన ఆపన్నోసీ"తి. సచే పఠమం అఞ్ఞం వత్వా పచ్ఛా అఞ్ఞం వదతి న ఏకమగ్గేన కథేతి, సో వత్తబ్బో – "త్వం న ఏకమగ్గేన కథేసి పరిహరసి, న సక్కా తవ వినయకమ్మం కాతుం గచ్ఛ సోత్థిం గవేసా"తి. సచే పన తిక్ఖత్తుమ్పి ఏకమగ్గేనేవ కథేతి, యథాభూతం అత్తానం ఆవికరోతి, అథస్స ఆపత్తానాపత్తిగరుకలహుకాపత్తివినిచ్ఛయత్థం ఏకాదసన్నం రాగానం వసేన ఏకాదస పయోగా సమవేక్ఖితబ్బా.

తత్రిమే ఏకాదస రాగా – మోచనస్సాదో, ముచ్చనస్సాదో, ముత్తస్సాదో, మేథునస్సాదో, ఫస్సస్సాదో, కణ్డువనస్సాదో, దస్సనస్సాదో, నిసజ్జస్సాదో, వాచస్సాదో, గేహస్సితపేమం, వనభఙ్గియన్తి. తత్థ మోచేతుం అస్సాదో మోచనస్సాదో, ముచ్చనే అస్సాదో ముచ్చనస్సాదో, ముత్తే అస్సాదో ముత్తస్సాదో, మేథునే అస్సాదో మేథునస్సాదో, ఫస్సే అస్సాదో ఫస్సస్సాదో, కణ్డువనే అస్సాదో కణ్డువనస్సాదో, దస్సనే అస్సాదో దస్సనస్సాదో, నిసజ్జాయ అస్సాదో నిసజ్జస్సాదో, వాచాయ అస్సాదో వాచస్సాదో, గేహస్సితం పేమం గేహస్సితపేమం, వనభఙ్గియన్తి యంకిఞ్చి పుప్ఫఫలాది వనతో భఞ్జిత్వా ఆహటం. ఏత్థ చ నవహి పదేహి సమ్పయుత్తఅస్సాదసీసేన రాగో వుత్తో. ఏకేన పదేన సరూపేనేవ, ఏకేన పదేన వత్థునా వుత్తో, వనభఙ్గో హి రాగస్స వత్థు న రాగోయేవ.

ఏతేసం పన రాగానం వసేన ఏవం పయోగా సమవేక్ఖితబ్బా – మోచనస్సాదే మోచనస్సాదచేతనాయ చేతేన్తో చేవ అస్సాదేన్తో చ ఉపక్కమతి ముచ్చతి సఙ్ఘాదిసేసో. తథేవ చేతేన్తో చ అస్సాదేన్తో చ ఉపక్కమతి న ముచ్చతి థుల్లచ్చయం.

సచే పన సయనకాలే రాగపరియుట్ఠితో హుత్వా ఊరునా వా ముట్ఠినా వా అఙ్గజాతం గాళ్హం పీళేత్వా మోచనత్థాయ సఉస్సాహోవ సుపతి, సుపన్తస్స చస్స అసుచి ముచ్చతి సఙ్ఘాదిసేసో. సచే రాగపరియుట్ఠానం అసుభమనసికారేన వూపసమేత్వా సుద్ధచిత్తో సుపతి, సుపన్తస్స ముత్తేపి అనాపత్తి.

ముచ్చనస్సాదే అత్తనో ధమ్మతాయ ముచ్చమానం అస్సాదేతి న ఉపక్కమతి అనాపత్తి. సచే పన ముచ్చమానం అస్సాదేన్తో ఉపక్కమతి, తేన ఉపక్కమేన ముత్తే సఙ్ఘాదిసేసో. అత్తనో ధమ్మతాయ ముచ్చమానే “మా కాసావం వా సేనాసనం వా దుస్సీ”తి అఙ్గజాతం గహేత్వా జగ్గనత్థాయ ఉదకట్ఠానం గచ్ఛతి వట్టతీతి **మహాపచ్చరియం** వుత్తం.

ముత్తస్సాదే అత్తనో ధమ్మతాయ ముత్తే ఠానా చుతే అసుచిమ్హి పచ్ఛా అస్సాదేన్తస్స వినా ఉపక్కమేన ముచ్చతి, అనాపత్తి. సచే అస్సాదేత్వా పున మోచనత్థాయ నిమిత్తే ఉపక్కమిత్వా మోచేతి, సఙ్ఘాదిసేసో.

మేథునస్సాదే మేథునరాగేన మాతుగామం గణ్హాతి, తేన పయోగేన అసుచి ముచ్చతి, అనాపత్తి. మేథునధమ్మస్స పయోగత్తా పన తాదిసే గహణే దుక్కటం, సీసం పత్తే పారాజికం. సచే మేథునరాగేన రత్తో పున అస్సాదేత్వా మోచనత్థాయ నిమిత్తే ఉపక్కమిత్వా మోచేతి, సఙ్ఘాదిసేసో.

ఫస్సస్సాదే దువిధో ఫస్సో – అజ్ఝత్తికో, బాహిరో చ. అజ్ఝత్తికే తావ అత్తనో నిమిత్తం థద్ధం ముదుకన్తి జానిస్సామీతి వా లోలభావేన వా కీళాపయతో అసుచి ముచ్చతి, అనాపత్తి. సచే కీళాపేన్తో అస్సాదేత్వా మోచనత్థాయ నిమిత్తే ఉపక్కమిత్వా మోచేతి, సఙ్ఘాదిసేసో. బాహిరఫస్సే పన కాయసంసగ్గరాగేన మాతుగామస్స అఙ్గమఙ్గాని పరామసతో చేవ ఆలిఙ్గతో చ అసుచి ముచ్చతి, అనాపత్తి. కాయసంసగ్గసఙ్ఘాదిసేసం పన ఆపజ్జతి. సచే కాయసంసగ్గరాగేన రత్తో పున అస్సాదేత్వా మోచనత్థాయ నిమిత్తే ఉపక్కమిత్వా మోచేతి విసట్ఠిపచ్చయాపి సఙ్ఘాదిసేసో.

కణ్డువనస్సాదే దద్దుకచ్ఛుపిళకపాణకాదీనం అఞ్ఞతరవసేన కణ్డువమానం నిమిత్తం కణ్డువనస్సాదే సేవ కణ్డువతో అసుచి ముచ్చతి, అనాపత్తి. కణ్డువనస్సాదేన రత్తో పున అస్సాదేత్వా మోచనత్థాయ నిమిత్తే ఉపక్కమిత్వా మోచేతి, సఙ్ఘాదిసేసో.

దస్సనస్సాదే దస్సనస్సాదేన పునప్పునం మాతుగామస్స అనోకాసం ఉపనిజ్ఝాయతో అసుచి ముచ్చతి, అనాపత్తి. మాతుగామస్స అనోకాసుపనిజ్ఝానే పన దుక్కటం. సచే దస్సనస్సాదేన రత్తో పున అస్సాదేత్వా మోచనత్థాయ నిమిత్తే ఉపక్కమిత్వా మోచేతి, సఙ్ఘాదిసేసో.

నిసజ్జస్సాదే మాతుగామేన సద్ధిం రహో నిసజ్జస్సాదరాగేన నిసిన్నస్స అసుచి ముచ్చతి, అనాపత్తి. రహో నిసజ్జపచ్చయా పన ఆపన్నాయ ఆపత్తియా కారేతబ్బో. సచే నిసజ్జస్సాదేన రత్తో పున అస్సాదేత్వా మోచనత్థాయ నిమిత్తే ఉపక్కమిత్వా మోచేతి, సఙ్ఘాదిసేసో.

వాచస్సాదే వాచస్సాదరాగేన మాతుగామం మేథునసన్నిస్సితాహి వాచాహి ఓభాసన్తస్స అసుచి ముచ్చతి, అనాపత్తి. దుట్ఠుల్లవాచాసఙ్ఘాదిసేసం పన ఆపజ్జతి. సచే వాచస్సాదేన రత్తో పున అస్సాదేత్వా మోచనత్థాయ నిమిత్తే ఉపక్కమిత్వా మోచేతి, సఙ్ఘాదిసేసో.

గేహస్సితపేమే మాతరం వా మాతుపేమేన భగినిం వా భగినిపేమేన పునప్పునం పరామసతో చేవ ఆలిఙ్గతో చ అసుచి ముచ్చతి, అనాపత్తి. గేహస్సితపేమేన పన ఫుసనపచ్చయా దుక్కటం. సచే గేహస్సితపేమేన రత్తో పున అస్సాదేత్వా మోచనత్థాయ నిమిత్తే ఉపక్కమిత్వా మోచేతి, సఙ్ఘాదిసేసో.

వనభఙ్గే ఇత్థిపురిసా అఞ్ఞమఞ్ఞం కిఞ్చిదేవ తమ్బూలగన్ధపుప్ఫవాసాదిప్పకారం పణ్ణాకారం మిత్తసన్థవభావస్స దళ్హభావత్థాయ పేసేన్తి అయం వనభఙ్గో నామ. తఞ్చే మాతుగామో కస్సచి సంసట్ఠవిహారికస్స కులూపకభిక్ఖునో పేసేతి, తస్స చ “అసుకాయ నామ ఇదం పేసిత”న్తి సారత్తస్స పునప్పునం హత్థేహి తం వనభఙ్గం కీళాపయతో అసుచి ముచ్చతి, అనాపత్తి. సచే వనభఙ్గే సారత్తో పున అస్సాదేత్వా మోచనత్థాయ నిమిత్తే ఉపక్కమిత్వా మోచేతి, సఙ్ఘాదిసేసో. సచే ఉపక్కమన్తేపి న ముచ్చతి, థుల్లచ్చయం.

ఏవమేతేసం ఏకాదసన్నం రాగానం వసేన ఇమే ఏకాదస పయోగే సమేపేక్ఖిత్వా ఆపత్తి వా అనాపత్తి వా సల్లక్ఖేతబ్బా. సల్లక్ఖేత్వా సచే గరుకా హోతి “గరుకా”తి ఆచిక్ఖితబ్బా. సచే లహుకా హోతి “లహుకా”తి ఆచిక్ఖితబ్బా. తదనురూపఞ్చ వినయకమ్మం కాతబ్బం. ఏవఞ్హి కతం సుకతం హోతి రోగనిదానం ఞత్వా వేజ్జేన కతభేసజ్జమివ, తస్స చ పుగ్గలస్స సోత్థిభావాయ సంవత్తతి.

౨౬౨. చేతేతి న ఉపక్కమతీతిఆదీసు మోచనస్సాదచేతనాయ చేతేతి, న ఉపక్కమతి, ముచ్చతి, అనాపత్తి. మోచనస్సాదపీళితో “అహో వత ముచ్చేయ్యా”తి చేతేతి, న ఉపక్కమతి, న ముచ్చతి, అనాపత్తి. మోచనస్సాదేన న చేతేతి, ఫస్సస్సాదేన కణ్డువనస్సాదేన వా ఉపక్కమతి, ముచ్చతి, అనాపత్తి. తథేవ న చేతేతి, ఉపక్కమతి, న ముచ్చతి, అనాపత్తి. కామవితక్కం వితక్కేన్తో మోచనత్థాయ న చేతేతి, న ఉపక్కమతి, ముచ్చతి, అనాపత్తి. సచే పనస్స వితక్కయతోపి న ముచ్చతి ఇదం ఆగతమేవ హోతి, “న చేతేతి, న ఉపక్కమతి, న ముచ్చతి, అనాపత్తీ”తి.

అనాపత్తి సుపినన్తేనాతి సుత్తస్స సుపినే మేథునం ధమ్మం పటిసేవన్తస్స వియ కాయసంసగ్గాదీని ఆపజ్జన్తస్స వియ సుపినన్తేనేవ కారణేన యస్స అసుచి ముచ్చతి, తస్స అనాపత్తి. సుపినే పన ఉప్పన్నాయ అస్సాదచేతనాయ సచస్స విసయో హోతి, నిచ్చలేన భవితబ్బం, న హత్థేన నిమిత్తం కీళాపేతబ్బం, కాసావపచ్చత్థరణరక్ఖణత్థం పన హత్థపుటేన గహేత్వా జగ్గనత్థాయ ఉదకట్ఠానం గన్తుం వట్టతి.

నమోచనాధిప్పాయస్సాతి యస్స భేసజ్జేన వా నిమిత్తం ఆలిమ్పన్తస్స ఉచ్చారాదీని వా కరోన్తస్స నమోచనాధిప్పాయస్స ముచ్చతి, తస్సాపి అనాపత్తి. ఉమ్మత్తకస్స దువిధస్సాపి అనాపత్తి. ఇధ సేయ్యసకో ఆదికమ్మికో, తస్స అనాపత్తి ఆదికమ్మికస్సాతి.

పదభాజనీయవణ్ణనా నిట్ఠితా.

సముట్ఠానాదీసు ఇదం సిక్ఖాపదం పఠమపారాజికసముట్ఠానం కాయచిత్తతో సముట్ఠాతి. కిరియా, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, అకుసలచిత్తం, ద్వివేదనం, సుఖమజ్ఝత్తద్వయేనాతి.

౨౬౩. వినీతవత్థూసు సుపినవత్థు అనుపఞ్ఞత్తియం వుత్తనయమేవ. ఉచ్చారపస్సావవత్థూని ఉత్తానత్థానేవ.

వితక్కవత్థుస్మిం **కామవితక్కన్తి** గేహస్సితకామవితక్కం. తత్థ కిఞ్చాపి అనాపత్తి వుత్తా, అథ ఖో వితక్కగతికేన న భవితబ్బం. ఉణ్హోదకవత్థూసు పఠమం ఉత్తానమేవ. దుతియే సో భిక్ఖు మోచేతుకామో ఉణ్హోదకేన నిమిత్తం పహరిత్వా పహరిత్వా న్హాయి, తేనస్స ఆపత్తి వుత్తా. తతియే ఉపక్కమస్స అత్థితాయ థుల్లచ్చయం. భేసజ్జకణ్డువనవత్థూని ఉత్తానత్థానేవ.

౨౬౪. మగ్గవత్థూసు పఠమస్స థులఊరుకస్స మగ్గం గచ్ఛన్తస్స సమ్బాధట్ఠానే ఘట్టనాయ అసుచి ముచ్చి, తస్స నమోచనాధిప్పాయత్తా అనాపత్తి. దుతియస్స తథేవ ముచ్చి, మోచనాధిప్పాయత్తా పన సఙ్ఘాదిసేసో. తతియస్స న ముచ్చి, ఉపక్కమసబ్భావతో పన థుల్లచ్చయం. తస్మా మగ్గం గచ్ఛన్తేన ఉప్పన్నే పరిళాహే న గన్తబ్బం, గమనం ఉపచ్ఛిన్దిత్వా అసుభాదిమనసికారేన చిత్తం వూపసమేత్వా సుద్ధచిత్తేన కమ్మట్ఠానం ఆదాయ గన్తబ్బం. సచే ఠితో వినోదేతుం న సక్కోతి, మగ్గా ఓక్కమ్మ నిసీదిత్వా వినోదేత్వా కమ్మట్ఠానం ఆదాయ సుద్ధచిత్తేనేవ గన్తబ్బం.

వత్థివత్థూసు తే భిక్ఖూ వత్థిం దళ్హం గహేత్వా పూరేత్వా పూరేత్వా విస్సజ్జేన్తా గామదారకా వియ పస్సావమకంసు. **జన్తాఘరవత్థుస్మిం** ఉదరం తాపేన్తస్స మోచనాధిప్పాయస్సాపి అమోచనాధిప్పాయస్సాపి ముత్తే అనాపత్తియేవ. పరికమ్మం కరోన్తస్స నిమిత్తచాలనవసేన అసుచి ముచ్చి, తస్మా ఆపత్తిట్ఠానే ఆపత్తి వుత్తా.

౨౬౫. ఊరుఘట్టాపనవత్థూసు యేసం ఆపత్తి వుత్తా తే అఙ్గజాతమ్పి ఘట్టాపేసున్తి వేదితబ్బాతి ఏవం **కురున్దట్ఠకథాయ**◌ం వుత్తం. సామణేరాదివత్థూని ఉత్తానత్థానేవ.

౨౬౬. కాయత్థమ్భనవత్థుస్మిం **కాయం థమ్భేన్తస్సాతి** చిరం నిసీదిత్వా వా నిపజ్జిత్వా వా నవకమ్మం వా కత్వా ఆలసియవిమోచనత్థం విజమ్భేన్తస్స.

ఉపనిజ్ఝాయనవత్థుస్మిం సచేపి పటసతం నివత్థా హోతి పురతో వా పచ్ఛతో వా ఠత్వా "ఇమస్మిం నామ ఓకాసే నిమిత్త"న్తి ఉపనిజ్ఝాయన్తస్స దుక్కటమేవ. అనివత్థానం గామదారికానం నిమిత్తం ఉపనిజ్ఝాయన్తస్స పన కిమేవ వత్తబ్బం. తిరచ్ఛానగతానమ్పి నిమిత్తే ఏసేవ నయో. ఇతో చితో చ అవిలోకేత్వా పన దివసమ్పి ఏకపయోగేన ఉపనిజ్ఝాయన్తస్స ఏకమేవ దుక్కటం. ఇతో చితో చ విలోకేత్వా పునప్పునం ఉపనిజ్ఝాయన్తస్స పయోగే పయోగే దుక్కటం. ఉమ్మీలననిమీలనవసేన పన న కారేతబ్బో. సహసా ఉపనిజ్ఝాయిత్వా పున పటిసఙ్ఘాయ సంవరే తిట్ఠతో అనాపత్తి, తం సంవరం పహాయ పున ఉపనిజ్ఝాయతో దుక్కటమేవ.

౨౬౭. తాళచ్ఛిద్దాదివత్థూని ఉత్తానత్థానేవ. **న్హానవత్థూసు** యే ఉదకసోతం నిమిత్తేన పహరింసు తేసం ఆపత్తి వుత్తా. **ఉదఞ్జలవత్థూసు**పి ఏసేవ నయో. ఏత్థ చ **ఉదఞ్జలన్తి** ఉదకచిక్ఖల్లో వుచ్చతి. ఏతేనేవ ఉపాయేన ఇతో పరాని సబ్బానేవ ఉదకే ధావనాదివత్థూని వేదితబ్బాని. అయం పన విసేసో. **పుప్ఫావళియవత్థూసు** సచేపి నమోచనాధిప్పాయస్స అనాపత్తి, కీళనపచ్చయా పన దుక్కటం హోతీతి.

సుక్కవిస్సట్ఠిసిక్ఖాపదవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౨. కాయసంసగ్గసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౨౮౯. **తేన సమయేన బుద్ధో భగవా**తి కాయసంసగ్గసిక్ఖాపదం. తత్రాయం అనుత్తానపదవణ్ణనా – **అరఞ్ఞే విహరతీ**తి న ఆవేణికే అరఞ్ఞే, జేతవనవిహారస్సేవ పచ్చన్తే ఏకపస్సే. **మజ్ఝే గబ్భో**తి తస్స చ విహారస్స మజ్ఝే గబ్భో హోతి. **సమన్తా పరియాగారో**తి సమన్తా పనస్స మణ్డలమాళపరిక్ఖేపో హోతి. సో కిర మజ్ఝే చతురస్సం గబ్భం కత్వా బహి మణ్డలమాళపరిక్ఖేపేన కతో, యథా సక్కా హోతి అన్తోయేవ ఆవిఞ్ఛన్తేహి విచరితుం.

సుపఞ్ఞత్తన్తి సుట్ఠ ఠపితం, యథా యథా యస్మిం యస్మిఞ్చ ఓకాసే ఠపితం పాసాదికం హోతి లోకరఞ్జకం తథా తథా తస్మిం తస్మిం ఓకాసే ఠపితం, వత్తసీసేన హి సోం ఏకకిచ్చమ్పి న కరోతి. **ఏకచ్చే వాతపానే వివరన్తో**తి యేసు వివటేసు అన్ధకారో హోతి తాని వివరన్తో యేసు వివటేసు ఆలోకో హోతి తాని థకేన్తో.

ఏవం వుత్తే సా బ్రాహ్మణీ తం బ్రాహ్మణం ఏతదవోచాతి ఏవం తేన బ్రాహ్మణేన పసంసిత్వా వుత్తే సా బ్రాహ్మణీ "పసన్నో అయం బ్రాహ్మణో పబ్బజితుకామో మఞ్ఞే"తి సల్లక్ఖేత్వా నిగూహితబ్బమ్పి తం అత్తనో విప్పకారం పకాసేన్తీ కేవలం తస్స సద్ధావిఘాతాపేక్ఖా హుత్వా ఏతం "**కుతో తస్స ఉళారత్తతా**"తిఆదివచనమవోచ. తత్థ ఉళారో అత్తా అస్సాతి **ఉళారత్తా,** ఉళారత్తనో భావో ఉళ్ళారత్తతా. **కులిత్థీహీ**తిఆదీసు కులిత్థియో నామ ఘరస్సామినియో. **కులధీతరో** నామ పురిసన్తరగతా కులధీతరో . **కులకుమారియో** నామ అనివిట్ఠా వుచ్చన్తి. **కులసుణ్హా** నామ పరకులతో ఆనీతా కులదారకానం వధుయో.

౨౭౦. **ఓతిణ్ణో**తి యక్ఖాదీహి వియ సత్తా అన్తో ఉప్పజ్జన్తేన రాగేన ఓతిణ్ణో, కూపాదీని వియ సత్తా అసమపేక్ఖిత్వా రజనీయే ఠానే రజ్జన్తో సయం వా రాగం ఓతిణ్ణో, యస్మా పన ఉభయథాపి రాగసమఙ్గిస్సేవేతం అధివచనం, తస్మా "ఓతిణ్ణో నామ సారత్తో అపేక్ఖవా పటిబద్ధచిత్తో"తి ఏవమస్స పదభాజనం వుత్తం.

తత్థ **సారత్తో**తి కాయసంసగ్గరాగేన సుట్ఠు రత్తో. **అపేక్ఖవా**తి కాయసంసగ్గాపేక్ఖాయ అపేక్ఖవా. **పటిబద్ధచిత్తో**తి కాయసంసగ్గరాగేనేవ తస్మిం వత్థుస్మిం పటిబద్ధచిత్తో. **విపరిణతేనా**తి పరిసుద్ధభవఙ్గసన్తతిసఙ్ఖాతం పకతిం విజహిత్వా అఞ్ఞథా పవత్తేన, విరూపం వా పరిణతేన విరూపం పరివత్తేన, యథా పరివత్తమానం విరూపం హోతి ఏవం పరివత్తిత్వా ఠితేనాతి అధిప్పాయో.

౨౭౧. యస్మా పనేతం రాగాదీహి సమ్పయోగం నాతివత్తతి, తస్మా "**విపరిణతన్తి రత్తమ్పి చిత్త**"న్తిఆదినా నయేనస్స పదభాజనం వత్వా అన్తే ఇధాధిప్పేతమత్థం దస్సేన్తో "**అపిచ రత్తం చిత్తం ఇమస్మిం అత్థే అధిప్పేతం విపరిణత**"న్తి ఆహ.

తదహుజాతాతి తందివసం జాతా జాతమత్తా అల్లమంసపేసివణ్ణా, ఏవరూపాయపి హి సద్ధిం కాయసంసగ్గే సఙ్ఘాదిసేసో, మేథునవీతిక్కమే పారాజికం, రహో నిసజ్జస్సాదే పాచిత్తియఞ్చ హోతి. **పగేవా**తి పఠమమేవ.

కాయసంసగ్గం సమాపజ్జేయ్యాతి హత్థగ్గహణాదికాయసమ్పయోగం కాయమిస్సీభావం సమాపజ్జేయ్య, యస్మా పనేతం సమాపజ్జన్తస్స యో సో కాయసంసగ్గో నామ సో అత్థతో అజ్ఝాచారో హోతి, రాగవసేన అభిభవిత్వా సఞ్ఞమవేలం ఆచారో, తస్మాస్స సఙ్ఖేపేన అత్థం దస్సేన్తో "**అజ్ఝాచారో వుచ్చతీ**"తి పదభాజనమాహ.

హత్థగ్గాహం వాతిఆదిభేదం పనస్స విత్థారేన అత్థదస్సనం. తత్థ హత్థాదీనం విభాగదస్సనత్థం "**హత్థో నామ కప్పరం ఉపాదాయా**"తిఆదిమాహ తత్థ **కప్పరం ఉపాదాయా**తి దుతియం. మహాసన్ధిం ఉపాదాయ. అఞ్ఞత్థ పన మణిబన్ధతో పట్ఠాయ

యావ అగ్గనఖా హత్థో ఇధ సద్ధిం అగ్గబాహాయ కప్పరతో పట్ఠాయ అధిప్పేతో.

సుద్ధకేసా వాతి సుత్తాదీహి అమిస్సా సుద్ధా కేసాయేవ. **వేణీ**తి తీహి కేసవట్టీహి వినన్ధిత్వా కతకేసకలాపస్సేతం నామం. **సుత్తమిస్సా**తి పఞ్చవణ్ణేన సుత్తేన కేసే మిస్సేత్వా కతా. **మాలామిస్సా**తి వస్సికపుప్ఫాదీహి మిస్సేత్వా తీహి కేసవట్టీహి వినన్ధిత్వా కతా, అవినద్ధోపి వా కేవలం పుప్ఫమిస్సకో కేసకలాపో ఇధ "వేణీ"తి వేదితబ్బో. **హిరఞ్ఞమిస్సా**తి కహాపణమాలాయ మిస్సేత్వా కతా. **సువణ్ణమిస్సా**తి సువణ్ణచీరకేహి వా పామఙ్గాదీహి వా మిస్సేత్వా కతా. **ముత్తామిస్సా**తి ముత్తావలీహి మిస్సేత్వా కతా. **మణిమిస్సా**తి సుత్తారూళ్హేహి మణీహి మిస్సేత్వా కతా. ఏతాసు హి యంకిఞ్చి వేణిం గణ్హన్తస్స సఙ్ఘాదిసేసోయేవ. "అహం మిస్సకవేణిం అగ్గహేసి"న్తి వదన్తస్స మోక్ఖో నత్థి. వేణిగ్గహణేన చేత్థ కేసాపి గహితావ హోన్తి, తస్మా యో ఏకమ్పి కేసం గణ్హాతి తస్సపి ఆపత్తియేవ.

హత్థఞ్చ వేణిఞ్చ ఠపేత్వాతి ఇధ వుత్తలక్ఖణం హత్థఞ్చ సబ్బప్పకారఞ్చ వేణిం ఠపేత్వా అవసేసం సరీరం "అఙ్గ"న్తి వేదితబ్బం. ఏవం పరిచ్ఛిన్నేసు హత్థాదీసు హత్థస్స గహణం **హత్థగ్గాహో,** వేణియా గహణం **వేణిగ్గాహో,** అవసేససరీరస్స పరామసనం **అఞ్ఞతరస్స వా అఞ్ఞతరస్స వా అఙ్గస్స పరామసనం,** యో తం హత్థగ్గాహం వా వేణిగ్గాహం వా అఞ్ఞతరస్స వా అఞ్ఞతరస్స వా అఙ్గస్స పరామసనం సమాపజ్జేయ్య, తస్స సఙ్ఘాదిసేసో నామ ఆపత్తినికాయో హోతీతి. అయం సిక్ఖాపదస్స అత్థో.

౨౭౨. యస్మా పన యో చ హత్థగ్గాహో యో చ వేణిగ్గాహో యఞ్చ అవసేసస్స అఙ్గస్స పరామసనం తం సబ్బమ్పి భేదతో ద్వాదసవిధం హోతి, తస్మా తం భేదం దస్సేతుం "**ఆమసనా పరామసనా**"తిఆదినా నయేనస్స పదభాజనం వుత్తం. తత్థ యఞ్చ వుత్తం "**ఆమసనా నామ ఆమట్ఠమత్తా**"తి యఞ్చ "**ఛుపనం నామ ఫుట్ఠమత్త**"న్తి, ఇమేసం అయం విసేసో – **ఆమసనా**తి ఆమజ్జనా ఫుట్ఠోకాసం అనతిక్కమిత్వాపి తత్థేవ సఙ్ఘట్టనా. అయఞ్హి "ఆమట్ఠమత్తా"తి వుచ్చతి. **ఛుపన**న్తి అసఙ్ఘట్టేత్వా ఫుట్ఠమత్తం.

యమ్పి ఉమ్మసనాయ చ ఉల్లఙ్ఘనాయ చ నిద్దేసే "ఉద్ధం ఉచ్చారణా"తి ఏకమేవ పదం వుత్తం. తత్రాపి అయం విసేసో – పఠమం అత్తనో కాయస్స ఇత్థియా కాయే ఉద్ధం పేసనవసేన వుత్తం, దుతియం ఇత్థియా కాయం ఉక్ఖిపనవసేన, సేసం పాకటమేవ.

౨౭౩. ఇదాని య్వాయం ఓతిణ్ణో విపరిణతేన చిత్తేన కాయసంసగ్గం సమాపజ్జతి, తస్స ఏతేసం పదానం వసేన విత్థారతో ఆపత్తిభేదం దస్సేన్తో "**ఇత్థీ చ హోతి ఇత్థిసఞ్ఞీ సారత్తో చ భిక్ఖు చ నం ఇత్థియా కాయేన కాయ**"న్తిఆదిమాహ. తత్థ **భిక్ఖు చ నం ఇత్థియా కాయేన కాయ**న్తి సో సారత్తో చ ఇత్థిసఞ్ఞీ చ భిక్ఖు అత్తనో కాయేన. **న**న్తి నిపాతమత్తం. అథ వా ఏతం తస్సా ఇత్థియా హత్థాదిభేదం కాయం. **ఆమసతి పరామసతీ**తి ఏతేసు చే ఏకేనాపి ఆకారేన అజ్ఝాచరతి, ఆపత్తి సఙ్ఘాదిసేసస్స. తత్థ సకిం ఆమసతో ఏకా ఆపత్తి, పునప్పునం ఆమసతో పయోగే పయోగే సఙ్ఘాదిసేసో.

పరామసన్తోపి సచే కాయతో అమోచేత్వావ ఇతో చితో చ అత్తనో హత్థం వా కాయం వా సఞ్చోపేతి హరతి పేసేతి దివసమ్పి పరామసతో ఏకావ ఆపత్తి. సచే కాయతో మోచేత్వా మోచేత్వా పరామసతి పయోగే పయోగే ఆపత్తి.

ఓమసన్తోపి సచే కాయతో అమోచేత్వావ ఇత్థియా మత్థకతో పట్ఠాయ యావ పాదపిట్ఠిం ఓమసతి ఏకావ ఆపత్తి. సచే పన ఉదరాదీసు తం తం ఠానం పత్వా ముఞ్చిత్వా ముఞ్చిత్వా ఓమసతి పయోగే పయోగే ఆపత్తి. **ఉమ్మసనాయపి** పాదతో పట్ఠాయ యావ సీసం ఉమ్మసన్తస్స ఏసేవ నయో.

ఓలఙ్ఘనాయ మాతుగామం కేసేసు గహేత్వా నామేత్వా చుమ్బనాదీసు యం అజ్ఝాచారం ఇచ్ఛతి తం కత్వా ముఞ్చతో ఏకావ ఆపత్తి. ఉట్ఠితం పునప్పునం నామయతో పయోగే పయోగే ఆపత్తి. **ఉల్లఙ్ఘనాయపి** కేసేసు వా హత్థేసు వా గహేత్వా వుట్ఠాపయతో ఏసేవ నయో.

ఆకడ్ఢనాయ అత్తనో అభిముఖం ఆకడ్ఢన్తో యావ న ముఞ్చతి తావ ఏకావ ఆపత్తి. ముఞ్చిత్వా ముఞ్చిత్వా ఆకడ్ఢన్తస్స పయోగే పయోగే ఆపత్తి. **పతికడ్ఢనాయపి** పరమ్ముఖం పిట్ఠియం గహేత్వా పటిప్పణామయతో ఏసేవ నయో.

అభినిగ్గణ్హనాయ హత్థే వా బాహాయ వా దళ్హం గహేత్వా యోజనమ్పి గచ్ఛతో ఏకావ ఆపత్తి. ముఞ్చిత్వా పునప్పునం గణ్హతో పయోగే పయోగే ఆపత్తి. అముఞ్చిత్వా పునప్పునం ఫుసతో చ ఆలిఙ్గతో చ పయోగే పయోగే ఆపత్తీతి **మహాసుమత్థేరో** ఆహ. **మహాపదుమత్థేరో** పనాహ – ‘‘మూలగ్గహణమేవ పమాణం, తస్మా యావ న ముఞ్చతి తావ ఏకా ఏవ ఆపత్తీ’’తి.

అభినిప్పీళనాయ వత్థేన వా ఆభరణేన వా సద్ధిం పీళయతో అఙ్గం అఫుసన్తస్స థుల్లచ్చయం, ఫుసన్తస్స సఙ్ఘాదిసేసో, ఏకపయోగేన ఏకా ఆపత్తి, నానాపయోగేన నానా.

గహణఛుపనేసు అఞ్ఞం కిఞ్చి వికారం అకరోన్తోపి గహితమత్తఫుట్ఠమత్తేనాపి ఆపత్తిం ఆపజ్జతి.

ఏవమేతేసు ఆమసనాదీసు ఏకేనాపి ఆకారేన అజ్ఝాచారతో ఇత్థియా ఇత్థిసఞ్ఞిస్స సఙ్ఘాదిసేసో, వేమతికస్స థుల్లచ్చయం, పణ్డకపురిసతిరచ్ఛానగతసఞ్ఞిస్సాపి థుల్లచ్చయమేవ. పణ్డకే పణ్డకసఞ్ఞిస్స థుల్లచ్చయం, వేమతికస్స దుక్కటం. పురిసతిరచ్ఛానగతఇత్థిసఞ్ఞిస్సాపి దుక్కటమేవ. పురిసే పురిససఞ్ఞిస్సాపి వేమతికస్సాపి ఇత్థిపణ్డకతిరచ్ఛానగతసఞ్ఞిస్సాపి దుక్కటమేవ. తిరచ్ఛానగతేపి సబ్బాకారేన దుక్కటమేవాతి. ఇమా ఏకమూలకనయే వుత్తా ఆపత్తియో సల్లక్ఖేత్వా ఇమినావ ఉపాయేన ‘‘**ద్వే ఇత్థియో ద్విన్నం ఇత్థీన**’’న్తిఆదివసేన వుత్తే దుమూలకనయేపి దిగుణా ఆపత్తియో వేదితబ్బా. యథా చ ద్వీసు ఇత్థీసు ద్వే సఙ్ఘాదిసేసా; ఏవం సమ్బహులాసు సమ్బహులా వేదితబ్బా.

యో హి ఏకతో ఠితా సమ్బహులా ఇత్థియో బాహాహి పరిక్ఖిపిత్వా గణ్హాతి సో యత్తకా ఇత్థియో ఫుట్ఠా తాసం గణనాయ సఙ్ఘాదిసేసే ఆపజ్జతి, మజ్ఝగతానం గణనాయ థుల్లచ్చయే. తా హి తేన కాయప్పటిబద్ధేన ఆమట్ఠా హోన్తి. యో పన సమ్బహులానం అఙ్గులియో వా కేసే వా ఏకతో కత్వా గణ్హాతి, సో అఙ్గులియో చ కేసే చ అగణేత్వా ఇత్థియో గణేత్వా సఙ్ఘాదిసేసేహి కారేతబ్బో. యాసఞ్చ ఇత్థీనం అఙ్గులియో వా కేసా వా మజ్ఝగతా హోన్తి, తాసం గణనాయ థుల్లచ్చయే ఆపజ్జతి. తా హి తేన కాయప్పటిబద్ధేన ఆమట్ఠా హోన్తి, సమ్బహులా పన ఇత్థియో కాయప్పటిబద్ధేహి రజ్జువత్థాదీహి పరిక్ఖిపిత్వా గణ్హన్తో సబ్బాసంయేవ అన్తోపరిక్ఖేపగతానం గణనాయ థుల్లచ్చయే ఆపజ్జతి. **మహాపచ్చరియం** అఫుట్ఠాసు దుక్కటం వుత్తం. తత్థ యస్మా పాళియం కాయప్పటిబద్ధప్పటిబద్ధేన ఆమసనం నామ నత్థి, తస్మా సబ్బమ్పి

కాయప్పటిబద్ధప్పటిబద్ధం కాయప్పటిబద్ధేనేవ సఙ్గహేత్వా **మహాఅట్ఠకథాయఞ్చ కురున్దియఞ్చ** వుత్తో పురిమనయోయేవేత్థ యుత్తతరో దిస్సతి.

యో హి హత్థేన హత్థం గహేత్వా పటిపాటియా ఠితాసు ఇత్థీసు సమసారాగో ఏకం హత్థే గణ్హాతి, సో గహితిత్థియా వసేన ఏకం సఙ్ఘాదిసేసం ఆపజ్జతి, ఇతరాసం గణనాయ పురిమనయేనేవ థుల్లచ్చయే. సచే సో తం కాయప్పటిబద్ధే వత్థే వా పుప్ఫే వా గణ్హాతి, సబ్బాసం గణనాయ థుల్లచ్చయే ఆపజ్జతి. యథేవ హి రజ్జువత్థాదీహి పరిక్ఖిపన్తేన సబ్బాపి కాయప్పటిబద్ధేన ఆమట్ఠా హోన్తి, తథా ఇధాపి సబ్బాపి కాయప్పటిబద్ధేన ఆమట్ఠా హోన్తి. సచే పన తా ఇత్థియో అఞ్ఞమఞ్ఞం వత్థకోటియం గహేత్వా ఠితా హోన్తి, తత్ర చేసో పురిమనయేనేవ పఠమం ఇత్థిం హత్థే గణ్హాతి గహితాయ వసేన సఙ్ఘాదిసేసం ఆపజ్జతి, ఇతరాసం గణనాయ దుక్కటాని. సబ్బాసఞ్హి తాసం తేన పురిమనయేనేవ కాయపటిబద్ధేన కాయప్పటిబద్ధం ఆమట్ఠం హోతి. సచే పన సోపి తం కాయప్పటిబద్ధేయేవ గణ్హాతి తస్సా వసేన థుల్లచ్చయం ఆపజ్జతి, ఇతరాసం గణనాయ అనన్తరనయేనేవ దుక్కటాని.

యో పన ఘనవత్థనివత్థం ఇత్థిం కాయసంసగ్గరాగేన వత్థే ఘట్టేతి, థుల్లచ్చయం. విరళవత్థనివత్థం ఘట్టేతి, తత్ర చే వత్థన్తరేహి ఇత్థియా వా నిక్ఖన్తలోమాని భిక్ఖుం భిక్ఖునో వా పవిట్ఠలోమాని ఇత్థిం ఫుసన్తి, ఉభిన్నం లోమానియేవ వా లోమాని ఫుసన్తి, సఙ్ఘాదిసేసో. ఉపాదిన్నకేన హి కమ్మజరూపేన ఉపాదిన్నకం వా అనుపాదిన్నకం వా అనుపాదిన్నకేనపి కేనచి కేసాదినా ఉపాదిన్నకం వా అనుపాదిన్నకం వా ఫుసన్తోపి సఙ్ఘాదిసేసం ఆపజ్జతియేవ.

తత్థ **కురున్దియం** ''లోమాని గణేత్వా సఙ్ఘాదిసేసో''తి వుత్తం. **మహాఅట్ఠకథాయం** పన ''లోమాని గణేత్వా ఆపత్తియా న కారేతబ్బో, ఏకమేవ సఙ్ఘాదిసేసం ఆపజ్జతి. సజ్ఝికమఞ్చే పన అపచ్చత్థరిత్వా నిపన్నే లోమాని గణేత్వా కారేతబ్బో''తి వుత్తం , తదేవ యుత్తం. ఇత్థివసేన హి అయం ఆపత్తి, న కోట్ఠాసవసేనాతి.

ఏత్థాహ ''యో పన 'కాయప్పటిబద్ధం గణ్హిస్సామీ'తి కాయం గణ్హాతి, 'కాయం గణ్హిస్సామీ'తి కాయప్పటిబద్ధం గణ్హాతి, సో కిం ఆపజ్జతీ''తి. **మహాసుమత్థేరో** తావ ''యథావత్థుకమేవా''తి వదతి. అయం కిరస్స లద్ధి –

''వత్థు సఞ్ఞా చ రాగో చ, ఫస్సప్పటివిజాననా;
యథానిద్దిట్ఠనిద్దేసే, గరుకం తేన కారయే''తి.

ఏత్థ ''**వత్థూ**''తి ఇత్థీ. ''**సఞ్ఞా**''తి ఇత్థిసఞ్ఞా. ''**రాగో**''తి కాయసంసగ్గరాగో. ''**ఫస్సప్పటివిజాననా**''తి కాయసంసగ్గఫస్సజాననా. తస్మా యో ఇత్థియా ఇత్థిసఞ్ఞీ కాయసంసగ్గరాగేన ''కాయప్పటిబద్ధం గహేస్సామీ''తి పవత్తోపి కాయం ఫుసతి, గరుకం సఙ్ఘాదిసేసంయేవ ఆపజ్జతి. ఇతరోపి థుల్లచ్చయన్తి **మహాపదుమత్థేరో** పనాహ –

''సఞ్ఞాయ విరాగితమ్హి, గహణే చ విరాగితే;
యథానిద్దిట్ఠనిద్దేసే, గరుకం తత్థ న దిస్సతీ''తి.

అస్సాపాయం లద్ధి ఇత్థియా ఇత్థిసఞ్ఞినో హి సఙ్ఘాదిసేసో వుత్తో. ఇమినా చ ఇత్థిసఞ్ఞా విరాగితా కాయప్పటిబద్ధే కాయప్పటిబద్ధసఞ్ఞా ఉప్పాదితా, తం గణ్హన్తస్స పన థుల్లచ్చయం వుత్తం. ఇమినా చ గహణమ్పి విరాగితం తం అగ్గహేత్వా

ఇత్థీ గహితా, తస్మా ఏత్థ ఇత్థిసఞ్ఞాయ అభావతో సఙ్ఘాదిసేసో న దిస్సతి, కాయప్పటిబద్ధస్స అగ్గహితత్తా థుల్లచ్చయం న దిస్సతి, కాయసంసగ్గరాగేన ఫుట్ఠత్తా పన దుక్కటం. కాయసంసగ్గరాగేన హి ఇమం నామ వత్థుం ఫుసతో అనాపత్తీతి నత్థి, తస్మా దుక్కటమేవాతి.

ఇదఞ్చ పన వత్వా ఇదం చతుక్కమాహ. "సారత్తం గణ్హిస్సామీ'తి సారత్తం గణ్హి సఙ్ఘాదిసేసో, 'విరత్తం గణ్హిస్సామీ'తి విరత్తం గణ్హి దుక్కటం, 'సారత్తం గణ్హిస్సామీ'తి విరత్తం గణ్హి దుక్కటం, 'విరత్తం గణ్హిస్సామీ'తి సారత్తం గణ్హి దుక్కటమేవా"తి. కిఞ్చాపి ఏవమాహ? అథ ఖో **మహాసుమత్థేరవాదో**యేవేత్థ "ఇత్థి చ హోతి ఇత్థిసఞ్ఞీ సారత్తో చ భిక్ఖు చ నం ఇత్థియా కాయేన కాయప్పటిబద్ధం ఆమసతి పరామసతి...పే.... గణ్హాతి ఛుపతి ఆపత్తి థుల్లచ్చయస్సా"తి ఇమాయ పాళియా "యో హి ఏకతో రితా సమ్బహులా ఇత్థియో బాహాహి పరిక్ఖిపిత్వా గణ్హాతి, సో యత్తకా ఇత్థియో ఫుట్ఠా తాసం గణనాయ సఙ్ఘాదిసేసే ఆపజ్జతి, మజ్ఝగతానం గణనాయ థుల్లచ్చయే"తిఆదీహి అట్ఠకథావినిచ్ఛయేహి చ సమేతి. యది హి సఞ్ఞాదివిరాగేన విరాగితం నామ భవేయ్య "పణ్డకో చ హోతి ఇత్థిసఞ్ఞీ"తిఆదీసు వియ "కాయప్పటిబద్ధఞ్చ హోతి కాయసఞ్ఞీ చా"తిఆదినాపి నయేన పాళియం విసేసం వదేయ్య. యస్మా పన సో న వుత్తో, తస్మా ఇత్థియా ఇత్థిసఞ్ఞాయ సతి ఇత్థిం ఆమసన్తస్స సఙ్ఘాదిసేసో, కాయప్పటిబద్ధం ఆమసన్తస్స థుల్లచ్చయన్తి యథావత్థుకమేవ యుజ్జతి.

మహాపచ్చరియమ్పి చేతం వుత్తం – "నీలం పారుపిత్వా సయితాయ కాళిత్థియా కాయం ఘట్టేస్సామీ'తి కాయం ఘట్టేతి, సఙ్ఘాదిసేసో; 'కాయం ఘట్టేస్సామీ'తి నీలం ఘట్టేతి, థుల్లచ్చయం; 'నీలం ఘట్టేస్సామీ'తి కాయం ఘట్టేతి, సఙ్ఘాదిసేసో; 'నీలం ఘట్టేస్సామీ'తి నీలం ఘట్టేతి, థుల్లచ్చయ"న్తి. యోపాయం "ఇత్థీ చ పణ్డకో చా"తిఆదినా నయేన వత్థుమిస్సకనయో వుత్తో, తస్మిమ్పి వత్థు సఞ్ఞావిమతివసేన వుత్తా ఆపత్తియో పాళియం అసమ్ముయ్హన్తేన వేదితబ్బా.

కాయేనకాయప్పటిబద్ధవారే పన ఇత్థియా ఇత్థిసఞ్ఞిస్స కాయప్పటిబద్ధం గణ్హతో థుల్లచ్చయం, సేసే సబ్బత్థ దుక్కటం. కాయప్పటిబద్ధేనకాయవారేపి ఏసేవ నయో. కాయప్పటిబద్ధేనకఆయప్పటిబద్ధవారే చ నిస్సగ్గియేనకాయవారాదీసు చస్స సబ్బత్థ దుక్కటమేవ.

"ఇత్థీ చ హోతి ఇత్థిసఞ్ఞీ సారత్తో చ ఇత్థీ చ నం భిక్ఖుస్స కాయేన కాయ"న్తిఆదివారో పన భిక్ఖుమ్హి మాతుగామస్స రాగవసేన వుత్తో. తత్థ **ఇత్థీ చ నం భిక్ఖుస్స కాయేన కాయ**న్తి భిక్ఖుమ్హి సారత్తా ఇత్థీ తస్స నిసిన్నోకాసం వా నిపన్నోకాసం వా గన్త్వా అత్తనో కాయేన తం భిక్ఖుస్స కాయం ఆమసతి...పే.... ఛుపతి. **సేవనాధిప్పాయో కాయేన వాయమతి, ఫస్సం పటివిజానాతీ**తి ఏవం తాయ ఆమట్ఠో వా ఛుపితో వా సేవనాధిప్పాయో హుత్వా సచే ఫస్సప్పటివిజాననత్థం ఈసకమ్పి కాయం చాలేతి ఫన్దేతి, సఙ్ఘాదిసేసం ఆపజ్జతి.

ద్వే ఇత్థియోతి ఏత్థ ద్వే సఙ్ఘాదిసేసే ఆపజ్జతి, ఇత్థియా చ పణ్డకే చ సఙ్ఘాదిసేసేన సహ దుక్కటం . ఏతేన ఉపాయేన యావ ''**నిస్సగ్గియేన నిస్సగ్గియం ఆమసతి, సేవనాధిప్పాయో కాయేన వాయమతి న చ ఫస్సం పటివిజానాతి, ఆపత్తి దుక్కటస్సా**''తి తావ పురిమనయేనేవ ఆపత్తిభేదో వేదితబ్బో.

ఏత్థ చ **కాయేన వాయమతి న చ ఫస్సం పటివిజానాతీ**తి అత్తనా నిస్సట్ఠం పుప్ఫం వా ఫలం వా ఇత్థిం అత్తనో నిస్సగ్గియేన పుప్ఫేన వా ఫలేన వా పహరన్తిం దిస్వా కాయేన వికారం కరోతి, అఙ్గులిం వా చాలేతి, భముకం వా ఉక్ఖిపతి,

అక్ఖిం వా నిఖణతి, అఙ్గం వా ఏవరూపం వికారం కరోతి, అయం వుచ్చతి “కాయేన వాయమతి న చ ఫస్సం పటివిజానాతీ”తి. అయమ్పి కాయేన వాయమితత్తా దుక్కటం ఆపజ్జతి, ద్వీసు ఇత్థీసు ద్వే, ఇత్థిపణ్డకేసుపి ద్వే ఏవ దుక్కటే ఆపజ్జతి.

౨౭౯. ఏవం వత్థువసేన విత్థారతో ఆపత్తిభేదం దస్సేత్వా ఇదాని లక్ఖణవసేన సఙ్ఖేపతో ఆపత్తిభేదఞ్చ అనాపత్తిభేదఞ్చ దస్సేన్తో **“సేవనాధిప్పాయో”**తిఆదిమాహ. తత్థ పురిమనయే ఇత్థియా ఫుట్ఠో సమానో సేవనాధిప్పాయో కాయేన వాయమతి, ఫస్సం పటివిజానాతీతి తివఙ్గసమ్పత్తియా సఙ్ఘాదిసేసో. దుతియే నయే నిస్సగ్గియేన నిస్సగ్గియామసనే వియ వాయమిత్వా అఘుపనే వియ చ ఫస్సస్స అప్పటివిజాననతో దువఙ్గసమ్పత్తియా దుక్కటం. తతియే కాయేన అవాయమతో అనాపత్తి. యో హి సేవనాధిప్పాయోపి నిచ్చలేన కాయేన కేవలం ఫస్సం పటివిజానాతి సాదియతి అనుభోతి, తస్స చిత్తుప్పాదమత్తే ఆపత్తియా అభావతో అనాపత్తి. చతుత్థే పన నిస్సగ్గియేన నిస్సగ్గియామసనే వియ ఫస్సప్పటివిజాననాపి నత్థి, కేవలం చిత్తుప్పాదమత్తమేవ, తస్మా అనాపత్తి. మోక్ఖాధిప్పాయస్స సబ్బాకారేసు అనాపత్తియేవ.

ఏత్థ పన యో ఇత్థియా గహితో తం అత్తనో సరీరా మోచేతుకామో పటిప్పణామేతి వా పహరతి వా అయం కాయేన వాయమతి ఫస్సం పటివిజానాతి. యో ఆగచ్ఛన్తిం దిస్వా తతో ముఞ్చితుకామో ఉత్తాసేత్వా పలాపేతి, అయం కాయేన వాయమతి న చ ఫస్సం పటివిజానాతి. యో తాదిసం దీఘజాతిం కాయే ఆరూళ్హం దిస్వా “సణికం గచ్ఛతు ఘట్టియమానా అనత్థాయ సంవత్తేయ్యా”తి న ఘట్టేతి, ఇత్థిమేవ వా అఙ్గం ఫుసమానం ఞత్వా “ఏసా ‘అనత్థికో అయం మయా’తి సయమేవ పక్కమిస్సతీ”తి అజానన్తో వియ నిచ్చలో హోతి, బలవిత్థియా వా గాళ్హం ఆలిఙ్గిత్వా గహితో దహరభిక్ఖు పలాయితుకామోపి సుట్ఠు గహితత్తా నిచ్చలో హోతి, అయం న చ కాయేన వాయమతి, ఫస్సం పటివిజానాతి. యో పన ఆగచ్ఛన్తిం దిస్వా “ఆగచ్ఛతు తావ తతో నం పహరిత్వా వా పణామేత్వా వా పక్కమిస్సామీ”తి నిచ్చలో హోతి, అయం మోక్ఖాధిప్పాయో న చ కాయేన వాయమతి, న చ ఫస్సం పటివిజానాతీతి వేదితబ్బో.

౨౮౦. అసఞ్చిచ్చాతి ఇమినా ఉపాయేన ఇమం ఫుసిస్సామీతి అచేతేత్వా, ఏవఞ్హి అచేతేత్వా పత్తప్పటిగ్గహణాదీసు మాతుగామస్స అఙ్గే ఫుట్ఠేపి అనాపత్తి.

అసతియాతి అఞ్ఞవిహితో హోతి మాతుగామం ఫుసామీతి సతి నత్థి, ఏవం అసతియా హత్థపాదపసారణాదికాలే ఫుసన్తస్స అనాపత్తి.

అజానన్తస్సాతి దారకవేసేన ఠితం దారికం “ఇత్థీ”తి అజానన్తో కేనచిదేవ కరణీయేన ఫుసతి, ఏవం “ఇత్థీ”తి అజానన్తస్స ఫుసతో అనాపత్తి.

అసాదియన్తస్సాతి కాయసంసగ్గం అసాదియన్తస్స, తస్స బాహాపరమ్పరాయ నీతభిక్ఖుస్స వియ అనాపత్తి. ఉమ్మత్తకాదయో వుత్తనయాఏవ. ఇధ పన ఉదాయిత్థేరో ఆదికమ్మికో, తస్స అనాపత్తి ఆదికమ్మికస్సాతి.

పదభాజనీయవణ్ణనా నిట్ఠితా.

సముట్ఠానాదీసు ఇదం సిక్ఖాపదం పఠమపారాజికసముట్ఠానం కాయచిత్తతో సముట్ఠాతి, కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, అకుసలచిత్తం, ద్వివేదనం, సుఖమజ్ఝత్తద్వయేనాతి.

౨౮౧. వినీతవత్థూసు – **మాతుయా మాతుపేమేనాతి** మాతుపేమేన మాతుయా కాయం ఆమసి. ఏస నయో **ధీతుభగినివత్థూసు**. తత్థ యస్మా మాతా వా హోతు ధీతా వా ఇత్థీ నామ సబ్బాపి బ్రహ్మచరియస్స పారిపన్థికావ. తస్మా "అయం మే మాతా అయం ధీతా అయం మే భగినీ"తి గేహస్సితపేమేన ఆమసతోపి దుక్కటమేవ వుత్తం.

ఇమం పన భగవతో ఆణం అనుస్సరన్తేన సచేపి నదీసోతేన వుయ్హమానం మాతరం పస్సతి నేవ హత్థేన పరామసితబ్బా. పణ్డితేన పన భిక్ఖునా నావా వా ఫలకం వా కదలిక్ఖన్ధో వా దారుక్ఖన్ధో వా ఉపసంహరితబ్బో. తస్మిం అసతి కాసావమ్పి ఉపసంహరిత్వా పురతో ఠపేతబ్బం, "ఏత్థ గణ్హాహీ"తి పన న వత్తబ్బా. గహితే పరిక్ఖారం కడ్ఢామీతి కడ్ఢన్తేన గన్తబ్బం. సచే భాయతి పురతో పురతో గన్త్వా "మా భాయీ"తి సమస్సాసేతబ్బా. సచే భాయమానా పుత్తస్స సహసా ఖన్ధే వా అభిరుహతి, హత్థే వా గణ్హాతి, న "అపేహి మహల్లికే"తి నిద్ధునితబ్బా, థలం పాపేతబ్బా. కద్దమే లగ్గాయపి కూపే పతితాయపి ఏసేవ నయో.

తత్రాపి హి యోత్తం వా వత్థం వా పక్ఖిపిత్వా హత్థేన గహితభావం ఞత్వా ఉద్ధరితబ్బా, నత్వేవ ఆమసితబ్బా. న కేవలఞ్చ మాతుగామస్స సరీరమేవ అనామాసం, నివాసనపావురణమ్పి ఆభరణభణ్డమ్పి తిణణ్డుపకం వా తాళపణ్ణముద్దికం వా ఉపాదాయ అనామాసమేవ, తఞ్చ ఖో నివాసనపారుపనం పిళన్ధనత్థాయ ఠపితమేవ. సచే పన నివాసనం వా పారుపనం వా పరివత్తేత్వా చీవరత్థాయ పాదమూలే ఠపేతి వట్టతి. ఆభరణభణ్డేసు పన సీసపసాధనకదన్తసూచిఆదికప్పియభణ్డం "ఇమం భన్తే తుమ్హాకం గణ్హథా"తి దియ్యమానం సిపాటికాసూచిఆదిఉపకరణత్థాయ గహేతబ్బం. సువణ్ణరజతముత్తాదిమయం పన అనామాసమేవ దీయ్యమానమ్పి న గహేతబ్బం. న కేవలఞ్చ ఏతాసం సరీరూపగమేవ అనామాసం, ఇత్థిసణ్ఠానేన కతం కట్ఠరూపమ్పి దన్తరూపమ్పి అయరూపమ్పి లోహరూపమ్పి తిపురూపమ్పి పోత్థకరూపమ్పి సబ్బరతనరూపమ్పి అన్తమసో పిట్ఠమయరూపమ్పి అనామాసమేవ. పరిభోగత్థాయ పన "ఇదం తుమ్హాకం హోతూ"తి లభిత్వా ఠపేత్వా సబ్బరతనమయం అవసేసం భిన్దిత్వా ఉపకరణారహం ఉపకరణే పరిభోగారహం పరిభోగే ఉపనేతుం వట్టతి.

యథా చ ఇత్థిరూపకం; ఏవం సత్తవిధమ్పి ధఞ్ఞం అనామాసం. తస్మా ఖేత్తమజ్ఝేన గచ్ఛతా తత్థజాతకమ్పి ధఞ్ఞఫలం న ఆమసన్తేన గన్తబ్బం. సచే ఘరద్వారే వా అన్తరామగ్గే వా ధఞ్ఞం పసారితం హోతి పస్సేన చ మగ్గో అత్థి న మద్దన్తేన గన్తబ్బం. గమనమగ్గే అసతి మగ్గం అధిట్ఠాయ గన్తబ్బం. అన్తరఘరే ధఞ్ఞస్స ఉపరి ఆసనం పఞ్ఞాపేత్వా దేన్తి నిసీదితుం వట్టతి. కేచి ఆసనసాలాయం ధఞ్ఞం ఆకిరన్తి, సచే సక్కా హోతి హరాపేతుం హరాపేతబ్బం, నో చే ఏకమన్తం ధఞ్ఞం అమద్దన్తేన పీఠకం పఞ్ఞపేత్వా నిసీదితబ్బం. సచే ఓకాసో న హోతి, మనుస్సా ధఞ్ఞమజ్ఝేయేవ ఆసనం పఞ్ఞపేత్వా దేన్తి, నిసీదితబ్బం. తత్థజాతకాని ముగ్గమాసాదీని అపరణ్ణానిపి తాలపనసాదీని వా ఫలాని కీళన్తేన న ఆమసితబ్బాని. మనుస్సేహి రాసికతేసుపి ఏసేవ నయో. అరఞ్ఞే పన రుక్ఖతో పతితాని ఫలాని "అనుపసమ్పన్నానం దస్సామీ"తి గణ్హితుం వట్టతి.

ముత్తా , మణి, వేళురియో, సఙ్ఖో, సిలా, పవాళం, రజతం, జాతరూపం, లోహితఙ్కో, మసారగల్లన్తి ఇమేసు దససు రతనేసు ముత్తా అధోతా అనివిద్ధా యథాజాతావ ఆమసితుం వట్టతి. సేసా అనామాసాతి వదన్తి. **మహాపచ్చరియం** పన

“ముత్తా ధోతాపి అధోతాపి అనామాసా భణ్డమూలత్థాయ చ సమ్పటిచ్ఛితుం న వట్టతి, కుట్ఠరోగస్స భేసజ్జత్థాయ పన వట్టతీ”తి వుత్తం. అన్తమసో జాతిఫలికం ఉపాదాయ సబ్బోపి నీలపీతాదివణ్ణభేదో మణి ధోతవిద్ధవట్టితో అనామాసో, యథాజాతో పన ఆకరముత్తో పత్తాదిభణ్డమూలత్థం సమ్పటిచ్ఛితుం వట్టతీతి వుత్తో. సోపి **మహాపచ్చరియం** పటిక్ఖిత్తో, పచిత్వా కతో కాచమణియేవేకో వట్టతీతి వుత్తో. వేళురియేపి మణిసదిసోవ వినిచ్ఛయో.

సఙ్ఖో ధమనసఙ్ఖో చ ధోతవిద్ధో చ రతనమిస్సో అనామాసో. పానీయసఙ్ఖో ధోతోపి అధోతోపి ఆమాసోవ సేసఞ్చ అఞ్జనాదిభేసజ్జత్థాయపి భణ్డమూలత్థాయపి సమ్పటిచ్ఛితుం వట్టతి. సిలా ధోతవిద్ధా రతనసంయుత్తా ముగ్గవణ్ణావ అనామాసా. సేసా సత్థకనిసానాదిఅత్థాయ గణ్హితుం వట్టతి. ఏత్థ చ రతనసంయుత్తాతి సువణ్ణేన సద్ధిం యోజేత్వా పచిత్వా కతాతి వదన్తి. పవాళం ధోతవిద్ధం అనామాసం. సేసం ఆమాసం భణ్డమూలత్థఞ్చ సమ్పటిచ్ఛితుం వట్టతి. **మహాపచ్చరియం** పన “ధోతమ్పి అధోతమ్పి సబ్బం అనామాసం, న చ సమ్పటిచ్ఛితుం వట్టతీ”తి వుత్తం.

రజతం జాతరూపఞ్చ కతభణ్డమ్పి అకతభణ్డమ్పి సబ్బేన సబ్బం బీజతో పట్ఠాయ అనామాసఞ్చ అసమ్పటిచ్ఛియఞ్చ, ఉత్తరరాజపుత్తో కిర సువణ్ణచేతియం కారేత్వా **మహాపదుమత్థేరస్స** పేసేసి. థేరో “న కప్పతీ”తి పటిక్ఖిపి. చేతియఘరే సువణ్ణపదుమసువణ్ణబుబ్బుళకాదీని హోన్తి, ఏతానిపి అనామాసాని. చేతియఘరగోపకా పన రూపియఛడ్డకట్ఠానే ఠితా, తస్మా తేసం కేళాపయితుం వట్టతీతి వుత్తం. **కురున్దియం** పన తం పటిక్ఖిత్తం. సువణ్ణచేతియే కచవరమేవ హరితుం వట్టతీతి ఏత్తకమేవ అనుఞ్ఞాతం. ఆరకూటలోహమ్పి జాతరూపగతికమేవ అనామాసన్తి **సబ్బఅట్ఠకథాసు** వుత్తం. సేనాసనపరిభోగో పన సబ్బకప్పియో, తస్మా జాతరూపరజతమయా సబ్బేపి సేనాసనపరిక్ఖారా ఆమాసా. భిక్ఖూనం ధమ్మవినయవణ్ణనట్ఠానే రతనమణ్డపే కరోన్తి ఫలికత్థమ్భే రతనదామపతిమణ్డితే, తత్థ సబ్బూపకరణాని భిక్ఖూనం పటిజగ్గితుం వట్టతి.

లోహితఙ్కమసారగల్లా ధోతవిద్ధా అనామాసా, ఇతరే ఆమాసా, భణ్డమూలత్థాయ వట్టన్తీతి వుత్తా. **మహాపచ్చరియం** పన “ధోతాపి అధోతాపి సబ్బసో అనామాసా న చ సమ్పటిచ్ఛితుం వట్టన్తీ”తి వుత్తం.

సబ్బం ఆవుధభణ్డం అనామాసం, భణ్డమూలత్థాయ దీయ్యమానమ్పి న సమ్పటిచ్ఛితబ్బం. సత్థవణిజ్జా నామ న వట్టతి. సుద్ధధనుదణ్డోపి ధనుజియాపి పతోదోపి అఙ్కుసోపి అన్తమసో వాసిఫరసుఆదీనిపి ఆవుధసఙ్ఖేపేన కతాని అనామాసాని. సచే కేనచి విహారే సత్తి వా తోమరో వా ఠపితో హోతి, విహారం జగ్గన్తేన “హరన్తూ”తి సామికానం పేసేతబ్బం. సచే న హరన్తి, తం అచాలేన్తేన విహారో పటిజగ్గితబ్బో. యుద్ధభూమియం పతితం అసిం వా సత్తిం వా తోమరం వా దిస్వా పాసాణేన వా కేనచి వా అసిం భిన్దిత్వా సత్థకత్థాయ గహేతుం వట్టతి, ఇతరానిపి వియోజేత్వా కిఞ్చి సత్థకత్థాయ గహేతుం వట్టతి కిఞ్చి కత్తరదణ్డాదిఅత్థాయ. “ఇదం గణ్హథా”తి దీయ్యమానం పన “వినాసేత్వా కప్పియభణ్డం కరిస్సామీ”తి సబ్బమ్పి సమ్పటిచ్ఛితుం వట్టతి.

మచ్ఛజాలపక్ఖిజాలాదీనిపి ఫలకజాలికాదీని సరపరిత్తానానిపి సబ్బాని అనామాసాని. పరిభోగత్థాయ లబ్భమానేసు పన జాలం తావ “ఆసనస్స వా చేతియస్స వా ఉపరి బన్ధిస్సామి, ఛత్తం వా వేఠేస్సామీ”తి గహేతుం వట్టతి. సరపరిత్తానం సబ్బమ్పి భణ్డమూలత్థాయ సమ్పటిచ్ఛితుం వట్టతి. పరూపరోధనివారణఞ్హి ఏతం న ఉపరోధకరన్తి ఫలకం దన్తకట్ఠభాజనం కరిస్సామీతి గహేతుం వట్టతి.

చమ్మవినద్ధాని వీణాభేరిఆదీని అనామాసాని. **కురున్దియం** పన "భేరిసఙ్ఘాటోపి వీణాసఙ్ఘాటోపి తుచ్ఛపోక్ఖరమ్పి ముఖవట్టియం ఆరోపితచమ్మమ్పి వీణాదణ్డకోపి సబ్బం అనామాస"న్తి వుత్తం. ఓనహితుం వా ఓనహాపేతుం వా వాదేతుం వా వాదాపేతుం వా న లబ్భతియేవ. చేతియఙ్గణే పూజం కత్వా మనుస్సేహి ఛడ్డితం దిస్వాపి అచాలేత్వావ అన్తరన్తరే సమ్మజ్జితబ్బం, కచవరఛడ్డనకాలే పన కచవరనియామేనేవ హరిత్వా ఏకమన్తం నిక్ఖిపితుం వట్టతీతి **మహాపచ్చరియ**ం వుత్తం. భణ్డమూలత్థాయ సమ్పటిచ్ఛితుమ్పి వట్టతి. పరిభోగత్థాయ లబ్భమానేసు పన వీణాదోణికఞ్చ భేరిపోక్ఖరఞ్చ దన్తకట్ఠభాజనం కరిస్సామ చమ్మం సత్థకకోసకన్తి ఏవం తస్స తస్స పరిక్ఖారస్స ఉపకరణత్థాయ గహేత్వా తథా తథా కాతుం వట్టతి.

పురాణదుతియికావత్థు ఉత్తానమేవ. **యక్ఖివత్థుస్మిం** సచేపి పరనిమ్మితవసవత్తిదేవియా కాయసంసగ్గం సమాపజ్జతి థుల్లచ్చయమేవ. **పణ్డకవత్థు** చ **సుత్తిత్థివత్థు** చ పాకటమేవ. **మతిత్థివత్థుస్మిం** పారాజికప్పహోనకకాలే థుల్లచ్చయం, తతో పరం దుక్కటం. **తిరచ్ఛానగతవత్థుస్మిం** నాగమాణవికాయపి సుపణ్ణమాణవికాయపి కిన్నరియాపి గావియాపి దుక్కటమేవ. **దారుధీతలికావత్థుస్మిం** న కేవలం దారునా ఏవ, అన్తమసో చిత్తకమ్మలిఖితేపి ఇత్థిరూపే దుక్కటమేవ.

౨౮౨. **సమ్పీళనవత్థు** ఉత్తానత్థమేవ. **సఙ్కమవత్థుస్మిం** ఏకపదికసఙ్కమో వా హోతు సకటమగ్గసఙ్కమో వా, చాలేస్సామీతి పయోగే కతమత్తేవ చాలేతు వా మా వా, దుక్కటం. మగ్గవత్థు పాకటమేవ. రుక్ఖవత్థుస్మిం రుక్ఖో మహన్తో వా హోతు మహాజమ్బుప్పమాణో ఖుద్దకో వా, తం చాలేతుం సక్కోతు వా మా వా, పయోగమత్తేన దుక్కటం. **నావావత్థుస్మిమ్పి** ఏసేవ నయో. **రజ్జువత్థుస్మిం** యం రజ్జుం ఆవిఞ్ఛన్తో ఠానా చాలేతుం సక్కోతి, తత్థ థుల్లచ్చయం. యా మహారజ్జు హోతి, ఈసకమ్పి ఠానా న చలతి, తత్థ దుక్కటం. దణ్డేపి ఏసేవ నయో. భూమియం పతితమహారుక్ఖోపి హి దణ్డగ్గహణేనేవ ఇధ గహితో. **పత్తవత్థు** పాకటమేవ. **వన్దనవత్థుస్మిం** ఇత్థీ పాదే సమ్బాహిత్వా వన్దితుకామా వారేతబ్బా పాదా వా పటిచ్ఛాదేతబ్బా, నిచ్చలేన వా భవితబ్బం. నిచ్చలస్స హి చిత్తేన సాదియతోపి అనాపత్తి. అవసానే **గహణవత్థు**పాకటమేవాతి.

కాయసంసగ్గసిక్ఖాపదవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౩. దుట్ఠుల్లవాచాసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౨౮౩. **తేన సమయేన బుద్ధో భగవాతి** దుట్ఠుల్లవాచాసిక్ఖాపదం. తత్థ **ఆదిస్సాతి** అపదిసిత్వా. **వణ్ణమ్పి భణతీతి**ఆదీని పరతో ఆవి భవిస్సన్తి. **ఛిన్నికాతి** ఛిన్నఓత్తప్పా. **ధుత్తికాతి** సఠా. **అహిరికాయోతి** నిల్లజ్జా . **ఉహసన్తీతి** సితం కత్వా మన్దహసితం హసన్తి. **ఉల్లపన్తీతి** "అహో అయ్యో"తిఆదినా నయేన ఉచ్చకరణిం నానావిధం పలోభనకథం కథేన్తి. **ఉజ్జగ్ఘన్తీతి** మహాహసితం హసన్తి. **ఉప్పణ్డేన్తీతి** "పణ్డకో అయం, నాయం పురిసో"తిఆదినా నయేన పరిహాసం కరోన్తి.

౨౮౫. **సారత్తోతి** దుట్ఠుల్లవాచస్సాదరాగేన సారత్తో. **అపేక్ఖవా పటిబద్ధచిత్తోతి** వుత్తనయమేవ, కేవలం ఇధ వాచస్సాదరాగో యోజేతబ్బో. **మాతుగామం దుట్ఠుల్లాహి వాచాహీతి** ఏత్థ అధిప్పేతం మాతుగామం దస్సేన్తో **''మాతుగామో''**తిఆదిమాహ. తత్థ **విఞ్ఞూ పటిబలా సుభాసితదుబ్భాసితం దుట్ఠుల్లాదుట్ఠుల్లం ఆజానితు**న్తి యా పణ్డితా సాత్థకనిరత్థకకథం అసద్ధమ్మసద్ధమ్మపటిసంయుత్తకథఞ్చ జానితుం పటిబలా, అయం ఇధ అధిప్పేతా. యా పన మహల్లికాపి బాలా ఏలమూగా అయం ఇధ అనధిప్పేతాతి దస్సేతి.

ఓభాసేయ్యాతి అవభాసేయ్య నానాప్పకారకం అసద్ధమ్మవచనం వదేయ్య. యస్మా పనేవం ఓభాసన్తస్స యో సో ఓభాసో నామ, సో అత్థతో అజ్ఝాచారో హోతి రాగవసేన అభిభవిత్వా సఞ్ఞమవేలం ఆచారో, తస్మా తమత్థం దస్సేన్తో "ఓభాసేయ్యాతి అజ్ఝాచారో వుచ్చతీ"తి ఆహ. **యథా తన్తి** ఏత్థ **తన్తి** నిపాతమత్తం, యథా యువా యువతిన్తి అత్థో.

ద్వే మగ్గే ఆదిస్సాతిఆది యేనాకారేన ఓభాసతో సఙ్ఘాదిసేసో హోతి, తం దస్సేతుం వుత్తం. తత్థ **ద్వే మగ్గేతి** వచ్చమగ్గఞ్చ పస్సావమగ్గఞ్చ. సేసం ఉద్దేసే తావ పాకటమేవ. నిద్దేసే పన **థోమేతీతి** "ఇత్థిలక్ఖణేన సుభలక్ఖణేన సమన్నాగతాసీ"తి వదతి, న తావ సీసం ఏతి. "తవ వచ్చమగ్గో చ పస్సావమగ్గో చ ఈదిసో తేన నామ ఈదిసేన ఇత్థిలక్ఖణేన సుభలక్ఖణేన సమన్నాగతాసీ"తి వదతి, సీసం ఏతి, సఙ్ఘాదిసేసో. **వణ్ణేతి పసంసతీతి** ఇమాని పన థోమనపదస్సేవ వేవచనాని.

ఖుంసేతీతి వాచాపతోదేన ఘట్టేతి. **వమ్భేతీతి** అపసాదేతి. **గరహతీతి** దోసం దేతి. పరతో పన పాళియా ఆగతేహి "**అనిమిత్తాసీ**"తిఆదీహి ఏకాదసహి పదేహి అఘటితే సీసం న ఏతి, ఘటితేపి తేసు **సిఖరణీసి సమ్భిన్నాసి ఉభతోబ్యఞ్జనాసీతి** ఇమేహి తీహి ఘటితేయేవ సఙ్ఘాదిసేసో.

దేహి మేతి యాచనాయపి ఏత్తకేనేవ సీసం న ఏతి, "మేథునం ధమ్మం దేహీ"తి ఏవం మేథునధమ్మేన ఘటితే ఏవ సఙ్ఘాదిసేసో.

కదా తే మాతా పసీదిస్సతీతిఆదీసు ఆయాచనవచనేసుపి ఏత్తకేనేవ సీసం న ఏతి, "కదా తే మాతా పసీదిస్సతి, కదా తే మేథునం ధమ్మం లభిస్సామీ"తి వా "తవ మాతరి పసన్నాయ మేథునం ధమ్మం లభిస్సామీ"తి వా ఆదినా పన నయేన మేథునధమ్మేన ఘటితేయేవ సఙ్ఘాదిసేసో.

కథం త్వం సామికస్స దేసీతిఆదీసు పుచ్ఛావచనేసుపి మేథునధమ్మన్తి వుత్తేయేవ సఙ్ఘాదిసేసో, న ఇతరథా. **ఏవం కిర త్వం సామికస్స దేసీతి** పటిపుచ్ఛావచనేసుపి ఏసేవ నయో.

ఆచిక్ఖనాయ **పుట్ఠో భణతీతి** "కథం దదమానా సామికస్స పియా హోతీ"తి ఏవం పుట్ఠో ఆచిక్ఖతి. ఏత్థ చ "ఏవం దేహి ఏవం దదమానా"తి వుత్తేపి సీసం న ఏతి. "మేథునధమ్మం ఏవం దేహి ఏవం ఉపనేహి ఏవం మేథునధమ్మం దదమానా ఉపనయమానా పియా హోతీ"తిఆదినా పన నయేన మేథునధమ్మేన ఘటితేయేవ సఙ్ఘాదిసేసో. అనుసాసనీవచనేసుపి ఏసేవ నయో.

అక్కోసనిద్దేసే – **అనిమిత్తాసీతి** నిమిత్తరహితాసి, కుఞ్చికపణాలిమత్తమేవ తవ దకసోతన్తి వుత్తం హోతి.

నిమిత్తమత్తాసీతి తవ ఇత్థినిమిత్తం అపరిపుణ్ణం సఞ్ఞామత్తమేవాతి వుత్తం హోతి. **అలోహితాతి** సుక్ఖసోతా. **ధువలోహితాతి** నిచ్చలోహితా కిలిన్నదకసోతా. **ధువచోళాతి** నిచ్చపక్ఖిత్తాణిచోళా, సదా ఆణిచోళకం సేవసీతి వుత్తం హోతి. **పగ్ఘరన్తీతి** సవన్తీ; సదా తే ముత్తం సవతీతి వుత్తం హోతి. **సిఖరణీతి** బహినిక్ఖన్తఆణిమంసా. **ఇత్థిపణ్డకాతి** అనిమిత్తావ వుచ్చతి. **వేపురిసికాతి** సమస్సుదాఠికా పురిసరూపా ఇత్థీ. **సమ్భిన్నాతి** సమ్భిన్నవచ్చమగ్గపస్సావమగ్గా. **ఉభతోబ్యఞ్జనాతి** ఇత్థినిమిత్తేన చ పురిసనిమిత్తేన చాతి ఉభోహి బ్యఞ్జనేహి సమన్నాగతా.

ఇమేసు చ పన ఏకాదససు పదేసు సిఖరణీసి సమ్భిన్నాసి ఉభతోబ్యఞ్జనాసీతి ఇమానియేవ తీణి పదాని సుద్ధాని సీసం ఏన్తి. ఇతి ఇమాని చ తీణి పురిమాని చ వచ్చమగ్గపస్సావమగ్గమేథునధమ్మపదాని తీణీతి ఛ పదాని సుద్ధాని ఆపత్తికరాని. సేసాని అనిమిత్తాతిఆదీని "అనిమిత్తే మేథునధమ్మం మే దేహీ"తి వా "అనిమిత్తాసి మేథునధమ్మం మే దేహీ"తి వా ఆదినా నయేన మేథునధమ్మేన ఘటితానేవ ఆపత్తికరాని హోన్తీతి వేదితబ్బాని.

౨౮౬. ఇదాని య్వాయం ఓతిణ్ణో విపరిణతేన చిత్తేన ఓభాసతి, తస్స వచ్చమగ్గపస్సావమగ్గే ఆదిస్స ఏతేసం వణ్ణభణనాదీనం వసేన విత్థారతో ఆపత్తిభేదం దస్సేన్తో "**ఇత్థీ చ హోతి ఇత్థిసఞ్ఞీ**"తిఆదిమాహ. తేసం అత్థో కాయసంసగ్గే వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బో.

అయం పన విసేసో – **అధక్ఖకన్తి** అక్ఖకతో పట్ఠాయ అధో. **ఉబ్భజాణుమణ్డల** జాణుమణ్డలతో పట్ఠాయ ఉద్ధం. **ఉబ్భక్ఖకన్తి** అక్ఖకతో పట్ఠాయ ఉద్ధం. **అధో జాణుమణ్డలన్తి** జాణుమణ్డలతో పట్ఠాయ అధో. అక్ఖకం పన జాణుమణ్డలఞ్చ ఏత్థేవ దుక్కటక్ఖేత్తే సఙ్గహం గచ్ఛన్తి భిక్ఖునియా కాయసంసగ్గే వియ. న హి బుద్ధా గరుకాపత్తిం సావసేసం పఞ్ఞపేన్తీతి. **కాయప్పటిబద్ధన్తి** వత్థం వా పుప్ఫం వా ఆభరణం వా.

౨౮౭. అత్థపురేక్ఖారస్సాతి అనిమిత్తాతిఆదీనం పదానం అత్థం కథేన్తస్స, అట్ఠకథం వా సజ్ఝాయం కరోన్తస్స.

ధమ్మపురేక్ఖారస్సాతి పాళిం వాచేన్తస్స వా సజ్ఝాయన్తస్స వా. ఏవం అత్థఞ్చ ధమ్మఞ్చ పురక్ఖత్వా భణన్తస్స అత్థపురేక్ఖారస్స చ ధమ్మపురేక్ఖారస్స చ అనాపత్తి.

అనుసాసనిపురేక్ఖారస్సాతి "ఇదానిపి అనిమిత్తాసి ఉభతోబ్యఞ్జనాసి అప్పమాదం ఇదాని కరేయ్యాసి, యథా ఆయతిమ్పి ఏవరూపా న హోహిసీ"తి ఏవం అనుసిట్ఠిం పురక్ఖత్వా భణన్తస్స అనుసాసనిపురేక్ఖారస్స అనాపత్తి. యో పన భిక్ఖునీనం పాళిం వాచేన్తో పకతివాచనామగ్గం పహాయ హసన్తో హసన్తో "సిఖరణీసి సమ్భిన్నాసి ఉభతోబ్యఞ్జనాసీ"తి పునప్పునం భణతి, తస్స ఆపత్తియేవ. ఉమ్మత్తకస్స అనాపత్తి. ఇధ ఆదికమ్మికో ఉదాయిత్థేరో, తస్స అనాపత్తి ఆదికమ్మికస్సాతి.

పదభాజనీయవణ్ణనా నిట్ఠితా.

సముట్ఠానాదీసు ఇదం సిక్ఖాపదం తిసముట్ఠానం కాయచిత్తతో వాచాచిత్తతో కాయవాచాచిత్తతో చ సముట్ఠాతి, కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం , సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం, ద్వివేదనన్తి.

౨౮౮. వినీతవత్థూసు లోహితవత్థుస్మిం సో భిక్ఖు ఇత్థియా లోహితకం నిమిత్తం సన్ధాయాహ – ఇతరా న అఞ్ఞాసి, తస్మా దుక్కటం.

కక్కసలోమన్తి రస్సలోమేహి బహులోమం. **ఆకిణ్ణలోమన్తి** జటితలోమం. **ఖరలోమన్తి** థద్ధలోమం. **దీఘలోమన్తి** అరస్సలోమం. సబ్బం ఇత్థినిమిత్తమేవ సన్ధాయ వుత్తం.

౨౯౯. వాపితం ఖో తేతి అసద్ధమ్మం సన్ధాయాహ, సా అసల్లక్ఖేత్వా **నో చ ఖో పటివుత్తన్తి** ఆహ. **పటివుత్తం** నామ ఉదకవప్పే బీజేహి అప్పతిట్ఠితోకాసే పాణకేహి వినాసితబీజే వా ఓకాసే పున బీజం పతిట్ఠాపేత్వా ఉదకేన ఆసిత్తం, థలవప్పే విసమపతితానం వా బీజానం సమకరణత్థాయ పున అట్ఠదన్తకేన సమీకతం, తేసు అఞ్ఞతరం సన్ధాయ ఏసా ఆహ.

మగ్గవత్థుస్మిం **మగ్గో సంసీదతీతి** అజ్ఝజాతమగ్గం సన్ధాయాహ. సేసం ఉత్తానమేవాతి.

దుట్ఠుల్లవాచాసిక్ఖాపదవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౪. అత్తకామపారిచరియసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౨౯౦. తేన సమయేన బుద్ధో భగవాతి అత్తకామసిక్ఖాపదం. తత్థ **కులూపకోతి** కులపయిరుపాసనకో చతున్నం పచ్చయానం అత్థాయ కులూపసఙ్కమనే నిచ్చప్పయుత్తో.

చీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానపచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారన్తి చీవరఞ్చ పిణ్డపాతఞ్చ సేనాసనఞ్చ గిలానపచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారఞ్చ. **గిలానపచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారన్తి** చేత్థ పతికరణత్థేన పచ్చయో, యస్స కస్సచి సప్పాయస్సేతం అధివచనం. భిసక్కస్స కమ్మం తేన అనుఞ్ఞాతత్తాతి భేసజ్జం. గిలానపచ్చయోవ భేసజ్జం గిలానపచ్చయభేసజ్జం, యంకిఞ్చి గిలానస్స సప్పాయం భిసక్కకమ్మం తేలమధుఫాణితాదీతి వుత్తం హోతి. **పరిక్ఖారోతి** పన "సత్తహి నగరపరిక్ఖారేహి సుపరిక్ఖతం హోతీ"తిఆదీసు (అ॰ ని॰ ౭.౬౭) పరివారో వుచ్చతి. "రథో సీసపరిక్ఖారో ఝానక్ఖో చక్కవీరియో"తిఆదీసు (సం॰ ని॰ ౫.౪) అలఙ్కారో. "యే చిమే పబ్బజితేన జీవితపరిక్ఖారా సముదానేతబ్బా"తిఆదీసు (రో॰ ని॰ ౧.౧.౯౧) సమ్భారో. ఇధ పన సమ్భారోపి పరివారోపి వట్టతి. తఞ్హి గిలానపచ్చయభేసజ్జం జీవితస్స పరివారోపి హోతి జీవితవినాసకాబాధుప్పత్తియా అన్తరం అదత్వా రక్ఖణతో, సమ్భారోపి యథా చిరం పవత్తతి ఏవమస్స కారణభావతో, తస్మా పరిక్ఖారోతి వుచ్చతి. ఏవం గిలానపచ్చయభేసజ్జఞ్చ తం పరిక్ఖారో చాతి గిలానపచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారో, తం గిలానపచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారన్తి ఏవమత్థో దట్ఠబ్బో.

వసలన్తి హీనం లామకం. అథ వా వస్సతీతి వసలో, పగ్ఘరతీతి అత్థో, తం వసలం, అసుచిపగ్ఘరణకన్తి వుత్తం హోతి. **నిట్ఠుహిత్వాతి** ఖేళం పాతేత్వా.

కస్సాహం కేన హాయామీతి అహం కస్సా అఞ్ఞిస్సా ఇత్థియా కేన భోగేన వా అలఙ్కారేన వా రూపేన వా పరిహాయామి, కా నామ మయా ఉత్తరితరాతి దీపేతి.

౨౯౧. సన్తికేతి ఉపచారే ఠత్వా సామన్తా అవిదూరే, పదభాజనేపి అయమేవఅత్థో దీపితో . **అత్తకామపారిచరియాయాతి** మేథునధమ్మసఙ్ఖాతేన కామేన పారిచరియా కామపారిచరియా. అత్తనో అత్థాయ కామపారిచరియా అత్తకామపారిచరియా, అత్తనా వా కామితా ఇచ్ఛితాతి అత్తకామా, సయం మేథునరాగవసేన పత్థితాతి అత్థో. అత్తకామా చ సా పారిచరియా చాతి అత్తకామపారిచరియా, తస్సా అత్తకామపారిచరియాయ. **వణ్ణం భాసేయ్యాతి** గుణం ఆనిసంసం పకాసేయ్య.

తత్ర యస్మా “అత్తనో అత్థాయ కామపారిచరియా”తి ఇమస్మిం అత్థవికప్పే కామో చేవ హేతు చ పారిచరియా చ అత్థో, సేసం బ్యఞ్జనం. “అత్తకామా చ సా పారిచరియా చాతి అత్తకామపారిచరియా”తి ఇమస్మిం అత్థవికప్పే అధిప్పాయో చేవ పారిచరియా చాతి అత్థో, సేసం బ్యఞ్జనం. తస్మా బ్యఞ్జనే ఆదరం అకత్వా అత్థమత్తమేవ దస్సేతుం “అత్తనో కామం అత్తనో హేతుం అత్తనో అధిప్పాయం అత్తనో పారిచరియ”న్తి పదభాజనం వుత్తం. “అత్తనో కామం అత్తనో హేతుం అత్తనో పారిచరియ”న్తి హి వుత్తే జానిస్సన్తి పణ్డితా “ఏత్తావతా అత్తనో అత్థాయ కామపారిచరియా వుత్తా”తి. “అత్తనో అధిప్పాయం అత్తనో పారిచరియ”న్తి వుత్తేపి జానిస్సన్తి “ఏత్తావతా అత్తనా ఇచ్ఛితకామితట్ఠేన అత్తకామపారిచరియా వుత్తా”తి.

ఇదాని తస్సా అత్తకామపారిచరియాయ వణ్ణభాసనాకారం దస్సేన్తో **“ఏతదగ్గ”**న్తిఆదిమాహ. తం ఉద్దేసతోపి నిద్దేసతోపి ఉత్తానత్థమేవ. అయం పనేత్థ పదసమ్బన్ధో చ ఆపత్తివినిచ్ఛయో చ – **ఏతదగ్గం...పే.... పరిచరేయ్యాతి** యా మాదిసం సీలవన్తం కల్యాణధమ్మం బ్రహ్మచారిం ఏతేన ధమ్మేన పరిచరేయ్య, తస్సా ఏవం మాదిసం పరిచరన్తియా యా అయం పారిచరియా నామ, ఏతదగ్గం పారిచరియానన్తి.

మేథునుపసంహితేన సఙ్ఘాదిసేసోతి ఏవం అత్తకామపారిచరియాయ వణ్ణం భాసన్తో చ మేథునుపసంహితేన మేథునధమ్మపటిసంయుత్తేనేవ వచనేన యో భాసేయ్య, తస్స సఙ్ఘాదిసేసోతి.

ఇధాని యస్మా మేథునుపసంహితేనేవ భాసన్తస్స సఙ్ఘాదిసేసో వుత్తో, తస్మా “అహమ్పి ఖత్తియో, త్వమ్పి ఖత్తియా, అరహతి ఖత్తియా ఖత్తియస్స దాతుం సమజాతికత్తా”తి ఏవమాదీహి వచనేహి పారిచరియాయ వణ్ణం భాసమానస్సాపి సఙ్ఘాదిసేసో నత్థి. “అహమ్పి ఖత్తియో”తిఆదికే పన బహూపి పరియాయే వత్వా “అరహసి త్వం మయ్హం మేథునధమ్మం దాతు”న్తి ఏవం మేథునప్పటిసంయుత్తేనేవ భాసమానస్స సఙ్ఘాదిసేసోతి.

ఇత్థీ చ హోతీతిఆది పుబ్బే వుత్తనయమేవ. ఇధ ఉదాయిత్థేరో ఆదికమ్మికో, తస్స అనాపత్తి ఆదికమ్మికస్సాతి.

సముట్ఠానాది సబ్బం దుట్ఠుల్లవాచాసదిసం. వినీతవత్థూని ఉత్తానత్థానేవాతి.

అత్తకామపారిచరియసిక్ఖాపదవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౫. సఞ్చరిత్తసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౨౯౬. **తేన సమయేన బుద్ధో భగవా**తి సఞ్చరిత్తం. తత్థ **పణ్డితా**తి పణ్డిచ్చేన సమన్నాగతా గతిమన్తా. **బ్యత్తా**తి వేయ్యత్తియేన సమన్నాగతా, ఉపాయేన సమన్నాగతా ఉపాయఞ్ఞూ విసారదా. **మేధావినీ**తి మేధాయ సమన్నాగతా, దిట్ఠం దిట్ఠం కరోతి. **దక్ఖా**తి ఛేకా. **అనలసా**తి ఉట్ఠానవీరియసమ్పన్నా. **ఛన్నా**తి అనుచ్ఛవికా.

కిస్మిం వియాతి కిచ్ఛం వియ కిలేసో వియ, హిరి వియ అమ్హాకం హోతీతి అధిప్పాయో. **కుమారికాయ వత్తు**న్తి “ఇమం తుమ్హే గణ్హథా”తి కుమారికాయ కారణా వత్తుం.

ఆవాహాదీసు **ఆవాహో**తి దారకస్స పరకులతో దారికాయ ఆహరణం. **వివాహో**తి అత్తనో దారికాయ పరకులపేసనం. **వారేయ్య**న్తి “దేథ నో దారకస్స దారిక”న్తి యాచనం, దివసనక్ఖత్తముహుత్తపరిచ్ఛేదకరణం వా.

౨౯౭. **పురాణగణకియాతి** ఏకస్స గణకస్స భరియాయ, సా తస్మిం జీవమానే గణకీతి పఞ్ఞాయిత్థ, మతే పన పురాణగణకీతి సఙ్ఖం గతా. **తిరోగామోతి** బహిగామో, అఞ్ఞో గామోతి అధిప్పాయో. **మనుస్సాతి** ఉదాయిస్స ఇమం సఞ్చరిత్తకమ్మే యుత్తపయుత్తభావం జాననకమనుస్సా.

సుణిసభోగేనాతి యేన భోగేన సుణిసా భుఞ్జితబ్బా హోతి రన్ధాపనపచాపనపఅపేసనాదినా, తేన భుఞ్జింసు. **తతో అపరేన దాసిభోగేనాతి** మాసాతిక్కమే యేన భోగేన దాసీ భుఞ్జితబ్బా హోతి ఖేత్తకమ్మకచవరఛడ్డనఉదకాహరణాదినా, తేన భుఞ్జింసు. **దుగ్గతాతి** దలిద్దా, యత్థ వా గతా దుగ్గతా హోతి తాదిసం కులం గతా. **మాయ్యో ఇమం కుమారికన్తి** మా అయ్యో ఇమం కుమారికం. **ఆహారూపహారోతి** ఆహారో చ ఉపహారో చ గహణఞ్చ దానఞ్చ, న అమ్హేహి కిఞ్చి ఆహటం న ఉపాహటం తయా సద్ధిం కయవిక్కయో వోహారో అమ్హాకం నత్థీతి దీపేన్తి. **సమణేన భవితబ్బం అబ్యావటేన, సమణో అస్స సుసమణోతి** సమణేన నామ ఈదిసేసు కమ్మేసు అబ్యావటేన అబ్యాపారేన భవితబ్బం, ఏవం భవన్తో హి సమణో సుసమణో అస్సాతి, ఏవం నం అపసాదేత్వా "**గచ్ఛ త్వం న మయం తం జానామా**"తి ఆహంసు.

౨౯౮. **సజ్జితోతి** సబ్బూపకరణసమ్పన్నో మణ్డితపసాధితో వా.

౩౦౦. **ధుత్తాతి** ఇత్థిధుత్తా. **పరిచారేన్తాతి** మనాపియేసు రూపాదీసు ఇతో చితో చ సమన్తా ఇన్ద్రియాని చారేన్తా, కీళన్తా అభిరమన్తాతి వుత్తం హోతి. **అబ్భుతమకంసూతి** యది కరిస్సతి త్వం ఏత్తకం జితో, యది న కరిస్సతి అహం ఏత్తకన్తి పణమకంసు. భిక్ఖూనం పన అబ్భుతం కాతుం న వట్టతి. యో కరోతి పరాజితేన దాతబ్బన్తి **మహాపచ్చరియం** వుత్తం.

కథఞ్హి నామ అయ్యో ఉదాయీ తఙ్ఖణికన్తి ఏత్థ **తఙ్ఖణోతి** అచిరకాలో వుచ్చతి. **తఙ్ఖణికన్తి** అచిరకాలాధికారికం.

౩౦౧. **సఞ్చరిత్తం సమాపజ్జేయ్యాతి** సఞ్చరణభావం సమాపజ్జేయ్య. యస్మా పన తం సమాపజ్జన్తేన కేనచి పేసితేన కత్థచి గన్తబ్బం హోతి, పరతో చ "ఇత్థియా వా పురిసమతి"న్తి ఆదివచనతో ఇధ ఇత్థిపురిసా అధిప్పేతా, తస్మా తమత్థం దస్సేతుం "ఇత్థియా వా పహితో పురిసస్స సన్తికే గచ్ఛతి, పురిసేన వా పహితో ఇత్థియా సన్తికే గచ్ఛతీ"తి ఏవమస్స పదభాజనం వుత్తం. **ఇత్థియా వా పురిసమతిం పురిసస్స వా ఇత్థిమతిన్తి** ఏత్థ ఆరోచేయ్యాతి పాఠసేసో దట్ఠబ్బో, తేనేవస్స పదభాజనే "పురిసస్స మతిం ఇత్థియా ఆరోచేతి, ఇత్థియా మతిం పురిసస్స ఆరోచేతీ"తి వుత్తం.

ఇదాని యదత్థం తం తేసం మతిం అధిప్పాయం అజ్ఝాసయం ఛన్దం రుచిం ఆరోచేతి, తం దస్సేన్తో "**జాయత్తనే వా జారత్తనే వా**"తిఆదిమాహ. తత్థ **జాయత్తనేతి** జాయాభావే. **జారత్తనేతి** జారభావే. పురిసస్స హి మతిం ఇత్థియా ఆరోచేన్తో జాయత్తనే ఆరోచేతి, ఇత్థియా మతిం పురిసస్స ఆరోచేన్తో జారత్తనే ఆరోచేతి; అపిచ పురిసస్సేవ మతిం ఇత్థియా ఆరోచేన్తో జాయత్తనే వా ఆరోచేతి నిబద్ధభరియాభావే, జారత్తనే వా మిచ్ఛాచారభావే. యస్మా పనేతం ఆరోచేన్తేన "త్వం కిరస్స జాయా భవిస్ససీ"తిఆది వత్తబ్బం హోతి, తస్మా తం వత్తబ్బతాకారం దస్సేతుం "జాయత్తనే వాతి జాయా భవిస్ససి, జారత్తనే వాతి జారీ భవిస్ససీ"తి అస్స పదభాజనం వుత్తం. ఏతేనేవ చ ఉపాయేన ఇత్థియా మతిం పురిసస్స ఆరోచనేపి పతి భవిస్ససి, సామికో భవిస్ససి, జారో భవిస్ససీతి వత్తబ్బతాకారో వేదితబ్బో.

అన్తమసో తఙ్ఖణికాయపీతి సబ్బన్తిమేన పరిచ్ఛేదేన యా అయం తఙ్ఖణే ముహుత్తమత్తే పటిసంవసితబ్బతో తఙ్ఖణికాతి వుచ్చతి, ముహుత్తికాతి అత్థో. తస్సాపి "ముహుత్తికా భవిస్ససీ"తి ఏవం పురిసమతిం ఆరోచేన్తస్స సఙ్ఘాదిసేసో.

ఏతేనేవుపాయేన “ముహుత్తికో భవిస్ససీ”తి ఏవం పురిసస్స ఇత్థిమతిం ఆరోచేన్తోపి సఙ్ఘాదిసేసం ఆపజ్జతీతి వేదితబ్బో.

౩౦౩. ఇదాని “ఇత్థియా వా పురిసమతి”న్తి ఏత్థ అధిప్పేతా ఇత్థియో పభేదతో దస్సేత్వా తాసు సఞ్చరిత్తవసేన ఆపత్తిభేదం దస్సేతుం **“దస ఇత్థియో”**తిఆదిమాహ. తత్థ **మాతురక్ఖితా**తి మాతరా రక్ఖితా. యథా పురిసేన సంవాసం న కప్పేతి, ఏవం మాతరా రక్ఖితా, తేనస్స పదభాజనేపి వుత్తం – “మాతా రక్ఖతి గోపేతి ఇస్సరియం కారేతి వసం వత్తేతీ”తి. తత్థ **రక్ఖతీ**తి కత్థచి గన్తుం న దేతి. **గోపేతీ**తి యథా అఞ్ఞో న పస్సన్తి, ఏవం గుత్తట్ఠానే ఠపేతి. **ఇస్సరియం కారేతీ**తి సేరివిహారమస్సా నిసేధేన్తీ అభిభవిత్వా పవత్తతి. **వసం వత్తేతీ**తి “ఇదం కరోహి, ఇదం మా అకాసీ”తి ఏవం అత్తనో వసం తస్సా ఉపరి వత్తేతి. ఏతేనుపాయేన పితురక్ఖితాదయోపి ఞాతబ్బా. గోత్తం వా ధమ్మో వా న రక్ఖతి, సగోత్తేహి పన సహధమ్మికేహి చ ఏకం సత్థారం ఉద్దిస్స పబ్బజితేహి ఏకగణపరియాపన్నేహి చ రక్ఖితా “గోత్తరక్ఖితా ధమ్మరక్ఖితా”తి వుచ్చతి, తస్మా తేసం పదానం “సగోత్తా రక్ఖన్తీ”తిఆదినా నయేన పదభాజనం వుత్తం.

సహ ఆరక్ఖేనాతి **సారక్ఖా**. సహ పరిదణ్డేనాతి **సపరిదణ్డా**. తాసం నిద్దేసా పాకటావ. ఇమాసు దససు పచ్ఛిమానం ద్విన్నమేవ పురిసన్తరం గచ్ఛన్తీనం మిచ్ఛాచారో హోతి, న ఇతరాసం.

ధనక్కీతాదీసు అప్పేన వా బహునా వా ధనేన కీతా **ధనక్కీతా**. యస్మా పన సా న కీతమత్తా ఏవ సంవాసత్థాయ పన కీతత్తా భరియా, తస్మాస్స నిద్దేసే ధనేన కిణిత్వా వాసేతీతి వుత్తం.

ఛన్దేన అత్తనో రుచియా వసతీతి **ఛన్దవాసినీ**. యస్మా పన సా న అత్తనో ఛన్దమత్తేనేవ భరియా హోతి పురిసేన పన సమ్పటిచ్ఛితత్తా, తస్మాస్స నిద్దేసే “పియో పియం వాసేతీ”తి వుత్తం.

భోగేన వసతీతి **భోగవాసినీ**. ఉదుక్ఖలముసలాదిఘరూపకరణం లభిత్వా భరియాభావం గచ్ఛన్తియా జనపదిత్థియా ఏతం అధివచనం.

పటేన వసతీతి **పటవాసినీ**. నివాసనమత్తమ్పి పావురణమత్తమ్పి లభిత్వా భరియాభావం ఉపగచ్ఛన్తియా దలిద్దిత్థియా ఏతం అధివచనం.

ఓదపత్తకినీతి ఉభిన్నం ఏకిస్సా ఉదకపాతియా హత్థే ఓతారేత్వా “ఇదం ఉదకం వియ సంసట్ఠా అభేజ్జా హోథా”తి వత్వా పరిగ్గహితాయ వోహారనామమేతం, నిద్దేసేపిస్స “తాయ సహ ఉదకపత్తం ఆమసిత్వా తం వాసేతీ”తి ఏవమత్థో వేదితబ్బో.

ఓభటం ఓరోపితం చుమ్బటమస్సాతి **ఓభటచుమ్బటా,** కట్ఠహారికాదీనం అఞ్ఞతరా, యస్సా సీసతో చుమ్బటం ఓరోపేత్వా ఘరే వాసేతి, తస్సా ఏతం అధివచనం.

దాసీ చాతి అత్తనోయేవ దాసీ చ హోతి భరియా చ.

కమ్మకారీ నామ గేహే భతియా కమ్మం కరోతి, తాయ సద్ధిం కోచి ఘరావాసం కప్పేతి అత్తనో భరియాయ అనత్థికో హుత్వా. అయం వుచ్చతి “కమ్మకారీ చ భరియా చా”తి.

ధజేన ఆహటా **ధజాహటా,** ఉస్సితద్ధజాయ సేనాయ గన్త్వా పరవిసయం విలుమ్పిత్వా ఆనీతాతి వుత్తం హోతి, తం కోచి భరియం కరోతి, అయం ధజాహటా నామ. **ముహుత్తికా** వుత్తనయాఏవ, ఏతాసం దసన్నమ్పి పురిసన్తరగమనే మిచ్ఛాచారో హోతి. పురిసానం పన వీసతియాపి ఏతాసు మిచ్ఛాచారో హోతి, భిక్ఖునో చ సఞ్చరిత్తం హోతీతి.

౩౦౨. ఇదాని **పురిసో భిక్ఖుం పహిణతీ**తిఆదీసు **పటిగ్గణ్హాతీ**తి సో భిక్ఖు తస్స పురిసస్స "గచ్ఛ, భన్తే, ఇత్థన్నామం మాతురక్ఖితం బ్రూహి, హోహి కిర ఇత్థన్నామస్స భరియా ధనక్కీతా"తి ఏవం వుత్తవచనం "సాధు ఉపాసకా"తి వా "హోతూ"తి వా "ఆరోచేస్సామీ"తి వా యేన కేనచి ఆకారేన వచీభేదం కత్వా వా సీసకమ్పనాదీహి వా సమ్పటిచ్ఛతి. **వీమంసతీ**తి ఏవం పటిగ్గణ్హిత్వా తస్సా ఇత్థియా సన్తికం గన్త్వా తం సాసనం ఆరోచేతి. **పచ్చాహరతీ**తి తేన ఆరోచితే సా ఇత్థీ "సాధూ"తి సమ్పటిచ్ఛతు వా పటిక్ఖిపతు వా లజ్జాయ వా తుణ్హీ హోతు, పున ఆగన్త్వా తస్స పురిసస్స తం పవత్తిం ఆరోచేతి.

ఏత్తావతా ఇమాయ పటిగ్గహణారోచనపచ్చాహరణసఙ్ఖాతాయ తివఙ్గసమ్పత్తియా సఙ్ఘాదిసేసో హోతి. సా పన తస్స భరియా హోతు వా మా వా, అకారణమేతం. సచే పన సో మాతురక్ఖితాయ సన్తికం పేసితో తం అదిస్వా తస్సా మాతుయా తం సాసనం ఆరోచేతి, బహిద్ధా విమట్ఠం నామ హోతి, తస్మా విసఙ్కేతన్తి **మహాపదుమత్థేరో** ఆహ. **మహాసుమత్థేరో** పన మాతా వా హోతు పితా వా అన్తమసో గేహదాసీపి అఞ్ఞో వాపి యో కోచి తం కిరియం సమ్పాదేస్సతి, తస్స వుత్తేపి విమట్ఠం నామ న హోతి, తివఙ్గసమ్పత్తికాలే ఆపత్తియేవ.

ననుయథా "బుద్ధం పచ్చక్ఖామీ"తి వత్తుకామో విరజ్ఝిత్వా "ధమ్మం పచ్చక్ఖామీ"తి వదేయ్య పచ్చక్ఖాతావస్స సిక్ఖా. యథా వా "పఠమం ఝానం సమాపజ్జామీ"తి వత్తుకామో విరజ్ఝిత్వా "దుతియం ఝానం సమాపజ్జామీ"తి వదేయ్య ఆపన్నోవస్స పారాజికం. ఏవంసమ్పదమిదన్తి ఆహ. తం పనేతం "పటిగ్గణ్హాతి, అన్తేవాసిం వీమంసాపేత్వా అత్తనా పచ్చాహరతి, ఆపత్తి సఙ్ఘాదిసేసస్సా"తి ఇమినా సమేతి, తస్మా సుభాసితం.

యథా చ "మాతురక్ఖితం బ్రూహీ"తి వుత్తస్స గన్త్వా తస్సా ఆరోచేతుం సమత్థానం మాతాదీనమ్పి వదతో విసఙ్కేతో నత్థి, ఏవమేవ "హోహి కిర ఇత్థన్నామస్స భరియా ధనక్కీతా"తి వత్తబ్బే "హోహి కిర ఇత్థన్నామస్స భరియా ఛన్దవాసినీ"తి ఏవం పాళియం వుత్తేసు ఛన్దవాసినిఆదీసు వచనేసు అఞ్ఞతరవసేన వా అవుత్తేసుపి "హోహి కిర ఇత్థన్నామస్స భరియా జాయా పజాపతి పుత్తమాతా ఘరణీ ఘరసామినీ భత్తరన్ధికా సుస్సూసికా పరిచారికా"తిఏవమాదీసు సంవాసపరిదీపకేసు వచనేసు అఞ్ఞతరవసేన వా వదన్తస్సాపి విసఙ్కేతో నత్థి తివఙ్గసమ్పత్తియా ఆపత్తియేవ. "మాతురక్ఖితం బ్రూహీ"తి పేసితస్స పన గన్త్వా అఞ్ఞాసు పితురక్ఖితాదీసు అఞ్ఞతరం వదన్తస్స విసఙ్కేతం. ఏస నయో "పితురక్ఖితం బ్రూహీ"తిఆదీసుపి.

కేవలఞ్హేత్థ ఏకమూలకదుమూలకాదివసేన "పురిసస్స మాతా భిక్ఖుం పహిణతి, మాతురక్ఖితాయ మాతా భిక్ఖుం పహిణతీ"తి ఏవమాదీనం మూలట్ఠానఞ్చ వసేన పేయ్యాలభేదోయేవ విసేసో . సోపి పుబ్బే వుత్తనయత్తా పాళిఅనుసారేనేవ సక్కా జానితున్తి నాస్స విభాగం దస్సేతుం ఆదరం కరిమ్హ.

౩౩౮. పటిగ్గణ్హాతీతిఆదీసు పన ద్వీసు చతుక్కేసు పఠమచతుక్కే ఆదిపదేన తివఙ్గసమ్పత్తియా సఙ్ఘాదిసేసో, మజ్ఝే ద్వీహి దువఙ్గసమ్పత్తియా థుల్లచ్చయం, అన్తే ఏకేన ఏకఙ్గసమ్పత్తియా దుక్కటం. దుతియచతుక్కే ఆదిపదేన దువఙ్గసమ్పత్తియా థుల్లచ్చయం, మజ్ఝే ద్వీహి ఏకఙ్గసమ్పత్తియా దుక్కటం, అన్తే ఏకేన అఙ్గాభావతో అనాపత్తి. తత్థ

పటిగ్గణ్హాతీతి ఆణాపకస్స సాసనం పటిగ్గణ్హాతి. **వీమంసతీ**తి పహితట్ఠానం గన్త్వా తం ఆరోచేతి. **పచ్చాహరతీ**తి పున ఆగన్త్వా మూలట్ఠస్స ఆరోచేతి.

న పచ్చాహరతీతి ఆరోచేత్వా ఏత్థేవ పక్కమతి. **పటిగ్గణ్హాతి న వీమంసతీ**తి పురిసేన "ఇత్థన్నామం గన్త్వా బ్రూహీ"తి వుచ్చమానో "సాధూ"తి తస్స సాసనం పటిగ్గణ్హిత్వా తం పముస్సిత్వా వా అప్పముస్సిత్వా వా అఞ్ఞేన కరణీయేన తస్సా సన్తికం గన్త్వా కిఞ్చిదేవ కథం కథేన్తో నిసీదతి, ఏత్తావతా "పటిగ్గణ్హాతి న వీమంసతి నామా"తి వుచ్చతి. అథ నం సా ఇత్థీ సయమేవ వదతి "తుమ్హాకం కిర ఉపట్ఠాకో మం గేహే కాతుకామో"తి ఏవం వత్వా చ "అహం తస్స భరియా భవిస్సామీ"తి వా "న భవిస్సామీ"తి వా వదతి. సో తస్సా వచనం అనభినన్దిత్వా అప్పటిక్కోసిత్వా తుణ్హీభూతోవ ఉట్ఠాయాసనా తస్స పురిసస్స సన్తికం ఆగన్త్వా తం పవత్తిం ఆరోచేతి, ఏత్తావతా "**న వీమంసతి పచ్చాహరతి నామా**"తి వుచ్చతి. **న వీమంసతి న పచ్చాహరతీ**తి కేవలం సాసనారోచనకాలే పటిగ్గణ్హాతియేవ, ఇతరం పన ద్వయం న కరోతి.

న పటిగ్గణ్హాతి వీమంసతి పచ్చాహరతీతి కోచి పురిసో భిక్ఖుస్స రితట్ఠానే వా నిసిన్నట్ఠానే వా తథారూపిం కథం కథేతి, భిక్ఖు తేన అప్పహితోపి పహితో వియ హుత్వా ఇత్థియా సన్తికం గన్త్వా "హోహి కిర ఇత్థన్నామస్స భరియా"తిఆదినా నయేన వీమంసిత్వా తస్సా రుచిం వా అరుచిం వా పున ఆగన్త్వా ఇమస్స ఆరోచేతి. తేనేవ నయేన వీమంసిత్వా అపచ్చాహరన్తో "**న పటిగ్గణ్హాతి వీమంసతి న పచ్చాహరతీ**"తి వుచ్చతి. తేనేవ నయేన గతో అవీమంసిత్వా తాయ సముట్ఠాపితం కథం సుత్వా పఠమచతుక్కస్స తతియపదే వుత్తనయేన ఆగన్త్వా ఇమస్స ఆరోచేన్తో "**న పటిగ్గణ్హాతి న వీమంసతి పచ్చాహరతీ**"తి వుచ్చతి. చతుత్థపదం పాకటమేవ.

సమ్బహులే భిక్ఖూ ఆణాపేతీతిఆదినయా పాకటాయేవ. యథా పన సమ్బహులాపి ఏకవత్థుమ్హి ఆపజ్జన్తి, ఏవం ఏకస్సపి సమ్బహులవత్థూసు సమ్బహులా ఆపత్తియో వేదితబ్బా. కథం? పురిసో భిక్ఖుం ఆణాపేతి "గచ్ఛ, భన్తే, అసుకస్మిం నామ పాసాదే సట్ఠిమత్తా వా సత్తతిమత్తా వా ఇత్థియో రితా తా వదేహి, హోథ కిర ఇత్థన్నామస్స భరియాయో"తి. సో సమ్పటిచ్ఛిత్వా తత్థ గన్త్వా ఆరోచేత్వా పున తం సాసనం పచ్చాహరతి. యత్తకా ఇత్థియో తత్తకా ఆపత్తియో ఆపజ్జతి. వుత్తఞ్హేతం **పరివారేపి** –

"పదవీతిహారమత్తేన, వాచాయ భణితేన చ;
సబ్బాని గరుకాని సప్పటికమ్మాని;
చతుసట్ఠి ఆపత్తియో ఆపజ్జేయ్య ఏకతో;
పఞ్హామేసా కుసలేహి చిన్తితా"తి. (పరి. ౪౮౦);

ఇమం కిర అత్థవసం పటిచ్చ అయం పఞ్హో వుత్తో. వచనసిలిట్ఠతాయ చేత్థ "చతుసట్ఠి ఆపత్తియో"తి వుత్తం. ఏవం కరోన్తో పన సతమ్పి సహస్సమ్పి ఆపజ్జతీతి. యథా చ ఏకేన పేసితస్స ఏకస్స సమ్బహులాసు ఇత్థీసు సమ్బహులా ఆపత్తియో, ఏవం ఏకో పురిసో సమ్బహులే భిక్ఖూ ఏకిస్సా సన్తికం పేసేతి, సబ్బేసం సఙ్ఘాదిసేసో. ఏకో సమ్బహులే భిక్ఖూ సమ్బహులానం ఇత్థీనం సన్తికం పేసేతి, ఇత్థిగణనాయ సఙ్ఘాదిసేసా. సమ్బహులా పురిసా ఏకం భిక్ఖుం ఏకిస్సా సన్తికం పేసేన్తి, పురిసగణనాయ సఙ్ఘాదిసేసా. సమ్బహులా ఏకం సమ్బహులానం ఇత్థీనం సన్తికం పేసేన్తి, వత్థుగణనాయ సఙ్ఘాదిసేసా. సమ్బహులా సమ్బహులే ఏకిస్సా సన్తికం పేసేన్తి, వత్థుగణనాయ సఙ్ఘాదిసేసా. సమ్బహులా పురిసా

సమ్బహులే భిక్ఖూ సమ్బహులానం ఇత్థీనం సన్తికం పేసేన్తి, వత్థుగణనాయ సఙ్ఘాదిసేసా. ఏస నయో "ఏకా ఇత్థీ ఏకం భిక్ఖు"న్తిఆదీసుపి. ఏత్థ చ సభాగవిభాగతా నామ అప్పమాణం, మాతాపితునమ్పి పఞ్చసహధమ్మికానమ్పి సఞ్చరిత్తకమ్మం కరోన్తస్స ఆపత్తియేవ.

పురిసో భిక్ఖుం ఆణాపేతి గచ్ఛ భన్తేతి చతుక్కం అఙ్గవసేన ఆపత్తిభేద దస్సనత్థం వుత్తం. తస్స పచ్ఛిమపదే **అన్తేవాసీ వీమంసిత్వా బహిద్ధా పచ్చాహరతీతి** ఆగన్త్వా ఆచరియస్స అనారోచేత్వా ఏత్తోవ గన్త్వా తస్స పురిసస్స ఆరోచేతి. **ఆపత్తి ఉభిన్నం థుల్లచ్చయస్సాతి** ఆచరియస్స పటిగ్గహితత్తా చ వీమంసాపితత్తా చ ద్వీహఙ్గేహి థుల్లచ్చయం, అన్తేవాసికస్స వీమంసితత్తా చ పచ్చాహటత్తా చ ద్వీహఙ్గేహి థుల్లచ్చయం. సేసం పాకటమేవ.

౩౩౯. **గచ్ఛన్తో సమ్పాదేతీతి** పటిగ్గణ్హాతి చేవ వీమంసతి చ. **ఆగచ్ఛన్తో విసంవాదేతీతి** న పచ్చాహరతి. **గచ్ఛన్తో విసంవాదేతీతి** న పటిగ్గణ్హాతి. **ఆగచ్ఛన్తో సమ్పాదేతీతి** వీమంసతి చేవ పచ్చాహరతి చ. ఏవం ఉభయత్థ ద్వీహఙ్గేహి థుల్లచ్చయం. తతియపదే ఆపత్తి, చతుత్థే అనాపత్తి.

౩౪౦. **అనాపత్తి సఙ్ఘస్స వా చేతియస్స వా గిలానస్స వా కరణీయేన గచ్ఛతి ఉమ్మత్తకస్స ఆదికమ్మికస్సాతి** ఏత్థ భిక్ఖుసఙ్ఘస్స ఉపోసథాగారం వా కిఞ్చి వా విప్పకతం హోతి. తత్థ కారుకానం భత్తవేతనత్థాయ ఉపాసకో వా ఉపాసికాయ సన్తికం భిక్ఖుం పహిణేయ్య, ఉంపాసికా వా ఉపాసకస్స, ఏవరూపేన సఙ్ఘస్స కరణీయేన గచ్ఛన్తస్స అనాపత్తి. చేతియకమ్మే కయిరమానేపి ఏసేవ నయో. గిలానస్స భేసజ్జత్థాయపి ఉపాసకేన వా ఉపాసికాయ సన్తికం ఉపాసికాయ వా ఉపాసకస్స సన్తికం పహితస్స గచ్ఛతో అనాపత్తి. ఉమ్మత్తకఆదికమ్మికా వుత్తనయా ఏవ.

పదభాజనీయవణ్ణనా నిట్ఠితా.

సముట్ఠానాదీసు ఇదం సిక్ఖాపదం ఛసముట్ఠానం, సీసుక్ఖిపనాదినా కాయవికారేన సాసనం గహేత్వా గన్త్వా హత్థముద్దాయ వీమంసిత్వా పున ఆగన్త్వా హత్థముద్దాయ ఏవ ఆరోచేన్తస్స కాయతో సముట్ఠాతి. ఆసనసాలాయ నిసిన్నస్స "ఇత్థన్నామా ఆగమిస్సతి, తస్సా చిత్తం జానేయ్యాథా"తి కేనచి వుత్తే "సాధూ"తి సమ్పటిచ్ఛిత్వా తం ఆగతం వత్వా తస్సా గతాయ పున తస్మిం పురిసే ఆగతే ఆరోచేన్తస్స వాచతో సముట్ఠాతి. వాచాయ "సాధూ"తి సాసనం గహేత్వా అఞ్ఞేన కరణీయేన తస్సా ఘరం గన్త్వా అఞ్ఞత్థ వా గమనకాలే తం దిస్వా వచీభేదేనేవ వీమంసిత్వా పున అఞ్ఞేనేవ కరణీయేన తతో అపక్కమ్మ కదాచిదేవ తం పురిసం దిస్వా ఆరోచేన్తస్సాపి వాచతోవ సముట్ఠాతి. పణ్ణత్తిం అజానన్తస్స పన ఖీణాసవస్సాపి కాయవాచతో సముట్ఠాతి. కథం? సచే హిస్స మాతాపితరో కుజ్ఝిత్వా అలంవచనీయా హోన్తి, తఞ్చ భిక్ఖుం ఘరం ఉపగతం థేరపితా వదతి "మాతా తే తాత మం మహల్లకం ఛడ్డేత్వా ఞాతికులం గతా, గచ్ఛ తం మం ఉపట్ఠాతుం పేసేహీ"తి. సో చే గన్త్వా తం వత్వా పున పితునో తస్సా ఆగమనం వా అనాగమనం వా ఆరోచేతి, సఙ్ఘాదిసేసో. ఇమాని తీణి అచిత్తకసముట్ఠానాని.

పణ్ణత్తిం పన జానిత్వా ఏతేహేవ తీహి నయేహి సఞ్చరిత్తం సమాపజ్జతో కాయచిత్తతో వాచాచిత్తతో కాయవాచాచిత్తతో చ సముట్ఠాతి. ఇమాని తీణి పణ్ణత్తిజాననచిత్తేన సచిత్తకసముట్ఠానాని. కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, కుసలాదివసేన చేత్థ తీణి చిత్తాని, సుఖాదివసేన తిస్సో వేదనాతి.

౩౪౧. వినీతవత్థూసు ఆదితో వత్థుపఞ్చకే పటిగ్గహితమత్తత్తా దుక్కటం.

కలహవత్థుస్మిం **సమ్మోదనీయం అకాసీ**తి తం సఞ్ఞాపేత్వా పున గేహగమనీయం

అకాసి. **నాలంవచనీయా**తి న పరిచ్చత్తాతి అత్థో. యా హి యథా యథా యేసు యేసు జనపదేసు పరిచ్చత్తా పరిచ్చత్తావ హోతి, భరియాభావం అతిక్కమతి, అయం “అలంవచనీయా”తి వుచ్చతి. ఏసా పన న అలంవచనీయా కేనచిదేవ కారణేన కలహం కత్వా గతా, తేనేవేత్థ భగవా “**అనాపత్తీ**”తి ఆహ. యస్మా పన కాయసంసగ్గే యక్ఖియా థుల్లచ్చయం వుత్తం, తస్మా దుట్ఠుల్లాదీసుపి యక్ఖిపేతియో థుల్లచ్చయవత్థుమేవాతి వేదితబ్బా. అట్ఠకథాసు పనేతం న విచారితం. సేసం సబ్బత్థ ఉత్తానత్థమేవాతి.

సఞ్చరిత్తసిక్ఖాపదవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౬. కుటికారసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౩౪౨. తేన సమయేనాతి కుటికారసిక్ఖాపదం. తత్థ **ఆళవకా**తి ఆళవిరట్ఠే జాతా దారకా ఆళవకా నామ, తే పబ్బజితకాలేపి “ఆళవకా”త్వేవ పఞ్ఞాయింసు. తే సన్ధాయ వుత్తం “ఆళవకా భిక్ఖూ”తి. **సఞ్ఞాచికాయో**తి సయం యాచిత్వా గహితూపకరణాయో. **కారాపేన్తీ**తి కరోన్తిపి కారాపేన్తిపి, తే కిర సాసనే విపస్సనాధురఞ్చ గన్థధురఞ్చాతి ద్వేపి ధురాని ఛడ్డేత్వా నవకమ్మమేవ ధురం కత్వా పగ్గణ్హింసు. **అస్సామికాయో**తి అనిస్సరాయో, కారేతా దాయకేన విరహితాయోతి అత్థో. **అత్తుద్దేసికాయో**తి అత్తానం ఉద్దిస్స అత్తనో అత్థాయ ఆరద్ధాయోతి అత్థో. **అప్పమాణికాయో**తి “ఏత్తకేన నిట్ఠం గచ్ఛిస్సన్తీ”తి ఏవం అపరిచ్ఛిన్నప్పమాణాయో, వుడ్ఢిప్పమాణాయో వా మహన్తప్పమాణాయోతి అత్థో.

యాచనా ఏవ బహులా ఏతేసం మన్దం అఞ్ఞం కమ్మన్తి **యాచనబహులా**. ఏవం **విఞ్ఞత్తిబహులా** వేదితబ్బా. అత్థతో పనేత్థ నానాకరణం నత్థి, అనేకక్ఖత్తుం “పురిసం దేథ, పురిసత్థకరం దేథా”తి యాచన్తానమేతం అధివచనం. తత్థ మూలచ్ఛేజ్జాయ పురిసం యాచితుం న వట్టతి, సహాయత్థాయ కమ్మకరణత్థాయ “పురిసం దేథా”తి యాచితుం వట్టతి. **పురిసత్థకర**న్తి పురిసేన కాతబ్బం హత్థకమ్మం వుచ్చతి, తం యాచితుం వట్టతి. హత్థకమ్మం నామ కిఞ్చి వత్థు న హోతి, తస్మా ఠపేత్వా మిగలుద్దకమచ్ఛబన్ధకాదీనం సకకమ్మం అవసేసం సబ్బం కప్పియం. “కిం, భన్తే, ఆగతత్థ కేన కమ్మ”న్తి పుచ్ఛితే వా అపుచ్ఛితే వా యాచితుం వట్టతి, విఞ్ఞత్తిపచ్చయా దోసో నత్థి. తస్మా మిగలుద్దకాదయో సకకమ్మం న యాచితబ్బా, “హత్థకమ్మం దేథా”తి అనియమేత్వాపి న యాచితబ్బా; ఏవం యాచితా హి తే “సాధు, భన్తే”తి భిక్ఖూ ఉయ్యోజేత్వా మిగేపి మారేత్వా ఆహరేయ్యుం. నియమేత్వా పన “విహారే కిఞ్చి కత్తబ్బం అత్థి, తత్థ హత్థకమ్మం దేథా”తి యాచితబ్బా. ఫాలనఙ్గలాదీని ఉపకరణాని గహేత్వా కసితుం వా వపితుం వా లాయితుం వా గచ్ఛన్తం సకిచ్చపసుతమ్పి కస్సకం వా అఞ్ఞం వా కిఞ్చి హత్థకమ్మం యాచితుం వట్టతేవ. యో పన విఘాసాదో వా అఞ్ఞో వా కోచి నిక్కమ్మో నిరత్థకకథం కథేన్తో నిద్దాయన్తో వా విహరతి, ఏవరూపం అయాచిత్వాపి “ఏహి రే ఇదం వా ఇదం వా కరోహీ”తి యదిచ్ఛకం కారాపేతుం వట్టతి.

హత్థకమ్మస్స పన సబ్బకప్పియభావదీపనత్థం ఇమం నయం కథేన్తి. సచే హి భిక్ఖు పాసాదం కారేతుకామో హోతి, థమ్భత్థాయ పాసాణకోట్టకానం ఘరం గన్త్వా వత్తబ్బం “హత్థకమ్మం లద్ధుం వట్టతి ఉపాసకా”తి. కిం కాతబ్బం, భన్తే,తి?

పాసాణత్థమ్భా ఉద్ధరిత్వా దాతబ్బాతి. సచే తే ఉద్ధరిత్వా వా దేన్తి, ఉద్ధరిత్వా నిక్ఖిత్తే అత్తనో థమ్భే వా దేన్తి, వట్టతి. అథాపి వదన్తి – "అమ్హాకం, భన్తే, హత్థకమ్మం కాతుం ఖణో నత్థి, అఞ్ఞం ఉద్ధరాపేథ, తస్స మూలం దస్సామా"తి ఉద్ధరాపేత్వా "పాసాణత్థమ్భే ఉద్ధటమనుస్సానం మూలం దేథా"తి వత్తుం వట్టతి. ఏతేనేవుపాయేన పాసాదదారూనం అత్థాయ వడ్ఢకీనం సన్తికం ఇట్ఠకత్థాయ ఇట్ఠకవడ్ఢకీనం ఛదనత్థాయ గేహచ్ఛాదకానం చిత్తకమ్మత్థాయ చిత్తకారానన్తి యేన యేన అత్థో హోతి, తస్స తస్స అత్థాయ తేసం తేసం సిప్పకారకానం సన్తికం గన్త్వా హత్థకమ్మం యాచితుం వట్టతి. హత్థకమ్మయాచనవసేన చ మూలచ్ఛేజ్జాయ వా భత్తవేతనానుప్పదానేన వా లద్ధమ్పి సబ్బం గహేతుం వట్టతి. అరఞ్ఞతో ఆహరాపేన్తేన చ సబ్బం అనజ్ఝావుత్థకం ఆహరాపేతబ్బం.

న కేవలఞ్చ పాసాదం కారేతుకామేన మఞ్చపీఠపత్తపరిస్సావనధమకరకచీవరాదీని కారాపేతుకామేనాపి దారులోహసుత్తాదీని లభిత్వా తే తే సిప్పకారకే ఉపసఙ్కమిత్వా వుత్తనయేనేవ హత్థకమ్మం యాచితబ్బం. హత్థకమ్మయాచనవసేన చ మూలచ్ఛేజ్జాయ వా భత్తవేతనానుప్పదానేన వా లద్ధమ్పి సబ్బం గహేతబ్బం. సచే పన కాతుం న ఇచ్ఛన్తి, భత్తవేతనం పచ్చాసీసన్తి, అకప్పియకహాపణాది న దాతబ్బం. భిక్ఖాచారవత్తేన తణ్డులాదీని పరియేసిత్వా దాతుం వట్టతి.

హత్థకమ్మవసేన పత్తం కారేత్వా తథేవ పాచేత్వా నవపక్కస్స పత్తస్స పుఞ్ఛనతేలత్థాయ అన్తోగామం పవిట్ఠేన "భిక్ఖాయ ఆగతో"తి సల్లక్ఖేత్వా యాగుయా వా భత్తే వా ఆనీతే హత్థేన పత్తో పిధాతబ్బో. సచే ఉపాసికా "కిం, భన్తే"తి పుచ్ఛతి, "నవపక్కో పత్తో పుఞ్ఛనతేలేన అత్థో"తి వత్తబ్బం. సచే సా "దేహి, భన్తే"తి పత్తం గహేత్వా తేలేన పుఞ్ఛిత్వా యాగుయా వా భత్తస్స వా పూరేత్వా దేతి, విఞ్ఞత్తి నామ న హోతి, గహేతుం వట్టతీతి.

భిక్ఖూ పగేవ పిణ్డాయ చరిత్వా ఆసనసాలం గన్త్వా ఆసనం అపస్సన్తా తిట్ఠన్తి. తత్ర చే ఉపాసకా భిక్ఖూ ఠితే దిస్వా సయమేవ ఆసనాని ఆహరాపేన్తి, నిసీదిత్వా గచ్ఛన్తేహి ఆపుచ్ఛిత్వా గన్తబ్బం. అనాపుచ్ఛా గతానమ్పి నట్ఠం గీవా న హోతి, ఆపుచ్ఛిత్వా గమనం పన వత్తం. సచే భిక్ఖూహి "ఆసనాని ఆహరథా"తి వుత్తేహి ఆహటాని హోన్తి, ఆపుచ్ఛిత్వావ గన్తబ్బం. అనాపుచ్ఛా గతానం వత్తభేదో చ నట్ఠఞ్చ గీవాతి. అత్థరణకోజవాదీసుపి ఏసేవ నయో.

మక్ఖికాయో బహుకా హోన్తి, "మక్ఖికాబీజనిం ఆహరథా"తి వత్తబ్బం. పుచిమన్దసాఖాదీని ఆహరన్తి, కప్పియం కారాపేత్వా పటిగ్గహేతబ్బాని. ఆసనసాలాయ ఉదకభాజనం రిత్తం హోతి, "ధమకరణం గణ్హా"తి న వత్తబ్బం. ధమకరకఞ్హి రిత్తభాజనే పక్ఖిపన్తో భిన్దేయ్య "నదిం వా తళాకం వా గన్త్వా పన ఉదకం ఆహరా"తి వత్తుం వట్టతి. "గేహతో ఆహరా"తి నేవ వత్తుం వట్టతి, న ఆహటం పరిభుఞ్జితబ్బం. ఆసనసాలాయం వా అరఞ్ఞకే వా భత్తకిచ్చం కరోన్తేహి తత్థజాతకం అనజ్ఝావుత్థకం యంకిఞ్చి ఉత్తరిభఙ్గారహం పత్తం వా ఫలం వా సచే కిఞ్చి కమ్మం కరోన్తం ఆహరాపేతి, హత్థకమ్మవసేన ఆహరాపేత్వా పరిభుఞ్జితుం వట్టతి. అలజ్జీహి పన భిక్ఖూహి వా సామణేరేహి వా హత్థకమ్మం న కారేతబ్బం. అయం తావ పురిసత్థకరే నయో.

గోణం పన అఞ్ఞాతకఅప్పవారితట్ఠానతో ఆహరాపేతుం న వట్టతి, ఆహరాపేన్తస్స దుక్కటం. ఞాతిపవారితట్ఠానతోపి మూలచ్ఛేజ్జాయ యాచితుం న వట్టతి, తావకాలికనయేన సబ్బత్థ వట్టతి. ఏవం ఆహరాపితఞ్చ గోణం రక్ఖిత్వా జగ్గిత్వా సామికా పటిచ్ఛాపేతబ్బా. సచస్స పాదో వా సిఙ్గం వా భిజ్జతి వా నస్సతి వా సామికా చే సమ్పటిచ్ఛన్తి, ఇచ్చేతం కుసలం.

నో చే సమ్పటిచ్ఛన్తి, గీవా హోతి. సచే “తుమ్హాకంయేవ దేమా”తి వదన్తి న సమ్పటిచ్ఛితబ్బం. “విహారస్స దేమా”తి వుత్తే పన “ఆరామికానం ఆచిక్ఖథ జగ్గనత్థాయా”తి వత్తబ్బం.

“సకటం దేథా”తిపి అఞ్ఞాతకఅప్పవారితే వత్తుం న వట్టతి, విఞ్ఞత్తిఏవ హోతి దుక్కటం ఆపజ్జతి. ఞాతిపవారితట్ఠానే పన వట్టతి, తావకాలికం వట్టతి కమ్మం కత్వా పున దాతబ్బం. సచే నేమియాదీని భిజ్జన్తి పాకతికాని కత్వా దాతబ్బం. నట్ఠే గీవా హోతి. “తుమ్హాకమేవ దేమా”తి వుత్తే దారుభణ్డం నామ సమ్పటిచ్ఛితుం వట్టతి. ఏస నయో వాసిఫరసుకుఠారీకుదాలనిఖాదనేసు. వల్లిఆదీసు చ పరపరిగ్గహితేసు. గరుభణ్డప్పహోనకేసుయేవ చ వల్లిఆదీసు విఞ్ఞత్తి హోతి, న తతో ఓరం.

అనజ్ఝావుత్థకం పన యంకిఞ్చి ఆహరాపేతుం వట్టతి. రక్ఖితగోపితట్ఠానేయేవ హి విఞ్ఞత్తి నామ వుచ్చతి. సా ద్వీసు పచ్చయేసు సబ్బేన సబ్బం న వట్టతి, సేనాసనపచ్చయే పన “ఆహర దేహీ”తి విఞ్ఞత్తిమత్తమేవ న వట్టతి , పరికథోభాసనిమిత్తకమ్మాని వట్టన్తి. తత్థ ఉపోసథాగారం వా భోజనసాలం వా అఞ్ఞం వా యంకిఞ్చి సేనాసనం ఇచ్ఛతో “ఇమస్మిం వత ఓకాసే ఏవరూపం సేనాసనం కాతుం వట్టతీ”తి వా “యుత్త”న్తి వా “అనురూప”న్తి వాతిఆదినా నయేన వచనం **పరికథా** నామ. “ఉపాసకా తుమ్హే కుహిం వసథా”తి? “పాసాదే, భన్తే”తి. “కిం భిక్ఖూనం పన ఉపాసకా పాసాదో న వట్టతీ”తి ఏవమాదివచనం **ఓభాసో** నామ. మనుస్సే దిస్వా రజ్జుం పసారేతి, ఖీలే ఆకోటాపేతి. “కిం ఇదం, భన్తే”తి వుత్తే “ఇధ ఆవాసం కరిస్సామా”తి ఏవమాదికరణం పన **నిమిత్తకమ్మం** నామ. గిలానపచ్చయే పన విఞ్ఞత్తిపి వట్టతి, పగేవ పరికథాదీని.

మనుస్సా ఉపద్దుతా యాచనాయ ఉపద్దుతా విఞ్ఞత్తియాతి తేసం భిక్ఖూనం తాయ యాచనాయ చ విఞ్ఞత్తియా చ పీళితా. **ఉబ్బిజ్జన్తిపీ**తి “కిం ను ఆహరాపేస్సన్తీ”తి ఉబ్బేగం ఇఞ్జనం చలనం పటిలభన్తి. **ఉత్తసన్తిపీ**తి అహిం వియ దిస్వా సహసా తసిత్వా ఉక్కమన్తి. **పలాయన్తిపీ**తి దూరతోవ యేన వా తేన వా పలాయన్తి. **అఞ్ఞేనపి గచ్ఛన్తీ**తి యం మగ్గం పటిపన్నా తం పహాయ నివత్తిత్వా వామం వా దక్ఖిణం వా గహేత్వా గచ్ఛన్తి, ద్వారమ్పి థకేన్తి.

౩౪౪. **భూతపుబ్బం భిక్ఖవే**తి ఇతి భగవా తే భిక్ఖూ గరహిత్వా తదనురూపఞ్చ ధమ్మిం కథం కత్వా పునపి విఞ్ఞత్తియా దోసం పాకటం కురుమానో ఇమినా “భూతపుబ్బం భిక్ఖవే”తిఆదినా నయేన తీణి వత్థూని దస్సేసి. తత్థ **మణికణ్ఠో**తి సో కిర నాగరాజా సబ్బకామదదం మహగ్ఘం మణిం కణ్ఠే పిలన్ధిత్వా చరతి, తస్మా “మణికణ్ఠో” త్వేవ పఞ్ఞాయిత్థ. **ఉపరిముద్ధని మహన్తం ఫణం కరిత్వా అట్ఠాసీ**తి సో కిర తేసం ద్విన్నం ఇసీనం కనిట్ఠో ఇసి మేత్తావిహారీ అహోసి, తస్మా నాగరాజా నదితో ఉత్తరిత్వా దేవవణ్ణం నిమ్మినిత్వా తస్స సన్తికే నిసీదిత్వా సమ్మోదనీయం కథం కత్వా తం దేవవణ్ణం పహాయ సకవణ్ణమేవ ఉపగన్త్వా తం ఇసిం పరిక్ఖిపిత్వా పసన్నాకారం కరోన్తో ఉపరిముద్ధని మహన్తం ఫణం కరిత్వా ఛత్తం వియ ధారయమానో ముహుత్తం ఠత్వా పక్కమతి, తేన వుత్తం “ఉపరిముద్ధని మహన్తం ఫణం కరిత్వా అట్ఠాసీ”తి. **మణిమస్స కణ్ఠే పిలన్ధన**న్తి మణిం అస్స కణ్ఠే పిలన్ధితం, ఆముక్కన్తి అత్థో. **ఏకమన్తం అట్ఠాసీ**తి తేన దేవవణ్ణేన ఆగన్త్వా తాపసేన సద్ధిం సమ్మోదమానో ఏకస్మిం పదేసే అట్ఠాసి.

మమన్నపానన్తి మమ అన్నఞ్చ పానఞ్చ. **విపుల**న్తి బహులం. **ఉళార**న్తి పణీతం . **అతియాచకోసీ**తి అతివియ యాచకో, అసి పునప్పునం యాచసీతి వుత్తం హోతి. **సుసూ**తి తరుణో, థామసమ్పన్నో యోబ్బనప్పత్తపురిసో. సక్ఖరా

వుచ్చతి కాళసిలా, తత్థ ధోతో అసి "సక్ఖరధోతో నామా"తి వుచ్చతి, సక్ఖరధోతో పాణిమ్హి అస్సాతి **సక్ఖరధోతపాణి,** పాసాణే ధోతనిసితఖగ్గహత్థోతి అత్థో. యథా సో అసిహత్థో పురిసో తాసేయ్య, ఏవం **తాసేసి మం సేలం యాచమానో,** మణిం యాచన్తోతి అత్థో.

న తం యాచేతి తం న యాచేయ్య. కతరం? **యస్స పియం జిగీసేతి** యం అస్స సత్తస్స పియన్తి జానేయ్య.

కిమఙ్గం పన మనుస్సభూతానన్తి మనుస్సభూతానం అమనాపాతి కిమేవేత్థ వత్తబ్బం.

౩౪౨. సకుణసఙ్ఘస్స సద్దేన ఉబ్బాళ్హోతి సో కిర సకుణసఙ్ఘో పఠమయామఞ్చ పచ్ఛిమయామఞ్చ నిరన్తరం సద్దమేవ కరోతి, సో భిక్ఖు తేన సద్దేన పీళితో హుత్వా భగవతో సన్తికం అగమాసి. తేనాహ – "యేనాహం తేనుపసఙ్కమీ"తి.

కుతో చ త్వం భిక్ఖు ఆగచ్ఛసీతి ఏత్థ నిసిన్నో సో భిక్ఖు న ఆగచ్ఛతి వత్తమానసమీపే పన ఏవం వత్తుం లబ్భతి. తేనాహ – "కుతో చ త్వం భిక్ఖు ఆగచ్ఛసీ"తి, కుతో ఆగతోసీతి అత్థో. తతో అహం భగవా ఆగచ్ఛామీతి ఏత్థాపి సో ఏవ నయో. **ఉబ్బాళ్హోతి** పీళితో, ఉక్కణ్ఠాపితో హుత్వాతి అత్థో.

సో సకుణసఙ్ఘో ''భిక్ఖు పత్తం యాచతీ''తి ఏత్థ న తే సకుణా భిక్ఖునో వచనం జానన్తి, భగవా పన అత్తనో ఆనుభావేన యథా జానన్తి తథా అకాసి.

౩౪౬. అపాహం తే న జానామీతి అపి అహం తే జనే "కే వా ఇమే, కస్స వా ఇమే"తి న జానామి. **సఙ్గమ్మ యాచన్తీతి** సమాగన్త్వా వగ్గవగ్గా హుత్వా యాచన్తి. **యాచకో అప్పియో హోతీతి** యో యాచతి సో అప్పియో హోతి. **యాచం అదదమప్పియోతి యాచన్తి** యాచితం వుచ్చతి, యాచితమత్థం అదదన్తోపి అప్పియో హోతి. అథ వా **యాచన్తి** యాచన్తస్స, **అదదమప్పియోతి** అదేన్తో అప్పియో హోతి. **మా మే విదేస్సనా అహూతి** మా మే అప్పియభావో అహు, అహం వా తవ, త్వం వా మమ విదేస్సో అప్పియో మా అహోసీతి అత్థో.

౩౪౭. దుస్సంహరానీతి కసిగోరక్ఖాదీహి ఉపాయేహి దుక్ఖేన సంహరణీయాని.

౩౪౮-౯. సఞ్ఞాచికాయ పన భిక్ఖునాతి ఏత్థ **సఞ్ఞాచికా** నామ సయం పవత్తితయాచనా వుచ్చతి, తస్మా "సఞ్ఞాచికాయా"తి అత్తనో యాచనాయాతి వుత్తం హోతి, సయం యాచితకేహి ఉపకరణేహీతి అత్థో. యస్మా పన సా సయంయాచితకేహి కయిరమానా సయం యాచిత్వా కయిరమానా హోతి, తస్మా తం అత్థపరియాయం దస్సేతుం "సయం యాచిత్వా పురిసమ్పీ"తి ఏవమస్స పదభాజనం వుత్తం.

ఉల్లిత్తాతి అన్తోలిత్తా. **అవలిత్తాతి** బహిలిత్తా. **ఉల్లిత్తావలిత్తాతి** అన్తరబాహిరలిత్తాతి వుత్తం హోతి.

కారయమానేనాతి ఇమస్స పదభాజనే "కారాపేన్తేనా"తి ఏత్తకమేవ వత్తబ్బం సియా, ఏవఞ్హి బ్యఞ్జనం సమేతి. యస్మా పన సఞ్ఞాచికాయ కుటిం కరోన్తేనాపి ఇధ వుత్తనయేనేవ పటిపజ్జితబ్బం, తస్మా కరోన్తో వా హోతు కారాపేన్తో వా ఉభోపేతే "కారయమానేనా"తి ఇమినావ పదేన సఙ్గహితాతి ఏతమత్థం దస్సేతుం "కరోన్తో వా కారాపేన్తో వా"తి వుత్తం. యది పన

కరోన్తేన వా కారాపేన్తేన వాతి వదేయ్య, బ్యఞ్జనం విలోమితం భవేయ్య, న హి కారాపేన్తో కరోన్తో నామ హోతి, తస్మా అత్థమత్తమేవేత్థ దస్సితన్తి వేదితబ్బం.

అత్తుద్దేసన్తి "మయ్హం ఏసా"తి ఏవం అత్తా ఉద్దేసో అస్సాతి అత్తుద్దేసా, తం అత్తుద్దేసం. యస్మా పన యస్సా అత్తా ఉద్దేసో సా అత్తనో అత్థాయ హోతి, తస్మా అత్థపరియాయం దస్సేన్తో "అత్తుద్దేసన్తి అత్తనో అత్థాయా"తి ఆహ. **పమాణికా కారేతబ్బా**తి పమాణయుత్తా కారేతబ్బా. **తత్రిదం పమాణ**న్తి తస్సా కుటియా ఇదం పమాణం. **సుగతవిదత్థియా**తి సుగతవిదత్థి నామ ఇదాని మజ్ఝిమస్స పురిసస్స తిస్సో విదత్థియో వడ్ఢకీహత్థేన దియడ్ఢో హత్థో హోతి. **బాహిరిమేన మానేనా**తి కుటియా బహికుట్టమానేన ద్వాదస విదత్థియో, మినన్తేన పన సబ్బపఠమం దిన్నో మహామత్తికపరియన్తో న గహేతబ్బో. థుసపిణ్డపరియన్తేన మినితబ్బం. థుసపిణ్డస్సఉపరి సేతకమ్మం అబ్బోహారికం. సచే థుసపిణ్డేన అనత్థికో మహామత్తికాయ ఏవ నిట్ఠాపేతి, మహామత్తికావ పరిచ్ఛేదో.

తిరియన్తి విత్థారతో. **సత్తా**తి సత్త సుగతవిదత్థియో. **అన్తరా**తి ఇమస్స పన అయం నిద్దేసో , "అబ్భన్తరిమేన మానేనా"తి, కుట్టస్స బహి అన్తం అగ్గహేత్వా అబ్భన్తరిమేన అన్తేన మినియమానే తిరియం సత్త సుగతవిదత్థియో పమాణన్తి వుత్తం హోతి.

యో పన లేసం ఓడ్డేన్తో యథావుత్తప్పమాణమేవ కరిస్సామీతి దీఘతో ఏకాదస విదత్థియో తిరియం అట్ఠ విదత్థియో, దీఘతో వా తేరస విదత్థియో తిరియం ఛ విదత్థియో కరేయ్య, న వట్టతి. ఏకతోభాగేన అతిక్కన్తమ్పి హి పమాణం అతిక్కన్తమేవ హోతి. తిట్ఠతు విదత్థి, కేసగ్గమత్తమ్పి దీఘతో వా హాపేత్వా తిరియం తిరియతో వా హాపేత్వా దీఘం వడ్ఢేతుం న వట్టతి, కో పన వాదో ఉభతో వడ్ఢనే? వుత్తఞ్హేతం – "ఆయామతో వా విత్థారతో వా అన్తమసో కేసగ్గమత్తమ్పి అతిక్కమిత్వా కరోతి వా కారాపేతి వా పయోగే దుక్కట"న్తిఆది (పారా. ౩౫౩). యథావుత్తప్పమాణా ఏవ పన వట్టతి. యా పన దీఘతో సట్ఠిహత్థాపి హోతి తిరియం తిహత్థా వా ఊనకచతుహత్థా వా యత్థ పమాణయుత్తో మఞ్చో ఇతో చితో చ న పరివత్తతి, అయం కుటీతి సఙ్ఖ్యం న గచ్ఛతి, తస్మా అయమ్పి వట్టతి. **మహాపచ్చరియం పన** పచ్ఛిమకోటియా చతుహత్థవిత్థారా వుత్తా, తతో హేట్ఠా అకుటి. పమాణికాపి పన అదేసితవత్థుకా వా సారమ్భా వా అపరిక్కమనా వా న వట్టతి. పమాణికా దేసితవత్థుకా అనారమ్భా సపరిక్కమనావ వట్టతి. పమాణతో ఊనతరమ్పి చతుహత్థం పఞ్చహత్థమ్పి కరోన్తేన దేసితవత్థుకావ కారేతబ్బా. పమాణాతిక్కన్తఞ్చ పన కరోన్తో లేపపరియోసానే గరుకం ఆపత్తిం ఆపజ్జతి.

తత్థ లేపో చ అలేపో చ లేపోకాసో చ అలేపోకాసో చ వేదితబ్బో. సెయ్యథిదం – లేపోతి ద్వే లేపా – మత్తికాలేపో చ సుధాలేపో చ. ఠపేత్వా పన ఇమే ద్వే లేపే అవసేసో భస్మగోమయాదిభేదో లేపో, అలేపో. సచేపి కలలలేపో హోతి, అలపో ఏవ. లేపోకాసోతి భిత్తియో చేవ ఛదనఞ్చ, ఠపేత్వా పన భిత్తిచ్ఛదనే అవసేసో థమ్భతులాపిట్ఠసఙ్ఘాటవాతపానధూమచ్ఛిద్దాది అలేపారహో ఓకాసో సబ్బోపి అలేపోకాసోతి వేదితబ్బో.

భిక్ఖూ అభినేతబ్బా వత్థుదేసనాయాతి యస్మిం ఠానే కుటిం కారేతుకామో హోతి, తత్థ వత్థుదేసనత్థాయ భిక్ఖూ నేతబ్బా. **తేన కుటికారకేనా**తిఆది పన యేన విధినా తే భిక్ఖూ అభినేతబ్బా, తస్స దస్సనత్థం వుత్తం. తత్థ **కుటివత్థుం సోధేత్వా**తి న విసమం అరఞ్ఞం భిక్ఖూ గహేత్వా గన్తబ్బం , కుటివత్థుం పన పఠమమేవ సోధేత్వా సమతలం సీమమణ్డలసదిసం కత్వా పచ్ఛా సఙ్ఘం ఉపసఙ్కమిత్వా యాచిత్వా నేతబ్బాతి దస్సేతి. **ఏవమస్స వచనీయో**తి సఙ్ఘో ఏవం వత్తబ్బో అస్స. పరతో పన

“దుతియమ్పి యాచితబ్బా”తి భిక్ఖూ సన్ధాయ బహువచనం వుత్తం. **నో చే సబ్బో సఙ్ఘో ఉస్సహతీ**తి సచే సబ్బో సఙ్ఘో న ఇచ్ఛతి, సజ్ఝాయమనసికారాదీసు ఉయ్యుత్తా తే తే భిక్ఖూ హోన్తి. **సారమ్భం అనారమ్భ**న్తి సఉపద్దవం అనుపద్దవం. **సపరిక్కమనం అపరిక్కమన**న్తి సఉపచారం అనుపచారం.

పత్తకల్లన్తి పత్తో కాలో ఇమస్స ఓలోకనస్సాతి పత్తకాలం, పత్తకాలమేవ పత్తకల్లం. ఇదఞ్చ వత్థుంఓలోకనత్థాయ సమ్ముతికమ్మం అనుసావనానయేన ఓలోకేత్వాపి కాతుం వట్టతి. పరతో పన వత్థుదేసనాకమ్మం యథావుత్తాయ ఏవ ఞత్తియా చ అనుసావనాయ చ కాతబ్బం, ఓలోకేత్వా కాతుం న వట్టతి.

౩౫౩. **కిపిల్లికాన**న్తి రత్తకాళపిఙ్గలాదిభేదానం యాసం కాసఞ్చి కిపిల్లికానం. కిపీల్లకానన్తిపి పాఠో. **ఆసయో**తి నిబద్ధవసనట్ఠానం, యథా చ కిపిల్లికానం ఏవం ఉపచికాదీనమ్పి నిబద్ధవసనట్ఠానంయేవ ఆసయో వేదితబ్బో. యత్థ పన తే గోచరత్థాయ ఆగన్త్వా గచ్ఛన్తి, సబ్బేసమ్పి తాదిసో సఞ్చరణప్పదేసో అవారితో, తస్మా తత్థ అపనేత్వా సోధేత్వా కాతుం వట్టతి. ఇమాని తావ ఛ ఠానానిసత్తానుద్దయాయ పటిక్ఖిత్తాని.

హత్థీనం వాతి హత్థీనం పన నిబద్ధవసనట్ఠానమ్పి నిబద్ధగోచరట్ఠానమ్పి న వట్టతి, సీహాదీనం ఆసయో చ గోచరాయ పక్కమన్తానం నిబద్ధగమనమగ్గో చ న వట్టతి. ఏతేసం గోచరభూమి న గహితా. **యేసం కేసఞ్చీ**తి అఞ్ఞేసమ్పి వాళానం తిరచ్ఛానగతానం . ఇమాని సత్త ఠానాని సప్పటిభయాని భిక్ఖూనం ఆరోగ్యత్థాయ పటిక్ఖిత్తాని. సేసాని నానాఉపద్దవేహి సఉపద్దవాని. తత్థ **పుబ్బణ్ణనిస్సిత**న్తి పుబ్బణ్ణం నిస్సితం సత్తన్నం ధఞ్ఞానం విరుహనకఖేత్తసామన్తా ఠితం. ఏసేవ నయో అపరణ్ణనిస్సితాదీసుపి. ఏత్థ పన **అబ్భాఘాత**న్తి కారణాఘరం వేరిఘరం, చోరానం మారణత్థాయ కతన్తి **కురున్దిఆదీసు**.

ఆఘాతనన్తి ధమ్మగన్ధికా వుచ్చతి. **సుసాన**న్తి మహాసుసానం. **సంసరణ**న్తి అనిబ్బిజ్ఝగమనీయో గతపచ్చాగతమగ్గో వుచ్చతి. సేసం ఉత్తానమేవ.

న సక్కా హోతి యథాయుత్తేన సకటేనాతి ద్వీహి బలిబద్దేహి యుత్తేన సకటేన ఏకం చక్కం నిబ్బోదకపతనట్ఠానే ఏకం బహి కత్వా ఆవిజ్జితుం న సక్కా హోతి. **కురున్దియం** పన “చతూహి యుత్తేనా”తి వుత్తం. **సమన్తా నిస్సేణియా అనుపరిగన్తు**న్తి నిస్సేణియం ఠత్వా గేహం ఛాదేన్తేహి న సక్కా హోతి సమన్తా నిస్సేణియా ఆవిజ్జితుం. ఇతి ఏవరూపే సారమ్భే చ అపరిక్కమనే చ ఠానే న కారేతబ్బా. అనారమ్భే పన సపరిక్కమనే కారేతబ్బా, తం వుత్తపటిపక్ఖనయేన పాళియం ఆగతమేవ.

పున **సఞ్ఞాచికా నామా**తి ఏవమాది “సారమ్భే చే భిక్ఖు వత్థుస్మిం అపరిక్కమనే సఞ్ఞాచికాయ కుటిం కారేయ్యా”తి ఏవం వుత్తసంయాచికాదీనం అత్థప్పకాసనత్థం వుత్తం.

పయోగే దుక్కటన్తి ఏవం అదేసితవత్థుకం వా పమాణాతిక్కన్తం వా కుటిం కారేస్సామీతి అరఞ్ఞతో రుక్ఖా హరణత్థాయ వాసిం వా ఫరసుం వా నిసేతి దుక్కటం, అరఞ్ఞం పవిసతి దుక్కటం, తత్థ అల్లతిణాని ఛిన్దతి దుక్కటేన సద్ధిం పాచిత్తియం, సుక్ఖాని ఛిన్దతి దుక్కటం. రుక్ఖేసుపి ఏసేవ నయో. భూమిం సోధేతి ఖణతి, పంసుం ఉద్ధరతి, చినాతి; ఏవం యావ పాచీరం బన్ధతి తావ పుబ్బపయోగో నామ హోతి. తస్మిం పుబ్బపయోగే సబ్బత్థ పాచిత్తియట్ఠానే దుక్కటేన సద్ధిం పాచిత్తియం, దుక్కటట్ఠానే దుక్కటం, తతో పట్ఠాయ సహపయోగో నామ. తత్థ థమ్భేహి కాతబ్బాయ థమ్భం ఉస్సాపేతి, దుక్కటం.

ఇట్ఠకాహి చినితబ్బాయ ఇట్ఠకం ఆచినాతి, దుక్కటం. ఏవం యం యం ఉపకరణం యోజేతి, సబ్బత్థ పయోగే పయోగే దుక్కటం. తచ్ఛన్తస్స హత్థవారే హత్థవారే తదత్థాయ గచ్ఛన్తస్స పదే పదే దుక్కటం. ఏవం కతం పన దారుకుట్టికం వా ఇట్ఠకకుట్టికం వా సిలాకుట్టికం వా అన్తమసో పణ్ణసాలమ్పి సభిత్తిచ్ఛదనం లిమ్పిస్సామీతి సుధాయ వా మత్తికాయ వా లిమ్పన్తస్స పయోగే పయోగే యావ థుల్లచ్చయం న హోతి, తావ దుక్కటం. ఏతం పన దుక్కటం మహాలేపేనేవ వట్టతి, సేతరత్తవణ్ణకరణే వా చిత్తకమ్మే వా అనాపత్తి.

ఏకం పిణ్డం అనాగతేతి యో సబ్బపచ్ఛిమో ఏకో లేపపిణ్డో, తం ఏకం పిణ్డం అసమ్పత్తే కుటికమ్మే. ఇదం వుత్తం హోతి, ఇదాని ద్వీహి పిణ్డేహి నిట్ఠానం గమిస్సతీతి తేసు పఠమపిణ్డదానే థుల్లచ్చయన్తి.

తస్మిం పిణ్డే ఆగతేతి యం ఏకం పిణ్డం అనాగతే కుటికమ్మే థుల్లచ్చయం హోతి, తస్మిం అవసానపిణ్డే ఆగతే దిన్నే ఠపితే లేపస్స ఘటితత్తా ఆపత్తి సఙ్ఘాదిసేసస్స. ఏవం లేమ్పన్తస్స చ అన్తోలేపే వా అన్తోలేపేన సద్ధిం భిత్తిఞ్చ ఛదనఞ్చ ఏకాబద్ధం కత్వా ఘటితే బహిలేపే వా బహిలేపేన సద్ధిం ఘటితే సఙ్ఘాదిసేసో. సచే పన ద్వారబద్ధం వా వాతపానం వా అట్ఠపేత్వావ మత్తికాయ లిమ్పతి, తస్మిఞ్చ తస్సోకాసం పున వడ్ఢేత్వా వా అవడ్ఢేత్వా వా ఠపితే లేపో న ఘటీయతి రక్ఖతి తావ, పున లిమ్పన్తస్స పన ఘటితమత్తే సఙ్ఘాదిసేసో. సచే తం ఠపియమానం పఠమం దిన్నలేపేన సద్ధిం నిరన్తరమేవ హుత్వా తిట్ఠతి, పఠమమేవ సఙ్ఘాదిసేసో. ఉపచికామోచనత్థం అట్ఠఙ్గులమత్తేన అప్పత్తచ్ఛదనం కత్వా భిత్తిం లిమ్పతి, అనాపత్తి. ఉపచికామోచనత్థమేవ హేట్ఠా పాసాణకుట్టం కత్వా తం అలిమ్పిత్వా ఉపరి లిమ్పతి, లేపో న ఘటియతి నామ, అనాపత్తియేవ.

ఇట్ఠకకుట్టికాయ ఇట్ఠకాహియేవ వాతపానే చ ధూమనేత్తాని చ కరోతి, లేపఘటనేనేవ ఆపత్తి. పణ్ణసాలం లిమ్పతి, లేపఘటనేనేవ ఆపత్తి. తత్థ ఆలోకత్థాయ అట్ఠఙ్గులమత్తం ఠపేత్వా లిమ్పతి, లేపో న ఘటీయతి నామ, అనాపత్తియేవ. సచే "వాతపానం లద్ధా ఏత్థ ఠపేస్సామీ"తి కరోతి, వాతపానే ఠపితే లేపఘటనేన ఆపత్తి. సచే మత్తికాయ కుట్టం కరోతి, ఛదనలేపేన సద్ధిం ఘటనే ఆపత్తి. ఏకో ఏకపిణ్డావసేసం కత్వా ఠపేతి, అఞ్ఞో తం దిస్వా "దుక్కతం ఇద"న్తి వత్తసీసేన లిమ్పతి ఉభిన్నమ్పి అనాపత్తి.

౩౫౪. **భిక్ఖు కుటిం కరోతీ**తి ఏవమాదీని ఛత్తింస చతుక్కాని ఆపత్తిభేదదస్సనత్థం వుత్తాని, తత్థ సారమ్భాయ దుక్కటం, అపరిక్కమనాయ దుక్కటం , పమాణాతిక్కన్తాయ సఙ్ఘాదిసేసో, అదేసితవత్థుకాయ సఙ్ఘాదిసేసో, ఏతేసం వసేన వోమిస్సకాపత్తియో వేదితబ్బా.

౩౫౫. **ఆపత్తి ద్విన్నం సఙ్ఘాదిసేసేన ద్విన్నం దుక్కటాన**న్తిఆదీసు చ ద్వీహి సఙ్ఘాదిసేసేహి సద్ధిం ద్విన్నం దుక్కటానన్తిఆదినా నయేన అత్థో వేదితబ్బో.

౩౬౧. **సో చే విప్పకతే ఆగచ్ఛతీ**తిఆదీసు పన అయం అత్థవినిచ్ఛయో. **సో**తి సమాదిసిత్వా పక్కన్తభిక్ఖు. **విప్పకతే**తి అనిట్ఠితే కుటికమ్మే. **అఞ్ఞస్స వా దాతబ్బా**తి అఞ్ఞస్స పుగ్గలస్స వా సఙ్ఘస్స వా చజిత్వా దాతబ్బా. **భిన్దిత్వా వా పున కాతబ్బా**తి కిత్తకేన భిన్నా హోతి, సచే థమ్భా భూమియం నిఖాతా, ఉద్ధరితబ్బా. సచే పాసాణానం ఉపరి ఠపితా, అపనేతబ్బా. ఇట్ఠకచితాయ యావ మఙ్గలిట్ఠకా తావ కుట్టా అపచినితబ్బా. సఙ్ఖేపతో భూమిసమం కత్వా వినాసితా భిన్నా

హోతి, భూమితో ఉపరి చతురఙ్గులమత్తేపి ఠితే అభిన్నావ. సేసం సబ్బచతుక్కేసు పాకటమేవ. న హేత్థ అఞ్ఞం కిఞ్చి అత్థి, యం పాళిఅనుసారేనేవ దుబ్బిఞ్ఞేయ్యం సియా.

౩౬౩. **అత్తనా విప్పకతన్**తిఆదీసు పన అత్తనా ఆరద్ధం కుటిం. **అత్తనా పరియోసాపేతీ**తి మహామత్తికాయ వా థుసమత్తికాయ వా యాయ కతం పరియోసితభావం పాపేతుకామో హోతి, తాయ అవసానపిణ్డం దేన్తో పరియోసాపేతి .

పరేహి పరియోసాపేతీతి అత్తనోవ అత్థాయ పరేహి పరియోసాపేతి. అత్తనా వా హి విప్పకతా హోతు పరేహి వా ఉభయేహి వా, తం చే అత్తనో అత్థాయ అత్తనా వా పరియోసాపేతి, పరేహి వా పరియోసాపేతి, అత్తనా చ పరేహి చాతి యుగనద్ధం వా పరియోసాపేతి, సఙ్ఘాదిసేసోయేవాతి అయమేత్థ వినిచ్ఛయో.

కురున్దియంపన వుత్తం – “ద్వే తయో భిక్ఖూ ‘ఏకతో వసిస్సామా’తి కరోన్తి, రక్ఖతి తావ, అవిభత్తత్తా అనాపత్తి. ‘ఇదం ఠానం తవ, ఇదం మమా’తి విభజిత్వా కరోన్తి ఆపత్తి. సామణేరో చ భిక్ఖు చ ఏకతో కరోన్తి, యావ అవిభత్తా తావ రక్ఖతి. పురిమనయేన విభజిత్వా కరోన్తి, భిక్ఖుస్స ఆపత్తీ”తి.

౩౬౪. **అనాపత్తి లేణే**తిఆదీసు లేణం మహన్తమ్పి కరోన్తస్స అనాపత్తి. న హేత్థ లేపో ఘటీయతి. గుహమ్పి ఇట్ఠకాగుహం వా సిలాగుహం వా దారుగుహం వా భూమిగుహం వా మహన్తమ్పి కరోన్తస్స అనాపత్తి.

తిణకుటికాయాతి సత్తభూమికోపి పాసాదో తిణపణ్ణచ్ఛదనో “తిణకుటికా”తి వుచ్చతి. అట్ఠకథాసు పన కుక్కుటచ్ఛికగేహన్తి ఛదనం దణ్డకేహి జాలబద్ధం కత్వా తిణేహి వా పణ్ణేహి వా ఛాదితకుటికావ వుత్తా, తత్థ అనాపత్తి. మహన్తమ్పి తిణచ్ఛదనగేహం కాతుం వట్టతి, ఉల్లిత్తాదిభావో ఏవ హి కుటియా లక్ఖణం, సో చ ఛదనమేవ సన్ధాయ వుత్తోతి వేదితబ్బో. చఙ్కమనసాలాయం తిణచుణ్ణం పరిపతతి “అనుజానామి, భిక్ఖవే, ఓగుమ్ఫేత్వా ఉల్లిత్తావలిత్తం కాతు”న్తిఆదీని (చూళవ. ౨౬౦) చేత్థ సాధకాని, తస్మా ఉభతో పక్ఖం వా కూటబద్ధం వా వట్టం వా చతురస్సం వా యం “ఇమం ఏతస్స గేహస్స ఛదన”న్తి ఛదనసఙ్ఖేపేన కతం హోతి, తస్స భిత్తిలేపేన సద్ధిం లేపే ఘటితే ఆపత్తి. సచే పన ఉల్లిత్తావలిత్తచ్ఛదనస్స గేహస్స లేపరక్ఖణత్థం ఉపరి తిణేన ఛాదేన్తి, ఏత్తావతా తిణకుటి నామ న హోతి. కిం పనేత్థ అదేసితవత్థుకప్పమాణాతిక్కన్తపచ్చయావ అనాపత్తి, ఉదాహు సారమ్భఅపరిక్కమనపచ్చయాపీతి సబ్బత్థాపి అనాపత్తి. తథా హి తాదిసం కుటిం సన్ధాయ **పరివారే** వుత్తం –

“భిక్ఖు సఞ్ఞాచికాయ కుటిం కరోతి;
అదేసితవత్థుకం పమాణాతిక్కన్తం;
సారమ్భం అపరిక్కమనం అనాపత్తి;
పఞ్హా మేసా కుసలేహి చిన్తితా”తి. (పరి. ౪౮౯);

అఞ్ఞస్సత్థాయాతి కుటిలక్ఖణప్పత్తమ్పి కుటిం అఞ్ఞస్స ఉపజ్ఝాయస్స వా ఆచరియస్స వా సఙ్ఘస్స వా అత్థాయ కరోన్తస్స అనాపత్తి. యం పన “ఆపత్తి కారుకానం తిణ్ణం దుక్కటాన”న్తిఆది పాళియం వుత్తం, తం యథాసమాదిట్ఠాయ అకరణపచ్చయా వుత్తం.

వాసాగారం ఠపేత్వా సబ్బత్థాతి అత్తనో వసనత్థాయ అగారం ఠపేత్వా అఞ్ఞం ఉపోసథాగారం వా జన్తాఘరం వా భోజనసాలా వా అగ్గిసాలా వా భవిస్సతీతి కారేతి, సబ్బత్థ అనాపత్తి. సచేపిస్స హోతి "ఉపోసథాగారఞ్చ భవిస్సతి, అహఞ్చ వసిస్సామి జన్తాఘరఞ్చ భోజనసాలా చ అగ్గిసాలా చ భవిస్సతి, అహఞ్చ వసిస్సామీ"తి కారితేపి అనాపత్తియేవ. **మహాపచ్చరియం** పన "అనాపత్తీ"తి వత్వా "అత్తనో వాసాగారత్థాయ కరోన్తస్సేవ ఆపత్తీ"తి వుత్తం. **ఉమ్మత్తకస్స ఆదికమ్మికానఞ్చ ఆళవకానం భిక్ఖూనం** అనాపత్తి.

సముట్ఠానాదీసు ఛసముట్ఠానం కిరియఞ్చ కిరియాకిరియఞ్చ, ఇదఞ్హి వత్థుం దేసాపేత్వా పమాణాతిక్కన్తం కరోతో కిరియతో సముట్ఠాతి, వత్థుం అదేసాపేత్వా కరోతో కిరియాకిరియతో, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

కుటికారసిక్ఖాపదవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౭. విహారకారసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౩౬౫. తేన సమయేనాతి విహారకారసిక్ఖాపదం. తత్థ **కోసమ్బియన్తి** ఏవంనామకే నగరే. **ఘోసితారామేతి** ఘోసితస్స ఆరామే. ఘోసితనామకేన కిర సేట్ఠినా సో కారితో, తస్మా "ఘోసితారామో"తి వుచ్చతి. **ఛన్నస్సాతి** బోధిసత్తకాలే ఉపట్ఠాకఛన్నస్స. **విహారవత్థుం, భన్తే, జానాహీతి** విహారస్స పతిట్ఠానట్ఠానం, భన్తే, జానాహి. ఏత్థ చ **విహారోతి** న సకలవిహారో, ఏకో ఆవాసో, తేనేవాహ – "అయ్యస్స విహారం కారాపేస్సామీ"తి.

చేతియరుక్ఖన్తి ఏత్థ చిత్తీకతట్ఠేన చేతియం, పూజారహానం దేవట్ఠానానమేతం అధివచనం, "చేతియ"న్తి సమ్మతం రుక్ఖం చేతియరుక్ఖం. గామేన పూజితం గామస్స వా పూజితన్తి **గామపూజితం**. ఏసేవ నయో సేసపదేసుపి. అపిచేత్థ **జనపదోతి** ఏకస్స రఞ్ఞో రజ్జే ఏకేకో కోట్ఠాసో. **రట్ఠన్తి** సకలరజ్జం వేదితబ్బం, సకలరజ్జమ్పి హి కదాచి కదాచి తస్స రుక్ఖస్స పూజం కరోతి, తేన వుత్తం "రట్ఠపూజిత"న్తి. **ఏకిన్ద్రియన్తి** కాయిన్ద్రియం సన్ధాయ వదన్తి. **జీవసఞ్ఞినోతి** సత్తసఞ్ఞినో.

౩౬౬. మహల్లకన్తి సస్సామికభావేన సంయాచికకుటితో మహన్తభావో ఏతస్స అత్థీతి మహల్లకో. యస్మా వా వత్థుం దేసాపేత్వా పమాణాతిక్కమేనపి కాతుం వట్టతి, తస్మా పమాణమహన్తతాయపి మహల్లకో , తం మహల్లకం. యస్మా పనస్స తం పమాణమహత్తం సస్సామికత్తావ లబ్భతి, తస్మా తదత్థదస్సనత్థం **"మహల్లకో నామ విహారో సస్సామికో వుచ్చతీ"**తి పదభాజనం వుత్తం. సేసం సబ్బం కుటికారసిక్ఖాపదే వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బం సద్ధిం సముట్ఠానాదీహి. సస్సామికభావమత్తమేవ హి ఏత్థ కిరియతో సముట్ఠానాభావో పమాణనియమాభావో చ విసేసో, పమాణనియమాభావా చ చతుక్కపారిహానీతి.

విహారకారసిక్ఖాపదవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౮. పఠమదుట్ఠదోససిక్ఖాపదవణ్ణనా

౩౮౦. తేన సమయేన బుద్ధో భగవాతి దుట్ఠదోససిక్ఖాపదం. తత్థ **వేళువనే కలన్దకనివాపేతి వేళువనన్తి** తస్స ఉయ్యానస్స నామం, తం కిర వేళూహి చ పరిక్ఖిత్తం అహోసి అట్ఠారసహత్థేన చ పాకారేన గోపురట్టాలకయుత్తం నీలోభాసం

మనోరమం తేన “వేళువన”న్తి వుచ్చతి, కలన్దకానఞ్చేత్థ నివాపం అదంసు తేన “కలన్దకనివాప”తి వుచ్చతి.

పుబ్బే కిర అఞ్ఞతరో రాజా తత్థ ఉయ్యానకీళనత్థం ఆగతో, సురామదేన మత్తో దివాసేయ్యం సుపి, పరిజనోపిస్స సుత్తో రాజాతి పుప్ఫఫలాదీహి పలోభియమానో ఇతో చితో చ పక్కమి. అథ సురాగన్ధేన అఞ్ఞతరస్మా సుసిరరుక్ఖా కణ్హసప్పో నిక్ఖమిత్వా రఞ్ఞో అభిముఖో ఆగచ్ఛతి, తం దిస్వా రుక్ఖదేవతా “రఞ్ఞో జీవితం దస్సామీ”తి కాళకవేసేన ఆగన్త్వా కణ్ణమూలే సద్దమకాసి, రాజా పటిబుజ్ఝి, కణ్హసప్పో నివత్తో, సో తం దిస్వా “ఇమాయ కాళకాయ మమ జీవితం దిన్న”న్తి కాళకానం తత్థ నివాపం పట్ఠపేసి, అభయఘోసనఞ్చ ఘోసాపేసి , తస్మా తం తతోపభుతి కలన్దకనివాపన్తి సఙ్ఖ్యం గతం. **కలన్దకాతి** హి కాళకానం ఏతం నామం.

దబ్బోతి తస్స థేరస్స నామం. **మల్లపుత్తోతి** మల్లరాజస్స పుత్తో. **జాతియా సత్తవస్సేన అరహత్తం సచ్ఛికతన్తి** థేరో కిర సత్తవస్సికోవ సంవేగం లభిత్వా పబ్బజితో ఖురగ్గేయేవ అరహత్తం పాపుణీతి వేదితబ్బో. **యంకిఞ్చి సావకేన పత్తబ్బం సబ్బం తేన అనుప్పత్తన్తి** సావకేన పత్తబ్బం నామ తిస్సో విజ్జా, చతస్సో పటిసమ్భిదా, ఛ అభిఞ్ఞా, నవ లోకుత్తరధమ్మాతి ఇదం గుణజాతం, తం సబ్బం తేన అనుప్పత్తం హోతి. **నత్థి చస్స కిఞ్చి ఉత్తరి కరణీయన్తి** చతూసు సచ్చేసు, చతూహి మగ్గేహి, సోళసవిధస్స కిచ్చస్స కతత్తా ఇదానిస్స కిఞ్చి ఉత్తరి కరణీయం నత్థి. **కతస్స వా పతిచయోతి** తస్సేవ కతస్స కిచ్చస్స పున వడ్ఢనమ్పి నత్థి, ధోతస్స వియ వత్థస్స పటిధోవనం పిసితస్స వియ గన్ధస్స పటిపిసనం, పుప్ఫితస్స వియ చ పుప్ఫస్స పటిపుప్ఫనన్తి. **రహోగతస్సాతి** రహసి గతస్స. **పటిసల్లీనస్సాతి** తతో తతో పటిక్కమిత్వా సల్లీనస్స, ఏకీభావం గతస్సాతి వుత్తం హోతి.

అథ ఖో ఆయస్మతో దబ్బస్స మల్లపుత్తస్స ఏతదహోసి – ‘‘యన్నూనాహం సఙ్ఘస్స సేనాసనఞ్చ పఞ్ఞపేయ్యం భత్తాని చ ఉద్దిసేయ్య’’న్తి థేరో కిర అత్తనో కతకిచ్చభావం దిస్వా “అహం ఇమం అన్తిమసరీరం ధారేమి, తఞ్చ ఖో వాతముఖే ఠిత పదీపో వియ అనిచ్చతాముఖే ఠితం, నచిరస్సేవ నిబ్బాయనధమ్మం యావ న నిబ్బాయతి తావ కిన్ను ఖో అహం సఙ్ఘస్స వేయ్యావచ్చం కరేయ్య”న్తి చిన్తేన్తో ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – “తిరోరట్ఠేసు బహూ కులపుత్తా భగవన్తం అదిస్వావ పబ్బజన్తి, తే భగవన్తం ‘పస్సిస్సామ చేవ వన్దిస్సామ చా’తి దూరతోపి ఆగచ్ఛన్తి, తత్ర యేసం సేనాసనం నప్పహోతి, తే సిలాపట్టకేపి సేయ్యం కప్పేన్తి. పహోమి ఖో పనాహం అత్తనో ఆనుభావేన తేసం కులపుత్తానం ఇచ్ఛావసేన పాసాదవిహారఅడ్ఢయోగాదీని మఞ్చపీఠకత్థరణాదీని చ సేనాసనాని నిమ్మినిత్వా దాతుం. పునదివసే చేత్థ ఏకచ్చే అతివియ కిలన్తరూపా హోన్తి, తే గారవేన భిక్ఖూనం పురతో ఠత్వా భత్తానిపి న ఉద్దిసాపేన్తి, అహం ఖో పన నేసం భత్తానిపి ఉద్దిసితుం పహోమీ”తి. ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖన్తస్స ‘‘**అథ ఖో ఆయస్మతో దబ్బస్స మల్లపుత్తస్స ఏతదహోసి – ‘యన్నూనాహం సఙ్ఘస్స సేనాసనఞ్చ పఞ్ఞపేయ్యం భత్తాని చ ఉద్దిసేయ్య**’’న్తి.

నను చ ఇమాని ద్వే ఠానాని భస్సారామతాదిమనుయుత్తస్స యుత్తాని, అయఞ్చ ఖీణాసవో నిప్పపఞ్చారామో, ఇమస్స కస్మా ఇమాని పటిభంసూతి? పుబ్బపత్థనాయ చోదితత్తా. సబ్బబుద్ధానం కిర ఇమం ఠానన్తరం పత్తా సావకా హోన్తియేవ. అయఞ్చ పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే అఞ్ఞతరస్మిం కులే పచ్చాజాతో ఇమం ఠానన్తరం పత్తస్స భిక్ఖునో ఆనుభావం దిస్వా అట్ఠసట్ఠియా భిక్ఖుసతసహస్సేహి సద్ధిం భగవన్తం సత్త దివసాని నిమన్తేత్వా మహాదానం దత్వా పాదమూలే నిపజ్జిత్వా “అనాగతే తుమ్హాదిసస్స బుద్ధస్స ఉప్పన్నకాలే అహమ్పి ఇత్థన్నామో తుమ్హాకం సావకో వియ సేనాసనపఞ్ఞాపకో చ భత్తుద్దేసకో చ అస్స”న్తి పత్థనం అకాసి. భగవా అనాగతంసఞాణం పేసేత్వా అద్దస, దిస్వా చ ఇతో

కప్పసతసహస్సస్స అచ్చయేన గోతమో నామ బుద్ధో ఉప్పజ్జిస్సతి, తదా త్వం దబ్బో నామ మల్లపుత్తో హుత్వా జాతియా సత్తవస్సో నిక్ఖమ్మ పబ్బజిత్వా అరహత్తం సచ్ఛికరిస్ససి, ఇమఞ్చ ఠానన్తరం లచ్ఛసీ"తి బ్యాకాసి. సో తతోపభుతి దానసీలాదీని పూరయమానో దేవమనుస్ససమ్పత్తిం అనుభవిత్వా అమ్హాకం భగవతో కాలే తేన భగవతా బ్యాకతసదిసమేవ అరహత్తం సచ్ఛాకాసి. అథస్స రహోగతస్స "కిన్ను ఖో అహం సఙ్ఘస్స వేయ్యావచ్చం కరేయ్య"న్తి చిన్తయతో తాయ పుబ్బపత్థనాయ చోదితత్తా ఇమాని ద్వే ఠానాని పటిభంసూతి.

అథస్స ఏతదహోసి – "అహం ఖో అనిస్సరోస్మి అత్తని, సత్థారా సద్ధిం ఏకట్ఠానే వసామి, సచే మం భగవా అనుజానిస్సతి , ఇమాని ద్వే ఠానాని సమాదియిస్సామీ"తి భగవతో సన్తికం అగమాసి. తేన వుత్తం – "అథ ఖో ఆయస్మా దబ్బో మల్లపుత్తో...పే.... భత్తాని చ ఉద్దిసితు"న్తి. అథ నం భగవా "సాధు సాధు దబ్బా"తి సమ్పహంసేత్వా యస్మా అరహతి ఏవరూపో అగతిగమనపరిబాహిరో భిక్ఖు ఇమాని ద్వే ఠానాని విచారేతుం, తస్మా **''తేన హి త్వం దబ్బ సఙ్ఘస్స సేనాసనఞ్చ పఞ్ఞపేహి భత్తాని చ ఉద్దిసా''**తి ఆహ. **భగవతో పచ్చస్సోసీ**తి భగవతో వచనం పతిఅస్సోసి అభిముఖో అస్సోసి, సమ్పటిచ్ఛీతి వుత్తం హోతి.

పఠమం దబ్బో యాచితబ్బోతి కస్మా భగవా యాచాపేతి? గరహమోచనత్థం. పస్సతి హి భగవా "అనాగతే దబ్బస్స ఇమం ఠానం నిస్సాయ మేత్తియభుమజకానం వసేన మహాఉపద్దవో ఉప్పజ్జిస్సతి, తత్ర కేచి గరహిస్సన్తి 'అయం తుణ్హీభూతో అత్తనో కమ్మం అకత్వా కస్మా ఈదిసం ఠానం విచారేతీ'తి. తతో అఞ్ఞే వక్ఖన్తి 'కో ఇమస్స దోసో ఏతేహేవ యాచిత్వా ఠపితో'తి ఏవం గరహతో ముచ్చిస్సతీ"తి. ఏవం గరహమోచనత్థం యాచాపేత్వాపి పున యస్మా అసమ్మతే భిక్ఖుస్మిం సఙ్ఘమజ్ఝే కిఞ్చి కథయమానే ఖియ్యనధమ్మో ఉప్పజ్జతి "అయం కస్మా సఙ్ఘమజ్ఝే ఉచ్చాసద్దం కరోతి, ఇస్సరియం దస్సేతీ"తి. సమ్మతే పన కథేన్తే "మాయస్మన్తో కిఞ్చి అవచుత్థ, సమ్మతో అయం, కథేతు యథాసుఖ"న్తి వత్తారో భవన్తి. అసమ్మతఞ్చ అభూతేన అబ్భాచిక్ఖన్తస్స లహుకా ఆపత్తి హోతి దుక్కటమత్తా. సమ్మతం పన అబ్భాచిక్ఖతో గరుకతరా పాచిత్తియాపత్తి హోతి. అథ సమ్మతో భిక్ఖు ఆపత్తియా గరుకభావేన వేరీహిపి దుప్పధంసియతరో హోతి, తస్మా తం ఆయస్మన్తం సమ్మన్నాపేతుం **''బ్యత్తేన భిక్ఖునా''**తిఆదిమాహ. కిం పన ద్వే సమ్ముతియో ఏకస్స దాతుం వట్టన్తీతి? న కేవలం ద్వే, సచే పహోతి, తేరసాపి దాతుం వట్టన్తి. అప్పహోన్తానం పన ఏకాపి ద్విన్నం వా తిణ్ణం వా దాతుం వట్టతి.

౩౮౨. సభాగానన్తి గుణసభాగానం, న మిత్తసన్థవసభాగానం. తేనేవాహ "యే తే భిక్ఖూ సుత్తన్తికా తేసం ఏకజ్ఝ"న్తిఆది . యావతికా హి సుత్తన్తికా హోన్తి, తే ఉచ్చినిత్వా ఏకతో తేసం అనురూపమేవ సేనాసనం పఞ్ఞపేతి; ఏవం సేసానం. **కాయదళ్హీబహులా**తి కాయస్స దళ్హీభావకరణబహులా, కాయపోసనబహులాతి అత్థో. **ఇమాయపిమే ఆయస్మన్తో రతియా**తి ఇమాయ సగ్గమగ్గస్స తిరచ్ఛానభూతాయ తిరచ్ఛానకథారతియా. **అచ్ఛిస్సన్తీ**తి విహరిస్సన్తి.

తేజోధాతుం సమాపజ్జిత్వా తేనేవాలోకేనాతి తేజోకసిణచతుత్థజ్ఝానం సమాపజ్జిత్వా వుట్ఠాయ అభిఞ్ఞాఞాణేన అఙ్గులిజలనం అధిట్ఠాయ తేనేవ తేజోధాతుసమాపత్తిజనితేన అఙ్గులిజాలాలోకేనాతి అత్థో. అయం పన థేరస్స ఆనుభావో నచిరస్సేవ సకలజమ్బుదీపే పాకటో అహోసి, తం సుత్వా ఇద్ధిపాటిహారియం దట్ఠుకామా **అపిసు భిక్ఖూ సఞ్చిచ్చ వికాలే ఆగచ్ఛన్తి. తే సఞ్చిచ్చ దూరే అపదిసన్తీ**తి జానన్తావ దూరే అపదిసన్తి. కథం? **''అమ్హాకం ఆవుసో దబ్బ గిజ్ఝకూటే''**తి ఇమినా నయేన.

అఙ్గులియా జలమానాయ పురతో పురతో గచ్ఛతీతి సచే ఏకో భిక్ఖు హోతి, సయమేవ గచ్ఛతి. సచే బహూ హోన్తి, బహూ అత్తభావే నిమ్మినాతి. సబ్బే అత్తనా సదిసా ఏవ సేనాసనం పఞ్ఞపేన్తి.

అయం మఞ్చోతిఆదీసు పన థేరే "అయం మఞ్చో"తి వదన్తే నిమ్మితాపి అత్తనో అత్తనో గతగతట్ఠానే "అయం మఞ్చో"తి వదన్తి; ఏవం సబ్బపదేసు. అయఞ్హి నిమ్మితానం ధమ్మతా –

> "ఏకస్మిం భాసమానస్మిం, సబ్బే భాసన్తి నిమ్మితా;
> ఏకస్మిం తుణ్హిమాసీనే, సబ్బే తుణ్హీ భవన్తి తే"తి.

యస్మిం పన విహారే మఞ్చపీఠాదీని న పరిపూరన్తి, తస్మిం అత్తనో ఆనుభావేన పూరేన్తి. తేన నిమ్మితానం అవత్థుకవచనం న హోతి.

సేనాసనం పఞ్ఞపేత్వా పునదేవ వేళువనం పచ్చాగచ్ఛతీతి తేహి సద్ధిం జనపదకథం కథేన్తో న నిసీదతి, అత్తనో వసనట్ఠానమేవ పచ్చాగచ్ఛతి.

౩౮౩. **మేత్తియభూమజకాతి** మేత్తియో చేవ భూమజకో చ, ఛబ్బగ్గియానం అగ్గపురిసా ఏతే. **లామకాని చ భత్తానీతి** సేనాసనాని తావ నవకానం లామకాని పాపుణన్తీతి అనచ్ఛరియమేతం. భత్తాని పన సలాకాయో పచ్ఛియం వా చీవరభోగే వా పక్ఖిపిత్వా ఆలోళేత్వా ఏకమేకం ఉద్ధరిత్వా పఞ్ఞాపేన్తి, తానిపి తేసం మన్దపుఞ్ఞతాయ లామకాని సబ్బపచ్ఛిమానేవ పాపుణన్తి. యమ్పి ఏకచారికభత్తం హోతి, తమ్పి ఏతేసం పత్తదివసే లామకం వా హోతి, ఏతే వా దిస్వావ పణీతం అదత్వా లామకమేవ దేన్తి.

అభిసఙ్ఖారికన్తి నానాసమ్భారేహి అభిసఙ్ఖరిత్వా కతం సుసజ్జితం, సుసమ్పాదితన్తి అత్థో. **కణాజకన్తి** సకుణ్డకభత్తం. **బిలఙ్గదుతియన్తి** కఞ్జికదుతియం.

కల్యాణభత్తికోతి కల్యాణం సున్దరం అతివియ పణీతం భత్తమస్సాతి కల్యాణభత్తికో, పణీతదాయకత్తా భత్తేనేవ పఞ్ఞాతో. **చతుక్కభత్తం దేతీతి** చత్తారి భత్తాని దేతి, తద్ధితవోహారేన పన "చతుక్కభత్త"న్తి వుత్తం. **ఉపతిట్ఠిత్వా పరివిసతీతి** సబ్బకమ్మన్తే విస్సజ్జేత్వా మహన్తం పూజాసక్కారం కత్వా సమీపే ఠత్వా పరివిసతి. **ఓదనేన పుచ్ఛన్తీతి** ఓదనహత్థా ఉపసఙ్కమిత్వా "కిం భన్తే ఓదనం దేమా"తి పుచ్ఛన్తి, ఏవం కరణత్థేయేవ కరణవచనం హోతి. ఏస నయో సూపాదీసు.

స్వాతనాయాతి స్వే భవో భత్తపరిభోగో స్వాతనో తస్సత్థాయ, స్వాతనాయ స్వే కత్తబ్బస్స భత్తపరిభోగస్సత్థాయాతి వుత్తం హోతి. **ఉద్దిట్ఠం హోతీతి** పాపేత్వా దిన్నం హోతి. **మేత్తియభూమజకానం ఖో గహపతీతి** ఇదం థేరో అసమన్నాహరిత్వా ఆహ. ఏవంబలవతీ హి తేసం మన్దపుఞ్ఞతా, యం సతివేపుల్లప్పత్తానమ్పి అసమన్నాహారో హోతి. **యే జేతి** ఏత్థ **జేతి** దాసిం ఆలపతి.

హియ్యో ఖో ఆవుసో అమ్హాకన్తి రత్తిం సమ్మన్తయమానా అతీతం దివసభాగం సన్ధాయ "హియ్యో"తి వదన్తి. **న చిత్తరూపన్తి** న చిత్తానురూపం, యథా పుబ్బే యత్తకం ఇచ్ఛన్తి, తత్తకం సుపన్తి, న ఏవం సుపింసు, అప్పకమేవ సుపింసూతి వుత్తం హోతి.

బహారామకోట్ఠకేతి వేళువనవిహారస్స బహిద్వారకోట్ఠకే. **పత్తక్ఖన్ధాతి** పతితక్ఖన్ధా ఖన్ధట్ఠికం నామేత్వా నిసిన్నా. **పజ్ఝాయన్తాతి** పధూపాయన్తా.

యతో నివాతం తతో సవాతన్తి యత్థ నివాతం అప్పకోపి వాతో నత్థి, తత్థ మహావాతో ఉట్ఠితోతి అధిప్పాయో. **ఉదకం మఞ్ఞే ఆదిత్తన్తి** ఉదకం వియ ఆదిత్తం.

౩౮౪. **సరసి త్వం దబ్బ ఏవరూపం కత్తాతి** త్వం దబ్బ ఏవరూపం కత్తా సరసి. అథ వా సరసి త్వం దబ్బ ఏవరూపం యథాయం భిక్ఖునీ ఆహ, కత్తా థాసి ఏవరూపం, యథాయం భిక్ఖునీ ఆహాతి ఏవం యోజేత్వాపేత్థ అత్థో దట్ఠబ్బో. యే పన "కత్వా"తి పఠన్తి తేసం ఉజుకమేవ.

యథా మం భన్తే భగవా జానాతీతి థేరో కిం దస్సేతి. భగవా భన్తే సబ్బఞ్ఞూ, అహఞ్చ ఖీణాసవో, నత్థి మయ్హం వత్థుపటిసేవనా, తం మం భగవా జానాతి, తత్రాహం కిం వక్ఖామి, యథా మం భగవా జానాతి తథేవాహం దట్ఠబ్బోతి.

న ఖో దబ్బ దబ్బా ఏవం నిబ్బేఠేన్తీతి ఏత్థ న ఖో దబ్బ పణ్డితా యథా త్వం పరప్పచ్చయేన నిబ్బేఠేసి, ఏవం నిబ్బేఠేన్తి; అపి చ ఖో యదేవ సామం ఞాతం తేన నిబ్బేఠేన్తీతి ఏవమత్థో దట్ఠబ్బో. **సచే తయా కతం కతన్తి** ఇమినా కిం దస్సేతి? న హి సక్కా పరిసబలేన వా పక్ఖుపత్థమ్భేన వా అకారకో కారకో కాతుం, కారకో వా అకారకో కాతుం, తస్మా యం సయం కతం వా అకతం వా తదేవ వత్తబ్బన్తి దస్సేతి. కస్మా పన భగవా జానన్తోపి "అహం జానామి, ఖీణాసవో త్వం; నత్థి తుయ్హం దోసో, అయం భిక్ఖునీ ముసావాదినీ"తి నావోచాతి? పరానుద్దయతాయ. సచే హి భగవా యం యం జానాతి తం తం వదేయ్య, అఞ్ఞేన పారాజికం ఆపన్నేన పుట్ఠేన "అహం జానామి త్వం పారాజికో"తి వత్తబ్బం భవేయ్య, తతో సో పుగ్గలో "అయం పుబ్బే దబ్బం మల్లపుత్తం సుద్ధం కత్వా ఇదాని మం అసుద్ధం కరోతి; కస్స దాని కిం వదామి, యత్ర సత్థాపి సావకేసు ఛన్దాగతిం గచ్ఛతి; కుతో ఇమస్స సబ్బఞ్ఞుభావో"తి ఆఘాతం బన్ధిత్వా అపాయూపగో భవేయ్య, తస్మా భగవా ఇమాయ పరానుద్దయతాయ జానన్తోపి నావోచ.

కిఞ్చ భియ్యో ఉపవాదపరివజ్జనతోపి నావోచ. యది హి భగవా ఏవం వదేయ్య, ఏవం ఉపవాదో భవేయ్య "దబ్బస్స మల్లపుత్తస్స వుట్ఠానం నామ భారియం, సమ్మాసమ్బుద్ధం పన సక్ఖిం లభిత్వా వుట్ఠితో"తి. ఇదఞ్చ వుట్ఠానలక్ఖణం మఞ్ఞమానా "బుద్ధకాలేపి సక్ఖినా సుద్ధి వా అసుద్ధి వా హోతి మయం జానామ, అయం పుగ్గలో అసుద్ధో"తి ఏవం పాపభిక్ఖూ లజ్జిమ్పి వినాసేయ్యున్తి. అపిచ అనాగతేపి భిక్ఖూ ఓతిణ్ణే వత్థుస్మిం చోదేత్వా సారేత్వా "సచే తయా కతం, 'కత'న్తి వదేహీ"తి లజ్జినం పటిఞ్ఞం గహేత్వా కమ్మం కరిస్సన్తీతి వినయలక్ఖణే తన్తిం ఠపేన్తో "అహం జానామీ"తి అవత్వావ "సచే తయా కతం, 'కత'న్తి వదేహీ"తి ఆహ.

నాభిజానామి సుపినన్తేనపి మేథునం ధమ్మం పటిసేవితాతి సుపినన్తేనపి మేథునం ధమ్మం న అభిజానామి, న పటిసేవితా అహన్తి వుత్తం హోతి. అథ వా పటిసేవితా హుత్వా సుపినన్తేనపి మేథునం ధమ్మం న జానామీతి వుత్తం హోతి. యే పన "పటిసేవిత్వా"తి పఠన్తి తేసం ఉజుకమేవ. **పగేవ జాగరోతి** జాగరన్తో పన పఠమంయేవ న జానామీతి.

తేన హి భిక్ఖవే మేత్తియం భిక్ఖునిం నాసేథాతి యస్మా దబ్బస్స చ ఇమిస్సా చ వచనం న ఘటీయతి తస్మా మేత్తియం భిక్ఖునిం నాసేథాతి వుత్తం హోతి.

తత్థ **తిస్సో నాసనా** – లిఙ్గనాసనా, సంవాసనాసనా, దణ్డకమ్మనాసనాతి. తాసు “దూసకో నాసేతబ్బో”తి (పారా॰ ౬౬) అయం **“లిఙ్గనాసనా”**. ఆపత్తియా అదస్సనే వా అప్పటికమ్మే వా పాపికాయ దిట్ఠియా అప్పటినిస్సగ్గే వా ఉక్ఖేపనీయకమ్మం కరోన్తి, అయం **“సంవాసనాసనా”**. “చర పిరే వినస్సా”తి (పాచి॰ ౪౨౮) దణ్డకమ్మం కరోన్తి, అయం **“దణ్డకమ్మనాసనా”**. ఇధ పన లిఙ్గనాసనం సన్ధాయాహ – “మేత్తియం భిక్ఖునిం నాసేథా”తి.

ఇమే చ భిక్ఖూ అనుయుఞ్జథాతి ఇమినా ఇమం దీపేతి “అయం భిక్ఖునీ అత్తనో ధమ్మతాయ అకారికా అద్ధా అఞ్ఞేహి ఉయ్యోజితా, తస్మా యేహి ఉయ్యోజితా ఇమే భిక్ఖూ అనుయుఞ్జథ గవేసథ జానాథా”తి.

కిం పన భగవతా మేత్తియా భిక్ఖునీ పటిఞ్ఞాయ నాసితా అప్పటిఞ్ఞాయ నాసితాతి, కిఞ్చేత్థ యది తావ పటిఞ్ఞాయ నాసితా, థేరో కారకో హోతి సదోసో? అథ అప్పటిఞ్ఞాయ, థేరో అకారకో హోతి నిద్దోసో.

భాతియరాజకాలేపి మహావిహారవాసీనఞ్చ అభయగిరివాసీనఞ్చ థేరానం ఇమస్మింయేవ పదే వివాదో అహోసి. అభయగిరివాసినోపి అత్తనో సుత్తం వత్వా “తుమ్హాకం వాదే థేరో కారకో హోతీ”తి వదన్తి. మహావిహారవాసినోపి అత్తనో సుత్తం వత్వా “తుమ్హాకం వాదే థేరో కారకో హోతీ”తి వదన్తి. పఞ్హో న ఛిజ్జతి. రాజా సుత్వా థేరే సన్నిపాతేత్వా దీఘకారాయనం నామ బ్రాహ్మణజాతియం అమచ్చం “థేరానం కథం సుణాహీ”తి ఆణాపేసి. అమచ్చో కిర పణ్డితో భాసన్తరకుసలో సో ఆహ – “వదన్తు తావ థేరా సుత్త”న్తి. తతో అభయగిరిథేరా అత్తనో సుత్తం వదింసు – “తేన హి, భిక్ఖవే, మేత్తియం భిక్ఖునిం సకాయ పటిఞ్ఞాయ నాసేథా”తి. అమచ్చో “భన్తే, తుమ్హాకం వాదే థేరో కారకో హోతి సదోసో”తి ఆహ. మహావిహారవాసినోపి అత్తనో సుత్తం వదింసు – “తేన హి, భిక్ఖవే, మేత్తియం భిక్ఖునిం నాసేథా”తి. అమచ్చో “భన్తే, తుమ్హాకం వాదే థేరో అకారకో హోతి నిద్దోసో”తి ఆహ. కిం పనేత్థ యుత్తం? యం పచ్ఛా వుత్తం విచారితఞ్హేతం అట్ఠకథాచరియేహి, భిక్ఖు భిక్ఖుం అమూలకేన అన్తిమవత్థునా అనుద్ధంసేతి, సఙ్ఘాదిసేసో; భిక్ఖునిం అనుద్ధంసేతి, దుక్కటం. **కురున్దియం** పన “ముసావాదే పాచిత్తియ”న్తి వుత్తం.

తత్రాయం విచారణా, పురిమనయే తావ అనుద్ధంసనాధిప్పాయత్తా దుక్కటమేవ యుజ్జతి. యథా సతిపి ముసావాదే భిక్ఖునో భిక్ఖుస్మిం సఙ్ఘాదిసేసో, సతిపి చ ముసావాదే అసుద్ధం సుద్ధదిట్ఠినో అక్కోసాధిప్పాయేన వదన్తస్స ఓమసవాదేనేవ పాచిత్తియం, న సమ్పజానముసావాదేన; ఏవం ఇధాపి అనుద్ధంసనాధిప్పాయత్తా సమ్పజానముసావాదే పాచిత్తియం న యుజ్జతి, దుక్కటమేవ యుత్తం. పచ్ఛిమనయేపి ముసావాదత్తా పాచిత్తియమేవ యుజ్జతి, వచనప్పమాణతో హి అనుద్ధంసనాధిప్పాయేన భిక్ఖుస్స భిక్ఖుస్మిం సఙ్ఘాదిసేసో. అక్కోసాధిప్పాయస్స చ ఓమసవాదో. భిక్ఖుస్స పన భిక్ఖునియా దుక్కటన్తివచనం నత్థి, సమ్పజానముసావాదే పాచిత్తియన్తి వచనమత్థి, తస్మా పాచిత్తియమేవ యుజ్జతి.

తత్ర పన ఇదం ఉపపరిక్ఖితబ్బం – “అనుద్ధంసనాధిప్పాయే అసతి పాచిత్తియం, తస్మిం సతి కేన భవితబ్బ”న్తి? తత్ర యస్మా ముసా భణన్తస్స పాచిత్తియే సిద్ధేపి అమూలకేన సఙ్ఘాదిసేసేన అనుద్ధంసనే విసుం పాచిత్తియం వుత్తం, తస్మా అనుద్ధంసనాధిప్పాయే సతి సమ్పజానముసావాదే పాచిత్తియస్స ఓకాసో న దిస్సతి, న చ సక్కా అనుద్ధంసేన్తస్స అనాపత్తియా భవితున్తి పురిమనయోవేత్థ పరిసుద్ధతరో ఖాయతి. తథా భిక్ఖునీ భిక్ఖునిం అమూలకేన అన్తిమవత్థునా అనుద్ధంసేతి సఙ్ఘాదిసేసో, భిక్ఖుం అనుద్ధంసేతి దుక్కటం, తత్ర సఙ్ఘాదిసేసో వుట్ఠానగామీ దుక్కటం, దేసనాగామీ ఏతేహి

నాసనా నత్థి. యస్మా పన సా పకతియావ దుస్సీలా పాపభిక్ఖునీ ఇదాని చ సయమేవ "దుస్సీలామ్హీ"తి వదతి తస్మా నం భగవా అసుద్ధత్తాయేవ నాసేసీతి.

అథ ఖో మేత్తియభూమజకాతి ఏవం "మేత్తియం భిక్ఖునిం నాసేథ, ఇమే చ భిక్ఖూ అనుయుఞ్జథా"తి వత్వా ఉట్ఠాయాసనా విహారం పవిట్ఠే భగవతి తేహి భిక్ఖూహి "దేథ దాని ఇమిస్సా సేతకానీ"తి నాసియమానం తం భిక్ఖునిం దిస్వా తే భిక్ఖూ తం మోచేతుకామతాయ అత్తనో అపరాధం ఆవికరింసు, ఏతమత్థం దస్సేతుం "**అథ ఖో మేత్తియభూమజకా**"తిఆది వుత్తం.

౩౮౫-౬. దుట్ఠో దోసోతి దూసితో చేవ దూసకో చ. ఉప్పన్నే హి దోసే పుగ్గలో తేన దోసేన దూసితో హోతి పకతిభావం జహాపితో, తస్మా "దుట్ఠో"తి వుచ్చతి. పరఞ్చ దూసేతి వినాసేతి, తస్మా "దోసో"తి వుచ్చతి. ఇతి "దుట్ఠో దోసో"తి ఏకస్సేవేతం పుగ్గలస్స ఆకారనానత్తేన నిదస్సనం, తేన వుత్తం "దుట్ఠో దోసోతి దూసితో చేవ దూసకో చా"తి తత్థ సద్దలక్ఖణం పరియేసితబ్బం. యస్మా పన సో "దుట్ఠో దోసో"తి సఙ్ఖ్యం గతో పటిఘసమఙ్గీపుగ్గలో కుపితాదిభావే ఠితోవ హోతి, తేనస్స పదభాజనే "**కుపితో**"తిఆది వుత్తం. తత్థ **కుపితోతి** కుప్పభావం పకతితో చవనభావం పత్తో. **అనత్తమనోతి** న సకమనో అత్తనో వసే అట్ఠితచిత్తో; అపిచ పీతిసుఖేహి న అత్తమనో న అత్తచిత్తోతి అనత్తమనో. **అనభిరద్ధోతి** న సుఖితో న వా పసాదితోతి అనభిరద్ధో. పటిఘేన ఆహతం చిత్తమస్సాతి **ఆహతచిత్తో**. చిత్తథద్ధభావచిత్తకచవరసఙ్ఖాతం పటిఘఖీలం జాతమస్సాతి **ఖిలజాతో**. **అప్పతీతోతి** నప్పతీతో పీతిసుఖాదీహి వజ్జితో, న అభిసటోతి అత్థో. పదభాజనే పన యేసం ధమ్మానం వసేన అప్పతీతో హోతి, తే దస్సేతుం "**తేన చ కోపేనా**"తిఆది వుత్తం.

తత్థ **తేన చ కోపేనాతి** యేన దుట్ఠోతి చ కుపితోతి చ వుత్తో ఉభయమ్పి హేతం పకతిభావం జహాపనతో ఏకాకారం హోతి. **తేన చ దోసేనాతి** యేన "దోసో"తి వుత్తో. ఇమేహి ద్వీహి సఙ్ఖారక్ఖన్ధమేవ దస్సేతి.

తాయ చ అనత్తమనతాయాతి యాయ "అనత్తమనో"తి వుత్తో. **తాయ చ అనభిరద్ధియాతి** యాయ "అనభిరద్ధో"తి వుత్తో. ఇమేహి ద్వీహి వేదనాక్ఖన్ధం దస్సేతి.

అమూలకేన పారాజికేనాతి ఏత్థ నాస్స మూలన్తి అమూలకం, తం పనస్స అమూలకత్తం యస్మా చోదకవసేన అధిప్పేతం, న చుదితకవసేన. తస్మా తమత్థం దస్సేతుం పదభాజనే "అమూలకం నామ అదిట్ఠం అసుతం అపరిసఙ్కిత"న్తి ఆహ. తేన ఇమం దీపేతి "యం పారాజికం చోదకేన చుదితకమ్హి పుగ్గలే నేవ దిట్ఠం న సుతం న పరిసఙ్కితం ఇదం ఏతేసం దస్సనసవనపరిసఙ్కాసఙ్ఖాతానం మూలానం అభావతో అమూలకం నామ, తం పన సో ఆపన్నో వా హోతు అనాపన్నో వా ఏతం ఇధ అప్పమాణన్తి.

తత్థ **అదిట్ఠం** నామ అత్తనో పసాదచక్ఖునా వా దిబ్బచక్ఖునా వా అదిట్ఠం. **అసుతం** నామ తథేవ కేనచి వుచ్చమానం న సుతం. **అపరిసఙ్కితం** నామ చిత్తేన అపరిసఙ్కితం.

"**దిట్ఠం**" నామ అత్తనా వా పరేన వా పసాదచక్ఖునా వా దిబ్బచక్ఖునా వా దిట్ఠం. "**సుతం**" నామ తథేవ సుతం. "**పరిసఙ్కిత**"మ్పి అత్తనా వా పరేన వా పరిసఙ్కితం. తత్థ అత్తనా దిట్ఠం దిట్ఠమేవ, పరేహి దిట్ఠం అత్తనా సుతం, పరేహి సుతం, పరేహి పరిసఙ్కితన్తి ఇదం పన సబ్బమ్పి అత్తనా సుతట్ఠానేయేవ తిట్ఠతి.

పరిసఙ్కితం పన తివిధం – దిట్ఠపరిసఙ్కితం, సుతపరిసఙ్కితం, ముతపరిసఙ్కితన్తి. తత్థ దిట్ఠపరిసఙ్కితం నామ ఏకో భిక్ఖు ఉచ్చారపస్సావకమ్మేన గామసమీపే ఏకం గుమ్బం పవిట్ఠో, అఞ్ఞతరాపి ఇత్థీ కేనచిదేవ కరణీయేన తం గుమ్బం పవిసిత్వా నివత్తా, నాపి భిక్ఖు ఇత్థిం అద్దస; న ఇత్థీ భిక్ఖుం, అదిస్వావ ఉభోపి యథారుచిం పక్కన్తా, అఞ్ఞతరో భిక్ఖు ఉభిన్నం తతో నిక్ఖమనం సల్లక్ఖేత్వా "అద్ధా ఇమేసం కతం వా కరిస్సన్తి వా"తి పరిసఙ్కతి, ఇదం దిట్ఠపరిసఙ్కితం నామ.

సుతపరిసఙ్కితం నామ ఇధేకచ్చో అన్ధకారే వా పటిచ్ఛన్నే వా ఓకాసే మాతుగామేన సద్ధిం భిక్ఖునో తాదిసం పటిసన్థారవచనం సుణాతి, సమీపే అఞ్ఞం విజ్జమానమ్పి "అత్థి నత్థీ"తి న జానాతి, సో "అద్ధా ఇమేసం కతం వా కరిస్సన్తి వా"తి పరిసఙ్కతి, ఇదం సుతపరిసఙ్కితం నామ.

ముతపరిసఙ్కితం నామ సమ్బహులా ధుత్తా రత్తిభాగే పుప్ఫగన్ధమంససురాదీని గహేత్వా ఇత్థీహి సద్ధిం ఏకం పచ్చన్తవిహారం గన్త్వా మణ్డపే వా భోజనసాలాదీసు వా యథాసుఖం కీళిత్వా పుప్ఫాదీని వికిరిత్వా గతా, పునదివసే భిక్ఖూ తం విప్పకారం దిస్వా "కస్సిదం కమ్మ"న్తి విచినన్తి. తత్ర చ కేనచి భిక్ఖునా పగేవ వుట్ఠహిత్వా వత్తసీసేన మణ్డపం వా భోజనసాలం వా పటిజగ్గన్తేన పుప్ఫాదీని ఆమట్ఠాని హోన్తి, కేనచి ఉపట్ఠాకకులతో అభతేహి పుప్ఫాదీహి పూజా కతా హోతి, కేనచి భేసజ్జత్థం అరిట్ఠం పీతం హోతి, అథ తే "కస్సిదం కమ్మ"న్తి విచినన్తా భిక్ఖూ తేసం హత్థగన్ధఞ్చ ముఖగన్ధఞ్చ ఘాయిత్వా తే భిక్ఖూ పరిసఙ్కన్తి, ఇదం ముతపరిసఙ్కితం నామ.

తత్థ దిట్ఠం అత్థి సమూలకం, అత్థి అమూలకం; దిట్ఠమేవ అత్థి సఞ్ఞాసమూలకం, అత్థి సఞ్ఞాఅమూలకం. ఏస నయో సుతేపి. పరిసఙ్కితే పన దిట్ఠపరిసఙ్కితం అత్థి సమూలకం, అత్థి అమూలకం; దిట్ఠపరిసఙ్కితమేవ అత్థి సఞ్ఞాసమూలకం , అత్థి సఞ్ఞాఅమూలకం. ఏస నయో సుతముతపరిసఙ్కితేసు. తత్థ దిట్ఠం సమూలకం నామ పారాజికం ఆపజ్జన్తం దిస్వావ "దిట్ఠో మయా"తి వదతి, అమూలకం నామ పటిచ్ఛన్నోకాసతో నిక్ఖమన్తం దిస్వా వీతిక్కమం అదిస్వా "దిట్ఠో మయా"తి వదతి. దిట్ఠమేవ సఞ్ఞాసమూలకం నామ దిస్వావ దిట్ఠసఞ్ఞీ హుత్వా చోదేతి, సఞ్ఞాఅమూలకం నామ పుబ్బే పారాజికవీతిక్కమం దిస్వా పచ్ఛా అదిట్ఠసఞ్ఞీ జాతో, సో సఞ్ఞాయ అమూలకం కత్వా "దిట్ఠో మయా"తి చోదేతి. ఏతేన నయేన సుతముతపరిసఙ్కితానిపి విత్థారతో వేదితబ్బాని. ఏత్థ చ సబ్బప్పకారేణాపి సమూలకేన వా సఞ్ఞాసమూలకేన వా చోదేన్తస్స అనాపత్తి, అమూలకేన వా పన సఞ్ఞాఅమూలకేన వా చోదేన్తస్సేవ ఆపత్తి.

అనుద్ధంసేయ్యాతి ధంసేయ్య పధంసేయ్య అభిభవేయ్య అజ్ఝోత్థరేయ్య. తం పన అనుద్ధంసనం యస్మా అత్తనా చోదేన్తోపి పరేన చోదాపేన్తోపి కరోతియేవ, తస్మాస్స పదభాజనే "చోదేతి వా చోదాపేతి వా"తి వుత్తం.

తత్థ **చోదేతీతి** "పారాజికం ధమ్మం ఆపన్నోసీ"తిఆదీహి వచనేహి సయం చోదేతి, తస్స వాచాయ వాచాయ సఙ్ఘాదిసేసో. **చోదాపేతీతి** అత్తనా సమీపే ఠత్వా అఞ్ఞం భిక్ఖు ఆణాపేతి, సో తస్స వచనేన తం చోదేతి, చోదాపకస్సేవ వాచాయ వాచాయ సఙ్ఘాదిసేసో. అథ సోపి "మయా దిట్ఠం సుతం అత్థీ"తి చోదేతి, ద్విన్నమ్పి జనానం వాచాయ వాచాయ సఙ్ఘాదిసేసో.

చోదనాప్పభేదకోసల్లత్థం పనేత్థ ఏకవత్థుఏకచోదకాదిచతుక్కం తావ వేదితబ్బం. తత్థ ఏకో భిక్ఖు ఏకం భిక్ఖుం ఏకేన వత్థునా చోదేతి, ఇమిస్సా చోదనాయ ఏకం వత్థు ఏకో చోదకో. సమ్బహులా ఏకం ఏకవత్థునా చోదేన్తి, పఞ్చసతా మేత్తియభూమజకప్పముఖా ఛబ్బగ్గియా భిక్ఖూ ఆయస్మన్తం దబ్బం మల్లపుత్తమివ, ఇమిస్సా చోదనాయ ఏకం వత్థు

నానాచోదకా. ఏకో భిక్ఖు ఏకం భిక్ఖుం సమ్బహులేహి వత్థూహి చోదేతి, ఇమిస్సా చోదనాయ నానావత్థూని ఏకో చోదకో. సమ్బహులా సమ్బహులే సమ్బహులేహి వత్థూహి చోదేన్తి, ఇమిస్సా చోదనాయ నానావత్థూని నానాచోదకా.

చోదేతుం పన కో లభతి, కో న లభతీతి? దుబ్బలచోదకవచనం తావ గహేత్వా కోచి న లభతి. దుబ్బలచోదకో నామ సమ్బహులేసు కథాసల్లాపేన నిసిన్నేసు ఏకో ఏకం ఆరబ్భ అనోదిస్సకం కత్వా పారాజికవత్థుం కథేతి, అఞ్ఞో తం సుత్వా ఇతరస్స గన్త్వా ఆరోచేతి. సో తం ఉపసఙ్కమిత్వా "త్వం కిర మం ఇదఞ్చిదఞ్చ వదసీ"తి వదతి. సో "నాహం ఏవరూపం జానామి, కథాపవత్తియం పన మయా అనోదిస్సకం కత్వా వుత్తమత్థి, సచే అహం తవ ఇమం దుక్ఖుప్పత్తిం జానేయ్యం, ఏత్తకమ్పి న కథేయ్య"న్తి అయం దుబ్బలచోదకో. తస్సేతం కథాసల్లాపం గహేత్వా తం భిక్ఖుం కోచి చోదేతుం న లభతి. ఏతం పన అగ్గహేత్వా సీలసమ్పన్నో భిక్ఖు భిక్ఖుం వా భిక్ఖునిం వా సీలసమ్పన్నా చ భిక్ఖునీ భిక్ఖునీమేవ చోదేతుం లభతీతి **మహాపదుమత్థేరో** ఆహ. **మహాసుమత్థేరో** పన "పఞ్చపి సహధమ్మికా లభన్తీ"తి ఆహ. **గోదత్తత్థేరో** పన "న కోచి న లభతీ"తి వత్వా "భిక్ఖుస్స సుత్వా చోదేతి, భిక్ఖునియా సుత్వా చోదేతి…పే.… తిత్థియసావకానం సుత్వా చోదేతీ"తి ఇదం సుత్తమాహరి. తిణ్ణమ్పి థేరానం వాదే చుదితకస్సేవ పటిఞ్ఞాయ కారేతబ్బో.

అయం పన చోదనా నామ దూతం వా పణ్ణం వా సాసనం వా పేసేత్వా చోదేన్తస్స సీసం న ఏతి, పుగ్గలస్స పన సమీపే ఠత్వావ హత్థముద్దాయ వా వచీభేదేన వా చోదేన్తస్సేవ సీసం ఏతి. సిక్ఖాపచ్చక్ఖానమేవ హి హత్థముద్దాయ సీసం న ఏతి, ఇదం పన అనుద్ధంసనం అభూతారోచనఞ్చ ఏతియేవ. యో పన ద్విన్నం ఠితట్ఠానే ఏకం నియమేత్వా చోదేతి, సో చే జానాతి, సీసం ఏతి. ఇతరో జానాతి, సీసం న ఏతి. ద్వేపి నియమేత్వా చోదేతి, ఏకో వా జానాతు ద్వే వా, సీసం ఏతియేవ. ఏసవ నయో సమ్బహులేసు. తఙ్ఖణేయేవ చ జాననం నామ దుక్కరం, సమయేన ఆవజ్జిత్వా ఞాతే పన ఞాతమేవ హోతి. పచ్ఛా చే జానాతి, సీసం న ఏతి. సిక్ఖాపచ్చక్ఖానం అభూతారోచనం దుట్ఠుల్లవాచా-అత్తకామ-దుట్ఠదోసభూతారోచనసిక్ఖాపదానీతి సబ్బానేవ హి ఇమాని ఏకపరిచ్ఛేదాని.

ఏవం కాయవాచావసేన చాయం దువిధాపి చోదనా. పున దిట్ఠచోదనా, సుతచోదనా, పరిసఙ్కితచోదనాతి తివిధా హోతి. అపరాపి చతుబ్బిధా హోతి – సీలవిపత్తిచోదనా, ఆచారవిపత్తిచోదనా, దిట్ఠివిపత్తిచోదనా, ఆజీవవిపత్తిచోదనాతి. తత్థ గరుకానం ద్విన్నం ఆపత్తిక్ఖన్ధానం వసేన సీలవిపత్తిచోదనా వేదితబ్బా. అవసేసానం వసేన ఆచారవిపత్తిచోదనా, మిచ్ఛాదిట్ఠిఅన్తగ్గాహికదిట్ఠివసేన దిట్ఠివిపత్తిచోదనా, ఆజీవహేతు పఞ్ఞత్తానం ఛన్నం సిక్ఖాపదానం వసేన ఆజీవవిపత్తిచోదనా వేదితబ్బా.

అపరాపి చతుబ్బిధా హోతి – వత్థుసన్దస్సనా, ఆపత్తిసన్దస్సనా, సంవాసపటిక్ఖేపో, సామీచిపటిక్ఖేపోతి. తత్థ **వత్థుసన్దస్సనా** నామ "త్వం మేథునం ధమ్మం పటిసేవిత్థ, అదిన్నం ఆదియిత్థ, మనుస్సం ఘాతయిత్థ, అభూతం ఆరోచయిత్థా"తి ఏవం పవత్తా. **ఆపత్తిసన్దస్సనా** నామ "త్వం మేథునధమ్మపారాజికాపత్తిం ఆపన్నో"తి ఏవమాదినయప్పవత్తా. **సంవాసపటిక్ఖేపో** నామ "నత్థి తయా సద్ధిం ఉపోసథో వా పవారణా వా సఙ్ఘకమ్మం వా"తి ఏవం పవత్తా; ఏత్తావతా పన సీసం న ఏతి, "అస్సమణోసి అసక్యపుత్తియోసీ"తిఆదివచనేహి సద్ధిం ఘటితేయేవ సీసం ఏతి. **సామీచిపటిక్ఖేపో** నామ అభివాదన-పచ్చుట్ఠాన-అఞ్జలికమ్మ-బీజనాదికమ్మానం అకరణం. తం పటిపాటియా వన్దనాదీని కరోతో ఏకస్స అకత్వా సేసానం కరణకాలే వేదితబ్బం. ఏత్తావతా చ చోదనా నామ హోతి, ఆపత్తి పన సీసం న ఏతి. "కస్మా

మమ వన్దనాదీని న కరోసీ”తి పుచ్ఛితే పన “అస్సమణోసి అసక్యపుత్తియోసీ”తిఆదివచనేహి సద్ధిం ఘటితేయేవ సీసం ఏతి. యాగుభత్తాదినా పన యం ఇచ్ఛతి తం ఆపుచ్ఛతి, న తావతా చోదనా హోతి.

అపరాపి **పాతిమోక్ఖట్ఠపనక్ఖన్ధకే** “ఏకం, భిక్ఖవే, అధమ్మికం పాతిమోక్ఖట్ఠపనం ఏకం ధమ్మిక”న్తి ఆదిం “కత్వా యావ దస అధమ్మికాని పాతిమోక్ఖట్ఠపనాని దస ధమ్మికానీ”తి (చూళవ॰ ౩౮౭) ఏవం అధమ్మికా పఞ్చపణ్ణాస ధమ్మికా పఞ్చపణ్ణాసాతి దసుత్తరసతం చోదనా వుత్తా. తా దిట్ఠేన చోదేన్తస్స దసుత్తరసతం, సుతేన చోదేన్తస్స దసుత్తరసతం, పరిసఙ్కితేన చోదేన్తస్స దసుత్తరసతన్తి తింసాని తీణి సతాని హోన్తి. తాని కాయేన చోదేన్తస్స, వాచాయ చోదేన్తస్స, కాయవాచాహి చోదేన్తస్సాతి తిగుణాని కతాని నవుతాని నవ సతాని హోన్తి. తాని అత్తనా చోదేన్తస్సాపి పరేన చోదాపేన్తస్సాపి తత్తకానేవాతి వీసతిఊనాని ద్వే సహస్సాని హోన్తి, పున దిట్ఠాదిభేదే సమూలకామూలకవసేన అనేకసహస్సా చోదనా హోన్తీతి వేదితబ్బా.

ఇమస్మిం పన ఠానే ఠత్వా అట్ఠకథాయ “అత్తాదానం ఆదాతుకామేన ఉపాలి భిక్ఖునా పఞ్చఙ్గసమన్నాగతం అత్తాదానం ఆదాతబ్బ”న్తి (చూళవ॰ ౩౯౮) చ “చోదకేన ఉపాలి భిక్ఖునా పరం చోదేతుకామేన పఞ్చ ధమ్మే అజ్ఝత్తం పచ్చవేక్ఖిత్వా పరో చోదేతబ్బో”తి (చూళవ॰ ౩౯౯) చ ఏవం ఉపాలిపఞ్చకాదీసు వుత్తాని బహూని సుత్తాని ఆహరిత్వా అత్తాదానలక్ఖణఞ్చ చోదకవత్తఞ్చ చుదితకవత్తఞ్చ సఙ్ఘేన కాతబ్బకిచ్చఞ్చ అనువిజ్జకవత్తఞ్చ సబ్బం విత్థారేన కథితం, తం మయం యథాఆగతట్ఠానేయేవ వణ్ణయిస్సామ.

వుత్తప్పభేదాసు పన ఇమాసు చోదనాసు యాయ కాయచి చోదనాయ వసేన సఙ్ఘమజ్ఝే ఓసటే వత్థుస్మిం చుదితకచోదకా వత్తబ్బా “తుమ్హే అమ్హాకం వినిచ్ఛయేన తుట్ఠా భవిస్సథా”తి. సచే “భవిస్సామా”తి వదన్తి, సఙ్ఘేన తం అధికరణం సమ్పటిచ్ఛితబ్బం. అథ పన “వినిచ్ఛినథ తావ, భన్తే, సచే అమ్హాకం ఖమిస్సతి, గణ్హిస్సామా”తి వదన్తి. “చేతియం తావ వన్దథా”తిఆదీని వత్వా దీఘసుత్తం కత్వా విస్సజ్జితబ్బం. తే చే చిరరత్తం కిలన్తా పక్కన్తపరిసా ఉపచ్ఛిన్నపక్ఖా హుత్వా పున యాచన్తి, యావతతియం పటిక్ఖిపిత్వా యదా నిమ్మదా హోన్తి తదా నేసం అధికరణం వినిచ్ఛినితబ్బం. వినిచ్ఛినన్తేహి చ సచే అలజ్జుస్సన్నా హోతి, పరిసా ఉబ్బాహికాయ తం అధికరణం వినిచ్ఛినితబ్బం. సచే బాలుస్సన్నా హోతి పరిసా “తుమ్హాకం సభాగే వినయధరే పరియేసథా”తి వినయధరే పరియేసాపేత్వా యేన ధమ్మేన యేన వినయేన యేన సత్థుసాసనేన తం అధికరణం వూపసమతి, తథా తం అధికరణం వూపసమేతబ్బం.

తత్థ చ ‘‘**ధమ్మో**’’తి భూతం వత్థు. ‘‘**వినయో**’’తి చోదనా సారణా చ. ‘‘**సత్థుసాసన**’’న్తి ఞత్తిసమ్పదా చ అనుసావనసమ్పదా చ. తస్మా చోదకేన వత్థుస్మిం ఆరోచితే చుదితకో పుచ్ఛితబ్బో “సన్తమేతం, నో”తి. ఏవం వత్థుం ఉపపరిక్ఖిత్వా భూతేన వత్థునా చోదేత్వా సారేత్వా చ ఞత్తిసమ్పదాయ అనుసావనసమ్పదాయ చ తం అధికరణం వూపసమేతబ్బం. తత్ర చే అలజ్జీ లజ్జిం చోదేతి, సో చ అలజ్జీ బాలో హోతి అబ్యత్తో నాస్స నయో దాతబ్బో. ఏవం పన వత్తబ్బో – “కిమ్హి నం చోదేసీ”తి? అద్ధా సో వక్ఖతి – “కిమిదం, భన్తే, కిమ్హి నం నామా”తి. త్వం కిమ్హి నమ్పి న జానాసి, న యుత్తం తయా ఏవరూపేన బాలేన పరం చోదేతున్తి ఉయ్యోజేతబ్బో నాస్స అనుయోగో దాతబ్బో. సచే పన సో అలజ్జీ పణ్డితో హోతి బ్యత్తో దిట్ఠేన వా సుతేన వా అజ్ఝోత్థరిత్వా సమ్పాదేతుం సక్కోతి ఏతస్స అనుయోగం దత్వా లజ్జిస్సేవ పటిఞ్ఞాయ కమ్మం కాతబ్బం.

సచే లజ్జీ అలజ్జిం చోదేతి, సో చ లజ్జీ బాలో హోతి అబ్యత్తో, న సక్కోతి అనుయోగం దాతుం. తస్స నయో దాతబ్బో – “కిమ్హి నం చోదేసి సీలవిపత్తియా వా ఆచారవిపత్తిఆదీసు వా ఏకిస్సా”తి. కస్మా పన ఇమస్సేవ ఏవం నయో దాతబ్బో, న ఇతరస్స? నను న యుత్తం వినయధరానం అగతిగమనన్తి? న యుత్తమేవ. ఇదం పన అగతిగమనం న హోతి, ధమ్మానుగ్గహో నామ ఏసో అలజ్జినిగ్గహత్థాయ హి లజ్జిపగ్గహత్థాయ చ సిక్ఖాపదం పఞ్ఞత్తం. తత్ర అలజ్జీ నయం లభిత్వా అజ్ఝోత్థరన్తో ఏహీతి, లజ్జీ పన నయం లభిత్వా దిట్ఠే దిట్ఠసన్తానేన, సుతే సుతసన్తానేన పతిట్ఠాయ కథేస్సతి, తస్మా తస్స ధమ్మానుగ్గహో వట్టతి. సచే పన సో లజ్జీ పణ్డితో హోతి బ్యత్తో, పతిట్ఠాయ కథేతి, అలజ్జీ చ “ఏతమ్పి నత్థి, ఏతమ్పి నత్థీ”తి పటిఞ్ఞం న దేతి, అలజ్జిస్స పటిఞ్ఞాయ ఏవ కాతబ్బం.

తదత్థదీపనత్థఞ్చ ఇదం వత్థు వేదితబ్బం. **తేపిటకచూళాభయత్థేరో** కిర లోహపాసాదస్స హేట్ఠా భిక్ఖూనం వినయం కథేత్వా సాయన్హసమయే వుట్ఠాతి, తస్స వుట్ఠానసమయే ద్వే అత్తపచ్చత్థికా కథం పవత్తేసుం. ఏకో “ఏతమ్పి నత్థి, ఏతమ్పి నత్థీ”తి పటిఞ్ఞం న దేతి. అథ అప్పావసేసే పఠమయామే థేరస్స తస్మిం పుగ్గలే “అయం పతిట్ఠాయ కథేతి, అయం పన పటిఞ్ఞం న దేతి, బహూని చ వత్థూని ఓసటాని అద్ధా ఏతం కతం భవిస్సతీ”తి అసుద్ధలద్ధి ఉప్పన్నా. తతో బీజనీదణ్డకేన పాదకథలికాయ సఞ్ఞం దత్వా “అహం ఆవుసో వినిచ్ఛినితుం అననుచ్ఛవికో అఞ్ఞేన వినిచ్ఛినాపేహీ”తి ఆహ. కస్మా భన్తేతి? థేరో తమత్థం ఆరోచేసి, చుదితకపుగ్గలస్స కాయే డాహో ఉట్ఠితో, తతో సో థేరం వన్దిత్వా “భన్తే, వినిచ్ఛినితుం అనురూపేన వినయధరేన నామ తుమ్హాదిసేనేవ భవితుం వట్టతి. చోదకేన చ ఈదిసేనేవ భవితుం వట్టతీ”తి వత్వా సేతకాని నివాసేత్వా “చిరం కిలమితత్థ మయా”తి ఖమాపేత్వా పక్కామి.

ఏవం లజ్జినా చోదియమానో అలజ్జీ బహూసుపి వత్థూసు ఉప్పన్నేసు పటిఞ్ఞం న దేతి, సో నేవ “సుద్ధో”తి వత్తబ్బో న “అసుద్ధో”తి. జీవమతకో నామ ఆమకపూతికో నామ చేస.

సచే పనస్స అఞ్ఞమ్పి తాదిసం వత్థుం ఉప్పజ్జతి న వినిచ్ఛినితబ్బం . తథా నాసితకోవ భవిస్సతి. సచే పన అలజ్జీయేవ అలజ్జిం చోదేతి, సో వత్తబ్బో “ఆవుసో తవ వచనేనాయం కిం సక్కా వత్తు”న్తి ఇతరమ్పి తథేవ వత్వా ఉభోపి “ఏకసమ్భోగపరిభోగా హుత్వా జీవథా”తి వత్వా ఉయ్యోజేతబ్బా, సీలత్థాయ తేసం వినిచ్ఛయో న కాతబ్బో. పత్తచీవరపరివేణాదిఅత్థాయ పన పతిరూపం సక్ఖిం లభిత్వా కాతబ్బో.

అథ లజ్జీ లజ్జిం చోదేతి, వివాదో చ నేసం కిస్మిఞ్చిదేవ అప్పమత్తకో హోతి, సఞ్ఞాపేత్వా “మా ఏవం కరోథా”తి అచ్చయం దేసాపేత్వా ఉయ్యోజేతబ్బా. అథ పనేత్థ చుదితకేన సహసా విరద్ధం హోతి, ఆదితో పట్ఠాయ అలజ్జీ నామ నత్థి. సో చ పక్ఖానురక్ఖణత్థాయ పటిఞ్ఞం న దేతి, “మయం సద్దహామ, మయం సద్దహామా”తి బహూ ఉట్ఠహన్తి. సో తేసం పటిఞ్ఞాయ ఏకవారం ద్వేవారం సుద్ధో హోతు. అథ పన విరద్ధకాలతో పట్ఠాయ ఠానే న తిట్ఠతి, వినిచ్ఛయో న దాతబ్బో.

ఏవం యాయ కాయచి చోదనాయ వసేన సఙ్ఘమజ్ఝే ఓసటే వత్థుస్మిం చుదితకచోదకేసు పటిపత్తిం ఞత్వా తస్సాయేవ చోదనాయ సమ్పత్తివిపత్తిజాననత్థం ఆదిమజ్ఝపరియోసానాదీనం వసేన వినిచ్ఛయో వేదితబ్బో. సేయ్యథిదం చోదనాయ కో ఆది, కిం మజ్ఝే, కిం పరియోసానం? చోదనాయ “అహం తం వత్తుకామో, కరోతు మే ఆయస్మా ఓకాస”న్తి ఏవం ఓకాసకమ్మం ఆది, ఓతిణ్ణేన వత్థునా చోదేత్వా సారేత్వా వినిచ్ఛయో మజ్ఝే, ఆపత్తియం వా అనాపత్తియం వా పతిట్ఠాపనేన సమథో పరియోసానం.

చోదనాయ కతి మూలాని, కతి వత్థూని, కతి భూమియో? చోదనాయ ద్వే మూలాని – సమూలికా వా అమూలికా వా; తీణి వత్థూని – దిట్ఠం, సుతం, పరిసఙ్కితం; పఞ్చ భూమియో – కాలేన వక్ఖామి నో అకాలేన, భూతేన వక్ఖామి నో అభూతేన, సణ్హేన వక్ఖామి నో ఫరుసేన, అత్థసంహితేన వక్ఖామి నో అనత్థసంహితేన, మేత్తచిత్తో వక్ఖామి నో దోసన్తరోతి. ఇమాయ చ పన చోదనాయ చోదకేన పుగ్గలేన "పరిసుద్ధకాయసమాచారో ను ఖోమ్హీ"తిఆదినా (చూళవ. ౩౯౯) నయేన ఉపాలిపఞ్చకే వుత్తేసు పన్నరససు ధమ్మేసు పతిట్ఠాతబ్బం, చుదితకేన ద్వీసు ధమ్మేసు పతిట్ఠాతబ్బం సచ్చే చ అకుప్పే చాతి.

అప్పేవ నామ నం ఇమమ్హా బ్రహ్మచరియా చావేయ్యన్తి అపి ఏవ నామ నం పుగ్గలం ఇమమ్హా సేట్ఠచరియా చావేయ్యం, "సాధు వతస్స సచాహం ఇమం పుగ్గలం ఇమమ్హా బ్రహ్మచరియా చావేయ్య"న్తి ఇమినా అధిప్పాయేన అనుద్ధంసేయ్యాతి వుత్తంహోతి. పదభాజనే పన "బ్రహ్మచరియా చావేయ్య"న్తి ఇమస్సేవ పరియాయమత్థం దస్సేతుం "భిక్ఖుభావా చావేయ్య"న్తిఆది వుత్తం.

ఖణాదీని సమయవేవచనాని. **తం ఖణం తం లయం తం ముహుత్తం వీతివత్తే**తి తస్మిం ఖణే తస్మిం లయే తస్మిం ముహుత్తే వీతివత్తే. భుమ్మప్పత్తియా హి ఇదం ఉపయోగవచనం.

సమనుగ్గాహియమాననిద్దేసే **యేన వత్థునా అనుద్ధంసితో హోతీ**తి చతూసు పారాజికవత్థూసు యేన వత్థునా చోదకేన చుదితకో అనుద్ధంసితో అభిభూతో అజ్ఝోత్థటో హోతి. **తస్మిం వత్థుస్మిం సమనుగ్గాహియమానో**తి తస్మిం చోదకేన వుత్తవత్థుస్మిం సో చోదకో అనువిజ్జకేన "కిం తే దిట్ఠం, కిన్తి తే దిట్ఠ"న్తిఆదినా నయేన అనువిజ్జియమానో వీమంసియమానో ఉపపరిక్ఖియమానో.

అసమనుగ్గాహియమాననిద్దేసే **న కేనచి వుచ్చమానో**తి అనువిజ్జకేన వా అఞ్ఞేన వా కేనచి, అథ వా దిట్ఠాదీసు వత్థూసు కేనచి అవుచ్చమానో. ఏతేసఞ్చ ద్విన్నం మాతికాపదానం పరతో "భిక్ఖు చ దోసం పతిట్ఠాతీ"తిఇమినా సమ్బన్ధో వేదితబ్బో. ఇదఞ్హి వుత్తం హోతి – "ఏవం సమనుగ్గాహియమానో వా అసమనుగ్గాహియమానో వా భిక్ఖు చ దోసం పతిట్ఠాతి పటిచ్చ తిట్ఠతి పటిజానాతి సఙ్ఘాదిసేసో"తి. ఇదఞ్చ అమూలకభావస్స పాకటకాలదస్సనత్థమేవ వుత్తం. ఆపత్తిం పన అనుద్ధంసితక్ఖణేయేవ ఆపజ్జతి.

ఇదాని "అమూలకఞ్చేవ తం అధికరణం హోతీ"తి ఏత్థ యస్మా అమూలకలక్ఖణం పుబ్బే వుత్తం, తస్మా తం అవత్వా అపుబ్బమేవ దస్సేతుం **"అధికరణం నామా"**తిఆదిమాహ. తత్థ యస్మా అధికరణం అధికరణట్ఠేన ఏకమ్పి వత్థువసేన నానా హోతి, తేనస్స తం నానత్తం దస్సేతుం **"చత్తారి అధికరణాని వివాదాధికరణ"**న్తిఆదిమాహ. కో పన సో అధికరణట్ఠో, యేనేతం ఏకం హోతీతి? సమథేహి అధికరణీయతా. తస్మా యం అధికిచ్చ ఆరబ్భ పటిచ్చ సన్ధాయ సమథా వత్తన్తి, తం "అధికరణ"న్తి వేదితబ్బం.

అట్ఠకథాసు పన వుత్తం – "అధికరణన్తి కేచి గాహం వదన్తి, కేచి చేతనం, కేచి అక్ఖన్తిం కేచి వోహారం, కేచి పణ్ణత్తి"న్తి. పున ఏవం విచారితం "యది గాహో అధికరణం నామ, ఏకో అత్తాదానం గహేత్వా సభాగేన భిక్ఖునా సద్ధిం మన్తయమానో తత్థ ఆదీనవం దిస్వా పున చజతి, తస్స తం అధికరణం సమథప్పత్తం భవిస్సతి. యది చేతనా అధికరణం, "ఇదం అత్తాదానం

గణ్హామీ”తి ఉప్పన్నా చేతనా విరుజ్ఝతి. యది అక్ఖన్తి అధికరణం, అక్ఖన్తియా అత్తాదానం గహేత్వాపి అపరభాగే వినిచ్ఛయం అలభమానో వా ఖమాపితో వా చజతి. యది వోహారో అధికరణం, కథేన్తో ఆహిణ్డిత్వా అపరభాగే తుణ్హీ హోతి నిరవో, ఏవమస్స తం అధికరణం సమథప్పత్తం భవిస్సతి, తస్మా పణ్ణత్తి అధికరణన్తి.

తం పనేతం “మేథునధమ్మపారాజికాపత్తి మేథునధమ్మపారాజికాపత్తియా తబ్భాగియా…పే… ఏవం ఆపత్తాధికరణం ఆపత్తాధికరణస్స తబ్భాగియన్తి చ వివాదాధికరణం సియా కుసలం సియా అకుసలం సియా అబ్యాకత”న్తి చ ఏవమాదీహి విరుజ్ఝతి. న హి తే పణ్ణత్తియా కుసలాదిభావం ఇచ్ఛన్తి, న చ “అమూలకేన పారాజికేన ధమ్మేనా”తి ఏత్థ ఆగతో పారాజికధమ్మో పణ్ణత్తి నామ హోతి. కస్మా? అచ్చన్తఅకుసలత్తా. వుత్తమ్పి హేతం – “ఆపత్తాధికరణం సియా అకుసలం సియా అబ్యాకత”న్తి (పరి॰ ౩౦౩).

యఞ్చేతం “అమూలకేన పారాజికేనా”తి ఏత్థ అమూలకం పారాజికం నిద్దిట్ఠం, తస్సేవాయం “అమూలకఞ్చేవ తం అధికరణం హోతీ”తి పటినిద్దేసో, న పణ్ణత్తియా న హి అఞ్ఞం నిద్దిసిత్వా అఞ్ఞం పటినిద్దిసతి. యస్మా పన యాయ పణ్ణత్తియా యేన అభిలాపేన చోదకేన సో పుగ్గలో పారాజికం ధమ్మం అజ్ఝాపన్నోతి పఞ్ఞత్తో, పారాజికసఙ్ఖాతస్స అధికరణస్స అమూలకత్తా సాపి పఞ్ఞత్తి అమూలికా హోతి, అధికరణే పవత్తత్తా చ అధికరణం. తస్మా ఇమినా పరియాయేన పణ్ణత్తి “అధికరణ”న్తి యుజ్జేయ్య, యస్మా వా యం అమూలకం నామ అధికరణం తం సభావతో నత్థి, పఞ్ఞత్తిమత్తమేవ అత్థి. తస్మాపి పణ్ణత్తి అధికరణన్తి యుజ్జేయ్య. తఞ్చ ఖో ఇధేవ న సబ్బత్థ. న హి వివాదాదీనం పణ్ణత్తి అధికరణం. అధికరణట్ఠో పన తేసం పుబ్బే వుత్తసమథేహి అధికరణీయతా. ఇతి ఇమినా అధికరణట్ఠేన ఇధేకచ్చో వివాదో వివాదో చేవ అధికరణఞ్చాతి వివాదాధికరణం. ఏస నయో సేసేసు .

తత్థ “ఇధ భిక్ఖూ వివదన్తి ధమ్మోతి వా అధమ్మోతి వా”తి ఏవం అట్ఠారస భేదకరవత్థూని నిస్సాయ ఉప్పన్నో వివాదో **వివాదాధికరణం**. “ఇధ భిక్ఖూ భిక్ఖుం అనువదన్తి సీలవిపత్తియా వా”తి ఏవం చతస్సో విపత్తియో నిస్సాయ ఉప్పన్నో అనువాదో **అనువాదాధికరణం**. “పఞ్చపి ఆపత్తిక్ఖన్ధా ఆపత్తాధికరణం, సత్తపి ఆపత్తిక్ఖన్ధా ఆపత్తాధికరణ”న్తి ఏవం ఆపత్తియేవ **ఆపత్తాధికరణం**. “యా సఙ్ఘస్స కిచ్చయతా కరణీయతా అపలోకనకమ్మం ఞత్తికమ్మం ఞత్తిదుతియకమ్మం ఞత్తిచతుత్థకమ్మ”న్తి (చూళవ॰ ౨౧౫) ఏవం చతుబ్బిధం సఙ్ఘకిచ్చం **కిచ్చాధికరణ**న్తి వేదితబ్బం.

ఇమస్మిం పనత్థే పారాజికాపత్తిసఙ్ఖాతం ఆపత్తాధికరణమేవ అధిప్పేతం. సేసాని అత్థుద్ధారవసేన వుత్తాని, ఏత్తకా హి అధికరణసద్దస్స అత్థా. తేసు పారాజికమేవ ఇధ అధిప్పేతం. తం దిట్ఠాదీహి మూలేహి అమూలకఞ్చేవ అధికరణం హోతి. అయఞ్చ భిక్ఖు దోసం పతిట్ఠాతి, పటిచ్చ తిట్ఠతి “తుచ్ఛకం మయా భణిత”న్తిఆదీని వదన్తో పటిజానాతి. తస్స భిక్ఖునో అనుద్ధంసితక్ఖణేయేవ సఙ్ఘాదిసేసోతి అయం తావస్స సపదానుక్కమనిద్దేసస్స సిక్ఖాపదస్స అత్థో.

౩౮౭. ఇదాని యాని తాని సఙ్ఖేపతో దిట్ఠాదీని చోదనావత్థూని వుత్తాని, తేసం వసేన విత్థారతో ఆపత్తిం రోపేత్వా దస్సేన్తో **‘‘అదిట్ఠస్స హోతీ**’’తిఆదిమాహ. తత్థ **అదిట్ఠస్స హోతీ**తి అదిట్ఠో అస్స హోతి. ఏతేన చోదకేన అదిట్ఠో హోతి, సో పుగ్గలో పారాజికం ధమ్మం అజ్ఝాపజ్జన్తోతి అత్థో. ఏస నయో అసుతస్స హోతీతిఆదీసుపి.

దిట్ఠో మయాతి దిట్ఠోసి మయాతి వుత్తం హోతి. ఏస నయో **సుతో మయా**తిఆదీసుపి. సేసం అదిట్ఠమూలకే ఉత్తానత్థమేవ. దిట్ఠమూలకే పన తఞ్చే చోదేతి "సుతో మయా"తి ఏవం వుత్తానం సుత్తాదీనం ఆభావేన అమూలకత్తం వేదితబ్బం.

సబ్బస్మింయేవ చ ఇమస్మిం చోదకవారే యథా ఇధాగతేసు "పారాజికం ధమ్మం అజ్ఝాపన్నోసి, అస్సమణోసి, అసక్యపుత్తియోసీ"తి ఇమేసు వచనేసు ఏకేకస్స వసేన వాచాయ వాచాయ సఙ్ఘాదిసేసో హోతి, ఏవం అఞ్ఞత్ర ఆగతేసు "దుస్సీలో, పాపధమ్మో, అసుచిసఙ్కస్సరసమాచారో, పటిచ్ఛన్నకమ్మన్తో , అస్సమణో సమణపటిఞ్ఞో, అబ్రహ్మచారీ బ్రహ్మచారిపటిఞ్ఞో, అన్తోపూతి, అవస్సుతో, కసమ్బుజాతో"తి ఇమేసుపి వచనేసు ఏకేకస్స వసేన వాచాయ వాచాయ సఙ్ఘాదిసేసో హోతియేవ.

"నత్థి తయా సద్ధిం ఉపోసథో వా పవారణా వా సఙ్ఘకమ్మం వా"తి ఇమాని పన సుద్ధాని సీసం న ఏన్తి, "దుస్సీలోసి నత్థి తయా సద్ధిం ఉపోసథో వా"తి ఏవం దుస్సీలాదిపదేసు పన "పారాజికం ధమ్మం అజ్ఝాపన్నోసీ"తిఆదిపదేసు వా యేన కేనచి సద్ధిం ఘటితానేవ సీసం ఏన్తి, సఙ్ఘాదిసేసకరాని హోన్తి.

మహాపదుమత్థేరో పనాహ – "న కేవలం ఇధ పాళియం అనాగతాని 'దుస్సీలో పాపధమ్మో'తిఆదిపదానేవ సీసం ఏన్తి, 'కోణ్ఠోసి మహాసామణేరోసి, మహాఉపాసకోసి, జేట్ఠబ్బతికోసి, నిగణ్ఠోసి, ఆజీవకోసి, తాపసోసి, పరిబ్బాజకోసి, పణ్డకోసి, థేయ్యసంవాసకోసి, తిత్థియపక్కన్తకోసి, తిరచ్ఛానగతోసి, మాతుఘాతకోసి, పితుఘాతకోసి, అరహన్తఘాతకోసి, సఙ్ఘభేదకోసి, లోహితుప్పాదకోసి, భిక్ఖునీదూసకోసి, ఉభతోబ్యఞ్జనకోసీ'తి ఇమానిపి సీసం ఏన్తియేవా"తి. **మహాపదుమత్థేరో**యేవ చ "దిట్ఠే వేమతికోతిఆదీసు యదగ్గేన వేమతికో తదగ్గేన నో కప్పేతి, యదగ్గేన నో కప్పేతి తదగ్గేన నస్సరతి, యదగ్గేన నస్సరతి తదగ్గేన పముట్ఠో హోతీ"తి వదతి.

మహాసుమత్థేరో పన ఏకేకం ద్విధా భిన్దిత్వా చతున్నమ్పి పాటేక్కం నయం దస్సేతి. కథం? దిట్ఠే వేమతికోతి అయం తావ దస్సనే వా వేమతికో హోతి పుగ్గలే వా, తత్థ "దిట్ఠో ను ఖో మయా న దిట్ఠో"తి ఏవం దస్సనే వేమతికో హోతి. "అయం ను ఖో మయా దిట్ఠో అఞ్ఞో"తి ఏవం పుగ్గలే వేమతికో హోతి. ఏవం దస్సనం వా నో కప్పేతి పుగ్గలం వా, దస్సనం వా నస్సరతి పుగ్గలం వా, దస్సనం వా పముట్ఠో హోతి పుగ్గలం వా. ఏత్థ చ **వేమతికో**తి విమతిజాతో. **నో కప్పేతీ**తి న సద్దహతి. **నస్సరతీ**తి అసారియమానో నస్సరతి. యదా పన తం "అసుకస్మిం నామ ఠానే అసుకస్మిం నామ కాలే"తి సారేన్తి తదా సరతి. **పముట్ఠో**తి యో తేహి తేహి ఉపాయేహి సారియమానోపి నస్సరతియేవాతి . ఏతేనేవుపాయేన చోదాపకవారోపి వేదితబ్బో, కేవలఞ్హి తత్థ "మయా"తి పరిహీనం, సేసం చోదకవారసదిసమేవ.

౩౮౯. తతో పరం ఆపత్తిభేదం అనాపత్తిభేదఞ్చ దస్సేతుం "**అసుద్ధే సుద్ధదిట్ఠీ**"తిఆదికం చతుక్కం ఠపేత్వా ఏకమేకం పదం చతూహి చతూహి భేదేహి నిద్దిట్ఠం, తం సబ్బం పాళినయేనేవ సక్కా జానితుం. కేవలం హేత్థాధిప్పాయభేదో వేదితబ్బో. అయఞ్హి అధిప్పాయో నామ – చావనాధిప్పాయో, అక్కోసాధిప్పాయో, కమ్మాధిప్పాయో, వుట్ఠానాధిప్పాయో, ఉపోసథపవారణట్ఠపనాధిప్పాయో, అనువిజ్జనాధిప్పాయో, ధమ్మకథాధిప్పాయోతి అనేకవిధో. తత్థ పురిమేసు చతూసు అధిప్పాయేసు ఓకాసం అకారాపేన్తస్స దుక్కటం. ఓకాసం కారాపేత్వాపి చ సమ్ముఖా అమూలకేన పారాజికేన అనుద్ధంసేన్తస్స సఙ్ఘాదిసేసో. అమూలకేన సఙ్ఘాదిసేసేన అనుద్ధంసేన్తస్స పాచిత్తియం. ఆచారవిపత్తియా అనుద్ధంసేన్తస్స

దుక్కటం. అక్కోసాధిప్పాయేన వదన్తస్స పాచిత్తియం. అసమ్ముఖా పన సత్తహిపి ఆపత్తిక్ఖన్ధేహి వదన్తస్స దుక్కటం. అసమ్ముఖా ఏవ సత్తవిధమ్పి కమ్మం కరోన్తస్స దుక్కటమేవ.

కురున్దియం పన ''వుట్ఠానాధిప్పాయేన 'త్వం ఇమం నామ ఆపత్తిం ఆపన్నో తం పటికరోహీ'తి వదన్తస్స ఓకాసకిచ్చం నత్థీ''తి వుత్తం. సబ్బత్థేవ పన ''ఉపోసథపవారణం ఠపేన్తస్స ఓకాసకమ్మం నత్థీ''తి వుత్తం. ఠపనక్ఖేత్తం పన జానితబ్బం. ''సుణాతు మే భన్తే సఙ్ఘో అజ్జుపోసథో పన్నరసో యది సఙ్ఘస్స పత్తకల్లం సఙ్ఘో ఉపోసథం కరేయ్యా''తి ఏతస్మిం **రే**-కారే అనతిక్కన్తేయేవ ఠపేతుం లబ్భతి. తతో పరం పన **య్య**-కారే పత్తే న లబ్భతి. ఏస నయో పవారణాయ. అనువిజ్జకస్సాపి ఓసటే వత్థుస్మిం ''అత్థేతం తవా''తి అనువిజ్జనాధిప్పాయేన వదన్తస్స ఓకాసకమ్మం నత్థి.

ధమ్మకథికస్సాపి ధమ్మాసనే నిసీదిత్వా ''యో ఇదఞ్చిదఞ్చ కరోతి, అయం భిక్ఖు అస్సమణో''తిఆదినా నయేన అనోదిస్స ధమ్మం కథేన్తస్స ఓకాసకమ్మం నత్థి. సచే పన ఓదిస్స నియమేత్వా ''అసుకో చ అసుకో చ అస్సమణో అనుపాసకో''తి కథేతి, ధమ్మాసనతో ఓరోహిత్వా ఆపత్తిం దేసేత్వా గన్తబ్బం. యం పన తత్థ తత్థ ''అనోకాసం కారాపేత్వా''తి వుత్తం తస్స ఓకాసం అకారాపేత్వాతి ఏవమత్థో వేదితబ్బో, న హి కోచి అనోకాసో నామ అత్థి, యమోకాసం కారాపేత్వా ఆపత్తిం ఆపజ్జతి, ఓకాసం పన అకారాపేత్వా ఆపజ్జతీతి. సేసం ఉత్తానమేవ.

సముట్ఠానాదీసు తిసముట్ఠానం – కాయచిత్తతో, వాచాచిత్తతో, కాయవాచాచిత్తతో చ సముట్ఠాతి. కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం, దుక్ఖవేదనన్తి.

పఠమదుట్ఠదోససిక్ఖాపదవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౯. దుతియదుట్ఠదోససిక్ఖాపదవణ్ణనా

౩౮౧. తేన సమయేన బుద్ధో భగవాతి దుతియదుట్ఠదోససిక్ఖాపదం. తత్థ **హన్ద మయం ఆవుసో ఇమం ఛగలకం దబ్బం మల్లపుత్తం నామ కరోమా**తి తే కిర పఠమవత్థుస్మిం అత్తనో మనోరథం సమ్పాదేతుం అసక్కోన్తా లద్ధనిగ్గహా విఘాతప్పత్తా ''ఇదాని జానిస్సామా''తి తాదిసం వత్థుం పరియేసమానా విచరన్తి. అథేకదివసం దిస్వా తుట్ఠా అఞ్ఞమఞ్ఞం ఓలోకేత్వా ఏవమాహంసు – ''హన్ద మయం, ఆవుసో, ఇమం ఛగలకం దబ్బం మల్లపుత్తం నామ కరోమా''తి, ''దబ్బో మల్లపుత్తో నామాయ''న్తి ఏవమస్స నామం కరోమాతి వుత్తం హోతి. ఏస నయో **మేత్తియం నామ భిక్ఖుని**న్తి ఏత్థాపి.

తే భిక్ఖూ మేత్తియభుమజకే భిక్ఖూ అనుయుఞ్జింసూతి ఏవం అనుయుఞ్జింసు –''ఆవుసో, కుహిం తుమ్హేహి దబ్బో మల్లపుత్తో మేత్తియాయ భిక్ఖునియా సద్ధిం దిట్ఠో''తి? ''గిజ్ఝకూటపబ్బతపాదే''తి. ''కాయ వేలాయా''తి? ''భిక్ఖాచారగమనవేలాయా''తి. ఆవుసో దబ్బ ఇమే ఏవం వదన్తి – ''త్వం తదా కుహి''న్తి? ''వేళువనే భత్తాని ఉద్దిసామీ''తి. ''తవ తాయ వేలాయ వేళువనే అత్థిభావం కో జానాతీ''తి? ''భిక్ఖుసఙ్ఘో, భన్తే''తి. తే సఙ్ఘం పుచ్ఛింసు – ''జానాథ తుమ్హే తాయ వేలాయ ఇమస్స వేళువనే అత్థిభావ''న్తి. ''ఆమ, ఆవుసో, జానామ, థేరో సమ్ముతిలద్ధదివసతో పట్ఠాయ వేళువనేయేవా''తి. తతో మేత్తియభుమజకే ఆహంసు – ''ఆవుసో, తుమ్హాకం కథా న సమేతి, కచ్చి నో లేసం ఓడ్డేత్వా వదథా''తి. ఏవం తే తేహి భిక్ఖూహి అనుయుఞ్జియమానా ఆమ ఆవుసోతి వత్వా ఏతమత్థం ఆరోచేసుం.

కిం పన తుమ్హే, ఆవుసో, ఆయస్మన్తం దబ్బం మల్లపుత్తం అఞ్ఞభాగియస్స అధికరణస్సాతి ఏత్థ అఞ్ఞభాగస్స ఇదం, అఞ్ఞభాగో వా అస్స అత్థీతి **అఞ్ఞభాగియం. అధికరణ**న్తి ఆధారో వేదితబ్బో, వత్థు అధిట్ఠానన్తి వుత్తం హోతి. యో హి సో "దబ్బో మల్లపుత్తో నామా"తి ఛగలకో వుత్తో, సో య్వాయం ఆయస్మతో దబ్బస్స మల్లపుత్తస్స భాగో కోట్ఠాసో పక్ఖో మనుస్సజాతి చేవ భిక్ఖుభావో చ తతో అఞ్ఞస్స భాగస్స కోట్ఠాసస్స పక్ఖస్స హోతి తిరచ్ఛానజాతియా చేవ ఛగలకభావస్స చ సో వా అఞ్ఞభాగో అస్స అత్థీతి తస్మా అఞ్ఞభాగియసఙ్ఖ్యం లభతి. యస్మా చ తేసం "ఇమం మయం దబ్బం మల్లపుత్తం నామ కరోమా"తి వదన్తానం తస్సా నామకరణసఞ్ఞాయ ఆధారో వత్థు అధిట్ఠానం, తస్మా అధికరణన్తి వేదితబ్బో. తఞ్హి సన్ధాయ "తే భిక్ఖూ అఞ్ఞభాగియస్స అధికరణస్సా"తి ఆహంసు, న వివాదాధికరణాదీసు అఞ్ఞతరం. కస్మా? అసమ్భవతో. న హి తే చతున్నం అధికరణానం కస్సచి అఞ్ఞభాగియస్స అధికరణస్స కఞ్చిదేసం లేసమత్తం ఉపాదియింసు. న చ చతున్నం అధికరణానం లేసో నామ అత్థి. జాతిలేసాదయో హి పుగ్గలానంయేవ లేసా వుత్తా, న వివాదాధికరణాదీనం. ఇదఞ్చ "దబ్బో మల్లపుత్తో"తి నామం తస్స అఞ్ఞభాగియాధికరణభావే ఠితస్స ఛగలకస్స కోచి దేసో హోతి థేరం అమూలకేన పారాజికేన అనుద్ధంసేతుం లేసమత్తో.

ఏత్థ చ దిస్సతి అపదిస్సతి అస్స అయన్తి వోహరీయతీతి **దేసో**. జాతిఆదీసు అఞ్ఞతరకోట్ఠాసస్సేతం అధివచనం. అఞ్ఞమ్పి వత్థుం లిస్సతి సిలిస్సతి వోహారమత్తేనేవ ఈసకం అల్లీయతీతి **లేసో**. జాతిఆదీనంయేవ అఞ్ఞతరకోట్ఠాసస్సేతం అధివచనం. తతో పరం ఉత్తానత్థమేవ. సిక్ఖాపదపఞ్ఞత్తియమ్పి అయమేవత్థో. పదభాజనే పన యస్స అఞ్ఞభాగియస్స అధికరణస్స కిఞ్చిదేసం లేసమత్తం ఉపాదాయ పారాజికేన ధమ్మేన అనుద్ధంసేయ్య , తం యస్మా అట్ఠుప్పత్తివసేనేవ ఆవిభూతం, తస్మా న విభత్తన్తి వేదితబ్బం.

३९३. యాని పన అధికరణన్తి వచనసామఞ్ఞతో అత్థుద్ధారవసేన పవత్తాని చత్తారి అధికరణాని, తేసం అఞ్ఞభాగియతా చ తబ్భాగియతా చ యస్మా అపాకటా జానితబ్బా చ వినయధరేహి, తస్మా వచనసామఞ్ఞతో లద్ధం అధికరణం నిస్సాయ తం ఆవికరోన్తో **"అఞ్ఞభాగియస్స అధికరణస్సాతి ఆపత్తఞ్ఞభాగియం వా హోతి అధికరణఞ్ఞభాగియం వా"**తిఆదిమాహ. యా చ సా అవసానే ఆపత్తఞ్ఞభాగియస్స అధికరణస్స వసేన చోదనా వుత్తా, తమ్పి దస్సేతుం అయం సబ్బాధికరణానం తబ్భాగియఅఞ్ఞభాగియతా సమాహటాతి వేదితబ్బా.

తత్థ చ **ఆపత్తఞ్ఞభాగియం వా**తి పఠమం ఉద్దిట్ఠత్తా "కథఞ్చ ఆపత్తి ఆపత్తియా అఞ్ఞభాగియా హోతీ"తి నిద్దేసే ఆరభితబ్బే యస్మా ఆపత్తాధికరణస్స తబ్భాగియవిచారణాయంయేవ అయమత్థో ఆగమిస్సతి, తస్మా ఏవం అనారభిత్వా "కథఞ్చ అధికరణం అధికరణస్స అఞ్ఞభాగియ"న్తి పచ్ఛిమపదంయేవ గహేత్వా నిద్దేసో ఆరద్ధోతి వేదితబ్బో.

తత్థ అఞ్ఞభాగియవారో ఉత్తానత్థోయేవ. ఏకమేకఞ్హి అధికరణం ఇతరేసం తిణ్ణం తిణ్ణం అఞ్ఞభాగియం అఞ్ఞపక్ఖియం అఞ్ఞకోట్ఠాసియం హోతి, వత్థువిసభాగత్తా, తబ్భాగియవారే పన వివాదాధికరణం వివాదాధికరణస్స తబ్భాగియం తప్పక్ఖియం తంకోట్ఠాసియం వత్థుసభాగత్తా, తథా అనువాదాధికరణం అనువాదాధికరణస్స. కథం? బుద్ధకాలతో పట్ఠాయ హి అట్ఠారస భేదకరవత్థూని నిస్సాయ ఉప్పన్నవివాదో చ ఇదాని ఉప్పజ్జనకవివాదో చ వత్థుసభాగతాయ ఏకం వివాదాధికరణమేవ హోతి, తథా బుద్ధకాలతో పట్ఠాయ చతస్సో విపత్తియో నిస్సాయ ఉప్పన్నఅనువాదో చ ఇదాని ఉప్పజ్జనకఅనువాదో చ వత్థుసభాగతాయ ఏకం అనువాదాధికరణమేవ హోతి. యస్మా పన ఆపత్తాధికరణం ఆపత్తాధికరణస్స సభాగవిసభాగవత్థుతో సభాగసరిక్ఖాసరిక్ఖతో చ ఏకంసేన తబ్భాగియం న హోతి, తస్మా **ఆపత్తాధికరణం ఆపత్తాధికరణస్స సియా తబ్భాగియం సియా**

అఞ్ఞభాగియన్తి వుత్తం. తత్థ ఆదితో పట్ఠాయ అఞ్ఞభాగియస్స పఠమం నిద్దిట్ఠత్తా ఇధాపి అఞ్ఞభాగియమేవ పఠమం నిద్దిట్ఠం, తత్థ అఞ్ఞభాగియత్తఞ్చ పరతో తబ్భాగియత్తఞ్చ వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బం.

కిచ్చాధికరణం కిచ్చాధికరణస్స తబ్భాగియన్తి ఏత్థ పన బుద్ధకాలతో పట్ఠాయ చత్తారి సఙ్ఘకమ్మాని నిస్సాయ ఉప్పన్నం అధికరణఞ్చ ఇదాని చత్తారి సఙ్ఘకమ్మాని నిస్సాయ ఉప్పజ్జనకం అధికరణఞ్చ సభాగతాయ సరిక్ఖతాయ చ ఏకం కిచ్చాధికరణమేవ హోతి. కిం పన సఙ్ఘకమ్మాని నిస్సాయ ఉప్పన్నం అధికరణం కిచ్చాధికరణం, ఉదాహు సఙ్ఘకమ్మానమేవేతం అధివచనన్తి? సఙ్ఘకమ్మానమేవేతం అధివచనం. ఏవం సన్తేపి సఙ్ఘకమ్మం నామ "ఇదఞ్చిదఞ్చ ఏవం కత్తబ్బ"న్తి యం కమ్మలక్ఖణం మనసికరోతి తం నిస్సాయ ఉప్పజ్జనతో పురిమం పురిమం సఙ్ఘకమ్మం నిస్సాయ ఉప్పజ్జనతో చ సఙ్ఘకమ్మాని నిస్సాయ ఉప్పన్నం అధికరణం కిచ్చాధికరణన్తి వుత్తం.

౩౯౮. **కిఞ్చి దేసం లేసమత్తం ఉపాదాయాతి** ఏత్థ పన యస్మా దేసోతి వా లేసమత్తోతి వా పుబ్బే వుత్తనయేనేవ బ్యఞ్జనతో నానం అత్థతో ఏకం, తస్మా **"లేసో నామ దస లేసా జాతిలేసో నామలేసో"**తిఆదిమాహ. తత్థ జాతియేవ **జాతిలేసో**. ఏస నయో సేసేసు.

౩౯౯. ఇదాని తమేవ లేసం విత్థారతో దస్సేతుం యథా తం ఉపాదాయ అనుద్ధంసనా హోతి తథా సవత్థుకం కత్వా దస్సేన్తో **"జాతిలేసో నామ ఖత్తియో దిట్ఠో హోతీ"**తిఆదిమాహ. తత్థ **ఖత్తియో దిట్ఠో హోతీతి** అఞ్ఞో కోచి ఖత్తియజాతియో ఇమినా చోదకేన దిట్ఠో హోతి. **పారాజికం ధమ్మం అజ్ఝాపజ్జన్తోతి** మేథునధమ్మాదీసు అఞ్ఞతరం ఆపజ్జన్తో. **అఞ్ఞం ఖత్తియం పస్సిత్వా చోదేతీతి** అథ సో అఞ్ఞం అత్తనో వేరిం ఖత్తియజాతియం భిక్ఖుం పస్సిత్వా తం ఖత్తియజాతిలేసం గహేత్వా ఏవం చోదేతి "ఖత్తియో మయా దిట్ఠో పారాజికం ధమ్మం అజ్ఝాపజ్జన్తో, త్వం ఖత్తియో, పారాజికం ధమ్మం అజ్ఝాపన్నోసీ" అథ వా "త్వం సో ఖత్తియో, న అఞ్ఞో, పారాజికం ధమ్మం అజ్ఝాపన్నోసి, అస్సమణోసి అసక్యపుత్తియోసి నత్థి తయా సద్ధిం ఉపోసథో వా పవారణా వా సఙ్ఘకమ్మం వా"తి, ఆపత్తి వాచాయ వాచాయ సఙ్ఘాదిసేసస్స. ఏత్థ చ తేసం ఖత్తియానం అఞ్ఞమఞ్ఞం అసదిసస్స తస్స తస్స దీఘాదినో వా దిట్ఠాదినో వా వసేన అఞ్ఞభాగియతా ఖత్తియజాతిపఞ్ఞత్తియా ఆధారవసేన అధికరణతా చ వేదితబ్బా, ఏతేనుపాయేన సబ్బపదేసు యోజనా వేదితబ్బా.

౪౦౦. పత్తలేసనిద్దేసే చ **సాటకపత్తోతి** లోహపత్తసదిసో సుసణ్ఠానో సుచ్ఛవి సినిద్ధో భమరవణ్ణో మత్తికాపత్తో వుచ్చతి. **సుమ్భకపత్తోతి** పకతిమత్తికాపత్తో.

౪౦౬. యస్మా పన ఆపత్తిలేసస్స ఏకపదేనేవ సఙ్ఖేపతో నిద్దేసో వుత్తో, తస్మా విత్థారతోపి తం దస్సేతుం "భిక్ఖు సఙ్ఘాదిసేసం అజ్ఝాపజ్జన్తో దిట్ఠో హోతీ"తిఆది వుత్తం. కస్మా పనస్స తత్థేవ నిద్దేసం అవత్వా ఇధ విసుం వుత్తోతి? సేసనిద్దేసేహి అసభాగత్తా. సేసనిద్దేసా హి అఞ్ఞం దిస్వా అఞ్ఞస్స చోదనావసేన వుత్తా. అయం పన ఏకమేవ అఞ్ఞం ఆపత్తిం ఆపజ్జన్తం దిస్వా అఞ్ఞాయ ఆపత్తియా చోదనావసేన వుత్తో. యది ఏవం కథం అఞ్ఞభాగియం అధికరణం హోతీతి? ఆపత్తియా. తేనేవ వుత్తం – "ఏవమ్పి ఆపత్తఞ్ఞభాగియఞ్చ హోతి లేసో చ ఉపాదిన్నో"తి. యఞ్హి సో సఙ్ఘాదిసేసం ఆపన్నో తం పారాజికస్స అఞ్ఞభాగియం అధికరణం. తస్స పన అఞ్ఞభాగియస్స అధికరణస్స లేసో నామ యో సో సబ్బఖత్తియానం సాధారణో ఖత్తియభావో వియ సబ్బాపత్తీనం సాధారణో ఆపత్తిభావో. ఏతేనుపాయేన సేసాపత్తిమూలకనయో చోదాపకవారో చ వేదితబ్బో.

౪౦౮. అనాపత్తి తథాసఞ్ఞీ చోదేతి వా చోదాపేతి వాతి "పారాజికంయేవ అయం ఆపన్నో"తి యో ఏవం తథాసఞ్ఞీ చోదేతి వా చోదాపేతి వా తస్స అనాపత్తి. సేసం సబ్బత్థ ఉత్తానమేవ. సముట్ఠానాదీనిపి పఠమదుట్ఠదోససదిసానేవాతి.

దుతియదుట్ఠదోససిక్ఖాపదవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౦. పఠమసఙ్ఘభేదసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౪౦౯. తేన సమయేన బుద్ధో భగవాతి సఙ్ఘభేదసిక్ఖాపదం. తత్థ **అథ ఖో దేవదత్తో**తిఆదీసు యో చ దేవదత్తో, యథా చ పబ్బజితో, యేన చ కారణేన కోకాలికాదయో ఉపసఙ్కమిత్వా "ఏథ మయం ఆవుసో సమణస్స గోతమస్స సఙ్ఘభేదం కరిస్సామ చక్కభేద"న్తి ఆహ. తం సబ్బం **సఙ్ఘభేదక్ఖన్ధకే** (చూళవ. ౩౪౩) ఆగతమేవ. పఞ్చవత్థుయాచనా పన కిఞ్చాపి తత్థేవ ఆగమిస్సతి. అథ ఖో ఇధాపి ఆగతత్తా యదేత్థ వత్తబ్బం, తం వత్వావ గమిస్సామ.

సాధు భన్తేతి ఆయాచనా. **భిక్ఖూ యావజీవం ఆరఞ్ఞికా అస్సూ**తి ఆరఞ్ఞికధుతఙ్గం సమాదాయ సబ్బేపి భిక్ఖూ యావ జీవన్తి తావ ఆరఞ్ఞికా హోన్తు , అరఞ్ఞేయేవ వసన్తు. **యో గామన్తం ఓసరేయ్య వజ్జం నం ఫుసేయ్యా**తి యో ఏకభిక్ఖుపి అరఞ్ఞం పహాయ నివాసత్థాయ గామన్తం ఓసరేయ్య, వజ్జం తం ఫుసేయ్య నం భిక్ఖుం దోసో ఫుసతు, ఆపత్తియా నం భగవా కారేతూ"తి అధిప్పాయేన వదతి. ఏస నయో సేసవత్థూసుపి.

౪౧౦. జనం సఞ్ఞాపేస్సామాతి జనం అమ్హాకం అప్పిచ్ఛతాదిభావం జానాపేస్సామ, అథ వా పరితోసేస్సామ పసాదేస్సామాతి వుత్తం హోతి.

ఇమాని పన పఞ్చ వత్థూని యాచతో దేవదత్తస్స వచనం సుత్వావ అఞ్ఞాసి భగవా "సఙ్ఘభేదత్థికో హుత్వా అయం యాచతీ"తి. యస్మా పన తాని అనుజానియమానాని బహూనం కులపుత్తానం మగ్గన్తరాయాయ సంవత్తన్తి, తస్మా భగవా "**అలం దేవదత్తా**"తి పటిక్ఖిపిత్వా "**యో ఇచ్ఛతి ఆరఞ్ఞికో హోతూ**"తిఆదిమాహ.

ఏత్థ పన భగవతో అధిప్పాయం విదిత్వా కులపుత్తేన అత్తనో పతిరూపం వేదితబ్బం. అయఞ్హేత్థ భగవతో అధిప్పాయో – "ఏకో భిక్ఖు మహజ్ఝాసయో హోతి మహుస్సాహో, సక్కోతి గామన్తసేనాసనం పటిక్ఖిపిత్వా అరఞ్ఞే విహరన్తో దుక్ఖస్సన్తం కాతుం. ఏకో దుబ్బలో హోతి అప్పథామో అరఞ్ఞే న సక్కోతి, గామన్తేయేవ సక్కోతి. ఏకో మహబ్బలో సమప్పవత్తధాతుకో అధివాసనఖన్తిసమ్పన్నో ఇట్ఠానిట్ఠేసు సమచిత్తో అరఞ్ఞేపి గామన్తేపి సక్కోతియేవ. ఏకో నేవ గామన్తే న అరఞ్ఞే సక్కోతి పదపరమో హోతి.

తత్ర య్వాయం మహజ్ఝాసయో హోతి మహుస్సాహో, సక్కోతి గామన్తసేనాసనం పటిక్ఖిపిత్వా అరఞ్ఞే విహరన్తో దుక్ఖస్సన్తం కాతుం, సో అరఞ్ఞేయేవ వసతు, ఇదమస్స పతిరూపం. సద్ధివిహారికాదయోపి చస్స అనుసిక్ఖమానా అరఞ్ఞే విహాతబ్బమేవ మఞ్ఞిస్సన్తి.

యో పన దుబ్బలో హోతి అప్పథామో గామన్తేయేవ సక్కోతి దుక్ఖస్సన్తం కాతుం, న అరఞ్ఞే సో గామన్తేయేవ వసతు, య్వాయం మహబ్బలో సమప్పవత్తధాతుకో అధివాసనఖన్తిసమ్పన్నో ఇట్ఠానిట్ఠేసు సమచిత్తో అరఞ్ఞేపి గామన్తేపి

సక్కోతియేవ, అయమ్పి గామన్తసేనాసనం పహాయ అరఞ్ఞే విహరతు, ఇదమస్స పతిరూపం సద్ధివిహారికాపి హిస్స అనుసిక్ఖమానా అరఞ్ఞే విహాతబ్బం మఞ్ఞిస్సన్తి.

యో పనాయం నేవ గామన్తే న అరఞ్ఞే సక్కోతి పదపరమో హోతి. అయమ్పి అరఞ్ఞేయేవ వసతు. అయం హిస్స ధుతఙ్గసేవనా కమ్మట్ఠానభావనా చ ఆయతిం మగ్గఫలానం ఉపనిస్సయో భవిస్సతి. సద్ధివిహారికాదయో చస్స అనుసిక్ఖమానా అరఞ్ఞే విహాతబ్బం మఞ్ఞిస్సన్తీతి.

ఏవం య్వాయం దుబ్బలో హోతి అప్పథామో గామన్తేయేవ విహరన్తో సక్కోతి దుక్ఖస్సన్తం కాతుం న అరఞ్ఞే, ఇమం పుగ్గలం సన్ధాయ భగవా "యో ఇచ్ఛతి గామన్తే విహరతూ"తి ఆహ. ఇమినా చ పుగ్గలేన అఞ్ఞేసమ్పి ద్వారం దిన్నం.

యది పన భగవా దేవదత్తస్స వాదం సమ్పటిచ్ఛేయ్య, య్వాయం పుగ్గలో పకతియా దుబ్బలో హోతి అప్పథామో, యోపి దహరకాలే అరఞ్ఞవాసం అభిసమ్భుణిత్వా జిణ్ణకాలే వా వాతపిత్తాదీహి సముప్పన్నధాతుక్ఖోభకాలే వా నాభిసమ్భుణాతి, గామన్తేయేవ పన విహరన్తో సక్కోతి దుక్ఖస్సన్తం కాతుం, తేసం అరియమగ్గుపచ్ఛేదో భవేయ్య, అరహత్తఫలాధిగమో న భవేయ్య, ఉద్ధమ్మం ఉబ్బినయం విలోమం అనియ్యానికం సత్థు సాసనం భవేయ్య, సత్థా చ తేసం అసబ్బఞ్ఞూ అస్స "సకవాదం ఛడ్డేత్వా దేవదత్తవాదే పతిట్ఠితో"తి గారయ్హో చ భవేయ్య. తస్మా భగవా ఏవరూపే పుగ్గలే సఙ్గణ్హన్తో దేవదత్తస్స వాదం పటిక్ఖిపి. ఏతేనేవుపాయేన పిణ్డపాతికవత్థుస్మిమ్పి పంసుకూలికవత్థుస్మిమ్పి అట్ఠ మాసే రుక్ఖమూలికవత్థుస్మిమ్పి వినిచ్ఛయో వేదితబ్బో. చత్తారో పన మాసే రుక్ఖమూలసేనాసనం పటిక్ఖిత్తమేవ.

మచ్ఛమంసవత్థుస్మిం **తికోటిపరిసుద్ధ**న్తి తీహి కోటీహి పరిసుద్ధం, దిట్ఠాదీహి అపరిసుద్ధీహి విరహితన్తి అత్థో. తేనేవాహ – "అదిట్ఠం, అసుతం, అపరిసఙ్కిత"న్తి. తత్థ "**అదిట్ఠం**" నామ భిక్ఖూనం అత్థాయ మిగమచ్ఛే వధిత్వా గయ్హమానం అదిట్ఠం. "అసుతం" నామ భిక్ఖూనం అత్థాయ మిగమచ్ఛే వధిత్వా గహితన్తి అసుతం. "**అపరిసఙ్కితం**" పన దిట్ఠపరిసఙ్కితం సుతపరిసఙ్కితం తదుభయవిముత్తపరిసఙ్కితఞ్చ ఇత్వా తబ్బిపక్ఖతో జానితబ్బం. కథం? ఇధ భిక్ఖూ పస్సన్తి మనుస్సే జాలవాగురాదిహత్థే గామతో వ నిక్ఖమన్తే అరఞ్ఞే వా విచరన్తే, దుతియదివసే చ నేసం తం గామం పిణ్డాయ పవిట్ఠానం సమచ్ఛమంసం పిణ్డపాతం అభిహరన్తి. తే తేన దిట్ఠేన పరిసఙ్కన్తి "భిక్ఖూనం నుఖో అత్థాయ కత"న్తి ఇదం **దిట్ఠపరిసఙ్కితం,** నామ ఏతం గహేతుం న వట్టతి. యం ఏవం అపరిసఙ్కితం తం వట్టతి. సచే పన తే మనుస్సా "కస్మా భన్తే న గణ్హథా"తి పుచ్ఛిత్వా తమత్థం సుత్వా "నయిదం భన్తే భిక్ఖూనం అత్థాయ కతం, అమ్హేహి అత్తనో అత్థాయ వా రాజయుత్తాదీనం అత్థాయ వా కత"న్తి వదన్తి కప్పతి.

నహేవ ఖో భిక్ఖూ పస్సన్తి; అపిచ సుణన్తి, మనుస్సా కిర జాలవాగురాదిహత్థా గామతో వా నిక్ఖమన్తి, అరఞ్ఞే వా విచరన్తీ"తి. దుతియదివసే చ నేసం తం గామం పిణ్డాయ పవిట్ఠానం "భిక్ఖూనం నుఖో అత్థాయ కత"న్తి ఇదం "**సుతపరిసఙ్కితం**" నామ. ఏతం గహేతుం న వట్టతి, యం ఏవం అపరిసఙ్కితం తం వట్టతి. సచే పన తే మనుస్సా "కస్మా, భన్తే, న గణ్హథా"తి పుచ్ఛిత్వా తమత్థం సుత్వా "నయిదం, భన్తే, భిక్ఖూనం అత్థాయ కతం, అమ్హేహి అత్తనో అత్థాయ వా రాజయుత్తాదీనం అత్థాయ వా కత"న్తి వదన్తి కప్పతి.

నహేవ ఖో పన భిక్ఖూ పస్సన్తి, న సుణన్తి; అపిచ ఖో తేసం గామం పిణ్డాయ పవిట్ఠానం పత్తం గహేత్వా సమచ్ఛమంసం పిణ్డపాతం అభిసఙ్ఖరిత్వా అభిహరన్తి, తే పరిసఙ్కన్తి "భిక్ఖూనం నుఖో అత్థాయ కత"న్తి ఇదం

‘‘**తదుభయవిముత్తపరిసఙ్కితం**’’ నామ. ఏతం గహేతుం న వట్టతి. యం ఏవం అపరిసఙ్కితం తం వట్టతి. సచే పన తే మనుస్సా ‘‘కస్మా, భన్తే, న గణ్హథా’’తి పుచ్ఛిత్వా తమత్థం సుత్వా ‘‘నయిదం, భన్తే, భిక్ఖూనం అత్థాయ కతం అమ్హేహి అత్తనో అత్థాయ వా రాజయుత్తాదీనం అత్థాయ వా కతం పవత్తమంసం వా కప్పియమేవ లభిత్వా భిక్ఖూనం అత్థాయ సమ్పాదిత’’న్తి వదన్తి కప్పతి. మతానం పేతకిచ్చత్థాయ మఙ్గలాదీనం వా అత్థాయ కతేపి ఏసేవ నయో. యం యఞ్హి భిక్ఖూనంయేవ అత్థాయ అకతం, యత్థ చ నిబ్బేమతికో హోతి, తం సబ్బం కప్పతి.

సచే పన ఏకస్మిం విహారే భిక్ఖూ ఉద్దిస్స కతం హోతి, తే చ అత్తనో అత్థాయ కతభావం న జానన్తి, అఞ్ఞే జానన్తి. యే జానన్తి, తేసం న వట్టతి , ఇతరేసం వట్టతి. అఞ్ఞే న జానన్తి, తేయేవ జానన్తి, తేసంయేవ న వట్టతి, అఞ్ఞేసం వట్టతి. తేపి అమ్హాకం అత్థాయ కతన్తి జానన్తి, అఞ్ఞేపి ఏతేసం అత్థాయ కతన్తి జానన్తి, సబ్బేసమ్పి న వట్టతి, సబ్బే న జానన్తి, సబ్బేసమ్పి వట్టతి. పఞ్చసు హి సహధమ్మికేసు యస్స వా తస్స వా అత్థాయ ఉద్దిస్స కతం, సబ్బేసం న కప్పతి.

సచే పన కోచి ఏకం భిక్ఖుం ఉద్దిస్స పాణం వధిత్వా తస్స పత్తం పూరేత్వా దేతి, సో చ అత్తనో అత్థాయ కతభావం జానంయేవ గహేత్వా అఞ్ఞస్స భిక్ఖునో దేతి, సో తస్స సద్ధాయ పరిభుఞ్జతి, కస్స ఆపత్తీతి? ద్విన్నమ్పి అనాపత్తి. యఞ్హి ఉద్దిస్స కతం తస్స అభుత్తతాయ అనాపత్తి, ఇతరస్స అజాననతాయ. కప్పియమంసస్స హి పటిగ్గహణే ఆపత్తి నత్థి. ఉద్దిస్స కతఞ్చ అజానిత్వా భుత్తస్స పచ్ఛా ఞత్వా ఆపత్తిదేసనాకిచ్చం నామ నత్థి, అకప్పియమంసం పన అజానిత్వా భుత్తేన పచ్ఛా ఞత్వాపి ఆపత్తి దేసేతబ్బా, ఉద్దిస్స కతఞ్హి ఞత్వా భుఞ్జతోవ ఆపత్తి. అకప్పియమంసం అజానిత్వా భుఞ్జన్తస్సాపి ఆపత్తియేవ. తస్మా ఆపత్తిభీరుకేన రూపం సల్లక్ఖేన్తేనపి పుచ్ఛిత్వావ మంసం పటిగ్గహేతబ్బం. పరిభోగకాలే పుచ్ఛిత్వా పరిభుఞ్జిస్సామీతి వా గహేత్వా పుచ్ఛిత్వావ పరిభుఞ్జితబ్బం. కస్మా? దువిఞ్ఞేయ్యత్తా. అచ్ఛమంసం హి సూకరమంససదిసం హోతి, దీపిమంసాదీనిపి మిగమంసాదిసదిసాని, తస్మా పుచ్ఛిత్వా గహణమేవ వత్తన్తి వదన్తి.

హట్ఠో ఉదగ్గోతి తుట్ఠో చేవ ఉన్నతకాయచిత్తో చ హుత్వా. సో కిర ‘‘న భగవా ఇమాని పఞ్చ వత్థూని అనుజానాతి, ఇదాని సక్ఖిస్సామి సఙ్ఘభేదం కాతు’’న్తి కోకాలికస్స ఇఙ్గితాకారం దస్సేత్వా యథా విసం వా ఖాదిత్వా రజ్జుయా వా ఉబ్బన్ధిత్వా సత్థం వా ఆహరిత్వా మరితుకామో పురిసో విసాదీసు అఞ్ఞతరం లభిత్వా తప్పచ్చయా ఆసన్నమ్పి మరణదుక్ఖం అజానన్తో హట్ఠో ఉదగ్గో హోతి; ఏవమేవ సఙ్ఘభేదపచ్చయా ఆసన్నమ్పి అవీచిమ్హి నిబ్బత్తిత్వా పటిసంవేదనీయం దుక్ఖం అజానన్తో ‘‘లద్ధో దాని మే సఙ్ఘభేదస్స ఉపాయో’’తి హట్ఠో ఉదగ్గో సపరిసో ఉట్ఠాయాసనా తేనేవ హట్ఠభావేన భగవన్తం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా పక్కామి.

తే మయం ఇమేహి పఞ్చహి వత్థూహి సమాదాయ వత్తామాతి ఏత్థ పన ‘‘ఇమాని పఞ్చ వత్థూనీ’’తి వత్తబ్బేపి తే మయం ఇమేహి పఞ్చహి వత్థూహి జనం సఞ్ఞాపేస్సామాతి అభిణ్హం పరివితక్కవసేన విభత్తివిపల్లాసం అసల్లక్ఖేత్వా అభిణ్హం పరివితక్కానురూపమేవ ‘‘తే మయం ఇమేహి పఞ్చహి వత్థూహీ’’తి ఆహ, యథా తం విక్ఖిత్తచిత్తో.

ధుతా సల్లేఖవుత్తినోతి యా పటిపదా కిలేసే ధునాతి, తాయ సమన్నాగతత్తా **ధుతా**. యా చ కిలేసే సల్లిఖతి, సా ఏతేసం వుత్తీతి **సల్లేఖవుత్తినో**.

బాహులికోతి చీవరాదీనం పచ్చయానం బహులభావో బాహుల్లం, తం బాహుల్లమస్స అత్థి, తస్మిం వా బాహుల్లే నియుత్తో రతోతి బాహులికో. **బాహుల్లాయ చేతేతీ**తి బాహులత్తాయ చేతేతి కప్పేతి పకప్పేతి. కథఞ్హి నామ మయ్హఞ్చ

సావకానఞ్చ చీవరాదీనం పచ్చయానం బహులభావో భవేయ్యాతి ఏవం ఉస్సుక్కమాపన్నోతి అధిప్పాయో. **చక్కభేదాయాతి** ఆణాభేదాయ.

ధమ్మిం కథం కత్వాతి ఖన్ధకే వుత్తనయేన “అలం, దేవదత్త, మా తే రుచ్చి సఙ్ఘభేదో. గరుకో ఖో, దేవదత్త, సఙ్ఘభేదో. యో ఖో, దేవదత్త, సమగ్గం సఙ్ఘం భిన్దతి, కప్పట్ఠికం కిబ్బిసం పసవతి, కప్పం నిరయమ్హి పచ్చతి, యో చ ఖో, దేవదత్త, భిన్నం సఙ్ఘం సమగ్గం కరోతి, బ్రహ్మం పుఞ్ఞం పసవతి, కప్పం సగ్గమ్హి మోదతీ”తి (చూళవ॰ ౩౪౩) ఏవమాదికం అనేకప్పకారం దేవదత్తస్స చ భిక్ఖూనఞ్చ తదనుచ్ఛవికం తదనులోమికం ధమ్మిం కథం కత్వా.

౪౧౧. **సమగ్గస్సాతి** సహితస్స చిత్తేన చ సరీరేన చ అవియుత్తస్సాతి అత్థో. పదభాజనేపి హి అయమేవ అత్థో దస్సితో. **సమానసంవాసకోతి** హి వదతా చిత్తేన అవియోగో దస్సితో హోతి. **సమానసీమాయం ఠితోతి** వదతా సరీరేన. కథం? సమానసంవాసకో హి లద్ధినానాసంవాసకేన వా కమ్మనానాసంవాసకేన వా విరహితో సమచిత్తతాయ చిత్తేన అవియుత్తో హోతి. సమానసీమాయం ఠితో కాయసామగ్గిదానతో సరీరేన అవియుత్తో.

భేదనసంవత్తనికం వా అధికరణన్తి భేదనస్స సఙ్ఘభేదస్స అత్థాయ సంవత్తనికం కారణం. ఇమస్మిఞ్హి ఓకాసే “కామహేతు కామనిదానం కామాధికరణ”న్తిఆదీసు (మ॰ ని॰ ౧.౧౬౮) వియ కారణం అధికరణన్తి అధిప్పేతం. తఞ్చ యస్మా అట్ఠారసవిధం హోతి, తస్మా పదభాజనే “అట్ఠారస భేదకరవత్థూనీ”తి వుత్తం. తాని పన “ఇధూపాలి, భిక్ఖు అధమ్మం ధమ్మోతి దీపేతీ”తిఆదినా (చూళవ॰ ౩౫౨) నయేన ఖన్ధకే ఆగతాని, తస్మా తత్రేవ నేసం అత్థం వణ్ణయిస్సామ. యోపి చాయం ఇమాని వత్థూని నిస్సాయ అపరేహిపి కమ్మేన, ఉద్దేసేన, వోహారేన, అనుసావనాయ, సలాకగ్గాహేనాతి పఞ్చహి కారణేహి సఙ్ఘభేదో హోతి, తమ్పి ఆగతట్ఠానేయేవ పకాసయిస్సామ. సఙ్ఖేపతో పన **భేదనసంవత్తనికం వా అధికరణం సమాదాయాతి** ఏత్థ సఙ్ఘభేదస్స అత్థాయ సంవత్తనికం సఙ్ఘభేదనిప్ఫత్తిసమత్థం కారణం గహేత్వాతి ఏవమత్థో వేదితబ్బో. **పగ్గయ్హాతి** పగ్గహితం అబ్భుస్సితం పాకటం కత్వా. **తిట్ఠేయ్యాతి** యథాసమాదిన్నం యథాపగ్గహితమేవ చ కత్వా అచ్ఛేయ్య . యస్మా పన ఏవం పగ్గణ్హతా తిట్ఠతా చ తం దీపితఞ్చేవ అప్పటినిస్సట్ఠఞ్చ హోతి, తస్మా పదభాజనే “దీపేయ్యా”తి చ “నప్పటినిస్సజ్జేయ్యా”తి చ వుత్తం.

భిక్ఖూహి ఏవమస్స వచనీయోతి అఞ్ఞేహి లజ్జీహి భిక్ఖూహి ఏవం వత్తబ్బో భవేయ్య. పదభాజనే చస్స **యే పస్సన్తీతి** యే సమ్ముఖా పగ్గయ్హ తిట్ఠన్తం పస్సన్తి. **యే సుణన్తీతి** యేపి “అసుకస్మిం నామ విహారే భిక్ఖూ భేదనసంవత్తనికం అధికరణం సమాదాయ పగ్గయ్హ తిట్ఠన్తీ”తి సుణన్తి.

సమేతాయస్మా సఙ్ఘేనాతి ఆయస్మా సఙ్ఘేన సద్ధిం సమేతు సమాగచ్ఛతు ఏకలద్ధికో హోతూతి అత్థో. కిం కారణా? **సమగ్గో హి సఙ్ఘో సమ్మోదమానో అవివదమానో ఏకుద్దేసో ఫాసు విహరతీతి.**

తత్థ **సమ్మోదమానోతి** అఞ్ఞమఞ్ఞం సమ్పత్తియా సట్ఠు మోదమానో. **అవివదమానోతి** “అయం ధమ్మో, నాయం ధమ్మో”తి ఏవం న వివదమానో. ఏకో ఉద్దేసో అస్సాతి **ఏకుద్దేసో,** ఏకతో పవత్తపాతిమోక్ఖుద్దేసో, న విసున్తి అత్థో. **ఫాసు విహరతీతి** సుఖం విహరతి.

ఇచ్చేతం కుసలన్తి ఏతం పటినిస్సజ్జనం కుసలం ఖేమం సోత్థిభావో తస్స భిక్ఖునో. **నో చే పటినిస్సజ్జతి ఆపత్తి దుక్కటస్సాతి** తిక్ఖత్తుం వుత్తస్స అప్పటినిస్సజ్జతో దుక్కటం. **సుత్వా న వదన్తి ఆపత్తి దుక్కటస్సాతి** యే సుత్వా న వదన్తి, తేసమ్పి దుక్కటం. కీవదూరే సుత్వా అవదన్తానం దుక్కటం? ఏకవిహారే తావ వత్తబ్బం నత్థి. **అట్ఠకథాయం** పన వుత్తం "సమన్తా అడ్ఢయోజనే భిక్ఖూనం భారో. దూతం వా పణ్ణం వా పేసేత్వా వదతోపి ఆపత్తిమోక్ఖో నత్థి. సయమేవ గన్త్వా 'గరుకో ఖో, ఆవుసో, సఙ్ఘభేదో , మా సఙ్ఘభేదాయ, పరక్కమీ'తి నివారేతబ్బో"తి. పహోన్తేన పన దూరమ్పి గన్తబ్బం అగిలానానఞ్హి దూరేపి భారోయేవ.

ఇదాని "ఏవఞ్చ సో భిక్ఖు భిక్ఖూహి వుచ్చమానో"తిఆదీసు అత్థమత్తమేవ దస్సేతుం **"సో భిక్ఖు సఙ్ఘమజ్ఝమ్పి ఆకడ్ఢిత్వా వత్తబ్బో"**తిఆదిమాహ. తత్థ **సఙ్ఘమజ్ఝమ్పి ఆకడ్ఢిత్వాతి** సచే పురిమనయేన వుచ్చమానో న పటినిస్సజ్జతి హత్థేసు చ పాదేసు చ గహేత్వాపి సఙ్ఘమజ్ఝం ఆకడ్ఢిత్వా పునపి "మా ఆయస్మా"తిఆదినా నయేన తిక్ఖత్తుం వత్తబ్బో.

యావతతియం సమనుభాసితబ్బోతి యావ తతియం సమనుభాసనం తావ సమనుభాసితబ్బో. తీహి సమనుభాసనకమ్మవాచాహి కమ్మం కాతబ్బన్తి వుత్తం హోతి. పదభాజనే పనస్స అత్థమేవ గహేత్వా సమనుభాసనవిధిం దస్సేతుం "సో భిక్ఖు సమనుభాసితబ్బో. ఏవఞ్చ పన, భిక్ఖవే, సమనుభాసితబ్బో"తిఆది వుత్తం.

౪౧౪. తత్థ **ఞత్తియా దుక్కటం ద్వీహి కమ్మవాచాహి థుల్లచ్చయా పటిప్పస్సమ్భన్తీతి** యఞ్చ ఞత్తిపరియోసానే దుక్కటం ఆపన్నో, యే చ ద్వీహి కమ్మవాచాహి థుల్లచ్చయే, తా తిస్సోపి ఆపత్తియో "యస్స నక్ఖమతి సో భాసేయ్యా"తి ఏవం **య్య**-కారప్పత్తమత్తాయ తతియకమ్మవాచాయ పటిప్పస్సమ్భన్తి సఙ్ఘాదిసేసోయేవ తిట్ఠతి. కిం పన ఆపన్నాపత్తియో పటిప్పస్సమ్భన్తి అనాపన్నాతి? **మహాసుమత్థేరో** తావ వదతి "యో అవసానే పటినిస్సజ్జిస్సతి, సో తా ఆపత్తియో న ఆపజ్జతి, తస్మా అనాపన్నా పటిప్పస్సమ్భన్తీ"తి. **మహాపదుమత్థేరో** పన లిఙ్గపరివత్తేన అసాధారణాపత్తియో వియ ఆపన్నా పటిప్పస్సమ్భన్తి, అనాపన్నానం కిం పటిప్పస్సద్ధియా"తి ఆహ.

౪౧౫. **ధమ్మకమ్మే ధమ్మకమ్మసఞ్ఞీతి** తఞ్చే సమనుభాసనకమ్మం ధమ్మకమ్మం హోతి, తస్మిం ధమ్మకమ్మసఞ్ఞీతి అత్థో. ఏస నయో సబ్బత్థ. ఇధ సఞ్ఞా న రక్ఖతి, కమ్మస్స ధమ్మికత్తా ఏవ అప్పటినిస్సజ్జన్తో ఆపజ్జతి.

౪౧౬. **అసమనుభాసన్తస్సాతి** అసమనుభాసియమానస్స అప్పటినిస్సజ్జన్తస్సాపి సఙ్ఘాదిసేసేన అనాపత్తి.

పటినిస్సజ్జన్తస్సాతి ఞత్తితో పుబ్బే వా ఞత్తిక్ఖణే వా ఞత్తిపరియోసానే వా పఠమాయ వా అనుసావనాయ దుతియాయ వా తతియాయ వా యావ **య్య**-కారం న సమ్పాపుణాతి, తావ పటినిస్సజ్జన్తస్స సఙ్ఘాదిసేసేన అనాపత్తి.

ఆదికమ్మికస్సాతి. ఏత్థ పన "దేవదత్తో సమగ్గస్స సఙ్ఘస్స భేదాయ పరక్కమి, తస్మిం వత్థుస్మి"న్తి **పరివారే** (పరి. ౧౭) ఆగతత్తా దేవదత్తో ఆదికమ్మికో. సో చ ఖో సఙ్ఘభేదాయ పరక్కమనస్సేవ, న అప్పటినిస్సజ్జనస్స. న హి తస్స తం కమ్మం కతం. కథమిదం జానితబ్బన్తి చే? సుత్తతో. యథా హి "అరిట్ఠో భిక్ఖు గద్ధబాధిపుబ్బో యావతతియం సమనుభాసనాయ న పటినిస్సజ్జి, తస్మిం వత్థుస్మి"న్తి **పరివారే** (పరి. ౧౨౧) ఆగతత్తా అరిట్ఠస్స కమ్మం కతన్తి పఞ్ఞాయతి, న తథా దేవదత్తస్స. అథాపిస్స కతేన భవితబ్బన్తి కోచి అత్తనో రుచిమత్తేన వదేయ్య, తథాపి అప్పటినిస్సజ్జనే ఆదికమ్మికస్స అనాపత్తి నామ నత్థి. న హి పఞ్ఞత్తం సిక్ఖాపదం వీతిక్కమన్తస్స అఞ్ఞత్ర ఉద్దిస్స అనుఞ్ఞాతతో అనాపత్తి నామ దిస్సతి. యమ్పి

అరిట్ఠసిక్ఖాపదస్స అనాపత్తియం ‘‘**ఆదికమ్మికస్సా**’’తి పోత్థకేసు లిఖితం, తం **పమాదలిఖితం**. పమాదలిఖితభావో చస్స ‘‘పఠమం అరిట్ఠో భిక్ఖు చోదేతబ్బో, చోదేత్వా సారేతబ్బో, సారేత్వా ఆపత్తిం రోపేతబ్బో’’తి (చూళవ. ౬౫) ఏవం కమ్మక్ఖన్ధకే ఆపత్తిరోపనవచనతో వేదితబ్బో.

ఇతి భేదాయ పరక్కమనే ఆదికమ్మికస్స దేవదత్తస్స యస్మా తం కమ్మం న కతం, తస్మాస్స ఆపత్తియేవ న జాతా. సిక్ఖాపదం పన తం ఆరబ్భ పఞ్ఞత్తన్తి కత్వా ‘‘**ఆదికమ్మికో**’’తి వుత్తో. ఇతి ఆపత్తియా అభావతోయేవస్స అనాపత్తి వుత్తా. సా పనేసా కిఞ్చాపి అసమనుభాసన్తస్సాతి ఇమినావ సిద్ధా, యస్మా పన అసమనుభాసన్తో నామ యస్స కేవలం సమనుభాసనం న కరోన్తి, సో వుచ్చతి, న ఆదికమ్మికో. అయఞ్చ దేవదత్తో ఆదికమ్మికోయేవ, తస్మా ‘‘**ఆదికమ్మికస్సా**’’తి వుత్తం. ఏతేనుపాయేన ఠపేత్వా అరిట్ఠసిక్ఖాపదం సబ్బసమనుభాసనాసు వినిచ్ఛయో వేదితబ్బో. సేసం సబ్బత్థ ఉత్తానమేవ.

సముట్ఠానాదీసు తివఙ్గికం ఏకసముట్ఠానం, సమనుభాసనసముట్ఠానం నామమేతం, కాయవాచాచిత్తతో సముట్ఠాతి. పటినిస్సజ్జామీతి కాయవికారం వా వచీభేదం వా అకరోన్తస్సేవ పన ఆపజ్జనతో అకిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం, దుక్ఖవేదనన్తి.

పఠమసఙ్ఘభేదసిక్ఖాపదవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౧. దుతియసఙ్ఘభేదసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౪౧౭-౮. తేన సమయేన బుద్ధో భగవాతి దుతియసఙ్ఘభేదసిక్ఖాపదం. తత్థ **అనువత్తకా**తి తస్స దిట్ఠిఖన్తిరుచిగ్గహణేన అనుపటిపజ్జనకా. వగ్గం అసామగ్గిపక్ఖియవచనం వదన్తీతి **వగ్గవాదకా**. పదభాజనే పన ‘‘తస్స వణ్ణాయ పక్ఖాయ ఠితా హోన్తీ’’తి వుత్తం, తస్స సఙ్ఘభేదాయ పరక్కమన్తస్స వణ్ణత్థాయ చ పక్ఖవుడ్ఢిఅత్థాయ చ ఠితాతి అత్థో. యే హి వగ్గవాదకా, తే నియమేన ఈదిసా హోన్తి, తస్మా ఏవం వుత్తం. యస్మా పన తిణ్ణం ఉద్ధం కమ్మారహా న హోన్తి, న హి సఙ్ఘో సఙ్ఘస్స కమ్మం కరోతి, తస్మా ఏకో వా ద్వే వా తయో వాతి వుత్తం.

జానాతి నోతి అమ్హాకం ఛన్దాదీని జానాతి. **భాసతీ**తి ‘‘ఏవం కరోమా’’తి అమ్హేహి సద్ధిం భాసతి. **అమ్హాకమ్పేతం ఖమతీ**తి యం సో కరోతి, ఏతం అమ్హాకమ్పి రుచ్చతి.

సమేతాయస్మన్తానం సఙ్ఘేనాతి ఆయస్మన్తానం చిత్తం సఙ్ఘేన సద్ధిం సమేతు సమాగచ్ఛతు, ఏకీభావం యాతూతి వుత్తం హోతి. సేసమేత్థ పఠమసిక్ఖాపదే వుత్తనయత్తా ఉత్తానత్థత్తా చ పాకటమేవ.

సముట్ఠానాదీనిపి పఠమసిక్ఖాపదసదిసానేవాతి.

దుతియసఙ్ఘభేదసిక్ఖాపదవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౨. దుబ్బచసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౪౨౪. తేన సమయేన బుద్ధో భగవాతి దుబ్బచసిక్ఖాపదం. తత్థ **అనాచారం ఆచరతీతి** అనేకప్పకారం కాయవచీద్వారవీతిక్కమం కరోతి. **కిం ను ఖో నామాతి** వమ్భనవచనమేతం. **అహం ఖో నామాతి** ఉక్కంసవచనం. **తుమ్హే వదేయ్యన్తి** "ఇదం కరోథ, ఇదం మా కరోథా"తి అహం తుమ్హే వత్తుం అరహామీతి దస్సేతి. కస్మాతి చే? యస్మా అమ్హాకం బుద్ధో భగవా కణ్టకం ఆరుయ్హ మయా సద్ధిం నిక్ఖమిత్వా పబ్బజితోతిఏవమాదిమత్థం సన్ధాయాహ. "అమ్హాకం ధమ్మో"తి వత్వా పన అత్తనో సన్తకభావే యుత్తిం దస్సేన్తో **"అమ్హాకం అయ్యపుత్తేన ధమ్మో అభిసమితో"**తి ఆహ. యస్మా అమ్హాకం అయ్యపుత్తేన చతుసచ్చధమ్మో పటివిద్ధో, తస్మా ధమ్మోపి అమ్హాకన్తి వుత్తం హోతి. సఙ్ఘం పన అత్తనో వేరిపక్ఖే ఠితం మఞ్ఞమానో అమ్హాకం సఙ్ఘోతి న వదతి. ఉపమం పన వత్వా సఙ్ఘం అపసాదేతుకామో **"సేయ్యథాపి నామా"**తిఆదిమాహ. **తిణకట్ఠపణ్ణసటన్తి** తత్థ తత్థ పతితం తిణకట్ఠపణ్ణం. అథ వా తిణఞ్చ నిస్సారకం లహుకం కట్ఠఞ్చ **తిణకట్ఠం. పణ్ణసటన్తి** పురాణపణ్ణం. **ఉస్సారేయ్యాతి** రాసిం కరేయ్య.

పబ్బతేయ్యాతి పబ్బతప్పభవా, సా హి సీఘసోతా హోతి, తస్మా తమేవ గణ్హాతి. **సఙ్ఖసేవాలపణకన్తి** ఏత్థ **సఙ్ఖోతి** దీఘమూలకో పణ్ణసేవాలో వుచ్చతి. **సేవాలోతి** నీలసేవాలో, అవసేసో ఉదకపప్పటకతిలబీజకాది సబ్బోపి **పణకోతి** సఙ్ఖ్యం గచ్ఛతి. **ఏకతో ఉస్సారితాతి** ఏకట్ఠానే కేనాపి సమ్పిణ్డితా రాసీకతాతి దస్సేతి.

౪౨౫-౬. దుబ్బచజాతికోతి దుబ్బచసభావో వత్తుం అసక్కుణేయ్యోతి అత్థో. పదభాజనేపిస్స **దుబ్బచోతి** దుక్ఖేన కిచ్ఛేన వదితబ్బో, న సక్కా సుఖేన వత్తున్తి అత్థో. **దోవచస్సకరణేహీతి** దుబ్బచభావకరణీయేహి, యే ధమ్మా దుబ్బచం పుగ్గలం కరోన్తి, తేహి సమన్నాగతోతి అత్థో. తే పన "కతమే చ, ఆవుసో, దోవచస్సకరణా ధమ్మా? ఇధావుసో, భిక్ఖు పాపిచ్ఛో హోతీ"తిఆదినా నయేన పటిపాటియా **అనుమానసుత్తే** (మ॰ ని॰ ౧.౧౮౧) ఆగతా పాపిచ్ఛతా, అత్తుక్కంసకపరవమ్భకతా, కోధనతా, కోధహేతు ఉపనాహితా, కోధహేతుఅభిసఙ్గితా, కోధహేతుకోధసామన్తవాచానిచ్ఛారణతా, చోదకం పటిప్ఫరణతా, చోదకం అపసాదనతా, చోదకస్స పచ్చారోపనతా, అఞ్ఞేన అఞ్ఞంపటిచరణతా , అపదానేన న సమ్పాయనతా, మక్ఖిపళాసితా, ఇస్సుకీమచ్ఛరితా, సఠమాయావితా, థద్ధాతిమానితా, సన్దిట్ఠిపరామాసిఆధానగ్గహిదుప్పటినిస్సగ్గితాతి ఏకూనవీసతి ధమ్మా వేదితబ్బా.

ఓవాదం నక్ఖమతి న సహతీతి **అక్ఖమో.** యథానుసిట్ఠం అప్పటిపజ్జనతో పదక్ఖిణేన అనుసాసనిం న గణ్హాతీతి **అప్పదక్ఖిణగ్గాహీ అనుసాసనిం.**

ఉద్దేసపరియాపన్నేసూతి ఉద్దేసే పరియాపన్నేసు అన్తోగధేసు. "యస్స సియా ఆపత్తి, సో ఆవికరేయ్యా"తి ఏవం సఙ్గహితత్తా అన్తో పాతిమోక్ఖస్స వత్తమానేసూతి అత్థో. **సహధమ్మికం వుచ్చమానోతి** సహధమ్మికేన వుచ్చమానో కరణత్థే ఉపయోగవచనం, పఞ్చహి సహధమ్మికేహి సిక్ఖితబ్బత్తా తేసం వా సన్తకత్తా సహధమ్మికన్తి లద్ధనామేన బుద్ధపఞ్ఞత్తేన సిక్ఖాపదేన వుచ్చమానోతి అత్థో.

విరమథాయస్మన్తో మమ వచనాయాతి యేన వచనేన మం వదథ, తతో మమ వచనతో విరమథ. మా మం తం వచనం వదథాతి వుత్తం హోతి.

వదతు సహధమ్మేనాతి సహధమ్మికేన సిక్ఖాపదేన సహధమ్మేన వా అఞ్ఞేనపి పాసాదికభావసంవత్తనికేన వచనేన వదతు. **యదిదన్తి** వుడ్ఢికారణనిదస్సనత్థే నిపాతో. తేన "యం ఇదం అఞ్ఞమఞ్ఞస్స హితవచనం ఆపత్తితో వుట్ఠాపనఞ్చ తేన అఞ్ఞమఞ్ఞవచనేన అఞ్ఞమఞ్ఞవుట్ఠాపనేన చ సంవడ్ఢా పరిసా"తి ఏవం పరిసాయ వుడ్ఢికారణం దస్సితం హోతి. సేసం సబ్బత్థ ఉత్తానమేవ.

సముట్ఠానాదీని పఠమసఙ్ఘభేదసదిసానేవాతి.

దుబ్బచసిక్ఖాపదవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౩. కులదూసకసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౪౩౧. తేన సమయేన బుద్ధో భగవాతి కులదూసకసిక్ఖాపదం. తత్థ **అస్సజిపునబ్బసుకా నామా**తి అస్సజి చేవ పునబ్బసుకో చ. **కీటాగిరిస్మిన్తి** ఏవంనామకే జనపదే. **ఆవాసికా హోన్తీ**తి ఏత్థ ఆవాసో ఏతేసం అత్థీతి ఆవాసికా. "ఆవాసో"తి విహారో వుచ్చతి. సో యేసం ఆయత్తో నవకమ్మకరణపురాణపటిసఙ్ఖరణాదిభారహారతాయ, తే ఆవాసికా. యే పన కేవలం విహారే వసన్తి, తే నేవాసికాతి వుచ్చన్తి. ఇమే ఆవాసికా అహేసుం. **అలజ్జినో పాపభిక్ఖూ**తి నిల్లజ్జా లామకభిక్ఖూ, తే హి ఛబ్బగ్గియానం జేట్ఠకఛబ్బగ్గియా.

సావత్థియం కిర ఛ జనా సహాయకా "కసికమ్మాదీని దుక్కరాని, హన్ద మయం సమ్మా పబ్బజామ! పబ్బజన్తేహి చ ఉప్పన్నే కిచ్చే నిత్థరణకట్ఠానే పబ్బజితుం వట్టతీ"తి సమ్మన్తయిత్వా ద్విన్నం అగ్గసావకానం సన్తికే పబ్బజింసు. తే పఞ్చవస్సా హుత్వా మాతికం పగుణం కత్వా మన్తయింసు "జనపదో నామ కదాచి సుభిక్ఖో హోతి కదాచి దుబ్భిక్ఖో, మయం మా ఏకట్ఠానే వసిమ్హ, తీసు ఠానేసు వసామా"తి. తతో పణ్డుకలోహితకే ఆహంసు – "ఆవుసో, సావత్థి నామ సత్తపణ్ణాసాయ కులసతసహస్సేహి అజ్ఝావుత్థా, అసీతిగామసహస్సపటిమణ్డితానం తియోజనసతికానం ద్విన్నం కాసికోసలరట్ఠానం ఆయముఖభూతా, తత్ర తుమ్హే ధురట్ఠానేయేవ పరివేణాని కారేత్వా అమ్బపనసనాళికేరాదీని రోపేత్వా పుప్ఫేహి చ ఫలేహి చ కులాని సఙ్గణ్హన్తా కులదారకే పబ్బాజేత్వా పరిసం వడ్ఢేథా"తి.

మేత్తియభూమజకే ఆహంసు – "ఆవుసో, రాజగహం నామ అట్ఠారసహి మనుస్సకోటీహి అజ్ఝావుత్థం అసీతిగామసహస్సపటిమణ్డితానం తియోజనసతికానం ద్విన్నం అఙ్గమగధరట్ఠానం ఆయముఖభూతం, తత్ర తుమ్హే ధురట్ఠానేయేవ...పే.... పరిసం వడ్ఢేథా"తి.

అస్సజిపునబ్బసుకే ఆహంసు – "ఆవుసో, కీటాగిరి నామ ద్వీహి మేఘేహి అనుగ్గహితో తీణి సస్సాని పసవన్తి, తత్ర తుమ్హే ధురట్ఠానేయేవ పరివేణాని కారేత్వా...పే.... పరిసం వడ్ఢేథా"తి. తే తథా అకంసు. తేసు ఏకమేకస్స పక్ఖస్స పఞ్చ పఞ్చ భిక్ఖుసతాని పరివారా, ఏవం సమధికం దియడ్ఢభిక్ఖుసహస్సం హోతి. తత్ర పణ్డుకలోహితకా సపరివారా సీలవన్తోవ భగవతా సద్ధిం జనపదచారికమ్పి చరన్తి, తే అకతవత్థుం ఉప్పాదేన్తి, పఞ్ఞత్తసిక్ఖాపదం పన న మద్దన్తి, ఇతరే సబ్బే అలజ్జినో అకతవత్థుఞ్చ ఉప్పాదేన్తి, పఞ్ఞత్తసిక్ఖాపదఞ్చ మద్దన్తి, తేన వుత్తం – "అలజ్జినో పాపభిక్ఖూ"తి.

ఏవరూపన్తి ఏవంజాతికం. **అనాచారం ఆచరన్తీతి** అనాచరితబ్బం ఆచరన్తి, అకాతబ్బం కరోన్తి. **మాలావచ్ఛన్తి** తరుణపుప్ఫరుక్ఖం, తరుణకా హి పుప్ఫరుక్ఖాపి పుప్ఫగచ్ఛాపి మాలావచ్ఛా త్వేవ వుచ్చన్తి, తే చ అనేకప్పకారం మాలావచ్ఛం సయమ్పి రోపేన్తి, అఞ్ఞేనపి రోపాపేన్తి, తేన వుత్తం – "మాలావచ్ఛం రోపేన్తిపి రోపాపేన్తిపీ"తి. **సిఞ్చన్తీతి** సయమేవ ఉదకేన సిఞ్చన్తి. **సిఞ్చాపేన్తీతి** అఞ్ఞేనపి సిఞ్చాపేన్తి.

ఏత్థ పన అకప్పియవోహారో కప్పియవోహారో పరియాయో ఓభాసో నిమిత్తకమ్మన్తి ఇమాని పఞ్చ జానితబ్బాని. తత్థ **అకప్పియవోహారో** నామ అల్లహరితానం కోట్టనం కోట్టాపనం, ఆవాటస్స ఖణనం ఖణాపనం, మాలావచ్ఛస్స రోపనం రోపాపనం, ఆళియా బన్ధనం బన్ధాపనం, ఉదకస్స సేచనం సేచాపనం, మాతికాయ సమ్ముఖకరణం కప్పియఉదకసిఞ్చనం హత్థముఖపాదధోవనన్హానోదకసిఞ్చనన్తి. **కప్పియవోహారో** నామ "ఇమం రుక్ఖం జాన, ఇమం ఆవాటం జాన, ఇమం మాలావచ్ఛం జాన, ఏత్థ ఉదకం జానా"తి వచనం సుక్ఖమాతికాయ ఉజుకరణఞ్చ. **పరియాయో** నామ "పణ్డితేన నామ మాలావచ్ఛాదయో రోపాపేతబ్బా నచిరస్సేవ ఉపకారాయ సంవత్తన్తీ"తిఆదివచనం. **ఓభాసో** నామ కుదాలఖణిత్తాదీని చ మాలావచ్ఛే చ గహేత్వా ఠానం, ఏవం ఠితఞ్హి సామణేరాదయో దిస్వా థేరో కారాపేతుకామోతి గన్త్వా కరోన్తి. **నిమిత్తకమ్మం** నామ కుదాల-ఖణిత్తి-వాసి-ఫరసు-ఉదకభాజనాని ఆహరిత్వా సమీపే ఠపనం.

ఇమాని పఞ్చపి **కులసఙ్గహత్థాయ** రోపనే న వట్టన్తి, **ఫలపరిభోగత్థాయ** కప్పియాకప్పియవోహారద్వయమేవ న వట్టతి, ఇతరత్తయం వట్టతి. **మహాపచ్చరియం** పన "కప్పియవోహారోపి వట్టతి. యఞ్చ అత్తనో పరిభోగత్థాయ వట్టతి, తం అఞ్ఞపుగ్గలస్స వా సఙ్ఘస్స వా చేతియస్స వా అత్థాయపి వట్టతీ"తి వుత్తం.

ఆరామత్థాయ పన **వనత్థాయచ ఛాయత్థాయ** చ అకప్పియవోహారమత్తమేవ న చ వట్టతి, సేసం వట్టతి, న కేవలఞ్చ సేసం యంకిఞ్చి మాతికమ్పి ఉజుం కాతుం కప్పియఉదకం సిఞ్చితుం న్హానకోట్ఠకం కత్వా న్హాయితుం హత్థపాదముఖధోవనుదకాని చ తత్థ ఛడ్డేతుమ్పి వట్టతి. **మహాపచ్చరియం** పన **కురున్దియఞ్చ** "కప్పియపథవియం సయం రోపేతుమ్పి వట్టతీ"తి వుత్తం. ఆరామాదిఅత్థాయ పన రోపితస్స వా రోపాపితస్స వా ఫలం పరిభుఞ్జితుమ్పి వట్టతి.

ఓచిననఓచినాపనే పకతియాపి పాచిత్తియం. కులదూసనత్థాయ పన పాచిత్తియఞ్చేవ దుక్కటఞ్చ. గన్థనాదీసు చ ఉరచ్ఛదపరియోసానేసు కులదూసనత్థాయ అఞ్ఞత్థాయ వా కరోన్తస్స దుక్కటమేవ . కస్మా? అనాచారత్తా, "పాపసమాచారో"తి ఏత్థ వుత్తపాపసమాచారత్తా చ. ఆరామాదిఅత్థాయ రుక్ఖరోపనే వియ వత్థుపూజనత్థాయ కస్మా న అనాపత్తీతి చే? అనాపత్తియేవ. యథా హి తత్థ కప్పియవోహారేన పరియాయాదీహి చ అనాపత్తి తథా వత్థుపూజత్థాయపి అనాపత్తియేవ.

నను చ తత్థ "కప్పియపథవియం సయం రోపేతుమ్పి వట్టతీ"తి వుత్తన్తి? వుత్తం, న పన **మహాఅట్ఠకథాయం**. అథాపి మఞ్ఞేయ్యాసి ఇతరాసు వుత్తమ్పి పమాణం. మహాఅట్ఠకథాయఞ్చ కప్పియఉదకసేచనం వుత్తం, తం కథన్తి? తమ్పి న విరుజ్ఝతి. తత్ర హి అవిసేసేన "రుక్ఖం రోపేన్తిపి రోపాపేన్తిపి, సిఞ్చన్తిపి సిఞ్చాపేన్తిపీ"తి వత్తబ్బే "మాలావచ్ఛ"న్తి వదన్తో ఞాపేతి "కులసఙ్గహత్థాయ పుప్ఫఫలూపగమేవ సన్ధాయేతం వుత్తం, అఞ్ఞత్ర పన పరియాయో అత్థీ"తి. తస్మా తత్థ పరియాయం, ఇధ చ పరియాయాభావం ఞత్వా యం **అట్ఠకథాసు** వుత్తం, తం సువుత్తమేవ. వుత్తఞ్హేతం –

"బుద్ధేన ధమ్మో వినయో చ వుత్తో;

యో తస్స పుత్తేహి తథేవ ఞాతో;
సో యేహి తేసం మతిమచ్ఛజన్తా;
యస్మా పురే అట్ఠకథా అకంసు.

“తస్మా హి యం అట్ఠకథాసు వుత్తం;
తం వజ్జయిత్వాన పమాదలేఖం;
సబ్బమ్పి సిక్ఖాసు సగారవానం;
యస్మా పమాణం ఇధ పణ్డితాన”న్తి.

సబ్బం వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బం. తత్థ సియా యది వత్థుపూజనత్థాయపి గన్థనాదీసు ఆపత్తి, హరణాదీసు కస్మా అనాపత్తీతి? కులిత్థీఆదీనం అత్థాయ హరణతో హరణాధికారే హి విసేసేత్వా తే కులిత్థీనన్తిఆది వుత్తం, తస్మా బుద్ధాదీనం అత్థాయ హరన్తస్స అనాపత్తి.

తత్థ **ఏకతోవణ్టిక**న్తి పుప్ఫానం వణ్టే ఏకతో కత్వా కతమాలం. **ఉభతోవణ్టిక**న్తి ఉభోహి పస్సేహి పుప్ఫవణ్టే కత్వా కతమాలం. **మఞ్జరిక**న్తిఆదీసు పన మఞ్జరీ వియ కతా పుప్ఫవికతి మఞ్జరికాతి వుచ్చతి. **విధూతికా**తి సూచియా వా సలాకాయ వా సిన్దువారపుప్ఫాదీని విజ్ఝిత్వా కతా. **వటంసకో**తి వతంసకో. **ఆవేళా**తి కణ్ణికా. **ఉరచ్ఛదో**తి హారసదిసం ఉరే ఠపనకపుప్ఫదామం. అయం తావ ఏత్థ పదవణ్ణనా.

అయం పన ఆదితో పట్ఠాయ విత్థారేన ఆపత్తివినిచ్ఛయో. కులదూసనత్థాయ అకప్పియపథవియం మాలావచ్ఛం రోపేన్తస్స పాచిత్తియఞ్చేవ దుక్కటఞ్చ, తథా అకప్పియవోహారేన రోపాపేన్తస్స. కప్పియపథవియం రోపనేపి రోపాపనేపి దుక్కటమేవ. ఉభయత్థాపి సకిం ఆణత్తియా బహున్నమ్పి రోపనే ఏకమేవ సపాచిత్తియదుక్కటం వా సుద్ధదుక్కటం వా హోతి. పరిభోగత్థాయ హి కప్పియభూమియం వా అకప్పియభూమియం వా కప్పియవోహారేన రోపాపనే అనాపత్తి. ఆరామాదిఅత్థాయపి అకప్పియపథవియం రోపేన్తస్స వా అకప్పియవచనేన రోపాపేన్తస్స వా పాచిత్తియం. అయం పన నయో **మహాఅట్ఠకథాయం** న సుట్ఠు విభత్తో, **మహాపచ్చరియం** విభత్తోతి.

సిఞ్చనసిఞ్చాపనే పన అకప్పియఉదకేన సబ్బత్థ పాచిత్తియం, కులదూసనపరిభోగత్థాయ దుక్కటమ్పి. కప్పియేన తేసంయేవ ద్విన్నమత్థాయ దుక్కటం. పరిభోగత్థాయ చేత్థ కప్పియవోహారేన సిఞ్చాపనే అనాపత్తి. ఆపత్తిట్ఠానే పన ధారావచ్ఛేదవసేన పయోగబహులతాయ ఆపత్తిబహులతా వేదితబ్బా.

కులదూసనత్థాయ ఓచిననే పుప్ఫగణనాయ దుక్కటపాచిత్తియాని అఞ్ఞత్థ పాచిత్తియానేవ. బహూని పన పుప్ఫాని ఏకపయోగేన ఓచినన్తో పయోగవసేన కారేతబ్బో. ఓచినాపనే కులదూసనత్థాయ సకిం ఆణత్తో బహుమ్పి ఓచినతి, ఏకమేవ సపాచిత్తియదుక్కటం, అఞ్ఞత్ర పాచిత్తియమేవ.

గన్థనాదీసు సబ్బాపి ఛ పుప్ఫవికతియో వేదితబ్బా – గన్థిమం, గోప్ఫిమం, వేధిమం, వేఠిమం, పూరిమం, వాయిమన్తి. తత్థ ‘‘**గన్థిమం**’’ నామ సదణ్డకేసు వా ఉప్పలపదుమాదీసు అఞ్ఞేసు వా దీఘవణ్టేసు పుప్ఫేసు దట్ఠబ్బం. దణ్డకేన దణ్డకం వణ్టేన వా వణ్టం గన్థేత్వా కతమేవ హి గన్థిమం. తం భిక్ఖుస్స వా భిక్ఖునియా వా కాతుమ్పి అకప్పియవచనేన కారాపేతుమ్పి

న వట్టతి. ఏవం జాన, ఏవం కతే సోభేయ్య, యథా ఏతాని పుప్ఫాని న వికిరియన్తి తథా కరోహీతిఆదినా పన కప్పియవచనేన కారేతుం వట్టతి.

‘‘**గోప్ఫిమం**’’ నామ సుత్తేన వా వాకాదీహి వా వస్సికపుప్ఫాదీనం ఏకతోవణ్టికఉభతోవణ్టికమాలావసేన గోప్ఫనం, వాకం వా రజ్జుం వా దిగుణం కత్వా తత్థ అవణ్టకాని నీపపుప్ఫాదీని పవేసేత్వా పటిపాటియా బన్ధన్తి, ఏతమ్పి గోప్ఫిమమేవ. సబ్బం పురిమనయేనేవ న వట్టతి.

‘‘**వేధిమం**’’ నామ సవణ్టకాని వస్సికపుప్ఫాదీని వణ్టేసు, అవణ్టకాని వా వకులపుప్ఫాదీని అన్తోఛిద్దే సూచితాలహీరాదీహి వినివిజ్ఝిత్వా ఆవునన్తి, ఏతం వేధిమం నామ, తమ్పి పురిమనయేనేవ న వట్టతి. కేచి పన కదలిక్ఖన్ధమ్హి కణ్టకే వా తాలహీరాదీని వా పవేసేత్వా తత్థ పుప్ఫాని విజ్ఝిత్వా ఠపేన్తి, కేచి కణ్టకసాఖాసు, కేచి పుప్ఫచ్ఛత్తపుప్ఫకూటాగారకరణత్థం ఛత్తే చ భిత్తియఞ్చ పవేసేత్వా ఠపితకణ్టకేసు, కేచి ధమ్మాసనవితానే బద్ధకణ్టకేసు, కేచి కణికారపుప్ఫాదీని సలాకాహి విజ్ఝన్తి, ఛత్తాధిఛత్తం వియ చ కరోన్తి, తం అతిఓళారికమేవ . పుప్ఫవిజ్ఝనత్థం పన ధమ్మాసనవితానే కణ్టకమ్పి బన్ధితుం కణ్టకాదీహి వా ఏకపుప్ఫమ్పి విజ్ఝితుం పుప్ఫేయేవ వా పుప్ఫం పవేసేతుం న వట్టతి. జాలవితానవేదిక-నాగదన్తక పుప్ఫపటిచ్ఛకతాలపణ్ణగుళకాదీనం పన ఛిద్దేసు అసోకపిణ్డియా వా అన్తరేసు పుప్ఫాని పవేసేతుం న దోసో. ఏతం వేధిమం నామ న హోతి. ధమ్మరజ్జుయమ్పి ఏసేవ నయో.

‘‘**వేఠిమం**’’ నామ పుప్ఫదామపుప్ఫహత్థకేసు దట్ఠబ్బం. కేచి హి మత్థకదామం కరోన్తా హేట్ఠా ఘటకాకారం దస్సేతుం పుప్ఫేహి వేఠేన్తి, కేచి అట్ఠట్ఠ వా దస దస వా ఉప్పలపుప్ఫాదీని సుత్తేన వా వాకేన వా దణ్డకేసు బన్ధిత్వా ఉప్పలహత్థకే వా పదుమహత్థకే వా కరోన్తి, తం సబ్బం పురిమనయేనేవ న వట్టతి. సామణేరేహి ఉప్పాటేత్వా థలే ఠపితఉప్పలాదీని కాసావేన భణ్డికమ్పి బన్ధితుం న వట్టతి. తేసంయేవ పన వాకేన వా దణ్డకేన వా బన్ధితుం అంసభణ్డికం వా కాతుం వట్టతి. అంసభణ్డికా నామ ఖన్ధే ఠపితకాసావస్స ఉభో అన్తే ఆహరిత్వా భణ్డికం కత్వా తస్మిం పసిబ్బకే వియ పుప్ఫాని పక్ఖిపన్తి, అయం వుచ్చతి అంసభణ్డికా, ఏతం కాతుం వట్టతి. దణ్డకేహి పదుమినిపణ్ణం విజ్ఝిత్వా ఉప్పలాదీని పణ్ణేన వేఠేత్వా గణ్హన్తి, తత్రాపి పుప్ఫానం ఉపరి పదుమినిపణ్ణమేవ బన్ధితుం వట్టతి. హేట్ఠా దణ్డకం పన బన్ధితుం న వట్టతి.

‘‘**పూరిమం**’’ నామ మాలాగుణే చ పుప్ఫపటే చ దట్ఠబ్బం. యో హి మాలాగుణేన చేతియం వా బోధిం వా వేదికం వా పరిక్ఖిపన్తో పున ఆనేత్వా పూరిమఠానం అతిక్కామేతి, ఏత్తావతాపి పూరిమం నామ హోతి. కో పన వాదో అనేకక్ఖత్తుం పరిక్ఖిపన్తస్స, నాగదన్త-కన్తరేహి పవేసేత్వా హరన్తో ఓలమ్బకం కత్వా పున నాగదన్తకం పరిక్ఖిపతి, ఏతమ్పి పూరిమం నామ. నాగదన్తకే పన పుప్ఫవలయం పవేసేతుం వట్టతి. మాలాగుణేహి పుప్ఫపటం కరోన్తి. తత్రాపి ఏకమేవ మాలాగుణం హరితుం వట్టతి. పున పచ్చాహరతో పూరిమమేవ హోతి, తం సబ్బం పురిమనయేనేవ న వట్టతి. మాలాగుణేహి పన బహూహిపి కతం పుప్ఫదామం లభిత్వా ఆసనమత్థకాదీసు బన్ధితుం వట్టతి. అతిదీఘం పన మాలాగుణం ఏకవారం హరిత్వా వా పరిక్ఖిపిత్వా వా పున అఞ్ఞస్స భిక్ఖునో దాతుం వట్టతి. తేనాపి తథేవ కాతుం వట్టతి.

‘‘**వాయిమం**’’ నామ పుప్ఫజాలపుప్ఫపటపుప్ఫరూపేసు దట్ఠబ్బం. చేతియేసు పుప్ఫజాలం కరోన్తస్స ఏకమేకమ్హి జాలచ్ఛిద్దే దుక్కటం. భిత్తిచ్ఛత్తబోధిత్థమ్భాదీసుపి ఏసేవ నయో. పుప్ఫపటం పన పరేహి పూరితమ్పి వాయితుం న లబ్భతి. గోప్ఫిమపుప్ఫేహేవ హత్థిఅస్సాదిరూపకాని కరోన్తి, తానిపి వాయిమట్ఠానే తిట్ఠన్తి. పురిమనయేనేవ సబ్బం న

వట్టతి. అఞ్ఞోహి కతపరిచ్ఛేదే పన పుప్ఫాని ఠపేన్తేన హత్థిఅస్సాదిరూపకమ్పి కాతుం వట్టతి. **మహాపచ్చరియం** పన కలమ్బకేన అడ్ఢచన్దకేన చ సద్ధిం అట్ఠపుప్ఫవికతియో వుత్తా. తత్థ **కలమ్బకో**తి అడ్ఢచన్దకన్తరే ఘటికదామఓలమ్బకో వుత్తో. ''**అడ్ఢచన్దకో**''తి అడ్ఢచన్దాకారేన మాలాగుణపరిక్ఖేపో. తదుభయమ్పి పూరిమేయేవ పవిట్ఠం. **కురున్దియం** పన "ద్వే తయో మాలాగుణే ఏకతో కత్వా పుప్ఫదామకరణమ్పి వాయిమమేవా"తి వుత్తం. తమ్పి ఇధ పూరిమట్ఠానేయేవ పవిట్ఠం, న కేవలఞ్చ పుప్ఫగుళదామమేవ పిట్ఠమయదామమ్పి గేణ్డుకపుప్ఫదామమ్పి కురున్దియం వుత్తం, ఖరపత్తదామమ్పి సిక్ఖాపదస్స సాధారణత్తా భిక్ఖూనమ్పి భిక్ఖునీనమ్పి నేవ కాతుం న కారాపేతుం వట్టతి. పూజానిమిత్తం పన కప్పియవచనం సబ్బత్థ వత్తుం వట్టతి. పరియాయఓభాసనిమిత్తకమ్మాని వట్టన్తియేవ.

తువట్టేన్తీతి నిపజ్జన్తి. **లాసేన్తీ**తి పీతియా ఉప్పిలవమానా వియ ఉట్ఠహిత్వా లాసియనాటకం నాటేన్తి, రేచకం దేన్తి. **నచ్చన్తియాపి నచ్చన్తీ**తి యదా నాటకిత్థీ నచ్చతి, తదా తేపి తస్సా పురతో వా పచ్ఛతో వా గచ్ఛన్తా నచ్చన్తి. **నచ్చన్తియాపి గాయన్తీ**తి యదా సా నచ్చతి, తదా నచ్చానురూపం గాయన్తి. ఏస నయో సబ్బత్థ. **అట్ఠపదేపి కీళన్తీ**తి అట్ఠపదఫలకే జూతం కీళన్తి. తథా **దసపదే, ఆకాసేపీ**తి అట్ఠపదదసపదేసు వియ ఆకాసేయేవ కీళన్తి. **పరిహారపథేపీ**తి భూమియం నానాపథమణ్డలం కత్వా తత్థ పరిహరితబ్బపథం పరిహరన్తా కీళన్తి. **సన్తికాయపి కీళన్తీ**తి సన్తికకీళాయ కీళన్తి, ఏకజ్ఝం ఠపితా సారియో వా పాసాణసక్ఖరాయో వా అచాలేన్తా నఖేనేవ అపనేన్తి చ ఉపనేన్తి చ, సచే తత్థ కాచి చలతి, పరాజయో హోతి. **ఖలికాయా**తి జూతఫలకే పాసకకీళాయ కీళన్తి. **ఘటికాయా**తి ఘటికా వుచ్చతి దణ్డకకీళా, తాయ కీళన్తి. దీఘదణ్డకేన రస్సదణ్డకం పహరన్తా విచరన్తి.

సలాకహత్థేనాతి లాఖాయ వా మఞ్జట్ఠియా వా పిట్ఠఉదకే వా సలాకహత్థం తేమేత్వా "కిం హోతూ"తి భూమియం వా భిత్తియం వా తం పహరిత్వా హత్థిఅస్సాదీరూపాని దస్సేన్తా కీళన్తి. **అక్ఖేనా**తి గుళేన. **పఙ్గచీరేనా**తి పఙ్గచీరం వుచ్చతి పణ్ణనాళికా, తం ధమన్తా కీళన్తి. **వఙ్కకేనా**తి గామదారకానం కీళనకేన ఖుద్దకనఙ్గలేన. **మోక్ఖచికాయా**తి మోక్ఖచికా వుచ్చతి సమ్పరివత్తకకీళా, ఆకాసే వా దణ్డం గహేత్వా, భూమియం వా సీసం ఠపేత్వా హేట్ఠుపరియభావేన పరివత్తన్తా కీళన్తీతి అత్థో. **చిఙ్గులకేనా**తి చిఙ్గులకం వుచ్చతి తాలపణ్ణాదీహి కతం వాతప్పహారేన పరిబ్భమనచక్కం, తేన కీళన్తి. **పత్తాళ్హకేనా**తి పత్తాళ్హకం వుచ్చతి పణ్ణనాళి, తాయ వాలికాదీని మినన్తా కీళన్తి. **రథకేనా**తి ఖుద్దకరథేన. **ధనుకేనా**తి ఖుద్దకధనునా.

అక్ఖరికాయాతి అక్ఖరికా వుచ్చతి ఆకాసే వా పిట్ఠియం వా అక్ఖరజాననకీళా, తాయ కీళన్తి. **మనేసికాయా**తి మనేసికా వుచ్చతి మనసా చిన్తితజాననకీళా, తాయ కీళన్తి. **యథావజ్జేనా**తి యథావజ్జం వుచ్చతి కాణకుణికఖఞ్జాదీనం యం యం వజ్జం తం తం పయోజేత్వా దస్సనకీళా తాయ కీళన్తి, వేలమ్బకా వియ. **హత్థిస్మిమ్పి సిక్ఖన్తీ**తి హత్థినిమిత్తం యం సిప్పం సిక్ఖితబ్బం, తం సిక్ఖన్తి. ఏసేవ నయో అస్సాదీసు. **ధావన్తిపీ**తి పరమ్ముఖా గచ్ఛన్తా ధావన్తి. **ఆధావన్తిపీ**తి యత్తకం ధావన్తి, తత్తకమేవ అభిముఖా పున ఆగచ్ఛన్తా ఆధావన్తి. **నిబ్బుజ్ఝన్తీ**తి మల్లయుద్ధం కరోన్తి. **నలాటికమ్పి దేన్తీ**తి "సాధు, సాధు, భగినీ"తి అత్తనో నలాటే అఙ్గులిం ఠపేత్వా తస్సా నలాటే ఠపేన్తి. **వివిధమ్పి అనాచారం ఆచరన్తీ**తి అఞ్ఞమ్పి పాళియం అనాగతం ముఖడిణ్డిమాదివివిధం అనాచారం ఆచరన్తి.

౪౩౨. **పాసాదికేనా**తి పసాదావహేన, సారుప్పేన సమణానుచ్ఛవికేన. **అభిక్కన్తేనా**తి గమనేన. **పటిక్కన్తేనా**తి నివత్తనేన. **ఆలోకితేనా**తి పురతో దస్సనేన. **విలోకితేనా**తి ఇతో చితో చ దస్సనేన. **సమిఞ్జితేనా**తి పబ్బసఙ్కోచనేన. **పసారితేనా**తి తేసంయేవ పసారణేన. సబ్బత్థ ఇత్థమ్భూతాఖ్యానత్థే కరణవచనం, సతిసమ్పజఞ్ఞేహి అభిసఙ్ఖతత్తా పాసాదిక

అభిక్కన్త-పటిక్కన్త-ఆలోకిత-విలోకిత-సమిఞ్జిత-పసారితో హుత్వాతి వుత్తం హోతి. **ఓక్ఖిత్తచక్ఖూతి** హేట్ఠా-ఖిత్తచక్ఖు . **ఇరియాపథసమ్పన్నోతి** తాయ పాసాదికఅభిక్కన్తాదితాయ సమ్పన్న ఇరియాపథో.

క్వాయన్తి కో అయం. **అబలబలో వియాతి** అబలో కిర బోన్దో వుచ్చతి, అతిసయత్థే చ ఇదం ఆమేడితం, తస్మా అతిబోన్దో వియాతి వుత్తం హోతి. **మన్దమన్దోతి** అభిక్కన్తాదీనం అనుద్ధతతాయ అతిమన్దో. అతిసణ్హోతి ఏవం గుణమేవ దోసతో దస్సేన్తి. **భాకుటికభాకుటికో వియాతి** ఓక్ఖిత్తచక్ఖుతాయ భకుటిం కత్వా సఙ్కుటితముఖో కుపితో వియ విచరతీతి మఞ్ఞమానా వదన్తి. **సణ్హాతి** నిపుణా, "అమ్మ తాత భగినీ"తి ఏవం ఉపాసకజనం యుత్తట్ఠానే ఉపనేతుం ఛేకా, న యథా అయం; ఏవం అబలబలో వియాతి అధిప్పాయో. **సఖిలాతి** సాఖల్యేన యుత్తా. **సుఖసమ్భాసాతి** ఇదం పురిమస్స కారణవచనం. యేసఞ్హి సుఖసమ్భాసా సమ్మోదనీయకథా నేలా హోతి కణ్ణసుఖా, తే సఖిలాతి వుచ్చన్తి. తేనాహంసు – "సఖిలా సుఖసమ్భాసా"తి. అయం పనేత్థ అధిప్పాయో – అమ్హాకం అయ్యా ఉపాసకే దిస్వా మధురం సమ్మోదనీయం కథం కథేన్తి, తస్మా సఖిలా సుఖసమ్భాసా, న యథా అయం; ఏవం మన్దమన్దా వియాతి. **మిహితపుబ్బఙ్గమాతి** మిహితం పుబ్బఙ్గమం ఏతేసం వచనస్సాతి మిహితపుబ్బఙ్గమా, పఠమం సితం కత్వా పచ్ఛా వదన్తీతి అత్థో. **ఏహిస్వాగతవాదినోతి** ఉపాసకం దిస్వా "ఏహి స్వాగతం తవా"తి ఏవంవాదినో, న యథా అయం; ఏవం సఙ్కుటితముఖతాయ భాకుటికభాకుటికా వియ ఏవం మిహితపుబ్బఙ్గమాదితాయ అభాకుటికభావం అత్థతో దస్సేత్వా పున సరూపేనపి దస్సేన్తో ఆహంసు – "**అభాకుటికా ఉత్తానముఖా పుబ్బభాసినో**"తి. ఉప్పటిపాటియా వా తిణ్ణమ్పి ఆకారానం అభావదస్సనమేతన్తి వేదితబ్బం. కథం? ఏత్థ హి "**అభాకుటికా**"తి ఇమినా భాకుటికభాకుటికాకారస్స అభావో దస్సితో. "**ఉత్తానముఖా**"తి ఇమినా మన్దమన్దాకారస్స, యే హి చక్ఖూని ఉమ్మీలేత్వా ఆలోకనేన ఉత్తానముఖా హోన్తి, న తే మన్దమన్దా. **పుబ్బభాసినోతి** ఇమినా అబలబలాకారస్స అభావో దస్సితో, యే హి ఆభాసనకుసలతాయ "అమ్మ తాతా"తి పఠమతరం ఆభాసన్తి, న తే అబలబలాతి.

ఏహి, భన్తే, ఘరం గమిస్సామాతి సో కిర ఉపాసకో "న ఖో, ఆవుసో, పిణ్డో లబ్భతీ"తి వుత్తే "తుమ్హాకం భిక్ఖూహియేవ ఏతం కతం , సకలమ్పి గామం విచరన్తా న లచ్ఛథా"తి వత్వా పిణ్డపాతం దాతుకామో "ఏహి, భన్తే, ఘరం గమిస్సామా"తి ఆహ. కిం పనాయం పయుత్తవాచా హోతి, న హోతీతి? న హోతి. పుచ్ఛితపఞ్హో నామాయం కథేతుం వట్టతి. తస్మా ఇదాని చేపి పుబ్బణ్హే వా సాయన్హే వా అన్తరఘరం పవిట్ఠం భిక్ఖుం కోచి పుచ్ఛేయ్య – "కస్మా, భన్తే, చరథా"తి? యేనత్థేన చరతి, తం ఆచిక్ఖిత్వా "లద్ధం న లద్ధ"న్తి వుత్తే సచే న లద్ధం, "న లద్ధ"న్తి వత్వా యం సో దేతి, తం గహేతుం వట్టతి.

దుట్ఠోతి న పసాదాదీనం వినాసేన దుట్ఠో, పుగ్గలవసేన దుట్ఠో. **దానపథానీతి** దానానియేవ వుచ్చన్తి. అథ వా **దానపథానీతి** దాననిబద్ధాని దానవత్తానీతి వుత్తం హోతి. **ఉపచ్ఛిన్నానీతి** దాయకేహి ఉపచ్ఛిన్నాని, న తే తాని ఏతరహి దేన్తి. **రిఞ్చన్తీతి** విసుం హోన్తి నానా హోన్తి, పక్కమన్తీతి వుత్తం హోతి. **సణ్ఠహేయ్యాతి** సమ్మా తిట్ఠేయ్య, పేసలానం భిక్ఖూనం పతిట్ఠా భవేయ్య.

ఏవమావుసోతి ఖో సో భిక్ఖు సద్ధస్స పసన్నస్స ఉపాసకస్స సాసనం సమ్పటిచ్ఛి. ఏవరూపం కిర సాసనం కప్పియం హరితుం వట్టతి, తస్మా "మమ వచనేన భగవతో పాదే వన్దథా"తి వా "చేతియం పటిమం బోధిం సఙ్ఘత్థేరం వన్దథా"తి వా "చేతియే గన్ధపూజం కరోథ, పుప్ఫపూజం కరోథా"తి వా "భిక్ఖూ సన్నిపాతేథ, దానం దస్సామ , ధమ్మం సోస్సామాతి వా ఈదిసేసు సాసనేసు కుక్కుచ్చం న కాతబ్బం. కప్పియసాసనాని ఏతాని న గిహీనం గిహికమ్మపటిసంయుత్తానీతి. **కుతో చ**

త్వం, భిక్ఖు, ఆగచ్ఛసీతి నిసిన్నో సో భిక్ఖు న ఆగచ్ఛతి అత్థతో పన ఆగతో హోతి; ఏవం సన్తేపి వత్తమానసమీపే వత్తమానవచనం లబ్భతి, తస్మా న దోసో. పరియోసానే “తతో అహం భగవా ఆగచ్ఛామీ”తి ఏత్థాపి వచనే ఏసేవ నయో.

४३३. పఠమం అస్సజిపునబ్బసుకా భిక్ఖూ చోదేతబ్బాతి “మయం తుమ్హే వత్తుకామా”తి ఓకాసం కారేత్వా వత్థునా చ ఆపత్తియా చ చోదేతబ్బా. చోదేత్వా యం న సరన్తి, తం సారేతబ్బా. సచే వత్థుఞ్చ ఆపత్తిఞ్చ పటిజానన్తి, ఆపత్తిమేవ వా పటిజానన్తి, న వత్థుం, ఆపత్తిం రోపేతబ్బా. అథ వత్థుమేవ పటిజానన్తి, నాపత్తిం; ఏవమ్పి “ఇమస్మిం వత్థుస్మిం అయం నామ ఆపత్తీ”తి రోపేతబ్బా ఏవ. యది నేవ వత్థుం, నాపత్తిం పటిజానన్తి, ఆపత్తిం న రోపేతబ్బా అయమేత్థ వినిచ్ఛయో. యథాపటిఞ్ఞాయ పన ఆపత్తిం రోపేత్వా; ఏవం పబ్బాజనీయకమ్మం కాతబ్బన్తి దస్సేన్తో **‘‘బ్యత్తేన భిక్ఖునా’’**తిఆదిమాహ, తం ఉత్తానత్థమేవ.

ఏవం పబ్బాజనీయకమ్మకతేన భిక్ఖునా యస్మిం విహారే వసన్తేన యస్మిం గామే కులదూసకకమ్మం కతం హోతి, తస్మిం విహారే వా తస్మిం గామే వా న వసితబ్బం. తస్మిం విహారే వసన్తేన సామన్తగామేపి పిణ్డాయ న చరితబ్బం. సామన్తవిహారేపి వసన్తేన తస్మిం గామే పిణ్డాయ న చరితబ్బం. **ఉపతిస్సత్థేరో** పన “భన్తే నగరం నామ మహన్తం ద్వాదసయోజనికమ్పి హోతీ”తి అన్తేవాసికేహి వుత్తో “యస్సా వీథియా కులదూసకకమ్మం కతం తత్థేవ వారిత”న్తి ఆహ. తతో “వీథిపి మహతీ నగరప్పమాణావ హోతీ”తి వుత్తో “యస్సా ఘరపటిపాటియా”తి ఆహ, “ఘరపటిపాటీపి వీథిప్పమాణావ హోతీ”తి వుత్తో ఇతో చితో చ సత్త ఘరాని వారితానీ”తి ఆహ. తం పన సబ్బం థేరస్స మనోరథమత్తమేవ. సచేపి విహారో తియోజనపరమో హోతి ద్వాదసయోజనపరమఞ్చ నగరం, నేవ విహారే వసితుం లబ్భతి, న నగరే చరితున్తి.

४३७. తే సఙ్ఘేన పబ్బాజనీయకమ్మకతాతి కథం సఙ్ఘో తేసం కమ్మం అకాసి? న గన్త్వావ అజ్ఝోత్థరిత్వా అకాసి, అథ ఖో కులేహి నిమన్తేత్వా సఙ్ఘభత్తేసు కయిరమానేసు తస్మిం తస్మిం ఠానే థేరా సమణపటిపదం కథేత్వా “అయం సమణో, అయం అస్సమణో”తి మనుస్సే సఞ్ఞాపేత్వా ఏకం ద్వే భిక్ఖూ సీమం పవే సేత్వా ఏతేనేవుపాయేన సబ్బేసం పబ్బాజనీయకమ్మం అకంసూతి. ఏవం పబ్బాజనీయకమ్మకతస్స చ అట్ఠారస వత్తాని పూరేత్వా యాచన్తస్స కమ్మం పటిప్పస్సమ్భేతబ్బం. పటిప్పస్సద్ధకమ్మేనాపి చ తేన యేసు కులేసు పుబ్బే కులదూసకకమ్మం కతం, తతో పచ్చయా న గహేతబ్బా, ఆసవక్ఖయప్పత్తేనాపి న గహేతబ్బా, అకప్పియావ హోన్తి. “కస్మా న గణ్హథా”తి పుచ్ఛితేన “పుబ్బే ఏవం కతత్తా”తి వుత్తే, సచే వదన్తి “న మయం తేన కారణేన దేమ ఇదాని సీలవన్తతాయ దేమా”తి గహేతబ్బా. పకతియా దానట్ఠానేయేవ కులదూసకకమ్మం కతం హోతి. తతో పకతిదానమేవ గహేతుం వట్టతి, యం వడ్ఢేత్వా దేన్తి, తం న వట్టతి.

న సమ్మా వత్తన్తీతి తే పన అస్సజిపునబ్బసుకా అట్ఠారససు వత్తేసు సమ్మా న వత్తన్తి. **న లోమం పాతేన్తీ**తి అనులోమపటిపదం అప్పటిపజ్జనతాయ న పన్నలోమా హోన్తి. **న నేత్థారం వత్తన్తీ**తి అత్తనో నిత్థరణమగ్గం న పటిపజ్జన్తి . **న భిక్ఖూ ఖమాపేన్తీ**తి “దుక్కటం, భన్తే, అమ్హేహి, న పున ఏవం కరిస్సామ, ఖమథ అమ్హాక”న్తి ఏవం భిక్ఖూనం ఖమాపనం న కరోన్తి. **అక్కోసన్తీ**తి కారకసఙ్ఘం దసహి అక్కోసవత్థూహి అక్కోసన్తి. **పరిభాసన్తీ**తి భయం నేసం దస్సేన్తి. **ఛన్దగామితా...పే.... భయగామితా పాపేన్తీ**తి ఏతే ఛన్దగామినో చ...పే.... భయగామినో చాతి ఏవం ఛన్దగామితాయపి...పే.... భయగామితాయపి పాపేన్తి, యోజేన్తీతి అత్థో. **పక్కమన్తీ**తి తేసం పరివారేసు పఞ్చసు సమణసతేసు ఏకచ్చే దిసా పక్కమన్తి. **విబ్భమన్తీ**తి ఏకచ్చే గిహీ హోన్తి. **కథఞ్హి నామ అస్సజిపునబ్బసుకా భిక్ఖూ**తి ఏత్థ ద్విన్నం పమోక్ఖానం వసేన సబ్బేపి “అస్సజిపునబ్బసుకా”తి వుత్తా.

౪౩౬-౭. గామం వాతి ఏత్థ నగరమ్పి గామగ్గహణేనేవ గహితం. తేనస్స పదభాజనే "గామోపి నిగమోపి నగరమ్పి గామో చేవ నిగమో చా"తి వుత్తం. తత్థ అపాకారపరిక్ఖేపో సఆపణో **నిగమో**తి వేదితబ్బో.

కులాని దూసేతీతి **కులదూసకో**. దూసేన్తో చ న అసుచికద్దమాదీహి దూసేతి, అథ ఖో అత్తనో దుప్పటిపత్తియా తేసం పసాదం వినాసేతి. తేనేవస్స పదభాజనే "పుప్ఫేన వా"తిఆది వుత్తం. తత్థ యో హరిత్వా వా హరాపేత్వా వా పక్కోసిత్వా వా పక్కోసాపేత్వా వా సయం వా ఉపగతానం యంకిఞ్చి అత్తనో సన్తకం పుప్ఫం కులసఙ్గహత్థాయ దేతి, దుక్కటం. పరసన్తకం దేతి, దుక్కటమేవ. థేయ్యచిత్తేన దేతి, భణ్డగ్ఘేన కారేతబ్బో. ఏసేవ నయో సఙ్ఘికేపి. అయం పన విసేసో, సేనాసనత్థాయ నియామితం ఇస్సరవతాయ దదతో థుల్లచ్చయం.

పుప్ఫం నామ కస్స దాతుం వట్టతి, కస్స న వట్టతీతి? మాతాపితూనన్తావ హరిత్వాపి హరాపేత్వాపి పక్కోసిత్వాపి పక్కోసాపేత్వాపి దాతుం వట్టతి, సేసఞాతకానం పక్కోసాపేత్వావ. తఞ్చ ఖో వత్థుపూజనత్థాయ, మణ్డనత్థాయ పన సివలిఙ్గాదిపూజనత్థాయ వా కస్సచిపి దాతుం న వట్టతి. మాతాపితూనఞ్చ హరాపేన్తేన ఞాతిసామణేరేహేవ హరాపేతబ్బం. ఇతరే పన యది సయమేవ ఇచ్ఛన్తి, వట్టతి. సమ్మతేన పుప్ఫభాజకేన భాజనకాలే సమ్పత్తానం సామణేరానం ఉపడ్ఢభాగం దాతుం వట్టతి. **కురున్దియం** సమ్పత్తగిహీనం ఉపడ్ఢభాగం. **మహాపచ్చరియం** "చూళకం దాతుం వట్టతీ"తి వుత్తం. అసమ్మతేన అపలోకేత్వా దాతబ్బం.

ఆచరియుపజ్ఝాయేసు సగారవా సామణేరా బహూని పుప్ఫాని ఆహరిత్వా రాసిం కత్వా ఠపేన్తి, థేరా పాతోవ సమ్పత్తానం సద్ధివిహారికాదీనం ఉపాసకానం వా "త్వం ఇదం గణ్హ, త్వం ఇదం గణ్హా"తి దేన్తి, పుప్ఫదానం నామ న హోతి. "చేతియం పూజేస్సామా"తి గహేత్వా గచ్ఛన్తాపి పూజం కరోన్తాపి తత్థ తత్థ సమ్పత్తానం చేతియపూజనత్థాయ దేన్తి, ఏతమ్పి పుప్ఫదానం నామ న హోతి. ఉపాసకే అక్కపుప్ఫాదీహి పూజేన్తే దిస్వా "విహారే కణికారపుప్ఫాదీని అత్థి, ఉపాసకా తాని గహేత్వా పూజేథా"తి వత్తుమ్పి వట్టతి. భిక్ఖూ పుప్ఫపూజం కత్వా దివాతరం గామం పవిట్ఠే "కిం, భన్తే, అతిదివా పవిట్ఠత్థా"తి పుచ్ఛన్తి, "విహారే బహూని పుప్ఫాని పూజం అకరిమ్హా"తి వదన్తి. మనుస్సా "బహూని కిర విహారే పుప్ఫానీ"తి పునదివసే పహూతం ఖాదనీయం భోజనీయం గహేత్వా విహారం గన్త్వా పుప్ఫపూజఞ్చ కరోన్తి, దానఞ్చ దేన్తి, వట్టతి. మనుస్సా "మయం, భన్తే, అసుకదివసం నామ పూజేస్సామా"తి పుప్ఫవారం యాచిత్వా అనుఞ్ఞాతదివసే ఆగచ్ఛన్తి, సామణేరేహి చ పగేవ పుప్ఫాని ఓచినిత్వా ఠపితాని హోన్తి, తే రుక్ఖేసు పుప్ఫాని అపస్సన్తా "కుహిం, భన్తే, పుప్ఫానీ"తి వదన్తి, సామణేరేహి ఓచినిత్వా ఠపితాని తుమ్హే పన పూజేత్వా గచ్ఛథ, సఙ్ఘో అఞ్ఞం దివసం పూజేస్సతీతి. తే పూజేత్వా దానం దత్వా గచ్ఛన్తి, వట్టతి. **మహాపచ్చరియం** పన **కురున్దియఞ్చ** "థేరా సామణేరేహి దాపేతుం న లభన్తి. సచే సయమేవ తాని పుప్ఫాని తేసం దేన్తి, వట్టతి. థేరేహి పన 'సామణేరేహి ఓచినిత్వా ఠపితానీ'తి ఏత్తకమేవ వత్తబ్బ"న్తి వుత్తం. సచే పన పుప్ఫవారం యాచిత్వా అనోచితేసు పుప్ఫేసు యాగుభత్తాదీని ఆదాయ ఆగన్త్వా సామణేరే "ఓచినిత్వా దేథా"తి వదన్తి. ఞాతకసామణేరానంయేవ ఓచినిత్వా దాతుం వట్టతి. అఞ్ఞాతకే ఉక్ఖిపిత్వా రుక్ఖసాఖాయ ఠపేన్తి, న ఓరోహిత్వా పలాయితబ్బం, ఓచినిత్వా దాతుం వట్టతి. సచే పన కోచి ధమ్మకథికో "బహూని ఉపాసకా విహారే పుప్ఫాని యాగుభత్తాదీని ఆదాయ గన్త్వా పుప్ఫపూజం కరోథా"తి వదతి, తస్సేవ న కప్పతీతి **మహాపచ్చరియఞ్చ కురున్దియఞ్చ** వుత్తం. **మహాఅట్ఠకథాయం** పన "ఏతం అకప్పియం న వట్టతీ"తి అవిసేసేన వుత్తం.

ఫలమ్పి అత్తనో సన్తకం వుత్తనయేనేవ మాతాపితూనంఞ్చ సేసఞాతకానఞ్చ దాతుం వట్టతి. కులసఙ్గహత్థాయ పన దేన్తస్స వుత్తనయేనేవ అత్తనో సన్తకే పరసన్తకే సఙ్ఘికే సేనాసనత్థాయ నియామితే చ దుక్కటాదీని వేదితబ్బాని. అత్తనో సన్తకంయేవ గిలానమనుస్సానం వా సమ్పత్తఇస్సరానం వా ఖీణపరిబ్బయానం వా దాతుం వట్టతి, ఫలదానం న హోతి. ఫలభాజకేనాపి సమ్మతేన సఙ్ఘస్స ఫలభాజనకాలే సమ్పత్తమనుస్సానం ఉపడ్ఢభాగం దాతుం వట్టతి. అసమ్మతేన అపలోకేత్వా దాతబ్బం. సఙ్ఘారామేపి ఫలపరిచ్ఛేదేన వా రుక్ఖపరిచ్ఛేదేన వా కతికా కాతబ్బా. తతో గిలానమనుస్సానం వా అఞ్ఞేసం వా ఫలం యాచన్తానం యథాపరిచ్ఛేదేన చత్తారి పఞ్చ ఫలాని దాతబ్బాని. రుక్ఖా వా దస్సేతబ్బా "ఇతో గహేతుం లబ్భతీ"తి. "ఇధ ఫలాని సున్దరాని, ఇతో గణ్హథా"తి ఏవం పన న వత్తబ్బం.

చుణ్ణేనాతి ఏత్థ అత్తనో సన్తకం సిరీసచుణ్ణం వా అఞ్ఞం వా కసావం యంకిఞ్చి కులసఙ్గహత్థాయ దేతి, దుక్కటం. పరసన్తకాదీసుపి వుత్తనయేనేవ వినిచ్ఛయో వేదితబ్బో. అయం పన విసేసో – ఇధ సఙ్ఘస్స రక్ఖితగోపితాపి రుక్ఖచ్ఛల్లి గరుభణ్డమేవ. మత్తికదన్తకట్ఠవేళూసుపి గరుభణ్డూపగం ఞత్వా చుణ్ణే వుత్తనయేనేవ వినిచ్ఛయో వేదితబ్బో. పణ్ణదానం పన ఏత్థ న ఆగతం, తమ్పి వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బం. పరతోపి గరుభణ్డవినిచ్ఛయే సబ్బం విత్థారేన వణ్ణయిస్సామ.

వేజ్జికాయ వాతి ఏత్థ వేజ్జకమ్మవిధి తతియపారాజికవణ్ణనాయం వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బో.

జఙ్ఘపేసనికేనాతి ఏత్థ **జఙ్ఘపేసనియ**న్తి గిహీనం దూతేయ్యసాసనహరణకమ్మం వుచ్చతి, తం న కాతబ్బం. గిహీనఞ్హి సాసనం గహేత్వా గచ్ఛన్తస్స పదే పదే దుక్కటం. తం కమ్మం నిస్సాయ లద్ధభోజనం భుఞ్జన్తస్సాపి అజ్ఝోహారే అజ్ఝోహారే దుక్కటం. పఠమం సాసనం అగ్గహేత్వాపి పచ్ఛా "అయం దాని సో గామో హన్ద తం సాసనం ఆరోచేమీ"తి మగ్గా ఓక్కమన్తస్సాపి పదే పదే దుక్కటం. సాసనం ఆరోచేత్వా లద్ధభోజనం భుఞ్జతో పురిమనయేనేవ దుక్కటం. సాసనం అగ్గహేత్వా ఆగతేన పన "భన్తే తస్మిం గామే ఇత్థన్నామస్స కా పవత్తీ"తి పుచ్ఛియమానేన కథేతుం వట్టతి, పుచ్ఛితపఞ్హే దోసో నత్థి. పఞ్చన్నం పన సహధమ్మికానం మాతాపితూనం పణ్డుపలాసస్స అత్తనో వేయ్యావచ్చకరస్స చ సాసనం హరితుం వట్టతి, గిహీనఞ్చ పుబ్బే వుత్తప్పకారం కప్పియసాసనం. ఇదఞ్హి జఙ్ఘపేసనియకమ్మం నామ న హోతి. ఇమేహి పన అట్ఠహి కులదూసకకమ్మేహి ఉప్పన్నపచ్చయా పఞ్చన్నమ్పి సహధమ్మికానం న కప్పన్తి, అభూతారోచనరూపియసంవోహారేహి ఉప్పన్నపచ్చయసదిసావ హోన్తి.

పాపా సమాచారా అస్సాతి **పాపసమాచారో**. తే పన యస్మా మాలావచ్ఛరోపనాదయో ఇధ అధిప్పేతా, తస్మా "మాలావచ్ఛం రోపేన్తిపీ"తిఆదినా నయేనస్స పదభాజనం వుత్తం. **తిరోక్ఖా**తి పరమ్ముఖా. **కులాని చ తేన దుట్ఠానీ**తి ఏత్థ పన యస్మా "కులానీ"తి వోహారమత్తమేతం, అత్థతో హి మనుస్సా తేన దుట్ఠా హోన్తి, తస్మాస్స పదభాజనే "పుబ్బే సద్ధా హుత్వా"తిఆదిమాహ. **ఛన్దగామినో**తి ఛన్దేన గచ్ఛన్తీతి ఛన్దగామినో. ఏస నయో సేసేసు. **సమనుభాసితబ్బో తస్స పటినిస్సగ్గాయా**తి ఏత్థ కులదూసకకమ్మేన దుక్కటమేవ. యం పన సో సఙ్ఘం పరిభవిత్వా "ఛన్దగామినో"తిఆదిమాహ. తస్స పటినిస్సగ్గాయ సమనుభాసనకమ్మం కాతబ్బన్తి ఏవమత్థో దట్ఠబ్బో. సేసం సబ్బత్థ ఉత్తానత్థమేవ.

సముట్ఠానాదీనిపి పఠమసఙ్ఘభేదసదిసానేవాతి.

కులదూసకసిక్ఖాపదవణ్ణనా నిట్ఠితా.

నిగమనవణ్ణనా

౪౪౨. ఉద్దిట్ఠా ఖో…పే… ఏవమేతం ధారయామీతి ఏత్థ పఠమం ఆపత్తి ఏతేసన్తి **పఠమాపత్తికా,** పఠమం వీతిక్కమక్ఖణేయేవ ఆపజ్జితబ్బాతి అత్థో. ఇతరే పన యథా తతియే చతుత్థే చ దివసే హోతీతి జరో “తతియకో చతుత్థకో”తి చ వుచ్చతి; ఏవం యావతతియే సమనుభాసనకమ్మే హోన్తీతి **యావతతియకా**తి వేదితబ్బా.

యావతీహం జానం పటిచ్ఛాదేతీతి యత్తకాని అహాని జానన్తో పటిచ్ఛాదేతి, “అహం ఇత్థన్నామం ఆపత్తిం ఆపన్నో”తి సబ్రహ్మచారీనం నారోచేతి. **తావతీహ**న్తి తత్తకాని అహాని. **అకామా పరివత్థబ్బ**న్తి న కామేన, న వసేన, అథ ఖో అకామేన అవసేన పరివాసం సమాదాయ వత్థబ్బం. **ఉత్తరి ఛారత్త**న్తి పరివాసతో ఉత్తరి ఛ రత్తియో. **భిక్ఖుమానత్తాయా**తి భిక్ఖూనం మాననభావాయ, ఆరాధనత్థాయాతి వుత్తం హోతి. వీసతిసఙ్ఘో గణో అస్సాతి **వీసతిగణో . తత్రా**తి యత్ర సబ్బన్తిమేన పరిచ్ఛేదేన వీసతిగణో భిక్ఖుసఙ్ఘో అత్థి తత్ర. **అబ్భేతబ్బో**తి అభిఏతబ్బో సమ్పటిచ్ఛితబ్బో, అబ్భానకమ్మవసేన ఓసారేతబ్బోతి వుత్తం హోతి , అవ్హాతబ్బోతి వా అత్థో. **అనబ్భితో**తి న అబ్భితో, అసమ్పటిచ్ఛితో, అకతబ్భానకమ్మోతి వుత్తం హోతి, అనవ్హాతోతి వా అత్థో. **సామీచీ**తి అనుధమ్మతా, లోకుత్తరధమ్మం అనుగతా ఓవాదానుసాసనీ, సామీచి ధమ్మతాతి వుత్తం హోతి. సేసమేత్థ వుత్తనయమేవాతి.

సమన్తపాసాదికాయ వినయసంవణ్ణనాయ

తేరసకవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౩. అనియతకణ్డం

౧. పఠమఅనియతసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౪౪౩. తేన సమయేన బుద్ధో భగవాతి పఠమఅనియతసిక్ఖాపదం. తత్థ **కాలయుత్తం సముల్లపన్తోతి** కాలం సల్లక్ఖేత్వా యదా న అఞ్ఞో కోచి సమీపేన గచ్ఛతి వా ఆగచ్ఛతి వా తదా తదనురూపం "కచ్చి న ఉక్కణ్ఠసి, న కిలమసి, న ఛాతాసీ"తిఆదికం గేహస్సితం కథం కథేన్తో. **కాలయుత్తం ధమ్మం భణన్తోతి** కాలం సల్లక్ఖేత్వా యదా అఞ్ఞో కోచి సమీపేన గచ్ఛతి వా ఆగచ్ఛతి వా తదా తదనురూపం "ఉపోసథం కరేయ్యాసి, సలాకభత్తం దదేయ్యాసీ"తిఆదికం ధమ్మకథం కథేన్తో.

బహూ ధీతరో చ పుత్తా చ అస్సాతి **బహుపుత్తా**. తస్సా కిర దస పుత్తా దస ధీతరో అహేసుం, బహూ నత్తారో అస్సాతి **బహునత్తా**. యథేవ హి తస్సా ఏవమస్సా పుత్తధీతానమ్పి వీసతి వీసతి దారకా అహేసుం, ఇతి సా వీసుత్తరచతుసతపుత్తనత్తపరివారా అహోసి. **అభిమఙ్గలసమ్మతాతి** ఉత్తమమఙ్గలసమ్మతా. **యఞ్ఞేసూతి** దానప్పదానేసు. **ఛణేసూతి** ఆవాహవివాహమఙ్గలాదీసు అన్తరుస్సవేసు. **ఉస్సవేసూతి** ఆసాళ్హీపవారణనక్ఖత్తాదీసు మహుస్సవేసు. **పఠమం భోజేన్తీతి** "ఇమేపి దారకా తయా సమానాయుకా నిరోగా హోన్తూ"తి ఆయాచన్తా పఠమంయేవ భోజేన్తి, యేపి సద్ధా హోన్తి పసన్నా, తేపి భిక్ఖూ భోజేత్వా తదనన్తరం సబ్బపఠమం తంయేవ భోజేన్తి. **నాదియీతి** తస్సా వచనం న ఆదియి, న గణ్హి, న వా ఆదరమకాసీతి అత్థో.

౪౪౪-౫. అలంకమ్మనియేతి కమ్మక్ఖమం కమ్మయోగ్గన్తి కమ్మనియం, అలం పరియత్తం కమ్మనియభావాయాతి అలంకమ్మనియం, తస్మిం అలంకమ్మనియే, యత్థ అజ్ఝాచారం కరోన్తా సక్కోన్తి, తం కమ్మం కాతుం తాదిసేతి అత్థో. తేనేవస్స పదభాజనే వుత్తం – "సక్కా హోతి మేథునం ధమ్మం పటిసేవితు"న్తి, యత్థ మేథునం ధమ్మం సక్కా హోతి పటిసేవితున్తి వుత్తం హోతి. **నిసజ్జం కప్పేయ్యాతి** నిసజ్జం కరేయ్య, నిసీదేయ్యాతి అత్థో. యస్మా పన నిసీదిత్వావ నిపజ్జతి, తేనస్స పదభాజనే ఉభయమ్పి వుత్తం. తత్థ **ఉపనిసిన్నోతి** ఉపగన్త్వా నిసిన్నో. ఏవం **ఉపనిపన్నోపి** వేదితబ్బో. **భిక్ఖు నిసిన్నేతి** భిక్ఖుమ్హి నిసిన్నేతి అత్థో. **ఉభో వా నిసిన్నాతి** ద్వేపి అపచ్ఛా అపురిమం నిసిన్నా. ఏత్థ చ కిఞ్చాపి పాళియం "సోతస్స రహో"తి ఆగతం, చక్ఖుస్స రహేనేవ పన పరిచ్ఛేదో వేదితబ్బో. సచేపి హి పిహితకవాటస్స గబ్భస్స ద్వారే నిసిన్నో విఞ్ఞూ పురిసో హోతి, నేవ అనాపత్తిం కరోతి. అపిహితకవాటస్స పన ద్వారే నిసిన్నో అనాపత్తిం కరోతి. న కేవలఞ్చ ద్వారే అన్తోద్వాదసహత్థేపి ఓకాసే నిసిన్నో, సచే సచక్ఖుకో విక్ఖిత్తోపి నిద్దాయన్తోపి అనాపత్తిం కరోతి. సమీపే ఠితోపి అన్ధో న కరోతి, చక్ఖుమాపి నిపజ్జిత్వా నిద్దాయన్తో న కరోతి. ఇత్థీనం పన సతమ్పి అనాపత్తిం న కరోతియేవ.

సద్ధేయ్యవచసాతి సద్ధాతబ్బవచనా. సా పన యస్మా అరియసావికావ హోతి, తేనస్స పదభాజనే "ఆగతఫలా"తిఆది వుత్తం. తత్థ ఆగతం ఫలం అస్సాతి **ఆగతఫలా** పటిలద్ధసోతాపత్తిఫలాతి అత్థో. **అభిసమేతావినీతి** పటివిద్ధచతుసచ్చా. విఞ్ఞాతం సిక్ఖత్తయసాసనం ఏతాయాతి **విఞ్ఞాతసాసనా. నిసజ్జం భిక్ఖు పటిజానమానోతి** కిఞ్చాపి ఏవరూపా ఉపాసికా దిస్వా వదతి, అథ ఖో భిక్ఖు నిసజ్జం పటిజానమానోయేవ తిణ్ణం ధమ్మానం అఞ్ఞతరేన కారేతబ్బో, న అప్పటిజానమానోతి అత్థో.

యేన వా సా సద్ధేయ్యవచసా ఉపాసికా వదేయ్య తేన సో భిక్ఖు కారేతబ్బోతి నిసజ్జాదీసు ఆకారేసు యేన వా ఆకారేన సద్ధిం మేథునధమ్మాదీని ఆరోపేత్వా సా ఉపాసికా వదేయ్య, పటిజానమానోవ తేన సో భిక్ఖు కారేతబ్బో. ఏవరూపాయపి

ఉపాసికాయ వచనమత్తేన న కారేతబ్బోతి అత్థో. కస్మా? యస్మా దిట్ఠం నామ తథాపి హోతి, అఞ్ఞథాపి హోతి.

తదత్థజోతనత్థఞ్చ ఇదం వత్థుం ఉదాహరన్తి – మల్లారామవిహారే కిర ఏకో ఖీణాసవత్థేరో ఏకదివసం ఉపట్ఠాకకులం గన్త్వా అన్తోగేహే నిసీది, ఉపాసికాపి సయనపల్లఙ్కం నిస్సాయ ఠితా హోతి. అథేకో పిణ్డచారికో ద్వారే ఠితో దిస్వా “థేరో ఉపాసికాయ సద్ధిం ఏకాసనే నిసిన్నో”తి సఞ్ఞం పటిలభిత్వా పునప్పునం ఓలోకేసి. థేరోపి “అయం మయి అసుద్ధలద్ధికో జాతో”తి సల్లక్ఖేత్వా కతభత్తకిచ్చో విహారం గన్త్వా అత్తనో వసనట్ఠానం పవిసిత్వా అన్తోవ నిసీది. సోపి భిక్ఖు “థేరం చోదేస్సామీ”తి ఆగన్త్వా ఉక్కాసిత్వా ద్వారం వివరి. థేరో తస్స చిత్తం ఞత్వా ఆకాసే ఉప్పతిత్వా కూటాగారకణ్ణికం నిస్సాయ పల్లఙ్కేన నిసీది. సోపి భిక్ఖు అన్తో పవిసిత్వా మఞ్చఞ్చ హేట్ఠామఞ్చఞ్చ ఓలోకేత్వా థేరం అపస్సన్తో ఉద్ధం ఉల్లోకేసి, అథ ఆకాసే నిసిన్నం థేరం దిస్వా “భన్తే, ఏవం మహిద్ధికా నామ తుమ్హే మాతుగామేన సద్ధిం ఏకాసనే నిసిన్నభావం వదాపేథ ఏవా”తి ఆహ. థేరో “అన్తరఘరస్సేవేసో ఆవుసో దోసో, అహం పన తం సద్ధాపేతుం అసక్కోన్తో ఏవమకాసిం, రక్ఖేయ్యాసి మ”న్తి వత్వా ఓతరీతి.

౫౪౬. ఇతో పరం **సా చే ఏవం వదేయ్యా**తిఆది సబ్బం పటిఞ్ఞాయ కారణాకారదస్సనత్థం వుత్తం, తత్థ **మాతుగామస్స మేథునం ధమ్మం పటిసేవన్తో**తి మాతుగామస్స మగ్గే మేథునం ధమ్మం పటిసేవన్తోతి అత్థో. **నిసజ్జాయ కారేతబ్బో**తి నిసజ్జం పటిజానిత్వా మేథునధమ్మపటిసేవనం అప్పటిజానన్తో మేథునధమ్మపారాజికాపత్తియా అకారేత్వా నిసజ్జామత్తేన యం ఆపత్తిం ఆపజ్జతి తాయ కారేతబ్బో, పాచిత్తియాపత్తియా కారేతబ్బోతి అత్థో. ఏతేన నయేన సబ్బచతుక్కేసు వినిచ్ఛయో వేదితబ్బో.

౫౫౧. సిక్ఖాపదపరియోసానే పన ఆపత్తానాపత్తిపరిచ్ఛేదదస్సనత్థం వుత్తేసు **గమనం పటిజానాతీ**తిఆదీసు **గమనం పటిజానాతీ**తి “రహోనిసజ్జస్సాదత్థం గతోమ్హీ”తి ఏవం గమనం పటిజానాతి, **నిసజ్జ**న్తి నిసజ్జస్సాదేనేవ నిసజ్జం పటిజానాతి. **ఆపత్తి**న్తి తీసు అఞ్ఞతరం ఆపత్తిం. **ఆపత్తియా కారేతబ్బో**తి తీసు యం పటిజానాతి, తాయ కారేతబ్బో. సేసమేత్థ చతుక్కే ఉత్తానాధిప్పాయమేవ. దుతియచతుక్కే పన **గమనం న పటిజానాతీ**తి రహో నిసజ్జస్సాదవసేన న పటిజానాతి , “సలాకభత్తాదినా అత్తనో కమ్మేన గతోమ్హి, సా పన మయ్హం నిసిన్నట్ఠానం ఆగతా”తి వదతి. సేసమేత్థాపి ఉత్తానాధిప్పాయమేవ.

అయం పన సబ్బత్థ వినిచ్ఛయో – **రహో నిసజ్జస్సాదో**తి మేథునధమ్మసన్నిస్సితకిలేసో వుచ్చతి. యో భిక్ఖు తేనస్సాదేన మాతుగామస్స సన్తికం గన్తుకామో అక్ఖిం అఞ్జేతి, దుక్కటం. నివాసనం నివాసేతి, కాయబన్ధనం బన్ధతి, చీవరం పారుపతి, సబ్బత్థ పయోగే పయోగే దుక్కటం. గచ్ఛతి, పదవారే పదవారే దుక్కటం. గన్త్వా నిసీదతి, దుక్కటమేవ. మాతుగామే ఆగన్త్వా నిసిన్నమత్తే పాచిత్తియం. సచే సా ఇత్థీ కేనచి కరణీయేన ఉట్ఠాయుట్ఠాయ పునప్పునం నిసీదతి, నిసజ్జాయ నిసజ్జాయ పాచిత్తియం. యం సన్ధాయ గతో, సా న దిట్ఠా, అఞ్ఞా ఆగన్త్వా నిసీదతి, అస్సాదే ఉప్పన్నే పాచిత్తియం. **మహాపచ్చరియం** పన “గమనకాలతో పట్ఠాయ అసుద్ధచిత్తత్తా ఆపత్తియేవా”తి వుత్తం. సచే సమ్బహులా ఆగచ్ఛన్తి, మాతుగామగణనాయ పాచిత్తియాని. సచే ఉట్ఠాయుట్ఠాయ పునప్పునం నిసీదన్తి, నిసజ్జాగణనాయ పాచిత్తియాని. అనియమేత్వా దిట్ఠదిట్ఠాయ సద్ధిం రహస్సాదం కప్పేస్సామీతి గన్త్వా నిసిన్నస్సాపి ఆగతాగతానం వసేన పునప్పునం నిసజ్జావసేన చ వుత్తనయేనేవ ఆపత్తియో వేదితబ్బా. సచే సుద్ధచిత్తేన గన్త్వా నిసిన్నస్స సన్తికం ఆగన్త్వా నిసిన్నాయ ఇత్థియా రహస్సాదో ఉప్పజ్జతి అనాపత్తి.

సముట్ఠానాదీని పఠమపారాజికసదిసానేవాతి.

పఠమఅనియతసిక్ఖాపదవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౨. దుతియఅనియతసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౪౫౨. తేన సమయేన బుద్ధో భగవాతి దుతియఅనియతసిక్ఖాపదం. తత్థ **భగవతా పటిక్ఖిత్త**న్తిఆదిమ్హి "యం ఏకో ఏకాయ రహో పటిచ్ఛన్నే ఆసనే అలంకమ్మనియే నిసజ్జం కప్పేయ్య, తం నిసజ్జం కప్పేతుం పటిక్ఖిత్త"న్తి ఏవం సమ్బన్ధో వేదితబ్బో. ఇతరథా హి "ఏకస్స ఏకాయా"తి వత్తబ్బం సియా, కస్మా? "పటిక్ఖిత్త"న్తి వుత్తత్తా. సామిఅత్థే వా ఏతం పచ్చత్తవచనం వేదితబ్బం.

౪౫౩. న హేవ ఖో పన పటిచ్ఛన్నన్తి ఏత్థ పన యమ్పి బహి పరిక్ఖిత్తం అన్తో వివటం పరివేణఙ్గణాది, తమ్పి అన్తోగధన్తి వేదితబ్బం. ఏవరూపఞ్హి ఠానం అప్పటిచ్ఛన్నేయేవ గహితన్తి **మహాపచ్చరియం** వుత్తం. సేసం పఠమసిక్ఖాపదనయేనేవ వేదితబ్బం. కేవలఞ్హి ఇధ ఇత్థీపి పురిసోపి యో కోచి విఞ్ఞూ అనన్ధో అబధిరో అన్తోద్వాదసహత్థే ఓకాసే ఠితో వా నిసిన్నో వా విక్ఖిత్తోపి నిద్దాయన్తోపి అనాపత్తిం కరోతి. బధిరో పన చక్ఖుమాపి అన్ధో వా అబధిరోపి న కరోతి. పారాజికాపత్తిఞ్చ పరిహాపేత్వా దుట్ఠుల్లవాచాపత్తి వుత్తాతి అయం విసేసో. సేసం పురిమసదిసమేవ. ఉభయత్థాపి ఉమ్మత్తకఆదికమ్మికానం అనాపత్తి.

సముట్ఠానాదీసు ఇదంసిక్ఖాపదం తిసముట్ఠానం – కాయచిత్తతో, వాచాచిత్తతో, కాయవాచాచిత్తతో చ సముట్ఠాతి. కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం, సుఖమజ్ఝత్తవేదనాహి ద్వివేదనం. సేసం ఉత్తానత్థమేవాతి.

దుతియఅనియతసిక్ఖాపదవణ్ణనా నిట్ఠితా.

సమన్తపాసాదికాయ వినయసంవణ్ణనాయ

అనియతవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౪. నిస్సగ్గియకణ్డం

౧. చీవరవగ్గో

౧. పఠమకథినసిక్ఖాపదవణ్ణనా

తింస నిస్సగ్గియా ధమ్మా, యే వుత్తా సమితావినా;
తేసం దాని కరిస్సామి, అపుబ్బపదవణ్ణనం.

౪౫౯. తేన సమయేన బుద్ధో భగవా వేసాలియం విహరతి గోతమకే చేతియే. తేన ఖో పన సమయేన భగవతా భిక్ఖూనం తిచీవరం అనుఞ్ఞాతం హోతీతి ఏత్థ **తిచీవర**న్తి అన్తరవాసకో ఉత్తరాసఙ్గో సఙ్ఘాటీతి ఇదం చీవరత్తయం పరిభుఞ్జితుం అనుఞ్ఞాతం హోతి. యత్థ పనేతం అనుఞ్ఞాతం, యదా చ అనుఞ్ఞాతం, యేన చ కారణేన అనుఞ్ఞాతం, తం సబ్బం చీవరక్ఖన్ధకే జీవకవత్థుస్మిం (మహావ. ౩౨౬ ఆదయో) ఆగతమేవ. **అఞ్ఞేనేవ తిచీవరేన గామం పవిసన్తీ**తి యేన విహారే అచ్ఛన్తి న్హానఞ్చ ఓతరన్తి, తతో అఞ్ఞేన, ఏవం దివసే దివసే నవ చీవరాని ధారేన్తి.

౪౬౦. ఉప్పన్నం హోతీతి అనుపఞ్ఞత్తియా ద్వారం దదమానం పటిలాభవసేన ఉప్పన్నం హోతి, నో నిప్ఫత్తివసేన.

ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స దాతుకామో హోతీతి ఆయస్మా కిర ఆనన్దో భగవన్తం ఠపేత్వా అఞ్ఞో ఏవరూపో గుణవిసిట్ఠో పుగ్గలో నత్థీతి గుణబహుమానేన ఆయస్మన్తం సారిపుత్తం అతిమమాయతి. సో సదాపి మనాపం చీవరం లభిత్వా రజిత్వా కప్పబిన్దుం దత్వా థేరస్సేవ దేతి, పురేభత్తే పణీతం యాగుఖజ్జకం వా పిణ్డపాతం వా లభిత్వాపి థేరస్సేవ దేతి, పచ్ఛాభత్తే మధుఫాణితాదీని లభిత్వాపి థేరస్సేవ దేతి, ఉపట్ఠాకకులేహి దారకే నిక్ఖామేత్వా పబ్బాజేత్వాపి థేరస్స సన్తికే ఉపజ్ఝం గాహాపేత్వా సయం అనుసావనకమ్మం కరోతి. ఆయస్మాపి సారిపుత్తో "పితు కత్తబ్బకిచ్చం నామ జేట్ఠపుత్తస్స భారో, తం మయా భగవతో కత్తబ్బం కిచ్చం ఆనన్దో కరోతి, అహం ఆనన్దం నిస్సాయ అప్పోస్సుక్కో విహరితుం లభామీ"తి ఆయస్మన్తం ఆనన్దం అతివియ మమాయతి, సోపి మనాపం చీవరం లభిత్వా ఆనన్దత్థేరస్సేవ దేతీతి సబ్బం పురిమసదిసమేవ . ఏవం గుణబహుమానేన మమాయన్తో తదా ఉప్పన్నమ్పి తం చీవరం ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స దాతుకామో హోతీతి వేదితబ్బో.

నవమం వా భగవా దివసం దసమం వాతి ఏత్థ పన సచే భవేయ్య "కథం థేరో జానాతీ"తి? బహూహి కారణేహి జానాతి. సారిపుత్తత్థేరో కిర జనపదచారికం పక్కమన్తో ఆనన్దత్థేరం ఆపుచ్ఛిత్వావ పక్కమతి "అహం ఏత్తకేన నామ కాలేన ఆగచ్ఛిస్సామి, ఏత్థన్తరే భగవన్తం మా పమజ్జీ"తి. సచే సమ్ముఖా న ఆపుచ్ఛతి, భిక్ఖూ పేసేత్వాపి ఆపుచ్ఛిత్వావ గచ్ఛతి. సచే అఞ్ఞత్థ వస్సం వసతి, యే పఠమతరం భిక్ఖూ ఆగచ్ఛన్తి, తే ఏవం పహిణతి "మమ వచనేన భగవతో చ పాదే సిరసా వన్దథ, ఆనన్దస్స చ ఆరోగ్యం వత్వా మం 'అసుకదివసే నామ ఆగమిస్సతీ'తి వదథా"తి సదా చ యథాపరిచ్ఛిన్నదివసేయేవ ఏతి. అపిచాయస్మా ఆనన్దో అనుమానేనపి జానాతి "ఏత్తకే దివసే భగవతా వియోగం సహన్తో అధివాసేన్తో ఆయస్మా సారిపుత్తో వసి, ఇతో దాని పట్ఠాయ అసుకం నామ దివసం న అతిక్కమిస్సతి అద్ధా ఆగమిస్సతీ"తి. యేసం యేసఞ్హి పఞ్ఞా మహతీ తేసం తేసం భగవతి పేమఞ్చ గారవో చ మహా హోతీతి ఇమినా నయేనాపి జానాతి. ఏవం బహూహి కారణేహి జానాతి. తేనాహ – "నవమం వా భగవా దివసం దసమం వా"తి. ఏవం వుత్తే యస్మా ఇదం సిక్ఖాపదం పణ్ణత్తివజ్జం, న

లోకవజ్జం; తస్మా ఆయస్మతా ఆనన్దేన వుత్తసదిసమేవ పరిచ్ఛేదం కరోన్తో ''**అథ ఖో భగవా...పే.... ధారేతు**''న్తి. సచే పన థేరేన అద్ధమాసో వా మాసో వా ఉద్దిట్ఠో అభవిస్స, సోపి భగవతా అనుఞ్ఞాతో అస్స.

౪౬౨-౩. **నిట్ఠితచీవరస్మి**న్తి యేన కేనచి నిట్ఠానేన నిట్ఠితే చీవరస్మిం. యస్మా పన తం చీవరం కరణేనపి నిట్ఠితం హోతి, నస్సనాదీహిపి తస్మాస్స పదభాజనే అత్థమత్తమేవ దస్సేతుం భిక్ఖునో చీవరం కతం వా హోతీతిఆది వుత్తం. తత్థ **కత**న్తి సూచికమ్మపరియోసానేన కతం, సూచికమ్మపరియోసానం నామ యంకిఞ్చి సూచియా కత్తబ్బం పాసపట్టగణ్ఠికపట్టపరియోసానం కత్వా సూచియా పటిసామనం. **నట్ఠ**న్తి చోరాదీహి హటం, ఏతమ్పి హి కరణపలిబోధస్స నిట్ఠితత్తా నిట్ఠితన్తి వుచ్చతి. **వినట్ఠ**న్తి ఉపచికాదీహి ఖాయితం. **దడ్ఢ**న్తి అగ్గినా దడ్ఢం. **చీవరాసా వా ఉపచ్ఛిన్నా**తి "అసుకస్మిం నామ కులే చీవరం లభిస్సామీ"తి యా చీవరాసా ఉప్పన్నా హోతి, సా వా ఉపచ్ఛిన్నా, ఏతేసమ్పి హి కరణపలిబోధస్సేవ నిట్ఠితత్తా నిట్ఠితభావో వేదితబ్బో.

ఉబ్భతస్మిం కథినేతి కథినే చ ఉబ్భతస్మిం. ఏతేన దుతియస్స పలిబోధస్స అభావం దస్సేతి. తం పన కథినం యస్మా అట్ఠసు వా మాతికాసు ఏకాయ అన్తరుబ్భారేన వా ఉద్ధరీయతి, తేనస్స నిద్దేసే "అట్ఠన్నం మాతికాన"న్తిఆది వుత్తం. తత్థ "అట్ఠిమా, భిక్ఖవే, మాతికా కథినస్స ఉబ్భారాయ – పక్కమనన్తికా, నిట్ఠానన్తికా, సన్నిట్ఠానన్తికా, నాసనన్తికా, సవనన్తికా, ఆసావచ్ఛేదికా, సీమాతిక్కన్తికా, సహుబ్భారా"తి ఏవం అట్ఠ మాతికాయో **కథినక్ఖన్ధకే** ఆగతా. అన్తరుబ్భారోపి "సుణాతు మే, భన్తే, సఙ్ఘో; యది సఙ్ఘస్స పత్తకల్లం, సఙ్ఘో కథినం ఉద్ధరేయ్య, ఏసా ఞత్తి. సుణాతు మే, భన్తే, సఙ్ఘో; సఙ్ఘో కథినం ఉద్ధరతి, యస్సాయస్మతో ఖమతి, కథినస్స ఉబ్భారో, సో తుణ్హస్స; యస్స నక్ఖమతి, సో భాసేయ్య. ఉబ్భతం సఙ్ఘేన కథినం, ఖమతి సఙ్ఘస్స, తస్మా తుణ్హీ, ఏవమేతం ధారయామీ"తి (పాచి॰ ౯౨౬) ఏవం భిక్ఖునీవిభఙ్గే ఆగతో. తత్థ యం వత్తబ్బం తం ఆగతట్ఠానేయేవ వణ్ణయిస్సామ. ఇధ పన వుచ్చమానే పాళి ఆహరితబ్బా హోతి, అత్థోపి వత్తబ్బో. వుత్తోపి చ న సువిఞ్ఞేయ్యో హోతి, అట్ఠానే వుత్తత్తాయ.

దసాహపరమన్తి దస అహాని పరమో పరిచ్ఛేదో అస్సాతి దసాహపరమో, తం దసాహపరమం కాలం ధారేతబ్బన్తి అత్థో. పదభాజనే పన అత్థమత్తమేవ దస్సేతుం "దసాహపరమతా ధారేతబ్బ"న్తి వుత్తం. ఇదఞ్హి వుత్తం హోతి "దసాహపరమ"న్తి ఏత్థ యా దసాహపరమతా దసాహపరమభావో, అయం ఏత్తకో కాలో యావ నాతిక్కమతి తావ ధారేతబ్బన్తి.

అధిట్ఠితవికప్పితేసు అపరియాపన్నత్తా అతిరేకం చీవరన్తి **అతిరేకచీవరం**. తేనేవస్స పదభాజనే వుత్తం "అనధిట్ఠితం అవికప్పిత"న్తి.

ఛన్నం చీవరానం అఞ్ఞతరన్తి ఖోమం, కప్పాసికం, కోసెయ్యం, కమ్బలం, సాణం, భఙ్గన్తి ఇమేసం ఛన్నం చీవరానం అఞ్ఞతరం. ఏతేన చీవరస్స జాతిం దస్సేత్వా ఇదాని పమాణం దస్సేతుం "వికప్పనుపగం పచ్ఛిమ"న్తి ఆహ. తస్స పమాణం దీఘతో ద్వే విదత్థియో, తిరియం విదత్థి. తత్రాయం పాళి – "అనుజానామి, భిక్ఖవే, ఆయామేన అట్ఠఙ్గులం సుగతఙ్గులేన చతురఙ్గులవిత్థతం పచ్ఛిమం చీవరం వికప్పేతు"న్తి (మహావ॰ ౩౫౮).

తం అతిక్కామయతో నిస్సగ్గియం పాచిత్తియన్తి తం యథావుత్తజాతిప్పమాణం చీవరం దసాహపరమం కాలం అతిక్కామయతో, ఏత్థన్తరే యథా అతిరేకచీవరం న హోతి తథా అకుబ్బతో నిస్సగ్గియం పాచిత్తియం, తఞ్చ చీవరం

నిస్సగ్గియం హోతి, పాచిత్తియాపత్తి చస్స హోతీతి అత్థో. అథ వా నిస్సజ్జనం నిస్సగ్గియం, పుబ్బభాగే కత్తబ్బస్స వినయకమ్మస్సేతం నామం. నిస్సగ్గియమస్స అత్థీతి నిస్సగ్గియమిచ్చేవ. కిన్తం? పాచిత్తియం. తం అతిక్కామయతో సనిస్సగ్గియవినయకమ్మం పాచిత్తియం హోతీతి అయమేత్థ అత్థో. పదభాజనే పన పఠమం తావ అత్థవికప్పం దస్సేతుం "తం అతిక్కామయతో నిస్సగ్గియం హోతీ"తి మాతికం ఠపేత్వా "ఏకాదసే అరుణుగ్గమనే నిస్సగ్గియం హోతి, నిస్సజ్జితబ్బ"న్తి వుత్తం. పున యస్స చ నిస్సజ్జితబ్బం, యథా చ నిస్సజ్జితబ్బం, తం దస్సేతుం "సఙ్ఘస్స వా"తిఆది వుత్తం. తత్థ **ఏకాదసే అరుణుగ్గమనే**తి ఏత్థ యం దివసం చీవరం ఉప్పన్నం తస్స యో అరుణో, సో ఉప్పన్నదివసనిస్సితో, తస్మా చీవరుప్పాదదివసేన సద్ధిం ఏకాదసే అరుణుగ్గమనే నిస్సగ్గియం హోతీతి వేదితబ్బం. సచేపి బహూని ఏకజ్ఝం బన్ధిత్వా వా వేఠేత్వా వా ఠపితాని ఏకావ ఆపత్తి. అబద్ధావేఠితేసు వత్థుగణనాయ ఆపత్తియో.

నిస్సజ్జిత్వా ఆపత్తి దేసేతబ్బాతి కథం దేసేతబ్బా? యథా **ఖన్ధకే** వుత్తం, కథఞ్చ తత్థ వుత్తం? ఏవం వుత్తం – "తేన, భిక్ఖవే, భిక్ఖునా సఙ్ఘం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏకంసం ఉత్తరాసఙ్గం కరిత్వా వుడ్ఢానం భిక్ఖూనం పాదే వన్దిత్వా ఉక్కుటికం నిసీదిత్వా అఞ్జలిం పగ్గహేత్వా ఏవమస్స వచనీయో – 'అహం, భన్తే, ఇత్థన్నామం ఆపత్తిం ఆపన్నో, తం పటిదేసేమీ'"తి (చూళవ. ౨౩౯). ఇధ పన సచే ఏకం చీవరం హోతి "ఏకం నిస్సగ్గియం పాచిత్తియ"న్తి వత్తబ్బం. సచే ద్వే, "ద్వే"తి వత్తబ్బం. సచే బహూని "సమ్బహులానీ"తి వత్తబ్బం. నిస్సజ్జనేపి సచే ఏకం యథాపాళిమేవ "ఇదం మే, భన్తే, చీవర"న్తి వత్తబ్బం. సచే ద్వే వా బహూని వా, "ఇమాని మే, భన్తే, చీవరాని దసాహాతిక్కన్తాని నిస్సగ్గియాని, ఇమానాహం సఙ్ఘస్స నిస్సజ్జామీ"తి వత్తబ్బం. పాళిం వత్తుం అసక్కోన్తేన అఞ్ఞథాపి వత్తబ్బం.

బ్యత్తేన భిక్ఖునా పటిబలేన ఆపత్తి పటిగ్గహేతబ్బాతి ఖన్ధకే వుత్తనయేనేవ పటిగ్గహేతబ్బా. ఏవఞ్హి తత్థ వుత్తం – "బ్యత్తేన భిక్ఖునా పటిబలేన సఙ్ఘో ఞాపేతబ్బో –

> 'సుణాతు మే భన్తే సఙ్ఘో, అయం ఇత్థన్నామో భిక్ఖు ఆపత్తిం సరతి వివరతి ఉత్తానిం కరోతి దేసేతి, యది సఙ్ఘస్స పత్తకల్లం, అహం ఇత్థన్నామస్స భిక్ఖునో ఆపత్తిం పటిగ్గణ్హేయ్య'న్తి.

తేన వత్తబ్బో 'పస్ససీ'తి? 'ఆమ, పస్సామీ'తి. ఆయతిం సంవరేయ్యాసీ"తి (చూళవ. ౨౩౯). ద్వీసు పన సమ్బహులాసు వా పురిమనయేనేవ వచనభేదో ఞాతబ్బో.

చీవరదానేపి "సఙ్ఘో ఇమం చీవరం ఇమాని చీవరానీ"తి వత్థువసేన వచనభేదో వేదితబ్బో. గణస్స చ పుగ్గలస్స చ నిస్సజ్జనేపి ఏసేవ నయో.

ఆపత్తిదేసనాపటిగ్గహణేసు పనేత్థ అయం పాళి – "తేన, భిక్ఖవే, భిక్ఖునా సమ్బహులే భిక్ఖూ ఉపసఙ్కమిత్వా ఏకంసం ఉత్తరాసఙ్గం కత్వా వుడ్ఢానం భిక్ఖూనం పాదే వన్దిత్వా ఉక్కుటికం నిసీదిత్వా అఞ్జలిం పగ్గహేత్వా ఏవమస్సు వచనీయా – 'అహం, భన్తే, ఇత్థన్నామం ఆపత్తిం ఆపన్నో తం పటిదేసేమీ'తి. బ్యత్తేన భిక్ఖునా పటిబలేన తే భిక్ఖూ ఞాపేతబ్బా –

> 'సుణన్తు మే ఆయస్మన్తా, అయం ఇత్థన్నామో భిక్ఖు ఆపత్తిం సరతి వివరతి ఉత్తానిం కరోతి దేసేతి. యదాయస్మన్తానం పత్తకల్లం, అహం ఇత్థన్నామస్స భిక్ఖునో ఆపత్తిం పటిగ్గణ్హేయ్య'న్తి.

తేన వత్తబ్బో ‘పస్ససీ’తి? ‘ఆమ, పస్సామీ’తి. ‘ఆయతిం సంవరేయ్యాసీ’తి.

తేన భిక్ఖునా ఏకం భిక్ఖుం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏకంసం ఉత్తరాసఙ్గం కరిత్వా ఉక్కుటికం నిసీదిత్వా అఞ్జలిం పగ్గహేత్వా ఏవమస్స వచనీయో – ‘అహం, ఆవుసో, ఇత్థన్నామం ఆపత్తిం ఆపన్నో తం పటిదేసేమీ’తి. తేన వత్తబ్బో ‘పస్ససీ’తి, ఆమ పస్సామీతి ఆయతిం సంవరేయ్యాసీ”తి (చూళవ॰ ౨౩౯). తత్థ పురిమనయేనేవ ఆపత్తియా నామగ్గహణం వచనభేదో చ వేదితబ్బో.

యథా చ గణస్స నిస్సజ్జనే ఏవం ద్విన్నం నిస్సజ్జనేపి పాళి వేదితబ్బా. యది హి విసేసో భవేయ్య, యథేవ “అనుజానామి, భిక్ఖవే, తిణ్ణన్నం పారిసుద్ధిఉపోసథం కాతుం, ఏవఞ్చ పన, భిక్ఖవే, కాతబ్బో. బ్యత్తేన భిక్ఖునా పటిబలేన తే భిక్ఖూ ఞాపేతబ్బా”తిఆదినా నయేన “తిణ్ణన్నం పారిసుద్ధిఉపోసథం కాతు”న్తి వత్వా పున “అనుజానామి, భిక్ఖవే, ద్విన్నం పారిసుద్ధిఉపోసథం కాతుం, ఏవఞ్చ పన, భిక్ఖవే, కాతబ్బో. థేరేన భిక్ఖునా ఏకంసం ఉత్తరాసఙ్గ”న్తిఆదినా (మహావ॰ ౧౬౮) నయేన విసుంయేవ ద్విన్నం పారిసుద్ధిఉపోసథో వుత్తో, ఏవమిధాపి విసుం పాళిం వదేయ్య, యస్మా పన నత్థి, తస్మా అవత్వా గతోతి, గణస్స వుత్తా పాళియేవేత్థ పాళి.

ఆపత్తిపటిగ్గహణే పన అయం విసేసో, యథా గణస్స నిస్సజ్జిత్వా ఆపత్తియా దేసియమానాయ ఆపత్తిపటిగ్గాహకో భిక్ఖు ఞత్తిం ఠపేతి, ఏవం అట్ఠపేత్వా ద్వీసు అఞ్ఞతరేన యథా ఏకపుగ్గలో పటిగ్గణ్హాతి, ఏవం ఆపత్తి పటిగ్గహేతబ్బా. ద్విన్నఞ్హి ఞత్తిట్ఠపనా నామ నత్థి, యది సియా ద్విన్నం పారిసుద్ధిఉపోసథం విసుం న వదేయ్య.

నిస్సట్ఠచీవరదానేపి యథా “ఇమం చీవరం ఆయస్మతో దమ్మీ”తి ఏకో వదతి, ఏవం “ఇమం మయం చీవరం ఆయస్మతో దేమా”తి వత్తుం వట్టతి. ఇతో గరుకతరాని హి ఞత్తిదుతియకమ్మానిపి “అపలోకేత్వా కాతబ్బానీ”తి వుత్తాని అత్థి, తేసం ఏతం అనులోమం నిస్సట్ఠచీవరం పన దాతబ్బమేవ అదాతుం న లబ్భతి, వినయకమ్మమత్తఞ్హేతం. న తం తేన సఙ్ఘస్స వా గణస్స వా పుగ్గలస్స వా దిన్నమేవ హోతీతి.

౪౬౮. దసాహాతిక్కన్తే అతిక్కన్తసఞ్ఞీతి దసాహం అతిక్కన్తే చీవరే “అతిక్కన్తం ఇద”న్తి ఏవంసఞ్ఞీ, దసాహే వా అతిక్కన్తే “అతిక్కన్తో దసాహో”తి ఏవంసఞ్ఞీ. **నిస్సగ్గియం పాచిత్తియ**న్తి న ఇధ సఞ్ఞా రక్ఖతి. యోపి ఏవంసఞ్ఞీ, తస్సపి తం చీవరం నిస్సగ్గియం పాచిత్తియాపత్తి చ. సనిస్సగ్గియవినయకమ్మం వా పాచిత్తియన్తి ఉభోపి అత్థవికప్పా యుజ్జన్తి. ఏస నయో సబ్బత్థ.

అవిస్సజ్జితే విస్సజ్జితసఞ్ఞీతి కస్సచి అదిన్నే అపరిచ్చత్తే “పరిచ్చత్తం మయా”తి ఏవంసఞ్ఞీ.

అనట్ఠే నట్ఠసఞ్ఞీతి అత్తనో చీవరేన సద్ధిం బహూని అఞ్ఞేసం చీవరాని ఏకతో ఠపితాని చోరా హరన్తి. తత్రేస అత్తనో చీవరే అనట్ఠే నట్ఠసఞ్ఞీ హోతి. ఏస నయో అవినట్ఠాదీసుపి.

అవిలుత్తేతి ఏత్థ పన గబ్భం భిన్దిత్వా పసయ్హావహారవసేన అవిలుత్తేతి వేదితబ్బం.

అనిస్సజ్జిత్వా పరిభుఞ్జతి ఆపత్తి దుక్కటస్సాతి సకిం నివత్థం వా సకిం పారుతం వా కాయతో అమోచేత్వా దివసమ్పి విచరతి, ఏకావ ఆపత్తి. మోచేత్వా మోచేత్వా నివాసేతి వా పారుపతి వా పయోగే పయోగే దుక్కటం. దున్నివత్థం వా దుప్పారుతం వా సణ్ఠపేన్తస్స అనాపత్తి. అఞ్ఞస్స తం పరిభుఞ్జతోపి అనాపత్తి, "అనాపత్తి అఞ్ఞేన కతం పటిలభిత్వా పరిభుఞ్జతీ"తి (పారా. ౨౫౦) ఆదివచనఞ్చేత్థ సాధకం. అనతిక్కన్తే అతిక్కన్తసఞ్ఞినో వేమతికస్స చ దుక్కటం పరిభోగం సన్ధాయ వుత్తం.

౪౬౯. **"అనాపత్తి అన్తోదసాహం అధిట్ఠేతి, వికప్పేతీ"**తి ఏత్థ పన అధిట్ఠానుపగం వికప్పనుపగఞ్చ వేదితబ్బం. తత్రాయం పాళి – అథ ఖో భిక్ఖూనం ఏతదహోసి – "యాని తాని భగవతా అనుఞ్ఞాతాని 'తిచీవర'న్తి వా 'వస్సికసాటికా'తి వా 'నిసీదన'న్తి వా 'పచ్చత్థరణ'న్తి వా 'కణ్డుప్పటిచ్ఛాదీ'తి వా ముఖపుఞ్ఛనచోళకన్తి వా పరిక్ఖారచోళన్తి వా సబ్బాని తాని అధిట్ఠాతబ్బానీతి ను ఖో ఉదాహు వికప్పేతబ్బానీ"తి, భగవతో ఏతమత్థం ఆరోచేసుం –

> "అనుజానామి, భిక్ఖవే, తిచీవరం అధిట్ఠాతుం న వికప్పేతుం; వస్సికసాటికం వస్సానం చాతుమాసం అధిట్ఠాతుం తతో పరం వికప్పేతుం; నిసీదనం అధిట్ఠాతుం న వికప్పేతుం; పచ్చత్థరణం అధిట్ఠాతుం న వికప్పేతుం; కణ్డుప్పటిచ్ఛాదిం యావఆబాధా అధిట్ఠాతుం తతో పరం వికప్పేతుం; ముఖపుఞ్ఛనచోళం అధిట్ఠాతుం న వికప్పేతుం; పరిక్ఖారచోళం అధిట్ఠాతుం న వికప్పేతు"న్తి (మహావ. ౩౫౮).

"తత్థ **తిచీవరం"** అధిట్ఠహన్తేన రజిత్వా కప్పబిన్దుం దత్వా పమాణయుత్తమేవ అధిట్ఠాతబ్బం. తస్స పమాణం ఉక్కట్ఠపరిచ్ఛేదేన సుగతచీవరతో ఊనకం వట్టతి, లామకపరిచ్ఛేదేన సఙ్ఘాటియా ఉత్తరాసఙ్గస్స చ దీఘతో ముట్ఠిపఞ్చకం తిరియం ముట్ఠిత్తికం పమాణం వట్టతి. అన్తరవాసకో దీఘతో ముట్ఠిపఞ్చకో తిరియం ద్విహత్థోపి వట్టతి. పారుపణేనపి హి సక్కా నాభిం పటిచ్ఛాదేతున్తి. వుత్తప్పమాణతో పన అతిరేకం ఊనకఞ్చ పరిక్ఖారచోళన్తి అధిట్ఠాతబ్బం.

తత్థ యస్మా "ద్వే చీవరస్స అధిట్ఠానా – కాయేన వా అధిట్ఠేతి, వాచాయ వా అధిట్ఠేతీ"తి (పరి. ౩౨౨) వుత్తం, తస్మా పురాణసఙ్ఘాటిం "ఇమం సఙ్ఘాటిం పచ్చుద్ధరామీ"తి పచ్చుద్ధరిత్వా నవం సఙ్ఘాటిం హత్థేన గహేత్వా "ఇమం సఙ్ఘాటిం అధిట్ఠామీ"తి చిత్తేన ఆభోగం కత్వా కాయవికారం కరోన్తేన కాయేన అధిట్ఠాతబ్బా. ఇదం కాయేన అధిట్ఠానం, తం యేన కేనచి సరీరావయవేన అఫుసన్తస్స న వట్టతి. వాచాయ అధిట్ఠానే పన వచీభేదం కత్వా వాచాయ అధిట్ఠాతబ్బా. తత్ర దువిధం అధిట్ఠానం – సచే హత్థపాసే హోతి "ఇమం సఙ్ఘాటిం అధిట్ఠామీ"తి వాచా భిన్దితబ్బా. అథ అన్తోగబ్భే వా ఉపరిపాసాదే వా సామన్తవిహారే వా హోతి ఠపితట్ఠానం సల్లక్ఖేత్వా "ఏతం సఙ్ఘాటిం అధిట్ఠామీ"తి వాచా భిన్దితబ్బా. ఏస నయో ఉత్తరాసఙ్గే అన్తరవాసకే చ. నామమత్తమేవ హి విసేసో. తస్మా సబ్బాని సఙ్ఘాటిం ఉత్తరాసఙ్గం అన్తరవాసకన్తి ఏవం అత్తనో నామేనేవ అధిట్ఠాతబ్బాని. సచే అధిట్ఠహిత్వా ఠపితవత్థేహి సఙ్ఘాటిఆదీని కరోతి, నిట్ఠితే రజనే చ కప్పే చ ఇమం "పచ్చుద్ధరామీ"తి పచ్చుద్ధరిత్వా పున అధిట్ఠాతబ్బాని. అధిట్ఠితేన పన సద్ధిం మహన్తతరమేవ దుతియపట్టం వా ఖణ్డం వా సంసిబ్బన్తేన పున అధిట్ఠాతబ్బమేవ. సమే వా ఖుద్దకే వా అధిట్ఠానకిచ్చం నత్థి.

తిచీవరం పన పరిక్ఖారచోళం అధిట్ఠాతుం వట్టతి న వట్టతీతి? **మహాపదుమత్థేరో** కిరాహ – "తిచీవరం తిచీవరమేవ అధిట్ఠాతబ్బం. సచే పరిక్ఖారచోళాధిట్ఠానం లభేయ్య ఉదోసితసిక్ఖాపదే పరిహారో నిరత్థకో భవేయ్యా"తి. ఏవం వుత్తే కిర అవసేసా భిక్ఖూ ఆహంసు – "పరిక్ఖారచోళమ్పి భగవతావ అధిట్ఠాతబ్బన్తి వుత్తం, తస్మా వట్టతీ"తి. **మహాపచ్చరియమ్పి** వుత్తం

‘‘పరిక్ఖారచోళం నామ పాటేక్కం నిధానముఖమేతన్తి తిచీవరం పరిక్ఖారచోళన్తి అధిట్ఠహిత్వా పరిభుఞ్జితుం వట్టతి. ఉదోసితసిక్ఖాపదే పన తిచీవరం అధిట్ఠహిత్వా పరిహరన్తస్స పరిహారో వుత్తో’’తి. ఉభతోవిభఙ్గభాణకో పుణ్ణవాలికవాసీ **మహాతిస్సత్థేరోపి** కిర ఆహ – ‘‘మయం పుబ్బే మహాథేరానం అస్సుమ్హ, అరఞ్ఞవాసినో భిక్ఖూ రుక్ఖసుసిరాదీసు చీవరం ఠపేత్వా పధానం పదహనత్థాయ గచ్ఛన్తి. సామన్తవిహారే ధమ్మసవనత్థాయ గతానఞ్చ నేసం సూరియే ఉట్ఠితే సామణేరా వా దహరభిక్ఖూ వా పత్తచీవరం గహేత్వా గచ్ఛన్తి, తస్మా సుఖపరిభోగత్థం తిచీవరం పరిక్ఖారచోళన్తి అధిట్ఠాతుం వట్టతీ’’తి. **మహాపచ్చరియమ్పి** వుత్తం పుబ్బే ఆరఞ్ఞికా భిక్ఖూ అబద్ధసీమాయం దుప్పరిహారన్తి తిచీవరం పరిక్ఖారచోళమేవ అధిట్ఠహిత్వా పరిభుఞ్జింసూ’’తి.

‘‘**వస్సికసాటికా**’’ అనతిరిత్తప్పమాణా నామం గహేత్వా వుత్తనయేనేవ చత్తారో వస్సికే మాసే అధిట్ఠాతబ్బా, తతో పరం పచ్చుద్ధరిత్వా వికప్పేతబ్బా. వణ్ణభేదమత్తరత్తాపి చేసా వట్టతి. ద్వే పన న వట్టన్తి. ‘‘**నిసీదనం**’’ వుత్తనయేన అధిట్ఠాతబ్బమేవ, తఞ్చ ఖో పమాణయుత్తం ఏకమేవ, ద్వే న వట్టన్తి. ‘‘**పచ్చత్థరణ**’’**మ్పి** అధిట్ఠాతబ్బమేవ, తం పన మహన్తమ్పి వట్టతి, ఏకమ్పి వట్టతి, బహూనిపి వట్టన్తి. నీలమ్పి పీతకమ్పి సదసమ్పి పుప్ఫదసమ్పీతి సబ్బప్పకారం వట్టతి. సకిం అధిట్ఠితం అధిట్ఠితమేవ హోతి. ‘‘**కణ్డుప్పటిచ్ఛాది**’’ యావ ఆబాధో అత్థి, తావ పమాణికా అధిట్ఠాతబ్బా. ఆబాధే వూపసన్తే పచ్చుద్ధరిత్వా వికప్పేతబ్బా, ఏకావ వట్టతి . ‘‘**ముఖపుఞ్ఛనచోళం**’’ అధిట్ఠాతబ్బమేవ, యావ ఏకం ధోవియతి, తావ అఞ్ఞం పరిభోగత్థాయ ఇచ్ఛితబ్బన్తి ద్వే వట్టన్తి. అపరే పన థేరా ‘‘నిధానముఖమేతం బహూనిపి వట్టన్తీ’’తి వదన్తి. **పరిక్ఖారచోళే** గణనా నత్థి, యత్తకం ఇచ్ఛతి తత్తకం అధిట్ఠాతబ్బమేవ. **థవికాపి పరిస్సావనమ్పి** వికప్పనుపగం పచ్ఛిమచీవరప్పమాణం ‘‘పరిక్ఖారచోళక’’న్తి అధిట్ఠాతబ్బమేవ. బహూని ఏకతో కత్వా ‘‘ఇమాని చీవరాని పరిక్ఖారచోళాని అధిట్ఠామీ’’తి అధిట్ఠాతుమ్పి వట్టతియేవ. భేసజ్జనవకమ్మమాతాపితుఆదీనం అత్థాయ ఠపేన్తేనపి అధిట్ఠాతబ్బమేవ. **మహాపచ్చరియం** పన ‘‘అనాపత్తీ’’తి వుత్తం. మఞ్చభిసి పీఠకభిసి బిమ్బోహనం పావారో కోజవోతి ఏతేసు పన సేనాసనపరిక్ఖారత్థాయ దిన్నపచ్చత్థరణే చ అధిట్ఠానకిచ్చం నత్థియేవ.

అధిట్ఠితచీవరం పన పరిభుఞ్జతో కథం అధిట్ఠానం విజహతీతి? అఞ్ఞస్స దానేన, అచ్ఛిన్దిత్వా గహణేన, విస్సాసగ్గాహేన, హీనాయావత్తనేన, సిక్ఖాపచ్చక్ఖానేన , కాలంకిరియాయ, లిఙ్గపరివత్తనేన, పచ్చుద్ధరణేన, ఛిద్దభావేనాతి ఇమేహి నవహి కారణేహి విజహతి. తత్థ పురిమేహి అట్ఠహి సబ్బచీవరాని అధిట్ఠానం విజహన్తి, ఛిద్దభావేన పన తిచీవరస్సేవ సబ్బఅట్ఠకథాసు అధిట్ఠానవిజహనం వుత్తం, తఞ్చ నఖపిట్ఠిప్పమాణేన ఛిద్దేన. తత్థ నఖపిట్ఠిప్పమాణం కనిట్ఠఙ్గులినఖవసేన వేదితబ్బం, ఛిద్దఞ్చ వినిబ్బిద్ధఛిద్దమేవ. ఛిద్దస్స హి అబ్భన్తరే ఏకతన్తు చేపి అచ్ఛిన్నో హోతి, రక్ఖతి. తత్థ సఙ్ఘాటియా చ ఉత్తరాసఙ్గస్స చ దీఘన్తతో విదత్థిప్పమాణస్స తిరియన్తతో అట్ఠఙ్గులప్పమాణస్స పదేసస్స ఓరతో ఛిద్దం అధిట్ఠానం భిన్దతి, పరతో న భిన్దతి. అన్తరవాసకస్స పన దీఘన్తతో విదత్థిప్పమాణస్సేవ తిరియన్తతో చతురఙ్గులప్పమాణస్స పదేసస్స ఓరతో ఛిద్దం అధిట్ఠానం భిన్దతి, పరతో న భిన్దతి. తస్మా జాతే ఛిద్దే తం చీవరం అతిరేకచీవరట్ఠానే తిట్ఠతి, సూచికమ్మం కత్వా పున అధిట్ఠాతబ్బం. **మహాసుమత్థేరో** పనాహ – ‘‘పమాణచీవరస్స యత్థ కత్థచి ఛిద్దం అధిట్ఠానం భిన్దతి, మహన్తస్స పన పమాణతో బహి ఛిద్దం అధిట్ఠానం న భిన్దతి, అన్తోజాతం భిన్దతీ’’తి. **కరవీకతిస్సత్థేరో** ఆహ – ‘‘ఖుద్దకం మహన్తం న పమాణం, ద్వే చీవరాని పారుపన్తస్స వామహత్థే సఙ్ఘరిత్వా ఠపితట్ఠానే ఛిద్దం అధిట్ఠానం న భిన్దతి, ఓరభాగే భిన్దతి. అన్తరవాసకస్సపి ఓవట్టికం కరోన్తేన సఙ్ఘరితట్ఠానే ఛిద్దం న భిన్దతి, తతో ఓరం భిన్దతీ’’తి. **అన్ధకట్ఠకథాయం** పన తిచీవరే **మహాసుమత్థేర**వాదం పమాణం కత్వా ఉత్తరిమ్పి ఇదం వుత్తం ‘‘పచ్ఛిమప్పమాణం అధిట్ఠానం రక్ఖతీ’’తి. పరిక్ఖారచోళే దీఘసో అట్ఠఙ్గులే

సుగతఙ్గులేన తిరియం చతురఙ్గులే యత్థ కత్థచి ఛిద్దం అధిట్ఠానం విజహతి. మహన్తే చోళే తతో పరేన ఛిద్దం అధిట్ఠానం న విజహతి. ఏస నయో సబ్బేసు అధిట్ఠాతబ్బకేసు చీవరేసూ”తి.

తత్థ యస్మా సబ్బేసమ్పి అధిట్ఠాతబ్బకచీవరానం వికప్పనుపగపచ్ఛిమప్పమాణతో అఞ్ఞం పచ్ఛిమప్పమాణం నామ నత్థి, యఞ్హి నిసీదన-కణ్డుప్పటిచ్ఛాది-వస్సికసాటికానం పమాణం వుత్తం, తం ఉక్కట్ఠం, తతో ఉత్తరి పటిసిద్ధత్తా న పచ్ఛిమం తతో హేట్ఠా అప్పటిసిద్ధత్తా. తిచీవరస్సాపి సుగతచీవరప్పమాణతో ఊనకత్తం ఉక్కట్ఠప్పమాణమేవ. పచ్ఛిమం పన విసుం సుత్తే వుత్తం నత్థి. ముఖపుఞ్ఛనపచ్చత్థరణపరిక్ఖారచోళానం ఉక్కట్ఠపరిచ్ఛేదో నత్థియేవ. వికప్పనుపగపచ్ఛిమేన పన పచ్ఛిమపరిచ్ఛేదో వుత్తో. తస్మా యం తావ **అన్ధకట్ఠకథాయం** “పచ్ఛిమప్పమాణం అధిట్ఠానం రక్ఖతీ”తి వత్వా తత్థ పరిక్ఖారచోళస్సేవ సుగతఙ్గులేన అట్ఠఙ్గులచతురఙ్గులపచ్ఛిమప్పమాణం దస్సేత్వా ఇతరేసం తిచీవరాదీనం ముట్ఠిపఞ్చకాదిపభేదం పచ్ఛిమప్పమాణం సన్ధాయ “ఏస నయో సబ్బేసు అధిట్ఠాతబ్బకేసుచీవరేసూ”తి వుత్తం, తం న సమేతి.

కరవీకతిస్సత్థేరవాదేపి దీఘన్తతోయేవ ఛిద్దం దస్సితం, తిరియన్తతో న దస్సితం, తస్మా సో అపరిచ్ఛిన్నో. **మహాసుమత్థేర**వాదే “పమాణచీవరస్స యత్థ కత్థచి ఛిద్దం అధిట్ఠానం భిన్దతి, మహన్తస్స పన పమాణతో బహి ఛిద్దం అధిట్ఠానం న భిన్దతీ”తి వుత్తం. ఇదం పన న వుత్తం – “ఇదం నామ పమాణచీవరం ఇతో ఉత్తరి మహన్తం చీవర”న్తి. అపిచేత్థ తిచీవరాదీనం ముట్ఠిపఞ్చకాదిభేదం పచ్ఛిమప్పమాణన్తి అధిప్పేతం. తత్థ యది పచ్ఛిమప్పమాణతో బహి ఛిద్దం అధిట్ఠానం న భిన్దేయ్య, ఉక్కట్ఠపత్తస్సాపి మజ్ఝిమపత్తస్స వా ఓమకప్పమాణతో బహి ఛిద్దం అధిట్ఠానం న భిన్దేయ్య, న చ న భిన్దతి. తస్మా అయమ్పి వాదో అపరిచ్ఛిన్నో.

యో పనాయం సబ్బపఠమో **అట్ఠకథావాదో**, అయమేవేత్థ పమాణం. కస్మా? పరిచ్ఛేదసబ్భావతో. తిచీవరస్స హి పచ్ఛిమప్పమాణఞ్చ ఛిద్దప్పమాణఞ్చ ఛిద్దుప్పత్తిదేసప్పమాణఞ్చ **సబ్బఅట్ఠకథాసు**యేవ పరిచ్ఛిన్దిత్వా వుత్తం, తస్మా స్వేవ వాదో పమాణం. అద్ధా హి సో భగవతో అధిప్పాయం అనుగన్త్వా వుత్తో. ఇతరేసు పన నేవ పరిచ్ఛేదో అత్థి, న పుబ్బాపరం సమేతీతి.

యో పన దుబ్బలట్ఠానే పఠమం అగ్గళం దత్వా పచ్ఛా దుబ్బలట్ఠానం ఛిన్దిత్వా అపనేతి, అధిట్ఠానం న భిజ్జతి. మణ్డలపరివత్తనేపి ఏసేవ నయో. దుపట్టస్స ఏకస్మిం పటలే ఛిద్దే వా జాతే గళితే వా అధిట్ఠానం న భిజ్జతి, ఖుద్దకం చీవరం మహన్తం కరోతి, మహన్తం వా ఖుద్దకం కరోతి, అధిట్ఠానం న భిజ్జతి. ఉభో కోటియో మజ్ఝే కరోన్తో సచే పఠమం ఛిన్దిత్వా పచ్ఛా ఘటేతి, అధిట్ఠానం భిజ్జతి. అథ ఘటేత్వా ఛిన్దతి, న భిజ్జతి, రజకేహి ధోవాపేత్వా సేతం కారాపేన్తస్సాపి అధిట్ఠానం అధిట్ఠానమేవాతి . అయం తావ “**అన్తోదసాహం అధిట్ఠేతి వికప్పేతీ**”తి ఏత్థ అధిట్ఠానే వినిచ్ఛయో.

వికప్పనే పన ద్వే వికప్పనా – సమ్ముఖావికప్పనా చ పరమ్ముఖావికప్పనా చ. కథం సమ్ముఖావికప్పనా హోతీతి? చీవరానం ఏకబహుభావం సన్నిహితాసన్నిహితభావఞ్చ ఞత్వా “‘ఇమం చీవర’న్తి వా ‘ఇమాని చీవరానీ’తి వా ‘ఏతం చీవర’న్తి వా ‘ఏతాని చీవరానీ’”తి వా “తుయ్హం వికప్పేమీ”తి వత్తబ్బం, అయమేకా సమ్ముఖావికప్పనా. ఏత్తావతా నిధేతుం వట్టతి, పరిభుఞ్జితుం పన విస్సజ్జేతుం వా అధిట్ఠాతుం వా న వట్టతి. “మయ్హం సన్తకం, మయ్హం సన్తకాని పరిభుఞ్జ వా

విస్సజ్జేహి వా యథాపచ్చయం వా కరోహీ”తి ఏవం పన వుత్తే పచ్చుద్ధారో నామ హోతి. తతోపభుతి పరిభోగాదయోపి వట్టన్తి.

అపరోపి నయో – తథేవ చీవరానం ఏకబహుభావం సన్నిహితాసన్నిహితభావఞ్చ ఞత్వా తస్సేవ భిక్ఖునో సన్తికే “‘ఇమం చీవర’న్తి వా ‘ఇమాని చీవరానీ’తి వా ‘ఏతం చీవర’న్తి వా ‘ఏతాని చీవరానీ’”తి వా వత్వా పఞ్చసు సహధమ్మికేసు అఞ్ఞతరస్స అత్తనా అభిరుచితస్స యస్స కస్సచి నామం గహేత్వా “‘తిస్సస్స భిక్ఖునో వికప్పేమీ’తి వా ‘తిస్సాయ భిక్ఖునియా, సిక్ఖమానాయ, తిస్సస్స సామణేరస్స, తిస్సాయ సామణేరియా వికప్పేమీ’”తి వా వత్తబ్బం, అయం అపరాపి సమ్ముఖావికప్పనా. ఏత్తావతా నిధేతుం వట్టతి, పరిభోగాదీసు పన ఏకమ్పి న వట్టతి. తేన పన భిక్ఖునా “తిస్సస్స భిక్ఖునో సన్తకం...పే.... తిస్సాయ సామణేరియా సన్తకం పరిభుఞ్జ వా విస్సజ్జేహి వా యథాపచ్చయం వా కరోహీ”తి వుత్తే పచ్చుద్ధారో నామ హోతి. తతోపభుతి పరిభోగాదయోపి వట్టన్తి.

కథం పరమ్ముఖావికప్పనా హోతీతి? చీవరానం తథేవ ఏకబహుభావం సన్నిహితాసన్నిహితభావఞ్చ ఞత్వా “‘ఇమం చీవర’న్తి వా ‘ఇమాని చీవరానీ’తి వా ‘ఏతం చీవర’న్తి వా ‘ఏతాని చీవరానీ’”తి వా వత్వా “తుయ్హం వికప్పనత్థాయ దమ్మీ”తి వత్తబ్బం. తేన వత్తబ్బో – “కో తే మిత్తో వా సన్దిట్ఠో వా”తి? తతో ఇతరేన పురిమనయేనేవ “తిస్సో భిక్ఖూతి వా...పే.... తిస్సా సామణేరీ”తి వా వత్తబ్బం. పున తేన భిక్ఖునా “అహం తిస్సస్స భిక్ఖునో దమ్మీతి వా...పే.... తిస్సాయ సామణేరియా దమ్మీ”తి వా వత్తబ్బం, అయం పరమ్ముఖావికప్పనా. ఏత్తావతా నిధేతుం వట్టతి, పరిభోగాదీసు పన ఏకమ్పి న వట్టతి. తేన పన భిక్ఖునా దుతియసమ్ముఖావికప్పనాయం వుత్తనయేనేవ “ఇత్థన్నామస్స సన్తకం పరిభుఞ్జ వా విస్సజ్జేహి వా యథాపచ్చయం వా కరోహీ”తి వుత్తే పచ్చుద్ధారో నామ హోతి. తతోపభుతి పరిభోగాదయోపి వట్టన్తి.

ద్విన్నం వికప్పనానం కిం నానాకరణం? సమ్ముఖావికప్పనాయం సయం వికప్పేత్వా పరేన పచ్చుద్ధరాపేతి . పరమ్ముఖావికప్పనాయ పరేనేవ వికప్పాపేత్వా పరేనేవ పచ్చుద్ధరాపేతి, ఇదమేత్థ నానాకరణం. సచే పన యస్స వికప్పేతి, సో పణ్ణత్తికోవిదో న హోతి, న జానాతి పచ్చుద్ధరితుం, తం చీవరం గహేత్వా అఞ్ఞస్స బ్యత్తస్స సన్తికం గన్త్వా పున వికప్పేత్వా పచ్చుద్ధరాపేతబ్బం. వికప్పితవికప్పనా నామేసా వట్టతి. అయం ‘‘**వికప్పేతీ**’’తి ఇమస్మిం పదే వినిచ్ఛయో.

“అనుజానామి, భిక్ఖవే, తిచీవరం అధిట్ఠాతుం న వికప్పేతు”న్తిఆదివచనతో చ ఇదం “వికప్పేతీ”తి అవిసేసేన వుత్తవచనం విరుద్ధం వియ దిస్సతి, న చ విరుద్ధం తథాగతా భాసన్తి. తస్మా ఏవమస్స అత్థో వేదితబ్బో, తిచీవరం తిచీవరసఙ్ఖేపేనేవ పరిహరతో అధిట్ఠాతుమేవ అనుజానామి, న వికప్పేతుం. వస్సికసాటికం పన చాతుమాసతో పరం వికప్పేతుమేవ న అధిట్ఠాతుం. ఏవఞ్చ సతి యో తిచీవరే ఏకేన చీవరేన విప్పవసితుకామో హోతి, తస్స తిచీవరాధిట్ఠానం పచ్చుద్ధరిత్వా విప్పవాససుఖత్థం వికప్పనాయ ఓకాసో దిన్నో హోతి. దసాహాతిక్కమే చ అనాపత్తీతి ఏతేనుపాయేన సబ్బత్థ వికప్పనాయ అప్పటిసిద్ధభావో వేదితబ్బో.

విస్సజ్జేతీతి అఞ్ఞస్స దేతి. కథం పన దిన్నం హోతి, కథం గహితం? “ఇమం తుయ్హం దేమి దదామి దజ్జామి ఓణోజేమి పరిచ్చజామి నిస్సజ్జామి విస్సజ్జామీతి వా “ఇత్థన్నామస్స దేమి...పే.... నిస్సజ్జామీ”తి వా వదతి, సమ్ముఖాపి పరమ్ముఖాపి దిన్నంయేవ హోతి. “తుయ్హం గణ్హాహీ”తి వుత్తే “మయ్హం గణ్హామీ”తి వదతి, సుదిన్నం సుగ్గహితఞ్చ. “తవ సన్తకం కరోహి, తవ సన్తకం హోతు, తవ సన్తకం కరిస్ససీ”తి వుత్తే “మమ సన్తకం కరోమి, మమ సన్తకం హోతు, మమ

సన్తకం కరిస్సామీ”తి వదతి, దుద్దిన్నం దుగ్గహితఞ్చ. నేవ దాతా దాతుం జానాతి, న ఇతరో గహేతుం. సచే పన “తవ సన్తకం కరోహీ”తి వుత్తే “సాధు, భన్తే, మయ్హం గణ్హామీ”తి గణ్హాతి, సుగ్గహితం. సచే పన “ఏకో గణ్హాహీ”తి వదతి, ఇతరో “న గణ్హామీ”తి పున సో “దిన్నం మయా తుయ్హం, గణ్హాహీ”తి వదతి, ఇతరోపి “న మయ్హం ఇమినా అత్థో”తి వదతి. తతో పురిమోపి “మయా దిన్న”న్తి దసాహం అతిక్కామేతి, పచ్ఛిమోపి “మయా పటిక్ఖిత్త”న్తి. కస్స ఆపత్తీతి? న కస్సచి ఆపత్తి. యస్స పన రుచ్చతి, తేన అధిట్ఠహిత్వా పరిభుఞ్జితబ్బం.

యో పన అధిట్ఠానే వేమతికో, తేన కిం కాతబ్బం? వేమతికభావం ఆరోచేత్వా సచే అనధిట్ఠితం భవిస్సతి, ఏవం మే కప్పియం హోతీతి వత్వా వుత్తనయేనేవ నిస్సజ్జితబ్బం. న హి ఏవం జానాపేత్వా వినయకమ్మం కరోన్తస్స ముసావాదో హోతి. కేచి పన “ఏకేన భిక్ఖునా విస్సాసం గహేత్వా పున దిన్నం వట్టతీ”తి వదన్తి, తం న యుజ్జతి. న హి తస్సేతం వినయకమ్మం, నాపి తం ఏత్తకేన అఞ్ఞం వత్థుం హోతి.

నస్సతీతిఆది ఉత్తానత్థమేవ. **యో న దదేయ్య ఆపత్తి దుక్కటస్సా**తి ఏత్థ “మయ్హం దిన్నం ఇమినా”తి ఇమాయ సఞ్ఞాయ న దేన్తస్స దుక్కటం. తస్స సన్తకభావం పన ఞత్వా లేసేన అచ్ఛిన్దన్తో భణ్డం అగ్ఘాపేత్వా కారేతబ్బోతి.

సముట్ఠానాదీసు ఇదం సిక్ఖాపదం కథినసముట్ఠానం నామ కాయవాచాతో చ కాయవాచాచిత్తతో చ సముట్ఠాతి, అనధిట్ఠానేన చ అవికప్పనేన చ ఆపజ్జనతో అకిరియం, సఞ్ఞాయ అభావేపి న ముచ్చతి, అజానన్తోపి ఆపజ్జతీతి నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

పఠమకథినసిక్ఖాపదవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౨. ఉదోసితసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౪౭౧. తేన సమయేన బుద్ధో భగవాతి ఉదోసితసిక్ఖాపదం. తత్థ **సన్తరుత్తరేనా**తి అన్తరన్తి అన్తరవాసకో వుచ్చతి, ఉత్తరన్తి ఉత్తరాసఙ్గో, సహ అన్తరేన ఉత్తరం సన్తరుత్తరం, తేన సన్తరుత్తరేన, సహ అన్తరవాసకేన ఉత్తరాసఙ్గేనాతి అత్థో. **కణ్ణకితానీ**తి సేదేన ఫుట్ఠోకాసేసు సఞ్జాతకాళసేతమణ్డలాని. **అద్దస ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో సేనాసనచారికం ఆహిణ్డన్తో**తి థేరో కిర భగవతి దివా పటిసల్లానత్థాయ గన్ధకుటిం పవిట్ఠే తం ఓకాసం లభిత్వా దున్నిక్ఖిత్తాని దారుభణ్డమత్తికాభణ్డాని పటిసామేన్తో అసమ్మట్ఠట్ఠానం సమ్మజ్జన్తో గిలానేహి భిక్ఖూహి సద్ధిం పటిసన్థారం కరోన్తో తేసం భిక్ఖూనం సేనాసనట్ఠానం సమ్పత్తో అద్దస. తేన వుత్తం – “అద్దస ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో సేనాసనచారికం ఆహిణ్డన్తో”తి.

౪౭౩. అవిప్పవాససమ్ముతిం దాతున్తి అవిప్పవాసే సమ్ముతి అవిప్పవాససమ్ముతి, అవిప్పవాసాయ వా సమ్ముతి అవిప్పవాససమ్ముతి. కో పనేత్థ ఆనిసంసో? యేన చీవరేన విప్పవసతి, తం నిస్సగ్గియం న హోతి, ఆపత్తిఞ్చ నాపజ్జతి. కిత్తకం కాలం? **మహాసుమత్థేరో** తావ ఆహ – “యావ రోగో న వూపసమతి, వూపసన్తే పన రోగే సీఘం చీవరట్ఠానం ఆగన్తబ్బ”న్తి . **మహాపదుమత్థేరో** ఆహ – “సీఘం ఆగచ్ఛతో రోగో పటికుప్పేయ్య, తస్మా సణికం ఆగన్తబ్బం. యతో పట్ఠాయ హి సత్థం వా పరియేసతి, ‘గచ్ఛామీ’తి ఆభోగం వా కరోతి, తతో పట్ఠాయ వట్టతి. ‘న దాని గమిస్సామీ’తి ఏవం పన ధురనిక్ఖేపం కరోన్తేన పచ్చుద్ధరితబ్బం, అతిరేకచీవరట్ఠానే ఠస్సతీ”తి. సచే పనస్స రోగో పటికుప్పతి, కిం కాతబ్బన్తి? **ఫుస్సదేవత్థేరో** తావ ఆహ – “సచే సోయేవ రోగో పటికుప్పతి, సా ఏవ సమ్ముతి, పున సమ్ముతిదానకిచ్చం నత్థి. అథఞ్ఞో

కుప్పతి, పున దాతబ్బా సమ్ముతీ"తి. **ఉపతిస్సత్థేరో** ఆహ – "సో వా రోగో హోతు, అఞ్ఞో వా పున సమ్ముతిదానకిచ్చం నత్థీ"తి.

౪౭౩-౬. **నిట్ఠితచీవరస్మిం భిక్ఖునాతి** ఇధ పన పురిమసిక్ఖాపదే వియ అత్థం అగ్గహేత్వా నిట్ఠితే చీవరస్మిం భిక్ఖునోతి ఏవం సామివసేన కరణవచనస్స అత్థో వేదితబ్బో. కరణవసేన హి భిక్ఖునా ఇదం నామ కాతబ్బన్తి నత్థి. సామివసేన పన భిక్ఖునో చీవరస్మిం నిట్ఠితే కథినే చ ఉబ్భతే ఏవం ఛిన్నపలిబోధో ఏకరత్తమ్పి చే భిక్ఖు తిచీవరేన విప్పవసేయ్యాతి ఏవం అత్థో యుజ్జతి. తత్థ **తిచీవరేనాతి** అధిట్ఠితేసు తీసు చీవరేసు యేన కేనచి. ఏకేన విప్పవుత్థోపి హి తిచీవరేన విప్పవుత్థో హోతి, పటిసిద్ధపరియాపన్నేన విప్పవుత్థత్తా. తేనేవస్స పదభాజనే "సఙ్ఘాటియా వా"తిఆది వుత్తం. **విప్పవసేయ్యాతి** విప్పయుత్తో వసేయ్య.

౪౭౭-౮. **గామో ఏకూపచారో**తిఆది అవిప్పవాసలక్ఖణవవత్థాపనత్థం వుత్తం. తతో పరం యథాక్కమేన తానేవ పన్నరస మాతికాపదాని విత్థారేన్తో **''గామో ఏకూపచారో నామా''**తిఆదిమాహ. తత్థ **ఏకకులస్స గామోతి** ఏకస్స రఞ్ఞో వా భోజకస్స వా గామో. **పరిక్ఖిత్తోతి** యేన కేనచి పాకారేన వా వతియా వా పరిక్ఖాయ వా పరిక్ఖిత్తో. ఏత్తావతా ఏకకులగామస్స ఏకూపచారతా దస్సితా. **అన్తోగామే వత్థబ్బన్తి** ఏవరూపే గామే చీవరం నిక్ఖిపిత్వా గామబ్భన్తరే యథారుచితే ఠానే అరుణం ఉట్ఠాపేతుం వట్టతి. **అపరిక్ఖిత్తోతి** ఇమినా తస్సేవ గామస్స నానూపచారతా దస్సితా. ఏవరూపే గామే యస్మిం ఘరే చీవరం నిక్ఖిత్తం, తత్థ వత్థబ్బం. **హత్థపాసా వా న విజహితబ్బన్తి** అథ వా తం ఘరం సమన్తతో హత్థపాసా న విజహితబ్బం, అడ్ఢతేయ్యరతనప్పమాణప్పదేసా ఉద్ధం న విజహితబ్బన్తి వుత్తం హోతి. అడ్ఢతేయ్యరతనబ్భన్తరే పన వత్థుం వట్టతి. తం పమాణం అతిక్కమిత్వా సచేపి ఇద్ధిమా భిక్ఖూ ఆకాసే అరుణం ఉట్ఠాపేతి, నిస్సగ్గియమేవ హోతి. ఏత్థ చ **యస్మిం ఘరేతి** ఘరపరిచ్ఛేదో "ఏకకులస్స నివేసనం హోతీ"తిఆదినా (పారా. ౪౮౦) లక్ఖణేన వేదితబ్బో.

౪౭౯. **నానాకులస్స గామోతి** నానారాజూనం వా భోజకానం వా గామో, వేసాలికుసినారాదిసదిసో. **పరిక్ఖిత్తోతి** ఇమినా నానాకులగామస్స ఏకూపచారతా దస్సితా. **సభాయే వా ద్వారమూలే వాతి** ఏత్థ సభాయన్తి లిఙ్గబ్యత్తయేన సభా వుత్తా. **ద్వారమూలేతి** నగరద్వారస్స సమీపే. ఇదం వుత్తం హోతి – ఏవరూపే గామే యస్మిం ఘరే చీవరం నిక్ఖిత్తం, తత్థ వా వత్థబ్బం. తత్థ సద్దసఙ్ఘట్టనేన వా జనసమ్బాధేన వా వసితుం అసక్కోన్తేన సభాయే వా వత్థబ్బం నగరద్వారమూలే వా. తత్రాపి వసితుం అసక్కోన్తేన యత్థ కత్థచి ఫాసుకట్ఠానే వసిత్వా అన్తోఅరుణే ఆగమ్మ తేసంయేవ సభాయద్వారమూలానం హత్థపాసా వా న విజహితబ్బం. ఘరస్స పన చీవరస్స వా హత్థపాసే వత్తబ్బమేవ నత్థి.

సభాయం గచ్ఛన్తేన హత్థపాసే చీవరం నిక్ఖిపిత్వాతి సచే ఘరే అట్ఠపేత్వా సభాయే ఠపేస్సామీతి సభాయం గచ్ఛతి, తేన సభాయం గచ్ఛన్తేన హత్థపాసేతి హత్థం పసారేత్వా "హన్దిమం చీవరం ఠపేమీ"తి ఏవం నిక్ఖేపసుఖే హత్థపాసగతే కిస్మిఞ్చి ఆపణే చీవరం నిక్ఖిపిత్వా పురిమనయేనేవ సభాయే వా వత్థబ్బం ద్వారమూలే వా, హత్థపాసా వా న విజహితబ్బం.

తత్రాయం వినిచ్ఛయో – **ఫుస్సదేవత్థేరో** తావ ఆహ – "చీవరహత్థపాసే వసితబ్బం నత్థి, యత్థ కత్థచి వీథిహత్థపాసేపి సభాయహత్థపాసేపి ద్వారహత్థపాసేపి వసితుం వట్టతీ"తి. **ఉపతిస్సత్థేరో** పనాహ – "నగరస్స బహూనిపి ద్వారాని హోన్తి బహూనిపి సభాయాని, తస్మా సబ్బత్థ న వట్టతి. యస్సా పన వీథియా చీవరం ఠపితం యం తస్సా సమ్ముఖట్ఠానే సభాయఞ్చ ద్వారఞ్చ తస్స సభాయస్స చ ద్వారస్స చ హత్థపాసా న విజహితబ్బం. ఏవఞ్హి సతి సక్కా చీవరస్స పవత్తి

జానితు”న్తి. సభాయం పన గచ్ఛన్తేన యస్స ఆపణికస్స హత్థే నిక్ఖిత్తం, సచే సో తం చీవరం అతిహరిత్వా ఘరే నిక్ఖిపతి, వీథిహత్థపాసో న రక్ఖతి, ఘరస్స హత్థపాసే వత్థబ్బం. సచే మహన్తం ఘరం హోతి, ద్వే వీథియో ఫరిత్వా ఠితం పురతో వా పచ్ఛతో వా హత్థపాసేయేవ అరుణం ఉట్ఠాపేతబ్బం. సభాయే నిక్ఖిపిత్వా పన సభాయే వా తస్స సమ్ముఖే నగరద్వారమూలే వా తేసంయేవ హత్థపాసే వా అరుణం ఉట్ఠాపేతబ్బం.

అపరిక్ఖిత్తోతిఇమినా తస్సేవ గామస్స నానూపచారతా దస్సితా. ఏతేనేవుపాయేన సబ్బత్థ ఏకూపచారతా చ నానూపచారతా చ వేదితబ్బా. పాళియం పన “గామో ఏకూపచారో నామా”తి ఏవం ఆదిమ్హి “అజ్ఝోకాసో ఏకూపచారో నామా”తి ఏవం అన్తే చ ఏకమేవ మాతికాపదం ఉద్ధరిత్వా పదభాజనం విత్థారితం. తస్మా తస్సేవ పదస్సానుసారేన సబ్బత్థ పరిక్ఖేపాదివసేన ఏకూపచారతా చ నానూపచారతా చ వేదితబ్బా.

౪౮౦-౧. **నివేసనాదీసు ఓవరకా**తి గబ్భానంయేవేతం పరియాయవచనం. **హత్థపాసా వా**తి గబ్భస్స హత్థపాసా. **ద్వారమూలే వా**తి సబ్బేసం సాధారణే ఘరద్వారమూలే. **హత్థపాసా వా**తి గబ్భస్స వా ఘరద్వారమూలస్స వా హత్థపాసా.

౪౮౨-౭. **ఉదోసితో**తి యానాదీనం భణ్డానం సాలా. ఇతో పట్ఠాయ చ నివేసనే వుత్తనయేనేవ వినిచ్ఛయో వేదితబ్బో. **అట్టో**తి పటిరాజాదిపటిబాహనత్థం ఇట్ఠకాహి కతో బహలభిత్తికో చతుపఞ్చభూమికో పతిస్సయవిసేసో. **మాళో**తి ఏకకూటసఙ్గహితో చతురస్సపాసాదో. **పాసాదో**తి దీఘపాసాదో. **హమ్మియ**న్తి ముణ్డచ్ఛదనపాసాదో.

౪౮౮. **సత్థబ్భన్తరా**తిఏత్థ ఏకం అబ్భన్తరం అట్ఠవీసతిహత్థం హోతి. సచే సత్థో గచ్ఛన్తో గామం వా నదిం వా పరియాదియిత్వా తిట్ఠతి అన్తోపవిట్ఠేన సద్ధిం ఏకాబద్ధో హుత్వా ఓరఞ్చ పారఞ్చ ఫరిత్వా ఠితో హోతి, సత్థపరిహారోవ లబ్భతి. అథ గామే వా నదియా వా పరియాపన్నో హోతి అన్తోపవిట్ఠో , గామపరిహారో చేవ నదీపరిహారో చ లబ్భతి. సచే విహారసీమం అతిక్కమిత్వా తిట్ఠతి, అన్తోసీమాయ చ చీవరం హోతి, విహారం గన్త్వా వసితబ్బం. సచే బహిసీమాయ చీవరం హోతి సత్థసమీపేయేవ వసితబ్బం. సచే గచ్ఛన్తో సకటే వా భగ్గే గోణే వా నట్ఠే అన్తరా ఛిజ్జతి, యస్మిం కోట్ఠాసే చీవరం తత్థ వసితబ్బం.

౪౯౦. ఏకకులస్స ఖేత్తే హత్థపాసో నామ చీవరహత్థపాసోయేవ, నానాకులస్స ఖేత్తే హత్థపాసో నామ ఖేత్తద్వారస్స హత్థపాసో. అపరిక్ఖిత్తే చీవరస్సేవ హత్థపాసో.

౪౯౧-౪. **ధఞ్ఞకరణ**న్తి ఖలం వుచ్చతి. **ఆరామో**తి పుప్ఫారామో వా ఫలారామో వా. దీసుపి ఖేత్తే వుత్తసదిసోవ వినిచ్ఛయో. **విహారో** నివేసనసదిసో. రుక్ఖమూలే **అన్తోఛాయాయ**న్తి ఛాయాయ ఫుట్ఠోకాసస్స అన్తో ఏవ. విరళసాఖస్స పన రుక్ఖస్స ఆతపేన ఫుట్ఠోకాసే ఠపితం నిస్సగ్గియమేవ హోతి, తస్మా తాదిసస్స సాఖాచ్ఛాయాయ వా ఖన్ధచ్ఛాయాయ వా ఠపేతబ్బం. సచే సాఖాయ వా విటపే వా ఠపేతి, ఉపరి అఞ్ఞసాఖాచ్ఛాయాయ ఫుట్ఠోకాసేయేవ ఠపేతబ్బం. ఖుజ్జరుక్ఖస్స ఛాయా దూరం గచ్ఛతి, ఛాయాయ గతట్ఠానే ఠపేతుం వట్టతియేవ. ఇధాపి హత్థపాసో చీవరహత్థపాసోయేవ.

అగామకే అరఞ్ఞేతి అగామకం నామ అరఞ్ఞం విఞ్ఝాటవీఆదీసు వా సముద్దమజ్ఝే వా మచ్ఛబన్ధానం అగమనపథే దీపకేసు లబ్భతి. **సమన్తా సత్తబ్భన్తరా**తి మజ్ఝే ఠితస్స సమన్తా సబ్బదిసాసు సత్తబ్భన్తరా, వినిబ్బేధేన చుద్దస హోన్తి. మజ్ఝే నిసిన్నో పురత్థిమాయ వా పచ్ఛిమాయ వా దిసాయ పరియన్తే ఠపితచీవరం రక్ఖతి. సచే పన అరుణుగ్గమనసమయే

కేసగ్గమత్తమ్పి పురత్థిమం దిసం గచ్ఛతి, పచ్ఛిమాయ దిసాయ చీవరం నిస్సగ్గియం హోతి. ఏస నయో ఇతరస్మిం. ఉపోసథకాలే పన పరిసపరియన్తే నిసిన్న భిక్ఖుతో పట్ఠాయ సత్తబ్భన్తరసీమా సోధేతబ్బా. యత్తకం భిక్ఖుసఙ్ఘో వడ్ఢతి, సీమాపి తత్తకం వడ్ఢతి.

౪౮౩. **అనిస్సజ్జిత్వా పరిభుఞ్జతి ఆపత్తి దుక్కటస్సాతి** ఏత్థ సచే పధానికో భిక్ఖు సబ్బరత్తిం పధానమనుయుఞ్జిత్వా పచ్చూససమయే "న్హాయిస్సామీ"తి తీణిపి చీవరాని తీరే ఠపేత్వా నదిం ఓతరతి, న్హాయన్తస్సేవ చస్స అరుణం ఉట్ఠహతి, కిం కాతబ్బం. సో హి యది ఉత్తరిత్వా చీవరం నివాసేతి, నిస్సగ్గియచీవరం అనిస్సజ్జిత్వా పరిభుఞ్జనపచ్చయా దుక్కటం ఆపజ్జతి. అథ నగ్గో గచ్ఛతి, ఏవమ్పి దుక్కటం ఆపజ్జతీతి? న ఆపజ్జతి. సో హి యావ అఞ్ఞం భిక్ఖుం దిస్వా వినయకమ్మం న కరోతి, తావ తేసం చీవరానం అపరిభోగారహత్తా నట్ఠచీవరట్ఠానే ఠితో హోతి. నట్ఠచీవరస్స చ అకప్పియం నామ నత్థి. తస్మా ఏకం నివాసేత్వా ద్వే హత్థేన గహేత్వా విహారం గన్త్వా వినయకమ్మం కాతబ్బం. సచే దూరే విహారో హోతి, అన్తరామగ్గే మనుస్సా సఞ్చరన్తి. ఏకం నివాసేత్వా ఏకం పారుపిత్వా ఏకం అంసకూటే ఠపేత్వా గన్తబ్బం. సచే విహారే సభాగభిక్ఖూ న పస్సతి, భిక్ఖాచారం గతా హోన్తి, సఙ్ఘాటిం బహిగామే ఠపేత్వా సన్తరుత్తరేన ఆసనసాలం గన్త్వా వినయకమ్మం కాతబ్బం. సచే బహిగామే చోరభయం హోతి, పారుపిత్వా గన్తబ్బం. సచే ఆసనసాలా సమ్బాధా హోతి జనాకిణ్ణా, న సక్కా ఏకమన్తే చీవరం అపనేత్వా వినయకమ్మం కాతుం, ఏకం భిక్ఖుం ఆదాయ బహిగామం గన్త్వా వినయకమ్మం కత్వా చీవరాని పరిభుఞ్జితబ్బాని.

సచే భిక్ఖూ దహరానం హత్థే పత్తచీవరం దత్వా మగ్గం గచ్ఛన్తా పచ్ఛిమే యామే సయితుకామా హోన్తి, అత్తనో అత్తనో చీవరం హత్థపాసే కత్వావ సయితబ్బం. సచే గచ్ఛన్తానంయేవ అసమ్పత్తేసు దహరేసు అరుణం ఉగ్గచ్ఛతి, చీవరం నిస్సగ్గియం హోతి, నిస్సయో పన న పటిప్పస్సమ్భతి, దహరానమ్పి పురతో గచ్ఛన్తానం థేరేసు అసమ్పత్తేసు ఏసేవ నయో. మగ్గం విరజ్ఝిత్వా అరఞ్ఞే అఞ్ఞమఞ్ఞం అపస్సన్తేసుపి ఏసేవ నయో. సచే పన దహరా "మయం, భన్తే, ముహుత్తం సయిత్వా అసుకస్మిం నామ ఓకాసే తుమ్హే సమ్పాపుణిస్సామా"తి వత్వా యావ అరుణుగ్గమనా సయన్తి, చీవరఞ్చ నిస్సగ్గియం హోతి, నిస్సయో చ పటిప్పస్సమ్భతి, దహరే ఉయ్యోజేత్వా థేరేసు సయన్తేసుపి ఏసేవ నయో. ద్వేధాపథం దిస్వా థేరా "అయం మగ్గో" దహరా "అయం మగ్గో"తి వత్వా అఞ్ఞమఞ్ఞస్స వచనం అగ్గహేత్వా గతా, సహ అరుణుగ్గమనా చీవరాని చ నిస్సగ్గియాని హోన్తి , నిస్సయో చ పటిప్పస్సమ్భతి. సచే దహరా మగ్గతో ఓక్కమ్మ "అన్తోఅరుణేయేవ నివత్తిస్సామా"తి భేసజ్జత్థాయ గామం పవిసిత్వా ఆగచ్ఛన్తి. అసమ్పత్తానంయేవ చ తేసం అరుణో ఉగ్గచ్ఛతి, చీవరాని నిస్సగ్గియాని హోన్తి, నిస్సయో పన న పటిప్పస్సమ్భతి. సచే పన ధేనుభయేన వా సునఖభయేన వా "ముహుత్తం ఠత్వా గమిస్సామా"తి ఠత్వా వా నిసీదిత్వా వా గచ్ఛన్తి, అన్తరా అరుణే ఉగ్గతే చీవరాని నిస్సగ్గియాని హోన్తి, నిస్సయో చ పటిప్పస్సమ్భతి. సచే "అన్తోఅరుణేయేవ ఆగమిస్సామా"తి అన్తోసీమాయం గామం పవిట్ఠానం అన్తరా అరుణో ఉగ్గచ్ఛతి, నేవ చీవరాని నిస్సగ్గియాని హోన్తి, న నిస్సయో పటిప్పస్సమ్భతి. సచే పన "విభాయతు తావా"తి నిసీదన్తి, అరుణే ఉగ్గతేపి న చీవరాని నిస్సగ్గియాని హోన్తి, నిస్సయో పన పటిప్పస్సమ్భతి. యేపి "అన్తోఅరుణేయేవ ఆగమిస్సామా"తి సామన్తవిహారం ధమ్మస్సవనత్థాయ సఉస్సాహా గచ్ఛన్తి, అన్తరామగ్గేయేవ చ నేసం అరుణో ఉగ్గచ్ఛతి, చీవరాని నిస్సగ్గియాని హోన్తి, నిస్సయో పన న పటిప్పస్సమ్భతి. సచే ధమ్మగారవేన "యావ పరియోసానం సుత్వావ గమిస్సామా"తి నిసీదన్తి, సహ అరుణస్సుగ్గమనా చీవరానిపి నిస్సగ్గియాని హోన్తి, నిస్సయోపి పటిప్పస్సమ్భతి. థేరేన దహరం చీవరధోవనత్థాయ గామకం పేసేన్తేన అత్తనో చీవరం పచ్చుద్ధరిత్వావ దాతబ్బం. దహరస్సాపి చీవరం పచ్చుద్ధరాపేత్వా ఠపేతబ్బం. సచే అస్సతియా

గచ్ఛతి, అత్తనో చీవరం పచ్చుద్ధరిత్వా దహరస్స చీవరం విస్సాసేన గహేత్వా ఠపేతబ్బం. సచే థేరో నస్సరతి, దహరో ఏవ సరతి, దహరేన అత్తనో చీవరం పచ్చుద్ధరిత్వా థేరస్స చీవరం విస్సాసేన గహేత్వా గన్త్వా వత్తబ్బో ''భన్తే, తుమ్హాకం చీవరం అధిట్ఠహిత్వా పరిభుఞ్జథా''తి అత్తనోపి చీవరం అధిట్ఠాతబ్బం. ఏవం ఏకస్స సతియాపి ఆపత్తిమోక్ఖో హోతీతి. సేసం ఉత్తానత్థమేవ .

సముట్ఠానాదీసు పఠమకథినసిక్ఖాపదే అనధిట్ఠానం అవికప్పనఞ్చ అకిరియం, ఇధ అపచ్చుద్ధరణం అయమేవ విసేసో. సేసం సబ్బత్థ వుత్తనయమేవాతి.

ఉదోసితసిక్ఖాపదవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౩. తతియకథినసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౪౯౭. తేన సమయేనాతి తతియకథినసిక్ఖాపదం. తత్థ **ఉస్సాపేత్వా పునప్పునం విమజ్జతీతి** ''వలీసు నట్ఠాసు ఇదం మహన్తం భవిస్సతీ''తి మఞ్ఞమానో ఉదకేన సిఞ్చిత్వా పాదేహి అక్కమిత్వా హత్థేహి ఉస్సాపేత్వా ఉక్ఖిపిత్వా పిట్ఠియం ఘంసతి, తం ఆతపే సుక్ఖం పఠమప్పమాణమేవ హోతి. సో పునపి తథా కరోతి, తేన వుత్తం – ''ఉస్సాపేత్వా పునప్పునం విమజ్జతీ''తి. తం ఏవం కిలమన్తం భగవా గన్ధకుటియం నిసిన్నోవ దిస్వా నిక్ఖమిత్వా సేనాసనచారికం ఆహిణ్డన్తో వియ తత్థ అగమాసి. తేన వుత్తం – ''అద్దస ఖో భగవా''తిఆది.

౪౯౯-౫౦౦. ఏకాదసమాసేతి ఏకం పచ్ఛిమకత్తికమాసం ఠపేత్వా సేసే ఏకాదసమాసే. **సత్తమాసేతి** కత్తికమాసం హేమన్తికే చ చత్తారోతి పఞ్చమాసే ఠపేత్వా సేసే సత్తమాసే. **కాలేపి ఆదిస్స దిన్నన్తి** సఙ్ఘస్స వా ''ఇదం అకాలచీవర''న్తి ఉద్దిసిత్వా దిన్నం, ఏకపుగ్గలస్స వా ''ఇదం తుయ్హం దమ్మీ''తి దిన్నం.

సఙ్ఘతో వాతి అత్తనో పత్తభాగవసేన సఙ్ఘతో వా ఉప్పజ్జేయ్య. **గణతో వాతి** ఇదం సుత్తన్తికగణస్స దేమ, ఇదం ఆభిధమ్మికగణస్సాతి ఏవం గణస్స దేన్తి. తతో అత్తనో పత్తభాగవసేన గణతో వా ఉప్పజ్జేయ్య.

నో చస్స పారిపూరీతి నో చే పారిపూరీ భవేయ్య, యత్తకేన కయిరమానం అధిట్ఠానచీవరం పహోతి, తఞ్చే చీవరం తత్తకం న భవేయ్య, ఊనకం భవేయ్యాతి అత్థో.

పచ్చాసా హోతి సఙ్ఘతో వాతిఆదీసు అసుకదివసం నామ సఙ్ఘో చీవరాని లభిస్సతి, గణో లభిస్సతి, తతో మే చీవరం ఉప్పజ్జిస్సతీతి ఏవం సఙ్ఘతో వా గణతో వా పచ్చాసా హోతి. ఞాతకేహి మే చీవరత్థాయ పేసితం, మిత్తేహి పేసితం, తే ఆగతా చీవరే దస్సన్తీతి ఏవం ఞాతితో వా మిత్తతో వా పచ్చాసా హోతి. **పంసుకూలం వాతి** ఏత్థ పన పంసుకూలం వా లచ్ఛామీతి ఏవం పచ్చాసా హోతీతి యోజేతబ్బం. **అత్తనో వా ధనేనాతి** అత్తనో కప్పాససుత్తాదినా ధనేన, అసుకదివసం నామ లచ్ఛామీతి ఏవం వా పచ్చాసా హోతీతి అత్థో.

తతో చే ఉత్తరి నిక్ఖిపేయ్య సతియాపి పచ్చాసాయాతి మాసపరమతో చే ఉత్తరి నిక్ఖిపేయ్య, నిస్సగ్గియం పాచిత్తియన్తి అత్థో. ఏవం పన అవత్వా యస్మా అన్తరా ఉప్పజ్జమానే పచ్చాసాచీవరే మూలచీవరస్స ఉప్పన్నదివసతో యావ వీసతిమో దివసో తావ ఉప్పన్నం పచ్చాసాచీవరం మూలచీవరం అత్తనో గతికం కరోతి, తతో ఉద్ధం మూలచీవరం పచ్చాసాచీవరం

అత్తనో గతికం కరోతి. తస్మా తం విసేసం దస్సేతుం "తదహుప్పన్నే మూలచీవరే"తిఆదినా నయేన పదభాజనం వుత్తం, తం ఉత్తానత్థమేవ.

విసభాగే ఉప్పన్నే మూలచీవరేతి యది మూలచీవరం సణ్హం, పచ్చాసాచీవరం థూలం, న సక్కా యోజేతుం. రత్తియో చ సేసా హోన్తి, న తావ మాసో పూరతి , న అకామా నిగ్గహేన చీవరం కారేతబ్బం. అఞ్ఞం పచ్చాసాచీవరం లభిత్వాయేవ కాలబ్భన్తరే కారేతబ్బం. పచ్చాసాచీవరమ్పి పరిక్ఖారచోళం అధిట్ఠాతబ్బం. అథ మూలచీవరం థూలం హోతి, పచ్చాసాచీవరం సణ్హం, మూలచీవరం పరిక్ఖారచోళం అధిట్ఠహిత్వా పచ్చాసాచీవరమేవ మూలచీవరం కత్వా ఠపేతబ్బం. తం పున మాసపరిహారం లభతి, ఏతేనుపాయేన యావ ఇచ్ఛతి తావ అఞ్ఞమఞ్ఞం మూలచీవరం కత్వా ఠపేతుం వట్టతీతి. సేసం ఉత్తానమేవ.

సముట్ఠానాదీని పఠమకథినసదిసానేవాతి.

తతియకథినసిక్ఖాపదవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౪. పురాణచీవరసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౫౦౩-౫. **తేన సమయేనా**తి పురాణచీవరసిక్ఖాపదం. తత్థ **యావ సత్తమా పితామహయుగా**తి పితుపితా పితామహో, పితామహస్స యుగం పితామహయుగం. యుగన్తి ఆయుప్పమాణం వుచ్చతి. అభిలాప మత్తమేవ చేతం. అత్థతో పన పితామహోయేవ పితామహయుగం. తతో ఉద్ధం సబ్బేపి పుబ్బపురిసా పితామహగ్గహణేనేవ గహితా. ఏవం యావ సత్తమో పురిసో తావ యా అసమ్బద్ధా సా యావ సత్తమా పితామహయుగా అసమ్బద్ధాతి వుచ్చతి. దేసనాముఖమేవ చేతం. "మాతితో వా పితితో వా"తివచనతో పన పితామహయుగమ్పి పితామహియుగమ్పి మాతామహయుగమ్పి మాతామహియుగమ్పి తేసం భాతుభగినీభాగినేయ్యపుత్తపపుత్తాదయోపి సబ్బే ఇధ సఙ్గహితా ఏవాతి వేదితబ్బా.

తత్రాయం విత్థారనయో – పితా పితుపితా తస్స పితా తస్సాపి పితాతి ఏవం యావ సత్తమా యుగా, పితా పితుమాతా తస్సా పితా చ మాతా చ భాతా చ భగినీ చ పుత్తా చ ధీతరో చాతి ఏవమ్పి ఉద్ధఞ్చ అధో చ యావ సత్తమా యుగా, పితా పితుభాతా పితుభగినీ పితుపుత్తా పితుధీతరో తేసమ్పి పుత్తధీతుపరమ్పరాతి ఏవమ్పి యావ సత్తమా యుగా, మాతా మాతుమాతా తస్సా మాతా తస్సాపి మాతాతి ఏవమ్పి యావ సత్తమా యుగా, మాతా మాతుపితా తస్స మాతా చ పితా చ భాతా చ భగినీ చ పుత్తా చ ధీతరో చాతి, ఏవమ్పి ఉద్ధఞ్చ అధో చ యావ సత్తమా యుగా, మాతా మాతుభాతా మాతుభగినీ మాతుపుత్తా మాతుధీతరో తేసమ్పి పుత్తధీతుపరమ్పరాతి ఏవమ్పి యావ సత్తమా యుగా, నేవ మాతుసమ్బన్ధేన న పితుసమ్బన్ధేన సమ్బద్ధా, అయం **అఞ్ఞాతికా నామ**.

ఉభతో సఙ్ఘేతి భిక్ఖునిసఙ్ఘే ఞత్తిచతుత్థేన భిక్ఖుసఙ్ఘే ఞత్తిచతుత్థేనాతి అట్ఠవాచికవినయకమ్మేన ఉపసమ్పన్నా.

సకిం నివత్థమ్పి సకిం పారుతమ్పీతి రజిత్వా కప్పం కత్వా ఏకవారమ్పి నివత్థం వా పారుతం వా. అన్తమసో పరిభోగసీసేన అంసే వా మత్థకే వా కత్వా మగ్గం గతో హోతి, ఉస్సీసకం వా కత్వా నిపన్నో హోతి, ఏతమ్పి

పురాణచీవరమేవ. సచే పన పచ్చత్థరణస్స హేట్ఠా కత్వా నిపజ్జతి, హత్థేహి వా ఉక్ఖిపిత్వా ఆకాసే వితానం కత్వా సీసేన అఫుసన్తో గచ్ఛతి, అయం పరిభోగో నామ న హోతీతి **కురున్దియం** వుత్తం.

ధోతం నిస్సగ్గియన్తి ఏత్థ ఏవం ఆణత్తా భిక్ఖునీ ధోవనత్థాయ ఉద్ధనం సజ్జేతి, దారూని సంహరతి, అగ్గిం కరోతి, ఉదకం ఆహరతి యావ నం ధోవిత్వా ఉక్ఖిపతి, తావ భిక్ఖునియా పయోగే పయోగే భిక్ఖుస్స దుక్కటం. ధోవిత్వా ఉక్ఖిత్తమత్తే నిస్సగ్గియం హోతి. సచే దుద్ధోతన్తి మఞ్ఞమానా పున సిఞ్చతి వా ధోవతి వా యావ నిట్ఠానం న గచ్ఛతి తావ పయోగే పయోగే దుక్కటం. ఏస నయో రజనాకోటనేసు. రజనదోణియఞ్హి రజనం ఆకిరిత్వా యావ సకిం చీవరం రజతి, తతో పుబ్బే యంకిఞ్చి రజనత్థాయ కరోతి, పచ్ఛా వా పటిరజతి, సబ్బత్థ పయోగే పయోగే భిక్ఖుస్స దుక్కటం. ఏవం ఆకోటనేపి పయోగో వేదితబ్బో.

౫౦౬. **అఞ్ఞాతికాయ అఞ్ఞాతికసఞ్ఞీ పురాణచీవరం ధోవాపేతీతి** నో చేపి "ఇమం ధోవా"తి వదతి, అథ ఖో ధోవనత్థాయ కాయవికారం కత్వా హత్థేన వా హత్థే దేతి, పాదమూలే వా ఠపేతి, ఉపరి వా ఖిపతి, సిక్ఖమానాసామణేరీసామణేరఉపాసకతిత్థియాదీనం వా హత్థే పేసేతి, నదీతిత్థే ధోవన్తియా ఉపచారే వా ఖిపతి, అన్తోద్వాదసహత్థే ఓకాసే ఠత్వా, ధోవాపితంయేవ హోతి. సచే పన ఉపచారం ముఞ్చిత్వా ఓరతో ఠపేతి సా చే ధోవిత్వా ఆనేతి, అనాపత్తి. సిక్ఖమానాయ వా సామణేరియా వా ఉపాసికాయ వా హత్థే ధోవనత్థాయ దేతి, సా చే ఉపసమ్పజ్జిత్వా ధోవతి, ఆపత్తియేవ. ఉపాసకస్స హత్థే దేతి, సో చే లిఙ్గే పరివత్తే భిక్ఖునీసు పబ్బజిత్వా ఉపసమ్పజ్జిత్వా ధోవతి , ఆపత్తియేవ. సామణేరస్స వా భిక్ఖుస్స వా హత్థే దిన్నేపి లిఙ్గపరివత్తనే ఏసేవ నయో.

ధోవాపేతి రజాపేతీతిఆదీసు ఏకేన వత్థునా నిస్సగ్గియం, దుతియేన దుక్కటం. తీణిపి కారాపేన్తస్స ఏకేన నిస్సగ్గియం, సేసేహి ద్వే దుక్కటాని. యస్మా పనేతాని ధోవనాదీని పటిపాటియా వా ఉప్పటిపాటియా వా కారేన్తస్స మోక్ఖో నత్థి, తస్మా ఏత్థ తీణి చతుక్కాని వుత్తాని. సచేపి హి "ఇమం చీవరం రజిత్వా ధోవిత్వా ఆనేహీ"తి వుత్తే సా భిక్ఖునీ పఠమం ధోవిత్వా పచ్ఛా రజతి, నిస్సగ్గియేన దుక్కటమేవ. ఏవం సబ్బేసు విపరీతవచనేసు నయో నేతబ్బో. సచే పన "ధోవిత్వా ఆనేహీ"తి వుత్తా ధోవతి చేవ రజతి చ, ధోవాపనపచ్చయా ఏవ ఆపత్తి, రజనే అనాపత్తి. ఏవం సబ్బత్థ వుత్తాధికకరణే "అవుత్తా ధోవతీ"తి ఇమినా లక్ఖణేన అనాపత్తి వేదితబ్బా. "ఇమస్మిం చీవరే యం కాతబ్బం, సబ్బం తం తుయ్హం భారో"తి వదన్తో పన ఏకవాచాయ సమ్బహులా ఆపత్తియో ఆపజ్జతీతి.

అఞ్ఞాతికాయ వేమతికో అఞ్ఞాతికాయ ఞాతికసఞ్ఞీతి ఇమానిపి పదాని వుత్తానంయేవ తిణ్ణం చతుక్కానం వసేన విత్థారతో వేదితబ్బాని.

ఏకతో ఉపసమ్పన్నాయాతి భిక్ఖునీనం సన్తికే ఉపసమ్పన్నాయ ధోవాపేన్తస్స దుక్కటం. భిక్ఖూనం సన్తికే ఉపసమ్పన్నాయ పన యథావత్థుకమేవ, భిక్ఖూనం సన్తికే ఉపసమ్పన్నా నామ పఞ్చసతా సాకియానియో.

౫౦౭. **అవుత్తా ధోవతీతి** ఉద్దేసాయ వా ఓవాదాయ వా ఆగతా కిలిన్నం చీవరం దిస్వా ఠపితట్ఠానతో గహేత్వా వా "దేథ, అయ్య, ధోవిస్సామీ"తి ఆహరాపేత్వా వా ధోవతి చేవ రజతి చ ఆకోటేతి చ, అయం అవుత్తా ధోవతి నామ. యాపి "ఇమం చీవరం ధోవా"తి దహరం వా సామణేరం వా ఆణాపేన్తస్స భిక్ఖునో సుత్వా "ఆహరథయ్య అహం ధోవిస్సామీ"తి ధోవతి, తావకాలికం వా గహేత్వా ధోవిత్వా రజిత్వా దేతి, అయమ్పి అవుత్తా ధోవతి నామ.

అఞ్ఞం పరిక్ఖారన్తి ఉపాహనత్థవికపత్తత్థవికఅంసబద్ధకకాయబన్ధనమఞ్చపీఠభిసితట్టికాదిం యంకిఞ్చి ధోవాపేతి, అనాపత్తి. సేసమేత్థ ఉత్తానత్థమేవ.

సముట్ఠానాదీసు పన ఇదం సిక్ఖాపదం ఛసముట్ఠానం, కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

పురాణచీవరసిక్ఖాపదవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౫. చీవరపటిగ్గహణసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౫౦౮. తేన సమయేనాతి చీవరపటిగ్గహణసిక్ఖాపదం. తత్థ **పిణ్డపాతపటిక్కన్తాతి** పిణ్డపాతతో పటిక్కన్తా. **యేన అన్ధవనం తేనుపసఙ్కమీతి** అపఞ్ఞత్తే సిక్ఖాపదే యేన అన్ధవనం తేనుపసఙ్కమి. **కతకమ్మాతి** కతచోరికకమ్మా, సన్ధిచ్ఛేదనాదీహి పరభణ్డం హరితాతి వుత్తం హోతి. **చోరగామణికోతి** చోరజేట్ఠకో. సో కిర పుబ్బే థేరిం జానాతి, తస్మా చోరానం పురతో గచ్ఛన్తో దిస్వా "ఇతో మా గచ్ఛథ, సబ్బే ఇతో ఏథా"తి తే గహేత్వా అఞ్ఞేన మగ్గేన అగమాసి. **సమాధిమ్హా వుట్ఠహిత్వాతి** థేరీ కిర పరిచ్ఛిన్నవేలాయంయేవ సమాధిమ్హా వుట్ఠహి. సోపి తస్మింయేవ ఖణే ఏవం అవచ, తస్మా సా అస్సోసి, సుత్వా చ "నత్థి దాని అఞ్ఞో ఏత్థ సమణో వా బ్రాహ్మణో వా అఞ్ఞత్ర మయా"తి తం మంసం అగ్గహేసి. తేన వుత్తం – "అథ ఖో ఉప్పలవణ్ణా భిక్ఖునీ"తిఆది.

ఓహియ్యకోతి అవహీయకో అవసేసో, విహారవారం పత్వా ఏకోవ విహారే ఠితోతి అత్థో. **సచే మే త్వం అన్తరవాసకం దదేయ్యాసీతి** కస్మా ఆహ? సణ్హం ఘనమట్ఠం అన్తరవాసకం దిస్వా లోభేన, అపిచ అప్పకో తస్సా అన్తరవాసకే లోభో, థేరియా పన సిఖాప్పత్తా కోట్ఠాససమ్పత్తి తేనస్సా సరీరపారిపూరిం పస్సిస్సామీతి విసమలోభం ఉప్పాదేత్వా ఏవమాహ. **అన్తిమన్తి** పఞ్చన్నం చీవరానం సబ్బపరియన్తం హుత్వా అన్తిమం, అన్తిమన్తి పచ్ఛిమం. అఞ్ఞం లేసేనాపి వికప్పేత్వా వా పచ్చుద్ధరిత్వా వా ఠపితం చీవరం నత్థీతి ఏవం యథాఅనుఞ్ఞాతానం పఞ్చన్నం చీవరానం ధారణవసేనేవ ఆహ, న లోభేన, న హి ఖీణాసవానం లోభో అత్థి. **నిప్పీళియమానాతి** ఉపమం దస్సేత్వా గాళ్హం పీళయమానా.

అన్తరవాసకం దత్వా ఉపస్సయం అగమాసీతి సఙ్కచ్చికం నివాసేత్వా యథా తస్స మనోరథో న పూరతి, ఏవం హత్థతలేయేవ దస్సేత్వా అగమాసి.

౫౧౦. కస్మా పారివత్తకచీవరం అప్పటిగణ్హన్తే ఉజ్ఝాయింసు? "సచే ఏత్తకోపి అమ్హేసు అయ్యానం విస్సాసో నత్థి, కథం మయం యాపేస్సామా"తి విహత్థతాయ సమభితున్నత్తా.

అనుజానామి భిక్ఖవే ఇమేసం పఞ్చన్నన్తి ఇమేసం పఞ్చన్నం సహధమ్మికానం సమసద్ధానం సమసీలానం సమదిట్ఠీనం పారివత్తకం గహేతుం అనుజానామీతి అత్థో.

౫౧౨. పయోగే దుక్కటన్తి గహణత్థాయ హత్థప్పసారణాదీసు దుక్కటం. **పటిలాభేనాతి** పటిగ్గహణేన. తత్థ చ హత్థేన వా హత్థే దేతు, పాదమూలే వా ఠపేతు, ఉపరి వా ఖిపతు, సో చే సాదియతి , గహితమేవ హోతి. సచే పన సిక్ఖమానాసామణేరసామణేరీఉపాసకఉపాసికాదీనం హత్థే పేసితం పటిగ్గణ్హాతి, అనాపత్తి. ధమ్మకథం కథేన్తస్స చతస్సోపి

పరిసా చీవరాని చ నానావిరాగవత్థాని చ ఆనేత్వా పాదమూలే ఠపేన్తి, ఉపచారే వా ఠత్వా ఉపచారం వా ముఞ్చిత్వా ఖిపన్తి, యం తత్థ భిక్ఖునీనం సన్తకం, తం అఞ్ఞత్ర పారివత్తకా గణ్హన్తస్స ఆపత్తియేవ. అథ పన రత్తిభాగే ఖిత్తాని హోన్తి, "ఇదం భిక్ఖునియా, ఇదం అఞ్ఞస్స"న్తి ఞాతుం న సక్కా, పారివత్తకకిచ్చం నత్థీతి **మహాపచ్చరియం కురున్దియఞ్చ** వుత్తం, తం అచిత్తకభావేన న సమేతి. సచే భిక్ఖునీ వస్సావాసికం దేతి, పారివత్తకమేవ కాతబ్బం. సచే పన సఙ్కారకూటాదీసు ఠపేతి, "పంసుకూలం గణ్హిస్సన్తీ"తి పంసుకూలం అధిట్ఠహిత్వా గహేతుం వట్టతి.

౫౧౩. **అఞ్ఞాతికాయ అఞ్ఞాతికసఞ్ఞీ**తి తికపాచిత్తియం. **ఏకతో ఉపసమ్పన్నాయా**తి భిక్ఖునీనం సన్తికే ఉపసమ్పన్నాయ హత్థతో గణ్హన్తస్స దుక్కటం, భిక్ఖూనం సన్తికే ఉపసమ్పన్నాయ పన పాచిత్తియమేవ.

౫౧౪. **పరిత్తేన వా విపుల**న్తి అప్పగ్ఘచీవరేన వా ఉపాహనత్థవికపత్తత్థవికఅంసబద్ధకకాయబన్ధనాదినా వా మహగ్ఘం చేతాపేత్వా సచేపి చీవరం పటిగ్గణ్హాతి, అనాపత్తి. **మహాపచ్చరియం** పన "అన్తమసో హరీతకీఖణ్డేనాపీ"తి వుత్తం. **విపులేన వా పరిత్త**న్తి ఇదం వుత్తవిపల్లాసేన వేదితబ్బం. **అఞ్ఞం పరిక్ఖార**న్తి పత్తత్థవికాదిం యం కిఞ్చి వికప్పనుపగపచ్ఛిమచీవరప్పమాణం పన పటపరిస్సావనమ్పి న వట్టతి. యం నేవ అధిట్ఠానుపగం న వికప్పనుపగం తం సబ్బం వట్టతి. సచేపి మఞ్చప్పమాణా భిసిచ్ఛవి హోతి, వట్టతియేవ; కో పన వాదో పత్తత్థవికాదీసు. సేసం ఉత్తానత్థమేవ.

సముట్ఠానాదీసు ఇదం ఛసముట్ఠానం, కిరియాకిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం , పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మంవచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

చీవరపటిగ్గహణసిక్ఖాపదవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౬. అఞ్ఞాతకవిఞ్ఞత్తిసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౫౧౫. **తేన సమయేనా**తి అఞ్ఞాతకవిఞ్ఞత్తిసిక్ఖాపదం. తత్థ **ఉపనన్దో సక్యపుత్తో**తి అసీతిసహస్సమత్తానం సక్యకులా పబ్బజితానం భిక్ఖూనం పతికిట్ఠో లోలజాతికో. **పట్టో**తి ఛేకో సమత్థో పటిబలో సరసమ్పన్నో కణ్ఠమాధురియేన సమన్నాగతో. **కిస్మిం వియా**తి కింసు వియ కిలేసో వియ, హిరోత్తప్పవసేన కమ్పనం వియ సఙ్కమ్పనం వియ హోతీతి అత్థో.

అద్ధానమగ్గన్తి అద్ధానసఙ్ఖాతం దీఘమగ్గం, న నగరవీథిమగ్గన్తి అత్థో. **తే భిక్ఖూ అచ్ఛిన్దింసూ**తి ముసింసు, పత్తచీవరాని నేసం హరింసూతి అత్థో. **అనుయుఞ్జాహీ**తి భిక్ఖుభావజాననత్థాయ పుచ్ఛ. **అనుయుఞ్జియమానా**తి పబ్బజ్జాఉపసమ్పదాపత్తచీవరాధిట్ఠానాదీని పుచ్ఛియమానా. **ఏతమత్థం ఆరోచేసు**న్తి భిక్ఖుభావం జానాపేత్వా యో "సాకేతా సావత్థిం అద్ధానమగ్గప్పటిపన్నా"తిఆదినా నయేన వుత్తో, ఏతమత్థం ఆరోచేసుం.

౫౧౭. **అఞ్ఞాతకం గహపతిం వా**తిఆదీసు యం పరతో "తిణేన వా పణ్ణేన వా పటిచ్ఛాదేత్వా"తి వుత్తం, తం ఆదిం కత్వా ఏవం అనుపుబ్బకథా వేదితబ్బా. సచే చోరే పస్సిత్వా దహరా పత్తచీవరాని గహేత్వా పలాతా, చోరా థేరానం నివాసనపారుపనమత్తంయేవ హరిత్వా గచ్ఛన్తి, థేరేహి నేవ తావ చీవరం విఞ్ఞాపేతబ్బం, న సాఖాపలాసం భఞ్జితబ్బం. అథ దహరా సబ్బం భణ్డకం ఛడ్డేత్వా పలాతా, చోరా థేరానం నివాసనపారుపనం తఞ్చ భణ్డకం గహేత్వా గచ్ఛన్తి, దహరేహి ఆగన్త్వా అత్తనో నివాసనపారుపనాని న తావ థేరానం దాతబ్బాని, న హి అనచ్ఛిన్నచీవరా అత్తనో అత్థాయ సాఖాపలాసం

భఞ్జితుం లభన్తి, అచ్ఛిన్నచీవరానం పన అత్థాయ లభన్తి, అచ్ఛిన్నచీవరావ అత్తనోపి పరేసమ్పి అత్థాయ లభన్తి. తస్మా థేరేహి వా సాఖాపలాసం భఞ్జిత్వా వాకాదీహి గన్థేత్వా దహరానం దాతబ్బం, దహరేహి వా థేరానం అత్థాయ భఞ్జిత్వా గన్థేత్వా తేసం హత్థే దత్వా వా అదత్వా వా అత్తనా నివాసేత్వా అత్తనో నివాసనపారుపనాని థేరానం దాతబ్బాని, నేవ భూతగామపాతబ్యతాయ పాచిత్తియం హోతి, న తేసం ధారణే దుక్కటం.

సచే అన్తరామగ్గే రజకత్థరణం వా హోతి, అఞ్ఞో వా తాదిసే మనుస్సే పస్సన్తి, చీవరం విఞ్ఞాపేతబ్బం. యాని చ నేసం తే వా విఞ్ఞత్తమనుస్సా అఞ్ఞే వా సాఖాపలాసనివాసనే భిక్ఖూ దిస్వా ఉస్సాహజాతా వత్థాని దేన్తి, తాని సదసాని వా హోన్తు అదసాని వా నీలాదినానావణ్ణాని వా కప్పియానిపి అకప్పియానిపి సబ్బాని అచ్ఛిన్నచీవరట్ఠానే ఠితత్తా తేసం నివాసేతుఞ్చ పారుపితుఞ్చ వట్టన్తి. వుత్తమ్పిహేతం **పరివారే** –

“అకప్పకతం నాపి రజనాయ రత్తం;
తేన నివత్థో యేన కామం వజేయ్య;
న చస్స హోతి ఆపత్తి;
సో చ ధమ్మో సుగతేన దేసితో;
పఞ్హా మేసా కుసలేహి చిన్తితా”తి. (పరి. ౪౮౧);

అయఞ్హి పఞ్హో అచ్ఛిన్నచీవరకం భిక్ఖుం సన్ధాయ వుత్తో. అథ పన తిత్థియేహి సహగచ్ఛన్తి, తే చ నేసం కుసచీరవాకచీరఫలకచీరాని దేన్తి, తానిపి లద్ధిం అగ్గహేత్వా నివాసేతుం వట్టన్తి, నివాసేత్వాపి లద్ధి న గహేతబ్బా.

ఇదాని “యం ఆవాసం పఠమం ఉపగచ్ఛతి, సచే తత్థ హోతి సఙ్ఘస్స విహారచీవరం వా”తిఆదీసు **విహారచీవరం** నామ మనుస్సా ఆవాసం కారేత్వా “చత్తారోపి పచ్చయా అమ్హాకంయేవ సన్తకా పరిభోగం గచ్ఛన్తూ”తి తిచీవరం సజ్జేత్వా అత్తనా కారాపితే ఆవాసే ఠపేన్తి, ఏతం విహారచీవరం నామ. **ఉత్తరత్థరణ**న్తి మఞ్చకస్స ఉపరి అత్థరణకం వుచ్చతి. **భుమత్థరణ**న్తి పరికమ్మకతాయ భూమియా రక్ఖణత్థం చిమిలికాహి కతఅత్థరణం తస్స ఉపరి తట్టికం పత్థరిత్వా చఙ్కమన్తి. **భిసిచ్ఛవీ**తి మఞ్చభిసియా వా పీఠభిసియా వా ఛవి, సచే పూరితా హోతి విధునిత్వాపి గహేతుం వట్టతి. ఏవమేతేసు విహారచీవరాదీసు యం తత్థ ఆవాసే హోతి, తం అనాపుచ్ఛాపి గహేత్వా నివాసేతుం వా పారుపితుం వా అచ్ఛిన్నచీవరకానం భిక్ఖూనం లబ్భతీతి వేదితబ్బం. తఞ్చ ఖో లభిత్వా ఓదహిస్సామి పున ఠపేస్సామీతి అధిప్పాయేన న మూలచ్ఛేజ్జాయ. లభిత్వా చ పన ఞాతితో వా ఉపట్ఠాకతో వా అఞ్ఞతో వా కుతోచి పాకతికమేవ కాతబ్బం. విదేసగతేన ఏకస్మిం సఙ్ఘికే ఆవాసే సఙ్ఘికపరిభోగేన పరిభుఞ్జనత్థాయ ఠపేతబ్బం. సచస్స పరిభోగేనేవ తం జీరతి వా నస్సతి వా గీవా న హోతి. సచే పన ఏతేసం వుత్తప్పకారానం గిహివత్థాదీనం భిసిచ్ఛవిపరియన్తానం కిఞ్చి న లబ్భతి, తేన తిణేన వా పణ్ణేన వా పటిచ్ఛాదేత్వా ఆగన్తబ్బన్తి.

౫౨౯. **యేహి కేహిచి వా అచ్ఛిన్న**న్తి ఏత్థ యమ్పి అచ్ఛిన్నచీవరా ఆచరియుపజ్ఝాయా అఞ్ఞే “ఆహరథ, ఆవుసో, చీవర”న్తి యాచిత్వా వా విస్సాసేన వా గణ్హన్తి, తమ్పి సఙ్ఘహం గచ్ఛతీతి వత్తుం యుజ్జతి.

పరిభోగజిణ్ణం వాతి ఏత్థ చ అచ్ఛిన్నచీవరానం ఆచరియుపజ్ఝాయాదీనం అత్తనా తిణపణ్ణేహి పటిచ్ఛాదేత్వా దిన్నచీవరమ్పి సఙ్ఘికం గచ్ఛతీతి వత్తుం యుజ్జతి. ఏవఞ్హి తే అచ్ఛిన్నచీవరట్ఠానే నట్ఠచీవరట్ఠానే చ ఠితా భవిస్సన్తి, తేన సేసం విఞ్ఞత్తియం అకప్పియచీవరపరిభోగే చ అనాపత్తి అనురూపా భవిస్సతి.

౫౨౧. **ఞాతకానం పవారితాన**న్తి ఏత్థ "ఏతేసం సన్తకం దేథా"తి విఞ్ఞాపేన్తస్స యాచన్తస్స అనాపత్తీతి ఏవమత్థో దట్ఠబ్బో. న హి ఞాతకపవారితానం ఆపత్తి వా అనాపత్తి వా హోతి. **అత్తనో ధనేనా**తి ఏత్థాపి అత్తనో కప్పియభణ్డేన కప్పియవోహారేనేవ చీవరం విఞ్ఞాపేన్తస్స చేతాపేన్తస్స పరివత్తాపేన్తస్స అనాపత్తీతి ఏవమత్థో దట్ఠబ్బో. **పవారితాన**న్తి ఏత్థ చ సఙ్ఘవసేన పవారితేసు పమాణమేవ వట్టతి. పుగ్గలికపవారణాయ యం యం పవారేతి, తం తంయేవ విఞ్ఞాపేతబ్బం. యో చతూహి పచ్చయేహి పవారేత్వా సయమేవ సల్లక్ఖేత్వా కాలానుకాలం చీవరాని దివసే దివసే యాగుభత్తాదీనీతి ఏవం యేన యేనత్థో తం తం దేతి, తస్స విఞ్ఞాపనకిచ్చం నత్థి. యో పన పవారేత్వా బాలతాయ వా సతిసమ్మోసేన వా న దేతి, సో విఞ్ఞాపేతబ్బో. యో "మయ్హం గేహం పవారేమీ"తి వదతి, తస్స గేహం గన్త్వా యథాసుఖం నిసీదితబ్బం నిపజ్జితబ్బం, న కిఞ్చి గహేతబ్బం. యో పన "యం మయ్హం గేహే అత్థి, తం పవారేమీ"తి వదతి. యం తత్థ కప్పియం, తం విఞ్ఞాపేతబ్బం, గేహే పన నిసీదితుం వా నిపజ్జితుం వా న లబ్భతీతి **కురున్దియం** వుత్తం.

అఞ్ఞస్సత్థాయాతి ఏత్థ అత్తనో ఞాతకపవారితే న కేవలం అత్తనో అత్థాయ, అథ ఖో అఞ్ఞస్సత్థాయ విఞ్ఞాపేన్తస్స అనాపత్తీతి అయమేకో అత్థో. అయం పన దుతియో అఞ్ఞస్సాతి యే అఞ్ఞస్స ఞాతకపవారితా, తే తస్సేవ "అఞ్ఞస్సా"తి లద్ధవోహారస్స బుద్ధరక్ఖితస్స వా ధమ్మరక్ఖితస్స వా అత్థాయ విఞ్ఞాపేన్తస్స అనాపత్తీతి. సేసం ఉత్తానత్థమేవ.

సముట్ఠానాదీసు ఇదమ్పి ఛసముట్ఠానం, కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మవచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

అఞ్ఞాతకవిఞ్ఞత్తిసిక్ఖాపదవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౭. తతుత్తరిసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౫౨౨-౪. **తేన సమయేనా**తి తతుత్తరిసిక్ఖాపదం. తత్థ **అభిహట్ఠు**న్తి అభీతి ఉపసగ్గో, హరితున్తి అత్థో, గణ్హితున్తి వుత్తం హోతి. **పవారేయ్యా**తి ఇచ్ఛాపేయ్య, ఇచ్ఛం రుచిం ఉప్పాదేయ్య, వదేయ్య నిమన్తేయ్యాతి అత్థో. అభిహట్ఠుం పవారేన్తేన పన యథా వత్తబ్బం, తం ఆకారం దస్సేతుం "యావతకం ఇచ్ఛసి తావతకం గణ్హాహీ"తి ఏవమస్స పదభాజనం వుత్తం. అథ వా యథా "నేక్ఖమ్మం దట్ఠు ఖేమతో"తి (సు॰ ని॰ ౪౨౬, ౧౧౦౪; చూళని॰ జతుకణ్ణిమాణవపుచ్ఛానిద్దేస ౬౭) ఏత్థ దిస్వాతి అత్థో, ఏవమిధాపి "అభిఅట్ఠుం పవారేయ్యా"తి అభిహరిత్వా పవారేయ్యాతి అత్థో. తత్థ కాయాభిహారో వాచాభిహారోతి దువిధో అభిహారో, కాయేన వా హి వత్థాని అభిహరిత్వా పాదమూలే ఠపేత్వా "యత్తకం ఇచ్ఛసి తత్తకం గణ్హాహీ"తి వదన్తో పవారేయ్య, వాచాయ వా "అమ్హాకం దుస్సకోట్ఠాగారం పరిపుణ్ణం, యత్తకం ఇచ్ఛసి తత్తకం గణ్హాహీ"తి వదన్తో పవారేయ్య, తదుభయమ్పి ఏకజ్ఝం కత్వా "అభిహట్ఠుం పవారేయ్యా"తి వుత్తం.

సన్తరుత్తరపరమన్తి సఅన్తరం ఉత్తరం పరమం అస్స చీవరస్సాతి సన్తరుత్తరపరమం, నివాసనేన సద్ధిం పారుపనం ఉక్కట్ఠపరిచ్ఛేదో అస్సాతి వుత్తం హోతి. **తతో చీవరం సాదితబ్బ**న్తి తతో అభిహటచీవరతో ఏత్తకం చీవరం గహేతబ్బం, న ఇతో

పరన్తి అత్థో. యస్మా పన అచ్ఛిన్నసబ్బచీవరేన తిచీవరికేనేవ భిక్ఖునా ఏవం పటిపజ్జితబ్బం, అఞ్ఞేన అఞ్ఞథాపి, తస్మా తం విభాగం దస్సేతుం "సచే తీణి నట్ఠాని హోన్తీ"తిఆదినా నయేనస్స పదభాజనం వుత్తం.

తత్రాయం వినిచ్ఛయో – యస్స తీణి నట్ఠాని, తేన ద్వే సాదితబ్బాని, ఏకం నివాసేత్వా ఏకం పారుపిత్వా అఞ్ఞం సభాగట్ఠానతో పరియేసిస్సతి. యస్స ద్వే నట్ఠాని, తేన ఏకం సాదితబ్బం. సచే పకతియావ సన్తరుత్తరేన చరతి, ద్వే సాదితబ్బాని. ఏవం ఏకం సాదియన్తేనేవ సమో భవిస్సతి. యస్స తీసు ఏకం నట్ఠం, న సాదితబ్బం. యస్స పన ద్వీసు ఏకం నట్ఠం, ఏకం సాదితబ్బం. యస్స ఏకంయేవ హోతి, తఞ్చ నట్ఠం, ద్వే సాదితబ్బాని. భిక్ఖునియా పన పఞ్చసుపి నట్ఠేసు ద్వే సాదితబ్బాని. చతూసు నట్ఠేసు ఏకం సాదితబ్బం, తీసు నట్ఠేసు కిఞ్చి న సాదితబ్బం, కో పన వాదో ద్వీసు వా ఏకస్మిం వా. యేన కేనచి హి సన్తరుత్తరపరమతాయ ఠాతబ్బం, తతో ఉత్తరి న లబ్భతీతి ఇదమేత్థ లక్ఖణం.

౫౨౬. సేసకం ఆహరిస్సామీతి ద్వే చీవరాని కత్వా సేసం పున ఆహరిస్సామీతి అత్థో. **న అచ్ఛిన్నకారణా**తి బాహుసచ్చాదిగుణవసేన దేన్తి. **ఞాతకానన్**తిఆదీసు ఞాతకానం దేన్తానం సాదియన్తస్స పవారితానం దేన్తానం సాదియన్తస్స అత్తనో ధనేన సాదియన్తస్స అనాపత్తీతి అత్థో. అట్ఠకథాసు పన "ఞాతకపవారితట్ఠానే పకతియా బహుమ్పి వట్టతి, అచ్ఛిన్నకారణా పమాణమేవ వట్టతీ"తి వుత్తం. తం పాళియా న సమేతి. యస్మా పనిదం సిక్ఖాపదం అఞ్ఞస్సత్థాయ విఞ్ఞాపనవత్థుస్మింయేవ పఞ్ఞత్తం, తస్మా ఇధ "అఞ్ఞస్సత్థాయా"తి న వుత్తం. సేసం ఉత్తానత్థమేవ.

సముట్ఠానాదీసు ఇదమ్పి ఛసముట్ఠానం, కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మవచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

తతుత్తరిసిక్ఖాపదవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౮. పఠమఉపక్ఖటసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౫౨౭. తేన సమయేనాతి ఉపక్ఖటసిక్ఖాపదం. తత్థ **అత్థావుసో మం సో ఉపట్ఠాకో**తి ఆవుసో, యం త్వం భణసి, అత్థి ఏవరూపో సో మమ ఉపట్ఠాకోతి అయమేత్థ అత్థో. **అపి మేయ్య ఏవం హోతీ**తి అపి మే అయ్య ఏవం హోతి, అపి మయ్హా ఏవన్తిపి పాఠో.

౫౨౮-౯. భిక్ఖుం పనేవ ఉద్దిస్సాతి ఏత్థ ఉద్దిస్సాతి అపదిస్స ఆరబ్భ. యస్మా పన యం ఉద్దిస్స ఉపక్ఖటం హోతి, తం తస్సత్థాయ ఉపక్ఖటం నామ హోతి. తస్మాస్స పదభాజనే "భిక్ఖుస్సత్థాయా"తి వుత్తం.

భిక్ఖుం ఆరమ్మణం కరిత్వాతి భిక్ఖుం పచ్చయం కత్వా, యఞ్హి భిక్ఖుం ఉద్దిస్స ఉపక్ఖటం, తం నియమేనేవ భిక్ఖుం పచ్చయం కత్వా ఉపక్ఖటం హోతి, తేన వుత్తం – "భిక్ఖుం ఆరమ్మణం కరిత్వా"తి. పచ్చయోపి హి "లభతి మారో ఆరమ్మణ"న్తిఆదీసు (సం. ని. ౪.౨౪౩) ఆరమ్మణన్తి ఆగతో. ఇదాని "ఉద్దిస్సా"తి ఏత్థ యో కత్తా, తస్స ఆకారదస్సనత్థం "భిక్ఖుం అచ్ఛాదేతుకామో"తి వుత్తం. భిక్ఖుం అచ్ఛాదేతుకామేన హి తేన తం ఉద్దిస్స ఉపక్ఖటం, న అఞ్ఞేన కారణేన. ఇతి సో అచ్ఛాదేతుకామో హోతి. తేన వుత్తం – "భిక్ఖుం అచ్ఛాదేతుకామో"తి.

అఞ్ఞాతకస్స గహపతిస్స వాతి అఞ్ఞాతకేన గహపతినా వాతి అత్థో. కరణత్థే హి ఇదం సామివచనం. పదభాజనే పన బ్యఞ్జనం అవిచారేత్వా అత్థమత్తమేవ దస్సేతుం "అఞ్ఞాతకో నామ...పే.... గహపతి నామా"తిఆది వుత్తం.

చీవరచేతాపన్నన్తి చీవరమూలం, తం పన యస్మా హిరఞ్ఞాదీసు అఞ్ఞతరం హోతి, తస్మా పదభాజనే "హిరఞ్ఞం వా"తిఆది వుత్తం. **ఉపక్ఖటం హోతీ**తి సజ్జితం హోతి, సంహరిత్వా ఠపితం, యస్మా పన "హిరఞ్ఞం వా"తిఆదినా వచనేనస్స ఉపక్ఖటభావో దస్సితో హోతి, తస్మా "ఉపక్ఖటం నామా"తి పదం ఉద్ధరిత్వా విసుం పదభాజనం న వుత్తం. **ఇమినా**తి ఉపక్ఖటం సన్ధాయాహ, తేనేవస్స పదభాజనే "పచ్చుపట్ఠితేనా"తి వుత్తం. యఞ్హి ఉపక్ఖటం సంహరిత్వా ఠపితం, తం పచ్చుపట్ఠితం హోతీతి. **అచ్ఛాదేస్సామీ**తి వోహారవచనమేతం "ఇత్థన్నామస్స భిక్ఖునో దస్సామీ"తి అయం పనేత్థ అత్థో. తేనేవస్స పదభాజనేపి "దస్సామీ"తి వుత్తం.

తత్ర చే సో భిక్ఖూతి యత్ర సో గహపతి వా గహపతానీ వా తత్ర సో భిక్ఖు పుబ్బే అప్పవారితో ఉపసఙ్కమిత్వా చీవరే వికప్పం ఆపజ్జేయ్య చేతి అయమేత్థ పదసమ్బన్ధో. తత్థ ఉపసఙ్కమిత్వాతి ఇమస్స గన్త్వాతి ఇమినావ అత్థే సిద్ధే పచురవోహారవసేన "ఘర"న్తి వుత్తం. యత్ర పన సో దాయకో తత్ర గన్త్వాతి అయమేవేత్థ అత్థో, తస్మా పునపి వుత్తం "యత్థ కత్థచి ఉపసఙ్కమిత్వా"తి. **వికప్పం ఆపజ్జేయ్యా**తి విసిట్ఠకప్పం అధికవిధానం ఆపజ్జేయ్య, పదభాజనే పన యేనాకారేన వికప్పం ఆపన్నో హోతి తమేవ దస్సేతుం "ఆయతం వా"తిఆది వుత్తం. **సాధూ**తి ఆయాచనే నిపాతో. **వతా**తి పరివితక్కే. **మ**న్తి అత్తానం నిద్దిసతి. **ఆయస్మా**తి పరం ఆలపతి ఆమన్తేతి. యస్మా పనిదం సబ్బం బ్యఞ్జనమత్తమేవ, ఉత్తానత్థమేవ, తస్మాస్స పదభాజనే అత్థో న వుత్తో. **కల్యాణకమ్యతం ఉపాదాయా**తి సున్దరకామతం విసిట్ఠకామతం చిత్తేన గహేత్వా, తస్స "ఆపజ్జేయ్య చే"తి ఇమినా సమ్బన్ధో. యస్మా పన యో కల్యాణకమ్యతం ఉపాదాయ ఆపజ్జతి, సో సాధత్థికో మహగ్ఘత్థికో హోతి, తస్మాస్స పదభాజనే బ్యఞ్జనం పహాయ అధిప్పేతత్థమేవ దస్సేతుం తదేవ వచనం వుత్తం. యస్మా పన న ఇమస్స ఆపజ్జనమత్తేనేవ ఆపత్తి సేసం ఏతి, తస్మా "తస్స వచనేనా"తిఆది వుత్తం.

౫౩౧. **అనాపత్తి ఞాతకాన**న్తిఆదీసు ఞాతకానం చీవరే వికప్పం ఆపజ్జన్తస్స అనాపత్తీతి ఏవమత్థో దట్ఠబ్బో. **మహగ్ఘం చేతాపేతుకామస్స అప్పగ్ఘం చేతాపేతీ**తి గహపతిస్స వీసతిఅగ్ఘనకం చీవరం చేతాపేతుకామస్స "అలం మయ్హం ఏతేన, దసగ్ఘనకం వా అట్ఠగ్ఘనకం వా దేహీ"తి వదతి అనాపత్తి. **అప్పగ్ఘ**న్తి ఇదఞ్చ అతిరేకనివారణత్థమేవ వుత్తం, సమకేపి పన అనాపత్తి , తఞ్చ ఖో అగ్ఘవసేనేవ న పమాణవసేన, అగ్ఘవడ్ఢనకఞ్హి ఇదం సిక్ఖాపదం. తస్మా యో వీసతిఅగ్ఘనకం అన్తరవాసకం చేతాపేతుకామో , "తం ఏత్తకమేవ మే అగ్ఘనకం చీవరం దేహీ"తి వత్తుమ్పి వట్టతి. సేసం ఉత్తానత్థమేవ.

సముట్ఠానాదీనిపి తతుత్తరిసిక్ఖాపదసదిసానేవాతి.

పఠమఉపక్ఖటసిక్ఖాపదవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౯. దుతియఉపక్ఖటసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౫౩౨. దుతియఉపక్ఖటేపి ఇమినావ నయేన అత్థో వేదితబ్బో. తఞ్హి ఇమస్స అనుపఞ్ఞత్తిసదిసం. కేవలం పఠమసిక్ఖాపదే ఏకస్స పీళా కతా, దుతియే ద్విన్నం, అయమేవేత్థ విసేసో. సేసం సబ్బం పఠమసదిసమేవ. యథా చ ద్విన్నం, ఏవం బహూనం పీళం కత్వా గణ్హతోపి ఆపత్తి వేదితబ్బాతి.

దుతియఉపక్ఖటసిక్ఖాపదవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౦. రాజసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౫౩౭. **తేన సమయేనాతి** రాజసిక్ఖాపదం. తత్థ **ఉపాసకం సఞ్ఞాపేత్వాతి** జానాపేత్వా, "ఇమినా మూలేన చీవరం కిణిత్వా థేరస్స దేహీ"తి ఏవం వత్వాతి అధిప్పాయో. **పఞ్ఞాసబన్ధోతి** పఞ్ఞాసకహాపణదణ్డోతి వుత్తం హోతి. పఞ్ఞాసం బద్ధోతిపి పాఠో, పఞ్ఞాసం జితో పఞ్ఞాసం దాపేతబ్బోతి అధిప్పాయో. **అజ్జణ్హో, భన్తే, ఆగమేహీతి** భన్తే, అజ్జ ఏకదివసం అమ్హాకం తిట్ఠ, అధివాసేహీతి అత్థో. **పరామసీతి** గణ్హి. **జీనోసీతి** జితోసి.

౫౩౮-౯. **రాజభోగ్గోతి** రాజతో భోగ్గం భుఞ్జితబ్బం అస్సత్థీతి రాజభోగ్గో, రాజభోగోతిపి పాఠో, రాజతో భోగో అస్స అత్థీతి అత్థో.

పహిణేయ్యాతి పేసేయ్య, ఉత్తానత్థత్తా పనస్స పదభాజనం న వుత్తం. యథా చ ఏతస్స, ఏవం "చీవరం ఇత్థన్నామం భిక్ఖు"న్తిఆదీనమ్పి పదానం ఉత్తానత్థత్తాయేవ పదభాజనం న వుత్తన్తి వేదితబ్బం . **ఆభతన్తి** ఆనీతం. **కాలేన కప్పియన్తి** యుత్తపత్తకాలేన, యదా నో అత్థో హోతి, తదా కప్పియం చీవరం గణ్హామాతి అత్థో.

వేయ్యావచ్చకరోతి కిచ్చకరో, కప్పియకారకోతి అత్థో. **సఞ్ఞత్తో సో మయాతి** ఆణత్తో సో మయా, యథా తుమ్హాకం చీవరేన అత్థే సతి చీవరం దస్సతి, ఏవం వుత్తోతి అత్థో. **అత్థో మే ఆవుసో చీవరేనాతి** చోదనాలక్ఖణనిదస్సనమేతం, ఇదఞ్హి వచనం వత్తబ్బం, అస్స వా అత్థో యాయ కాయచి భాసాయ; ఇదం చోదనాలక్ఖణం. "**దేహి మే చీవర**"న్తిఆదీని పన నవత్తబ్బాకారదస్సనత్థం వుత్తాని, ఏతాని హి వచనాని ఏతేసం వా అత్థో యాయ కాయచి భాసాయ న వత్తబ్బో.

దుతియమ్పి వత్తబ్బో తతియమ్పి వత్తబ్బోతి "అత్థో మే ఆవుసో చీవరేనా"తి ఇదమేవ యావతతియం వత్తబ్బోతి. ఏవం "ద్వత్తిక్ఖత్తుం చోదేతబ్బో సారేతబ్బో"తి ఏత్థ ఉద్దిట్ఠచోదనాపరిచ్ఛేదం దస్సేత్వా ఇదాని "ద్వత్తిక్ఖత్తుం చోదయమానో సారయమానో తం చీవరం అభినిప్ఫాదేయ్య, ఇచ్చేతం కుసల"న్తి ఇమేసం పదానం సఙ్ఖేపతో అత్థం దస్సేన్తో "సచే అభినిప్ఫాదేతి, ఇచ్చేతం కుసల"న్తి ఆహ. ఏవం యావతతియం చోదేన్తో తం చీవరం యది నిప్ఫాదేతి, సక్కోతి అత్తనో పటిలాభవసేన నిప్ఫాదేతుం, ఇచ్చేతం కుసలం సాధు సుట్ఠు సున్దరం.

చతుక్ఖత్తుం పఞ్చక్ఖత్తుం ఛక్ఖత్తుపరమం తుణ్హీభూతేన ఉద్దిస్స ఠాతబ్బన్తి ఠానలక్ఖణనిదస్సనమేతం. ఛక్ఖత్తుపరమన్తి చ భావనపుంసకవచనమేతం, ఛక్ఖత్తుపరమఞ్హి ఏతేన చీవరం ఉద్దిస్స తుణ్హీభూతేన ఠాతబ్బం, న అఞ్ఞం కిఞ్చి కాతబ్బం, ఇదం ఠానలక్ఖణం. తత్థ యో సబ్బట్ఠానానం సాధారణో తుణ్హీభావో, తం తావ దస్సేతుం పదభాజనే "తత్థ గన్త్వా తుణ్హీభూతేనా"తిఆది వుత్తం. తత్థ **న ఆసనే నిసీదితబ్బన్తి** "ఇధ, భన్తే, నిసీదథా"తి వుత్తేనాపి న నిసీదితబ్బం. **న ఆమిసం పటిగ్గహేతబ్బన్తి** యాగుఖజ్జకాదిభేదం కిఞ్చి ఆమిసం "గణ్హథ, భన్తే"తి యాచియమానేనాపి న గణ్హితబ్బం. **న ధమ్మో భాసితబ్బోతి** మఙ్గలం వా అనుమోదనం వా భాసథాతి యాచియమానేనాపి కిఞ్చి న భాసితబ్బం, కేవలం "కిం కారణా ఆగతోసీ"తి పుచ్ఛియమానేన "జానాసి, ఆవుసో"తి వత్తబ్బో. **పుచ్ఛియమానోతి** ఇదఞ్హి కరణత్థే పచ్చత్తవచనం. అథ వా పుచ్ఛం కురుమానో పుచ్ఛియమానోతి ఏవమ్పేత్థ అత్థో దట్ఠబ్బో. యో హి పుచ్ఛం కరోతి, సో ఏత్తకం వత్తబ్బోతి **ఠానం భఞ్జతీతి** ఆగతకారణం భఞ్జతి.

ఇదాని యా తిస్సో చోదనా, ఛ చ ఠానాని వుత్తాని. తత్థ వుడ్ఢిఞ్చ హానిఞ్చ దస్సేన్తో **"చతుక్ఖత్తుం చోదేత్వా"**తిఆదిమాహ. యస్మా చ ఏత్థ ఏకచోదనావుడ్ఢియా ద్విన్నం ఠానానం హాని వుత్తా, తస్మా "ఏకా చోదనా దిగుణం ఠాన"న్తి లక్ఖణం దస్సితం హోతి. ఇతి ఇమినా లక్ఖణేన తిక్ఖత్తుం చోదేత్వా ఛక్ఖత్తుం ఠాతబ్బం, ద్విక్ఖత్తుం చోదేత్వా అట్ఠక్ఖత్తుం ఠాతబ్బం, సకిం చోదేత్వా దసక్ఖత్తుం ఠాతబ్బన్తి. యథా చ "ఛక్ఖత్తుం చోదేత్వా న ఠాతబ్బ"న్తి వుత్తం, ఏవం "ద్వాదసక్ఖత్తుం ఠత్వా న చోదేతబ్బ"న్తిపి వుత్తమేవ హోతి. తస్మా సచే చోదేతియేవ న తిట్ఠతి, ఛ చోదనా లబ్భన్తి. సచే తిట్ఠతియేవ న చోదేతి, ద్వాదస ఠానాని లబ్భన్తి. సచే చోదేతిపి తిట్ఠతిపి, ఏకాయ చోదనాయ ద్వే ఠానాని హాపేతబ్బాని. తత్థ యో ఏకదివసమేవ పునప్పునం గన్త్వా ఛక్ఖత్తుం చోదేతి, సకింయేవ వా గన్త్వా "అత్థో మే, ఆవుసో, చీవరేనా"తి ఛక్ఖత్తుం వదతి. తథా ఏకదివసమేవ పునప్పునం గన్త్వా ద్వాదసక్ఖత్తుం తిట్ఠతి, సకింయేవ వా గన్త్వా తత్ర తత్ర ఠానే తిట్ఠతి, సోపి సబ్బచోదనాయో సబ్బట్ఠానాని చ భఞ్జతి. కో పన వాదో నానాదివసేసు ఏవం కరోన్తస్సాతి ఏవమేత్థ వినిచ్ఛయో వేదితబ్బో.

యతస్స చీవరచేతాపన్నం ఆభతన్తి యతో రాజతో వా రాజభోగ్గతో వా అస్స భిక్ఖునో చీవరచేతాపన్నం ఆనీతం. యత్వస్సాతిపి పాఠో. అయమేవత్థో. "యత్థస్సా"తిపి పఠన్తి, యస్మిం ఠానే అస్స చీవరచేతాపన్నం పేసితన్తి చ అత్థం కథేన్తి, బ్యఞ్జనం పన న సమేతి. **తత్థా**తి తస్స రఞ్ఞో వా రాజభోగ్గస్స వా సన్తికే; సమీపత్థే హి ఇదం భుమ్మవచనం. **న తం తస్స భిక్ఖునో కిఞ్చి అత్థం అనుభోతీ**తి తం చీవరచేతాపన్నం తస్స భిక్ఖునో కిఞ్చి అప్పమత్తకమ్పి కమ్మం న నిప్ఫాదేతి. **యుఞ్జన్తాయస్మన్తో సక**న్తి ఆయస్మన్తో అత్తనో సన్తకం ధనం పాపుణన్తు. **మా వో సకం వినస్సా**తి తుమ్హాకం సన్తకం మా వినస్సతు. యో పన నేవ సామం గచ్ఛతి, న దూతం పాహేతి, వత్తభేదే దుక్కటం ఆపజ్జతి.

కిం పన సబ్బకప్పియకారకేసు ఏవం పటిపజ్జితబ్బన్తి? న పటిపజ్జితబ్బం. అయఞ్హి కప్పియకారకో నామ సఙ్ఖేపతో దువిధో నిద్దిట్ఠో చ అనిద్దిట్ఠో చ. తత్థ నిద్దిట్ఠో దువిధో – భిక్ఖునా నిద్దిట్ఠో, దూతేన నిద్దిట్ఠోతి. అనిద్దిట్ఠోపి దువిధో – ముఖవేవటిక కప్పియకారకో, పరమ్ముఖకప్పియకారకోతి. తేసు భిక్ఖునా నిద్దిట్ఠో సమ్ముఖాసమ్ముఖవసేన చతుబ్బిధో హోతి. తథా దూతేన నిద్దిట్ఠోపి.

కథం? ఇధేకచ్చో భిక్ఖుస్స చీవరత్థాయ దూతేన అకప్పియవత్థుం పహిణతి, దూతో తం భిక్ఖుం ఉపసఙ్కమిత్వా "ఇదం, భన్తే, ఇత్థన్నామేన తుమ్హాకం చీవరత్థాయ పహితం, గణ్హథ న"న్తి వదతి, భిక్ఖు "నయిదం కప్పతీ"తి పటిక్ఖిపతి, దూతో "అత్థి పన తే, భన్తే, వేయ్యావచ్చకరో"తి పుచ్ఛతి, పుఞ్ఞత్థికేహి చ ఉపాసకేహి "భిక్ఖూనం వేయ్యావచ్చం కరోథా"తి ఆణత్తా వా, భిక్ఖూనం వా సన్దిట్ఠా సమ్భత్తా కేచి వేయ్యావచ్చకరా హోన్తి, తేసం అఞ్ఞతరో తస్మిం ఖణే భిక్ఖుస్స సన్తికే నిసిన్నో హోతి, భిక్ఖు తం నిద్దిసతి "అయం భిక్ఖూనం వేయ్యావచ్చకరో"తి. దూతో తస్స హత్థే అకప్పియవత్థుం దత్వా "థేరస్స చీవరం కిణిత్వా దేహీ"తి గచ్ఛతి, అయం భిక్ఖునా సమ్ముఖానిద్దిట్ఠో.

నో చే భిక్ఖుస్స సన్తికే నిసిన్నో హోతి, అపిచ ఖో భిక్ఖు నిద్దిసతి – "అసుకస్మిం నామ గామే ఇత్థన్నామో భిక్ఖూనం వేయ్యావచ్చకరో"తి, సో గన్త్వా తస్స హత్థే అకప్పియవత్థుం దత్వా "థేరస్స చీవరం కిణిత్వా దదేయ్యాసీ"తి ఆగన్త్వా భిక్ఖుస్స ఆరోచేత్వా గచ్ఛతి, అయమేకో భిక్ఖునా అసమ్ముఖానిద్దిట్ఠో.

న హేవ ఖో సో దూతో అత్తనా ఆగన్త్వా ఆరోచేతి, అపిచ ఖో అఞ్ఞం పహిణతి "దిన్నం మయా, భన్తే, తస్స హత్థే చీవరచేతాపన్నం, చీవరం గణ్హేయ్యాథా"తి, అయం దుతియో భిక్ఖునా అసమ్ముఖానిద్దిట్ఠో.

న హేవ ఖో అఞ్ఞం పహిణతి, అపిచ ఖో గచ్ఛన్తోవ భిక్ఖుం వదతి “అహం తస్స హత్థే చీవరచేతాపన్నం దస్సామి, తుమ్హే చీవరం గణ్హేయ్యాథా”తి, అయం తతియో భిక్ఖునా అసమ్ముఖానిద్దిట్ఠోతి ఏవం ఏకో సమ్ముఖానిద్దిట్ఠో తయో అసమ్ముఖానిద్దిట్ఠాతి ఇమే చత్తారో భిక్ఖునా నిద్దిట్ఠవేయ్యావచ్చకరా నామ. ఏతేసు ఇమస్మిం రాజసిక్ఖాపదే వుత్తనయేనేవ పటిపజ్జితబ్బం.

అపరో భిక్ఖు పురిమనయేనేవ దూతేన పుచ్ఛితో నత్థితాయ వా, అవిచారేతుకామతాయ వా “నత్థమ్హాకం కప్పియకారకో”తి వదతి, తస్మిఞ్చ ఖణే కోచి మనుస్సో ఆగచ్ఛతి, దూతో తస్స హత్థే అకప్పియవత్థుం దత్వా “ఇమస్స హత్థతో చీవరం గణ్హేయ్యాథా”తి వత్వా గచ్ఛతి, అయం దూతేన సమ్ముఖానిద్దిట్ఠో.

అపరో దూతో గామం పవిసిత్వా అత్తనా అభిరుచితస్స కస్సచి హత్థే అకప్పియవత్థుం దత్వా పురిమనయేనేవ ఆగన్త్వా ఆరోచేతి, అఞ్ఞం వా పహిణతి, “అహం అసుకస్స నామ హత్థే చీవరచేతాపన్నం దస్సామి, తుమ్హే చీవరం గణ్హేయ్యాథా”తి వత్వా వా గచ్ఛతి, అయం తతియో దూతేన అసమ్ముఖానిద్దిట్ఠోతి ఏవం ఏకో సమ్ముఖానిద్దిట్ఠో, తయో అసమ్ముఖానిద్దిట్ఠాతి ఇమే చత్తారో దూతేన నిద్దిట్ఠవేయ్యావచ్చకరా నామ. ఏతేసు మేణ్డకసిక్ఖాపదే వుత్తనయేన పటిపజ్జితబ్బం. వుత్తఞ్హేతం – “సన్తి, భిక్ఖవే, మనుస్సా సద్ధా పసన్నా, తే కప్పియకారకానం హత్థే హిరఞ్ఞం ఉపనిక్ఖిపన్తి – ‘ఇమినా అయ్యస్స యం కప్పియం తం దేథా’తి. అనుజానామి, భిక్ఖవే, యం తతో కప్పియం తం సాదితుం, న త్వేవాహం, భిక్ఖవే, కేనచి పరియాయేన జాతరూపరజతం సాదితబ్బం పరియేసితబ్బన్తి వదామీ”తి (మహావ. ౨౯౯). ఏత్థ చ చోదనాయ పమాణం నత్థి, మూలం అసాదియన్తేన సహస్సక్ఖత్తుమ్పి చోదనాయ వా ఠానేన వా కప్పియభణ్డం సాదితుం వట్టతి. నో చే దేతి, అఞ్ఞం కప్పియకారకం ఠపేత్వాపి ఆహరాపేతబ్బం. సచే ఇచ్ఛతి మూలసామికానమ్పి కథేతబ్బం; నో చే ఇచ్ఛతి న కథేతబ్బం.

అపరో భిక్ఖు పురిమనయేనేవ దూతేన పుచ్ఛితో “నత్థమ్హాకం కప్పియకారకో”తి వదతి, తదఞ్ఞో సమీపే ఠితో సుత్వా “ఆహర భో అహం అయ్యస్స చీవరం చేతాపేత్వా దస్సామీ”తి వదతి. దూతో “హన్ద భో దదేయ్యాసీ”తి తస్స హత్థే దత్వా భిక్ఖుస్స అనారోచేత్వావ గచ్ఛతి, అయం ముఖవేవటికకప్పియకారకో. అపరో భిక్ఖునో ఉపట్ఠాకస్స వా అఞ్ఞస్స వా హత్థే అకప్పియవత్థుం దత్వా “థేరస్స చీవరం దదేయ్యాసీ”తి ఏత్తోవ పక్కమతి, అయం పరమ్ముఖకప్పియకారకోతి ఇమే ద్వే అనిద్దిట్ఠకప్పియకారకా నామ. ఏతేసు అఞ్ఞాతకఅప్పవారితేసు వియ పటిపజ్జితబ్బం. సచే సయమేవ చీవరం ఆనేత్వా దదన్తి, గహేతబ్బం. నో చే, కిఞ్చి న వత్తబ్బా. దేసనామత్తమేవ చేతం “దూతేన చీవరచేతాపన్నం పహిణేయ్యా”తి సయం ఆహరిత్వాపి పిణ్డపాతాదీనం అత్థాయ దదన్తేసుపి ఏసేవ నయో. న కేవలఞ్చ అత్తనోయేవ అత్థాయ సమ్పటిచ్ఛితుం న వట్టతి, సచేపి కోచి జాతరూపరజతం ఆనేత్వా “ఇదం సఙ్ఘస్స దమ్మి, ఆరామం వా కరోథ చేతియం వా భోజనసాలాదీనం వా అఞ్ఞతర”న్తి వదతి, ఇదమ్పి సమ్పటిచ్ఛితుం న వట్టతి. యస్స కస్సచి హి అఞ్ఞస్సత్థాయ సమ్పటిచ్ఛన్తస్స దుక్కటం హోతీతి **మహాపచ్చరియం** వుత్తం.

సచే పన “నయిదం భిక్ఖూనం సమ్పటిచ్ఛితుం వట్టతీ”తి పటిక్ఖిత్తే “వడ్ఢకీనం వా కమ్మకరానం వా హత్థే భవిస్సతి, కేవలం తుమ్హే సుకతదుక్కటం జానాథా”తి వత్వా తేసం హత్థే దత్వా పక్కమతి, వట్టతి. అథాపి “మమ మనుస్సానం హత్థే భవిస్సతి మయ్హమేవ వా హత్థే భవిస్సతి, కేవలం తుమ్హే యం యస్స దాతబ్బం, తదత్థాయ పేసేయ్యాథా”తి వదతి, ఏవమ్పి వట్టతి.

సచే పన సఙ్ఘం వా గణం వా పుగ్గలం వా అనామసిత్వా "ఇదం హిరఞ్ఞసువణ్ణం చేతియస్స దేమ, విహారస్స దేమ, నవకమ్మస్స దేమా"తి వదన్తి, పటిక్ఖిపితుం న వట్టతి. "ఇమే ఇదం భణన్తీ"తి కప్పియకారకానం ఆచిక్ఖితబ్బం. "చేతియాదీనం అత్థాయ తుమ్హే గహేత్వా ఠపేథా"తి వుత్తేన పన "అమ్హాకం గహేతుం న వట్టతీ"తి పటిక్ఖిపితబ్బం.

సచే పన కోచి బహుం హిరఞ్ఞసువణ్ణం ఆనేత్వా "ఇదం సఙ్ఘస్స దమ్మి, చత్తారో పచ్చయే పరిభుఞ్జథా"తి వదతి, తం చే సఙ్ఘో సమ్పటిచ్ఛతి, పటిగ్గహణేపి పరిభోగేపి ఆపత్తి. తత్ర చే ఏకో భిక్ఖు "నయిదం కప్పతీ"తి పటిక్ఖిపతి, ఉపాసకో చ "యది న కప్పతి, మయ్హమేవ భవిస్సతీ"తి గచ్ఛతి. సో భిక్ఖు "తయా సఙ్ఘస్స లాభన్తరాయో కతో"తి న కేనచి కిఞ్చి వత్తబ్బో. యో హి తం చోదేతి, స్వేవ సాపత్తికో హోతి, తేన పన ఏకేన బహూ అనాపత్తికా కతా. సచే పన భిక్ఖూహి "న వట్టతీ"తి పటిక్ఖిత్తే "కప్పియకారకానం వా హత్థే భవిస్సతి, మమ పురిసానం వా మయ్హం వా హత్థే భవిస్సతి, కేవలం తుమ్హే పచ్చయే పరిభుఞ్జథా"తి వదతి, వట్టతి.

చతుపచ్చయత్థాయ చ దిన్నం యేన యేన పచ్చయేన అత్థో హోతి, తదత్థం ఉపనేతబ్బం, చీవరత్థాయ దిన్నం చీవరేయేవ ఉపనేతబ్బం. సచే చీవరేన తాదిసో అత్థో నత్థి, పిణ్డపాతాదీహి సఙ్ఘో కిలమతి, సఙ్ఘసుట్ఠుతాయ అపలోకేత్వా తదత్థాయపి ఉపనేతబ్బం. ఏస నయో పిణ్డపాతగిలానపచ్చయత్థాయ దిన్నేపి, సేనాసనత్థాయ దిన్నం పన సేనాసనస్స గరుభణ్డత్తా సేనాసనేయేవ ఉపనేతబ్బం. సచే పన భిక్ఖూసు సేనాసనం ఛడ్డేత్వా గతేసు సేనాసనం వినస్సతి, ఈదిసే కాలే సేనాసనం విస్సజ్జేత్వాపి భిక్ఖూనం పరిభోగో అనుఞ్ఞాతో, తస్మా సేనాసనజగ్గనత్థం మూలచ్ఛేజ్జం అకత్వా యాపనమత్తం పరిభుఞ్జితబ్బం.

న కేవలఞ్చ హిరఞ్ఞసువణ్ణమేవ, అఞ్ఞమ్పి ఖేత్తవత్థాది అకప్పియం న సమ్పటిచ్ఛితబ్బం. సచే హి కోచి "మయ్హం తిసస్ససమ్పాదనకం మహాతళాకం అత్థి, తం సఙ్ఘస్స దమ్మీ"తి వదతి, తం చే సఙ్ఘో సమ్పటిచ్ఛతి, పటిగ్గహణేపి పరిభోగేపి ఆపత్తియేవ. యో పన తం పటిక్ఖిపతి, సో పురిమనయేనేవ న కేనచి కిఞ్చి వత్తబ్బో. యో హి తం చోదేతి, స్వేవ సాపత్తికో హోతి, తేన పన ఏకేన బహూ అనాపత్తికా కతా.

యో పన "తాదిసంయేవ తళాకం దమ్మీ"తి వత్వా భిక్ఖూహి "న వట్టతీ"తి పటిక్ఖిత్తో వదతి "అసుకఞ్చ అసుకఞ్చ సఙ్ఘస్స తళాకం అత్థి, తం కథం వట్టతీ"తి. సో వత్తబ్బో – "కప్పియం కత్వా దిన్నం భవిస్సతీ"తి. కథం దిన్నం కప్పియం హోతీతి? "చత్తారో పచ్చయే పరిభుఞ్జథా"తి వత్వా దిన్నన్తి. సో సచే "సాధు, భన్తే, చత్తారో పచ్చయే సఙ్ఘో పరిభుఞ్జతూ"తి దేతి, వట్టతి. అథాపి "తళాకం గణ్హథా"తి వత్వా "న వట్టతీ"తి పటిక్ఖిత్తో "కప్పియకారకో అత్థీ"తి పుచ్ఛిత్వా "నత్థీ"తి వుత్తే "ఇదం అసుకో నామ విచారేస్సతి, అసుకస్స వా హత్థే, మయ్హం వా హత్థే భవిస్సతి, సఙ్ఘో కప్పియభణ్డం పరిభుఞ్జతూ"తి వదతి, వట్టతి. సచేపి "న వట్టతీ"తి పటిక్ఖిత్తో "ఉదకం పరిభుఞ్జిస్సతి, భణ్డకం ధోవిస్సతి, మిగపక్ఖినో పివిస్సన్తీ"తి వదతి, ఏవమ్పి వట్టతి. అథాపి "న వట్టతీ"తి పటిక్ఖిత్తో వదతి "కప్పియసీసేన గణ్హథా"తి. "సాధు, ఉపాసక, సఙ్ఘో పానీయం పివిస్సతి, భణ్డకం ధోవిస్సతి, మిగపక్ఖినో పివిస్సన్తీ"తి వత్వా పరిభుఞ్జితుం వట్టతి.

అథాపి "మమ తళాకం వా పోక్ఖరణిం వా సఙ్ఘస్స దమ్మీ"తి "వుత్తే, సాధు, ఉపాసక, సఙ్ఘో పానీయం పివిస్సతీ"తిఆదీని వత్వా పరిభుఞ్జితుం వట్టతియేవ. యది పన భిక్ఖూహి హత్థకమ్మం యాచిత్వా సహత్థేన చ కప్పియపథవిం ఖనిత్వా ఉదకపరిభోగత్థాయ తళాకం కారితం హోతి, తం చే నిస్సాయ సస్సం నిప్ఫాదేత్వా మనుస్సా విహారే కప్పియభణ్డం దేన్తి,

వట్టతి. అథ మనుస్సా ఏవ సఙ్ఘస్స ఉపకారత్థాయ సఙ్ఘికభూమిం ఖనిత్వా తం నిస్సాయ నిప్ఫన్నసస్సతో కప్పియభణ్డం దేన్తి, ఏవమ్పి వట్టతి. "అమ్హాకం ఏకం కప్పియకారకం ఠపేథా"తి వుత్తే చ ఠపేతుమ్పి లబ్భతి. అథ పన తే మనుస్సా రాజబలినా ఉపద్దుతా పక్కమన్తి, అఞ్ఞే పటిపజ్జన్తి, న చ భిక్ఖూనం కిఞ్చి దేన్తి, ఉదకం వారేతుం లబ్భతి. తఞ్చ ఖో కసికమ్మకాలేయేవ, న సస్సకాలే. సచే తే వదన్తి "నను, భన్తే, పుబ్బేపి మనుస్సా ఇమం నిస్సాయ సస్సం అకంసూ"తి . తతో వత్తబ్బా – "తే సఙ్ఘస్స ఇమఞ్చ ఇమఞ్చ ఉపకారం అకంసు, ఇదఞ్చిదఞ్చ కప్పియభణ్డం అదంసూ"తి. సచే వదన్తి – "మయమ్పి దస్సామా"తి, ఏవమ్పి వట్టతి.

సచే పన కోచి అబ్యత్తో అకప్పియవోహారేన తళాకం పటిగ్గణ్హాతి వా కారేతి వా, తం భిక్ఖూహి న పరిభుఞ్జితబ్బం, తం నిస్సాయ లద్ధం కప్పియభణ్డమ్పి అకప్పియమేవ. సచే భిక్ఖూహి పరిచ్చత్తభావం ఞత్వా సామికో వా తస్స పుత్తధీతరో వా అఞ్ఞో వా కోచి వంసే ఉప్పన్నో పున కప్పియవోహారేన దేతి, వట్టతి. పచ్ఛిన్నే కులవంసే యో తస్స జనపదస్స సామికో, సో అచ్ఛిన్దిత్వా పున దేతి, చిత్తలపబ్బతే భిక్ఖునా నీహటఉదకవాహకం **అళనాగరాజమహేసీ వియ,** ఏవమ్పి వట్టతి.

కప్పియవోహారేపి ఉదకవసేన పటిగ్గహితతళాకే సుద్ధచిత్తానం మత్తికుద్ధరణపాళిబన్ధనాదీని చ కాతుం వట్టతి. తం నిస్సాయ పన సస్సం కరోన్తే దిస్వా కప్పియకారకం ఠపేతుం న వట్టతి. యది తే సయమేవ కప్పియభణ్డం దేన్తి, గహేతబ్బం. నో చే దేన్తి, న చోదేతబ్బం, న సారేతబ్బం. పచ్చయవసేన పటిగ్గహితతళాకే కప్పియకారకం ఠపేతుం వట్టతి. మత్తికుద్ధరణపాళిబన్ధనాదీని పన కాతుం న వట్టతి. సచే కప్పియకారకా సయమేవ కరోన్తి, వట్టతి. అబ్యత్తేన పన లజ్జిభిక్ఖునా కారాపితేసు కిఞ్చాపి పటిగ్గహణే కప్పియం, భిక్ఖుస్స పయోగపచ్చయా ఉప్పన్నేన మిస్సకత్తా విసగతపిణ్డపాతో వియ అకప్పియమంసరసమిస్సకభోజనం వియ చ దుబ్బినిబ్భోగం హోతి, సబ్బేసం అకప్పియమేవ.

సచే పన "ఉదకస్స ఓకాసో అత్థి, తళాకస్స పాళి థిరా, యథా బహుం ఉదకం గణ్హాతి, ఏవం కరోహి, తీరసమీపే ఉదకం కరోహీ"తి ఏవం ఉదకమేవ విచారేతి, వట్టతి. ఉద్ధనే అగ్గిం న పాతేన్తి, "ఉదకకమ్మం లబ్భతు ఉపాసకా"తి వత్తుం వట్టతి. "సస్సం కత్వా ఆహరథా"తి వత్తుం పన న వట్టతి. సచే పన తళాకే అతిబహుం ఉదకం దిస్వా పస్సతో వా పిట్ఠితో వా మాతికం నీహరాపేతి, వనం ఛిన్దాపేత్వా కేదారే కారాపేతి, పోరాణకేదారేసు వా పకతిభాగం అగ్గహేత్వా అతిరేకం గణ్హాతి, నవసస్సే వా అకాలసస్సే వా అపరిచ్ఛిన్నభాగే "ఏత్తకే కహాపణే దేథా"తి కహాపణే ఉట్ఠాపేతి, సబ్బేసం అకప్పియం.

యో పన "కస్సథ వపథా"తి అవత్వా "ఏత్తకాయ భూమియా, ఏత్తకో నామ భాగో"తి ఏవం భూమిం వా పతిట్ఠపేతి, "ఏత్తకే భూమిభాగే అమ్హేహి సస్సం కతం, ఏత్తకం నామ భాగం గణ్హథా"తి వదన్తేసు కస్సకేసు భూమిప్పమాణగ్గహణత్థం రజ్జుయా వా దణ్డేన వా మినాతి, ఖలే వా ఠత్వా రక్ఖతి, ఖలతో వా నీహరాపేతి, కోట్ఠాగారే వా పటిసామేతి, తస్సేవ తం అకప్పియం.

సచే కస్సకా కహాపణే ఆహరిత్వా "ఇమే సఙ్ఘస్స ఆహటా"తి వదన్తి, అఞ్ఞతరో చ భిక్ఖు "న సఙ్ఘో కహాపణే ఖాదతీ"తి సఞ్ఞాయ "ఏత్తకేహి కహాపణేహి సాటకే ఆహర, ఏత్తకేహి యాగుఆదీని సమ్పాదేహీ"తి వదతి. యం తే ఆహరన్తి, సబ్బేసం అకప్పియం. కస్మా? కహాపణానం విచారితత్తా.

సచే ధఞ్ఞం ఆహరిత్వా ఇదం సఙ్ఘస్స ఆహటన్తి వదన్తి, అఞ్ఞతరో చ భిక్ఖు పురిమనయేనేవ "ఏత్తకేహి వీహీహి ఇదఞ్చిదఞ్చ ఆహరథా"తి వదతి. యం తే ఆహరన్తి, తస్సేవ అకప్పియం. కస్మా? ధఞ్ఞస్స విచారితత్తా.

సచే తణ్డులం వా అపరణ్ణం వా ఆహరిత్వా “ఇదం సఙ్ఘస్స ఆహట”న్తి వదన్తి, అఞ్ఞతరో చ భిక్ఖు పురిమనయేనేవ “ఏత్తకేహి తణ్డులేహి ఇదఞ్చిదఞ్చ ఆహరథా”తి వదతి. యం తే ఆహరన్తి, సబ్బేసం కప్పియం. కస్మా? కప్పియానం తణ్డులాదీనం విచారితత్తా. కయవిక్కయేపి అనాపత్తి, కప్పియకారకస్స ఆచిక్ఖితత్తా.

పుబ్బే పన చిత్తలపబ్బతే ఏకో భిక్ఖు చతుసాలద్వారే “అహో వత స్వే సఙ్ఘస్స ఏత్తకప్పమాణే పూవే పచేయ్యు”న్తి ఆరామికానం సఞ్ఞాజననత్థం భూమియం మణ్డలం అకాసి, తం దిస్వా ఛేకో ఆరామికో తథేవ కత్వా దుతియదివసే భేరియా ఆకోటితాయ సన్నిపతితే సఙ్ఘే పూవం గహేత్వా సఙ్ఘత్థేరం ఆహ – “భన్తే, అమ్హేహి ఇతో పుబ్బే నేవ పితూనం న పితామహానం ఏవరూపం సుతపుబ్బం, ఏకేన అయ్యేన చతుస్సాలద్వారే పూవత్థాయ సఞ్ఞా కతా, ఇతో దాని పభుతి అయ్యా అత్తనో అత్తనో చిత్తానురూపం వదన్తు, అమ్హాకమ్పి ఫాసువిహారో భవిస్సతీ”తి. మహాథేరో తతోవ నివత్తి, ఏకభిక్ఖునాపి పూవో న గహితో. ఏవం పుబ్బే తత్రుప్పాదమ్పి న పరిభుఞ్జింసు. తస్మా –

> సల్లేఖం అచ్చజన్తేన, అప్పమత్తేన భిక్ఖునా;
> కప్పియేపి న కాతబ్బా, ఆమిసత్థాయ లోలతాతి.

యో చాయం తళాకే వుత్తో, పోక్ఖరణీ-ఉదకవాహకమాతికాదీసుపి ఏసేవ నయో.

పుబ్బణ్ణాపరణ్ణఉచ్ఛుఫలాఫలాదీనం విరుహనట్ఠానం యం కిఞ్చి ఖేత్తం వా వత్థుం వా దమ్మీతి వుత్తేపి “న వట్టతీ”తి పటిక్ఖిపిత్వా తళాకే వుత్తనయేనేవ యదా కప్పియవోహారేన “చతుపచ్చయపరిభోగత్థాయ దమ్మీ”తి వదతి, తదా సమ్పటిచ్ఛితబ్బం, “వనం దమ్మి, అరఞ్ఞం దమ్మీ”తి వుత్తే పన వట్టతి. సచే మనుస్సా భిక్ఖూహి అనాణత్తాయేవ తత్థ రుక్ఖే ఛిన్దిత్వా అపరణ్ణాదీని సమ్పాదేత్వా భిక్ఖూనం భాగం దేన్తి, వట్టతి; అదేన్తా న చోదేతబ్బా. సచే కేనచిదేవ అన్తరాయేన తేసు పక్కన్తేసు అఞ్ఞే కరోన్తి, న చ భిక్ఖూనం కిఞ్చి దేన్తి, తే వారేతబ్బా. సచే వదన్తి – “నను, భన్తే, పుబ్బేపి మనుస్సా ఇధ సస్సాని అకంసూ”తి, తతో తే వత్తబ్బా – “తే సఙ్ఘస్స ఇదఞ్చిదఞ్చ కప్పియభణ్డం అదంసూ”తి. సచే వదన్తి – “మయమ్పి దస్సామా”తి ఏవం వట్టతి.

కఞ్చి సస్సుట్ఠానకం భూమిప్పదేసం సన్ధాయ “సీమం దేమా”తి వదన్తి, వట్టతి. సీమా పరిచ్ఛేదనత్థం పన థమ్భా వా పాసాణా వా సయం న ఠపేతబ్బా. కస్మా? భూమి నామ అనగ్ఘా అప్పకేనాపి పారాజికో భవేయ్య, ఆరామికానం పన వత్తబ్బం – “ఇమినా ఠానేన అమ్హాకం సీమా గతా”తి. సచేపి హి తే అధికం గణ్హన్తి, పరియాయేన కథితత్తా అనాపత్తి. యది పన రాజరాజమహామత్తాదయో సయమేవ థమ్భే ఠపాపేత్వా “చత్తారో పచ్చయే పరిభుఞ్జథా”తి దేన్తి, వట్టతియేవ.

సచే కోచి అన్తోసీమాయ తళాకం ఖనతి, విహారమజ్ఝేన వా మాతికం నేతి, చేతియఙ్గణబోధియఙ్గణాదీని దుస్సన్తి, వారేతబ్బో. సచే సఙ్ఘో కిఞ్చి లభిత్వా ఆమిసగరుకతాయ న వారేతి, ఏకో భిక్ఖు వారేతి, సోవ భిక్ఖు ఇస్సరో. సచే ఏకో భిక్ఖు న వారేతి, “నేథ తుమ్హే”తి తేసంయేవ పక్ఖో హోతి, సఙ్ఘో వారేతి, సఙ్ఘోవ ఇస్సరో. సఙ్ఘికేసు హి కమ్మేసు యో ధమ్మకమ్మం కరోతి, సోవ ఇస్సరో. సచే వారియమానోపి కరోతి, హేట్ఠా గహితం పంసుం హేట్ఠా పక్ఖిపిత్వా, ఉపరి గహితం పంసుం ఉపరి పక్ఖిపిత్వా పూరేతబ్బా.

సచే కోచి యథాజాతమేవ ఉచ్ఛుం వా అపరణ్ణం వా అలాబుకుమ్భణ్డాదికం వా వల్లిఫలం దాతుకామో "ఏతం సబ్బం ఉచ్ఛుఖేత్తం అపరణ్ణవత్థుం వల్లిఫలావాటం దమ్మీ"తి వదతి, సహ వత్థునా పరామట్ఠత్తా "న వట్టతీ"తి **మహాసుమత్థేరో** ఆహ. **మహాపదుమత్థేరో** పన "అభిలాపమత్తమేతం సామికానంయేవ హి సో భూమిభాగో తస్మా వట్టతీ"తి ఆహ.

"దాసం దమ్మీ"తి వదతి, న వట్టతి. "ఆరామికం దమ్మి, వేయ్యావచ్చకరం దమ్మి, కప్పియకారకం దమ్మీ"తి వుత్తే వట్టతి. సచే సో ఆరామికో పురేభత్తమ్పి పచ్ఛాభత్తమ్పి సఙ్ఘస్సేవ కమ్మం కరోతి, సామణేరస్స వియ సబ్బం భేసజ్జపటిజగ్గనమ్పి తస్స కాతబ్బం. సచే పురేభత్తమేవ సఙ్ఘస్స కమ్మం కరోతి, పచ్ఛాభత్తం అత్తనో కమ్మం కరోతి, సాయం నివాపో న దాతబ్బో. యేపి పఞ్చదివసవారేన వా పక్ఖవారేన వా సఙ్ఘస్స కమ్మం కత్వా సేసకాలే అత్తనో కమ్మం కరోన్తి, తేసమ్పి కరణకాలేయేవ భత్తఞ్చ నివాపో చ దాతబ్బో. సచే సఙ్ఘస్స కమ్మం నత్థి, అత్తనోయేవ కమ్మం కత్వా జీవన్తి, తే చే హత్థకమ్మమూలం ఆనేత్వా దేన్తి, గహేతబ్బం. నో చే దేన్తి, న కిఞ్చి వత్తబ్బా. యం కిఞ్చి రజకదాసమ్పి పేసకారదాసమ్పి ఆరామికనామేన సమ్పటిచ్ఛితుం వట్టతి.

సచే "గావో దేమా"తి వదన్తి, "న వట్టతీ"తి పటిక్ఖిపితబ్బా. ఇమా గావో కుతోతి పణ్డితేహి పఞ్చ గోరసపరిభోగత్థాయ దిన్నాతి, "మయమ్పి పఞ్చగోరసపరిభోగత్థాయ దేమా"తి వుత్తే వట్టతి. అజికాదీసుపి ఏసేవ నయో. "హత్థిం దేమ, అస్సం మహింసం కుక్కుటం సూకరం దేమా"తి వదన్తి, సమ్పటిచ్ఛితుం న వట్టతి. సచే కేచి మనుస్సా "అప్పోస్సుక్కా, భన్తే, తుమ్హే హోథ, మయం ఇమే గహేత్వా తుమ్హాకం కప్పియభణ్డం దస్సామా"తి గణ్హన్తి, వట్టతి. "కుక్కుటసూకరా సుఖం జీవన్తూ"తి అరఞ్ఞే విస్సజ్జేతుం వట్టతి. "ఇమం తళాకం, ఇమం ఖేత్తం, ఇమం వత్థుం, విహారస్స దేమా"తి వుత్తే పటిక్ఖిపితుం న లబ్భతీతి. సేసమేత్థ ఉత్తానత్థమేవ.

సముట్ఠానాదీసు ఇదమ్పి ఛసముట్ఠానం కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మవచీకమ్మం , తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

రాజసిక్ఖాపదవణ్ణనా నిట్ఠితా.

నిట్ఠితో చీవరవగ్గో పఠమో.

౨. కోసియవగ్గో

౧. కోసియసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౫౪౨. తేన సమయేనాతి కోసియసిక్ఖాపదం. తత్థ **సన్థరిత్వా కతం హోతీ**తి సమే భూమిభాగే కోసియంసూని ఉపరూపరి సన్థరిత్వా కఞ్జికాదీహి సిఞ్చిత్వా కతం హోతి. **ఏకేనపి కోసియంసునా మిస్సిత్వా**తి తిట్ఠతు అత్తనో రుచివసేన మిస్సితం, సచేపి తస్స కరణట్ఠానే వాతో ఏకం కోసియంసుం ఆనేత్వా పాతేతి, ఏవమ్పి మిస్సేత్వా కతమేవ హోతీతి. సేసం ఉత్తానత్థమేవ.

ఛసముట్ఠానం, కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మవచీకమ్మం,

తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

కోసియసిక్ఖాపదవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౨. సుద్ధకాళకసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౫౪౭. తేన సమయేనాతి సుద్ధకాళకసిక్ఖాపదం. తత్థ **సుద్ధకాళకానన్తి** సుద్ధానం కాళకానం , అఞ్ఞేహి అమిస్సితకాళకానన్తి అత్థో. సేసం ఉత్తానత్థమేవ. సముట్ఠానాదీనిపి కోసియసిక్ఖాపదసదిసానేవాతి.

సుద్ధకాళకసిక్ఖాపదవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౩. ద్వేభాగసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౫౫౨. తేన సమయేనాతి ద్వేభాగసిక్ఖాపదం. **తత్థ అన్తే ఆదియిత్వాతి** సన్థతస్స అన్తే అనువాతం వియ దస్సేత్వా ఓదాతం అల్లియాపేత్వా.

ద్వే భాగాతి ద్వే కోట్ఠాసా. **ఆదాతబ్బాతి** గహేతబ్బా. **గోచరియానన్తి** కపిలవణ్ణానం. **ద్వే తులా ఆదాతబ్బాతి** చతూహి తులాహి కారేతుకామం సన్ధాయ వుత్తం. అత్థతో పన యత్తకేహి ఏళకలోమేహి కాతుకామో హోతి, తేసు ద్వే కోట్ఠాసా కాళకానం ఏకో ఓదాతానం, ఏకో గోచరియానన్తి ఇదమేవ దస్సితం హోతీతి వేదితబ్బం. సేసం ఉత్తానత్థమేవ.

సముట్ఠానాదీనిపి కోసియసిక్ఖాపదసదిసానేవ. కేవలం ఇదం ఆదాయ అనాదాయ చ కరణతో కిరియాకిరియం వేదితబ్బన్తి.

ద్వేభాగసిక్ఖాపదవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౪. ఛబ్బస్ససిక్ఖాపదవణ్ణనా

౫౫౭. తేన సమయేనాతి ఛబ్బస్ససిక్ఖాపదం. తత్థ **ఊహదన్తిపి ఉమ్మిహన్తిపీతి** సన్థతానం ఉపరి వచ్చమ్పి పస్సావమ్పి కరోన్తీతి వుత్తం హోతి.

దిన్నా సఙ్ఘేన ఇత్థన్నామస్స భిక్ఖునో సన్థతసమ్ముతీతి ఏవం లద్ధసమ్ముతికో భిక్ఖు యావ రోగో న వూపసమ్మతి, తావ యం యం ఠానం గచ్ఛతి, తత్థ తత్థ సన్థతం కాతుం లభతి. సచే అరోగో హుత్వా పున మూలబ్యాధినావ గిలానో హోతి, సోయేవ పరిహారో, నత్థఞ్ఞం సమ్ముతికిచ్చన్తి **ఫుస్సదేవత్థేరో** ఆహ. **ఉపతిస్సత్థేరో** పన "సో వా బ్యాధి పటికుప్పతు, అఞ్ఞో వా, 'సకిం గిలానో'తి నామం లద్ధం లద్ధమేవ, పున సమ్ముతికిచ్చం నత్థీ"తి ఆహ.

ఓరేన చే ఛన్నం వస్సానన్తి ఛన్నం వస్సానం ఓరిమభాగే, అన్తోతి అత్థో. పదభాజనే పన సఙ్ఖ్యామత్తదస్సనత్థం "ఊనకఛబ్బస్సానీ"తి వుత్తం.

అనాపత్తి ఛబ్బస్సాని కరోతీతి యదా ఛబ్బస్సాని పరిపుణ్ణాని హోన్తి, తదా సన్థతం కరోతి. దుతియపదేపి “యదా అతిరేకఛబ్బస్సాని హోన్తి, తదా కరోతీ”తి ఏవమత్థో దట్ఠబ్బో. న హి సో ఛబ్బస్సాని కరోతీతి. సేసం ఉత్తానత్థమేవ.

సముట్ఠానాదీని కోసియసిక్ఖాపదసదిసానేవాతి.

ఛబ్బస్ససిక్ఖాపదవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౫. నిసీదనసన్థతసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౫౬౫. తేన సమయేనాతి నిసీదనసన్థతసిక్ఖాపదం. తత్థ **ఇచ్ఛామహం భిక్ఖవే**తి భగవా కిర తం తేమాసం న కిఞ్చి బోధనేయ్యసత్తం అద్దస, తస్మా ఏవమాహ. ఏవం సన్తేపి తన్తివసేన ధమ్మదేసనా కత్తబ్బా సియా. యస్మా పనస్స ఏతదహోసి – “మయి ఓకాసం కారేత్వా పటిసల్లీనే భిక్ఖూ అధమ్మికం కతికవత్తం కరిస్సన్తి, తం ఉపసేనో భిన్దిస్సతి. అహం తస్స పసీదిత్వా భిక్ఖూనం దస్సనం అనుజానిస్సామి, తతో మం పస్సితుకామా బహూ భిక్ఖూ ధుతఙ్గాని సమాదియిస్సన్తి, అహఞ్చ తేహి ఉజ్ఝితసన్థతపచ్చయా సిక్ఖాపదం పఞ్ఞపేస్సామీ”తి, తస్మా ఏవమాహ. ఏవం బహూని హి ఏత్థ ఆనిసంసానీతి.

సపరిసో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమీతి థేరో కిర “న, భిక్ఖవే, ఊనదసవస్సేన ఉపసమ్పాదేతబ్బో, యో ఉపసమ్పాదేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా”తి (మహావ. ౭౫) ఇమస్మిం ఖన్ధకసిక్ఖాపదే “కథఞ్హి నామ త్వం మోఘపురిస అఞ్ఞేహి ఓవదియో అనుసాసియో అఞ్ఞం ఓవదితుం అనుసాసితుం మఞ్ఞిస్ససీ”తి ఏవమాదినా నయేన గరహం లభిత్వా “సత్థా మయ్హం పరిసం నిస్సాయ గరహం అదాసి, సో దానాహం భగవన్తం తేనేవ పుణ్ణచన్దసస్సిరీకేన సబ్బాకారపరిపుణ్ణేన ముఖేన బ్రహ్మఘోసం నిచ్ఛారేత్వా పరిసంయేవ నిస్సాయ సాధుకారం దాపేస్సామీ”తి సుహదయో కులపుత్తో అతిరేకయోజనసతం పటిక్కమిత్వా పరిసం చినిత్వా పఞ్చమత్తేహి భిక్ఖుసతేహి పరివుతో పున భగవన్తం ఉపసఙ్కమన్తో. తేన వుత్తం – “సపరిసో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమీ”తి. న హి సక్కా బుద్ధానం అఞ్ఞథా ఆరాధేతుం అఞ్ఞత్ర వత్తసమ్పత్తియా.

భగవతో అవిదూరే నిసిన్నోతి వత్తసమ్పత్తియా పరిసుద్ధభావేన నిరాసఙ్కో సీహో వియ కఞ్చనపబ్బతస్స భగవతో అవిదూరే నిసిన్నో. **ఏతదవోచా**తి కథాసముట్ఠాపనత్థం ఏతం అవోచ. **మనాపాని తే భిక్ఖు పంసుకూలానీ**తి భిక్ఖు తవ ఇమాని పంసుకూలాని మనాపాని, అత్తనో రుచియా ఖన్తియా గహితానీతి అత్థో. **న ఖో మే, భన్తే, మనాపానీ**తి, భన్తే న మయా అత్తనో రుచియా గహితాని, గలగ్గాహేన వియ మత్థకతాళనేన వియ చ గాహితోమ్హీతి దస్సేతి.

పఞ్ఞాయిస్సతీతి పఞ్ఞాతో అభిఞ్ఞాతో భవిస్సతి, తత్థ సన్దిస్సిస్సతీతి వుత్తం హోతి. **న మయం అపఞ్ఞత్తం పఞ్ఞపేస్సామా**తి మయం సావకా నామ అపఞ్ఞత్తం న పఞ్ఞపేస్సామ, బుద్ధవిసయో హి ఏసో యదిదం “పాచిత్తియం దుక్కట”న్తిఆదినా నయేన అపఞ్ఞత్తసిక్ఖాపదపఞ్ఞపనం పఞ్ఞత్తసముచ్ఛిన్దనం వా. **సమాదాయా**తి తం తం సిక్ఖాపదం సమాదియిత్వా, “సాధు సుట్ఠూ”తి సమ్పటిచ్ఛిత్వా యథాపఞ్ఞత్తేసు సబ్బసిక్ఖాపదేసు సిక్ఖిస్సామాతి దస్సేతి. తస్స ఆరద్ధచిత్తో పునపి “సాధు సాధూ”తి సాధుకారమదాసి.

౨౮౯. **అనుఞ్ఞాతావుసోతి** అనుఞ్ఞాతం, ఆవుసో. **పిహేన్తాతి** పిహయన్తా. **సన్థతాని ఉజ్ఝిత్వాతి** సన్థతే చతుత్థచీవరసఞ్ఞితాయ సబ్బసన్థతాని ఉజ్ఝిత్వా. **ధమ్మిం కథం కత్వా భిక్ఖూ ఆమన్తేసీతి** భగవా సన్థతాని విప్పకిణ్ణాని దిస్వా "సద్ధాదేయ్యవినిపాతనే కారణం నత్థి, పరిభోగుపాయం నేసం దస్సేస్సామీ"తి ధమ్మిం కథం కత్వా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి.

౨౯౨. **సకిం నివత్థమ్పి సకిం పారుతమ్పీతి** సకిం నిసిన్నమ్పి నిపన్నమ్పి. **సామన్తాతి** ఏకపస్సతో వట్టం వా చతురస్సం వా ఛిన్దిత్వా గహితట్ఠానం యథా విదత్థిమత్తం హోతి, ఏవం గహేతబ్బం, సన్థరన్తేన పన పాళియం వుత్తనయేనేవ ఏకదేసే వా సన్థరితబ్బం, విజటేత్వా వా మిస్సకం కత్వా సన్థరితబ్బం, ఏవం థిరతరం హోతీతి. సేసం ఉత్తానత్థమేవ.

సముట్ఠానాదీని కిరియాకిరియత్తా ఇమస్స సిక్ఖాపదస్స ద్వేభాగసిక్ఖాపదసదిసానీతి.

ఇమేసు పన పఞ్చసు సన్థతేసు పురిమాని తీణి వినయకమ్మం కత్వా పటిలభిత్వా పరిభుఞ్జితుం న వట్టన్తి, పచ్ఛిమాని ద్వే వట్టన్తీతి వేదితబ్బానీతి.

నిసీదనసన్థతసిక్ఖాపదవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౬. ఏళకలోమసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౨౯౧. **తేన సమయేనాతి** ఏళకలోమసిక్ఖాపదం. తత్థ **ఉప్పణ్డేసున్తి** "కిత్తకేన, భన్తే, కీతానీ"తిఆదీని వదన్తా అవహసింసు. **రితకోవ ఆసుమ్భీతి** యథా మనుస్సా అరఞ్ఞతో మహన్తం దారుభారం ఆనేత్వా కిలన్తా రితకావ పాతేన్తి, ఏవం పాతేసీతి అత్థో.

౨౯౨. **సహత్థాతి** సహత్థేన, అత్తనా హరితబ్బానీతి వుత్తం హోతి. **బహితియోజనం పాతేతీతి** తియోజనతో బహి పాతేతి. అనన్తరాయేన పతనకే హత్థతో ముత్తమత్తే లోమగణనాయ నిస్సగ్గియపాచిత్తియాని. సచే బహితియోజనే రుక్ఖే వా థమ్భే వా పటిహఞ్ఞిత్వా పున అన్తో పతన్తి, అనాపత్తి . భూమియం పతిత్వా రత్వా రత్వా వట్టమానా ఏళకలోమభణ్డికా పున అన్తో పవిసతి, ఆపత్తియేవ. అన్తో రత్వా హత్థేన వా పాదేన వా యట్ఠియా వా వట్టేతి రత్వా వా అరత్వా వా వట్టమానా భణ్డికా గచ్ఛతు, ఆపత్తియేవ. "అఞ్ఞో హరిస్సతీ"తి ఠపేతి, తేన హరితేపి ఆపత్తియేవ. సుద్ధచిత్తేన ఠపితం వాతో వా అఞ్ఞో వా అత్తనో ధమ్మతాయ బహి పాతేతి, ఆపత్తియేవ. సఉస్సాహత్తా అచిత్తకత్తా చ సిక్ఖాపదస్స. **కురున్దియాదీసు** పన "ఏత్థ అనాపత్తీ"తి వుత్తా, సా అనాపత్తి పాళియా న సమేతి. ఉభతోభణ్డికం ఏకాబద్ధం కత్వా ఏకం భణ్డికం అన్తోసీమాయ ఏకం బహిసీమాయ కరోన్తో ఠపేతి, రక్ఖతి తావ. ఏకాబద్ధే కాజేపి ఏసేవ నయో. యది పన అబన్ధిత్వా కాజకోటియం ఠపితమత్తమేవ హోతి, న రక్ఖతి. ఏకాబద్ధేపి పరివత్తేత్వా ఠపితే ఆపత్తియేవ.

అఞ్ఞస్స యానే వాతి ఏత్థ గచ్ఛన్తే యానే వా హత్థిపిట్ఠిఆదీసు వా సామికస్స అజానన్తస్సేవ హరిస్సతీతి ఠపేతి, తస్మిం తియోజనం అతిక్కన్తే ఆపత్తి. అగచ్ఛన్తేపి ఏసేవ నయో. సచే పన అగచ్ఛన్తే యానే వా హత్థిపిట్ఠియాదీసు వా ఠపేత్వా అభిరుహిత్వా సారేతి, హేట్ఠా వా గచ్ఛన్తో చోదేతి, పక్కోసన్తో వా అనుబన్ధాపేతి, "అఞ్ఞం హరాపేతీ"తి వచనతో అనాపత్తి. **కురున్దియాదీసు** పన "ఆపత్తీ"తి వుత్తం, తం "అఞ్ఞం హరాపేతీ"తి ఇమినా న సమేతి. అదిన్నాదానే పన సుఙ్కఘాతే ఆపత్తి హోతి. యా హి తత్థ ఆపత్తి, సా ఇధ అనాపత్తి. యా ఇధ ఆపత్తి, సా తత్థ అనాపత్తి. తం ఠానం పత్వా అఞ్ఞవిహితో వా చోరాదీహి వా ఉపద్దుతో గచ్ఛతి, ఆపత్తియేవ. సబ్బత్థ లోమగణనాయ ఆపత్తిపరిచ్ఛేదో వేదితబ్బో.

౫౭౫. తియోజనం **వాసాధిప్పాయో గన్త్వా తతో పరం హరతీ**తి యత్థ గతో, తత్థ ఉద్దేసపరిపుచ్ఛాదీనం వా పచ్చయాదీనం వా అలాభేన తతో పరం అఞ్ఞత్థ గచ్ఛతి, తతోపి అఞ్ఞత్థాతి ఏవం యోజనసతమ్పి హరన్తస్స అనాపత్తి. **అచ్ఛిన్నం పటిలభిత్వా**తి చోరా అచ్ఛిన్దిత్వా నిరత్థకభావం ఞత్వా పటిదేన్తి, తం హరన్తస్స అనాపత్తి. **నిస్సట్ఠం పటిలభిత్వా**తి వినయకమ్మకతం పటిలభిత్వాతి అత్థో.

కతభణ్డన్తి కతంభణ్డం కమ్బలకోజవసన్థతాదిం యం కిఞ్చి అన్తమసో సుత్తకేన బద్ధమత్తమ్పి. యో పన తనుకపత్తత్థవికన్తరే వా ఆయోగఅంసబద్ధకకాయబన్ధనాదీనం అన్తరేసు వా పిప్ఫలికాదీనం మలరక్ఖణత్థం సిపాటికాయ వా అన్తమసో వాతాబాధికో కణ్ణచ్ఛిద్దేపి లోమాని పక్ఖిపిత్వా గచ్ఛతి, ఆపత్తియేవ. సుత్తకేన పన బన్ధిత్వా పక్ఖిత్తం కతభణ్డట్ఠానే తిట్ఠతి, వేణిం కత్వా హరతి, ఇదం నిధానముఖం నామ, ఆపత్తియేవాతి. సేసం ఉత్తానత్థమేవ.

సముట్ఠానాదీసు ఇదం ఏళకలోమసముట్ఠానం నామ, కాయతో చ కాయచిత్తతో చ సముట్ఠాతి, కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

ఏళకలోమసిక్ఖాపదవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౭. ఏళకలోమధోవాపనసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౫౭౬. **తేన సమయేనా**తి ఏళకలోమధోవాపనసిక్ఖాపదం. తత్థ **రిఞ్చన్తీ**తి ఉజ్ఝన్తి విస్సజ్జేన్తి, న సక్కోన్తి అనుయుఞ్జితున్తి వుత్తం హోతి. సేసమేత్థ పురాణచీవరసిక్ఖాపదే వుత్తనయేనేవ సద్ధిం సముట్ఠానాదీహీతి.

ఏళకలోమధోవాపనసిక్ఖాపదవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౮. రూపియసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౫౮౨. **తేన సమయేనా**తి రూపియసిక్ఖాపదం. తత్థ **పటివిసో**తి కోట్ఠాసో.

౫౮౩-౪. **జాతరూపరజత**న్తి ఏత్థ జాతరూపన్తి సువణ్ణస్స నామం. తం పన యస్మా తథాగతస్స వణ్ణసదిసం హోతి, తస్మా ''సత్థువణ్ణో వుచ్చతీ''తి పదభాజనే వుత్తం. తస్సత్థో – ''యో సత్థువణ్ణో లోహవిసేసో, ఇదం జాతరూపం నామా''తి రజతం పన ''సఙ్ఖో, సిలా, పవాల, రజతం, జాతరూప''న్తిఆదీసు (పాచి. ౫౦౬) రూపియం వుత్తం. ఇధ పన యం కిఞ్చి వోహారగమనీయం కహాపణాది అధిప్పేతం. తేనేవస్స పదభాజనే ''కహాపణో లోహమాసకో''తిఆది వుత్తం. తత్థ **కహాపణో**తి సోవణ్ణమయో వా రూపియమయో వా పాకతికో వా. **లోహమాసకో**తి తమ్బలోహాదీహి కతమాసకో. **దారుమాసకో**తి సారదారునా వా వేళుపేసికాయ వా అన్తమసో తాలపణ్ణేనాపి రూపం ఛిన్దిత్వా కతమాసకో. **జతుమాసకో**తి లాఖాయ వా నియ్యాసేన వా రూపం సముట్ఠాపేత్వా కతమాసకో. ''**యే వోహారం గచ్ఛన్తీ**''తి ఇమినా పన పదేన యో యో యత్థ యత్థ జనపదే యదా యదా వోహారం గచ్ఛతి, అన్తమసో అట్ఠిమయోపి చమ్మమయోపి రుక్ఖఫలబీజమయోపి సముట్ఠాపితరూపోపి అసముట్ఠాపితరూపోపి సబ్బో సఙ్గహితో.

ఇచ్చేతం సబ్బమ్పి రజతం జాతరూపం జాతరూపమాసకో, వుత్తప్పభేదో సబ్బోపి రజతమాసకోతి చతుబ్బిధం నిస్సగ్గియవత్థు హోతి. ముత్తా, మణి, వేళురియో, సఙ్ఖో, సిలా, పవాల, లోహితఙ్కో, మసారగల్లం, సత్త ధఞ్ఞాని, దాసిదాసఖేత్తవత్థుపుప్ఫారామఫలారామాదయోతి ఇదం దుక్కటవత్థు. సుత్తం ఫాలో పటకో కప్పాసో అనేకప్పకారం అపరణ్ణం సప్పినవనీతతేలమధుఫాణితాదిభేసజ్జఞ్చ ఇదం కప్పియవత్థు. తత్థ నిస్సగ్గియవత్థుం అత్తనో వా సఙ్ఘగణపుగ్గలచేతియానం వా అత్థాయ సమ్పటిచ్ఛితుం న వట్టతి. అత్తనో అత్థాయ సమ్పటిచ్ఛతో నిస్సగ్గియం పాచిత్తియం హోతి, సేసానం అత్థాయ దుక్కటం. దుక్కటవత్థుం సబ్బేసమ్పి అత్థాయ సమ్పటిచ్ఛతో దుక్కటమేవ. కప్పియవత్థుమ్హి అనాపత్తి. సబ్బమ్పి నిక్ఖిపనత్థాయ భణ్డాగారికసీసేన సమ్పటిచ్ఛతో ఉపరి రతనసిక్ఖాపదే ఆగతవసేన పాచిత్తియం.

ఉగ్గణ్హేయ్యాతి గణ్హేయ్య. యస్మా పన గణ్హన్తో ఆపత్తిం ఆపజ్జతి, తేనస్స పదభాజనే “సయం గణ్హాతి నిస్సగ్గియం పాచిత్తియ”న్తి వుత్తం. ఏస నయో సేసపదేసుపి.

తత్థ జాతరూపరజతభణ్డేసు కహాపణమాసకేసు చ ఏకం గణ్హతో వా గణ్హాపయతో వా ఏకా ఆపత్తి. సహస్సం చేపి ఏకతో గణ్హాతి, గణ్హాపేతి, వత్థుగణనాయ ఆపత్తియో. **మహాపచ్చరియం** పన **కురున్దియఞ్చ** సిథిలబద్ధాయ థవికాయ సిథిలపూరితే వా భాజనే రూపగణనాయ ఆపత్తి. ఘనబద్ధే పన ఘనపూరితే వా ఏకావ ఆపత్తీతి వుత్తం.

ఉపనిక్ఖిత్తసాదియనే పన “ఇదం అయ్యస్స హోతూ”తి వుత్తే సచేపి చిత్తేన సాదియతి, గణ్హితుకామో హోతి, కాయేన వా వాచాయ వా “నయిదం కప్పతీ”తి పటిక్ఖిపతి, అనాపత్తి. కాయవాచాహి వా అప్పటిక్ఖిపిత్వాపి సుద్ధచిత్తో హుత్వా “నయిదం అమ్హాకం కప్పతీ”తి న సాదియతి, అనాపత్తియేవ. తీసు ద్వారేసు హి యేన కేనచి పటిక్ఖిత్తం పటిక్ఖిత్తమేవ హోతి. సచే పన కాయవాచాహి అప్పటిక్ఖిపిత్వా చిత్తేన అధివాసేతి, కాయవాచాహి కత్తబ్బస్స పటిక్ఖేపస్స అకరణతో అకిరియసముట్ఠానం కాయద్వారే చ వచీద్వారే చ ఆపత్తిం ఆపజ్జతి, మనోద్వారే పన ఆపత్తి నామ నత్థి.

ఏకో సతం వా సహస్సం వా పాదమూలే ఠపేతి “తుయ్హిదం హోతూ”తి, భిక్ఖు “నయిదం కప్పతీ”తి పటిక్ఖిపతి, ఉపాసకో పరిచ్చత్తం మయా తుమ్హాకన్తి గతో, అఞ్ఞో తత్థ ఆగన్త్వా పుచ్ఛతి – “కిం, భన్తే, ఇద”న్తి? యం తేన అత్తనా చ వుత్తం, తం ఆచిక్ఖితబ్బం. సో చే వదతి – “గోపయిస్సామి, భన్తే, గుత్తట్ఠానం దస్సేథా”తి, సత్తభూమికమ్పి పాసాదం అభిరుహిత్వా “ఇదం గుత్తట్ఠాన”న్తి ఆచిక్ఖితబ్బం, “ఇధ నిక్ఖిపాహీ”తి న వత్తబ్బం. ఏత్తావతా కప్పియఞ్చ అకప్పియఞ్చ నిస్సాయ ఠితం హోతి. ద్వారం పిదహిత్వా రక్ఖన్తేన వసితబ్బం. సచే కిఞ్చి విక్కాయికభణ్డం పత్తం వా చీవరం వా ఆగచ్ఛతి, “ఇదం గహేస్సథ భన్తే”తి వుత్తే “ఉపాసక అత్థి అమ్హాకం ఇమినా అత్థో, వత్థు చ ఏవరూపం నామ సంవిజ్జతి, కప్పియకారకో నత్థీ”తి వత్తబ్బం. సచే సో వదతి, “అహం కప్పియకారకో భవిస్సామి, ద్వారం వివరిత్వా దేథా”తి, ద్వారం వివరిత్వా “ఇమస్మిం ఓకాసే ఠపిత”న్తి వత్తబ్బం, “ఇదం గణ్హా”తి న వత్తబ్బం. ఏవమ్పి కప్పియఞ్చ అకప్పియఞ్చ నిస్సాయ ఠితమేవ హోతి, సో చే తం గహేత్వా తస్స కప్పియభణ్డం దేతి, వట్టతి. సచే అధికం గణ్హాతి, “న మయం తవ భణ్డం గణ్హామ, “నిక్ఖమాహీ”తి వత్తబ్బో.

సఙ్ఘమజ్ఝే నిస్సజ్జితబ్బన్తి ఏత్థ యస్మా రూపియం నామ అకప్పియం, “తస్మా నిస్సజ్జితబ్బం సఙ్ఘస్స వా గణస్స వా పుగ్గలస్స వా”తి న వుత్తం. యస్మా పన తం పటిగ్గహితమత్తమేవ న తేన కిఞ్చి కప్పియభణ్డం చేతాపితం, తస్మా ఉపాయేన పరిభోగదస్సనత్థం “సఙ్ఘమజ్ఝే నిస్సజ్జితబ్బ”న్తి వుత్తం. **కప్పియం ఆచిక్ఖితబ్బం సప్పి వాతి** “పబ్బజితానం సప్పి వా తేలం వా వట్టతి ఉపాసకా”తి ఏవం ఆచిక్ఖితబ్బం.

రూపియపటిగ్గాహకం ఠపేత్వా సబ్బేహేవ పరిభుఞ్జితబ్బన్తి సబ్బేహి భాజేత్వా పరిభుఞ్జితబ్బం. రూపియపటిగ్గాహకేన భాగో న గహేతబ్బో. అఞ్ఞేసం భిక్ఖూనం వా ఆరామికానం వా పత్తభాగమ్పి లభిత్వా పరిభుఞ్జితుం న వట్టతి, అన్తమసో మక్కటాదీహి తతో హరిత్వా అరఞ్ఞే ఠపితం వా తేసం హత్థతో గళితం వా తిరచ్ఛానగతపరిగ్గహితమ్పి పంసుకూలమ్పి న వట్టతియేవ, తతో ఆహటేన ఫాణితేన సేనాసనధూపనమ్పి న వట్టతి. సప్పినా వా తేలేన వా పదీపం కత్వా దీపాలోకే నిపజ్జితుం కసిణపరికమ్మమ్పి కాతుం, పోత్థకమ్పి వాచేతుం న వట్టతి. తేలమధుఫాణితేహి పన సరీరే వణం మక్ఖేతుం న వట్టతియేవ. తేన వత్థునా మఞ్చపీఠాదీని వా గణ్హన్తి, ఉపోసథాగారం వా భోజనసాలం వా కరోన్తి, పరిభుఞ్జితుం న వట్టతి. ఛాయాపి గేహపరిచ్ఛేదేన ఠితా న వట్టతి, పరిచ్ఛేదాతిక్కన్తా ఆగన్తుకత్తా వట్టతి. తం వత్థుం విస్సజ్జేత్వా కతేన మగ్గేనపి సేతునాపి నావాయపి ఉళుమ్పేనపి గన్తుం న వట్టతి, తేన వత్థునా ఖనాపితాయ పోక్ఖరణియా ఉబ్భిదోదకం పాతుం వా పరిభుఞ్జితుం వా న వట్టతి. అన్తో ఉదకే పన అసతి అఞ్ఞం ఆగన్తుకం ఉదకం వా వస్సోదకం వా పవిట్ఠం వట్టతి. కీతాయ యేన ఉదకేన సద్ధిం కీతా తం ఆగన్తుకమ్పి న వట్టతి, తం వత్థుం ఉపనిక్ఖేపం ఠపేత్వా సఙ్ఘో పచ్చయే పరిభుఞ్జతి, తేపి పచ్చయా తస్స న వట్టన్తి. ఆరామో గహితో హోతి, సోపి పరిభుఞ్జితుం న వట్టతి. యది భూమిపి బీజమ్పి అకప్పియం నేవ భూమిం న ఫలం పరిభుఞ్జితుం వట్టతి. సచే భూమింయేవ కిణిత్వా అఞ్ఞాని బీజాని రోపితాని ఫలం వట్టతి, అథ బీజాని కిణిత్వా కప్పియభూమియం రోపితాని, ఫలం న వట్టతి, భూమియం నిసీదితుం వా నిపజ్జితుం వా వట్టతి.

సచే నో ఛడ్డేతీతి యత్థ కత్థచి ఖిపతి, అథాపి న ఛడ్డేతి, సయం గహేత్వా గచ్ఛతి, న వారేతబ్బో. **నో చే ఛడ్డేతీ**తి అథ నేవ గహేత్వా గచ్ఛతి, న ఛడ్డేతి, కిం మయ్హం ఇమినా బ్యాపారేనాతి యేన కామం పక్కమతి, తతో యథావుత్తలక్ఖణో రూపియఛడ్డకో సమ్మన్నితబ్బో.

యో న ఛన్దాగతిన్తిఆదీసు లోభవసేన తం వత్థుం అత్తనో వా కరోన్తో అత్తానం వా ఉక్కంసేన్తో ఛన్దాగతిం నామ గచ్ఛతి . దోసవసేన "నేవాయం మాతికం జానాతి, న వినయ"న్తి పరం అపసాదేన్తో **దోసాగతిం** నామ గచ్ఛతి. మోహవసేన ముట్ఠపముట్ఠస్సతిభావం ఆపజ్జన్తో **మోహాగతిం** నామ గచ్ఛతి. రూపియపటిగ్గాహకస్స భయేన ఛడ్డేతుం అవిసహన్తో భయాగతిం నామ గచ్ఛతి. ఏవం అకరోన్తో న ఛన్దాగతిం గచ్ఛతి, న దోసాగతిం గచ్ఛతి, న మోహాగతిం గచ్ఛతి, న భయాగతిం గచ్ఛతీతి వేదితబ్బో.

౫౮౫. అనిమిత్తం కత్వాతి నిమిత్తం అకత్వా, అక్ఖీని నిమ్మీలేత్వా నదియా వా పపాతే వా వనగహనే వా గూథం వియ అనపేక్ఖేన పతితోకాసం అసమన్నాహరన్తేన పాతేతబ్బన్తి అత్థో. ఏవం జిగుచ్ఛితబ్బేపి రూపియే భగవా పరియాయేన భిక్ఖూనం పరిభోగం ఆచిక్ఖి. రూపియపటిగ్గాహకస్స పన కేనచి పరియాయేన తతో ఉప్పన్నపచ్చయపరిభోగో న వట్టతి. యథా చాయం ఏతస్స న వట్టతి, ఏవం అసన్తసమ్భావనాయ వా కులదూసకకమ్మేన వా కుహనాదీహి వా ఉప్పన్నపచ్చయా నేవ తస్స న అఞ్ఞస్స వట్టన్తి, ధమ్మేన సమేన ఉప్పన్నాపి అప్పచ్చవేక్ఖిత్వా పరిభుఞ్జితుం న వట్టన్తి.

చత్తారో హి **పరిభోగా** – థేయ్యపరిభోగో, ఇణపరిభోగో, దాయజ్జపరిభోగో, సామిపరిభోగోతి. తత్థ సఙ్ఘమజ్ఝేపి నిసీదిత్వా పరిభుఞ్జన్తస్స దుస్సీలస్స పరిభోగో "**థేయ్యపరిభోగో**" నామ. సీలవతో అప్పచ్చవేక్ఖితపరిభోగో "**ఇణపరిభోగో**" నామ. తస్మా చీవరం పరిభోగే పరిభోగే పచ్చవేక్ఖితబ్బం, పిణ్డపాతో ఆలోపే ఆలోపే. తథా అసక్కోన్తేన పురేభత్తపచ్ఛాభత్తపురిమయామపచ్ఛిమయామేసు. సచస్స అప్పచ్చవేక్ఖతోవ అరుణో ఉగ్గచ్ఛతి, ఇణపరిభోగట్ఠానే తిట్ఠతి.

సేనాసనమ్పి పరిభోగే పరిభోగే పచ్చవేక్ఖితబ్బం, భేసజ్జస్స పటిగ్గహణేపి పరిభోగేపి సతిపచ్చయతా వట్టతి, ఏవం సన్తేపి పటిగ్గహణే సతిం కత్వా పరిభోగే అకరోన్తస్సేవ ఆపత్తి, పటిగ్గహణే పన సతిం అకత్వా పరిభోగే కరోన్తస్స అనాపత్తి.

చతుబ్బిధా హి **సుద్ధి** – దేసనాసుద్ధి, సంవరసుద్ధి, పరియేట్ఠిసుద్ధి, పచ్చవేక్ఖణసుద్ధీతి. తత్థ **దేసనాసుద్ధి** నామ పాతిమోక్ఖసంవరసీలం , తఞ్హి దేసనాయ సుజ్ఝనతో "దేసనాసుద్ధీ"తి వుచ్చతి. **సంవరసుద్ధి** నామ ఇన్ద్రియసంవరసీలం, తఞ్హి న పున ఏవం కరిస్సామీతి చిత్తాధిట్ఠానసంవరేనేవ సుజ్ఝనతో "సంవరసుద్ధీ"తి వుచ్చతి. **పరియేట్ఠిసుద్ధి** నామ ఆజీవపారిసుద్ధిసీలం, తఞ్హి అనేసనం పహాయ ధమ్మేన సమేన పచ్చయే ఉప్పాదేన్తస్స పరియేసనాయ సుద్ధత్తా "పరియేట్ఠిసుద్ధీ"తి వుచ్చతి. **పచ్చవేక్ఖణసుద్ధి** నామ పచ్చయపరిభోగసన్నిస్సితసీలం, తఞ్హి "పటిసఙ్ఖా యోనిసో చీవరం పటిసేవతీ"తిఆదినా (మ॰ ని॰ ౧.౨౩; అ॰ ని॰ ౬.౫౮) నయేన వుత్తేన పచ్చవేక్ఖణేన సుజ్ఝనతో "పచ్చవేక్ఖణసుద్ధీ"తి వుచ్చతి. తేన వుత్తం – "పటిగ్గహణే పన సతిం అకత్వా పరిభోగే కరోన్తస్స అనాపత్తీ"తి.

సత్తన్నం సేక్ఖానం పచ్చయపరిభోగో **దాయజ్జపరిభోగో** నామ, తే హి భగవతో పుత్తా, తస్మా పితుసన్తకానం పచ్చయానం దాయాదా హుత్వా తే పచ్చయే పరిభుఞ్జన్తి. కిం పన తే భగవతో పచ్చయే పరిభుఞ్జన్తి, గిహీనం పచ్చయే పరిభుఞ్జన్తీతి? గిహిహి దిన్నాపి భగవతా అనుఞ్ఞాతత్తా భగవతో సన్తకా హోన్తి, తస్మా తే భగవతో పచ్చయే పరిభుఞ్జన్తీతి (మ॰ ని॰ ౧.౨౯) వేదితబ్బం, **ధమ్మదాయాదసుత్త**ఞ్చేత్థ సాధకం.

ఖీణాసవానం పరిభోగో **సామిపరిభోగో** నామ, తే హి తణ్హాయ దాసబ్యం అతీతత్తా సామినో హుత్వా పరిభుఞ్జన్తీతి. ఇమేసు పరిభోగేసు సామిపరిభోగో చ దాయజ్జపరిభోగో చ సబ్బేసమ్పి వట్టతి. ఇణపరిభోగో న వట్టతి, థేయ్యపరిభోగే కథాయేవ నత్థి.

అపరేపి చత్తారో **పరిభోగా** – లజ్జిపరిభోగో, అలజ్జిపరిభోగో, ధమ్మియపరిభోగో, అధమ్మియపరిభోగోతి.

తత్థ అలజ్జినో లజ్జినా సద్ధిం పరిభోగో వట్టతి, ఆపత్తియా న కారేతబ్బో. లజ్జినో అలజ్జినా సద్ధిం యావ న జానాతి, తావ వట్టతి. ఆదితో పట్ఠాయ హి అలజ్జీ నామ నత్థి, తస్మా యదాస్స అలజ్జీభావం జానాతి తదా వత్తబ్బో "తుమ్హే కాయద్వారే చ వచీద్వారే చ వీతిక్కమం కరోథ, తం అప్పతిరూపం మా ఏవమకత్థా"తి. సచే అనాదియిత్వా కరోతియేవ, యది తేన సద్ధిం పరిభోగం కరోతి, సోపి అలజ్జీయేవ హోతి. యోపి అత్తనో భారభూతేన అలజ్జినా సద్ధిం పరిభోగం కరోతి, సోపి నివారేతబ్బో. సచే న ఓరమతి, అయమ్పి అలజ్జీయేవ హోతి. ఏవం ఏకో అలజ్జీ అలజ్జీసతమ్పి కరోతి. అలజ్జినో పన అలజ్జినావ సద్ధిం పరిభోగే ఆపత్తి నామ నత్థి. లజ్జినో లజ్జినా సద్ధిం పరిభోగో ద్విన్నం ఖత్తియకుమారానం సువణ్ణపాతియం భోజనసదిసోతి.

ధమ్మియాధమ్మియపరిభోగో పచ్చయవసేన వేదితబ్బో. తత్థ సచే పుగ్గలోపి అలజ్జీ పిణ్డపాతోపి అధమ్మియో, ఉభో జేగుచ్ఛా. పుగ్గలో అలజ్జీ పిణ్డపాతో ధమ్మియో, పుగ్గలం జిగుచ్ఛిత్వా పిణ్డపాతో న గహేతబ్బో. **మహాపచ్చరియం** పన దుస్సీలో సఙ్ఘతో ఉద్దేసభత్తాదీని లభిత్వా సఙ్ఘస్సేవ దేతి, ఏతాని యథాదానమేవ గతత్తా వట్టన్తీతి వుత్తం. పుగ్గలో లజ్జీ పిణ్డపాతో అధమ్మియో, పిణ్డపాతో జేగుచ్ఛో న గహేతబ్బో. పుగ్గలో లజ్జీ, పిణ్డపాతోపి ధమ్మియో, వట్టతి.

అపరే ద్వే పగ్గహా; ద్వే చ పరిభోగా – లజ్జిపగ్గహో, అలజ్జిపగ్గహో; ధమ్మపరిభోగో ఆమిసపరిభోగోతి.

తత్థ అలజ్జినో లజ్జిం పగ్గహేతుం వట్టతి, న నో ఆపత్తియా కారేతబ్బో. సచే పన లజ్జీ అలజ్జిం పగ్గణ్హాతి, అనుమోదనాయ అజ్ఝేసతి, ధమ్మకథాయ అజ్ఝేసతి, కులేసు ఉపత్థమ్భేతి . ఇతరోపి "అమ్హాకం ఆచరియో ఈదిసో చ ఈదిసో చా"తి తస్స పరిసతి వణ్ణం భాసతి, అయం సాసనం ఓసక్కాపేతి అన్తరధాపేతీతి వేదితబ్బో.

ధమ్మపరిభోగ-ఆమిసపరిభోగేసు పన యత్థ ఆమిసపరిభోగో వట్టతి, తత్థ ధమ్మపరిభోగోపి వట్టతి. యో పన కోటియం ఠితో గన్థో తస్స పుగ్గలస్స అచ్చయేన నస్సిస్సతి, తం ధమ్మానుగ్గహేన ఉగ్గణ్హితుం వట్టతీతి వుత్తం.

తత్రిదం వత్థు – మహాభయే కిర ఏకస్సేవ భిక్ఖునో మహానిద్దేసో పగుణో అహోసి. అథ **చతునికాయికతిస్సత్థేరస్స** ఉపజ్ఝాయో **మహాతిపిటకత్థేరో** నామ **మహారక్ఖితత్థేరం** ఆహ – "ఆవుసో మహారక్ఖిత, ఏతస్స సన్తికే మహానిద్దేసం గణ్హాహీ"తి. "పాపో కిరాయం, భన్తే, న గణ్హామీ"తి. "గణ్హావుసో, అహం తే సన్తికే నిసీదిస్సామీ"తి. "సాధు, భన్తే, తుమ్హేసు నిసిన్నేసు గణ్హిస్సామీ"తి పట్ఠపేత్వా రత్తిన్దివం నిరన్తరం పరియాపుణన్తో ఓసానదివసే హేట్ఠామఞ్చే ఇత్థిం దిస్వా "భన్తే, సుతంయేవ మే పుబ్బే, సచాహం ఏవం జానేయ్యం, న ఈదిసస్స సన్తికే ధమ్మం పరియాపుణేయ్య"న్తి ఆహ. తస్స పన సన్తికే బహూ మహాథేరా ఉగ్గణ్హిత్వా మహానిద్దేసం పతిట్ఠాపేసుం.

౫౮౬. **రూపియే రూపియసఞ్ఞీ**తి ఏత్థ సబ్బమ్పి జాతరూపరజతం రూపియసఙ్గహమేవ గతన్తి వేదితబ్బం.

రూపియే వేమతికోతి "సువణ్ణం ను ఖో, ఖరపత్తం ను ఖో"తిఆదినా నయేన సంసయజాతో.

రూపియే అరూపియసఞ్ఞీతి సువణ్ణాదీసు ఖరపత్తాదిసఞ్ఞీ. అపిచ పుఞ్ఞకామా రాజోరోధాదయో భత్తఖజ్జకగన్ధపిణ్డాదీసు పక్ఖిపిత్వా హిరఞ్ఞసువణ్ణం దేన్తి, చోళభిక్ఖాయ చరన్తానం దస్సన్తే బద్ధకహాపణాదీహియేవ సద్ధిం చోళకాని దేన్తి, భిక్ఖూ భత్తాదిసఞ్ఞాయ వా చోళకసఞ్ఞాయ వా పటిగ్గణ్హన్తి, ఏవమ్పి రూపియే అరూపియసఞ్ఞీ రూపియం గణ్హాతీతి వేదితబ్బో. పటిగ్గణ్హన్తేన పన "ఇమస్మిం గేహే ఇదం లద్ధ"న్తి సల్లక్ఖేతబ్బం. యేన హి అస్సతియా దిన్నం హోతి, సో సతిం పటిలభిత్వా పున ఆగచ్ఛతి, అథస్స వత్తబ్బం – "తవ చోళకం పస్సాహీ"తి. సేసమేత్థ ఉత్తానత్థమేవ.

సముట్ఠానాదీసు ఛసముట్ఠానం, సియా కిరియం గహణేన ఆపజ్జనతో, సియా అకిరియం పటిక్ఖేపస్స అకరణతో రూపియఅఞ్ఞవాదకఉపస్సుతిసిక్ఖాపదాని హి తీణి ఏకపరిచ్ఛేదాని, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మవచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

రూపియసిక్ఖాపదవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౯. రూపియసంవోహారసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౫౮౭. **తేన సమయేనా**తి రూపియసంవోహారసిక్ఖాపదం. తత్థ **నానప్పకారక**న్తి కతాకతాదివసేన అనేకవిధం. **రూపియసంవోహార**న్తి జాతరూపరజతపరివత్తనం. **సమాపజ్జన్తీ**తి పటిగ్గహణస్సేవ పటిక్ఖిత్తత్తా పటిగ్గహితపరివత్తనే దోసం అపస్సన్తా కరోన్తి.

౫౯౯. **సీసూపగన్తి**ఆదీసు సీసం ఉపగచ్ఛతీతి సీసూపగం, పోత్థకేసు పన "సీసూపక"న్తి లిఖితం, యస్స కస్సచి సీసాలఙ్కారస్సేతం అధివచనం. ఏస నయో సబ్బత్థ. **కతేన కత**న్తిఆదీసు సుద్ధో రూపియసంవోహారోయేవ.

రూపియే రూపియసఞ్ఞీతిఆదిమ్హి పురిమసిక్ఖాపదే వుత్తవత్థూసు నిస్సగ్గియవత్థునా నిస్సగ్గియవత్థుం చేతాపేన్తస్స మూలగ్గహణే పురిమసిక్ఖాపదేన నిస్సగ్గియం పాచిత్తియం, అపరాపరపరివత్తనే ఇమినా నిస్సగ్గియపాచిత్తియమేవ. నిస్సగ్గియవత్థునా దుక్కటవత్థుం వా కప్పియవత్థుం వా చేతాపేన్తస్సపి ఏసేవ నయో. యో హి అయం **అరూపియే రూపియసఞ్ఞీ రూపియం చేతాపేతీ**తిఆది దుతియో తికో వుత్తో, తస్సానులోమత్తా అవుత్తోపి అయమపరోపి **రూపియే రూపియసఞ్ఞీ అరూపియం చేతాపేతీ**తిఆది తికో వేదితబ్బో. అత్తనో వా హి అరూపియేన పరస్స రూపియం చేతాపేయ్య అత్తనో వా రూపియేన పరస్స అరూపియం, ఉభయథాపి రూపియసంవోహారో కతోయేవ హోతి, తస్మా పాళియం ఏకన్తేన రూపియపక్ఖే ఏకోయేవ తికో వుత్తోతి.

దుక్కటవత్థునా పన నిస్సగ్గియవత్థుం చేతాపేన్తస్స మూలగ్గహణే పురిమసిక్ఖాపదేన దుక్కటం, పచ్ఛా పరివత్తనే ఇమినా నిస్సగ్గియం పాచిత్తియం, గరుకస్స చేతాపితత్తా. దుక్కటవత్థునా దుక్కటవత్థుమేవ, కప్పియవత్థుం వా చేతాపేన్తస్స మూలగ్గహణే పురిమసిక్ఖాపదేన దుక్కటం, పచ్ఛా పరివత్తనేపి ఇమినా దుక్కటమేవ. కస్మా? అకప్పియవత్థునా చేతాపితత్తా. **అన్ధకట్ఠకథాయం** పన "సచే కయవిక్కయం సమాపజ్జేయ్య, నిస్సగ్గియం పాచిత్తియ"న్తి భాసితం, తం దుబ్భాసితం. కస్మా? న హి దానగ్గహణతో అఞ్ఞో కయవిక్కయో నామ అత్థి, కయవిక్కయసిక్ఖాపదఞ్చ కప్పియవత్థునా కప్పియవత్థుపరివత్తనమేవ సన్ధాయ వుత్తం, తఞ్చ ఖో అఞ్ఞత్ర సహధమ్మికేహి. ఇదం సిక్ఖాపదం రూపియేన చ రూపియారూపియచేతాపనం అరూపియేన చ రూపియచేతాపనం. దుక్కటవత్థునా పన దుక్కటవత్థునో చేతాపనం నేవ ఇధ న తత్థ పాళియం వుత్తం, న చేత్థ అనాపత్తి భవితుం అరహతి. తస్మా యథేవ దుక్కటవత్థునో పటిగ్గహణే దుక్కటం, తథేవ తస్స వా తేన వా చేతాపనేపి దుక్కటం యుత్తన్తి భగవతో అధిప్పాయఞ్ఞూహి వుత్తం.

కప్పియవత్థునా పన నిస్సగ్గియవత్థుం చేతాపేన్తస్స మూలగ్గహణే పురిమసిక్ఖాపదేన అనాపత్తి, పచ్ఛా పరివత్తనే ఇమినా నిస్సగ్గియం పాచిత్తియం. వుత్తఞ్హేతం – "అరూపియే అరూపియసఞ్ఞీ రూపియం చేతాపేతి నిస్సగ్గియం పాచిత్తియ"న్తి . తేనేవ కప్పియవత్థునా దుక్కటవత్థుం చేతాపేన్తస్స మూలపటిగ్గహణే తథేవ అనాపత్తి, పచ్ఛా పరివత్తనే ఇమినా దుక్కటం. కస్మా? అకప్పియస్స చేతాపితత్తా. కప్పియవత్థునా పన కప్పియవత్థుం అఞ్ఞత్ర సహధమ్మికేహి చేతాపేన్తస్స మూలగ్గహణే పురిమసిక్ఖాపదేన అనాపత్తి, పచ్ఛా పరివత్తనే ఉపరి కయవిక్కయసిక్ఖాపదేన నిస్సగ్గియం పాచిత్తియం. కయవిక్కయం మోచేత్వా గణ్హన్తస్స ఉపరిసిక్ఖాపదేనపి అనాపత్తి, వడ్ఢిం పయోజేన్తస్స దుక్కటం.

ఇమస్స చ రూపియసంవోహారస్స గరుకభావదీపకం ఇదం పత్తచతుక్కం వేదితబ్బం. యో హి రూపియం ఉగ్గణ్హిత్వా తేన అయబీజం సముట్ఠాపేతి, తం కోట్టాపేత్వా తేన లోహేన పత్తం కారేతి, అయం పత్తో మహాఅకప్పియో నామ, న సక్కా కేనచి ఉపాయేన కప్పియో కాతుం. సచే హి తం వినాసేత్వా థాలకం కారేతి, తమ్పి అకప్పియం. వాసిం కారేతి, తాయ ఛిన్నం దన్తకట్ఠమ్పి అకప్పియం. బళిసం కారోతి, తేన మారితా మచ్ఛాపి అకప్పియా. వాసిఫలం తాపేత్వా ఉదకం వా ఖీరం వా ఉణ్హాపేతి, తమ్పి అకప్పియమేవ.

యో పన రూపియం ఉగ్గణ్హిత్వా తేన పత్తం కిణాతి, అయమ్పి పత్తో అకప్పియో. “పఞ్చన్నమ్పి సహధమ్మికానం న కప్పతీ”తి **మహాపచ్చరియం** వుత్తం. సక్కా పన కప్పియో కాతుం, సో హి మూలే మూలసామికానం పత్తే చ పత్తసామికానం దిన్నే కప్పియో హోతి. కప్పియభణ్డం దత్వా గహేత్వా పరిభుఞ్జితుం వట్టతి.

యోపి రూపియం ఉగ్గణ్హాపేత్వా కప్పియకారకేన సద్ధిం కమ్మారకులం గన్త్వా పత్తం దిస్వా “అయం మయ్హం రుచ్చతీ”తి వదతి. కప్పియకారకో చ తం రూపియం దత్వా కమ్మారం సఞ్ఞాపేతి, అయమ్పి పత్తో కప్పియవోహారేన గహితోపి దుతియపత్తసదిసోయేవ, మూలస్స సమ్పటిచ్ఛితత్తా అకప్పియో. కస్మా సేసానం న కప్పతీతి? మూలస్స అనిస్సట్ఠత్తా.

యో పన రూపియం అసమ్పటిచ్ఛిత్వా “థేరస్స పత్తం కిణిత్వా దేహీ”తి పహితకప్పియకారకేన సద్ధిం కమ్మారకులం గన్త్వా పత్తం దిస్వా “ఇమే కహాపణే గహేత్వా ఇమం దేహీ”తి కహాపణే దాపేత్వా గహితో, అయం పత్తో ఏతస్సేవ భిక్ఖునో న వట్టతి దుబ్బిచారితత్తా, అఞ్ఞేసం పన వట్టతి, మూలస్స అసమ్పటిచ్ఛితత్తా.

మహాసుమత్థేరస్స కిర ఉపజ్ఝాయో **అనురుద్ధత్థేరో** నామ అహోసి. సో అత్తనో ఏవరూపం పత్తం సప్పిస్స పూరేత్వా సఙ్ఘస్స నిస్సజ్జి. **తిపిటకచూళనాగత్థేరస్సపి** సద్ధివిహారికానం ఏవరూపో పత్తో అహోసి. తం థేరోపి సప్పిస్స పూరాపేత్వా సఙ్ఘస్స నిస్సజ్జాపేసీతి. ఇదం అకప్పియపత్తచతుక్కం.

సచే పన రూపియం అసమ్పటిచ్ఛిత్వా “థేరస్స పత్తం కిణిత్వా దేహీ”తి పహితకప్పియకారకేన సద్ధిం కమ్మారకులం గన్త్వా పత్తం దిస్వా “అయం మయ్హం రుచ్చతీ”తి వా “ఇమాహం గహేస్సామీ”తి వా వదతి, కప్పియకారకో చ తం రూపియం దత్వా కమ్మారం సఞ్ఞాపేతి, అయం పత్తో సబ్బకప్పియో బుద్ధానమ్పి పరిభోగారహోతి.

౫౯౧. **అరూపియే రూపియసఞ్ఞీ**తి ఖరపత్తాదీసు సువణ్ణాదిసఞ్ఞీ. **ఆపత్తి దుక్కటస్సా**తి సచే తేన అరూపియం చేతాపేతి దుక్కటాపత్తి హోతి. ఏస నయో వేమతికే. అరూపియసఞ్ఞిస్స పన పఞ్చహి సహధమ్మికేహి సద్ధి “ఇదం గహేత్వా ఇదం దేథా”తి కయవిక్కయం కరోన్తస్సాపి అనాపత్తి. సేసం ఉత్తానమేవ.

ఛసముట్ఠానం, కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మవచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

రూపియసంవోహారసిక్ఖాపదవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౦. కయవిక్కయసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౫౯౩. **తేన సమయేనా**తి కయవిక్కయసిక్ఖాపదం. తత్థ **కతి హిపి త్యాయన్తి** కతి తే అయం, హికారో పనేత్థ పదపూరణో, పికారో గరహాయం, అయం దుబ్బలసఙ్ఘాటి తవ కతి దివసాని భవిస్సతీతి అత్థో. అథ వా **కతిహమ్పి త్యాయ**న్తిపి పాఠో. తత్థ కతిహన్తి కతి అహాని, కతి దివసానీతి వుత్తం హోతి. సేసం వుత్తనయమేవ. **కతిహిపి మ్యాయ**న్తి ఇదమ్పి ఏతేనేవ నయేన వేదితబ్బం. **గిహీపి నం గిహిస్సా**తి ఏత్థ **న**న్తి నామత్థే నిపాతో, గిహీ నామ గిహిస్సాతి వుత్తం హోతి.

౫౯౪. **నానప్పకారక**న్తి చీవరాదీనం కప్పియభణ్డానం వసేన అనేకవిధం. తేనేవస్స పదభాజనే చీవరం ఆదిం కత్వా దసికసుత్తపరియోసానం కప్పియభణ్డమేవ దస్సితం. అకప్పియభణ్డపరివత్తనఞ్హి కయవిక్కయసఙ్గహం న గచ్ఛతి.

కయవిక్కయన్తి కయఞ్చేవ విక్కయఞ్చ. “ఇమినా ఇమం దేహీ”తిఆదినా హి నయేన పరస్స కప్పియభణ్డం గణ్హన్తో కయం సమాపజ్జతి, అత్తనో కప్పియభణ్డం దేన్తో విక్కయం .

౫౯౫. **అజ్ఝాచరతీతి** అభిభవిత్వా చరతి, వీతిక్కమవాచం భాసతీతి అత్థో. **యతో కయితఞ్చ హోతి విక్కయితఞ్చాతి** యదా కయితఞ్చ హోతి పరభణ్డం అత్తనో హత్థగతం కరోన్తేన, విక్కీతఞ్చ అత్తనో భణ్డం పరహత్థగతం కరోన్తేన. “ఇమినా ఇమ”న్తిఆదివచనానురూపతో పన పాఠే పఠమం అత్తనో భణ్డం దస్సితం.

నిస్సజ్జితబ్బన్తి ఏవం పరస్స హత్థతో కయవసేన గహితకప్పియభణ్డం నిస్సజ్జితబ్బం. అయఞ్హి కయవిక్కయో ఠపేత్వా పఞ్చ సహధమ్మికే అవసేసేహి గిహిపబ్బజితేహి అన్తమసో మాతాపితూహిపి సద్ధిం న వట్టతి.

తత్రాయం వినిచ్ఛయో – వత్థేన వా వత్థం హోతు భత్తేన వా భత్తం, యం కిఞ్చి కప్పియం “ఇమినా ఇమం దేహీ”తి వదతి, దుక్కటం. ఏవం వత్వా మాతుయాపి అత్తనో భణ్డం దేతి, దుక్కటం. “ఇమినా ఇమం దేహీ”తి వుత్తో వా “ఇమం దేహి, ఇమం తే దస్సామీ”తి వత్వా వా మాతుయాపి భణ్డం అత్తనా గణ్హాతి, దుక్కటం. అత్తనో భణ్డే పరహత్థం పరభణ్డే చ అత్తనో హత్థం సమ్పత్తే నిస్సగ్గియం. మాతరం పన పితరం వా “ఇమం దేహీ”తి వదతో విఞ్ఞత్తి న హోతి. “ఇమం గణ్హాహీ”తి వదతో సద్ధాదేయ్యవినిపాతనం న హోతి. అఞ్ఞాతకం “ఇమం దేహీ”తి వదతో విఞ్ఞత్తి హోతి. “ఇమం గణ్హాహీ”తి వదతో సద్ధాదేయ్యవినిపాతనం హోతి. “ఇమినా ఇమం దేహీ”తి కయవిక్కయం ఆపజ్జతో నిస్సగ్గియం. తస్మా కప్పియభణ్డం పరివత్తేన్తేన మాతాపితూహిపి సద్ధిం కయవిక్కయం అఞ్ఞాతకేహి సద్ధిం తిస్సో ఆపత్తియో మోచేన్తేన పరివత్తేతబ్బం.

తత్రాయం పరివత్తనవిధి – భిక్ఖుస్స పాథేయ్యతణ్డులా హోన్తి, సో అన్తరామగ్గే భత్తహత్థం పురిసం దిస్వా “అమ్హాకం తణ్డులా అత్థి, న చ నో ఇమేహి అత్థో, భత్తేన పన అత్థో”తి వదతి. పురిసో తణ్డులే గహేత్వా భత్తం దేతి, వట్టతి. తిస్సోపి ఆపత్తియో న హోన్తి. అన్తమసో నిమిత్తకమ్మమత్తమ్పి న హోతి. కస్మా? మూలస్స అత్థితాయ. పరతో చ వుత్తమేవ “ఇదం అమ్హాకం అత్థి, అమ్హాకఞ్చ ఇమినా చ ఇమినా చ అత్థోతి భణతీ”తి. యో పన ఏవం అకత్వా “ఇమినా ఇమం దేహీ”తి పరివత్తేతి; యథావత్థుకమేవ . విఘాసాదం దిస్వా “ఇమం ఓదనం భుఞ్జిత్వా, రజనం వా దారూని వా ఆహరా”తి వదతి, రజనఛల్లిగణనాయ దారుగణనాయ చ నిస్సగ్గియాని హోన్తి. “ఇమం ఓదనం భుఞ్జిత్వా ఇదం నామ కరోథా”తి దన్తకారాదీహి సిప్పికేహి ధమకరణాదీసు తం తం పరిక్ఖారం కారేతి, రజకేహి వా వత్థం ధోవాపేతి; యథావత్థుకమేవ. న్హాపితేన కేసే ఛిన్దాపేతి, కమ్మకారేహి నవకమ్మం కారేతి; యథావత్థుకమేవ. సచే పన “ఇదం భత్తం భుఞ్జిత్వా ఇదం కరోథా”తి న వదతి “ఇదం భత్తం భుఞ్జ భుత్తోసి భుఞ్జిస్ససి, ఇదం నామ కరోహీ”తి వదతి, వట్టతి. ఏత్థ చ కిఞ్చాపి వత్థధోవనే వా కేసచ్ఛేదనే వా భూమిసోధనాదినవకమ్మే వా పరభణ్డం అత్తనో హత్థగతం నిస్సజ్జితబ్బం నామ నత్థి. **మహాఅట్ఠకథాయం** పన దళ్హం కత్వా వుత్తత్తా న సక్కా ఏతం పటిక్ఖిపితుం, తస్మా యథా నిస్సగ్గియవత్థుమ్హి పరిభుత్తే వా నట్ఠే వా పాచిత్తియం దేసేతి, ఏవమిధాపి దేసేతబ్బం.

౫౯౬. **కయవిక్కయే కయవిక్కయసఞ్ఞీతిఆదిమ్హి** యో కయవిక్కయం సమాపజ్జతి, సో తస్మిం కయవిక్కయసఞ్ఞీ వా భవతు వేమతికో వా, న కయవిక్కయసఞ్ఞీ వా నిస్సగ్గియపాచిత్తియమేవ. **చూళత్తికే** ద్వీసు పదేసు దుక్కటమేవాతి ఏవమత్థో దట్ఠబ్బో.

౫౯౭. **అగ్ఘం పుచ్ఛతీ**తి "అయం తవ పత్తో కిం అగ్ఘతీ"తి పుచ్ఛతి. "ఇదం నామా"తి వుత్తే పన సచే తస్స కప్పియభణ్డం మహగ్ఘం హోతి, ఏవఞ్చ నం పటివదతి "ఉపాసక, మమ ఇదం వత్థు మహగ్ఘం, తవ పత్తం అఞ్ఞస్స దేహీ"తి. తం సుత్వా ఇతరో "అఞ్ఞం థాలకమ్పి దస్సామీ"తి వదతి గణ్హితుం వట్టతి, "ఇదం అమ్హాకం అత్థీ"తి వుత్తలక్ఖణే పతతి . సచే సో పత్తో మహగ్ఘో, భిక్ఖునో వత్థు అప్పగ్ఘం, పత్తసామికో చస్స అప్పగ్ఘభావం న జానాతి, పత్తో న గహేతబ్బో, "మమ వత్థు అప్పగ్ఘ"న్తి ఆచిక్ఖితబ్బం. మహగ్ఘభావం ఞత్వా వఞ్చేత్వా గణ్హన్తో హి గహితభణ్డం అగ్ఘాపేత్వా కారేతబ్బతం ఆపజ్జతి. సచే పత్తసామికో "హోతు, భన్తే, సేసం మమ పుఞ్ఞం భవిస్సతీ"తి దేతి, వట్టతి.

కప్పియకారకస్స ఆచిక్ఖతీతి యస్స హత్థతో భణ్డం గణ్హాతి, తం ఠపేత్వా అఞ్ఞం అన్తమసో తస్స పుత్తభాతికమ్పి కప్పియకారకం కత్వా "ఇమినా ఇమం నామ గహేత్వా దేహీ"తి ఆచిక్ఖతి. సో చే ఛేకో హోతి, పునప్పునం అపనేత్వా వివదిత్వా గణ్హాతి, తుణ్హీభూతేన ఠాతబ్బం. నో చే ఛేకో హోతి, న జానాతి గహేతుం, వాణిజకో తం వఞ్చేతి, "మా గణ్హా"తి వత్తబ్బో.

ఇదం అమ్హాకన్తిఆదిమ్హి "ఇదం పటిగ్గహితం తేలం వా సప్పి వా అమ్హాకం అత్థి, అమ్హాకఞ్చ అఞ్ఞేన అప్పటిగ్గహితకేన అత్థో"తి భణతి. సచే సో తం గహేత్వా అఞ్ఞం దేతి, పఠమం అత్తనో తేలం న మినాపేతబ్బం. కస్మా? నాళియఞ్హి అవసిట్ఠతేలం హోతి, తం పచ్ఛా మినన్తస్స అప్పటిగ్గహితకం దూసేయ్యాతి. సేసం ఉత్తానమేవ.

ఛసముట్ఠానం, కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మవచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

కయవిక్కయసిక్ఖాపదవణ్ణనా నిట్ఠితా.

నిట్ఠితో కోసియవగ్గో దుతియో.

౩. పత్తవగ్గో

౧. పత్తసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౫౯౮. **తేన సమయేనా**తి పత్తసిక్ఖాపదం. తత్థ **పత్తవాణిజ్జ**న్తి గామనిగమాదీసు విచరన్తా పత్తవాణిజ్జం వా కరిస్సన్తి. **ఆమత్తికాపణం వా**తి అమత్తాని వుచ్చన్తి భాజనాని, తాని యేసం భణ్డం తే ఆమత్తికా, తేసం ఆమత్తికానం ఆపణం ఆమత్తికాపణం, కులాలభణ్డవాణిజకాపణన్తి అత్థో.

౬౦౨. **తయో పత్తస్స వణ్ణా**తి తీణి పత్తస్స పమాణాని. **అడ్ఢాళ్హకోదనం గణ్హాతీ**తి మగధనాళియా ద్విన్నం తణ్డులనాళీనం ఓదనం గణ్హాతి. మగధనాళి నామ అడ్ఢతేరసపలా హోతీతి **అన్ధకట్ఠకథాయం** వుత్తం. సీహళదీపే పకతినాళి మహన్తా, దమిళనాళి ఖుద్దకా, మగధనాళి పమాణయుత్తా, తాయ మగధనాళియా దియడ్ఢనాళి ఏకా సీహళనాళి హోతీతి **మహాఅట్ఠకథాయం** వుత్తం. **చతుభాగం ఖాదన**న్తి ఓదనస్స చతుత్థభాగప్పమాణం ఖాదనం, తం హత్థహారియస్స ముగ్గసూపస్స వసేన వేదితబ్బం. **తదుపియం బ్యఞ్జన**న్తి తస్స ఓదనస్స అనురూపం మచ్ఛమంససాకఫలకళీరాదిబ్యఞ్జనం.

తత్రాయం వినిచ్ఛయో – అనుపహతపురాణసాలితణ్డులానం సుకోట్టితపరిసుద్ధానం ద్వే మగధనాళియో గహేత్వా తేహి తణ్డులేహి అనుత్తణ్డులం అకిలిన్నం అపిణ్డితం సువిసదం కున్దమకుళరాసిసదిసం అవస్సావితోదనం పచిత్వా నిరవసేసం పత్తే పక్ఖిపిత్వా తస్స ఓదనస్స చతుత్థభాగప్పమాణో నాతిఘనో నాతితనుకో హత్థహారియో సబ్బసమ్భారసఙ్ఖతో ముగ్గసూపో పక్ఖిపితబ్బో. తతో ఆలోపస్స ఆలోపస్స అనురూపం యావచరిమాలోపప్పహోనకం మచ్ఛమంసాదిబ్యఞ్జనం పక్ఖిపితబ్బం, సప్పితేలతక్కరసకఞ్జికాదీని పన గణనూపగాని న హోన్తి, తాని హి ఓదనగతికానేవ, నేవ హాపేతుం న వడ్ఢేతుం సక్కోన్తి. ఏవమేతం సబ్బమ్పి పక్ఖిత్తం సచే పత్తస్స ముఖవట్టియా హేట్ఠిమరాజిసమం తిట్ఠతి, సుత్తేన వా హీరేన వా ఛిన్దన్తస్స సుత్తస్స వా హీరస్స వా హేట్ఠిమన్తం ఫుసతి, అయం ఉక్కట్ఠో నామ పత్తో. సచే తం రాజిం అతిక్కమ్మ థూపీకతం తిట్ఠతి, అయం ఉక్కట్ఠోమకో నామ పత్తో. సచే తం రాజిం న సమ్పాపుణాతి, అన్తోగతమేవ హోతి, అయం ఉక్కట్ఠుక్కట్ఠో నామ పత్తో.

నాళికోదనన్తి మగధనాళియా ఏకాయ తణ్డులనాళియా ఓదనం. **పత్థోదనన్తి** మగధనాళియా ఉపడ్ఢనాళికోదనం. సేసం వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బం. అయం పన నామమత్తే విసేసో – సచే నాళికోదనాది సబ్బమ్పి పక్ఖిత్తం వుత్తనయేనేవ హేట్ఠిమరాజిసమం తిట్ఠతి, అయం మజ్ఝిమో నామ పత్తో. సచే తం రాజిం అతిక్కమ్మ థూపీకతం తిట్ఠతి, అయం మజ్ఝిమోమకో నామ పత్తో. సచే తం రాజిం న సమ్పాపుణాతి అన్తోగతమేవ హోతి, అయం మజ్ఝిముక్కట్ఠో నామ పత్తో. సచే పత్థోదనాది సబ్బమ్పి పక్ఖిత్తం హేట్ఠిమరాజిసమం తిట్ఠతి, అయం ఓమకో నామ పత్తో. సచే తం రాజిం అతిక్కమ్మ థూపీకతం తిట్ఠతి, అయం ఓమకోమకో నామ పత్తో. సచే తం రాజిం న పాపుణాతి అన్తోగతమేవ హోతి, అయం ఓమకుక్కట్ఠో నామ పత్తోతి ఏవమేతే నవ పత్తా. తేసు ద్వే అపత్తా ఉక్కట్ఠుక్కట్ఠో చ ఓమకోమకో చ. “తతో ఉక్కట్ఠో అపత్తో ఓమకో అపత్తో”తి ఇదఞ్హి ఏతే సన్ధాయ వుత్తం. ఉక్కట్ఠుక్కట్ఠో హి ఏత్థ ఉక్కట్ఠతో ఉక్కట్ఠత్తా “తతో ఉక్కట్ఠో అపత్తో”తి వుత్తో. ఓమకోమకో చ ఓమకతో ఓమకత్తా తతో ఓమకో అపత్తోతి వుత్తో. తస్మా ఏతే భాజనపరిభోగేన పరిభుఞ్జితబ్బా, న అధిట్ఠానుపగా, న వికప్పనుపగా. ఇతరే పన సత్త అధిట్ఠహిత్వా వా వికప్పేత్వా వా పరిభుఞ్జితబ్బా, ఏవం అకత్వా తం దసాహం అతిక్కామయతో నిస్సగ్గియం పాచిత్తియన్తి తం సత్తవిధమ్పి పత్తం దసాహపరమం కాలం అతిక్కామయతో నిస్సగ్గియం పాచిత్తియం.

౬౦౭. **నిస్సగ్గియం పత్తం అనిస్సజ్జిత్వా పరిభుఞ్జతీతి** యాగుం పివిత్వా ధోతే దుక్కటం, ఖజ్జకం ఖాదిత్వా భత్తం భుఞ్జిత్వా ధోతే దుక్కటన్తి ఏవం పయోగే పయోగే దుక్కటం.

౬౦౮. **అనాపత్తి అన్తోదసాహం అధిట్ఠేతి వికప్పేతీతి** ఏత్థ పన పమాణయుత్తస్సపి అధిట్ఠానవికప్పనుపగత్తం ఏవం వేదితబ్బం – అయోపత్తో పఞ్చహి పాకేహి మత్తికాపత్తో ద్వీహి పాకేహి పక్కో అధిట్ఠానుపగో, ఉభోపి యం మూలం దాతబ్బం, తస్మిం దిన్నేయేవ. సచే ఏకోపి పాకో ఊనో హోతి, కాకణికమత్తమ్పి వా మూలం అదిన్నం, న అధిట్ఠానుపగో. సచేపి పత్తసామికో వదతి “యదా తుమ్హాకం మూలం భవిస్సతి, తదా దస్సథ, అధిట్ఠహిత్వా పరిభుఞ్జథా”తి నేవ అధిట్ఠానుపగో హోతి, పాకస్స హి ఊనత్తా పత్తసఙ్ఖ్యం న గచ్ఛతి, మూలస్స సకలస్స వా ఏకదేసస్స వా అదిన్నత్తా సకభావం న ఉపేతి, అఞ్ఞస్సేవ సన్తకో హోతి, తస్మా పాకే చ మూలే చ నిట్ఠితేయేవ అధిట్ఠానుపగో హోతి. యో అధిట్ఠానుపగో, స్వేవ వికప్పనుపగో, సో హత్థం ఆగతోపి అనాగతోపి అధిట్ఠాతబ్బో వికప్పేతబ్బో వా. యది హి పత్తకారకో మూలం లభిత్వా సయం వా దాతుకామో హుత్వా “అహం, భన్తే, తుమ్హాకం పత్తం కత్వా అసుకదివసే నామ పచిత్వా ఠపేస్సామీ”తి వదతి, భిక్ఖు చ తేన పరిచ్ఛిన్నదివసతో దసాహం అతిక్కామేతి, నిస్సగ్గియం పాచిత్తియం. సచే పన పత్తకారకో “అహం తుమ్హాకం పత్తం

కత్వా పచిత్వా సాసనం పేసేస్సామీ”తి వత్వా తథేవ కరోతి, తేన పేసితభిక్ఖు పన తస్స భిక్ఖునో న ఆరోచేతి, అఞ్ఞో దిస్వా వా సుత్వా వా “తుమ్హాకం, భన్తే, పత్తో నిట్ఠితో”తి ఆరోచేతి, ఏతస్స ఆరోచనం నపమాణం. యదా పన తేన పేసితోయేవ ఆరోచేతి, తస్స వచనం సుతదివసతో పట్ఠాయ దసాహం అతిక్కామయతో నిస్సగ్గియం పాచిత్తియం. సచే పత్తకారకో “అహం తుమ్హాకం పత్తం కత్వా పచిత్వా కస్సచి హత్థే పహిణిస్సామీ”తి వత్వా తథేవ కరోతి, పత్తం గహేత్వా ఆగతభిక్ఖు పన అత్తనో పరివేణే ఠపేత్వా తస్స న ఆరోచేతి, అఞ్ఞో కోచి భణతి “అపి, భన్తే, అధునా ఆభతో పత్తో సున్దరో”తి! “కుహిం, ఆవుసో, పత్తో”తి? “ఇత్థన్నామస్స హత్థే పేసితో”తి. ఏతస్సపి వచనం న పమాణం. యదా పన సో భిక్ఖు పత్తం దేతి , లద్ధదివసతో పట్ఠాయ దసాహం అతిక్కామయతో నిస్సగ్గియం పాచిత్తియం. తస్మా దసాహం అనతిక్కామేత్వావ అధిట్ఠాతబ్బో వికప్పేతబ్బో వా.

తత్థ ద్వే పత్తస్స **అధిట్ఠానా** – కాయేన వా అధిట్ఠాతి, వాచాయ వా అధిట్ఠాతి. తేసం వసేన అధిట్ఠహన్తేన చ “ఇమం పత్తం పచ్చుద్ధరామీ”తి వా “ఏతం పత్తం పచ్చుద్ధరామీ”తి వా ఏవం సమ్ముఖే వా పరమ్ముఖే వా ఠితం పురాణపత్తం పచ్చుద్ధరిత్వా అఞ్ఞస్స వా దత్వా నవం పత్తం యత్థ కత్థచి ఠితం హత్థేన పరామసిత్వా “ఇమం పత్తం అధిట్ఠామీ”తి చిత్తేన ఆభోగం కత్వా కాయవికారం కరోన్తేన కాయేన వా అధిట్ఠాతబ్బో, వచీభేదం కత్వా వాచాయ వా అధిట్ఠాతబ్బో. తత్ర దువిధం అధిట్ఠానం – సచే హత్థపాసే హోతి “ఇమం పత్తం అధిట్ఠామీ”తి వాచా భిన్దితబ్బా. అథ అన్తోగబ్భే వా ఉపరిపాసాదే వా సామన్తవిహారే వా హోతి, ఠపితట్ఠానం సల్లక్ఖేత్వా “ఏతం పత్తం అధిట్ఠామీ”తి వాచా భిన్దితబ్బా.

అధిట్ఠహన్తేన పన ఏకకేన అధిట్ఠాతుమ్పి వట్టతి, అఞ్ఞస్స సన్తికే అధిట్ఠాతుమ్పి వట్టతి. అఞ్ఞస్స సన్తికే అయమానిసంసో – సచస్స “అధిట్ఠితో ను ఖో మే, నో”తి విమతి ఉప్పజ్జతి, ఇతరో సారేత్వా విమతిం ఛిన్దిస్సతీతి. సచే కోచి దస పత్తే లభిత్వా సబ్బేవ అత్తనావ పరిభుఞ్జితుకామో హోతి, న సబ్బే అధిట్ఠాతబ్బా. ఏకం పత్తం అధిట్ఠాయ పునదివసే తం పచ్చుద్ధరిత్వా అఞ్ఞో అధిట్ఠాతబ్బో. ఏతేనుపాయేన వస్ససతమ్పి పరిహరితుం సక్కా.

ఏవం అప్పమత్తస్స భిక్ఖునో సియా అధిట్ఠానవిజహనన్తి? సియా. సచే హి అయం పత్తం అఞ్ఞస్స వా దేతి, విబ్భమతి వా సిక్ఖం వా పచ్చక్ఖాతి, కాలం వా కరోతి, లిఙ్గం వాస్స పరివత్తతి, పచ్చుద్ధరతి వా, పత్తే వా ఛిద్దం హోతి, అధిట్ఠానం విజహతి. వుత్తమ్పి చేతం –

“దిన్నవిబ్భన్తపచ్చక్ఖా , కాలంకిరియకతేన చ;
లిఙ్గపచ్చుద్ధరా చేవ, ఛిద్దేన భవతి సత్తమ”న్తి.

చోరహరణవిస్సాసగ్గాహేహిపి విజహతియేవ. కిత్తకేన ఛిద్దేన అధిట్ఠానం భిజ్జతి? యేన కఙ్గుసిత్థం నిక్ఖమతి చేవ పవిసతి చ. ఇదఞ్హి సత్తన్నం ధఞ్ఞానం లామకధఞ్ఞసిత్థం, తస్మిం అయచుణ్ణేన వా ఆణియా వా పటిపాకతికే కతే దసాహబ్భన్తరే పున అధిట్ఠాతబ్బో. అయం తావ “**అన్తోదసాహం అధిట్ఠేతి వికప్పేతీ**”తి ఏత్థ అధిట్ఠానే వినిచ్ఛయో.

వికప్పనే పన **ద్వే వికప్పనా** – సమ్ముఖావికప్పనా చ పరమ్ముఖావికప్పనా చ. కథం సమ్ముఖావికప్పనా హోతి? పత్తానం ఏకబహుభావం సన్నిహితాసన్నిహితభావఞ్చ ఞత్వా “ఇమం పత్త”న్తి వా “ఇమే పత్తే”తి వా “ఏతం పత్త”న్తి వా “ఏతే పత్తే”తి వా వత్వా “తుయ్హం వికప్పేమీ”తి వత్తబ్బం. అయమేకా సమ్ముఖావికప్పనా. ఏత్తావతా నిధేతుం వట్టతి, పరిభుఞ్జితుం వా విస్సజ్జేతుం వా అధిట్ఠాతుం వా న వట్టతి. “మయ్హం సన్తకం పరిభుఞ్జ వా విస్సజ్జేహి వా యథాపచ్చయం వా కరోహీ”తి ఏవం పన వుత్తే పచ్చుద్ధారో నామ హోతి, తతోపభుతి పరిభోగాదయోపి వట్టన్తి.

అపరో నయో – తథేవ పత్తానం ఏకబహుభావం సన్నిహితాసన్నిహితభావఞ్చ ఞత్వా తస్సేవ భిక్ఖునో సన్తికే “ఇమం పత్త”న్తి వా “ఇమే పత్తే”తి వా “ఏతం పత్త”న్తి వా “ఏతే పత్తే”తి వా వత్వా పఞ్చసు సహధమ్మికేసు అఞ్ఞతరస్స అత్తనా అభిరుచితస్స యస్స కస్సచి నామం గహేత్వా “తిస్సస్స భిక్ఖునో వికప్పేమీ”తి వా “తిస్సాయ భిక్ఖునియా సిక్ఖమానాయ సామణేరస్స తిస్సాయ సామణేరియా వికప్పేమీ”తి వా వత్తబ్బం, అయం అపరాపి సమ్ముఖావికప్పనా. ఏత్తావతా నిధేతుం వట్టతి, పరిభోగాదీసు పన ఏకమ్పి న వట్టతి. తేన పన భిక్ఖునా “తిస్సస్స భిక్ఖునో సన్తకం…పే… తిస్సాయ సామణేరియా సన్తకం పరిభుఞ్జ వా విస్సజ్జేహి వా యథాపచ్చయం వా కరోహీ”తి వుత్తే పచ్చుద్ధారో నామ హోతి. తతోపభుతి పరిభోగాదయోపి వట్టన్తి.

కథం పరమ్ముఖావికప్పనా హోతి? పత్తానం తథేవ ఏకబహుభావం సన్నిహితాసన్నిహితభావఞ్చ ఞత్వా “ఇమం పత్త”న్తి వా “ఇమే పత్తే”తి వా “ఏతం పత్త”న్తి వా “ఏతే పత్తే”తి వా వత్వా “తుయ్హం వికప్పనత్థాయ దమ్మీ”తి వత్తబ్బం. తేన వత్తబ్బో – “కో తే మిత్తో వా సన్దిట్ఠో వా”తి? తతో ఇతరేన పురిమనయేనేవ “తిస్సో భిక్ఖూతి వా…పే… తిస్సా సామణేరీ”తి వా వత్తబ్బం. పున తేన భిక్ఖునా “అహం తిస్సస్స భిక్ఖునో దమ్మీ”తి వా…పే… “తిస్సాయ సామణేరియా దమ్మీ”తి వా వత్తబ్బం, అయం పరమ్ముఖావికప్పనా. ఏత్తావత్తా నిధేతుం వట్టతి, పరిభోగాదీసు పన ఏకమ్పి న వట్టతి. తేన పన భిక్ఖునా దుతియసమ్ముఖావికప్పనాయం వుత్తనయేనేవ “ఇత్థన్నామస్స సన్తకం పరిభుఞ్జ వా విస్సజ్జేహి వా యథాపచ్చయం వా కరోహీ”తి వుత్తే పచ్చుద్ధారో నామ హోతి. తతోపభుతి పరిభోగాదయోపి వట్టన్తి.

ఇమాసం పన ద్విన్నం వికప్పనానం నానాకరణం, అవసేసో చ వచనక్కమో సబ్బో పఠమకథినసిక్ఖాపదవణ్ణనాయం వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బో సద్ధిం సముట్ఠానాదీహీతి.

పత్తసిక్ఖాపదవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౨. ఊనపఞ్చబన్ధనసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౬౧౮. తేన సమయేనాతి ఊనపఞ్చబన్ధనసిక్ఖాపదం. తత్థ **న యాపేతీ**తి సో కిర యది అరియసావకో నాభవిస్సా, అఞ్ఞథత్తమ్పి అగమిస్సా, ఏవం తేహి ఉబ్బాళ్హో, సోతాపన్నత్తా పన కేవలం సరీరేనేవ న యాపేతి, తేన వుత్తం – “అత్తనాపి న యాపేతి, పుత్తదారాపిస్స కిలమన్తీ”తి.

౬౧౨-౩. ఊనపఞ్చబన్ధనేనాతి ఏత్థ ఊనాని పఞ్చ బన్ధనాని అస్సాతి ఊనపఞ్చబన్ధనో, నాస్స పఞ్చ బన్ధనాని పూరేన్తీతి అత్థో, తేన ఊనపఞ్చబన్ధనేన. ఇత్థమ్భూతస్స లక్ఖణే కరణవచనం. తత్థ యస్మా అబన్ధనస్సాపి పఞ్చ బన్ధనాని న పూరేన్తి, సబ్బసో నత్థితాయ, తస్మా పదభాజనే “అబన్ధనో వా”తిఆది వుత్తం . “ఊనపఞ్చబన్ధనేనా”తి చ వుత్తత్తా యస్స పఞ్చబన్ధనో పత్తో హోతి, తస్స సో అపత్తో, తస్మా అఞ్ఞం విఞ్ఞాపేతుం వట్టతి. బన్ధనఞ్చ నామేతం యస్మా బన్ధనోకాసే సతి హోతి, అసతి న హోతి, తస్మా తస్స లక్ఖణం దస్సేతుం “అబన్ధనోకాసో నామా”తిఆది వుత్తం.

ద్వఙ్గులా రాజి న హోతీతి ముఖవట్టితో హేట్ఠా ద్వఙ్గులప్పమాణా ఏకాపి రాజి న హోతి. **యస్స ద్వఙ్గులా రాజి హోతీ**తి యస్స పన తాదిసా ఏకా రాజి హోతి, సో తస్సా రాజియా హేట్ఠిమపరియన్తే పత్తవేధకేన విజ్ఝిత్వా పచిత్వా సుత్తరజ్జుక-మకచిరజ్జుకాదీహి వా తిపుసుత్తకేన వా బన్ధితబ్బో, తం బన్ధనం ఆమిసస్స అలగ్గనత్థం తిపుపట్టకేన వా కేనచి బద్ధసిలేసేన

వా పటిచ్ఛాదేతబ్బం. సో చ పత్తో అధిట్ఠహిత్వా పరిభుఞ్జితబ్బో, సుఖుమం వా ఛిద్దం కత్వా బన్ధితబ్బో. సుద్ధేహి పన మధుసిత్థకలాఖాసజ్జులసాదీహి బన్ధితుం న వట్టతి. ఫాణితం ఝాపేత్వా పాసాణచుణ్ణేన బన్ధితుం వట్టతి. ముఖవట్టిసమీపే పన పత్తవేధకేన విజ్ఝియమానో కపాలస్స బహలత్తా భిజ్జతి, తస్మా హేట్ఠా విజ్ఝితబ్బో. యస్స పన ద్వే రాజియో ఏకాయేవ వా చతురఙ్గులా, తస్స ద్వే బన్ధనాని దాతబ్బాని. యస్స తిస్సో ఏకాయేవ వా ఛళఙ్గులా, తస్స తీణి. యస్స చతస్సో ఏకాయేవ వా అట్ఠఙ్గులా, తస్స చత్తారి. యస్స పఞ్చ ఏకాయేవ వా దసఙ్గులా, సో బద్ధోపి అబద్ధోపి అపత్తోయేవ, అఞ్ఞో విఞ్ఞాపేతబ్బో. ఏస తావ మత్తికాపత్తే వినిచ్ఛయో.

అయోపత్తే పన సచేపి పఞ్చ వా అతిరేకాని వా ఛిద్దాని హోన్తి, తాని చే అయచుణ్ణేన వా ఆణియా వా లోహమణ్డలకేన వా బద్ధాని మట్ఠాని హోన్తి, స్వేవ పత్తో పరిభుఞ్జితబ్బో, న అఞ్ఞో విఞ్ఞాపేతబ్బో. అథ పన ఏకమ్పి ఛిద్దం మహన్తం హోతి, లోహమణ్డలకేన బద్ధమ్పి మట్ఠం న హోతి, పత్తే ఆమిసం లగ్గతి, అకప్పియో హోతి, అయం అపత్తో. అఞ్ఞో విఞ్ఞాపేతబ్బో.

౬౧౫. **థేరో వత్తబ్బోతి** పత్తే ఆనిసంసం దస్సేత్వా "అయం, భన్తే, పత్తో పమాణయుత్తో సున్దరో థేరానురూపో, తం గణ్హథా"తి వత్తబ్బో. **యో న గణ్హేయ్యాతి** అనుకమ్పాయ న గణ్హన్తస్స దుక్కటం. యో పన సన్తుట్ఠియా "కిం మే అఞ్ఞేన పత్తేనా"తి న గణ్హాతి, తస్స అనాపత్తి. **పత్తపరియన్తోతి** ఏవం పరివత్తేత్వా పరియన్తే ఠితపత్తో.

న అదేసేతి మఞ్చపీఠఛత్తనాగదన్తకాదికే అదేసే, న నిక్ఖిపితబ్బో. యత్థ పురిమం సున్దరం పత్తం ఠపేతి, తత్థేవ ఠపేతబ్బో. పత్తస్స హి నిక్ఖిపనదేసో "అనుజానామి, భిక్ఖవే, ఆధారక"న్తిఆదినా నయేన **ఖన్ధకే** వుత్తోయేవ.

న అభోగేనాతి యాగురన్ధనరజనపచనాదినా అపరిభోగేన న పరిభుఞ్జితబ్బో. అన్తరామగ్గే పన బ్యాధిమ్హి ఉప్పన్నే అఞ్ఞస్మిం భాజనే అసతి మత్తికాయ లిమ్పేత్వా యాగుం వా పచితుం ఉదకం వా తాపేతుం వట్టతి.

న విస్సజ్జేతబ్బోతి అఞ్ఞస్స న దాతబ్బో. సచే పన సద్ధివిహారికో వా అన్తేవాసికో వా అఞ్ఞం వరపత్తం ఠపేత్వా "అయం మయ్హం సారుప్పో, అయం థేరస్సా"తి గణ్హాతి, వట్టతి. అఞ్ఞో వా తం గహేత్వా అత్తనో పత్తం దేతి, వట్టతి. "మయ్హమేవ పత్తం ఆహరా"తి వత్తబ్బకిచ్చం నత్థి.

౬౧౬. **పవారితానన్తి** ఏత్థ సఙ్ఘవసేన పవారితట్ఠానే పఞ్చబన్ధనేనేవ వట్టతి. పుగ్గలవసేన పవారితట్ఠానే ఊనపఞ్చబన్ధనేనాపి వట్టతీతి **కురున్దియం** వుత్తం. సేసమేత్థ ఉత్తానత్థమేవ.

ఛసముట్ఠానం , కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మవచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

ఊనపఞ్చబన్ధనసిక్ఖాపదవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౩. భేసజ్జసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౬౧౮. **తేన సమయేనాతి** భేసజ్జసిక్ఖాపదం. తత్థ **అత్థో, భన్తేతి** రాజా భిక్ఖూ ఉయ్యుత్తప్పయుత్తే థేరస్స లేణత్థాయ పబ్భారం సోధేన్తే దిస్వా ఆరామికం దాతుకామో పుచ్ఛి.

౬౧౯-౨౧. **పాటియేక్కో**తి విసుం ఏకో. **మాలాకితే**తి కతమాలే మాలాధరే, కుసుమమాలాపటిమణ్డితేతి అత్థో. **తిణణ్డుపకన్తి** తిణచుమ్బటకం. **పటిముఞ్చీ**తి ఠపేసి. **సా అహోసి సువణ్ణమాలా**తి దారికాయ సీసే ఠపితమత్తాయేవ థేరస్స అధిట్ఠానవసేన సువణ్ణపదుమమాలా అహోసి. తఞ్హి తిణణ్డుపకం సీసే ఠపితమత్తమేవ "సువణ్ణమాలా హోతూ"తి థేరో అధిట్ఠాసి. దుతియమ్పి ఖో…పే.…. తేనుపసఙ్కమీతి దుతియదివసేయేవ ఉపసఙ్కమి.

సువణ్ణన్తి అధిముచ్చీతి "సోవణ్ణమయో హోతూ"తి అధిట్ఠాసి. **పఞ్చన్నం భేసజ్జాన**న్తి సప్పిఆదీనం. **బాహులికా**తి పచ్చయబాహులికతాయ పటిపన్నా. **కోలమ్బేపి ఘటేపీ**తిఏత్థ కోలమ్బా నామ మహాముఖచాటియో వుచ్చన్తి. **ఓలీనవిలీనానీ**తి హేట్ఠా చ ఉభతోపస్సేసు చ గళితాని. **ఓకిణ్ణవికిణ్ణా**తి సప్పిఆదీనం గన్ధేన భూమిం ఖనన్తేహి ఓకిణ్ణా, భిత్తియో ఖనన్తేహి ఉపరి సఞ్చరన్తేహి చ వికిణ్ణా. **అన్తోకోట్ఠాగారికా**తి అబ్భన్తరే సంవిహితకోట్ఠాగారా.

౬౨౨. **పటిసాయనీయానీ**తి పటిసాయితబ్బాని, పరిభుఞ్జితబ్బానీతి అత్థో. **భేసజ్జానీ**తి భేసజ్జకిచ్చం కరోన్తు వా మా వా, ఏవం లద్ధవోహారాని. "**గోసప్పి**"తిఆదీహి లోకే పాకటం దస్సేత్వా "**యేసం మంసం కప్పతీ**"తి ఇమినా అఞ్ఞేసమ్పి మిగరోహితససాదీనం సప్పిం సఙ్గహేత్వా దస్సేసి. యేసఞ్హి ఖీరం అత్థి, సప్పిపి తేసం అత్థియేవ, తం పన సులభం వా హోతు దుల్లభం వా, అసమ్మోహత్థం వుత్తం. ఏవం నవనీతమ్పి.

సన్నిధికారకం పరిభుఞ్జితబ్బానీతి సన్నిధిం కత్వా నిదహిత్వా పరిభుఞ్జితబ్బాని. కథం? పాళియా ఆగతసప్పిఆదీసు సప్పి తావ పురేభత్తం పటిగ్గహితం తదహుపురేభత్తం సామిసమ్పి నిరామిసమ్పి పరిభుఞ్జితుం వట్టతి, పచ్ఛాభత్తతో పట్ఠాయ సత్తాహం నిరామిసం పరిభుఞ్జితబ్బం. సత్తాహాతిక్కమే సచే ఏకభాజనే ఠపితం, ఏకం నిస్సగ్గియం. సచే బహూసు వత్థుగణనాయ నిస్సగ్గియాని, పచ్ఛాభత్తం పటిగ్గహితం సత్తాహం నిరామిసమేవ వట్టతి. పురేభత్తం వా పచ్ఛాభత్తం వా ఉగ్గహితకం కత్వా నిక్ఖిత్తం అజ్ఝోహరితుం న వట్టతి; అబ్భఞ్జనాదీసు ఉపనేతబ్బం. సత్తాహాతిక్కమేపి అనాపత్తి, అనజ్ఝోహరణీయతం ఆపన్నత్తా. "పటిసాయనీయానీ"తి హి వుత్తం. సచే అనుపసమ్పన్నో పురేభత్తం పటిగ్గహితనవనీతేన సప్పిం కత్వా దేతి, పురేభత్తం సామిసం వట్టతి. సచే సయం కరోతి, సత్తాహమ్పి నిరామిసమేవ వట్టతి. పచ్ఛాభత్తం పటిగ్గహితనవనీతేన పన యేన కేనచి కతసప్పి సత్తాహమ్పి నిరామిసమేవ వట్టతి. ఉగ్గహితకేన కతే పుబ్బే వుత్తసుద్ధసప్పినయేనేవ వినిచ్ఛయో వేదితబ్బో.

పురేభత్తం పటిగ్గహితఖీరేన వా దధినా వా కతసప్పి అనుపసమ్పన్నేన కతం సామిసమ్పి తదహుపురేభత్తం వట్టతి. సయంకతం నిరామిసమేవ వట్టతి . నవనీతం తాపేన్తస్స హి సామంపాకో న హోతి, సామంపక్కేన పన తేన సద్ధిం ఆమిసం న వట్టతి. పచ్ఛాభత్తతో పట్ఠాయ చ న వట్టతియేవ. సత్తాహాతిక్కమేపి అనాపత్తి, సవత్థుకస్స పటిగ్గహితత్తా, "తాని పటిగ్గహేత్వా"తి హి వుత్తం. పచ్ఛాభత్తం పటిగ్గహితేహి కతం పన అబ్భఞ్జనాదీసు ఉపనేతబ్బం. పురేభత్తమ్పి చ ఉగ్గహితకేహి కతం ఉభయేసమ్పి సత్తాహాతిక్కమే అనాపత్తి. ఏసేవ నయో అకప్పియమంససప్పిమ్హి. అయం పన విసేసో – యత్థ పాళియం ఆగతసప్పినా నిస్సగ్గియం, తత్థ ఇమినా దుక్కటం. **అన్ధకట్ఠకథాయం** కారణపతిరూపకం వత్వా మనుస్ససప్పి చ నవనీతఞ్చ పటిక్ఖిత్తం, తం దుప్పటిక్ఖిత్తం, సబ్బఅట్ఠకథాసు అనుఞ్ఞాతత్తా. పరతో చస్స వినిచ్ఛయోపి ఆగచ్ఛిస్సతి.

పాళియం ఆగతం నవనీతమ్పి పురేభత్తం పటిగ్గహితం తదహుపురేభత్తం సామిసమ్పి వట్టతి, పచ్ఛాభత్తతో పట్ఠాయ నిరామిసమేవ. సత్తాహాతిక్కమే నానాభాజనేసు ఠపితే భాజనగణనాయ ఏకభాజనేపి అమిస్సేత్వా పిణ్డపిణ్డవసేన ఠపితే

పిణ్డగణనాయ నిస్సగ్గియాని. పచ్ఛాభత్తం పటిగ్గహితం సప్పినయేనేవ వేదితబ్బం. ఏత్థ పన దధిగుళికాయోపి తక్కబిన్దూనిపి హోన్తి, తస్మా తం ధోతం వట్టతీతి **ఉపడ్ఢత్థేరా** ఆహంసు. **మహాసీవత్థేరో** పన "భగవతా అనుఞ్ఞాతకాలతో పట్ఠాయ తక్కతో ఉద్ధటమత్తమేవ ఖాదింసూ"తి ఆహ. తస్మా నవనీతం పరిభుఞ్జన్తేన ధోవిత్వా దధితక్కమక్ఖికాకిపిల్లికాదీని అపనేత్వా పరిభుఞ్జితబ్బం. పచిత్వా సప్పిం కత్వా పరిభుఞ్జితుకామేన అధోతమ్పి పచితుం వట్టతి. యం తత్థ దధిగతం వా తక్కగతం వా తం ఖయం గమిస్సతి, ఏత్తావతా హి సవత్థుకపటిగ్గహితం నామ న హోతీతి అయమేత్థ అధిప్పాయో. ఆమిసేన సద్ధిం పక్కత్తా పన తస్మిమ్పి కుక్కుచ్చాయన్తి కుక్కుచ్చకా. ఇదాని ఉగ్గహేత్వా ఠపితనవనీతే చ పురేభత్తం ఖీరదధీని పటిగ్గహేత్వా కతనవనీతే చ పచ్ఛాభత్తం తాని పటిగ్గహేత్వా కతనవనీతే చ ఉగ్గహితేహి కతనవవీతే చ అకప్పియమంసనవనీతే చ సబ్బో ఆపత్తానాపత్తిపరిభోగాపరిభోగనయో సప్పిమ్హి వుత్తక్కమేనేవ గహేతబ్బో.

తేలభిక్ఖాయ పవిట్ఠానం పన భిక్ఖూనం తత్థేవ సప్పిమ్పి నవనీతమ్పి పక్కతేలమ్పి అపక్కతేలమ్పి ఆకిరన్తి, తత్థ తక్కదధిబిన్దూనిపి భత్తసిత్థానిపి తణ్డులకణాపి మక్ఖికాదయోపి హోన్తి. ఆదిచ్చపాకం కత్వా పరిస్సావేత్వా గహితం సత్తాహకాలికం హోతి, పటిగ్గహేత్వా ఠపితభేసజ్జేహి సద్ధిం పచిత్వా నత్థుపానమ్పి కాతుం వట్టతి. సచే వద్దలిసమయే లజ్జి సామణేరో యథా తత్థ పతితతణ్డులకణాదయో న పచ్చన్తి, ఏవం సామిసపాకం మోచేన్తో అగ్గిమ్హి విలీయాపేత్వా పరిస్సావేత్వా పున పచిత్వా దేతి, పురిమనయేనేవ సత్తాహం వట్టతి.

తేలేసు తిలతేలం తావ పురేభత్తం పటిగ్గహితం పురేభత్తం సామిసమ్పి వట్టతి, పచ్ఛాభత్తతో పట్ఠాయ నిరామిసమేవ. సత్తాహాతిక్కమే పనస్స భాజనగణనాయ నిస్సగ్గియభావో వేదితబ్బో. పచ్ఛాభత్తం పటిగ్గహితం సత్తాహం నిరామిసమేవ వట్టతి. ఉగ్గహితకం కత్వా నిక్ఖిత్తం అజ్ఝోహరితుం న వట్టతి, సీసమక్ఖనాదీసు ఉపనేతబ్బం, సత్తాహాతిక్కమేపి అనాపత్తి. పురేభత్తం తిలే పటిగ్గహేత్వా కతతేలం పురేభత్తం సామిసమ్పి వట్టతి, పచ్ఛాభత్తతో పట్ఠాయ అనజ్ఝోహరణీయం హోతి, సీసమక్ఖనాదీసు ఉపనేతబ్బం, సత్తాహాతిక్కమేపి అనాపత్తి. పచ్ఛాభత్తం తిలే పటిగ్గహేత్వా కతతేలం అనజ్ఝోహరణీయమేవ, సవత్థుకపటిగ్గహితత్తా, సత్తాహాతిక్కమేపి అనాపత్తి, సీసమక్ఖనాదీసు ఉపనేతబ్బం. పురేభత్తం వా పచ్ఛాభత్తం వా ఉగ్గహితకతిలేహి కతతేలేపి ఏసేవ నయో.

పురేభత్తం పటిగ్గహితకతిలే భజ్జిత్వా వా తిలపిట్ఠం వా సేదేత్వా ఉణ్హోదకేన వా తేమేత్వా కతతేలం సచే అనుపసమ్పన్నేన కతం పురేభత్తం సామిసమ్పి వట్టతి. అత్తనా కతతేలం పన నిబ్బట్టితత్తా పురేభత్తం నిరామిసమేవ వట్టతి. సామంపక్కత్తా సామిసం న వట్టతి, సవత్థుకపటిగ్గహితత్తా పన పచ్ఛాభత్తతో పట్ఠాయ ఉభయమ్పి అనజ్ఝోహరణీయం, సీసమక్ఖనాదీసు ఉపనేతబ్బం, సత్తాహాతిక్కమేపి అనాపత్తి. యది పన అప్పం ఉణ్హోదకం హోతి అబ్భుక్కిరణమత్తం, అబ్బోహారికం హోతి, సామపాకగణనం న గచ్ఛతి. సాసపతేలాదీసుపి అవత్థుకపటిగ్గహితేసు అవత్థుకతిలతేలే వుత్తసదిసోవ వినిచ్ఛయో.

సచే పన పురేభత్తం పటిగ్గహితానం సాసపాదీనం చుణ్ణేహి ఆదిచ్చపాకేన సక్కా తేలం కాతుం, తం పురేభత్తం సామిసమ్పి వట్టతి, పచ్ఛాభత్తతో పట్ఠాయ నిరామిసమేవ, సత్తాహాతిక్కమే నిస్సగ్గియం. యస్మా పన సాసపమధుకచుణ్ణాదీని సేదేత్వా ఏరణ్డకట్ఠీని చ భజ్జిత్వా ఏవ తేలం కరోన్తి, తస్మా తేసం తేలం అనుపసమ్పన్నేహి కతం పురేభత్తం సామిసమ్పి వట్టతి. వత్థూనం యావజీవికత్తా పన సవత్థుకపటిగ్గహణే దోసో నత్థీతి. అత్తనా కతం సత్తాహం

నిరామిసపరిభోగేనేవ పరిభుఞ్జితబ్బం. ఉగ్గహితకేహి కతం అనజ్ఝోహరణీయం బాహిరపరిభోగే వట్టతి, సత్తాహాతిక్కమేపి అనాపత్తి.

తేలకరణత్థాయ సాసపమధుకఏరణ్డకట్ఠీని వా పటిగ్గహేత్వా కతం తేలం సత్తాహకాలికం. దుతియదివసే కతం ఛాహం వట్టతి. తతియదివసే కతం పఞ్చాహం వట్టతి. చతుత్థ-పఞ్చమ-ఛట్ఠసత్తామదివసే కతం తదహేవ వట్టతి. సచే యావ అరుణస్స ఉగ్గమనా తిట్ఠతి, నిస్సగ్గియం. అట్ఠమే దివసే కతం అనజ్ఝోహరణీయం. అనిస్సగ్గియత్తా పన బాహిరపరిభోగే వట్టతి. సచేపి న కరోతి, తేలత్థాయ గహితసాసపాదీనం సత్తాహాతిక్కమనే దుక్కటమేవ. పాళియం పన అనాగతాని అఞ్ఞానిపి నాళికేరనిమ్బకోసమ్బకకరమన్దఅతసీఆదీనం తేలాని అత్థి, తాని పటిగ్గహేత్వా సత్తాహం అతిక్కామయతో దుక్కటం హోతి. అయమేతేసు విసేసో. సేసం యావకాలికవత్థుం యావజీవికవత్థుఞ్చ సల్లక్ఖేత్వా సామంపాకసవత్థుకపురేభత్తపచ్ఛాభత్తపటిగ్గహితఉగ్గహితకవత్థువిధానం సబ్బం వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బం.

౬౨౩. వసాతేలన్తి "అనుజానామి, భిక్ఖవే, వసాని భేసజ్జాని, అచ్ఛవసం, మచ్ఛవసం, సుసుకావసం, సూకరవసం, గద్రభవస"న్తి (మహావ. ౨౬౨) ఏవం అనుఞ్ఞాతవసానం తేలం. ఏత్థ చ "అచ్ఛవస"న్తి వచనేన ఠపేత్వా మనుస్సవసం సబ్బేసం అకప్పియమంసాన వసా అనుఞ్ఞాతా. మచ్ఛగ్గహణేన చ సుసుకాపి గహితా హోన్తి, వాళమచ్ఛత్తా పన విసుం వుత్తం. మచ్ఛాదిగ్గహణేన చేత్థ సబ్బేసమ్పి కప్పియమంసానం వసా అనుఞ్ఞాతా. మంసేసు హి దసమనుస్స-హత్థి-అస్స-సునఖ-అహి-సీహ-బ్యగ్ఘ-దీపి-అచ్ఛ-తరచ్ఛానం మంసాని అకప్పియాని. వసాసు ఏకా మనుస్సవసావ. ఖీరాదీసు అకప్పియం నామ నత్థి.

అనుపసమ్పన్నేహి కతనిబ్బట్టితవసాతేలం పురేభత్తం పటిగ్గహితం పురేభత్తం సామిసమ్పి వట్టతి. పచ్ఛాభత్తతో పట్ఠాయ సత్తాహం నిరామిసమేవ వట్టతి. యం పన తత్థ సుఖుమరజసదిసం మంసం వా న్హారు వా అట్ఠి వా లోహితం వా హోతి, తం అబ్బోహారికం. సచే పన వసం పటిగ్గహేత్వా సయం కరోతి, పురేభత్తం పటిగ్గహేత్వా పచిత్వా పరిస్సావేత్వా సత్తాహం నిరామిసపరిభోగేన పరిభుఞ్జితబ్బం . నిరామిసపరిభోగఞ్హి సన్ధాయ ఇదం వుత్తం – "కాలే పటిగ్గహితం కాలే నిప్పక్కం కాలే సంసట్ఠం తేలపరిభోగేన పరిభుఞ్జితు"న్తి (మహావ. ౨౬౨). తత్రాపి అబ్బోహారికం అబ్బోహారికమేవ. పచ్ఛాభత్తం పన పటిగ్గహితుం వా కాతుం వా న వట్టతియేవ. వుత్తఞ్హేతం –

> "వికాలే చే, భిక్ఖవే, పటిగ్గహితం వికాలే నిప్పక్కం వికాలే సంసట్ఠం, తం చే పరిభుఞ్జేయ్య, ఆపత్తి తిణ్ణం దుక్కటానం. కాలే చే, భిక్ఖవే, పటిగ్గహితం వికాలే నిప్పక్కం వికాలే సంసట్ఠం, తం చే పరిభుఞ్జేయ్య, ఆపత్తి ద్విన్నం దుక్కటానం. కాలే చే, భిక్ఖవే, పటిగ్గహితం కాలే నిప్పక్కం వికాలే సంసట్ఠం, తం చే పరిభుఞ్జేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్స. కాలే చే, భిక్ఖవే, పటిగ్గహితం కాలే నిప్పక్కం కాలే సంసట్ఠం, తం చే పరిభుఞ్జేయ్య, అనాపత్తీ"తి.

ఉపతిస్సత్థేరం పన అన్తేవాసికా పుచ్ఛింసు – "భన్తే, సప్పినవనీతవసాని ఏకతో పచిత్వా నిబ్బట్టితాని వట్టన్తి, న వట్టన్తీ"తి? "న వట్టన్తి, ఆవుసో"తి. థేరో కిరేత్థ పక్కతేలకసటే వియ కుక్కుచ్చాయతి. తతో నం ఉత్తరి పుచ్ఛింసు – "భన్తే, నవనీతే దధిగుళికా వా తక్కబిన్దు వా హోతి, ఏతం వట్టతీ"తి? "ఏతమ్పి, ఆవుసో, న వట్టతీ"తి. తతో నం ఆహంసు – "భన్తే, ఏకతో పచిత్వా సంసట్ఠాని తేజవన్తాని హోన్తి, రోగం నిగ్గణ్హన్తీ"తి? "సాధావుసో"తి థేరో సమ్పటిచ్ఛి.

మహాసుమత్థేరో పనాహ – "కప్పియమంసవసా సామిసపరిభోగే వట్టతి, ఇతరా నిరామిసపరిభోగే వట్టతీ"తి. **మహాపదుమత్థేరో** పన "ఇదం కి"న్తి పటిక్ఖిపిత్వా "నను వాతాబాధికా భిక్ఖూ పఞ్చమూలకసావయాగుయం అచ్ఛసూకరతేలాదీని పక్ఖిపిత్వా యాగుం పివన్తి, సా తేజుస్సదత్తా రోగం నిగ్గణ్హాతీ"తి వత్వా "వట్టతీ"తి ఆహ.

మధు నామ మక్ఖికామధూతి మధుకరీహి నామ మధుమక్ఖికాహి ఖుద్దకమక్ఖికాహి భమరమక్ఖికాహి చ కతం మధు. తం పురేభత్తం పటిగ్గహితం పురేభత్తం సామిసపరిభోగమ్పి వట్టతి, పచ్ఛాభత్తతో పట్ఠాయ సత్తాహం నిరామిసపరిభోగమేవ వట్టతి. సత్తాహాతిక్కమే సచే సిలేససదిసం మహామధుం ఖణ్డం ఖణ్డం కత్వా ఠపితం, ఇతరం వా నానాభాజనేసు, వత్థుగణనాయ నిస్సగ్గియాని. సచే ఏకమేవ ఖణ్డం, ఏకభాజనే వా ఇతరం ఏకమేవ నిస్సగ్గియం. ఉగ్గహితకం వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బం, అరుమక్ఖనాదీసు ఉపనేతబ్బం. మధుపటలం వా మధుసిత్థకం వా సచే మధునా అమక్ఖితం పరిసుద్ధం, యావజీవికం. మధుమక్ఖితం పన మధుగతికమేవ. చీరికా నామ సపక్ఖా దీఘమక్ఖికా, తుమ్బలనామికా చ అట్ఠిపక్ఖా కాళమహాభమరా హోన్తి, తేసం ఆసయేసు నియ్యాససదిసం మధు హోతి, తం యావజీవికం.

ఫాణితం నామ ఉచ్ఛుమ్హా నిబ్బత్తన్తి ఉచ్ఛురసం ఉపాదాయ అపక్కా వా అవత్థుకపక్కా వా సబ్బాపి అవత్థుకా ఉచ్ఛువికతి ఫాణితన్తి వేదితబ్బా. తం ఫాణితం పురేభత్తం పటిగ్గహితం పురేభత్తం సామిసమ్పి వట్టతి, పచ్ఛాభత్తతో పట్ఠాయ సత్తాహం నిరామిసమేవ వట్టతి. సత్తాహాతిక్కమే వత్థుగణనాయ నిస్సగ్గియం. బహూపి పిణ్డా చుణ్ణేత్వా ఏకభాజనే పక్ఖిత్తా హోన్తి ఘనసన్నివేసా, ఏకమేవ నిస్సగ్గియం. ఉగ్గహితకం వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బం, ఘరధూపనాదీసు ఉపనేతబ్బం. పురేభత్తం పటిగ్గహితేన అపరిస్సావితఉచ్ఛురసేన కతఫాణితం సచే అనుపసమ్పన్నేన కతం, సామిసమ్పి వట్టతి. సయంకతం నిరామిసమేవ వట్టతి. పచ్ఛాభత్తతో పట్ఠాయ పన సవత్థుకపటిగ్గహితత్తా అనజ్ఝోహరణీయం, సత్తాహాతిక్కమేపి అనాపత్తి. పచ్ఛాభత్తం అపరిస్సావితపటిగ్గహితేన కతమ్పి అనజ్ఝోహరణీయమేవ, సత్తాహాతిక్కమేపి అనాపత్తి. ఏస నయో ఉచ్ఛుం పటిగ్గహేత్వా కతఫాణితేపి. పురేభత్తం పన పరిస్సావితపటిగ్గహితకేన కతం సచే అనుపసమ్పన్నేన కతం పురేభత్తం సామిసమ్పి వట్టతి, పచ్ఛాభత్తతో పట్ఠాయ సత్తాహం నిరామిసమేవ. సయంకతం పురేభత్తమ్పి నిరామిసమేవ. పచ్ఛాభత్తం పరిస్సావితపటిగ్గహితేన కతం పన నిరామిసమేవ సత్తాహం వట్టతి. ఉగ్గహితకకతం వుత్తనయమేవ. "ఝామఉచ్ఛుఫాణితం వా కోట్టితఉచ్ఛుఫాణితం వా పురేభత్తమేవ వట్టతీ"తి **మహాఅట్ఠకథాయం** వుత్తం.

మహాపచ్చరియం పన "ఏతం సవత్థుకపక్కం వట్టతి, నో వట్టతీ"తి పుచ్ఛం కత్వా "ఉచ్ఛుఫాణితం పచ్ఛాభత్తం నోవట్టనకం నామ నత్థీ"తి వుత్తం, తం యుత్తం. సీతుదకేన కతం మధుకపుప్ఫఫాణితం పురేభత్తం సామిసం వట్టతి, పచ్ఛాభత్తతో పట్ఠాయ సత్తాహం నిరామిసమేవ. సత్తాహాతిక్కమే వత్థుగణనాయ దుక్కటం. ఖీరం పక్ఖిపిత్వా కతం మధుకఫాణితం యావకాలికం. ఖణ్డసక్ఖరం పన ఖీరజల్లికం అపనేత్వా సోధేన్తి, తస్మా వట్టతి. మధుకపుప్ఫం పన పురేభత్తం అల్లం వట్టతి, భజ్జితమ్పి వట్టతి. భజ్జిత్వా తిలాదీహి మిస్సం వా అమిస్సం వా కత్వా కోట్టితమ్పి వట్టతి. యది పన తం గహేత్వా మేరయత్థాయ యోజేన్తి, యోజితం బీజతో పట్ఠాయ న వట్టతి. కదలీ-ఖజ్జూరీ-అమ్బ-లబుజ-పనస-చిఞ్చాదీనం సబ్బేసం యావకాలికఫలానం ఫాణితం యావకాలికమేవ. మరిచపక్కేహి ఫాణితం కరోన్తి, తం యావజీవికం.

తాని పటిగ్గహేత్వాతి సచేపి సబ్బానిపి పటిగ్గహేత్వా ఏక ఘటే అవినిబ్భోగాని కత్వా నిక్ఖిపతి , సత్తాహాతిక్కమే ఏకమేవ నిస్సగ్గియం. వినిభుత్తేసు పఞ్చ నిస్సగ్గియాని. సత్తాహం పన అనతిక్కామేత్వా గిలానేనపి అగిలానేనపి వుత్తనయేనేవ

యథాసుఖం పరిభుఞ్జితబ్బం. సత్తవిధఞ్హి **ఓదిస్సం నామ** – బ్యాధిఓదిస్సం, పుగ్గలోదిస్సం, కాలోదిస్సం, సమయోదిస్సం, దేసోదిస్సం, వసోదిస్సం, భేసజ్జోదిస్సన్తి.

తత్థ **బ్యాధిఓదిస్సం** నామ – “అనుజానామి, భిక్ఖవే, అమనుస్సికాబాధే ఆమకమంసం ఆమకలోహిత”న్తి (మహావ. ౨౬౪) ఏవం బ్యాధిం ఉద్దిస్స అనుఞ్ఞాతం, తం తేనేవ ఆబాధేన ఆబాధికస్స వట్టతి, న అఞ్ఞస్స. తఞ్చ ఖో కాలేపి వికాలేపి కప్పియమ్పి అకప్పియమ్పి వట్టతియేవ.

పుగ్గలోదిస్సం నామ – “అనుజానామి, భిక్ఖవే, రోమన్థకస్స రోమన్థనం. న చ, భిక్ఖవే, బహిముఖద్వారం నీహరిత్వా అజ్ఝోహరితబ్బ”న్తి (చూళవ. ౨౭౩) ఏవం పుగ్గలం ఉద్దిస్స అనుఞ్ఞాతం, తం తస్సేవ వట్టతి, న అఞ్ఞస్స.

కాలోదిస్సం నామ – “అనుజానామి, భిక్ఖవే, చత్తారి మహావికటాని దాతుం – గూథం, ముత్తం, ఛారికం, మత్తిక”న్తి (మహావ. ౨౬౮) ఏవం అహినా దట్ఠకాలం ఉద్దిస్స అనుఞ్ఞాతం, తం తస్మింయేవ కాలే అప్పటిగ్గహితకమ్పి వట్టతి, న అఞ్ఞస్మిం.

సమయోదిస్సం నామ – “గణభోజనే అఞ్ఞత్ర సమయా”తిఆదినా (పాచి. ౨౧౭) నయేన తం తం సమయం ఉద్దిస్స అనుఞ్ఞాతా అనాపత్తియో, తా తస్మిం తస్మింయేవ సమయే అనాపత్తియో హోన్తి, న అఞ్ఞదా.

దేసోదిస్సం నామ – “అనుజానామి, భిక్ఖవే, ఏవరూపేసు పచ్చన్తిమేసు జనపదేసు వినయధరపఞ్చమేన గణేన ఉపసమ్పద”న్తి (మహావ. ౨౫౯) ఏవం పచ్చన్తదేసే ఉద్దిస్స అనుఞ్ఞాతాని ఉపసమ్పదాదీని, తాని తత్థేవ వట్టన్తి, న మజ్ఝిమదేసే.

వసోదిస్సం నామ – “అనుజానామి, భిక్ఖవే, వసాని భేసజ్జానీ”తి (మహావ. ౨౬౨) ఏవం వసానామేన అనుఞ్ఞాతం , తం ఠపేత్వా మనుస్సవసం సబ్బేసం కప్పియాకప్పియవసానం తేలం తంతదత్థికానం తేలపరిభోగేన పరిభుఞ్జితుం వట్టతి.

భేసజ్జోదిస్సం నామ – “అనుజానామి, భిక్ఖవే, పఞ్చ భేసజ్జానీ”తి (మహావ. ౨౬౦-౨౬౧) ఏవం భేసజ్జనామేన అనుఞ్ఞాతాని ఆహారత్థం ఫరితుం సమత్థాని సప్పినవనీతతేలమధుఫాణితన్తి. తాని పటిగ్గహేత్వా తదహుపురేభత్తం యథాసుఖం పచ్ఛాభత్తతో పట్ఠాయ సతి పచ్చయే వుత్తనయేనేవ సత్తాహం పరిభుఞ్జితబ్బాని.

౬౨౪. **సత్తాహాతిక్కన్తే అతిక్కన్తసఞ్ఞీ నిస్సగ్గియం పాచిత్తియ**న్తి సచేపి సాసపమత్తం హోతి సకిం వా అఙ్గులియా గహేత్వా జివ్హాయ సాయనమత్తం నిస్సజ్జితబ్బమేవ, పాచిత్తియఞ్చ దేసేతబ్బం.

న కాయికేన పరిభోగేన పరిభుఞ్జితబ్బన్తి కాయో వా కాయే అరు వా న మక్ఖేతబ్బం. తేహి మక్ఖితాని కాసావకత్తరయట్ఠిఉపాహనపాదకథలికమఞ్చపీఠాదీనిపి అపరిభోగాని. “ద్వారవాతపానకవాటేసుపి హత్థేన గహణట్ఠానం న మక్ఖేతబ్బ”న్తి **మహాపచ్చరియం** వుత్తం. “కసావే పన పక్ఖిపిత్వా ద్వారవాతపానకవాటాని మక్ఖేతబ్బానీ”తి **మహాఅట్ఠకథాయం** వుత్తం.

అనాపత్తి అన్తోసత్తాహం అధిట్ఠేతీతి సత్తాహబ్భన్తరే సప్పిఞ్చ తేలఞ్చ వసఞ్చ ముద్ధనితేలం వా అబ్భఞ్జనం వా మధుం అరుమక్ఖనం ఫాణితం ఘరధూపనం అధిట్ఠేతి, అనాపత్తి. సచే అధిట్ఠితతేలం అనధిట్ఠితతేలభాజనే ఆకిరితుకామో హోతి, భాజనే చే సుఖుమం ఛిద్దం పవిట్ఠం పవిట్ఠం తేలం పురాణతేలేన అజ్ఝోత్థరీయతి, పున అధిట్ఠాతబ్బం. అథ మహాముఖం హోతి, సహసావ బహుతేలం పవిసిత్వా పురాణతేలం అజ్ఝోత్థరతి, పున అధిట్ఠానకిచ్చం నత్థి. అధిట్ఠితగతికమేవ హి తం హోతి, ఏతేన నయేన అధిట్ఠితతేలభాజనే అనధిట్ఠితతేలాకిరణమ్పి వేదితబ్బం.

౬౨౫. **విస్సజ్జేతీ**తి ఏత్థ సచే ద్విన్నం సన్తకం ఏకేన పటిగ్గహితం అవిభత్తం హోతి, సత్తాహాతిక్కమే ద్విన్నమ్పి అనాపత్తి, పరిభుఞ్జితుం పన న వట్టతి. సచే యేన పటిగ్గహితం, సో ఇతరం భణతి – "ఆవుసో, ఇమం తేలం సత్తాహమత్తం పరిభుఞ్జ త్వ"న్తి. సో చ పరిభోగం న కరోతి, కస్స ఆపత్తి? న కస్సచిపి ఆపత్తి . కస్మా? యేన పటిగ్గహితం తేన విస్సజ్జితత్తా, ఇతరస్స అప్పటిగ్గహితత్తా.

వినస్సతీతి అపరిభోగం హోతి. **చత్తేనాతిఆదీసు** యేన చిత్తేన భేసజ్జం చత్తఞ్చ వన్తఞ్చ ముత్తఞ్చ హోతి, తం చిత్తం చత్తం వన్తం ముత్తన్తి వుచ్చతి. తేన చిత్తేన పుగ్గలో అనపేక్ఖోతి వుచ్చతి, ఏవం అనపేక్ఖో సామణేరస్స దత్వాతి అత్థో. ఇదం కస్మా వుత్తం? "ఏవం అన్తోసత్తాహే దత్వా పచ్ఛా లభిత్వా పరిభుఞ్జన్తస్స అనాపత్తిదస్సనత్థ"న్తి **మహాసుమత్థేరో** ఆహ. **మహాపదుమత్థేరో** పనాహ – "నయిదం యాచితబ్బం, అన్తోసత్తాహే దిన్నస్స హి పున పరిభోగే ఆపత్తియేవ నత్థి. సత్తాహాతిక్కన్తస్స పన పరిభోగే అనాపత్తిదస్సనత్థమిదం వుత్త"న్తి. తస్మా ఏవం దిన్నం భేసజ్జం సచే సామణేరో అభిసఙ్ఖరిత్వా వా అనభిసఙ్ఖరిత్వా వా తస్స భిక్ఖునో నత్థుకమ్మత్థం దదేయ్య, గహేత్వా నత్థుకమ్మం కాతబ్బం. సచే బాలో హోతి, దాతుం న జానాతి, అఞ్ఞేన భిక్ఖునా వత్తబ్బో – "అత్థి తే, సామణేర, తేల"న్తి "ఆమ, భన్తే, అత్థీ"తి. "ఆహర, థేరస్స భేసజ్జం కరిస్సామా"తి. ఏవమ్పి వట్టతి. సేసం ఉత్తానత్థమేవ.

కథినసముట్ఠానం, అకిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మవచీకమ్మం,

తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

భేసజ్జసిక్ఖాపదవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౪. వస్సికసాటికసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౬౨౮. **తేన సమయేనా**తి వస్సికసాటికసిక్ఖాపదం. తత్థ **వస్సికసాటికా అనుఞ్ఞాతా**తి చీవరక్ఖన్ధకే విసాఖావత్థుస్మిం (మహావ. ౩౪౯ ఆదయో) అనుఞ్ఞాతా. **పటికచ్చేవా**తి పురేయేవ.

౬౨౭. **మాసో సేసో గిమ్హాన**న్తి చతున్నం గిమ్హమాసానం ఏకో పచ్ఛిమమాసో సేసో. **కత్వా**తి సిబ్బనరజనకప్పపరియోసానేన నిట్ఠపేత్వా. కరోన్తేన చ ఏకమేవ కత్వా సమయే అధిట్ఠాతబ్బం, ద్వే అధిట్ఠాతుం న వట్టన్తి.

అతిరేకమాసే సేసే గిమ్హానేతి గిమ్హాననామకే అతిరేకమాసే సేసే.

అతిరేకద్ధమాసే సేసే గిమ్హానే కత్వా నివాసేతీతి ఏత్థ పన ఠత్వా వస్సికసాటికాయ పరియేసనక్ఖేత్తం కరణక్ఖేత్తం నివాసనక్ఖేత్తం అధిట్ఠానక్ఖేత్తన్తి చతుబ్బిధం ఖేత్తం, కుచ్ఛిసమయో పిట్ఠిసమయోతి దువిధో సమయో, పిట్ఠిసమయచతుక్కం కుచ్ఛిసమయచతుక్కన్తి ద్వే చతుక్కాని చ వేదితబ్బాని.

తత్థ జేట్ఠమూలపుణ్ణమాసియా పచ్ఛిమపాటిపదదివసతో పట్ఠాయ యావ కాళపక్ఖుపోసథా, అయమేకో అద్ధమాసో పరియేసనక్ఖేత్తఞ్చేవ కరణక్ఖేత్తఞ్చ. ఏతస్మిఞ్హి అన్తరే వస్సికసాటికం అలద్ధం పరియేసితుం లద్ధం కాతుఞ్చ వట్టతి, నివాసేతుం అధిట్ఠాతుఞ్చ న వట్టతి. కాళపక్ఖుపోసథస్స పచ్ఛిమపాటిపదదివసతో పట్ఠాయ యావ ఆసాళ్హీపుణ్ణమా, అయమేకో అద్ధమాసో పరియేసనకరణనివాసనానం తిణ్ణమ్పి ఖేత్తం. ఏతస్మిఞ్హి అన్తరే పరియేసితుం కాతుం నివాసేతుఞ్చ వట్టతి, అధిట్ఠాతుంయేవ న వట్టతి. ఆసాళ్హీపుణ్ణమాసియా పచ్ఛిమపాటిపదదివసతో పట్ఠాయ యావ కత్తికపుణ్ణమా, ఇమే చత్తారో మాసా పరియేసనకరణనివాసనాధిట్ఠానానం చతున్నం ఖేత్తం. ఏతస్మిఞ్హి అన్తరే అలద్ధం పరియేసితుం లద్ధం కాతుం నివాసేతుం అధిట్ఠాతుఞ్చ వట్టతి. ఇదం తావ చతుబ్బిధం ఖేత్తం వేదితబ్బం.

కత్తికపుణ్ణమాసియా పన పచ్ఛిమపాటిపదదివసతో పట్ఠాయ యావ జేట్ఠమూలపుణ్ణమా, ఇమే సత్త మాసా పిట్ఠిసమయో నామ. ఏతస్మిఞ్హి అన్తరే "కాలో వస్సికసాటికాయా"తిఆదినా నయేన సతుప్పాదం కత్వా అఞ్ఞాతకఅప్పవారితట్ఠానతో వస్సికసాటికచీవరం నిప్ఫాదేన్తస్స ఇమినా సిక్ఖాపదేన నిస్సగ్గియం పాచిత్తియం. "దేథ మే వస్సికసాటికచీవర"న్తిఆదినా నయేన విఞ్ఞత్తిం కత్వా నిప్ఫాదేన్తస్స అఞ్ఞాతకవిఞ్ఞత్తిసిక్ఖాపదేన నిస్సగ్గియం పాచిత్తియం. వుత్తనయేనేవ సతుప్పాదం కత్వా ఞాతకపవారితట్ఠానతో నిప్ఫాదేన్తస్స ఇమినావ సిక్ఖాపదేన నిస్సగ్గియం పాచిత్తియం . విఞ్ఞత్తిం కత్వా నిప్ఫాదేన్తస్స అఞ్ఞాతకవిఞ్ఞత్తిసిక్ఖాపదేన అనాపత్తి. వుత్తఞ్హేతం **పరివారే** –

> "మాతరం చీవరం యాచే, నో చ సఙ్ఘే పరిణతం;
> కేనస్స హోతి ఆపత్తి, అనాపత్తి చ ఞాతకే;
> పఞ్హా మేసా కుసలేహి చిన్తితా"తి. (పరి॰ ౪౮౧);

అయఞ్హి పఞ్హో ఇమమత్థం సన్ధాయ వుత్తోతి. ఏవం పిట్ఠిసమయచతుక్కం వేదితబ్బం.

జేట్ఠమూలపుణ్ణమాసియా పన పచ్ఛిమపాటిపదదివసతో పట్ఠాయ యావ కత్తికపుణ్ణమా, ఇమే పఞ్చ మాసా కుచ్ఛిసమయో నామ. ఏతస్మిఞ్హి అన్తరే వుత్తనయేన సతుప్పాదం కత్వా అఞ్ఞాతకఅప్పవారితట్ఠానతో వస్సికసాటికచీవరం నిప్ఫాదేన్తస్స వత్తభేదే దుక్కటం. యే మనుస్సా పుబ్బేపి వస్సికసాటికచీవరం దేన్తి, ఇమే పన సచేపి అత్తనో అఞ్ఞాతకఅప్పవారితా హోన్తి, వత్తభేదో నత్థి, తేసు సతుప్పాదకరణస్స అనుఞ్ఞాతత్తా. విఞ్ఞతిం కత్వా నిప్ఫాదేన్తస్స అఞ్ఞాతకవిఞ్ఞత్తిసిక్ఖాపదేన నిస్సగ్గియం పాచిత్తియం. ఇదం పన పకతియా వస్సికసాటికదాయకేసుపి హోతియేవ. వుత్తనయేనేవ సతుప్పాదం కత్వా ఞాతకపవారితట్ఠానతో నిప్ఫాదేన్తస్స ఇమినా సిక్ఖాపదేన అనాపత్తి. విఞ్ఞత్తిం కత్వా నిప్ఫాదేన్తస్స అఞ్ఞాతకవిఞ్ఞత్తిసిక్ఖాపదేన అనాపత్తి. "**న వత్తబ్బా దేథ మే**"తి ఇదఞ్హి పరియేసనకాలే అఞ్ఞాతకఅప్పవారితేయేవ సన్ధాయ వుత్తం. ఏవం కుచ్ఛిసమయచతుక్కం వేదితబ్బం.

నగ్గో కాయం ఓవస్సాపేతి, ఆపత్తి దుక్కటస్సాతి ఏత్థ ఉదకఫుసితగణనాయ అకత్వా న్హానపరియోసానవసేన పయోగే పయోగే దుక్కటేన కారేతబ్బో. నో చ ఖో వివటఙ్గణే ఆకాసతో పతితఉదకేనేవ న్హాయన్తో. న్హానకోట్ఠకవాపిఆదీసు ఘటేహి ఆసిత్తఉదకేన వా న్హాయన్తస్స అనాపత్తి.

వస్సం ఉక్కడ్ఢియతీతి ఏత్థ సచే కతపరియేసితాయ వస్సికసాటికాయ గిమ్హానం పచ్ఛిమ మాసం ఖేపేత్వా పున వస్సానస్స పఠమమాసం ఉక్కడ్ఢిత్వా గిమ్హానం పచ్ఛిమమాసమేవ కరోన్తి, వస్సికసాటికా ధోవిత్వా నిక్ఖిపితబ్బా. అనధిట్ఠితా అవికప్పితా ద్వే మాసే పరిహారం లభతి, వస్సూపనాయికదివసే అధిట్ఠాతబ్బా. సచే సతిసమ్మోసేన వా అప్పహోనకభావేన వా అకతా హోతి, తే చ ద్వే మాసే వస్సానస్స చ చాతుమాసన్తి ఛ మాసే పరిహారం లభతి. సచే పన కత్తికమాసే కథినం అత్థరీయతి, అపరేపి చత్తారో మాసే లభతి, ఏవం దస మాసా హోన్తి. తతో పరమ్పి సతియా పచ్చాసాయ మూలచీవరం కత్వా ఠపేన్తస్స ఏకమాసన్తి ఏవం ఏకాదస మాసే పరిహారం లభతి. సచే పన ఏకాహద్వీహాదివసేన యావ దసాహానాగతాయ వస్సూపనాయికాయ అన్తోవస్సే వా లద్ధా చేవ నిట్ఠితా చ, కదా అధిట్ఠాతబ్బాతి ఏతం **అట్ఠకథాసు** న విచారితం. లద్ధదివసతో పట్ఠాయ అన్తోదసాహే నిట్ఠితా పన తస్మింయేవ అన్తోదసాహే అధిట్ఠాతబ్బా. దసాహాతిక్కమే నిట్ఠితా తదహేవ అధిట్ఠాతబ్బా. దసాహే అప్పహోన్తే చీవరకాలం నాతిక్కమేతబ్బాతి అయం నో అత్తనోమతి. కస్మా? “అనుజానామి, భిక్ఖవే, తిచీవరం అధిట్ఠాతుం న వికప్పేతుం; వస్సికసాటికం వస్సానం చాతుమాసం అధిట్ఠాతుం, తతో పరం వికప్పేతు”న్తి (మహావ. ౩౫౮) హి వుత్తం. తస్మా వస్సూపనాయికతో పుబ్బే దసాహాతిక్కమేపి అనాపత్తి. “దసాహపరమం అతిరేకచీవరం ధారేతబ్బ”న్తి (పారా. ౪౬౨) చ వుత్తం. తస్మా ఏకాహద్వీహాదివసేన యావ దసాహానాగతాయ వస్సూపనాయికాయ అన్తోవస్సే వా లద్ధా చేవ నిట్ఠితా చ వుత్తనయేనేవ అన్తోదసాహే వా తదహు వా అధిట్ఠాతబ్బా, దసాహే అప్పహోన్తే చీవరకాలం నాతిక్కమేతబ్బా.

తత్థ సియా “వస్సానం చాతుమాసం అధిట్ఠాతు”న్తి వచనతో “చాతుమాసబ్భన్తరే యదా వా తదా వా అధిట్ఠాతుం వట్టతీ”తి. యది ఏవం, “కణ్డుప్పటిచ్ఛాదిం యావ ఆబాధా అధిట్ఠాతు”న్తి వుత్తం సాపి, చ దసాహం అతిక్కామేతబ్బా సియా. ఏవఞ్చ సతి “దసాహపరమం అతిరేకచీవరం ధారేతబ్బ”న్తి ఇదం విరుజ్ఝతి. తస్మా యథావుత్తమేవ గహేతబ్బం, అఞ్ఞం వా అచలం కారణం లభిత్వా ఛడ్డేతబ్బం. అపిచ **కురున్దియమ్పి** నిస్సగ్గియావసానే వుత్తం – “కదా అధిట్ఠాతబ్బా? లద్ధదివసతో పట్ఠాయ అన్తోదసాహే నిట్ఠితా పన తస్మింయేవ అన్తోదసాహే అధిట్ఠాతబ్బా. యది నప్పహోతి యావ కత్తికపుణ్ణమా పరిహారం లభతీ”తి.

౬౩౦. అచ్ఛిన్నచీవరస్సాతి ఏతం వస్సికసాటికమేవ సన్ధాయ వుత్తం. తేసఞ్హి నగ్గానం కాయోవస్సాపనే అనాపత్తి. ఏత్థ చ మహగ్ఘవస్సికసాటికం నివాసేత్వా న్హాయన్తస్స చోరుపద్దవో **ఆపదా** నామ. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవ.

ఛసముట్ఠానం , కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మవచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

వస్సికసాటికసిక్ఖాపదవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౫. చీవరఅచ్ఛిన్దనసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౬౩౧. **తేన సమయేనాతి** చీవరఅచ్ఛిన్దనసిక్ఖాపదం. తత్థ **యమ్పి త్యాహన్తి** యమ్పి తే అహం. సో కిర "మమ పత్తచీవరఉపాహనపచ్చత్థరణాని వహన్తో మయా సద్ధిం చారికం పక్కమిస్సతీ"తి అదాసి. తేనేవమాహ. **అచ్ఛిన్దీతి** బలక్కారేన అగ్గహేసి, సకసఞ్ఞాయ గహితత్తా పనస్స పారాజికం నత్థి, కిలమేత్వా గహితత్తా ఆపత్తి పఞ్ఞత్తా.

౬౩౩. **సయం అచ్ఛిన్దతి నిస్సగ్గియం పాచిత్తియన్తి** ఏకం చీవరం ఏకాబద్ధాని చ బహూని అచ్ఛిన్దతో ఏకా ఆపత్తి. ఏకతో అబద్ధాని విసుం విసుం ఠితాని చ బహూని అచ్ఛిన్దతో "సఙ్ఘాటిం ఆహర, ఉత్తరాసఙ్గం ఆహరా"తి ఏవం ఆహరాపయతో చ వత్థుగణనాయ ఆపత్తియో. "మయా దిన్నాని సబ్బాని ఆహరా"తి వదతోపి ఏకవచనేనేవ సమ్బహులా ఆపత్తియో.

అఞ్ఞం ఆణాపేతి ఆపత్తి దుక్కటస్సాతి "చీవరం గణ్హా"తి ఆణాపేతి, ఏకం దుక్కటం. ఆణత్తో బహూని గణ్హాతి, ఏకం పాచిత్తియం "సఙ్ఘాటిం గణ్హ, ఉత్తరాసఙ్గం గణ్హా"తి వదతో వాచాయ వాచాయ దుక్కటం. "మయా దిన్నాని సబ్బాని గణ్హా"తి వదతో ఏకవాచాయ సమ్బహులా ఆపత్తియో.

౬౩౪. **అఞ్ఞం పరిక్ఖారన్తి** వికప్పనుపగపచ్ఛిమచీవరం ఠపేత్వా యం కిఞ్చి అన్తమసో సూచిమ్పి. వేఠేత్వా ఠపితసూచీసుపి వత్థుగణనాయ దుక్కటాని. సిథిలవేఠితాసు ఏవం. గాళ్హం కత్వా బద్ధాసు పన ఏకమేవ దుక్కటన్తి **మహాపచ్చరియం** వుత్తం. సూచిఘరే పక్ఖిత్తాసుపి ఏసేవ నయో. థవికాయ పక్ఖిపిత్వా సిథిలబద్ధ గాళ్హబద్ధేసు తికటుకాదీసు భేసజ్జేసుపి ఏసేవ నయో.

౬౩౫. **సో వా దేతీతి** "భన్తే, తుమ్హాకంయేవ ఇదం సారుప్ప"న్తి ఏవం వా దేతి, అథ వా పన "ఆవుసో, మయం తుయ్హం 'వత్తపటిపత్తిం కరిస్సతి, అమ్హాకం సన్తికే ఉపజ్ఝం గణ్హిస్సతి, ధమ్మం పరియాపుణిస్సతీ'తి చీవరం అదమ్హ, సో దాని త్వం న వత్తం కరోసి, న ఉపజ్ఝం గణ్హాసి, న ధమ్మం పరియాపుణాసీ"తి ఏవమాదీని వుత్తో "భన్తే, చీవరత్థాయ మఞ్ఞే భణథ, ఇదం వో చీవర"న్తి దేతి, ఏవమ్పి సో వా దేతి. దిసాపక్కన్తం వా పన దహరం "నివత్తేథ న"న్తి భణతి, సో న నివత్తతి. చీవరం గహేత్వా రున్ధథాతి, ఏవం చే నివత్తతి, సాధు. సచే "పత్తచీవరత్థాయ మఞ్ఞే తుమ్హే భణథ, గణ్హథ న"న్తి దేతి. ఏవమ్పి సో వా దేతి, విబ్భన్తం వా దిస్వా "మయం తుయ్హం 'వత్తం కరిస్సతీ'తి పత్తచీవరం అదమ్హ, సో దాని త్వం విబ్భమిత్వా చరసీ"తి వదతి. ఇతరో "గణ్హథ తుమ్హాకం పత్తచీవర"న్తి దేతి, ఏవమ్పి సో వా దేతి. "మమ సన్తికే ఉపజ్ఝం గణ్హన్తస్సేవ దేమి, అఞ్ఞత్థ గణ్హన్తస్స న దేమి. వత్తం కరోన్తస్సేవ దేమి, అకరోన్తస్స న దేమి, ధమ్మం పరియాపుణన్తస్సేవ దేమి, అపరియాపుణన్తస్స న దేమి, అవిబ్భమన్తస్సేవ దేమి, విబ్భమన్తస్స న దేమీ"తి ఏవం పన దాతుం న వట్టతి, దదతో దుక్కటం. ఆహరాపేతుం పన వట్టతి. చజిత్వా దిన్నం అచ్ఛిన్దిత్వా గణ్హన్తో భణ్డగ్ఘేన కారేతబ్బో. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవాతి.

తిసముట్ఠానం – కాయచిత్తతో వాచాచిత్తతో కాయవాచాచిత్తతో చ సముట్ఠాతి, కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మవచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం, దుక్ఖవేదనన్తి.

చీవరఅచ్ఛిన్దనసిక్ఖాపదవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౬. సుత్తవిఞ్ఞత్తిసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౬౩౮. తేన సమయేనాతి సుత్తవిఞ్ఞత్తిసిక్ఖాపదం. తత్థ **ఖోమ**న్తి ఖోమవాకేహి కతసుత్తం. **కప్పాసిక**న్తి కప్పాసతో నిబ్బత్తం. **కోసేయ్య**న్తి కోసియంసూహి కన్తిత్వా కతసుత్తం. **కమ్బల**న్తి ఏళకలోమసుత్తం. **సాణ**న్తి సాణవాకసుత్తం. **భఙ్గ**న్తి పాటేక్కం వాకసుత్తమేవాతి ఏకే. ఏతేహి పఞ్చహి మిస్సేత్వా కతసుత్తం పన "భఙ్గ"న్తి వేదితబ్బం.

వాయాపేతి పయోగే పయోగే దుక్కటన్తి సచే తన్తవాయస్స తురివేమాదీని నత్థి, తాని "అరఞ్ఞతో ఆహరిస్సామీ"తి వాసిం వా ఫరసుం వా నిసేతి, తతో పట్ఠాయ యం యం ఉపకరణత్థాయ వా చీవరవాయనత్థాయ వా కరోతి, సబ్బత్థ తన్తవాయస్స పయోగే పయోగే భిక్ఖుస్స దుక్కటం. దీఘతో విదత్థిమత్తే తిరియఞ్చ హత్థమత్తే వీతే నిస్సగ్గియం పాచిత్తియం. **మహాపచ్చరియం** పన "యావ పరియోసానం వాయాపేన్తస్స ఫలకే ఫలకే నిస్సగ్గియం పాచిత్తియ"న్తి వుత్తం. తమ్పి ఇదమేవ పమాణం సన్ధాయ వుత్తన్తి వేదితబ్బం. వికప్పనుపగపచ్ఛిమఞ్హి చీవరసఙ్ఖ్యం గచ్ఛతీతి.

అపిచేత్థ ఏవం వినిచ్ఛయో వేదితబ్బో – సుత్తం తావ సామం విఞ్ఞాపితం అకప్పియం, సేసం ఞాతకాదివసేన ఉప్పన్నం కప్పియం. తన్తవాయోపి అఞ్ఞాతకఅప్పవారితో విఞ్ఞత్తియా లద్ధో అకప్పియో, సేసో కప్పియో. తత్థ అకప్పియసుత్తం అకప్పియతన్తవాయేన వాయాపేన్తస్స పుబ్బే వుత్తనయేన నిస్సగ్గియం. తేనేవ పన కప్పియసుత్తం వాయాపేన్తస్స యథా పుబ్బే నిస్సగ్గియం, ఏవం దుక్కటం. తేనేవ కప్పియం అకప్పియఞ్చ సుత్తం వాయాపేన్తస్స యది పచ్ఛిమచీవరప్పమాణేన ఏకో పరిచ్ఛేదో సుద్ధకప్పియసుత్తమయో, ఏకో అకప్పియసుత్తమయోతి ఏవం కేదారబద్ధం వియ చీవరం హోతి, అకప్పియసుత్తమయే పరిచ్ఛేదే పాచిత్తియం, ఇతరస్మిం తథేవ దుక్కటం. యది తతో ఊనపరిచ్ఛేదా హోన్తి, అన్తమసో అచ్ఛిమణ్డలప్పమాణాపి, సబ్బపరిచ్ఛేదేసు పరిచ్ఛేదగణనాయ దుక్కటం. అథ ఏకన్తరికేన వా సుత్తేన దీఘతో వా కప్పియం తిరియం అకప్పియం కత్వా వీతం హోతి, ఫలకే ఫలకే దుక్కటం. కప్పియతన్తవాయేనపి అకప్పియసుత్తం వాయాపేన్తస్స యథా పుబ్బే నిస్సగ్గియం, ఏవం దుక్కటం. తేనేవ కప్పియఞ్చ అకప్పియఞ్చ సుత్తం వాయాపేన్తస్స సచే పచ్ఛిమచీవరప్పమాణా ఊనకా వా అకప్పియసుత్తపరిచ్ఛేదా హోన్తి, తేసు పరిచ్ఛేదగణనాయ దుక్కటం. కప్పియసుత్తపరిచ్ఛేదేసు అనాపత్తి. అథ ఏకన్తరికేన వా సుత్తేన దీఘతో వా కప్పియం తిరియం అకప్పియం కత్వా వీతం హోతి, ఫలకే ఫలకే దుక్కటం.

యది పన ద్వే తన్తవాయా హోన్తి, ఏకో కప్పియో ఏకో అకప్పియో, సుత్తఞ్చ అకప్పియం, తే చే వారేన వినన్తి, అకప్పియతన్తవాయేన వీతే ఫలకే ఫలకే పాచిత్తియం, ఊనతరే దుక్కటం. ఇతరేన వీతే ఉభయత్థ దుక్కటం. సచే ద్వేపి వేమం గహేత్వా ఏకతో వినన్తి, ఫలకే ఫలకే పాచిత్తియం. అథ సుత్తం కప్పియం, చీవరఞ్చ కేదారబద్ధాదీహి సపరిచ్ఛేదం, అకప్పియతన్తవాయేన వీతే పరిచ్ఛేదే పరిచ్ఛేదే దుక్కటం, ఇతరేన వీతే అనాపత్తి. సచే ద్వేపి వేమం గహేత్వా ఏకతో వినన్తి, ఫలకే ఫలకే దుక్కటం. అథ సుత్తమ్పి కప్పియఞ్చ అకప్పియఞ్చ, తే చే వారేన వినన్తి, అకప్పియతన్తవాయేన అకప్పియసుత్తమయేసు పచ్ఛిమచీవరప్పమాణేసు పరిచ్ఛేదేసు వీతేసు పరిచ్ఛేదగణనాయ పాచిత్తియం. ఊనకతరేసు కప్పియసుత్తమయేసు చ దుక్కటం. కప్పియతన్తవాయేన అకప్పియసుత్తమయేసు పమాణయుత్తేసు వా ఊనకేసు వా దుక్కటమేవ. కప్పియసుత్తమయేసు అనాపత్తి.

అథ ఏకన్తరికేన వా సుత్తేన దీఘతో వా అకప్పియం తిరియం కప్పియం కత్వా వినన్తి, ఉభోపి వా తే వేమం గహేత్వా ఏకతో వినన్తి, అపరిచ్ఛేదే చీవరే ఫలకే ఫలకే దుక్కటం, సపరిచ్ఛేదే పరిచ్ఛేదవసేన దుక్కటానీతి. అయం పన అత్థో **మహాఅట్ఠకథాయం** అపాకటో, **మహాపచ్చరియా**దీసు పాకటో. ఇధ సబ్బాకారేనేవ పాకటో.

సచే సుత్తమ్పి కప్పియం, తన్తవాయోపి కప్పియో ఞాతకప్పవారితో వా మూలేన వా పయోజితో, వాయాపనపచ్చయా అనాపత్తి. దసాహాతిక్కమనపచ్చయా పన ఆపత్తిం రక్ఖన్తేన వికప్పనుపగప్పమాణమత్తే వీతే తన్తే ఛిన్దిత్వా అధిట్ఠాతబ్బం. దసాహాతిక్కమేన నిట్ఠాపియమానఞ్హి నిస్సగ్గియం భవేయ్యాతి. ఞాతకాదీహి తన్తం ఆరోపేత్వా "తుమ్హాకం, భన్తే, ఇదం చీవరం గణ్హేయ్యాథా"తి నియ్యాతితేపి ఏసేవ నయో.

సచే తన్తవాయో ఏవం పయోజితో వా సయం దాతుకామో వా హుత్వా "అహం, భన్తే, తుమ్హాకం చీవరం అసుకదివసే నామ వాయిత్వా ఠపేస్సామీ"తి వదతి, భిక్ఖు చ తేన పరిచ్ఛిన్నదివసతో దసాహం అతిక్కామేతి, నిస్సగ్గియం పాచిత్తియం.

సచే పన తన్తవాయో "అహం తుమ్హాకం చీవరం వాయిత్వా సాసనం పేసేస్సామీ"తి వత్వా తథేవ కరోతి, తేన పేసితభిక్ఖు పన తస్స భిక్ఖునో న ఆరోచేతి, అఞ్ఞో దిస్వా వా సుత్వా వా "తుమ్హాకం, భన్తే, చీవరం నిట్ఠిత"న్తి ఆరోచేతి, ఏతస్స ఆరోచనం న పమాణం. యదా పన తేన పేసితోయేవ ఆరోచేతి, తస్స వచనం సుతదివసతో పట్ఠాయ దసాహం అతిక్కామయతో నిస్సగ్గియం పాచిత్తియం.

సచే తన్తవాయో "అహం తుమ్హాకం చీవరం వాయిత్వా కస్సచి హత్థే పహిణిస్సామీ"తి వత్వా తథేవ కరోతి, చీవరం గహేత్వా గతభిక్ఖు పన అత్తనో పరివేణే ఠపేత్వా తస్స న ఆరోచేతి, అఞ్ఞో కోచి భణతి "అపి, భన్తే, అధునా ఆభతం చీవరం సున్దర"న్తి? "కుహిం, ఆవుసో, చీవర"న్తి? "ఇత్థన్నామస్స హత్థే పేసిత"న్తి. ఏతస్సపి వచనం న పమాణం. యదా పన సో భిక్ఖు చీవరం దేతి, లద్ధదివసతో పట్ఠాయ దసాహం అతిక్కామయతో నిస్సగ్గియం పాచిత్తియం. సచే పన వాయాపనమూలం అదిన్నం హోతి, యావ కాకణికమత్తమ్పి అవసిట్ఠం, తావ రక్ఖతి.

౬౪౦. **అనాపత్తి చీవరం సిబ్బేతు**న్తి చీవరసిబ్బనత్థాయ సుత్తం విఞ్ఞాపేన్తస్స అనాపత్తీతి అత్థో. **ఆయోగే**తిఆదీసుపి నిమిత్తత్థే భుమ్మవచనం, ఆయోగాదినిమిత్తం విఞ్ఞాపేన్తస్స అనాపత్తీతి వుత్తం హోతి. సేసమేత్థ ఉత్తానత్థమేవాతి.

ఛసముట్ఠానం, కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మవచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

సుత్తవిఞ్ఞత్తిసిక్ఖాపదవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౭. మహాపేసకారసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౬౪౧. **తేన సమయేనా**తి మహాపేసకారసిక్ఖాపదం. తత్థ **సుత్తం ధారయిత్వా**తి సుత్తం తులేత్వా పలపరిచ్ఛేదం కత్వా. **అప్పిత**న్తి ఘనం. **సువీత**న్తి సుట్ఠు వీతం, సబ్బట్ఠానేసు సమం కత్వా వీతం. **సుప్పవాయిత**న్తి సుట్ఠు పవాయితం సబ్బట్ఠానేసు సమం కత్వా తన్తే పసారితం. **సువిలేఖిత**న్తి లేఖనియా సుట్ఠు విలిఖితం. **సువితచ్ఛిత**న్తి కోచ్ఛేన సుట్ఠు వితచ్ఛితం, సునిద్ధోతన్తి అత్థో. **పటిబద్ధ**న్తి వేకల్లం . **తన్తే**తి తన్తే దీఘతో పసారణేయేవ ఉపనేత్వాతి అత్థో.

౬౪౨. **తత్ర చే సో భిక్ఖూ**తి యత్ర గామే వా నిగమే వా తే తన్తవాయా తత్ర. **వికప్పం ఆపజ్జేయ్యా**తి విసిట్ఠం కప్పం అధికవిధానం ఆపజ్జేయ్య. పాళియం పన యేనాకారేన వికప్పం ఆపన్నో హోతి, తం దస్సేతుం "ఇదం ఖో, ఆవుసో"తిఆది వుత్తం.

ధమ్మమ్హి భణతీతి ధమ్మకథమ్హి కథేతి, “తస్స వచనేన ఆయతం వా విత్థతం వా అప్పితం వా”తి సుత్తవడ్ఢనఆకారమేవ దస్సేతి.

పుబ్బే అప్పవారితోతి చీవరసామికేహి పుబ్బే అప్పవారితో హుత్వా. సేసం ఉత్తానత్థమేవాతి.

ఛసముట్ఠానం, కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మవచీకమ్మం,

తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

మహాపేసకారసిక్ఖాపదవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౮. అచ్చేకచీవరసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౬౪౬-౯. తేన సమయేనాతి అచ్చేకచీవరసిక్ఖాపదం. తత్థ **దసాహానాగత**న్తి దస అహాని దసాహం, తేన దసాహేన అనాగతా దసాహానాగతా, దసాహేన అసమ్పత్తాతి అత్థో, తం దసాహానాగతం, అచ్చన్తసంయోగవసేన భుమ్మత్థే ఉపయోగవచనం, తేనేవస్స పదభాజనే “దసాహానాగతాయా”తి వుత్తం. **పవారణాయా**తి ఇదం పన యా సా దసాహానాగతాతి వుత్తా, తం సరూపతో దస్సేతుం అసమ్మోహత్థం అనుపయోగవచనం.

కత్తికతేమాసికపుణ్ణమన్తి పఠమకత్తికతేమాసికపుణ్ణమం. ఇధాపి పఠమపదస్స అనుపయోగత్తా పురిమనయేనేవ భుమ్మత్థే ఉపయోగవచనం. ఇదం వుత్తం హోతి – “‘యతో పట్ఠాయ పఠమమహాపవారణా దసాహానాగతా’తి వుచ్చతి, సచేపి తాని దివసాని అచ్చన్తమేవ భిక్ఖునో అచ్చేకచీవరం ఉప్పజ్జేయ్య, ‘అచ్చేకం ఇద’న్తి జానమానేన భిక్ఖునా సబ్బమ్పి పటిగ్గహేతబ్బ”న్తి. తేన పవారణామాసస్స జుణ్హపక్ఖపఞ్చమితో పఠాయ ఉప్పన్నస్స చీవరస్స నిధానకాలో దస్సితో హోతి. కామఞ్చేస “దసాహపరమం అతిరేకచీవరం ధారేతబ్బ”న్తి ఇమినావ సిద్ధో, అత్థుప్పత్తివసేన పన అపుబ్బం వియ అత్థం దస్సేత్వా సిక్ఖాపదం ఠపితం.

అచ్చేకచీవరన్తి అచ్చాయికచీవరం వుచ్చతి, తస్స పన అచ్చాయికభావం దస్సేతుం ‘‘**సేనాయ వా గన్తుకామో హోతీ**’’తిఆది వుత్తం. తత్థ **సద్ధా**తి ఇమినా సద్ధామత్తకమేవ దస్సితం. **పసాదో**తి ఇమినా సుప్పసన్నా బలవసద్ధా. **ఏతం అచ్చేకచీవరం నామా**తి ఏతం ఇమేహి కారణేహి దాతుకామేన దూతం వా పేసేత్వా సయం వా ఆగన్త్వా “వస్సావాసికం దస్సామీ”తి ఏవం ఆరోచితం చీవరం అచ్చేకచీవరం నామ హోతి. ఛట్ఠితో పట్ఠాయ పన ఉప్పన్నం అనచ్చేకచీవరమ్పి పచ్చుద్ధరిత్వా ఠపితచీవరమ్పి ఏతం పరిహారం లభతియేవ.

సఞ్ఞాణం కత్వా నిక్ఖిపితబ్బన్తి కిఞ్చి నిమిత్తం కత్వా ఠపేతబ్బం. కస్మా ఏతం వుత్తం? యది హి తం పురే పవారణాయ విభజన్తి. యేన గహితం, తేన ఛిన్నవస్సేన న భవితబ్బం. సచే పన హోతి, తం చీవరం సఙ్ఘికమేవ హోతి. తతో సల్లక్ఖేత్వా సుఖం దాతుం భవిస్సతీతి.

౬౫౦. అచ్చేకచీవరే అచ్చేకచీవరసఞ్ఞీతి ఏవమాది విభజిత్వా గహితమేవ సన్ధాయ వుత్తం. సచే పన అవిభత్తం హోతి, సఙ్ఘస్స వా భణ్డాగారే, చీవరసమయాతిక్కమేపి అనాపత్తి. ఇతి అతిరేకచీవరస్స దసాహం పరిహారో. అకతస్స

వస్సికసాటికచీవరస్స అనత్థతే కథినే పఞ్చ మాసా, వస్సే ఉక్కడ్ఢితే ఛ మాసా, అత్థతే కథినే అపరే చత్తారో మాసా. హేమన్తస్స పచ్ఛిమే దివసే మూలచీవరాధిట్ఠానవసేన అపరోపి ఏకో మాసోతి ఏకాదస మాసా పరిహారో. సతియా పచ్చాసాయ మూలచీవరస్స ఏకో మాసో, అచ్చేకచీవరస్స అనత్థతే కథినే ఏకాదసదివసాధికో మాసో, అత్థతే కథినే ఏకాదసదివసాధికా పఞ్చ మాసా, తతో పరం ఏకదివసమ్పి పరిహారో నత్థీతి వేదితబ్బం.

అనచ్చేకచీవరేతి అచ్చేకచీవరసదిసే అఞ్ఞస్మిం. సేసమేత్థ ఉత్తానత్థమేవాతి.

కథినసముట్ఠానం – అకిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మవచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

అచ్చేకచీవరసిక్ఖాపదవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౯. సాసఙ్కసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౬౩౨. తేన సమయేనాతి సాసఙ్కసిక్ఖాపదం. తత్థ **వుత్థవస్సా ఆరఞ్ఞకేసూ**తి తే పుబ్బేపి అరఞ్ఞేయేవ విహరింసు. దుబ్బలచీవరత్తా పన పచ్చయవసేన గామన్తసేనాసనే వస్సం వసిత్వా నిట్ఠితచీవరా హుత్వా “ఇదాని నిప్పలిబోధా సమణధమ్మం కరిస్సామా”తి ఆరఞ్ఞకేసు సేనాసనేసు విహరన్తి. **కత్తికచోరకా**తి కత్తికమాసే చోరా. **పరిపాతేన్తీ**తి ఉపద్దవన్తి, తత్థ తత్థ ఆధావిత్వా ఉత్తాసేన్తి పలాపేన్తి. **అన్తరఘరే నిక్ఖిపితు**న్తి అన్తోగామే నిక్ఖిపితుం. భగవా యస్మా పచ్చయా నామ ధమ్మేన సమేన దుల్లభా, సల్లేఖవా హి భిక్ఖు మాతరమ్పి విఞ్ఞాపేతుం న సక్కోతి. తస్మా చీవరగుత్తత్థం అన్తరఘరే నిక్ఖిపితుం అనుజానాతి. భిక్ఖూనం పన అనురూపత్తా అరఞ్ఞవాసం న పటిక్ఖిపి.

౬౩౩. ఉపవస్సం ఖో పనాతి ఏత్థ ఉపవస్సన్తి ఉపవస్స; ఉపవసిత్వాతి వుత్తం హోతి. ఉపసమ్పజ్జన్తిఆదీసు వియ హి ఏత్థ అనునాసికో దట్ఠబ్బో. వస్సం ఉపగన్త్వా వసిత్వా చాతి అత్థో. ఇమస్స చ పదస్స “తథారూపేసు భిక్ఖు సేనాసనేసు విహరన్తో”తి ఇమినా సమ్బన్ధో. కిం వుత్తం హోతి? వస్సం ఉపగన్త్వా వసిత్వా చ తతో పరం పచ్ఛిమకత్తికపుణ్ణమపరియోసానకాలం యాని ఖో పన తాని ఆరఞ్ఞకాని సేనాసనాని సాసఙ్కసమ్మతాని సప్పటిభయాని; తథారూపేసు భిక్ఖు సేనాసనేసు విహరన్తో ఆకఙ్ఖమానో తిణ్ణం చీవరానం అఞ్ఞతరం చీవరం అన్తరఘరే నిక్ఖిపేయ్యాతి. యస్మా పన యో వస్సం ఉపగన్త్వా యావ పఠమకత్తికపుణ్ణమం వసతి, సో వుట్ఠవస్సానం అబ్భన్తరో హోతి, తస్మా ఇదం అతిగహనం బ్యఞ్జనవిచారణం అకత్వా పదభాజనే కేవలం చీవరనిక్ఖేపారహం పుగ్గలం దస్సేతుం “వుట్ఠవస్సాన”న్తి వుత్తం. తస్సాపి “**భిక్ఖు సేనాసనేసు విహరన్తో**”తి ఇమినా సమ్బన్ధో. అయఞ్హి ఏత్థ అత్థో “వుట్ఠవస్సానం భిక్ఖు సేనాసనేసు విహరన్తో”తి ఏవరూపానం భిక్ఖూనం అబ్భన్తరే యో కోచి భిక్ఖూతి వుత్తం హోతి.

అరఞ్ఞలక్ఖణం **అదిన్నాదానవణ్ణనాయం** వుత్తం. అయం పన విసేసో – సచే విహారో పరిక్ఖిత్తో హోతి, పరిక్ఖిత్తస్స గామస్స ఇన్దఖీలతో అపరిక్ఖిత్తస్స పరిక్ఖేపారహట్ఠానతో పట్ఠాయ యావ విహారపరిక్ఖేపా మినితబ్బం. సచే విహారో అపరిక్ఖిత్తో హోతి, యం సబ్బపఠమం సేనాసనం వా భత్తసాలా వా ధువసన్నిపాతట్ఠానం వా బోధివా చేతియం వా దూరే చేపి సేనాసనతో హోతి, తం పరిచ్ఛేదం కత్వా మినితబ్బం. సచేపి ఆసన్నే గామో హోతి, విహారే ఠితేహి ఘరమానుసకానం సద్దో సూయతి, పబ్బతనదీఆదీహి పన అన్తరితత్తా న సక్కా ఉజుం గన్తుం, యో చస్స పకతిమగ్గో హోతి, సచేపి నావాయ సఞ్చరితబ్బో, తేన

మగ్గేన గామతో పఞ్చధనుసతికం గహేతబ్బం. యో ఆసన్నగామస్స అఙ్గసమ్పాదనత్థం తతో తతో మగ్గం పిదహతి, అయం “ధుతఙ్గచోరో”తి వేదితబ్బో.

సాసఙ్కసమ్మతానీతి “సాసఙ్కానీ”తి సమ్మతాని; ఏవం సఞ్ఞాతానీతి అత్థో. పదభాజనే పన యేన కారణేన తాని సాసఙ్కసమ్మతాని, తం దస్సేతుం “ఆరామే ఆరామూపచారే”తిఆది వుత్తం.

సహ పటిభయేన **సప్పటిభయాని,** సన్నిహితబలవభయానీతి అత్థో. పదభాజనే పన యేన కారణేన తాని సప్పటిభయాని; తం దస్సేతుం “ఆరామే ఆరామూపచారే”తిఆది వుత్తం.

సమన్తా గోచరగామే నిక్ఖిపేయ్యాతి ఆరఞ్ఞకస్స సేనాసనస్స సమన్తా సబ్బదిసాభాగేసు అత్తనా అభిరుచితే గోచరగామే సతియా అఙ్గసమ్పత్తియా నిక్ఖిపేయ్య.

తత్రాయం అఙ్గసమ్పత్తి – పురిమికాయ ఉపగన్త్వా మహాపవారణాయ పవారితో హోతి, ఇదమేకం అఙ్గం. సచే పచ్ఛిమికాయ వా ఉపగతో హోతి ఛిన్నవస్సో వా, నిక్ఖిపితుం న లభతి. కత్తికమాసోయేవ హోతి, ఇదం దుతియం అఙ్గం. కత్తికమాసతో పరం న లభతి, పఞ్చధనుసతికం పచ్ఛిమమేవ పమాణయుత్తం సేనాసనం హోతి, ఇదం తతియం అఙ్గం. ఊనప్పమాణే వా గావుతతో అతిరేకప్పమాణే వా న లభతి, యత్ర హి పిణ్డాయ చరిత్వా పున విహారం భత్తవేలాయం సక్కా ఆగన్తుం, తదేవ ఇధ అధిప్పేతం. నిమన్తితో పన అద్ధయోజనమ్పి యోజనమ్పి గన్త్వా వసితుం పచ్చేతి, ఇదమప్పమాణం. సాసఙ్కసప్పటిభయమేవ హోతి, ఇదం చతుత్థం అఙ్గం. అనాసఙ్కఅప్పటిభయే హి అఙ్గయుత్తేపి సేనాసనే వసన్తో నిక్ఖిపితుం న లభతీతి.

అఞ్ఞత్ర భిక్ఖుసమ్ముతియాతి యా ఉదోసితసిక్ఖాపదే కోసమ్బకసమ్ముతి (పారా॰ ౪౭౫) అనుఞ్ఞాతా తస్సా సమ్ముతియా అఞ్ఞత్ర; సచే సా లద్ధా హోతి, ఛారత్తాతిరేకమ్పి విప్పవసితుం వట్టతి.

పున గామసీమం ఓక్కమిత్వాతి సచే గోచరగామతో పురత్థిమాయ దిసాయ సేనాసనం; అయఞ్చ పచ్ఛిమదిసం గతో హోతి, సేనాసనం ఆగన్త్వా సత్తమం అరుణం ఉట్ఠాపేతుం అసక్కోన్తేన గామసీమమ్పి ఓక్కమిత్వా సభాయం వా యత్థ కత్థచి వా వసిత్వా చీవరప్పవత్తిం ఞత్వా పక్కమితుం వట్టతీతి అత్థో. ఏవం అసక్కోన్తేన తత్థేవ ఠితేన పచ్చుద్ధరితబ్బం, అతిరేకచీవరట్ఠానే ఠస్సతీతి. సేసం ఉత్తానమేవ.

కథినసముట్ఠానం – కాయవాచతో కాయవాచాచిత్తతో చ సముట్ఠాతి, అకిరియా, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మవచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

సాసఙ్కసిక్ఖాపదవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౦. పరిణతసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౬౫౭. తేన సమయేనాతి పరిణతసిక్ఖాపదం. తత్థ **పూగస్సాతి** సమూహస్స; ధమ్మగణస్సాతి అత్థో. **పటియత్తన్తి** పటియాదితం. **బహూ సఙ్ఘస్స భత్తాతి** సఙ్ఘస్స బహూని భత్తాని అనేకాని లాభముఖాని; న సఙ్ఘస్స కేనచి పరిహానీతి దీపేన్తి.

ఓణోజేథాతి దేథ. కిం పనేవం వత్తుం వట్టతీతి కస్మా న వట్టతి? అయఞ్హి అభిహటభిక్ఖా అభిహరిత్వా ఏకస్మిం ఓకాసే సఙ్ఘస్సత్థాయ పటియత్తా అభిహటపటియత్తే చ ఉద్దిస్స ఠపితభాగే చ పయుత్తవాచా నామ నత్థి.

౬౫౮. **సఙ్ఘికన్తి** సఙ్ఘస్స సన్తకం. సో హి సఙ్ఘస్స పరిణతత్తా హత్థం అనారూళ్హోపి ఏకేన పరియాయేన సఙ్ఘస్స సన్తకో హోతి, పదభాజనే పన "సఙ్ఘికం నామ సఙ్ఘస్స దిన్నం హోతి పరిచ్చత్త"న్తి ఏవం అత్థుద్ధారవసేన నిప్పరియాయతోవ సఙ్ఘికం దస్సితం. **లాభ**న్తి పటిలభితబ్బవత్థుం ఆహ. తేనేవస్స నిద్దేసే "చీవరమ్పీ"తిఆది వుత్తం. **పరిణత**న్తి సఙ్ఘస్స నిన్నం సఙ్ఘస్స పోణం సఙ్ఘస్స పబ్భారం హుత్వా ఠితం. యేన పన కారణేన సో పరిణతో హోతి, తం దస్సేతుం "దస్సామ కరిస్సామాతి వాచా భిన్నా హోతీ"తి పదభాజనం వుత్తం.

౬౫౯. **పయోగే దుక్కట**న్తి పరిణతలాభస్స అత్తనో పరిణామనపయోగే దుక్కటం, పటిలాభేన తస్మిం హత్థం ఆరూళ్హే నిస్సగ్గియం. సచే పన సఙ్ఘస్స దిన్నం హోతి, తం గహేతుం న వట్టతి, సఙ్ఘస్సేవ దాతబ్బం. యోపి ఆరామికేహి సద్ధిం ఏకతో ఖాదతి, భణ్డం అగ్ఘాపేత్వా కారేతబ్బో. పరిణతం పన సహధమ్మికానం వా గిహీనం వా అన్తమసో మాతుసన్తకమ్పి "ఇదం మయ్హం దేహీ"తి సఙ్ఘస్స పరిణతభావం ఞత్వా అత్తనో పరిణామేత్వా గణ్హన్తస్స నిస్సగ్గియం పాచిత్తియం. "ఇమస్స భిక్ఖునో దేహీ"తి ఏవం అఞ్ఞస్స పరిణామేన్తస్స సుద్ధికపాచిత్తియం. ఏకం పత్తం వా చీవరం వా అత్తనో, ఏకం అఞ్ఞస్స పరిణామేతి, నిస్సగ్గియం పాచిత్తియఞ్చేవ సుద్ధికపాచిత్తియఞ్చ. ఏసేవ నయో బహూసు. వుత్తమ్పి చేతం –

"నిస్సగ్గియేన ఆపత్తిం, సుద్ధికేన పాచిత్తియం;
ఆపజ్జేయ్య ఏకతో;
పఞ్హా మేసా కుసలేహి చిన్తితా"తి. (పరి॰ ౪౮౦);

అయఞ్హి పరిణామనం సన్ధాయ వుత్తో. యోపి వస్సికసాటికసమయే మాతుఘరేపి సఙ్ఘస్స పరిణతం వస్సికసాటికం ఞత్వా అత్తనో పరిణామేతి, నిస్సగ్గియం పాచిత్తియం. పరస్స పరిణామేతి, సుద్ధికపాచిత్తియం. మనుస్సా "సఙ్ఘభత్తం కరిస్సామా"తి సప్పితేలాదీని ఆహరన్తి, గిలానో చేపి భిక్ఖు సఙ్ఘస్స పరిణతభావం ఞత్వా కిఞ్చి యాచతి, నిస్సగ్గియం పాచిత్తియమేవ. సచే పన సో "తుమ్హాకం సప్పిఆదీని ఆభటాని అత్థీ"తి పుచ్ఛిత్వా "ఆమ, అత్థీ"తి వుత్తే "మయ్హమ్పి దేథా"తి వదతి, వట్టతి. అథాపి నం కుక్కుచ్చాయన్తం ఉపాసకా వదన్తి – "సఙ్ఘోపి అమ్హేహి దిన్నమేవ లభతి; గణ్హథ, భన్తే"తి ఏవమ్పి వట్టతి.

౬౬౦. **సఙ్ఘస్స పరిణతం అఞ్ఞసఙ్ఘస్సా**తి ఏకస్మిం విహారే సఙ్ఘస్స పరిణతం అఞ్ఞం విహారం ఉద్దిసిత్వా "అసుకస్మిం నామ మహావిహారే సఙ్ఘస్స దేథా"తి పరిణామేతి .

చేతియస్స వాతి "కిం సఙ్ఘస్స దిన్నేన, చేతియస్సపూజం కరోథా"తి ఏవం చేతియస్స వా పరిణామేతి.

చేతియస్స పరిణతన్తి ఏత్థ నియమేత్వా అఞ్ఞచేతియస్సత్థాయ రోపితమాలావచ్ఛతో అఞ్ఞచేతియమ్హి పుప్ఫమ్పి ఆరోపేతుం న వట్టతి. ఏకస్స చేతియస్స పన ఛత్తం వా పటాకం వా ఆరోపేత్వా ఠితం దిస్వా సేసం అఞ్ఞస్స చేతియస్స దాపేతుం వట్టతి.

పుగ్గలస్స పరిణతన్తి అన్తమసో సునఖస్సాపి పరిణతం “ఇమస్స సునఖస్స మా దేహి, ఏతస్స దేహీ”తి ఏవం అఞ్ఞపుగ్గలస్స పరిణామేతి, దుక్కటం. సచే పన దాయకా “మయం సఙ్ఘస్స భత్తం దాతుకామా, చేతియస్స పూజం కాతుకామా, ఏకస్స భిక్ఖునో పరిక్ఖారం దాతుకామా, తుమ్హాకం రుచియా దస్సామ; భణథ, కత్థ దేమా”తి వదన్తి. ఏవం వుత్తే తేన భిక్ఖునా “యత్థ ఇచ్ఛథ, తత్థ దేథా”తి వత్తబ్బా. సచే పన కేవలం “కత్థ దేమా”తి పుచ్ఛన్తి, పాళియం ఆగతనయేనేవ వత్తబ్బం. సేసమేత్థ ఉత్తానత్థమేవ.

తిసముట్ఠానం – కాయచిత్తతో వాచాచిత్తతో కాయవాచాచిత్తతో చ సముట్ఠాతి, కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మవచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం, తివేదనన్తి.

సమన్తపాసాదికాయ వినయసంవణ్ణనాయ

పరిణతసిక్ఖాపదవణ్ణనా నిట్ఠితా.

నిట్ఠితో పత్తవగ్గో తతియో.

నిస్సగ్గియవణ్ణనా నిట్ఠితా.

పారాజికకణ్డ-అట్ఠకథా నిట్ఠితా.